

MILITAIR-RECHTELIJK TIJDSCHRIFT

REDACTIECOMMISSIE :

MR. A. F. STEFFEN, MR. W. H. VERMEER, MR. O. VAN DER BIJ,
MR. J. TH. BUURMAN VAN VREEDEN, MR. H. C. VAANDRAGER

VASTE MEDEWERKERS:

JHR. MR. A. BAUD, PROF. MR. A. D. BELINFANTE, PROF. MR.
J. M. VAN BEMMELN, DR. M. W. MOUTON, DR. J. R. STELLINGA

Gedrukt en uitgegeven op last van het Departement van Defensie

DEEL LVII

1964

UITGEVERIJ MOUTON & Co. N.V. - 's-GRAVENHAGE

REDACTIECOMMISSIE:

Mr. *A. F. Steffen*, Kolonel van de Militair-Juridische Dienst b.d.;

Mr. *W. H. Vermeer*, Officier van Adiministratie der 1e klasse b.d., Advocaat te Amsterdam;

voor de Kon. Landmacht: Mr. *J. Th. Buurman van Vreeden*, kolonel van de Militair-Juridische Dienst;

voor de Kon. Luchtmacht: Mr. *O. van der Bij*, Luitenant-Kolonel Klu;

voor de Kon. Marine: Mr. *H. C. Vaandrager*, Kapitein ter Zee van Administratie.

Adres van de Redactiecommissie:

Mr. *W. H. Vermeer*, Borskilaan 14 te Bloemendaal, Telefoon no. 238554 of 238558 - 020 [na 18 uur: 54678 - 02500].

VASTE MEDEWERKERS:

Jhr. Mr. *A. Baud*, Substituut-Griffier van de Centrale Raad van Beroep;

Prof. Mr. *A. D. Belinfante*, Raadadviseur in Buitengewone Dienst bij het Ministerie van Justitie, Hoogleraar aan de Universiteit van Amsterdam;

Prof. Mr. *J. M. van Bemmelen*, Hoogleraar aan de Universiteit te Leiden, Res.-Luit.-Kolonel van de Militair-Juridische Dienst b.d.;

Dr. *M. W. Mouton*, Schout bij Nacht;

Dr. *J. R. Stellinga*, Lid van de Raad van State.

INGEKOMEN BIJDRAGE

Enkele vragen van militair strafrecht

door

Prof. Mr. D. VAN ECK.

I. Inleidende bemerkngen.

In de navolgende beschouwingen willen wij enkele vragen van militair strafrecht aan de orde stellen, die naar ons oordeel van fundamenteel belang zijn en waarop wij in het Wetboek van Militair Strafrecht geen duidelijk antwoord hebben kunnen vinden. De kernvraag, waarop het aan komt, is de vraag, op welke personen of onder welke omstandigheden het militaire strafrecht toepasselijk is. Bestudering van de tekst van de wet en van de parlementaire wetsgeschiedenis heeft bij ons de overtuiging gevestigd, dat een volledig niet uiteenhouden van vragen van materieel strafrecht en rechterlijke bevoegdheid op dit punt een hopeloze verwarring heeft veroorzaakt. In deze verwarring kan de wetsuitlegger nog wel trachten enige klaarheid te brengen, doch het is ons bepaaldelijk niet gelukt, via interpretatie tot een systeem te komen, hetwelk een sluitend geheel vormt en logisch bevredigt.

Het lijkt vanzelfsprekend, dat de vraag, op wie het militair strafrecht toepasselijk is, een totaal andere vraag is dan de vraag, aan welke rechter de berechting van bepaalde categorieën van personen wordt opgedragen. In het algemeen toch zal de toepasselijkheid van bepalingen van materieel strafrecht haar rechtvaardiging moeten vinden in de elementen van het daderschap, hetzij in het feitelijk gedrag, hetwelk strafbaar wordt gesteld, hetzij in de omstandigheden, waaronder een feit wordt gepleegd, hetzij in de persoon van de dader. Daarnaast komt dan een geheel andere vraag, de vraag nl. aan welke rechter jurisdictie wordt toegekend met betrekking tot bepaalde personen en feiten. Daarbij kan het wel zijn, dat men een systeem opbouwt, waarin de gegevens, waaraan men een afzonderlijke jurisdictie verbindt, volkomen parallel lopen met de feitelijke gegevens, waardoor de toepasselijkheid van bepaalde materieelrechtelijke strafbepaling redelijk wordt, doch zelfs dan is het nog weinig logisch de toepasselijkheid van het materieel strafrecht systematisch afhankelijk te maken van de toepasselijkheid van de jurisdictie, zoals ons W.v.M.Sr. j^o de Invoeringswet ontegenzeggelijk doet. In ons militair strafrecht is de situatie immers deze, dat men uit de regeling der jurisdictie moet afleiden, of het militair strafrecht al dan niet toepasselijk is. Doch ook materieelrechtelijk wordt de situatie eenvoudig dwaas, als de toepasselijkheid van materieel strafrecht afhankelijk wordt gesteld van de gelding van een bepaalde jurisdictie ook in die gevallen, waarin in de materiële gegevens niets te vinden is, dat de toepasselijkheid van het materieel strafrecht zinvol maakt. In het volgende betoog zullen wij de inconsequentie van het in ons militair strafrecht gevolgde systeem nog duidelijk zien. Wij willen niet zonder meer uitsluiten, dat het redelijk kan zijn bepaalde materieelrechtelijke bepalingen alleen toepasselijk te verklaren, als een bepaalde rechter, met de name de militaire rechter,

van de zaak kennis neemt, terwijl deze bepalingen niet toepasselijk zijn bij berechting door de burgerlijke rechter, zonder dat er enig materieelrechtelijk verschil in het te berechten feit, in de te berechten persoon of in de omstandigheden aanwijsbaar is. Deze redelijkheid van het verschil in materieel strafrecht alleen bij verschillende jurisdictie kan b.v. bestaan in de omstandigheid, dat de oplegging van sommige straffen met een bepaald karakter alleen juist zou kunnen worden beoordeeld door een bepaalde rechter. Wij stellen niet, dat wij zulk een stelsel toejuichen; doch zulk een systeem is althans zonder logische tegenspraak denkbaar. Zulk een materieelrechtelijk verschil, hetwelk alleen voortspuit uit verschillende jurisdictie, is echter alleen redelijk onder de reserve, dat dit verschil niet de kern van de strafbaarheid of van de straf bepaalt, doch alleen betrekking heeft op bijkomende straffen of op een bepaalde wijze van tenuitvoerlegging van de straf, waardoor de executie van de straf beter aan een bepaald doel wordt geadapteerd zonder de straf wezenlijk van karakter of zwaarte te veranderen.

Ons hoofdbezwaar tegen ons militair strafrecht is daarin gelegen, dat het niet alleen niet duidelijk bepaalt, wanneer het militaire strafrecht toepasselijk is, doch dat bovendien, voor zover men uit de wet op deze vraag nog een antwoord kan afleiden, de kwesties van jurisdictie en toepasselijkheid van materieel strafrecht op hopeloze wijze zijn verward en soms zodanig, dat de toepasselijkheid van het militair strafrecht wordt bepaald door omstandigheden, waarin geen enkel materieelrechtelijke situatie is aan te treffen, die deze toepasselijkheid redelijk zou kunnen maken. Bezie men de origine van ons militair strafrecht, dan is het meest wonderlijke ervan wel hierin gelegen, dat de wetgever het materieel strafrecht, dat toch krachtens de bepalingen zelf in zijn toepasselijkheid van de militaire jurisdictie afhankelijk wordt gesteld, heeft behandeld, terwijl daarbij de regeling van de militaire jurisdictie zelve niet aan de orde kwam en deze pas later is geregeld. Als men een militair strafrecht vaststelt, hetwelk in zijn formulering de toepasselijkheid ervan verkoppelt aan een bepaalde jurisdictie en dan de jurisdictie zelve niet gelijktijdig regelt, maar de regeling tot later uitstelt, dan is zulks uiteraard een vreemde procedure, die dan ook noodzakelijk zowel bij de totstandkoming van het militair strafrecht als bij de latere behandeling der militaire jurisdictie in de Invoeringswet tot allerlei verwarrende debatten heeft geleid, tal van wijzigingen en amendementen noodzakelijk heeft gemaakt en tenslotte heeft geleid tot een systematiek van wetgeving, waarin geen logisch systeem te ontdekken valt. Wij willen deze kritiek op ons militair strafrecht hieronder nader staven, en wel alleereerst door te trachten een antwoord te geven op de vraag, voor wie nu het militair strafrecht geldt.

II. *Voor wie geldt het Wetboek voor Militair Strafrecht?*

De vraag, voor wie en wanneer een bepaald wetboek geldt, is toch zeker een fundamentele vraag, waarop ieder wetboek een klaar en

duidelijk antwoord behoort te geven, tenzij men er vanuit gaat, zoals in ons burgerlijk strafrecht, dat het geldt voor iedereen of, zover het delicten betreft, die een persoonlijke kwaliteit vereisen, voor bepaalde categorieën van personen, wier omgrenzing duidelijk uit de delictsomschrijving blijkt. De Wet op de Krijgstucht geeft op de vraag van haar toepasselijkheid een duidelijk uitsluitel in art. 1, hetwelk bepaalt, dat de bepalingen van deze wet toepasselijk zijn op de militair die zich aan enig krijgstuchtelijk vergrijp schuldig maakt. Niet aldus het militair strafrecht. Ons is geen artikel bekend, waarin duidelijk te lezen staat, wanneer en op wie het militair strafrecht toepasselijk is.¹⁾ Vraagt men zich eens los van de wetstekst af, voor wie het W.v.M.Sr. zou kunnen gelden dan lijken ons twee antwoorden denkbaar, waarin een zekere systematiek vervat zou zijn:

1. Men zou zich kunnen denken, dat het wetboek geldt voor militairen en voor personen, die met militairen zijn gelijkgesteld. Dan zou men voor de toepasselijkheid een materieel criterium hebben, dat bovendien overeenkomt met de benaming: Wetboek van „Militair” Strafrecht. Dit staat echter nergens in het wetboek en dat dit op zichzelf logische antwoord ook niet juist is, blijkt alleen reeds uit het feit, dat in het bijzonder deel een aantal delictsomschrijvingen beginnen met de woorden „hij die”, waaraan volgens art. 66 W.v.M.Sr. de betekenis moet worden gehecht van hij, die aan de militaire jurisdictie onderworpen is. Hier vindt men dus een criterium van jurisdictie, terwijl de gelding van de militaire jurisdictie krachtens de artt. 76 e.v. van de Invoeringswet niet tot militairen of daarmee gelijkgestelde personen beperkt is. Bovendien vindt men ook in het algemeen deel „bepaalde” artikelen vermeld, die alleen voor militairen gelden,²⁾ waaruit volgt, dat de toepasselijkheid van de andere bepalingen van het algemene deel niet uitsluitend tot militairen is beperkt.

2. Men zou voor de toepasselijkheid van het militair strafrecht ook kunnen denken aan een formeel criterium van jurisdictie en zich kunnen voorstellen, dat het militair strafrecht alleen toepasselijk is, als de militaire rechter recht spreekt. Uit de bepalingen van de Invoeringswet moet dan worden afgeleid, wanneer zulks het geval is, waarmee dan het antwoord zou zijn gegeven op de vraag wanneer het materiële militaire strafrecht toepasselijk is. Nergens staat echter in de

¹⁾ Het W.v.M.Sr. geeft schijnbaar wel aan, op welke „feiten” het toepasselijk is. Het tweede boek en na de invoering van de Rijkswet van 4 juli 1963 ook het derde boek zijn uiteraard alleen toepasselijk op de feiten, in die boeken genoemd. Het algemeen deel is in beginsel toepasselijk op alle feiten, zowel op de militaire als op de commune delicten. Dit volgt duidelijk uit de artt. 1 en 2. Verschillende bepalingen van het algemeen deel zijn krachtens de tekst alleen toepasselijk op de delicten van het bijzonder deel. Toch moet men, om te weten voor welke feiten het militair strafrecht toepasselijk is, weer te rade gaan bij de regeling van de jurisdictie, zowel t.a.v. de feiten, waarvan de omschrijving begint met de woorden „hij die” als t.a.v. van die bepalingen van het algemeen deel, waarin naar de militaire jurisdictie of naar de delicten van het bijzonder deel wordt verwezen.

²⁾ Dit zijn uit het militair strafrecht de artikelen 4, 10, 15, 23 tot 34, 35 initio, 40, 41, 42, 46, 47, 48, alsmede art. 12 l. 1. volgens de redactie van in de nog niet in werking getreden rijkswet van 4 juli 1963, S. 295.

wet, dat de toepasselijkheid van het materiële strafrecht door zulk een formeel criterium wordt bepaald. Op het eerste gezicht lijkt het aanvaarden van dit formeel criterium ook onjuist. Vooreerst toch wordt in de tekst van de wet alleen bij bepaalde artikelen van het materieel strafrecht de toepasselijkheid verkoppeld aan de militaire jurisdictie,³⁾ doch op de tweede plaats zegt de wet ten aanzien van bepaalde artikelen uitdrukkelijk, dat deze alleen toepasselijk zijn, als de militaire rechter recht spreekt.⁴⁾ Daaruit zou men, als men alleen bij de tekst te rade ging, moeten concluderen, dat de overige bepalingen ook toepasselijk zijn, als de burgerlijke rechter oordeelt.

De enige antwoorden op de vraag, op wie of wanneer het militair strafrecht toepasselijk is en waarin alleen nog een althans formeel logisch systeem vervat zou zijn (zij het met tal van materiële bezwaren), schijnen dus niet te kloppen met het geheel van de wetstekst. De wetstekst schijnt zich te verzetten zowel tegen de opvatting, dat het militair strafrecht alleen geldt voor militairen als tegen de opvatting, dat alleen de militaire rechter het wetboek kan toepassen.

Wij hebben ons afgevraagd, of de beantwoording van de vraag wanneer het militair strafrecht geldt, wellicht deze zou moeten zijn, dat het W.v.M.Sr. geldt voor „iedereen”, uiteraard met uitzondering van de bepalingen, waarin uitdrukkelijk wordt gezegd dat zij alleen gelden voor militairen of bij de uitoefening van militaire jurisdictie. Bij het ontbreken van een duidelijke wetsbepaling zou dit antwoord formeel logisch nog niet zo dwaas zijn. Men komt dan echter tot tal van materieelrechtelijk onaanvaardbare consequenties, die ook zeker niet bedoeld zijn. Immers dan zou ook de „burgerlijke” rechter een aantal bepalingen van het algemeen deel van het militair strafrecht op „burgers” moeten toepassen, nl. al die bepalingen, waarvan de toepasselijkheid niet krachtens de bepaling zelf beperkt is tot militairen of tot de gevallen, waarin de militaire rechter recht spreekt.⁵⁾

Tenslotte kan men nog een vierde antwoord geven op de vraag, wanneer het militair strafrecht toepasselijk is, een antwoord, dat een combinatie inhoudt van een formeel en een materieel criterium. Dit antwoord luidt, dat het W.v.M.Sr. toepasselijk is: 1e. steeds als de militaire rechter rechtspreekt over wie dan ook;⁶⁾ 2e. bovendien als

³⁾ De uitdrukking „aan de militaire rechtsmacht onderworpen” vindt men in de artt. 2, 43, 45, 54, 66, jo alle bepalingen uit het bijzonder deel, die beginnen met de woorden „hij die”, 148, 153, W.v.M.Sr., art. 81 Invoeringswet, alsmede in de nog niet ingevoerde artt. 5a en 5b en 35a, zoals deze zijn tot stand gekomen bij vermelde rijkswet van 1963. De uitdrukking „als de kennismaking aan de militaire rechter behoort” vindt men in art. 5 W.v.M.Sr. In het nog niet ingevoerde art. 44a wordt gesproken over een uitspraak van een militaire rechter.

⁴⁾ Aldus in de artt. 5, 20 jo 13 tot 19, 37, jo 23 tot 32, ten dele 33, 34 alsmede 41 W.v.M.Sr.

⁵⁾ Men denke aan de artt. 3, 21, en 38, alsmede aan de artt. 11 en 12 in de nieuwe redactie van art. 11 in de rijkswet van 1963. Krachtens deze redactie is militaire detentie voor ieder delict mogelijk en krachtens de tekst niet beperkt tot militairen of tot de militaire jurisdictie.

⁶⁾ Uiteraard is deze toepasselijkheid beperkt tot militairen in de gevallen, waarin de wet uitdrukkelijk over militairen spreekt.

de burgerlijke rechter recht spreekt, doch dan alleen, als hij militairen berecht, uiteraard met uitzondering van die bepalingen, waarbij uitdrukkelijk staat vermeld, dat zij alleen toepasselijk zijn bij uitoefening van de militaire jurisdictie.⁷⁾ Dit zou dus volgens de bepalingen van de Invoeringswet betekenen, dat de burgerlijke rechter het militaire strafrecht moet toepassen, als hij militairen berecht voor belastingdelicten, bij berechting van militairen, die minister zijn of lid van de Staten Generaal (behalve in de gevallen van art. 78 Invoeringswet), bij berechting van commune delicten, door militairen in deelname met een burger gepleegd en tenslotte voor het delict van art. 405 Invaliditeitswet, indien dit door militairen is gepleegd. Zou men dit gecombineerde stelsel willen aanvaarden, dan mist men toch wel node een bepaling, die dit uitdrukkelijk regelt. Bovendien voert dit stelsel tot materieelrechtelijk vreemde consequenties. Immers, de burgerlijke rechter zou dan ook op militairen de artt. 3, 4, 11 (in de redactie van de nog niet in werking getreden Rijkswet van 4 juli 1963, S. 295), 35, 38, 40, 46, 47 en 48 moeten toepassen.⁸⁾ Voor zover wij weten, heeft een burgerlijke rechter er nooit aan gedacht, dat hij ook het militaire strafrecht zou moeten toepassen.

Alleen ten gevolge van het feit, dat het W.v.M.Sr. geen uitdrukkelijke regeling geeft van zijn eigen gelding, is men gedwongen al deze mogelijkheden onder ogen te zien. Wij willen thans onze eigen conclusie voorop stellen met betrekking tot de vraag, op wie en wanneer het militair strafrecht toepasselijk is. Het wil ons voorkomen, dat deze conclusie het meest overeenstemt met de achterliggende, zij het nooit duidelijk bewust geworden bedoeling van de wetgever. Deze conclusie houdt in, dat het W.v.M.Sr. alleen toepasselijk is, indien de berechting geschiedt door de militaire rechter. De burgerlijke rechter zal het militair strafrecht dus nooit kunnen toepassen.⁹⁾ Wij zijn er ons van bewust, dat deze conclusie in strijd lijkt te zijn met het feit, dat bij bepaalde artikelen uitdrukkelijk staat vermeld, dat zij alleen voor de militaire rechter gelden, waaruit men op het eerste gezicht zou concluderen, dat de andere artikelen ook voor de burgerlijke rechter gelden. De wetshistorie heeft ons echter geleerd, dat men aan deze bepalingen weinig waarde mag hechten voor de beantwoording van de vraag, voor wie het militair strafrecht geldt. Wij willen geenszins ont-

⁷⁾ Daaronder zijn dan te verstaan zowel de artt., waarin uitdrukkelijk staat vermeld, dat deze alleen door de militaire rechter kunnen worden toegepast, als die artikelen waarin sprake is van degenen, die aan de militaire rechtsmacht zijn onderworpen.

⁸⁾ De executieve zou dan ook de artikelen 12, 21, 33, 36 en 42 W.v.M.Sr. moeten toepassen. Ook art. 34 zou dan bij berechting door de burgerlijke rechter van toepassing zijn.

⁹⁾ Onze conclusie, dat alleen de militaire rechter het militair strafrecht mag toepassen, laat natuurlijk onverlet, dat sommige bepalingen alleen toepasselijk zijn met betrekking tot militairen of met betrekking tot delicten van het bijzonder deel. Dit laatste is het geval met de artt. 1, 6a, 9, 10, 11 in de huidige redactie en dan volgens de interpretatie van het H.M.G., 58, 74, 75, W.v.M.Sr.

kennen dat ook onze conclusie nog een aantal materieelrechtelijke leemten open laat, waarvan de wetgever zich niet bewust is geweest. Dat ook het door ons verdedigde systeem niet een logisch geheel oplevert, zien wij als een gevolg van de omstandigheid, dat de wetgever voor de dogmatische vragen, die hier aan de orde zijn, geen oog heeft gehad en materiële regelingen en jurisdictie-vragen op een hopeloze wijze heeft verward.

Onze conclusie komt nog het meest overeen met de ondoorzichtig geredigeerde artikelen 1 en 2 van het W.v.M.Sr., waarin zij het op weinig heldere wijze, nog een soort antwoord wordt gegeven op de vraag voor wie en wanneer het W.v.M.Sr. geldt.¹⁰⁾ De Memorie van Toelichting op de artikelen 1 en 2¹¹⁾ zegt uitdrukkelijk, dat deze artikelen de vraag regelen, welke personen onder de werking van het militair strafrecht vallen. Art. 1 bepaalt, dat bij de toepassing van dit wetboek het commune strafrecht toepasselijk is behoudens de afwijkingen van het militair strafrecht. Uit de wetshistorie en uit de vergelijking met art. 2 blijkt, dat dit art. onder de woorden „bij de toepassing van dit wetboek” verstaat: bij de berechting van de militaire misdrijven van boek 2.¹²⁾ Nu vermeldt dit artikel wel niet, welke rechter met de berechting van deze delicten belast wordt — men wilde

¹⁰⁾ Merkwaardig is, dat ook de commentaren op het militair strafrecht de vraag naar de omvang van de gelding ervan nauwelijks bespreken. D. B. A. Franken en R. J. Brunner, Het Wetboek van Militair Strafrecht, 1948, zeggen op p. 13 dat het militair strafrecht hoofdzakelijk geldt voor militairen en alleen krachtens art. 66 ook voor niet-militairen. Dit zou neerkomen op de opvatting, dat het militair strafrecht alleen toepasselijk is bij berechting door de militaire rechter. Op p. 36 bespreken zij de vraag, of de typisch militaire straffen van art. 6 ook door de burgerlijke rechter kunnen worden opgelegd. Op die vraag antwoorden zij ontkennend. Doch hoe is het met de andere bepalingen? Uit hun commentaar op art. 20 (p. 54) lijkt te volgen, dat zij de overige bepalingen wel voor de burgerlijke rechter willen doen gelden. Met betrekking tot art. 33 wordt uitdrukkelijk gezegd (p. 73), dat dit art. wel zowel t.a.v. straffen van de burgerlijke als van de militaire rechter geldt. L. M. Rollin Couquerque, Verzameling Wetten en Besluiten Militair Straf- en Tucht recht, 1946, p. 54 noot 2 t.a.v. art. 40 zegt dat art. 40 ook bij berechting door de burgerlijke rechter geldt.

¹¹⁾ Zie van der Hoeven: Geschiedenis van het Wetboek van militair Strafrecht, deel I, p. 67.

¹²⁾ H. van der Hoeven, Militair Straf- en Tucht recht, 1903-1904, deel I, Geschiedenis van het wetboek van militair strafrecht, p. 83 v.v. In het ontwerp van der Hoeven II stond uitdrukkelijk, dat de bepalingen van het gemene strafrecht toepasselijk zijn op feiten, strafbaar gesteld „bij dit wetboek”. Zie ook M.v.T. op art. 1 (p. 84): het gaat over de toepasselijkheid van het gemene recht op feiten van het militair strafrecht. Uit de debatten omtrent de artt. 9 en 45, waar oorspronkelijk stond „krachtens dit wetboek”, blijkt ook duidelijk, dat deze uitdrukking identiek is met de formule: bij misdrijven van het tweede boek. Zie Van der Hoeven, l.c. I p. 118 vv. Men zie ook de beraadslagingen op art. 11, Van der Hoeven l.c. I p. 272 v.v. Hier vindt men de overigens niet geargumenteerde opvatting van de Savornin Lohman (p. 291) die van oordeel was, dat ondanks de woorden „krachtens dit wetboek” militaire detentie ook kon worden opgelegd voor commune delicten; maar ook hij was van oordeel, dat dit alleen mogelijk was, als de militaire rechter over deze feiten had te beslissen. Hij deelde dus de opvatting, dat het militair strafrecht, ook wat het algemeen deel betreft, alleen door de militaire rechter kon worden toegepast. Op zijn mening is verder in het debat niet ingegaan.

juist bij de vaststelling van het militair strafrecht in geen enkel opzicht aan de regeling der jurisdictie praesumeren — doch uit heel de opzet van de wet en uit de wetshistorie blijkt zeer duidelijk, dat de wetgever nooit anders heeft gedacht dan dat de jurisdictie over de z.g. militaire delicten alleen aan de militaire rechter zou worden toegekend. Dit blijkt ook duidelijk uit het feit, dat boek II W.M.Sr. twee soorten strafbare feiten kent: 1e. feiten, waarbij de delictsomschrijving begint met de woorden „de militair die”. Daarbij wordt wel niet gesproken over de jurisdictie, doch de ontwerpers van het wetboek hebben nooit iets anders in de gedachte gehad dan dat de militair voor deze delicten uitsluitend voor de militaire rechter zou terechtstaan; 2e. feiten, waarbij de delictsomschrijving begint met de woorden „hij die”, hetgeen in verband met art. 66 W.v.M.Sr. betekent: hij die onder de militaire jurisdictie valt. Aan deze opzet heeft ook de latere regeling van de jurisdictie in de Invoeringswet (artt. 76 v.v.) zich aangesloten. Daar wordt in beginsel de jurisdictie over delicten van het tweede boek uitsluitend aan de militaire rechter toegekend.¹³⁾ Onze conclusie uit deze ontleding van art. 1 is deze, dat het W.v.M.Sr., als het gaat over militaire delicten, alleen geldt, als de militaire rechter recht spreekt. Deze gelding betreft dan zowel het algemeen als het bijzonder deel.

Naast art. 1 staat art. 2, welk artikel men moet zien in tegenstelling tot art. 1 en dat krachtens de tekst duidelijk alleen betrekking heeft op de commune delicten. Ook op deze commune delicten is het militair strafrecht toepasselijk (uiteraard betreft het hier alleen de toepasselijkheid van het algemeen deel), doch bij deze delicten staat de beperking, dat het militair strafrecht daarbij alleen toepasselijk is, als deze feiten zijn begaan door een aan de militaire rechtsmacht onderworpen persoon.¹⁴⁾

¹³⁾ Ook daar is alles overigens weinig doordacht; de consequenties in verband met art. 80 Invoeringswet heeft men zich zeker niet gerealiseerd. Daarover later. Dat militaire delicten uitsluitend door de militaire rechter zouden worden berecht, is nog eens uitdrukkelijk vastgelegd in art. 81 Invoeringswet. Om zulks zonder twijfel te laten is in dit artikel nog een redactie-wijziging gekomen. Men zie het debat in de Tweede Kamer, P. A. Kempen, deel IV van het Militair Straf- en Tuchtrecht, 1922, Geschiedenis van de Invoeringswet, p. 210 v.v.

¹⁴⁾ Hoewel het de bedoeling is voorop te stellen dat de afwijkende bepalingen prevaleren, staat ook hier weer typisch geformuleerd, dat het gemene recht toepasselijk is, behoudens de afwijkingen. Van der Hoeven merkt in zijn ontwerp op (cfr. Van der Hoeven l.c. deel I p. 86), dat de speciale bepalingen, die afwijken van het commune strafrecht, daarom ook bij de militaire jurisdictie op commune delicten toepasselijk zijn, omdat deze afwijkingen niet zijn gegrond op de aard van de feiten, doch op de kwaliteit van de persoon, op de omstandigheden der feiten of op de executie van het vonnis. De M.v.T., ibidem, zegt, dat het de bedoeling is, dat die afwijkingen ook gelden, als de „militaire rechter” commune strafbepalingen moet toepassen. Uit tal van plaatsen uit de parlementaire behandeling blijkt, dat de term „aan de militaire rechtsmacht onderworpen” betekent: als ook feitelijk de berechting door de militaire rechter plaats heeft. In het thans vervallen art. 39 (Kempen, l.c. IV p. 61) stond oorspronkelijk: „aan de militaire „rechtsmacht onderworpen”. Om duidelijk te doen uitkomen, dat deze bepaling alleen geldt, als de militaire rechter ook werkelijk recht spreekt, is de redactie gewijzigd in: „waarvan de militaire rechter kennis neemt”. Zie M.v.A., Kempen, l.c. IV, p. 73.

De artt. 1 en 2 regelen derhalve de toepasselijkheid van het militair strafrecht over de gehele linie. Art. 1 regelt de toepasselijkheid ervan voor de z.g. militaire delicten van boek 2, art. 2 de toepasselijkheid ervan (en dan alleen wat het algemeen deel betreft) voor de commune delicten. Bij de regeling van art. 1 heeft de wetgever alleen aan de militaire jurisdictie „gedacht”; bij art. 2 staat zulks uitdrukkelijk in de tekst. Vandaar onze conclusie, dat het militair strafrecht alleen toepasselijk is bij berechting door de militaire rechter. De toepasselijkheid van het militair strafrecht is dus verkoppeld aan de jurisdictie. Zoals wij hierboven reeds aangaven, is dit geen erg logisch systeem van wetgeving. Tot materieelrechtelijk onaanvaardbare consequenties hoeft zulk een stelsel nog niet te leiden, mits men dan maar de militaire jurisdictie op zodanige wijze regelt, dat de militaire rechter alleen recht spreekt over zodanige personen of onder zodanige omstandigheden gepleegde feiten, dat de toepassing van een apart materieel strafrecht gerechtvaardigd is. Het is wel haast onbegrijpelijk, dat men destijds zulk een materieel strafrecht, waarbij de toepasselijkheid in de materiële strafbepaling zelf volkomen verkoppeld is aan de militaire jurisdictie, heeft kunnen vaststellen zonder in te gaan op de vraag, welke personen en feiten nu eigenlijk onder deze militaire jurisdictie vallen. Zulks is zelfs met opzet gebeurd. Herhaaldelijk vindt men bij de behandeling van het wetsontwerp door de regering, door de regeringscommissaris en door de kamerleden benadrukt, dat door de vaststelling van het materiële militair strafrecht in geen enkel opzicht zou worden gepraejudicieerd aan de vraag, wie onder de militaire jurisdictie zouden komen te vallen en dat de kwestie van deze jurisdictie volkomen in suspensio bleef.¹⁵⁾ De regering was zelfs van oordeel,¹⁶⁾ dat eerst de

¹⁵⁾ Cfr. Van der Hoeven l.c. I p. 67 v.v., 86 v.v., p. 97/98. Op pag. 87 zegt de regering, dat het militair strafrecht onmogelijk kan worden ingevoerd zonder dat de militaire jurisdictie is geregeld. Men vergelijkte het bekende debat op de artt. 23 en 24 (in het ontwerp 15 en 16), Van der Hoeven l.c. I p. 320 v.v. In het ontwerp werd oorspronkelijk alleen bij de bijkomende straf van ontslag uit de militaire dienst gesproken van de militaire rechter. De regering achtte de burgerlijke rechter niet in staat te oordelen over de geschiktheid om al of niet in dienst te blijven. Dit lijkt in tegenspraak met de opvatting, dat het gehele militaire strafrecht alleen maar door de militaire rechter zou kunnen worden toegepast. Tengevolge van een door de regering overgenomen amendement van Van Raalte — die op zichzelf ook aan de burgerlijke rechter de bevoegdheid tot het opleggen van deze straf wilde geven, doch die overigens van oordeel was, dat het militair strafrecht in het geheel niet moest praejudiceren aan de regeling der jurisdictie — is bij de totstandkoming van het militair strafrecht het woord „militaire rechter” vervangen door rechter, opdat geheel deze kwestie later bij de jurisdictie-regeling nader zou worden bezien. In wezen liet men hier echter niet alleen de jurisdictievraag open, doch ook de vraag, of de latere regeling van de militaire rechtsmacht invloed zou hebben op die materiële bepalingen, die krachtens hun formulering niet aan de militaire jurisdictie waren gebonden. Daarmede verliet men reeds het systeem, neergelegd in de eerste twee artikelen, welke logisch alleen passen in het stelsel, dat het militair strafrecht alleen toepasselijk is, als de militaire rechter oordeelt.

Weer anders ligt het debat met betrekking tot art. 38 (oud 29). De formulering spreekt daar niet over de militaire rechter. Doch de M.v.T. spreekt erover, dat de wet de „militaire” rechter vrij moet laten in de beantwoording van de vraag, wat

materiële inhoud van het militair strafrecht moest vaststaan, alvorens de militaire jurisdictie kon worden geregeld. Zulk een procedure zou logisch zijn, als men het materieel strafrecht en de vraag der jurisdictie volkomen van elkaar gescheiden had gehouden. Doch zeker niet, als in de bepalingen van het materieel strafrecht de toepasselijkheid ervan juist wordt verkoppeld aan de rechtsbevoegdheid.

Hoe onmogelijk de situatie wordt, als men in de formulering van de materiële bepaling het verband met de jurisdictie vastlegt en dan toch een materieel strafrecht tot stand brengt zonder tegelijkertijd de jurisdictie zelf te regelen, bleek wel, toen men later bij de behandeling van de Invoeringswet toe kwam aan het debat over de vraag, hoever de militaire jurisdictie zich met name in vredestijd moest uitstrekken.¹⁷⁾ Bij deze behandeling kwam b.v. een amendement van de heer Hugenholtz aan de orde, waarin werd voorgesteld de commune delicten van militairen in vredestijd in beginsel voor de burgerlijke rechter te bren-

volkenrechtelijk geoorloofd is. Het verslag van de Tweede Kamer antwoordt daarop, dat de wet de „militaire” rechter niet in het onzekere moet laten, waarop de regering dan repliceert, dat het ontwerp niets regelt omtrent de militaire competentie. Zie Van der Hoeven l.c. I, p. 420. Zie ook deel I p. 505 v.v. In de M.v.T. op art. 65 (oud 49) zegt de M.v.T., dat het militair strafrecht toepasselijk is op militairen. Voor de herhaaldelijk uitgesproken stelling, dat het militair strafrecht de regeling van de militaire jurisdictie nog geheel in suspenso liet, cfr. Van der Hoeven l.c. II, p. 99 v.v. op art. 88, 104 v.v. op art. 89, 402 v.v., 410 v.v.

Wel zeer tekenend voor de hier heersende verwarring is het in de Kamer gevoerde debat omtrent de artt. 58 en 59, Wet op de Krijgstucht; (zie Van der Hoeven l.c. III p. 361 tot 380). Met name t.a.v. de vraag, of de „militaire rechter” in art. 59 moest blijven staan, gezien het feit, dat het militair strafrecht niets zou inhouden over de militaire jurisdictie. In het ontwerp stond oorspronkelijk een artikel, waarin werd bepaald, dat bij een veroordeling van een militair door een burgerlijke rechter daarnaast wel een krijgstuchtelijke straf mocht worden opgelegd. Dit artikel werd door de regering geschrapt. De regering wilde echter wel de andere bepaling behouden, dat naast een vonnis van de militaire rechter geen krijgstuchtelijke straf mogelijk was. De afgevaardigde Van Raalte betoogde consequent, dat, indien men werkelijk met de aanvaarding van het ontwerp militair strafrecht niet wilde prejudiceren aan de latere regeling van de militaire jurisdictie, men hier evenmin als bij de bijkomende straf van ontslag uit de militaire dienst niet mocht spreken over de militaire rechter. Dit was een logische redenering. Op voor ons raadselachtige overwegingen verzetten zowel de regering als kamermeerderheid zich tegen dit voorstel. Men behield in art. 59 de militaire rechter en betoogde niettemin, dat men de regeling der militaire jurisdictie geheel in suspenso liet. Terecht antwoordde Van Raalte hierop, dat dit de consequentie medebracht, dat indien in de latere jurisdictie-regeling b.v. zou worden bepaald, dat in vredestijd geen militaire rechter zou komen, men dan zeker het materieel strafrecht zou moeten veranderen. Minister Loeff moest dan ook wel bekennen, dat een regeling van de militaire jurisdictie in die zin, dat deze zich ook zou uitstrekken in vredestijd zowel over militaire delicten als ook voor commune delicten tenzij in het geval van deelname met een burger, zich op natuurlijke wijze zou aansluiten bij het ontwerp militair strafrecht, „hoewel formeel alles open blijft”. Het is natuurlijk onlogisch enerzijds een wet op te stellen, die in haar formuleringen van de materiële bepalingen de toepasselijkheid ervan laat afhangen van de militaire jurisdictie en anderzijds te beweren, dat aanvaarding van zulk een ontwerp de kwestie van de militaire jurisdictie nog geheel open laat. Zie nog Van der Hoeven l.c. III, p. 145 v.v..

¹⁶⁾ Cfr. Van der Hoeven l.c. I, p. 69.

¹⁷⁾ Zie Kempen l.c. IV p. 178-204.

gen. Logisch zeer terecht betoogde deze afgevaardigde, dat men niet mag vergeten, dat het militaire strafrecht en de militaire jurisdictie volkomen onderscheiden zaken zijn. Hij wilde nl. de militaire jurisdictie verkoppelen aan de aard van de feiten. Logisch had hij volkomen gelijk, doch deze logica klopte nu eenmaal niet met het in het W.v.M.Sr. neergelegde onlogische stelsel van verkoppeling van jurisdictie en materieel strafrecht. Terecht zeide daarom de afgevaardigde Dresselhuys, dat bij aanvaarding van het stelsel van het amendement het hele materieel militaire strafrecht in de lucht zou komen te hangen. Daaruit blijkt toch wel duidelijk, hoe onzinnig het was eerst een materieel strafrecht vast te stellen, hetwelk geheel gekoppeld is aan de militaire jurisdictie en daarna nog de illusie te hebben dat het debat over de vraag naar de omvang van de militaire jurisdictie nog geheel vrij is. Bij zulk een methodiek van wetgeving is het dan ook niet verwonderlijk, dat de wetgever, toen hij later afzonderlijk een regeling voor de militaire jurisdictie tot stand bracht, zich niet meer nauwgezet heeft afgevraagd, welke consequenties de zelfstandige regeling der jurisdictie voor de toepasselijkheid van het militair strafrecht meebracht. Dit heeft geleid tot een aantal vreemde lacunes en inconsequenties in het gehele systeem, die misschien praktisch niet zoveel te betekenen hebben, zeker niet in tijd van vrede, doch die allen tezamen van de wetgeving een wonderlijk geheel maken. Zo heeft de wetgever zich o.i. niet gerealiseerd, dat bepaalde militairen ook voor militaire delicten niet voor de militaire rechter komen, dat militairen voor veel delicten bij de burgerlijke rechter komen in gevallen waarin de toepassing van een ander strafrecht dan de militaire rechter zou hebben toegepast zeker niet gerechtvaardigd is, en dat omgekeerd ook burgers voor de militaire rechter komen in gevallen, waarin de toepasselijkheid van het militair strafrecht door niets wordt gerechtvaardigd. Wij zullen al deze gevallen later nog nader bezien.

Tegen de opvatting, die wij hebben verdedigd, dat nl. het W.v.M.Sr. alleen toepasselijk is bij berechting door de militaire rechter, kunnen tekstueel twee artikelen worden aangevoerd, waarin uitdrukkelijk wordt bepaald, dat „bepaalde” artikelen van het algemeen deel van het W.v.M.Sr. alleen toepasselijk zijn, als de militaire rechter recht spreekt, nl. art. 20, hetwelk bepaalt, dat de speciale regeling van de voorwaardelijke veroordeling (artt. 13 tot 19) alleen toepasselijk is bij oplegging van straffen door de militaire rechter en art. 37, hetwelk bepaalt, dat de bijkomende straffen van het militair strafrecht uitsluitend door de militaire rechter kunnen worden toegepast. Uit deze artikelen zou men eigenlijk concluderen, dat de „overige” bepalingen van het algemeen deel van het W.v.M.Sr. ook door de burgerlijke rechter moeten worden toegepast.¹⁸⁾

Daarbij zij al aanstonds opgemerkt, dat deze bepalingen eerst in het materieel strafrecht zijn ingevoerd bij de totstandkoming van de In-

¹⁸⁾ Uiteraard met uitzondering van die bepalingen, waarin wordt gesproken van personen, aan de militaire rechtsmacht onderworpen.

voeringswet, die de militaire jurisdictie regelt. Gaat men nu na, op welke gronden deze artikelen toen zijn ingevoerd, dan blijkt duidelijk, dat men aan de tekst van de bepalingen, al doet deze anders vermoeden, bepaaldelijk geen enkel argument kan ontleenen voor de stelling, dat de andere bepalingen van het militair strafrecht ook door de burgerlijke rechter zouden kunnen worden toegepast.

Wat toch is het geval met art. 20? Oorspronkelijk stond het artikel niet in het ontwerp Invoeringswet, waarbij ook het Militaire Strafrecht werd gewijzigd. De M.v.T. vond het krachtens de artt. 1 en 2 van het W.v.M.S. vanzelfsprekend, dat de artt. 13 tot 19 alleen zouden gelden bij de toepassing van dit wetboek, ook al stonden deze woorden niet in de voorgestelde artikelen, en dat deze derhalve niet zouden gelden bij een voorwaardelijke veroordeling zonder toepassing van dit wetboek, ook al is de veroordeelde militair. Dan, aldus de M.v.T., gelden de gewone bepalingen.¹⁹⁾ Dit betekent dus, dat volgens de M.v.T. deze bepalingen reeds vanzelf uitsluitend toepasselijk zijn bij berechting door de militaire rechter. En al had de M.v.T. dit niet uitdrukkelijk uitgesproken, het Voorlopig Verslag van de Tweede Kamer interpreteerde de opvatting van de M.v.T. aldus, dat deze bepalingen alleen bij berechting „door de militaire rechter” zouden gelden. Maar, zo vervolgt het voorlopig verslag — en nu ziet men weer een vreemdsoortige argumentatie, die men bij de parlementaire behandeling zo dikwijls aantreft — dan moet men zulks ook uitdrukkelijk zeggen, omdat anders het gevaar bestaat, dat ook de burgerlijke rechter bij connexiteit zich krachtens art. 2 W.v.M.Sr. bevoegd zal verklaren die artikelen toe te passen.²⁰⁾ Hoe het gevaar van zulk een interpretatie zou kunnen bestaan, waar art. 2 van het W.v.M.Sr. uitdrukkelijk alleen spreekt over feiten, begaan door aan de militaire rechtsmacht onderworpen personen, is ons volledig een raadsel. Niettemin achtte blijkbaar ook de Regering dit gevaar niet denkbeeldig. Zij gaf toe aan de wens van de Kamer om uitdrukkelijk te bepalen, dat de artt. 13 tot 19 alleen mochten worden toegepast door de militaire rechter en zo is art. 20 in het Wetboek gekomen. Bij de indiening van de nieuwe artt. 13 tot 19, toen dus nog geen sprake was van de invoering van art. 20, zeide de M.v.T. nog, dat de voorstellen om de artt. 13 tot 19 in het militair strafrecht in te voeren, dienden om de voorwaardelijke veroordeling ook toepasselijk te verklaren bij straffen, opgelegd „door de militaire „rechter”.²¹⁾ Niemand, die deze wetshistorie op de voet volgt, zal kunnen beweren, dat uit de wetstekst van art. 20 in het licht der wetsgeschiedenis een argument kan worden ontleend voor de opvatting, dat andere bepalingen van het algemeen deel van het W.v.M.S. ook door de burgerlijke rechter kunnen worden toegepast.

¹⁹⁾ Zie Kempen l.c. IV p. 54. Opgemerkt zij, dat in het betoog van de M.v.T. de woorden „bij de toepassing van dit wetboek” niet betekenen bij veroordeling wegens militaire delicten, doch bij veroordeling wegens elk delict, mits door de militaire rechter.

²⁰⁾ Zie Kempen l.c. IV p. 55.

²¹⁾ Zie Kempen l.c. IV p. 49 v.v.

Niet anders is het gegaan met de latere invoering van art. 37 W.v.M.S.,²²⁾ zij het, dat hier het raadselachtige argument voor de invoering niet van de Kamer, doch van de Regering zelf afkomstig was. De M.v.T. wilde bij berechting van militairen door de burgerlijke rechter bij deelname met burgers aan een algemeen delict deze burgerlijke rechter niet de bevoegdheid verlenen de militaire bijkomende straffen op te leggen. De Regering achtte het echter nodig zulks uitdrukkelijk vast te leggen, zulks wederom uit vrees, dat anders de burgerlijke rechter zich op grond van art. 2 W.v.M.S. bevoegd zou achten deze bepalingen wel toe te passen.²³⁾

Op grond van deze wetshistorie zijn wij van oordeel, dat de artt. 20 en 37 geen argument kunnen vormen ter weerlegging van onze stelling, dat het militair strafrecht alleen toepasselijk is, als de militaire rechter recht spreekt. De stelling, dat de burgerlijke rechter het militair strafrecht nooit mag toepassen, moet men overigens o.i. ook nog op andere gronden aanvaarden. Immers, zou men de burgerlijke rechter bevoegd achten bepaalde bepalingen van het militair strafrecht toe te passen, dan kan zulks alleen zinvol zijn, als hij recht spreekt over militairen.²⁴⁾ Maar dan was toch minstens een bepaling onontbeerlijk, die zulks uitdrukkelijk zou verklaren. Bovendien moet men dan, althans bij de nieuwe redactie van art. 11 W.v.M.S., zoals deze zal worden na invoering van de Rijkswet van 4 juli 1963, S. 295, waar alleen sprake is van „de rechter” en waar men een redactie heeft gekozen, die veroordelingen tot militaire detentie ook voor commune delicten van een militair mogelijk maakt, tot de conclusie moeten komen, dat ook de burgerlijke rechter tot militaire detentie kan veroordelen, als hij over militairen rechtsprekt. Zoals men weet interpreteert het H.M.G. in de huidige redactie van art. 11 de woorden „krachtens dit wetboek” aldus, dat dit artikel thans alleen toepasselijk is bij de delicten van boek II, een interpretatie, die zeker niet op een dwingende argumen-

²²⁾ Reeds hierboven gaven wij aan, dat met betrekking tot de bijkomende straf van ontslag uit de militaire dienst al in het oorspronkelijk ontwerp de militaire rechter werd geïntroduceerd, doch dat door een amendement van van Raalte de militaire rechter daaruit weer was verwijderd om de kwestie van de militaire jurisdictie geheel open te laten.

²³⁾ Zie Kempen l.c. IV p. 59 v.v. Als hier de M.v.T. evenals trouwens art. 80 Invoeringswet spreken van personen, aan de militaire rechtsmacht onderworpen, betekent zulks hier niet personen, die ook in feite door de militaire rechter worden berecht, doch personen, die normaliter voor de militaire rechter komen. Hoe wettelijk heel de terminologie van het wetboek is, blijkt b.v. uit het in 1921 ingevoerde en in 1924 vervallen art. 39 W.v.M.Sr. In het oorspronkelijk ontwerp werd gesproken van de minderjarige, aan de militaire rechtsmacht onderworpen. De M.v.T. (Kempen l.c. IV p. 74) zegt, dat om duidelijk te doen uitkomen, dat deze bepaling alleen geldt in zaken, waarvan de militaire rechter kennis neemt, de redactie is gewijzigd en uitdrukkelijk wordt gesproken van zaken betreffende minderjarige personen, waarvan de militaire rechter kennis neemt.

²⁴⁾ Zou men van oordeel zijn, dat de burgerlijke rechter het militair strafrecht ook moet toepassen, als hij recht spreekt over „burgers”, dan horen de betrokken bepalingen niet thuis in een militair strafwetboek, doch in het gewone strafwetboek. Bovendien zou men dan tot de wonderlijke consequentie moeten komen, dat de burgerlijke rechter althans in de komende redactie van art. 11 ook de burger tot militaire detentie zou kunnen veroordelen.

tatie berust. Ook is het niet waarschijnlijk, dat art. 4 van het W.v.M.S. in de nog geldende of in de komende redactie na invoering van vermelde Rijkswet door de burgerlijke rechter zal moeten worden toegepast, als hij over militairen rechtspreekt.²⁵⁾ ²⁶⁾ Wij houden dus vast aan onze conclusie, dat het militair strafrecht alleen toepasselijk is, als de militaire rechter rechtspreekt. Dat betekent dus, dat de bepalingen van de afzonderlijke artikelen, waarin de toepasselijkheid nog eens uitdrukkelijk wordt gekoppeld aan de militaire jurisdictie²⁷⁾ of waar sprake is van exclusieve toepassing door de militaire rechter²⁸⁾ geen afzonderlijke betekenis hebben. Ook de artikelen, waarin niet sprake is van militaire rechter of van aan de militaire rechtsmacht onderworpen personen, zijn o.i. alleen toepasselijk, als de militaire rechter rechtspreekt.

Wij willen thans nog op enkele reële leemtes wijzen, die voortvloeien uit onze opvatting. Deze lacunes hebben betrekking op de gevallen, waarin de burgerlijke rechter rechtspreekt over militairen. Het gaat hier uiteraard alleen over die artikelen, waarbij de „tekst” niet dwingt tot de aanname, dat zij alleen toepasselijk zijn bij berechting door de militaire rechter. Zo hoort o.i. art. 3 W.v.M.Sr. te gelden onafhankelijk van de vraag, of de militaire dan wel de burgerlijke rechter over militairen rechtspreekt. Hetzelfde is te zeggen van art. 4.²⁹⁾ Zo lijkt het ook redelijk dat de bepaling van art. 21 W.v.M.Sr. j° het K.B. van 7 juni 1922 S. 440³⁰⁾ omtrent de mogelijkheid van executie van vrijheidsstraffen in een ander gesticht of gebouw dan door de wet is aangegeven eveneens toepasselijk is bij straffen, opgelegd aan militairen door de burgerlijke rechter. Zakelijk zal ook art. 33 van het

²⁵⁾ Het argument tegen de stelling, dat alleen de militaire rechter het militair strafrecht moet toepassen, dat nl. in veel artikelen uitdrukkelijk wordt gesproken over de militaire rechter of over aan de militaire rechtsmacht onderworpen personen, terwijl zulks in een aantal andere artikelen niet het geval is, heeft voor ons na de bestudering van de parlementaire historie weinig waarde.

²⁶⁾ De M.v.T. omtrent titel VIII Invoeringswet zegt, dat in beide voordien geldende Criminele Wetboeken was bepaald, op welke personen de militaire strafwetgeving van toepassing is, en dat naar algemene opvatting deze toepasselijkverklaring geacht moet worden mede een toekenning van de jurisdictie in zich te bevatten. Ook hier dus ziet men de toepasselijkheid van militair strafrecht aan de militaire jurisdictie verkoppeld. Kempfen, l.c. IV p. 178 v.v..

²⁷⁾ Dit zijn de artt. 2, 5, 43, 45, en 54 W.v.M.Sr. alsmede na de invoering van de rijkswet van juli 1963 de artt. 5a, 5b en 35a. Waarom in de artt. 148 en 153 wordt gesproken van de persoon, die aan de militaire rechtsmacht is onderworpen in plaats van „hij die”, is ons in verband met art. 66 niet duidelijk.

²⁸⁾ Zie de artt. 5, 20 jo 13 tot 19, 37 jo 23 tot 32, het vervallen art. 39 en art. 41.

²⁹⁾ Dat de militaire detentie alleen mogelijk is bij toepassing door een militaire rechter, lijkt niet erg onredelijk, omdat er ook voor de gewone gevangenisstraf het algemeen minimum van één dag is.

³⁰⁾ Dit besluit gaat er in zijn gehele tekst vanuit, dat het alleen betrekking heeft op straffen, opgelegd door de militaire rechter. In de M.v.T. (Van der Hoeven l.c. I p. 302) staat wel; onverschillig of de straf is uitgesproken krachtens de militaire dan wel krachtens de gemene strafwet, omdat dit aan de wenselijkheid van een andere tenuitvoerlegging niets afdoet, doch de M.v.T. spreekt niet over de vraag, door welke rechter het vonnis moet zijn gewezen.

W.v.M.Sr. omtrent het niet meetellen van de tijd van de geëxecuteerde vrijheidsstraf als dienstdienst moeten gelden voor de executie van straffen, door de burgerlijke rechter aan militairen opgelegd. Ook de artt. 40 en 42 W.v.M.Sr. moeten naar hun materiële inhoud eveneens toepassing vinden bij veroordeling van een militair door de burgerlijke rechter.³¹⁾ Art. 38 W.v.M.Sr. behoort te gelden, ongeacht of nu de militaire dan wel de burgerlijke rechter van de zaak kennis neemt.³²⁾ Is het helemaal redelijk, dat art. 46 van het W.v.M.Sr. niet zal gelden bij een vonnis van een burgerlijk rechter betreffende een militair? De schending van de dienstplicht bij een commuun delict in het geval van art. 46 vraagt toch geen verschil in straf, naar gelang het vonnis wordt uitgesproken door de burgerlijke dan wel door de militaire rechter?³³⁾ Eenzelfde onredelijkheid is gelegen in de niet toepasselijkheid van art. 47 W.v.M.Sr. voor het geval, dat de burgerlijke rechter over militairen oordeelt.³⁴⁾ *Zijn de ook strafbaar bij gewone misdrijven.*

Al deze niet toepasselijkheden worden onredelijk, als het al dan niet vallen onder de militaire jurisdictie niet wordt bepaald door de aard van de feiten of van de omstandigheden, welke een ander materieel strafrecht in principe zou kunnen rechtvaardigen. Dit spreekt heel sterk met betrekking tot de verdeling van de jurisdictie in art. 81 van de Invoeringswet. Daar kan de vraag, of de militair onder de jurisdictie van de burgerlijke rechter valt, afhangen van twee factoren, die niets te maken hebben met de ernst van het feit of met bijzondere omstandigheden, die een apart materieel strafrecht rechtvaardigen. Vooreerst toch is de verdeling van de jurisdictie afhankelijk gesteld van de vraag, of een commuun delict door een militair al dan niet samen met een burger is gepleegd. Dit is een omstandigheid, die het feit, hetwelk door de militair is gepleegd, niet anders van karakter maakt en de toepassing van een ander strafrecht niet kan rechtvaardigen. Hier ziet men weer de onaanvaardbare consequentie van het verkoppelen van materieel strafrecht aan de regeling der jurisdictie, zonder dat zulks op materiële omstandigheden berust. Dat ingeval van deelname van een delict van een militair met een burger een andere jurisdictie wordt aanvaard dan wanneer de militair het delict alleen pleegt, moge aanvaardbaar zijn, doch in zulk een geval mag dit niet

³¹⁾ De M.v.T. denkt ook hier steeds alleen aan berechting door de militaire rechter. Zij spreekt over berisping door de krijgsraad (Kempen l.c. IV p. 65) en aan teruggave aan de commanderend officier na een beslissing van de krijgsraad. (Kempen l.c. IV p. 69). Onder de genoemde artikelen zijn er enkele, die niet door de rechter behoeven te worden toegepast, doch die of wel toepassing vragen door de administratie of wel alleen een rechtsgevolg aangeven van de straf.

³²⁾ Het is onjuist o.i., dat dit artikel alleen in het militair strafrecht staat. Dit artikel behoort inderdaad voor iedere dader te gelden, burger of militair, door wie ook berecht.

³³⁾ Toch geeft de M.v.T. op dit artikel (Van der Hoeven, l.c. I, p. 431) heel uitdrukkelijk als motief: het beginsel is, dat zij, die zich zorgeloos in de naleving van hun dienstplicht schuldig maken „door de militaire rechter” alleen maar tot gevangenisstraf en niet tot hechtenis kunnen veroordeeld worden.

³⁴⁾ Ook ten aanzien van een enkel artikel uit de betekenistitel zou men twijfel kunnen koesteren over de redelijkheid van de niet-toepasselijkheid.

de consequentie medebrengen van de toepasselijkheid van een ander materieel strafrecht. Vervolgens bepaalt art. 81 dat zelfs, indien een commun delict door een militair tezamen met een burger is gepleegd, de militaire rechter alleen „bij voorkeur” daarvan geen kennis zal nemen.³⁵⁾ Hier staan dus formeel twee competenties naast elkaar zonder enig materieel onderscheid in de ernst van de feiten, of in de omstandigheden, waaronder het feit is begaan. Nu is het toch volkomen onredelijk, als bij de uitoefening van de ene jurisdictie een totaal ander materieel strafrecht toepasselijk is dan bij de uitoefening van een andere jurisdictie.

Nu kan men hiertegen niet opwerpen, dat dit alles juist bewijst, dat onze opvatting onjuist is en dat ook de burgerlijke rechter het militair strafrecht moet toepassen, als hij over burgers oordeelt. Immers reeds afgezien van de vroeger weergegeven argumenten voor onze stelling, afgezien ook van het feit dat bij sommige der genoemde artikelen de M.v.T. uitdrukkelijk alleen dacht aan toepasselijkheid bij berechting door de militaire rechter, zullen wij hieronder zien, dat een nog veel groter aantal onredelijkheden moet worden aangenomen bij die bepalingen, waarin de tekst uitdrukkelijk dwingt tot de conclusie, dat deze alleen toepasselijk zijn bij berechting door de militaire rechter. Het geheel van inconsequenties is het gevolg van een volkomen onzuivere verkoppeling van toepasselijkheid van militair strafrecht aan de militaire jurisdictie. Deze inconsequenties zijn ontstaan, doordat men in het materieel recht het berecht worden door de militaire rechter als bestanddeel van de materiële bepalingen opnam, doch anderzijds bij de veel later tot stand gekomen jurisdictieregeling de daaruit voortvloeiende consequenties niet heeft voorzien.

Wij zullen nu de bepalingen onder ogen zien, waarin de toepasselijkheid van het militair strafrecht krachtens de tekst uitdrukkelijk verbonden is aan de militaire jurisdictie en nagaan, welke onredelijke consequenties daaruit voortvloeien.

III. *Materiële onjuistheden in het militair strafrecht, voortvloeiend uit de verkoppeling van de toepasselijkheid van materieel strafrecht aan de militaire jurisdictie.*

Bij de volgende beschouwingen hebben wij alleen die bepalingen van het militair strafrecht op het oog, die krachtens de tekst dwingen tot de opvatting, dat zij alleen toepasselijk zijn bij berechting door de militaire rechter. Hierboven merkten wij reeds op, dat, al is het weinig logisch de toepasselijkheid van materieel strafrecht afhankelijk te maken van militaire jurisdictie, zulks nog niet persé tot materiële onjuistheden behoef te leiden, mits men de militaire jurisdictie alleen toekent voor feiten, omstandigheden of personen, waarbij de toepassing van zulk een materieel strafrecht gerechtvaardigd is. Wij willen hieronder

³⁵⁾ Oorspronkelijk stonden de woorden „bij voorkeur” niet in dit artikel; zij zijn ingevoerd bij Nota van Wijzigingen, omdat de dader, die met de militair deelnam, geheel onbekend zou kunnen zijn en in dat geval de vraag, welke rechter bevoegd is, niet zou zijn te beantwoorden; zie Kempen l.c. IV p. 209/210.

enkele voorbeelden aanhalen waaruit duidelijk blijkt, dat de wetgever, die 20 jaar na het tot stand brengen van het materieel strafrecht afzonderlijk de militaire jurisdictie regelde, deze fundamentele eis niet altijd voor ogen heeft gehouden.

Daarbij willen wij vooreerst het oog richten op enkele gevallen, waarin ook een niet-militair wegens commune delicten voor de militaire rechter kan komen, waarbij dus het militair strafrecht ook op de burger toepasselijk wordt.³⁶⁾ Daarbij komt uiteraard alleen in aanmerking de toepasselijkheid van het algemeen deel. Vooreerst moge dan gewezen worden op de bepaling van art. 78, 1°, Invoeringswet.³⁷⁾ Het is redelijk, dat wanneer in het geval aldaar genoemd de burgerlijke rechter niet bereikbaar is, de militaire rechter bij wijze van vervanging jurisdictie krijgt. Doch is het werkelijk redelijk, dat dan ineens ook tal van materieel-rechtelijke bepalingen toepasselijk worden? Dat dan ineens door het enkele niet bereikbaar zijn van de burgerlijke rechter de werking van de strafwet ingevolge de artt. 5 en de nog niet ingevoerde artt. 5a en 5b W.v.M.Sr. wordt uitgebreid? Dat dan ineens in de nieuwe nog niet ingevoerde redactie van art. 11 W.v.M.Sr. voor commune delicten militaire detentie kan worden opgelegd met het rechtsgevolg ten aanzien van de executie van art. 12? Dat de ontzetting van rechten krachtens art. 35 W.v.M.Sr. in veel meer gevallen mogelijk wordt? Dat dan plotseling art. 38 W.v.M.Sr. toepasselijk wordt?³⁸⁾ Vooral dat ineens ook de doodstraf toepasselijk wordt krachtens art. 45 W.v.M.Sr.? Dat de ambtshalve vervolging van artt. 54 W.v.M.Sr. mogelijk wordt en dat een aantal artikelen van de betekenistitel toepassing gaan vinden?³⁹⁾ Het vreemde van al deze consequenties komt nog wel het sterkste tot uiting, als het niet kunnen adieren van de burgerlijke rechter pas ontstaat na het begaan van het feit. En wat betreft de toepasselijkheid van art. 66 W.v.M.Sr., is het werkelijk redelijk, dat in het geval van art. 78, 1°, Invoeringswet ineens het „daderschap” van een aantal artikelen van boek II W.v.M.Sr. mogelijk wordt alleen omdat een burgerlijk rechter niet kan worden geadieerd. Immers, de strafbare feiten, waarvan de omschrijving begint met de woorden „hij, die”, kunnen krachtens art. 66 W.v.M.Sr. alleen begaan worden, als de militaire rechter recht spreekt.⁴⁰⁾

³⁶⁾ Uiteraard met uitzonderingen van die bepalingen, die alleen op militairen toepasselijk zijn nl. de artt. 4, 10, 15, 16, 18, 23-32, 33, 34, 35 initio, 36, 40-42, 46-48.

³⁷⁾ Het vroegere artikel 78, 2°. Bij de Wet Oorlogsstrafrecht van 1 juli 1953 is art. 78, 1° vervallen.

³⁸⁾ Zoals wij reeds eerder aangaven, dient de toepasselijkheid van deze volkenrechtelijke regel algemeen te zijn en niet beperkt te worden tot het militair strafrecht.

³⁹⁾ Ook de artt. 3, 13, 14, 17, 19, 21, 43, worden toepasselijk. Deze artikelen zijn van minder belang.

⁴⁰⁾ Wat de overige gevallen betreft, waarin volgens de jurisdictie-regeling een niet-militair voor commune delicten voor de militaire rechter komt, daar kan men althans zeggen, dat de materiële omstandigheden de toepasselijkheid van een ander materieel strafrecht min of meer redelijk doen zijn.

Volgens art. 78 sub 2° Invoeringswet⁴¹⁾ wordt aan de daar toegekende militaire jurisdictie voor de commune delicten een einde gemaakt bij het beëindigen van de oorlog, derhalve door een omstandigheid, die eerst ontstaat na het begaan van het feit en die derhalve met de ernst van het feit niets te maken heeft. Is het dan redelijk, dat door zulk een omstandigheid ineens een in veel opzichten ander strafrecht toepasselijk wordt, waarbij men met name moge denken aan de niet-toepasselijkheid van de doodstraf?⁴²⁾ Deze omstandigheid van het beëindigen van de oorlog kan het redelijk doen zijn, dat de gehele jurisdictie van de Nederlandse rechter, welke dan ook, ophoudt. Doch voor de feiten, die ook normaliter onder de Nederlandse jurisdictie vallen als zij in het buitenland zijn begaan, is de toepasselijkheid van een andere jurisdictie alleen door het ophouden van de oorlog wel te verdedigen, maar niet de daarmee verbonden toepasselijkheid van een ander strafrecht.⁴³⁾ Ook bij dit artikel krijgt men weer de vreemdsoortige figuur dat alleen door de omstandigheden, in artikel 78 sub 2° Invoeringswet genoemd, het daderschap van de delicten van het militair strafrecht, waarvan de omschrijving begint met de woorden „hij die” mogelijk wordt.

Van geheel andere aard zijn de inconsequenties, die voortvloeien uit de verkoppeling van materieel strafrecht en de militaire jurisdictie in verband met art. 80 Invoeringswet. In dit artikel wordt zakelijk bepaald, dat militairen die minister zijn of lid van de volksvertegenwoordiging,⁴⁴⁾ niet voor de militaire rechter terechtstaan.⁴⁵⁾ Hier gaat het dus duidelijk over personen, die militair zijn. Bij dit artikel ontstaan twee zeer merkwaardige inconsequenties. 1) Indien deze personen een algemeen delict plegen, is op hen alleen het burgerlijk strafrecht toepasselijk en zijn zeker niet die bijzondere bepalingen van het algemeen deel van het militair strafrecht toepasselijk, waarbij de militaire jurisdictie als voorwaarde wordt gesteld. Men kan zich toch afvragen, of het redelijk is, dat de aparte bepalingen, waarover wij hierboven spraken, zoals b.v. de toepasselijkheid van de doodstraf, ineens niet meer gaan gelden, omdat deze personen voor de burgerlijke rechter

⁴¹⁾ Vóór de invoering van de wet Oorlogsstrafrecht was dit art. 78, 3°.

⁴²⁾ De M.v.T. op art. 78, 3°, (oud) noemde als reden voor deze jurisdictietoekenning, dat men geen vertrouwen kan hebben in de rechter van het bezette gebied. Zie Kempen, l.c. IV p. 204.

⁴³⁾ De M.v.T. zegt dan ook, dat bij het einde van de oorlog de bijzondere militaire jurisdictie een einde dient te nemen. Doch heeft de wetgever daarbij wel gedacht aan het geheel eigen materieel strafrecht, dat deze jurisdictie meebrengt? De betekenis van de daarbij gevoegde opmerking van de M.v.T., dat deze jurisdictie ook van kracht moet blijven na het einde van de oorlog, als „intussen” het feit strafbaar is gesteld bij het W.v.M.Sr., ontgaat ons. Zie Van der Hoeven l.c. IV p. 204.

⁴⁴⁾ Daaronder zullen thans ook wel staatssecretarissen moeten worden begrepen.

⁴⁵⁾ Een uitzondering wordt alleen gemaakt voor de gevallen van art. 78 Invoeringswet en de artt. 1 en 2 jo 12 van de wet Oorlogsstrafrecht. Dit zijn de gevallen, waarin ook een niet-militair voor de militaire rechter terecht staat.

terechtstaan.⁴⁶⁾ 2) Een bijzonder merkwaardige lacune doet zich hier voor met betrekking tot de vraag, of de militairen, die minister of lid van de Staten Generaal zijn, nog wel de delicten van het bijzonder deel van het militair strafrecht kunnen plegen, m.a.w. of zij „daders” kunnen zijn van een aantal militaire delicten. Zakelijk moet zulks natuurlijk mogelijk zijn; immers zij blijven militair en hun bijzondere politieke positie mag toch geen invloed hebben op de mogelijkheid van het daderschap ten aanzien van militaire delicten. Hoe ligt deze zaak echter in de systematiek van de wetgeving? Men kent in het bijzondere deel allereerst de delictsomschrijvingen, die beginnen met de woorden „de militair die”. Juridisch-technisch kunnen ministers en leden van de Staten-Generaal, die militair zijn deze delicten wel plegen. Zij vallen echter niet onder de militaire jurisdictie, ook niet voor militaire delicten. Immers art. 80 Invoeringswet luidt algemeen (met uitzondering alleen van de gevallen genoemd in art. 78 Invoeringswet en de artt. 1 en 2 j° 12 van de wet Oorlogsstrafrecht). Welke rechter moet deze militairen dan berechten voor de militaire delicten? Is dit de burgerlijke rechter? En moet deze burgerlijke rechter dan het algemeen en bijzonder militair strafrecht toepassen? Dit lijkt nauwelijks te aanvaarden. Doch wat dan? Hier weer een inconsequentie, die de wetgever zich niet heeft gerealiseerd. Hoewel art. 1 W.v.M.Sr. niet spreekt over militaire jurisdictie, heeft men nooit anders gedacht bij de totstandkoming van het militair strafrecht dan dat alleen de militaire rechter over militaire delicten zou kunnen oordelen. Men heeft nooit bevroed, dat de burgerlijke rechter ooit over delicten van het bijzonder deel van het W.v.M.Sr. recht zou moeten spreken. Komen vervolgens aan de orde de delictsomschrijvingen die beginnen met de woorden „hij die”. Krachtens art. 66 W.v.M.Sr. veronderstellen deze omschrijvingen „als „element van het daderschap” de militaire jurisdictie. Moet men nu tot de conclusie komen, dat ministers en kamerleden, die toch militairen blijven, ineens van het daderschap van deze delicten zijn uitgesloten? Dat zal toch zeker niet de bedoeling geweest zijn. Dit is wederom een dwaas gevolg van de verkoppeling van het materieel strafrecht, en in casu van het daderschap van een aantal strafbare feiten aan de militaire jurisdictie. De latere jurisdictie-wetgever heeft zich blijkbaar weer de consequenties van deze verkoppeling niet gerealiseerd.

De meest onredelijke consequentie van deze verkoppeling is echter de al dan niet toepasselijkheid van het materiële militaire strafrecht in verband met art. 81 Invoeringswet. Krachtens dit artikel hangt het af van een omstandigheid, die niets met de ernst van het feit of van omstandigheden te maken heeft (nl. al dan niet deelname van een militair en een burger aan een algemeen delict) of de burgerlijke rechter bevoegd wordt, terwijl zelfs, als er deelname is, de burgerlijke en militaire jurisdictie naast elkaar staan. Is bij deelname b.v. de burgerlijke mede-

⁴⁶⁾ De M.v.T. (Van der Hoeven l.c. IV p. 206) zegt, dat voor de ministers wel het forum privilegatum geldt; doch zulks brengt nog niet de toepasselijkheid van het militair strafrecht mee.

dader onbekend, dan zal de militaire rechter ook „in feite” kennis nemen van het door de militair gepleegde feit, terwijl in alle gevallen bij deze deelname er twee concurrerende jurisdicties zijn. Om de meest onredelijke consequenties te vermijden: al naar gelang de militaire of de burgerlijke rechter recht spreekt, wordt de werking van de strafwet anders (art. 5 en de nog niet ingevoerde artt. 5a en 5b W.v.M.Sr.); wordt de mogelijkheid van de bijkomende straf van ontzetting van rechten anders (art. 35 W.v.M.Sr.), en vooral wordt de oplegging van doodstraf al dan niet mogelijk (art. 45). Immers — wat dit laatste betreft — ook als een militair tezamen met een burger in tijd van oorlog een moord begaat, zal hij zowel voor de burgerlijke als voor de militaire rechter kunnen terechtstaan. De burgerlijke rechter zal dan niet, de militaire rechter wel de doodstraf kunnen toepassen zonder dat er enig verschil is in persoon van de dader, of in de ernst van het feit of omstandigheden.⁴⁷⁾ Ook de al dan niet toepasselijkheid van art. 54 W.v.M.Sr. kan niet in redelijkheid afhangen van factoren, die voor de ernst van het feit niets ter zake doen.

Dit waren de belangrijkste materiële onjuistheden, die het gevolg zijn van een volkomen ondoordachte samen koppeling van de toepasselijkheid van materieel strafrecht aan een bepaalde jurisdictie. Wij willen vervolgens onder ogen zien, tot welke onlogische constructies deze verkoppeling leidt, zonder dat dit nog onaanvaardbare resultaten geeft.

IV. *Onlogische constructies, die voortvloeien uit de verkoppeling van de toepasselijkheid van materieel militair strafrecht aan de militaire jurisdictie.*

Onlogische constructies treft men aan als gevolg van de verbinding van materieel strafrecht en militaire rechtsmacht in die gevallen, waarin de toepasselijkheid van het materieel strafrecht wordt verbonden aan de militaire jurisdictie,⁴⁸⁾ doch waarin omgekeerd de jurisdictieregeling voor haar gelding de toepasselijkheid van het militair strafrecht veronderstelt. Verwijst het materiële militair strafrecht voor haar toepasselijkheid naar de militaire jurisdictie, dan zal immers de regeling van deze jurisdictie het antwoord moeten geven op de vraag, wanneer het militair strafrecht geldt. Doch dan wordt de situatie logisch eenvoudig onoplosbaar, waar de bepalingen der militaire jurisdictie

⁴⁷⁾ Dit staat geheel buiten de vraag, of het redelijk is in oorlogstijd ten aanzien van militairen voor commune delicten zonder nadere verzwarende omstandigheden de doodstraf mogelijk te maken. Hiervoor vindt men bij de parlementaire behandeling twee motiveringen aangegeven. In het ontwerp 1892 werd als motivering gegeven, dat het misdrijf in tijd van oorlog een veel ernstiger karakter draagt. Van der Hoeven l.c. I p. 125. Aldus ook ontwerp Van der Hoeven II (Van der Hoeven l.c. I p. 120). Het ontwerp 1902 gaf als motivering aan, dat de doodstraf nodig kon zijn wegens de geschonden belangen van de staat. Zie ook Van der Hoeven l.c. I p. 428-429. Men ziet de bezwaren hiertegen van de Savornin Lohman, Van der Hoeven l.c. I p. 153.

⁴⁸⁾ Naar onze opvatting is zulks steeds het geval.

voor de toepasselijkheid der rechtsmacht verwijzen naar artikelen van het militair strafrecht, waarin juist de militaire jurisdictie in de formulering der strafrechtelijke bepalingen weer wordt verondersteld. Zulks komt in diverse gevallen voor.

Vooreerst zijn er enkele gevallen, waarin een niet-militair voor de militaire rechter terecht staat. Zo bepaalde het oude art. 78 sub 1 Invoeringswet ⁴⁹⁾ o.a., dat een ieder voor de militaire rechter komt, die in geval van oorlog in een in staat van beleg verklaard gedeelte van het grondgebied des rijks een delict heeft gepleegd van het militair strafrecht. Nu kent het bijzonder deel van het militair strafrecht twee typen van strafbare feiten. Vooreerst de delicten, die beginnen met de woorden „de militair die”. Daar is geen enkele moeilijkheid. Dan zijn er de delicten die beginnen met de woorden „hij die”. Daaronder moet volgens art. 66 W.v.M.Sr. worden verstaan de persoon, die aan de militaire rechtsmacht onderworpen is. Combineert men nu dit alles, dan krijgt men een dwaze delictsomschrijving, waarbij het daderschap in zijn algemene formulering aldus luidt: „Degene die, aan de militaire „rechtsmacht onderworpen zijnde, een bepaald gedrag stelt,” terwijl de militaire jurisdictie anderzijds weer wordt bepaald door het begaan zijn van het feit door een bepaald persoon, mits deze aan de militaire jurisdictie onderworpen is. De bedoeling van de wetgever is wel duidelijk. Men zal het daderschap van de bedoelde bijzondere delicten van het W.v.M.Sr. aldus moeten lezen, dat daarin alleen worden vermeld de „materiële” omstandigheden, die in art. 78 1e Invoeringswet worden genoemd waarbij dus niet, zoals art. 66 W.v.M.Sr. j° de bijzondere delictsomschrijving doet, de militaire jurisdictie zelf tot element van het daderschap wordt gemaakt. Dezelfde onlogische constructie is in wezen behouden gebleven in de artt. 1 en 2 j° 12 van de Wet Oorlogsstrafrecht van 1 juli 1952.

Een zelfde soort onlogische constructie doet zich voor bij het huidige art. 78 sub 2 van de Invoeringswet j° het bijzonder deel van het militair strafrecht. ⁵⁰⁾ In de daar genoemde gevallen eindigt de militaire rechtsmacht, als de oorlog ophoudt, tenzij het betreft een delict van het W.v.M.Sr. Doch ook deze delictsomschrijvingen, voor zover zij beginnen met de woorden „hij die”, veronderstellen weer de militaire jurisdictie als gegeven. Deze jurisdictie kan dus nooit gebouwd worden op zulk een daderschap! Ook hier is de bedoeling van de wetgever wel zeer duidelijk, doch de wettelijke constructie dwaas. Ook hier zal men eenzelfde correctie moeten aanbrenge*n*, als hierboven werd aangegeven.

Onlogische constructies treft men ook aan in de gevallen, waarin een militair een delict pleegt van het militair strafrecht, waarvan de omschrijving begint met de woorden „hij die”. Ook hier stelt zich de vraag wie van deze delicten dader kunnen zijn. Het lijkt duidelijk, dat

⁴⁹⁾ Dit is vervallen bij de invoering van de wet Oorlogsstrafrecht in 1952.

⁵⁰⁾ Vóór de invoering van de wet Oorlogsstrafrecht was dit art. 78, 3°.

militairen zeker deze delicten kunnen plegen. Immers bij de opzet van het W.v.M.Sr. is men ervan uit gegaan, dat in beginsel, behoudens enkele uitzonderingsgevallen, de militairen voor alle feiten voor de militaire rechter kwamen. Militairen voldoen dus altijd, zou men zeggen, aan de eis van het daderschap, dat zij aan de militaire rechtsmacht onderworpen zijn. Bij de latere jurisdictie-regeling is ook uitdrukkelijk gesteld, dat militairen voor de militaire rechter komen, en toen men voor de deelname van militairen en burgers in art. 81 Invoeringswet een uitzondering ging maken en hier ook de burgerlijke rechter bevoegdheid verleende, werden de militaire delicten van deze burgerlijke jurisdictie uitdrukkelijk uitgezonderd. Het was zeker de bedoeling daarbij ook die militaire delicten uit te zonderen die beginnen met de woorden „hij die”, doch het was zeker niet de bedoeling het daderschap van deze delicten voor de militair onmogelijk te maken. Combineert men dit alles, dan luidt art. 81 Invoeringswet zake-lijk aldus: Bij deelname van militairen en burgers aan een strafbaar feit kan de militair ook voor de burgerlijke rechter terecht staan, tenzij hij een delict pleegt van het W.v.M.Sr. Gaat men dan echter na, welke de delicten zijn van het militair strafrecht, dan stuit men weer op een aantal bijzondere delicten, die beginnen met de woorden „hij die”, waarin volgens art. 66 W.v.M.Sr. de militaire jurisdictie als element van het daderschap wordt verondersteld. Weer een vreemdsoortige *petitio principii*, die het gevolg is van de verkoppeling van toepasselijkheid van materieel strafrecht en militaire jurisdictie, al is hier de bedoeling van de wetgever wel zeer duidelijk.

V. *De regeling in het militair strafrecht van de deelname.*

Tot nog toe spraken wij in onze bovenstaande beschouwingen over het daderschap. Bijzonder gecompliceerde vragen doen zich voor bij het vraagstuk van de deelneming in het militair strafrecht, vragen, die daar nauwelijks enige regeling hebben gevonden. Daarbij rijzen vooral twee kwesties: 1e. welk materieel recht is op de deelnemers toepasselijk? 2e. Wie is met de berechting van de deelnemers belast? De vraag, wie met de berechting van de deelnemers is belast, moet geheel zelfstandig worden beoordeeld. Uit de jurisdictie over de dader volgt zeker niet automatisch de jurisdictie over de deelnemer en omgekeerd, en zulks a fortiori niet daar, waar de militaire jurisdictie vooral is gegrond op een bepaalde kwaliteit van de dader.⁵¹⁾ Deze opmerking is daarom zo belangrijk, omdat men hier weer de typische consequenties zal zien van verkoppeling van de toepasselijkheid van het militair strafrecht en van militaire jurisdictie. Wij gaan er in het volgende betoog vanuit, dat het militair strafrecht alleen toepasselijk is, als de militaire rechter

⁵¹⁾ Uit art. 78 van het commune strafrecht, hetwelk krachtens de artt. 1 en 2 W.v.M.Sr. ook op het militair strafrecht en krachtens art. 1 wet Oorlogsstrafrecht ook op het oorlogsstrafrecht toepasselijk is, volgt niet, dat daders en deelnemers onder dezelfde jurisdictie vallen. Art. 78 W.v.S. toch is een bepaling van materieel strafrecht en niet van jurisdictie. Art. 81 Invoeringswet gaat bovendien duidelijk uit van de mogelijkheid van gescheiden jurisdicties.

recht spreekt. Bij het vraagstuk der deelname zal men een aantal verschillende casusposities goed moeten onderscheiden.

- a. de dader heeft een delict gepleegd van het „commune” strafrecht.

In die gevallen kan er alleen sprake zijn van de al dan niet toepasselijkheid van het algemeen deel van het militair strafrecht. Dan is het vooreerst mogelijk, dat de dader onder de militaire jurisdictie valt, hetgeen moet worden afgeleid uit de regels van de jurisdictie.⁵²⁾ Is zulks het geval, dan zijn in beginsel op de dader de bepalingen van het algemeen deel van het militair strafrecht toepasselijk. Doch welk recht is dan toepasselijk op de deelnemer? De deelnemer aan het delict (uitlokker, doen pleger of medeplichtige) kan dan zelf ook weer onder de militaire jurisdictie vallen. Dit dient weer zelfstandig te worden beantwoord aan de hand van de regels der militaire jurisdictie. Valt de deelnemer zelf ook onder de militaire jurisdictie, dan is er geen enkele moeilijkheid. Immers ook op de deelnemer zal dan het algemeen deel van het militair strafrecht toepasselijk zijn. Het kan echter ook zijn, dat de deelnemer niet onder de militaire jurisdictie valt; men denke b.v. aan het geval, dat de dader-militair ingevolge art. 81 Invoeringswet door de militaire rechter berecht wordt en de burger niet. Soortgelijke constructies laten zich ook denken in enkele gevallen van art. 78 Invoeringswet. In die gevallen zullen de bepalingen van het algemeen deel van het W.M.Sr. op de deelnemer niet toepasselijk zijn. De artt. 47 e.v. en 78 van het burgerlijk strafrecht, welke krachtens art. 1 van het W.v.M.Sr. ook hier toepasselijk zijn,⁵³⁾ kunnen niet leiden tot de conclusie van de toepasselijkheid van hetzelfde materiële strafrecht, omdat de toepasselijkheid van dit recht juist verkoppeld is aan de militaire jurisdictie. Hier wordt dus het stelsel van ons gehele strafrecht, dat hetzelfde materiële strafrecht wil voor deelnemers en daders (met uitzondering van een lagere strafpositie voor de medeplichtige)⁵⁴⁾ verbroken door het stelsel, hetwelk de toepasselijkheid van materieel strafrecht en militaire jurisdictie aan elkaar verkoppelt. Ook hier is het ook zakelijk weer vreemd, dat langs deze weg op de deelnemer een heel ander materieel strafrecht toepasselijk wordt dan op de dader, een verschil, dat zelfs zover kan gaan, dat krachtens art. 45 W.v.M.Sr. voor de dader de doodstraf mogelijk kan zijn en voor de deelnemer niet.⁵⁵⁾

⁵²⁾ Deze jurisdictieregels vindt men in de artt. 76 v.v. van de Invoeringswet, de artt. 1, 2, en 12 van de wet Oorlogsstrafrecht en art. 405 van de Invaliditeitswet.

⁵³⁾ Deze artt. zijn krachtens art. 1 van de wet Oorlogsstrafrecht ook toepasselijk op het oorlogsstrafrecht.

⁵⁴⁾ Krachtens de artt. 47 v.v. van het commune strafrecht jo 1 en 2 W.v.M.Sr. en jo art. 1 Wet Oorlogsstrafrecht is in beginsel op daders en deelnemers hetzelfde materieel strafrecht van toepassing, vanzelfsprekend onder voorbehoud van de afzonderlijke strafpositie voor de medeplichtige, zoals deze staat aangegeven in art. 49 W.v.S. en art. 50 W.v.M.Sr.

⁵⁵⁾ Men zie de vroeger aangegeven artikelen. Dat militaire detentie in dit geval aan deelnemers niet kan worden opgelegd is niet zo bezwaarlijk vanwege het algemeen minimum, dat ook bij gevangenisstraf toepasselijk is.

Het geval kan zich ook voordoen, dat de dader „niet” onder het militair strafrecht valt, doch de „deelnemer” wel. Deze figuur kan zich b.v. voordoen, als de militair deelneemt aan een delict waarbij de burger dader is. Immers, krachtens art. 81 W.v.M.Sr. kan de militair-deelnemer in dat geval onder de militaire jurisdictie vallen, zij het dat zulks bij voorkeur niet geschiedt.⁵⁶⁾ Dan zal men toch moeten aannemen, dat op de militair-deelnemer de bijzondere bepalingen van het algemeen deel van het militair strafrecht toepasselijk zijn, al is hieromtrent niets geregeld. Doch ook dan weer wordt het stelsel van gelijk strafrecht voor daders en deelnemers verbroken door de koppeling van materieel recht en jurisdictie. Zakelijk is het ook hier niet aanvaardbaar, dat op de deelnemer een ander strafrecht wordt toegepast dan op de dader, waarbij ook hier het verschil kan gaan tot de al dan niet toepasselijkheid van de doodstraf.

b. De dader heeft een delict gepleegd van het „bijzonder deel” van het militair strafrecht.

In dat geval zal de dader altijd onder de militaire jurisdictie vallen⁵⁷⁾ en zullen het bijzonder en het algemeen deel van het militair strafrecht op hem van toepassing zijn. Immers, voor de delicten, die beginnen met de woorden „de militair die”, valt de dader volgens de jurisdictieregeling onder de militaire rechtsmacht, terwijl voor de delictsomschrijvingen, die beginnen met de woorden „hij die”, ingevolge art. 66 W.v.M.Sr. de militaire jurisdictie als element van het daderschap wordt verondersteld. Een uitzondering moet alleen worden gemaakt voor het geval van art. 80 Invoeringswet. In het daar genoemde geval is er geen militaire rechtsmacht. Doch over de vreemde consequentie, dat daar niet uit te maken is, welk materieel strafrecht toepasselijk is, spraken wij reeds hierboven.

De deelnemer aan een delict van het bijzonder militair strafrecht kan op zijn beurt ook weer de persoonlijke kwaliteit bezitten, die voor het daderschap wordt vereist, hetzij dat daderschap als element bevat het militair-zijn dan wel het onderworpen zijn aan de militaire rechtsmacht. In dat geval is er geen enkele moeilijkheid. Op de deelnemer zijn dan zowel het algemeen als het bijzonder deel van het militair strafrecht toepasselijk. Met name zijn de strafbedreigingen voor deelnemers en daders dan dezelfde, uiteraard met inachtneming van de afzonderlijke strafpositie van de medeplichtige. Ook hier dient weer een uitzondering te worden gemaakt ingevolge art. 80 Invoeringswet voor het geval dat de deelnemer-militair lid is van de Staten-Generaal of minister. Doch in dat geval is helemaal niet uit te maken, welk materieel strafrecht toepasselijk is. Moeilijkheden bij de delictsomschrijving, die

⁵⁶⁾ Zulk een geval kan zich ook voordoen, als de militair-dader minister is of lid van de Staten-Generaal, terwijl de deelnemer wel onder de militaire jurisdictie valt. Ook in enkele gevallen van art. 78 Invoeringswet laten zich enkele voorbeelden denken.

⁵⁷⁾ Ofwel hij valt onder de bijzondere rechter van het oorlogsstrafrecht krachtens de artt. 1, 2 en 12 wet Oorlogsstrafrecht, doch zulks maakt geen verschil voor de dogmatische vragen, die hier aan de orde zijn.

beginnen met de woorden „de militair die”, ontstaan evenmin, indien de dader militair is en de deelnemer wel geen militair is, doch wel onder de militaire rechtsmacht valt. In dat geval bezit de deelnemer wel niet de persoonlijke kwaliteit van militair, doch volgens de thans algemeen aanvaarde leer is zulks voor de strafbaarheid van de deelnemer niet vereist, terwijl anderzijds de omstandigheid, dat de deelnemer wel onderworpen is aan de militaire jurisdictie, in beginsel het militair strafrecht op hem toepasselijk doet zijn.

Bijzonder moeilijke vragen gaan echter rijzen in het geval, dat de deelnemer noch militair is, noch anderszins onder de militaire rechtsmacht valt. Is hij dan wel als deelnemer strafbaar en welk strafrecht is op hem toepasselijk? Gelden voor de uitlokker, de doen pleger en de medepleger dezelfde strafbedreigingen als voor de dader volgens de beginselen van art. 47 e.v. van het burgerlijk strafrecht? Zijn derhalve op deze deelnemer de bijzondere bepalingen van het betrokken militair delict alsook de bepalingen van het algemeen deel van het militair strafrecht toepasselijk?

Een argument, dat de deelnemer, die niet onder militaire jurisdictie valt, niet strafbaar kan zijn wegens deelname aan een militair delict, zou men kunnen ontleen aan de artt. 203 en 204 van het commune strafrecht. In die artikelen worden nl. de uitlokking en de medeplichtigheid aan bepaalde militaire misdrijven afzonderlijk strafbaar gesteld. Beziet men M.v.T. op deze artikelen,⁵⁸⁾ dan blijkt, dat deze artikelen in het leven zijn geroepen, omdat de wetgever van 1881 van het destijds in het militair strafrecht gehuldigde beginsel uitging, dat de militaire strafwetten uitsluitend golden voor militairen en voor personen, die aan de militaire jurisdictie waren onderworpen, een beginsel, dat naar het oordeel van de toenmalige wetgever gehandhaafd moest blijven. Daarom konden — aldus de M.v.T. — de algemene deelnemingsregels met betrekking tot strafbare feiten, die bij de dader een persoonlijke kwaliteit vereisen, geen toepassing vinden. Anderzijds mocht deze deelneming niet straffeloos zijn. Voor veel gevallen achtte de wetgever een afzonderlijke strafbaarstelling voor deelname aan militaire delicten niet nodig, omdat deze deelneming reeds een delict van het commune strafrecht zou constituëren. Met name werden daarbij genoemd de artt. 102 en 104 W.v.S. Daarom werd de toepasselijkheid van de artt. 203 en 204 ook beperkt tot vreedestijd. In oorlogstijd zou de deelnemer reeds het delict begaan van art. 102 W.v.S. Alleen voor desertie en insubordinatie achtte de wetgever een afzonderlijke strafbaarstelling van de deelname nodig.

Dat het militair strafrecht niet toepasselijk zou zijn op deelnemers, die niet onder de militaire jurisdictie vallen, vindt men ook vermeld in de M.v.T. op art. 50 W.v.S.⁵⁹⁾ Dit beginsel moest volgens de wetgever worden ontleend niet aan de bepalingen van het gemene strafrecht, maar aan de destijds geldende art. 9 van het Crimineel Wetboek

⁵⁸⁾ Zie H. J. Smidt, Geschiedenis van het Wetboek van Strafrecht, deel II, p. 214 v.v.

⁵⁹⁾ Zie Smidt l.c. deel I, p. 447.

voor het Krijgsvolk te Lande en art. 8 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water, waarin uitdrukkelijk staat vermeld dat behoudens enkele met name genoemde uitzonderingen in voorafgaande artikelen dit wetboek nimmer toepasselijk zal zijn op bijzondere personen, niet tot het krijgsvolk behorende. Hieruit leidde de wetgever van 1881 af, dat deze bijzondere personen derhalve ook nimmer strafbaar konden zijn wegens deelname aan militaire misdrijven, tenzij die deelname onder het bereik van een commune strafbepaling valt.⁶⁰⁾ Simons⁶¹⁾ is van oordeel, dat dit argument niet meer opgaat, sinds in het nieuwe militair strafrecht (hetgeen, toen Simons schreef, nog niet was ingevoerd) een bepaling als de bedoelde bepalingen uit de criminele wetboeken niet meer voorkwam. Hij is van oordeel, dat krachtens art. 1 van het W.v.M.Sr. degene, die niet aan de militaire jurisdictie onderworpen is, als deelnemer aan een militair delict strafbaar kan zijn. Hij spreekt niet over de vraag, welke straffen dan toepasbaar zijn en hoe het staat met de regeling van de jurisdictie. De huidige jurisdictie-regeling was toen nog niet tot stand gekomen. De M.v.T. op art. 50 W.v.S.⁶²⁾ merkt nog op, dat bij een eventuele herziening van de Criminele Wetboeken te overwegen ware, of het beginsel van de artt. 8 en 9 moest worden gehandhaafd. Evenmin als Simons in voornoemd artikel hebben ook wij nergens in de parlementaire behandeling kunnen vinden, dat het vraagstuk der deelname zelfs maar aan de orde is geweest.

Uit onze overwegingen, die wij hierboven weergaven, kwam onze persoonlijke opvatting naar voren, dat ook het huidige militair strafrecht alleen toepasselijk is op degenen, die in feite voor de militaire rechter terecht staan. Aan het beginsel, destijds in de Criminele Wetboeken uitgedrukt, is o.i. dan ook niets veranderd. Wij zijn zonder meer van oordeel, dat de deelnemer aan een militair misdrijf strafbaar „behoort” te zijn, ook al is hij zelf niet aan de militaire jurisdictie onderworpen. Wij menen echter, dat de strafbaarheid van deze deelname een totaal afzonderlijke regeling behoeft, zolang het militaire strafrecht alleen geldt voor berechting door de militaire rechter. Het enkele feit van het wegvallen van de artikelen 8 en 9 van de Criminele Wetboeken heeft naar ons oordeel aan de juridische situatie ten deze niets veranderd. Wij twijfelen er zeer aan, of de opvatting van de wetgever van 1881 juist is, dat een afzonderlijke strafbaarstelling van de deelname in de artt. 203 en 204 W.v.S. voldoende is, omdat alle andere strafwaardige vormen van deelname aan andere militaire delicten zon-

⁶⁰⁾ Men vindt dit beginsel nog aangehaald bij Hazelhoff-Polenaar-Heemskerk. Het Wetboek van Strafrecht, deel I 1881, p. 221, aantekening 9 op art. 5. Zie ook G. A. van Hamel, Inleiding tot een studie van het Nederlandse Strafrecht, 1927, p. 384. Noyon-Langemeyer, Het Wetboek van Strafrecht verklaard, deel II, aant. 2 op art. 203 en aant. 1 op art. 204, p. 99 zegt: speciale voorziening was nodig, omdat het militair strafrecht alleen toepasselijk is op militairen en op ten aanzien van het forum aan hen gelijkgestelde personen.

⁶¹⁾ D. Simons, Mededaderschap, Tijdschrift voor Strafrecht deel 26, 1915, p. 105-106.

⁶²⁾ Zie Smidt l.c. I p. 449.

der meer een misdrijf van het commune recht zouden opleveren. Om zulks na te gaan, zou een analyse van de deelname aan al de bijzondere delicten van het militair strafrecht nodig zijn.

Zou men de mening zijn toegedaan, dat deelname aan militaire delicten door personen, die niet onder de militaire rechter vallen, reeds thans als deelname strafbaar zou zijn, dan zal men toch tot de conclusie moeten komen, dat de burgerlijke rechter op die deelnemer zelfs het bijzonder deel van het militair strafrecht zal moeten toepassen. Zelfs zal men de burgerlijke rechter dan de bevoegdheid moeten toekennen de doodstraf op te leggen in die gevallen, waarin tegen het militair delict de doodstraf is bedreigd. Men kan niet stellen dat de burgerlijke rechter op deze deelnemer alleen het commune strafrecht moet toepassen, omdat immers de strafbedreiging alleen in het bijzondere delict staat. Eveneens zal men dan tot de conclusie moeten komen dat een burgerlijke rechter dan ook op de deelnemer, die niet onder de militaire jurisdictie valt, het algemeen deel van het militair strafrecht moet toepassen. Of wil men alleen met betrekking tot het algemeen deel stellen, dat de burgerlijke rechter alleen het commune strafrecht moet toepassen met het rechtsgevolg, dat op de deelnemer een totaal ander materieel strafrecht toepasselijk wordt dan op de dader?

Wij menen aan dit alles de conclusie te moeten verbinden, dat de militaire strafwetgever geheel de kwestie van de deelname nooit behoorlijk heeft overdacht, terwijl men ook bij dit probleem weer tal van vreemde consequenties verbonden ziet aan de verkoppeling van toepasselijkheid van materieel strafrecht en van militaire jurisdictie.⁶³

⁶³) Franken-Brunner l.c. p. 13 zeggen, dat personen, die niet aan de militaire jurisdictie onderworpen zijn, toch deelnemers kunnen zijn aan delicten van het W.v.M.Sr. Zie p. 16-18. Zij spreken echter niet over de vraag, wie deze deelnemers moet berechten en welke straffen voor hen mogelijk zijn. P. J. A. Clavaireau, Militair-Rechtelijk Tijdschrift, deel 27, 1931-1932, p. 313-314, Art. 134bis Wetboek van Strafrecht, stelt, dat letterlijk volgens art. 134bis degene, die niet onder de militaire jurisdictie valt, wel strafbaar is, als hij een mislukte uitlokking pleegt met betrekking tot een militair delict, omdat de kwaliteit van militair voor het uitlokken niet is vereist en het woord „misdrijf” in art. 134bis ieder delict omvat, ook een militair delict. Toch aarzelt hij voor deze consequentie, omdat alsdan bij geslaagde uitlokking de uitlokker, die niet aan de militaire jurisdictie onderworpen is, vrijuit zou gaan, terwijl zulks niet het geval zou zijn bij niet-geslaagde uitlokking. Die consequentie zou ook dwaas zijn. Hij gaat er dus vanuit, dat deelname aan een militair delict door iemand, die niet onder de militaire jurisdictie valt, niet strafbaar is. Volgens het onderschrift van de redactie gaat ook deze uit van de opvatting, dat geslaagde uitlokking van een militair misdrijf door iemand, die niet onder de militaire jurisdictie valt, niet strafbaar is. De redactie zegt, dat destijds de wetgever welbewust, doch ten onrechte dit standpunt innam. Van dezelfde mening is P. J. Stigter, Art. 134bis Wetboek van Strafrecht, MRT deel 28, 1932-1933, p. 31-32 en noot 1. Hij voert als argument aan, dat de opvatting van het tegendeel zou meebrengen, dat de burgerlijke rechter het militair strafrecht zou moeten toepassen. Dit lijkt hem in strijd met de artt. 20 en 37 W.v.M.Sr. en met de M.v.A. (Kempfen l.c. IV p. 45), waarin staat dat militaire detentie ook op burgers kan worden toegepast, als deze onder de militaire jurisdictie vallen. Dit laatste zegt echter nog niets over de vraag van de al dan niet strafbaarheid van de deelnemers, die niet militair zijn of onder de militaire jurisdictie vallen, aan militaire delicten.

V. Slotbemerking.

Dit waren zo enkele vragen, die wij tegenkwamen bij de bestudering van het militair strafrecht en waarvan het ons juist leek, dat zij aan de orde werden gesteld. Bij een eventuele wijziging van het militair strafrecht zal de wetgever op de navolgende punten hebben te letten:

1e. Goed dient te worden uiteen gehouden, dat de vraag, of een afzonderlijk militair strafrecht nodig is, in wezen een totaal andere vraag is dan de vraag of een eigen jurisdictie nodig is. Vragen van materieel strafrecht en van jurisdictie dienen scherp uiteen te worden gehouden.

2e. Voor zover men afzonderlijk materieel strafrecht wenselijk acht, zullen deze afzonderlijke bepalingen dienen verkoppeld te worden aan de persoonlijke kwaliteit van de dader, aan de aard van het begane feit, of aan bepaalde omstandigheden, die de toepasselijkheid van een afzonderlijk materieel strafrecht rechtvaardigen. De militaire jurisdictie als zodanig behoort in beginsel niet als element van de materieelrechtelijke bepaling te worden opgenomen. Zulks betekent intussen niet, dat het redelijk kan zijn enkele materieelrechtelijke bepalingen alleen toepasselijk te verklaren, voor het geval dat de militaire rechter recht spreekt. Deze bepalingen mogen echter nooit het wezenlijk strafrecht raken en de ernst van de straf wezenlijk bepalen.

3e. Het militair strafrecht dient duidelijk aan te geven, op wie en wanneer het toepasselijk is, terwijl de jurisdictieregeling zonder verwijzing naar het militair strafrecht dient te bepalen, wie onder de militaire rechtsmacht valt.

4e. De regeling van de strafbaarheid van de deelname zowel met betrekking tot commune als militaire delicten, zodra deelnemer of dader onder de militaire rechtsmacht valt, dient zorgvuldig te worden bestudeerd en vastgelegd.

5e. Het lijkt tenslotte zeer wenselijk om voor zover men daarna bepaalde uitdrukkingen nog nodig heeft (b.v. „bij toepassing van dit „wetboek”, „krachtens dit wetboek”, „de straffen van dit wetboek”, „aan de militaire rechtsmacht onderworpen personen”, „de uitspraken „van de militaire rechter”) de betekenis van deze uitdrukkingen vast te leggen.

Ten overvloede zij erop gewezen, dat in onze beschouwingen de principiële vragen, of en in hoeverre een afzonderlijk militair strafrecht en een afzonderlijke militaire jurisdictie nodig of gewenst zijn, niet aan de orde zijn gekomen.

MILITAIRE RECHTSPRAAK**Krijgsraad te Velde West**

Vonnis van 22 november 1961

President: Kolonel Mr. Dr. J. P. van Erk; *Leden:* Lt. Kolonels R. van der Laan en J. C. Engelman.

Raadsvrouw: Mr. J. F. M. Scheltens-Charbo.

Opzettelijke ongehoorzaamheid: opzettelijk nagelaten aan het herhaalde bevel van een in uniform geklede meerdere (officier) die door een aantal jongelui werd aangevallen, op de grond werd geworpen en werd geslagen en getrapt, om deze meerdere te helpen, hebbende beklagde instede daarvan, met twee andere soldaten, toegelaten dat de meerdere werd mishandeld.

Militaire detentie v.d.t.v. één maand en openlijke uitlezing van het vonnis.

(W.M.Sr. art. 114; R.L. art. 205).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen R. V. N., geboren 25 oktober 1940, dpl. soldaat, beklagde,

Gezien: enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij, dienende als dienstplichtig soldaat bij het 41e Infanterie „Bataljon (Mot) der Koninklijke Landmacht te Ermelo, aldaar, in tijd „van oorlog, op of omstreeks 13 augustus 1961 toen de eerste luitenant W. H. Bruil, die in uniform gekleed was en die op de Leuvenumseweg te Ermelo door een vijftal burgers werd aangevallen, hem „en de zich in zijn gezelschap bevindende soldaten K. en E. gelaste „hem, luitenant, hulp te verlenen, heeft geweigerd, althans opzettelijk „heeft nagelaten aan dit bevel te gehoorzamen, immers zonder ook „maar iets te doen heeft toegelaten dat de luitenant op de grond werd „gegooid en geslagen en/of getrapt”;

Overwegende, dat uit een justitiële verklaring d.d. 16 augustus 1961, opgemaakt door de Commandant E-Compagnie 41 Infanterie Bataljon (Mot) te Ermelo blijkt, dat beklagde op gemeld tijdstip sedert 4 mei 1960 als militair in werkelijke dienst was;

Overwegende, dat beklagde ten processe zakelijk heeft verklaard: dat hij, terwijl hij in werkelijke dienst was als dienstplichtig soldaat bij de Koninklijke Landmacht, ingedeeld bij de E-Compagnie van het 41e Infanterie Bataljon (Mot) en gelegerd in de legerplaats Ermelo te Ermelo, op 13 augustus 1961 omstreeks 23.50 uur op de Leuvenumseweg ter hoogte van het Christelijk Militair Tehuis te Ermelo de eerste luitenant W. H. Bruil, die in uniform was gekleed en op genoemde plaats door een vijftal burgers werd aangevallen, een paar maal tegen hem zei: „N., help mij”; dat hij toen was in gezelschap van de soldaten K. en E.; dat hij toen heeft nagelaten de luitenant te helpen en

zonder ook maar iets feitelijks te doen, heeft toegelaten dat de luitenant op de grond werd gegooid en geslagen en geschopt;

Overwegende, dat als getuige ten processe zakelijk heeft verklaard: Wilhelmus Hendrikus Bruil, eerste luitenant:

dat hij op 13 augustus 1961 met de vaandrig Steensma te Ermelo via de Leuvenumseweg naar de legerplaats liep; dat zij ter hoogte van het Christelijk Militair Tehuis, gelegen aan de Leuvenumseweg in de gemeente Ermelo, werden ingehaald door twee fietsers; dat deze fietsers, jongelieden van ongeveer 20 jaar, bij hen gekomen afstapten, op hem toeliepen en hem direct begonnen te slaan; dat hij toen tegen drie soldaten, waarvan een hem bekend was als soldaat N., terwijl beide andere soldaten naar hem later bleek respectievelijk K. en E. waren geheten, en die op dat moment ongeveer 20 meter van hem verwijderd waren, op duidelijk hoorbare toon het bevel heeft gegeven hem te helpen; dat de beide jongelieden inmiddels versterking kregen van een drietal andere jongelui van dezelfde leeftijd; dat ook deze hem aanvielen; dat hij toen dus door vijf man werd geslagen, gestompt en geschopt en op de grond gegooid; dat hij terwijl dit gebeurde diverse malen de drie soldaten om hulp heeft geroepen; dat gedurende de ongeveer 10 minuten dat dit gevecht duurde, deze soldaten, voor zover hij heeft kunnen constateren, hem geen hulp hebben geboden en derhalve nagelaten aan het door hem gegeven dienstbevel gehoor te geven;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„Opzettelijke ongehoorzaamheid gepleegd in tijd van oorlog”,

voorzien en strafbaar gesteld bij art. 114 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende ten aanzien van het door de raadvrouw namens beklagde gedane beroep op overmacht, dat dit moet worden verworpen omdat voor de militair onder alle omstandigheden de verplichting bestaat om ongeacht eventueel lijfsgevaar zelfs ongevraagd hulp te verlenen aan het gezag;

Overwegende, dat beklagde op 22 november 1961 in voorlopig arrest is gesteld en de aard en omstandigheden der zaak vorderen dat dit arrest gehandhaafd blijft;

Overwegende, dat de Krijgsraad het noodzakelijk oordeelt, dat het ten deze te wijzen vonnis door de Secretaris openlijk zal worden uitgelezen op een nader in overleg met de Commandant van beklagdes onderdeel te bepalen tijd en plaats;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

[Volgt: veroordeling tot een militaire detentie v.d.t.v. 1 maand, met aftrek van voorarrest vanaf 22 november 1961; bekrachtiging van het arrest; openlijke uitlezing van het vonnis op een in overleg met beklaagdes commandant te bepalen tijd en plaats — *Red.*].

Krijgsraad te Velde West

Vonnis van 14 februari 1962

President: Lt. Kolonel Mr. R. W. Reindersma (plv.); *Leden:* Lt. Kolonel C. H. Gout en Kapitein D. C. Fennema.

Raadsman: 2e Luit. H. Bindels.

Opzettelijk een meerdere in zijn tegenwoordigheid mondeling met enig kwaad bedreigen („Zullen wij hem aan de bajonet rijgen” en „zullen wij hem in de beek donderen”) en uitschelden (toevoegen van de woorden „schoft” en „beroepshond”) en feitelijke insubordinatie (losrukken toen de meerdere hem in de cel wilde duwen).

Gevangenisstraf en strafklasse.

(W.M.Sr. art. 26, 108, 117, 120).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

(De 460 Krijgsraad te Velde te Nunspeet)

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen J. H. H. T., geboren 29 december 1942, dpl. huzaar, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, dienende als dienstplichtig huzaar bij het Regiment Huzaren „van Sytzema te Amersfoort, op of omstreeks 4 januari 1962, in tijd „van oorlog, te Amersfoort, toen de wachtcommandant van de Prins „Willem III kazerne, de wachtmeester eerste klasse J. J. Manshanden „hem en de huzaar P., naar aanleiding van het feit dat zij in de nachtelijke uren na overvloedig gebruik van alcoholhoudende drank de orde „en rust op de chambree verstoorden, in opdracht van de Officier van „Piket had bevolen met hem, wachtcommandant, mee te gaan op een „ronde buiten de kazerne, opzettelijk genoemde wachtcommandant op „het achterterrein heeft bedreigd met enig kwaad en heeft uitgeschol- „den, door hem uit te schelden voor schoft en beroepshond en P. voor „te stellen hem aan de bajonet te rijgen en in de beek te donderen en „vervolgens, toen de wachtmeester hem en P. naar aanleiding van deze „feiten in arrest wilde stellen en hem daartoe bij de arm had gepakt, „zich met geweld tegen genoemde wachtmeester heeft verzet door zich „los te rukken toen de huzaar P. de wachtmeester aanviel en zich naar „de chambree heeft begeven en aldaar een hem achterna gezonden „soldaat van de wacht met zijn karabijn heeft bedreigd, waarna ten- „slotte hij door de Officier van Piket naar de cel is gebracht en is in- „gesloten”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe zakelijk heeft verklaard: dat hij, terwijl hij in dienst was dienstplichtig huzaar bij de Koninklijke Landmacht, ingedeeld bij het 1e Eskadron van het Regiment Huzaren van Sytzema en gelegerd in de Prins Willem III kazerne te Amersfoort, op 4 januari 1962 op kamer 30 van genoemde kazerne het bevel kreeg van de wachtcommandant, de wachtmeester der 1e klasse J. J. Manshanden, met hem. wachtcommandant, mee te gaan op een ronde buiten de kazerne; dat de wachtmeester dat bevel, behalve aan hem, ook aan de huzaar P. gaf, omdat zij in de nachtelijke uren na overvloedig gebruik van alcoholhoudende dranken de orde en rust op genoemde legeringskamer verstoorden; dat zij toen met genoemde wachtcommandant zijn meegegaan naar het achterterrein van genoemde kazerne; dat hij, beklaagde, daar genoemde wachtmeester uitgescholden heeft voor schoft en beroepshond en dat P. voornoemd voorstelde de wachtmeester aan de bajonet te rijgen en in de beek te donderen; dat vervolgens de wachtmeester P. en hem voorlopig arrest aangezegd heeft en hen overbracht naar de cellengang van genoemde kazerne om hen in arrest te stellen; dat aldaar aangekomen de wachtmeester hen het bevel gaf elk een cel in te gaan; dat hij dit heeft geweigerd; dat de wachtcommandant hem toen bij de arm pakte om hem een cel binnen te duwen; dat P. toen de wachtmeester aanviel en hij, beklaagde, van die gelegenheid gebruik maakte om zich los te rukken en naar zijn legeringskamer te lopen; dat de huzaar P. met hem mede liep; dat op de legeringskamer na hen binnen kwamen 2 huzaren van de wacht die hun kennelijk achterna waren gezonden; dat hij, beklaagde, een van deze twee huzaren met zijn karabijn heeft bedreigd; dat hij namelijk tegen deze huzaren gezegd heeft, dat als zij niet van de kamer af zouden gaan, hij hem met zijn karabijn zou slaan; dat toen hij die bedreiging uitte, hij de karabijn in zijn hand had; dat daarna de Officier van Piket op zijn kamer kwam en deze hem met behulp van het wacht-personeel heeft overgebracht naar de wacht en hem ingesloten heeft in een van de cellen:

Overwegende, dat als getuige ten processe zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

I. Jacobus Johannes Manshanden, wachtmeester 1e klasse:

dat hij van 3 op 4 januari 1962 wachtcommandant was van de Prins Willem III kazerne te Amersfoort; dat hij als zodanig controleerde met de Officier van Piket op 4 januari 1962 te ongeveer 00.45 uur de orde en rust in genoemd kazernegebouw; dat zij tijdens deze ronde constateerden, dat op legeringskamer no. 30 lawaai werd gemaakt; dat dit lawaai werd veroorzaakt door de huzaren J. H. H. T. en P.; dat hij zag en hoorde, dat de Officier van Piket genoemde huzaren opdracht gaf rustig te zijn en binnen 3 minuten in bed te liggen; dat terwijl zij wegliepen de Officier van Piket hem opdracht gaf om over 10 minuten te controleren of genoemde huzaren aan zijn bevel hadden voldaan en indien dit niet het geval zou zijn, hen mede te nemen op een ronde buiten het gebouw om hen wat te laten afkoelen; dat, toen hij, wachtmeester, na 10 minuten op genoemde kamer terugkwam, zij nog steeds

herrie maakten en zij nog niet in bed lagen; dat hij hun toen opdracht gaf met hem mee te gaan; dat zij morrend en mopperend hebben voldaan; dat hij hen toen medegenomen heeft op een ronde over het achterterrein van genoemde kazerne; dat, op het achterterrein van genoemde kazerne, de huzaar P. naast hem kwam lopen en hem vroeg of hij de kazerne wel eens in vogelvlucht had gezien; dat op dat moment hij, wachtmeester, zich omdraaide en hun opdracht gaf mee terug te gaan naar de kazerne; dat zij toen helemaal balorig werden en tegen elkaar zeiden: „Zullen we hem aan de bajonet rijgen” en „Zullen wij „hem in de beek donderen”; dat hij in het kazernegebouw gekomen hun voorlopig arrest aanzegde en hen mee nam naar de cellengang; dat zij weigerden de cel binnen te gaan; dat, omdat hem dit op een gegeven moment begon te vervelen, hij T. bij de arm pakte om hem in te sluiten; dat op dat moment P. op zijn rug sprong, zijn arm om zijn — des wachtmeesters — nek sloeg en hem achterover trok; dat van die gelegenheid T. gebruik maakte om zich los te rukken;

II. Teunis Aaldert Tukker, huzaar:

dat hij van 3 op 4 januari 1962 behoorde tot het wachtpersoneel van de Prins Willem III kazerne te Amersfoort; dat hij zich op 4 januari 1962 te ongeveer 01.00 uur bevond in het wachtlokaal van genoemde kazerne; dat hij toen van de wachtcommandant, wachtmeester 1e klasse J. J. Manshanden, opdracht kreeg hem behulpzaam te zijn bij het opsluiten van twee huzaren, die weigerden de cel binnen te gaan; dat hij zich toen naar de cellengang heeft begeven en dat daar de wachtcommandant tegen hem zeide, dat hij zich tezamen met de andere huzaar van de wacht bij de twee arrestanten moest blijven om te voorkomen dat deze de kazerne zouden verlaten; dat de wachtcommandant toen wegliep om de Officier van Piket te waarschuwen; dat de beide arrestanten toen de gang uitliepen naar hun legeringskamer; dat hij met de andere huzaar van de wacht hen gevolgd is en de legeringskamer is binnen gegaan; dat op die kamer — kamer 30 — van genoemde kazerne een van beide arrestanten, huzaar T. tegen hem heeft gezegd, dat als hij niet van de kamer zou gaan, hij hem met zijn karabijn zou slaan; dat toen hij dit zeide, hij in een dreigende houding voor hem stond, met de karabijn in de hand; dat hij wel aanvoelde, dat hij — T. — in staat was om ook inderdaad te doen wat hij — T. — zeide en dat hij zich dan ook bedreigd voelde;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — ieder bewijsmiddel slechts gebezigd ten aanzien van het feit waarop het betrekking heeft — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

- I. *„Als militair opzettelijk een meerdere in zijn tegenwoordigheid „mondeling met enig kwaad bedreigen”*,
- II. *„Als militair opzettelijk een meerdere uitschelden”*,
- III. *„Feitelijke insubordinatie in tijd van oorlog”*,

voorzien en strafbaar gesteld bij:

- I. Artikel 108 Wetboek van Militair Strafrecht,
- II. Artikel 108 Wetboek van Militair Strafrecht,
- III. Artikel 117 juncto artikel 120 Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat de Krijgsraad de woorden van de ten laste legging: „en aldaar een hem achterna gezonden soldaat van de wacht met „zijn karabijn heeft bedreigd” weliswaar bewezen acht, doch dit feit niet een strafbaar feit oplevert, doch dit feit wel oplevert een krijgstuchtelijk vergrijp als bedoeld in artikel 2 onder 1e van de Wet op de Krijgstucht;

Overwegende, dat er samenhang bestaat tussen dit krijgstuchtelijk vergrijp en de hierboven bewezen en gequalificeerde strafbare feiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad bij het bepalen van de na te noemen straf dit krijgstuchtelijk vergrijp mede in aanmerking neemt;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat beklagde zich sedert 4 januari 1962 in voorlopig arrest heeft bevonden en dat de aard en de omstandigheden van de zaak vorderen, dat dit arrest moet blijven gehandhaafd;

[Volgt: veroordeling tot gevangenisstraf v.d.t.v. 7 weken met aftrek van voorarrest vanaf 4 januari 1962; handhaving van het bestaande arrest; plaatsing in een strafklasse v.d.t.v. 4 maanden — Red.].

Krijgsraad te Velde Oost

Vonnis van 1 februari 1962

President: Kolonel Mr. K. N. Korteweg; *Leden:* Lt. Kolonel van der Hoek en Majoor P. Ridder.

Raadsman: Mr. F. K. R. C. Sassen te Nijmegen.

Poging tot het zich opzettelijk door een listige kunstgreep tijdelijk aan de vervulling van zijn dienstverplichtingen onttrekken: het indienen van een verzoek om sollicitatieverlof, waarbij overgelegd een (valse) brief van een schoolvereniging, welke echter door zijn taalfouten argwaan van de commandant wekte.

(W.M.Sr. art. 101; W.Sr. art. 24, 45).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen D. J. L., geboren 11 juni 1940, dpl. soldaat, beklagde,

Gezien: enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij als soldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht, althans als militair in de zin der wet, op of omstreeks 31

„oktober 1961 te Ede, althans in Nederland, heeft gepoogd opzette-
 „lijk, door het valselijk opmaken van een brief gedateerd 30 oktober
 „1961 aan hem gericht en zogenaamd afkomstig van de Christelijke
 „Nationale Schoolvereniging O. G. Heldringschool te 's-Gravenhage,
 „waarbij hij werd opgeroepen om op 4 november 1961 voor een oriën-
 „tatiegesprek bij de verenigingsvoorzitter te komen en door deze valse-
 „lijk opgemaakte brief aan zijn compagniescommandant over te leggen,
 „althans te doen overleggen, met verzoek op die 4e november 1961
 „een dag sollicitatieverlof te mogen krijgen, zich op die 4e november
 „1961 aan de vervulling van zijn dienstverplichtingen te onttrekken,
 „zijnde de uitvoering van voormeld misdrijf niet voltooid alleen door
 „de van zijn wil onafhankelijke omstandigheid dat die compagnies-
 „commandant argwaan kreeg en een onderzoek instelde”;

Overwegende, dat uit een ten processe aanwezige Justitiële Ver-
 klaring op 3 november 1961 opgemaakt en getekend door de waar-
 nemend commandant van de Verzorgingscompagnie van het Depot
 Verbindingsdienst onder meer blijkt, dat D. J. L., rnr:, op ge-
 noemde datum sedert 14 juni 1960 in werkelijke dienst was bij de
 Koninklijke Landmacht als dienstplichtige;

Overwegende, dat beklagde bij zijn verhoor door de Officier-Com-
 missaris bij de Krijgsraad onder meer zakelijk heeft verklaard:

Terwijl ik als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst was bij de
 Koninklijke Landmacht, ingedeeld bij de Verzorgingscie van het Depot
 Verbindingsdienst, heb ik op 31 oktober 1961 te Ede via de sergeant
 van de week en de administrateur van mijn onderdeel bij mijn com-
 pagniescommandant, de kapitein B. G. Alferink een schriftelijk verzoek
 ingediend, daarbij mijn commandant verzoekende mij op 4 november
 1961 een dag sollicitatieverlof te willen verlenen; ik heb bij dat schrif-
 telijk verzoek als bewijsstuk gevoegd een aan mij gerichte, 30 oktober
 1961 gedateerde, brief, op welke brief als afzender vermeld stond de
 Christelijke Nationale Schoolvereniging O. G. Heldringschool te 's-Gra-
 venhage; in deze brief werd ik opgeroepen om op zaterdag 4 november
 1961 te 10.00 uur voor een oriëntatiegesprek bij de verenigingsvoor-
 zitter in 's-Gravenhage te komen, welk gesprek zou plaats vinden naar
 aanleiding van een sollicitatie mijnerzijds; ik wist dat deze brief vals
 was, want ik had deze brief zelf opgemaakt en getypt, terwijl er geen
 sprake was dat ik bij die schoolvereniging had gesolliciteerd en dus
 ook niet naar 's-Gravenhage moest voor een oriëntatiegesprek; ik heb
 dat verzoek om verlof opgemaakt en die door mij opgemaakte brief
 als bewijsstuk daarbij gedaan en daarna dat verzoek aan mijn com-
 pagniescommandant doen toekomen, met de bedoeling dat deze com-
 mandant mij op 4 november 1961 verlof zou geven, terwijl ik daar
 geen recht op had; dat verlof is mij niet verleend, omdat de kapitein
 Alferink een onderzoek instelde en ik bij dat onderzoek door de mand
 gevallen ben; was het gelukt en was mij dat verlof verleend, dan zou
 ik mij op 4 november 1961 aan mijn te Ede bij mijn onderdeel te
 vervullen dienstverplichtingen hebben onttrokken; ik had met mijn
 meisje afgesproken dat zij op zaterdagmorgen 4 november 1961 naar

mijn ouderlijk huis in Den Haag zou gaan teneinde bepaalde moeilijkheden met mij te bespreken;

Overwegende, datt Bernhard Gerhard Alferink, kapitein, rnr: 13.10.23.013, bij zijn verhoor door de Officier-Commissaris bij de Krijgsraad als getuige onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

Terwijl ik in de rang van kapitein dienend bij de Koninklijke Landmacht, belast met het commando van de Verzorgingscompagnie van het Depot Verbindingsdienst, kwam op 31 oktober 1961 te Ede bij mij een schriftelijk verzoek binnen van de bij mijn compagnie ingedeelde dienstplichtige soldaat D. J. L., welk verzoek was gedateerd 31 oktober 1961 en bij welk verzoek L. mij verzocht hem een dag sollicitatieverlof te willen verlenen op zaterdag 4 november 1961; bij dit verzoek was als bewijsstuk gevoegd een aan L. gericht schrijven d.d. 30 oktober 1961 afkomstig van de Christelijke Nationale Schoolvereniging O. G. Heldringschool te 's-Gravenhage, in welk schrijven L. verzocht werd, op 4 november 1961 bij de voorzitter van genoemde vereniging te komen voor een oriëntatiegesprek naar aanleiding van een sollicitatie; als compagniescommandant was ik bevoegd om in een geval als het onderhavige sollicitatieverlof te geven; ik zou dat verlof dan ook zeker gegeven hebben, in welk geval L. op 4 november 1961 van zijn onderdeel te Ede afwezig had mogen zijn, indien ik niet argwaan had gekregen en een nader onderzoek heb ingesteld; mijn argwaan werd gewekt door taal- en stijlfouten in de als bewijsstuk overgelegde brief; ik heb L. bij mij laten komen; L. heeft toen tegenover mij toegegeven dat hij de bij het verzoek gevoegde brief zelf had opgemaakt en dat de inhoud volkomen verzonnen was; hij had in verband met persoonlijke moeilijkheden op die wijze willen proberen op 4 november 1961 verlof te krijgen om thuis te zijn;

Overwegende, dat ten processe is overgelegd een schriftelijk verzoek met de navolgende inhoud:

Depot Verbindingsdienst
Verzorgingscompagnie *Kamer 32 Rechts*
Verzoek

De dpl. sld. L. D. J. reg. nr. verzoekt zijn compagniescommandant hem 1 dag sollicitatieverlof te willen verlenen op zaterdag 4 november a.s.

Reden: sollicitatieverlof. Bewijsstuk is hierbij toegevoegd.

Gez. C.S.M.

Ede, 31-10-1961
de dpl. sld.:

Beslissing C.C.

w.g. D. J. L.

bij welk verzoek als bewijsstuk was gevoegd een brief d.d. 30 oktober 1961 met de navolgende inhoud:

Chr. Nat. Schoolver.

O. G. Heldringschool

IJsvogelplein 3.

's-Gravenhage.

's-Gravenhage
30 Oktober 1961.

Geachte Heer L ,

Naar aanleiding van uw sollicitatie d.d. 11 Oktober j.l. zou ik u gaarne willen verzoeken, om op zaterdag 4 november a.s. te 10.00 uur aanwezig te zijn ten mijne kantore, voor een orieëntatie gesprek in aanwezigheid van onze verenigingsvoorzitter en twee mede gegaadigde voor de ontstane vacature.

Indien u verhindert bent zouden wij gaarne zo spoedig mogelijk bericht van u willen ontvangen, zo niet dan rekenen wij dus zaterdag op uw komst. Voorts verblijf ik met de meeste hoogachtig.

Hoogachtend:

w.g. onleesbaar

K. de Vries

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — genoemd verzoek van 31 oktober 1961 en schrijven van 30 oktober 1961 slechts gebezigd in verband met de inhoud van de overige bewijsmiddelen — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„poging tot als militair zich opzettelijk door een listige kunstgreep „tijdelijk aan de vervulling zijner dienstverplichtingen onttrekken, in „tijd van oorlog niet langer dan vier dagen durende”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 101 Wetboek van Militair Strafrecht, j° artikel 45 Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

[Volgt: veroordeling tot een geldboete van f 75, subs. hechtenis v.d.t.v. 1 maand — Red.]

Krijgsraad te Velde Oost

Vonnis van 8 februari 1962

President: Kolonel Mr. K. N. Korteweg; *Leden:* Majoors P. Ridder en J. W. A. Notten.

Raadsman: Mr. G. F. Schadd, advocaat te Arnhem.

De veiligheid op de weg in gevaar brengen: beklaagde, deel uitmakende van een colonne die een weg zou oversteken, had zich vóór het oversteken gebukt om een sok op te halen en was vervolgens, zon-

der op te zien, de colonne achterna gelopen, waarbij hij tegen een wielrijder aanliep die kwam te vallen. De Krijgsraad acht de schuld van beklaagde niet van die aard, dat deze een veroordeling krachtens artikel 36 W.V.W. zou rechtvaardigen.

(W.V.W. art. 25, 36).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen J. H. N., geboren 14 januari 1942, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 17 oktober 1961 te Ede, althans in Nederland, als voetganger aanvankelijk stilstaande op de voor het openbaar verkeer openstaande rijweg, de Arnhemseweg, plotseling en onverwacht hoogst onvoorzichtig die weg is opgelopen, die weg willende oversteken, zonder behoorlijk op te letten, waardoor het kon gebeuren, dat hij tegen A. C. Smits, die als bestuurder van een rijwiel over die Arnhemseweg kwam aangerezen, is opgebotst, waardoor het aan zijn beklagdes, grove schuld is te wijten geweest, dat die Smits is komen te vallen en zodanige fracturen aan de vingers van zijn linkerhand heeft bekomen, dat hij gedurende enige tijd is verhinderd geweest zijn bezigheden als notarisklerk te verrichten, waardoor althans alstoen aldaar de vrijheid van het verkeer werd in gevaar gebracht en belemmerd of de veiligheid op de weg in gevaar werd gebracht of redelijkerwijs was aan te nemen, dat de veiligheid op die weg in gevaar kon worden gebracht”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde bij zijn verhoor door de Officier-Commissaris zakelijk heeft verklaard:

Op 17 oktober 1961 te omstreeks 16.30 uur — ik nam op dat moment deel aan een veldloop, die gedurende de les sport gehouden werd — bevond ik mij, met de andere soldaten, die aan de veldloop moesten deelnemen, op de openbare weg de Arnhemseweg gelegen binnen de gemeente Ede; wij zouden aldaar, naar voor ons gezien, links afslaan de Klinkenbergerweg te Ede op; de colonne, die wij vormden, moest alvorens af te slaan, even stoppen; daar een van mijn sokken afgezakt was, heb ik toen en daar van die gelegenheid gebruik gemaakt, om die sok op te halen; ik stond toen voorovergebogen; ondertussen liep de colonne door, de Klinkenbergerweg op; ik bleef nog even gebukt staan aan de voor mij rechterzijde van die Arnhemseweg, vlak bij het voetpad, dat langs die weg ligt; na mijn sok in orde gemaakt te hebben, wilde ik snel genoemde colonne achterna gaan en mij daarbij weer aansluiten; wat er verder gebeurd is, dat weet ik echt niet meer; toen ik die colonne achterna ging, voelde ik als het ware tegelijkertijd, dat ik een duw in mijn linkerzij kreeg; ik kwam te vallen; ik zag naast mij een man liggen, waarvan ik nu weet, dat hij Smits was geheten; eerder heb ik hem niet opgemerkt;

Overwegende, dat Arie Cornelis Smits, oud 30 jaar, bij zijn verhoor door de Officier-Commissaris bij de Krijgsraad als getuige onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

Op 17 oktober 1961 te omstreeks 16.30 uur reed ik als bestuurder van mijn rijwiel daarmee over de openbare weg de Arnhemseweg, gelegen binnen de gemeente Ede, in de richting van het kruispunt „Arnhemseweg-Klinkenbergerweg” aldaar; een meter of tweehonderd voor dat kruispunt gekomen, zag ik in de verte nabij genoemd kruispunt op het voor mij rechter gedeelte van de Arnhemseweg een colonne militairen te voet staan; direct daarop zag ik, dat die colonne links afsloeg de Klinkenbergerweg op; terwijl ik die kruising naderde, zag ik, dat twee militairen bleven staan, waarvan echter de ene direct doorliep en de colonne achterop ging; de andere militair, die naderhand N. bleek geheten te zijn, bleef nog staan en wel voorover in bukkende houding, hij stond op het voor mij rechterweggedeelte van die Arnhemseweg, vlak bij het trottoir; ik wilde de voor mij gezien links liggende Klinkenbergerweg inrijden; gekomen ongeveer ter hoogte waar N. op de weg stond heb ik mijn rijwiel iets naar links gestuurd om hem aldus voorbij te rijden; toen ik naast N. aangekomen was, zag ik, dat deze plotseling de weg over begon te steken; hierdoor liep hij tegen mijn fiets op en dit had tot gevolg dat ik met het door mij bestuurde rijwiel kwam te vallen; bij en tengevolge van genoemde botsing, heb ik vier gekneusde vingers aan de linkerhand opgelopen, waarvan twee tevens gebroken bleken te zijn; tengevolge van genoemde verwondingen heb ik mijn bezigheden als notarisclerk tot 20 november 1961 helemaal niet kunnen verrichten;

Overwegende, dat ter terechtzitting is overgelegd een geneeskundige verklaring blijkens de inhoud, waarvan de arts S. Oudkerk bij A. C. Smits op 17 oktober 1961 fracturen heeft geconstateerd aan twee vingers van de linkerhand;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — de geneeskundige verklaring slechts gezegd in verband met de inhoud der overge bewijsmiddelen — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde primair is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, t.w.:

„dat hij op 17 oktober 1961 te Ede, als voetganger aanvankelijk „stilstaande op de voor het openbaar verkeer openstaande rijweg, de „Arnhemseweg, plotseling en onverwacht, onvoorzichtig die weg is op„gelopen, die weg willende oversteken, zonder behoorlijk op te letten, „waardoor het kon gebeuren, dat hij tegen A. C. Smits, die als be„stuurder van een rijwiel over die Arnhemseweg kwam aangereden is „opgebotst, waardoor het aan zijn, beklaagdes, schuld is te wijten ge„weest, dat die Smits is komen te vallen en zodanige fracturen aan de „vingers van zijn linkerhand heeft bekomen, dat hij gedurende enige „tijd verhinderd is geweest zijn bezigheden als notarisclerk te ver„richten”;

Overwegende, dat naar het oordeel van de Krijgsraad beklaagdes schuld niet van dien aard is geweest, dat deze veroordeling ter zake

van het misdrijf van artikel 36 Wegenverkeerswet zou rechtvaardigen, zodat de kwalificatie dient te luiden:

„zich op een weg zodanig gedragen dat de veiligheid op de weg in „gevaar wordt gebracht”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 25 j° artikel 35 Wegenverkeerswet;

Overwegende, dat nu het aan beklagde primair tenlastegelegde be-
wezen is verklaard, een onderzoek naar het hem subsidiair tenlaste-
gelegde achterwege kan blijven;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen be-
klagde primair meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als
bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijge-
sproken;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of
omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden
opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstem-
ming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden
waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

[Volgt: veroordeling tot *f* 25 boete, subs. 10 dagen hechtenis —
Red.].

Krijgsraad te Velde Oost

Vonnis van 15 november 1962

President: Kolonel Mr. K. N. Korteweg; *Leden:* Lt. Kolonels C. G.
Langelaar en W. F. B. Proper.

Raadsman: Mr. J. G. B. Dommering, advocaat te Arnhem.

*Door misbruik van zijn invloed als meerdere een mindere over-
halen iets te doen waaruit nadeel kan ontstaan: als vaandrig een vrij-
williger uit zijn peloton uitgenodigd om eieren te gaan „ritselen”.*

(W.M.Sr. art. 138).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen
J. H. S., geboren 12 juli 1942, sergeant, beklagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

*„dat hij, op of omstreeks 22 mei 1962 te Ermelo, in ieder geval in
„Nederland, tijdens een militaire oefening door misbruik van zijn in-
„vloed als meerdere tegenover zijn mindere, de soldaat Koorn, die toen
„bij dezelfde compagnie van het 11e Bataljon Infanterie als hij, be-
„klaagde, in werkelijke dienst was, immers door als vaandrig aan deze
„mindere tijdens een militaire oefening waarbij in een bivak werd
„overnacht, op te dragen althans te verzoeken iets te gaan versieren
„of regelen, waaronder door zowel hem, beklagde, als genoemde sol-
„daat Koorn werd verstaan dat er iets, in het bijzonder levensmiddelen,*

„gestolen zou worden, dan wel door het geven van gelegenheid opzettelijk heeft uitgelokt dat genoemde Koorn alstoen en aldaar tezamen en in vereniging met de soldaat D. J. van der Scheer, althans alleen, met het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening een aantal van 27, althans een aantal kippeneieren, toebehorende aan H. W. van der Vuurst, althans aan een ander of anderen dan aan hem, beklagde, Koorn of van der Scheer of een of meer van hen, heeft weggenomen en deze eieren onder zijn bereik heeft gebracht door vernieling van het gaas en/of het raam van het kippenhok waarin zich die eieren bevonden en door te klimmen door de aldus ontstane opening, terwijl hij, beklagde, vervolgens alstoen en aldaar wederom door misbruik van zijn gezag als hierboven omschreven dan wel door het geven van gelegenheid immers door aan Koorn voornoemd, nadat deze de door hem gestolen eieren aan hem, beklagde, had getoond, op te dragen althans te verzoeken om nog meer eieren te gaan halen, opzettelijk heeft uitgelokt, dat Koorn, ditmaal tezamen en in vereniging met de soldaat W. Benschop, althans alleen, wederom alstoen en ter plaatse als hierboven aangegeven, met het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening een aantal kippeneieren, toebehorende aan H. W. van der Vuurst voornoemd, althans aan een ander of anderen dan hem, beklagde, genoemde Koorn of Benschop of een of meer van hen, heeft weggenomen, waarbij hij en/of Benschop voornoemd deze eieren onder (zijn) bereik hebben (heeft) gebracht door het kippenhok waarin zich de eieren bevonden te betreden door de tijdens de eerste hierboven omschreven diefstal door vernieling van het gaas en/of een raam van het kippenhok ontstane opening;

„SUBSIDIAIR: voor zover het hierboven staande niet tot zijn veroordeling kan of mocht leiden:

„dat hij als vaandrig op of omstreeks 22 mei 1962 te Ermelo, in ieder geval in Nederland, tijdens een militaire oefening waarbij in een bivak werd overnacht, zijn mindere, de soldaat Koorn, die toen bij dezelfde compagnie van het 11e Bataljon Infanterie als hij, beklagde, in werkelijke dienst was, opzettelijk met overschrijding van zijn bevoegdheid en/of in een aangelegenheid welke vreemd was aan de belangen van de dienst, heeft bevolen iets te versieren, waarmede hij bedoelde, zoals Koorn voornoemd ook begreep, dat er ergens levensmiddelen of in ieder geval iets dat men in het bivak gebruiken kon, op welke manier dan ook moest worden verkregen, waarop genoemde Koorn met soldaat van der Scheer een aantal eieren is gaan stelen, terwijl hij, beklagde, nadat die eieren hem gebracht waren, Koorn opzettelijk heeft bevolen om nog meer eieren te gaan stelen, hetgeen Koorn ook heeft gedaan tezamen met de soldaat Benschop, zodat hij in totaal ongeveer 56 eieren bij hem, beklagde, heeft gebracht;

„MEER SUBSIDIAIR:

„dat hij, alstoen en aldaar, door misbruik van zijn invloed als meerdere, immers als vaandrig, zijn mindere, de soldaat Koorn, die toen bij dezelfde compagnie van het 11e Bataljon Infanterie als hij, beklagde, in werkelijke dienst was, heeft overgehaald iets te gaan ver-

„sieren, waarmede hij bedoelde, zoals Koorn voornoemd ook begreep, „dat er ergens levensmiddelen of in ieder geval iets dat men in het „bivak gebruiken kon, op welke manier dan ook moest worden ver- „kregen, waarop genoemde Koorn met soldaat van der Scheer en/of „soldaat Benschop een aantal eieren is gaan stelen, en in totaal onge- „veer 56 eieren bij hem, beklaagde, heeft gebracht;

„NOG MEER SUBSIDIAIR:

„dat hij alstoen aldaar opzettelijk heeft toegelaten dat zijn mindere „de soldaat 1e klasse Koorn tezamen en in vereniging met van der „Scheer, althans alleen een aantal kippeneieren, toebehorende aan H. „W. van der Vuurst, althans aan een ander dan aan hem, beklaagde, „of diens mededader, heeft weggenomen en zich daarbij de toegang „heeft verschaft tot de plaats des misdrijsfs en die eieren onder zijn be- „reik heeft gebracht door vernieling van een raam en het gaas van het „hok, waarin zich die eieren bevonden en door te klimmen door het „aldus vernielde raam, dan wel opzettelijk heeft nagelaten tegen die „Koorn de door het belang der zaak gevorderde maatregelen van ge- „weld naar vermogen aan te wenden”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, met betrekking tot het aan beklaagde tenlastegelegde, dat daarin kennelijk tengevolge van typefout staat vermeld: „in meer „subsidiar”: „moest worden” welke fout de Krijgsraad ambtshalve verbetert in dier voege, dat daarvoor worde gelezen: „moesten worden” door welke verbetering beklaagde niet in zijn verdediging wordt geschaad;

Overwegende, dat de Krijgsraad niet wettig en overtuigend bewezen acht hetgeen beklaagde primair en subsidiar tenlaste is gelegd, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde bij zijn verhoor door de Officier-Commissaris onder meer zakelijk heeft verklaard:

Op 22 mei 1962 — ik was toen als dienstplichtig vaandrig in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht, ingedeeld bij de B-compagnie van het 11e Infanterie Bataljon gelegerd te Arnhem — ben ik met mijn peloton, waarvan toen o.a. de soldaten Koorn, van der Scheer en Benschop deel uitmaakten, op bivakoefening gegaan te Ermelo. In de avonduren van die dag heb ik, terwijl ik toen gekleed was in het uniform van de Koninklijke Landmacht, met mijn peloton een militaire oefening gehouden. Op de weg terug naar het bivak, dat wij op ongeveer 100 meter afstand van het pension Marbacka hadden opgericht, kwamen wij langs dat pension te Ermelo. Hier heb ik het peloton doen stilhouden en gevraagd wie of de grote „ritselaar” was van het peloton. Hierop kwam de soldaat Koorn naar mij toe. Ik heb Koorn toen verteld wat de bedoeling was, namelijk om een paar eieren te gaan „versieren”. Hierin lag dus opgesloten dat Koorn ergens eieren kon gaan halen en dat het er niet op aan kwam op welke wijze hij aan die eieren kwam. Korte tijd nadat Koorn was vertrokken, is Koorn in dat bivak verschenen terwijl hij in het bezit was van 27 kippeneieren;

Overwegende, dat Koorn, Jacob Jan, rnr. 41.05.03.201, bij zijn

verhoor ter terechtzitting als getuige onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

Op 22 mei 1962 — ik was toen als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht, ingedeeld bij de B-compagnie van het 11e Infanterie Bataljon gelegerd te Arnhem — was ik met het peloton op bivakoefening te Ermelo. Mijn pelotonscommandant was de vaandrig J. S. In de avonduren van die dag tot ongeveer 22.00 uur hadden wij een militaire oefening gehouden. Op weg terug naar ons bivak, kwamen wij langs pension Marbacka te Ermelo. Hier liet de vaandrig stilhouden en zei: „Enkele ritselaars uit het peloton „voor eieren”. Hieruit concludeerde ik dat de vaandrig wilde dat er een paar vrijwilligers naar voren kwamen om eieren te gaan stelen. Ik heb mij aangemeld. Het feit dat het de vaandrig was die de vraag stelde „enkele ritselaars uit het peloton voor eieren”, is van invloed geweest op het feit dat ik na uitgetreden te zijn eieren ben gaan stelen. Ik zou niet tot het stelen van eieren zijn overgegaan als een soldaat I mij die vraag had gesteld. Nadat de vaandrig die vraag had gesteld heb ik het besluit genomen de eieren te gaan „ritselen”. De soldaat van der Scheer zei dat hij wel mee zou gaan. Hierop hebben van der Scheer en ik ons naar een achter het pension Marbacka gelegen kippenhok begeven en aldaar heb ik samen met van der Scheer een 27-tal kippeneieren die het eigendom waren van Van der Vuurst weggenomen, zonder dat wij daartoe van iemand recht of toestemming hadden gekregen;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde meer subsidiair is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan te weten:

„dat hij, op 22 mei 1962 te Ermelo, door misbruik van zijn invloed „als meerdere, immers als vaandrig, zijn mindere, de soldaat Koorn, „die toen bij dezelfde compagnie van het 11e Bataljon Infanterie als „hij, beklagde, in werkelijke dienst was, heeft overgehaald iets te „gaan versieren, waarmede hij bedoelde, zoals Koorn voornoemd ook „begreep, dat er ergens levensmiddelen, op welke manier dan ook, „moesten worden verkregen”;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„Als militair door misbruik van zijn invloed als meerdere tegenover „een mindere, dezen overhalen iets te doen, terwijl daaruit eenig na- „deel kan ontstaan”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 138 Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklagde meer subs. meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

[Volgt: veroordeling tot een militaire detentie voor de tijd van 1 maand — *Red.*].

Krijgsraad te Velde Oost

Vonnis van 21 maart 1963

President: Kolonel Mr. K. N. Korteweg; *Leden:* Lt.-Kolonel K. Timmerman en Majoor H. P. Wiegman,
Raadsman: Kapitein W. G. Tibben.

Diefstal door twee verenigde personen; diefstal met gebruikmaking van een valse sleutel; diefstal door een militair op een onder zijn bijzondere bewaking gestelde plaats: beklagde, chauffeur van een militaire patrouille per jeep, verschaftte zich samen met een ander patrouillelid met een daartoe niet bestemde sleutel toegang tot de emballageloods op zijn bewakingstraject, waarna zijn mededader aldaar enige scherpe patronen wegnam en voor een gedeelte aan beklagde ter hand stelde.

(W.M.Sr. art. 152, 153; W.Sr. art. 55, 310, 311)

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen C. M., geboren 28 november 1942, dpl. soldaat, beklagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij, als soldaat ingedeeld bij de Koninklijke Landmacht, op of „omstreeks 22 augustus 1962 te Hoenderlo, althans in Nederland, met „het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening tezamen en in vereniging „met E. B., althans alleen, een aantal scherpe patronen, toebehorende „aan de Staat der Nederlanden, althans aan een ander dan aan hem, „beklaagde, of diens mededader, heeft weggenomen, hebbende hij, beklagde, zich de toegang tot de plaats des misdrijs en de goederen „onder zijn bereik gebracht door met een valse sleutel de deur te „openen van de localiteit waarin zich die patronen bevonden, zulks „terwijl die patronen zich bevonden op een plaats waarover hij, beklagde, als patrouillelid aangewezen was om te patrouilleren en aldus „onder zijn bijzondere bewaking waren gesteld”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklagde bij zijn verhoor door de Officier-Commissaris onder meer zakelijk heeft verklaard:

Terwijl ik toen als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst was bij de Koninklijke Landmacht, ingedeeld bij de 430e Compagnie van Heutz Mobiel, maakte ik op 22 augustus 1962 deel uit van een patrouille als jeepchauffeur. De taak van deze patrouille was de controle op de algemene veiligheid van verschillende objecten, waaronder het object Hoenderlo. Commandant van die patrouille was toen de korporaal Vermeesch. Andere patrouilleleden waren de soldaten E. B. en O. B. Toen wij voor de eerste ronde op het object Harskamp waren, heb ik aldaar per ongeluk een drietal scherpe patronen afgevuurd met mijn pistoolmitrailleur. Aan het eind van de patrouille op dat object pleegden de korporaal Vermeesch, E. B. en O. B. en ik overleg, wat er moest gebeuren. E. B. zei toen dat hij mogelijk een paar scherpe stempatronen kon versieren op het object Hoenderlo. De patrouille is daarop

naar het object Hoenderlo gereden alwaar E. B. en O. B. zich op patrouille begaven. Ik ben achter hen aan het object opgelopen. Toen ik ze had ingehaald, wees E. B. mij een loods aan en zei dat dat de emballageloods was. We hebben aan verschillende deuren geprobeerd of we binnen konden komen en ten slotte ben ik erin geslaagd, met een sleutel van mijn ring de achterdeur van die loods te openen. Ergens in die loods vonden we een kartonnen doosje met patronen, dat door E. B. werd geopend. E. B. gaf mij drie patronen uit dat doosje en hield de rest zelf. Ik heb de deur daarna weer gesloten met mijn sleutel.

Ik wist dat de door mij en E. B. weggenomen patronen Rijkseigendom waren en dat wij van niemand recht of toestemming hadden gekregen om ze weg te nemen. Ook wist ik dat mijn sleutel niet voor de achterdeur van de emballageloods bestemd was, al paste hij toevallig wel. Als chauffeur van een controlepatrouille had ik behalve mijn chauffeurs-taak ook nog een beveiligende taak. Al ging ik doorgaans niet mee het object op, ik was gewapend met een pistoolmitrailleur met twee magazijnen met scherpe munitie en op het object moest ik in het algemeen ter beschikking zijn van de patrouillecommandant;

Overwegende, dat een ten processe aanwezige proces-verbaal nr. P. 237/62, op afgelegde ambtseed opgemaakt en op 1 november 1962 gesloten en getekend door Barend Johannes van Rhenen, opperwachtmeester der Koninklijke Marechaussee, en Pieter van Gaalen, wachtmeester der eerste klasse der Koninklijke Marechaussee, beiden behorende tot de Brigade Harskamp der Koninklijke Marechaussee, zake-lijk onder meer inhoudt als verklaring van E. B.:

Op 22 augustus 1962 bevond ik mij per jeep op een door mijn compagniescommandant, de commandant van de 430e Compagnie van Heutsz Mobiel, voorgeschreven patrouille betreffende het toezicht op verschillende militaire objecten op de Veluwe, zoals het Mobilisatie-complex te Harskamp en de Munitie-aanvullingsplaats te Hoenderlo. Commandant van de patrouille was de korporaal Vermeesch, chauffeur van de jeep was de soldaat M., terwijl als medepatrouillelid de soldaat O. B. optrad. Op voornoemde datum bevonden wij ons in het Mobilisatiecomplex te Harskamp. Terwijl O. B. en ik op patrouille waren, hoorde ik plotseling drie schoten. Het bleek dat van de pistoolmitrailleur van M. drie schoten waren afgegaan toen hij een demonstratie wilde geven. Daarna zijn we vertrokken naar de Munitieaanvullingsplaats te Hoenderlo. M. zei: „Hoe moet ik die patronen nu verantwoorden”. Ik zei: „Daar weet ik wel raad op, in de emballageloods van de Munitie-aanvullingsplaats te Hoenderlo, zullen wel patronen zijn”. Toen we in de Munitie-aanvullingsplaats te Hoenderlo aankwamen gingen M., O. B. en ik naar de emballageloods. M. pakte een sleutel, die aan zijn sleutelbos hing en stak die in het slot van de achterdeur. Na enig wrikken ging de deur open. Ik liep samen met M. en O. B. de loods binnen. Op een kast zag ik een klein rose gekleurd kartonnen doosje staan. Ik opende het en zag dat dit doosje gevuld was met 25 scherpe patronen van het kaliber 9 mm. Ik nam er drie patronen uit en gaf die aan M. De resterende 22 patronen stak ik in mijn broekzak.

Vervolgens liepen we weer naar buiten. M. draaide de achterdeur weer op slot. Ik wist dat die patronen eigendom waren van de Staat der Nederlanden. Ik had van niemand recht of toestemming gekregen ze weg te nemen en mij toe te eigenen;

Cornelis Bouwmans, sergeant-majoor: . . . enz. (*Red.*);

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten:

„dat hij, als soldaat ingedeeld bij de Koninklijke Landmacht, op 22 augustus 1962 te Hoenderlo met het oogmerk van wederrechtelijke „toeëigening te samen en in vereniging met E. B. een aantal scherpe „patronen, toebehorende aan de Staat der Nederlanden, heeft weg- „genomen, hebbende hij, beklagde, zich de toegang tot de plaats des „misdrijfs en de goederen onder zijn bereik gebracht door met een valse „sleutel de deur te openen van de localiteit waarin zich die patronen „bevonden, zulks terwijl die patronen zich bevonden op een plaats, „waarover hij, beklagde, als patrouillelid aangewezen was om te pa- „trouilleren en aldus onder zijn bijzondere bewaking waren gesteld”;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„*diefstal door een militair gepleegd op eene onder zijne bijzondere „bewaking of bescherming gestelde plaats*”.

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 152 van het Wetboek van Militair Strafrecht juncto artikel 310 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

[Volgt: veroordeling tot een militaire detentie voor de tijd van 1 maand en teruggaaf van de sleutel aan beklagde — *Red.*].

NASCHRIFT

Hoewel het misdrijf van artikel 152 W.M.Sr. door beklagde in mededaderschap met de soldaten E. B. en O. B. is gepleegd, is dit niet ten laste gelegd. Ten aanzien van E. B. vermeldt de tenlastelegging immers niet dat deze mededader ook militair was en de plaats des misdrijfs ook onder zijn bijzondere bewaking had.

De ten laste gelegde verzwaringen van de simpele diefstal van artikel 311 W.Sr. (in vereniging; gebruik van valse sleutel) vielen weg door de hogere maximum-straf van artikel 152 W.M.Sr.

Het gepleegde kan ook gebracht worden onder de qualificatie „plundering” van artikel 153 W.M.Sr. in de gequalificeerde vorm van het 2e lid.

W. H. V.

Krijgsraad te Velde Oost

Vonnis van 10 april 1963

President: Lt.-Kolonel Mr. H. J. F. Bijvoet (plv.); *Leden:* Lt.-Kolonels J. W. van den Wall Bake en H. Tieskens,
Raadsman: 1e luit. R. E. de Thouars.

Als bevelhebber van een wacht zich in een toestand brengen waarin hij zijn dienst als zodanig niet naar behoren kan vervullen: Als dpl. wachtmeester-titulair, met zijn onderdeel gelegerd in Duitsland, terwijl hij belast was met de dienst van Commandant van de Lagerwacht, een aanzienlijk aantal glazen alcoholhoudende drank (sherry en port) gedronken.

(W.M.Sr. art. 4, 129)

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen W. J. H., geboren 1 april 1941, dpl. wachtmeester, beklaagde,

Gezien: enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij als dienstplichtig wachtmeester titulair in werkelijke dienst „bij de Koninklijke Landmacht, althans als militair in de zin der wet, „op of omstreeks 25 februari 1963, derhalve in tijd van oorlog, te „Hohne, in elk geval in Duitsland, alwaar hij toen met zijn onderdeel „gelegerd was, terwijl hij commandant was van de Lagerwacht van het „102e Verkenningsbataljon in de Legerplaats Hohne, zich in een toe- „stand heeft gebracht waarin hij zijn dienst als wachtcommandant niet „naar behoren kon verrichten, hebbende hij toen aldaar terwijl hij com- „mandant was van voormelde wacht 9 glazen sherry, althans een aan- „zienlijk aantal glazen alcoholhoudende drank gedronken in de cantine, „door welk aanzienlijk gebruik van alcoholhoudende drank hij onder „zodanige invloed daarvan geraakte, dat hij zijn dienst als wachtcom- „mandant niet naar behoren kon verrichten;

Overwegende: enz.;

Overwegende, dat beklaagde bij zijn verhoor door de Officier-Commissaris onder meer zakelijk heeft verklaard:

Sedert 4 oktober 1961 ben ik in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht en sedert 31 juli 1962 dien ik als dienstplichtig wachtmeester titulair bij het A-eskadron 102e Verkenningsbataljon. In oktober 1962 ben ik met mijn onderdeel naar Hohne vertrokken, waar het onderdeel werd gelegerd. Van zondag 24 februari 1963 te 19.00 uur tot 25 februari 1963 te 07.00 uur was ik door de dienstdoend O.W.I. van mijn eskadron aangewezen om dienst te doen als commandant van de Lagerwacht van het 102e Verkenningsbataljon in de Legerplaats Hohne. Ik kende de instructies, die op mij in die functie van toepassing waren en ik wist met name dat ik gedurende mijn wacht voortdurend waakzaam diende te zijn en alleen voor rondes mijn wachtverblijf mocht verlaten. Op 25 februari te omstreeks 01.00 uur ben ik uit verveling naar de cantine boven het wachtverblijf gegaan, waar op dat moment

alleen de barbediende de Groot aanwezig was. In de daarop volgende uren heb ik met de Groot een stuk of negen glazen port en sherry gedronken. Toen ik even na 05.00 uur weer in de bar ruimte kwam, sneed de Groot zich aan een glasscherf, waardoor hij een hevig bloedende wond aan een van zijn handen kreeg. Ik heb hem toen naar de B.H.P. gebracht, terwijl ik zijn slagader afgeknepen hield. Terwijl de Groot door de gewondenverzorger van dienst werd behandeld, heb ik een schaar, die ik daar vond, genomen en heb ik daar wat mee geknipt o.a. een stukje van de das van de Groot en de bretels van de gewondenverzorger. Door de gebruikte alcoholhoudende drank en mijn wandeling door de koude was ik in een zodanige staat geraakt, dat ik niet meer goed besepte, wat er om mij heen gebeurde. Ik moet dan ook toegeven, dat ik toen ook mijn dienst als wachtcommandant niet meer naar behoren kon verrichten.

Overwegende, dat een ten processe aanwezig rapport van huishoudelijk onderzoek op 25 februari 1963 opgemaakt en gesloten door R. E. de Thouars, 1e luitenant, en M. ter Bork, vaandrig, zakelijk onder meer inhoudt als verklaring van: A. J. de Groot, huzaar, rnr. 43.07.18.116:

Ik ben ingedeeld bij het Staf en Stafverzorgingseskadron en mijn functie is messbediende in de Onderofficiersmess. Op zondag 24 februari 1963 had ik dienst vanaf 17.00 uur. Maandag te \pm 01.00 uur gingen de laatste cantinebezoekers weg. Even later kwam de wachtmeester H. de cantine binnen. Ik wist dat hij wachtcommandant was. Hij droeg ook het voor een wachtcommandant voorgeschreven tenue. Ik vroeg hem of hij wat wilde drinken. De wachtmeester H. accepteerde een glaasje sherry. Ook een volgend aanbod werd niet afgeslagen. Hij zal zo ongeveer zes glazen sherry hebben gedronken. Het juiste aantal weet ik niet meer.

B. L. J. C. Willekens, soldaat, rnr. 43.03.12.428:

Ik ben ingedeeld bij het Staf en Stafverzorgingseskadron bij het Geneeskundig Peloton. Mijn functie is gewondenverzorger. Op maandag 25 februari 1963 te \pm 05.30 uur werd ik wakker gemaakt door de wachtcommandant de wachtmeester H. Ik wist dat het de wachtcommandant was omdat hij het daarvoor bevolen tenue droeg, te weten: koppel, kruisriemen en pistool. Hij had een messbediende bij zich met een hevig bloedende linkerhand. Ik kroop zo snel mogelijk uit mijn bed en stelpde de bloeding. Terwijl ik bezig was met het behandelen van de patiënt, speelde de wachtcommandant met de kleermakersschaar. Hij knipte eerst een stukje van de das van de messbediende, die de Groot heet. Zonder dat ik het merkte, knipte hij achter mijn rug mijn bretels door, waarna hij een stukje van de mouw van het overhemd van de Groot afknipte. Toen ik protesteerde tegen deze gang van zaken, zei de wachtmeester tegen mij: „Filler, ga in de houding staan als je tegen me praat”. Daarna probeerde hij in mijn pyama te knippen. De wachtmeester rook naar alcohol en bovendien was hij veel te vrolijk.

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — het rapport van huishoudelijk onderzoek

slechts als bewijsmiddel gebezigd in verband met de inhoud van de overige bewijsmiddelen — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan te weten:

„dat hij als dienstplichtig wachtmeester titulair in werkelijke dienst „bij de Koninklijke Landmacht op 25 februari 1963, derhalve in tijd „van oorlog, te Hohne in Duitsland alwaar hij toen met zijn onderdeel „gelegerd was, terwijl hij commandant was van de lagerwacht van het „102e Verkenningsbataljon in de Legerplaats Hohne, zich in een toe- „stand heeft gebracht waarin hij zijn dienst als wachtcommandant niet „naar behoren kon verrichten, hebbende hij toen aldaar, terwijl hij „commandant was van voormelde wacht, een aanzienlijk aantal glazen „alcoholhoudende drank gedronken in de cantine, door welk aanzien- „lijk gebruik van alcoholhoudende drank hij onder zodanige invloed „daarvan geraakte, dat hij zijn dienst als wachtcommandant niet naar „behoren kon verrichten”;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:
„als bevelhebber van enige wacht zich in een toestand brengen waar- „in hij zijn dienst als zodanig niet naar behoren kan vervullen, gepleegd „in tijd van oorlog”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 129 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen be- klaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstem- ming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omtandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat de Krijgsraad beklaagde op grond van het ge- pleegde feit ongeschikt acht in de door hem beklede rang van wacht- meester te blijven dienen;

Overwegende, dat de Krijgsraad bevindt, dat de zaak is van dien aard, dat de beklaagde, die zich sedert 25 februari 1963 in voorlopig arrest bevindt, daaruit behoort te worden ontslagen, waarover bij af- zonderlijke dispositie is beslist;

Overwegende, dat de Krijgsraad van oordeel is dat de tijd in bedoeld voorlopig arrest doorgebracht van de op te leggen vrijheidsstraf geheel in mindering moet worden gebracht;

[Volgt: veroordeling tot een militaire detentie van de duur van 6 weken en verlaging tot stand van soldaat der laagste klasse — *Red.*].

Krijgsraad te Velde Oost

Vonnis van 10 april 1963

President: Lt.-Kolonel Mr. H. J. F. Bijvoet (plv.); *Leden:* Lt.-Kolonels J. W. van den Wall Bake en H. Tieskens,
Raadsman: 1e luit. R. E. Thouars.

Brandstichting waarvan gemeen gevaar voor goederen te duchten is: in dienstbetrekking in Duitsland, deel uitmakende van een patrouille belast met de bewaking van een munitie-opslagplaats, een pol gras aangestoken, waarna het vuur zich snel verspreidde.

(W.M.Sr. art. 4, W.K. art. 57, W.Sr. art. 157)

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen J. F. T., geboren 15 januari 1943, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht, althans als militair in de zin der wet, op of omstreeks 1 april 1963 te Bergen/Hohne, in elk geval in Duitsland, alwaar hij met zijn onderdeel was gelegerd opzettelijk brand heeft gesticht, terwijl daardoor levensgevaar voor een ander te duchten was, en/of gemeen gevaar voor goederen te duchten was, hebbende hij toen aldaar opzettelijk enige pollen dor gras in brand gestoken waardoor een met gras begroeid terrein snel vlam vatte, terwijl zich in de onmiddellijke nabijheid A. Bakker bevond en terwijl zich op een afstand van omstreeks 1½ meter althans enige meters van dit brandend gras een grote hoeveelheid munitie, te weten granaten voor tankgeschut, bevond(en), waardoor gevaar ontstond van ontploffing althans beschadiging van deze granaten en tevens daardoor levensgevaar voor voormelde Bakker ontstond,

„of indien het voorgaande niet tot een veroordeling van beklaagde mocht leiden,

„dat toen aldaar aan zijn beklagdes schuld brand te wijten is geweest, terwijl daardoor levensgevaar voor een ander ontstond, althans daardoor gemeen gevaar voor goederen ontstond, hebbende hij beklagde toen aldaar hoogst onvoorzichtig en hoogst onbedachtzaam op een met gras begroeid terrein enige pollen dor gras in brand gestoken, met het aan deze hoogst onvoorzichtige en hoogst onbedachtzame wijze van handelen van beklagde en mitsdien aan zijn grove schuld te wijten gevolg, dat bovenvermeld met gras begroeid terrein snel vlam vatte over enige uitgestrektheid, terwijl zich in de onmiddellijke nabijheid A. Bakker bevond en terwijl zich op een afstand van omstreeks 1½ meter, althans enige meters van dit brandend gras een grote hoeveelheid munitie, te weten granaten voor tank-geschut bevond(en), waardoor gevaar ontstond van ontploffing althans beschadiging van deze granaten en tevens daardoor levensgevaar voor voornemde Bakker onstond”;

Overwegende: enz.;

Overwegende, dat beklagde ter terechtzitting onder meer zakelijk heeft verklaard:

Op 1 april 1963 terwijl ik als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst was bij het 102de Verkenning Bataljon en met dat bataljon gelegerd was in het NATO-kamp bij Bergen in Duitsland, maakte ik deel

uit van de wacht die tot taak had de bewaking van een munitie-opslagplaats, gelegen op het schietterrein nabij genoemd kamp. Tijdens deze wachtdienst maakte ik met de soldaat A. Bakker deel uit van een tweemans patrouille die als hoofdtaak had de beveiliging van de munitie-opslagplaats. Tijdens onze rondgang om de omrasterde munitie-opslagplaats, heb ik toen met mijn aansteker een pol gras in brand gestoken vlak buiten de afrastering. Het ter plaatse staande dorre gras vatte snel vlam en het vuur breidde zich door de afrastering heen uit tot op een afstand van 1 à 2 meter van een ter plaatse opgeslagen grote hoeveelheid tankmunitie. Deze munitie bestond uit granaten voor tankgeschut en was verpakt in metalen bussen. Ik heb dit gedaan uit pure onnadenkendheid en geen acht geslagen op de waarschuwing die de soldaat Bakker, mijn patrouillegenoot, mij gaf;

Overwegende, dat een ten processe aanwezig Proces-Verbaal nr.: pd. 83/'63, op agelegde ambtseed opgemaakt en op 3 april 1963 gesloten en getekend door Hendrik Braaksma, wachtmeester 1e klasse der Koninklijke Marechaussee, behorende tot de 41ste Marechaussee-compagnie Detachement Hohne, zakelijk onder meer inhoudt als verklaring van:

Verbalisant:

Op 1 april 1963, omstreeks 15.00 uur, werd door de S4 van de 41e Pantser Brigade te Bergen-Hohne telefonisch medegedeeld, dat op het terrein van de munitieopslagplaats van de 41e Pantser Brigade een brand was geweest. Naar aanleiding van bovenstaande heb ik een onderzoek ingesteld. Op 1 april 1963 heb ik op het terrein van bedoelde munitieopslagplaats het volgende gezien en bevonden:

1e. bedoelde munitieopslagplaats bestond uit een betonbaan waarop stapels stalen containers met tankgranaten stonden geplaatst;

2e. het terrein van de munitieopslagplaats was afgerasterd door middel van een hek;

3e. bedoelde afrastering bevond zich op een afstand van 3.80 meter vanaf de betonbaan waarop de stalen containers met granaten stonden;

4e. tussen de afrastering en de betonbaan bevond zich dor gras;

5e. aan de buitenzijde van het afgerasterde terrein bevond zich een open vlakte waarop eveneens dor gras stond;

6e. ongeveer 200 meter westelijk van de hoofdingang van de munitieopslagplaats was het dorre gras langs de zuidelijke afrastering van de munitieopslagplaats verbrand;

7e. de grond was ter plaatse aan de binnen- en buitenzijde van de afrastering over een afstand ter breedte van ongeveer 22 meter en met een diepte van ongeveer 4.50, zwart geblakerd;

8e. gezien de zwart geblakerde grond, was het vuur op een afstand van ongeveer 1.30 meter vanaf de stalen containers met tankgranaten gedoofd.

Aren Bakker, geboren te Ommen, 15 september 1942;

Op 1 april 1963, omstreeks 14.30 uur, liep ik met de huzaar T. een patrouille om het terrein van de munitieopslagplaats te Bergen-Hohne. Te omstreeks 14.30 zag ik dat de huzaar T. met een benzine-aansteker

enkele polletjes dor gras in brand stak. Aangezien het ter plaatse staande dorre gras zeer droog was, waarschuwde ik de huzaar T. om het vuur te doven. Hij liet het dorre gras echter branden, waarna het vuur zich snel naar weerszijden verplaatste;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde primair is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, t.w.:

„dat hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht op 1 april 1963 te Bergen-Hohne, in Duitsland, alwaar hij met zijn onderdeel was gelegerd, opzettelijk brand heeft gesticht, terwijl daardoor gemeen gevaar voor goederen te duchten was, hebbende hij toen aldaar opzettelijk een pol dor gras in brand gestoken, waardoor een met gras begroeid terrein snel vlam vatte terwijl zich op een afstand van omstreeks $1\frac{1}{2}$ meter althans enige meters van dit brandend gras een grote hoeveelheid munitie, te weten, granaten voor tankgeschut, bevond, waardoor gevaar van beschadiging van deze granaten ontstond”;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als: „opzettelijk brandstichten, terwijl daarvan gemeen gevaar voor goederen te duchten is”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 157 van het Wetboek van Strafrecht:

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde primair meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat nu het aan beklaagde primair ten laste gelegde bewezen is verklaard, een onderzoek naar het hem subsidiair ten laste gelegde achterwege kan blijven;

Overwegende, dat beklaagde blijkens een overgelegd afschrift van zijn straflijst reeds terzake van het bewezenverklaarde krijgstuchtelijk is gestraft met tien dagen streng arrest, waarmede de Krijgsraad bij de bepaling van de straf rekening houdt;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf v.d.t.v. 2 weken, voorwaardelijk, met een proeftijd van 2 jaren en (onvoorwaardelijk) tot betaling van een geldboete van f 50, subs. 20 dagen hechtenis — Red.]

Krijgsraad te Velde Oost

Vonnis van 19 juli 1963

President: Majoor Mr. H. F. Oosterhuis (plv.); *Leden:* Kolonel A. E.

Bueno de Mesquita en Kapitein A. M. L. Maas.

Raadsman: Mr. D. Siep, advocaat te Arnhem.

Lichamelijk letsel door schuld: toen een soldaat een andere soldaat (slachtoffer) met benzine had gegooid, uit speelsheid een brandende sigarettenaansteker bij de met benzine bevochtigde broek van het slachtoffer gehouden, waardoor de broek vlam vatte en het slachtoffer 2e graads verbranding opliep aan de beide benen.

(W.Sr. art. 308).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen F. N. V. D. O., geboren 24 januari 1943, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 20 april 1963 in de Legerplaats Steenwijkerwold te Havelte, althans in Nederland, hoogst onvoorzichtig en/of onbedachtzaam zijn brandende sigarettenaansteker heeft gebracht of gehouden bij de geheel of gedeeltelijk met thinner of benzine, althans een snel ontvlambare vloeistof, doordrenkte bovenbroek van M. Huijsen, zulks terwijl Huijsen voornoemd die broek droeg, althans niet had uitgetrokken, met het aan deze wijze van handelen en mitsdien aan beklaagdes grove schuld te wijten gevolg, dat voormelde broek in brand geraakte en daardoor levensgevaar voor die Huijsen ontstond, althans waarbij die Huijsen een tweede graads verbranding van de beide onderbenen en in ieder geval zodanig letsel heeft bekomen, waaruit tijdelijke verhindering in de uitoefening zijner bezigheden als soldaat is ontstaan”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde bij zijn verhoor door de Officier-Commissaris onder meer zakelijk heeft verklaard:

Op 20 april 1963 was ik op kamer V20 van gebouw B in de Legerplaats Steenwijkerwold. In die kamer waren verder nog de kanonniërs van Ooyen, Steiger en Huijsen. Tijdens een stoeipartij heeft van Ooyen uit een blik, waarin volgens mij benzine zat, een gedeelte van de inhoud over de broek van Huijsen gegoten. Even later heb ik mijn sigarettenaansteker tot ontbranding gebracht en deze gehouden bij de broek van Huijsen. De vloeistof waarmee Huijsens broek was bevochtigd, ontbrandde, waarbij zich flinke vlammen ontwikkelden. Huijsen gilte van de pijn en kort daarop is het vuur door de kanonnier Steiger door middel van een deken gedoofd. Huijsen is daarop opgenomen in het kantonnementsziekenverblijf en is daar ongeveer drie weken verpleegd. Ik had gedacht dat het vuur op Huijsens broek gemakkelijk had kunnen worden gedoofd en ik had er ook geen andere bedoeling mee dan een soort speelsheid;

Overwegende, dat een ten processe aanwezig proces-verbaal nr. P. 95/63, op afgelegde ambtseed opgemaakt en op 9 mei 1963 gesloten en getekend door Johan Heinrich Koning, wachtmeester der Koninklijke Marechaussee, behorende tot de Brigade Steenwijkerwold der Koninklijke Marechaussee, onder meer zakelijk inhoudt als verklaring van:

Marinus Huijsen, dienstplichtig soldaat, rnr. 43.08.06.155:

Op 20 april 1963 heeft de kanonnier van Ooyen op kamer V20, gebouw B van de Legerplaats Steenwijkerwold de inhoud van een bus op de broek gegooid welke ik aan had; mijn bovenbroek was geheel doordrenkt. Ik had mijn bovenbroek laten zakken teneinde deze uit te trekken, toen de kanonnier O. onverwachts een brandende aansteker bij mijn broek hield. Onmiddellijk stond mijn broek in brand; ik had hevige pijn in beide benen, welke naar ik begreep verbrand waren. Ik ben overgebracht naar het kantonnementsziekenverblijf in de legerplaats. De arts, die mij behandelde, zei dat ik tweede graads brandwonden had bekomen en ongeveer veertien dagen in het ziekenverblijf zou worden verpleegd;

Overwegende, dat uit een ten processe aanwezige geneeskundige verklaring dd. 1 mei 1963 blijkt, dat de dienstplichtig soldaat M. Huijsen een open tweede graads verbranding aan de voorzijde van beide onderbenen heeft opgelopen en dat de tijd van de tijdelijke verhindering van de uitoefening van zijn ambtsbezigheden wordt geschat op drie weken;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — genoemde geneeskundige verklaring slechts gebezigd in verband met de inhoud der overige bewijsmiddelen — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, t.w.:

„dat hij op 20 april 1963 in de Legerplaats Steenwijkerwold te „Havelte hoogst onvoorzichtig zijn brandende sigarettenaansteker „heeft gebracht of gehouden bij de geheel of gedeeltelijk met thinner „of benzine doordrenkte bovenbroek van M. Huijsen, zulks terwijl „Huijsen voornoemd die broek droeg, met het aan deze wijze van „handelen en mitsdien aan beklaagdes grove schuld te wijten gevolg, „dat voormelde broek in brand geraakte, waarbij die Huijsen een „tweede graads verbranding van de beide onderbenen heeft bekomen, „waaruit tijdelijke verhindering in de uitoefening zijner bezigheden als „soldaat is ontstaan”;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„aan zijn schuld te wijten zijn dat een ander zodanig lichamenlijk „letsel bekomt, waaruit tijdelijke verhindering in de uitoefening van „zijn ambtsbezigheden ontstaat”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 308 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen

is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

[Volgt: veroordeling tot een hechtenis voor de tijd van 14 dagen — *Red.*].

Krijgsraad te Velde Oost

Vonnis van 25 juli 1963

President: Lt. Kolonel Mr. H. J. F. Bijvoet (plv.); *Leden:* Kolonel F. G. Ditzhuyzen en Lt. Kolonel J. H. Gimbel.

Raadsman: 2e luit. A. R. Dohmen.

„Joy-riding” door een in Duitsland gelegerd Nederlands militair met een Britse militaire auto.

Ten tijde van het begaan van het strafbare feit gold het „Krijgs-„machtenverdrag”, krachtens hetwelk feiten, wel strafbaar volgens de Duitse en niet volgens de Nederlandse strafwet, door de Nederlandse rechter moesten worden berecht volgens de Duitse strafwet. Ten tijde van de berechting was van kracht het „Navo-statusverdrag”, hetwelk toepassing van het Duitse recht door de Nederlandse rechter niet kent.

Nu „joy-riding” in Duitsland niet strafbaar is volgens de Nederlandse wet (welke immers gebonden is aan het Rijk in Europa), is hier sprake van verandering in de wetgeving in de zin van artikel 1(2) W.Sr.

Weliswaar is op de feiten als het onderhavige de Duitse strafwet toepasselijk door de Duitse rechter, doch dat raakt niet de werking van artikel 1(2) van het Nederlandse strafwetboek.

Vrijspraak; echter verwijzing naar de tot straffen bevoegde commanderende officier.

(W.Sr. art. 1(2), 310; W.V.W. art. 37).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen L. P. H. S., geboren 3 februari 1942, dpl. soldaat, beklagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij op omstreeks 11 mei 1963 in de omgeving van Mönchen-„Gladbach, in elk geval in West-Duitsland, alwaar hij toen met zijn „onderdeel was gelegerd en voor de uitoefening van zijn dienst ver-„toefde, opzettelijk wederrechtelijk een aan het Verenigd Koninkrijk „van Groot-Brittannië en Noord-Ierland, in elk geval aan anderen of „een ander dan hem, beklagde, toebehorende vrachtauto, heeft ge-„bruikt, als bestuurder daarmee opzettelijk rijdende, op (over) de

„voor het openbaar rij- en/of ander verkeer openstaande weg of wegen, „de weg van Rheindahlen naar Hardt, en/of de weg van Hardt naar „Mönchen-Gladbach, in elk geval enige voor het openbaar rij- en/of „ander verkeer openstaande weg(en)“;

Overwegende, dat uit een ten processe aanwezige Justitiële Verklaring op 21 mei 1963 opgemaakt en getekend door de commandant van het Nederlandse Detachement HQ NORTHAG MT COY te Rheindahlen onder meer blijkt, dat Leonard Paul Hubert S., rnr.: . . . , op genoemde datum sedert 4 april 1962 in werkelijke dienst was bij de Koninklijke Landmacht als dienstplichtige;

Overwegende, dat beklaagde bij zijn verhoor door de Officier-Commissaris zakelijk onder meer heeft verklaard:

Terwijl ik toen met mijn onderdeel in de omgeving van Mönchen-Gladbach in het kamp Rheindahlen gelegerd was voor het vervullen van mijn militaire diensten, heb ik op 11 mei 1963 een aan het Engelse leger toebehorend, militaire vrachtauto gebruikt door als bestuurder daarvan daarmee te rijden over de voor het openbaar rij- en ander verkeer openstaande weg van Rheindalen naar Hardt en terug. Ik wist dat deze auto mij niet toebehoorde en dat ik van niemand recht of toestemming had gekregen deze auto voor mijn eigen genoegen te gebruiken;

Overwegende, dat Johannes Leeuw, oud 41 jaren, bij zijn verhoor door de Officier-Commissaris bij de Krijgsraad als getuige zakelijk onder meer heeft verklaard en met ede bevestigd:

Op 10 mei 1963 heb ik in mijn functie van pelotonsergeant van het B-peloton van de HQ Northag (Motortransportcompagnie) gelegerd in het militaire kamp Rheindahlen in West-Duitsland de soldaat S. ingedeeld om op 11 mei 1963 met de militaire drietonner, kenteken 18 BR 74 waarop hij als chauffeur was ingedeeld te rijden ten behoeve van de wacht in het hoofdgebouw van genoemd kamp. S. moest op 11 mei 1963 omstreeks 08.50 uur zich melden met genoemde auto bij de guardroom en vandaar de nieuwe wacht transporteren naar het hoofdgebouw en vervolgens de oude wacht naar de guardroom terugbrengen. Te omstreeks 09.00 uur werd ik opgebeld door de commandant van de oude wacht die mij vroeg waar de wagen bleef, die hem zou terugbrengen. Te omstreeks 10.15 uur op 11 mei 1963 meldde S. zich bij mij terug. Toen hij op mijn vraag waar hij was geweest, toegaf met de drietonner ergens te zijn gaan koffiedrinken, heb ik de mijnteller van zijn auto gecontroleerd. Daarbij is mij gebleken dat S. met genoemde drietonner ongeveer 10 mijl meer gereden had dan voor het uitvoeren van zijn dienstopdracht noodzakelijk was geweest. De drietonner, kenteken 18 BR 74 behoort toe aan het Koninkrijk Groot-Brittannië en Noord-Ierland en was bij mijn peloton ingedeeld. S. had van niemand die daartoe gerechtigd was toestemming gekregen dat voertuig anders dan voor dienst te gebruiken;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten lastegelegd met zijn schuld daaraan, te weten:

„dat hij op 11 mei 1963 in de omgeving van Mönchen-Gladbach, „in West-Duitsland, alwaar hij toen met zijn onderdeel was gelegerd „en voor de uitoefening van zijn dienst vertoefde, opzettelijk weder- „rechtelijk een aan het Verenigd Koninkrijk van Groot-Brittannië en „Noord-Ierland, in elk geval aan anderen of een ander dan aan hem, „beklaagde, toebehorende vrachtauto, heeft gebruikt, als bestuurder „daarmede opzettelijk rijdende, op de voor het openbaar rij- en/of ander „verkeer openstaande weg, de weg van Rheindahlen naar Hardt”;

Overwegende, dat het aldus bewezen verklaarde feit niet valt onder de Nederlandse verkeerswetgeving, zijnde deze in haar werking immers gebonden aan het grondgebied van het Rijk in Europa, doch wel onder de Duitse Wet met name onder § 248-b, lid 1, Strafgesetzbuch;

Overwegende, dat tot 1 juli 1963 onder de werking van de op 11 juni 1956 te Bonn gesloten Brits-Nederlandse overeenkomst in verband met artikel 6 lid 6 van het op 26 mei 1952 eveneens te Bonn ondertekende „Verdrag inzake de rechten en verplichtingen van buitenlandse krijgsmachten en hun leden in de Bondsrepubliek” — ook wel genoemd het Krijgsmachtenverdrag — gold dat door de Nederlandse rechter met betrekking tot feiten strafbaar volgens de Duitse, doch niet volgens de Nederlandse Wet, begaan door personen die uit hoofde van hun militair verband dienden bij de Nederlandse Strijdkrachten en zich op het grondgebied van de Bondsrepubliek bevonden, de Duitse Wet moest worden toegepast door de Nederlandse rechter;

dat echter op 1 juli 1963 in werking is getreden de op 3 augustus 1959 te Bonn gesloten „Aanvullende Overeenkomst bij het NAVO-„Verdrag nopens de rechtspositie der krijgsmachten, betreffende de in „de Bondsrepubliek Duitsland gestationeerde buitenlandse krijgsmachten”, waardoor tegelijkertijd het Krijgsmachtenverdrag en de daarmede samenhangende Brits-Nederlandse Overeenkomst van juni 1956 buiten werking zijn getreden;

dat deze Aanvullende Overeenkomst en het daarbij behorende eerder genoemde NAVO-Verdrag — doorgaans aangeduid als het NAVO-Statusverdrag — toepassing van Duits recht door autoriteiten van het land van herkomst, zoals in het „Krijgsmachtenverdrag” voorzien, niet kennen;

dat de overgang van het Krijgsmachtenverdrag naar de Aanvullende Overeenkomst bij het NAVO-Statusverdrag naar het oordeel van de Krijgsraad met zich brengt een verandering in de wetgeving in de zin van artikel 1 lid 2 van het Wetboek van Strafrecht, welke verandering hierin bestaat dat bepaalde in de Bondsrepubliek begane feiten naar Nederlands strafrecht — zij het ook via de Duitse Wet — vóór 1 juli 1963 wel strafbaar waren, doch daarna niet meer, en derhalve de huidige regeling uit een oogpunt van materieel Nederlands strafrecht voor de beklagde gunstiger is dan de vroegere;

dat weliswaar volgens de bepalingen van het NAVO-Statusverdrag een Nederlands militair, als zodanig in de Bondsrepubliek dienende, voor bepaalde feiten kan worden berecht door de Duitse rechter, hetgeen onder de werking van het Krijgsmachtenverdrag was uitgesloten,

en de huidige regeling in zoverre wellicht minder gunstig voor de beklagde kan worden genoemd; doch deze verandering geen betrekking heeft op de Nederlandse strafwet en dan ook artikel 1, lid 2 van het Wetboek van Strafrecht niet raakt;

Overwegende, dat, gezien het bovenstaande, op het bewezenverklaarde geen wettelijke strafbepaling van toepassing is en beklagde derhalve dient te worden vrijgesproken;

Overwegende dat echter het bewezen verklaarde feit onverenigbaar is met de militaire tucht of orde en derhalve oplevert een krijgstuchtelijk vergrijp in de zin van artikel 2 no. 1 van de Wet op de Krijgstucht;

[Volgt: vrijspraak; verwijzing van de zaak onder mededeling van alle stukken, naar de tot straffen bevoegde commanderende officier ter verdere behandeling — *Red.*].

Krijgsraad te Velde Oost

Vonnis van 19 augustus 1963

President: Kolonel Mr. K. N. Korteweg; *Leden:* Lt. Kolonel C. L. Jongenburger en Majoor D. G. Wilpe.
Raadsmans: Mr. P. M. Peters, advocaat te Nijmegen.

Zware mishandeling door — tijdens een twistgesprek in een café — een kameraad met een stiletto te steken in de linkerschouder en in de hals.

1 jaar en 9 maanden gevangenisstraf (te ondergaan in een bijzondere strafgevangenis voor jongelieden) en ontslag uit de militaire dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen.

(W.Sr. art. 302).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen V. L., geboren 25 juli 1942, dpl. soldaat, beklagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 3 februari 1963 onder de gemeente Deil „ter uitvoering van zijn voornemen en van het misdrijf om opzettelijk „Gijsbert van der Pol van het leven te beroven, alstoen aldaar opzettel- „lijk met het oogmerk om genoemde Gijsbert van der Pol van het „leven te beroven, die van der Pol met een stiletto of enig scherp voor- „werp een diepe steekwond onder de linker schouder en een steek- „wond aan de rechterkant van de hals op geringe afstand van de aldaar „lopende slagader heeft toegebracht, zijnde de verdere uitvoering van „het door hem voorgenomen misdrijf, waaraan hij ingevolge het voren- „omschrevene een begin van uitvoering had gegeven niet voltooid, „alléén tengevolge van de van zijn, beklagdes, wil onafhankelijke om-

„standigheid, dat de toegebrachte verwondingen niet van zo ernstige aard waren, dat genoemde van der Pol daaraan is overleden, althans „alléén tengevolge van een of meerdere omstandigheden, van zijn, be- „klaagdes, wil onafhankelijk;

„*subsidiar:*

„dat hij op of omstreeks 3 februari 1963 onder de gemeente Deil, „ter uitvoering van zijn voornemen en van het misdrijf om opzettelijk „Gijsbert van der Pol zwaar lichamelijk letsel toe te brengen alstoen „aldaar opzettelijk met het oogmerk om genoemde Gijsbert van der Pol „zwaar lichamelijk letsel toe te brengen, opzettelijk die van der Pol met „een stiletto of enig ander scherp voorwerp een diepe steekwond onder „de linkerschouder en een steekwond aan de rechterkant van de hals op „korte afstand van de slagader heeft toegebracht, tengevolge waarvan „die genoemde van der Pol in ieder geval zwaar lichamelijk letsel be- „kwam;

„*meer subsidiar:*

„dat hij op of omstreeks 3 februari 1963 onder de gemeente Deil, „ter uitvoering van zijn voornemen en van het misdrijf om opzettelijk „Gijsbert van der Pol zwaar lichamelijk letsel toe te brengen, alstoen „aldaar daartoe opzettelijk die van der Pol met een stiletto of enig „ander scherp voorwerp een diepe steekwond onder de linkerschouder „en een steekwond aan de rechterkant van de hals op geringe afstand „van de aldaar zich bevindende slagader heeft toegebracht, zijnde de „verdere uitvoering van het door hem voorgenomen misdrijf, waaraan „hij ingevolge het vorenomschrevene een begin van uitvoering had ge- „geven niet voltooid, alleen tengevolge van de van zijn, beklaagdes, „wil onafhankelijke omstandigheid, dat de toegebrachte verwondingen „niet van zo ernstige aard waren, dat voornoemde van der Pol zwaar „lichamelijk letsel bekwam, althans alleen tengevolge van een of meer- „dere van zijn, beklaagdes, wil onafhankelijke omstandigheden;

„*meest subsidiar:*

„dat hij op of omstreeks 3 februari 1963 onder de gemeente Deil „opzettelijk gewelddadig Gijsbert van der Pol met een stiletto of enig „scherp voorwerp een diepe steekwond onder de linkerschouder en „een steekwond aan de rechterkant van de hals op geringe afstand van „de aldaar zich bevindende slagader heeft toegebracht, tengevolge „waarvan die van der Pol zwaar lichamelijk letsel bekwam, in ieder „geval pijnlijk werd aangedaan en bloedend verwond”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat de Krijgsraad niet wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen beklaagde primair is ten laste gelegd, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde bij zijn verhoor door de Officier-Commissaris onder meer zakelijk heeft verklaard:

Op 3 februari 1963 heb ik in café Overweg te Deil te omstreeks 17.30 uur een mij toen nog onbekende man, naar later bleek Gijsbert van der Pol geheten, willens en wetens met een stiletto een paar maal gestoken, door en tengevolge waarvan ik van der Pol een diepe steek-

wond onder de linkerschouder en een steekwond aan de rechterkant van de hals heb toegebracht. Deze laatste wond bleek achteraf op geringe afstand van de aldaar liggende slagader te zijn toegebracht;

Overwegende, dat Gijsbert van der Pol, oud 33 jaar, bij zijn verhoor door de Officier-Commissaris als getuige onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

Op 3 februari 1963 zat ik in de namiddag in het café van Jan Overweg te Deil. Ik zat op een krukje voor de bar. Op een gegeven moment zag ik twee personen het café binnenkomen, waarvan de een mij bekend was en de ander niet. Deze bleek later V. L. geheten te zijn. V. L. ging rechts van mij staan. V. L. stond te narren tegen zijn omgeving in het algemeen. Hij had op alles wat aan te merken. Op een gegeven moment, omdat V. L. steeds ruwere opmerkingen ging maken, had ik daar genoeg van en ik heb mij tot hem gewend en zoiets gezegd als: „Jongen, jij moet niet zo'n grote mond hebben, dat staat je niet zo „netjes”. Bijna op hetzelfde moment zag ik V. L. een mes uit de rechter jaszak van zijn colbertjasje halen en omhooghouden, waarna het openknipte. Ik heb geprobeerd dat mes te grijpen, voordat hij kon steken. Het lukte mij niet het mes te grijpen en V. L. stak daarna zonder meer toe. Ik voelde dat ik geraakt werd, want ik voelde het bloed in mijn hals en op mijn rug lopen. Ik had een steek in mijn rug onder mijn linkerschouderblad en een steek langs de rechterkant van mijn hals ontvangen. Ik heb veel bloed verloren;

Overwegende, dat een ten processe aanwezig proces-verbaal nr. 6-39, op afgelegde ambtseed opgemaakt en op 6 februari 1963 gesloten en getekend door Lambertus Herman de Roos, wachtmeester der Rijkspolitie 1e klasse, en Jan Middelbrink, wachtmeester der Rijkspolitie 1e klasse, beiden behorende tot de Groep Haaften, Post Deil, der Rijkspolitie, onder meer zakelijk inhoudt als verklaring van:

Hiltje Jantina Oostindiër, oud 45 jaar, echtgenote van J. Overweg, eigenaar van Café Overweg te Deil:

Op 3 februari 1963 heb ik de gehele middag achter het buffet gestaan de klanten te bedienen. Omstreeks 17.30 uur kwam V. L. uit Geldermalsen met een vriend het café binnen en ging op een krukje voor het buffet zitten. Van der Pol uit Tricht zat reeds op een krukje voor het buffet. Op een gegeven ogenblik merkte ik, dat van der Pol en V. L. woorden hadden. Direct daarop zag ik, dat V. L. een groot mes uit een van zijn zakken had gehaald en daarmee van der Pol een paar steken toebreacht. Ik zag dat van der Pol een steek in zijn linkerzijde en een steek in zijn hals kreeg;

Verbalisant Lambertus Herman de Roos:

Zondag, 3 februari 1963, omstreeks 17.45 uur, werd vanuit het café van Overweg, Deilsedijk te Deil, telefonisch politie-assistentie verzocht, om reden er een manspersoon met een stiletto was neergestoken. Onmiddellijk heb ik mij naar het café van Overweg begeven. Aldaar aangekomen werd door mij een manspersoon aangetroffen, die in behandeling was bij de aldaar eveneens aanwezige dokter Kastein uit Deil, die eveneens telefonisch was ontboden. Door mij werd geconstateerd,

dat de door dokter Kastein behandeld wordende persoon de volgende verwondingen had:

a. een diepe steekwond onder de linkerschouder, juist onder het linker schouderblad, welke wond hevig bloedde;

b. een steekwond aan de rechterkant van de hals; hieruit vloeide wel bloed, doch het lemmet van de stiletto was juist langs de slagader geschoten;

Dr. A. W. Kastein, die van der Pol na de steekpartij de eerste medische hulp heeft verleend:

dat, was de door hem bij van der Pol waargenomen steek in de rechterkant van de hals een beetje dieper aangekomen, de slagader zou zijn geraakt; dat de door hem bij van der Pol geconstateerde verwondingen volgens hem zware mishandeling opleveren;

Overwegende, dat een ten processe aanwezig proces-verbaal, groepsnr. 82, rayonnr. 61, op afgelegde ambtseed opgemaakt en op 4 februari 1963 gesloten en getekend door Willem Adriaan Toret, opperwachtmeester der Rijkspolitie, rayoncommandant — tevens plaatsvervangend groepscommandant — te Geldermalsen, onder meer zakelijk inhoudt:

als verklaring van beklagde tegen verbalisant:

In het café van Jan Overweg te Deil heb ik een man gestoken met mijn stiletto;

als eigen waarneming van verbalisant:

dat beklagde hem een stiletto overhandigde en hij, verbalisant, die stiletto in beslag heeft genomen;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde, subsidiair is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, met dien verstande, dat het feit is gepleegd op 3 februari 1963 en dat niet zijn bewezen de woorden: of enig ander scherp voorwerp;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„zware mishandeling”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 302 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat nu het aan beklagde subsidiair tenlastegelegde is bewezen, het meer subsidiair en meest subsidiair tenlastegelegde onderzoek noch beslissing behoeft;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen, hetgeen beklagde subsidiair meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat de Krijgsraad bevindt, dat de aard en de omstandigheden van de zaak vorderen dat de beklaagde, die in arrest is, daarin behoort te blijven, waarover bij afzonderlijke dispositie is beslist;

Overwegende, dat beklaagde zich sedert 29 april 1963 in voorlopig arrest bevindt;

Overwegende, dat de Krijgsraad van oordeel is dat deze in voorarrest doorgebrachte tijd geheel in mindering moet worden gebracht bij de tenuitvoerlegging van de op te leggen vrijheidsstraf;

Overwegende, dat de Krijgsraad bij het bepalen van de straf rekening houdt met de door de beklaagde ondergane voorlopige hechtenis van 4 februari 1963 tot 29 april 1963;

Overwegende, dat de Krijgsraad van oordeel is, dat de aan beklaagde op te leggen gevangenisstraf moet worden ondergaan in een bijzondere strafgevangenis voor jongelieden;

Overwegende, dat de Krijgsraad beklaagde op grond van het begane misdrijf ongeschikt acht in de militaire stand te blijven, doch niet tevens zodanig ongeschikt, dat hij voorgoed van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen behoort te worden ontzet;

[Volgt: veroordeling tot gevangenisstraf voor de tijd van 1 jaar en 9 maanden, met aftrek van voorarrest vanaf 29 april 1963, met bevel dat deze straf zal worden ondergaan in een bijzondere strafgevangenis voor jongelieden; ontslag uit de militaire dienst (zonder ontzetting) — Red.]

Krijgsraad te Velde Zuid

Vonnis van 22 februari 1962

President: Majoor Mr. P. E. Kloots (plv.); *Leden:* Luit.-Kolonels D.

Overbeeke en F. G. J. de Waal.

Raadsman: Kapitein W. G. Tibben.

Als schildwacht zijn post eigendunkelijk verlaten en zich (vervolgens) in een toestand brengen waarin hij zijn dienst als zodanig niet naar behoren kan verrichten (zijn post verlaten en eerst in de cantine en vervolgens in een café bier gedronken, waar hij dronken van geworden is).

Voorts: behorende tot een op voet van oorlog gebrachte krijgsmacht een oorlogsbehoefte (een karabijn) beschadigen door dat wapen met kracht tegen een DAF-auto te werpen.

(W.M.Sr. art. 74, 129, 160)

DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen G. M. H. H., geboren 15 januari 1941, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„I. dat hij op of omstreeks 22 oktober 1961 te Oirschot, terwijl hij

„als dienplichtig soldaat in werkelijke militaire dienst was bij de B-
 „batterij van de 12e afdeling Veldartillerie en gelegerd aldaar en ter-
 „wijl hij als schildwacht op post was gesteld bij de benzine-opslag-
 „plaats van de legerplaats Oirschot, zijn post eigendunkelijk heeft ver-
 „laten en zich in een toestand heeft gebracht waarin hij zijn dienst als
 „schildwacht niet naar behoren kon verrichten, door toen en daar
 „opzettelijk met achterlating van zijn wapen zich naar de cantine van
 „genoemde legerplaats en vervolgens naar een café buiten de leger-
 „plaats te begeven en daar zoveel bier te drinken dat hij dronken
 „werd;

„II. dat hij op of omstreeks 22 oktober 1961 te Oirschot, terwijl
 „hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke militaire dienst was bij de
 „B-Batterij van de 12e Afdeling Veldartillerie en gelegerd aldaar en
 „behoorde tot een op voet van oorlog gebrachte krijgsmacht, opzette-
 „lijk en wederrechtelijk een hem in bruikleen verstrekte karabijn, zijn-
 „de enige oorlogsbehoefte, heeft vernield, althans beschadigd, door
 „toen en daar deze karabijn opzettelijk met kracht tegen een motor-
 „rijtuig te gooien”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

Terwijl ik als dienstplichtig soldaat in werkelijke militaire dienst was bij de B-Batterij van de 12e Afdeling Veldartillerie, en gelegerd was in de legerplaats Oirschot, werd ik op 22 oktober 1961 om 21.00 uur als schildwacht, bewapend met karabijn, op post gesteld bij de benzineopslagplaats van genoemde legerplaats. Ik moest tot 23.00 uur van die dag aldaar paraat zijn. Toen ik er een kwartier gestaan had, heb ik mijn post eigendunkelijk verlaten, na mijn karabijn en overige uitrusting in een auto, op het nabij gelegen wagenpark gelegd te hebben. In de cantine heb ik ongeveer twee flesjes bier gedronken. Daarna ging ik naar een café buiten de legerplaats, waar ik een glas of tien bier gedronken heb. Daar werd ik behoorlijk dronken van, ik kon toen in elk geval mijn dienst als schildwacht niet behoorlijk meer vervullen. Omstreeks 23.15 uur van die dag kwam ik weer de legerplaats in. Ik ging toen de mij in bruikleen verstrekte karabijn en overige uitrusting ophalen. Toen ik dit wapen uit die auto haalde, kreeg ik plotseling in een opwelling zin, het te vernielen. Ik gooide het dan ook met kracht tegen een daar staand motorrijtuig, waardoor de handbeschermer werd gebroken en de lade werd gespleten. Uiteraard had niemand mij toestemming gegeven dit wapen te vernielen of te beschadigen;

Overwegende, dat het ten processe overgelegde ambtsedige procesverbaal no. P. 384/61, opgemaakt en gesloten te Eindhoven op 22 november 1961, door Hendrik Bosch, wachtmeester der Koninklijke Marechaussee, behorende tot de brigade Welschap onder meer zakelijk inhoudt:

als verklaring van J. H. Schaepkens:

Op 22 oktober 1961 te 21.00 uur werd ik tezamen met de kanonnier H. door de commandant van aflossing, de korporaal Schoenmakers,

op post gesteld. Ik had de post bij het groot voertuigenpark en H. bij de benzineopslagplaats. De afstand tussen ons bedraagt ongeveer 10 meter. Te omstreeks 21.15 uur die avond zag ik, dat H. zijn uitrusting afdeed en met zijn karabijn deze legde in een op het voertuigenpark geparkeerd staande militaire auto. Ik ging toen naar hem toe en vroeg wat hij ging doen. Hij antwoordde mij: „Ik ga naar de cantine”. Ik zag toen dat hij zich in de richting van de cantine begaf. Ongeveer een kwartier later zag ik dat hij weer terug was. Nadat ik volgens mijn consignes een rondje had gelopen om het groot voertuigenpark bemerkte ik dat H. weer weg was. Te 23.00 uur tijdens de aflossing van de wacht was H. nog steeds niet op zijn post. Ik heb toen de commandant van aflossing met het gebeurde in kennis gesteld. Waar of H. zich de tweede maal naar toe heeft begeven weet ik niet. Op 22 oktober 1961 te omstreeks 23.30 uur zag ik dat H. het wachtgebouw binnenkwam. Hij had zijn uitrusting over de arm en had een karabijn in zijn hand. Ik rook dat zijn adem sterk riekte naar het inwendig gebruik van alcohol-houdende drank. Hij was sterk onder invloed van alcohol. Ik zag dat de handbeschermer van de karabijn gebroken was en dat de lade een diepe inkeping vertoonde;

als verklaring van A. H. J. Ravensteijn:

Op zondag 22 oktober 1961 deed ik als wachtcommandant dienst in de legerplaats Oirschot. De wacht bestond uit 21 militairen, waaronder de dienstplichtige kanonnier H. Te omstreeks 23.15 uur dien avond werd mij medegedeeld, dat de kanonnier H. in dronken toestand was aangetroffen op de legerplaats Oirschot. Even later kwam de commandant van aflossing, de korporaal Schoenmakers, bij mij en meldde hij mij dat hij H., tijdens de aflossing van de wacht bij de benzineopslagplaats, niet op zijn post als schildwacht had aangetroffen. Ik heb mij toen naar de kanonnier H. begeven. Ik rook dat zijn adem sterk riekte naar het inwendig gebruik van alcoholhoudende drank;

als verklaring van J. J. H. van Oosteren:

Van 22 oktober 1961 tot en met 23 oktober 1961 maakte ik deel uit van de wacht van de legerplaats Oirschot. Nadat ik enige tijd op mijn post had gestaan, zag ik dat de kanonnier H. het groot voertuigenpark opliep. Ik zag, dat hij met een onvaste gang liep. Tijdens een gesprek rook ik dat zijn adem sterk riekte naar het gebruik van alcoholhoudende drank. Vervolgens zag ik, dat hij naar een voertuig liep en aldaar zijn koppel met kruisriemen, helm en karabijn uithaalde. Terwijl hij enige meters van mij was verwijderd zag ik, dat hij met kracht zijn karabijn tegen de achterzijde van een DAF gooide. Tengevolge hiervan werd de lade beschadigd en was de handbeschermer gebroken;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wordende elk bewijsmiddel slechts gebezigd in verband met het feit of de feiten waarop het betrekking heeft wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan met uitzondering van de woorden:

ad I. „of omstreeks”;

ad II. „of omstreeks” en „vernield, althans”;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

- I. „Als schildwacht zijn post eigendunkelijk verlaten en zich in „een toestand brengen, waarin hij zijn dienst als schildwacht niet „naar behoren kan verrichten, gepleegd in tijd van oorlog”;
- II. „Als militair, tot een op voet van oorlog gebrachte krijgsmacht „behorende, wederrechtelijk en opzettelijk enige oorlogsbehoefte „beschadigen”;

voorzien en strafbaar gesteld bij:

I. bij art. 129 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

II. bij art. 160 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon des daders;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de duur van 1 maand — Red.].

NASCHRIFT

Beklaagde heeft, als schildwacht, zijn post eigendunkelijk verlaten. Het is niet van belang wat hij, na zijn post verlaten te hebben, doet gedurende de tijd dat hij zich elders bevindt dan op de plaats, waar hij zich krachtens zijn consignes als schildwacht had behoren te bevinden, zodat beklagde terzake van het gebruik van alcohol in de cantine en in een café niet nog afzonderlijk strafbaar is. Aldus — getransponeerd op het voorliggende geval — het Hoog Militair Gerechtshof van Ned.-Indië in zijn sententie van 17 mei 1935 (M.R.T. XXXI, blz. 495). Het Hof vernietigde de door de Zeekrijgsraad te Soerabaja gegeven qualificatie, luidende „Als schildwacht zijn post eigendunkelijk „verlaten” en „Als schildwacht eene als zoodanig op hem rustende „verplichting niet nakomen’, beide feiten als éne voortgezette handeling beschouwd.

W. H. V.

DISCIPLINAIRE BESLISSING

// Hoog Militair Gerechtshof

Beschikking van 8 oktober 1963 (B 63.30)

President: Mr. Fikkert (plv.); *Leden:* luitenant-generaal Zegers, schout bij nacht Bakker (plv.), luitenant-generaal Valk (plv.) en Van der Veen (plv.).

De w.n. kazernecommandant te H. had (op 12 nov. 1962) de zij-ingang van zijn kazerne opengesteld voor alle militaire terreinvoertuigen en had op grond van veiligheidsoverwegingen op de verbindingsweg, welke die zijingang verbond met de nabijgelegen voorrangsweg, een verkeersbord (uiterlijk overeenkomende met model 7 van bijlage W.V.R., doch wat kleiner van afmeting) doen plaatsen met de aanduiding van het getal 30.

Een korporaal overschreed (op 5 juli 1963) als bestuurder van een militaire jeep de aldus aangeduide maximum snelheid en werd deswege krijgstuchtelijk gestraft.

Later (op 15 juli 1963) is het verkeersbord verwijderd, omdat gebleken was dat bedoelde verbindingsweg niet tot het kazerneterrein behoorde, maar een openbare weg was van de gemeente H.

Beperkingen van het gebruik van voor het openbaar rij- of ander verkeer openstaande wegen, voorzover bestaande in het vaststellen van een maximum snelheid voor motorrijtuigen kunnen blijkens het gestelde in art. 7 W.V.W. alleen worden getroffen met inachtneming van de W.V.W. en de ter uitvoering daarvan vastgestelde regelen.

Aangezien de w.n. kazernecommandant geen bevoegdheid was verleend tot zodanige vaststelling van de maximum snelheid op de openbare (verbindings-)weg, werd door dat bord geen bindende maatregel of op te volgen bevel of voorschrift aangeduid en pleegde de korporaal, door zijn wijze van rijden met de militaire jeep op de openbare (verbindings-)weg, geen strafbaar feit noch handelde hij in strijd met enig dienstbevel of dienstvoorschrift. Beklag gegrond.

(W.K. art. 68; W.V.W. art. 7; W.V.R., bijlage, model 7).

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen een verklaring gedagtekend 6 augustus 1963, waarbij de dpl. korporaal J., rnr., dienende bij de Staf, Staf- en Verzorgingscie van het 41e Verbindingsbataljon, 's Hofs eindbeslissing inroept naar aanleiding van de beschikking op het beklag door hem ingediend bij de commandant van de 4e Divisie over de straf van negen dagen verzuwaard arrest hem opgelegd door zijn bataljonscommandant wegens:

„Met zijn voertuig de voor de weg vastgestelde maximum snelheid „van 30 km/u overschreden door 45 km/u te rijden”;

bij welke beschikking — op 5 augustus 1963 genomen en op 6 augustus 1963 ter kennis van klager gebracht — het beklag ongegrond werd verklaard, de straf werd gehandhaafd en de omschrijving der strafreden werd gewijzigd, niet strekkende ten gunste van klager, zodat deze kwam te luiden:

„Als bestuurder van een militair-motorrijtuig de voor een bepaalde „weg geldende maximum snelheid aldaar met ongeveer 15 km per uur „overschreden”;

Gezien de op deze zaak betrekking hebbende bescheiden;

Gehoord de klager;

Gelet op het advies van de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht;

Overwegende, dat de wachmeester der Koninklijke Marechaussee J. S. Guijt, blijkens een door hem opgemaakt en ondertekend rapport van 6 juli 1963, heeft geconstateerd dat klager op 5 juli 1963 te omstreeks 14.20 uur als bestuurder van een militaire jeep, gekentekend KX 75-77, op de weg bij de zijingang van de Willem George Frederik-kazerne te Harderwijk daarmee heeft gereden met een snelheid van omstreeks 45 km per uur, zulks terwijl een verkeersbord geplaatst aan het begin van deze weg nabij de kruising Leuvenumseweg slechts een snelheid van 30 km per uur toestond;

Overwegende, dat klager heeft verklaard op de in voornoemd rapport genoemde tijd en plaats met de genoemde jeep als bestuurder te hebben gereden met een snelheid van omstreeks 45 km per uur; dat toen langs die weg nabij het kruispunt van die weg met de Leuvenumseweg een bord was geplaatst aanduidend een snelheidsbeperking op die weg tot 30 km per uur; dat dat bord uiterlijk overeenkwam met het bord omschreven in model 7 van de bijlage bij het Wegenverkeersreglement — met getal 30 in plaats van 15 — maar met wat kleiner doorsnede; dat die weg vrijwel uitsluitend werd gebruikt door verkeer, dat naar de kazerne moest of daarvandaan kwam; dat genoemd bord in uiterlijk en afmetingen overeenkwam met de op het kazernterrein geplaatste borden; dat hij daarom, hoewel aan of bij genoemd bord bij de Leuvenumseweg op geen enkele wijze was aangeduid dat dat bord alleen voor militairen van kracht was, destijds begreep, dat zijn militaire chef wilde, dat op genoemde weg met motorrijtuigen een niet hogere snelheid dan 30 km per uur werd gereden en dat bord alleen voor militaire chauffeurs een voorschrift inhield; dat hij zich in de regel aan deze snelheidsbeperking hield, maar het wel moeilijk vond om op die weg met zo kleine snelheid te rijden en daarom soms wat harder reed, zoals op de dag genoemd in het rapport; dat hij 's Hofs eindbeslissing heeft ingeroepen omdat hem thans bekend is, dat voornoemd bord aldaar door zijn commandant niet mocht worden geplaatst — zijnde dit inmiddels ook verwijderd —, hem niet bekend is enig bevel of order, waarin voor deze weg een maximum snelheid wordt bepaald en hij derhalve meent geen krijgstuchtelijk vergrijp te hebben gepleegd toen hij op meergenoemde tijd en plaats als bestuurder van een militaire jeep reed met een snelheid van ongeveer 45 km per uur;

Overwegende, dat uit de beschikking waarvan beklag en uit een schriftelijke verklaring van de waarnemend-commandant van de Willem George Frederikkazerne te Harderwijk, gedagtekend 2 september 1963 — gelezen in onderling verband — volgt dat op 12 november 1962 de zijingang van genoemde kazerne werd opengesteld voor alle militaire terreinvoertuigen en dat toen op grond van veiligheidsoverwegingen op last van genoemde commandant meergenoemd verkeersbord werd geplaatst op de weg, welke deze zijingang verbindt met de Leuvenumseweg, een voorrangsweg; dat het bord rond was met een middellijn van 39,5 cm, wit van kleur met rode rand en voorzien van het getal „30” in zwart en daaronder de letters „km” in zwart; dat het bord op 15 juli 1963 in opdracht van het Hoofd Dienstkring der Genie

te Harderwijk werd verwijderd, omdat genoemde verbindingsweg niet tot het kazerneterrein behoort, maar een openbare weg is van de gemeente Harderwijk;

Overwegende, dat aan het bedoelde bord, waarvan het uiterlijk — behoudens voor wat betreft zijn afmetingen — overeenkwam met dat van model 7 van de bijlage van het Wegenverkeersreglement met dien verstande, dat het getal 15 was vervangen door het getal 30, uiteraard de betekenis was te hechten van een aanduiding, dat voor de voormelde voor het openbaar rij- of ander verkeer openstaande weg een maximum snelheid van 30 km per uur voor motorrijtuigen was vastgesteld;

Overwegende, dat de beperkingen van het gebruik van voor het openbaar rij- of ander verkeer openstaande wegen, voorzover bestaande in het vaststellen van een maximum snelheid voor motorrijtuigen — naar uit het bepaalde in artikel 7 van de Wegenverkeerswet volgt — alleen kunnen worden getroffen met inachtneming van de Wegenverkeerswet en de ter uitvoering daarvan vastgestelde regelen;

Overwegende, dat evenwel bij of op grond van de voorschriften van die wet of die regelen voor de ten deze bedoelde weg geen maximum snelheid was vastgesteld, zijnde in die voorschriften met name aan de waarnemend kazerne-commandant van de Willem George Frederik-kazerne te Harderwijk, op wiens last het vorenbedoelde bord werd geplaatst, geen bevoegdheid tot zodanige vaststelling verleend;

Overwegende, dat die commandant derhalve, toen hij er toe overging een maximum snelheid van 30 km per uur voor motorrijtuigen voor bedoelde voor het openbaar rij- of ander verkeer openstaande weg vast te stellen en zulks door het doen plaatsen van bovenomschreven bord tot uitdrukking te brengen en kenbaar te maken, iedere bevoegdheid daartoe miste; dat dienvolgens deze onbevoegdelijk door hem getroffen beperking van het gebruik van die weg geen enkel effect kon sorteren; dat daarom daarin ook niet geacht kan worden besloten te hebben gelegen enig op de met motorrijtuigen op die weg in acht te nemen maximum snelheid betrekking hebbend bevoegd gegeven bevel of voorschrift daargelaten of het geplaatste bord daartoe voldoende geconcretiseerd was;

Overwegende, dat hieruit voortvloeit, dat door dat bord geen bindende maatregel of op te volgen bevel of voorschrift werd aangeduid; dat klager door als bestuurder van een militaire jeep met een snelheid van omstreeks 45 km per uur over de meerbedoelde weg te rijden dus noch een strafbaar feit pleegde, noch — ook al had hij uit het feit, dat het bovenomschreven bord in uiterlijk en afmetingen overeenkwam met een aantal langs wegen op het terrein dier kazerne geplaatste borden, begrepen, dat en daartoe het onderhavige bord vanwege zijn militaire chef was aangebracht — handelde in strijd met enig dienstbevel of dienstvoorschrift, zodat hij zich door die wijze van rijden, welke — geheel op zichzelf beschouwd — geen inbreuk maakte op de militaire tucht of orde, niet aan een krijgstuchtelijk vergrijp heeft schuldig gemaakt;

Overwegende, dat het beklag mitsdien gegrond is;
 Krachtens artikel 68 van de Wet op de Krijgstucht de eindbeslissing nemende op het beklag;
 Verklaart dit gegrond;
 Vernietigt de beschikking waarvan beklag;
 Vernietigt ook de aan klager opgelegde straf;
 Bepaalt dat de strafoplegging waarvan beklag, in klagers straflijst zal worden doorgehaald en onleesbaar gemaakt;
 Bepaalt, dat een afschrift van 's Hofs eindbeslissing zal worden uitgereikt aan de klager, de strafoplegger, de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht en aan de Minister van Defensie.

ADMINISTRATIEVE RECHTSPRAAK

Centrale Raad van Beroep

5 juni 1963

(M.A.W. 1962/B19)

Voorzitter: Mr. A. Blom (fgd.); Leden: Mr. E. H. Nuver en Jhr. Mr. C. M. O. van Nispen tot Sevenaer.

(Beschikking van de Minister van Oorlog van 18 okt. 1956;
 Bevorderingsvoorschrift landmacht 1958)

Bij besluit van 8 juli 1960 heeft gedaagde vier sergeant-majoor-muzikant te rekenen van 1 mei 1960 af bevorderd. Eiser was niet voor bevordering voorgedragen omdat hij niet voldeed aan de gestelde norm: een ouderdom in rang gelegen vóór 1 februari 1955. Op een later door hem ingediend rekest werd door gedaagde afwijzend beslist bij besluit van 15 mei 1962.

Dit besluit is niet een besluit inhoudende een weigering terug te komen op het besluit van 8 juli 1960, want dit laatste besluit is niet uitdrukkelijk ten aanzien van eiser genomen en eiser mocht op grond van hem gedane mededelingen vertrouwen dat hij alsnog voor bevordering zou worden voorgedragen. Eerste principiële en definitieve besluit terzake.

Eiser voldeed aan de in de toepasselijke voorschriften gestelde voorwaarden voor bevordering en had derhalve bevorderd moeten worden. Het gevoerde beleid (anciënniteitseis) vindt geen steun in die voorschriften. Volgt nietigverklaring van het bestreden besluit.

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

inzake J., wonende te N., eiser in hoger beroep, in persoon ter openbare terechtzitting verschenen, bijgestaan door zijn raadsman Mr. C. C. Bosselaar, advocaat te Utrecht, tegen: de Minister van Defensie, gedaagde in hoger beroep, voor wie ter openbare terechtzitting als gemachtigde is opgetreden Mr. K. de Vries, wonende te 's-Gravenhage, reserve-vaandrig der Koninklijke luchtmacht.

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

Gezien de gedingstukken en gehoord bovengenoemde verschenen personen;

WAT AANGAAT DE FEITEN VAN HET TWISTGEDING:

Overwegende dat gedaagde bij schrijven van 15 mei 1962 het navolgende heeft bericht aan de bevelhebber der luchtstrijdkrachten:

„Naar aanleiding van het door de sergeant-majoor J. ingediende „rekest d.d. 16 juni 1961, waarop betrekking heeft Uw advies van 22 „maart 1962, nr. . . . , deel ik U het volgende mede.

„Betrokkene sloot met ingang van 4 februari 1957 een eerste vrij- „willige verbintenis als beroepsmilitair bij de Koninklijke Luchtmacht „in de rang en functie van sergeant-majoor-muzikant. Zijn naam werd „in de desbetreffende ranglijst ingepast met een ouderdom in die rang „rekenende vanaf 4 februari 1957.

„Bij mijn beschikking van 18 oktober 1956, nr. P. 55.365 C/DG, „is bepaald, dat terzake van de bevordering van de leden van de Kapel „van de Koninklijke Luchtmacht dezelfde regelen zouden gelden als „die, welke ingevolge de dezerzijdse beschikking van 5 september „1956, Directie Militair Personeel, Hoofdafdeling Personeel Land- „macht, nr. P. 56.417 A, zoals opgenomen in Landmachtorder nr. „56185 O (codenr. 51.14/4a), voor de leden van de muziekkorpsen „der Koninklijke Landmacht golden.

„Zulks hield verband met de omstandigheid, dat in het „Bevorde- „ringsvoorschrift beroepspersoneel beneden de rang van tweede- „luitenant der Koninklijke Luchtmacht 1952”, niet de *bijzondere* „eisen voor bevordering van het personeel behorende tot de Kapel van „de Koninklijke Luchtmacht waren opgenomen. Een en ander hield „in, dat — zoals ook voor het overige personeel van de Koninklijke „Luchtmacht — het bestaan van een vacature één der vereisten voor „bevordering was. Overigens was de ondergetekende evenwel niet ver- „plicht om in het geval er een vacature bestond tot bevordering over „te gaan in het geval een zodanige bevordering strijdig zou zijn met „het terzake gevoerde beleid in het bijzonder met betrekking tot de „vereiste ouderdom in rang.

„Overeenkomstig het destijds gevoerde beleid werden voor bevorde- „ring tot adjudant-onderofficier-muzikant per 1 mei 1960, slechts in „beschouwing genomen de sergeant-majoor-muzikant, die een ouder- „dom in die rang konden aanwijzen gelegen voor 1 februari 1955.

„Betrokkene — wiens ouderdom in rang vanaf 4 februari 1957 „rekende — is destijds dan ook terecht buiten beschouwing gebleven.

„Aangezien bevordering van betrokkene tot adjudant-onderofficier „— gelet op de bepalingen van het nadien van kracht geworden Be- „vorderingsvoorschrift kader luchtmacht 1960 en rekening houdende „met het terzake gevoerde beleid — ook thans niet mogelijk is, wordt „het verzoek — bij deze — afgewezen.

„Ik merk hierbij nog op, dat betrokkene nimmer in zijn rechten is „aangetast, daar geen enkele militair met een geringere ouderdom in „rang van sergeant-majoor tot adjudant-onderofficier werd bevorderd.

„Ik verzoek U betrokkene met het vorenstaande in kennis te stellen.”;

Overwegende dat het Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage, rechtsprekend in militaire ambtenarenzaken, bij hetwelk eiser tegen het in dat schrijven te zijnen aanzien vervatte besluit beroep heeft ingesteld, bij uitspraak van 5 november 1962, waarnaar hierbij wordt verwezen, dat beroep ongegrond heeft verklaard;

Overwegende dat Mr. C. L. Wieringa, advocaat te Utrecht, als gemachtigde van eiser tegen deze uitspraak hoger beroep bij de Raad heeft ingesteld en op de bij beroepschrift d.d. 4 december 1962 en aanvullend beroepschrift d.d. 14 maart 1963 ontwikkelde gronden de Raad heeft verzocht de aangevallen uitspraak te vernietigen en te verstaan, dat de beschikking van gedaagde nietig zal behoren te worden verklaard en eiser alsnog met ingang van 1 mei 1960 zal worden bevorderd tot adjudant-onderofficier;

IN RECHTE:

Overwegende dat de eerste rechter heeft overwogen, dat het bestreden besluit moet worden beschouwd als een weigering om terug te komen op één of meer vroegere besluiten, die inmiddels onaantastbaar zijn geworden, en de Raad allereerst zal onderzoeken wat daarvan is;

Overwegende dat gedaagdes gemachtigde ter 'sRaads terechtzitting heeft gesteld niet langer van oordeel te zijn, dat het bestreden besluit moet worden beschouwd als inhoudende een weigering terug te komen op de in de eerste rechtsoverweging der aangevallen uitspraak weergegeven beschikking van de chef van de luchtmachtstaf d.d. 8 mei 1961, aangezien eiser zijn daartegen gericht rekest aan gedaagde d.d. 16 juni 1961 heeft ingediend binnen dertig dagen nadat hij mededeling van die beschikking had ontvangen;

dat de Raad dit nadere oordeel onderschrijft, daarbij in het midden latende of, en zo ja, in hoeverre de chef van de luchtmachtstaf bevoegd was terzake van het al dan niet bevorderen van eiser een besluit te nemen;

Overwegende dat gedaagdes gemachtigde wel heeft volgehouden, dat het bestreden besluit moet worden beschouwd als inhoudende een weigering terug te komen op gedaagdes besluit van 8 juli 1960, waarbij te rekenen van 1 mei 1960 of vier sergeant-majoor-muzikant zijn bevorderd tot adjudant-onderofficier-muzikant;

Overwegende dat de Raad gedaagdes gemachtigde in deze opvatting niet kan volgen;

dat toch gedaagdes besluit van 8 juli 1960 niet, althans niet uitdrukkelijk, is genomen ten aanzien van eiser en eisers raadsman onweersproken heeft gesteld:

„Aanstands nadat eiser van de bevordering van 4 collega's en de „afwijzing van de andere voorgedragenen, waaronder niet eiser, had „vernomen, heeft eiser, concluderend dat er een vacature was gebleven, contact opgenomen met zijn commandant kapitein D., die eiser „verwees naar de personeelsofficier, majoor L. Laatstgenoemde deelde „de mede, dat eiser geen actie behoefde te ondernemen, doch dat de

„zaak in orde kon komen, als eiser alsnog voor benoeming tot adj. „onderoff. zou worden voorgedragen.

„Hierover heeft eiser weer contact opgenomen met kapitein D. en „enkele dagen later ook met kapitein van A., de squadron-commandant. Toegezegd werd, dat de zaak behandeld zou worden, zodat „eiser mocht vertrouwen, dat hij inderdaad alsnog voor benoeming tot „adjutant-onderofficier zou worden voorgedragen en hij zich dus niet „met een rekest tot de Minister behoefde te wenden.

„De voordracht is, zoals later aan eiser is gebleken, eerst op 7 maart „1961 opgemaakt; blijkens het advies van de kapitein H. op deze voordracht werd wegens langdurige ziekte van de vorige commandant „alsmede door de daarop volgende commandowisseling abusievelijk „verzuimd de voordracht eerder in te dienen.”;

dat de Raad geen reden heeft aan de juistheid van deze mededelingen te twifelen en daarom van oordeel is, dat het bestreden besluit het eerste principiële en definitieve besluit is, met betrekking tot eisers bevordering genomen;

Overwegende dat derhalve nader moet worden onderzocht of het bestreden besluit kan worden aangetast op een der gronden, in het 1e lid van artikel 58 der Ambtenarenwet 1929 omschreven;

Overwegende dat het blijkens het eerder overwogene in het onderhavige geval gaat over een door eiser tijdig gemaakte aanspraak op bevordering per 1 mei 1960 en deze aanspraak daarom moet worden getoetst aan de op deze datum geldende voorschriften, zodat buiten aanmerking moet blijven het bepaalde in het met ingang van 2 september 1960 in werking getreden Bevorderingsvoorschrift kader luchtmacht 1960;

Overwegende dat per 1 mei 1960 terzake van de door eiser gemaakte aanspraak op bevordering rekening moest worden gehouden met een beschikking van de Minister van Oorlog van 18 oktober 1956 betreffende de bevordering van muzikanten, waarin is gesteld:

„Bij de beschikking van 5 september 1956, Directie Militair Personeel, Hoofdafdeling Personeel Landmacht, Nr. P. 56.417 A, zoals „opgenomen in landmachtorder Nr. 56185 O (Codennr. 51.14/4a), zijn „ter zake van de bevordering van de leden van de muziekkorpsen der „Koninklijke Landmacht nadere regelen gesteld.

„Aangezien de bevordering van de muzikanten behorende tot de „Koninklijke Luchtmacht tot op heden heeft plaats gevonden naar „analogie van de daaromtrent gestelde bepalingen in het „Bevorderingsvoorschrift Landmacht 1953”, bepaal ik het volgende:

„A. voor de leden van de Kapel van de Koninklijke Luchtmacht „worden afzonderlijke ranglijsten aangehouden;

„B. ter zake van de bevordering van de leden van de Kapel van de „Koninklijke Luchtmacht zullen dezelfde regelen gelden als die, welke „ingevolge de vorengenoemde beschikking voor de leden van de muziekkorpsen der Koninklijke Landmacht gelden.”;

Overwegende dat krachtens voormelde ministeriële beschikking van 5 september 1956 en eveneens krachtens het Bevorderingsvoorschrift

landmacht 1958 de bevordering van sergeant-majoor-muzikant tot adjudant-onderofficier-muzikant geschiedt „bij vacature, welke uitsluitend kan worden vervuld door de sergeant-majoor-muzikant van de „desbetreffende kapel, die tenminste gedurende het laatste jaar een „solopartij heeft vervuld”;

Overwegende dat onbetwist vaststaat, dat er per 1 mei 1960 ook na de bevorderingen, welke per deze datum hadden plaats gehad bij gedaagdes vorengenoemd besluit van 8 juli 1960, nog een vacature bestond en dat eiser toen de oudste sergeant-majoor-muzikant was die aan de evenomschreven voorwaarde voldeed;

Overwegende dat de Raad daarom van oordeel is, dat eiser op grond van de op 1 mei 1960 geldende voorschriften inderdaad aanspraak had op bevordering tot adjudant-onderofficier-muzikant;

Overwegende dat de Raad mitsdien niet kan delen het door gedaagde ingenomen standpunt, dat hij ondanks het bestaan der vacature niet verplicht was eiser te bevorderen, omdat dit in strijd zou zijn met het door hem gevoerde beleid om slechts die sergeant-majoor-muzikant voor de onderhavige bevordering in beschouwing te nemen, die een ouderdom in deze rang konden aanwijzen gelegen vóór 1 februari 1955;

dat de Raad n.l. geen bepaling bekend is, waarop dit standpunt kan worden gegrond, en hiervoor met name geen grondslag kan worden gevonden in de, over vacatures handelende, artikelen 15-17 van het Bevorderingsvoorschrift landmacht 1958, geldende onder andere voor de leden van de muziekkorpsen der Koninklijke landmacht en mitsdien krachtens voornoemde beschikking van 18 oktober 1956 tevens terzake van de bevordering van de leden van de Kapel der Koninklijke luchtmacht;

dat ook niet van belang is of bij de Koninklijke luchtmacht nog nimmer een sergeant-majoor met een dergelijke geringe anciënniteit als eiser bezat tot adjudant-onderofficier is bevorderd, te minder nu enkele bevorderingen met een ongeveer gelijke anciënniteit bij een kapel der Koninklijke landmacht wel zijn voorgekomen;

Overwegende dat uit het vorenoverwogene volgt, dat gedaagdes bestreden besluit wegens strijd met het toepasselijk algemeen verbindend voorschrift, vervat in voormelde beschikkingen van 18 oktober 1956 en van 5 september 1956, niet in stand kan blijven en dat moet worden beslist zoals hierna is aangegeven;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN,

Vernietigt de uitspraak, waarvan beroep;

Verklaart gedaagdes bestreden besluit nietig;

Bepaalt dat gedaagde eiser alsnog met ingang van 1 mei 1960 zal bevorderen tot adjudant-onderofficier-muzikant.

De rechtsoverwegingen en het dictum der aangevallen uitspraak luiden als volgt:

Overwegende, dat de Chef van de Luchtmachtstaf op 8 mei 1961 tot de Commandant Luchtmacht Instructie Regiment het navolgende heeft geschreven:

„1. Naar aanleiding van de bij mij ingediende voordracht voor bevordering tot adjudant-onderofficier-muzikant ten behoeve van de „sergeant-majoor J., rnr. . . . , voorzien van Uw advies dd. 29 maart „1961, nr. . . . en het advies van de Commandant Commando Lucht- „machtopleidingen dd. 18 april 1961 nr. . . . , deel ik U het volgende „mede.

„2. Bij de bevordering tot adjudant-onderofficier-muzikant per 1 „mei 1960, welke bevordering werd gerealiseerd met toepassing van „de bepalingen van het Bevorderingsvoorschrift der Koninklijke Land- „macht, werden in beschouwing genomen de sergeant-majours, die als „zodanig een ouderdom in rang konden aanwijzen te rekenen tot „februari 1955.

„3. Daar J. een ouderdom in de rang van sergeant-majoor heeft „van 4 februari 1957, bleef hij voor bedoelde bevordering buiten be- „schouwing.

„4. Belanghebbende zal te zijner tijd met inachtneming van de be- „palingen, neergelegd in het Bevorderingsvoorschrift kader luchtmacht „1960, in volgorde van rangschikking voor bevordering tot de naast- „hogere rang in aanmerking worden gebracht.

„5. In verband met het vorenstaande heb ik geen aanleiding kun- „nen vinden de onderhavige voordracht in behandeling te nemen, wes- „halve deze door mij is gedeponereerd.”;

Overwegende, dat verweerder op 8 juli 1960 te rekenen van 1 mei 1960 vier collega's van klager heeft bevorderd tot adjudant-onderoffi- cier-muzikant, bij welke bevordering alleen die sergeant-majours-muzi- kant in beschouwing zijn genomen, die een ouderdom in rang konden aanwijzen gelegen vóór 1 februari 1955;

Overwegende, dat de gemachtigde van verweerder ter openbare terechtzitting heeft verklaard, dat de Minister zijn beschikking van 15 mei 1962 ziet als een weigering om terug te komen op zijn beschikking van 8 juli 1960, alsmede op de beschikking van de Chef van de Lucht- machtstaf van 8 mei 1961, met de inhoud van welke laatste beschik- king de Minister zich geheel verenigt;

Overwegende, dat ook het Gerecht van oordeel is dat het bestreden besluit moet worden beschouwd als een weigering om terug te komen op één of meer vroegere besluiten, die inmiddels onaantastbaar zijn geworden;

Overwegende, dat een zodanige weigering niet strijdig is met enig algemeen verbindend voorschrift, zodat het beroep ongegrond moet worden verklaard;

Overwegende, dat het Gerecht daaraan, zij het ten overvloede, nog wil toevoegen dat niet is kunnen blijken, dat verweerders weigering om klager te bevorderen tot de door hem begeerde rang, strijdig is met de toepasselijke algemene verbindende voorschriften, met name niet met het bepaalde in artikel 8 van het met ingang van 2 september 1960 in werking getreden Bevorderingsvoorschrift kader luchtmacht 1960, terwijl het Gerecht evenmin heeft kunnen constateren, dat klager vóór 2 september 1960 op grond van de toenmaals geldende be-

palingen aanspraak heeft gehad op bevordering tot adjudant-onder-officier-muzikant;

Overwegende, dat mitsdien beslist moet worden als volgt:

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN,

Verklaart het beroep ongegrond.

NASCHRIFT

In de jurisprudentie — althans van de laatste jaren — is het in bepaalde gevallen aanvaardbaar geacht, dat een ambtenaar een als definitief bedoeld besluit redelijkerwijs niet als definitief heeft beschouwd, hetgeen o.m. hieruit kon blijken dat hij zich binnen de beroepstermijn tot het administratief orgaan, dat het besluit had genomen, had gewend. Het nadere besluit van dit orgaan was dan volgens die jurisprudentie niet een besluit dat niet meer of anders inhoudt dan een weigering om terug te komen op een — in rechte onaantastbaar geworden — eerder genomen besluit. (Zie ook het naschrift onder 's Raads uitspraak van 20 september 1960, M.A.W. 1960/B 4, M.R.T. 1961, blz. 183).

Deze figuur vinden wij in de tweede rechtsoverweging van bovenstaande uitspraak terug, echter niet in zuivere vorm omdat het de vraag is of hier wel van een principieel en definitief besluit om eiser niet te bevorderen kan worden gesproken, nu de beschikking van 8 mei 1961 afkomstig is van de chef van de luchtmachtstaf en niet van de minister, hoewel deze laatste zich er geheel mee kon verenigen (zie derde rechtsoverweging van het a quo).

De tweede vraag was, of gedaagdes besluit van 8 juli 1960, waarbij een viertal collega's van eiser werden bevorderd, een zgn. fictieve weigering inhield om eiser niet te bevorderen (zie art. 60 lid 2 der A.W. 1929). In tegenstelling tot het Ambtenarengerecht neemt de Raad dit niet aan, omdat dit besluit niet, althans niet uitdrukkelijk, t.a.v. eiser is genomen en eiser, gelet op de hem door zijn superieuren gedane mededelingen, erop mocht vertrouwen dat hij alsnog voor bevordering zou worden voorgedragen.

A. B.

Spaarraad

Voorzitter: Mr. F. C. Kist, Secretaris: Mr. W. A. Panis.

21 januari 1963 (Nr. 772/C.B. 366/63; B.Z. 63.238).

Art. 6, lid 1, aanhef en onder b, van de Premiespaarregeling Rijksambtenaren stelt als enige eis voor het ontstaan van aanspraak op spaarpremie de omstandigheid, dat het van de bijzondere spaarrekening opgenomen spaarbedrag door de belanghebbende moet zijn aangewend voor een of meer der in art. 7, lid 1, genoemde bestedingen. Het feit van deze aanwending, nu de Premiespaarregeling Rijksambtenaren daaromtrent geen nadere aanduidingen geeft, dient uitsluitend uit de omstandigheden te worden afgeleid. Het tijdsverloop tussen de opnemng van de spaargelden en de besteding kan daarbij van gewicht zijn.

(Premiespaarregeling Rijksambt. art. 6, lid 1 aanhef en onder b, 7, lid 1).

De Spaarraad, bedoeld in artikel 11, van de Premiespaarregeling Rijksambtenaren;

Beschikkende op het bezwaarschrift van tegen een besluit van de Minister van Defensie (Marine), d.d. 20 juli 1962, nr.;

In aanmerking nemende, dat adressant overeenkomstig de voorschriften op 28 maart 1960 een verzoek heeft ingediend tot inhouding van een spaarbedrag van zijn bezoldiging, aan welk verzoek gevolg werd gegeven;

dat adressant op 25 januari 1962 van zijn bijzondere spaarrekening een bedrag van f. 400,— heeft opgenomen en ter zake van deze opneming toekenning van spaarpremie heeft verzocht wegens besteding van het opgenomen bedrag ten behoeve van de aflossing op een hypothecaire lening, welke op 19 mei 1961 werd verricht;

dat dit verzoek bij besluit van 20 februari 1962, nr. van de Minister van Defensie (Marine) werd afgewezen, aangezien de onderhavige besteding reeds acht maanden vóór de opneming van genoemd spaarbedrag plaats had, zodat dit bedrag niet geacht kan worden te zijn aangewend ten behoeve van diezelfde besteding;

dat adressant vervolgens andermaal toekenning van spaarpremie heeft verzocht, ditmaal wegens besteding van het opgenomen spaarbedrag ten behoeve van de op 18 mei 1962 verrichte hypothecaire aflossing;

dat ook dit verzoek bij het in aanhef dezes genoemd besluit werd afgewezen, aangezien er ongeveer vier maanden liggen tussen de datum van opneming van het spaarbedrag van f. 400,— en de datum van de onderhavige besteding, zodat ook in dit geval niet kan worden gesproken van het opnemen van gelden van de bijzondere spaarrekening voor het aanwenden van een erkende besteding, zoals in artikel 6, lid 1, onder b, van de Premiespaarregeling Rijksambtenaren is gesteld;

dat adressant tegen dit besluit een bezwaarschrift indient, waarin hij aanvoert, dat het aangehaalde artikel van de Premiespaarregeling Rijksambtenaren geen tijdslimiet noemt, en dat hij op die grond van mening is, dat ten onrechte geen premie is toegekend;

Overwegende, dat ingevolge artikel 6, lid 1, aanhef en onder b, van de Premiespaarregeling Rijksambtenaren de belanghebbende aanspraak heeft op een spaarpremie, indien hij een van zijn bijzondere spaarrekening opgenomen bedrag heeft aangewend ten behoeve van een of meer der in artikel 7, lid 1, genoemde bestedingen;

dat dit artikel derhalve inderdaad als enige eis voor het ontstaan van aanspraak op spaarpremie stelt de omstandigheid, dat het van de bijzondere spaarrekening opgenomen spaarbedrag door de belanghebbende moet zijn aangewend voor een of meer der in artikel 7, lid 1, genoemde bestedingen;

dat het feit van deze aanwending, nu de Premiespaarregeling Rijksambtenaren daaromtrent geen nadere aanduidingen geeft, uitsluitend uit de omstandigheden dient te worden afgeleid, waarbij het tijdsverloop tussen de opneming van de spaargelden en de besteding daarvan inderdaad van gewicht kan zijn;

dat in het onderhavige geval een tijdsverloop van drie tot vier maanden tussen beide evenbedoelde tijdstippen geen aanleiding ertoe kan zijn aan te nemen, dat het door adressant opgenomen bedrag van f. 400,— niet zou zijn aangewend ten behoeve van de meergenoemde hypothecaire aflossing;

dat ook voor het overige niet van omstandigheden is gebleken, die reden zouden kunnen geven aan te nemen, dat genoemd bedrag niet voor het opgegeven doel zou zijn besteed;

dat de premie derhalve ten onrechte is geweigerd en adressant, gezien zijn pensioensgrondslag op het tijdstip van de indiening van het verzoek tot inhouding van een spaarbedrag van zijn salaris, over het opgenomen bedrag van f. 400,— een spaarpremie van 25% dient te worden toegekend;

Gelet op de artikelen 3, lid 1, 6, lid 1, onder b, 6, lid 4, onder a, 6, lid 5, onder b, 6, lid 9, 7, lid 1, onder b, en 11, lid 1, onder a, van de Premiespaarregeling Rijksambtenaren.

Besluit: aan . . . ter zake van de opneming van een bedrag van f. 400,— van diens bijzondere spaarrekening een aanwending van dit bedrag ten behoeve van de in artikel 7, lid 1, onder b, van de Premiespaarregeling Rijksambtenaren genoemde besteding aanspraak toe te kennen op een spaarpremie van f. 100,—.

Afschrift van dit besluit zal worden gezonden aan de Minister van Defensie (Marine) en aan de belanghebbende onder mededeling, dat tegen dit besluit binnen 30 dagen na dagtekening beroep kan worden ingesteld bij de Centrale Raad van Beroep te Utrecht voor zover zulk een beroep voor de adressant althans als ambtenaar in de zin van de Ambtenarenwet 1929 openstaat.

BOEKAANKONDIGING

Dr. M. R. van Gils, Nieuwersluis, een studie van de niet aangepaste militair (proefschrift), ¹⁾ J. A. Boom en zoon, uitgevers, Meppel, 1963, 174 blz., f 8.50.

Ondanks psychiatrische hulp bij de selectie van dienstplichtigen (sedert de tweede wereldoorlog toegepast) en grote ervaring van de daarbij betrokken officieren worden dienstplichtigen goedgekeurd, die zich niet schikken naar de door de legerorganisatie aan de militairen gestelde eisen. Hun niet direct evident onaangepast gedrag komt pas aan het licht na hun intreden in de militaire dienst. Zo werden over de jaren 1959 en 1960 op grond van psychiatrische en neurologische afwijkingen resp. 1923 en 2018 dienstplichtigen afgekeurd. Hun onaangepastheid kwam tot uiting in a. overtreding van militaire normen, welke door tot straffen bevoegde meerderen of door de militaire rechter wordt afgehandeld of b. bij behandeling (o.a. op advies van de districtopsychiater of dienstarts) door de militair-geneeskundige dienst.

Als middelen waarmee tegen diverse uitingen der onaangepastheid

¹⁾ De titel van het proefschrift luidt „De militaire straf- en tuchtclassen in het Depot voor Discipline te Nieuwersluis”.

wordt opgetreden, — in het proefschrift aangeduid met het o.i. minder gelukkig gekozen woord „benaderingsvormen” — bespreekt de socio-loog Dr. M. R. VAN GILS de tuchtklasse, de straffklasse en de militaire detentie, welke straffen, in velerlei opzichten met elkaar verwant, worden ondergaan in het depot voor discipline te Nieuwersluis, alsmede het herstellings- en oefencentrum te Austerlitz, waar de nadruk valt op de psychiatrische aanpak van de onaangepaste militair, teneinde hem in een militaire sfeer geschikt te maken voor de militaire dienst.

De tuchtklassebevolking bestaat niet uit een bepaald type soldaten, maar uit verschillende soorten. Als zodanig bespreekt VAN GILS:

a. asociale soldaten. Hun asociaal gedrag blijkt uit hun agressieve en impulsieve gesteldheid en onvermogen om zich te beheersen, welke leiden tot maatschappelijk onaanvaardbaar gedrag. In het burger leven openbaart zich hun karakteristieke gedrag in het van huis weglopen, onregelmatig gedrag en spijbelen op school en in het plegen van vergrijpen. Gedurende de militaire dienst vertoont dat gedrag zich door ongeoorloofde afwezigheid, buitensporig drinken en opzettelijke ongehoorzaamheid;

b. infantiele soldaten. Hun gedrag is enigszins kinderlijk, maakt de indruk van buitensporig overdreven en geveinsd te zijn. Zij zijn niet in staat geweest de verandering van het burger leven naar de militaire dienst met succes te volbrengen. In de militaire gemeenschap zijn zij niet of bijna nooit aanvaard door hun kameraden. Hun onaangepast gedrag moet gezien worden als een poging om zich een plaats te veroveren in die gemeenschap. In tegenstelling tot de vorige groep hebben deze in het algemeen een op behoorlijk peil staande opvoeding genoten;

c. normale soldaten. Deze, verwende knapen, werden tengevolge van bepaalde oorzaken als onenigheid met kader, jeugdige overmoed, verveling, slechte invloed van de buitenwereld, adolescentieproblemen, slecht moreel in het peloton, te dikwijls gestraft en tenslotte in de tucht-klasse geplaatst;

d. soldaten, die een flight-reaction tonen, pretraumatic personalites. Deze zijn bestemd voor het herstellings- en oefencentrum. Zij worden gekenmerkt door het regelmatig verschijnen op het zieken-rapport, sterke gebondenheid aan het ouderlijk milieu, angst om aan schietoefeningen deel te nemen, e.a. ¹⁾

Door het onderzoek van de gegevens uit de persoonsdossiers van 761 tuchtclassesoldaten (van de land- en luchtmacht) over de jaren 1956—1961 poogt VAN GILS een antwoord te geven op de vraag welke verschillen zich openbaren bij vergelijking van de groep die na een verblijf in de tuchtklasse weer tot fouten verviel en daardoor een voor de militaire dienst onaanvaardbaar gedrag blijft vertonen en een groep,

¹⁾ Hoewel de opname van patiënten in het herstellings- en oefencentrum Austerlitz niet onbelangrijk was — in 1962 werden daarin 657 en in 1963 1062 patiënten opgenomen — zal deze inrichting binnenkort worden opgeheven. Het rendement van de opname bleek gering te zijn voor de troep, terwijl de kosten verbonden aan de instandhouding van het centrum een belangrijke post op de defensie begroting vormen. Hoe ten aanzien van patiënten als hier bedoeld voortaan zal worden gehandeld is nog niet bekend.

die na het verblijf in het depot een gedrag vertoont, dat een aanzienlijke vooruitgang betekent vergeleken met de periode vóór de plaatsing in de tuchtklasse.

Succes en mislukking werden vastgesteld aan de hand van het gedrag volgens de straflijsten.

Tot de óaangepaste (mislukte) groep rekende VAN GILS militairen, die binnen 5 maanden ná hun verblijf in de tuchtklasse met de militaire rechter in aanraking kwamen; die na hun terugkeer bij hun onderdeel zich binnen dat tijdvak ook dán niet aan de dagelijkse gang van zaken konden aanpassen, (zodat afkeuring voor verdere militaire dienst op grond van onvoldoende geestelijke stabiliteit noodzakelijk was); die binnen 5 maanden voor de tweede maal naar de tuchtklasse werden verwezen (zelden) en militairen die tijdens hun verblijf in de tuchtklasse een zódanig gedrag vertoonden, dat de prognose van de aanpassing bij terugkeer naar hun onderdeel slecht was, (zodat zij aan het einde van hun straf werden afgekeurd). Op grond van deze criteria was er in 183 gevallen sprake van mislukking.

Tot de áangepaste (succes-)groep rekende VAN GILS de militairen, die op grond van het criterium, dat zij binnen 5 maanden ná hun verblijf in de tuchtklasse géén of één of twee krijgstuchtelijke vergrijpen hadden begaan, doch niet met betrekking tot ónwettige afwezigheid of enigerlei insubordinatie. Dit werd als een aanzienlijke verbetering van het gedrag beschouwd. Op grond hiervan bleken 191 soldaten te zijn gerehabiliteerd.

Tussen de niet-aangepaste en de aangepaste soldaten lag nog een grote tussengroep t.w. de soldaten, die zodanige krijgstuchtelijke straffen waren opgelegd, dat zij noch tot de succesgroep noch tot de niet-aangepaste groep gerekend konden worden, of die spoedig na het ondergaan van hun straf de militaire dienst hadden verlaten anders dan door afkeuring op grond van niet-aangepast gedrag. Tot deze tussengroep behoorden 387 soldaten.

Als gevolg van het ontbreken van inzicht in de mate van aanpassing aan de militaire dienst van deze tot de tussengroep behorende soldaten onderzocht VAN GILS uitvoerig de samenhang tussen milieufactoren en de niet-aanpassing aan de militaire dienst van de in het depot geplaatste soldaten. Daaruit bleek b.v. dat de tuchtklasse-soldaat uit een plattelandsgemeente meer kans bood op een succesvolle aanpassing aan de militaire dienst dan die uit een stedelijke omgeving; dat onder de succesgroep zich een groter percentage regelmatige kerkgangers bevond dan in de onaangepaste groep; dat weinig soldaten uit de succesgroep in aanraking waren geweest met de justitie; dat soldaten, die in een sociaal zwak milieu werden opgevoed, zich met minder succes aanpasten aan de militaire dienst; enz.

Bovenvermelde studie is in het bijzonder van belang vanwege de daaruit door VAN GILS getrokken conclusies.

Deze wijst erop, dat voor de preventie van aanpassingsmoeilijkheden op grond van onvoldoende geestelijke stabiliteit het verder ontwikkelen

van selectiemethoden en een goede geestelijke gezondheidszorg in de krijgsmacht van groot belang zijn.

De onaangepaste militairen, die met tuchtklasse werden gestraft, bezaten een aantal kenmerken, die het mogelijk maken om deze niet-aanpassing aan de militaire dienst ná de tuchtklasse van een aantal militairen voortijdig te voorspellen. Op grond daarvan zou de commandant, in geval hij plaatsing in de tuchtklasse zou overwegen, vooraf overleg dienen te plegen met de onderdeelarts of de psychiater, ten-einde met sociaal-psychische anamneses en sociale voorlichtingsrapporten te kunnen rekening houden.

Onverbeterlijke elementen zouden zo spoedig mogelijk, al of niet na straf, uit de krijgsmacht moeten worden verwijderd. De moeilijkheid is echter om vast te stellen wie onverbeterlijk zijn en voor wie deze straffen geen nut hebben. Het komt ons daarom juist voor, dat onaangepaste soldaten door plaatsing in de tuchtklasse uit de troep worden verwijderd tot voorbeeld van anderen, in het belang van de troep en in dat van de betrokkenen zelf en onder deskundige leiding worden samengebracht in het depot.

Het oordeel over de in de tuchtklasse bereikte resultaten betreffende de heraanpassing blijkt nog al eens uiteen te lopen tussen VAN GILS en onderdeelcommandanten. Dit kan wijzen op de betrekkelijkheid der uitkomsten van het onderzoek. De keuze van de criteria, b.v. het door deze alleen in aanmerking nemen van de opgelegde straffen voor de beoordeling van de bereikte resultaten, is daaraan dunkt ons niet vreemd. De commandant beschikt bij het vormen van zijn oordeel niet alleen over de straflijst maar ook over de man zelf en het oordeel van zijn ondercommandanten.

De inrichting van de beoordelingsrapporten acht VAN GILS voor verbetering vatbaar. De daarop voorkomende vragen waarop de onderdeelcommandanten hun mening moeten geven acht hij onduidelijk, terwijl hij de beoordelingsperiode tekort acht. In plaats daarvan geeft hij meerdere vragen, welke onderdeelcommandanten behulpzaam kunnen zijn bij het opmaken van hun oordeel over de resultaten van het verblijf in de tuchtklasse.

Gunstig zou het zijn, indien de gestraften na het ondergaan van hun straf naar een ander onderdeel met een hoog moreel zouden worden overgeplaatst, waar zij dan bij wijze van spreken met een schone lei zouden kunnen beginnen.

„Waar uit de niet-aanpassing aan de militaire dienst geconstateerd kan worden, dat tuchtscholen en/of opvoedingsgestichten gefaald hebben in het bereiken van het door hen beoogde doel, is het, aldus VAN GILS, zeer de vraag of een nieuwe poging tot heropvoeding, volgens het systeem dat in het depot voor discipline wordt gebruikt, nog wel zin heeft.”

Ook kan de vraag worden gesteld, in aanmerking genomen het betrekkelijk kleine aantal gestraften, dat in de strafklasse en de tuchtklasse is geplaatst, waar vrijwel hetzelfde regiem geldt, of deze straffen mogelijk tot één straf zouden kunnen worden herleid. Uit het onderzoek

is niet gebleken, dat de strafklassesoldaat een slechtere aanpassing zou hebben aan de militaire dienst dan de soldaat, die met plaatsing in de tuchtclassé is gestraft.

Wat betreft het opvoedingssysteem nog het volgende: Als men weet, dat de overheid in het bijzonder de jeugd, — waartoe wij ook rekenen de jeugdige dienstplichtigen, — tracht af te houden van het roken van sigaretten, teneinde daarmee het aantal potentiële gevallen van longkanker te beperken,²⁾ dan vragen wij ons af of het wel juist gezien is, dat de soldaten in het depot voor discipline récht hebben op 3 sigaretten per dag in de derde klasse en récht hebben op 6 sigaretten per dag in de tweede klasse. In verband met genoemd streven der overheid dient men o.i. te trachten de in de tuchtclassé geplaatste soldaten het roken te ontwénnen en daartoe hun tijdens het verblijf aldaar het roken helemaal te ontzeggen; men vergete niet dat men hier heeft te maken met gestráften.

Plaatsing in de tuchtclassé, plaatsing in de strafclassé en militaire detentie zijn straffen, opgelegd ter handhaving van de krijgstuclit, welke straffen dienstbaar worden gemaakt aan de (militaire) heropvoeding. Dit algemeen (militair) belang heeft Dr. VAN GILS o.i. bij zijn beschouwingen en conclusies wat te veel uit het oog verloren.

A. F. S.

OPMERKINGEN EN MEDEDELINGEN

In memoriam res.-luitenant-kolonel Mr. J. W. H. Swane

Op 26 november 1963 is in het militair hospitaal te Arnhem na enige ingrijpende operaties luitenant-kolonel Mr. J. W. H. SWANE overleden. Met hem is een goed kameraad en een verdienstelijk militair jurist aan de Militair Juridische Dienst ontvallen.

SWANE werd op 1 januari 1933 benoemd tot reserve-tweede-luitenant der artillerie. Na W.O. II werd hij op 1 mei 1949 in de rang van kapitein aangesteld bij de Militair Juridische Dienst. Daarop volgde een reeks van diverse functies bij het dienstvak, o.m. als stafjurist in de territoriale sector. Medio 1958 werd SWANE — inmiddels tot majoor bevorderd — bij de sectie JZ van de Legerkorpsstaf geplaatst. 1 januari 1960 werd hij hoofd van die sectie en op 1 mei 1961 volgde zijn benoeming tot luitenant-kolonel.

Wij kunnen SWANE niet beter eren dan hier te citeren hetgeen op het bidprentje staat dat zijn overlijden memoreert:

„Hij was een rechtschapen en eenvoudig man, die waarheid ademde „en de gerechtigheid openbaar maakte — een schrandere man, die alles „met overleg deed en velen raad heeft gegeven.

„Zijn leven was vriendschap.”

A. C. RECOURT,
majoor der artillerie.

²⁾ Prof. Dr. P. van Muntendam, directeur-generaal van de volksgezondheid, bij de herdenkingsbijeenkomst in 1963 ter gelegenheid van het 50-jarig bestaan van het Nederlandse kankerinstituut, te Amsterdam; e.a.

INGEKOMEN BIJDRAGE

Enkele historisch-staatsrechtelijke aantekeningen betreffende de geschiedenis van artikel 68, eerste en tweede ¹⁾ lid, der Grondwet

door

P. M. ROELSE, Kapitein der Koninklijke Luchtmacht.

A. Het eerste lid van artikel 68.**1. De Koning.**

Voor na de invoering van het repartitiestelsel was de invloed van de afzonderlijke gewesten op het krijgswezen van de Republiek der Verenigde Nederlanden groot. De door de gewesten aangeworven troepen beschouwden zich meer ondergeschikt aan hun betaalheer dan aan de Staten-Generaal, als gevolg waarvan de onjuiste opvatting kon ontstaan dat de armee van de Republiek eigenlijk uit zeven aparte legers bestond. ²⁾

Deze toestand stond een efficiënte organisatie van de strijdkrachten in de weg en daarom wilde VAN HOGENDORP dan ook op het gebied van de defensie geen restauratie. De Provinciale Staten mochten zich in de toekomst niet meer met de defensie bemoeien, „omdat eenheid „hier van pas komt”. ³⁾ Slechts aan de Souvereine Vorst (Koning) kwam de hoogste macht over de weermacht toe.

Terwijl van 1814 tot 1848 in de Grondwet onder „Koning” de „persoon des Konings” is te verstaan, wordt na de invoering van de politieke ministeriële verantwoordelijkheid in laatstgenoemd jaar met „Koning” hier bedoeld de „Kroon” (of „constitutionele Koning”), d.w.z. de Koning tezamen met één of meerdere van zijn ministers.

Ofschoon in de praktijk het initiatief tot handelen veelal uitgaat van de minister, moet men toch niet menen dat de instemming van de Koning met het ministeriële voorstel een slechts louter formele daad van deze is. Wel degelijk dient de Koning van de wenselijkheid van het voorstel overtuigd te zijn, zodat met recht kan worden gesproken van wilsovereenstemming tussen Koning en minister.

2. Oppergezag.

Artikel 39 Grw. 1814 ⁴⁾ week af van artikel 7 ⁵⁾ van de Schets van

¹⁾ De Koning heeft het oppergezag over de krijgsmacht.

De militaire officieren worden door hem benoemd. Zij worden door hem bevorderd, ontslagen of op pensioen gesteld, volgens de regels door de wet te bepalen.

²⁾ R. FRUIN – H. T. COLENBRANDER, Geschiedenis der staatsinstellingen in Nederland tot den val der Republiek, 2e bijgewerkte druk, 's-Gravenhage, 1922, bldz. 190 en 200.

³⁾ Algemene gronden van de constitutie, Derde Hoofdstuk, punt 3, vermeld bij H. T. COLENBRANDER, Ontstaan der Grondwet, 2 delen, 's-Gravenhage, 1908-1909, eerste deel, bldz. 75; zie ook bldz. 76.

⁴⁾ De Souvereine Vorst beschikt over de Vloten en Legers. Alle de militaire officieren worden door Hem benoemd en, daartoe termen zijnde, op pensioen gesteld of, des noods, ontslagen.

⁵⁾ De Souvereine Vorst gebiedt over de vloot en het leger, en bestuurt de diplomatie. Alle de militaire officieren worden door den Souvereinen Vorst aangesteld,

VAN HOGENDORP. „Gebiedt” van de Schets (ook het voorlopig door de grondwetscommissie gearresteerde ontwerp vermeldt in artikel 22 nog: „gebiedt”⁶⁾) wordt in de Grondwet 1814 „beschikt”. Het definitieve ontwerp van de Grondwet gebruikte laatstgenoemde term eveneens. Uit de door COLENBRANDER gepubliceerde stukken blijkt niet waarom men tot deze verandering heeft besloten. Vermoedelijk heeft de commissie van redactie (een subcommissie van de grondwetscommissie) deze verandering enkel uit redactioneel oogpunt gewenst geacht en overigens als onbelangrijk aangemerkt; tenminste, deze verandering is niet opgesomd bij het stuk „Eenige punten bij de commissie van redactie aangetekend, „om onder de aandacht der Vergadering gebragt te worden”.⁷⁾ Uit een aantekening van RÖELL⁸⁾ blijkt dat na de „reflexiën” van de Souvereine Vorst en de tegenbedenkingen van de commissie (van redactie), deze commissie het stuk „naderhand op nieuws heeft herzien”; ook zijn met voorkennis en toestemming van de Souvereinen Vorst nog veranderingen aangebracht. Wellicht behoort de hier bedoelde verandering daar ook toe.

Artikel 59 Grw. 1815⁹⁾ brengt hier wederom een verandering. Nu krijgt de Koning het oppergezag over de vloten en legers, in plaats dat hij daarover „beschikt”. Aangezien de bronnen zwijgen kan ook hiervoor geen afdoende verklaring worden gegeven. Wellicht bestaat de volgende mogelijkheid:

Tijdens de beraadslagingen in de commissievergaderingen merkte het Belgische lid HOLVOET op dat hij het woord „beschikt” triviaal vond. Hij gaf de voorkeur aan een meer majestueuze uitdrukking, b.v. „opperbestuur”.¹⁰⁾ Uit de notulen blijkt niet dat de overige leden nog op deze opmerking van HOLVOET hebben gereageerd. Toch is het mogelijk dat iets van zijn opmerking is blijven hangen en dat men ondershands aan zijn suggestie is tegemoetgekomen, maar, wellicht omdat men van mening was dat „oppergezag” beter paste bij een krijgsmacht, aan deze term de voorkeur heeft gegeven boven „opper„bestuur”.

Een andere mogelijkheid is dat er misschien slechts sprake is van een vergissing gemaakt bij de vertaling van de Grondwet van 1814. THORBECKE vermeldt n.l. dat ten gerieve van de Belgische leden van de grondwetscommissie in 1815 de Grondwet is vertaald in het Frans.¹¹⁾ De door de commissie gearresteerde artikelen moesten daarna weer in het Nederlands worden terugvertaald. Deze vertaling schijnt

en op pensioen gesteld; doch slechts op hun verzoek, of bij een regterlijk vonnis, ontslagen. De diplomaten worden door den Souvereinen Vorst aangesteld en ontslagen, naar goedvinden.

⁶⁾ COLENBRANDER, I, bldz. 346.

⁷⁾ COLENBRANDER, I, bldz. 567.

⁸⁾ COLENBRANDER, I, bldz. 441, noot 2.

⁹⁾ De Koning heeft het oppergezag over de vloten en legers. De Militaire Officieren worden door Hem benoemd en ontslagen, of, daartoe termen zijnde, op pensioen gesteld.

¹⁰⁾ COLENBRANDER, II, bldz. 111.

¹¹⁾ J. R. THORBECKE, Aantekening op de Grondwet, 2 delen, 2e druk, Amsterdam, 1841-1843, eerste deel, bldz. 127.

met terzijde schuiving van de oorspronkelijke tekst te zijn gebeurd, ook daar waar de commissie niets had gewijzigd. In dit verband is het opmerkelijk dat de Franse tekst van de Grondwet van 1815 spreekt van „dispose”.

Hoe het dan ook zij, het juiste verloop is niet met volkomen zekerheid aan te geven. Duidelijk is alleen dat het woord „oppergezag” geen andere betekenis kan hebben dan „opperbestuur”. Aldus ook BUYS¹²⁾ die terwille van de uniformiteit met de overige artikelen van deze afdeling van de Grondwet de voorkeur geeft aan laatstgenoemde uitdrukking. De grondwetscommissie van 1883 achtte geen termen aanwezig om tot deze verandering te besluiten. Zij stelde beide begrippen volkomen op één lijn, een opvatting die door de regering werd gedeeld („Die wijziging zou neerkomen op verwisseling van twee woorden, die, taalkundig en logisch, hetzelfde betekenen”).¹³⁾ Tijdens de mondelinge beraadslagingen betreurde het lid van de Tweede Kamer VIRULIJ VERBRUGGE het dat de regering geen wijziging wenste aan te brengen, maar verklaarde zich tenslotte ook zo met de uitleg van de regering tevreden.¹⁴⁾

Eerst de Staatscommissie tot herziening van de Grondwet ingesteld bij Koninklijk besluit van 17 april 1950, nr. 25, (hierna te noemen de commissie-VAN SCHAİK) stelde voor de bedoelde wijziging aan te brengen. Aldus zou worden aangesloten bij de elders in de Grondwet gebezigde terminologie. Ook achtte de commissie-VAN SCHAİK de verandering wenselijk omdat, beter dan de uitdrukking „oppergezag” dat doet, tot uiting wordt gebracht dat hier geen sprake is van *opperbevel*.¹⁵⁾ De regering nam dit voorstel evenwel niet over. Niettemin zou het aanbeveling verdienen om op grond van dit laatstelijk door de commissie-VAN SCHAİK gebezigde argument bij een mogelijke toekomstige algehele herziening van de Grondwet tot deze verandering te besluiten.

3. *Mag de Koning opperbevelhebber der krijgsmacht zijn?*

Een bekende vraag die men talloze malen heeft opgeworpen is of de Koning¹⁶⁾ de functie van opperbevelhebber der krijgsmacht mag vervullen (de opperbevelhebber is te beschouwen als de technische leider van de publieke dienst der landsverdediging.¹⁷⁾

Historisch gezien liggen de begrippen „oppergezag” en „opperbevel” dicht bij elkaar wegens het samenvallen van de gezags- en bevelsfunctie onder het oude koningschap. VAN DER POT¹⁸⁾ moge het

¹²⁾ J. T. BUYS, *De Grondwet, toelichting en kritiek*, 3 delen, Arnhem, 1883-1888, eerste deel, bldz. 224.

¹³⁾ *Handelingen over de herziening der Grondwet*, uitgegeven onder toezicht van Mr. A. R. ARNTZENIUS, 10 delen, 's-Gravenhage, 1884-1888, eerste deel, bldz. 19; derde deel, bldz. 31.

¹⁴⁾ ARNTZENIUS, vijfde deel, bldz. 611 e.v.

¹⁵⁾ Eindrapport, bldz. 86.

¹⁶⁾ In de betekenis „de persoon des Konings”.

¹⁷⁾ R. KRANENBURG, *Het Nederlandsch Staatsrecht, bewerkt met medewerking van J. L. KRANENBURG*, 8e druk, Haarlem, 1958, bldz. 257.

¹⁸⁾ C. W. VAN DER POT, *Handboek van het Nederlandse Staatsrecht, bewerkt met medewerking van A. M. DONNER*, 7e druk, Zwolle, 1962, bldz. 515.

zeer onwaarschijnlijk achten dat ooit is bedoeld dat de Koning de functie van opperbevelhebber der krijgsmacht zou vervullen, aangezien leeftijd, geslacht en andere omstandigheden hem daarvoor volledig ongeschikt kunnen maken, toch moet men bedenken dat zowel Willem II als Willem III zich gaarne met de titel van opperbevelhebber sierden.¹⁹⁾ Willem II is als Prins van Oranje zelfs bij Koninklijk besluit van 29 juli 1831, nr. 8, tot deze waardigheid benoemd, ofschoon hij in wezen dat opperbevelhebberschap slechts in naam heeft bezeten. Naast deze functie werd hij in 1839 ook opperdirecteur van oorlog en marine, d.i. Minister van Defensie. Uit de functie van opperbevelhebber is hij nimmer ontheven, ook niet na zijn troonsbestijging op 7 oktober 1840. Uit de tekst van de door hem op 8 oktober 1840 uitgevaardigde dagorder blijkt trouwens wel hoe nauw oppergezag en opperbevel in die tijd nog waren verbonden: „. . . dat de betrekkingen tussen „de veldmaarschalk en het leger niet waren nedergelegd, want dat de „Koning de ware leidsman zijner krijgsbenden blijft en in tijd van „vrede hun toeverzigt, de vader is, die voor hun zorgt”.²⁰⁾

Gedurende de mobilisatie van 1870 is geen opperbevelhebber over de gehele landmacht benoemd; dat kon ook moeilijk, want Willem III beschouwde zich als zodanig.²¹⁾ Een uitdrukkelijk verbod van vereniging van koningschap en opperbevelhebberschap in één hand geeft de Grondwet niet en BUYS²²⁾ is dientengevolge van mening dat het inderdaad mogelijk is. Maar de moeilijkheden doemen hier natuurlijk al direct op. Immers, de Koning is onschendbaar, zijn ministers zijn verantwoordelijk. Waar de Koning dus het oppergezag uitoefent is hij onschendbaar. Maar in zijn functie van opperbevelhebber is hij een instrument in handen van de regering en daaraan ook verantwoordelijk. Dit is terecht volgens KRANENBURG een in zichzelf tegenstrijdige constructie.²³⁾

BUYS had liever gezien, dat hetzij uitdrukkelijk in de Grondwet werd bepaald, dat de Koning geen opperbevelhebber kan zijn, hetzij dat de bevelen van de Koning in zijn functie van opperbevelhebber niet voorzien behoeven te zijn van het contraseign.²⁴⁾

Van de schrijvers is DE BOSCH KEMPER de enige die de combinatie van een persoonlijk opperbevelhebberschap des Koning en de ministeriële verantwoordelijkheid mogelijk acht.²⁵⁾

Ten onrechte meent HEEMSKERK dat bij een persoonlijk opperbevelhebberschap van de Koning, de ministeriële verantwoordelijkheid op-

¹⁹⁾ H. H. A. DE GRAAFF De militair-rechterlijke organisatie 1795-1955, Diss. Leiden, 1957, bldz. 26; zie van de hand van dezelfde schrijver ook: Commanderende Generaals, Verwijzingsofficieren en Garnizoenscommandanten, M.R.T., Deel XLVI, bldz. 217 e.v., i.h.b. bldz. 234.

²⁰⁾ Recueil militaire, 1840, bldz. 135.

²¹⁾ DE GRAAFF, M.R.T., Deel XLVI, bldz. 236.

²²⁾ De Grondwet, eerste deel, bldz. 224.

²³⁾ Staatsrecht, bldz. 257.

²⁴⁾ De Grondwet, eerste deel, bldz. 225.

²⁵⁾ J. DE BOSCH KEMPER, Handleiding tot de kennis van het Nederlandsche Staatsregt en Staatsbestuur, 2e druk, 1865, blz. 338.

houdt.²⁶⁾ Critiek op de Koning als opperbevelhebber kan door de minister niet worden afgedaan met de bewering dat de Koning onschendbaar is. Gedurende de beraadslagingen welke hebben geleid tot de grondwetsherziening van 1887 was HEEMSKERK een genuanceerder mening toegedaan. Hij was toen van mening dat wanneer de Koning in oorlogstijd optrad als veldheer, de ministeriële verantwoordelijkheid wel niet geheel terzijde moest worden gesteld, maar toch op andere wijze moest worden toegepast dan in andere tijden.²⁷⁾ Zijn opmerking lokte critiek uit bij het Tweede Kamerlid VIRULIJ VERBRUGGE, die betoogde dat ook in tijd van oorlog alle daden van de Koning, van welke aard ook, het contraseign van een minister moesten hebben. In oorlogs- zowel als vreedstijd blijft de Koning onschendbaar en zijn de ministers verantwoordelijk.²⁸⁾

Laatstelijk heeft de commissie-VAN SCHAİK in haar eindrapport er nog eens op gewezen dat naar het oordeel van de commissie „in constitutionele verhoudingen als in ons land bestaan, het koningschap „onverenigbaar is met het ambt van opperbevelhebber der krijgsmacht”.²⁹⁾

Tot welke gevolgen 's Konings persoonlijk opperbevel kan leiden leert de Belgische koningskwestie, welke in beginsel hierop kan worden teruggevoerd, dat de Koning in 1940 met zijn leger in krijgsgevangenschap ging, terwijl zijn ministers uitweken naar Engeland, hetgeen tot gevolg had dat na afloop van de oorlog zijn positie in België zo verzwakt was dat hij tot aftreden was genoodzaakt.

4. *Staat het oppergezag des Konings organisatie van de krijgsmacht bij de wet in de weg?*

HEEMSKERK ontkent met een beroep op het aan de Koning toekomende oppergezag — dat naar zijn mening aldus is opgevat dat het leger wordt ingericht, bestuurd en aangevoerd krachtens Koninklijke besluiten en beschikkingen — de bevoegdheid van de wetgever om de legerorganisatie bij de wet te regelen.³⁰⁾ BUYS daarentegen acht een bij de wet geregelde legerorganisatie wel geoorloofd.³¹⁾ De bevoegdheden van de Koning kunnen zijns inziens zeker nauwer door een wet worden begrensd, ook al gaf de Grondwet daartoe geen opdracht. Immers, zegt BUYS, als dit niet zou kunnen, dan zou elke Grondwet een onvermengd kwaad zijn „omdat zij de gehele wetgeving versteent en ook de „noodzakelijkste hervormingen in de toekomst buitensluit”.

KRANENBURG acht deze mening van BUYS in strijd met zijn mening over artikel 72 van de Grondwet.³²⁾³³⁾ Hier verzet BUYS zich juist

²⁶⁾ J. HEEMSKERK AZ, *De Practijk onzer Grondwet*, 2 delen, 2e druk, Utrecht, 1881, eerste deel, bldz. 64.

²⁷⁾ ARNTZENIUS, vijfde deel, bldz. 614.

²⁸⁾ ARNTZENIUS, vijfde deel, bldz. 618.

²⁹⁾ Eindrapport, bldz. 86.

³⁰⁾ *Practijk*, eerste deel, bldz. 65 e.v.

³¹⁾ *De Grondwet*, eerste deel, bldz. 225.

³²⁾ *Staatsrecht*, bldz. 256.

³³⁾ Art. 72 luidt terzake: „De Koning heeft het opperbestuur van de algemene

tegen wettelijke regeling van de bezoldiging van andere ambtenaren dan de in lid 2 van dat artikel genoemde omdat deze wet een ongeoorloofde beperking zou zijn van 's Konings opperbestuur. Men moet daarbij m.i. echter wel in het oog houden dat het hier een regel betreft ten aanzien waarvan de Grondwet, zoals BUYS zegt, nauwkeurig de gevallen aanwijst waarin die regel zal gelden, zodat m.i. de critiek van KRANENBURG op BUYS niet geheel opgaat, ook al moge men het met het legalistische standpunt van laatstgenoemde ten aanzien van artikel 72, tweede lid, op zichzelf niet eens zijn.

Wettelijke regeling van de legerorganisatie moge in ieder geval volgens de moderne constitutionele interpretatiemethoden staatsrechtelijk niet ongeoorloofd zijn, een andere vraag is of een dergelijke regeling wel doelmatig zou zijn. Er zal een gevaar voor verstarring ontstaan, hetgeen vooral in de huidige tijd voor een krijgsmacht fataal is. Hoe snel de wetgever in een bepaald geval ook zal kunnen werken, nimmer zal deze zich vlug genoeg aan de voortdurend wisselende omstandigheden op het gebied van de defensie kunnen aanpassen.

Een andere vraag is of de wetgever thans nog wettelijke regeling van de legerorganisatie ambiëert. In dit verband zij er op gewezen dat één van de voornaamste redenen waarom het ontwerp voor een vlootwet (dat een wettelijke organisatie van de vloot beoogde) in 1923 is gestrand was dat de Tweede Kamer juist niet gebonden wilde zijn aan een wet waardoor haar haar vrijheid van handelen welke zij uitoefende door het jaarlijks budgetrecht zou worden ontnomen.

5. *Krijgsmacht.*

In het op 3 februari 1814 gearresteerde en enkele dagen later aan de Souvereine Vorst aangeboden voorlopig ontwerp van een Grondwet wordt in navolging van de Schets in artikel 22 gesproken van de „vloot en het leger”. In de definitief vastgestelde Grondwet staat „vloten en legers”. Uit de bij COLENBRANDER gepubliceerde stukken blijkt niet dat de Souvereine Vorst op het gebezigde enkelvoud aanmerkingen heeft gemaakt. De conclusie moet dus wel luiden dat de commissie van redactie de verandering voor juist heeft gehouden. De vraag rijst in hoeverre de meervoudsvorm toch nog een herinnering is aan de omstandigheden ten tijde van de Republiek der Verenigde Nederlanden. Er waren toen vijf Admiraliteiten en elk van de zeven gewesten wierf onder het repartitiestelsel „zijn eigen” troepen aan. Ligt hier misschien de oorsprong van de „vloten en legers”?

De in 1848 ingestelde grondwetscommissie handhaafde deze uitdrukking, maar de regering vermeldde in haar ontwerp van wet „zee- en landmacht”. Deze verandering is door de regering niet toegelicht noch is er blijkens de notulen van de ministerraad intern over beraadslaagd. Ook de leden der Staten-Generaal hebben niet om een ver-

geldmiddelen. Hij regelt de bezoldiging van alle college's en ambtenaren, die uit 's Rijks kas worden betaald.

De wet regelt de bezoldiging van de Raad van State, van de Algemene Rekenkamer en van de rechterlijke macht.

klaring verzocht. Daarom meen ik dat achter deze wijziging geen diepere oorzaak moet worden gezocht, doch dat hier eenvoudig een meer moderne terminologie is gebezigd. Weliswaar wordt in artikel 122 Grw. 1814 ook gesproken van een zee- en landmacht, maar hier is het woord in een technische betekenis gebruikt; er wordt n.l. dat gedeelte van de krijgsmacht onder verstaan dat is samengesteld uit vrijwilligers, die van de wapenhandel hun beroep maken. In deze zin gebruikt staat „zee- en landmacht” tegenover de beide andere delen van de krijgsmacht: de nationale militia, samengesteld uit vrijwilligers (die evenwel geen beroepsmilitairen waren) en lotelingen, en de gemeentelijk georganiseerde schutterijen, bestaande uit diegenen die hun dienstplicht bij de militia hebben vervuld. Buys acht de wijziging van 1848 goed gemotiveerd, omdat hierdoor het bestuur van de Koning wordt uitgebreid over velerlei wat juist niet tot de vloten en legers behoort.³⁴⁾ Hoewel dit het enige is wat hij hierover mededeelt, zal bij hem hieraan wel deze gedachte ten grondslag liggen, dat b.v. het vestingstelsel niet tot het „leger” in de eigenlijke zin van het woord behoort. Dit nu lijkt mij aanvechtbaar; wanneer men „vloten en legers” eng interpreteert, verhindert niets dat men dat dan ook met de begrippen „zee- en land-„macht” doet.

In 1956 diende de regering naast andere voorgestelde grondwetsherzieningen een ontwerp van wet in, onder meer strekkende tot wijziging van de aanduiding der krijgsmacht. Deze wetsvoorstellen baseerden zich op het eindrapport van de commissie-VAN SCHAİK. Deze commissie stelde een groot aantal veranderingen voor, gekoppeld aan een meer logische indeling van de Grondwet. In het kader van deze indeling werd artikel 68 gesplitst in twee delen, welke beide werden overgebracht naar het tot XI hernummerde Hoofdstuk „Van de Defensie”. Het eerste lid van het eerste deel (dat in het voorstel nummer 68 behield), bestaande uit twee leden, zou als volgt komen te luiden: „De Koning heeft het opperbestuur over de krijgsmacht”.³⁵⁾ In de toelichting op artikel 195 van de Grondwet (waar tot 1956 nog „zee- en „landmacht” stond) verklaarde de commissie-VAN SCHAİK aan de term „krijgsmacht” de voorkeur te geven omdat daardoor de eenheid van de strijdkrachten tot uitdrukking wordt gebracht en ruimte wordt gelaten voor de vorming van een niet bij de zee- of landmacht ingedeelde luchtmacht.³⁶⁾

De regering vond evenwel geen aanleiding alle voorstellen van de commissie-VAN SCHAİK over te nemen. Alleen de haars inziens dringende veranderingen vatte zij samen in een aantal wetsontwerpen. Hiertoe behoorde o.a. de verandering in artikel 68 van „zee- en land-„macht” in „krijgsmacht”. Deze wijziging was noodzakelijk geworden omdat het Wapen der Militaire Luchtvaart (zijnde een onderdeel van de Koninklijke Landmacht) zich had ontwikkeld tot een zelfstandig militair orgaan en als zodanig „Onze Luchtmacht” vormde onder de be-

³⁴⁾ De Grondwet, eerste deel, bldz. 224.

³⁵⁾ Ontwerp-Grondwet behorende bij het eindrapport, bldz. 20.

³⁶⁾ Eindrapport, bldz. 85.

naming „Koninklijke Luchtmacht”.³⁷⁾ Vele leden der Tweede Kamer stelden in het Voorlopig Verslag voor eenvoudig te spreken van „zee-, „land- en luchtmacht”. Aldus zou de gelijkwaardige positie van de Koninklijke Luchtmacht ook grondwettelijk zijn vastgelegd, anderzijds zou afdoende indirect worden voorgeschreven dat de Nederlandse krijgsmacht blijvend uit de drie bedoelde delen zeemacht, landmacht en luchtmacht zal moeten blijven bestaan. De regering was het hiermede niet eens. Het verdiende zelfs, volgens de regering, de voorkeur elke indicatie aangaande de organisatie van de krijgsmacht te weren zoals ook weer was gebleken bij de oprichting van het Korps Mobiele Colonne als zelfstandig krijgsmachtsonderdeel.³⁸⁾

Blijkens het Voorlopig Verslag van de Eerste Kamer konden vele leden zich met het wetsontwerp verenigen; sommige leden (die tegen het ontwerp evenmin bezwaar hadden) uitten de mening dat de luchtmacht in de Grondwet meer tot haar recht zou zijn gekomen, indien zij naast zee- en landmacht uitdrukkelijk ware vermeld, maar noodzakelijk achtten zij dit niet. Huns inziens was het hier meer een kwestie van sentiment.³⁹⁾

Men kan aanvoeren, zoals M. V. POLAK dat dan ook doet,⁴⁰⁾ dat door deze verandering ieder van de drie onderdelen van de krijgsmacht „à la merci” van de gewone wetgever wordt gebracht. Ook VERMEER vindt dit een bezwaar.⁴¹⁾

Dat de huidige tekst van de Grondwet oprichting en opheffing van krijgsmachtsonderdelen door de gewone wetgever of zelfs bij een Koninklijk besluit inderdaad mogelijk maakt, kan niet worden betwist, maar zowel het gezond inzicht van de regering als het toezicht van de Staten-Generaal waken er toch voor dat van de thans in artikel 68, eerste lid, opgesloten mogelijkheid niet een al te ruim gebruik wordt gemaakt. Overigens kan men zich de vraag stellen of deze verandering beslist noodzakelijk was, of, m.a.w. de tekst van artikel 68 tot 1956 de zelfstandigheid van de luchtmacht in de weg stond. In dit verband verwijst POLAK in zijn aangehaald artikel naar Amerika, waar, toen in 1947 de legerluchtmacht tot een zelfstandig krijgsmachtsonderdeel werd verheven, onder de argumenten tegen deze ontwikkeling, dat van de unconstitutionaliteit nimmer is gehanteerd.

B. Het tweede lid van artikel 68.

6. Geschiedenis van 1813—1848.

Reeds voor de vergaderingen van de grondwetscommissie van 1813 waren aangevangen, had ELOUT critiek geleverd op artikel 7 van de Schets; zijns inziens werd door dit artikel de mogelijkheid van ontslag-

³⁷⁾ Koninklijk besluit van 11 maart 1953, Stb. 134.

³⁸⁾ Inmiddels bij Koninklijk besluit van 1 februari 1963, nr. 58 (Stcrt. 30) een onderdeel van de Koninklijke Landmacht geworden.

³⁹⁾ De voor dit onderwerp van belang zijnde Kamerstukken zijn afgedrukt in M.R.T., Deel XLVIII, bldz. 592 en 593, Deel XLIX, bldz. 218, 278, 345, 418, 419, 428 en 652.

⁴⁰⁾ N.J.B., 10 december 1955, bldz. 975/976.

⁴¹⁾ N.J.B., 14 april 1956, bldz. 321 e.v.

verlening te zeer beperkt.⁴²⁾ Tijdens de beraadslagingen gedurende de vergadering van 30 december 1813 over dit artikel merkte hij op dat het vreemd was dat de Vorst wel zijn ministers en staatsraden, maar niet zijn officieren zou kunnen ontslaan.⁴³⁾ VAN MAANEN drukte zich positief uit; hij was van mening dat de Vorst, ook zonder rechterlijk vonnis, zijn officieren moest kunnen ontslaan. Dit zou volgens hem in overeenstemming zijn met de „in het militaire wezen aangenomen „denkbeelden”. VAN HOGENDORP kwam hier tegen op: wanneer de Vorst een officier uit de dienst wilde verwijderen, moet hij hem maar op pensioen stellen, „vermits anders het lot van de officieren zomtjids „allerbekaaglijkst zoude kunnen worden”.⁴⁴⁾ Ook VAN HOGENDORP stond dus de mogelijkheid van een willekeurige verwijdering uit het dienstverband voor ogen, maar dan gepaard gaande met de toekenning van een pensioen.⁴⁵⁾

De grondwetscommissie legde zich bij zijn oordeel neer, maar de commissie van redactie (waarvan ook ELOUT deel uitmaakte) bracht op verzoek van de Souvereine Vorst een ingrijpende verandering aan. Deze had n.l. ad artikel 39 van de hem voorgelegde ontwerp-Grondwet de opmerking geplaatst: „dog slechts op hun verzoek ontslagen uit-„laten, als kunnende in troubele tijden gevaarlijk worden”.⁴⁶⁾ Ongetwijfeld bedoelde de Souvereine Vorst dat ook de beperking dat ontslag overigens slechts bij rechterlijk vonnis zou worden verleend geschrapt diende te worden; anders zou deze verandering wel geen effect in de door hem gewenste richting hebben gesorteerd. De commissie van redactie voldeed aan zijn verlangens,⁴⁷⁾ en bracht verder nog enkele veranderingen aan: het op pensioen stellen kon slechts geschieden „daartoe termen zijnde” en ontslag slechts „desnoods”.

Hoewel deze veranderingen zijn aangebracht zonder enige notulering en ook in de literatuur daarvoor geen verklaring te vinden is, meen ik, dat uit het woord „desnoods” toch nog wel enige beperking van het aan de Souvereine Vorst toekomende recht van ontslagverlening kan blijken: n.l. ontslag zou slechts worden verleend als ultimum remedium.

In 1815 werd de redactie van artikel 39⁴⁸⁾ (dat toen werd hernummerd tot 59) enigszins gewijzigd. Het ontslag werd nu geheel op één lijn gesteld met de benoeming. Een beperking van het ontslagrecht welke men in het woord „desnoods” kan lezen, verviel. Waarom dit is gebeurd blijkt niet uit de stukken. Misschien echter is ook deze

⁴²⁾ COLENBRANDER, I, bldz. 503 en 505.

⁴³⁾ COLENBRANDER, I, bldz. 101, 106 en 518.

⁴⁴⁾ COLENBRANDER, I, bldz. 101.

⁴⁵⁾ Onlangs heeft Verstegen in het M.R.T., Deel LV, 1962, bldz. 1 e.v. aangevoerd dat een officier toenmaals op tweeërlei wijze uit het militaire dienstverband kon worden verwijderd: hetzij door „ontslag”, waaraan geen pensioen was verbonden, hetzij door „op pensioen stellen”, waaraan wel een pensioen was verbonden.

⁴⁶⁾ COLENBRANDER, I, bldz. 439.

⁴⁷⁾ COLENBRANDER, I, bldz. 442

⁴⁸⁾ Zie bldz. 81, noot 4.

verandering een gevolg van een vrijere houding van de vertaler(s) ten opzichte van de tekst van de Grondwet 1814.

Niet eerder dan in 1844, bij het voorstel van de „negenmannen” werd ook artikel 58, tweede lid, Grw. 1840⁴⁹⁾ wederom onder de loupe genomen. De negenmannen stelden een nieuwe redactie van dit lid voor: „De officieren worden door hem benoemd, ontslagen, of op „pensioen gesteld”,⁵⁰⁾ welke evenwel het lot deelde van het gehele parlementaire initiatief van de negenmannen.

7. *Geschiedenis in het jaar 1848.*

Artikel 55, tweede lid, van het voorstel van de grondwetscommissie van 1848 luidde: „De militaire officieren worden door Hem benoemd, „ontslagen of op pensioen gesteld, volgens de regels, bij de wet te „bepalen”.⁵¹⁾

Bij de toelichting verklaarde de commissie de door haar voorgestelde wijziging door er op te wijzen dat de krijgslieden tegen willekeur de hoogste bescherming dienen te genieten. Zij betoogde voorts dat het exclusieve karakter van hun plichtsvervulling zodanig is dat zij in de burgermaatschappij doorgaans niet zoals andere ambtenaren een betrekking kunnen aanvaarden, wanneer zij worden „miskend of ter-„zijde geschoven”. De commissie meende in buitenlandse wetgevingen het bewijs te zien dat de controverse tussen de belangen van de dienst en de enkeling op een acceptabele wijze kon worden opgelost. Terzijde zij opgemerkt dat de commissie de uitdrukking „militaire” officieren ook verantwoordde. Dit zou zijn geschied ter onderscheiding van de officieren van de schutterijen, die niet als *militaire* officieren werden aangemerkt.⁵²⁾

De (tijdelijke)⁵³⁾ Minister van Oorlog, de Generaal-majoor NEPVEU, oefende in de Ministerraad heftige critiek uit op dit artikel. Hij toonde op grond van de elders bestaande wetgevingen aan hoe deze de Staat kunnen nopen een officier die dat niet verdient jarenlang ten koste van de Staat te onderhouden totdat hij kan worden gepensioneerd.⁵⁴⁾

Een dergelijke wet zou voor de discipline „allerverderfelijkt” zijn.⁵⁵⁾ SCHIMMELPENNINCK, de (tijdelijke) voorzitter van de Ministerraad, viel hem als enige bij. Deze wenste verder nog andere staatsrechtelijke hervormingen in te voeren, waarmede de ministers, met uitzondering van

⁴⁹⁾ Gelijklopend aan artikel 59 Grw. 1815. Zie bldz. 82, noot 9.

⁵⁰⁾ Handelingen omtrent het voorstel van negen leden der Tweede Kamer van de Staten-Generaal, tot herziening der Grondwet in 1845, en omtrent het voorstel van J. T. H. Jhr. NEDERMEIJER RIDDER VAN ROSENTHAL, 's-Gravenhage, 1846, bldz. 12.

⁵¹⁾ Handelingen van de regering en de Staten-Generaal over de herziening der Grondwet, 3 delen, 's-Gravenhage, 1848-1849, eerste deel, bldz. 173.

⁵²⁾ Handelingen, 1848, eerste deel, bldz. 208 e.v.

⁵³⁾ Er was een tijdelijk ministerie geformeerd in afwachting van het tijdstip dat een definitief ministerie kon worden gevormd.

⁵⁴⁾ Dit is toch wel merkwaardig; de commissie meende juist dat de buitenlandse wetgevingen bevredigend werkten.

⁵⁵⁾ Notulen van de Ministerraad, geciteerd door C. W. DE VRIES ad J. R. THORBECKE, Bijdrage tot de herziening der Grondwet, 3e druk, 's-Gravenhage, 1948, bldz. 133.

NEPVEU, zich niet accoord verklaarden. Dit interne conflict leidde ertoe dat zowel SCHIMMELPENNINCK als NEPVEU ontslag vroegen als minister en dat op 13 mei 1848 verkregen.

De redenen welke hen daartoe noopten zetten zij in uitvoerige aan de Koning gerichte rapporten uiteen, waarin ook artikel 55 van het voorstel van de commissie van hun commentaar werd voorzien. Hieruit blijkt dat NEPVEU zich nog wel met een wettelijke regeling van de benoeming kon verenigen; alleen tegen een dergelijke regeling van het ontslag maakte hij bezwaar. SCHIMMELPENNINCK verzette zich ook tegen een wettelijke regeling van de benoeming. Zijns inziens zou een dergelijke regeling nadelige gevolgen hebben, zowel voor de tucht als voor een veerkrachtige en doelmatige inrichting van de krijgsmacht.⁵⁶⁾

Na het aftreden van SCHIMMELPENNINCK en NEPVEU werd artikel 55 door de regering nog gewijzigd. De bevordering werd n.l. van de benoeming afgesplitst. De bevordering zou dan wel nader wettelijk dienen te worden geregeld, de benoeming niet. Het oppergezag van de Koning — aldus de Memorie van Toelichting op het wetsontwerp tot herziening van Hoofdstuk II van de Grondwet — eist dat er een volkomen vrijheid bestaat bij de eerste aanstelling. Overigens sluit deze toelichting nauw aan bij die van de grondwetscommissie; echter wordt wel uitdrukkelijk gesteld dat de tot stand te brengen wettelijke voorziening zo ruim moet zijn dat deze, vooral in tijd van oorlog of oorlogsgevaar, niet belemmerend werkt voor de uitvoerende macht.⁵⁷⁾

De Raad van State had de regering geadviseerd slechts de regeling van de pensioenen aan de wetgever op te dragen. Tegen een wettelijke regeling van de benoeming, de bevordering en het ontslag had de Raad van State bedenkingen, welke hij niet liet vallen, ook niet, toen de regering bij monde van de Minister van Justitie haar standpunt terzake had uiteen gezet.⁵⁸⁾

De Tweede Kamer besteedde slechts terloops aandacht aan deze kwestie en maakte over het algemeen geen bezwaren.⁵⁹⁾ Van de behandeling in de dubbele Kamer kan men dat niet zeggen. Bij de beraadslagingen voerde de reeds eerder genoemde Generaal-majoor NEPVEU (thans in zijn hoedanigheid van buitengewoon lid der Tweede Kamer) het woord. Hij bewees nog steeds een krachtig tegenstander te zijn van een wettelijke ontslagregeling. Door zulke „ultra-democratische” bepalingen kon zijns inziens een leger niet aan zijn bestemming beantwoorden. Van een dergelijke regeling was afgaande op een door hem ingesteld onderzoek van de terzake bestaande Franse en Belgische wetgeving geen heil te verwachten. In wettelijke ontslagregeling zag hij slechts een privilege dat de krijgsman niet toekomt. Hij eindigde: „Is dat de toepassing van de leer: een ieder is gelijk voor „de wet; goed en slecht, een verdienstelijk officier en een schandaal?

⁵⁶⁾ Handelingen, 1848, eerste deel, bldz. 280 en 293.

⁵⁷⁾ Handelingen, 1848, eerste deel, bldz. 327.

⁵⁸⁾ DE VRIES ad THORBECKE, bldz. 171.

⁵⁹⁾ Handelingen, 1848, eerste deel, bldz. 456, 538; tweede deel, bldz. 258, 263, 632, 636 en 644.

„In de geest der democraten, der communisten, ja! Ik, Edel Mogende „Heren stem tegen het artikel”.⁶⁰⁾ Ook het lid D'ABLAING VAN GIESSENBURG bleek geen voorstander van deze vernieuwing.⁶¹⁾

Enkele andere leden (VAN DAM VAN ISSELT, STORM VAN 'S GRAVE-SANDE, VAN DER VEEN) echter juichtten de verandering van harte toe. Volgens eerstgenoemde bestond voorheen de mogelijkheid dat chefs door de indiening van geheime rapporten hun niet welgevallige officieren deden ontslaan. Hierdoor wordt — aangezien het ontslag van de Koning uitgaat — op deze onverdiend een blaam geworpen. Mochten er gebreken kleven aan buitenlandse wetgevingen, dan kunnen wij er voor zorgen onze wetten beter op te stellen.⁶²⁾

Door de regering werden op deze betogen geen nieuwe argumenten meer aangevoerd. Men volstond ermede de in de Memorie van Toelichting opgesomde punten te herhalen.⁶³⁾ Het ontwerp werd uiteindelijk aangenomen met 100 tegen 14 stemmen.

THORBECKE heeft in zijn „Bijdrage” critiek uitgeoefend op de voorstellen van de regering. Hij wenste dat ook de benoeming nog nader door de wet zou worden geregeld. Zodoende zouden o.a. de voorwaarden van diensttijd en bekwaamheid worden vastgelegd zonder welke men geen officier kan worden.⁶⁴⁾ THORBECKE maakte voorts duidelijk dat de grondwetscommissie (waartoe hij zelf had behoord) onder „benoeming” ook de „bevordering” had begrepen.

Ook BUYS achtte de critiek op het regeringsvoorstel niet geheel ongegrond. Zijn grootste bezwaren richtten zich tegen een wettelijke regeling van de bevordering. Immers, een dergelijke wet zou de uitvoerende macht te zeer kunnen binden, maar dan zou het gevaar ontstaan dat het belang van de enkeling hoger wordt aangeslagen dan dat van de krijgsmacht of, het omgekeerde zou het geval zijn, maar dan zou de wet net zo goed achterwege kunnen blijven. Hij voelde meer voor een wettelijke regeling van het ontslag, maar dan ook voor andere dan alleen militaire ambtenaren. Ook vond hij niet duidelijk geargumenteed waarom de benoeming niet bij de wet zou kunnen worden geregeld.⁶⁵⁾

8. *Geschiedenis na 1848.*

Naar aanleiding van de door de regering in 1885 ingediende wetsontwerpen tot een herziening van de Grondwet, gaven sommige leden van de Tweede Kamer in het Voorlopig Verslag in overweging in de Grondwet vast te leggen dat ook de benoeming van officieren volgens wettelijke regels zou plaats vinden.⁶⁶⁾ De regering vond voor deze wijziging echter geen grond.⁶⁷⁾

⁶⁰⁾ Handelingen, 1848, derde deel, bldz. 311.

⁶¹⁾ Handelingen, 1848, derde deel, bldz. 317.

⁶²⁾ Handelingen, 1848, derde deel, bldz. 322 e.v. 326 en 328.

⁶³⁾ Handelingen, 1848, derde deel, bldz. 340 e.v. en bldz. 345 e.v.

⁶⁴⁾ Bijdrage, bldz. 19.

⁶⁵⁾ De Grondwet, eerste deel, bldz. 223.

⁶⁶⁾ ARNTZENIUS, tweede deel, bldz. 320.

⁶⁷⁾ ARNTZENIUS, derde deel, bldz. 31.

Sedert 1869 bestond echter al de wet van 17 juli (Stb. 141), welke deze materie regelde. Er zou dan ook geen enkel bezwaar tegen hebben kunnen bestaan wanneer de regering op de suggestie van deze „sommige” leden was ingegaan en de grondwettelijke situatie in overeenstemming met de feitelijke had gebracht.

De op 23 oktober 1905 ingestelde Staatscommissie voor een grondwetsherziening stelde in paragraaf 25 van haar verslag eveneens voor de benoeming te binden aan wettelijke regels.⁶⁸⁾ In de toelichting verklaarde de commissie dat alsdan de tegenstrijdigheid zou worden weggenomen tussen de Grondwet en de wet van 21 juli 1890 (Stb. 126), tot regeling van het militair onderwijs, welke de hiervoor genoemde wet van 1869 verving.⁶⁹⁾ Ook in de wet van 1890 is een artikel opgenomen waarin enkele eisen voor een benoeming tot officier worden gesteld. De regering nam dit voorstel niet over en tenslotte kwam er in het geheel geen herziening van de Grondwet tot stand.

Eenzelfde wijziging met eenzelfde motivering is voorgesteld door de op 24 maart 1910 ingestelde Staatscommissie voor een grondwetsherziening.⁷⁰⁾ De regering nam het voorstel van de Staatscommissie, benevens de toelichting ongewijzigd over, maar het in 1913 optredende Ministerie CORT VAN DER LINDEN trok de reeds ingediende wetsontwerpen in.

De commissie-VAN SCHAİK heeft omtrent dit punt geen voorstel tot verandering gedaan.

MILITAIRE RECHTSPRAAK

Krijgsraad te Velde West

Vonnis van 30 oktober 1962

President: Kolonel Mr. Dr. J. P. van Erk; *Leden:* Lt. Kolonel W. N. C. Swaving en Majoor A. W. Augusteijn.
Raadsman. Kapitein G. J. Maarseveen.

Poging tot zware mishandeling: het na een twistgesprek maken van een krachtige stekende beweging met een geopend knipmes in de richting van de maagstreek van een op een afstand van $\frac{1}{2}$ meter van hem verwijderd staande andere soldaat, welke niet getroffen werd omdat een derde soldaat tijdig de pols van beklagde greep en hem het mes afnam.

(W.Sr. art. 45, 302).

⁶⁸⁾ Handelingen over de herziening der Grondwet van 1815 (1887), uitgegeven onder toezicht van H. J. ROMEIJN, 2 delen, 's-Gravenhage, 1907-1916, eerste deel, bldz. XXIII.

⁶⁹⁾ ROMEIJN, eerste deel, bldz. VI.

⁷⁰⁾ Handelingen over de herziening der Grondwet, uitgegeven onder toezicht van B. KAN, 's-Gravenhage, 3 delen, 1916-1918, eerste deel, bldz. 7 en 26.

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen A. S., geboren 29 april 1943, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: enz.;

Overwegende dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, dienende als dienstplichtig soldaat bij de Koninklijke Landmacht op of omstreeks 21 augustus 1962 te Ossendrecht, met het oogmerk om de soldaat S. J. Verhoeven zwaar lichamelijk letsel toe te brengen een knipmes uit zijn zak heeft gehaald, dit heeft geopend en vervolgens dit mes met de punt naar voren houdende opzettelijk en gewelddadig een onderhandse stekende beweging in de richting van de maagstreek van Verhoeven heeft gemaakt met de hand waar- in zich dit mes bevond, zijnde het misdrijf van zware mishandeling niet voltooid alleen tengevolge van de van zijn, beklaagdes, wil onafhankelijke omstandigheid dat de naast hem staande soldaat R. E. Schut tijdig de arm, waarmee hij, beklaagde, bezig was te steken, greep en tegenhield voor het mes soldaat Verhoeven had getroffen”;

Overwegende: enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe zakelijk heeft verklaard:

A. dat hij, terwijl hij als dienstplichtig soldaat bij de Koninklijke Landmacht in werkelijke dienst was, zich op 21 augustus 1962 te omstreeks 21.30 uur te Ossendrecht bij de halte van de autobus naar Putte voor het postkantoor bevond; dat hij daar een knipmes uit zijn zak heeft gehaald en dit heeft geopend;

B. dat hij zich niet kan herinneren met dit mes een stekende beweging te hebben gemaakt in de richting van de soldaat S. J. Verhoeven;

C. dat de soldaat R. E. Schut zijn — beklaagdes — rechterpols heeft gepakt en hem dat mes heeft afgenomen;

Overwegende, dat als getuige ten processe zakelijk heeft verklaard: Sybren Jacobus Verhoeven:

dat hij, als dienstplichtig soldaat der Koninklijke Landmacht in werkelijke dienst zijnde, zich op 21 augustus 1962 te omstreeks 21.25 uur te Ossendrecht bij de halte van de autobus naar Putte bij het postkantoor bevond; dat beklaagde daar eveneens stond alsmede de soldaten Pauw, Zwolle, Voogd en Schut; dat hij plotseling zag, dat beklaagde met een mes dat hij in zijn rechterhand hield met de punt van het lemmet naar voren, een stekende beweging maakte in de richting van zijn — getuiges — maagstreek; dat hij toen ongeveer een halve meter van beklaagde vandaan stond; dat de soldaat Schut tijdens die beweging van beklaagde diens pols vastpakte en hem het mes afpakte; dat, indien Schut beklaagde's pols niet zou hebben vastgegrepen het mes hem in de maagstreek zou hebben getroffen; dat hij even vóór genoemde steek woorden met beklaagde had; dat beklaagde zich namelijk dronken voordeed; dat hij toen wilde dat beklaagde meeding met de bus naar de legerplaats; dat beklaagde toen tegen hem en de andere soldaten zei: „Ik stamp jullie in elkaar”;

Cornelis Aldrianus Pauw:

dat hij, terwijl hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst was, zich op 21 augustus 1962 te omstreeks 21.30 uur voor het postkantoor te Ossendrecht bevond bij de halte van de autobus naar Putte; dat daar ook de soldaten Verhoeven, Zwolle Voogd en Schut en beklaagde stonden; dat hij plotseling zag, dat beklaagde een mes in diens rechterhand hield met de punt van het lemmet naar voren, en direct daarop dat beklaagde met dit mes een stekende beweging naar voren maakte in de richting van Verhoeven, die ongeveer een halve meter voor beklaagde stond met de voorzijde van zijn lichaam naar beklaagde toegekeerd; dat soldaat Schut tegelijk beklaagdes pols greep en het mes van beklaagde afpakte; dat de stekende beweging van beklaagde tamelijk krachtig was en het mes ongetwijfeld Verhoeven in diens maagstreek zou hebben geraakt indien Schut beklaagde's arm niet zou hebben vastgegrepen en had tegengehouden; dat het mes een lemmet van ongeveer 10 centimeter had; dat vóór de messteek beklaagde enigszins ruzie met Verhoeven had, toen laatstgenoemde er op aandrong dat beklaagde mee zou gaan naar de legerplaats, terwijl beklaagde niet meewilde; dat beklaagde daarbij tegen Verhoeven of een of meer andere soldaten zei dat hij ze op hun donder zou slaan als ze niet ophielden;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — de verklaring van de beklaagde slechts als bewijsmiddel gebezigd voor zover onder A vermeld — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat naar het oordeel van de Krijgsraad het oogmerk van beklaagde tot het toebrengen van zwaar lichamelijk letsel blijkt uit de in de vorenstaande bewijsmiddelen vervatte omstandigheden dat beklaagde, na blijkt te hebben gegeven van een zekere agressiviteit, desbewust een mes heeft getrokken en daarmee een krachtige steekbeweging is gaan maken in de richting van de soldaat Verhoeven, welke steekbeweging, mede gelet op het formaat van het daartoe gebruikte mes, een steek- of snijwond in de buik of maagstreek van de soldaat Verhoeven ten gevolge kon hebben, welke wond als zwaar lichamelijk letsel zou zijn aan te merken;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„Poging tot het misdrijf van zware mishandeling”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 302 juncto artikel 45 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden

waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat de Krijgsraad termen aanwezig acht het inbeslaggenomen mes aan het verkeer te onttrekken;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf v.d.t.v. 6 weken, waarvan 4 weken voorwaardelijk met een proeftijd van 3 jaren; verklaring dat het in beslag genomen mes, met betrekking tot hetwelk het feit is begaan, onttrokken is aan het verkeer — *Red.*].

Krijgsraad te Velde West

Vonnis van 12 december 1962

President: Mr. Dr. J. P. van Erk; *Leden:* Lt. Kolonels J. C. C. Crena Uiterwijk en J. C. Engelman.

Raadsman: Majoor K. Bakker.

Opzettelijke ongehoorzaamheid (weigeren een gedeelte van de stormbaan in tijgersluipgang af te leggen en op de grond gaan zitten) en opzettelijke ongehoorzaamheid met volharding (uren later, toen beklaagde nog steeds op de grond zat, weigeren de stormbaan verder te nemen en volharden nadat hem aangezegd was dat hij zich aan een ernstig strafbaar feit schuldig maakte en deswege met de krijgsraad in aanraking zou kunnen komen, zeggende: „Ik wil voor de Krijgsraad”).

(W.M.Sr. art. 114, 1°).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen H. M. K., geboren 21 juni 1943, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, dienende als dienstplichtig soldaat bij de Koninklijke Landmacht en zich als met tuchtklasse gestrafte bevindende in het Depot voor Discipline Nieuwersluis te Loenen aan de Vecht, aldaar, in tijd van oorlog, op 19 september 1962 toen de sergeant 1e klasse sportinstructeur A. G. de Otter hem, beklaagde, op de stormbaan het bevel gaf het klimtouw in te gaan en daarna in tijgersluipgang een gedeelte van de baan af te leggen, heeft geweigerd de oefening tijgersluipgang voort te zetten nadat hij daarin 10 meter had afgelegd, zeggende: „Ik doe niets meer”, waarop hij opstond en vervolgens op de grond ging zitten en voorts toen hij zich des namiddags op de stormbaan bevond en de Depotcommandant de luitenant-kolonel W. F. Leunis hem had bevolen de stormbaan te nemen heeft geweigerd aan dit bevel te gehoorzamen zeggende: „Dat doe ik niet”, en vervolgens opzettelijk in zijn ongehoorzaamheid heeft volhard nadat de overste hem er op had gewezen, dat hij zich aldus aan een ernstig strafbaar feit schuldig maakte en deswege met de Krijgsraad in aanraking zou kunnen komen, waarop hij heeft gezegd: „Ik wil voor de Krijgsraad”, en het bevel niet heeft uitgevoerd”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklagde ten processe zakelijk heeft verklaard: dat hij, in werkelijke dienst als dienstplichtig soldaat van de Koninklijke Landmacht en met een straf van zes maanden tuchtclassé geplaatst in het Depot voor Discipline te Nieuwersluis in Loenen aan de Vecht, aldaar op 19 september 1962 omstreeks 08.45 uur, toen de sergeant I-sportinstructeur de Otter hem op de stormbaan het bevel gaf om het klimtouw in te gaan, en daarna in de tijgersluipgang een gedeelte van de baan af te leggen, geweigerd heeft die oefening tijgersluipgang voort te zetten, nadat hij daarin ongeveer tien meter had afgelegd, zeggende: „Ik doe niets meer”; dat hij daarop is opgestaan en vervolgens weer op de grond is gaan zitten; dat hem des middags die dag omstreeks 13.30 uur, toen hij nog steeds op de grond zat, aldaar door de Depotcommandant, de luitenant-kolonel Leunis, bevolen werd de stormbaan te nemen; dat hij daar toen geweigerd heeft aan dat bevel te gehoorzamen, zeggend: „Dat doe ik niet”; dat de Depotcommandant hem vervolgens er op heeft gewezen, dat hij zich aldus schuldig maakte aan een ernstig strafbaar feit en dat hij deswege met de Krijgsraad in aanraking zou kunnen komen; dat hij hierop in zijn ongehoorzaamheid heeft volhard, zeggend: „Ik wil voor de Krijgsraad” en het bevel niet heeft uitgevoerd;

Overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal dd. 1 oktober 1962, opgemaakt en gesloten te Nieuwersluis, gemeente Loenen aan de Vecht, door Gerrit Evert Jan Huetink, eerste luitenant der Infanterie en Abraham Lodewijk Lagerweij, sergeant-majoor-instructeur der Infanterie, beiden thans gedetacheerd bij het Depot voor Discipline te Nieuwersluis, gemeente Loenen aan de Vecht, inhoudt als zakelijke verklaring van:

Albertus Gerardus de Otter:

dat hij op 19 september 1962 als sergeant der eerste klasse, gedetacheerd bij het Depot voor Discipline te Nieuwersluis, taak had de soldaat K. te bekwamen in het nemen van een hindernisbaan; dat hij om 08.15 uur K. meegenomen heeft naar de hindernisbaan; dat hij, na K. in het klimtouw te hebben laten klimmen, hem in de tijgersluipgang naar de volgende hindernis heeft laten gaan; dat K. na \pm 10 meter aldus afgelegd te hebben, opstond en zei: „Ik doe niets meer”, en na enige tijd weer op de grond ging zitten;

Dirk Gerritse:

dat hij op 19 september 1962 te omstreeks 13.50 uur, terwijl hij zich bevond op de stormbaan van het Depot voor Discipline te Nieuwersluis in de gemeente Loenen aan de Vecht, hoorde, dat de Depotcommandant, de luitenant-kolonel W. F. Leunis, aan de soldaat K., na deze op zijn strafbaarheid te hebben gewezen, het bevel gaf de hindernissen van de stormbaan te nemen; dat K. dit weigerde, zeggende: „Dat doe ik niet” en „Ik wil voor de Krijgsraad”;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

*„Opzettelijke ongehoorzaamheid, gepleegd in tijd van oorlog, waar-
„bij de schuldige opzettelijk in zijne ongehoorzaamheid volhardt, na-
„dat een meerdere hem uitdrukkelijk op zijne strafbaarheid heeft ge-
„wezen”*,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 114 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders:

Overwegende, dat beklaagde op 19 september 1962 in voorlopig arrest is gesteld en de aard en omstandigheden der zaak vorderen dat dit arrest gehandhaafd blijft;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf v.d.t.v. 3 maanden met aftrek van voorarrest vanaf 19 september 1962 en bekrachtiging van het bestaande arrest — *Red.*].

Krijgsraad te Velde West

Vonnis van 18 juni 1963

President: Kolonel Mr. Dr. J. P. van Erk; *Leden:* Majoors S. C. Brands en D. van Essenveld.

Raadsman: Lt. Kolonel J. v. d. Houwen.

Als dpl. sergeant, na tegen een kornet aangelopen te zijn en nadat deze hem daarover een opmerking had gemaakt, deze kornet bij het rangonderscheidingsteken vastgegrepen en gezegd: „Kijk eens wat een „mooie stip” (een meerdere in zijn tegenwoordigheid bespotten); voorts geweigerd zijn naam op te geven (opzettelijke ongehoorzaamheid), en toen de kornet hem wilde vastgrijpen om te beletten dat beklaagde zich verwijderde, de hand van die meerdere weggeslagen (feitelijke insubordinatie); tenslotte een op last van de meerdere ter assistentie gekomen mindere militair een trap tegen het onderlichaam gegeven (mis-handeling).

6 maanden gevangenisstraf waarvan 3 maanden voorwaardelijk en, onvoorwaardelijk, verlagings tot de stand van soldaat in de laagste klasse.

(W.M.Sr. art. 25, 108, 114, 116, 117, 120; W.Sr. art. 300).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen C. B. M. B., geboren 22 mei 1942, dpl. sergeant, beklaagde,

Gezien: enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij, dienende als diensplichtig sergeant bij het 462e Pontoniersbataljon der Koninklijke Landmacht, op 1 april 1963, in tijd van oorlog, in de gemeente Gilze en Rijen, toen de zich in gezelschap van verschillende minderen bevindende kornet der Artillerie L. de Oude hem op het rijwielpad lopende langs de Oosterhoutseweg te Rijen, had staande gehouden wegens zijn ondisciplinair gedrag, opzettelijk genoemde kornet in diens tegenwoordigheid heeft bespot door het zich op het gevechtstenuw van de kornet bevindende onderscheidingsteken vast te pakken of aan te wijzen onder het spreken van de woorden: „kijk eens wat een mooie stip” en vervolgens nadat de kornet hem, beklagde, naar aanleiding hiervan naar zijn naam had gevraagd en vervolgens deze vraag in bevelsvorm had herhaald, heeft geweigerd deze op te geven, zeggende: „daar heb je niets mee te maken” en „die ben ik vergeten”, althans woorden van gelijke weigerende strekking bezigende en tenslotte toen de kornet hem tegenhield toen hij wilde weglopen opzettelijk de arm van de kornet heeft weggeslagen, althans deze opzettelijk feitelijk heeft aangerand en bovendien de door de kornet te hulp geroepen kanonnier Stokkermans opzettelijk gewelddadig een trap in het onderlichaam heeft toegediend, waardoor deze in elkaar zakte en veel pijn heeft geleden alsook de kornet opzettelijk een trap tegen het been heeft toegediend”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklagde ten processe zakelijk heeft verklaard: dat hij, terwijl hij als dienstplichtig sergeant bij het 462e Pontoniersbataljon der Koninklijke Landmacht in werkelijke dienst was, op 1 april 1963 te omstreeks 21.45 uur in gezelschap van de sergeanten Moerland, Gordijn en De Blay op het rijwielpad langs de Oosterhoutseweg te Rijen, gemeente Gilze-Rijen, liep; dat zij aldaar de sergeanten in zijn gezelschap, toen zij langs enige langs de weg staande militairen liepen, opmerkingen maakten tegen de wachtmeester onder die militairen; dat hij daar langs lopend een kornet, die hem later bleek genaamd te zijn De Oude, waar hij mogelijkerwijs tegenop was gelopen, heeft bespot door tot hem te zeggen: „Kijk eens wat een mooie stip”; dat hij, nadat die kornet hem naar aanleiding daarvan naar zijn naam had gevraagd, daarop niet heeft gereageerd; dat hij, toen de kornet vervolgens de vraag in bevelsnaam [bevelsvorm — *Red.*] had herhaald, heeft geweigerd zijn naam op te geven, zeggende: „Die ben ik vergeten”; dat, toen hij daarop wilde weglopen, de kornet hem vastgreep; dat hij daarop doelbewust de arm van de kornet heeft weggeslagen en vervolgens een der door de kornet te hulp geroepen militairen, naar hem later bleek de kanonnier Stokkermans, willens en wetens een trap in diens onderlichaam heeft gegeven;

Overwegende, dat als getuige ten processe zakelijk heeft verklaard: Leendert de Oude:

dat hij, terwijl hij als kornet der Artillerie in werkelijke dienst was, zich op 1 april 1963 met onder meer de wachtmeesters Heyckers en De Wilde en de kanonnier Stokkermans op de openbare weg de Oos-

terhoutseweg te Rijen bevond; dat zij allen in veldtenuw waren gekleed; dat hij en de wachtmeesters de rangonderscheidingstekens op de schouder droegen; dat langs die weg toen de hem nog onbekende Moerland, B., Gordijn en De Blay liepen; dat deze alle vier of enigen van hen enige opmerkingen maakten tegen genoemde wachtmeesters; dat B. tegen hem — getuige — opliep; dat hij tegenover B. een opmerking maakte over dit feit; dat B. hem toen bij zijn — getuige's — rangonderscheidingstekenen vastgreep en daarbij zei: „Kijk eens wat een „mooie stip“; dat hij, toen hij naar aanleiding daarvan B. naar diens naam en registratienummer vroeg, deze daarop reageerde met de woorden: „Daar heb je niets mee te maken“ of iets dergelijks; dat, toen hij de vraag nogmaals in bevelsvorm had gesteld, B. zei: „Die ben ik ver„geten“ en diens naam en registratienummer niet opgaf; dat B. toen wilde weglopen; dat hij B. daarop tegenhield, waarop deze zijn — getuige's — arm wegsloeg; dat hij daarop eerdergenoemde wachtmeesters te hulp heeft geroepen, waarbij ook de kanonnier Stokkermans te hulp kwam; dat B. die kanonnier een trap tegen het onderlichaam gaf, waardoor laatstgenoemde in elkaar zakke;

Johannes Adrianus Cornelis Stokkermans:

dat hij, terwijl hij als dienstplichtig soldaat der 1e klasse in werkelijke dienst was, zich op 1 april 1963 met onder meer de kornet De Oude op het rijwielpad langs de Oosterhoutseweg te Rijen bevond; dat de kornet aldaar hem en de wachtmeesters De Wilde en Heyckers heeft bevolen een sergeant, genaamd B., die weigerde aan de bevelen van de kornet te voldoen, vast te grijpen; dat even daarna die sergeant hem een trap in het onderlichaam gaf, waardoor hij in elkaar is gezakt en veel pijn heeft gehad;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — ieder bewijsmiddel slechts gebezigd ten aanzien van het feit en/of de feiten waarop het betrekking heeft — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan met uitzondering van de woorden: „alsook de kornet opzettelijk een trap tegen het been heeft toege„diend“;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

1. „Als militair opzettelijk een meerdere in zijne tegenwoordigheid „bespotten, in dienst gepleegd“;
2. „Opzettelijke ongehoorzaamheid, gepleegd in tijd van oorlog“;
3. „Feitelijke insubordinatie in tijd van oorlog“;
4. „Mishandeling“;

voorzien en strafbaar gesteld bij:

1. Artikel 108 junctis de artikelen 67 en 76 van het Wetboek van Militair Strafrecht;
2. Artikel 114 juncto artikel 67 van het Wetboek van Militair Strafrecht;
3. Artikel 120 junctis de artikelen 117 en 67 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

4. Artikel 300 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat beklaagde van 2 april 1963 tot 11 april 1963 voorlopig arrest heeft ondergaan, op 18 juni opnieuw in arrest is gesteld en de aard en omstandigheden der zaak vorderen dat dit arrest gehandhaafd blijft;

Overwegende, dat de Krijgsraad beklaagde op grond van de gepleegde feiten ongeschikt acht in de door hem beklede rang van sergeant te blijven dienen;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf v.d.t.v. 6 maanden met aftrek van het voorarrest van 2 april 1963—11 april 1963 en vanaf 18 juni 1963, van welke gevangenisstraf 3 maanden voorwaardelijk met een proeftijd van 1 jaar; voorts verlaging tot de stand van soldaat der laagste klasse — *Red.*].

12

Krijgsraad te Velde West

Vonnis van 28 augustus 1963

President: Kolonel Mr. Dr. J. P. van Erk; *Leden:* Lt. Kolonels W. N. C. Swaving en M. Valkman.

Opzettelijke ongehoorzaamheid en volharding (geweigerd te voldoen aan het bevel van zijn meerdere, zijn binnenhelm op te zetten).

Vrijspraak omdat beklaagde niet strafbaar is, zijnde na medisch onderzoek gebleken van een post-contusioneel syndroom met neurotische verwerking, op grond waarvan voor betrokkene het dragen van een helm onmogelijk was, zodat wegens ziekelijke stoornis van beklaagde's geestvermogens, het begane feit hem niet kan worden toegerekend.

(W.M.Sr. art. 114, 1°; W.Sr. art. 37).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen R. H. A., geboren 3 mei 1943, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: enz.;

Overwegende, dat beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, in werkelijke dienst als dienstplichtig soldaat van de Koninklijke Landmacht op of omstreeks 10 juli 1963 te Ossendrecht heeft

„geweigerd en opzettelijk nagelaten te gehoorzamen aan het hem door „zijn meerdere, de eerste luitenant Faber, U. P., gegeven dienstbevel „een militaire binnenhelm op te zetten, door alstoen aldaar te zeggen „dat hij dat weigerde en opzettelijk geen gevolg te geven aan dat bevel, „hebbende hij alstoen aldaar opzettelijk in zijn ongehoorzaamheid vol- „hard en wederom opzettelijk die helm niet opgezet, nadat genoemde „meerdere hem uitdrukkelijk er op had gewezen dat hij zich door zijn „ongehoorzaamheid aan een ernstig strafbaar feit schuldig maakte”;

Overwegende, dat uit een justitiële verklaring dd. 11 juli 1963 opgemaakt door de waarnemend commandant B-Instructie Batterij Prins Maurits te Ossendrecht blijkt, dat beklagde op voornoemd tijdstip sedert 12 juni 1963 als militair in werkelijke dienst was;

Overwegende, dat beklagde ten processe zakelijk heeft verklaard: dat hij, terwijl hij als dienstplichtig soldaat bij de Koninklijke Landmacht in werkelijke dienst was, op 10 juli 1963 in de legerplaats te Ossendrecht van zijn waarnemend batterijcommandant, de eerste luitenant U. P. Faber, het dienstbevel kreeg zijn militaire binnenhelm op te zetten; dat hij toen geantwoord heeft dat hij dit weigerde en willens en wetens geen gevolg heeft gegeven aan genoemd bevel; dat genoemde luitenant hem er vervolgens op gewezen heeft dat hij zich bij weigering aan dit bevel te voldoen aan een ernstig strafbaar feit schuldig maakte; dat hij desondanks bleef weigeren aan dit bevel te voldoen en de helm niet heeft opgezet;

Overwegende, dat een procesverbaal van huishoudelijk onderzoek dd. 15 juli 1963 opgemaakt en getekend door Rudolf Helsloot, tweede luitenant der Artillerie en Nicolaas Philip Marius Slinger, kornet der Artillerie, zakelijk inhoudt als verklaring van:

Ulke Pier Faber, eerste luitenant:

dat tot de B-Instructie Batterij Prins Maurits, gelegerd in de legerplaats Ossendrecht, van welke batterij hij waarnemend commandant is, onder meer behoort de dienstplichtig soldaat R. H. A.; dat hij op 10 juli 1963 in de legerplaats Ossendrecht A. opdracht heeft gegeven zijn binnenhelm op te zetten; dat A. hem toen zei, dat hij dit weigerde; dat hij A. vervolgens heeft gewezen op zijn strafbaarheid indien hij in zijn weigering bleef volharden; dat A. bleef weigeren aan genoemd bevel te voldoen;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — genoemd procesverbaal van huishoudelijk onderzoek slechts gebezigd in verband met de inhoud van de overige bewijsmiddelen — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„opzettelijke ongehoorzaamheid gepleegd in tijd van oorlog, waarbij „de schuldige opzettelijk in zijne ongehoorzaamheid volhardt nadat een „meerdere hem uitdrukkelijk op zijne strafbaarheid heeft gewezen”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 114 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat beklagde niet strafbaar is, zijnde gebleken van feiten en omstandigheden die zijn strafbaarheid uitsluiten;

Overwegende te dien aanzien dat een door de eerste luitenant-arts J. A. van Beek dd. 6 augustus 1963 omtrent beklagde opgemaakt forensisch toestandsbeeld als conclusie vermeldt dat er ten aanzien van betrokkene sprake is van een post contusioneel syndroom met neurotische verwerking op grond waarvan voor betrokkene het dragen van een helm onmogelijk was;

Overwegende, dat de Krijgsraad, die conclusie overnemende en tot de zijne makende, op grond daarvan van oordeel is dat het door beklagde begane feit hem niet kan worden toegerekend op grond van ten tijde van het delict aanwezige ziekelijke stoornis zijner geestvermogens;

Overwegende, dat beklagde mitsdien van het hem ten laste gelegde moet worden vrijgesproken;

Gezien behoudens voormelde wetsbepaling*), nog de artikelen 1, 60, 62, 67 van het Wetboek van Militair Strafrecht, 76 van de Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN,

Verklaart beklagde schuldig aan het hierboven als bewezen aangenomen en gequalificeerde feit, doch hem deswege niet strafbaar;

Spreekt hem mitsdien daarvan vrij.

Krijgsraad te Velde West

Vonnis van 28 augustus 1963

President: Mr. Dr. J. P. van Erk; *Leden:* Lt. Kolonels W. N. C.

Swaving en M. Valkman.

Raadsman: 2e luit. R. G. van Schaik.

Desertie met medeneming van een wapen (zich verwijderen met het oogmerk om zich voorgoed aan zijn dienstverplichtingen te onttrekken met medeneming van een dienstpistool); opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid terwijl hij is dienstdoende (uitbreken uit het Depot voor Discipline, alwaar hij voorlopig arrest onderging); diefstal (wegnemen van een bromfiets met de bedoeling die later onbeheerd achter te laten).

(W.M.Sr. art. 97, 98, 99; W.Sr. art. 310).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen A. H. W. K., geboren 16 oktober 1943, dpl. huzaar, beklagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„a. dat hij, in werkelijke dienst als dienstplichtig huzaar van de „Koninklijke Landmacht, ingedeeld bij het 2e Instructie-eskadron van

*) Artikel 37 Wetboek van Strafrecht is niet aangehaald. (Red.)

„het Regiment Huzaren Prins Alexander en gelegerd in de Bernhardkazerne te Amersfoort, aldaar op of omstreeks 24 juni 1963 in tijd van oorlog eigendunkelijk niet van bewegingsvrijheid bij opgemeld onderdeel is teruggekeerd en zich naar Duitsland heeft verwijderd met het oogmerk om zich voorgoed aan zijn dienstverplichtingen te onttrekken en wel met medeneming van een ten behoeve der krijgsmacht gebezigd pistool FN, kaliber 9 mm, waarna hij sindsdien opzettelijk ongeoorloofd, immers opzettelijk zonder enige geldige reden, niet langer dan vier dagen en in tijd van oorlog van opgemeld onderdeel te Amersfoort afwezig is geweest en gebleven, totdat hij zich op of omstreeks 27 juni 1963 te ongeveer 07.30 uur vrijwillig bij de brigade Koninklijke Marechaussee te Rotterdam heeft aangemeld;

„b. dat hij, in voorlopig arrest in de vorm van verzwaard arrest geplaatst in het Depot voor Discipline te Nieuwersluis te Loenen aan de Vecht,

„1e. aldaar, in tijd van oorlog, op 15 juli 1963 te circa 20.00 uur voormeld depot eigendunkelijk heeft verlaten het oogmerk om zich voorgoed aan zijn dienstverplichtingen te onttrekken en daarvan sindsdien opzettelijk ongeoorloofd en onafgebroken afwezig is gebleven tot hij op 16 juli 1963 circa 04.45 uur op de Rijksweg 12 onder de gemeente Zwammerdam door de Rijkspolitie werd aangehouden en aan de Koninklijke Marechaussee te Woerden overgegeven;

„2e. op of omstreeks 15 juli 1963 te Utrecht met het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening heeft weggenomen een rijwiel met hulpmotor Zündapp Libelle, toebehorende aan A. J. A. M. Rijkers, althans aan een ander dan aan hem, beklaagde”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe zakelijk heeft verklaard: dat hij, terwijl hij als dienstplichtig huzaar bij de Koninklijke Landmacht in werkelijke dienst was, ingedeeld bij het Tweede Instructieskadron van het Regiment Huzaren Prins Alexander, gelegerd in de Bernhardkazerne te Amersfoort, aldaar op 24 juni 1963 niet van bewegingsvrijheid bij zijn genoemd onderdeel, alwaar hij uiterlijk te 12.00 uur aanwezig moest zijn, teruggekeerd en naar Duitsland is gegaan met de bedoeling zich voorgoed aan zijn dienstverplichtingen te onttrekken en wel met medeneming van een militair dienstpistool FN 9 mm, genummerd KL 61165, hetwelk van rijkswege in bruikleen was verstrekt aan de huzaar A. Hofstede, doch dat hij van deze had verkregen in ruil voor het aan hem van rijkswege in bruikleen verstrekte pistool, genummerd KL 45657; dat hij sindsdien willens en wetens ongeoorloofd zonder enige geldige reden onafgebroken van zijn genoemd onderdeel te Amersfoort afwezig is gebleven tot hij zich op 27 juni 1963 omstreeks 07.30 uur bij de brigade van de Koninklijke Marechaussee te Rotterdam heeft aangemeld en vervolgens is overgebracht naar zijn onderdeel en in arrest is gesteld; dat hij van niemand recht of toestemming had genoemd pistool uit de kazerne weg te nemen; dat hij, nadat hij op 11 juli 1963 in voorlopig arrest was overgebracht

naar het Depot voor Discipline te Nieuwersluis, alwaar hij voorlopig arrest in de vorm van verzwaard arrest onderging, op 15 juli 1963 omstreeks 20.00 uur genoemd Depot eigendunkelijk verlaten heeft ten einde zich aan strafvervolging en verdere militaire dienst te onttrekken door naar Zweden te reizen en er te gaan werken; dat hij toen op weg naar Rotterdam op 15 juli 1963 omstreeks 24.00 uur te Utrecht een rijwiel met hulpmotor, welke hem niet toebehoorde, heeft weggenomen met de bedoeling daarmede naar Rotterdam te rijden en deze daar onbeheerd achter te laten; dat hij van niemand recht of toestemming had genoemd rijwiel met hulpmotor weg te nemen en er als heer en meester over te beschikken; dat hij op 16 juli 1963 omstreeks 05.00 uur in de buurt van Bodegraven werd aangehouden door de Rijkspolitie, omdat hij aldaar op een autoweg reed; dat hij werd overgegeven aan de Koninklijke Marechaussee en overgebracht naar het Depot voor Discipline te Nieuwersluis; dat genoemd rijwiel met hulpmotor in beslag genomen is;

Overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal dd. 4 juli 1963 opgemaakt en gesloten door Gerrit van Suntenmaartensdijk, marechaussee 1e klasse, opsporingsambtenaar, behorende tot de brigade Amersfoort, zakelijk inhoudt als verklaring van:

Leopold Rudolf Louis Mertens:

„dat bij het 2e Instructie-eskadron van het Regiment Huzaren Prins Alexander, waarvan hij waarnemend commandant is, is ingedeeld de dienstplichtig huzaar A. H. W. K., registratienummer; dat genoemde K. op 24 juni 1963 uiterlijk 12.00 uur bij genoemd onderdeel terug moest keren van bewegingsvrijheid; dat K. aan deze verplichting niet heeft voldaan en van 24 juni 1963 te 12.00 uur zonder geldige reden ongeoorloofd van zijn onderdeel afwezig is geweest;

Overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal dd. 27 juni 1963 opgemaakt en gesloten door Jan Bakker, wachtmeester der Koninklijke Marechaussee, behorende tot de brigade Rotterdam, zakelijk inhoudt als verklaring van:

Verbalisant:

dat hij op 27 juni 1963 omstreeks 07.30 uur een persoon, die zich even tevoren vrijwillig had gemeld, in het brigadegebouw van de Koninklijke Marechaussee, Westersingel 12 te Rotterdam, heeft aangehouden, welke persoon, naar zijn naam gevraagd, hem opgaf te zijn: Abraham Hendrikus Willem K., geboren te Rotterdam, 16 oktober 1943; dat K. bij zijn aanhouding in het bezit was van een pistool merk FN, kaliber 9 mm, genummerd KL 61165;

Overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal dd. 16 juli 1963 opgemaakt en gesloten door Jacobus Kornelis Roggeband en Willem Schrijvershof, beiden wachtmeester der Rijkspolitie 1e klasse, behorende tot de groep Rijkspolitie te Bodegraven, zakelijk inhoudt als verklaring van:

Verbalisanten:

dat zij zich op 16 juli 1963 omstreeks 04.45 uur ter surveillance bevonden op de Rijksweg no. 12, gelegen onder gemeente Zwammer-

dam, welke weg is gesloten verklaard voor alle verkeer in beide richtingen, behalve voor dat met motorrijtuigen; dat zij toen aldaar over genoemde weg een persoon als bestuurder van een rijwiel met hulpmotor zagen rijden, rijdende in de richting Den Haag-Rotterdam; dat zij toen genoemde persoon, die opzettelijk niet voldeed aan hun teken tot stoppen in verband met deze overtreding, hebben achtervolgd en aangehouden; dat zij het in zijn bezit zijnde rijwiel met hulpmotor in beslag genomen hebben; dat genoemde persoon hun opgaf te zijn: Abraham Hendrikus Willem K., geboren op 16 oktober 1943 te Rotterdam; dat zij genoemde K. en het rijwiel met hulpmotor op vornoemde datum omstreeks 09.00 uur hebben overgegeven aan de Brigadecommandant van de Koninklijke Marechaussee te Woerden;

Overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal, dd. 16 juli 1963 opgemaakt en gesloten door Martinus Cornelis Grotendorst, wachtmeester der eerste klasse der Koninklijke Marechaussee en Albert Jan van de Scheur, marechaussee 1e klasse, opsporingsambtenaar, beiden behorende tot de brigade Woerden, zakelijk inhoudt als verklaring van:

Verbalisanten:

dat zij op 16 juli 1963 omstreeks 09.00 uur van de Rijkspolitie, Groep der Rijkspolitie te Bodegraven, te Bodegraven de soldaat A. H. W. K., en het door genoemde Rijkspolitie in beslaggenomen rijwiel met hulpmotor hebben overgenomen; dat zij genoemde K. en het rijwiel met hulpmotor genoemde dag omstreeks 10.30 uur hebben overgegeven aan de wachtmeester der 1e klasse der Koninklijke Marechaussee J. van Leeuwen, behorende tot de brigade Utrecht;

Overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal, dd. 25 juli 1963 opgemaakt en gesloten door Matthijs Johannes Colijn, opperwachtmeester der Koninklijke Marechaussee, 1e verbalisant, en Jan van Leeuwen, wachtmeester der eerste klasse der Koninklijke Marechaussee, beiden behorende tot de brigade Utrecht, zakelijk inhoudt als verklaring van:

Antonius Johannes Alexander Maria Rijkers:

dat hij, op 19 juli 1963 omstreeks 17.30 uur te Utrecht op het Stationsplein bemerkte, dat zijn rijwiel met hulpmotor, merk Zündapp, welke hij op 12 juli 1963 omstreeks 15.30 uur aldaar tegen een boom had neergezet, was verdwenen; dat genoemd rijwiel met hulpmotor hem in eigendom toebehoorde; dat hij niemand recht of toestemming heeft gegeven dit rijwiel met hulpmotor weg te nemen en zich toe te eigenen;

1e Verbalisant:

dat hij op 16 juli 1963 op de brigade der Koninklijke Marechaussee te Woerden een door de soldaat K ontvreemde bromfiets heeft overgenomen; dat hij op 20 juli 1963 omstreeks 13.45 uur genoemd rijwiel met hulpmotor heeft getoond aan Antnius Johannes Alexander Maria Rijkers, die hem verklaarde: „De bromfiets die U mij toont, herken „ik als mijn eigendom”;

Overwegende, dat blijkens een verklaring dd. 23 augustus 1963 opgemaakt door de plaatsvervangend Commandant Gestraftencompagnie

van het Depot voor Discipline te Nieuwersluis beklaagde van 13 juli 1963 te omstreeks 20.15 uur tot 16 juli 1963 te omstreeks 15.10 uur door ontvluchting ongeoorloofd afwezig is geweest van genoemd Depot;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — genoemde verklaring slechts gebezigd in verband met de inhoud van de overige bewijsmiddelen, ieder bewijsmiddel slechts gebezigd t.a.v. het feit en/of de feiten waarop het betrekking heeft — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

1. *„desertie, in tijd van oorlog gepleegd, terwijl de schuldige zich „naar het buitenland verwijdert en de schuldige het misdrijf „pleegt met medeneming van een wapen;*
2. *opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid *)*, in tijd van oorlog niet *„langer dan vier dagen durende, terwijl de schuldige het misdrijf „pleegt, terwijl hij is dienstdoende;*
3. *„diefstal”;*

voorzien en strafbaar gesteld bij:

1. artikel 98 juncto artikel 99 van het Wetboek van Militair Strafrecht;
2. artikel 97 junctis artikel 99 van het Wetboek van Militair Strafrecht en artikel 56 van de Wet op de Krijgstucht;
3. artikel 310 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat beklaagde van 27 juni 1963—15 juli 1963 voorlopig arrest heeft ondergaan en zich sedert 16 juli 1963 wederom in voorlopig arrest bevindt en de aard en omstandigheden der zaak vorderen dat dit arrest gehandhaafd blijft;

[Volgt: gevangenisstraf voor de tijd van 3 maanden met aftrek van een deel van het ondergane voorlopige arrest, nl. vanaf 16 juli 1963 — *Red.*].

*) Nu (al) het ten laste gelegde bewezen is verklaard, is ook bewezen het sub b aanhef en te ten laste gelegde, namelijk dat beklaagde het Depot voor Discipline heeft verlaten „met het oogmerk om zich voorgoed aan zijn dienstverplichtingen te onttrekken”, mitsdien opleverende „desertie”. (*Red.*)

Krijgsraad te Velde West

Vonnis van 30 oktober 1963

President: Kolonel Mr. Dr. J. P. van Erk; *Leden:* Lt. Kolonels W. N. C. Swaving en M. Valkman.
Raadsman: Kapitein W. G. Tibben.

Diefstal door twee verenigde personen (beroepssergeants) van een bromfiets.

(W.Sr. art. 311).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen H. P., geboren 22 april 1942, beroepssergeant, beklaagde,

Gezien: enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, in werkelijke dienst als beroepssergeant van de Koninklijke Landmacht, op of omstreeks 22 juli 1963 te Nijmegen tezamen en „in vereniging met sergeant C. F., althans alleen, met het oogmerk van „wederrechtelijke toeëigening heeft weggenomen een bromfiets, toebe- „horende aan Dirk van Bruchem, in elk geval aan anderen of een ander „dan aan hem, beklaagde, en zijn mededader of één hunner”;

Overwegende: enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe zakelijk heeft verklaard: dat hij, terwijl hij in werkelijke dienst was als beroepssergeant van de Koninklijke Landmacht, op 22 juli 1963 omstreeks 22.30 uur te Nijmegen samen en in overleg met de sergeant C. F. een bromfiets heeft weggenomen; dat deze bromfiets noch aan hem noch aan C. F. in eigendom toebehoorde; dat zij het deden met de bedoeling de bromfiets voor hen zelf te gebruiken en gedurende enige tijd te behouden; dat het niet hun bedoeling was de bromfiets, na daarop te hebben rondgereden, weer neer te zetten op de plaats, waar zij hem hadden weggenomen; dat zij van niemand recht of toestemming hadden de bromfiets weg te nemen en zich toe te eigenen; dat de bromfiets korte tijd later, toen zij werden aangehouden door de gemeentepolitie, omdat zij een tweede bromfiets wilden wegnemen, maar daarbij betrapt waren, uit zijn handen in beslag is genomen;

Overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal d.d. 24 juli 1963, opgemaakt en gesloten door Durk de Boer, wachtmeester der 1e klasse der Koninklijke Marechaussee, behorende tot de Brigade Nijmegen, zakelijk inhoudt als verklaring van:

C. F., beroepssergeant:

dat hij op 22 juli 1963 omstreeks 22.30 uur in Nijmegen liep en daar de hem bekende sergeant H. P. tegenkwam; dat deze hem vertelde dat hij wilde proberen een bromfiets te stelen; dat zij, toen zij op een gegeven moment een straatje ingingen en op een soort binnenplaats kwamen, een aantal bromfietsen zagen staan; dat zij eerst gekeken

hebben of er een bromfiets bij was die niet op slot stond; dat H. P., nadat zij daar even hadden gezocht, zei dat hij een bromfiets had gevonden, die niet op slot stond; dat zij, omdat er op dat moment te veel mensen liepen, de bromfiets niet meteen durfden mee te nemen en dat zij daarom even zijn blijven rondlopen; dat H. P. daarna naar die bromfiets is gegaan en hem heeft meegenomen; dat H. P. eerst een eindje met die bromfiets is gaan lopen en hem daarna heeft gestart; dat hij bij hem achterop is gaan zitten; dat zij enige tijd later door de gemeentepolitie zijn aangehouden en meegenomen naar het politiebureau;

Dirk Gosewinus van Bruchem:

dat hij op 22 juli 1963 omstreeks 22.00 uur zijn bromfiets heeft geplaatst in het Kerkegasje te Nijmegen; dat hem omstreeks 22.45 uur bleek dat zijn bromfiets was verdwenen; dat de bromfiets zijn eigendom is en dat hij niemand toestemming heeft gegeven hem weg te nemen en zich toe te eigenen;

Verbalisant:

dat hij de bromfiets, die door de gemeentepolitie in het bezit van de sergeant H. P. werd aangetroffen, aan aangever van Bruchem heeft getoond; dat deze verklaarde dat hij de hem getoonde bromfiets herkende als zijn eigendom en dat het dezelfde bromfiets was als die hij in het Kerkegasje had geplaatst;

Overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal dd. 22 juli 1963, opgemaakt en gesloten door Hendrikus Adrianus Leonardus Wilhelmina van Elsen en Leendert Jacobus Huijsman, beiden agent van gemeentepolitie te Nijmegen, zakelijk inhoudt als verklaring van:

Verbalisanten:

dat zij op 22 juli 1963 omstreeks 22.50 uur op het Kelfkensbos te Nijmegen, alwaar zij zich bevonden, werden aangesproken door de adjudant van politie te Nijmegen H. Brouwer en een persoon, Kaal genaamd, die meedeelden, dat er een poging tot bromfietsdiefstal had plaatsgehad en dat Kaal de daders zou kunnen herkennen; dat zij samen met Kaal een onderzoek hebben ingesteld; dat zij op het Mariënborg twee mannen zagen, die in het bezit waren van een bromfiets en die door Kaal als de daders werden herkend; dat zij beide mannen hebben aangehouden en ze hebben overgebracht naar het hoofdbureau van politie te Nijmegen; dat zij opgaven te zijn genaamd: H. P., geboren te 's-Hertogenbosch, 22 april 1942, militair, en C. F., geboren te Rotterdam op 3 november 1925, militair; dat genoemde bromfiets door hen in beslag is genomen; dat beide verdachten en de bromfiets op 22 juli 1963 omstreeks 23.30 uur zijn overgedragen aan de wachtmeester der 1e klasse de Boer van de Brigade Koninklijke Marechaussee te Nijmegen;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan met dien verstande dat hij heeft gehandeld tezamen en in vereniging met sergeant C. F.;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„Diefstal door twee of meer vereenigde personen’,
voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 311 juncto artikel 310 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat beklaagde op 30 oktober 1963 in voorlopig arrest is gesteld en de aard en omstandigheden der zaak vorderen dat dit arrest gehandhaafd blijft;

Overwegende, dat de Krijgsraad beklaagde op grond van het gepleegde feit ongeschikt acht in de militaire stand te blijven, doch niet tevens zodanig ongeschikt dat hij voor goed van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen behoort te worden ontzet;

[Volgt: veroordeling tot gevangenisstraf v.d.t.v. 4 weken met aftrek van voorarrest vanaf 30 oktober 1963; bekrachtiging van het bestaande arrest; ontslag uit de militaire dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen — de in deze zaak genoemde sergeant C. F. werd bij vonnis van dezelfde krijgsraad en dezelfde datum veroordeeld tot een gevangenisstraf v.d.t.v. 8 dagen met aftrek van voorarrest vanaf 30 oktober 1963; bekrachtiging van het bestaande arrest (geen ontslag) — *Red.*].

Krijgsraad te Velde Oost

Vonnis van 1 februari 1962

President: Kolonel Mr. Dr. K. N. Korteweg; *Leden:* Lt. Kolonel W. W. van der Hoek en Majoor P. Ridder.

Raadsman: Mr. F. K. R. C. Sassen te Nijmegen.

Als schildwacht een als zodanig op hem rustende verplichting niet nakomen: als soldaat met pistool op post gesteld bij een munitiebunker, in strijd met zijn consignes het hek geopend en zijn verloofde tot het te bewaken terrein toegelaten.

(W.M.Sr. art. 129).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen T. S., geboren 17 januari 1941, dpl. soldaat der 1e klasse, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst bij de Konink-

„lijke landmacht, althans als militair in de zin der wet, op of omstreeks „8 oktober 1961, derhalve in tijd van oorlog, te Assen, althans in „Nederland, toen hij als schildwacht, althans als wachthebbende, be- „horende tot enige wacht, op post was gesteld bij een munitiebunker „aldaar, de op hem als zodanig rustende verplichting om voortdurend „waakzaam te zijn, dan wel de verplichting om geen onbevoegden op „het terrein bij de munitiebunker toe te laten niet is nagekomen, heb- „bende beklaagde alstoen aldaar, zonder daartoe gerechtigd of ge- „noodzaakt te zijn, tijdens zijn wachtdienst, zijn meisje door een hek „binnengelaten en hebbende hij zich met dit meisje achter de munitie- „bunker opgehouden”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde bij zijn verhoor door de Officier-Commissaris zakelijk heeft verklaard:

Toen ik als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst was bij de Koninklijke landmacht, was ik als wachthebbende op 8 oktober 1961 te 19.00 uur ingedeeld bij de kazernewacht van de Johan Willem Friso-kazerne te Assen; deze wacht duurde tot 9 oktober 1961 te 19.00 uur; van 21.00 uur tot 23.00 op 8 oktober 1961 had ik de wacht bij de munitiebunker binnen die kazerne; ik was toen gekleed in eerste grijs, voorzien van mijn persoonlijk wapen, een pistool; ik was om ongeveer 21.00 uur door de korporaal van aflossing op post gesteld; ik had deze wacht al meer gelopen en kende de consignes; ik wist dat ik geen onbevoegden op het terrein bij de munitiebunker mocht binnenlaten; die munitiebunker is gelegen bij een hek dat genoemd kazernecomplex afsluit van de openbare weg; als schildwacht hebben wij de sleutel van genoemd hek onder ons; om ongeveer 21.45 uur die dag kwam mijn meisje X. Y. geheten; ik heb toen met de sleutel, die ik als schildwacht onder mij had, het hek geopend en mijn meisje binnengelaten en vervolgens het hek weer gesloten; mijn meisje was niet bevoegd het terrein bij de munitiebunker te betreden; ik had daartoe van niemand recht of vergunning gekregen; ik heb mij vervolgens met haar achter de munitiebunker opgehouden; een klein half uur later hoorde ik een jeep aankomen; ik zag dat daarin twee marechaussees waren gezeten; een marechaussee eerste klasse, die van Dijk bleek te heten, stelde mij een vraag over een fiets; mijn meisje was op de fiets gekomen en zij had deze buiten het hek laten staan;

Overwegende, dat Hendrikus van Dijk, rnr.: 37.08.23.070, bij zijn verhoor door de Officier-Commissaris bij de Krijgsraad als getuige onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

Op 8 oktober 1961 was ik tezamen met de marechaussee tweede klasse S. A. Deelstra op garnizoenspatrouille binnen de gemeente Assen; op een der tochten, die wij in een militaire jeep door Assen maakten, kwamen wij ongeveer 22.15 uur die dag op de Oude Gracht in Assen ter hoogte van de achterzijde van de Johan Willem Friso-kazerne aldaar; hier bevindt zich het buitenhek der kazerne, terwijl daarachter de munitiebunker van die kazerne is gelegen; ik zag een onbeheerd damesrijwiel aldaar tegen een boom staan; ik zag geen

schildwacht in de buurt van genoemde munitiebunker en ook niet bij het toegangshek; ik heb aldaar ongeveer een minuut gewacht; toen kwam er een militair achter de munitiebunker vandaan, die S. bleek te heten; ik heb hem gevraagd van wie genoemd damesrijwieltje was; S. zei dat die fiets van zijn meisje was en dat zijn meisje in de richting van de kazerne was weggelopen; ik heb S. opdracht gegeven zijn verloofde terug te halen; hij verdween achter de munitiebunker en kwam terug met zijn verloofde; zij vertelde dat zij X. Y. was geheten en dat S. haar door het hek had binnengelaten; ik heb S. opdracht gegeven zijn verloofde buiten het kazernecomplex te brengen en verder zijn dienst voort te zetten;

Overwegende, dat een afschrift „consignes Post Munitiemagazijn „Johan Willem Frisokazerne” voor eensluidend afschrift getekend op 22 december 1961 door de sergeant-administrateur van de A-compagnie 43e Bataljon Infanterie Chassé te Assen, onder meer inhoudt:

4. Ik laat alleen personen toe die in het bezit zijn van een door de kazernecommandant op naam getekende vergunning, tot het betreden van het complex;

5. Ik zal het hek bij het munitiemagazijn met de in mijn bezit zijnde sleutel alleen openen op last van de kazernecommandant en voor de heer L. van der Veen, die in het bezit is van een door de kazernecommandant getekend bewijs;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — genoemd afschrift van de consignes slechts als bewijsmiddel gebezigd in verband met de inhoud van de overige bewijsmiddelen — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste laste gelegd met zijn schuld daaraan, t.w.

„dat hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht, op 8 oktober 1961, derhalve in tijd van oorlog, te Assen, toen hij als schildwacht, op post was gesteld bij een munitiebunker aldaar, de op hem als zodanig rustende verplichting om geen onbevoegden op het terrein bij de munitiebunker toe te laten niet is nagekomen, hebbende beklagde alstoen aldaar, zonder daartoe gerechtigd of genoodzaakt te zijn, tijdens zijn wachtdienst, zijn meisje door een hek binnengelaten en hebbende hij zich met dit meisje achter de munitiebunker opgehouden”;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

*„als schildwacht *) eene als zoodanig op hem rustende verplichting „niet nakomen, in tijd van oorlog”;*

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 129 Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

*) De tenlastelegging vermeldt niet — behalve de qualificatieve aanduiding — op welke gronden, beklagde als „schildwacht” op post stond. (Red.)

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat de Krijgsraad beklagde op grond van het gepleegde feit ongeschikt acht in de klasse waarin hij is aangesteld te blijven dienen;

[Volgt: veroordeling tot militaire detentie v.d.t.v. 1 week, voorwaardelijk, met een proeftijd van 1 jaar en, onvoorwaardelijk, tot betaling van een geldboete van f 50, subs. 20 dagen hechtenis, voorts, onvoorwaardelijk, verlaging tot de stand van soldaat in de laagste klasse — *Red.*].

Krijgsraad te Velde Oost

Vonnis van 28 juni 1962

President: Kolonel Mr. K. N. Korteweg; *Leden:* Lt.-Kolonels A. J. Schotman en J. H. Gimbel.

Raadsman: Kapitein W. G. Tibben.

Weigeren zich te laten vaccineren tegen pokken en volharding in die weigering nadat zijn meerdere (Lt.-Kolonel-arts) hem erop had gewezen dat wanneer hij zou blijven weigeren, hij zich zou schuldig maken aan een strafbaar feit (strafverzwarende omstandigheid niet ten laste gelegd).

Geldboete van f 100.

(W.M.Sr. art. 114; W.Sr. art. 24; Wet Imm. Mil. art. 6).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen I. G., geboren 5 juli 1941, dpl. soldaat, beklagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht, althans als militair in de zin der wet, op of omstreeks 6 februari 1962, derhalve in tijd van oorlog, te s-Gravenhage, althans in Nederland, toen zijn meerdere de Luitenant-Kolonel-arts „W. Nanning, belast onder meer met pokken-vaccinatie, hem, beklagde, het bevel gaf, zich te laten vaccineren, heeft geweigerd aan voormeld dienstbevel te gehoorzamen, onder meer zeggende: „Ik weiger mij te laten inenten tegen pokken””;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklagde bij zijn verhoor door de Officier-Commissaris bij de Krijgsraad onder meer zakelijk heeft verklaard:

Op 6 februari 1962 — ik was toen als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht, ingedeeld bij de 104e Verbindingsondersteuningscompagnie, gelegerd in Kamp Holterhoek te

Eibergen — heb ik te 's-Gravenhage, toen mijn militaire meerdere, de Luitenant-Kolonel-arts W. Nanning, die gekleed was in de uniform der Koninklijke Landmacht, voorzien van de onderscheidigsteken van zijn rang, mij bevel gaf mij te laten vaccineren tegen de pokken, geweigerd aan voormeld bevel te gehoorzamen; ik weet dat als een meerdere mij een bevel geeft, ik daaraan moet gehoorzamen;

Overwegende, dat een ten processe aanwezig proces-verbaal nr. P 30/62, op afgelegde ambtseed opgemaakt en op 8 februari 1962 gesloten en getekend door Petrus Nicolaas Vriend, opperwachtmeester der Koninklijke Marechaussee, r.nr. 15.01.09.005, behorende tot de Brigade 's-Gravenhage der Koninklijke Marechaussee, zakelijk onder meer inhoudt als verklaring van:

Willem Nanning, Luitenant-Kolonel-arts, rnr. 11.07.07.009:

Ik ben Luitenant-Kolonel-arts bij de Sectie Preventieve Geneeskunde te 's-Gravenhage; op 6 februari 1962 verscheen te 's-Gravenhage voor mij de dienstplichtig soldaat I. G., van de 104e Verbindingsondersteuningscompagnie te Eibergen; hij is door zijn commandant hier heen gestuurd voor een pokkenvaccinatie; ingevolge artikel 6 van de Wet op de Immunisatie zijn de militairen verplicht zich te laten vaccineren; toen ik G. wilde behandelen, weigerde hij echter zich te laten vaccineren; ik heb G. er op gewezen dat wanneer hij bleef weigeren, hij zich schuldig maakte aan een strafbaar feit; hij bleef in zijn weigering volharden; ik heb hem nogmaals bevolen zich te laten vaccineren, maar hij bleef weigeren;

Verbalisant:

Op 6 februari 1962 is door de Luitenant-Kolonel-arts W. Nanning in mijn tegenwoordigheid aan dienstplichtig soldaat G. een dienstbevel gegeven om zich te laten vaccineren tegen pokken; G. antwoordde: „Ik weiger mij te laten inenten”;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan met uitzondering van de woorden „tegen pokken”;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„opzettelijke ongehoorzaamheid gepleegd in tijd van oorlog”,
voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 114 Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

[Volgt: veroordeling tot een geldboete van f 100, subs. 1 maand hechtenis — Red.]

Krijgsraad te Velde Oost

Vonnis van 8 november 1962

President: Kolonel Mr. K. N. Korteweg; *Leden:* Majoors G. A. v. d. Bergh en P. Ridder.

Raadsman: Kapitein G. J. Maarseveen.

Opzettelijke ongehoorzaamheid, meermalen gepleegd: als chauffeur van een militaire auto geen gevolg gegeven aan het bevel van zijn meerdere, de wagencommandant, zijn helmbandje (dat hij boven op de helm droeg) onder de kin te brengen en na een volgend bevel dit bandje ter hoogte van zijn neus gebracht; vervolgens, toen hij de toegelaten maximum-snelheid overschreed, nagelaten te voldoen aan het bevel van die meerdere, de snelheid tot de toegelatene terug te brengen, hem antwoordende „Stort in elkaar”.

Het bewezene levert een krijgstuchtelijk vergrijp op dat als een zelfstandige handeling moet worden beschouwd maar dat met het strafbare feit samenhangt, zodat de Krijgsraad bij de bepaling van de straf met dit vergrijp rekening houdt.

(W.M.Sr. art. 114; W.K. art. 60).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen T. S., geboren 13 augustus 1942, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst dienst bij de Koninklijke Landmacht, althans als militair in de zin der wet, op of omstreeks 26 juli 1962, derhalve in tijd van oorlog, te Arnhem en/of te Schaarsbergen, althans in Nederland, toen zijn meerdere, de wachtmeester J. P. ter Heege, naar aanleiding van het feit, dat beklaagde, fungerend als chauffeur van een batterij-wagen, het helmbandje boven op de helm droeg in plaats van onder de kin, hem, beklaagde, het bevel gaf, het helmbandje onder de kin te bevestigen, opzettelijk heeft nagelaten aan voormeld dienstbevel te gehoorzamen door willens en wetens niet terstond het helmbandje onder de kin aan te brengen, en vervolgens, toen genoemde meerdere hem, beklaagde, tijdens de rit, waarbij door beklaagde werd gereden met een snelheid boven de maximaal toegestane, de opdracht gaf snelheid te verminderen, ook dit bevel heeft geweigerd of opzettelijk heeft nagelaten te gehoorzamen, door met onverminderde snelheid door te blijven rijden, daarbij, na herhaling van voormeld bevel, voorts nog zeggende: „Stort jij in mekaar”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, met betrekking tot het aan beklaagde tenlastegelegde, dat daarin kennelijk tengevolge van typefout staat vermeld „dat hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst dienst bij de Koninklijke Landmacht” welke fout de Krijgsraad ambtshalve verbeterd in dier voege, dat daarvoor worde gelezen: „dat hij als dienstplichtig soldaat

„in werkelijke dienst bij de Koninklijke landmacht” door welke verbetering beklaagde niet in zijn verdediging wordt geschaad;

Overwegende, dat beklaagde bij zijn verhoor door de Officier-Commissaris onder meer zakelijk heeft verklaard:

Op 26 juli 1962 te ongeveer 08.15 uur ben ik met de wagen gekentekend KO 32-39 waarop ik toen als chauffeur was aangesteld, als bestuurder daarvan daarmede vanuit de Menno van Coehoornkazerne te Arnhem vertrokken naar Schaarsbergen. Ik was toen als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht en ingedeeld bij de 921e Afdeling Lichte Luchtdoelartillerie, gelegd in genoemde kazerne. Rechts naast mij gezeten, reed toen als passagier mede mijn militaire meerdere, de wachtmeester Ter Heege, die toen wagencommandant was. Ik kreeg toen van de wachtmeester bevel mijn helmbandje, dat ik op dat moment boven op de helm droeg, onder mijn kin te doen. Ik heb toen niet direct op dat bevel gereageerd. Even later heb ik mijn hand naar de helm gebracht om het helmbandje onder mijn kin te brengen. Op datzelfde moment gaf die wachtmeester mij nogmaals opdracht mijn helmbandje onder mijn kin te doen. Hierop is mijn helmbandje tegen mijn kin komen te hangen en ik heb dat bandje toen niet onder mijn kin bevestigd. Toen die wachtmeester even later de opmerking maakte dat ik boven de maximum snelheid zat, hetgeen waar was — mijn maximumsnelheid met die wagen mag 60 kilometer per uur zijn — heb ik niet gereageerd, maar ik heb, nadat ik fietsers gepasseerd was, mijn voet van het gaspedaal gehaald. De wachtmeester heeft mij nogmaals gezegd mijn snelheid te verminderen en even later vroeg hij mij, waarom ik geen snelheid minderde, als mij gezegd werd dat ik boven de maximum snelheid was. Toen was ik zo geïrriteerd geraakt dat ik hem heb geantwoord: „Stort in elkaar”. Dit alles gebeurde op de weg van Arnhem naar Schaarsbergen;

Overwegende, dat Johan Pieter ter Heege, geboren 3 mei 1938, bij zijn verhoor door de Officier-Commissaris bij de Krijgsraad als getuige onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

Op 26 juli 1962 te circa 08.30 uur vertrok de batterijwagen KO 32-39, die toen bestuurd werd door de soldaat S., naar Schaarsbergen. Ik reed toen rechts naast S. gezeten als passagier mede. Ik was wagencommandant. Ik was toen als dienstplichtig wachtmeester in werkelijke dienst bij de Koninklijke landmacht, ingedeeld bij de B-batterij van de 921e Afdeling Lichte Luchtdoelartillerie, gelegd in de Menno van Coehoornkazerne te Arnhem. Bij het weggrijden uit die kazerne door de uitgang Vijverlaan, bemerkte ik dat S. zijn helmbandje van de helm niet onder de kin, maar boven op de helm had. Ik heb S. toen bevel gegeven zijn helmbandje onder de kin te bevestigen. S. reageerde in het geheel niet op dat bevel. Ik heb dat bevel even later op duidelijke wijze herhaald. S. bracht zijn hand naar zijn helm en bracht het helmbandje tot onder zijn neus. Hij heeft dat helmbandje toen niet onder zijn kin bevestigd. Toen wij het bord naderden dat aangeeft einde maximum snelheid begon S. de snelheid van de wagen op te voeren. Ik zag dat hij boven de 60 kilometer per uur reed. Volgens militair voor-

schrift is de maximum snelheid met die wagen 60 kilometer per uur. Toen die snelheid tot 70 kilometer per uur was opgelopen, heb ik S. opdracht gegeven zijn snelheid te verminderen. S. reageerde in het geheel niet op mijn opdracht, en bleef met dezelfde snelheid doorrijden. Ik heb even later mijn bevel om de snelheid te verminderen herhaald. S. reageerde hierop met te zeggen: „Stort in elkaar” en hij verminderde zijn snelheid niet. Ik heb hem gevraagd wat hij zei, waarop hij herhaalde: „Stort jij in elkaar”;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — ieder bewijsmiddel slechts gebezigd ten aanzien van het feit en/of de feiten waarop het betrekking heeft — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

*„opzettelijke ongehoorzaamheid gepleegd in tijd van oorlog, meer-
malen gepleegd”*,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 114 Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat het bewezen verklaarde tevens oplevert een krijgstuchtelijk vergrijp, dat evenals het gequalificeerde strafbare feit, als een op zichzelf staande handeling moet worden beschouwd, doch met dit strafbare feit verband houdt, zodat de Krijgsraad bij de bepaling van de straf dit krijgstuchtelijk vergrijp mede in aanmerking neemt;

[Volgt: veroordeling tot een militaire detentie v.d.t.v. 3 weken — *Red.*].

Krijgsraad te Velde Oost

Vonnis van 24 januari 1963

President: Lt. Kolonel Mr. H. J. F. Bijvoet (plv.); *Leden:* Majoor J. W. A. Notten en Kapitein W. J. Esseveld.

Raadsman: Mr. J. v. d. Deure, advocaat te Ede.

Aan zijn schuld te wijten lichamelijk letsel: in het duister en bij regen aan de rechterkant op een onverlichte rijweg gelopen, gekleed in camouflagepak, waardoor een hem achteropkomende bromfietser tegen hem aangereden is en bij zijn val zijn sleutelbeen heeft gebroken..

(W.Sr. art. 24, 308).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen H. A. J. M., geboren 29 januari 1942, dpl. soldaat, beklagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 11 september 1962 te omstreeks 20.45 uur
 „te Loenen, gemeente Apeldoorn, althans in Nederland, als voetganger
 „gekleed in camouflagepak daarmee hoogst roekeloos en onvoor-
 „zichtig heeft gelopen op de rechterzijde van de voor het openbaar
 „verkeer openstaande rijweg, de Hoofdweg, en wel op de rijbaan daar-
 „van terwijl deze weg ter plaatse onverlicht was en het regende zodat
 „het kon gebeuren dat hij, beklagde, ter plaatse voor het verkeer niet
 „of nauwelijks waarneembaar was, waardoor een hem, beklagde, van
 „achteren naderende bromfiets tegen hem, beklagde, is opgereden,
 „en het derhalve aan zijn, beklagdes, grove schuld in ieder geval mede
 „aan zijn, beklagde's, grove schuld is te wijten geweest dat deze
 „bromfietser, Johannes Albertus Meulenbeek, is komen te vallen en
 „zijn linker sleutelbeen heeft gebroken, althans zodanig lichamelijk
 „letsel heeft opgelopen dat hij zijn bezigheden als molenaarsknecht
 „gedurende verscheidene weken niet heeft kunnen verrichten althans
 „terzake dat hij op tijd en plaats vermeld op de rijbaan van de voor
 „het openbaar rij- en ander verkeer openstaande weg, de Hoofdweg,
 „zijnde een verharde weg gelegen buiten de bebouwde kom en waar-
 „langs geen voet- en rijwielpaden aanwezig waren op de voor hem
 „rechterzijde, althans niet op de voor hem uiterste linkerzijde van die
 „rijbaan heeft gelopen”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklagde bij zijn verhoor door de Officier-Commissaris onder meer zakelijk heeft verklaard:

Op 11 september 1962 liep ik met de korporaal Lebens van mijn onderdeel over de Hoofdweg te Loenen in de richting Loenen-centrum. Aanvankelijk liepen wij aan de linkerzijde van de weg tot wij ongeveer 75 meter verderop een bushalte zagen. Zowel Lebens als ikzelf waren gekleed in camouflagepakken. Het zicht was slecht doordat het donker was en het bovendien regende. Toen wij die bushalte hadden gezien, zijn Lebens en ik meteen de weg overgestoken waarna wij verder aan de rechterzijde van de weg naar de bushalte liepen. Daarbij liep ik zelf op de uiterste rechterzijde van de rijbaan van de weg. Plotseling hoorde ik achter ons het geluid van een bromfiets die ons achterop kwam rijden. Een ogenblik later kreeg ik een stoot tegen mijn linkerbeen waardoor ik kwam te vallen. Even later merkte ik dat een bromfietser, die tegen mij was aangereden, ook was gevallen. Nadat de bromfietser door Lebens van onder zijn bromfiets was bevrijd en overeind was geholpen, hoorde ik hem klagen over pijn in zijn hoofd en zijn schouders. Er was geen straatverlichting ter plaatse;

Overwegende, dat Johannes Albertus Meulenbeek, oud 22 jaar, bij zijn verhoor door de Officier-Commissaris als getuige onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

Op 11 september 1962 tussen 20.30 en 21.00 uur reed ik als bestuurder van mijn bromfiets daarmee op de Hoofdweg te Loenen in de richting van Loenen-Centrum. Het was op die weg donker en bo-

vendien was het zicht slecht doordat het regende. Plotseling zag ik in het licht van mijn schijnwerper voor mij uit twee schimmen en meteen daarop kwam ik in aanraking met de meest linkse van die twee. Door de aanrijding ben ik komen te vallen en bij die val heb ik onder meer mijn linkersleutelbeen gebroken, waardoor ik gedurende vijf weken mijn werkzaamheden als molenaarsknecht niet heb kunnen verrichten. Ter plaatse van het ongeval stond geen straatlantaarn;

Overwegende, dat een ten processe aanwezige proces-verbaal nr. P. 277/62, op afgelegde ambtseed opgemaakt en op 25 september 1962 gesloten en getekend door Johannes Adiranus Maria Theresia de Wolff, wachtmeester der Koninklijke Marechaussee, en Jacob Nicolaas Hopman, marechaussee der eerste klasse, beiden behorende tot de Brigade Apeldoorn van de Koninklijke Marechaussee, zakelijk onder meer inhoudt als verklaring van verbalisanten:

Naar aanleiding van een op 11 september 1962, omstreeks 21.15 uur ontvangen telefonisch bericht van de gemeentepolitie Apeldoorn, inhoudende, dat er op de Hoofdweg te Loenen, in de gemeente Apeldoorn, een verkeersongeval had plaatsgevonden, waarbij twee militairen waren betrokken, hebben wij ons terstond naar de plaats van het ongeval begeven. Op 11 september 1962, omstreeks 21.40 uur, hebben wij aldaar het volgende gezien en waargenomen: het ongeval had plaatsgevonden op de voor het openbaar rij- of ander verkeer openstaande weg, de Hoofdweg, ter hoogte van perceel no. 181, ter plaatse gelegen te Loenen, gemeente Apeldoorn;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde primair is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten:

„dat hij op 11 september 1962 te omstreeks 20.45 uur te Loenen, „gemeente Apeldoorn, als voetganger gekleed in camouflagepak daar- „mede hoogst onvoorzichtig heeft gelopen op de rechterzijde van de „voor het openbaar verkeer openstaande rijweg, de Hoofdweg, en wel „op de rijbaan daarvan, terwijl deze weg ter plaatse onverlicht was en „het regende zodat het kon gebeuren dat hij, beklaagde, ter plaatse „voor het verkeer niet of nauwelijks waarneembaar was, waardoor een „hem, beklaagde, van achteren naderende bromfets tegen hem, be- „klaagde, is opgereden, en het derhalve aan zijn, beklaagdes, grove „schuld is te wijten geweest dat de bromfietser, Johannes Albertus Meulenbeek, is komen te vallen en zijn linkersleutelbeen heeft gebroken, „waardoor hij zijn bezigheden als molenaarsknecht gedurende ver- „scheidene weken niet heeft kunnen verrichten”;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„aan zijn schuld te wijten hebben dat een ander zodanig lichamelijk „letsel bekommt waaruit tijdelijke verhindering in de uitoefening zijner „beroepsbezigheden ontstaat”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 308 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat nu het primair tenlastegelegde bewezen is verklaard, het subsidiair tenlastegelegde onderzoek noch beslissing behoeft;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde primair meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

[Volgt: veroordeling tot een geldboete van *f* 30, subs. 12 dagen hechtenis — *Red.*].

Krijgsraad te Velde Oost

Vonnis van 4 september 1963

President: Kolonel Mr. K. N. Korteweg; *Leden:* Lt. Kolonels A. Timmerman en A. P. de Bruyn.

Raadsmans: Mr. M. P. C. H. Bouwens, advocaat te Nijmegen.

Diefstal met valse sleutels: het openen van een sigaretten-automaat met een in gewicht en grootte op een gulden gelijkende metalen schijf.

(W.Sr. art. 311).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen A. K. M. B., geboren 26 juni 1943, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 31 mei 1963 te Ede, in elk geval in Nederland, met het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening heeft weggenomen uit een sigaretten-automaat een pakje sigaretten, toebehorende aan A. M. P. ten Velde, in elk geval aan anderen of een ander dan hem, beklaagde, hebbende hij voormeld pakje sigaretten onder zijn bereik gebracht, door in de voor geldstukken bestemde gleuf van voormelde automaat in plaats van een gulden een slechts in gewicht en omvang enigszins op een gulden gelijkende metalen schijf (zijnde niet een voor het ontsluiten van deze automaat bestemd geldstuk) — welke hij had vervaardigd om zich op wederrechtelijke wijze in het bezit van sigaretten te kunnen stellen — te werpen en vervolgens de lade in voormelde automaat waarin zich de weg te nemen sigaretten bevonden te openen, nadat voormelde metalen schijf het slot daarvan ontsloten had”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde bij zijn verhoor door de Officier-Commissaris zakelijk heeft verklaard:

Ik heb op een van de laatste dagen van mei 1963 op de radiozolder in de van Essenkazerne te Ede het idee gekregen om iets te maken, waardoor ik van uit een automaat mij van een pakje sigaretten zou kunnen voorzien. Ik heb daar toen een tweetal schijven van metaal (soldeermetaal) gemaakt, die de grootte en ongeveer het gewicht van een gulden hadden met de bedoeling deze schijven te gebruiken om een sigarettenautomaat te openen. Op 31 mei 1963 heb ik één van de door mij gemaakte schijfjes metaal geworpen in de voor guldens bestemde gleuf van een sigarettenautomaat. Deze sigarettenautomaat was bevestigd vóór aan een winkel aan de Stationsweg te Ede. Nadat ik het schijfje in de automaat had geworpen, kon ik daardoor het laatje van de Winfieldsigaretten in die automaat openen. Ik heb het pakje Winfieldsigaretten uit die lade genomen met de bedoeling deze sigaretten zelf op te roken. Ik wist dat de sigaretten mij niet toebehoorden en dat ik van niemand recht of toestemming had gekregen om die sigaretten anders dan na inwerpen van een gulden uit de automaat weg te nemen en mij toe te eigenen;

Overwegende, dat een ten processe aanwezig proces-verbaal nr. P. 146/63, op afgelegde ambtseed opgemaakt en op 20 juni 1963 gesloten en getekend door Dirk de Boer, wachtmeester der 1e klasse der Koninklijke Marechaussee, behorende tot de Brigade Ede der Koninklijke Marechaussee, onder meer zakelijk inhoudt als verklaring van:

Antonius Maria Petrus ten Velde, sigarenwinkelier te Ede Stationsweg 122:

Op 31 mei 1962, omstreeks 21.00 uur, bevond mijn vrouw zich in de sigarenwinkel en zag toen dat er buiten bij de sigarettenautomaat een militair bezig was om sigaretten uit de automaat te trekken. Dit wilde de militair niet lukken. Uiteindelijk lukte het hem toch om een pakje Winfield uit de automaat te krijgen. Mijn vrouw hoorde dat de militair daarna weer een muntstuk in de automaat deed. Nadat hij dit had gedaan liep hij weg zonder de sigaretten uit de automaat te trekken. Hij liep blijkbaar weg omdat er andere mensen bij de automaat kwamen. Gezien het gedrag van de militair kreeg mijn vrouw argwaan en keek in de geldbak van de automaat. Ze zag dat daar twee stukken van een soort metaal in de geldbak lagen ter grootte van een gulden. Op 1 juni 1963, omstreeks 23.45 uur kwam ik thuis. Ik zag toen bij de automaat van mijn sigarenwinkel weer een militair staan die blijkbaar bezig was om sigaretten uit de automaat te halen. Ik liep naar de automaat. Ik zag dat de militair zijn vingers in het bakje stak waar het geld in valt wanneer de automaat weigert. Door de manier van doen van deze militair kreeg ik de indruk dat het dezelfde wel eens kon zijn, die de vorige avond door mijn vrouw bij de automaat was gezien. Ik zei tegen de militair: „Wil het niet lukken?“. De militair zei daarop tegen mij dat de automaat stuk was. Ik zei tegen hem dat ik zelf de automaat wel eens zou proberen zodat hij kon zien dat hij niet stuk was. Omdat ik geen losse gulden in mijn zak had, liep ik de kapperswinkel binnen, die zich naast de sigarettenwinkel bevindt, om

een gulden te halen. Toen ik buiten kwam was de militair echter verdwenen. Nadat de militair weg was, bleek dat er in de geldla van de automaat weer een zelfde soort stuk metaal ter grootte van een gulden aanwezig was als de avond tevoren. De automaat met de daarin aanwezige sigaretten behoort bij de winkel en is mijn eigendom. Ik heb niemand toestemming gegeven om anders dan met de daarvoor bestemde geldstukken sigaretten uit de automaat te halen;

Verbalisant:

Op 4 juni 1963 heb ik de verdachte B. met de aangever Ten Velde geconfronteerd. Hij verklaarde mij als volgt:

„De militair, die ik hier voor mij zie en die U B. noemt, herken ik „als dezelfde militair die ik op 1 juni 1963, omstreeks 23.45 uur, bij „mijn sigarettenautomaat heb aangetroffen”;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, met uitzondering van de woorden „of omstreeks”, „in elk geval in Neder- „land”, en „in elk geval aan anderen of een ander dan hem, beklagde”;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„*diefstal, waarbij de schuldige het weg te nemen goed onder zijn „bereik heeft gebracht door middel van valse sleutels*”;

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 311 juncto artikel 310 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat de Krijgsraad de inbeslaggenomen op guldens gelijkende metalen schijven, met behulp waarvan het bewezenverklaarde feit is begaan, van zodanige aard bevindt dat het ongecontroleerde bezit daarvan in strijd is met het algemeen belang;

[Volgt: veroordeling tot gevangenisstraf voor de tijd van 1 maand, waarvan 2 weken voorwaardelijk, met een proeftijd van 3 jaren aan het verkeer onttrokken verklaring van de in beslag genomen op guldens gelijkende metalen schijven — *Red.*].

Krijgsraad te Velde Oost

Vonnis van 10 oktober 1963

President: Kolonel Mr. K. N. Korteweg; *Leden:* Lt. Kolonels W. F. B. Proper en V. Thorn Leeson.

Raadsman: Kapitein W. G. Tibben.

Desertie in tijd van oorlog, dienstdoende en zich in het buitenland verwijderende: Samen met een ander met streng arrest gestrafte soldaat zich te La Courtine verwijderd met het oogmerk om zich voorgoed aan zijn dienstverplichtingen te onttrekken.

(W.M.Sr. art. 98, 99).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen E. H., geboren 11 december 1943, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, terwijl hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst „was bij de Koninklijke Landmacht, althans als militair in de zin der „wet, op of omstreeks 8 augustus 1963 te omstreeks 22.30 uur, der- „halve in tijd van oorlog, terwijl hij de krijgstuchtelijke straf van 10 „dagen streng arrest onderging, zijn te La Courtine, althans in Frank- „rijk, gelegen onderdeel heeft verlaten, met het oogmerk zich voorgoed „aan zijn dienstverplichtingen te onttrekken en daarvan sindsdien op- „zettelijk dan wel met zijn schuld daaraan ongeoorloofd afwezig is „geweest en gebleven, totdat hij op of omstreeks 12 augustus 1963 te „omstreeks 13.00 uur te of nabij Avignon is aangehouden”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde bij zijn verhoor door de Officier-Commissaris op 9 september 1963 zakelijk onder meer het volgende heeft verklaard:

Op 8 augustus 1963 — ik was toen als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht en ingedeeld bij de B-compagnie 44ste Infanteriebataljon, toen in verband met een bevolen dienstoefening gelegerd in kamp La Courtine te La Courtine in Frankrijk — heb ik te omstreeks 22.30 uur, terwijl ik toen gestraft was met een krijgstuchtelijke straf van 10 dagen streng arrest, tezamen met de soldaat Smeets mijn te La Courtine gelegen onderdeel verlaten en ik ben, terwijl ik weggegaan was met het idee mij verder voorgoed aan mijn dienstverplichtingen te onttrekken, daarvan sindsdien willens en wetens afwezig geweest en gebleven, totdat ik op 12 augustus 1963 te omstreeks 12.00 uur door de Franse politie te Avignon ben aangehouden. Ik was toen onderweg naar een zeehaven om aan te monstere dan wel om daar te gaan werken;

Overwegende, dat bovengenoemde Justitiële Verklaring onder meer vermeldt dat beklaagde van 8 augustus 1963 tot 12 augustus 1963 onafgebroken zonder recht of vergunning, derhalve ongeoorloofd, afwezig

geweest is van zijn onderdeel de B-compagnie van het 44ste Infanterie Bataljon, gelegerd te La Courtine, kamp La Courtine, en dat hij is aangehouden op 12 augustus 1963 te Avignon;

Overwegende, dat een ten processe aanwezige straflijst onder meer vermeldt dat aan E. H. op 4 augustus 1963 door de Commandant van de B-compagnie van het 44ste Infanterie Bataljon is opgelegd de krijgstuchtelijke straf van 10 dagen streng arrest, welke straf op 4 augustus 1963 aan H. is aangezegd;

Overwegende dat een ten processe aanwezig Proces-Verhaal nr. 33/63 op afgelegde ambtseed opgemaakt en op 17 augustus 1963 te La Courtine gesloten en getekend door Matheus Cornelis Peffer, opperwachtmeester van de Koninklijke Marechaussee, behorende tot het Detachement La Courtine van de 11de Marechaussee Compagnie, onder meer bevat een verklaring van Gerard Martin Marie Smeets, die onder meer het volgende zakelijk verklaart:

Op 5 augustus 1963 ben ik gestraft met 14 dagen streng arrest en ik ben die dag ingesloten in de daarvoor bestemde cel in het kamp La Courtine. Op 8 augustus 1963 heb ik gezegd dat ik er vandoor zou gaan. H. heeft toen gezegd dat hij mee zou gaan. Wij zijn om ongeveer 22.15 uur naar buiten geklommen. Wij, dat zijn H. en ik, zijn daarna naar Parijs gereden. Wij wilden een havenplaats zien te bereiken. Het lag in onze bedoeling daar of een schip te vinden of in die haven werk te vinden. In ieder geval waren wij niet van plan naar de kazerne terug te gaan. Wij wilden ons voorgoed aan onze dienstverplichtingen onttrekken;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht hetgeen beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten:

„dat hij, terwijl hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst „was bij de Koninklijke Landmacht, op 8 augustus 1963 te omstreeks „22.30 uur derhalve in tijd van oorlog, terwijl hij de krijgstuchtelijke „straf van 10 dagen streng arrest onderging, zijn te La Courtine in „Frankrijk gelegen onderdeel heeft verlaten, met het oogmerk zich „voorgoed aan zijn dienstverplichtingen te onttrekken en daarvan sinds- „dien opzettelijk ongeoorloofd afwezig is geweest en gebleven, totdat „hij op 12 augustus 1963 te omstreeks 13.00 uur te Avignon is aan- „gehouden”;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„desertie in tijd van oorlog gepleegd, waarbij de schuldige het mis- „drijf pleegt terwijl hij is dienstdoende en terwijl hij zich in het buiten- „land verwijdert”;

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 98 juncto 99 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of

omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat beklaagde zich sedert 14 augustus 1963 in voorlopig arrest te ondergaan als krijgstuuchtelijke straf van verzuwaard arrest bevindt in het Depot voor Discipline te Nieuwersluis;

Overwegende, dat de Krijgsraad bevindt dat de aard en de omstandigheden van de zaak vorderen dat de beklaagde, die in arrest is, daarin behoort te blijven, waarover bij afzonderlijke dispositie is beslist;

Overwegende, dat naar het oordeel van de Krijgsraad deze in voorarrest doorgebrachte tijd van de op te leggen vrijheidsstraf geheel in mindering behoort te worden gebracht, zijnde van 14 augustus 1963 tot de dag van de tenuitvoerlegging van dit vonnis;

[Volgt: veroordeling tot een militaire detentie v.d.t.v. 2 maanden met aftrek voorarrest vanaf 14 augustus 1963 — *Red.*].

Krijgsraad te Velde Oost

Vonnis van 17 oktober 1963

President: Kolonel Mr. K. N. Korteweg; *Leden:* Lt. Kolonel Jhr. F. F. Röell en Majoor G. A. van den Bergh.
Raadsman: Mr. J. van der Deure.

Opzettelijk en wederrechtelijk wegmaken van enig goed: een karabijn gevonden hebbende, met de bedoeling die karabijn te laten verdwijnen (te vernietigen), deze ondergebracht bij een derde, die de karabijn in zijn woonark onder de vloer verborg.

(W.Sr. art. 310, 321, 350).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair tegen G. R. B., geboren te Malang, 19 april 1941, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 27 of 29 september 1962 te Neubruchhausen, althans in Duitsland, alwaar hij met zijn onderdeel aan een „bevolen oefening deelnam, dan wel te Steenwijkerwold, althans in „Nederland, opzettelijk een karabijn, toebehorende aan de Staat der „Nederlanden, althans aan een ander dan aan hem, beklaagde, welke „karabijn hij had gevonden, althans anders dan door misdrijf onder „zich had, wederrechtelijk zich heeft toegeëigend, althans zo op het „voorgaande geen veroordeling kan of mocht volgen terzake dat hij „alstoen aldaar die karabijn met het oogmerk van wederrechtelijke toe„eigening heeft weggenomen, althans alstoen aldaar die karabijn, die „hij had gevonden opzettelijk en wederrechtelijk weggemaakt door die

„karabijn alstoen opzettelijk en wederrechtelijk uit de legerplaats „Steenwijkerwold weg te smokkelen en in een woonschuit te Utrecht „onder te brengen”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat de Krijgsraad niet wettig en overtuigend bewezen acht hetgeen beklagde primair en subsidiair is tenlastegelegd, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklagde bij zijn verhoor door de Officier-Commissaris op 25 september 1963 onder meer het volgende zakelijk verklaarde:

Op 29 september 1963 bevond ik mij in de legerplaats Steenwijkerwold. Ik zou die dag met klein verlof vertrekken. Toen ik tijdens het schoonmaken van mijn jeep onder de achterbank een karabijn vond, schrok ik hevig. Ik wist dat soldaat Herni zijn karabijn miste en ik vreesde dat mijn klein verlof-datum in gevaar zou komen als ik mijn vondst meldde. Ik besloot toen die karabijn te laten verdwijnen. Ik heb de karabijn uiteengenomen, hem uit de legerplaats Steenwijkerwold gesmokkeld en hem meegenomen naar Utrecht. Ik wilde de karabijn niet in mijn huis bewaren en ik heb hem meegenomen naar de woonschuit van de Ridder in de Vecht te Utrecht. Ik heb de karabijn in de woonschuit van de Ridder ondergebracht. Ik wist dat die karabijn rijkseigendom was, in ieder geval mij niet toebehoorde, en ik had van niemand recht of toestemming gekregen die karabijn voor de Staat onvindbaar te maken;

Overwegende, dat een ten processe aanwezig Proces-Verbaal no. P 186/63 op afgelegde ambtseed opgemaakt en op 12 juli 1963 gesloten en getekend door Simon Pieter Niehof, wachtmeester 1ste klasse der Koninklijke Marechaussee, behorende tot de Brigade Steenwijkerwold, der Koninklijke Marechaussee, zakelijk onder meer inhoudt als verklaring van:

Eduard Jacobus Elbertus Herni, dienstplichtig soldaat, rnr.: 42.11.19.153:

Op of omstreeks 27 september 1962 lag ik in bivak nabij Neubruchhausen. Ik sliep met soldaat B. in één tent. Na de reveille heb ik mijn karabijn bij de tent tegen een boom gezet. Later ben ik naar de tent gegaan om mijn karabijn te halen. De karabijn stond toen niet meer tegen de boom. De karabijn nr. 3063907 is eigendom van de Staat der Nederlanden en was mij in bruikleen verstrekt. Ik heb niemand recht of toestemming gegeven om deze karabijn weg te nemen en te behouden;

Overwegende, dat een ten processe aanwezig Proces-Verbaal nr. 656/63 op afgelegde ambtseed opgemaakt en op 18 juni 1963 te Utrecht gesloten en getekend door Lubbert Koster, hoofdagent van gemeentepolitie te Utrecht, onder meer bevat een verklaring van Bernardus Fritz Gerardus de Ridder, geboren te Soekowono 12 juni 1922, die onder meer het volgende zakelijk verklaarde:

Eind september 1962 kwam Rudy B. bij mij. Hij liet mij een junglekarabijn zien. Ik bood hem er f. 60,— voor. Hij wilde het wapen even-

wel niet verkopen, maar hij wilde het vernietigen. Daarop heb ik hem voorgesteld om mij het wapen in bewaring te geven. B. heeft mij die jungle-karabijn in bewaring gegeven. Ik verstopte die karabijn onder de vloer in mijn woonark;

Overwegende, dat een ten processe aanwezig Proces-Verbaal van Inbeslagneming Vuurwapenen op afgelegde ambtseed opgemaakt en op 23 april 1963 te Utrecht gesloten en getekend door Cornelis Hogenbirk en Adrianus Johannes Koops, respectievelijk hoofdagent en agent van gemeentepolitie te Utrecht, onder meer bevat een verklaring van verbalisanten die onder meer zakelijk het volgende verklaren:

Op 2 mei 1963 bevonden wij ons in de woonark „Astronef”, liggend in de Vecht, nabij perceel Fortlaan 8/10 te Utrecht. De bewoner van deze woonark, Bernardus Fritz Gerardus de Ridder, verklaarde dat hij onder de vloer in het ruim van zijn schip een jungle-karabijn had verstopt. Bij onderzoek in bedoelde woonark hebben wij — verbalisanten — aldaar onder meer aangetroffen en in beslag genomen een jungle-karabijn, no. 3063907;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde meer subsidiair is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten:

„dat hij op of omstreeks 29 september 1962 in Nederland, opzettelĳk een karabijn, toebehorende aan de Staat der Nederlanden, die hij „had gevonden opzettelijk en wederrechtelijk heeft weggemaakt door „die karabijn alstoen opzettelijk en wederrechtelijk uit de legerplaats „Steenwijkerwold weg te smokkelen en in een woonschuit te Utrecht „onder te brengen”;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„opzettelijk en wederrechtelijk enig goed, dat geheel of ten dele aan „een ander toebehoort, wegmaken”;

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 350 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf v.d.t.v. 6 weken — Red.].

NASCHRIFT

De jurisprudentie terzake van het begrip „wegmaken” is betrekkelijk schaars en ook daarom is bovenstaand vonnis interessant.

De Hoge Raad huldigt een betrekkelijk ruim begrip: het is niet nodig dat het goed volkomen heerloos of zoek is gemaakt. LANGEMEYER zou zich liever verenigen met de engere opvatting van de lagere recht-

spraak (zie NOYON, aant. 1 op art. 350). In het bijzonder wanneer voor een laakbare gedraging een strafrechtelijk onderdak gezocht moet worden (joy-riding met een fiets) kan de ruime opvatting van de Hoge Raad uitkomst brengen. Men zie het arrest van 31 mei 1960 (N.J. 1960 — 488; M.R.T. LIV, 1961, blz. 99) met noot B.V.A.R.

Het wil mij voorkomen dat in bovenstaand vonnis de werking van artikel 350 te ver opgerekt is. Beklaagde vond een karabijn en nam die mee. Zijn bedoeling was, de karabijn te vernietigen (een eigenaarsdaad: een vorm van het als heer en meester over het goed beschikken) dus: zich de karabijn toe te eigenen. Dat beklagde, in afwachting van de tenuitvoerlegging van zijn specifieke toeëigeningsdaad de karabijn in bewaring gaf bij een heler, maakt zijn daad niet tot een wegmakingsdaad. Immers, als het zijn bedoeling was geweest de karabijn te gelde te maken, zou het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening evenmin beïnvloed zijn door het tijdelijk bij een derde in bewaring geven van het gestolen of verduisterde goed. W. H. V.

Krijgsraad te Velde Zuid

Vonnis van 26 september 1963

President: Lt. Kolonel Mr. P. E. Kloots (plv.); *Leden:* Lt. Kolonels

D. Overbeke en H. A. D. Nieuwenhuis.

Raadsman: Ritmeester W. B. Schuurman.

Als schildwacht een als zodanig op hem rustende verplichting niet nakomen: als schildwacht over een zevental munitiebunkers op een kist gaan zitten en niet bemerkt dat aldaar munitie werd geladen.

(W.M.Sr. art. 129).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen G. M. G. P., geboren 28 juni 1943, dpl. soldaat, beklagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 23 juli 1963 te Oirschot, terwijl hij als „dienstplichtig huzaar in werkelijk militaire dienst was bij de Konink- „lijke Landmacht en als schildwacht bewapend met pistool op post „was gesteld bij een zevental munitiebunkers van de legerplaats Oir- „schot, in strijd met de als zodanig op hem rustende verplichting om „voortdurend paraat en waakzaam te zijn gedurende enige tijd onvol- „doende waakzaam is geweest, immers werd hij toen aldaar aange- „troffen, zittende op een kist en wel zodanig dat hij onvoldoende over- „zicht had op genoemde bunkers, zodat het kon voorkomen dat toen „aldaar munitie werd geladen, zonder dat hij daarvan wist”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

Terwijl ik als dpl. huzaar in werkelijke militaire dienst was bij de Kon. Landmacht en als schildwacht op post was gesteld bij een munitiebunker in de legerplaats Oirschot te Oirschot en de verplichting had tussen 13.00 en 15.00 uur op 23 juli 1963 voortdurend paraat en waakzaam te zijn, ben ik in strijd met die verplichting niet voortdurend paraat en waakzaam geweest, zodat het mogelijk was, dat zich personeel in deze bunker begaf om munitie te laden, zonder dat ik dit tijdig opmerkte;

Overwegende, dat het ten processe overgelegde Procesverbaal van Huishoudelijk Onderzoek d.d. 24 juli 1963, opgemaakt door W. B. Schuurman, Ritmeester der Huzaren en O. E. Overbeek, 1e Luitenant der Huzaren, onder meer zakelijk inhoudt:

als verklaring van W. G. Cath, dpl. Kornet:

Op 23 juli 1963 te omstreeks 13.45 uur controleerde ik als officier van Piket de post bij de munitiebunker. Ik trof de post aan zittend op een kist kennelijk in een minder waakzame toestand daar hij niet had gemerkt dat enkele personen de deur van het munitiemagazijn hadden geopend en kennelijk munitie wilden laden in een gereedstaande jeep. Zijn consigne luidde dat hij deze mensen moest controleren. De post bleek te zijn de dpl. huzaar P. van A esk. 11e Tank Bat.;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — wordende het procesverbaal van Huishoudelijk Onderzoek slechts gebezigd in verband met de overige bewijsmiddelen — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, met uitzondering van de woorden „of omstreeks”;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„Als schildwacht een als zodanig op hem rustende verplichting niet „nakomen, in tijd van oorlog”,

voorzien en strafbaar gesteld bij art. 129 Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

[Volgt: veroordeling tot een militaire detentie v.d.t.v. 2 weken — Red.]

Krijgsraad te Velde Zuid

Vonnis van 10 oktober 1963

President: Kolonel Mr. P. E. Kloots; *Leden:* Kolonel P. W. van Duin en Lt. Kolonel F. G. J. de Waal.

Feitelijke insubordinatie: in een opwelling van drift, als wachtheb- bende, de wachtcommandant, zijn militaire meerdere, aangevallen en hem gestompt en geschopt, daarbij naar aanleiding van een ontvangen opdracht zeggende: „Wat moet jij, jochie?” en „Ik doet het niet” (niet ten laste gelegd).

(W.M.Sr. art. 117, 120).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen T. V. D. H., geboren 24 september 1943, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 7 juni 1963 te Roermond, terwijl hij als „dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst was bij de Koninklijke „Landmacht, opzettelijk zijn meerdere, de sergeant der 1e klasse R. K. „Meijer, feitelijk aanrandende, deze met een zijner geschoeide voeten „tegen diens lichaam heeft geschopt of getrapt en/of deze met een zijner „tuist een vuiste gebalde handen tegen diens gezicht, althans tegen diens „lichaam heeft geslagen, gestoten of gestompt”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

Op 6 juni 1963 kwam ik van 19 uur tot 7 juni 1963 19 uur op wacht. 7 juni 1963 om 7 uur nam sergeant R. K. Meijer als wachtcommandant de wacht over. In de loop van de dag groeide er steeds meer weerzin tegen onze wachtcommandant de sergeant 1e klasse Meijer. De enige reden daarvoor was, dat de sergeant ons voortdurend stipt dienst liet doen. Omdat ik iedere keer weer overeind moest komen, was ik geprikkeld geraakt. In het laatste uur van de wacht te ± 18.15 uur stuurde de sergeant mij uit om eten te halen in de onderofficierskeuken. Direct daarna werd er weer gebeld. Wij wisten dat een van de wachthebbenden dan bij de wachtcommandant moest komen. Niemand reageerde. Daarop kwam de wachtcommandant zelf in het lokaal en wees Benen en mij aan om mee te komen. Ik begreep dat wij weer naar de onderofficiersmess moesten. Toen heb ik gezegd: „dat „doe ik niet”. De wachtcommandant zei: „Wat? Doe je dat niet”. Ik herinner mij niet meer woordelijk wat ik gezegd heb, maar het was iets als: „Wat moet je, jochie, ik ben geen loopjongen, ik doe het niet, doe „het zelf maar”. In een plotselinge opwelling van razernij, die ik al de hele dag had opgekropt, verloor ik mijn zelfbeheersing en ging de sergeant 1e klasse Meijer te lijf. Op die 7e juni heb ik in de Ernst Casimirkazerne te Roermond waar ik als dienstplichtig soldaat in werke-

lijke militaire dienst was bij de Koninklijke Landmacht de sergeant 1e klasse R. K. Meijer met een mijner geschoeide voeten tegen zijn lichaam geschopt en met een mijner tot vuist gebalde handen in zijn gezicht gestompt;

Overwegende, dat het ten processe overgelegde proces-verbaal van Huishoudelijk Onderzoek, opgemaakt en gesloten te Roermond op 18 juni 1963 door Petrus Arnoldus Sevinga en Hermanus Johannes H. Sliepen, beide reserve tweede luitenant, onder meer zakelijk inhoudt: als verklaring van sergeant 1e klasse Rudolf Karel Meijer:

Op vrijdag 7 juni 1963 had ik dagwacht van 7 tot 19 uur in de Ernst Casimirkazerne te Roermond. Om \pm 7 uur werd mij de wacht overgegeven. Om \pm 18.15 uur stuurde ik de commandant van aflossing naar het manschappenverblijf om twee mensen te halen, teneinde hen het eetgerei naar de onderofficierskeuken te laten brengen. Tot twee keer toe is de commandant van aflossing zonder manschappen teruggekeerd. Hierna begaf ik me zelf naar het wachtlokaal en wees de twee dichtsbijzijnde mensen aan. Eén van deze twee begon hevig te protesteren en zei: „Wat moet jij jochie? Ik doe het niet. Ik ben geen loopjongen. „Doe het zelf maar”, of woorden van gelijke strekking. Meteen daarop haalde hij zijn vuist uit en begon als een wilde in mijn richting te trappen, waarbij hij mijn gezicht en mijn knie raakte. Hierop heb ik hem met enkele soldaten van de wacht aangepakt en naar de cel gebracht. Nadat ik hem had ingesloten, hoorde ik dat het de soldaat H., registratienummer, betrof;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — wordende het proces-verbaal van Huishoudelijk Onderzoek slechts gebezigd in verband met de inhoud van de overige bewijsmiddelen — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten:

„dat hij op 7 juni 1963 te Roermond, terwijl hij als dienstplichtig „soldaat in werkelijke militaire dienst was bij de Koninklijke Landmacht, opzettelijk zijn meerdere, de sergeant der 1e klasse R. K. Meijer, feitelijk aanrandende deze met een zijner geschoeide voeten „tegen diens lichaam heeft geschopt en deze met een zijner tot een „vuist gebalde handen tegen diens gezicht gestompt”;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„*Feitelijke insubordinatie in tijd van oorlog*”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 120 j^o 117 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstem-

ming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

[Volgt: veroordeling tot een militaire detentie v.d.t.v. 2 maanden — Red.].

DISCIPLINAIRE BESLISSING

Hoog Militair Gerechtshof

Beschikking van 12 november 1963 (B 63.34)

President: Mr. Fikkert (plv.); *Leden:* luitenant-generaals Van der Kroon, Mr. Schepers, Zegers, schout bij nacht Bakker (plv.), Mr. Veldman (plv.).

Aan een krijgstuchtelijke strafoplegging moet een verhoor van verdachte, als bedoeld in art. 46 W.K., voorafgaan.

Een verkeersongevallenrapport is een geschrift waarin de bestuurder van een militair motorrijtuig, dat bij een verkeersongeval is betrokken, wordt gevraagd de vermelding van feiten of omstandigheden, welke voor de regeling van de schade en de beoordeling van het ongeval van belang kunnen zijn, en waarin de bestuurder niet wordt aangemerkt als verdachte van een strafbaar feit of van een krijgstuchtelijk vergrijp.

Het door klager, bestuurder van het militair motorrijtuig, ingediend en ondertekend verkeersongevallenrapport kan niet worden beschouwd als klagers antwoord op een schriftelijke ondervraging als verdachte in de zin van art. 46, lid 2 W.K.

Beklag gegrond; strafoplegging teniet gedaan.

(W.K. art. 46, 68; L.O. 15/6 Nr. 58095. Melding van Verkeersongevallen).

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen een verklaring van de tijdelijk wachtmeester L., rnr. . . . , behorende tot de brigade der Koninklijke Marechaussee te X., District Y, waarbij deze 's Hofs eindbeslissing inroept naar aanleiding van de beschikking op het beklag door hem ingediend bij de commandant van de divisie Koninklijke Marechaussee over de straf van vier dagen licht arrest hem opgelegd door de waarnemend commandant van het district der Koninklijke Marechaussee wegens:

„Onvoorzichtig gereden met een Rijksmotorrij wiel waardoor hij „kwam te vallen en aan het motorrij wiel lichte schade werd toegebracht”;

bij welke beschikking het beklag ongegrond werd bevonden;

Gezien de op deze zaak betrekking hebbende bescheiden;

Gehoord de klager;

Gelet op het advies van de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht;

Gelet op het door de raadsheer-commissaris, de luitenant-generaal J. L. ZEGERS gehouden nader onderzoek, waarbij behalve klager werd

gehoord de kapitein R. van Griethuijsen, strafoplegger;

Overwegende, dat klager bij zijn verhoor zakelijk onder meer heeft verklaard, zonder zulks als grief aan te voeren, dat hem de straf telefonisch werd aangezegd en later schriftelijk bevestigd, zonder dat de strafoplegger hem tevoren had gehoord;

Overwegende, dat de strafoplegger zakelijk onder meer heeft verklaard:

dat klager destijds omtrent het hem overkomen ongeval een verkeersongevallenrapport (VOR) had opgemaakt;

dat het gebeuren uit dit rapport hem wel zo duidelijk was geworden, dat hij het niet nodig achtte klager, die zich elders bevond, in persoon nog terzake te horen, zulks temeer omdat klager daartoe een dienstreis zou moeten maken;

dat hij voornoemd rapport, door klager ondertekend, heeft beschouwd als een schriftelijk horen van zijn kant;

Overwegende, dat klagers omschrijving van het ongeval, voorkomend in het door hem ingediende en ondertekende verkeersongevallenrapport (VOR) — waarin van de bestuurder van een militair motorrijtuig, dat bij een ongeval is betrokken, wordt gevraagd de vermelding van feiten of omstandigheden, welke voor de regeling van de schade en de beoordeling van het ongeval van belang kunnen zijn en waarin de bestuurder niet wordt aangemerkt als verdachte van een strafbaar feit of krijgstuchtelijk vergrijp — niet kan worden beschouwd als klagers antwoord op een schriftelijke ondervraging in de zin van artikel 46 lid 2 van de Wet op de Krijgstucht van hem als verdachte, daargelaten dat niet is gebleken van de aanwezigheid ten deze van een geval, waarin ondervraging op zodanige wijze is geoorloofd;

Overwegende dat, nu vaststaat, dat klager evenmin mondeling is gehoord voordat hij krijgstuchtelijk werd gestraft, derhalve niet is voldaan aan het in artikel 46 van de Wet op de Krijgstucht gegeven voorschrift, en mitsdien de opgelegde straf niet kan worden gehandhaafd;

Krachtens artikel 68 van de Wet op de Krijgstucht de eindbeslissing nemend op het beklag;

Verklaart dit gegronde;

Vernietigt de beschikking waarvan beklag;

Vernietigt ook de aan klager opgelegde straf;

Bepaalt dat de strafoplegging waarvan beklag in klagers straflijst zal worden doorgehaald en onleesbaar gemaakt;

Bepaalt, dat een afschrift van 's Hofs eindbeslissing zal worden uitgereikt aan de klager, de strafoplegger, de AdvocaatFiscaal voor de Zee- en Landmacht en aan de Minister van Defensie.

BURGERLIJKE RECHTSPRAAK

Hoge Raad der Nederlanden (Strafkamer)

Arrest van 23 april 1963

Voorzitter: Mr. Feber; *Leden:* Mrs. Westerouen van Meeteren, Loeff, Eijssen, De Meijere (Rapp.).

De bij de wet van 28 juni 1956 teweeggebrachte structuurverandering van het O.M. en de daarmee gepaard gaande wijziging van de tituluur leveren geen grond op om aan te nemen, dat tevens in het bereik van de artt. 488a en 488b Sv. wijziging zou zijn gebracht, nu niet blijkt dat dit in de bedoeling van den wetgever heeft gelegen.

*Vonnis a quo vernietigd in het belang der wet. *)*

(Sv. artt. 488a en 488b).

Op het beroep van den P.-G. bij den H.R., req. van cassatie in het belang der wet tegen een in kracht van gewijsde gegaan vonnis van de Rb. te 's-Gravenhage van 7 dec. 1962, waarbij in hoger beroep, met vernietiging van een vonnis van den Ktr. te Delft van 4 juli 1962, de O. v. J. niet-ontvankelijk is verklaard in zijn strafvervolgung tegen L. C. M. v. d. Z., te N.;

De Hoge Raad, enz.;

Gelet op de voordracht van den P.-G., houdende het middel van cassatie door hem voorgesteld en luidende:

„S. althans v. t. van de artt. 348, 349, 358, 359, 415, 423, 425, 488a en 488b Sv., 3 R.O. door de O. v. J. niet-ontvankelijk te verklaren op de hiervóór volledig aangehaalde gronden, welke gronden aan de strekking dier artikelen in onderling verband geweld aandoen”;

O. dat bij inl. dagv. aan v. d. Z. voornoemd is telastegelegd:

„dat hij te Zoetermeer, op althans omstreeks 4 april 1962 te ongeveer 14.50 uur, als bestuurder van een tweewielig motorrijtuig daarmee heeft gereden over de voor het openbaar verkeer openstaande weg, de Dorpsstraat,

1. zonder dat aan de eigenaar of houder van dat motorrijtuig een kentekenbewijs (als bedoeld in art. 9 lid 1 sub 2 W.V.W.) voor dat motorrijtuig was afgegeven;

2. terwijl aan hem geen rijbewijs (als bedoeld in art. 9 lid 1 sub 3 W.V.W.) voor het besturen van zulk een motorrijtuig was afgegeven;

3. in oostelijke richting, hoewel die weg, althans het door hem bereden gedeelte van die weg, krachtens hoofdstuk II van het W.V.R. gesloten was verklaard voor het verkeer alstoen op dat tijdstip in die richting met voertuigen als het bovenomschrevene;

4. op althans nabij de kruising althans splitsing van deze weg en de voor het openbaar verkeer openstaande wegen, de Leidsewallen en de Delftsewallen, en toen niet op de eerste daartoe strekkende vordering van een persoon als bedoeld in art. 42 W.V.W., te weten een Wachtmeester der Rijkspolitie, welke vordering werd gedaan i.v.m. de naleving van bij en/of krachtens de W.V.W. gegeven voorschriften, dat motorrijtuig heeft doen stilhouden”;

O. dat de Rb. haar beslissing deed steunen op de volgende overwegingen:

„dat de Rb. van oordeel is dat de O. v. J. in zijn vervolging van de minderjarige verd., die vóór het begaan — op of omstreeks 4 april

*) Zie noot onder het arrest. (Red.)

1962 — van de hem telastegelegde feiten de leeftijd van achttien jaren nog niet had bereikt, niet kan worden ontvangen, nu evenmin tijdens het onderzoek in eerste aanleg, als tijdens dat in hoger beroep is gebleken dat de O. v. J. bij de raad voor de kinderbescherming inlichtingen heeft ingewonnen omtrent de persoonlijkheid en de levensomstandigheden van de verd. en alvorens te beslissen over de vervolging van de verd., de raad voor de kinderbescherming in de gelegenheid heeft gesteld daaromtrent advies uit te brengen;

dat toch de artt. 488a en 488b Sv. luiden:

Art. 488a. De officier van justitie wint bij de raad voor de kinderbescherming inlichtingen in omtrent de persoonlijkheid en de levensomstandigheden van de minderjarige verdachte, die vóór het begaan van het feit de leeftijd van achttien jaren nog niet heeft bereikt, zulks onder mededeling of de verdachte zich in voorlopige hechtenis bevindt.

Art. 488b. Alvorens te beslissen over vervolging of verdere vervolging van de minderjarige verdachte, die vóór het begaan van het feit de leeftijd van achttien jaren nog niet heeft bereikt, stelt de officier van justitie de raad voor de kinderbescherming in de gelegenheid daaromtrent van advies te dienen.

Hij gaat tot vervolging of verdere vervolging, in afwijking van het advies van de raad voor de kinderbescherming, niet over dan na overleg met de kinderrechter;

dat deze artikelen zijn ingevoegd bij de — op 1 juli 1956 in werking getreden — wet van 24 dec. 1954, S. 602, houdende wijziging van de bepalingen betreffende de voogdijraden in het B. W. en — in verband daarmee — wijziging van andere wetten;

dat de m.v.t. op het ontwerp dat tot genoemde wet heeft geleid (Kamerstukken 1952—1953, no. 2814) in par. 2 (De taak der raden) m.b.t. voormelde artikelen o.a. inhoudt: dat wordt voorgesteld de wettelijke taakbepaling van de gereorganiseerde voogdijraden (ingevolge de in het oorspronkelijk ontwerp bij Nota van Wijziging gebrachte wijziging „raden voor de kinderbescherming” geheten) o.a. aan te vullen met de strafrechtspleging; dat het ontwerp zich beperkt tot de verplichte inschakeling van deze raden in de strafzaken tegen strafrechtelijk minderjarigen, welke in eerste instantie tot de competentie van de Rb. behoren; dat het algemeen belang medebrengt, dat geen minderjarige wordt vervolgd, tenzij die vervolging nuttig en noodzakelijk is; dat wanneer het belang van de minderjarige zich tegen strafvervolging verzet of anders aspecten der zaak de vervolging niet bepaaldelijk eisen, hiervan behoort te worden afgezien; dat de Minister van Justitie derhalve voorstelde de bevoegdheid van het O. M. iets meer te beperken dan de wet reeds deed; dat de raad voortaan de O. v. J. onder overlegging van een voorlichtingsrapport zal adviseren omtrent de te verkiezen afdoening der zaak, strafrechtelijk of civielrechtelijk; dat de O. v. J. in afwijking van het advies van de raad slechts tot vervolging zou mogen overgaan na voorafgaande machtiging van de kinderrechter; dat op deze wijze een grotere waarborg zou

ontstaan dat ongewenste strafvervolgingen wegens misdrijf zouden worden voorkomen;

dat de inschakeling van de raad voor de kinderbescherming bij de behandeling van strafzaken de instemming van de vaste Commissie voor Justitie uit de Tweede Kamer mocht verwerven — zulks blijkens het door deze commissie over genoemd wetsontwerp uitgebracht voorlopig verslag —, met dien verstande dat ter tegemoetkoming aan door genoemde commissie naar vorengebrachte bezwaren — zoals de m.v.a. vermeldt — bij Nota van Wijziging in het oorspronkelijk voorgestelde art. 488*b* Sv. de wijziging werd aangebracht dat de O. v. J. in afwijking van het advies van de raad voor de kinderbescherming tot vervolging of verdere vervolging zou kunnen overgaan „na overleg met de kinder-rechter” in plaats van „met machtiging van de kinder-rechter”;

dat uit het voorgaande volgt dat de in de artt. 488*a* en 488*b* Sv. vervatte bepalingen voorschriften zijn van wezenlijk gewicht voor de berechting van minderjarige verdachten, die vóór het begaan van een strafbaar feit de leeftijd van achttien jaren nog niet hebben bereikt, zodat, voor zover de wet voorschrijft dat genoemde bepalingen bij de vervolging van zodanige verdachten in acht dienen te worden genomen, de rechter tegen niet naleving van die voorschriften moet waken;

dat de in de m.v.t. op voormeld wetsontwerp beoogde bedoeling om de raad voor de kinderbescherming verplicht in te schakelen in de strafzaken tegen strafrechtelijk minderjarigen, welke in eerste instantie tot de competentie van de rechtbanken behoren, en in zoverre de bevoegdheid van het O. M. te beperken, in de wet is neergelegd door de O. v. J. met de desbetreffende taken te belasten;

dat deze bedoeling aldus ook in de wet kòn worden neergelegd, omdat ten tijde van het tot standkomen van de artt. 488*a* en 488*b* Sv. — ingevolge de toenmalige tekst van art. 3, eerste lid, R.O. — de officieren van justitie slechts het O. M. bij de rechtbanken uitoefenden;

dat evenwel bij de — op 1 jan. 1957 in werking getreden — wet van 28 juni 1956 S. 377, houdende wijziging in de rechterlijke organisatie, de parketten bij de rechtbanken en bij de kantongerechten zijn samengevoegd, waardoor art. 3 R.O. is komen te luiden:

Het O.M. wordt uitgeoefend door de P.-G. bij de H. R., door de procureurs-generaal bij de gerechtshoven en, voor zover de lagere gerechten betreft, door de officieren van justitie;

dat de Rb. van oordeel is dat van deze wetswijziging het gevolg is geweest dat de in (het opschrift „Berechting van minderjarigen” dragende) Titel II van het vierde Boek van het W. v. Sv. — van welke titel de bepalingen zich niet beperken tot de berechting van minderjarigen door de rechtbanken, maar ook handelen over die berechting door het Hof (bijv. art. 499) en door de kantonrechter (bijv. art. 608) — voorkomende artt. 488*a* en 488*b* van toepassing zijn geworden op alle strafrechtelijke vervolgingen van de in die artikelen genoemde minderjarigen, waarbij de O. v. J. het O. M. uitoefent, derhalve ook bij vervolgingen voor de Ktr.;

dat er te meer reden is om dit laatste aan te nemen omdat bij de

— nog niet in werking getreden — wet van 9 nov. 1961, S. 402, tot herziening van het kinderstrafrecht en het kinderstrafprocesrecht, bij de in de nieuwe Titel II van boek IV van het W. v. Sv. voorkomende bepalingen omtrent „Strafvordering in zaken betreffende minderjarige verdachten, die ten tijde van het begaan van het feit de leeftijd van achttien jaren nog niet hebben bereikt” in art. 495 op de verplichting van de O. v. J. om bij de raad voor de kinderbescherming inlichtingen in te winnen omtrent de persoonlijkheid en de levensomstandigheden van de verd. — en daarbij deze raad tevens in de gelegenheid te stellen van advies te dienen over de wenselijkheid van vervolging — o.a. de uitzondering is gemaakt wat betreft zaken welke voor de Ktr. worden vervolgd;

dat derhalve de in de artt. 488a en 488b Sv. vervatte bepalingen thans ook in acht dienen te worden genomen bij de vervolging voor de Ktr. van een minderjarige verd., die vóór het begaan van het feit de leeftijd van achttien jaren nog niet heeft bereikt”;

O. t.a.v. het middel:

dat uit de in het bestreden vonnis weergegeven geschiedenis van de totstandkoming der artt. 488a en 488b Sv. blijkt, dat de wetgever heeft beoogd de uit deze bepalingen voortvloeiende beperking van de bevoegdheid van het O. M. slechts toepasselijk te doen zijn op strafzaken tegen strafrechtelijk minderjarigen, welke in eerste instantie tot de competentie van de Rb. behoren;

dat de Rb. van oordeel was, dat sedert het inwerkingtreden van de wet van 28 Juni 1956 S. 377 aan genoemde artikelen een met de voormelde bedoeling strijdige betekenis moet worden toegekend, omdat in die artikelen gesproken wordt van den O. v. J. en deze krachtens vermelde wet niet slechts belast is met de vervolging van strafbare feiten, waarvan de Rb., waarbij hij geplaatst is, kennis neemt, doch mede met de vervolging van de strafbare feiten, waarvan de kantongerechten binnen het rechtsgebied van die Rb. kennis nemen;

dat het middel dit oordeel der Rb. terecht bestrijdt, daar de bij de wet van 28 Juni 1956 teweeggebrachte structuurverandering van het O. M. en de daarmee gepaard gaande wijziging van de titulatuur geen grond opleveren om aan te nemen, dat tevens in het bereik van de artt. 488a en 488b Sv. wijziging zou zijn gebracht, nu niet blijkt dat dit in de bedoeling van den wetgever heeft gelegen;

dat zulks gesteund wordt door de in het bestreden vonnis vermelde regeling, welke is neergelegd in de wet van 9 Nov. 1961 S. 402, en omtrent welke regeling in de m.v.t. op het ontwerp dat tot die wet heeft geleid wordt gezegd, dat zij aansluit bij die, neergelegd in de huidige artt. 488a en 488b;

Vernietigd het bestreden vonnis in het belang der wet;

Beslist dat de Rb. ten onrechte op de daarvoor opgegeven gronden den O. v. J. niet-ontvankelijk in zijn strafvervolging heeft verklaard;

Verstaat dat deze beslissing geen nadeel zal toebrengen aan de door pp. verkregen rechten.

VOORDRACHT EN VORDERING TOT CASSATIE IN HET
BELANG DER WET

De beslissing waartegen mijn bezwaar zich richt is de niet ontvankelijk verklaring van de O. v. J. in zijn vervolging. Teneinde zeker te zijn, dat ik aan de overwegingen, die de Rb. tot deze beslissing hebben geleid, recht doe wedervaren doe ik ze hier volledig volgen. Zij luiden: (zie arrest, *Red.*).

Mijn bedenking tegen de hier gevolgde redenering is, dat zij aan de letter van de wet een alles beslissende betekenis toekent, zonder aan de daarvan afwijkende, onmiskenbare strekking van de wet ook maar de minste invloed te laten. Immers, ook de Rb. doet niet blijken van de mening, dat de verandering in de titulatuur van het O. M. bij de wet van 28 juni 1956, S. 374 gepaard zou zijn gegaan met de bedoeling om wijziging te brengen in de praktische draagwijdte van de artt. 488a en 488b Sv., en zulk een bedoeling kan men veilig onvoorstelbaar noemen. Vooreerst toch kan de verandering in de titulatuur van de vervolgende ambtenaar — wiens taak en bevoegdheden geheel dezelfde zijn gebleven — niet de wenselijkheid meebrengen van uitbreiding van de regeling van de artt. 488a en 488b. Bovendien is het zonder meer duidelijk, dat het toepassen van de artt. 488a en 488b op het grote aantal door minderjarigen gepleegde delicten, waarvan de Ktr. kennis neemt, enerzijds zonder nut en anderzijds tot onuitvoerbaarheid toe bezwaarlijk zou zijn. Men kan dus een bedoeling in die zin bij geen wetgever veronderstellen, terwijl de veronderstelling, dat de wetgever aan de mogelijkheid van een reflexbeweging van de titelverandering gelijk de Rb. die aanneemt, niet gedacht heeft, alleszins voor de hand ligt.

De beslissing van de Rb. betekent dus het laten ontstaan van een zeer ingrijpend toevalseffect bij de toepassing der wet als gevolg van een onmiskenbaar onbedoelde tekortkoming van de wetgever en dit schijnt mij geen juiste wijze van rechtsvinding. Te overwegen ware zij ten hoogste nog in materies, waarbij het belang van een betrokkene om de gevolgen van een door hem te kiezen handelwijze nauwkeurig te berekenen zwaar weegt, dus b.v. bij delictomschrijvingen. Persoonlijk zou ik haar zelfs daar niet huldigen, wanneer het verzuim van de wetgever zó onmiskenbaar is als hier. Zelfs dit tenminste nog denkbare motief echter geldt hier niet.

Ik merk nog op, dat de verwijzing naar de wet van 9 nov. 1961, S. 402 eerder een argument tegen dan vóór de opvatting van de Rb. is. Daardoor immers blijkt nog eens te meer, dat de wetgever niet weinige jaren vroeger een uitkomst als waartoe de Rb. komt gewent kan hebben. Dat een uitdrukkelijke uitzondering hier nodig is om de wens van de wetgever zuiver uit te drukken zou ook zonder de nieuwe wet niet twijfelachtig zijn, maar kan geen gewicht in de schaal leggen, nu omtrent de werkelijke, zij het onvolmaakt uitgedrukte strekking van de wet, geen twijfel mogelijk is.

Als middel van cassatie heb ik de eer voor te dragen enz. (zie arrest, *Red.*).

Mitsdien heb ik de eer te vorderen, dat Uw Raad het vonnis waarvan beroep vernietige zonder dat Uw arrest aan de rechten door pp. verkregen nadeel toebrengt.

Noot. De bijzondere regeling van het vervolgingsbeleid t.a.v. minderjarigen is om begrijpelijke redenen beperkt bedoeld, met name alleen voor de rechtbankzaken, en niet voor de talloze gevallen van overtredingen waarvan de kantonrechter kennis neemt. De wet bereikte deze bedoeling, door de bijzondere regeling te gieten in de vorm van voorschriften voor de Officier van Justitie. Nu sinds 1956 ook de Ambtenaren O.M. de naam van Officier van Justitie dragen is de gevolgde wettelijke methode ondeugdelijk geworden. De wet schrijft nu letterlijk iets voor, dat zij bepaaldelijk niet bedoelt, en het is voor ieder duidelijk dat het letterlijke niet bedoeld wordt. Dient de rechter dan toch de grammaticale interpretatie te volgen?

De H. R. ontkent dit, daar niet blijkt dat deze verandering in de bedoeling van de wet heeft gelegen (dit niet veranderen van de bedoeling blijkt positief uit de wet van 9 nov. 1961, naar de H. R. opmerkt). Ook de P.-G. gaat ervan uit, dat de onmiskenbare bedoeling praevaleert boven de woorden, juist nu de veronderstelling alleszins voor de hand ligt, dat de wetgever aan de mogelijkheid van deze reflexwerking van de naamsverandering niet gedacht heeft. Hier was „een onmiskenbaar onbedoelde tekortkoming van de wetgever” aanwezig, en — zo zegt de P.-G. — het is „geen juiste wijze van rechtsvinding” om een zeer ingrijpend toevalseffect in zo een situatie rechtens te erkennen. Zelfs niet op gebieden, zoals bij delictomschrijvingen, „waarbij het belang van een betrokkene om de gevolgen van een door hem te kiezen handelwijze nauwkeurig te berekenen zwaar weegt”.

De woorden van de wet zijn inderdaad de grondslag van iedere inhoudsbepaling, interpretatie, van de wet. Maar aan de bedoeling van de wetgever, of aan de strekking van de wet dient in bepaalde gevallen de voorrang te worden verleend. Bij een duidelijke vergissing van de wetgever wordt de keuze wel zeer vergemakkelijkt. B. V. A. R.

(Overgenomen uit Nederlandse Jurisprudentie, 1963, No. 516).

ADMINISTRATIEVE RECHTSPRAAK

Centrale Raad van Beroep

10 juli 1963

(M.A.W. 1963/B1)

Voorzitter: Mr. A. Blom (fgd.); *Leden:* Mr. E. H. Nuver en Jhr. Mr. C. M. O. van Nispen tot Sevenaer.

Oud-reserve-kapitein verzoekt aan de Minister van Defensie het

daarheen te willen leiden, dat hij alsnog met terugwerkende kracht tot een bepaalde datum tot reserve-majoor wordt bevorderd en dat hem daarna de titulaire rang van reserve-luitenant-kolonel wordt verleend. Dit verzoek wordt afgewezen.

Door het besluit van de Minister om eiser niet voor een rangtoekenning aan H.M. de Koningin voor te dragen is eiser wel in zijn belang getroffen, doch niet rechtstreeks, aangezien een besluit terzake van een rangtoekenning slechts door de Kroon kan worden genomen.

Eiser is dus terecht in zijn beroep niet-ontvankelijk verklaard.

(Grondwet art. 68; Ambtenarenwet 1929 art. 24).

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP

in zake: X., wonende te Y., eiser in hoger beroep, ter openbare terechtzitting niet verschenen, tegen de Minister van Defensie, gedaagde in hoger beroep, voor wie ter openbare terechtzitting als gemachtigde is opgetreden Mr. E. Droogleever Fortuyn, advocaat te 's-Gravenhage.

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP, enz.

WAT AANGAAT DE FEITEN VAN HET TWISTGEDING:

Overwegende dat eiser, sedert 1 oktober 1958 eervol ontslagen reserve-kapitein der infanterie, op 20 februari 1962 een rekest tot gedaagde heeft gericht, waarin hij, voorzover te dezen van belang, heeft verzocht „het daarheen te willen leiden, dat hij alsnog met terugwerkende kracht tot reserve-majoor wordt bevorderd op een datum, „waarop zijn jaargenoten tot die rang zijn bevorderd (1952/1953) en „hem daarna de titulaire rang van reserve-luitenant-kolonel te doen „verlenen of alleen het laatste, omdat hij door het dienstbelang — hij „was steeds onmisbaar — verhinderd was via de werkelijke dienst de „rang van majoor te bereiken, terwijl anderen wel daartoe in de ge- „legenheid zijn gesteld;”;

Overwegende dat eisers voormeld rekest, houdende onder meer vorenvermeld verzoek, door gedaagde is beantwoord bij schrijven van 1 juli 1962, luidende als volgt:

„Met betrekking tot Uw bovenvermeld request bericht ik U dat ik, „ook na kennisneming van de mij nader door de voormalige secretaris- „generaal verstrekte inlichtingen, geen aanleiding heb gevonden terug „te komen op de eerder te Uwen aanzien genomen beslissingen.”;

Overwegende dat het Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage, rechtsprekende in militaire ambtenarenzaken, bij uitspraak van 17 december 1962, waarnaar hierbij wordt verwezen, eiser niet-ontvankelijk heeft verklaard in zijn beroep, betrekking hebbende op de in het bestreden besluit vervatte afwijzende beschikking op vorenvermeld verzoek;

Overwegende dat eiser tegen deze uitspraak bij de Raad hoger beroep heeft ingesteld en op de bij beroepschrift ontwikkelde gronden de Raad heeft verzocht de aangevallen uitspraak en het bestreden besluit te vernietigen en te bepalen, dat zijn voormeld verzoek alsnog door gedaagde wordt ingewilligd;

IN RECHTE:

Overwegende dat de Raad zich verenigt met de gronden, waarop de aangevallen uitspraak berust;¹⁾

Overwegende dat eiser tegen de gronden der aangevallen uitspraak heeft aangevoerd, dat hij heeft verzocht aan gedaagde hem te „doen „toekennen (dus voordragen bij H.M. de Koningin) na de bevordering „tot Majoor: de titulaire rang van Luitenant-Kolonel of *alleen* (zonder „bevordering tot Majoor) de titulaire rang van Luitenant-Kolonel”, zodat de overweging der aangevallen uitspraak, dat slechts de Kroon hier kan beslissen, niet terzake dienende is, omdat het voordragen door gedaagde geschiedt en gedaagde een beslissing moet nemen, of hij iemand zal voordragen of niet;

Overwegende dat dit betoog van eiser op zich zelf niet onjuist is, maar aan de juistheid der bestreden uitspraak niet kan afdoen, aangezien een besluit terzake van een rangtoekenning als door eiser verlangd slechts door de Kroon kan worden genomen, zodat de betrokken ambtenaar door een beslissing van gedaagde met betrekking tot het al-dan-niet-indienen van een voordracht aan H.M. de Koningin tot het nemen van een zodanig besluit wel in zijn belang, doch niet *rechtstreeks* in zijn belang is getroffen;

dat hiertoe immers is vereist, dat het besluit afkomstig is van het administratief orgaan, hetwelk tot het nemen van dat besluit — in dit geval nopens de verlangde rangtoekenning — bevoegd moet worden geacht;

Overwegende dat mitsdien eiser op grond van het bepaalde in artikel 24 lid 1 der Ambtenarenwet 1929 terecht in zijn onderwerpelijk beroep niet-ontvankelijk is verklaard, zodat de aangevallen uitspraak moet worden bevestigd;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN,
Bevestigt de uitspraak, waarvan beroep.

NASCHRIFT

Bovenstaande uitspraak ligt geheel in de lijn van de bestaande jurisprudentie (zie 's Raads uitspraak van 22 november 1949, M.A.W. 1949/K3, in M.R.T. 1950, blz. 210).

Door eiser was een scherp onderscheid gemaakt tussen de voordracht tot toekenning van een rang (meestal gaat het om bevordering, maar eiser was reeds als reserve-officier ontslagen), welke van de

¹⁾ Deze gronden luiden als volgt:

Overwegende dat het eerste en tweede lid van artikel 68 van de Grondwet als volgt luiden:

- „1. De Koning heeft het oppergezag over de krijgsmacht.
- „2. De militaire officieren worden door hem benoemd. Zij worden door „hem bevorderd, ontslagen of op pensioen gesteld, volgens de regels „door de wet te bepalen.”;

Overwegende dat hieruit volgt, dat op klagers verzoeken, zoals weergegeven in de eerste overwegingen onder de feiten, slechts door de Kroon kan worden beslist, zodat klager door het bestreden besluit, voorzover dat betrekking heeft op die verzoeken, niet rechtstreeks in zijn belang is getroffen;

Overwegende dat klager mitsdien in zijn beroep niet-ontvankelijk dient te worden verklaard;

Minister van Defensie moet uitgaan, en het besluit tot rangtoekenning zelf, dat door de Kroon — Koningin en Minister — moet worden genomen. Even scherp wordt in de uitspraak onderscheiden tussen belang en rechtstreeks belang. Eiser werd niet rechtstreeks in zijn belang getroffen geacht, omdat het bestreden besluit niet afkomstig was van het administratief orgaan dat tot het toekennen van een rang — en daar was het eiser om te doen — bevoegd was. A. B.

STICHTING MILITAIRE RECLASSERINGSBROEDERSCHAP

Jaarvergadering 1963

Op vrijdag 15 november 1963 had de jaarvergadering plaats van de Leden van de Raad van Bijstand en Advies, Stichters en Bestuursleden van de Stichting Militaire Reclasheringsbroederschap in de Doenkazerne te Leiden.

Te 11,00 uur opende de Voorzitter, de Kolonel MJD, Mr. Dr. J. P. VAN ERK de vergadering, waarbij hij de volgende rede uitsprak:

Hooggeachte Heren Leden van de Raad van Bijstand en Advies, Bestuursleden en Stichters van de Militaire Reclasheringsbroederschap, Mijnheer de Hoofdinspecteur van de Reclashering, Mijne Heren Medewerkers en Gij allen, die als onze gasten aanwezig zijt bij onze jaarlijkse bijeenkomst in het achtste jaar van ons bestaan, hartelijk welkom.

De Kolonel WESSELS, dank ik voor zijn gastvrijheid, waarvan ik weet, dat deze niet zozeer een gevolg is van onze persoonlijke vriendschap alswel van het goede hart, dat hij onze Broederschap toedraagt en de belangstelling, die hij voor ons werk koestert.

Wanneer ik terugblik op het achter ons liggende tijdperk, dan zie ik ditmaal, eigenlijk voor het eerst in het bestaan van onze Broederschap, niets dan licht, groei en bloei, uitbreiding en verdieping van ons werk, harmonie bij de vervulling van onze taken, vrij van ongezonde interne of externe spanningen.

En als Gij mij vraagt, waarom de Broederschap er acht jaar voor nodig gehad heeft, om ook een werkelijke broederschap te vormen, dan geloof ik, dat ik U daar antwoord op kan geven en ook op moet geven.

Zoals velen Uwer weten, streefde Uw bestuur reeds in de eerste jaren van onze Stichting naar een beter contact met onze krijgsmacht.

Bij de installatie van de Raad van Bijstand en Advies op 13 januari 1957, sprak ik al van een plan gewestelijke commissarissen aan te stellen, teneinde het contact — en nu citeer ik letterlijk — met onze toezichthouders te onderhouden en zo nodig tussenpersoon te zijn tussen hen en hun commandanten.

De Heer VERHOEVEN en zijn staf zouden dan meer tijd krijgen voor de instructie van onze medewerkers, het inspringen bij moeilijke gevallen en het controleren en verbeteren van de rapportering.

Toch heeft het nog tot 1961 geduurd, voordat een nauwkeurige

taakomschrijving voor zo een functionaris, van de hand van onze Stichter Dr. VAN WIJK, destijds Hoofd van de afdeling Sociale Zaken van het Departement van Oorlog, het licht zag en algemeen fiat kon krijgen.

In onze vorige vergadering kon ik tot mijn vreugde mededelen, dat aan de hand van deze taakomschrijving, door persoonlijk ingrijpen van de Chef Staf van onze Koninklijke Landmacht, de Luitenant-Generaal A. V. VAN DE WALL BAKE, de Kolonel b.d. L. N. VAN DER MINNE als Inspecteur van de Militaire Reclassering onze gelederen kwam versterken.

Gezien de in de afgelopen twee jaar opgedane ervaring kunnen wij thans vaststellen, dat deze taakomschrijving voor onze Inspecteur een juiste is geweest.

Hij is er in geslaagd bij de Militaire Autoriteiten, waar hij als oud-beroepsofficier en langdurig Chef Staf van het Inspectoraat Generaal een zeer gemakkelijk entree had, geheel volgens zijn opdracht: het begrip te bevorderen omtrent de noodzakelijkheid zowel de reclassering als de kinderbescherming bij de kazernepoort geen halt toe te roepen, maar daarentegen gastvrijheid en vriendschap aan te bieden.

En het is de niet voldoende te loven verdienste van de Heer VAN DER MINNE geweest, dat hij met zijn beminnelijke maar ook respect afdwingende persoonlijkheid onze Directeur en zijn staf dermate het pad tot in de hoogste regionen van onze krijgsmacht heeft geëffend, en zodoende onze Directeur het werk zodanig heeft verlicht, dat hierdoor en de Heer VERHOEVEN en de Heer STOOP belangrijk meer tijd kregen zich aan het eigenlijke reclasserings- en kinderbeschermingswerk te wijden.

Nu kan eerst recht, indien de rapportering er aanleiding toe geeft, of indien een medewerker een noodkreet slaakt, de Heer VERHOEVEN of de Heer STOOP inspringen en de medewerker bijstaan met hun ervaring. De organisatie van het geheel is bovendien thans in een zodanig stadium gekomen dat onze Directeur het dagelijkse administratieve werk voor een groot deel kan overlaten aan onze twee hard werkende steunpilaren de Heren SCHRIJVERS en TEN VOORDE.

En dit geachte aanwezig is de grote winst die wij binnen haalden, een winst die wij in de eerste jaren van onze Stichting reeds beoogden. Maar bij deze winst bleef het niet. Was er tot nu toe slechts spaarzaam contact tussen het dagelijks bestuur en de Heer VERHOEVEN en zijn staf, mede omdat ieder voor zich de handen reeds vol had, het dagelijks bestuur met de juiste inpassing van de Broederschap tussen de militaire- en de reclasserings- en kinderbeschermingspolen en de Heer VERHOEVEN met de opbouw van zijn organisatie; met de komst van de Heer VAN DER MINNE kwam er zoveel meer ruimte, dat besloten werd, naast een wekelijkse stafbespreking van de Heren VERHOEVEN en STOOP met de Inspecteur, een maandelijks vergadering van het dagelijks bestuur met deze heren op het kantoor van de Militaire Reclasserings Broederschap te Utrecht te houden.

De winst op deze besprekingen en vergaderingen behaald, waarbij een gezonde coördinatie ontstond tussen het arbeidsterrein van het

dagelijks Bestuur, de Inspecteur en dat van de Heer VERHOEVEN en zijn medewerkers bleek in belangrijkheid de hierboven geschetste te evenaren.

Om te resumeren zou ik willen zeggen, dat het instituut van de Inspecteur van de Militaire Reclassering, of misschien nog beter gezegd het optreden van de Kolonel b.d. VAN DER MINNE als zodanig, tot gevolg heeft gehad, dat thans van de kennis en de ervaring van de Heren VERHOEVEN en STOOP een aanmerkelijke efficiënter gebruik gemaakt kan worden, maar buitendien dat de Broederschap een echter en hechte broederschap geworden is.

Mijne Heren,

Gij allen weet, dat voor een goede educatie een harmonisch gezin een eerste vereiste is; welnu wij kunnen thans zeggen, dat zowel voor de educatie (kinderbescherming) als voor de reëducatie (reclassering) in onze krijgsmacht, de daarvoor onontbeerlijke harmonie de Broederschap eigen geworden is.

Moge dit in lengte van dagen zo blijven.

Vervolgens werd de agenda verder afgehandeld.

De Luitenant-Kolonel Jhr. Mr. C. C. VAN LITH DE JEUDE en Mr. E. E. N. KRANS werden geïnstalleerd als bestuurslid.

Als leden van de Raad van Bijstand en Advies werden vervolgens benoemd de Heren Ds. J. W. SEPMEIJER, Hoofdvlootpredikant, Ds. B. A. Bos, Hoofdlegerpredikant, Dr. L. A. M. GOOSSENS, Hoofdvlotaalmoezenier en P. G. M. SCHOONEBEEK, Hoofdlegeraalmoezenier, zulks in verband met pensionering van hun ambtsvoorgangers.

Door de Kapitein TIBBEN werd verslag uitgebracht als Voorzitter van de Kascommissie, waarna de Penningmeester de Majoor der Infanterie K. BAKKER voor het door hem gevoerde beleid onder dankzegging werd gedechargeerd.

De rondvraag gaf aanleiding tot een gedachtenwisseling over enige praktische punten de reclassering en kindbescherming betreffende, waarna sluiting van de ochtendvergadering volgde.

Hierna werd aangezet aan een gemeenschappelijke lunch, welke op uitstekende wijze verzorgd was door de koksschool.

In de middagvergadering werd een inleiding gehouden door Dr. J. VAN DER GRIENT, getiteld: De Wereld van de Gevangene.

De inleiding werd met grote aandacht door alle aanwezigen gevolgd, terwijl van de gelegenheid tot het stellen van vragen een ruim gebruik werd gemaakt.

Een warm applaus vertolkte de dank van alle aanwezigen voor de zeer interessante inleiding.

Te 4 uur sloot de voorzitter de vergadering onder dankzegging voor de aanwezigheid en betoonde belangstelling.

INGEKOMEN BIJDRAGE

Enkele problemen rond de nieuwe militaire wetten

door

Mr. H. A. VAN EE,

Luitenant ter Zee (A) der 1e klasse.

Nu de uitgebreide wijzigingen van de militaire strafwetten het Staatsblad hebben bereikt heeft het zin eens even stil te staan bij de op handen zijnde veranderingen in het ons zo vertrouwd geworden militaire recht. Vooral de wijzigingen in het formele recht zijn belangrijk en zij verdienen een nadere beschouwing te meer, nu het vaststaat dat de in het staatsblad afgekondigde wijzigingswetten slechts gedurende een zo kort mogelijke periode zullen gelden en over enige tijd een algehele herziening van deze materie de aandacht zal vragen.

Ik geloof dat het weinig zin heeft hier op de principiële merites van de nieuwe wetgeving in te gaan. Van verschillende zijden is hieraan reeds voldoende aandacht besteed onder andere in het adres van de Orde van Advocaten aan de Tweede Kamer der Staten Generaal.

In dit artikel zal dan ook alleen worden ingegaan op die aspecten van de nieuwe formele wetgeving, die ongetwijfeld in de praktijk aanleiding zullen zijn tot bepaalde problemen. Op zichzelf is dit niet te verwonderen. Wetgeven is een moeilijke arbeid en geen enkele wetgeving is zo, dat zij zonder problemen kan worden toegepast. Ook de nieuwe militaire wetgeving niet. Het heeft zin deze problemen tijdig te signaleren opdat daarmee bij de algehele herziening rekening kan worden gehouden.

Het rapporteren van strafbare feiten.

Onder de oude wetgeving¹⁾ moet de commandant de hem ter kennis komende feiten rapporteren aan de vlootvoogd of de garnizoenscommandant als

- a. hij de militair onschuldig acht aan het strafbare feit (art. 8 j° art. 6 RZ; art. 10 j° art. 9 RL);
- b. hij besluit de zaak krijgstuchtelijk af te doen (art. 8 j° art. 7 RZ; art. 10 j° art. 8 RL);
- c. hij twijfelt of de zaak buiten strafrechtelijke behandeling kan worden afgedaan (art. 8 RZ; art. 10 RL);
- d. hij van oordeel is dat de zaak voor de militaire rechter moet worden gebracht (art. 8 RZ; art. 10 RL).

Bij de nieuwe wet zijn zonder enige nadere motiveringen de artt. 6 RZ en 9 RL vervallen. De artt. 8 RZ en 10 RL sommen nu de gevallen op dat een strafbaar feit gerapporteerd moet worden. Zulks dient te geschieden als:

¹⁾ Gemakshalve worden hier de militaire wetten zoals zij thans gelden aangeduid met „oude wetgeving” of „oude wet” en de wetten zoals zij zullen luiden na de invoering van de aangenomen wijzigingen met „nieuwe wetgeving” of „nieuwe wet”.

- a. de commandant besluit tot krijgstuuchtelijke afdoening (art. 8 RZ j° art. 7 RZ – nieuw; art. 10 RL j° art. 8 RL – nieuw);
- b. de commandant twijfelt of de zaak buiten strafrechtelijke behandeling kan worden afgedaan (art. 8 RZ en art. 10 RL – nieuw);
- c. de commandant van oordeel is dat de zaak voor de militaire rechter moet worden gebracht (art. 8 RZ, art. 10 RL – nieuw).

Uitgevallen is dus de rapporteringsplicht in het geval dat de commandant de verdachte onschuldig acht aan het feit terzake waarvan proces-verbaal of rapport is opgemaakt. Dit resultaat van de nieuwe wetgeving is merkwaardig, en nu het zonder verdere motivering en daardoor wellicht ongewild is geschied, betreuenswaardig. Wat is namelijk het gevolg ervan? De commandant krijgt nu zelfstandig te beoordelen of de militair wel schuldig is aan het feit waarvan hij wordt verdacht en, indien hij zulks niet vindt, is de commandant volkomen gerechtigd het betreffende proces-verbaal zonder meer naast zich neer te leggen. In feite oefent hij dus een stukje van het opportuniteitsbeginsel uit. Dit alles zal zeker niet door de wetgever zijn bedoeld, doch het staat er, en bij de uitoefening van zijn bevoegdheden zal de commandant zich zeker met vrucht op de wet kunnen beroepen.

De enige manier om deze ongewenste toestand tot het uiterste minimum te beperken is, dat de minister van defensie de commandant opdraagt om ook als hij een verdachte onschuldig acht, te rapporteren. Een reële sanctie c.q. een dwangmiddel om bij weigering de indiening van zulk een rapport alsnog te doen geschieden, is er echter ook dan nog niet.

Arrestaanzegging.

Het valt te betreuen dat men van de gelegenheid tot wijziging van art. 2 RZ (art. 4 RL) geen gebruik heeft gemaakt om de, naar algemeen gevoelen, onjuiste redactie van dat artikel te herstellen. Als onjuist werd aangevoeld in de eerste plaats, dat het oude artikel spreekt van „elke officier en onderofficier”, terwijl het toch de bedoeling was dat iedere „meerdere” de bevoegdheid tot arrestaanzegging zou hebben. Als zodanig werd dit artikel dan ook gelezen. Ten tweede spreekt het artikel van „dezulken die van mindere rang zijn”, waardoor de vraag blijft klemmen, of de tekst van het artikel toelaat dat aan militairen zonder enige rang arrest wordt aangezegd. Men heeft echter ook in de nieuwe wet de oude terminologie gehandhaafd zodat ik, aannemende dat men dit bewust heeft gedaan, ertoe zou neigen het artikel letterlijk op te vatten in die zin, dat alleen officieren en onderofficieren aan officieren en onderofficieren van lagere rang arrest mogen aanzeggen, welke interpretatie echter iedere redelijke zin aan dit artikel zou ontnemen en derhalve onjuist is. Het artikel had in nieuwe lezing ten rechte moeten luiden:

„Elke *meerdere* is bevoegd militairen van lagere rang *en militairen* „zonder rang, die worden verdacht enz. voorlopig arrest aan „te zeggen”.

Het oproepen van een beklagde om voor de officier-commissaris te verschijnen.

In het systeem van de oude wet was het zo, dat een zich op vrije voeten bevindende beklagde in opdracht van de secretaris door een deurwaarder, een dienaar der openbare macht of een onderofficier kon worden gedagvaard om voor de officier-commissaris te verschijnen (art. 56 RZ; art. 58 RL). Verscheen de beklagde ook op een herhaalde dagvaarding niet, dan moest zulks aan de commandant van die beklagde gerapporteerd worden, welke commandant daarop de beklagde in arrest zou stellen (artt. 57 en 58 RZ; artt. 50 en 60 RL).

Deze omslachtige wijze van oproepen — waaraan overigens in de praktijk vrijwel nooit de hand werd gehouden — werd in de nieuwe wet vereenvoudigd door toevoeging van de bepaling, dat de oproeping van de beklagde via zijn commandant — zo hij er een heeft — kan plaats vinden (art. 56 RZ – nieuw; art. 58 RL – nieuw).

De Memorie van toelichting vermeldde hierover: „Een beklagde „die onder bevel is van een commanderend officier kan eenvoudiger „door bemiddeling van deze, dan door de thans in de wet genoemde „functionarissen worden opgeroepen om door de officier-commissaris „te worden gehoord. Hiertoe strekt de voorgestelde wijziging.”

Door genoemde wijziging werd de regeling van het oproepen van een beklagde voor de officier-commissaris meer in overeenstemming met de praktijk gebracht, doch helaas verzuimde men een eind te maken aan een veel belangrijker euvel van de oude regeling, namelijk het ontbreken van een sanctie op het niet verschijnen van een beklagde die niet onder de bevelen van een commanderend officier is gesteld — men denke daarbij vooral aan beklagden die de militaire dienst reeds hebben verlaten.

Ook in de nieuwe wet zal men tevergeefs zoeken naar een bepaling die de officier-commissaris of de secretaris de bevoegdheid geeft een beklagde te dagvaarden en bij niet-verschijning diens medebrenging te gelasten. Dit is des te merkwaardiger, nu zulks wel het geval is ten aanzien van militaire getuigen die niet onder de bevelen van een commanderend officier zijn gesteld zomede ten aanzien van burgergetuigen (artt. 78a en 82 RZ – nieuw; artt. 80a en 84 RL – nieuw). Evenmin geeft de wet de bevoegdheid om een officier van justitie te verzoeken een beklagde te dagvaarden en diens medebrenging te gelasten. Voor wat betreft de beklagden die de militaire dienst reeds hebben verlaten zal men dus afhankelijk blijven van de „good-will” van deze personen. Mocht deze good-will niet aanwezig blijken te zijn, dan rest slechts één maatregel, namelijk te bewerkstelligen dat zij alsnog wederom in militaire dienst worden opgeroepen, teneinde alsdan in overeenstemming met de meergenoemde artikelen 56 RZ – nieuw en 58 RL – nieuw te worden gehoord. Het ware gewenst dat ook aan deze omslachtigheid bij een algehele herziening een eind wordt gemaakt.

Verkorte procedures.

In art. 27 – nieuw (art. 30 RL – nieuw) wordt bepaald dat de

verwijzingsautoriteit overeenkomstig het advies van het militair openbaar ministerie kan bepalen dat „informatiën niet behoeven te worden genomen, indien naar zijn oordeel de zaak van eenvoudige aard is, „bepaaldelijk ten aanzien van het bewijs”.

In verband hiermede verviel art. 183 RZ (art. 178 RL).

Onder de nieuwe wetgeving zal het dus mogelijk zijn dat, behalve overtredingen, ook misdrijven, indien deze althans van eenvoudige aard zijn, in een verkorte procedure — zonder informatiën — worden berecht. Het is twijfelachtig of de wetgever de aan deze bepaling verbonden consequenties heeft doordacht en in de wet neergelegd.

Art. 184 RZ – nieuw (art. 179 RL – nieuw) immers schrijft de te volgende procedure voor ten aanzien van *overtredingen*, waarin geen informatiën zullen worden genomen, terwijl ten aanzien van misdrijven aldaar niets werd bepaald.

Weshalve rijst de vraag, op welke wijze met betrekking tot laatstgenoemde delicten geprocedeerd moet worden. Art. 164 RZ – nieuw (art. 159 RL – nieuw) zegt nl. dat de verhoren van de niet-opgeroepen getuigen zullen worden voorgelezen en dat de beklaagde *in zijne verhoren, voor den officier-commissaris ondergaan*, zal worden *gerecolleerd*. Art. 168 RZ – nieuw (art. 163 RL – nieuw) schrijft voor dat de *nadere* verhoren van beklaagde of de getuigen ter terechtzitting worden gehouden. Indien nu geen informatiën zijn genomen kan art. 164 RZ ten aanzien van het recollement, niet worden toegepast, en resteert slechts de toepassing van art. 168 RZ waarin gesproken wordt van de *nadere* verhoren. Dit kan niet geschieden zonder de strekking van deze artikelen geweld aan te doen. Het ware echter m.i. eleganter geweest, als in de wet uitdrukkelijk in deze gevallen een procedure-vorm was voorgeschreven, waardoor men de gewrongen toepassing van bovengenoemde artikelen zou kunnen ontberen.

Een andere vraag is, of een misdrijf ter zake waarvan voorlopig arrest werd toegepast, kan vallen onder een zaak van eenvoudige aard als bedoeld in bovenaangehaald artikel 27 RZ – nieuw (art. 30 RL – nieuw). De tekst van dit artikel geeft wat dit betreft geen beperking, en men zou zich best kunnen voorstellen, dat een diefstal waarbij voorlopig arrest wordt toegepast, b.v. uit vrees voor herhaling, van zó *eenvoudige* (niet *lichte*) aard is, bepaaldelijk ten aanzien van het bewijs, dat van het houden van informatiën kan worden afgezien.

Dit te meer, nu de wet zelve in art. 29 RZ – nieuw 1e lid onder a (art. 32 RL – nieuw) de mogelijkheid opent, om arrest toe te passen bij de verkorte procedure. Principieel dus behoeft voorlopig arrest de toepassing van art. 27 RZ – nieuw (art. 30 RL – nieuw) niet in de weg te staan. In de praktijk echter ontstaan er dan wel eigenaardige situaties. Immers, bij de toepassing van voorlopig arrest moet krachtens art. 18 RZ – nieuw, 1e lid onder en a en c (art. 22 RL – nieuw) aan beklaagde een raadsman worden toegevoegd.

Alsdan levert de toepassing van art. 21 RZ – nieuw (art. 25 RL – nieuw) problemen op. Dit artikel bepaalt namelijk, dat het vrije verkeer tussen de raadsman en de verdachte beperkt kan worden. En wel

vóór de verwijzing door de verwijzingsautoriteit, en nà de verwijzing door de officier-commissaris. In dit geval zou dus de officier-commissaris, die ex officio geen kennis neemt van de zaak, bij uitsluiting bevoegd zijn tot genoemde beperking te beslissen, terwijl toch de fiscaal, nu er geen informatiën worden genomen, de enige is die volledig kennis draagt van de zaak, en derhalve als de aangewezen persoon, bevoegd tot het nemen van dergelijke beslissingen, moet worden beschouwd.

Indien in een zaak geen informatiën worden genomen kan de fiscaal de beklaagde in arrest stellen gedurende de tijd tussen de verwijzing en de aanvang van het onderzoek ter terechtzitting (art. 29 RZ – nieuw, art. 32 RL – nieuw). Alsdan is de fiscaal verplicht binnen 4 dagen de beklaagde te horen (art. 30 RZ – nieuw, art. 33 RL – nieuw). Hierbij rijst de vraag in welke vorm dit verhoor van de fiscaal moet geschieden, en op welke wijze van dit verhoor in de stukken moet blijken.

Moet de fiscaal zich daarbij overeenkomstig de regelen voor het afnemen van verhoren voor de officier-commissaris gedragen, met andere woorden moet hij zich doen bijstaan door een secretaris en van het verhoor proces-verbaal opmaken? Of is een proces-verbaal, alleen door hem zelf ondertekend, voldoende, dan wel kan hij volstaan met een verklaring in het dossier, dat hij mondeling een verhoor heeft afgenomen? Op al deze vragen geeft de wet geen antwoord, en evenmin laat zij zich erover uit welke rechtskracht aan zulk een verhoor moet worden toegekend, nu art. 166 RZ – nieuw (art. 161 RL – nieuw), welk artikel de rechtskracht van de verhoren afgenomen door de officier-commissaris vastlegt, niet van toepassing is. Bovendien doet zich de merkwaardigheid voor, dat meergenoemd art. 30 RZ – nieuw (art. 33 RL – nieuw) alleen *ingeval de fiscaal na de verwijzing tot inarreststelling overgaat* hèm imperatief het horen van de beklaagde opdraagt. A contrario: bevond de beklaagde zich bij de verwijzing al in arrest, dan zal de officier-commissaris, ook als er geen informatiën worden gehouden, krachtens dit artikel verplicht zijn de beklaagde binnen 4 dagen te horen, hetgeen een weinig elegante figuur is, nu in casu in de beschikking tot verwijzing met zovele woorden werd afgezien van het houden van informatiën.

Uit het bovenstaande moge de conclusie getrokken worden, dat het wenselijk is om bij de algehele herziening van het militaire strafprocesrecht de consequenties van het feit dat nu ook misdrijven, zelfs met hantering van voorlopig arrest, zonder informatiën berecht kunnen worden, op vloeiende wijze in de wet te verankeren.

Status president permanente krijgsraad overzee.

Een ander probleem vormt nog de status van de president van een permanente krijgsraad overzee. In enige opmerkingen, omtrent deze materie in het Nederlands Juristenblad van april 1963, blz. 301 e.v. gaat STEFFEN ervan uit, dat de president van genoemde krijgsraad een burgerrechtsgeleerde moet zijn. Inderdaad komt men, gezien de doctrine achter deze wijzigingen staande, licht tot de conclusie dat het zo

zal zijn. De formulering van deze eis echter in de wet ten aanzien van de krijgsraden bij de zeemacht munt niet uit door duidelijkheid. Laten we daartoe de desbetreffende artikelen eens aan een nadere beschouwing onderwerpen. Het gaat hier om de artt. 124 en 128a RZ – nieuw (artt. 121 en 125a RL – nieuw).

Art. 124 RZ – nieuw bepaalt o.a. dat de president van een permanente krijgsraad

- 1e. *in Nederland* een ouderdom moet hebben van 30 jaar en rechtsgeleerde moet zijn;
- 2e. *in Nederland* niet mag zijn een militair in werkelijke dienst; (men lette er hierbij op dat de redactie van het overeenkomstige artikel in de RL de beperking „in Nederland” *niet* bevat).

De door mij gecursiveerde woorden zijn bij de laatste wetswijziging in genoemde artikelen opgenomen.

Artikel 128a RZ bepaalt onder andere, dat de president van een permanente krijgsraad overzee in Suriname of de Nederlandse Antillen:

- 1e. telkens voor de duur van 2 jaar wordt benoemd;
- 2e. op hem overigens de artikelen 121—128 van toepassing zijn (let wel: er staat niet: van *overeenkomstige toepassing*, doch slechts *van toepassing*).

Nu genoemd art. 128a RZ spreekt van „toepassing” en niet van „overeenkomstige toepassing” zal o.a. art. 124 RZ *letterlijk* op de president van een permanente krijgsraad overzee moeten worden toegepast.

Dit betekent, dat de in art. 124 RZ voorkomende beperking „in „Nederland” niet vervangen mag worden door „in Suriname of de „Nederlandse Antillen”, doch onbeperkt van kracht blijft. Ergo: de president in Nederland moet jurist en tevens burger zijn, en a contrario de president overzee niet! De president overzee mag met name wèl zijn niet-jurist en tevens actief dienend militair. Bij de Landmacht is dit laatste (actief dienend militair) echter niet toegestaan, aangezien art. 121 RL – nieuw zonder meer luidt: „Een militair in werkelijke dienst „kan niet als president van een krijgsraad optreden”. De merkwaardige consequentie hiervan is, dat de president van een Landmacht-krijgsraad in Suriname of de Nederlandse Antillen burger-tevens-niet-jurist mag zijn, en die van de zeemacht militair-tevens-niet-jurist. Indien men echter bovenbedoelde artikelen anders zou interpreteren, dan heeft de toevoeging in art. 124 RZ „in Nederland” geen enkele redelijke zin en, gezien het feit dat deze toevoeging juist ten gevolge van deze laatste wetswijziging in het artikel is opgenomen, — overigens zonder nadere motivering — moet toch aangenomen worden dat die toevoeging wèl zin heeft, waarbij men niet anders kan dan tot bovenvermeld resultaat komen. Ook het verschil in redactie tussen artikel 121 RL – nieuw, luidende:

„Een militair in werkelijke dienst kan niet als president van een „krijgsraad optreden.”

en artikel 124 RZ – nieuw, luidende:

„Een militair in werkelijke dienst kan niet als president van de „permanente krijgsraad in Nederland optreden”. zou, indien men dit alles niet kan onderschrijven, alle praktische zin missen.

Indien tegen deze wijze van interpreteren bezwaar wordt gemaakt, door te wijzen op de bedoeling van de wetgever, dient nagegaan te worden waaruit die bedoeling dan wel blijkt.

In de memorie van toelichting, handelende over de bezwaren verbonden aan de oude wetgeving (blz. 6), lezen we:

„Er wordt daarin onder meer niet voldoende rekening gehouden „met het feit, dat, waar mogelijk, berechting door een krijgs- „raad, voorgezeten door een rechtsgeleerde burgerpresident de „voorkeur verdient. Deze figuur is mogelijk in al die gevallen, waar- „in het optreden van een krijgsraad beperkt is tot een bepaald „gedeelte van het grondgebied van het Koninkrijk. Derhalve niet al- „leen bij een krijgsraad die uitsluitend in Nederland optreedt, maar „ook bij krijgsraden die bestemd zijn uitsluitend in overzeese rijks- „delen te functioneren. Deze door een burgerrechtsgeleerde voorge- „zeten krijgsraden behoeven niet gebonden te zijn aan bepaalde orga- „nisatievormen, waarin de zeemacht haar taak vervult. Gevestigd in „de verschillende delen van het Koninkrijk oefenen zij hun functie uit „met betrekking tot die militairen der zeemacht, die zich in welke „organisatievorm dan ook in dat deel van het Koninkrijk bevinden. „Deze krijgsraden hebben, omdat zij niet gebonden zijn aan de wisse- „lende indeling, welke aan de eenheden der zeemacht wordt gegeven, „een permanent karakter” en:

„De ondergetekenden stellen derhalve voor bij de krijgsraden voor „de zeemacht een onderscheid te maken tussen enerzijds permanente „krijgsraden, die in de verschillende delen van het Koninkrijk geves- „tigd zijn en waarvan de samenstelling grosso modo gelijk is aan de „thans in 's-Gravenhage gevestigde krijgsraad van de zeemacht, en „anderzijds niet-permanente krijgsraden, die geheel worden ingesteld „bij bepaalde onderdelen der zeemacht en die zullen zijn samengesteld „uit officieren”.

Uit bovenstaande passages wordt duidelijk, dat het de bedoeling van de wetgever inderdaad geweest is, om de president van de permanente krijgsraad voor de zeemacht in Suriname of de Nederlandse Antillen een burgerrechtsgeleerde te doen zijn.

Op de vraag echter wat nu de zin is van deze eis vinden we in de memorie van toelichting geen antwoord. Deze vraag klemmt echter te meer, nu in het Adres aan de Leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal van de Orde van Advocaten in Nederland zowel voor tijd van vrede, als voor oorlogstijd wordt aangedrongen op berechting door krijgsraden, voorgezeten door onafhankelijke militaire juristen.

Uit het gestelde in de Memorie van Antwoord is, zij het slechts indirect, op te maken dat de wetgever het belang van een burgerpresident vooral ziet in de mogelijkheid om deze voor het leven te benoemen.

Op blz. 2 lezen we immers:

„in de vredesrechtspleging is de krijgsraad samengesteld uit een door „de Kroon voor het leven benoemde burgerrechtsgeleerde als president Voor wat de oorlogsrechtspleging betreft, is de oprichting „en indeling van de krijgsraden een zaak van een militaire autoriteit, „de commanderende generaal, en worden ook de president en de auditor-militair door hem benoemd. De waarborg die gelegen is in een „benoeming voor het leven, ontbreekt. De krijgsraden zijn geheel uit „militairen samengesteld”;

terwijl op blz. 4 nog de volgende zinsnede voorkomt:

„De verschillen tussen beide categorieën krijgsraden zijn voorname- „lijk hierin gelegen dat de vereisten voor benoeming in de mobiele „krijgsraden minder stringent zijn gesteld dan die voor de permanente „krijgsraden. Verder is een verschil dat de president van een mobiele „krijgsraad door het niet permanente karakter daarvan niet voor het „leven kan worden benoemd”.

Indien het nu inderdaad zo is, dat de wetgever aan een burgerpresident de voorkeur geeft, omdat deze voor het leven benoemd kan worden — waarom kan dat bij een militair niet? — zou men op grond van de artikelen 125a RL — nieuw en 128a RZ — nieuw, houdende immers de bepaling dat de president bij de permanente krijgsraad overzee telkens voor de duur van twee jaar wordt benoemd, verwachten dat deze president, gezien de beperkte duur van zijn benoeming, geen burger behoeft te zijn, welke verwachting helaas niet in vervulling gaat.

Resumerende komt men tot de volgende conclusie dat:

- 1e. de tekst van de artt. 124 j° 128a RZ — nieuw (art. 121 j° 125a RL — nieuw), formeel gezien, niet dwingend voorschrijft, dat de president van een permanente krijgsraad voor de Zeemacht in Suriname of de Nederlandse Antillen een burger — tevens — rechtsgeleerde moet zijn;
- 2e. dat zulks echter wel de bedoeling van de wetgever is (memorie van toelichting), aangezien deze burgerpresident voor het leven benoembaar moet zijn (memorie van antwoord);
- 3e. doch de zin van deze opvatting ontbreekt, nu de benoeming als zodanig slechts voor twee jaar mag plaats vinden (artt. 125a RL — nieuw en 128a RZ — nieuw).

Een strakke lijn, het gevolg van een vaste opvatting, is hierin niet te vinden en het verdient zeker aanbeveling in den volgorde de eventuele bedoelingen van de wetgever beter in de wet en de daarbij behorende stukken tot uitdrukking te brengen dan nu is geschied.

Slotopmerking.

Men mene na het lezen van bovenstaande opmerkingen niet, dat de herziening van de militaire wetten alleen maar nieuwe moeilijkheden gebracht heeft. Niets is minder waar. Veel van de nadelen van de oude wetten zijn weggenomen, en veel van de met de toepassing van die wetten samenhangende problemen zijn thans opgelost.

De signalering van bovenstaande met de nieuwe wetgeving samen-

hangende moeilijkheden heeft uitsluitend ten doel de aandacht op deze problemen te vestigen, teneinde — in het belang van de militaire strafrechtspraak — daarvoor later een weldoordachte en bevredigende oplossing te vinden.

MILITAIRE RECHTSPRAAK
Zeekrijgsraad Nederlandse Antillen

Vonnis van 18 november 1963

(Fiat-executie 20 november 1963 — uitspraak 21 november 1963)

President: Kol. d. Mars. A. M. Luyk; *Leden:* Kapt. Lt. t. Zee (T) Mr. Ir. P. P. v. d. Vijver, Kapt Lt. t. Zee (V) G. H. Greve, Maj. d. Mars. N. van Dam en Luit. t. Zee (E) 1e kl. M. Waalewijn.
Raadsman: Luit. t. Zee (T) 1e kl. R. A. Jager.

Als korporaal-machinist o.m. belast met het peilen van de brandstoftanks aan boord en het bijhouden van het peilingenboek, opzettelijk in stede van de daadwerkelijke gemeten peilingen, in dat peilingenboek de door vroegere metingen verkregen peilingen vermeld.

Geen vervalsing van administratieve boeken door een ambtenaar, aangezien beklaagde niet het oogmerk had, onware peilingen in te vullen, doch het ten laste gelegde uit gemakzucht pleegde.

Geen opzettelijke ongehoorzaamheid, nu niet ten laste is gelegd dat hij opzettelijk heeft nagelaten de brandstoftanks te peilen.

Eigenlijk krijgstuuchtelijk vergrijp en verwijzing van de zaak naar de tot straffen bevoegde commanderende officier.

(W.M.Sr. art. 114; W.K. art. 58; W.Sr. art. 360).

DE KRIJGSRAAD VOOR DE ZEEMACHT IN DE NEDERLANDSE ANTILLEN, in de zaak van de Fiscaal tegen W. A. U., oud 39 jaren, laatstelijk voor de verwijzing naar de Zeekrijgsraad gediend hebbende als korporaal-machinist aan boord van Hr. Ms. „Dubois”, gerequireerde,

Gezien: . . . enz.;

Gezien het bevel tot bijeenkomst van de Zeekrijgsraad d.d. 7 november 1963 No. NAP/55176/45873 aan de voet van welk stuk door de Fiscaal aan de beklagde wordt ten laste gelegd:

„dat hij aan boord van Hr. Ms. „Dubois”, gedurende de stationering „van genoemde bodem in de Nederlandse Antillen, op verschillende „tijdstoppen in of omstreeks het tijdvak van 21 juni 1963 tot 1 september 1963, toen hij als korporaal-machinist onder meer was belast „met het peilen van de brandstoftanks aan boord van Hr. Ms. „Dubois” „en uit dien hoofde tot taak had het bijhouden van het tot controle „van de administratie bestemde peilingenboek, waarin de door peiling „gemeten inhoud van de tanks werd aangetekend, heeft nagelaten de „brandstofhoogte in de tanks A 4 F, A 5 F, C 3½ F en C 4 F, althans „van de voorraadtanks aan boord van Hr. Ms. „Dubois”, te peilen en „telkenmale opzettelijk in stede van daadwerkelijk gemeten peilingen „in genoemd peilingenboek, de door vroegere meting of metingen ver-

„kregen peilingen, althans door hem aangenomen peilingen, heeft ingeschreven”;

Gezien: . . . enz.;

Gezien de schriftuur van de eis door de Fiscaal overgelegd en gehoord de voorlezing van de daarin opgenomen conclusie strekkende tot de bewezenverklaring van het de beklagde ten laste gelegde, alsmede zijn schuld eraan;

qualificatie daarvan: „*Als ambtenaar opzettelijk boeken, uitsluitend bestemd tot controle van de administratie, vervalsen, meermalen gepleegd*” en veroordeling deswege tot een gevangenisstraf voor de tijd van twee weken voorwaardelijk, alsmede voorwaardelijk ontslag uit de militaire dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen, met een proeftijd van drie jaar;

Overwegende, dat de beklagde op 5 november 1948 als stoker der derde klasse in de zeedienst is aangenomen en dat hij thans nog als korporaal-machinist bij de zeemacht dient;

Overwegende, dat ten processe — zakelijk gerelateerd — hebben verklaard:

W. A. U., oud 39 jaren, als beklagde:

In het tijdvak van 21 juni 1963 tot 1 september 1963, toen ik als korporaal-machinist der Koninklijke marine diende aan boord van Hr. Ms. „Dubois”, welk schip zich toen, gestationeerd in de Nederlandse Antillen, in of rond de Nederlandse Antilliaanse wateren bevond, was ik onder meer belast met het peilen van de brandstoftanks aan boord van Hr. Ms. „Dubois”. Uit dezen hoofde had ik tot taak het bijhouden van het tot controle van de administratie bestemde peilingenboek waarin de door peiling gemeten inhoud van de tanks wordt aangetekend. Hoewel ik dus als opdracht had het op door het H.M.K. bepaalde tijden daadwerkelijk peilen van elk der aanwezige brandstoftanks, heb ik zulks voor wat betreft de tanks A 5 F met ingang van 16 augustus 1963 en voor wat betreft de tanks A 4 F, C 3½ F en C 4 F met ingang van 23 augustus 1963 opzettelijk nagelaten, omdat ik dit door mijn vele werkzaamheden niet langer vol kon houden. Aangezien ik de peilingen van bovengenoemde tanks tot de daarbij genoemde data wel overeenkomstig die opdracht had verricht en mij daarbij telkens gebleken was dat de inhouden constant bleven heb ik gemeend voorlopig te kunnen volstaan met het in het peilingenboek vermelden van de getallen door mij bij meting laatstelijk op de dag voor bovengenoemde data verkregen. Deze door vroegere metingen verkregen peilingen heb ik derhalve opzettelijk en welbewust in het peilingenboek ingeschreven omdat ik dacht dat zij zonder meer de werkelijke stand van zaken aangaven. Deze veronderstelling vond haar grond in het feit dat de inhoud van meergenoemde tanks gedurende het tijdvak van 21 juni 1963 tot bovengenoemde data waarin ik ze wel daadwerkelijk peilde constant bleef. Ik kan hier nog aan toevoegen dat ik het peilingenboek steeds persoonlijk aan het hoofd machinekamer overhandigde, van wie ik het de dag daarop terug ontving nadat de door mij ingeschreven peilingen van de vorige dag door hem persoonlijk voor gezien waren gepara-

feerd. Hij heeft mij er nimmer op attent gemaakt dat het onwaarschijnlijk moet worden geacht dat de inhoud van de tanks gedurende langere tijd constant bleef. Op zaterdag 31 augustus 1963 deelde het H.M.K. mij mede dat hij meende dat er met tank A 5 F iets aan de hand was en dat wij die samen even gingen peilen. Ik heb toen in het bijzijn van de majoor-machinist Bentelaar en van het H.M.K. de LTZT 2 OC Robertus die tank tweemaal gepeild met als resultaat een peiling van 270 à 271 cm; dit klopte derhalve niet met de door mij kort tevoren opgegeven peiling van die tank van 420 cm. Ik heb toen aan het H.M.K. verteld dat ik de bewuste tank sinds 16 augustus 1963 niet meer had gepeild. Deze tank was gelegen op een moeilijk bereikbare plaats in het cafetaria. Ik heb niet vernomen of toen ook de drie andere tanks nog daadwerkelijk zijn gepeild en of de inhoud daarvan met de door mij daarvoor ingeschreven peilingen overeen kwam. Meer terzake dienende heb ik niet te verklaren;

C. A. Robertus, oud 32 jaren, als getuige onder ede:

dat hij sedert 5 februari 1963 in de functie van hoofd machinekamer aan boord van Hr. Ms. „Dubois” dient; dat korporaal-machinist U. in het tijdvak van 21 juni 1963 tot 1 september 1963 door hem onder meer was belast met het peilen van de brandstoftanks aan boord en uit dien hoofde tot taak had het bijhouden van het tot controle van de administratie bestede peilingenboek, waarin de door peilingen gemeten inhoud van de tanks wordt aangetekend; dat hij na het olieladen op 21 juni 1963, de bestaande order tot het bij zeewacht dagelijks en het bij reewacht wekelijks peilen van alle brandstoftanks nog eens uitdrukkelijk aan U. heeft voorgehouden en hem daarbij gezegd heeft dat de reservetanks A 4 F, A 5 F, C 3½ F en C 4 F niet waren uitgezonderd van de gegeven peilingorders; dat hij, toen U. hem gedurende bovengenoemde tijdsperiode dagelijks het peilingenboek met de ingeschreven peilingen overhandigde er van uit ging dat de opgegeven peilingen telkens door daadwerkelijke meting waren verkregen; dat, toen evenwel de ingeschreven peilingen betreffende hogergenoemde reservetanks, halverwege de maand augustus nog steeds gelijk waren, aan die van 21 juni bij hem twijfel begon te rijzen aan de juistheid van de ingeschreven peilingen; dat hij op 30 augustus de tanks door machinist Lodder heeft laten peilen; dat daarbij bleek dat tank A 5 F, waarvan de inhoud steeds als 420 cm = 24.400 ton was opgegeven, slechts een inhoud had van 270 cm = 13.210 ton; dat de overige meergenoemde tanks ook afwijkingen vertoonden, doch van geringere omvang; dat hijzelf in overleg met de commandant het peilingenboek heeft ingevuld en daarin de cijfers heeft vermeld, die U. vele weken achtereen had ingevuld; dat de daarop volgende ochtend U bij hem kwam met het peilingenboek en direct zag hij dat voor tank A 5 F wederom 420 cm was ingevuld; dat daarna onder zijn toezicht U. de tank A 5 F nogmaals heeft gepeild met als resultaat een peiling van 270 à 271 cm; dat U. daarop erkende, dat hij had volstaan met het inschrijven van door vroegere metingen verkregen peilingen, in het peilingenboek;

Overwegende, dat beklaagde blijkens hogergenoemde, door luitenant ter zee van de technische dienst der tweede klasse C .A. Robertus ten processe afgelegde verklaring onder ede, onder meer was belast met het peilen van de brandstoftanks aan boord van Hr. Ms. „Dubois” welke taak hij uitsluitend als militair — derhalve als ambtenaar in de zin van artikel 84 van het wetboek van strafrecht — kon verrichten;

Overwegende, dat door vorenstaande bewijsmiddelen, alles in onderling verband en samenhang beschouwd, wettig en overtuigend is bewezen met beklaagdes schuld eraan hetgeen hem is ten laste gelegd;

Overwegende, dat het bewezenverklaarde niet geoordeeld wordt te zijn het strafbaar feit genoemd in artikel 360 van het Wetboek van Strafrecht, daar immers de door beklaagde gepleegde handelingen in casu het in het peilingenboek inschrijven van door vroegere metingen verkregen peilingen niet kunnen worden gequalificeerd als „valselijk „opmaken” of „vervalsen” aangezien beklaagde daarbij niet had het oogmerk om van de waarheid afwijkende waarden in het peilingenboek in te vullen, doch de hem ten laste gelegde handelingen uit gemakzucht pleegde;

Overwegende, dat het bewezen verklaarde evenmin geoordeeld kan worden het strafbaar feit genoemd in artikel 114 van het Wetboek van Militair Strafrecht op te leveren, daar aan beklaagde niet is ten laste gelegd dat hij „opzettelijk heeft nagelaten de brandstofhoogten enz. te „peilen”;

Overwegende, dat het bewezen verklaarde geen strafbaar feit doch een krijgstuuchtelijk vergrijp oplevert;

[Volgt: bewezen-verklaring van het ten laste gelegde; verklaring dat het bewezene niet is een strafbaar feit, doch een krijgstuuchtelijk vergrijp; vrijspraak van beklaagde; verwijzing van de zaak onder mededeling van alle stukken ter verdere behandeling naar de tot straffen bevoegde commandant — *Red.*].

Krijgsraad te Velde West

Vonnis van 4 januari 1963

President: Kolonel Mr. Dr. J. P. van Erk; *Leden:* Lt. Kolonels W. N.

C. Swaving en M. Valkman.

Raadsman: Kapitein W. G. Tibben.

Opzettelijke ongehoorzaamheid, meermalen gepleegd (geweigerd te gehoorzamen aan de opdracht, hem in verband met zijn wangedrag gegeven, de eetzaal te verlaten; in voorlopig arrest in de cel geweigerd zijn bovenkleding uit te doen in verband met de vereiste fouillering); opzettelijk een meerdere uitschelden (bezigen van de woorden „ellen„deling” en „rothond”); opzettelijk een meerdere beledigen (bezigen van de woorden „Jij bent zo dom als de kanker”).

(W.M.Sr. art. 23, 76, 108, 114).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen J. J. V. T., geboren 25 augustus 1942, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, dienende als dienstplichtig soldaat bij de 41e Infanterie „verkenning Compagnie der Koninklijke Landmacht te Ermelo, al „daar, in tijd van oorlog, op of omstreeks 10 november 1962 toen de „sergeant-majoor-instructeur J. H. Gerrets in diens functie van Offi- „cier van Brandpiket van de Legerplaats Ermelo, hem, beklaagde, „naar aanleiding van zijn wangedrag had bevolen de eetzaal te ver- „laten, heeft geweigerd dit te doen zeggende: „Dat doe ik niet” en „vervolgens toen de sergeant-majoor-instructeur hem arrest had aan- „gezegd en had bevolen mee te gaan opzettelijk deze sergeant-majoor- „instructeur in diens tegenwoordigheid heeft uitgescholden voor „ellen- „deling, rothond met je dubbele strepen” en tenslotte toen de ser- „geant-majoor-instructeur hem na veel lijdelijk verzet zijnerzijds naar „de wacht had weten te brengen aldaar, toen de majoor Jilderda, Offi- „cier van kazerneweekdienst hem, naar aanleiding van zijn wangedrag „in de cel had bevolen zijn bovenkleding uit te doen, heeft geweigerd „dit bevel uit te voeren onder meer zeggende „dat doe ik niet” en de „majoor Jilderda opzettelijk mondeling beledigend heeft toegevoegd de „woorden: „Jij bent zo dom als de kanker” althans woorden van ge- „lijke beledigende strekking”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe zakelijk heeft verklaard: dat hij, terwijl hij in werkelijke dienst was als dienstplichtig soldaat bij de Koninklijke Landmacht, ingedeeld bij de 41e Infanterieverkenningcompagnie te Ermelo, zich op 10 november 1962 te omstreeks 16.45 uur in de manschappeneetzaal van de legerplaats Ermelo bevond; dat hij daar, toen hij vleeswaren, bestemd voor het broodbeleg, voor zijn mede-soldaten op tafel wierp, terecht werd gewezen door de sergeant Rutjes; dat hij deze sergeant antwoordde dat deze niet zo'n toon tegen hem moest aanslaan; dat daarop de sergeant-majoor J. H. Gerrets hem toen opdracht gaf naar aanleiding van het vorenomschreven gedrag de eetzaal te verlaten; dat hij toen heeft geweigerd dit bevel op te volgen, zeggende: „Dat doe ik niet”, waarop de sergeant-majoor hem voorlopig arrest aanzegde en hem opdracht gaf met hem — de sergeant-majoor — mee te gaan; dat hij toen de sergeant-majoor heeft uitgescholden voor ellendeling en rothond met je dubbele strepen; dat hij daarna de sergeant-majoor heeft tegengewerkt, toen deze hem naar de wacht overbracht; dat hij aldaar te omstreeks 18.30 uur, toen de officier van de kazerneweekdienst, de majoor Jilderda, in de cel, waarin hij, — beklaagde — was opgesloten, kwam, hem opdracht gaf zijn bovenkleding uit te doen in verband met fouillering, heeft geweigerd aan dit bevel te voldoen en, toen de sergeant Zijlstra en de sergeant-majoor Gerrets trachtten hem dit bevel te doen uitvoeren, doelende op

de aanwezige majoor Jilderda heeft gezegd: „Zij die de opdracht geven „zijn zo dom als de kanker” en doelende op voernoemde onderofficieren: „Zij die de opdracht uitvoeren zijn zo dom als de typhus”;

Overwegende, dat als getuige ten processe zakelijk heeft verklaard: Johan Hendrik Gerrets, sergeant-majoor-instructeur:

dat hij zich op 10 november 1962 omstreeks 16.45 uur als Officier van Brandpiket van de legerplaats Ermelo, van welk brandpiket de soldaat T. toen deel uitmaakte, in de manschappen-eetzaal van die legerplaats bevond; dat hij bemerkte dat T. aldaar door de sergeant Rutjes werd terechtgewezen naar aanleiding van het gooien met broodbeleg; dat T. hierop reageerde met de woorden dat de sergeant niet zo'n toon tegen hem, T., moest aanslaan en niet zo tegen hem tekeer moest gaan; dat hij T. toen naar aanleiding van diens wangedrag opdracht heeft gegeven de eetzaal te verlaten; dat T. weigerde aan dit bevel te voldoen, zeggende: „dat doe ik niet”; dat hij T. daarop voorlopig arrest heeft aangezegd en opdracht heeft gegeven met hem — getuige — mee te gaan naar de wacht; dat, terwijl T. met veel tegenstribbelen aan dit bevel voldeed en meeding, hem — getuige — begon uit te schelden voor „ellendeling” en „rothond met je dubbele strepen”; dat hij T. met veel tegenstribbelen zijnerzijds heeft overgebracht naar diens legeringskamer, waar hij hem zijn uitrusting heeft laten afleggen; dat hij T. met veel lijdelijk verzet zijnerzijds naar de wacht van de legerplaats heeft weten over te brengen; dat aldaar T. zodanig bleef tekeer gaan dat hij en de gestraftencommandant, de sergeant Zijlstra, geen gelegenheid kregen hem behoorlijk te fouilleren; dat omstreeks 18.30 uur de Officier van de kazerneweekdienst, de majoor Jilderda, in de wacht kwam, welke T. naar aanleiding van diens wangedrag in de cel het bevel gaf de bovenkleding uit te trekken in verband met de foullering; dat T. weigerde aan dat bevel te voldoen, zeggende: „Don-„der op, dat doe ik niet, laat me met rust”; dat T. voorts de majoor Jilderda de woorden toevoegde: „Jij bent zo dom als de kanker”;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — ieder bewijsmiddel slechts gebezigd ten aanzien van het feit en/of de feiten waarop het betrekking heeft — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, met uitzondering van de woorden „in „diens functie van Officier van Brandpiket van de Legerplaats Ermelo”;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

- 1 „Opzettelijke ongehoorzaamheid gepleegd in tijd van oorlog, „meermalen gepleegd”;
2. „Als militair opzettelijk een meerdere uitschelden in dienst gepleegd”;
3. „Als militair opzettelijk een meerdere in zijne tegenwoordigheid „mondeling beleedigen, in dienst gepleegd”,

voorzien en strafbaar gesteld bij:

1. Artikel 114 junctis artikel 67 van het Wetboek van Militair Strafrecht en artikel 57 van het Wetboek van Strafrecht;
2. Artikel 108 juncto artikel 76 van het Wetboek van Militair Strafrecht;
3. Artikel 108 juncto artikel 76 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat de Krijgsraad beklaagde op grond van de gepleegde feiten ongeschikt acht in de militaire stand te blijven, doch niet tevens zodanig ongeschikt dat hij voor goed van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen behoort te worden ontzet;

Overwegende, dat beklaagde van 10 november 1962 tot 13 november 1962 voorlopig arrest heeft ondergaan, op 13 december 1962 opnieuw in arrest is gesteld en de aard en omstandigheden der zaak vorderen dat dit arrest gehandhaafd blijft;

[Volgt: veroordeling tot gevangenisstraf v.d.t.v. 3 maanden met aftrek van voorarrest van 10 november 1962 tot 13 november 1962 en vanaf 13 december 1962; bekrachtiging van het bestaande arrest; ontslag uit de militaire dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen — *Red.*].

Krijgsraad te Velde West

Vonnis van 18 juni 1963

President: Kolonel Mr. Dr. J. P. van Erk; *Leden:* Majoors S. V. Brands en D. van Esseveldt.

Raadsmansman: Lt. Kolonel J. v. d. Houwen.

Feitelijke insubordinatie: toen een vaandrig een dpl. sergeant wilde aanhouden wegens diens onkrijgstuchtelijk gedrag, deze bij de neus gepakt, daaraan getrokken en gezegd: „Wat is er eigenlijk; doe niet „zo raar“.

Gedeeltelijk voorwaardelijke gevangenisstraf en verlaging.

(W.M.Sr. art. 25, 110, 117, 120).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen A. M. G., geboren 20 december 1941, dpl. sergeant, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, dienende als dienstplichtig sergeant bij het 462e Pontoniersbataljon der Koninklijke Landmacht, op 1 april 1963, in tijd van oorlog, in de gemeente Gilze en Rijen, opzettelijk de kornet der Artillerie L. de Oude, die zich in uniform gekleed op de openbare weg de Oosterhoutseweg, althans het daartoe behorende rijwielpad bevond en die bezig was de zich in zijn, beklagde's gezelschap bevindende althans bevonden hebbende sergeant Brouwer aan te houden, feitelijk heeft aangerand door hem bij de neus te pakken en daaraan te trekken, zeggende: „Wat is er eigenlijk, doe niet zo raar”, althans woorden van gelijke strekking bezigende”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklagde ten processe zakelijk heeft verklaard: dat hij, terwijl hij als dienstplichtig sergeant bij het 462e Pontoniersbataljon der Koninklijke Landmacht in werkelijke dienst was, op 1 april 1963 omstreeks 21.45 uur in de gemeente Gilze-Rijen, een kornet, naar hem later bleek kornet de Oude, die zich, in uniform gekleed, op den openbare weg, de Oosterhoutseweg, en wel op het daartoe behorend rijwielpad, bevond, bij de neus heeft gepakt; dat hij daaraan heeft getrokken, zeggend: „Wat is er eigenlijk, doe niet zo raar”; dat de sergeant Brouwer zich tijdens het gebeurde in zijn gezelschap bevond;

Overwegende, dat als getuige ten processe zakelijk heeft verklaard:

Leendert de Oude:

dat hij, terwijl hij als kornet der Artillerie in werkelijke dienst was, zich op 1 april 1963 omstreeks 21.45 uur op de openbare weg, de Oosterhoutseweg te Rijen, gemeente Gilze-Rijen, bevond; dat hij in veldtenue gekleed was; dat hij de rangonderscheidingstekens op de schouders droeg; dat langs die weg toen de hem nog onbekende Moerland, G. Brouwer en De Blay liepen; dat Brouwer hem toen bij zijn rangonderscheidingstekenen vastgreep en daarbij zei: „Kijk eens wat een mooie stip”; dat Brouwer, toen hij hem naar aanleiding hiervan naar zijn naam en registratienummer vroeg, hem noch zijn naam, noch zijn registratienummer heeft opgegeven; dat Brouwer is weggelopen; dat hij Brouwer is nagelopen; dat G. daarop op hem afkwam, hem met kracht bij zijn neus greep en daaraan trok, zeggende: „Wat is er eigenlijk, doe niet zo raar”;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„Feitelijke insubordinatie in tijd van oorlog”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 120 junctis de artikelen 117 en 67 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstem-

ming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat beklaagde van 2 april 1963 tot 11 april 1963 voorlopig arrest heeft ondergaan, op 18 juni 1963 opnieuw in arrest is gesteld en de aard en omstandigheden der zaak vorderen dat dit arrest gehandhaafd blijft;

Overwegende, dat de Krijgsraad beklaagde op grond van het gepleegde feit ongeschikt acht in de door hem beklede rang van sergeant te blijven dienen;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf v.d.t.v. 6 maanden met aftrek van voorarrest, zijnde van 2—11 april 1963 en vanaf 18 juni 1963, van welke gevangenisstraf 3 maanden voorwaardelijk, met een proeftijd van 1 jaar; bekrachtiging van het bestaande arrest; verlaging tot de stand van soldaat in de laagste klasse — *Red.*].

Krijgsraad te Velde West

Vonnis van 28 augustus 1963

President: Mr. Dr. J. P. van Erk; *Leden:* Lt. Kolonels W. M. C. Swaving en M. Valkman.

Raadsman: Kapitein W. G. Tibben.

Diefstal in een zelfbedieningswinkel door een stuk vlees en een stuk kaas in de zak van zijn regenjas te doen in plaats van in het daarvoor bestemde bedieningsmandje en vervolgens de kassa te passeren zonder te betalen. De bewering dat beklaagde bij het wegnemen van de goederen nog niet het oogmerk had, zich de goederen wederrechtelijk toe te eigenen, verworpen.

Ten aanzien van een stuk leverworst, dat beklaagdes echtgenote in het bedieningsmandje had gelegd en dat beklaagde daaruit had genomen en in de zak van zijn regenjas had gestopt, geen diefstal aangenomen, omdat niet is gebleken dat beklaagdes echtgenote dit artikel te kwader trouw had besteld, noch dat beklaagde het door zijn echtgenote heeft doen bestellen en in ontvangst nemen met het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening. Anders, wat dit stuk leverworst betreft, het H.M.G. (zie sententie achter het vonnis): wel is beklaagdes echtgenote door het in het mandje leggen houdster van het stuk worst geworden, maar de eigenaar van de winkel behield daarvan nog het eigendomsrecht, zodat beklaagde zich aan diefstal schuldig maakte toen hij het met het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening uit het mandje nam.

In eerste aanleg één maand, in hoger beroep twee weken gevangenisstraf.

(W.Sr. art. 310, 321).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen X.,

geboren 21 november 1911, beroepsopperwachtmeester der Koninklijke Marechaussee (thans geschorst), beklagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij, dienende als beroepsopperwachtmeester der Koninklijke Marechaussee op of omstreeks 11 mei 1963 te N.:

„PRIMAIR: met het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening heeft „weggenomen een stuk rundvlees, een stuk kaas en een stuk smeer- „leverworst, althans een of meer van deze goederen, alles toebehorende „aan S. van der Veen, eigenaar van de zelfbedieningszaak V., althans „aan een ander dan aan hem, beklagde;

„SUBSIDIAIR: opzettelijk een stuk rundvlees, een stuk kaas en een „stuk smeerleverworst, althans een of meer van deze goederen, alles toe- „behorende aan S. van der Veen, althans aan een ander dan aan hem, „beklagde, welke artikelen hij in de aan van der Veen toebehorende „zelfbedieningszaak V. ter fine van aankoop onder zich had genomen „en aldus anders dan door misdrijf onder zich had, wederrechtelijk „zich heeft toegeëigend door deze bij de betaling opzettelijk niet als „gekocht op te geven en aldus buiten afrekening te laten”;

Overwegende, dat beklagde ten processe zakelijk heeft verklaard:

A. dat hij, terwijl hij als beroepsopperwachtmeester bij de Koninklijke Marechaussee in werkelijke dienst was, ingedeeld bij . . . , op 11 mei 1963 te omstreeks 11.30 uur in de zelfbedieningszaak V. te N. op verschillende plaatsen uit de vitrines een stuk rundvlees en een stuk kaas in de zak van zijn regenjas heeft geborgen; dat hij voorts een stuk smeerleverworst, dat zijn vrouw bij de slagerijafdeling in die zaak had besteld en dat zij in haar boodschappenmandje had liggen, daaruit heeft gehaald en eveneens in zijn regenjas heeft geborgen; dat hij vervolgens de kassa in die winkel is gepasseerd; waar hij de goederen, welke zijn vrouw, zoals gebruikelijk in de zelfbedieningszaak, in een mandje had gelegd ter aankoop, heeft afgerekend, doch de goederen die hij in zijn zak had gestoken en die hij naar hij wist eveneens diende te betalen, niet heeft afgerekend en betaald, hoewel hij daartoe alle gelegenheid had en hoewel hij wist dat hij ze buiten de afrekening hield; dat hij wist dat die artikelen hem niet in eigendom toebehoorden; dat hij van niemand recht of toestemming had die levensmiddelen zonder betaling uit die zaak weg te nemen en zich toe te eigenen;

B. dat hij ontkent genoemde levensmiddelen bij zich te hebben gestoken met de bedoeling ze zich zonder betaling toe te eigenen;

A. dat hij, na de kassa te zijn gepasseerd, door de afdelingschef van bedoelde zaak werd aangesproken en deze hem en zijn vrouw verzocht mee te gaan naar een kantoortje; dat hij aan dat verzoek heeft voldaan; dat hij aldaar, bemerkende dat zijn vrouw werd verdacht van het zich toeëigenen van goederen zonder betaling, heeft geprobeerd de levensmiddelen die hij in zijn regenjas had, heimelijk op een schap in dat vertrekje te leggen en zich aldus van die artikelen te ontdoen;

Overwegende, dat een ambtsedig procesverbaal dd. 19 juni 1963, opgemaakt en gesloten door Krijn Wopke Walthuis, luitenant-kolonel

der Koninklijke Marechaussee, Hoofd van het Bureau Bijzondere Criminele Onderzoeken van de Staf van de Koninklijke Marechaussee, zakelijk inhoudt als verklaring van:

Sjoerd van der Veen:

dat hij eigenaar en beheerder is van de zelfbedieningszaak V., gevestigd aan de . . . laan 191 te N.; dat op 11 mei 1963 in die winkel een afdelingschef bij hem kwam met de mededeling dat er zich in de winkel een vrouw bevond die kort tevoren een doos toiletpoeder had ontvangen en deze doos niet in haar bedieningsmandje had gelegd zodat hij de indruk had gekregen dat zij deze doos poeder zonder te betalen zou trachten mee te nemen; dat die chef tevoren door een winkeljuffrouw, die het gedrag van de echtgenoot van die vrouw niet vertrouwde, was gewaarschuwd; dat even later die chef hem waarschuwde dat het echtpaar zich in het kantoor van die winkel bevond; dat de vrouw ontkende een doos poeder bij zich te hebben; dat zij verklaarde de door haar ontvangen doos poeder te hebben teruggelegd; dat de afdelingschef de doos poeder niet op de door de vrouw aangeduide plaats aantrof; dat hij zelf met de vrouw de winkel is ingelopen ten einde haar zelf naar de doos te laten zoeken; dat hij daarbij zag, dat zij een plat pakje in een mand met koekjes liet glijden; dat hij dit pakje uit de mand te voorschijn heeft gehaald; dat dit pakje uit een doosje poeder bestond; dat, toen hij vervolgens op het kantoor aanstalten maakte om de politie te bellen, hetgeen de vrouw wilde beletten door zijn hand vast te houden, zag dat de man een pakje, inhoudende een stuk worst, op een schap legde; dat de afdelingschef hem — getuige — er toen op wees dat die man in totaal drie pakjes had weggelegd; dat hij toen de politie heeft gebeld; dat de man hem toen begon te smeken de zaak ongedaan te maken en aanbood het ontvreemde dubbel te betalen; dat die man vervolgens voorstelde de totale diefstal voor rekening van diens vrouw te aanvaarden waardoor hijzelf niet aansprakelijk zou worden gesteld; dat de man enige malen zei dat hij bekende die worst, het vlees en de kaas te hebben gestolen; dat het hem uit de woorden van die man duidelijk werd dat deze een pakje vlees ter waarde van *f* 2,85, een pakje kaas van *f* 1,50 en een stuk leverworst van *f* 1,08 niet afgerekend had bij de kassa; dat hij de weggenomen artikelen herkende aan de verpakking als zijn eigendom; dat hij geen toestemming heeft gegeven deze artikelen zonder betaling ter toeëigening weg te nemen; dat de door hem bedoelde man de opperwachmeester X. van de Koninklijke Marechaussee is;

Overwegende, dat beklagde ontkend heeft, zonder zich overigens op bepaalde feiten of omstandigheden te beroepen, dat hij bij het wegnemen van het stuk vlees en de kaas (reeds) de bedoeling had zich die artikelen toe te eigenen zonder betaling;

Overwegende, dat de Krijgsraad van oordeel is dat beklagde bij het wegnemen van bedoelde goederen wel degelijk het oogmerk tot wederrechtelijke toeëigening had;

Overwegende dienaangaande dat uit bovenstaande bewijsmiddelen blijkt, dat beklagde, toen hij het vlees en de kaas wegnam, deze

artikelen direct in de door hem gedragen regenjas heeft gedaan;

Overwegende, dat deze handeling geheel in strijd is met hetgeen de bonafide kopers in een zelfbedieningswinkel met de door hen uitgekozen artikelen plegen te doen, namelijk het deponeren van die artikelen in een bedieningsmandje, dan wel het op een andere wijze zichtbaar meevoeren van die artikelen, teneinde die voor het verlaten van de winkel te kunnen tonen en te betalen;

Overwegende dat beklagde bovendien direct nadat hij die artikelen, te weten het vlees en de kaas, bij zich had gestoken, uit het bedieningsmandje van zijn hem vergezellende echtgenote (in welk mandje beklagde — zo hij de bedoeling had gehad ook de door hem weggenomen artikelen te betalen — gevoegelijk had kunnen deponeren) een door zijn vrouw besteld en ontvangen stuk smeerworst heeft weggenomen en eveneens in zijn jas heeft gestoken, aan welke handeling geredelijk geen andere bedoeling, dan dat beklagde dit artikel onbetaald wilde meenemen, kan worden ten grondslag gelegd;

Overwegende tenslotte dat beklagde onmiddellijk nadat hij door de eigenaar van de zaak was medegenomen naar diens kantoor wel verre van zich als bonafide koper te gedragen, heeft getracht zich heimelijk van de door hem meegevoerde artikelen te ontdoen en daarna de eigenaar van de zaak heeft proberen over te halen, hetzij de ontvreemding op rekening van zijn echtgenote te schuiven, hetzij de politie er geheel buiten te laten;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen, de verklaring van beklagde slechts als bewijsmiddel gebezigd voor zover onder A vermeld, wettig en overtuigend bewezen acht hetgeen beklagde primair is ten laste gelegd met diens schuld daaraan, met dien verstande dat hij heeft weggenomen een stuk rundvlees en een stuk kaas;

Overwegende met betrekking tot de bewezenverklaring, dat ten aanzien van het stuk smeerleverworst niet is komen vast te staan dat dit door beklagde wederrechtelijk is weggenomen, nu dit artikel door beklagdes echtgenote is besteld en ontvangen en in haar bedieningsmandje is gedeponerd, waaruit beklagde het heeft weggenomen, zijnde niet gebleken dat beklagdes echtgenote dit artikel te kwader trouw heeft besteld en in ontvangst genomen, noch dat beklagde dit artikel door zijn vrouw heeft doen bestellen en in ontvangst nemen met het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„diefstal”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 310 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklagde onder primair meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat nu het aan beklagde onder primair ten laste ge-

legde is bewezen, een onderzoek naar het aan beklaagde onder subsidiair ten laste gelegde achterwege behoort te blijven;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken, die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon van de dader;

[Volgt: veroordeling tot gevangenisstraf voor de tijd van 1 maand — *Red.*].

Hoog Militair Gerechtshof

Sententie van 21 november 1963

President: Mr. Fikkert (plv.); *Leden:* Lt. Generaals van der Kroon, Mr. Schepers en Zegers, Schout-bij-Nacht Bakker (plv.) en Mr. Veldman (plv.).

Raadsman: Kapitein W. G. Tibben.

(*Zie het vonnis hiervóór.*)

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien: . . . enz.;

Gehoord de Advokaat-Fiscaal in zijn schriftuur van eis met conclusie, dat het Hof het vonnis van de eerste rechter zal bevestigen;

Overwegende, dat het Hof zich met het vonnis waarvan hoger beroep in zoverre niet kan verenigen, dat naar de mening van het Hof uit de bewijsmiddelen eveneens voortvloeit het bewijs van het primair telastgelegde wegnemen, met het oogmerk van wederrechtelijke toe-eigening, door beklaagde van het aan S. van der Veen toebehorende stuk smeerleverworst;

Overwegende derhalve, dat het vonnis, waarvan hoger beroep, moet worden vernietigd;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd: . . . [zie het vonnis hiervóór — *Red.*];

Overwegende, dat het Hof uit het vonnis overneemt de overwegingen inhoudende de bewijsmiddelen en de overwegingen met betrekking tot het bewijs van beklaagdes opzet en oogmerk;

Overwegende, dat het Hof op grond van de inhoud van hogerge-noemde bewijsmiddelen, de verklaring van beklaagde slechts als bewijsmiddelen gebezigd voor zover onder A vermeld, wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen beklaagde primair is ten laste gelegd met diens schuld daaraan;

Overwegende dienaangaande, dat weliswaar tengevolge van de omstandigheid dat beklaagdes echtgenote het door haar bij de slagerij-afdeling van de zelfbedieningszaak bestelde stuk smeerleverworst in het bedieningsmandje had gelegd, zij houdster van dat stuk worst was geworden, maar dat daaruit nog niet is af te leiden, dat dat stuk worst

haar ook reeds was gaan toebehoren, zodat dit nog toebehoorde aan de eigenaar der zelfbedieningszaak, van der Veen, toen beklaagde dit uit het bedieningsmandje wegnam, welke wegneming geschiedde — naar uit de bewijsmiddelen voortvloeit en door de krijgsraad terecht is overwogen — met het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„*diefstal*”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 310 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken, die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat nu het aan beklaagde onder primair ten laste gelegde is bewezen, een onderzoek naar het aan beklaagde onder subsidiair ten laste gelegde achterwege behoort te blijven;

Overwegende, dat het Hof de hierna te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon van beklaagde;

Overwegende dienaangaande, dat het Hof bij het bepalen van deze straf tevens in aanmerking neemt, dat beklaagde — geschorst in de uitoefening van zijn dienstbetrekking — op medische indicatie de militaire dienst met ontslag gaat verlaten;

Gezien de artikelen 2, 60 van het Wetboek van Militair Strafrecht, 10 van het Wetboek van Strafrecht en 77 van 's Hof's Provisionele Instructie;

RECHT DOENDE IN HOGER BEROEP IN NAAM DER KONINGIN!

Vernietigt het vonnis waarvan hoger beroep en opnieuw rechtdoende;

Verklaart beklaagde schuldig aan het hierboven bewezenverklaarde en gequalificeerd strafbare feit en hem deswege strafbaar;

Veroordeelt beklaagde tot gevangenisstraf voor de tijd van twee weken.

Krijgsraad te Velde West

Vonnis van 18 september 1963

President: Majoor Jhr. Mr. Dr. T. W. van den Bosch (plv.); *Leden:* Lt.

Kolonel J. C. C. Crena Uiterwijk en Majoor S. C. Brands.

Raadsman: Mr. D. Huisman.

Zonder redelijk doel een dier opzettelijk pijn of letsel veroorzaken: met een ijzeren staaf een kat achter de kop geslagen en vervolgens met de geschoeide voet op de kop getrapt, tengevolge waarvan de kat ter plaatse overleed.

Het verweer dat hij de kat op verzoek van een ander doodde omdat

de kat jonge duiven had opgegeten kan niet worden aangenomen als een redelijk doel, waarmede beklagde zou hebben gehandeld.

(W.Sr. art. 254).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen V. E. H. J., geboren 26 september 1942, dpl. soldaat, beklagde,

Gezien: enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij, dienende als dienstplichtig soldaat bij de Koninklijke Land-
„macht op een tijdstip in de maand mei 1963 op het terrein van de
„Willem George Frederikkazerne te Harderwijk zonder redelijk doel
„opzettelijk een zich aldaar bevindende rode kat met een strekel, al-
„thans met een hard voorwerp een of meer slagen achter de kop heeft
„toegediend en vervolgens met zijn geschoeide voet op het lichaam
„heeft getrapt waardoor aan dit dier pijn en letsel veroorzaakt werd
„en het dier ter plaatse is overleden”;

Overwegende: enz.;

Overwegende, dat beklagde ten processe zakelijk heeft verklaard:
dat hij, terwijl hij in werkelijke dienst was als dienstplichtig soldaat
van de Koninklijke Landmacht, op een tijdstip in de maand mei 1963
op het terrein van de Willem George Frederikkazerne te Harderwijk,
willens en wetens met een ijzeren staaf een zich aldaar bevindende
rode kat verschillende slagen heeft gegeven achter de kop en vervolgen-
gens op het lichaam van die kat heeft getrapt met zijn geschoeide voet,
waardoor aan het dier pijn en letsel werd veroorzaakt en het dier ter
plaatse is overleden; dat hij aldus heeft gehandeld omdat een burger-
werkman hem had gezegd dat die kat jonge duiven had opgegeten en
hem had gevraagd het dier daarom te doden;

Overwegende, dat als getuige ten processe zakelijk heeft verklaard:

Marten van de Kolk:

dat hij zich op een dag in mei 1963 bevond op kamer 20 van ge-
bouw 16 van de Willem George Fredrikkazerne, waar hij, toen hij naar
buiten keek zag, dat beklagde met een strekel in de hand een rode
kat achterna liep, welke kat hij vervolgens met de strekel enige slagen
achter de kop gaf; dat beklagde daarop met zijn geschoeide voet op
de kop van de kat trapte, waarbij het achterlichaam van de kat schok-
kende bewegingen maakte en omhoog kwam; dat hij toen naar buiten
is gelopen naar de plaats waar beklagde de kat had geslagen; dat hij
daar de kat vond, die dood was;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van boven-
staande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht hetgeen
aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende dat uit beklagdes verklaring, dat hij heeft gehandeld
omdat een burger werkman hem had gezegd, dat de kat jonge duiven
had opgegeten, niet kan worden aangenomen dat beklagde heeft ge-
handeld met een redelijk doel;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„zonder redelijk doel een dier opzettelijk pijn of letsel veroorzaken”, voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 254 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

[Volgt: veroordeling tot betaling van een geldboete van f 75, subs. 15 dagen hechtenis — *Red.*].

Krijgsraad te Velde West

Vonnis van 4 september 1963

President: Kolonel Mr. Dr. J. P. van Erk; *Leden:* Kolonel T. H. Wessels en Lt. Kolonel J. C. Engelman.

Als kiezer niet voldaan aan de verplichting zich ter verkiezing van de leden van de Provinciale Staten bij het stembureau te melden.

(Kieswet art. I, 9).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen J. A. B., geboren 15 oktober 1936, dpl. sergeant-majoor-administrateur, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, dienende als dienstplichtig sergeant-majoor-administrateur „bij de Koninklijke Landmacht op 28 maart 1963 te Venlo bij gelegenheid van de op die dag gehouden stemming ter verkiezing van „de leden van de Provinciale Staten, zich niet binnen de voor die stemming bepaalde tijd heeft aangemeld bij het stembureau van het voor „hem aangewezen stembureau in de gemeente Venlo, zulks terwijl hij „volgens het door Burgemeester en Wethouders dier gemeente bijgehouden kiezersregister bevoegd was tot de keuze mede te werken”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat de Krijgsraad — gezien een desbetreffend verzoek van beklaagde d.d. 20 augustus 1963 en gehoord de Auditeur-Militair — heeft bepaald, dat het onderzoek in deze zaak buiten tegenwoordigheid van beklaagde zal plaats vinden;

Overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal d.d. 2 januari 1963, opgemaakt en gesloten door Nicolaas Maarten Hasedonk, hoofdagent van gemeentepolitie voor de gemeente Venlo, aangewezen ambtenaar

bedoeld in artikel X 7, eerste lid van de Kieswet, zakelijk inhoudt als verklaring van:

Verbalisant:

dat B., Johannes Antonius, geboren 15 oktober 1936 te De Bilt, wonende te Venlo, zich bij de op 28 maart 1962 gehouden stemming ter verkiezing van de leden van de Provinciale Staten niet binnen de voor de stemming bepaalde tijd heeft aangemeld bij het stembureau van het voor hem aangewezen stemdistrict;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„Als kiezer niet voldoen aan de verplichting, opgelegd bij artikel 19 van de Kieswet”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel X 8 juncto artikel I 9 van de Kieswet;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

[Volgt: veroordeling tot betaling van een geldboete van f 1, subs. 1 dag hechtenis — *Red.*].

Krijgsraad te Velde West

Vonnis van 25 september 1963

President: Lt. Kolonel Mr. D. J. R. Buisman (plv.); *Leden:* Kolonel P. W. van Schendel en Majoor D. van Esseveldt.
Raadsman: Mr. C. Jonker.

Mishandeling, meermalen gepleegd: als dpl. soldaat van een oudere lichte, soldaten van een jongere lichte — en zulks met de bedoeling die jongere soldaten onder dwang te zetten en bang te maken — herhaaldelijk mishandeld door ze te stompen, te trappen, tegen kasten, tafels en muren te slaan en de voet om te draaien.

Zes maanden gevangenisstraf en ontslag (zonder ontzetting).

(W.M.Sr. art. 23; W.Sr. art. 300).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen tegen J. K. H. U., geboren 12 juni 1943, dpl. soldaat, beklagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij, in werkelijke dienst als dienstplichtig soldaat van de Koninklijke Landmacht, telkens te Den Helder opzettelijk gewelddadig „en met het oogmerk om na te noemen soldaten pijn te doen:

„1. op of omstreeks 17 juni 1963 soldaat W. P. M. Jong met de „vuist in diens maag heeft gestompt;

„2. in of omstreeks de maand juni 1963 soldaat P. H. J. Verdonk „meermalen zo hardhandig heeft geslagen, dat deze herhaaldelijk tegen „muren, kasten, tafels en bedden terecht kwam;

„3. op of omstreeks 24 juni 1963 soldaat J. D. Swart met zijn „vuisten in het gezicht heeft gestompt en met geschoeide voet tegen „diens buik heeft getrapt;

„4. in of omstreeks de nacht van 24 op 25 juni 1963 de soldaat „E. Krab bij diens rechtervoet heeft beetgepakt en die voet heeft om- „gedraaid;

„hebbende genoemde soldaten tengevolge van opgemelde mishande- „lingen telkens veel pijn ondervonden”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe zakelijk heeft verklaard: dat hij, terwijl hij als dienstplichtig soldaat van de Koninklijke Landmacht in werkelijke dienst was, telkens te Den Helder, meermalen welbewust en met kracht medesoldaten heeft geslagen en hardhandig tegen hen is opgetreden; dat hij aldus onder meer:

1e. omstreeks 17 juni 1963 op kamer 5 in barak I van het Luitenant-Kolonel Maas-kamp te Den Helder de soldaat W. P. M. de Jong met zijn vuist meerdere stompen in diens maagstreek heeft gegeven;

2e. in de maand juni 1963 meermalen de soldaat P. H. J. Verdonk hardhandig heeft geslagen, hetgeen onder meer was in de nacht van 17 op 18 juni 1963 op genoemde legeringskamer; dat het mogelijk is dat Verdonk daarbij tegen de muur of een kast is terecht gekomen;

3e. op 24 juni 1963 omstreeks 23.30 uur op weg van de Regina-bar naar voornoemd kamp te Den Helder de soldaat J. D. Swart meerdere stompen met zijn vuist in diens gezicht heeft gegeven, zodanig dat deze een bloedneus bekwam;

4e. in de nacht van 24 op 25 juni 1963 op eerdergenoemde legeringskamer mogelijk de soldaat E. Krab bij diens rechtervoet heeft gepakt en diens voet heeft omgedraaid;

dat hij op dezelfde wijze verschillende andere soldaten, onder meer de soldaten Moens en Krab heeft geslagen; dat hij dit telkens deed omdat hij het als een spelletje beschouwde, waarbij het zijn bedoeling was soldaten van een nieuwere lichte, waartoe genoemde militairen behoorden, onder dwang te zetten en bang te maken;

dat hij in genoemde periode ploegbaas was van een in dat kamp gelegerde preserveerploeg; dat hij zich door de soldaten van die ploeg „boss” liet noemen; dat in genoemde periode meerdere malen gewelddadigheden tegen soldaten van een jongere lichte hebben plaats gevonden, waarbij hij de leiding had; dat hij er in die periode bij aanwezig is geweest, dat door soldaten van zijn ploeg ontuchtige handelingen, gepaard gaande met geweld, tegen soldaten van een jongere

lichting in dit kamp werden gepleegd; dat hij hiertegen niet is opgetreden;

Overwegende, dat als getuige ten processe zakelijk heeft verklaard:
 Willem Petrus Maria Jong:

dat hij als dienstplichtig soldaat van de Koninklijke Landmacht sinds 6 juni 1963 is gelegerd op kamer 5 van het Luitenant-Kolonel Maas-kamp te Den Helder; dat op een avond op of omstreeks 17 juni 1963 de soldaat U. op die kamer op hem toe is gekomen en hem zonder dat hij — getuige — daartoe enige aanleiding gaf, met diens vuist een paar stompen in de maag gaf, waarvan hij veel pijn ondervond en waardoor hij naar adem stond te happen; dat hij in de nacht van 24 op 25 juni 1963 op dezelfde kamer zag, dat genoemde U. de soldaat E. Krab bij diens voet pakte en die voet met kracht omdraaide; dat Krab van pijn schreeuwde, doch dat U. bleef doordraaien, zeggende: „Het kan mij niet schelen, al breek jij je been”;

Overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal d.d. 8 juli 1963, opgemaakt en gesloten door Wisse Noordenbos opperwachtmeester der Koninklijke Marechaussee, Brigade Den Helder, zakelijk inhoudt als verklaring van:

Petrus Hendrikus Johannes Verdonk:

dat hij als soldaat van de lichting 1963 I sinds 6 juli 1963 is gelegerd in het Luitenant-Kolonel Maas-kamp te Den Helder; dat hij en enige andere soldaten op een avond op die kamer in opdracht van soldaat U. uit hun bedden moesten komen; dat zij dit deden; dat toen U. samen met soldaat Wiegman hen afzonderlijk een pak slaag gaf; dat U. daarna tegen hen allen zei: „Kom nu allemaal maar op”; dat zij niet kwamen; dat U. hen toen allemaal nog een pak slaag gaf, hetwelk bestond uit hen tegen kasten, tafels, muren en kribben te slaan, tengevolge waarvan hij een buil op zijn voorhoofd en een bloedende lip kreeg;

Jan Douwe Swart:

dat hij omstreeks maart 1963 in het Luitenant-Kolonel Maas-kamp te Den Helder is gekomen; dat hij en zijn medesoldaten daar veel geplaagd en geslagen werden door de oudere lichting, die reeds op die kamer gelegerd was; dat de soldaten U., van 't End en Rats heetten; dat hij op 24 juni 1963 omstreeks 23.00 uur met van 't End, U., Rats en Wiegman in de Reginabar te Den Helder was; dat op de terugweg naar voornoemd kamp die vier soldaten hem met zijn vieren een pak slaag hebben gegeven; dat U. hem in zijn gezicht stompte en in de buik trapte; dat een en ander hem veel pijn deed; dat U. tegen hem zei: „Je „gaat niet naar de dokter, want dan sla ik je helemaal in elkaar”;

Engel Krab:

dat hij als soldaat van de lichting 1962 IV met zes andere soldaten op 6 juli 1963 werd gelegerd in kamer 5 van barak 1 in het Luitenant-Kolonel Maas-kamp te Den Helder, waar in totaal 22 soldaten van verschillende lichteningen waren gelegerd; dat de oudste lichteningen de baas speelden over de jongere lichteningen; dat, als de jongere soldaten niet deden wat de oudsten zeiden, zij een pak slaag kregen of werden gesard en getreiterd; dat hij in de avond van 23 juni 1963 op die kamer

door de soldaat U. uit bed werd gesleept; dat U. hem bij de rechtervoet pakte en die omdraaide; dat hij gegon te schreeuwen van pijn; dat U. bleef doordraaien en zei: „Het kan mij niet schelen al breek je „je been. Dan zeg je maar tegen de dokter dat je uit bed bent ge-„vallen”; dat hij U. niets heeft durven terugdoen, daar hij vreesde helemaal in elkaar geslagen te zullen worden;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — ieder bewijsmiddel slechts gebezigd ten aanzien van het feit en/of de feiten waarop het betrekking heeft — wettig en overtuigend bewezen acht hetgeen beklaagde onder 1, 2, 3 en 4 is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„*Mishandeling, meermalen gepleegd*”,
voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 300 juncto artikel 57 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat beklaagde op 28 juni 1963 in voorlopig arrest is gesteld en de aard en omstandigheden der zaak vorderen dat dit arrest gehandhaafd blijft;

Overwegende, dat de Krijgsraad beklaagde op grond van de gepleegde feiten ongeschikt acht in de militaire stand te blijven, doch niet tevens zodanig ongeschikt dat hij voor goed van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen behoort te worden ontzet;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de tijd van 6 maanden, met aftrek van de tijd door hem vóór de tenuitvoerlegging dezer uitspraak in arrest doorgebracht, zijnde vanaf 28 juni 1963; bekrachtiging van het bestaande arrest; ontslag uit de militaire dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen — *Red.*].

Krijgsraad te Velde Oost

Vonnis van 17 oktober 1963

President: Kolonel Mr. K. N. Korteweg; *Leden:* Lt. Kolonel Jhr. F. F. Röell en Majoor G. A. van den Bergh.

Als kiezer niet voldaan aan de verplichting om zich ter gelegenheid van de verkiezing van de leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal te melden bij het voor hem aangewezen stembureau.

Beklaagde heeft ter terechtzitting aannemelijk gemaakt dat hij op de bewuste dag een geldige reden van verhindering (ziekte) heeft gehad, zodat hij niet strafbaar is.

(Kieswet art. I, 9 en X, 8, 3°).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen J. S., geboren 24 december 1926, korporaal 1e klasse, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„terzake dat hij bij gelegenheid van de stemming ter verkiezing van „de leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal op 15 mei 1963 „te Kallenkote, gemeente Steenwijkerwold, althans in Nederland, vol- „gens het kiesregister bevoegd zijnde tot de keuze mede te werken, „zich niet tussen 8 uur des voormiddags en 7 uur des namiddags ter „uitoefening van het kiesrecht heeft aangemeld bij het voor hem aan- „gewezen stembureau”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde bij zijn verhoor door de Officier-Commissaris onder meer zakelijk heeft verklaard:

Begin mei 1963 kreeg ik van de gemeente Steenwijkerwold een oproeping mij op 15 mei 1963 tussen 8 en 19.00 uur ter uitoefening van het kiesrecht te melden in het gebouw Pniël te Kallenkote in de gemeente Steenwijkerwold. Door ziekte was het voor mij onmogelijk aan mijn verschijningsplicht op het stembureau te voldoen;

Overwegende, dat een ten processe aanwezig proces-verbaal nr. 627/183, op afgelegde ambtseed opgemaakt en op 30 juli 1963 gesloten en getekend door Jan Age van der Wijk, opperwachtmeester der Rijkspolitie te Steenwijkerwold, zakelijk onder meer inhoudt als verklaring van:

Cornelis Pieffers, oud 34 jaar, wonende te Steenwijkerwold:

In mijn functie van adjunct-commies 1e klas ter Secretarie van Steenwijkerwold, ben ik belast met de behandeling der verkiezingen. Namens de burgemeester van Steenwijkerwold kom ik aangifte doen van het feit, dat Jacob S., geboren 24 december 1926 te Assen, wonende te Steenwijkerwold, Kallenkote 57a (legerplaats) is opgeroepen om op 15 mei 1963 binnen de voor de stemming bepaalde tijd zich aan te melden bij het stembureau van het voor hem aangewezen stem-district. S. heeft aan deze verplichting niet voldaan. Op 7 mei 1963 is aan hem een oproepingskaart verzonden, waarop stond vermeld dat hij zich moest melden op 15 mei 1963 tussen 8 en 19 uur in het gebouw Pniël te Kallenkote, gemeente Steenwijkerwold, in welk gebouw die dag het stembureau van het stemdistrict VII was gevestigd. Op 15 mei 1963 zijn de verkiezingen gehouden voor de leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal. Namens de burgemeester bericht ik U, dat deze kiezer zijn verplichting niet heeft nagekomen;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, met dien verstande dat het feit is gepleegd te Kallenkote gemeente Steenwijkerwold;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„als kiezer niet voldoen aan de verplichting, opgelegd bij artikel I. 9 „der Kieswet”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel X. 8 juncto I. 9 der Kieswet;

Overwegende, dat beklagde ter terechtzitting aannemelijk heeft gemaakt dat hij op 15 mei 1963 een geldige reden van verhindering heeft gehad, zodat hij ingevolge het 3e lid van artikel X. 8 der Kieswet niet strafbaar is;

[Volgt: schuldigverklaring aan het als bewezen aangenomen en gequalificeerde feit; verklaart beklagde deswege niet strafbaar; vrij-spraak — *Red.*].

Krijgsraad te Velde voor de Koninklijke Luchtmacht

Vonnis van 8 mei 1963

President: Lt. Kolonel Mr. P. E. Kloots (plv.); *Leden:* Lt.-Kolonels G. J. J. M. Schopmeyer en W. A. Fruijser.

Raadsman: Kapitein W. G. Tibben.

Als militair, behorende tot enige wacht, een als zodanig op hem rustende verplichting niet nakomen (behorende tot een patrouille, waarbij het hem verboden was de door hem te bewaken gebouwen te betreden, niettemin zodanig gebouw (met een daarvoor niet bestemde sleutel) binnengegaan) en diefstal op een onder zijn bijzondere bescherming gestelde plaats (diefstal van een horloge, in dat gebouw).

(W.M.Sr. art. 25, 129, 152).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE VOOR DE KONINKLIJKE LUCHTMACHT, in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen C. D. V., geboren 15 augustus 1942, dpl. korporaal, beklagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 11 februari 1963 te Woensdrecht, terwijl „hij als dienstplichtig korporaal in werkelijke militaire dienst was bij „de Koninklijke Luchtmacht en deeluitmakende van de wacht van de „vliegbasis Woensdrecht belast was met een patrouille op het terrein „van die vliegbasis, waarbij het hem verboden was afgesloten gebou- „wen te betreden, in strijd met deze als zodanig op hem rustende ver- „plichting het gesloten gebouw van de houtbewerking op het SMW- „complex heeft betreden en vervolgens in dat gebouw, dat krachtens „zijn patrouille-opdracht onder zijne bijzondere bewaking of bescher- „ming was gesteld, met het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening „heeft weggenomen een polshorloge, toebehorende aan J. W. Wiege- „raad, althans aan een of meer anderen dan aan hem, beklagde, „waarbij hij het weg te nemen polshorloge onder zijn bereik heeft ge- „bracht door de deur van genoemd gebouw te openen met een valse „sleutel”;

Overwegende, dat beklagde, blijkens een zich bij de processtukken

bevindende Justitiële Verklaring dd. 2 april 1963, opgemaakt door de kapitein P. J. Bijragt, commandant LB Squadron Vliegbasis Woensdrecht, ten tijde, dat hij het hem telastegelegde zou hebben begaan in werkelijke militaire dienst was;

Overwegende, dat beklagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

Ik geef toe, dat ik op 11 februari 1963 te Woensdrecht, terwijl ik als dpl. korporaal in werkelijke militaire dienst was bij de Koninklijke Luchtmacht en deeltmakende van de wacht van de vliegbasis Woensdrecht belast was met een patrouille op het terrein van die vliegbasis, waarbij het mij verboden was afgesloten gebouwen te betreden, in strijd met deze als zodanig op mij rustende verplichting het gesloten gebouw van de houtbewerking op het SMW-complex heb betreden en vervolgens in dat gebouw, dat krachtens mijn patrouille-opdracht onder mijn bijzondere bewaking was gesteld, met de bedoeling om dit voor mijzelf te behouden heb weggenomen een polshorloge, toebehorende aan J. W. Wiegeraad, zulks terwijl ik hiertoe van niemand recht of toestemming had, waarbij ik het weg te nemen polshorloge onder mijn bereik heb gebracht door de deur van genoemd gebouw te openen met een sleutel, die niet bestemd was voor die deur;

Overwegende, dat een zich bij de processtukken bevindend ambtsedig proces-verbaal no. P 43/63, opgemaakt en gesloten te Hoogerheide op 19 februari 1963 door Wijtze van der Werf, wachtmeester 1e klas der Koninklijke Marechaussee, behorende tot de brigade Hoogerheide, onder meer zakelijk inhoudt als verklaring van:

Johannes Wilhelmus Wiegeraad:

Ik ben als (burger)timmerman werkzaam in de houtbewerking van de S.M.W. op de Vliegbasis Woensdrecht. Zoals gewoonlijk begaf ik mij ook op 11 februari 1963 per autobus naar mijn werk op de Vliegbasis Woensdrecht. Voor de aanvang van de werkzaamheden in de houtbewerking te ± 7.30 uur heb ik het polshorloge dat ik droeg in de la van het bureau gelegd, dat staat in het kantoortje in bedoelde timmerwerkplaats. Omstreeks 17.00 uur na afloop van de werkzaamheden van die dag, ben ik weer per bus van de Vliegbasis vertrokken. Terwijl ik vervolgens in de bus nog op het terrein van de Vliegbasis reed ontdekte ik dat ik mijn horloge niet om had. Toen ik echter de volgende dag omstreeks 08.00 uur in de la van het bureau keek, zag ik dat het horloge daaruit verdwenen was. Ik heb aan niemand toestemming gegeven het horloge, dat geheel mijn eigendom was, weg te nemen en zich toe te eigenen;

Overwegende, dat een zich bij de processtukken bevindend ambtsedig proces-verbaal no. P 74/63, opgemaakt en gesloten te Hoogerheide op 25 maart 1963 door Antonius Hermanus Maria Hunting en Wijtze van der Werf, beiden wachtmeester 1e klas der Koninklijke Marechaussee, behorende tot de brigade Hoogerheide, onder meer zakelijk inhoudt als verklaring van:

Hermanus Leonardus van Ravensburg:

Blijkens het dienstrooster van 11 februari 1963 van 16.00 uur tot

24.00 uur zijn de korporaal V. en de soldaat Coppens samen op patrouille geweest van 20.00—22.00 uur. Zij hadden een P 2 patrouille. De patrouilles hebben als algemene opdracht de bewaking van het terrein van de Vliegbasis Woensdrecht. Een P 2 patrouille heeft dan voor die patrouille als speciale opdracht de bijzondere bewaking van de op die route voorkomende gebouwen en objecten. Verder is aan patrouilles verboden om afgesloten gebouwen te betreden. Blijkens het in het wachtgebouw aanwezige bijzonderhedenboek heeft de patrouille V.-Coppens op 11 februari 1963 melding gemaakt van een niet afgesloten raam in het magazijn van de S.M.W.;

Sjaak Johannes Coppens:

Ik ben tijdens een patrouille met korporaal V. in de houtbewerking van de SMW (straalmotorenwerkplaats) op de Vliegbasis Woensdrecht geweest. Deze patrouille is door ons gedaan op 11 februari 1963 van 20.00—22.00 uur. Wij hadden toen een P 2 patrouille, welke patrouille ook omvat de controle op het SMW-complex op de Vliegbasis. Ik kan mij deze datum (11 februari 1963) nog goed herinneren, omdat wij tijdens die patrouille in het SMW-magazijn een raam aantreffen dat niet afgesloten was. Hiervan heeft de korporaal V. als patrouillecommandant, rapport opgemaakt. Tijdens genoemde patrouille bevonden wij ons omstreeks 21.30 uur (11 februari 1963) bij de deur van de houtbewerking van de SMW. Korporaal V. stelde toen voor om even naar binnen te gaan. Ik zag, dat korporaal V. een sleutel uit één zijner zakken haalde waarmee hij vervolgens de deur van de houtbewerking van het slot deed. Ik heb toen gezien dat de korporaal V. zich ook even heeft opgehouden in het kantoorje, dat zich in de werkplaats bevindt. Terwijl korporaal V. zich in genoemd kantoorje bevond hoorde ik hem een la opentrekken. Ik zag hem vervolgens in een gebukte houding met de lantaarn in de la lichten. Vervolgens hebben wij bedoelde werkplaats weer verlaten;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten:

„dat hij op 11 februari 1963 te Woensdrecht, terwijl hij als dienst-„plichtig korporaal in werkelijke militaire dienst was bij de Koninklijke „Luchtmacht en deeluitmakende van de wacht van de vliegbasis Woens-„drecht belast was met een patrouille op het terrein van die vliegbasis, „waarbij het hem verboden was afgesloten gebouwen te betreden, in „strijd met deze als zodanig op hem rustende verplichting het gesloten „gebouw van de houtbewerking op het SMW-complex heeft betreden „en vervolgens in dat gebouw, dat krachtens zijn patrouille-opdracht „onder zijne bijzondere bewaking of bescherming was gesteld, met het „oogmerk van wederechtelijke toeëigening heeft weggenomen een pols-„horloge, toebehorende aan J. W. Wiegeraad, waarbij hij het weg te „nemen polshorloge onder zijn bereik heeft gebracht door de deur van „genoemd gebouw te openen met een valse sleutel”;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„als ander militair dan die genoemd in het eerste en vierde lid van „artikel 129 van het Wetboek van Militair Strafrecht, behorende tot „enige wacht een als zodanig op hem rustende verplichting niet na- „komen, gepleegd in tijd van oorlog”,

„diefstal door een militair gepleegd op een onder zijn bijzondere be- „waking gestelde plaats”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 129 en artikel 152 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen be- klaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstem- ming acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de gepleegde mis- drijven beklaagde ongeschikt acht in de door hem beklede rang van korporaal te blijven dienen;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de duur van 10 weken, waarvan 4 weken voorwaardelijk met een proeftijd van 2 jaren en verlaging tot de stand van soldaat der laagste klasse — *Red.*].

Krijgsraad te Velde voor de Koninklijke Luchtmacht

Vonnis van 14 augustus 1963

President: Lt. Kolonel Mr. P. E. Kloots (plv.); *Leden:* Kolonel J. A. Vergouwe en Lt. Kolonel G. J. J. M. Schopmeyer.
Raadsman: 2e luit. T. Gispen.

„Als ander militair dan die, bedoeld in het 1e, 3e en 4e lid van „artikel 129 W.M.Sr., behorende tot enige wacht een als zodanig op „hem rustende verplichting niet nakomen”: als commandant van de plantonwacht op de W.C. van het wachtlokaal gaan slapen.

W.M.Sr. art. 25, 129).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE VOOR DE KONINKLIJKE LUCHTMACHT

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen P. A. M. van H., geboren 25 december 1943, korporaal, beklaagde,
Gezien: enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij in de nacht van 8 op 9 juni 1963 te Nijmegen, terwijl hij „als vrijwilliger, wiens dienstverband hem tot doorlopende werkelijke „militaire dienst verplicht, in de rang van korporaal in werkelijke militaire „dienst was bij de Koninklijke Luchtmacht en deeltmakende van de

„wacht van de Prins Hendrikkazerne, was aangesteld als commandant van de plantonwacht, in strijd met de als zodanig op hem rustende verplichting om voortdurend paraat en waakzaam te zijn, het wachtlokaal „heeft verlaten en zich elders heeft begeven om te gaan slapen”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

Sinds 1 april 1963 ben ik in doorlopende werkelijke militaire dienst als reserve-korporaal van de Koninklijke Luchtmacht. Van 8 juni 1963 te 19 uur tot 9 juni 19 uur maakte ik deel uit van de wacht van de Prins Hendrikkazerne te Nijmegen. Ik was gedurende deze gehele periode aangesteld als commandant van de plantonwacht van het planton bij de toegangspoort van voornoemde kazerne. Ik wist dat ik gedurende deze periode voortdurend paraat en waakzaam diende te zijn en dat het mij niet was toegestaan om te slapen. Op 9 juni 1963 te \pm 1 uur besloot ik echter toch te gaan slapen. Ik besloot op de WC van het planton te gaan slapen. Ik ben naar het toilet van het planton gegaan. Ik ben aldaar gaan slapen. Te \pm 1.45 uur werd ik wakker van lawaai bij de toegangsdeur van het plantengebouw. Het licht in het wachtlokaal had ik uitgedaan. Ik ben gegaan naar het wachtlokaal. Ik heb de deur geopend. De sergeant der 1e klasse J. Roberst en een burger chauffeur stonden bij de deur. De sergeant vroeg mij waar ik gezeten had. Ik zei dat ik op het toilet had gezeten. Later heeft hij mijn naam en registratienummer opgenomen;

Overwegende dat het ten processe overgelegde proces-verbaal van huishoudelijk onderzoek, opgemaakt en gesloten te Nijmegen op 11 juni 1963 door de tweede-luitenants T. Gispén en F. van Dam, onder meer zakelijk inhoudt:

als verklaring van de sergeant der eerste klasse Johannes Roberst:

Ik was gecommandeerd voor de dienst van commandant van de basiswacht van 8 op 9 juni 1963. Na de aflossing van 1 uur op 9 juni 1963 heb ik een ronde gelopen. Bij het wachtverblijf van de commandant plantonwacht trof ik omstreeks 1.25 uur een man aan, die ik herkende als van de burgerchauffeurs in Rijksdienst, te werk gesteld bij de Limos. Hij zei mij, dat hij de poort niet uitkon, want het hek was op slot en de commandant plantonwacht was niet te vinden. Ik zag geen licht branden in het wachtverblijf en de deur ervan was op slot. Ik klopte met mijn zaklantaarn tegen het raam. Ik kreeg geen reactie. Ik zag de commandant plantonwacht nergens. Toen heb ik enige malen hard met de hak van mijn schoen tegen de deur getrapt. Na ongeveer een minuut verscheen er iemand in het donker achter het raampje van de deur. Ik herkende hem als de commandant van de plantonwacht. Hij vroeg wat er gaande was. Het was toen ongeveer 1.45 uur. Hij maakte de deur open en hij zei, dat hij op de WC gezeten had. Ik vroeg hem zijn naam en registratienummer en naar de reden van zijn afwezigheid. Hij zei: „Ik ben naar de WC geweest en daar waarschijnlijk in slaap gevallen”;

Overwegende dat ten processe aanwezig is een aan beklaagde vertoond en voorgehouden instructie voor de commandant plantonwacht

Prins Hendrikkazerne te Nijmegen, die onder punt 2 onder meer inhoudt:

dat de commandant plantonwacht van genoemde kazerne te allen tijde waakzaam dient te blijven, dat hij het wachtlokaal niet mag verlaten, tenzij voor dienst;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond in de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — wordende het proces-verbaal van huishoudelijk onderzoek en de instructie voor de commandant plantonwacht voornoemd slechts gebezigd in verband met de inhoud van de overige bewijsmiddelen — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„Als ander militair dan die bedoeld in het eerste, derde en vierde lid van artikel 129 van het Wetboek van Militair Strafrecht, behorende tot enige wacht een als zodanig op hem rustende verplichting niet „nakomen, gepleegd in tijd van oorlog”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 129 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat de Krijgsraad beklagde op grond van het door hem gepleegde misdrijf ongeschikt acht om in de door hem beklede rang van korporaal te blijven dienen;

[Volgt: veroordeling tot een militaire detentie voor de duur van vier weken en verlaging tot de stand van soldaat in de laagste klasse — *Red.*].

Krijgsraad te Velde voor de Koninklijke Luchtmacht

Vonnis van 2 oktober 1963

President: Kolonel Mr. P. E. Kloots; *Leden:* Kolonels T. Biesma en J. A. Vergouwe.

Raadsman: Kapitein W. G. Tibben.

Als korporaal, tezamen en in vereniging en na voorafgaand overleg met twee soldaten, zijn meerdere, zijnde de plantonwacht (een met wachtdienst belaste troepenafdeling) feitelijk aangerand en/of van de vrijheid van handelen beroofd door, als arrestant opgesloten zijnde, de wacht te bellen en, toestemming verkregen hebbende naar het toilet te gaan, de wachtsman in de cel te duwen en vervolgens te trachten de wachtcommandant te overmeesteren.

(W.M.Sr. art. 25, 48, 117-120, 128).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE VOOR DE KONINKLIJKE LUCHTMACHT

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen X. X., geboren 21 januari 1943, reserve-korporaal, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 28 juni 1963 te Nijmegen tezamen en in „vereniging met A. A. en B. B., terwijl zij ieder, X. X. als korporaal „en de anderen als dpl. soldaat in werkelijke militaire dienst waren bij „de Koninklijke Luchtmacht, na voorafgaand overleg opzettelijk zijn „meerdere, de plantonwacht van de Prins Hendrikkazerne — zijnde „een met wachtdienst belaste troepenafdeling, met name belast met de be- „waking van hem, beklaagde, en de soldaten A. A. en B. B. voornoemd, „die met arrest waren gestraft en zich bevonden in het tot het ondergaan „van dat arrest bestemde verblijf — feitelijk aanrandende en/of van zijn „vrijheid van handelen berovende, de tot genoemde plantonwacht be- „horende soldaat H. de Haan heeft vastgegrepen en in een der cellen „heeft opgesloten en vervolgens de commandant van genoemde plan- „tonwacht, de korporaal R. L. Brech heeft vastgegrepen, hem met ge- „weld naar de cellengang heeft gebracht en heeft getracht hem in een „cel op te sluiten”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

Sinds 1 april 1963 ben ik in werkelijke militaire dienst, zijnde als reserve-korporaal der Koninklijke Luchtmacht ingedeeld bij het Nr. 2 Instructie-squadron van de Limos te Nijmegen, alwaar ik een opleiding volgde tot reserve-sergeant. Op 27 juni 1963 werd ik door mijn squadron-commandant, de kapitein P. J. van Bolhuis, gestraft met de krijgstuuchtelijke straf van vijf dagen streng arrest. Ik ben ingesloten in een cel van het plantonwachtgebouw van de Prins Hendrikkazerne te Nijmegen. Op 28 juni 1963 besloot ik te ontvluchten. Ik zei tegen twee verzwaard arrestanten, de dienstplichtige soldaten A. A. en B. B.: „Ik „ga ontvluchten”. A. A. zei: „Ik ga mee”. B. B. zei dat hij ook mee zou gaan. Ik heb met hen een ontvluchttingsplan opgesteld. Wij spraken af, dat ik zou bellen om naar het toilet te mogen gaan. Wanneer de plantonwacht mijn cel zou openen, zouden wij hem overmeesteren en in mijn cel opsluiten en vervolgens ontvluchten. Te ± 20.15 uur heb ik gebeld. Mijn cel werd geopend door de soldaat H. den Haan. Met A. A. en B. B. heb ik den Haan vastgegrepen en opgesloten in een der cellen. Vervolgens hebben wij ons begeven naar het wachtlokaal van het planton. Wij troffen aldaar de mij bekende korporaal R. L. Brech, commandant van de plantonwacht. Ik heb Brech van achteren vastgegrepen tezamen met B. B. Met geweld hebben wij Brech gebracht naar de cellengang. Op de gang kwam A. A. ons te hulp en hij heeft Brech toen eveneens vastgepakt. Brech verzette zich hevig. Het was onze bedoeling Brech in de cel op te sluiten;

Overwegende dat Hans den Haan, oud 19 jaar, dienstplichtig sol-

daat, wonende te 's-Gravenhage, als getuige door de Officier-Commissaris gehoord, onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

Op 28 juni 1963 maakte ik van 19 tot 23 uur deel uit van de plantonwacht van de Prins Hendrikkazerne te Nijmegen. Als zodanig was ik mede belast met de bewaking van militairen, die met arrest waren gestraft en in het plantonwachtgebouw zich bevonden. De korporaal R. L. Brech was wachtcommandant. In één der cellen bevond zich de streng arrestant korporaal X. X. en de verzwaard arrestanten A. A. en B. B. bevonden zich eveneens in het plantonwachtgebouw. Te ± 20.15 uur heeft X. X. gebeld. Ik kreeg van korporaal Brech de opdracht naar zijn cel te gaan. Ik heb zijn cel geopend daar hij naar het toilet wilde gaan. A. A. en B. B. kwamen bij de cel van X. X. staan. X. X. pakte mij van achteren vast. A. A. en B. B. pakten mij ook vast. Ik ben gebracht naar een van de cellen. Zij gingen de cel uit en sloten deze af. Ik hoorde direct hierop rumoer in de gang;

Overwegende dat het ten processe overgelegde proces-verbaal van huishoudelijk onderzoek, opgemaakt en gesloten te Nijmegen op 2 juni 1963 door de kapitein P. J. van Bolhuis en de 2e luitenant J. C. M. Plasmans, onder meer zakelijk inhoudt:

als verklaring van dienstplichtig korporaal Reinier Lambert Brech:

Op 28 juni 1963 deed ik dienst als commandant planton Prins Hendrikkazerne. Tussen 20.15 en 20.30 uur werd door de korporaal X. X. gebeld om naar het toilet te kunnen gaan. Hierop stuurde ik de LB-wacht den Haan naar de cel om X. X. er uit te laten en terug te brengen. Plotseling kwamen de arrestanten X. X., A. A. en B. B. het wachtlokaal binnen. Daarop zei X. X. dat ze uit wilden breken, waarop zij mij meteen met drieën vastpakten en in de richting van de cellengang sleurden. Ik kon door X. X. een bloedneus te slaan, waardoor de overmacht weg was, loskomen en met een van de in het wachtlokaal aanwezige knuppels de drie arrestanten terug drijven naar de cellen. Ik heb toen den Haan bevrijd uit zijn cel en de anderen opgesloten;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — wordende het proces-verbaal van huishoudelijk onderzoek slechts gebezigd in verband met de inhoud van de overige bewijsmiddelen — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan met dien verstande dat niet zijn bewezen de woorden „of omstreeks” en „/of”;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„Medeplegen van feitelijke insubordinatie in tijd van oorlog”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 120 j° 117 van het Wetboek van Militair Strafrecht, j° artikel 47 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of

omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat de Krijgsraad beklagde op grond van het door hem gepleegde misdrijf ongeschikt acht om in de door hem beklede rang van korporaal te blijven dienen;

[Volgt: veroordeling tot een militaire detentie voor de duur van 2 maanden, met aftrek van het ondergane arrest, en verlaging tot de stand van soldaat in de laagste klasse — *Red.*].

NASCHRIFT

Hoewel de strafverzwarende omstandigheid van artikel 48 W.M.Sr. hier uitdrukkelijk was ten laste gelegd, vinden wij daarvan in de qualificatie niets terug.

W. H. V.

Krijgsraad te Velde voor de Koninklijke Luchtmacht

Vonnis van 6 november 1963

President: Kolonel Mr. P. E. Kloots; *Leden:* Lt.-Kolonels H. J. W. Teunissen en K. W. Woudenberg.

Diefstal van een konijn gedurende de voor de nachtrust bestemde tijd op een besloten erf waarop een woning staat door iemand die zich aldaar buiten weten van de rechthebbende bevindt.

(W.Sr. art. 311).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE VOOR DE KONINKLIJKE LUCHTMACHT

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen F. A. N. F., geboren 20 mei 1943, dpl. soldaat, beklagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 26 juni 1963 te Nederweert te omstreeks „02.00 uur, derhalve gedurende de voor de nachtrust bestemde tijd, „zich buiten weten van de rechthebbende bevindende op een besloten „erf, waarop een woning stond, bewoond door Henricus Antonius „Vaes, uit een op dat erf aanwezig berghok met het oogmerk van „wederrechtelijke toeëigening heeft weggenomen een konijn, toebe- „horende aan genoemde Vaes, althans aan een of meer anderen dan „aan hem, beklagde”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende dat beklagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

Op 26 juni 1963 ben ik te ± 01.30 uur van café De Port te Nederweert-Ospel gelopen met mijn fiets aan de hand in de richting van mijn woonhuis te Nederweert. Lopende over de Kasseweg, ik was het huis van de mij bekende H. A. Vaes juist gepasseerd, besloot ik op zijn erf

te gaan slapen. Ik wilde in een berghok op het erf gaan slapen. Ik heb mijn schoenen uitgetrokken om onopgemerkt te blijven en ik ben naar het berghok gelopen. Ik heb het hok geopend en ik ben naar binnen gegaan. Ik zag dat zich in het berghok hokken met konijnen bevonden. Ik besloot toen niet aldaar te gaan slapen, doch een konijn weg te nemen. Ik heb uit een van de hokken een konijn weggenomen met de bedoeling om dit konijn voor mij zelf te behouden, zulks terwijl ik wist dat ik hiertoe van niemand recht of toestemming had. Ik wist dat het konijn toebehoorde aan H. A. Vaes. Toen ik mij op het erf van Vaes bevond, was hij hier uiteraard niet van op de hoogte;

Overwegende dat het ten processe overgelegde ambtsedig proces-verbaal nr. 655, opgemaakt en gesloten te Nederweert op 23 juli 1963 door Gerardus Swinkels en Renier Rutten, beiden wachtmeester der rijkspolitie eerste klasse, behorende tot de groep Nederweert, onder meer zakelijk inhoudt:

als verklaring van Henricus Antonius Vaes aan eerste verbalisant:

Woensdag 26 juni 1963 te omstreeks 6.45 uur begaf ik mij in mijn berghok, staande op het erf van mijn woning, om de aldaar zich in hokken bevindende konijnen te voederen. Bij deze werkzaamheden kwam ik tot de ontdekking dat een konijn uit een van de hokken verdwenen was. Ik heb hierna bedoeld berghok, waarvan de buitendeur met een schuif was afgesloten, afgezocht, doch zonder resultaat. Bedoeld konijn was geheel mijn eigendom en ik had niemand vergunning of toestemming gegeven om het konijn uit het hok weg te nemen en zich toe te eigenen;

als relaas van verbalisanten:

Wij hebben ons naar bedoeld berghok begeven, waaruit het konijn vermoedelijk ontvreemd was. Bedoeld berghok was gelegen in de gemeente Nederweert. Tijdens het onderzoek meldde zich een persoon, genaamd F. A. N. F., dienstplichtig soldaat. F. had een konijn bij zich en overhandigde dit aan Vaes. Aangever Vaes voornoemd verklaarde hierna als volgt: „Het konijn dat de mij bekende F., wonende te Nederweert, mij heden 26 juni 1963 te omstreeks 14 uur bij mijn woning overhandigde, is mijn konijn. Dit is het konijn dat de afgelopen nacht uit het konijnenhok is verdwenen.” F. verklaarde bedoeld konijn uit het hok te hebben ontvreemd;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten:

„dat hij op 26 juni 1963 te Nederweert te omstreeks 02.00 uur, derhalve gedurende de voor de nachtrust bestemde tijd, zich buiten weten van de rechthebbende bevindende op een besloten erf waarop een woning stond, bewoond door Henricus Antonius Vaes, uit een op dat erf aanwezig berghok met het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening heeft weggenomen een konijn, toebehorende aan genoemde „Vaes”;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„Diefstal gedurende de voor de nachtrust bestemde tijd, op een be-
 „sloten erf waarop een woning staat door iemand die zich aldaar buiten
 „weten van de rechthebbende bevindt”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 311, lid 3 van het Wetboek
 van Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen
 beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen
 is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of
 omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden
 opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstem-
 ming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden
 waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de duur van 1
 week, voorwaardelijk, met een proeftijd van 2 jaren en, onvoorwaarde-
 lijk, tot een geldboete van f 50, subs. 10 dagen hechtenis — Red.]

Krijgsraad te Velde voor de Koninklijke Luchtmacht

Vonnis van 11 december 1963

President: Kolonel Mr. P. E. Kloots; *Leden:* Kolonel G. J. J. M.

Schopmeyer en Lt. Kolonel A. J. Marinus.

Raadsman: Mr. P. P. Lap.

*Aan zijn schuld de dood van een ander te wijten zijn: 's avonds,
 na café-bezoek en het gebruik van bier, zonder in het bezit te zijn van
 een daarvoor geldig rijbewijs en zonder ervaring in het besturen van
 motorfietsen, de motorfiets van zijn kameraad bestuurd en daarmee
 die kameraad op de duo vervoerd. Beklaagde is daarbij uit de bocht
 geschoten en met de motorfiets komen te vallen, waarbij de duopassa-
 gier zodanige verwondingen bekwaam dat hij enige tijd later aan die
 verwondingen is overleden.*

*Voorwaardelijke gevangenisstraf en als bijkomende voorwaarde het
 in de proeftijd niet besturen van motorrijtuigen.*

(W.M.Sr. art. 13-15; W.Sr. art. 307).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE VOOR DE KONINKLIJKE LUCHTMACHT
 in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen
 L. H. B., geboren 9 oktober 1942, sergeant, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 6 augustus 1963 te Wouw als bestuurder
 „van een tweewielig motorrijtuig daarmee hoogst roekeloos, onvoor-
 „zichtig en onoplettend, terwijl hij niet in het bezit was van een geldig
 „rijbewijs voor het besturen van tweewielige motorrijtuigen en terwijl
 „hij verkeerde onder zodanige invloed van het gebruik van alcohol-
 „houdende drank, dat hij niet in staat moest worden geacht dat motor-
 „rijtuig naar behoren te besturen, althans terwijl hij kort tevoren een

„aanzienlijke hoeveelheid alcoholhoudende drank had gebruikt, heeft
 „gereden over de voor het openbaar verkeer openstaande weg, de
 „Plantagelaan, met het gevolg, dat hij, in een in die weg gelegen bocht
 „naar rechts, naar links van de rijbaan van die weg is afgeraakt en via
 „de berm en een sloot in een links van die weg gelegen weiland is
 „terechtgekomen, met het aan genoemde wijze van rijden en zijn, be-
 „klaagdes schuld daaraan te wijten gevolg, dat zijn duopassagier genaamd
 „Arie Bart Johannes Peter Bosch, van dat motorrijtuig werd geworpen en
 „ten val is gekomen, waarbij hij onder meer enkele schedelbreuken en
 „een hersenkneuzing, zijnde zwaar lichamelijk letsel heeft opgelopen,
 „welk letsel mede zijn dood op 23 augustus 1963 tengevolge heeft ge-
 „had”;

althans, indien terzake van het vorenstaande geen veroordeling
 mocht volgen:

„dat hij op of omstreeks 6 augustus 1963 te Wouw als bestuurder
 „van een tweewielig motorrijtuig, daarmee heeft gereden over de voor
 „het openbaar verkeer openstaande weg, de Plantagelaan, terwijl hij
 „verkeerde onder zodanige invloed van het gebruik van alcoholhou-
 „dende drank, dat hij niet in staat moest worden geacht dat motor-
 „rijtuig naar behoren te besturen”;

althans, indien ook terzake van het vorenstaande geen veroordeling
 mocht volgen:

„dat hij op of omstreeks 6 augustus 1963 te Wouw als bestuurder
 „van een tweewielig motorrijtuig daarmee zodanig onvoorzichtig en
 „onoplettend heeft gereden over de voor het openbaar verkeer open-
 „staande weg, de Plantagelaan, dat hij, in een in die weg gelegen bocht
 „naar rechts, naar links van de rijbaan van die weg is afgeraakt en via
 „de berm en een sloot in een links van die weg gelegen weiland is
 „terechtgekomen, door welke gedraging van hem, beklagde, de vei-
 „ligheid op de weg ter plaatse in gevaar werd gebracht, althans rede-
 „lijkerwijze is aan te nemen, dat de veiligheid op de weg ter plaatse in
 „gevaar kon worden gebracht”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklagde ten processe onder meer zakelijk heeft
 verklaard:

In de avond van 6 augustus 1963 heb ik mij tussen 20.00 uur en
 20.30 uur tezamen met mijn vriend, de sergeant 1e klasse A. B. J. P.
 Bosch, op weg begeven naar de Wouwse Plantage, met de bedoeling
 om aldaar in het plaatsje Pindorp de kermis te bezoeken en een ge-
 zellige avond te hebben. Wij vertrokken van de Vliegbasis Woensdrecht
 met de aan Bosch in eigendom toebehorende motorfiets, welke toen
 door hem zelf werd bestuurd, terwijl ik achterop was gezeten. Nadat
 wij te omstreeks 21.00 uur op onze plaats van bestemming waren aan-
 gekomen, hebben wij daar eerst achtereenvolgens twee verschillende
 café's bezocht. In ieder van deze café's heb ik twee glazen bier ge-
 dronken. Daarna heb ik in een ter plaatse opgestelde danstent nog
 twee flesjes bier gedronken. Inmiddels was het ongeveer 23.15 uur
 geworden en wij besloten toen weer naar de Vliegbasis terug te keren,

aangezien wij om 24.00 uur binnen moesten zijn. Voor de aanvang van de terugtocht heb ik toen aan Bosch gevraagd, of hij er in toestemde, dat ik de motorfiets op de terugweg zou besturen, waarin hij direct toestemde. Aan mij was geen rijbewijs afgegeven, geldig voor het besturen van tweewielige motorrijtuigen, terwijl ik bovendien slechts een zeer geringe ervaring had in het besturen van een dergelijk voertuig. De motorfiets van het merk Victoria, welke Bosch op die avond bij zich had, had ik nog nimmer bestuurd. Ik heb mij toen als bestuurder van voormeld tweewielig motorrijtuig op weg begeven van Pindorp naar de Vliegbasis Woensdrecht, waarbij ik op een gegeven moment kwam te rijden over de voor het openbaar verkeer openstaande weg de Plantagelaan in de gemeente Wouw. Toen ik daar aldus reed, merkte ik plotseling, dat ik aan de linkerzijde van de rijbaan van genoemde weg afraakte en vrijwel direct daarop met het door mij bestuurde motorrijtuig ten val kwam. Nadien heb ik geconstateerd, dat ik een eind door de linkerberm van genoemde weg ben gereden en dat ik via die berm en een links gelegen sloot in een links van de weg gelegen weiland was terechtgekomen. Direct na het ongeval bemerkte ik, dat mijn duopassagier Bosch in eerdere genoemde sloot lag en ik heb hem daar toen uitgetrokken. Ik zag direct dat hij ernstig gewond was aan zijn hoofd, dat geheel met bloed was bedekt. Enige tijd later is Bosch overgebracht naar het ziekenhuis. Het is mij bekend, dat hij op 23 augustus 1963 tengevolge van het door hem bij dit ongeval opgelopen letsel is overleden. Ik kan er geen verklaring voor geven, dat ik op een gegeven moment geheel links op die weg ben terechtgekomen. De bocht in de weg ter plaatse heb ik toen ik daar die avond reed niet gezien. Ik ben er mij van bewust, dat ik zonder rijbewijs, met zeer geringe rij-ervaring en na het nuttigen van de hiervoor door mij genoemde hoeveelheid bier, met genoemde motorfiets, welke ik geheel niet kende, te gaan rijden, bijzonder roekeloos en onvoorzichtig heb gehandeld en ik besef nu, dat ik nooit onder die omstandigheden aan Bosch had moeten vragen, of ik zijn motor mocht besturen;

Overwegende, dat het ten processe overgelegde ambtsedig procesverbaal nr. P. 240/63 opgemaakt en gesloten te Hoogerheide op 20 augustus 1963 door Marinus Abraham Moens, wachtmeester der Koninklijke Marechaussee en Gerhardus Bernardus Hermannus Haverkotte, marechaussee der 2e klasse, beiden behorende tot de Brigade Hoogerheide, onder meer zakelijk inhoudt:

als relaas van verbalisant:

Naar aanleiding van een mededeling inhoudende dat er op de Plantagelaan ongeveer 4 kilometer in de richting Huijbergen een ongeval had plaats gevonden hebben wij ons terstond naar de plaats van het ongeval begeven. Op 7 augustus 1963 omstreeks 00.30 uur heb ik aldaar het volgende gezien en waargenomen:

- 1e. het ongeval had plaats gevonden op de voor het openbaar rij- en ander verkeer openstaande weg de Plantagelaan, ter hoogte van kilometerpaal 3, in de gemeente Wouw;
- 2e. de Plantagelaan lag van Zuid naar Noord; het wegdek had een

- breedte van 5.80 meter en bestond ter plaatse uit bitumen;
- 3e. het wegdek van de Plantagelaan was droog;
 - 4e. het midden van het wegdek van de Plantagelaan was aangegeven door een onderbroken witte lijn;
 - 5e. de Plantagelaan maakt ter plaatse een bocht van 164°;
 - 6e. in de berm en de sloot welke Oostelijk naast de Plantagelaan lagen was een rijspoor zichtbaar van 27 meter lengte;
 - 7e. in het weiland lag een mij onbekende bewusteloze man; uit de mond en uit enkele wonden op zijn gelaat kwam veel bloed; bij het hoofd van deze man zat een mij onbekend persoon; de zittende persoon deelde mij mede dat hij de sergeant B. was en de liggende man de sergeant A. B. J. P. Bosch en dat zij beiden waren gelegerd op de Vliegbasis Woensdrecht te Woensdrecht;
 - 2e. eveneens in het genoemde weiland lag een tweewielig motorrijtuig, merk Victoria;
 - 9e. de adem van B. riekte naar inwendig gebruik van alcoholhoudende drank;
 - 10e. B. was niet in het bezit van een geldig rijbewijs. B. deelde mij mede dat hij het motorrij wiel tijdens het ongeval had bestuurd;

Bosch is omstreeks 01.15 uur overgebracht naar het ziekenhuis te Bergen op Zoom. Omstreeks 04.00 uur deelde de Majoor Arts H. Merkus mij mede dat Bosch in verband met zijn zeer ernstige toestand was overgebracht naar het St. Elisabeth Ziekenhuis te Tilburg;

Overwegende dat het ten processe overgelegde Uittreksel uit het Register van Overlijden van de gemeente Tilburg dd. 21 oktober 1963 onder meer zakelijk inhoudt:

dat op 23 augustus 1963 in de gemeente Tilburg is overleden Bosch, Arie, Bart, Johannes, Peter, oud 32 jaar;

Overwegende, dat het ten processe overgelegde ambtsedig procesverbaal nr. P. 251/63 opgemaakt en gesloten te Hoogerheide op 28 augustus 1963 door Marinus Abraham Moens, wachtmeester der Koninklijke Marechaussee, behorende tot de Brigade Hoogerheide, onder meer zakelijk inhoudt:

als relaas van verbalisant:

Naar aanleiding van het op 23 augustus 1963 overlijden van Arie, Bart, Johannes, Peter Bosch, heb ik op 25 augustus 1963 te Tilburg inbeslaggenomen het lijk van Bosch voornoemd. Ter vaststelling van de identiteit heb ik bedoeld lijk op 25 augustus 1963 te 16.00 uur, te Tilburg getoond aan:

- 1e. Renier Saes, geboren te Heerlen, op 30 januari 1928, Adjudant-Onderofficier, in werkelijke dienst bij de Koninklijke Luchtmacht, behorende tot de Straalmotorenwerkplaats op de Vliegbasis Woensdrecht te Woensdrecht. Hij verklaarde: „Ik herken dit „lijk als te zijn het lichaam van: Arie Bart Johannes Peter Bosch, „in leven zijnde beroepsmilitair, Sergeant der 1e klasse, in werke„lijke dienst bij de Koninklijke Luchtmacht, behorende tot de „Straalmotorenwerkplaats op de Vliegbasis Woensdrecht te „Woensdrecht”;

- 2e. Antonius Johannes Cornelis Link, geboren te 's-Gravenhage, 2 december 1926, Adjudant-Onderofficier, in werkelijke dienst bij de Koninklijke Luchtmacht, behorende tot de Straalmotorenwerkplaats op de Vliegbasis Woensdrecht te Woensdrecht. Hij verklaarde: „Ik herken dit lijk als te zijn het lichaam van: Arie Bart „Johannes Peter Bosch, in leven zijnde beroepsmilitair, Sergeant „der 1e klasse, in werkelijke dienst bij de Koninklijke Luchtmacht behorende tot de Straalmotorenwerkplaats op de Vliegbasis Woensdrecht te Woensdrecht”;

Ingevolge bekomen opdracht van de waarnemend Auditeur-Militair bij de Krijgsraad te Velde voor de Koninklijke Luchtmacht te 's-Hertogenbosch werd in overleg met de Officier van Justitie bij de Arrondissementsrechtbank te Breda door Martin Voortman, oud 32 jaar, arts, Patholoog-Anatoom, Gerechdelijk Geneeskundige van het Ministerie van Justitie te 's-Gravenhage, en als zodanig beëdigd, op 26 augustus 1963 te Tilburg een onderzoek ingesteld naar de oorzaak van de dood van Bosch voornoemd. Dit onderzoek geschiedde in mijn bijzijn en bestond uit een uit- en inwendige schouwing van het lijk van Bosch voornoemd;

Overwegende dat een ten processe overgelegde en aan beklaagde voorgehouden verklaring over de schouwing van het lijk van Bosch voornoemd, opgemaakt en ondertekend door M. Voortman, arts en patholoog anatoom, beëdigd deskundige, zakelijk onder meer inhoudt: als verklaring van Relatant:

Dat hij op 26 augustus 1963 ingevolge opdracht van de Officier van Justitie te Breda, te Tilburg de schouwing heeft verricht van het lijk van: Arie Bart Johannes Peter Bosch, geboren te Apeldoorn op 17 februari 1931, gewoonnd hebbende te Woensdrecht, Zandfort 97, Sergeant der 1e klasse S.M.W. Vliegbasis Woensdrecht en overleden te Tilburg op 23 augustus 1963 te omstreeks 16.00 uur, teneinde na te gaan de oorzaak van diens dood en hetgeen verder van belang mocht blijken. Genoemde Bosch had door inwerking van uitwendig, mechanisch geweld onder meer opgelopen: schedelbreuken en hersenkneuzing. Er zijn verwickelingen ontstaan (onder meer: longontsteking met abscessvorming) welke voor het intreden van de dood mede van betekenis zijn geweest;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — wordende de verklaring over de schouwing van het lijk slechts gebezigd in verband met de inhoud van de overige bewijsmiddelen — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde primair is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten:

„dat hij op 6 augustus 1963 te Wouw als bestuurder van een tweewielig motorrijtuig daarmede hoogst roekeloos, onvoorzichtig en onoplettend, terwijl hij niet in het bezit was van een geldig rijbewijs „voor het besturen van tweewielige motorrijtuigen en terwijl hij kort „tevorens een hoeveelheid alcoholhoudende drank had gebruikt, heeft „gereden over de voor het openbaar verkeer openstaande weg, de „Plantagelaan, met het gevolg, dat hij, in een in die weg gelegen bocht

„naar rechts, naar links van de rijbaan van die weg is afgeraakt en via „de berm in een sloot in een links van die weg gelegen weiland is „terechtgekomen, met het aan genoemde wijze van rijden en zijn, be- „klaagdes, schuld daaraan te wijten gevolg, dat zijn duopassagier, ge- „naamd Arie Bart Johannes Peter Bosch, van dat motorrijtuig werd „geworpen en ten val is gekomen, waarbij hij onder meer enkele „schedelbreuken en een hersenkneuzing, zijnde zwaar lichamelijk letsel „heeft opgelopen, welk letsel mede zijn dood op 23 augustus 1963 ten- „gevolge heeft gehad”;

Overwegende, dat nu het primair ten laste gelegde is bewezen ver- klaard, het onderzoek naar het subsidiair tenlastegelegde achterwege kan worden gelaten;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„*Aan zijn schuld de dood van een ander te wijten zijn*”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 307 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstem- ming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de duur van 1 maand, voorwaardelijk, met een proeftijd van 2 jaar en met de *bij- zondere voorwaarde* „dat veroordeelde gedurende de proeftijd zich „niet als bestuurder van enig motorrijtuig op enige openbare weg zal „begeven” — *Red.*].

BURGERLIJKE RECHTSPRAAK

Arrondissementsrechtbank te Arnhem

Vonnis van 28 juni 1963

Politierechter: Mr. Cremers (fgd.).

Vrijspraak van telastegelegde verduistering van een bandrecorder, daar aannemelijk is, dat — in strijd met het bepaalde in art. 164 B. W. — verd's echtgenote noch (door ondertekening) tot gemelde akte (met het opschrift „Huurverkoopovereenkomst”, Red.) heeft meegewerkt, noch een schriftelijke volmacht heeft gegeven, in welke omstandighe- den echter de onderhavige huurkoop niet geacht kan worden bij akte — in de zin van art. 1576 i lid 1 B. W. — te zijn aangegaan, bij ge- breke van welke akte de overeenkomst niet als huurkoop geldt, doch de koop en verkoop op afbetaling van de bandrecorder geacht wordt te zijn gesloten zonder het in de akte voorkomende beding, dat de

verkochte zaak niet door enkele overdracht aan de koper — derhalve aan verd. — overgaat.

(Sr. art. 321).

Verd. (H. J. B. te V. gem. R., *Red.*), door de Pol.r. ondervraagd, verklaart:

„Ik heb in 1961 te Arnhem opzettelijk een bandrecorder, die mij niet toebehoorde en die ik uit hoofde van een huurkoopovereenkomst onder mij had, mij wederrechtelijk toegeëigend.

De betreffende huurkoopovereenkomst, waarvan U mij een fotocopy toont, heb ik voorzien van mijn handtekening en ook heb ik daarop, onder de woorden „de echtgenote van de huurkoper” de handtekening van mijn vrouw gezet, namelijk „J. B.-Z.”. Toen ik dit deed, was mijn vrouw daar wel bij, maar omdat zij analfabete is en de schrijfkunst dus niet machtig, heb ik dit gedaan. Die huurkoopovereenkomst was op het moment, dat ik mijn handtekening zette, nog niet ingevuld. Het niet bedrukte gedeelte is dus later ingevuld. Overigens heb ik evenmin in die overeenkomst vermelde kassa-storting contant voldaan. Wel heb ik op die zogenaamde kassa-storting afbetaald. Daarnaar gevraagd verklaar ik nog, dat mijn vrouw en ik bij het aangaan van die huurkoop een gemeenschappelijke huishouding hadden en dat de mij ingevolge die huurkoop overgedragen bandrecorder voor niets anders dan die huishouding strekte.

Ik moet nog ongeveer f 200 op de bandrecorder afbetalen”. Enz.

Aantekening van het mondeling vonnis:

De belissing met de gronden daarvoor:

Vrijspraak van het aan verd. telastgelegde, zijnde dit wettig noch overtuigend bewezen.

De Pol.r. acht met name niet bewezen, dat de bandrecorder geheel of ten dele toebehoorde aan de N.V. „Mahuko”, in elk geval aan een ander of anderen dan verd.

Bij de stukken bevindt zich weliswaar een foto-copie van een van het opschrift „Huurkoopovereenkomst” voorziene akte, d.d. 9 nov. 1959, blijkens welke in de t.l.l. genoemde vennootschap verklaart aan verd. een bandrecorder in huurkoop te hebben verkocht, gelijk laatstgenoemde verklaart aldus te hebben gekocht, doch blijkens het navolgende is geenszins komen vast te staan dat deze „huurkoop” is aangegaan bij „authentieke of onderhandse akte” als in art. 1576 *i*, lid 1, B. W. bedoeld.

Gezien de desbetreffende — geloofwaardig voorkomende — verklaringen, door verd. t. t.r.z. afgelegd, is immers aannemelijk geworden:

1e. dat verd. en zijn echtgenote bij het aangaan van die huurkoop een gemeenschappelijke huishouding hadden;

2e. dat bedoelde hem ingevolge die huurkoop overgedragen bandrecorder kennelijk ten behoeve van die huishouding strekte;

3e. dat verd.’s echtgenote niet zelf tot gemelde akte heeft meegewerkt, doch tot het aangaan van deze huurkoop een schriftelijke volmacht heeft verstrekt.

Weliswaar paraisseren onder gemelde akte — naast de ondertekening onder meer door gemelde vennootschap en door verd. zelf — onder het hoofd „De echtgenote van huurkoper” de woorden „J. B.-Z.”, doch naar luid van bovenbedoelde verklaringen van verd. is zijn echtgenote de schrijfkunst niet machtig en heeft hij daarom zelf die woorden onder gemeld hoofd geschreven. Aannemelijk is derhalve dat — in strijd met het bepaalde in art. 164 B. W. — verd.’s echtgenote noch (door ondertekening) tot gemelde akte heeft meegewerkt, noch als voormeld een schriftelijke volmacht heeft gegeven. In die omstandigheden kan echter de onderhavige huurkoop niet geacht worden bij akte — in de zin van art. 1576 *i* lid 1, B. W. — te zijn aangegaan, bij gebreke van welke akte de overeenkomst niet als huurkoop geldt, doch de koop en verkoop op afbetaling van de bandrecorder geacht wordt te zijn gesloten zonder het in voormelde akte voorkomende beding, dat de verkochte zaak niet door enkele overdracht aan de koper — derhalve aan verd. — overgaat.

Gezien het bovenstaande, kan onbesproken blijven het verweer van verd., dat hij zelf enkel een niet ingevuld formulier van huurkoop-overeenkomst heeft getekend — waarop dan later het niet bedrukte gedeelte zou zijn ingevuld —, alsmede dat hij de in de akte later vermelde „kassastorting” niet als zodanig heeft voldaan.

(Overgenomen uit „Nederlandse Jurisprudentie” 1963, No. 62).

ADMINISTRATIEVE RECHTSPRAAK

Centrale Raad van Beroep

30 oktober 1963

(M.A.W. 1963/K2)

Voorzitter: Mr. A. Blom (fgd); *Leden:* Mr. E. H. Nuver en Jhr. Mr. C. M. O. van Nispen tot Sevenaer.

(Ambtenarenwet 1929, art. 3 en 25; R.M.A.K.L., hoofdstuk X;
Besluit beoordeling officieren landmacht).

1) *De C.R.v.B. is bevoegd in eerste en enige aanleg te oordelen over een besluit, genomen door de Minister van Defensie op een bezaarschrift van een officier tegen een over hem krachtens bovengenoemd beoordelingsbesluit (verder te noemen: B.B.O.) uitgebrachte beoordeling, nadat terzake het advies is ingewonnen van de commissie als bedoeld in art. 15 B.B.O. Immers zulk een besluit voldoet zowel aan de omschrijving van art. 3 lid 2 onder a als aan die van art. 3 lid 2 onder b der Ambtenarenwet 1929. Wat dit laatste betreft, overweegt de Raad dat de regelen van het B.B.O. met betrekking tot de adviescommissie weliswaar niet voldoen aan hetgeen in hoofdstuk X van het R.M.A.K.L. terzake is voorgeschreven, maar dat het B.B.O. is een al-*

gemene maatregel van bestuur van latere datum dan het R.M.A.K.L. en bovendien als *lex specialis* aan het bepaalde bij genoemd hoofdstuk X derogeert (r.o. 9).

De Raad laat hierbij in het midden of de beoordeling op zichzelf als een besluit (of handeling) in de zin der Ambtenarenwet 1929 kan worden aangemerkt, aangezien dit voor de toepassing van art. 3 lid 2 van die wet irrelevant is (r.o. 11).

2) Een redelijke wetstoepassing leidt ertoe om in gevallen als het onderhavige de Minister van Defensie als verweerder aan te merken en niet de beoordelaar (althans degene die de bestreden waardering op de beoordelingslijst heeft geplaatst) aangezien het hier een beroep betreft dat binnen de eigen administratie is ingesteld en een andere opvatting tot bezwaren aanleiding geeft (r.o. 13).

3) Art. 13 B.B.O. houdt in, dat aan de beoordeelde officier nauwkeurig wordt medegedeeld hoe de waarderingen, waarop de kennisgeving betrekking heeft, luiden (r.o. 18).

4) Een besluit van de Minister van Defensie, als bedoeld onder 1), dient door de Raad te worden getoetst, behalve aan de voorschriften van formele aard, ook in zoverre dat wordt nagegaan of de bestreden waarderingen als onvoldoende gefundeerd moeten worden aangemerkt (r.o. 21).

Dit laatste is i.c. het geval met het gegeven oordeel omtrent punt 17 van de beoordelingslijst.

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

heeft de volgende uitspraak gegeven inzake: X., wonende te Y., klager, in persoon ter openbare terechtzitting van 18 september 1963 verschenen, bijgestaan door zijn raadsman Mr. J. Schuurmans, wonende te 's-Gravenhage, luitenant-kolonel van de militair juridische dienst, ter openbare terechtzitting van 9 oktober 1963 niet verschenen, tegen: de Minister van Defensie, verweerder, voor wie ter openbare terechtzitting van 18 september 1963 als gemachtigde is opgetreden de kapitein van de militair juridische dienst Mr. J. O. de Lange, wonende te Leiden, werkzaam op verweerders ministerie, bijgestaan door zijn raadsman E. J. Steen, wonende te 's-Gravenhage, hoofdcommies op verweerders ministerie, en ter openbare terechtzitting van 9 oktober 1963 niet verschenen.

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP, enz.

WAT AANGAAT DE FEITEN VAN HET TWISTGEDING:

Overwegende dat verweerder bij brief van 24 april 1962, met toepassing van artikel 13 van het „Besluit beoordeling officieren land-„macht” aan klager, toenmaals reserve-kapitein (op lang verband) der aan- en afvoertroepen, het navolgende heeft bericht:

„Hiermede breng ik te Uwer kennis, dat mij uit de waarderingen „van de omtrent U onder dagtekening van 14 december 1961 opge-„maakte beoordelingslijst is gebleken, dat U niet over de nodige lei-„dinggevende capaciteiten en besluitvaardigheid beschikt, welke geëist „moeten worden van een officier van Uw rang.

„In het belang van de dienst en in Uw persoonlijk belang zult U

„ernstig moeten trachten U in deze opzichten te verbeteren, aangezien „U er anders rekening mee dient te houden dat U in de toekomst niet „geschikt zult zijn om bij Uw dienstvak een functie te vervullen waar „aan een hogere dan Uw werkelijk beklede rang is verbonden.”;

Overwegende dat klager terzake van de hem aldus ter kennis gebrachte waarderingen bij verweerder een bezwaarschrift heeft ingediend, waarna verweerder — gezien het advies aangaande dit bezwaarschrift uitgebracht door een commissie als bedoeld in artikel 15 van vorengemeld besluit — bij beschikking van 6 februari 1963 heeft bepaald, dat aan klager door de hem ingevolge artikel 13 van dat besluit ter kennis gebrachte waarderingen uit zijn beoordeling van 14 december 1961 geen onrecht is aangedaan;

Overwegende dat klager (die inmiddels met ingang van 1 januari 1963 was benoemd tot kapitein voor speciale diensten der aan- en afvoertroepen) tegen deze beschikking bij de Raad in beroep is gekomen, kennelijk bedoelende te verzoeken nietigverklaring van deze bestreden beschikking;

Overwegende dat verweerder bij contra-memorie de gronden heeft ontwikkeld waarop hij verzoekt het door klager ingestelde beroep ongegrond te verklaren;

Overwegende dat klager vervolgens, na kennis te hebben genomen van het rapport der vorengenoemde commissie, bij brief van 27 mei 1963 zijn bezwaren tegen de inhoud van dat rapport kenbaar heeft gemaakt;

Overwegende dat namens verweerder bij schrijven van 7 juni 1963 desgevraagd aan de Raad is ingezonden een circulaire van de bevelhebber der landstrijdkrachten d.d. 11 december 1961, bevattende aanvullende richtlijnen voor het opmaken van beoordelingen;

Overwegende dat namens verweerder bij schrijven van 25 juni 1963 aan de Raad is ingezonden een schrijven d.d. 18 juni 1963 namens de commissie van onderzoek van bezwaarschriften, houdende commentaar op het aanvullend klaagschrift van klager;

Overwegende dat de zaak is behandeld ter 's Raads terechtzitting van 18 september 1963, alwaar klagers raadsman allereerst de bevoegdheid van de Raad om in eerste en enige aanleg van het onderhavige geding kennis te nemen heeft betwist;

Overwegende dat bij bevel van de Raad, op 25 september 1963 uitgesproken, is gelast dat het onderzoek in het onderwerpelijke twistgeding ter openbare terechtzitting van 9 oktober 1963 zou worden hervat;

Overwegende dat de gemachtigde van verweerder bij schrijven van 23 september 1963, waarvan afschrift is gezonden aan voornoemde Mr. Schuurmans als gemachtigde van klager, de gronden heeft uiteengezet, waarop hij van oordeel is, dat de Raad bevoegd is van het onderwerpelijke geding in eerste en enige aanleg kennis te nemen;

Overwegende dat klagers gemachtigde bij schrijven van 30 september 1963, waarvan afschrift is gezonden aan de gemachtigde van verweerder, heeft gerepliceerd op diens schrijven van 23 september 1963,

waarna deze gemachtigde nog heeft gereageerd bij brief van 4 oktober 1963, van welk schrijven eveneens afschrift is gezonden aan klagers gemachtigde;

IN RECHTE:

1. Overwegende dat klagers raadsman de door hem ter 's Raads terechtzitting van 18 september 1963 opgeworpen vraag, of de Raad bevoegd is van het onderwerpelijke twistgeding kennis te nemen in eerste en enige aanleg, ontkennend heeft beantwoord, in hoofdzaak op de navolgende gronden:

artikel 3, leden 2 en 3, der Ambtenarenwet 1929 juncto artikel 4 der Militaire Ambtenarenwet 1931 noemt de gevallen, waarin de Centrale Raad van Beroep in eerste en enige aanleg bevoegd is de oordelen;

artikel 12, aanhef en onder j, der Militaire Ambtenarenwet 1931 bepaalt dat, voorzover dit onderwerp niet reeds bij of krachtens de wet is geregeld, bij of krachtens algemene maatregel van bestuur voorschriften worden vastgesteld betreffende administratieve instanties, als bedoeld in het tweede en derde lid van artikel 3 der Ambtenarenwet 1929, voorzover deze worden mogelijk gemaakt;

deze voorschriften zijn voor de militaire ambtenaren der Koninklijke landmacht en Koninklijke luchtmacht gegeven in de algemene maatregel van bestuur, vastgesteld bij Koninklijk Besluit van 22 augustus 1931 Stb. 378, nadien gewijzigd (het „Reglement voor de militaire „ambtenaren der Koninklijke Landmacht en der Koninklijke Luchtmacht”) en wel in hoofdstuk X daarvan, de artikelen 100-104;

gezien het onderhavige verband van artikel 3, leden 2 en 3, der Ambtenarenwet 1929, artikel 12 der Militaire Ambtenarenwet 1931 en hoofdstuk X van het evengenoemde reglement moet ook een commissie van onderzoek en advies nopens bezwaarschriften van officieren omtrent een hun medegedeelde beoordeling voldoen aan de regelen, daarvoor gesteld in voormeld hoofdstuk X;

de commissie van advies, genoemd in artikel 15 van het „Besluit „beoordeling officieren landmacht” — verder aan te halen als: het Beoordelingsbesluit — voldoet niet aan die regelen van hoofdstuk X;

mitsdien is het bestreden besluit, als zijnde genomen na het advies van zulk een commissie, niet aan te merken als een besluit, bedoeld in artikel 3, lid 2, der Ambtenarenwet 1929, zodat tot kennisneming van het daartegen ingestelde beroep bevoegd is het Ambtenarenrecht te 's-Gravenhage, rechtsprekende in militaire ambtenarenzaken;

2. Overwegende dat verweerders gemachtigde dit betoog bij voormeld schrijven van 23 september 1963 heeft bestreden, daartoe aller-eerst stellende:

„De tekst van het tweede en derde lid van artikel 3 van de Ambtenarenwet 1929 luidde in het eerste regeringsontwerp (tweede kamer „der staten-generaal, zitting 1927-1928, 392, 2) als volgt:

„„2. De Centrale Raad van Beroep te Utrecht oordeelt evenwel in „„eersten en eenigen aanleg over besluiten in administratief beroep „„„genomen.

„„3. Onder de in administratief beroep genomen besluiten zijn be-
„„grepen:

„„a. besluiten, door administratieve organen genomen, nadat eene
„„krachtens algemeen verbindende regels optredende commissie in de
„„zaak een advies of uitspraak heeft gegeven;

„„b. besluiten van eene krachtens algemeen verbindende regels op-
„„tredende commissie, waaraan de beslissing met uitsluiting van de
„„administratieve organen is opgedragen.”

„De huidige tekst van artikel 3 is totstandgekomen bij de bij de
„memorie van toelichting (tweede kamer der staten-generaal, zitting
„1928–1929, 91) gevoegde nota van wijzigingen. Deze nieuwe redactie
„van het tweede en derde lid van artikel 3 bracht „geenerlei materiële
„verandering. Zij doet enkel duidelijker uitkomen, dat het ontwerp
„de vroeger in lid 3, onder b (thans lid 3) genoemde besluiten als
„beslissingen in administratief beroep en de vroeger ander a om-
„schrevene (thans lid 2, onder b) als beslissingen in eersten aanleg
„beschouwt.”

„Uit deze toelichting volgt, dat onder de huidige tekst van artikel 3,
„tweede lid, onder a, vallen alle *besluiten in administratief beroep ge-
„nomen*, ongeacht al of niet krachtens algemeen verbindende regels
„optredende commissies in de zaak een advies of uitspraak hebben
„gegeven. Is dit laatste wel het geval, dan zijn deze commissies alsdan
„geen commissies als bedoeld in het tweede lid van artikel 3. Onder
„de huidige tekst van artikel 3, tweede lid, onder b, vallen dan de *be-
„sluiten in eerste aanleg genomen*, nadat krachtens algemeen verbin-
„dende regels optredende commissies in de zaak een advies of uit-
„spraak hebben gegeven. De ondergetekende moge als voorbeeld van
„een besluit in laatstbedoelde zin noemen een Koninklijk besluit, waar-
„in aan een officier ontslag uit de militaire dienst wordt verleend met
„toepassing van het bepaalde in artikel 61, eerste lid, van de Wet be-
„vordering en ontslag beroepsofficieren, nadat een raad van onderzoek
„als bedoeld in de artikelen 61 e.v. van laatstgenoemde wet daartoe
„advies heeft uitgebracht. Evenzo de ontslaggrond van artikel 57, sub
„9e, van die wet juncto het bepaalde in artikel 58, vierde lid, van die
„wet.”;

dat verweerders gemachtigde in zijn schrijven van 23 september
1963 voorts in hoofdzaak heeft aangevoerd:

de besluiten van verweerder, als bedoeld in de artikelen 15 en 18
van het Beoordelingsbesluit, moeten daarom worden aangemerkt als
besluiten in administratief beroep genomen, als bedoeld in artikel 3,
lid 2 onder a, der Ambtenarenwet 1929;

voor deze opvatting wordt mede een beroep gedaan op 's Raads uit-
spraak van 12 januari 1960, M.A.W. 1959/K 15, gepubliceerd in het
Militair-Rechterlijk Tijdschrift 1960 blz. 480 e.v., waarin een beslis-
sing van verweerder, genomen op grond van artikel 38 van het nu
vervallen Voorschrift Beoordeling Officieren is aangemerkt als een in
administratief beroep genomen besluit, als bedoeld in evenvermeld
artikel 3, lid 2 onder a;

beslissend is derhalve niet, of een besluit is genomen nadat een krachtens algemeen verbindende regels optredende commissie in de zaak een advies of uitspraak heeft gegeven, maar of een besluit in administratief beroep dan wel in eerste aanleg is genomen;

de Centrale Raad van beroep heeft voorts zich, implicite, steeds gevoegd geacht over beslissingen, als bedoeld in de artikelen 14 van het „Beoordelingsvoorschrift kader landmacht” en het „Beoordelingsvoorschrift kader luchtmacht” — welke voorschriften zijn vastgesteld bij ministeriële beschikkingen en dus niet kunnen derogeren aan het bepaalde in een algemene maatregel van bestuur — in eerste en enige aanleg een uitspraak te geven, hoewel ten aanzien van de in die voorschriften ingestelde commissies evenmin is voldaan aan alle in meergemeld hoofdstuk X gestelde vereisten;

indien de vorenweergegeven gedachtengang juist is, zullen in een geding als het onderhavige, ingevolge het bepaalde in artikel 25, lid 1, der Ambtenarenwet 1929, als partijen in het administratief geding moeten worden aangemerkt de beoordeelde militair en de beoordelaar, althans degene die de bestreden waardering op de beoordelingslijst heeft geplaatst, en zal ook de beoordelaar, c.q. degene, die de bestreden waardering op de beoordelingslijst geplaatst heeft, bij de Centrale Raad van Beroep beroep kunnen instellen tegen de beslissing van de minister op het bezwaarschrift;

van de al of niet gewenstheid van deze gevolgen, en met name van het laatste gevolg, mag nimmer afhankelijk worden gesteld een beslissing van de minister, bedoeld in de artikelen 15 en 18 van het Beoordelingsbesluit, aan te merken als een besluit bedoeld in artikel 3, lid 2 onder a, dan wel als een besluit bedoeld in artikel 3, lid 2 onder b, der Ambtenarenwet 1929;

indien het bestreden besluit moet worden aangemerkt als een in administratief beroep genomen besluit, dan is de commissie van advies, bedoeld in de artikelen 15 e.v. van het Beoordelingsbesluit, weliswaar een commissie, optredende krachtens algemeen verbindende regels, maar niet een commissie, als bedoeld in artikel 3, lid 2, der Ambtenarenwet 1929;

indien echter het bestreden besluit zou moeten worden aangemerkt als een besluit, als bedoeld in artikel 3, lid 2 onder b, der Ambtenarenwet 1929, dan is met betrekking tot de toepasselijkheid van hoofdstuk X van meergemeld reglement van belang 's Raads uitspraak van 20 december 1955, M.A.W. 1955/K 3, welke betrof een beslissing van verweerder op een bezwaarschrift tegen een beoordeling, opgemaakt ingevolge het nu vervallen Voorschrift Beoordeling Officieren, genomen na advies ener commissie van onderzoek, als bedoeld in de punten 38 e.v. van dit Voorschrift, in welke uitspraak naar aanleiding van tegen de beslissing van verweerder ingebrachte bezwaren onder meer is overwogen:

dat „deze bezwaren ten dele moeten worden geduid als bezwaren „tegen de onderhavige procedure, waarbij de Raad naar luid van „artikel 3, tweede lid, der Ambtenarenwet 1929, juncto de artikelen

„2 en 4 der Militaire Ambtenarenwet 1931 „in eerste en enige aanleg „„oordeelt”, dat wil zeggen zonder dat aan de behandeling door de „Raad een procedure behoeft te zijn voorafgegaan, omgeven met de „in beide evengenoemde wetten neergelegde waarborgen;

„dat immers artikel 12 der Militaire Ambtenarenwet 1931, voor- „zover te dezen van belang, bepaalt, dat voorzover deze onderwerpen „niet reeds bij of krachtens de wet zijn geregeld, bij of krachtens alge- „mene maatregel van bestuur voorschriften worden vastgesteld onder „meer betreffende administratieve instanties, als bedoeld in het tweede „lid van artikel 3 der Ambtenarenwet 1929;

„dat aan deze bepaling uitvoering is gegeven in artikel 100 en vol- „gende van het Reglement voor de militaire ambtenaren der Konink- „lijke landmacht, zijnde een algemene maatregel van bestuur, vastge- „steld bij Koninklijk Besluit van 22 Augustus 1931, S. 378;

„dat het V.B.O., zijnde eveneens vastgesteld bij een algemene maat- „regel van bestuur en dit wel van latere datum dan de vorengenoemde „en bovendien te dien opzichte een lex specialis, geacht moet worden „daaraan te derogeren en na enkele summiere voorschriften onder „punt 40 bepaalt, en dat de Commissie van onderzoek met gebruik- „making van gepaste middelen overigens vrij is in de wijze van onder- „zoek;”;

het Beoordelingsbesluit heeft voor wat betreft de werkwijze der commissie, vrijwel gelijklopende bepalingen als het vervallen Voor- schrift Beoordeling Officierien, zodat met betrekking tot het Beoorde- lingsbesluit, zijnde eveneens een algemene maatregel van bestuur, de- zelfde redenering als in voormelde uitspraak M.A.W. 1955/K 3 ge- volgd, mag worden gehouden;

3. Overwegende dat klagers gemachtigde in zijn voormelde repliek d.d. 30 september 1963 onder meer nog heeft gesteld, dat het bestreden besluit van verweerder niet is een besluit in de zin van artikel 3, lid 2 onder a, der Ambtenarenwet 1929, omdat de beoordelaar, een beoorde- ling opmakende, niet geacht kan worden een besluit te nemen in de zin dier wet en in ieder geval niet een besluit als administratief orgaan; in reactie waarop verweerder's gemachtigde bij zijn schrijven van 4 oktober 1963 heeft verwezen naar 's Raads uitspraak van 8 november 1934, M.A.W. 1934/B 6, gepubliceerd in het Militair-Rechterlijk Tijd- schrift 1934/35 blz. 552;

4. Overwegende dat de Raad nu allereerst heeft te beantwoorden de vraag, of hij bevoegd is van het onderwerpelijke twistgeding in eerste en enige aanleg kennis te nemen;

5. Overwegende hieromtrent, dat voor de beantwoording van deze vraag irrelevant is, of het bestreden besluit van verweerder valt te be- grijpen onder het bepaalde in artikel 3, lid 2 onder a, der Ambtenaren- wet 1929 dan wel onder het bepaalde in artikel 3, lid 2 onder b, dezer wet, aangezien in beide gevallen naar luid van de aanhef van dit lid 2 de Centrale Raad van Beroep bevoegd is over dat besluit te oordelen in eerste en enige aanleg;

6. Overwegende dat naar 's Raads oordeel een besluit als het on-

derhavige, door verweerder genomen op het bezwaarschrift van klager tegen zijn beoordeling, nadat verweerder terzake advies had ingewonnen van de in de artikelen 15 e.v. van het Beoordelingsbesluit bedoelde commissie, zowel voldoet aan de omschrijving van artikel 3, lid 2 onder a, als aan die van artikel 3, lid 2 onder b, der Ambtenarenwet 1929;

7. Overwegende toch dat het besluit van verweerder ongetwijfeld is genomen in administratief beroep, immers is een beslissing van verweerder op het bij hem door klager met toepassing van artikel 14 van het Beoordelingsbesluit tegen zijn beoordeling ingestelde beroep;

dat de Raad met verweerders gemachtigde van oordeel is, dat onder het administratief beroep, als genoemd in artikel 3, lid 2 onder a, der Ambtenarenwet 1929, zowel begrepen zijn de gevallen van administratief beroep waarbij het horen ener commissie niet is voorgeschreven, als die, waarin de beslissing op het administratief beroep eerst genomen mag worden nadat een krachtens algemeen verbindende regels optredende commissie een advies of uitspraak heeft gegeven;

dat voor 's Raads opvatting pleit, dat in hoofdstuk X van het „Reglement rechtstoestand militairen zeemacht” (Koninklijk Besluit van 22 augustus 1931, Stb. 377, nadien gewijzigd) — welk hoofdstuk is voorzien van het hoofd „Administratieve instanties, als bedoeld in het „tweede lid van artikel 3 der Ambtenarenwet 1929” — in het enige artikel van dit hoofdstuk, te weten artikel 97, alleen en uitdrukkelijk het administratief beroep is geregeld en bij dit administratief beroep rekening is gehouden met het horen van een commissie van onderzoek en advies (artikel 97 lid 2);

dat in dit verband opmerking verdient, dat hoofdstuk X van het reeds eerder genoemde „Reglement voor de militaire ambtenaren der „Koninklijke Landmacht en der Koninklijke Luchtmacht” (Koninklijk Besluit van 22 augustus 1931, Stb. 378, nadien gewijzigd) als titel draagt „Administratieve instanties, als bedoeld in het tweede en derde „lid van artikel 3 der Ambtenarenwet 1929”, en in dit hoofdstuk slechts regels worden gegeven met betrekking tot de instelling van een commissie, als bedoeld in het tweede en derde lid van artikel 3 der Ambtenarenwet 1929;

dat nu het Beoordelingsbesluit terzake van het instellen van een administratieve instantie, als bedoeld in artikel 12, aanhef en onder j, der Militaire Ambtenarenwet 1931, voldoet aan de in deze bepaling gestelde eisen, vermits het Beoordelingsbesluit is een algemene maatregel van bestuur en verweerder, beslissende op een bezwaarschrift als het onderwerpelijke, moet worden aangemerkt als een „administratieve „instantie”, als bedoeld in die bepaling juncto het 2e lid van artikel 3 der Ambtenarenwet 1929;

8. Overwegende dat het bestreden besluit van verweerder eveneens voldoet aan hetgeen in artikel 3, lid 2 onder b, der Ambtenarenwet 1929 is omschreven, immers is een besluit van een administratief orgaan, genomen nadat een krachtens algemeen verbindende regels optredende commissie in de zaak een advies heeft gegeven;

dat weliswaar aan de wordingsgeschiedenis van de wet een argument kan worden ontleend voor verweerdens stelling, dat de wetgever onder het bepaalde in artikel 3, lid 2 onder b, der Ambtenarenwet 1929 niet heeft willen begrijpen besluiten in administratief beroep genomen, doch slechts besluiten genomen zonder dat administratief beroep is ingesteld, maar de Raad te dezen meent de duidelijke tekst der wet te moeten volgen, nu aannemelijk is, dat de door de wetgever te dezen gebezigde terminologie niet steeds de weerspiegeling is van een en dezelfde gedachtengang;

dat hierop ook wijst het bepaalde in het vijfde lid van artikel 58 der Ambtenarenwet 1929, nu de tweede volzin van dit lid 5, gelet op de woorden „had kunnen worden uitgelokt”, er kennelijk van uitgaat, dat administratief beroep met inschakeling ener commissie van advies onder het bepaalde in artikel 3, lid 2 onder b, dier wet begrepen is;

9. Overwegende voorts met betrekking tot het betoog van de raads- van van klager, dat de regelen, in het Beoordelingsbesluit gesteld met betrekking tot de commissie van advies, niet voldoen aan hetgeen terzake van zodanige commissie is voorgeschreven in hoofdstuk X van het „Reglement voor de militaire ambtenaren der Koninklijke Land- „macht en der Koninklijke Luchtmacht”, dat de Raad aan dit — op zich zelf juiste — betoog niet het gevolg kan verbinden, dat het advies der commissie, bedoeld in artikel 15 van het Beoordelingsbesluit, niet zou zijn het advies ener commissie, als bedoeld in artikel 3, lid 2 onder b, der Ambtenarenwet 1929;

dat toch de onderwerpelijke commissie is een krachtens algemeen verbindende regels optredende commissie, welke in de zaak een advies heeft gegeven;

dat voorts hoofdstuk X van meergenoemd reglement weliswaar regelen geeft, waaraan bij de instelling van commissies, als bedoeld in de leden 2 en 3 van artikel 3 der Ambtenarenwet 1929, moet worden voldaan, en voorts een aantal procedure-voorschriften betreffende dergelijke commissies, doch deze regelen en voorschriften niet van toepassing kunnen worden geacht ten aanzien van de commissie van advies, genoemd in artikel 15 van het Beoordelingsbesluit, nu in dit Beoordelingsbesluit een eigen — zij het minder uitvoerige — regeling voor de benoeming en de procedure der adviescommissie is gegeven;

dat het Beoordelingsbesluit, vastgesteld bij Koninklijk Besluit van 15 november 1960, Stb. 523, in werking getreden 1 september 1961, evenals genoemd reglement een algemene maatregel van bestuur is, zodat aan het bepaalde in het Beoordelingsbesluit voorrang toekomt, omdat het van latere datum is en bovendien als *lex specialis* ten aanzien van het reglement derogert aan het bepaalde bij meergemeld hoofdstuk X;

dat de Raad kan begrijpen, dat het onbevredigend wordt geacht, dat in latere algemeen verbindende voorschriften regelen zijn gegeven, welke minder waarborgen geven dan die, welke vervat zijn in dat hoofdstuk X, doch de Raad niet bevoegd is deswege die latere regelen buiten toepassing te laten;

10. Overwegende dat klagers gemachtigde nog heeft gesteld, dat de beoordeling, waartegen het beroep van klager op verweerder gericht was, niet kan worden aangemerkt als een besluit in de zin der Ambtenarenwet 1929 en in elk geval niet als een besluit van een administratief orgaan, maar de beoordelaar slechts zijn persoonlijk oordeel over een ondergeschikte langs de hiërarchieke weg ter kennis van de minister brengt;

11. Overwegende hieromtrent, dat de Raad in het midden laat of de beoordeling op zichzelf kan worden aangemerkt als een besluit (of een handeling) in de zin der Ambtenarenwet 1929 en de beoordelaar als een administratief orgaan in de zin dezer wet, aangezien het voor de toepassing van artikel 3 lid 2 dier wet voldoende is, dat het bestreden besluit — derhalve te dezen het door verweerder op 6 februari 1963 genomen besluit — moet worden aangemerkt als een in administratief beroep genomen besluit of een besluit door een administratief orgaan genomen nadat een krachtens algemeen verbindende regels optredende commissie in de zaak een advies of uitspraak heeft gegeven;

dat door de gemachtigde van klager — terecht — niet is gesteld, dat het bestreden besluit van verweerder niet zou zijn een besluit van een administratief orgaan;

12. Overwegende dat uit al het voorgaande voortvloeit, dat de Raad zich bevoegd acht van het onderwerpelijke twistgeding in eerste en enige aanleg kennis te nemen;

13. Overwegende naar aanleiding van het door verweerders gemachtigde gestelde dat als partijen in het administratief geding moeten worden aangemerkt de beoordeelde militair en de beoordelaar, althans degene die de bestreden waardering op de beoordelingslijst geplaatst heeft:

dat de tekst van artikel 25, lid 1, der Ambtenarenwet 1929 tot deze opvatting wel aanleiding geeft en daaruit met toepassing van het 3e lid van dit artikel zou kunnen worden afgeleid, dat in een geval als het onderhavige in het twistgeding voor de Centrale Raad van Beroep de beoordelaar, althans degene die de bestreden waardering op de beoordelingslijst geplaatst heeft, als verweerder moet worden aangemerkt;

dat de Raad niettemin van oordeel is, dat bij deze Raad in gevallen als het onderhavige de Minister van Defensie als verweerder dient te worden aangemerkt;

dat er wel alle grond voor is om aan te nemen, dat het (lagere) administratieve orgaan als partij voor de Centrale Raad van Beroep moet worden aangemerkt, indien het administratief beroep was ingesteld bij een buiten de eigen administratie gelegen instantie (zoals bijvoorbeeld bij het beroep op een College van Gedeputeerde Staten van een beslissing van een gemeentebestuur, of op een commissie als bedoeld in artikel 3, lid 3, der Ambtenarenwet 1929), doch zulks tot bezwaren aanleiding geeft, indien het administratief beroep binnen de eigen administratie was ingesteld, zoals ook in het onderhavige geval, waarin het betreft een beroep tegen een beoordeling, door een aan de Minister van Defensie ondergeschikte autoriteit opgemaakt, op de Minister van Defensie;

dat hierbij opmerking verdient:

a. dat ingevolge artikel 12 van het Beoordelingsbesluit degenen door wier tussenkomst een beoordelingslijst wordt ingediend — welke autoriteiten in artikel 11 van dat besluit worden aangewezen — op die lijst in voorkomend geval hun afwijkend oordeel vermelden alsmede datgene wat naar hun mening verder tot een juist inzicht omtrent de beoordeelde officier kan bijdragen;

dat derhalve bij een strikte toepassing van artikel 25 der Ambtenarenwet 1929 althans in laatstbedoeld geval (ook) deze autoriteiten als partij zouden moeten worden aangemerkt, of die autoriteiten steeds als zodanig zouden moeten worden beschouwd;

b. dat, indien de Minister van Defensie bij zijn in administratief beroep genomen besluit afwijkt van hetgeen in de bestreden beoordeling was vermeld, het vreemd zou zijn als dan toch de beoordelaar als partij zou moeten optreden en een besluit zou moeten verdedigen, dat niet of niet geheel voor zijn verantwoording komt en waartegen hij zelfs mogelijk bezwaar heeft;

c. dat, waar de beoordeelde officier slechts via de door de minister verstrekte kennisgeving met de waarderingen, als in artikel 13 van het Beoordelingsbesluit bedoeld, op de hoogte wordt gesteld en uit die kennisgeving niet blijkt van welke militaire autoriteit de betrokken waarderingen afkomstig zijn, bij het instellen van het beroep op de Centrale Raad van Beroep niet duidelijk zou zijn, wie als verweerder(s) moet(en) worden aangemerkt, kunnende dit eerst later uit de inhoud der gedingstukken worden opgemaakt;

d. dat voorts, indien als partij(en) zou(de)n moeten worden aangemerkt de beoordelaar en/of de vorenbedoelde hogere autoriteiten, niet op een bevredigende wijze zou kunnen worden voldaan aan het beginsel, waarvan de Ambtenarenwet 1929 blijkens artikel 73 uitgaat, namelijk dat de verweerder alle zich onder zijn berusting bevindende tot de zaak betreffende stukken dient in te zenden aan het gerecht;

dat immers blijkens artikel 19 van het Beoordelingsbesluit de beoordelingslijsten bij de Minister van Defensie berusten;

14. Overwegende dat op grond van het voorgaande de Raad van oordeel is, dat een redelijke wetstoepassing er toe leidt om in gevallen als het onderhavige de Minister van Defensie als verweerder aan te merken;

15. Overwegende thans met betrekking tot de hoofdzaak, dat verweerdere bestreden besluit — evenals verweerdere daarin genoemde brief van 24 april 1962 en de beoordeling van 14 december 1961, waarop deze brief betrekking heeft — is genomen met toepassing van het Beoordelingsbesluit;

16. Overwegende dat in artikel 13 van het Beoordelingsbesluit het navolgende is bepaald:

„De Minister stelt een beoordeelde officier schriftelijk in kennis met „die waarderingen uit een beoordeling, die niet overeenkomen met het „geen van deze officier in het belang van de dienst en/of in zijn per „soonlijk belang moet worden verwacht, als hoedanig in ieder geval „worden aangemerkt die waarderingen, welke er een belemmering

„voor kunnen vormen die officier in zijn functie te handhaven, of aan-
„leiding kunnen geven hem uitsluitend op grond daarvan niet te be-
„stemmen voor een functie waaraan een hogere dan zijn werkelijk be-
„klede rang is verbonden.”;

17. Overwegende dat niet is gesteld, dat genoemde beoordeling of
voormelde brief of het bestreden besluit tot stand is gekomen in strijd
met de formele voorschriften van het Beoordelingsbesluit of van de ter
uitvoering hiervan gegeven „Beschikking beoordeling officieren land-
„macht”, door verweerder op 15 augustus 1961 vastgesteld;

18. Overwegende dat de Raad niettemin wil opmerken, dat het-
geen in voormelde brief is geschreven niet geheel in overeenstemming
is met hetgeen is bepaald in artikel 13 van het Beoordelingsbesluit;

dat immers het aldaar bepaalde naar 's Raads oordeel betekent, dat
aan de beoordeelde officier nauwkeurig wordt medegedeeld hoe de
waarderingen luiden, welke naar verweerders oordeel niet overeenko-
men met hetgeen van deze officier in het belang van de dienst en/of in
zijn persoonlijk belang moet worden verwacht;

dat echter verweerders meerbedoelde brief zulk een nauwkeurige
mededeling niet bevat, met name omdat daaruit niet blijkt, *hoe* de
beoordelaar de punten 17 („leidinggevende capaciteiten”) en 20 („be-
„sluitvaardigheid”) heeft gewaardeerd, nu uit die brief namelijk niet
blijkt dat deze waarderingen tot uitdrukking zijn gebracht door op de
beoordelingslijst een x te plaatsen in het vakje 04, zijnde tussen de
waarderingen: „Het kost hem moeite zich tot gelding te brengen” en
„Kan onder normale omstandigheden gemakkelijk zijn gezag uit-
„oefenen”, respectievelijk in het vakje 37, zijnde tussen de waarde-
ringen: „Komt moeilijk tot conclusies, die bovendien niet altijd houd-
„baar of uitvoerbaar blijken” en „Heeft doorgaans een gezond oordeel
„en neemt dan behoorlijk doordachte beslissingen, zij het niet altijd
„even vlot”;

19. Overwegende dat de Raad evenwel het gebrek der bij de voor-
melde brief gedane kennisgeving althans in het onderhavige geval niet
van die aard acht, dat verweerders bestreden besluit — zijnde inge-
volgde de artikelen 14, lid 1, en 15 van het Beoordelingsbesluit de be-
schikking op het door klager tegen de beoordeling ingebrachte be-
zwaarschrift — deswege nietig moet worden verklaard;

dat hiertoe te minder aanleiding bestaat nu klager van de nauw-
keurige aanduiding der onderhavige waarderingen op de beoordelings-
lijst inmiddels kennis heeft genomen en niet is gesteld of gebleken, dat
klager door de gebrekkige kennisgeving in zijn verdediging is geschaad;

20. Overwegende dat krachtens artikel 5 van het Beoordelings-
besluit de beoordelaar is gehouden bij het uitbrengen van een beoor-
deling zijn persoonlijk oordeel omtrent de te beoordelen officier ken-
baar te maken;

21. Overwegende dat het echter kennelijk niet de bedoeling van
het Beoordelingsbesluit is, dat dit persoonlijk oordeel van de beoorde-
laar zonder meer moet worden aanvaard en geëerbiedigd;

dat dit hieruit blijkt, dat volgens het Beoordelingsbesluit de beoor-

delingslijst bij verweerder moet worden ingediend door tussenkomst van één of meer hogere militaire autoriteiten, die daarop in voorkomend geval hun afwijkend oordeel dienen te vermelden, en dat de beoordeelde officier, nadat hij overeenkomstig eerderbedoeld artikel 13 met bepaalde waarderingen uit de beoordeling in kennis is gesteld, hiertegen bij verweerder beroep kan instellen;

dat verweerders op een aldus ingesteld beroep genomen beschikking door de Raad dient te worden getoetst, behalve aan de voorschriften van formele aard, ook in zoverre dat wordt nagegaan of de waarderingen, welke bij verweerders beschikking zijn gehandhaafd of nader opgenomen, als onvoldoende gefundeerd moeten worden aangemerkt;

22. Overwegende dat de onderhavige beoordeling is uitgebracht door de majoor A., en blijkens de onder punt 38 vermelde visie van de chef van de beoordelaar deze chef, zijnde de reserve-luitenant-kolonel (op lang verband) B., met de beoordeling volledig instemde;

23. Overwegende dat de majoor A., als getuige ter 's Raads terechtzitting gehoord, weliswaar heeft verklaard dat zijns inziens klager te weinig geldingsdrang heeft maar dit inzicht slechts heeft toegelicht door te wijzen op een volgens hem gebleken tekort van klager in het zich doen gelden tegenover een meerdere;

dat echter de beoordelingslijst onder punt 17, waarin achter de woorden „Leidinggevende capaciteiten” zijn vermeld de woorden „beschouw zijn bevelvoering en gezagshandhaving”, gezien ook de omschrijvingen, gegeven bij de verschillende waarderingen van dit punt, duidelijk uitgaat van de gedachte, dat het te dezen gaat om leiding geven aan ondergeschikten;

24. Overwegende dat de Raad voorts, gelet op hetgeen met name de getuigen C. en D. hebben verklaard, niet aannemelijk acht, dat klager in zijn functie van observatie- en interview-officier bij een selectie-centrum, waarin bij toekomstige dienstplichtigen wordt onderzocht of zij in aanmerking kunnen komen voor een opleiding tot reserve-officier — in welke functie hij beoordeeld is geworden — in dusdanige mate leidinggevend als vorenbedoeld heeft kunnen of moeten optreden, dat deswege een gefundeerd oordeel over deze eigenschap in die functie gerechtvaardigd is;

25. Overwegende dat mitsdien het weergeven van een „oordeel” omtrent punt 17 in de beoordeling achterwege had behoren te blijven, nog daargelaten of de beoordelaar de door hem gegeven waardering had kunnen geven als een „indruk”, nu de beoordelingslijst onderscheid maakt tussen het geven van een „oordeel” en van een „indruk”;

26. Overwegende dat de Raad met betrekking tot het punt „be-,sluitvaardigheid”, gelet op hetgeen terzake door de getuige A. is verklaard en op hetgeen terzake door de commandant van het selectie-centrum, de voornoemde reserve-luitenant-kolonel B., tegenover de commissie van advies is verklaard, niet gebleken acht, dat de desbetreffende waardering op onvoldoende gronden berust;

27. Overwegende dat al het voorgaande moet leiden tot de navolgende beslissing;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN,

Verklaart zich bevoegd van het onderhavige geding in eerste en enige aanleg kennis te nemen;

Verklaart nietig verweerders besluit van 6 februari 1963 alsmede de kennisgeving van verweerder d.d. 24 april 1962;

Verklaart nietig de beoordelingslijst, inzoverre daarbij een oordeel is uitgesproken met betrekking tot punt 17;

Bepaalt dat verweerder met betrekking tot de door klager tegen de onderhavige beoordelingslijst ingebrachte bezwaren een nieuw besluit zal nemen.

NASCHRIFT

Nadat voor de officieren nieuwe beoordelingsvoorschriften waren vastgesteld, heeft Mr. J. Schuurmans de vraag opgeworpen, of de C.R.v.B. wel bevoegd is in eerste en enige aanleg kennis te nemen van een beroep, ingesteld tegen een door de Minister van Defensie terzake van een beoordeling genomen beschikking. Hoewel deze zelfde vraag ook onder vigueur van het thans vervallen V.B.O. gesteld had kunnen worden en ook wel gesteld is en dus niet nieuw is te noemen, heeft een en ander tot een uitvoerige uitspraak van de Raad geleid. De Raad heeft als zijn oordeel uitgesproken, dat een dergelijke beschikking zowel valt onder art. 3 lid 2 sub a als onder art. 3 lid 2 sub b der Ambtenarenwet 1929 (r.o. 6). Verweerders gemachtigde verdedigde primair het standpunt dat hier alleen sprake was van een in administratief beroep genomen besluit als bedoeld in art. 3 lid 2 sub a, en voerde daarvoor een krachtig wetshistorisch argument aan (r.o. 2). Bij nota van wijzigingen werd n.l. destijds in dit artikel een wijziging aangebracht om duidelijk te onderscheiden tussen besluiten in administratief beroep en besluiten in eerste aanleg genomen. Art. 3 lid 2 sub b zou dan uitsluitend het oog hebben op deze laatste besluiten, welke men originele besluiten kan noemen, waarbij er dus wel een voorafgaand advies van een commissie is geweest, maar niet een eerdere beslissing van een administratief orgaan, waartegen administratief beroep is ingesteld (zie hieromtrent Het burgerlijk ambtenarenrecht, Mrs. Loeffen, Nuver en Schipper, V-42).

De Raad volgt deze opvatting echter niet, omdat de wetstekst er niet toe dwingt en art. 58 lid 5 der Ambtenarenwet 1929 in een andere richting zou wijzen (r.o. 8). Dit laatste acht ik geen sterk argument, nu de toelichting op de later toegevoegde tweede volzin van dit lid o.m. het volgende vermeldt:

„Omdat de Nota van Wijzigingen, gevoegd bij de Memorie van Ant., woord, artikel 3 van het ontwerp in dien zin heeft gewijzigd, dat daar „tusschen administratief beroep en het uitlokken van advies of uitspraak onderscheiden wordt, is het noodig in aansluiting aan die onderscheiding artikel 58, vijfde lid, aan te vullen.” De wetgever gaat dus uit van de onderscheiding tussen besluiten in administratief beroep genomen en originele besluiten; alleen het woord „uitlokken” werkt verwarrend, daar men zich moeilijk kan voorstellen hoe deze originele besluiten door de ambtenaar kunnen worden uitgelokt. De tweede vol-

zin van dit vijfde lid had m.i. niet toegevoegd behoeven te worden.

Het bestreden besluit van verweerder valt dus volgens de Raad, hoewel het een in administratief beroep genomen besluit betreft, tevens onder art. 3 lid 2 sub b van de Ambtenarenwet 1929. Dat de onderhavige adviescommissie niet voldoet aan de in het R.M.A.K.L. terzake gegeven voorschriften, acht de Raad geen, althans geen juridisch, bezwaar, nu het B.B.O. een latere algemene maatregel van bestuur is dan het R.M.A.K.L. en bovendien als *lex specialis* aan dit reglement deroeert (r.o. 9).

Belangwekkend is ook hetgeen is overwogen omtrent de vraag, wie in een geding als het onderhavige als partij moet worden aangemerkt (r.o. 13). Art. 25 lid 1 bepaalt dat, indien het beroep betreft een in administratief beroep genomen besluit (en dat is hier het geval), elk der partijen in het administratief geding bevoegd is beroep in te stellen. In het onderwerpelijke geval zou dus de beoordelaar in beroep kunnen gaan tegen een beschikking van de Minister van Defensie op het bezwaarschrift. Dit is echter ongerijmd en is m.i. ook niet door de wetgever bedoeld, getuige hetgeen in de memorie van toelichting bij dit artikel staat: „Indien het beroep gericht is tegen een besluit enz. van „een administratief orgaan, treedt de ambtenaar als klager op en valt „de rol van verweerder toe aan het gezag, welks besluit enz. is aange„vallen (art. 24). Deze rolverdeeling past echter niet, als een hogere „administratieve instantie de aangevallen beslissing heeft genomen. „Zowel het betrokken lokaal administratief gezag dat het in administra„tief beroep aangevallen besluit heeft genomen, als de ambtenaar moet „dan bij den rechter in beroep kunnen komen. Hier gaat de strijd toch „niet over een besluit enz. van het betrokken administratief gezag, „maar over een beslissing van een derde. In zoover vertoont het beroep „in dit geval een bijzonder type. Klager is daarom hier degene, die den „aanval opent, d.i. óf de ambtenaar óf het betrokken administratief „gezag, en verweerder de andere partij in het administratief geding „(art. 25).” Vooral het woord „derde” pleit sterk voor de opvatting van de Raad, dat art. 25 het oog heeft op gevallen waarin het administratief beroep is ingesteld bij een buiten de eigen administratie gelegen instantie.

A. B.

WETGEVING

Nieuwe regelen met betrekking tot de staat van oorlog en de staat van beleg in Nederland

(Oorlogswet voor Nederland)

Aanpassing van de bestaande wetgeving aan de Oorlogswet voor Nederland

Nr. 13

VERSLAG

De Commissie van Voorbereiding, in welke handen het onderhavige ontwerp is gesteld, heeft zich na kennisneming van de memorie van antwoord en de daarbij gevoegde nota's van wijzigingen beraden over

de vraag, of ter afsluiting van de voorbereiding der openbare beraadslaging mondeling overleg met de Regering noodzakelijk of wenselijk ware. Reeds in de omstandigheid, dat geen harer leden ten tijde (16 februari 1956) dat het voorlopig verslag werd vastgesteld van de commissie deel uitmaakte, had zij voor dit beraad aanleiding gevonden.

Ook indien zij van zodanig mondeling overleg zou afzien, zou overigens noch de Kamer, noch de Regering ervan beticht kunnen worden, zich bij de voorbereiding van de openbare beraadslaging aan overhaasting schuldig te hebben gemaakt.

Mede omdat de commissie die openbare beraadslaging thans gaarne spoedig zou zien geschieden, verschaftte het haar voldoening te kunnen constateren, dat haar nog slechts een vraag en een wens restte, zodat mondeling overleg niet noodzakelijk was.

Algemeen werd er de aandacht op gevestigd, dat in de van september 1955 daterende memorie van toelichting een afzonderlijke paragraaf gewijd is aan de verhouding met andere noodwetten, waarop in het voorlopig verslag alleen is gereageerd voor zover het betreft de Wet buitengewone bevoegdheden burgerlijk gezag, doch dat sindsdien tot stand zijn gekomen de Luchtvaartwet (*Stb.* 1958, 47), de Vorderingswet (*Stb.* 1962, 587), de Vervoersnoodwet (*Stb.* 1962, 571) en de Havennoodwet (*Stb.* 1963, 222), dat bij de Kamer aanhangig is wetsontwerp **7187** (Noodwet Arbeidsvoorziening) en dat herhaaldelijk de indiening is aangekondigd van ontwerpen van een Scheepvaartnoodwet, een Vaarplichtwet, een Prijzennoodwet en een Noodwet geneeskundigen. Zal naar het oordeel der Regering voldoende gewaarborgd zijn — voor zover de wetgever zodanige waarborgen vermag te verschaffen —, dat met dit geheel van deels reeds geschapen, deels nog te scheppen organen te werken zal zijn wanneer de ter zake te geven instructie aan het militaire en het civiele ambtelijke apparaat eenmaal zal zijn uitgevaardigd en dat overlappingsen, doublures en tegenstrijdigheden zich niet zullen voordoen?

Algemeen werd voorts het verlangen geuit, dat de Kamer zal beschikken over de tekst van het ontwerp, zoals deze sinds de bij de stukken nrs. 6, 7, 9, 11 en 12 aangebrachte verbeteringen en wijzigingen is komen te luiden.

Vertrouwende, dat de Regering bereid zal zijn, vóór de openbare beraadslaging omtrent dit wetsontwerp het bovenstaande schriftelijk te beantwoorden, was de commissie van oordeel, dat daarmee die beraadslaging genoegzaam zal zijn voorbereid.

Aldus vastgesteld 31 december 1963.

SCHEPS, ALBERING, WIERDA, KLEISTERLEE, KIEFT, KRANENBURG, MOORMAN, COUZY, MAENEN, WALBURG, SCHURING.

Nr. 14

TWEEDE NOTA VAN WIJZIGINGEN

Artikel I

A. Aan artikel 14 worden, onder nummering van het enige lid als eerste lid, de volgende twee leden toegevoegd:

„2. De in het eerste lid bedoelde bevoegdheid sluit in de bevoegdheid van het militair gezag om op overtreding van die voorschriften de straffen te stellen, welke daarop kunnen worden gesteld door de in dat lid bedoelde organen.

3. Indien overtreding van de in het eerste lid bedoelde algemeen verbindende voorschriften in andere wettelijke bepalingen met straf wordt bedreigd, zijn die bepalingen toepasselijk ook indien de algemeen verbindende voorschriften overeenkomstig het bepaalde in het eerste lid door het militair gezag zijn vastgesteld, gewijzigd of aangevuld.”.

B. Artikel 72 vervalt.

C. Artikel 73 wordt gelezen als volgt:

„Indien het militair gezag ingevolge een der artikelen 26, 27, tweede lid, 28, 30, 46, 47 en 48 een wettelijke regeling wijzigt of aanvult, kan het de overtreding van de bij die wijziging of aanvulling gegeven voorschriften strafbaar stellen. De bedreigde straf kan niet zwaarder zijn dan 6 maanden hechtenis of geldboete van ten hoogste vijfduizend gulden, behalve indien met toepassing van artikel 27, tweede lid, de wettelijke bepalingen ten aanzien van de in het eerste lid van artikel 27 bedoelde goederen zijn aangevuld of gewijzigd. In dat geval kan ook gevangenisstraf doch niet hoger dan 6 jaren worden bedreigd.

De feiten die met gevangenisstraf worden bedreigd zijn misdrijven, de andere feiten zijn overtredingen.”

Artikel II

Artikel 29, vierde lid, wordt gelezen als volgt:

„4. De rechtspositie van tewerkgestelde niet-militairen wordt bij algemene maatregel van bestuur zoveel mogelijk in overeenstemming met die van de noodwachters geregeld, met dien verstande, dat belanghebbenden voor de toepassing van de militaire pensioenwetten onder dienstplichtigen worden begrepen.”

Artikel III

De artikelen 73 tot en met 81 worden vernummerd in 72 tot en met 80.

Nota van toelichting

Ad artikel I A—B

Bij nader inzien menen de ondergetekenden, dat artikel 72 in zijn huidige vorm bezwaarlijk kan worden gehandhaafd. Het artikel leent zich tot uiteenlopende interpretaties en lijdt derhalve aan een zekere onduidelijkheid.

In verband daarmee wordt voorgesteld artikel 72 te schrappen en de bepaling te vervangen door twee nieuwe leden, toe te voegen aan artikel 14. De aan dit voorstel ten grondslag liggende gedachte is de volgende.

Indien men aan het militair gezag de bevoegdheid geeft om, gebruik makend van de competentie, aan andere organen toegekend, regelen vast te stellen, behoort met betrekking tot de strafrechtelijke hand-

having van die regelingen het daarop meer speciaal afgestemde regime te gelden.

Dit brengt mede, dat, wanneer de wet aan het normaal tot het vaststellen van een regeling bevoegde orgaan het recht geeft strafbepalingen ter handhaving van die regeling vast te stellen, dit recht ook dient toe te komen aan het militair gezag.

Hiertoe strekt het tweede lid van artikel 14.

Op overeenkomstige wijze dienen ook strafbepalingen, die in algemene zin tevoren reeds straf bedreigen tegen de overtreding van voorschriften, die door bepaalde organen kunnen worden gegeven, toepasselijk te zijn, indien die voorschriften niet door het normaal bevoegde gezag doch in zijn plaats door het militair gezag worden vastgesteld.

Hiervoor bevat het voorgestelde derde lid een voorziening.

Ad artikel I C

Ook artikel 73 behoeft naar de mening van de ondergetekenden verduidelijking. In verband daarmee stellen zij een gewijzigde redactie van het artikel voor, die naar hun mening voor zich zelf spreekt.

Verder werd van deze gelegenheid gebruik gemaakt om artikel 48 van het ontwerp van een strafsancie te voorzien, hetgeen tot dusverre verzuimd was en om de in het artikel bedreigde straf in overeenstemming te brengen met die, voorkomende in de oude tekst van artikel 72.

Deze strafsancie lijkt voldoende om de naleving van het type regelingen, dat hier wordt bedoeld, te verzekeren.

Het schrappen van het tweede lid van artikel 73 houdt verband met het feit dat de wet van 26 april 1884, *Stb.* 81, houdende nadere bepalingen omtrent het vervoer, de in-, uit- en doorvoer, verkoop en opslag van buskruit en andere licht-ontvlambare of ontplofbare stoffen, eerlang door een andere wettelijke regeling, de Wet Gevaarlijke Stoffen, *Stb.* 1963, 313, zal worden vervangen; laatstbedoelde wet is wel reeds tot stand gekomen, doch nog niet in werking getreden. Onder deze omstandigheden lijkt het aangewezen de normale verwijzing naar bestaande wetten in het tweede lid achterwege te laten en te vervangen door een meer algemene verwijzing naar de behandelde materie, gelijk ook in artikel 27 geschiedt.

Deze algemene verwijzing is thans verwerkt in het enige lid van dit artikel.

Ad artikel II

De aanvulling van het vierde lid van artikel 29 wordt noodzakelijk geacht omdat met betrekking tot de pensioenen ingevolge artikel 2 juncto artikel 122 van de Wet van 4 november 1950, *Stb.* K 479, reeds een afdoende regeling is getroffen.

's-Gravenhage, 6 november 1963.

De Minister van Defensie,

DE JONG.

De Minister van Binnenlandse Zaken,

E. H. TOXOPEUS.

De Minister van Justitie,

Y. SCHOLTEN.

INGEKOMEN BIJDRAGE

De vrijlating van krijgsgevangenen op erewoord of belofte

door

Mr. J. D. SCHEPERS.

Het artikel van Mr. KALSHOVEN in M.R.T. LVI afl. 10 blz. 669 e.v. noopt mij tot een enkele opmerking, omdat daarin op een aantal punten een m.i. niet-aanvaardbare opvatting naar voren komt. Ik zal deze punten achtereenvolgens bespreken.

A. Het eerste punt betreft de al of niet toelaatbaarheid van de vrijlating op erewoord van het beroepspersoneel van de Nederlandse krijgsmacht in juli 1940.

De bespreking van dit punt valt uiteen in drie vragen, n.l.:

- 1°. was volgens Nederlands recht in het algemeen het verkrijgen van de vrijheid uit krijgsgevangenschap door het afgeven van een erewoordsverklaring geoorloofd of niet?;
- 2°. was het afleggen van een dergelijke verklaring in strijd met de officierseed?;
- 3°. indien de 1e vraag bevestigend en de 2e ontkennend wordt beantwoord, waren dan de omstandigheden in juni/juli 1940 niet zodanig, dat het afleggen van de verklaring had moeten worden geweigerd?

Ad 1°. Op blz. 670 en 671 bespreekt de heer KALSHOVEN de uitleg, zoals deze door verschillende deskundigen voor de PARLEMENTAIRE ENQUÊTE-COMMISSIE is gegeven en verbindt daaraan een m.i. onjuiste veronderstelling.

Het gaat hierbij om de artikelen 10 en 11 van het Landoorlogreglement van 1907, waarvan de tekst in het artikel van Mr. KALSHOVEN is vermeld.

De term „lois” voorkomende in artikel 10 moet, zoals in vrijwel elke volkenrechtelijke tekst, worden opgevat als „wet in materiële zin”, d.w.z. als een door een daartoe bevoegde instantie vastgestelde algemeen verbindende regel (geen „wet” in formele zin volgens Nederlands staatsrecht).

In 1940 was in Nederland slechts één algemeen verbindende regel afgekondigd en wel in artikel 635 van het toen voor het leger van kracht zijnde velddienstvoorschrift. Ook de tekst van dit artikel heeft Mr. KALSHOVEN in zijn artikel opgenomen.

Hij vergelijkt dan de tekst van het velddienstvoorschrift met die van het Landoorlogreglement en stelt vast dat in de eerste is weggelaten de mededeling „indien de wetten het toelaten”. Deze omissie zou volgens hem kunnen zijn voortgekomen uit de gedachte „dat het zo'n „vaart wel niet zou lopen” en „dat het zo'n moeilijk punt was om te „beslissen”.

Deze veronderstelling is m.i. onjuist.

Het velddienstvoorschrift behoefde en behoorde geen mededeling te bevatten, dat de Nederlandse wetten een dergelijke verklaring toestonden. In het voorschrift gaf de Minister eenvoudig aan alle mili-

tairen van de landmacht een aanwijzing voor het geval zij krijgsgevangen zouden worden gemaakt. Populair gezegd luidde deze aanwijzing:

„Als de tegenpartij je vrijlating op erewoord aanbiedt, behoef je dit „aanbod niet aan te nemen. Je mag van de tegenpartij niet eisen, dat „hij je op deze voorwaarde in vrijheid stelt; maar als je op een even- „tueel aanbod ingaat en de gevraagde verklaring aflegt, behoort je je „daaraan nauwgezet te houden.”

Voor iedere militair was een dergelijke mededeling van de zijde van de Minister van Defensie een bewijs, dat het afleggen van een dergelijke verklaring niet verboden was. De minister behoefde dat niet nog eens uitdrukkelijk te zeggen. Indien de minister de letterlijke vertaling van de tekst van het Landoorlogreglement had gegeven en dus de term „wetten” had gebruikt, had hij verwarring gesticht, omdat in een Nederlands voorschrift waarschijnlijk de betekenis van „wet in formele „zin” aan de term zou zijn gehecht, hetgeen niet de bedoeling van de volkenrechtelijke tekst is.

In een vroegere uitgave van het genoemde voorschrift (1915) stond bij bovenvermeld artikel van de oorlogsregels een noot, waarin de mededeling, dat het afleggen van een dergelijke verklaring voor Nederlandse militairen verboden was.

Deze noot is in de uitgave verschenen na de eerste wereldoorlog (1926) weggelaten. Volgens de verklaring van Lt. Gen. J. J. G. BARON VAN VOORST TOT VOORST voor de ENQUÊTE-COMMISSIE is dit geschied, omdat de legerleiding door een dergelijke mededeling niet de indruk wilde doen post vatten, alsof het Nederlandse leger ooit capituleren zou (blz. 254).¹⁾

Zonder aan de mening van de ontwerper van het voorschrift van 1926 iets af te willen doen, geloof ik, dat nog een andere, meer politieke reden heeft meegeteld. De Nederlandse regering heeft in de jaren 1914–1918 verschillende malen van officieren van vreemde legers erewoordsverklaringen geaccepteerd en uit de omstandigheden, waaronder dat geschiedde, terecht de conclusie getrokken, dat een rigoureuus verbod ongewenst was. Men kon van te voren niet alle gevallen voorzien en de mogelijkheid, dat Nederlandse militairen in soortgelijke omstandigheden als de bovenbedoelde vreemde officieren zouden komen te verkeren, mocht niet uitgesloten worden geacht. Het werd daarom beter geacht het rigoureuze verbod uit het voorschrift weg te laten.

Deze verklaring lijkt mij waarschijnlijker dan de gedachte: „dat het „zo'n vaart wel niet zou lopen”.

De conclusie uit alle overwegingen is geweest, dat de ENQUÊTE-COMMISSIE met de grote meerderheid der deskundigen de vraag of de Nederlandse wetten krijgsgevangen Nederlandse militairen veroorloofden een erewoord te geven bevestigend beantwoordt (blz. 292, zie ook blz. 293).

Ik meen, dat deze conclusie juist is.

¹⁾ Alle citaten en verwijzingen hebben betrekking op het Verslag van de *Parlementaire Enquête-Commissie* deel 8a en b.

Ad 2°. Met het antwoord op de eerste vraag en het daartoe gegeven betoog is eigenlijk ook de tweede vraag beantwoord.

De mogelijkheid is aanvaard, dat de Nederlandse militair door het geven van een erewoordsverklaring uit de krijgsgevangenschap kan worden vrijgelaten, indien de omstandigheden dit aanvaardbaar doen zijn. Als het afleggen van een dergelijke verklaring in strijd zou zijn met de officierseed zou de hiervoor genoemde mogelijkheid voor een officier echter niet bestaan. Dit zou dan een uitzondering zijn op de voor alle militairen geldende regel en deze uitzondering had dan uitdrukkelijk moeten worden aangegeven. Dat is niet gebeurd; derhalve geldt ook voor de officieren de algemene regel.

Dat is ook de mening van door de ENQUÊTE-COMMISSIE gehoorde deskundigen (b.v. VERZIJL op blz. 270: „Wanneer een erewoord wordt „toegelaten — zij het ook implicite — door de Staat, kan daarin nooit „schending van de eed van trouw aan de Koningin liggen”).

Ad 3°. De op de 1e en 2e vraag gegeven antwoorden maken een bespreking van de 3e vraag noodzakelijk en dus moet nu worden onderzocht of niet toch op 14 juli 1940 het tekenen van de verklaring had moeten worden geweigerd.

Allereerst dient te worden nagegaan of de inhoud van de voorgelegde verklaring niet zodanig was, dat het tekenen van „deze” verklaring toch wel in strijd met de officierseed moest worden geacht. Dat zou het geval zijn, indien een officier zich door het tekenen van de verklaring tot meer zou verplichten dan de Regering had kunnen voorzien toen zij in het veldvoorschrift voor de officieren geen uitzondering maakte. Nu waren er wel enkele voorbeelden van enigszins vergelijkbare gevallen (Sedan 1870, Port Arthur 1905) en volgens de door de ENQUÊTE-COMMISSIE gehoorde deskundigen ging de tekst van de door de Duitse autoriteiten verlangde verklaring niet over de schreef (VAN HAMEL op blz. 270, VAN ASBECK op blz. 269).

Dat neemt niet weg, dat verschillende van de gehoorde officieren van oordeel waren, dat de tekst te ver ging.

Generaal WINKELMAN (zie blz. 238) heeft dan ook getracht deze gewijzigd te krijgen. Zijn bezwaren richtten zich: 1e, tegen het feit, dat er volgens hem een verplichting in zou liggen om de Duitse autoriteiten te waarschuwen als de in vrijheid gestelde officier kennis zou krijgen van een voorgenomen sabotagedaad en 2e, dat in de tekst niet was vermeld, dat de verklaring te allen tijde kon worden teruggegeven.

Ongetwijfeld had een betere, duidelijker tekst kunnen worden opgesteld, zodat de nu later gegeven toelichting (bijlage 18) overbodig zou zijn geweest; maar dat doet aan de werkelijke bedoeling niet af.

Beide bezwaren zijn later gebleken niet geheel gefundeerd te zijn geweest. Tegen teruggave van de verklaring is nooit bezwaar gemaakt en geen enkele officier heeft — voor zover mij bekend — ooit enige moeilijkheid met de Duitse autoriteiten gehad omdat hij in bedoeld opzicht in strijd met de afgelegde verklaring zou hebben gehandeld.

Maar bij de beantwoording van deze 3e vraag moet men zich goed duidelijk voor ogen stellen, dat het in juni/juli 1940 niet alleen ging

om de beroepsofficieren, maar dat het gehele in Nederland aanwezige beroepspersoneel bij de aangelegenheid was betrokken. Dat dit over het hoofd werd gezien, blijkt o.a. uit de titel van het desbetreffende hoofdstuk van het verslag, luidende: „VII. Erewoord der officieren”.

Het gevolg van deze onjuiste beperking is, dat de gehele gang van zaken wordt behandeld en beoordeeld alsof het alleen over de officieren ging. Over het overige personeel, een veel groter aantal, wordt niet gesproken.

Dat is te betreuren; want nu heeft de ENQUÊTE-COMMISSIE slechts een deel van het vraagstuk in beschouwing genomen en is waarschijnlijk daardoor tot aanvechtbare uitspraken gekomen. Zo lezen wij op blz. 296:

„Op welk ander dan militair- of para-militair terrein reserve-officieren en anderen na 15 mei 1940 behoefte hadden aan leiding van de Nederlandse beroepsofficieren is de commissie niet duidelijk geworden.”

Ook is de commissie niet duidelijk welk landsbelang er met het tekenen van de verklaring zou zijn gediend.

Dat was toch voor de commissie niet zo moeilijk geweest als zij zich goed rekenschap had gegeven van wat er toen werd beoogd, zowel van Duitse als van Nederlandse zijde en daarbij dan wel had moeten bedenken, dat de sentimenten in die tijd (juni/juli 1940) nog geheel anders waren dan zij later zijn geworden. (Zie de verklaring van PREY op blz. 245). Dit zij de lezer van 1964 ook aanbevolen.

Van Duitse zijde wilde men de Nederlandse krijgsmacht, welke krijgsgevangen was gemaakt, niet naar krijgsgevangenkampen afvoeren; maar men wilde uiteraard ook niet deze macht als georganiseerd geheel, zij het ongewapend, in bezet gebied in stand houden. De Duitse leiding wenste daarom de Nederlandse krijgsmacht zo snel mogelijk te ontbinden en begon daartoe, al kort na 15 mei 1940, de dienstplichtigen en het reserve-personeel met groot verlof te zenden. Van Nederlandse zijde kon men daartegen natuurlijk geen bezwaar hebben; men wenste echter, dat de ontbinding en het naar huis zenden van de militairen geen aanleiding zou geven tot moeilijkheden in het maatschappelijk leven. Dat was ook een zorg voor de Duitse autoriteiten op grond van artikel 43 van het Landoorlogreglement. Er werd derhalve overleg gepleegd tussen Duitse en Nederlandse autoriteiten om tot een aanvaardbare oplossing te komen. Dit overleg werd na 30 mei 1940 gebaseerd op de order van HITLER van die datum (zie bijlage 14) en leidde tot een order van de Duitse leiding aan de Opperbevelhebber van Land- en Zeemacht (bijlage 15).

Uit deze bijlage en uit de verklaringen van verschillende getuigen (o.a. PREY op blz. 245) blijkt, hoe de denkbeelden zouden worden verwezenlijkt.

De dienstplichtigen en reservisten zouden verder met groot verlof worden gezonden overeenkomstig de in gang zijnde procedure (punt A 1 van bijlage 15). Voor zover deze mannen niet onmiddellijk in het bedrijfsleven zouden kunnen worden te werk gesteld, zouden zij wor-

den ingedeeld bij de op te richten opbouwdienst. Bij deze dienst zou het nodige kader moeten worden ingedeeld. Daarvoor moesten beroepsofficieren en -onderofficieren worden bestemd. Van Nederlandse zijde was daartegen geen bezwaar, integendeel, het werd logisch gevonden, dat het officiers- en onderofficierskader voor zover mogelijk en nodig bij hun manschappen bleef. Deze indeling zou eerst kunnen plaats vinden als dit beroepspersoneel uit de krijgsgevangenschap zou zijn ontslagen en daarna zijn militaire status zou hebben verwisseld tegen die van de opbouwdienst volgens nog te stellen regels. Het ontslag uit de krijgsgevangenschap, een onmisbaar begin, zou alleen op erewoordsverklaring kunnen geschieden. Het moest derhalve in het belang van de niet dadelijk onder dak te brengen Nederlandse militairen worden geacht, als het bovenbedoelde beroepspersoneel de gevraagde verklaring tekende.

Een ander deel van het beroepspersoneel wenste men in te delen bij de politie en dergelijke diensten (zie bijlage 15). Daarbij moet worden bedacht, dat een deel van de Nederlandse politiemacht bestond uit het Wapen der Koninklijke Marechaussee, een militaire organisatie. Dat het gewenst was in Nederland tijdens de bezetting zoveel mogelijk Nederlandse politie werkzaam te hebben was in juni/juli 1940 niet aan twijfel onderhevig.

In de derde plaats de kwestie van de K.M.A. en de daarbij in opleiding zijnde cadetten.

Voor de ENQUÊTE-COMMISSIE is zowel door generaal-majoor BARON VAN LAWICK, de toenmalige gouverneur van deze militaire onderwijsinrichting, als door de reserve-kolonel PREY, destijds chef van het kabinet van de O.L.Z., medegedeeld, dat er met de Duitse instantie een regeling was getroffen omtrent de verdere opleiding van de cadetten. Dat deze regeling slechts zou kunnen worden doorgevoerd als zowel de cadetten als het aan bedoelde inrichting werkzame beroepspersoneel van alle rangen de gevraagde verklaring zouden afleggen spreekt vanzelf, doch het wordt alleen ten aanzien van de officieren in het verslag vermeld. Waarom niet over de cadetten en het onderofficierskader wordt gesproken blijkt nergens.

Tenslotte moet nog worden gewezen op de afwikkelingsbureaux van de verschillende militaire onderdelen.

Bij vrijwel alle onderdelen liepen nog zaken betreffende schadeloosstellingen, vergoedingen voor inkwartieringen en/of vorderingen, enz. uit de tijd van april 1939 (de voormobilisatie) tot en met de oorlogsdagen. Dat deze zaken zo snel mogelijk zouden worden afgewikkeld was in het belang van allen. Indien niemand van de Nederlandse militairen, die met deze aangelegenheden bij de verschillende onderdelen op de hoogte waren, aanwezig zou zijn, zou de afwikkeling niet kunnen plaats hebben en zou er moeten worden gewacht tot na het einde van de strijd. Een goede en billijke afwikkeling zou dan veel moeilijker zo niet onmogelijk blijken. Het was daarom in het belang van het Nederlandse volk, dat met deze afwikkeling niet zou worden gewacht tot de oorlog voorbij zou zijn en de aanwezigheid van Nederlandse mili-

tairen op de daarvoor aangewezen bureaux was daarom gewenst (ook dit was in bijlage 15 voorzien).

Helaas heeft de ENQUÊTE-COMMISSIE zich over de genoemde punten niet uitgesproken en dat had toch mogen worden verwacht als zij van oordeel was geweest, dat de genoemde belangen niet opwogen tegen de bezwaren verbonden aan het afleggen van de verklaring. In elk geval stelt de hierboven vermelde uitspraak van de commissie, zoals deze te vinden is op blz. 296 de zaak wel wat simplistisch voor.

B. Waarop baseert Mr. KALSHOVEN zijn op blz. 671 vermelde stelling, dat de Duitse leiding verplicht zou zijn geweest de Nederlandse militairen in kampen onder te brengen?

Een dergelijke verplichting bestaat volkenrechtelijk niet; een oorlogvoerende is niet verplicht krijgsgevangenen te houden. Hij kan tot de tegenpartij behorende militairen, die in zijn handen zijn gevallen, op elk moment de vrijheid geven.

C. De beperkte vrijlating.

Voor de ENQUÊTE-COMMISSIE is door professor VERZIIL de theorie verdedigd, dat de vrijlating van het Nederlandse beroepspersoneel op 14 juli 1940 geen echte vrijlating zou zijn geweest als bedoeld in artikel 10 van het Landoorlogreglement, omdat deze mensen slechts beperkte bewegingsvrijheid kregen als gevolg van het feit, dat heel Nederland in handen van de bezetter was. Mr. KALSHOVEN aanvaardt deze theorie als juist.

De bezwaren zijn echter evident.

Indien deze theorie juist zou zijn, zou deze ook moeten gelden voor de dienstplichtigen en de reservisten, aangezien het oorlogsrecht in het algemeen en het Landoorlogreglement in het bijzonder geen verschil maakt tussen de verschillende wijzen, waarop iemand militair kan worden. De dienstplichtigen en de reservisten zouden dan na 15 mei 1940 niet echt uit de krijgsgevangenschap, waarin zij door de capitulatie van Rijsoord waren geraakt, zijn ontslagen. Zij zouden wel enige bewegingsvrijheid hebben gekregen; maar waren steeds krijgsgevangenen gebleven tot de capitulatie van de Duitse troepen in Nederland. Zij zouden dan gedurende deze tijd beschouwd moeten worden als te zijn in werkelijke dienst met alle administratief-rechtelijke gevolgen.

Vrijlating uit krijgsgevangenschap betekent het einde van de status van krijgsgevangene. Welke status de uit de krijgsgevangenschap vrijgelatene daarna zal krijgen, hangt van de omstandigheden af. Het kan zijn, dat hij terug kan komen bij zijn eigen krijgsmacht en dan zal hij wel weer als militair worden ingedeeld, het kan ook zijn, dat hij terugkeert tot de status van burger. Als dat in bezet gebied gebeurt, is hij aan hetzelfde regiem onderworpen als andere burgers van het bezette gebied. Ook deze hebben een beperkte bewegingsvrijheid, die bovendien voor verschillende categorieën nog verschillend kan zijn. Daaraan kan geen argument worden ontleend om te betogen, dat de vrijlating op 14 juli 1940 geen vrijlating zou zijn in de zin van artikel 10 van het Landoorlogreglement.

De grote meerderheid van de door de ENQUÊTE-COMMISSIE gehoor-

de deskundigen noch de Nederlandse rechterlijke macht hebben deze theorie aanvaard (zie bijlage 23, een uittreksel uit een uitspraak van het militaire ambtenarengerecht te 's-Gravenhage). De ENQUÊTE-COMMISSIE heeft zich terecht daarbij aangesloten (blz. 293).

D. Het nieuwe Nederlandse voorschrift.

Mr. KALSHOVEN heeft twee bezwaren, n.l. dat er geen aandacht is geschonken aan de gedeeltelijke vrijlating en dat er geen rekening is gehouden met niet-militairen die krijgsgevangen kunnen worden gemaakt.

Ik geloof niet, dat het niet expressis verbis vermelden van de gedeeltelijke vrijlating groot bezwaar zal geven. Deze is b.v. in 1940 en begin 1941 in sommige krijgsgevangenkampen in Duitsland toegepast en heeft geen moeilijkheden gegeven. Nog altijd geldt de regel, dat aan hem, die het meerdere mag, ook het mindere is toegestaan.

Het tweede bezwaar lijkt mij evenmin zwaar wegend. Een Nederlands niet-militair, die in krijgsgevangenschap geraakt, zal vrij zeker worden ondergebracht in een kamp bij Nederlandse militairen. Hij krijgt daar te maken met Nederlanders, die met enige autoriteit zijn bekleed, n.l. de kampoudeste of de vertrouwensman, en met vertegenwoordigers van de beschermende mogendheid en van het Internationale Comité van het Rode Kruis. Deze allen, evenals de gevangenhoudende mogendheid, zullen hem terecht als een Nederlands militair behandelen. Hij dient dus feitelijk bij de krijgsmacht in de functie van krijgsgevangene en valt dus onder het begrip „militair” ingevolge artikel 61 van het Wetboek van Militair Strafrecht. Ook voor hem gelden derhalve de bepalingen van het Reglement betreffende de Krijgstucht.

Zelfs als hij de enige Nederlandse krijgsgevangene zou zijn, zou hij nog als militair moeten worden beschouwd en behandeld door de gevangenhoudende mogendheid, de vertegenwoordiger van de beschermende mogendheid en door het Internationale Comité van het Rode Kruis.

MILITAIRE RECHTSPRAAK

Zeekrijgsraad te 's-Gravenhage

Vonnis van 4 december 1963

President: Mr. A. J. Veldman (wnd.); *Leden:* C. van der Ploeg, Kapt. t. Zee-arts, G. K. R. Roos, Kol. Mars., J. F. Jongepier, Kapt. l. t. Zee v. Adm., Mr. H. Donker, Luit. t. Zee 1e kl.

Raadslieden: Mr. A. van 't Hoff Stolk en Luit. t. Zee 1e kl. E. L. B. Thung.

(1) Verduistering van een aantal gereedschappen; (2) feitelijke aanranding van de eerbaarheid (een meisje in een portiek gedrongen en aldaar tegen haar wil haar borsten en haar vrouwelijkheid betast, haar keel dichtknijpende wanneer zij wilde gillen); (3) feitelijke aanranding

van de eerbaarheid, zwaar lichamelijk letsel ten gevolge hebbende en doodslag (een meisje aan haar borsten betast en zodanig ruw zijn hand in haar vrouwelijkheid gebracht dat zij aldaar verwondingen bekwam; vervolgens, met dat meisje van een berm in een sloot gevallen en nadat beklagde in die sloot bovenop dat meisje terechtgekomen was, haar weer in het water laten glijden toen hem — nadat zij enige seconden in het water had gelegen — bleek dat haar lichaam slap was, waarbij beklagde zich niet kan realiseren waarom hij haar niet op de kant heeft getrokken om te trachten haar levensgeesten weer op te wekken).

Verminderde toerekeningsvatbaarheid. Uitvoerige strafoverweging. 9 jaren gevangenisstraf en ontslag zonder ontzetting.

(W.M.Sr. art. 23; W.Sr. art. 37a, 246, 248, 287, 321).

DE KRIJGSRAAD VOOR DE ZEEMACHT BINNEN HET RIJK IN EUROPA
TE 'S-GRAVENHAGE

in de zaak van de Fiscaal tegen X. X., geboren 8 maart 1939, gedetineerde, laatstelijk gediend hebbende als machinist der 1e klasse,

Gezien de beschikkingen tot verwijzing naar de Zeekrijgsraad d.d. 6 december 1962, nr. CZM/P/1409/31479/C en d.d. 23 januari 1963, nr. CZM/P/61 - 31479/C;

Gezien het bevel tot bijeenkomst van de Zeekrijgsraad d.d. 14 oktober 1963 aan de voet van welk stuk door de Fiscaal aan de beklagde wordt ten laste gelegd:

„1e. dat hij op of omstreeks na te melden tijden telkens te Den Oever, in of onder de gemeente Wieringen en/of elders in Nederland, „telkens uit de zogenaamde kast van de machinekamer aan boord van „Hr. Ms. „Soemba”, telkens met het oogmerk van wederrechtelijke „toeëigening heeft weggenomen de volgende aan het Rijk der Nederlanden, althans aan een ander of aan anderen dan aan hem, beklagde, „toebehorende gereedschappen, te weten:

„a. op 5 juni 1961 een bankhamer van 0.3 kg;

„b. op 24 november 1961 een drillboor (dubbelspiraal);

„c. op 30 november 1961 een houten hamer en een platte buigtang;

„of, zo het vorenstaande ad 1e niet tot zijn veroordeling mocht „leiden:

„dat hij op of omstreeks na te melden tijden telkens te Den Oever, „in of onder de gemeente Wieringen en/of elders in Nederland, toen „hij belast was met de functie van kastbaas van de details machinist „en/of ABCD aan boord van Hr. Ms. „Soemba”, telkens opzettelijk „de volgende aan het Rijk der Nederlanden, althans aan een ander „of aan anderen dan aan hem, beklagde, toebehorende gereedschappen, welke gereedschappen hij telkens uit hoofde van voormelde „functie onder zijn beheer en/of berusting en dientengevolge onder zich „had, in elk geval anders dan door misdrijf onder zich had, telkens „wederrechtelijk zich heeft toegeëigend, te weten:

„a. op 5 juni 1961 een bankhamer van 0.3 kg;

„b. op 24 november 1961 een drillboor (dubbelspiraal);

„c. op 30 november 1961 een houten hamer en een platte buigtang;
 „2e. dat hij op of omstreeks 27 april 1962 te omstreeks 22.15 uur
 „te Den Helder, toen de ongehuwde vrouw A. A. A. zich te voet op
 „de openbare weg, de Parallelweg bevond, opzettelijk wederrechtelijk
 „en met oneerbare bedoelingen deze vrouw onverhoeds met kracht bij
 „een harer armen heeft gegrepen en deze op haar rug heeft gedraaid
 „en vervolgens, toen zij door dit op haar gepleegde geweld, in elk
 „geval dientengevolge, een aldaar gelegen portiek was binnengegaan,
 „wederom opzettelijk wederrechtelijk en met oneerbare bedoelingen
 „bij die vrouw, haar met beide armen achter de rug tegen een muur
 „drukkende en haar aldus belettende de handen te gebruiken, één zijner
 „handen onder haar bustehouder heeft gebracht en aldus de blote
 „borsten van die vrouw heeft betast en vervolgens haar broekje
 „naar beneden heeft getrokken of geduwd en de blote vrouwe-
 „lijkheid van die vrouw heeft betast, hebbende hij haar tijdens deze
 „handelingen telkens als zij wilde gaan gillen telkens met kracht bij de
 „keel gegrepen;

„3e. dat hij op of omstreeks 28 augustus 1962 te omstreeks 01.00
 „uur à 02.00 uur aan de . . . weg te Den Helder een vrouw genaamd
 „B. B. B. opzettelijk gewelddadig en ontuchtig heeft beetgepakt aan
 „haar broekje en dit kledingstuk heeft stuk gescheurd of getrokken en
 „vervolgens eveneens opzettelijk gewelddadig en ontuchtig een zijner han-
 „den in de vrouwelijkheid van genoemde vrouw heeft gestoken en wel zo-
 „danig dat die vrouw tengevolge daarvan onder meer een inscheuring van
 „de schede-ingang en een verscheuring van de linker eierstok bekwam en
 „ter plaatse bloedend werd verwond, waardoor haar onderkleding en
 „het achterpand van haar rok met bloed werd besmeurd en vervolgens,
 „althans ongeveer gelijktijdig, opzettelijk gewelddadig genoemde vrouw
 „in een zich naast die . . . weg bevindende en tot een hoogte van \pm
 „60 cm met water gevulde sloot, waaronder zich een zachte modder-
 „laag van \pm 80—100 cm bevond, heeft geworpen en/of geduwd en/of
 „doen vallen en wel zodanig dat zij daarin voorover met het gezicht
 „naar beneden terecht kwam, hebbende hij genoemde vrouw, terwijl
 „hij wist, dat zij aldus in die met water gevulde sloot was terecht ge-
 „komen op deze in het geheel niet verlichte plaats, geheel onverschillig
 „zijnde voor de gevolgen van zijn handelwijze, althans van het gebeuren,
 „aldaar aldus achtgelaten zonder zich verder om haar te bekommeren,
 „met het gevolg, dat zij kort daarna door verdrinking is overleden,
 „althans hebbende hij, na genoemde vrouw enige minuten nadien in
 „die sloot levend te hebben aangetroffen, opzettelijk gewelddadig haar
 „(weder) onder water geduwd, tengevolge waarvan zij kort daarna
 „door verdrinking is overleden;

„of, zo het vorenstaande ad 3e niet tot zijn veroordeling mocht
 „leiden:

„dat hij op of omstreeks 28 augustus 1962 te omstreeks 01.00 uur
 „à 02.00 uur aan de . . . weg te Den Helder opzettelijk gewelddadig een
 „vrouw in een zich naast die . . . weg bevindende en tot een hoogte
 „van ongeveer 60 cm met water gevulde sloot, waaronder zich een

„modderlaag van ongeveer 80—100 cm bevond, heeft geworpen en/of „geduwd en/of doen vallen en wel zodanig, dat deze vrouw, B. B. B. „genaamd, daarin voorover met het gezicht naar beneden is terecht- „gekomen, — althans opzettelijk gewelddadig een vrouw bij haar enkel „heeft vastgepakt, teneinde haar het weglopen te beletten, waardoor „deze vrouw, B. B. B. genaamd, in een zich naast die . . . weg bevin- „dende en tot een hoogte van ongeveer 60 cm met water gevulde sloot, „waaronder zich een modderlaag van ongeveer 80—100 cm bevond, „voorover met het gezicht naar beneden is terechtgekomen — hebbende „hij genoemde vrouw vervolgens, althans ongeveer gelijktijdig, na haar „daartoe enigszins uit het water te hebben getrokken, opzettelijk ge- „welddadig en ontuchtig beetgepakt aan haar broekje en dit kleding- „stuk heeft stuk gescheurd of getrokken en vervolgens eveneens opzette- „lijk, gewelddadig en ontuchtig een zijner handen in de vrouwelijkheid „van genoemde vrouw heeft gestoken en wel zodanig dat die vrouw ten- „gevolge daarvan onder meer een inscheuring van de schede-ingang en „een verscheuring van de linker eierstok bekwam en ter plaatse bloe- „dend werd verwond, waardoor haar onderkleding en het achterpand „van haar rok met bloed werd besmeurd, en vervolgens, na die vrouw „opzettelijk gewelddadig wederom in het water te hebben geduwd en „wetende dat genoemde vrouw aldus in die met water gevulde sloot „was terechtgekomen op deze in het geheel niet verlichte plaats, op- „zettelijk, in ieder geval geheel onverschillig zijnde voor de gevolgen „van zijn handelwijze, althans van het gebeurde, haar aldaar aldus „heeft achtergelaten zonder zich verder om haar te bekommeren, met „het gevolg, dat zij kort daarna door verdrinking is overleden”;

Gezien: . . . enz.;

Gezien de schriftuur van de eiser door de Fiscaal overgelegd en ge- hoord de voorlezing van de daarin opgenomen conclusie strekkende tot bewezenverklaring van het de beklaagde onder 1e subsidiair, het onder 2e en het onder 3e primair ten laste gelegde, met dien ver- stande dat van het onder 3e primair ten laste gelegde als bewezen worde aangenomen:

dat hij op 28 augustus 1962 te omstreeks 01.00 à 02.00 uur aan de . . . weg te Den Helder een vrouw genaamd B. B. B. opzettelijk ge- welddadig en ontuchtig heeft beetgepakt aan haar broekje en dit kle- dingstuk heeft stuk gescheurd of getrokken en vervolgens eveneens opzettelijk gewelddadig en ontuchtig een zijner handen in de vrouwe- lijkheid van genoemde vrouw heeft gestoken en wel zodanig dat die vrouw tengevolge daarvan onder meer een inscheuring van de schede- ingang en een verscheuring van de linker eierstok bekwam en ter plaatse bloedend werd verwond, waardoor haar onderkleding en het achter- pand van haar rok met bloed werd besmeurd en vervolgens, opzettelijk gewelddadig genoemde vrouw in een zich naast die . . . weg bevindende en tot een hoogte van \pm 60 cm met water gevulde sloot, waaronder zich een zachte modderlaag van \pm 80—100 cm bevond, heeft doen vallen hebbende hij genoemde vrouw, terwijl hij wist, dat zij aldus in die met water gevulde sloot was terechtgekomen op deze in het geheel

niet verlichte plaats, geheel onverschillig zijnde voor de gevolgen van zijn handelwijze, aldaar aldus achtergelaten zonder zich verder om haar te bekommeren, met het gevolg, dat zij kort daarna door verdrinking is overleden;

alsmede zijn schuld daaraan; qualificatie daarvan als:

- 1e. „Verduistering meermalen gepleegd”;
- 2e. „Feitelijke aanranding van de eerbaarheid”;
- 3e. „Feitelijke aanranding van de eerbaarheid, zwaar lichamelijk „letsel ten gevolge hebbende”;
- 4e. „Doodslag”;

en veroordeling deswege tot een gevangenisstraf voor de tijd van twaalf jaar onvoorwaardelijk, met aftrek voorarrest en ontslag uit de militaire dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen;

Gelet: . . . enz.;

Overwegende, dat de Krijgsraad niet uit wettige bewijsmiddelen de overtuiging heeft geput, dat beklaagde het hem onder 1e primair ten laste gelegde heeft begaan, weshalve hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

A. Overwegende, ten aanzien van het de beklaagde onder 1e subsidiair ten laste gelegde, dat ten processe zakelijk gerelateerd hebben verklaard:

I. X. X., oud 24 jaar, als beklaagde:

dat hij op hierna te noemen tijdens telkens te Den Oever in of onder de gemeente Wieringen, toen hij belast was met de functie van kastbaas van de details machinist en ABCD aan boord van Hr. Ms. „Soemba”, telkens opzettelijk de volgende niet aan hem toebehorende gereedschappen, welke gereedschappen hij in zijn functie van kastbaas onder zijn berusting had, zich heeft toegeëigend door die gereedschappen telkens uit de zogenaamde kast van de machinekamer aan boord van Hr. Ms. „Soemba” weg te nemen en mee te nemen naar zijn woning te . . . met de bedoeling om deze te behouden, te weten:

- a. op of omstreeks 5 juni 1961 een bankhamer van 0.3 kilogram;
- b. op of omstreeks 24 november 1961 een drillboor (dubbelspiraal);
- c. op of omstreeks 30 november 1961 een houten hamer en een platte buigtang;

dat hij wist dat hij door het mee naar huis nemen van die gereedschappen onrechtmatig handelde;

II. J. Douwes, oud 46 jaar, als getuige:

dat hij in het tijdsverloop van oktober 1958 tot december 1961 of januari 1962 aan boord van Hr. Ms. „Soemba” te Den Oever onder andere was belast met de functie van chef van de details machinist en ABCD; dat deze functie het beheer en de administratie van de tot dat detail behorende goederen inhield; dat omstreeks september 1960 de machinist der 1e klasse X. X. aan hem werd toegevoegd als kastbaas; dat X. X. in deze functie was belast met het onderhoud van de detailgoederen en het uitlenen van de tot het detail behorende gereedschappen; dat deze goederen en gereedschappen toebehoren aan het Rijk der

Nederlanden; dat hij aan X. X. nimmer toestemming heeft gegeven zich tot dat detail toebehorende gereedschappen toe te eigenen;

III. Overwegende, dat ten processe aanwezig is en voorgelezen een door J. J. van Hees, sergeant-majoor van speciale diensten-rechercheur, tevens onbezoldigd ambtenaar van het korps Rijkspolitie, d.d. 8 juni 1962, op ambtsead opgemaakt en getekend proces-verbaal, houdende onder meer de volgende verklaringen, luidende zakelijk gerelateerd:

die van F. Beneker, oud 34 jaar:

dat hij sergeant-machinist is; dat hij op 9 maart 1962, toen hij onder andere belast was met de functie van beheerder van de details machinist en ABCD aan boord van Hr. Ms. „Soemba” te Den Oever, in deze functie genoemde details controleerde; dat hij in deze functie de majoor-machinist Douwes was opgevolgd; dat hij bij deze controle in de kast machinekamer veel oud gereedschap aantrof terwijl volgens de administratie in 1961 en begin 1962 juist veel nieuw gereedschap was ontvangen; dat bij vergelijking van het detailboek en de aanwezige gereedschappen het hem opviel dat onlangs onder andere als nieuw gereedschap moesten zijn ontvangen: een bankhamer; een drillboor (dubbelspiraal); een houten hamer en een platte buigtang; dat door hem van genoemde gereedschappen slechts oude exemplaren in de kast machinekamer werden aangetroffen; dat hij gezien zijn verdere bevindingen de indruk kreeg dat uit de details nieuwe gereedschappen waren weggenomen en dat daarvoor in de plaats oude gereedschappen waren gedaan; dat hij zijn bevindingen heeft gemeld aan de oudste officier;

die van verbalisant:

dat hij op 25 mei 1962 een onderzoek instelde in de woning van X. X. te Huizen; dat hij aldaar onder andere aantrof: een bankhamer van 0.3 kg; een drillboor met dubbelspiraal; een houten hamer en een platte buigtang; dat hij deze artikelen in beslag heeft genomen en tegen bewijs van ontvangst heeft afgedragen aan luitenant ter zee der 2e klasse oudste categorie P. Willemse, oudste officier aan boord van Hr. Ms. „Soemba” te Den Oever;

B. Overwegende, ten aanzien van het de beklaagde onder 2e. ten laste gelegde, dat ten processe zakelijk gerelateerd hebben verklaard:

I. X. X., oud 24 jaar, als beklaagde:

dat hij zich in de avond van de 27e april 1962 omstreeks 21.30 uur tezamen met de hem bekende radio-radarmoniteur Y. Y. bevond aan de bar van het café „Postbrug” te Den Helder; dat hij met Y. Y. aan boord van Hr. Ms. „Aalsmeer” was geplaatst, welk schip die dag omstreeks 22.45 uur naar zee zou vertrekken; dat zij dat café die avond voor de tweede maal bezochten en dat hij aan de bar hetzelfde hem onbekende meisje zag dat hij aldaar eerder op die avond foto's had zien maken; dat hij een gesprek met haar begon en vroeg of hij haar thuis mocht brengen; dat tegen 22.00 uur dat meisje, van wie hij inmiddels te weten was gekomen dat zij „Willie” heette, haar jas aantrok en aanstalten maakte om naar huis te gaan; dat hij toen tegen Y. Y. heeft gezegd: „Ik breng haar even thuis, wacht je hier even, als ik om

„kwart over tien nog niet terug ben, ga dan maar vast naar boord toe”; dat het wel mogelijk is dat hij ook tegen Y. Y. heeft gezegd dat hij wat zou „versieren”; dat hij onder versieren het „scharrelen” met een meisje verstaat en dat hij daarmee bedoelt het geven van zontjes en het zoeken van sexuele toenadering; dat dat meisje vóór hem het café verliet en dat hij haar volgde; dat hij buiten direct zijn rechter arm om de schouder van dat meisje sloeg en met zijn linker hand haar rechter hand achter zijn rug heeft vastgepakt; dat zij bij het station de Parallelweg zijn ingeslagen; dat zij op de Parallelweg in een portiek bij het complex van Van Gend en Loos zijn gaan staan; dat zij elkaar daar hebben gezoend en dat hij met zijn handen haar lichaam en haar borsten heeft betast; dat hij daarbij op een gegeven moment zijn linker hand onder haar broekje heeft gebracht en met die hand haar blote vrouwelijkheid heeft betast en vervolgens enige vingers van zijn linkerhand in haar vrouwelijkheid heeft gebracht; dat hij, toen hij met deze handelingen bezig was, ontdekte dat het inmiddels 22.20 uur was geworden; dat hij, omdat hij verder geen tijd meer had, dat meisje heeft losgelaten en zich per taxi naar zijn schip heeft begeven; dat dat meisje terwijl zij daar in dat portiek stonden op een gegeven ogenblik heeft overgegeven;

II. A. A. A., oud 17 jaar, als getuige:

dat zij zich in de avond van de 27e april 1962 bevond in café „Postbrug” te Den Helder; dat de eigenaar van het café wist dat zij amateur fotografe was en dat deze haar had verzocht die avond enige foto’s te maken; dat zich in dat café ook enige militairen der zeemacht bevonden; dat één van hen, van wie zij thans weet dat hij X. X. heet, haar op een gegeven ogenblik vroeg of hij haar naar huis mocht brengen waarop zij hem heeft gezegd dat zij wel alleen thuis kon komen; dat zij omstreeks 22.00 uur dat café verliet en in de richting van haar huis is gelopen; dat zij op het Julianaplein gekomen plotseling X. X. zag die naast haar kwam lopen; dat X. X. haar wederom vroeg of hij haar thuis mocht brengen; dat zij zei dat het wel 20 minuten lopen was naar haar huis; dat zij niet wilde dat hij zou weten waar zij woonde en daarom een andere weg, namelijk de Parallelweg te Den Helder insloeg; dat X. X. haar op die Parallelweg onverhoeds en met kracht bij één van haar armen greep, deze op haar rug draaide en haar een portiek induwde; dat zij toen begreep dat X. X. oneerbare bedoelingen met haar had; dat X. X. haar beide armen achter haar rug tegen de muur drukte en haar zo vast hield dat zij zich niet kon verzetten en dat hij telkens wanneer zij wilde gaan gillen met kracht haar keel dicht kneep; dat X. X. tegen haar zei dat zij hem zijn gang moest laten gaan want dat hij haar anders zou vermoorden of aanranden; dat hij met zijn handen haar lichaam en over haar bustehouder heen haar borsten betastte; dat zij zich tot het uiterste heeft verzet maar dat zij met geen mogelijkheid op kon tegen de kracht waarmee X. X. haar vasthield; dat X. X. er op een gegeven moment in slaagde haar broekje naar beneden te doen en haar blote vrouwelijkheid te betasten; dat zij daarna voelde dat X. X. haar plotseling losliet en tegen haar zei: „Ik smeerm, ik moet terug naar boord”; dat X. X. daarop wegliep in de richting

van de taxistandplaats bij het station; dat zij tijdens die handelingen van X. X. een keer heeft moeten overgeven;

III. Y. Y., oud 18 jaar, als getuige:

dat hij zich in de avond van de 27e april 1962 omstreeks 21.30 uur tezamen met de hem bekende machinist der 1e klasse X. X. bevond in café „Postbrug” te Den Helder; dat hij met X. X. was geplaatst aan boord van Hr. Ms. „Aalsmeer”, welk schip die dag omstreeks 23.00 uur naar zee zou vertrekken; dat zij dat café die avond voor de tweede maal bezochten en dat zij daar aan de bar hetzelfde — hem onbekende — meisje zagen dat zij aldaar eerder op die avond foto's hadden zien maken; dat X. X. op een barkruk naast dat meisje was gaan zitten en dat hij naast X. X. had plaatsgenomen; dat hij zag dat X. X. zo nu en dan met dat meisje praatte waarbij het hem opviel dat dat meisje steeds wanneer X. X. iets tegen haar zei haar hoofd afwendde; dat hij daaruit opmaakte dat dat meisje met X. X. niets uit te staan wilde hebben; dat X. X. hooguit enige woorden met dat meisje wisselde waarbij hij er niet op heeft gelet wat er werd gezegd; dat X. X. hem op een gegeven moment aanstootte en tegen hem zei: „Ik heb het versierd”; dat X. X. even later tegen hem zei: „Blijf hier maar even zitten wachten „tot ik terug ben en als ik om 22.15 uur nog niet terug ben, ga dan „maar alleen naar boord”; dat hij begreep dat X. X. voornemens was met dat meisje mee te gaan; dat hij omstreeks 22.00 uur zag dat dat meisje haar jas aantrok; dat X. X. ná haar de deur uitging; dat toen X. X. om 22.15 uur nog niet bij café „Postbrug” was teruggekeerd, hij naar boord is teruggegaan; dat hij, juist toen hij aan boord was teruggekeerd, X. X. uit een taxi zag stappen en de valreep zag opkomen, dat toen X. X. hem zag deze twee vingers van een van diens handen opstak en zei: „Moet je nog ruiken?”; dat hij daaruit begreep dat X. X. er in geslaagd was iets met het meisje uit te halen wat op het sexuele vlak lag;

IV. Overwegende, dat ten processe aanwezig is en voorgelezen een door J. Carsjens, marechaussee der 1e klasse, opsporingsambtenaar, en W. Noordenbos, opperwachtmeester der Koninklijke Marechaussee, d.d. 30 mei 1962, op ambtseed opgemaakt en getekend proces-verbaal, houdende onder meer de volgende verklaringen, luidende zakelijk gerelateerd:

die van A. A. A., oud 16 jaar, afgelegd op 28 april 1962:

dat de matroos der Koninklijke Marine die haar op 27 april 1962 omstreeks 22.00 uur op de Parallelweg te Den Helder in een portiek had geduwd en haar had betast, daarbij zo hard in haar keel had geknepen om haar het gillen te beletten dat zij nog steeds pijn in haar keel heeft; dat ook nog tengevolge van de handelingen van die matroos haar rok is gescheurd;

die van verbalisant Carsjens:

dat hij toen zag dat op de keel van A. A. A. een blauwachtige gespikkelde plek zat van ongeveer 6 centimeter lengte en dat haar rok aan de rechter onderkant ongeveer 15 centimeter was ingescheurd;

C. Overwegende, ten aanzien van het de beklagde onder 3e. pri-

mair ten laste gelegde, dat ten processe zakelijk gerelateerd heeft verklaard:

I. X. X., oud 24 jaar, als beklagde:

dat hij op 27 augustus 1962 omstreeks 19.00 à 19.30 uur tezamen met de machinist der 2e klasse Z. Z. de Mijndienstkazerne te Den Helder verliet om de wal op te gaan; dat zij omstreeks 21.00 uur per taxi van Den Helder naar de kermis in Julianadorp zijn gegaan, dat zij daar in een café twee meisjes zagen zitten; dat hij en Z. Z. afspraken met die meisjes een eindje te gaan wandelen en dan verder te zien wat er zou gebeuren; dat zij omstreeks 22.00 à 22.30 uur die meisjes op straat ontmoetten dat het ene meisje Frieda bleek te heten en het andere Annie; dat Z. Z. de voorkeur gaf aan Frieda en dat hij zich hoofdzakelijk met Annie bezig hield; dat zij met z'n vieren nog een café bezochten; dat, toen bleek dat de meisjes een bromfiets hadden, hij even na middernacht eerst Annie naar haar huis aan de . . . weg te Den Helder heeft gebracht; dat hij vervolgens met de bromfiets is teruggereden naar Julianadorp en volgens afspraak Annie's vriendin Frieda naar het huis van Annie heeft gebracht; dat toen zij daar aankwamen Annie stond te wachten; dat het inmiddels 28 augustus 1962 omstreeks 01.00 uur was geworden; dat hij volgens afspraak nog een eindje met Annie langs de . . . weg is gaan wandelen; dat toen Annie na verloop van tijd moe werd, hij voorstelde om in het gras langs de weg te gaan zitten; dat terwijl zij daar zaten zij elkaar hebben gezoend waarbij hij bemerkte dat zij niet erg toeschietelijk was; dat hij op een gegeven moment zijn hand onder haar suède jasje bracht om haar borsten te betasten; dat, toen hij een opmerking maakte over de geringe omvang van haar buste, zij van streek raakte; dat zij opsprong en om een zekere „Niek” begon te roepen; dat er een worsteling ontstond waarbij hij haar enige klappen in het gezicht heeft gegeven; dat het best mogelijk is dat bij die worsteling haar kleren in wanorde zijn geraakt en gescheurd zijn; dat zij toen weer in het gras zijn gaan zitten waarbij hij tegen haar aan is gaan liggen en mogelijk wel gedeeltelijk op haar; dat hij daarop zijn hand onder haar rok bracht en haar vrouwelijkheid vastpakte; dat zij tegenstribbelde en begon te worstelen; dat hij door haar verzet geprikkeld ruwer is opgetreden; dat hij haar broekje naar beneden heeft getrokken, dat daarbij wel gescheurd kan zijn; dat hij zijn hand in haar vrouwelijkheid heeft gebracht en daarin op ruwe wijze heeft rondgewoeld zodat het best mogelijk is dat hij haar ter plaatse uitwendig en inwendig ernstig heeft beschadigd; dat zij zich onder deze handelingen hevig verzette; dat zij op een gegeven ogenblik samen van de smalle berm in de sloot zijn gerold; dat zij beiden onder water raakten waarbij hij boven op haar kwam te liggen; dat hij onmiddellijk overeind kwam en het meisje dat geheel onder water lag bij haar bovenlichaam pakte en overeind trok; dat zij zeer kort, een aantal seconden, in ieder geval niet langer dan een halve minuut onder water kan hebben gelegen; dat hij toen bemerkte dat zij helemaal slap was; dat hij zich realiseerde in een uiterst moeilijke positie te zijn geraakt; dat hij haar toen weer onder water heeft laten terugglijden, waarbij zij

achterover in de sloot terecht kwam; dat hij daarbij aan de mogelijkheid dacht dat het lichaam niet zou worden gevonden en hij zelf geen moeilijkheden zou krijgen; dat hij thans moet toegeven dat het toch wel zeer onwaarschijnlijk is dat hij toen kon denken dat zij reeds was overleden; dat hij niet kan verklaren waarom hij ondanks alles haar niet op de wal heeft getrokken en heeft geprobeerd de levensgeesten weer bij haar op te wekken of in ieder geval hulp te halen; dat het hem bekend is dat door kunstmatige ademhaling vele drenkelingen ten slotte nog gered worden; dat hij zich van dat alles op dat ogenblik geen rekenschap heeft gegeven hetgeen hij toeschrijft aan het feit dat hij min of meer in paniek was geraakt; dat hij uit de sloot is geklommen en is teruggelopen naar de Mijndienstkazerne te Den Helder;

II. Overwegende, dat ten processe aanwezig is en voorgelezen een door J. C. J. Hijmenberg en A. J. André, respectievelijk hoofdagent en agent van gemeentepolitie te Den Helder, d.d. 29 augustus 1962, op ambtseed opgemaakt en getekend proces-verbaal, houdende onder meer de verklaring van verbalisanten, luidende zakelijk gerelateerd:

dat zij zich op 28 augustus 1962 omstreeks 06.15 uur bevonden op de . . . weg te Den Helder, waarheen zij zich hadden begeven naar aanleiding van een melding van de wacht van de Koninklijke Luchtmacht in „Het Baken” dat in een sloot langs de . . . weg het stoffelijk overschot van een mens lag; dat zij op die . . . weg tussen de percelen 25 en 27 een jeep en enige militairen van de Koninklijke Luchtmacht zagen staan; dat zij daar in een langs die weg lopende sloot het lichaam van een hun onbekend persoon zagen drijven; dat dit lichaam geen teken van leven meer toonde; dat alleen het gezicht en de linkerhand boven water uitstaken; dat zij het stoffelijk overschot naar de walkant hebben getrokken en op de wal hebben gelegd; dat zij zagen dat het was gekleed in vrouwelijke kleding en dat deze kleding in grote wanorde was; dat zij zagen dat ter plaatse het gras van de berm langs die weg plat lag alsof daar mensen hadden gelegen; dat zij op deze plaats een bruine stoffen knoop vonden, die kennelijk van een kledingstuk was afgerukt; dat zij na bekomen opdracht het stoffelijk overschot hebben laten vervoeren naar het gemeenteziekenhuis „Parkzicht” te Den Helder; dat zij in het „Parkzicht” ziekenhuis het stoffelijk overschot hebben getoond aan C. C., oud 29 jaar, wonende aan de . . . weg 26 te Den Helder, die verklaarde het stoffelijk overschot te herkennen als dat van diens overbuurmeisje B. B. B., oud 24 jaar, gewoond hebbende . . . weg 27 te Den Helder; dat na bekomen opdracht van de Officier van Justitie te Alkmaar, Jhr. Mr. A. Reigersman, verbalisant André tezamen met de inspecteur van politie te Den Helder A. Brinkman het stoffelijk overschot van B. B. B. hebben overgedragen aan Dr. J. Zeldenrust voor het verrichten van sectie;

III. Overwegende, dat ten processe aanwezig is en voorgelezen een door M. Beers, hoofdagent van gemeentepolitie-rechercheur te Den Helder, C. Stekelbos, wachtmeester der 1e klasse der Koninklijke Marechaussee en Z. Stoel, marechaussee der 1e klasse, opsporingsambtenaar, d.d. 5 september 1962, op ambtseed opgemaakt en getekend

proces-verbaal, houdende onder meer de volgende verklaringen, luidende zakelijk gerelateerd:

die van verbalisanten:

dat zij zich op 28 augustus 1962 bevonden op de openbare weg, de . . . weg, te Den Helder, waarheen zij zich direct hadden begeven naar aanleiding van een omstreeks 06.28 uur die dag bij de brigadecommandant van de Koninklijke Marechaussee gedane melding van de wacht van de Koninklijke Luchtmacht in „Het Bakken”, dat in een langs de . . . weg gelegen sloot een lijk lag; dat zij aldaar op de oostelijke grasberm langs die . . . weg, ongeveer 45 meter van perceel no. 25 het lijk van een hun onbekende vrouw zagen liggen; dat het lijk door personeel van de gemeentepolitie uit de sloot was getrokken en op de wal gelegd; dat het lijk geheel — zij het wanordelijk — was gekleed in een bruin suède jasje, een gebreid wollen vest, een katoenen bloesje, een blauw wollen rokje, een onderjurk, een hemdje, een bustehouder en een broekje; dat de onderkleding vrijwel geheel was vernield; dat het lijk vrij ernstig uit het geslachtsorgaan bloedde; dat de onderjurk, het vernielde broekje, het hemdje en het rokje met bloed waren besmeurd; dat de voeten niet voorzien waren van schoeisel; dat van het suède jasje de knopen van de voorsluiting ontbraken; dat zij twee met bruin suède overtrokken knopen ter plaatse in het gras vonden en een derde met bruin suède overtrokken knoop ter plaatse uit het water van de sloot haalden; dat de licht hellende grasberm, die de . . . weg aan de oostelijke zijde begrenst, een breedte heeft van 1.90 meter en daarna overgaat in een sterk hellende grasberm met een breedte van 30 centimeter; dat deze grasberm wordt begrensd door een met water en kroos gevulde sloot ter breedte van 2.90 meter; dat het wateroppervlak zich ongeveer 1 meter beneden de licht hellende grasberm bevond; dat in de sloot ongeveer 60 centimeter water stond waaronder zich een zachte modderlaag bevond van circa 80 centimeter à 1 meter diep; dat ter plaatse geen openbare straatverlichting noch enige andere verlichting aanwezig is; dat nadat de sloot door de brandweer van Den Helder was afgedamd en gedeeltelijk was leeggepompt, op de plaats waar het lijk was gevonden twee witte damesschoenen werden gevonden, namelijk één op de modderlaag van de sloot en één op ongeveer twee meter daar vandaan ongeveer 30 centimeter diep in die modderlaag;

die van M. Postma, oud 30 jaar:

dat hij als sergeant bij de Koninklijke Luchtmacht in de nacht van 27 op 28 augustus 1962 als wachtcommandant dienst deed in het wachtlokaal „Het Bakken” te Den Helder; dat hij als zodanig met enig aan hem ondergeschikt personeel gedurende die wacht verschillende militaire objecten van de Koninklijke Luchtmacht te Den Helder moest controleren; dat op 28 augustus 1962 omstreeks 01.30 uur een patrouille hem meldde op de smalle oostelijke berm van de . . . weg dicht bij de boerderij van Schilder, aan die . . . weg nr. 25 en ongeveer 300 meter van „Het Bakken”, een marineman en een meisje te hebben gezien; dat hij bij een controleronde per jeep omstreeks 01.35 uur dicht bij de boerderij van Schilder een man gekleed in marineuniform met

braniekraag en een meisje in de oostelijke berm van de . . . weg zag liggen; dat hij de indruk kreeg dat zij lagen te vrijen; dat hij op de terugweg omstreeks 01.40 uur dat stelletje weer op dezelfde plaats passeerde; dat hij beide keren met groot licht op voorbij reed; dat toen hij bij een ronde omstreeks 03.15 uur weer langs genoemde plek kwam, het stelletje daar niet meer was; dat hij bij een ronde omstreeks 06.00 uur weer langs die plaats kwam en dat hij toen ontdekte dat daar in de sloot onder het kroos het lichaam van een mens lag; dat het lichaam op de rug lag met het gelaat juist boven water; dat hij direct naar „Het „Baken” is teruggereden en de gemeentepolitie en de Koninklijke marechaussee heeft gewaarschuwd;

die van D. D., oud 21 jaar:

dat zij op 27 augustus 1962 omstreeks 20.45 uur met haar vriendin B. B. B., die aan de . . . weg 27 te Den Helder woonde, met de Solex (bromfiets) naar de kermis in Julianadorp is gegaan; dat het kermisvertier aldaar hoofdzakelijk werd gezocht in twee café's; dat zij aldaar omstreeks 22.00 uur, toen zij van het ene café op weg naar het andere, werden aangesproken door twee matrozen; dat zij die matrozen al eerder op de avond in één van die café's hadden zien zitten; dat die matrozen met hen meegingen naar een van die café's en dat zij daarna met z'n vieren een wandeling zijn gaan maken; dat de matrozen zich Jan en Peter lieten noemen; dat Jan zich speciaal met Annie bemoeide en Peter met haar; dat toen het laat in de avond was geworden Jan op de Solex eerst Annie thuis bracht en daarna haar kwam ophalen en haar naar het huis van Annie bracht waar zij volgens afspraak zou blijven slapen; dat zij bij het huis van Annie aangekomen de Solex van Jan overnam; dat Annie daar stond te wachten; dat het inmiddels 28 augustus 1962 omstreeks 01.00 uur was geworden; dat Jan en Annie nog een eindje gingen wandelen en dat zij zag dat ze over de donkere . . . weg in de richting van de bebouwde kom van Den Helder liepen; dat toen Jan en Annie omstreeks 02.30 uur nog steeds niet terug waren, zij besloot niet langer te wachten en op de Solex via de . . . weg naar haar huis in Den Helder is gereden;

IV. Overwegende, dat ten processe aanwezig is en voorgelezen een door Dr. J. Zeldenrust, patholoog-anatoom, als beëdigd deskundige d.d. 19 september 1962, opgemaakt en getekend sectierapport, houdende een verslag van zijn bevindingen en hetgeen zijn wetenschap hem daaromtrent leert, luidende zakelijk gerelateerd:

dat hij op 28 augustus 1962 in de sectiekamer van het gemeenteziekenhuis te Den Helder in opdracht van de Officier van Justitie te Alkmaar de uit- en inwendige schouwing verrichte van het lijk B. B. B., geboren op 14 juni 1938 te Den Helder en gewoond hebbende . . . weg 27 gemeente Den Helder; dat het lijk hem was overgedragen door de inspecteur van gemeentepolitie te Den Helder A. Brinkman; dat hij bij de uitwendige schouwing heeft waargenomen:

dat het lijk was dat van een vrij tenger gebouwde jonge vrouw;

dat de kleding bestond uit een bruin suède jasje, een grijs wollen vest, een blouse, een blauwe rok, een onderjurk, een hemd, een bustehouder en een slip;

dat de knopen voor de vier knoopsgaten van het suèdejasje ontbraken;

dat van dit jasje de voering van het linker voorpand en de rechtermouw in de naad onder de oksel waren gescheurd;

dat op het rechter voorpand van het vest een stukgetrokken corsage was;

dat in de blouse een haakvormige scheur was en dat het rechter voorpand ervan buiten de rok was;

dat de rok naar boven was opgeschoven en dat op het achterpand ervan wat bloed was gelopen;

dat van de onderjurk de schouderbanden aan beide zijde waren doorscheurd, het gedeelte onder de rechter oksel was ingescheurd en het gedeelte achter onder met bloed was bevekt;

dat de schouderbanden van het hemd ten dele van de bevestiging van het voorpand waren losgescheurd en dat het hemd naar beneden waren geschoven; dat de bustehouder middenvoor overlangs was ingescheurd en dat de linker schouderband ervan was afgetrokken;

dat de slip voor onder overdwars was opengescheurd en dat er bloed in het kruis was;

dat er kroos en modder waren in de oorschelpen, de gehoorgangen, de mond, de neus en in de rechter liesplooi en dat er diffuus modderig vuil was op de huid van het lichaam;

dat de borstklieren zeer zwak ontwikkeld waren en ter plaatse nauwelijks gewelfd; dat zijwaarts van de rechter tepelhof twee op enkele millimeters van elkaar en in elkaars verlengde gelegen dwarse krassen waren van 8 en 10 millimeter lengte; dat boven deze krassen streperige roodheid was van 3 tot 5 centimeter overdwars; dat binnenwaarts en buitenwaarts boven de rechter tepelhof vlekkerige roodheid was; dat er een rood plekje was in het middelste deel van het gebied van de linker borst; dat boven de schaambeharing links overlangs streperige roodheid en rechts dwarse vlekkerige roodheid was; dat er rode vlekjes waren binnenwaarts van de linker lies en enkele dwarse rode krasjes aan de binnenkant van het rechter been dicht bij de lies;

dat hij bij de inwendige schouwing onder andere heeft waargenomen: dat er modderig vuil was op de tong, in de keel, in het strottenhoofd, en in het onderste deel van de luchtpijp;

dat de rechter long zeer groot, tamelijk zwaar en bleekrood met enkele bleek-blauw-rode gebieden was; dat het longweefsel vrij sterk luchthoudend was; dat in de luchtpijptakken en longweefsel ervan veel zwart modderig vuil was; dat dit modderig vuil die luchtpijptakken grotendeels afsloot;

dat de linkerlong nog bleker was dan de rechter doch overigens een soortgelijk uiterlijk had; dat in de luchtpijptakken ervan ook modderig vuil was maar minder dan die van de rechter long;

dat bij microscopisch onderzoek in de kleine luchtpijptakken van de longen verscheidene bruin en groen gepigmenteerde plantaardige elementen werden aangetroffen en dat soortgelijke elementen werden aangetroffen in het doorspoelvocht dat verkregen werd door uitgeknipte

oppervlakkig gelegen longdeeltjes met gedestilleerd water door te spuiten;

dat in de maag een waterige zwartgroene vloeistof was waarin zich kroos en slijm bevond;

dat de huid en het slijmvlies van de achterwand van de schede in de middellijn bij de onderrand van de ingang van de schede over $1\frac{3}{4}$ centimeter overlans waren ingescheurd; dat de wond gapend was; dat de wondrandingen bloedingen vertoonden; dat er geen ontsteking was; dat in de onderste delen van de wondrand plaatselijk enkele blauwe plekjes waren ten gevolge van bloeditstoringen;

dat er een oppervlakkig slijmviesscheurtje van ruim 1 centimeter overdwars rechts boven de uitgang van de urinebuis was en dat daarbij een geringe bloeding was;

dat de schede een lengte en een omtrek van 9 centimeter had; dat in de schede wat bloed was dat in het diepste deel vermengd was met wat slijmerig vocht;

dat halverwege bij de bovenrand van de linker eierstok een inscheuring was tot een diepte van 2.5 centimeter; dat in deze wond een holte zichtbaar was van ongeveer 2.5 centimeter middellijn;

dat in het kleine bekken 50 cc. donkerrood bloed met enkele rode stolsels was;

dat samengevat kan worden verklaard:

dat de grote longen, welke bleekrood waren en enkele bleekblauwe plekken toonden, het modderig vuil in de mond, keel en luchtwegen, de waterbestanddelen in de longen en het slootwater in de maag duiden op verdrinking en dat de dood het gevolg is geweest van deze verdrinking; dat er geen letsels of ziekelijke afwijkingen waren die op een andere doodsoorzaak zouden kunnen duiden;

dat de beschadiging van de kleding in het borstgebied en de verscheuring van de slip aan de voorzijde van de schaamstreek, de huidkrassen en de rode vlekken nabij de rechter borst en nabij de schaamstreek, de verwonding van de schede en de verscheuring van de linker eierstok, aanwijzingen en tekenen waren die duiden op sexuele agressie; dat de scheuring bij de schede-ingang klaarblijkelijk was ontstaan door krachtige oprekking en dat het slijmviesscheurtje bij de uitmonding van de urinebuis kan zijn teweeg gebracht door een vingernagel; dat schedeleletsels zeer wel digitaal teweeg kunnen zijn gebracht; dat de verscheuring van de linker eierstok ter plaatse van een zogenaamde cyste door mechanische druk vanuit de schede, bijvoorbeeld bij digitatie kan zijn teweeggebracht; dat de kleine hoeveelheid bloed in de buikholte afkomstig was uit de gescheurde eierstok;

Overwegende, dat door de inhoud van de verklaring van beklaagde onder A. I en de inhoud van de bewijsmiddelen onder A. II en A. III wettig en overtuigend is bewezen met beklaagdes schuld eraan hetgeen hem onder 1e. subsidiair is ten laste gelegd, met uitzondering van de woorden: „beheer en/of” en van de woorden: „en dientengevolge onder „zich”;

en behoort te worden gequalificeerd als:

„Verduistering meermalen gepleegd”,

strafbaar gesteld bij artikel 321 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat door de inhoud van de verklaring van beklagde onder B. I en de inhoud van de bewijsmiddelen onder B. II, B. III en B. IV wettig en overtuigend is bewezen met beklagdes schuld eraan hetgeen hem onder 2e. is ten laste gelegd, met uitzondering van het woord: „ongehuwde” en van de woorden: „één zijner handen onder „haar bustehouder heeft gebracht en aldus” en van het woord „blote”; en behoort te worden gequalificeerd als:

„Feitelijke aanranding van de eerbaarheid”,

strafbaar gesteld bij artikel 246 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat door de inhoud van de verklaring van beklagde onder C. I en de inhoud van de bewijsmiddelen onder C. II, C. III en C. IV wettig en overtuigend is bewezen hetgeen aan beklagde onder 3e. primair is ten laste gelegd, met dien verstande dat als bewezen wordt aangenomen:

„dat hij op 28 augustus 1962 te omstreeks 01.00 à 02.00 uur aan „de . . . weg te Den Helder een vrouw genaamd B. B. B. opzettelijk „gewelddadig en ontuchtig heeft beetgepakt aan haar broekje en dit „kledingstuk heeft stuk gescheurd of getrokken en vervolgens eveneens „opzettelijk gewelddadig en ontuchtig een zijner handen in de vrouwe- „lijkheid van genoemde vrouw heeft gestoken en wel zodanig dat die „vrouw tengevolge daarvan onder meer een inscheuring van de schede- „ingang en een verscheuring van de linker eierstok bekwam en ter „plaatse bloedend werd verwond, waardoor haar onderkleding en het „achterpand van haar rok met bloed werd besmeurd en vervolgens, „opzettelijk gewelddadig genoemde vrouw in een zich naast die . . . weg „bevindende en tot een hoogte van \pm 60 cm met water gevulde sloot, „waaronder zich een zachte modderlaag van \pm 80—100 cm bevond, „heeft doen vallen hebbende hij genoemde vrouw, terwijl hij wist, dat „zij aldus in die met water gevulde sloot was terecht gekomen op deze „in het geheel niet verlichte plaats, geheel onverschillig zijnde voor de „gevolgen van zijn handelwijze, althans van het gebeurde, aldaar ach- „tergelaten zonder zich verder om haar te bekommeren, met het gevolg, „dat zij kort daarna door verdrinking is overleden”;

en behoort te worden gequalificeerd als:

1e. *„Feitelijke aanranding van de eerbaarheid zwaar lichamelijk „letsel ten gevolge hebbende”*,

strafbaar gesteld bij artikel 246 juncto 184 van het Wetboek van Strafrecht;

2e. *„Doodslag”*,

strafbaar gesteld bij artikel 287 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat nu de krijgsraad het de beklagde onder 3e. primair ten laste gelegde als bewezen heeft aangenomen een onderzoek naar het de beklagde onder 3e subsidiair ten laste gelegde achterwege behoort te blijven;

Overwegende, ten aanzien van het onder 2e ten laste gelegde:

dat weliswaar beklagde heeft ontkend dat de getuige A. A. A. zich

tegen de door hem gepleegde ontuchtige handelingen heeft verzet doch dat de Krijgsraad deze verklaring van beklaagde ongeloofwaardig acht gelet ook op de onbetrouwbaarheid van de verklaringen van beklaagde ten aanzien van het voorgevallene waarin hij aanvankelijk tegen elk bewijs in hardnekkig heeft ontkend na het verlaten van het café met deze vrouw op de Parallelweg te hebben gelopen;

Overwegende, ten aanzien van het onder 3e primair ten laste gelegde:

dat naar aanleiding van de verklaring van de beklaagde dat de vrouw en hij op een gegeven ogenblik samen van de smalle berg in de sloot zijn gerold, de Krijgsraad zich heeft afgevraagd of kan worden bewezen verklaard dat beklaagde de vrouw opzettelijk gewelddadig in een sloot heeft doen vallen, gelijk in de ten laste legging wordt gesteld;

dat, waar beklaagde en die vrouw zich bevonden op een smalle grasberm tussen de weg en de sloot, welke grasberm van de weg af gerekend eerst over een breedte van 1.90 meter licht hellend was en daarna over een breedte van 30 centimeter sterk helde, gelijk uit het onder III vermelde proces-verbaal blijkt, terwijl beklaagde en de vrouw in een worsteling waren gewikkeld tengevolge van de zeer ruwe sexuele agressie van beklaagde tegen die vrouw, de beklaagde heeft moeten begrijpen dat de waarschijnlijkheid groot was dat door zijn toedoen de vrouw die vanzelfsprekend tengevolge van pijn en angst de normale beheersing over haar lichaam had verloren, in de sloot zou vallen, zodat aangenomen moet worden dat beklaagdes opzet mede daarop was gericht;

dat voorts de Krijgsraad, nu beklaagde heeft verklaard dat nadat zij samen in de sloot waren gevallen, hij onmiddellijk overeind kwam en de vrouw die geheel onder water lag bij haar bovenlichaam pakte en overeind trok nadat zij zeer kort, een aantal seconden en in ieder geval niet langer dan een halve minuut onder water heeft gelegen, niet kan aannemen dat beklaagde heeft kunnen denken dat de vrouw, hoewel zij volgens zijn verklaring helemaal slap was, reeds overleden was en dat hij haar in die overtuiging weer in het water heeft laten glijden, welke laatste handeling zo zeer indruist tegen de bij een ieder aanwezige natuurlijke drang om in elk geval de drenkeling op het droge te trekken en dan al het mogelijke in het werk te stellen om de levensgeesten weer op te wekken — naar zijn verklaring was het beklaagde bekend dat door kunstmatige ademhaling vele drenkelingen ten slotte nog gered worden —, kortom om iedere hulp te bieden die maar enigszins mogelijk is, dat niet anders kan worden aangenomen dat beklaagde de vrouw opzettelijk in het water heeft doen terugvallen en haar daar in de eenzaamheid en de duisternis heeft achtergelaten met het oogmerk om haar te laten verdrinken, teneinde mogelijk te verheimelijken dat hij het was die de vrouw op zeer ernstige wijze had aangerand;

Overwegende, dat ten processe aanwezig is en voorgelezen een door Professor Doctor D. Wiersma, arts, hoogleraar in de forensische psychiatrie aan de Rijksuniversiteit te Leiden, na de eed als deskundige te hebben afgelegd, d.d. 9 mei 1963, betreffende beklaagde opge-

maakt en getekend psychiatrisch rapport, waarvan de conclusie luidt: dat beklaagde tijdens het begaan van de feiten lijdende was aan een gebrekkige ontwikkeling van de geestvermogens, bestaande in een bepaalde psychopathievorm: het disharmonische persoonlijkheidsbeeld, dat gekenmerkt wordt door een disharmonische structuur van de intelligentie, het nerveuze temperament en een karakter, waarin de vitale en de egoïstische neigingen sterk overwegen boven de sociale en de supra-sociale neigingen; dat voor het tot stand komen van de vermogensdelicten dit persoonlijkheidsbeeld van enige, doch zeer geringe betekenis is geweest; dat voor het tot stand komen van de sexuele misdrijving met het meisje Willy — hetgeen hem onder 2e. is ten laste gelegd — dit persoonlijkheidsbeeld van duidelijke betekenis is geweest en daarbij bovendien de pathologische haat- en minachtingsgevoelens ten opzichte van de vrouw die beklaagde koestert, een rol spelen; dat de reeks van gedragingen, die in verband staan met de dood van het meisje Annie — hetgeen hem onder 3e. is ten laste gelegd — eveneens een uitvloeisel zijn van beklaagdes persoonlijkheidsbeeld; dat bovendien een acute ziekelijke bewustzijnsvernauwing een rol speelt; dat beklaagde als een gevaar voor de veiligheid van vrouwen en meisjes moet worden beschouwd;

Overwegende, dat er naar 's Krijgsraads oordeel niet een zodanig verband bestaat tussen de geconstateerde gebrekkige ontwikkeling en ziekelijke storing van beklaagdes geestvermogens en de gepleegde feiten, dat deze feiten hem deswege in het geheel niet zouden kunnen worden toegerekend; dat derhalve ten aanzien van beklaagde recht gedaan behoort te worden naar de bepalingen van de 2e titel van het eerste boek van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, ten aanzien van de aan beklaagde op te leggen straf, dat vooral de onder 3e. primair bewezen verklaarde feiten en in iets mindere mate ook het onder 2e. bewezen verklaarde als zeer ernstig moeten worden gequalificeerd zodat zal moeten worden overgegaan tot het opleggen van een langdurige gevangenisstraf;

dat bij het bepalen van die straf de Krijgsraad anderzijds wel rekening wil houden met het oordeel van de deskundige Professor Doctor Wiersma dat tijdens het plegen van deze feiten bij beklaagde een gebrekkige ontwikkeling van de geestvermogens bestond, van de aard zoals boven bij de weergave van het rapport van de deskundige is gelineerd;

dat de Krijgsraad echter niet van oordeel is dat de openbare orde bepaaldelijk vordert dat beklaagde ter beschikking van de Regering wordt gesteld;

dat na de toch langdurige straf waartoe de Krijgsraad beklaagde zal veroordelen en welke bepaald noodzakelijk moet worden geacht, het weinig zin heeft om daarna hem nog door de Regering te doen verplegen;

dat de Krijgsraad ter voorkoming van verdere ontsporingen bij beklaagde die qua intelligentie bepaald boven de middelmaat is, meer heil verwacht van een ernstige correctie waarbij reclasseringsperspec-

tieven kunnen worden geopend en zo nodig psychiatrische hulp kan worden ingeschakeld dan van een na een kortere straftijd, voor thans niet te bepalen tijd gedwongen verpleging te midden van andere geestelijk gestoorden;

Overwegende, dat dit alles overwegende de Krijgsraad gelet op de ernst van de misdrijven, de omstandigheden waaronder deze zijn gepleegd en de persoon van de beklaagde een gevangenisstraf voor de tijd van negen jaren geboden acht, terwijl de tijd door hem van en met 2 mei 1962 tot 4 mei 1962 en van en met 24 mei 1962 tot 13 juni 1962 en van en met 28 augustus 1962 in voorarrest doorgebracht in mindering behoort te worden gebracht bij de uitvoering van deze straf;

dat beklaagde op grond van de begane misdrijven ongeschikt is om in de militaire stand te blijven terwijl het ontslag uit de militaire dienst niet gepaard hoeft te gaan met ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen;

[Volgt: veroordeling tot gevangenisstraf v.d.t.v. 9 jaren, met aftrek van voorarrest, en ontslag uit de militaire dienst, zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen.

Bij sententie van het H.M.G. van 25 februari 1964 is het vonnis bevestigd, met dien verstande dat het Hof tot de conclusie is gekomen dat beklaagde geheel toerekeningsvatbaar moet worden geacht — *Red.*].

Krijgsraad te Velde West

Vonnis van 24 juli 1963

President: Kolonel Mr. Dr. J. P. van Erk; *Leden:* Majoor W. H. Verbeek en Kapitein G. W. baron van Dedem.

Raadsman: Mr. J. van Arkel.

Met een auto met gladde banden en ondeugdelijke stuurinrichting op een driebaansweg met hoge snelheid een file auto's inhalen, waarna beklaagde, bij het naar rechts komen na het inhalen de macht over het stuur verliest en in aanraking komt met een tegenliggende auto, waarvan de bestuurder door het ongeval wordt gedood.

KRIJGSRAAD: 6 weken gevangenisstraf, waarvan 3 weken voorwaardelijk en 2 jaar ontzegging van de rijbevoegdheid. De Krijgsraad houdt rekening enerzijds met de geringe rij-ervaring, anderzijds met zijn wetenschap dat zijn banden praktisch geen profiel meer hadden en het wegdek nat was.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF (zie sententie achter het vonnis): 2 maanden gevangenisstraf, onvoorwaardelijk, en 3 jaren ontzegging van de rijbevoegdheid. Het Hof is van mening dat beklaagde hoogst onvoorzichtig is geweest door, geen rekening houdend met zijn geringe rij-ervaring, te rijden met veel te hoge snelheid met het voertuig, waarvan hij in ieder geval wist dat één der banden in slechte toestand verkeerde en op een weg, waarvan het wegdek nat was, zodat hij kon en moest verwachten dat als een onverwachte gebeurtenis zich zou voor-

doen, de voor zijn ervaring noodzakelijke tijd voor een juiste reactie niet meer beschikbaar was.

(W.V.W. art. 36).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen C. J. H., geboren 20 augustus 1944, dpl. soldaat, beklagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij, dienende als dienstplichtig soldaat bij de Koninklijke Land-,
„macht, op 23 mei 1963 te circa 16.30 uur in de gemeente Haarlem-
„merliede en Spaarnwoude, als bestuurder van een vierwielige per-
„sonenauto Vauxhall gekentekend UX 03-67, waarmee hij reed over
„de voor het openbaar verkeer openstaande weg, de Haarlemmer-
„straatweg in de richting Amsterdam, hoogst onvoorzichtig met dit
„voertuig, waarvan de linker voorband opengesneden was, zodanig dat
„de canvaslagen bloot kwamen met een snelheid van circa 130 km,
„althans een veel te hoge snelheid op deze driebaansweg een file motor-
„rijtuigen is gaan inhalen en voorbijrijden en toen bij het naar rechts
„komen met een ruk het stuur naar links heeft getrokken teneinde niet
„in de berm te geraken, althans zodanig onvoorzichtig met het stuur
„heeft gemanoeuvreed dat hij naar de linker-, voor het verkeer uit de
„richting Amsterdam bestemde rijstrook is afgezwent en aldaar in
„botsing is gekomen met een uit de richting Amsterdam naderende
„Citroën 2 CV, gekentekend AT 05-41, bestuurd door Bernard Spieler
„tengevolge van welke aan zijn schuld te wijten botsing deze 2 CV
„enige malen over de kop sloeg en in de berm belandde, waarbij deze
„Spieler diverse breuken en verscheuring van het borstvlies benevens
„longbloedingen opliep, aan welk letsel hij tenzelfden dage is over-
„leden, terwijl de in de Vauxhall gezeten Petronella Wilhelmina Ger-
„ritsen daaruit op de straat werd geslingerd en zodanig inwendig en
„hersenletsel opliep dat zij daaraan op 6 juni 1963 is overleden”;

Overwegende, dat uit een justitiële verklaring d.d. 14 juni 1963, opgemaakt door de Commandant „C” Instructie Compagnie Regiment Infanterie Menno van Coehoorn te Maastricht, blijkt, dat beklagde op gemeld tijdstip sedert 5 april 1963 als militair in werkelijke dienst was;

Overwegende, dat beklagde ten processe zakelijk heeft verklaard:
dat hij, terwijl hij als dienstplichtig soldaat bij de Koninklijke Land-
macht in werkelijke dienst was, op 23 mei 1963 omstreeks 16.30 uur
in de gemeente Haarlemmerliede en Spaarnwoude als bestuurder van
een vierwielig motorvoertuig, merk Vauxhall Wyvern 1956, geken-
tekend UX 03-67, daarmee reed over de voor het openbaar verkeer
openstaande weg de Haarlemmerstraatweg in de richting van Amster-
dam; dat de banden van deze auto, naar hij wist, glad waren; dat hij
enige weken daarvoor, rijdend met genoemde auto, een klapband heeft
gehad; dat hij, aldaar rijdend, over de middenbaan van genoemde drie-
baansweg met een snelheid van 90 à 95 km/uur een file voertuigen,

bestaande uit 7 à 8 auto's, is gaan inhalen en gaan voorbijrijden; dat hij vervolgens weer naar de rechter rijbaan is gaan rijden; dat hij, dit doende, teneinde niet in de rechterberm te geraken, het stuur met een ruk naar links heeft getrokken; dat hij toen de macht over het stuur verloren heeft en toen is afgezwinkt naar de linker, voor het verkeer uit Amsterdam bestemde rijstrook en aldaar in botsing is gekomen met een uit Amsterdam komende Citroën 2 CV, gekentekend AT 05-41, bestuurd door Bernhard Spieler, naar hem later bleek; dat genoemde Citroën, naar hem later bleek, over de kop is geslagen en in de berm is beland; dat genoemde Spieler aan de verwondingen, die hij tengevolge van deze botsing had opgelopen, diezelfde dag is overleden;

Overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal dd. 25 mei 1963, opgemaakt en gesloten door Marcellinus Jozef de Zwart, wachtmeester der Koninklijke Marechaussee en Jacob Brouwer, marechaussee der eerste klasse, opsporingsambtenaar, beiden behorende tot de brigade Haarlem, zakelijk inhoudt als verklaring van:

Harold Leno Humphrey von Münching:

dat hij op 23 mei 1963 omstreeks 16.30 uur als bestuurder van een vierwielige personenauto, merk DKW, gekentekend MU 49-41, daarmede reed over de Haarlemmerstraatweg, even buiten de gemeente Haarlem, komende uit de richting Haarlem en gaande in de richting Amsterdam; dat hij aldaar reed met een snelheid van ongeveer 80 km/uur aan de kop van een file auto's aan de uiterste rechterzijde, gezien zijn rijrichting, van de rijbaan; dat hij toen plotseling ter linkerzijde van de door hem bestuurd DKW een donkere Vauxhall voorbij zag rijden, eveneens gaande in de richting Amsterdam; dat genoemde Vauxhall toen met de linkerwielen op de derde rijbaan, dus op het weggedeelte bestemd voor het verkeer uit de richting Amsterdam, reed; dat, toen de Vauxhall hem gepasseerd was, deze met een grote boog naar rechts reed; dat, toen de genoemde Vauxhall weer op de meest rechtse rijbaan was, de bestuurder zijn stuur met een ruk naar links omgooide; dat toen het achterste gedeelte van genoemde Vauxhall begon te slingeren, eerst naar rechts en toen naar links; dat dit zich tweemaal herhaalde; dat hij de indruk had, dat de bestuurder van die Vauxhall zijn wagen niet meer in zijn macht had; dat de Vauxhall al slingerend op de midden rijbaan terecht kwam; dat vervolgens het achtergedeelte van die Vauxhall naar rechts schoof en aldaar tegen een uit de richting Amsterdam komende CV 2 klapte;

Arend van Laar:

dat hij op 23 mei 1963 omstreeks 16.30 uur als passagier van een Volkswagenbusje reed over de Haarlemmerstraatweg, komende uit de richting Amsterdam en gaande in de richting Haarlem; dat even voor de gemeente Haarlem, ter hoogte van de Liebrug, voor hem aan de uiterste rechterzijde van genoemde weg, eveneens in de richting Haarlem, een 2 CV reed met een snelheid van ongeveer 60 km/uur; dat toen uit de richting Haarlem een donkere Vauxhall naderde, welke Vauxhall reed aan de uiterste rechterzijde van het voor hem geldende weggedeelte; dat genoemde Vauxhall plotseling naar links kwam; dat

genoemde Vauxhall hierna een slag naar rechts maakte en met een klap tegen de voorzijde van de voor hem rijdende 2 CV terecht kwam; dat de 2 CV hierdoor over de kop sloeg en vervolgens weer op zijn wielen in de berm terecht kwam;

Overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal dd. 14 juni 1963, opgemaakt en gesloten door Johannes Koopman en Pieter Gorissen, beiden wachtmeester der Rijkspolitie 1e klasse en behorende tot de Verkeersgroep Amsterdam, zakelijk inhoudt als verklaring van:

Verbalisanten:

dat blijkens een door hen ingesteld onderzoek naar de hoedanigheid van een vierwielig personenmotorrijtuig, Vauxhall, type Wyvern, bouwjaar 1956, gekentekend UX 03-67, betrokken bij een verkeersongeval op 23 mei 1963 omstreeks 17.00 uur op de voor het openbaar verkeer openstaande weg de Rijksweg Amsterdam-Haarlem, ter plaatse in de gemeente Haarlemmerliede en Spaarnwoude, de linker voorband zodanig was opengesneden, dat de canvaslagen bloot kwamen;

Overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal dd. 24 mei 1963, opgemaakt en gesloten door Hendrik Jan Linschoten, opperwachtmeester der Koninklijke Marechaussee, 1e verbalisant, en Adrianus Hendrikus van Zijl, marechaussee der eerste klasse, opsporingsambtenaar, 2e verbalisant, beiden behorend tot de brigade Haarlem, zakelijk inhoudt als verklaring van:

Verbalisanten:

dat op 23 mei 1963 omstreeks 16.30 uur op de voor het openbaar rij- en ander verkeer openstaande weg, de Haarlemmerstraatweg, in de gemeente Haarlemmerliede en Spaarnwoude, een aanrijding heeft plaats gevonden tussen een vierwielig motorrijtuig, Vauxhall, gekentekend UX 03-67, en een vierwielig motorrijtuig, Citroën, gekentekend AT 05-41; dat genoemde weg ter plaatse een driebaansweg is; dat de bestuurder van het motorrijtuig, gekentekend AT 05-41, blijkens de in zijn bezit zijnde bescheiden Bernhard Spieler, geboren te Newark New Jersey, Amerika, 22 januari 1922, op genoemde dag is overleden; dat 1e verbalisant in het lijkenhuis van het ziekenhuis „Maria-„stichting” te Haarlem op 23 mei 1963 het lijk van B. Spieler vernoemd ten dienste van de Justitie in beslag genomen heeft; dat 1e verbalisant op 24 mei 1963 in de „Mariastichting” te Haarlem ter vaststelling van de identiteit het lijk van B. Spieler getoond heeft aan Johannes Petrus Elffrich, geboren te Rotterdam, 21 februari 1921, die verklaarde: „Ik herken dit lijk te zijn als het lichaam van Bernhard „Spieler, laatst gewoond hebbende te Amsterdam”, en aan Marianne Elisabeth Elffrich, geboren te Rotterdam, 4 augustus 1922, die verklaarde: „Ik herken dit lijk te zijn als het lichaam van Bernhard Spieler, „laatst gewoond hebbende te Amsterdam”; dat op 24 mei 1963 in het ziekenhuis „Mariastichting” te Haarlem sectie is verricht op het lijk van B. Spieler door Dr. Makkink, gerechtelijk geneeskundige van het Ministerie van Justitie te 's-Gravenhage, waarbij zij — verbalisanten — tegenwoordig waren;

Overwegende, dat een sectierapport dd. 31 mei 1963, opgemaakt

en gekentekend door B. Makkink, arts en patholoog-anatoom, beëdigd deskundige, betreffende de uit- en inwendige schouwing op 24 mei 1963 verricht aan het lijk van Bernhard Spieler, geboren te Newark, U.S.A., 22 januari 1922, overleden 23 mei 1963 omstreeks 17.40 uur, zakelijk inhoudt als verklaring van genoemde arts:

dat Spieler, oud 41 jaren, tengevolge van inwerking van uitwendig mechanisch geweld onder meer heeft opgelopen: een breuk van het borstbeen, ribbreuken, verbrijzeling van de lever, miltscheuren, scheur in het scheid van de dunne darm, ten bekkenbreuk en beenbreuken, hetgeen rechtstreeks de dood tengevolge heeft gehad;

Overwegende, dat blijkens een ten processe overgelegd uittreksel uit de registers van de burgerlijke stand te Haarlem, afgegeven 24 mei 1963 door de ambtenaar van de burgerlijke stand dier gemeente, op 23 mei 1963 is overleden: Spieler, Bernhard, oud 41 jaar;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, met dien verstande dat hij met een veel te hoge snelheid een file motorrijtuigen is gaan inhalen en voorbijrijden en toen bij het naar rechts komen met een ruk het stuur naar links heeft getrokken teneinde niet in de berm te geraken, waardoor hij naar de linker, voor verkeer uit de richting Amsterdam bestemde rijstrook is afgezwinkt, en met uitzondering van de woorden: „terwijl de in de Vauxhall gezeten Petronella Wilhelmina „Gerritsen daaruit op straat werd geslingerd en zodanig inwendig en „hersensletsel opliep dat zij daaraan op 6 juni 1963 is overleden”;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„Aan zijn schuld bij gelegenheid van een aanrijding met een door „de schuldige bestuurd motorrijtuig, de dood van een ander te wijten „zijn, terwijl de dood door de aanrijding is veroorzaakt”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 36 van de Wegenverkeerswet;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat de Krijgsraad bij de bepaling van de mate van zijn schuld enerzijds rekening heeft gehouden met beklagdes gebrek aan rijervaring, doch anderzijds met zijn wetenschap dat zijn banden slecht waren, praktisch geen profiel meer hadden, en het wegdek nat, dus glad was;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van het gepleegde feit termen aanwezig acht beklagde de bevoegdheid om motorrijtuigen te besturen te ontzeggen;

Overwegende, dat het militair belang zich niet verzet tegen uitoefening van de bevoegdheid bedoeld in art. 14a van het Wetboek van Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf v.d.t.v. 6 weken waarvan 3 weken voorwaardelijk (proeftijd 2 jaren) en ontzegging van de rijbevoegdheid v.d.t.v. 2 jaren — *Red.*].

Hoog Militair Gerechtshof

Sententie van 29 oktober 1963

President: Mr. Doornbos; *Leden:* Lt. Generaals Mr. Schepers, Zegers, Mr. Fikkert, Generaal-Majoor Wartena (plv.) en Schout-bij-Nacht Bakker (plv.).

Raadsman: Mr. J. A. van Arkel.

(*Zie het vonnis hiervóór.*)

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien: . . . enz.;

Gehoord de Advocaat-Fiscaal in zijn schriftuur van eis met conclusie, dat het Hof het vonnis van de eerste rechter zal bevestigen, behalve ten aanzien der opgelegde straf, en te dien aanzien opnieuw rechtdoende, de beklagde zal veroordelen tot gevangenisstraf voor de tijd van vier maanden met ontzegging van de bevoegdheid om motorrijtuigen te besturen voor de tijd van drie jaren;

Overwegende, dat het Hof zich met het vonnis waarvan beroep niet kan verenigen, zodat dit moet worden vernietigd;

Overwegende, dat aan beklagde is ten laste gelegd: . . . [zie vonnis — *Red.*];

Overwegende, dat uit een justitiële verklaring dd. 14 juni 1963 opgemaakt door de Commandant „C” Instructie Compagnie Regiment Infanterie Menno van Coehoorn te Maastricht blijkt, dat beklagde op gemeld tijdstip sedert 3 april 1963 als militair in werkelijke dienst was;

Overwegende, dat beklagde ten processe zakelijk heeft verklaard: dat hij, terwijl hij als dienstplichtig soldaat bij de Koninklijke Landmacht in werkelijke dienst was, op 23 mei 1963 omstreeks 16.30 uur in de gemeente Haarlemmerliede en Spaarnwoude als bestuurder van een vierwielig motorvoertuig, merk Vauxhall Wyvern 1956, gekentekend UX 03-67, daarmee reed over de voor het openbaar verkeer openstaande weg de Haarlemmerstraat in de richting van Amsterdam; dat de banden van deze auto, naar hij wist, glad waren; dat hij enige weken daarvoor, rijdend met genoemde auto, een klapband heeft gehad; dat hij, aldaar rijdend, over de middenbaan van genoemde driebaansweg met een snelheid van 90 à 95 km/uur een file voertuigen, bestaande uit 7 à 8 auto's, is gaan inhalen en gaan voorbijrijden; dat hij vervolgens weer naar de rechter rijbaan is gaan rijden; dat hij, dit doende, plotseling het stuur met een ruk naar rechts voelde trekken en teneinde niet in de rechterberm te geraken, het stuur met een ruk naar

links heeft getrokken en op de remmen is gaan staan; dat hij toen de macht over het stuur verloren heeft en toen is afgezwinkt naar de linker, voor het verkeer uit Amsterdam bestemde rijstrook en aldaar in botsing is gekomen met een uit Amsterdam komende Citroën 2 CV, gekentekend AT 05-41, bestuurd door Bernhard Spieler, naar hem later bleek; dat genoemde Citroën, naar hem later bleek, over de kop is geslagen en in de berm is beland; dat genoemde Spieler aan de verwondingen, die hij tengevolge van deze botsing had opgelopen, diezelfde dag is overleden; dat hij sedert 13 maart 1963 in het bezit was van een rijbewijs;

Overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal dd. 25 mei 1963, opgemaakt en gesloten door Marcellinus Jozef de Zwart, wachtmeester der Koninklijke Marechaussee en Jacob Brouwer, marechaussee der eerste klasse, opsporingsambtenaar, beiden behorende tot de brigade Haarlem, zakelijk inhoudt als verklaring van:

Harold Leno Humphry von Münching:

dat hij op 23 mei 1963 omstreeks 16.30 uur als bestuurder van een vierwielige personenauto, merk DKW, gekentekend MU 49-41, daarmede reed over de Haarlemmerstraatweg, even buiten de gemeente Haarlem, komende uit de richting Haarlem en gaande in de richting Amsterdam; dat hij aldaar reed met een snelheid van ongeveer 80 km/uur aan de kop van een file auto's aan de uiterste rechterzijde, gezien zijn rijrichting, van de rijbaan; dat hij toen plotseling ter linkerzijde van de door hem bestuurde DKW een donkere Vauxhall voorbij zag rijden, eveneens gaande in de richting Amsterdam; dat genoemde Vauxhall toen met de linkerwielen op de derde rijbaan, dus op het weggedeelte bestemd voor het verkeer uit de richting Amsterdam, reed; dat, toen de Vauxhall hem gepasseerd was, deze met een grote boog naar rechts reed; dat, toen de genoemde Vauxhall weer op de meest rechtse rijbaan was, het achterste gedeelte van genoemde Vauxhall begon te slingeren, eerst naar rechts en toen naar links; dat dit zich tweemaal herhaalde; dat hij de indruk had, dat de bestuurder van die Vauxhall zijn wagen niet meer in zijn macht had; dat de Vauxhall al slingerend op de midden rijbaan terecht kwam; dat vervolgens het achtergedeelte van die Vauxhall naar rechts schoof en aldaar tegen een uit de richting Amsterdam komende 2 CV klapte;

Arend van Laar:

dat hij op 23 mei 1963 omstreek 16.30 uur als passagier van een Volkswagenbusje reed over de Haarlemmerstraatweg, komende uit de richting Amsterdam en gaande in de richting Haarlem; dat even voor de gemeente Haarlem, ter hoogte van de Liebrug, voor hem aan de uiterste rechterzijde van genoemde weg, eveneens in de richting Haarlem, een 2 CV reed met een snelheid van ongeveer 60 km/uur; dat toen uit de richting Haarlem, een donkere Vauxhall naderde, welke Vauxhall reed aan de uiterste rechterzijde van het voor hem geldende weggedeelte; dat genoemde Vauxhall plotseling naar links kwam; dat genoemde Vauxhall hierna een slag naar rechts maakte en met een klap tegen de voorzijde van de voor hem rijdende 2 CV terecht kwam;

dat de 2 CV hierdoor over de kop sloeg en vervolgens op zijn wielen in de berm terecht kwam;

Overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal dd. 14 juni 1963, opgemaakt en gesloten door Johannes Koopman en Pieter Gorissen, beiden wachtmeeester der Rijkspolitie 1e klasse en behorende tot de Verkeersgroep Amsterdam, zakelijk inhoudt als verklaring van:

Verbalisanten:

A. dat blijkens een door hen ingesteld onderzoek naar de hoedanigheid van een vierwielig personenmotorrijtuig, Vauxhall, type Wyvern, bouwjaar 1956, gekentekend UX 03-67, betrokken bij een verkeersongeval op 23 mei 1963 omstreeks 17.00 uur op de voor het openbaar verkeer openstaande weg de Rijksweg Amsterdam-Haarlem, ter plaatse in de gemeente Haarlemmerliede en Spaarnwoude, de linker voorband zodanig was opgesneden, dat de canvaslagen bloot kwamen; dat in het onderste druklager in het stuurhuis van de stuurinrichting slechts acht kogels aanwezig waren inplaats van de voorgeschreven negen kogels; dat de ontbrekende kogel niet in het stuurhuis werd aangetroffen; dat het gladde binnenoppervlak van de omloopbuis van de kogelkringloop in de halve moer met draagtap van het stuurmechanisme ernstig was beschadigd en diverse bramen vertoonde; dat van de stuurworm in het stuurhuis de ziel, zowel als de opstaande randen ernstig waren beschadigd; dat in het stuurcarter een grote hoeveelheid metaaldelen aanwezig was, afkomstig — blijkens een door het gerechtelijk laboratorium ingesteld onderzoek — van de stuurworm;

B. dat door de hogergenoemde beschadigingen aan het inwendige van de kogelkringloop de besturing kan stuiken; dat deze besturing dan niet geheel onmogelijk wordt, doch meer kracht vereist dan bij een normaal werkende stuurinrichting; dat ook al wordt in de stand „rechtuit” gereden, nog stuurcorrectie plaats vindt; dat het stuiken van het stuurmechanisme zich bij deze stand zal voordoen als een ruk of zwaar punt in de besturing; dat een ongeroutineerd chauffeur als schrikreactie van het stuiken vaak zal overcorrigeren; dat, wanneer dit gelijktijdig plaatsvindt met remmen, het zeer waarschijnlijk is, dat het voertuig in een slip raakt;

Overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal dd. 24 mei 1963, opgemaakt en gesloten door Hendrik Jan Linschoten, opperwachtmeeester der Koninklijke Marechaussee, 1e verbalisant, en Adrianus Hendrikus van Zijl, marechaussee der eerste klasse, opsporingsambtenaar, 2e verbalisant, beiden behorend tot de brigade Haarlem, zakelijk inhoudt als verklaring van:

Verbalisanten:

dat op 23 mei 1963 omstreeks 16.30 uur op de voor het openbaar rij- en ander verkeer openstaande weg, de Haarlemmerstraatweg, in de gemeente Haarlemmerliede en Spaarnwoude, een aanrijding heeft plaats gevonden tussen een vierwielig motorrijtuig Vauxhall, gekentekend UX 03-67, en een vierwielig motorrijtuig, Citroën, gekentekend AT 05-41; dat genoemde weg ter plaatse een driebaansweg is; dat het wegdek toen nat was; dat de bestuurder van het motorrijtuig, geken-

tekend AT 05-41, blijkens de in zijn bezit zijnde bescheiden Bernhard Spieler, geboren te Newark, New Jersey, Amerika, 22 januari 1922, op genoemde dag is overleden; dat 1e verbalisant in het lijkenhuis van het ziekenhuis „Mariastichting” te Haarlem op 23 mei 1963 het lijk van B. Spieler voornoemd ten dienste van de Justitie in beslag genomen heeft; dat 1e verbalisant op 24 mei 1963 in de „Mariastichting” te Haarlem ter vaststelling van de identiteit het lijk van B. Spieler getoond heeft aan Johannes Petrus Elffrich, geboren te Rotterdam, 21 februari 1921, die verklaarde: „Ik herken dit lijk te zijn als het „lichaam van Bernhard Spieler, laatst gewoond hebbende te Amsterdam”, en aan Marianne Elisabeth Elffrich, geboren te Rotterdam, 4 augustus 1922, die verklaarde: „Ik herken dit lijk te zijn als het „lichaam van Bernhard Spieler, laatst gewoond hebbende te Amsterdam”; dat op 24 mei 1963 in het ziekenhuis „Mariastichting” te Haarlem sectie is verricht op het lijk van B. Spieler door Dr. Makkink, gerechtelijk geneeskundige van het Ministerie van Justitie te 's-Gravenhage, waarbij zij — verbalisanten — tegenwoordig waren;

Overwegende, dat een sectierapport dd. 31 mei 1963, opgemaakt en getekend door B. Makkink, arts en patholoog-anatoom beëdigd deskundige, betreffende de uit- en inwendige schouwing op 24 mei 1963 verricht aan het lijk van Bernhard Spieler, geboren te Newark, U.S.A., 22 januari 1922, overleden 23 mei 1963 omstreeks 17.40 uur, zake lijk inhoudt als verklaring van genoemde arts:

dat Spieler, oud 41 jaar, tengevolge van inwerking van uitwendig mechanisch geweld onder meer heeft opgelopen: een breuk van het borstbeen, ribbreuken, verbrijzeling van de lever, miltscheuren, scheur in het scheid van de dunne darm, een bekkenbreuk en beenbreuken, hetgeen rechtstreeks de dood tengevolge heeft gehad;

Overwegende, dat blijkens een ten processe overgelegd uittreksel uit de registers van de burgerlijke stand te Haarlem, afgegeven 24 mei 1963 door de Ambtenaar van de burgerlijke stand dier gemeente, op 23 mei 1963 is overleden: Spieler, Bernhard, oud 41 jaar;

Overwegende, dat het Hof op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — de verklaring van de wachtmeesters der rijks-politie 1e klasse J. Koopman en P. Gorissen slechts bezigend voor wat betreft het gedeelte, genoemd onder A — wettig en overtuigend be- wezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten:

„dat hij, dienende als dienstplichtig soldaat bij de Koninklijke Land- „macht, op 23 mei 1963 te circa 16.30 uur in de gemeente Haarlem- „merliede en Spaarnwoude, als bestuurder van een vierwielige per- „sonenauto Vauxhall gekentekend UX 03-67, waarmee hij reed over „de voor het openbaar verkeer openstaande weg, de Haarlemmer- „straatweg in de richting Amsterdam, hoogst onvoorzichtig met dit „voertuig, waarvan de linker voorband opgesneden was, zodanig dat „de canvaslagen bloot kwamen, met een veel te hoge snelheid op deze „driebaansweg een file motorrijtuigen is gaan inhalen en voorbijrijden „en toen bij het naar rechts komen met een ruk het stuur naar links

„heeft getrokken teneinde niet in de berm te geraken, zodanig dat hij „naar de linker-, voor het verkeer uit de richting Amsterdam bestemde „rijstrook is afgezwent en aldaar in botsing is gekomen met een uit „de richting Amsterdam naderende Citroën 2 CV, gekentekend AT 05-„41, bestuurd door Bernhard Spieder tengevolge van welke aan zijn „schuld te wijten botsing deze 2 CV enige malen over de kop sloeg en „in de berm belandde, waarbij deze Spieler diverse breuken en ver-„scheuringen van het borstvlies benevens longbloedingen opliep, aan „welk letsel hij tenzelfden dage is overleden”;

Overwegende, dienaangaande, dat het Hof aanneemt, dat beklagde kort voor het ongeval een ruk aan het stuur van het door hem bestuurde voertuig heeft gevoeld; dat het Hof eveneens aanvaardt de verklaring van beklagdes reactie hierop en van de bewegingen, die dat voertuig daarna maakte, zoals weergegeven onder B in de hogervermelde verklaring van de verbalisanten Koopman en Gorissen; dat het Hof niettemin van mening is, dat beklagde hoogst onvoorzichtig is geweest door, geen rekening houdend met zijn geringe rijervaring, te rijden met de in de bewezenverklaring aangeduide veel te hoge snelheid met het voertuig, waarvan hij in ieder geval wist, dat een der banden in slechte toestand verkeerde en op een weg, waarvan het wegdek nat, dus glad, was en hij dan ook kon en moest verwachten, dat een onverwachte gebeurtenis zich zou voordoen en waardoor — toen zo'n gebeurtenis zich voordeed — de voor zijn ervaring noodzakelijke tijd voor een juiste reactie niet meer beschikbaar was en hij de ruk aan het stuur gaf, die vervolgens tot het bewezen verklaarde ongeval leidde;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„Aan zijn schuld bij gelegenheid van een aanrijding met een door „de schuldige bestuurd motorrijtuig, de dood van een ander te wijten „zijn, terwijl de dood door de aanrijding is veroorzaakt”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 36 van de Wegenverkeerswet;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend bewezen is hetgeen beklagde één woord meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat het Hof na te melden straffen in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon van beklagde;

Overwegende, dat het Hof op grond van het gepleegde feit termen aanwezig acht beklagde de bevoegdheid om motorrijtuigen te besturen, te ontzeggen;

Gezien behoudens voormelde wetsbepalingen, nog de artikelen 2, 60, 62 van het Wetboek van Militair Strafrecht, 10 van het Wetboek van Strafrecht, 39 van de Wegenverkeerswet, 77 van 's Hofs Provisionele Instructie;

RECHT DOENDE IN HOGER BEROEP IN NAAM DER KONINGIN!

Vernietigt het vonnis waarvan is geappelleerd;

En opnieuw rechtdoende;

Verklaart beklaagde schuldig aan het hierboven als bewezen aangenomen en gequalificeerde strafbare feit en hem deswege strafbaar;

Veroordeelt beklaagde tot gevangenisstraf voor de tijd van twee maanden;

Ontzegt beklaagde de bevoegdheid om motorrijtuigen te besturen voor de tijd van drie jaren;

Verklaart niet bewezen, hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd, dan hierboven uitdrukkelijk bewezen is verklaard en spreekt hem mitsdien daarvan vrij.

Krijgsraad te Velde West

Vonnis van 13 november 1963

President: Mr. D. J. R. Buisman (plv.); *Leden:* Majoors W. H. Verbeek en G. W. baron van Dedem.

Raadsman: Majoor H. K. Zoetelief Norman.

Als bestuurder van een auto, de kruising met een voorrangsweg naderend, naar links die voorrangsweg opgereden en niet de doorgang vóór zich langs vrijgelaten voor een bromfietser, die over die voorrangsweg van rechts naderde. Rekening gehouden met de mede-schuld van de bromfietser, die over de voorrangsweg reed over het voor hem links van die weg gelegen rijwielpad in stede van over het voor hem rechts van die weg gelegen rijwielpad.

Veroordeling tot een geldboete van f 1, subs. 1 dag hechtenis, voorwaardelijk, met een proeftijd van 6 maanden.

(W.M.Sr. art. 13-15; W.V.R. art. 27).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen G. B., geboren 29 september 1920, adjudant-onderofficier, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, in werkelijke dienst zijnde als adjudant onderofficier van „de Koninklijke Landmacht, op of omstreeks 21 juli 1963 te ongeveer „13.00 uur te Baarn als bestuurder van een vierwielig motorrijtuig „heeft gereden over de voor het openbaar rijverkeer openstaande weg „Tromplaan en toen bij nadering van het punt van vereniging (kruising „of splitsing) van genoemde weg met de voor het openbaar rijverkeer „openstaande Eemweg de doorgang voor zich langs aldaar niet heeft „vrijgelaten voor de bestuurder van een rijwiel met hulpmotor, die, „komende uit een andere richting, daarmee over genoemde Eemweg „gelijktijdig of nagenoeg gelijktijdig met hem, beklaagde, dat vereni- „gingspunt naderde en aldaar voorrang had ingevolge de letters a en „b van lid 2 van artikel 27 van het Wegenverkeersreglement, doch

„zijnde beklaagde in stede van tijdig te stoppen op zodanige wijze door-
„gereden, dat een botsing tussen beide voertuigen op het verenigings-
„punt van genoemde wegen, althans op een dier wegen is gevolgd”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe zakelijk heeft verklaard: dat hij, in werkelijke dienst zijnde als adjudant-onderofficier van de Koninklijke Landmacht, op 21 juli 1963 te ongeveer 13.00 uur te Baarn als bestuurder van een vierwielig motorrijtuig, personenauto, gekentekend ET 79199, daarmede rijdende over de voor het openbaar verkeer openstaande weg de Tromplaan in de richting van de voor het openbaar verkeer openstaande Eemweg, het verenigingspunt van deze beide, voor het openbaar verkeer openstaande wegen genaderd zijnde, naar links de Eemweg is opgereden, zonder daarbij de doorgang voor zich langs vrij te laten voor de bestuurder van een rijwiel met hulpmotor, naar hem later bleek genaamd te zijn J. Th. de Vries, die rijdende over het voor deze links van genoemde weg gelegen rijwielpad, voor hem beklaagde van rechts het verenigingspunt was genaderd en het verenigingspunt opreed, zodat een botsing tussen het door hem bestuurde motorrijtuig en genoemd rijwiel met hulpmotor ontstond; dat de Eemweg een als zodanig door borden aangeduide voorrangsweg is;

Overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal dd. 27 juli 1963, opgemaakt en gesloten door Gabriël Leonard Born, hoofdagent van gemeentepolitie te Baarn, zakelijk inhoudt als verklaring van:

Jean Theodorus de Vries:

dat hij op 21 juli 1963 te omstreeks 13.00 uur als bestuurder van een tweewielig rijwiel met hulpmotor op een hem niet bij name bekende weg in de gemeente Baarn reed, over het links van deze weg gelegen rijwielpad; dat hij niet had gezien dat er rechts van die weg een voor hem verplicht rijwielpad lag; dat hij bij nadering van een wegekruising zag, dat er een langzaam rijdende personenauto het rijwielpad opreed; dat hij die personenauto toen reeds zeer dicht was genaderd; dat het hem niet gelukte een aanrijding met die auto te voorkomen, zodat hij tegen die auto aanreed;

Verbalisant:

dat de Tromplaan en Eemweg in de gemeente Baarn voor het openbaar verkeer openstaande wegen van ongelijke rangorde zijn; dat op de Tromplaan een bord is geplaatst volgens model 10 van de Bijlage van het Wegenverkeersreglement;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„overtreding van artikel 27, eerste lid van het Wegenverkeersreglement”;

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 124 juncto artikel 27 van het Wegenverkeersreglement;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of

omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders; en ten gunste van beklagde rekening houdt met de overigens beklagde niet van alle schuld vrij bevrijdende omstandigheid dat de bestuurder van het rijwiel met hulpmotor niet het voor hem verplichte rechts van de Eemweg gelegen rijwielpad heeft gevolgd (enz. — *Red.*).

Krijgsraad te Velde West

Vonnis van 20 november 1963

President: Mr. Dr. J. P. van Erk; *Leden:* Kolonel T. H. Wessels en
Majoor A. J. van Dongen.
Raadsman: Majoor K. Bakker.

Desertie, gepleegd door een dpl. sergeant, die niet tijdig terugkeerde bij zijn in Duitsland gelegerd onderdeel. Voorwaardelijke gevangenisstraf, onvoorwaardelijke geldboete en onvoorwaardelijke verlagings.

(W.v.Sr. art. 13-15, 52, 98, 99, 106).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen G. C. M., geboren 15 maart 1942, dpl. sergeant, beklagde,

Gezien: enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij, als dienstplichtig sergeant bij de Staf en Verzorgings Compagnie 41e Pantser Brigade der Koninklijke Landmacht, gelegerd in „het kamp Hohne in Duitsland, aldaar, in tijd van oorlog, op 18 juli „1963 niet van bewegingsvrijheid bij zijn voormeld onderdeel is teruggekeerd en daarvan sindsdien opzettelijk, ongeoorloofd en onafgebroken afwezig is gebleven tot hij op 12 augustus 1963, circa 24.00 uur te Abcoude door de Koninklijke Marechaussee werd aangehouden en vervolgens in arrest gesteld”;

Overwegende:enz.;

Overwegende, dat beklagde ten processe zakelijk heeft verklaard: dat hij, terwijl hij in werkelijke dienst was als dienstplichtig sergeant bij de Staf en Verzorgingscompagnie van de 41e Pantser Brigade van de Koninklijke Landmacht, gelegerd in het kamp Hohne in Duitsland, aldaar op 18 juli 1963 eigendunkelijk niet van bewegingsvrijheid bij zijn voormeld onderdeel is teruggekeerd en daarvan sindsdien willens en wetens ongeoorloofd en onafgebroken afwezig is gebleven tot hij op 12 augustus 1963 omstreeks 24.00 uur in hotel „De Waterlelie” in Abcoude door de Koninklijke Marechaussee werd aangehouden en in arrest gesteld;

Overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal dd. 13 augustus

1963, opgemaakt en gesloten door Klaas van Diermen en Johannes Samson, beiden wachtmeeester der Koninklijke Marechaussee, behorende tot de brigade Amsterdam, zakelijk inhoudt als verklaring van:

Verbalisanten:

dat zij zich op 12 augustus 1963 omstreeks 23.15 uur hebben begeven naar Hotel „De Waterlelie” te Abcoude; dat zij aldaar een persoon aantreffen, die hen desgevraagd opgaf te zijn genaamd: Gerardus Cornelis M., geboren te Amsterdam op 15 maart 1942, dienstplichtig sergeant; dat zij M. voornoemd op 12 augustus 1963 omstreeks 24.00 uur ter plaatse hebben aangehouden en hem hebben overgebracht naar de brigade Koninklijke Marechaussee te Amsterdam, alwaar hij in arrest is gesteld;

Overwegende, dat blijkens genoemde justitiële verklaring beklagde van 18 juli 1963 tot 13 augustus 1963 onafgebroken zonder recht of vergunning, derhalve ongeoorloofd afwezig is geweest van zijn onderdeel Staf en Verzorgingscompagnie 41e Pantser Infanterie Brigade gelegerd te Hohne in Duitsland;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — genoemde justitiële verklaring slechts gebezigd in verband met de inhoud van de overige bewijsmiddelen — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„Desertie, in tijd van oorlog gepleegd”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 98 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat beklagde van 13 augustus 1963 tot 16 augustus 1963 en van 3 september 1963 tot 4 september 1963 voorlopig arrest heeft ondergaan;

Overwegende, dat de Krijgsraad beklagde op grond van het gepleegde feit ongeschikt acht in de door hem beklede rang van sergeant te blijven dienen;

[Volgt: veroordeling tot gevangenisstraf voor de tijd van 2 maanden, voorwaardelijk, met een proeftijd van 1 jaar, en onvoorwaardelijk: een geldboete van f 60, subs. 12 dagen hechtenis en verlaging tot de stand van soldaat der laagste klasse — *Red.*].

NASCHRIFT

Ten laste is gelegd dat beklagde in het buitenland opzettelijk ongeoorloofd afwezig bleef; die omstandigheid is in de qualificatie niet terug te vinden.

W. H. V.

Krijgsraad te Velde West

Vonnis van 27 november 1963

President: Kolonel Mr. Dr. J. P. van Erk; *Leden:* Lt. Kolonels W. N. C. Swaving en M. Valkman.

Als dienstplichtige buiten werkelijke dienst doch in de tijd gedurende welke hij voor de dienst kon worden opgeroepen, vanuit een rijdende auto twee meerderen, marechaussees 1e klasse, die een soldaat hadden aangesproken, beledigd door hen toe te roepen „vuile flikkers”.

Geldboete.

(W.M.Sr. art. 60, 108; W.Sr. art. 24).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen P. H., geboren 11 augustus 1939, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, op of omstreeks 13 september 1963 circa 17.00 uur in de „gemeente Alkmaar, terwijl hij zich als dienstplichtig soldaat, registratie-„tief behorende tot het Depot Mobiele Colonne der Koninklijke Land-„macht buiten werkelijke dienst bevond, doch nog voor die dienst kon „worden opgeroepen, toen de marechaussees 1e klasse S. Boersma en „A. M. G. Hageman, beiden opsporingsambtenaren zich in uniform „gekleed belast met de garnizoenspatrouille in de gemeente Alkmaar „op de openbare weg de Camphuysenkade bevonden en aldaar een „soldaat hadden aangesproken, opzettelijk beledigend meergenoemde „marechaussees 1e klasse vanuit een auto, waarin hij hen voorbijreed, „heeft toegeschreeuwd „vuile flikkers”, zodanig dat dit vanuit het open „portierraam voor het publiek duidelijk verstaanbaar was, door welke „schuldwoorden genoemde marechaussees zich in hun eer en goede „naam aangetast gevoelden”;

Overwegende, dat beklaagde blijkens diens staat van dienst, voorkomende in de justitiële verklaring d.d. 25 oktober 1963, opgemaakt door het waarnemend Hoofd Leggerbureau Korps Mobiele Colonne te Utrecht, op 2 oktober 1960 na de eerste oefening, als dienstplichtige van de lichte 58-6, als soldaat met groot verlof is gezonden en met ingang van 1 maart 1963 registratief heringedeeld is bij het korps Mobiele Colonne;

Overwegende, dat beklaagde ten processe zakelijk heeft verklaard:

dat hij, terwijl hij als dienstplichtig soldaat, registratief behorend tot het Depot Mobiele Colonne der Koninklijke Landmacht, buiten werkelijke dienst was, doch nog voor dienst kon worden opgeroepen, op 13 september 1963 omstreeks 17.00 uur als passagier in een auto, welke werd bestuurd door J. V. J. Distel, reed in de gemeente Alkmaar over de Camphuysenkade in de richting van de Koelmalaan; dat hij vanuit die auto zag dat op genoemde Camphuysenkade twee marechaussees der 1e klasse, naar hem later bleek genaamd S. Boersma en A. M. G. Hageman, beiden gekleed in uniform, een soldaat hadden

aangehouden die geen baret op het hoofd had; dat hij zich aldaar boos over maakte en dat hij toen genoemde auto de marechausee's voorbijreed dezen door het open portierraam de woorden „vuile flikkers” heeft toegeschreeuwd; dat hij op dat moment naast de bestuurder van genoemde auto zat en een rode cognac-kleurige trui aanhad;

Overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal d.d. 2 oktober 1963, opgemaakt en gesloten door Sake Boersma en Albertus Martinus Gerardus Hageman, beiden marechausee 1e klasse, opsporingsambtenaar en behorende tot de brigade Alkmaar, zakelijk inhoudt als verklaring van:

Verbalisanten:

dat zij zich op 13 september 1963 omstreeks 17.00 uur, per rijwiel op garnizoenspatrouille en gekleed in de donkere uniform der Koninklijke Marechaussee, bevonden op de openbare weg de Camphuysenkade, ter hoogte van de Koelmalaan, binnen de bebouwde kom van de gemeente Alkmaar; dat zij toen aldaar een soldaat aanspraken, wiens tenue niet in orde was; dat er op dat moment een personenauto achter hen langs reed, van waaruit geschreeuw klonk; dat zij, zich omdraaiende, een groene personenauto, waarvan het rechter portierraam naar beneden gedraaid was, op een afstand van ongeveer 40 meter voorbij zagen rijden; dat zij voorts achter bedoeld portierraam een persoon zagen, gekleed in burger met een hel rood gekleurde trui aan; dat zij hoorden dat deze persoon naar hen riep: „vuile flikkers”; dat bedoelde personenauto onmiddellijk hierop achter de flats die langs de Koelmalaan staan verdween; dat zij nog juist gezien hadden dat het kenteken met de letters GK begon;

Johannes Bernadus Jozef Distel:

dat hij op 13 september 1963 omstreeks 17.00 uur met zijn auto, gekentekend GK 84-60, reed over de Camphuysenkade te Alkmaar, gaande in de richting van de Koelmalaan; dat naast hem Piet H. gezeten was, die toen een fel-kleurige trui droeg; dat hij vlakbij de Koelmalaan beide verbalisanten bij een militair zag staan; dat H. het raam omlaagdraaide en overluid naar verbalisanten riep: „vuile flikkers”;

Verbalisanten:

dat zij verdachte Pieter H. op 25 september 1963 hebben gehoord; dat zij de trui die verdachte tijdens diens verhoor droeg herkenden aan de bijzondere kleur; dat zij zich door de uitroep: „vuile flikkers” in hun goede naam en eer voelen aangetast;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„als militair opzettelijk een meerdere in het openbaar mondeling „beledigen”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 108 juncto artikel 60 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of

omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

[Volgt: veroordeling tot een geldboete van f 50, subs. 10 dagen hechtenis — *Red.*].

Krijgsraad te Velde West

Vonnis van 27 november 1963

President: Kolonel Mr. Dr. J. P. van Erk; *Leden:* Lt. Kolonels W. N. C. Swaving en M. Valkman.

Raadsman: Kapitein A. H. van Rijswijk.

Diefstal van benzine, meermalen gepleegd, waaronder enige malen gezamenlijk met een ander; voorts medeplichtigheid aan diefstal van benzine door, wachtcommandant zijnde, de sleutel van de garage beschikbaar te stellen voor diefstal.

Beklaagde, beroepskorporaal, veroordeeld tot 1 maand gevangenisstraf onvoorwaardelijk en ontslag uit de militaire dienst voorwaardelijk.

(W.M.Sr. art. 13-15, 23; W.Sr. art. 48, 310, 311).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen H. J. M., geboren 8 oktober 1934, beroepskorporaal 1e klasse, beklagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij, in werkelijke dienst als beroepskorporaal der eerste klasse „van de Koninklijke Landmacht:

„1. in of omstreeks de maand mei 1962 te Tilburg tezamen en in „vereniging met de korporaal der eerste klasse H. J. Z., althans alleen, „met het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening heeft weggenomen „een hoeveelheid benzine, toebehorende aan de Staat der Nederlanden, „in elk geval aan anderen of een ander dan aan hem, beklagde, en „genoemde Z. of één hunner;

„2. omstreeks maart/april 1963 te Tilburg tezamen en in vereniging „met de korporaal der eerste klasse H. J. Z., althans alleen, met het „oogmerk van wederrechtelijke toeëigening heeft weggenomen een „hoeveelheid benzine, toebehorende als voormeld;

„3. op of omstreeks 3 april 1963 te Tilburg tezamen en in ver- „eniging met de korporaal der eerste klasse H. J. Z., althans alleen, „met het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening heeft weggenomen „een hoeveelheid benzine, toebehorende als voormeld;

„4. op of omstreeks 28 februari 1963 te Tilburg, alwaar hij toen „dienst deed als wachtcommandant van de generaal-majoor Kromhout- „kazerne aldaar, toen de korporaal der eerste klasse H. J. Z. op het

„terrein dier kazerne, alzo op een onder zijn, beklaagdes, bijzondere „bewaking gestelde plaats, met het oogmerk van wederrechtelijke toe- „eigening wegnam een hoeveelheid benzine, toebehorende als voor- „meld, opzettelijk behulpzaam is geweest bij het plegen van het mis- „drijf, althans opzettelijk daartoe gelegenheid en middel heeft ver- „schaft, door alstoen aldaar (zoals onderling was afgesproken) opzette- „lijk de sleutel van de loods, waaruit Z. die benzine wilde stelen, welke „sleutel hij, beklaagde, als wachtcommandant onder zich had, aan Z. „voornoemd ter hand te stellen, opdat Z. daarmee die loods kon „openen en de benzine kon wegnemen, hetgeen is geschied”;

Overwegende: enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe zakelijk heeft verklaard: dat hij, terwijl hij als beroepskorporaal der eerste klasse van de Koninklijke Landmacht in werkelijke dienst was:

1e. in mei 1962 te Tilburg in de Generaal-Majoor Kromhout-kazerne in loods 5 samen en na overleg met de korporaal der 1e klasse Z. omstreeks 35 liter benzine heeft afgetapt uit de benzinetank van een militaire vrachtauto, welke benzine, naar hij wist, toebehoorde aan de Staat der Nederlanden; dat Z. en hij dit deden met de bedoeling die benzine te verbruiken in hun privé-auto's, hetgeen in feite ook is geschied; dat zij van niemand recht of toestemming hadden die benzine weg te nemen en zich toe te eigenen;

2e. omstreeks maart/april 1963 in loods Y van genoemde kazerne samen en na overleg met genoemde Z. omstreeks 35 liter benzine heeft afgetapt uit de tank van een militaire vrachtauto in hun eigen jerrycans, met de bedoeling die benzine in hun privé auto's te verbruiken, hetgeen in feite ook is geschied; dat ook die benzine aan de Staat der Nederlanden toebehoorde; dat zij van niemand recht of vergunning hadden deze benzine af te tappen en zich toe te eigenen;

3e. in de nacht van 2 op 3 april 1963 in loods S in voornoemde kazerne wederom 35 liter benzine heeft afgetapt uit de tank van een militaire vrachtauto, welke benzine toebehoorde aan de Staat der Nederlanden, met de bedoeling die benzine te verbruiken in zijn privé auto en in die van Z. voornoemd; dat Z. die nacht wachtcommandant was in die kazerne en als zodanig de sleutel van die loods onder zijn berusting had, welke sleutel hij van Z. ter beschikking heeft gekregen; dat hij de jerrycans met de afgetapte benzine in de privé auto's van hem en van Z. heeft gelegd; dat hij en Z. van niemand recht of toestemming hadden die benzine weg te nemen en zich toe te eigenen;

4e. van 27 februari 1963 tot 29 februari 1963 07.00 uur wachtcommandant is geweest van de Kromhoutkazerne te Tilburg; dat hij tevoren met Z. voornoemd had afgesproken dat zij die nacht weer benzine uit militaire vrachtauto's in loods S van genoemde kazerne zouden aftappen; dat die loods was afgesloten met een sleutel, die hij als wachtcommandant onder zijn berusting had; dat hij op 27 februari 1963 te omstreeks 23.30 uur deze sleutel ter hand heeft gesteld aan Z. met de bedoeling dat deze daarmee de loods zou openen en daar voor ieder van hen een jerrycan benzine zou kunnen aftappen uit militaire

vrachtauto's; dat dit laatste ook is gebeurd; dat zij ook deze benzine in hun privé auto's gebruikt hebben; dat hij en Z. geen recht of toestemming hadden aldus te handelen;

Overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal d.d. 16 september 1963, opgemaakt en gesloten door Petrus Gerardus Johannes Franciscus Nabuurs, wachtmeester der Koninklijke Marechaussee, Brigade Tilburg, zakelijk inhoudt als verklaring van:

Hendrikus Johannes Z.:

dat hij in 1955 of 1956 als korporaal-rijnstructeur is geplaatst bij het Regiment Aan- en Afvoertroepen te Tilburg, gelegerd in de Generaal-Majoor Kromhoutkazerne; dat hij omstreeks begin mei 1962 de korporaal M. heeft voorgesteld eens wat benzine uit verschillende militaire lesauto's in die kazerne af te tappen en voor hun beider eigen auto's te gebruiken; dat M. hiermede direct instemde; dat hij toen begin mei 1963 samen met M. in loods S van genoemde kazerne uit de militaire lesauto, gekentekend KO 05-91, een door hem — getuige — meegebrachte jerrycan met benzine heeft gevuld en daarna een jerrycan van M. uit een ander militair voertuig; dat zij na de cans nagenoeg gevuld te hebben deze in hun respectieve privé auto's hebben gelegd; dat M. en hij die benzine voor hun auto's hebben gebruikt;

dat hij daarna ongeveer eind april 1963 nog een keer samen met M. benzine is gaan aftappen in de loods Y van genoemde kazerne uit de militaire auto's die daar stonden; dat zij na de jerrycans gevuld te hebben daarmede naar de auto van M. zijn gelopen; dat zij met de jerrycans in die auto de kazerne hebben verlaten;

dat M. en hij begin april 1963, toen hij — getuige — was aangevoerd als wachtcommandant in voornoemde kazerne voor een periode van 19.00 uur tot 07.00 uur, afspraken om weer benzine voor hen beiden af te tappen; dat M. op de avond dat hij — getuige — wachtcommandant was de sleutel van loods S bij hem zou komen halen; dat op die avond te omstreeks 24.00 uur M. bij hem in het wachtgebouw kwam; dat hij daarop de sleutel van loods S, die hij als wachtcommandant onder zijn berusting had, aan M. heeft gegeven; dat hij op dat moment wist, dat M. ook een jerrycan benzine voor hem zou aftappen uit militaire vrachtauto's, zoals hij dat ook voor M. had gedaan; dat enige tijd later M. de sleutel kwam terugbrengen en zei dat hij zijn — getuiges — jerrycan zolang in zijn eigen auto had geborgen; dat hij enige tijd later die jerrycan uit die auto heeft genomen en in zijn eigen auto heeft gelegd;

dat hij omstreeks eind februari 1963 weer benzine wilde aftappen; dat, toen M. en hij wisten dat M. tijdens een nachtwacht van 19.00 uur tot 07.00 uur wachtcommandant zou zijn, zij afspraken dat hij — getuige — die avond bij M. de sleutel zou komen halen; dat toen M. eind februari 1963 bedoelde wacht had, hij omstreeks 23.30 uur naar het wachtgebouw is gelopen; dat M. hem de sleutel van de achterdeuren van loods S gaf benevens de sleutels van diens auto; dat zij hadden afgesproken dat hij twee cans zou vullen; dat hij toen in loods S uit meerdere militaire auto's benzine heeft afgetapt; dat hij een van de

gevulde jerrycans in zijn eigen auto en één in die van M. heeft gelegd; dat hij de sleutels van loods S toen weer teruggebracht heeft bij M.; dat hij van niemand recht of toestemming had benzine uit militaire voertuigen weg te nemen en voor zichzelf te gebruiken;

Alexander Johannes van Wessel:

dat hij uit hoofde van zijn functie van kapitein-adjutant van het Regiment Aan- en Afvoertroepen weet dat niemand bij dat onderdeel recht of toestemming heeft gekregen Rijksbenzine uit militaire voertuigen weg te nemen en voor zichzelf te gebruiken;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmidelen — ieder bewijsmiddel slechts gebezigd ten aanzien van het feit en/of de feiten waarop het betrekking heeft — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, voor wat betreft het onder 1 en 3 ten laste gelegde met dien verstande dat hij heeft gehandeld tezamen en in vereniging met de korporaal der eerste klasse H. J. Z., voor wat betreft het onder 2 ten laste gelegde met dien verstande dat hij alleen handelde en voor wat betreft het onder 4 ten laste gelegde met dien verstande dat hij opzettelijk gelegenheid en middel tot het plegen van het misdrijf heeft verschaft;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

I. „*Diefstal door twee of meer verenigde personen, meermalen „gepleegd”*”;

II. „*Diefstal*”;

III. „*Medeplichtigheid aan het misdrijf van diefstal*”, voorzien en strafbaar gesteld bij:

I. Artikel 311 junctis de artikelen 310 en 57 van het Wetboek van Strafrecht;

II. Artikel 310 van het Wetboek van Strafrecht;

III. Artikel 310 juncto artikel 48 van het Wetboek van Strafrecht; Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat beklaagde van 1 september 1963 tot 3 september 1963 voorlopig arrest heeft ondergaan;

Overwegende, dat de Krijgsraad beklaagde op grond van de gepleegde feiten ongeschikt zou achten om in de militaire dienst te blijven, indien hij tijdens de te bepalen proeftijd na te melden voorwaarden niet naleeft, doch in elk geval niet zodanig ongeschikt dat hij voor goed van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen behoort te worden ontzet;

[Volgt: veroordeling tot gevangenisstraf v.d.t.v. 1 maand met aftrek van voorarrest (2 dagen) en ontslag uit de militaire dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen; het ontslag voorwaardelijk met een proeftijd van 2 jaren — *Red.*].

Krijgsraad te Velde West

Vonnis van 27 november 1963

President: Kolonel Mr. Dr. J. P. van Erk; *Leden:* Lt. Kolonels W. N. C. Swaving en M. Valkman.

Raadsvrouwe: Mr. L. Bienen.

Als bestuurder van een scooter niet voldaan aan een stopsein, hem door een politie-brigadier gegeven door middel van het op en neer bewegen van een rode lantaarn. Voorts: gereden met die scooter zonder dat aan hem een rijbewijs was afgegeven.

(W.Sr. art. 184; W.V.W. art. 9).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen E. M. L., geboren 20 september 1942, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, in werkelijke dienst als dienstplichtig soldaat van de Koninklijke Landmacht, op of omstreeks 19 september 1963 te ongeveer „20.00 uur te Winterswijk als bestuurder van een tweewielig motorrijtuig (scooter) heeft gereden over de voor het openbaar rijverkeer „openstaande Misterweg:

„1. zonder dat aan hem door het daartoe bevoegde gezag was afgegeven een alstoen geldig rijbewijs voor het besturen van zodanig „motorrijtuig;

„2. en toen opzettelijk niet heeft voldaan aan een bevel om te „stoppen, hem krachtens wettelijk voorschrift gedaan door de in uniform geklede brigadier van gemeentepolitie der gemeente Winterswijk „A. Hoogenberg, die op genoemde weg ter controle op de juiste naleving der verkeersvoorschriften en derhalve belast met het opsporen „van strafbare feiten had post gevat en die hem genoemd bevel gaf „door middel van het duidelijk zichtbaar op en neer bewegen van een „in de richting van hem, beklaagde, helder rood licht uitstralende „lantaarn, zijnde beklaagde alstoen aldaar opzettelijk niet gestopt, „maar met onverminderde snelheid op genoemde scooter die brigadier „van gemeentepolitie voorbijgereden”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe zakelijk heeft verklaard: dat hij, terwijl hij in werkelijke dienst was als dienstplichtig soldaat der Koninklijke Landmacht, op 19 september 1963 omstreeks 20.00 uur te Winterswijk als bestuurder van een tweewielig motorrijtuig scooter, merk Heinkel, gekentekend UH 76-06, daarmee heeft gereden over de voor het openbaar verkeer openstaande weg de Misterweg,

zonder dat aan hem was afgegeven een rijbewijs geldig voor het besturen van een dergelijk motorrijtuig; dat hij, aldus rijdende, ter hoogte van de Watertoren op een plaats goed verlicht door natriumlampen, zag dat aan hem door een in uniform geklede functionaris van politie een bevel werd gegeven om te stoppen, door het op en neer bewegen van een in zijn richting schijnende, rood licht licht uitstralende, lantaarn; dat hij dit stopstein goed heeft gezien en wist dat het hem gegeven werd door een politiefunctionaris; dat hij toen willens en wetens niet heeft gestopt maar met onverminderde snelheid is doorgereden op genoemde scooter, daarbij zo dicht langs genoemde politiefunctionaris rijdende, dat diens lantaarn tegen het windscherm van de scooter tikte; dat bedoelde politiefunctionaris, naar hem later bleek, de brigadier van gemeentepolitie van Winterswijk, A. Hoogenberg was;

Overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal d.d. 7 oktober 1963, opgemaakt en gesloten door Alle Hoogenberg en Hendrik Lutke Schipholt, respectievelijk brigadier en hoofdagent van gemeentepolitie te Winterswijk, zakelijk inhoudt als verklaring van:

Verbalisanten:

dat zij zich op 19 september 1963 omstreeks 20.00 uur in uniform gekleed, bevonden op de voor het openbaar rij- en ander verkeer openstaande weg de Misterweg te Winterswijk, ter controle op de juiste naleving van de verkeersvoorschriften; dat de weg op het punt waar zij stonden zeer goed verlicht werd door natriumlampen; dat toen over genoemde Misterweg, komende uit de richting van het centrum van Winterswijk en gaande in de richting Aalten, een tweewielig motorrijtuig naderde, bestuurd door een jonge man;

1e Verbalisant:

dat hij, teneinde van die bestuurder de inzage te kunnen vorderen van een aan hem afgegeven rijbewijs voor het motorrijtuig als waarmede hij over de weg reed en het voor het door hem bestuurde motorrijtuig afgegeven kentekenbewijs, besloot genoemde bestuurder met diens motorrijtuig te laten stoppen; dat hij, toen dit motorrijtuig hen tot op een afstand van omstreeks 40 meter was genaderd, van de bestuurder daarvan vorderde dat deze het voertuig zou doen stilhouden; dat hij hiertoe een rood licht stralende lantaarn in de richting van die bestuurder hield en deze lantaarn op en neer bewoog; dat bedoelde bestuurder niet aan zijn vordering tot stilhouden voldeed, doch met onverminderde snelheid doorreed; dat toen de scooter hen passeerde, het op die scooter gemonteerde windscherm in aanraking kwam met zijn rechterhand en met de lantaarn die hij hanteerde;

Verbalisanten:

dat zij zich terstond nadat het motorrijtuig hen was voorbijgereden omdraaiden en toen zagen dat bedoeld motorrijtuig gekentekend was UH 76-06;

Overwegende, dat blijkens een ten processe overgelegde en aan beklagde getoonde schriftelijke verklaring d.d. 29 oktober 1963 van het Bureau Rijbewijzen van de Provinciale Griffie Gelderland aan beklagde geen rijbewijs geldig voor de categorie A is afgegeven;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — ieder bewijsmiddel slechts gebezigd ten aanzien van het feit en/of de feiten waarop het betrekking heeft, genoemde verklaring van het Bureau Rijbewijzen van de Provinciale Griffie Gelderland slechts gebezigd in verband met de inhoud van de overige bewijsmiddelen — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

- I. „overtreding van het verbod van artikel 9 eerste lid van de Wegenverkeerswet, met betrekking tot het voorschrift nopens het rijbewijs als bedoeld in het eerste lid aanhef en onder ten 3e van dat wetsartikel in voege als in artikel 2 van die wet geregeld, „door de Kroon gegeven”;
 - II. „opzettelijk niet voldoen aan een bevel krachtens wettelijk voorschrift gedaan door een ambtenaar belast met of bevoegd verklaard tot het opsporen of onderzoeken van strafbare feiten”;
- voorzien en strafbaar gesteld bij I artikel 35 van de Wegenverkeerswet junctis de artikelen 9 en 2 van de Wegenverkeerswet; II artikel 184 van het Wetboek van Strafrecht junctis de artikelen 29 van de Wegenverkeerswet, 2 en 7 van het Wegenverkeersreglement en § 16 van de Bijlage van het Wegenverkeersreglement;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon des daders;

[Volgt: veroordeling tot twee geldboeten, van *f* 10 en *f* 30, subs. 2 en 6 dagen hechtenis — *Red.*].

Krijgsraad te Velde West

Vonnis van 20 december 1963

President: Lt.-Kolonel Mr. D. J. R. Buisman (plv.); *Leden:* Lt.-Kolonels W. N. C. Swaving en M. Valkman.

Raadsman: Kapitein W. G. Tibben.

Desertie, waarbij de schuldige zich naar het buitenland verwijdert: opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid met het oogmerk, zich voor goed aan zijn dienstverplichtingen te onttrekken, waarna hij — circa 3 maanden later — aan de grens door de Duitse grenspolitie aan de Koninklijke Marechaussee werd overgegeven.

(W.M.Sr. art. 98, 99).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen C. J., geboren 27 augustus 1940, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij, dienende als dienstplichtig soldaat bij het 41 Pantser Infanterie Bataljon der Koninklijke Landmacht te Ermelo, aldaar, in „tijd van oorlog op of omstreeks 12 juli 1960 niet van verlof bij zijn „voormeld onderdeel is teruggekeerd al dan niet met het oogmerk om „zich voorgoed aan zijn dienstverplichtingen te onttrekken en daarvan „sindsdien opzettelijk ongeoorloofd en onafgebroken afwezig is gebleven waarbij hij zich naar het buitenland te weten Frankrijk, Italië „en Duitsland heeft verwijderd, tot hij op 17 oktober 1963 aan de „Duits-Nederlandse grens bij de doorlaatpost Oldenzaal station NS „door de Duitse grenspolitie aan de Koninklijke Marechaussee werd „overgegeven en in arrest gesteld”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklagde ten processe zakelijk heeft verklaard: dat hij, terwijl hij als dienstplichtig soldaat bij het 41 Bataljon Stoottroepen der Koninklijke Landmacht in Ermelo in werkelijke dienst was, aldaar op 12 juli 1960 niet van verlof bij genoemd onderdeel is teruggekeerd, met de bedoeling zich voorgoed aan zijn verdere dienstverplichtingen te onttrekken en sindsdien willens en wetens en onafgebroken daarvan afwezig is gebleven, totdat hij op 17 oktober 1963 aan de Nederlands-Duitse grens bij de douanepost Oldenzaal door de Duitse grenspolitie aan de Koninklijke Marechaussee werd overgegeven; dat hij gedurende deze afwezigheid onder meer in Frankrijk, Italië en Duitsland heeft vertoefd;

Overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal, d.d. 17 oktober 1963, opgemaakt en gesloten door Herman Jan Mulder, wachtmeester der eerste klasse der Koninklijke Marechaussee, Brigade Oldenzaal, zakelijk inhoudt als verklaring van:

Verbalisant:

dat hij op 17 oktober 1963 te omstreeks 11.00 uur aan de doorlaatpost Oldenzaal-station van een beambte van de Duitse Grenzschutzstelle Bentheim/Bahnhof heeft overgenomen een persoon genaamd Cornelis J., geboren te Rotterdam 27 augustus 1940; dat deze persoon in het bezit was van een Nederlands laissez passer afgegeven op 16 oktober 1963 door het Nederlandse Consulaat te Hannover;

Overwegende, dat een schriftelijke verklaring d.d. 25 november 1963, opgemaakt en getekend door de Luitenant-Kolonel J. van Elsen, commandant van het 41 Pantser Infanterie Bataljon te Ermelo zakelijk inhoudt als verklaring van:

Relatant:

dat soldaat Cornelis J., registratienummer . . . , van 12 juli 1960 tot 17 oktober 1963 onafgebroken zonder recht of vergunning, afwezig is geweest van diens onderdeel het 41 Pantser Infanterie Bataljon tot 4 mei 1962 gelegerd te Ermelo;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — genoemde schriftelijke verklaring slechts gebezigd in verband met de inhoud van de overige bewijsmiddelen —

wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan — met dien verstande dat hij niet is teruggekeerd met het oogmerk zich voorgoed aan zijn dienstverplichtingen te onttrekken;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„desertie in tijd van oorlog gepleegd, waarbij de schuldige zich naar „het buitenland verwijdert”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 98 juncto artikel 99 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat beklagde op 17 oktober 1963 in voorlopig arrest is gesteld en de aard en omstandigheden der zaak vorderen dat dit arrest gehandhaafd blijft;

[Volgt: veroordeling tot gevangenisstraf voor de tijd van 6 maanden, met aftrek van voorarrest, en bekrachtiging van het bestaande arrest — *Red.*].

ADMINISTRATIEVE RECHTSPRAAK

Centrale Raad van Beroep

11 maart 1964

(M.A.W. 1963/K 13)

Voorzitter: Mr. A. Blom (fgd.); *Leden:* Mr. E. H. Nuver en Mr. U. J. W. Sibmacher van Nooten.

(Ambtenarenwet 1929, art. 3; Mil. Ambtenarenwet 1931, art. 4 en 12; Beoordelingsvoorschrift kader luchtmacht)

Niet de Centrale Raad van Beroep is bevoegd in eerste en enige aanleg van het onderhavige beroep, gericht tegen een beschikking genomen op een bezwaarschrift van een sergeant I inzake enkele punten van waardering van een beoordelingslijst, kennis te nemen, maar het Ambtenarenrecht te 's-Gravenhage.

Immers slechts dan is sprake van een besluit, als bedoeld onder a en onder b van artikel 3 lid 2 der Ambtenarenwet 1929, indien het administratief beroep en de commissie, als in die bepaling bedoeld, berusten op een algemeen verbindend voorschrift.

De regels omtrent het administratief beroep en de commissie voor bezwaarschriften, gegeven in het onderhavige beoordelingsvoorschrift,

voldoen echter niet aan die voorwaarde. Immers moeten voorschriften betreffende administratieve instanties, als bedoeld in het tweede en derde lid van artikel 3 van de Ambtenarenwet 1929, voorzover deze mogelijk worden gemaakt, volgens artikel 12 der Militaire Ambtenarenwet 1931 bij of krachtens algemene maatregel van bestuur worden vastgesteld, maar genoemd beoordelingsvoorschrift is een ministeriële beschikking, welke niet steunt op een bepaling van wet of algemene maatregel van bestuur.

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

inzake: A., wonende te B., klager, voor wie ter openbare terechtzitting als gemachtigde is opgetreden Mr. J. Schuurmans, advocaat te 's-Gravenhage, tegen de Plaatsvervangend Chef van de Luchtmachtstaf, te 's-Gravenhage, verweerder, voor wie ter openbare terechtzitting als gemachtigde is opgetreden Mr. C. H. van der Pols, majoor der Koninklijke luchtmacht, wonende te Voorburg.

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

Gezien de gedingstukken en gehoord bovengenoemde gemachtigden;

WAT AANGAAT DE FEITEN VAN HET TWISTGEDING:

Overwegende dat omtrent klager, sergeant eerste klasse der Koninklijke luchtmacht, op 31 januari 1963 een beoordelingslijst is opgemaakt ingevolge het „Beoordelingsvoorschrift kader luchtmacht” — nader aan te halen als: het Beoordelingsvoorschrift — en hem op 15 maart 1963 terzake een kennisgeving, als bedoeld in artikel 8 lid 3 van het Beoordelingsvoorschrift, is uitgereikt, houdende de punten van waardering uit die beoordelingslijst, waarvan verbetering door het dienstbelang wordt gevorderd;

Overwegende dat klager op grond van het bepaalde in artikel 10 van het Beoordelingsvoorschrift tegen die punten van waardering beroep heeft ingesteld bij verweerder en deze — gezien het advies van de door verweerder samengestelde commissie voor bezwaarschriften als bedoeld in artikel 11 van het beoordelingsvoorschrift — op 21 juni 1963 op het bezwaarschrift beschikkende, de aangevoerde bezwaren gedeeltelijk gegrond heeft verklaard, heeft bepaald dat de waardering, vermeld bij punt 9, zal worden gewijzigd van „C” in „CD” en dat de beoordelingslijst voor het overige dient te worden gehandhaafd, en voorts heeft verstaan dat de desbetreffende kennisgeving als punten waarvan verbetering door het dienstbelang wordt gevergd uitsluitend zal vermelden punt 12 met de waardering „C” en punt 19 met de waardering „3”;

Overwegende dat klager bij voornoemde gemachtigde Mr. J. Schuurmans tegen voormeld besluit van verweerder bij de Raad beroep heeft ingesteld en op de bij klaagschrift ontwikkelde gronden in hoofdzaak heeft verzocht de onderhavige beoordeling te wijzigen;

Overwegende dat Mr. Schuurmans, voornoemd, na kennis te hebben genomen van het rapport der commissie voor bezwaarschriften, bij schrijven van 19 september 1963 onder meer heeft gesteld, dat zijns inziens het bestreden besluit niet valt onder het bepaalde in artikel 3

lid 2 der Ambtenarenwet 1929; reden waarom hij heeft verzocht het ingestelde beroep ter behandeling te verwijzen naar het Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage, rechtsprekende in militaire ambtenarenzaken;

Overwegende dat 's Raads fungerende voorzitter bij schrijven van 31 oktober 1963 Mr. Schuurmans voornoemd, onder verwijzing naar 's Raads uitspraak van 30 oktober 1963, MAW. 1963/K2¹⁾ — in welke zaak Mr. Schuurmans eveneens als gemachtigde van de klager was opgetreden — heeft gevraagd te berichten of hij zijn verzoek de onderwerpelijke zaak ter behandeling naar genoemd Ambtenarengerecht te verwijzen handhaaft, en zo ja, de gronden voor zijn verzoek mede te delen;

Overwegende dat Mr. Schuurmans bij schrijven van 14 november 1963 heeft medegedeeld zijn vorenvermeld verzoek te handhaven en de gronden daartoe heeft uiteengezet;

Overwegende dat ingevolge bij schrijven van 20 november 1963 van 's Raads fungerende voorzitter gedaan verzoek, verweerders gemachtigde bij schrijven van 18 december 1963 heeft uiteengezet op welke gronden hij van mening is, dat de Raad bevoegd is van het onderhavige twistgeding in eerste en enige aanleg kennis te nemen;

IN RECHTE:

Overwegende dat allereerst beantwoording behoeft de vraag, of de Raad bevoegd is van het onderwerpelijke twistgeding in eerste en enige aanleg kennis te nemen;

Overwegende dat dit het geval is, indien het bestreden besluit van verweerder d.d. 21 juni 1963 moet worden aangemerkt als een besluit, gelijk bedoeld in artikel 3 lid 2 der Ambtenarenwet 1929, derhalve als een in administratief beroep genomen besluit en/of als een besluit door een administratief orgaan genomen nadat een krachtens algemeen verbindende regels optredende commissie in de zaak een advies of uitspraak heeft gegeven;

Overwegende dat het bestreden besluit in beginsel geacht zou kunnen worden te zijn zowel een besluit in administratief beroep genomen, als een besluit genomen nadat een commissie in de zaak een advies gegeven heeft;

dat immers het besluit van verweerder is zowel een beslissing op het beroep, bij hem ingevolge artikel 10 van het Beoordelingsvoorschrift ingesteld tegen de bij voormelde kennisgeving medegedeelde punten van waardering, alsook een besluit, genomen nadat een commissie, als bedoeld in artikel 11 van het Beoordelingsvoorschrift, met betrekking tot die punten van waardering een advies aan verweerder had uitgebracht;

Overwegende dat de Raad in vroegere analoge gevallen, zij het implicite, zich bevoegd heeft geacht van een beroep als het onderhavige in eerste en enige aanleg kennis te nemen, maar nader van oordeel is geworden dat hij tot kennismeming in eerste en enige aanleg van een dergelijk beroep niet bevoegd is;

dat toch omtrent het onderhavige administratief beroep en de onder-

¹⁾ Opgenomen hiervóór op blz. 191 e.v. (*Red. M.R.T.*).

havige commissie van advies regels zijn gegeven in het Beoordelingsvoorschrift, hetwelk is vastgesteld bij beschikking van de toenmalige Minister van Oorlog d.d. 6 december 1956, en waarvan volgens artikel 23 van dit voorschrift de inwerkingtreding is bepaald op 1 januari 1957;

dat in de considerans van deze ministeriële beschikking geen melding is gemaakt van enige bepaling ener wet of van een algemene maatregel van bestuur, waarop die beschikking zou zijn gegrond;

dat echter artikel 12 aanhef en onder j der Militaire Ambtenarenwet 1931 bepaalt dat, voorzover deze onderwerpen niet reeds bij of krachtens de wet zijn geregeld, bij of krachtens algemene maatregel van bestuur worden vastgesteld voorschriften betreffende administratieve instanties, als bedoeld in het tweede en derde lid van artikel 3 van de Ambtenarenwet 1929, voorzover deze worden mogelijk gemaakt;

dat de gemachtigde van verweerder desgevraagd heeft verklaard, dat hem geen bepaling ener wet of van een bij of krachtens algemene maatregel van bestuur gegeven voorschrift bekend is, waarop het Beoordelingsvoorschrift steunt, en ook de Raad enige zodanige bepaling niet bekend is;

dat in dit verband opmerking verdient, dat in het bij algemene maatregel van bestuur vastgestelde, ook op klager toepasselijke „Reglement „voor de militaire ambtenaren der Koninklijke landmacht en der Koninklijke luchtmacht” wel een bepaling voorkomt met betrekking tot de beoordeling van officieren, namelijk artikel 93 — hetwelk voorschrijft dat het aanhouden van beoordelingslijsten van officieren geschiedt volgens door de Kroon bij algemene maatregel van bestuur gestelde of nader te stellen regelen —, doch niet een bepaling met betrekking tot de beoordeling van onderofficieren;

dat voorts opmerking verdient, dat met betrekking tot de militairen der zeemacht in het bij algemene maatregel van bestuur vastgestelde „Reglement rechtstoestand militairen zeemacht” in artikel 89 is bepaald, dat naar door de betrokken minister te stellen regelen over de militair beoordelingen worden opgemaakt en dat een militair, aan wie een beoordeling is medegedeeld, bevoegd is tegen die beoordeling zijn bezwaren in te brengen;

Overwegende dat uit het eerder overwogene volgt, dat het bij het Beoordelingsvoorschrift geregelde administratief beroep en de daarbij ingestelde commissie van advies niet berusten op enig bij of krachtens algemene maatregel van bestuur gegeven voorschrift;

Overwegende dat mitsdien — daar voor de toepassing van artikel 3 lid 2 der Ambtenarenwet 1929 slechts dan sprake is van een besluit als bedoeld onder a en onder b van dit lid 2, indien het administratief beroep en de commissie, als in die bepaling bedoeld, berusten op een algemeen verbindend voorschrift — de Raad niet bevoegd is van het onderhavige beroep in eerste en enige aanleg kennis te nemen, doch, op grond van het bepaalde in artikel 4 der Militaire Ambtenarenwet 1931, bevoegd tot kennisneming daarvan in eerste aanleg is het Ambtenarenrecht te 's-Gravenhage;

Overwegende dat de Raad te dezen buiten beschouwing kan laten, of het Beoordelingsvoorschrift, inzoverre dit voorschrift regelen met betrekking tot het geven van beoordelingen bevat, afkomstig is van een tot het vaststellen hiervan bevoegd gezag;

Overwegende dat de onderhavige zaak blijkens het eerder overwogene met toepassing van het bepaalde in artikel 70 der Ambtenarenwet 1929 juncto artikel 2 der Militaire Ambtenarenwet 1931 moet worden verwezen naar het bevoegde gerecht, en derhalve beslist moet worden als volgt:

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN,

Verklaart zich onbevoegd van de onderhavige zaak in eerste en enige aanleg kennis te nemen;

Verwijst de zaak naar het Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage.

NASCHRIFT

Om zijn bevoegdheid om in eerste en enige aanleg kennis te nemen van een beroep tegen een besluit van de Minister van Defensie, genomen op een bezwaarschrift van een officier inzake een over hem uitgebrachte beoordeling, te staven (zie de op blz. 191 e.v. gepubliceerde uitspraak M.A.W. 1963/K 2), ging de Centrale Raad van Beroep voor twee ankers liggen, overwegende dat zulk een besluit zowel voldoet aan de omschrijving van artikel 3 lid 2 onder a als aan die van artikel 3 lid 2 onder b der Ambtenarenwet 1929, waarbij het feit dat het Besluit beoordeling officieren landmacht een algemene maatregel van bestuur is een beslissende rol speelde (zie de rechtsoverwegingen 7 en 9 van die uitspraak). Aan de in artikel 12 aanhef en onder j der Mil. Ambt.wet 1931 gestelde eis „bij of krachtens algemene maatregel van „bestuur” was immers voldaan.

Deze ankers zijn echter weggeslagen, nu het onderwerpelijke — voor het kader geldende — beoordelingsvoorschrift niet een algemene maatregel van bestuur is en evenmin krachtens een dergelijke maatregel is vastgesteld. Het reglement voor de militaire ambtenaren der Koninklijke landmacht en der Koninklijke luchtmacht bevat n.l. geen enkele bepaling met betrekking tot de beoordeling van onderofficieren. Het gevolg is dat nu het Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage in eerste aanleg zal gaan oordelen over besluiten betreffende beoordelingen van onderofficieren.

Men zie ook nog 's Raads uitspraak van 13 maart 1963, A.W. 1962/K 32, gepubliceerd in de Administratieve en Rechterlijke Beslissingen 1964, blz. 12, waarbij de Raad zich onbevoegd verklaarde omdat voorschriften betreffende administratieve instanties als bedoeld in artikel 3 van de Ambtenarenwet 1929, krachtens artikel 125 lid 2 van die wet slechts door het bevoegde gezag der gemeente (te dezen de gemeenteraad) kunnen worden gegeven, en de aan het college van burgemeester en wethouders verleende bevoegdheid tot het geven van nadere voorschriften inzake de verdienstebeloning niet insluit de bevoegdheid tot het geven van voorschriften nopens het instellen van administratief beroep.

A. B.

VRAGENBUS

Gedeeltelijke vrijlating van krijgsgevangenen op erewoord of belofte

Van hooggeachte zijde ontving de Redactie de volgende vraag.

In het artikel „De vrijlating van krijgsgevangenen op erewoord of „belofte” in het M.R.T. LIV (1963) blz. 669 e.v. schrijft Mr. F. KALSHOVEN, Luitenant ter Zee (A) 1ste klasse, op blz. 677/678 o.m.:

„De Nederlandse militair, in krijgsgevangenschap verzeild geraakt, „kan gemakkelijk worden geconfronteerd met een aanbod tot gedeeltelijke vrijlating (voor doktersbezoek, voor wandelingen buiten het kamp „in het belang van zijn geestelijke gezondheid, voor bewegingsvrijheid „in afwachting van repatriatie als invalide) en zal dan verkeren in vrijwel dezelfde situatie van onzekerheid als zijn lotgenoten in de Tweede Wereldoorlog. Vrijwel dezelfde situatie, niet geheel: leest hij namelijk „in zijn Reglement betreffende de Krijgstucht niet alleen het aan vrijlating in het bijzonder gewijde art. 26 f maar ook het daaraan voorafgaande artikel, dan zou het best eens kunnen zijn dat hij daarin een verbod meent te moeten onderkennen van aanvaarding van de hem geboden gedeeltelijke vrijlating. Art. 26 e zegt immers:

„„Het is de krijgsgevangen militair niet geoorloofd:

„„a. van de vijand gunsten te aanvaarden die niet worden verleend aan zijn medegevangenen, die in gelijke omstandigheden verkeren;

„„b. zich tegenover de vijand te verbinden tot handelingen of verzuimen welke in strijd zijn met zijn plicht als militair.”

„En de vijand zal wel de belofte vragen, dat de gevangene van zijn gedeeltelijke vrijheid geen gebruik zal maken om een ontvluchting te wagen. Verbindt de gevangene zich daarmee tot een handeling of verzuim, dat in strijd is met zijn plicht als militair? Art. 26 d legt hem immers op, te ontvluchten wanneer zich daartoe een geschikte gelegenheid voordoet!

„Aldus zal de krijgsgevangene zich gesteld zien voor een aantal vragen, waarop de antwoorden niet met volle zekerheid kunnen worden gegeven.”

„Nederland, een land met een eerbiedwaardige humanitaire traditie, heeft dan ook mijns inziens de plicht, de ingevoerde (en overigens zeer nuttige) aanvulling van het Reglement betreffende de Krijgstucht nogmaals aan te vullen, en wel met een uitdrukkelijke bevoegdheidsverklaring van de Nederlandse militair, in krijgsgevangenschap onder bepaalde omstandigheden gedeeltelijke vrijlating op erewoord of belofte te aanvaarden.” enz.

Indien deze plicht inderdaad bestaat, is het dan niet geraden dat de Regering maatregelen treft, teneinde tot aanvulling van art. 26 f van het Reglement betreffende de Krijgstucht met een bepaling over gedeeltelijke vrijlating op erewoord of belofte te geraken?

Antwoord.

Het Verdrag van Genève betreffende de behandeling van krijgsgevangenen, van 12 augustus 1954 (goedgekeurd bij de wet van 19 mei 1954, Stb. 248), verder te noemen het Verdrag, waarbij door Nederland geen voorbehouden zijn gemaakt, onderscheidt:

1. rechtstreekse terugzending naar het eigen land en onderbrenging op onzijdig gebied van de ernstige zieke en zwaar gewonde krijgsgevangenen. Deze mogen niet voor actieve militaire dienst worden gebruikt; zij leggen geen erewoord of belofte af (art. 109, 110, 117 van het Verdrag);

2. algehele of gedeeltelijke in vrijheidstelling op erewoord of belofte, voor zover de wetten van de Mogendheid tot welke zij behoren, hun zulks veroorloven. Deze maatregel zal in het bijzonder worden genomen in de gevallen waarin deze kan strekken tot verbetering van de gezondheidstoestand der krijgsgevangenen. Geen krijgsgevangene zal echter worden gedwongen zijn vrijheid op erewoord of belofte te aanvaarden (art. 21, lid 2 van het Verdrag).

Krijgsgevangenen die overeenkomstig de wetten en reglementen van hun land op erewoord of belofte zijn vrijgelaten, zijn verplicht nauwgezet de verplichtingen na te komen, waartoe zij zich hebben verbonden (art. 21, lid 3 van het Verdrag; art. 80 W.M.Sr.; art. 8, lid 3, onder 6° van de Wet Oorlogsstrafrecht).

Het Verdrag vermeldt niet wat onder algehele in vrijheidstelling en wat onder gedeeltelijke in vrijheidstelling dient te worden verstaan, noch of de gevangenhoudende Mogendheid bevoegd is de verleende algehele in vrijheidstelling in te trekken, noch of de op erewoord of belofte in vrijheid gestelde krijgsgevangenen bevoegd zijn om het gegeven woord of de gedane belofte terug te nemen.

Het komt ons voor dat de op erewoord of belofte algeheel in vrijheid gestelde krijgsgevangenen in het algemeen de vrijheid krijgen, welke de staatsburger geniet van het land van hun herkomst. De Mogendheid tot welke zij behoren, is echter gebonden van hen geen enkele dienst te eisen, of te aanvaarden, welke in strijd zou zijn met hun gegeven woord of belofte (art. 21, lid 3 slot van het Verdrag).

Bij gedeeltelijke vrijlating op erewoord of belofte komt de krijgsgevangene slechts gedeeltelijk vrij. Indien hij b.v. overeenkomstig het gestelde bij art. 50 van het Verdrag bij particulieren in het vijandelijk land wordt tewerkgesteld in de landbouw (op boerderijen), voor huishoudelijke diensten (als huisknecht), enz. zal hij na gedane arbeid kunnen worden teruggeleid naar een krijgsgevangenkamp, maar men kan zich ook indenken, dat hij na gedane arbeid niet naar zijn krijgsgevangenkamp wordt teruggeleid, doch op erewoord of belofte zich vrij ter plaatse mag bewegen (art. 49-57 van het Verdrag).

Om te weten of het de krijgsgevangene is toegestaan gehele of gedeeltelijke vrijlating op erewoord of belofte te aanvaarden stelt iedere Partij bij het uitbreken der vijandelijkheden de Tegenpartij in kennis met de wetten en reglementen, welke haar onderdanen veroorloven of verbieden vrijheid op erewoord of belofte te aanvaarden.

Voor de Nederlandse krijgsgevangene zal zulks dus moeten blijken uit de Nederlandse wetten en reglementen (art. 21, lid 3 van het Verdrag).

Artikel 26 f van het nieuwe hoofdstuk II A van het Reglement betreffende de Krijgstucht „De militair in krijgsgevangenschap” bepaalt dat het de krijgsgevangen militair niet geoorloofd is op erewoord of belofte algehele vrijlating te aanvaarden. Een krijgsgevangen militair die echter in zodanige uitzonderlijke, van die van het merendeel zijner medekrijgsgevangenen afwijkende omstandigheden verkeert, is bevoegd algehele vrijlating op erewoord of belofte te aanvaarden, indien naar het oordeel van de vertrouwensman, als bedoeld in art. 79 van het Verdrag afwijzing van een aanbod tot vrijlating redelijkerwijs van hem niet kan worden gevergd. Hierbij valt te denken aan ernstige ziekte van krijgsgevangenen.

Anders dan art. 21, lid 2, eerste zin, van het Verdrag doet verwachten, bevat art. 26 f geen voorschrift over gedeeltelijke vrijlating op erewoord of belofte; ook de daarbij behorende Nota van Toelichting vermeldt daaromtrent niets.

De vraag rijst nu: Mag de krijgsgevangen militair van de hem aangeboden gedeeltelijke vrijlating op erewoord of belofte gebruik maken of handelt hij in zo'n geval in strijd met zijn plicht als militair in de zin van de nieuwe artikelen 26 d en 26 e van het Reglement betreffende de Krijgstucht?

Art. 26 f lezende kan men redeneren: aanvaarding van algehele vrijlating op erewoord of belofte is hierbij uitdrukkelijk verboden. Gedeeltelijke vrijlating op erewoord of belofte is niet in dit artikel of in hoofdstuk II A verboden. Zou ook dat verboden zijn dan had mogen worden verwacht dat zulks in artikel 26 f of elders was vermeld. Daar dit niet het geval is, is aanvaarding van gedeeltelijke vrijlating geoorloofd, mits de krijgsgevangen militair daardoor niet in conflict komt met de artikelen 26 d en 26 e of met enig ander voorschrift.

Wanneer de gevangenhoudende Mogendheid bepaalde categorieën van krijgsgevangenen b.v. die boven een bepaalde leeftijd of zieken op erewoord of belofte gelegenheid geeft om al of niet onder geleide een wandeling te maken of naar een dokter te gaan, kan men dat beschouwen als een uitvloeisel van menslievende behandeling van krijgsgevangenen, waartoe de gevangenhoudende Mogendheid verplicht is (art. 3, 13, 15, 16, 21 lid 1, 22, 38 van het Verdrag). Wil men dat echter als een gunst beschouwen dan is in elk geval geen sprake van een persoonlijke gunst, maar van een algemeen verleende gunst (voor oudere en/of zieke krijgsgevangenen) welke niet aan overeenkomstige krijgsgevangenen wordt onthouden. Het al of niet aanvaarden van een dergelijk aanbod biedt dunkt ons geen moeilijkheden.

Niet echter ligt bij elke gedeeltelijke vrijlating op erewoord of belofte het antwoord zo voor de hand. Mogen, om een voorbeeld te noemen, krijgsgevangenen die gedurende enige tijd in een krijgsgevangenkamp hebben gearbeid, (teneinde hun arbeidsprestatie te verhogen), op erewoord of belofte enige dagen bewegingsvrijheid aanvaarden?

Mogen krijgsgevangenen, teneinde bij boeren tewerkgesteld te kunnen worden, op erewoord of belofte beloven niet te zullen ontvluchten? (art. 49–57 van het Verdrag). Het juiste antwoord op deze vragen schijnt — gezien de wisselende omstandigheden — niet zo duidelijk.

Krijgsgevangenen zullen zich daarom steeds dienen te verstaan met hun vertrouwensman(nen) als bedoeld in art. 79 van het Verdrag. Zij zullen redelijkerwijs mogen afgaan op het oordeel van de vertrouwensman(nen) (art. 26 f, lid 1, van het Reglement betreffende de Krijgstucht). Zij blijven echter vrij gedeeltelijke vrijlating op erewoord of belofte te weigeren (art. 21, lid 2 van het Verdrag).

Uit het voorgaande kan blijken dat het nuttig is, indien de Regering ten aanzien van de gedeeltelijke vrijlating op erewoord of belofte ook enige aanwijzingen zou geven, zowel in het belang van de krijgsgevangen militair als in dat van de vertrouwensman(nen), teneinde een zo juist mogelijk standpunt te kunnen innemen. KALSHOVEN heeft o.i. hierop terecht de aandacht gevestigd.

Daarbij komt nog dat het Reglement betreffende de Krijgstucht, waarin de Regering heeft gemeend bepalingen omtrent „de militair in „krijgsgevangenschap” te moeten opnemen, bedoeld te zijn een duidelijke handleiding voor militaire tucht, die de militair wijst op zijn rechten en plichten, une explication paternelle. *Redactie.*

MILITAIR JUSTITIELE STATISTIEK

Overzicht over de jaren 1962 en 1963

De Directeur-Generaal van de Statistiek deed de Redactie ter opening in het M.R.T. toekomen het hierna volgende zestal overzichten betreffende de omvang van de werkzaamheden van de militaire rechtscolleges en de gerechtelijk geconstateerde criminaliteit onder de militairen met betrekking tot de jaren 1962 en 1963:

1. de omvang van de werkzaamheden van het Hoog Militair Gerechtshof, de Krijgsraad voor de Zeemacht (te 's-Gravenhage), de Krijgsraden voor de Landmacht (tezamen) en de Krijgsraad voor de Luchtmacht (staat 1);
 2. de personen, wier zaken bij eindvonnis zijn afgedaan, naar de instantie en de aard der delicten (staat 2);
 3. de zaken, welke buiten geding zijn afgedaan, naar de aard der delicten en de bevoegdheden der instantie, art. 74 W.Sr. (staat 3);
 4. de personen, wier zaken bij eindvonnis zijn afgedaan, gespecificeerd naar de aard van de te hunnen aanzien gewezen eindvonnissen (staat 4);
 5. de terzake van misdrijven en militaire delicten veroordeelden, naar de aard der delicten (staat 5);
 6. de krijgstuhtelijk afgedane zaken (militaire misdrijven, commune misdrijven, en overtredingen (staat 6).
-

STAAT 1. Omvang van de werkzaamheden van het Hoog Militair Gerechthof en de Krijgsraden. 1962-1963.

a. Hoog Militair Gerechtshof b. Krijgsraad voor de Zeemacht c. Krijgsraden voor de Landmacht d. Krijgsraad voor de Luchtmacht	Aard der delicten					
	Commune delicten				Militaire delicten	
	Misdrrijven		Over-tredingen			
	1962	1963	1962	1963	1962	1963
1	2	3	4	5	6	7
A. Zaken, op 1 januari aanhangig, totaal	37	¹⁾ 22	15	22	32	¹⁾ 28
waarvan a.	15	1	8	6	10	12
b.	—	—	—	—	—	—
c.	20	¹⁾ 19	7	15	22	¹⁾ 15
d.	2	2	—	1	—	1
B. Zaken, in de loop van het jaar bij verwijzing aanhangig gemaakt, totaal	1224	1171	1150	1155	833	706
waarvan a.	72	101	42	41	51	40
b.	118	120	27	53	52	54
c.	882	797	908	841	649	553
d.	152	153	173	220	81	59
C. Zaken, in de loop van het jaar afgedaan						
1. bij eindvonnis, totaal.	1207	1138	1132	1144	818	²⁾ 696
waarvan a.	80	81	33	37	48	46
b.	118	119	27	53	52	54
c.	857	785	900	834	638	²⁾ 536
d.	152	153	172	220	80	60
2. op andere wijze, totaal	6	6	11	4	1	3
waarvan a.	6	5	11	4	1	3
b.	—	—	—	—	—	—
c.	—	—	—	—	—	—
d.	—	1	—	—	—	—
D. Zaken, op 31 december nog onafgedaan totaal	48	49	22	29	46	29
waarvan a.	1	16	6	6	12	3
b.	—	1	—	—	—	—
c.	45	31	15	22	33	26
d.	2	1	1	1	1	—
E. Zaken, in de loop van het jaar geseponeerd, totaal	414	339	1936	2137	369	365
waarvan b.	44	32	151	177	62	4
c.	313	307	1554	1687	285	320
d.	57	60	231	273	22	41

¹⁾ Verbeterd cijfer

²⁾ Bovendien 6 aanhangig gemaakte zaken gevoegd

STAAT 2. Personen, op wie de in staat 1 achter rubriek C, sub 1 vermelde eindvonnissen betrekking hebben; 1962-1963.

Instantie en aard der delicten	1962		1963	
	Officieren	Onder-officieren en manschappen	Officieren	Onder-officieren en manschappen
1	2	3	4	5
A. Hoog Militair Gerechtshof				
Commune delicten Misdrijven	6	74	2	79
Overtredingen	3	30	7	30
Militaire delicten	—	48	1	45
B. Krijgsraad voor de Zeemacht				
Commune delicten Misdrijven . .	4	114	3	116
Overtredingen	7	20	7	46
Militaire delicten	—	52	—	54
C. Krijgsraden voor de Landmacht (tezamen)				
Commune delicten Misdrijven . .	9	848	8	777
Overtredingen	22	878	45	789
Militaire delicten	1	637	—	536
D. Krijgsraad voor de Luchtmacht				
Commune delicten Misdrijven . .	8	144	7	146
Overtredingen	7	165	13	207
Militaire delicten	—	80	—	60

STAAT 3. Afdoening buiten geding (art. 74 W.v.Sr.); 1962-1963

Aard der delicten	1962	1963
1	2	3
Zaken, welker berechting zou behoren tot de bevoegdheid van:		
a. het Hoog Militair Gerechtshof	28	17
b. de Krijgsraad voor de Zeemacht	2051	2561
c. de Krijgsraden voor de Landmacht	10216	9802
d. de Krijgsraad voor de Luchtmacht	2036	2181

STAAT 4. Personen, vermeld in staat 2, naar aard der vonnissen; 1962-1963.

Instantie en aard der delicten	Pers. ten aanzien van wie			terug- verwezenen naar de commande- derende officier	vrijge- sprokenen	veroordeelden			
	de militaire rechter zich onbevoegd verklaarde	de telaste- legging werd nietig verklaard	2			3	4	5	6
I			2	3	4	5	6	7	8
A. Hoog Militair Gerechtshof									
1. Commune delicten	1) { Misdrifven a. " " " " " b. Overtredingen a. " " " " " b.					4 1 10 4 1 1 3	55 56 18 27 34 32	2 1 — 1 2 1	19 23 5 5 7 8
B. Krijgsraad voor de Zeemacht	{ Misdrifven a. " " " " " b. Overtredingen a. " " " " " b.					3 2 3 3 — —	80 60 23 49 43 48	2 5 — 1 8 —	33 52 1 — 1 6
C. Krijgsraden voor de Landmacht	{ Misdrifven a. " " " " " b. Overtredingen a. " " " " " b.		1 1 3 3	— — 1 —	22 26 2 3	50 41 68 58	518 452 798 740 474 395	42 21 12 12 54 21	224 244 16 18 74 97
D. Krijgsraad voor de Luchtmacht	{ Misdrifven a. " " " " " b. Overtredingen a. " " " " " b.		— — — —	— — — —	3 5 — —	3 6 7 16 1 1	80 76 164 204 64 33	5 6 — — 4 5	61 60 1 — 8 16

1) a = 1962, b = 1963 2) Hieronder 1 persoon, tevens ter beschikking van de Regering gesteld (art. 37/37a W.v.Sr.)

B. Bijzondere Wetten									
	440	345	11	84	410	302	14	94	
Wegenverkeerswet									
Telegraaf- en Telefoonwet	3	3	—	—	4	2	1	1	
Vuurwapenwet	1	1	—	—	4	4	—	—	
Misdrijven Bijzondere wetten	444	349	11	84	418	308	15	95	
C. Wetboek van Militair Strafrecht (Tweede Boek)									
Titel									
III Misdrijven waardoor de militair zich aan de vervulling van zijn dienstverplichtingen onttrekt (art. 96 t/m 107)	346	273	28	45	295	206	21	68	
IV Misdrijven tegen de ondergeschiktheid (art. 108 t/m 128)	408	312	49	47	335	282	8	45	
V Schending van verschillende dienstplichten (art. 129 t/m 150)	117	92	12	13	71	56	3	12	
VI Diefstal, verduistering en heling (art. 151 t/m 158)	32	27	1	4	32	9	—	5	
VII Vernieling, beschadiging of wegmaking van ten behoeve van de krijgsmacht dienende goederen (art. 159 t/m 161)	4	4	—	—	—	—	—	—	
Misdrijven Wetboek van Militair Strafrecht.	907	708	90	109	715	553	32	130	
Totaal rubrieken A, B en C	2 206	1 587	144	475	1 925	1 301	74	550	
Aantal dubbelstellingen ¹⁾	312	239	25	48	207	149	14	44	
Aantal veroordelingen	1 894	1 348	119	427	1 718	1 152	60	506	

¹⁾ Dit zijn personen, terzake van meer dan één strafbaar feit veroordeeld.

	Koninklijke Marine			Koninklijke Landmacht			Koninklijke Luchtmacht			Totaal		
	Militaire misdrijven	Commune misdrijven	Over-tredingen	Militaire misdrijven	Commune misdrijven	Over-tredingen	Militaire misdrijven	Commune misdrijven	Over-tredingen	Militaire misdrijven	Commune misdrijven	Over-tredingen
KRIJGSTUCHELJK AFGEDANE ZAKEN												
Hoofdstrafen												
Berisping	5	2	1	18	12	15	2	2	—	25	16	16
a	8	—	4	6	13	13	2	1	—	16	14	17
b	20	1	2	—	—	—	—	—	—	20	1	2
Strafdienst	15	—	1	—	—	—	—	—	—	15	—	1
a	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—
b	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Verplichting, om 2 uur vóór het avondappèl a in de kazerne of het kwartier te zijn en te blijven	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—
Licht arrest	1) 329	36	42	139	57	193	39	8	11	507	101	246
a	328	51	61	135	81	162	33	5	7	496	137	230
b	397	100	43	735	227	236	169	35	6	1301	362	285
Verzwaard arrest	438	101	48	703	241	191	193	24	5	1334	366	244
a	330	51	44	1137	262	69	139	20	3	1606	333	116
b	311	67	25	831	246	58	155	19	1	1297	332	84
Verlaging	15	2	—	6	2	—	3	1	—	24	5	—
a	8	1	—	7	8	—	3	—	—	18	9	—
b	8	—	—	55	3	—	1	—	—	64	3	—
Plaatsing in de tuchtclassse	10	—	—	35	2	—	4	—	—	49	2	—
Totaal a	1104	192	132	2091	563	513	353	66	20	3548	821	665
Totaal b	1118	220	139	1717	591	425	390	49	13	3225	860	577
Bijkomende straffen												
Inhouding van soldij	63	12	13	125	51	24	6	—	—	194	63	37
a	48	18	2	90	64	10	9	1	—	147	83	12
b	71	6	12	42	11	5	3	—	—	116	17	17
Vermindering van kost	104	29	6	19	10	—	2	—	—	125	39	6
Totaal a	134	18	25	167	62	29	9	—	—	310	80	54
Totaal b	152	47	8	109	74	10	11	1	—	272	122	18

1) a = 1962, b = 1963.

2) Hieronder resp. 148, 16 en 18 tevens strafdiensst.

3) Hieronder resp. 253, 30 en 38 tevens strafdiensst.

BOEKAANKONDIGING

„Tijdschrift voor militair strafrecht en oorlogsrecht”, uitgegeven door de „Internationale vereniging voor militair strafrecht en oorlogsrecht”. *Parisov*

De verschillende studies opgenomen in de afleveringen 1 en 2 van de jaargang 1964 van bovenvermeld tijdschrift vormen één geheel. Op grond daarvan zijn beide afleveringen in één boekwerk uitgegeven, teneinde deze voorbereidende studies als één geheel te kunnen aanbieden aan de deelnemers van het congres te Straatsburg. Zie daartoe onder „Opmerkingen en mededelingen”.

Het merendeel der nationale verslagen, welke in het boekwerk zijn opgenomen, geeft een overzicht van de militairrechterlijke organisatie in de verschillende landen van de deelnemers aan het congres. De congressisten kunnen zich aldus beter rekenschap geven van het verband tussen de problemen van de rechten van de verdediging in bedoelde Staten. De bijdragen vormen tevens een waardevolle studie van vergelijkend recht, welke aanmerkelijk meer omvat dan het onderwerp van het congres.

Redactie.

OPMERKINGEN EN MEDEDELINGEN

Het opperbevelhebberschap van de Koning

Met belangstelling las ik het artikel van de heer P. M. ROELSE in M.R.T. 1964, blz. 81 e.v. Voorzover daarin de vraag behandeld wordt, of de Koning opperbevelhebber kan zijn, moge ik hier het volgende in het midden brengen. Het is de geachte schrijver blijkbaar ook ontgaan, dat ik deze kwestie bezien heb in mijn staatsrechtboek (blz. 242 vlg.¹⁾)

Als de heer ROELSE de vraag stelt, of de Koning de functie van opperbevelhebber der krijgsmacht mag vervullen, plaatst hij bij het woord „Koning” een noot, luidende: „In de betekenis „de persoon des „„Konings””. Begrijpelijk is het wel, dat de schr. dit doet, omdat ook anderen het deden, maar het is m.i. staatsrechtelijk niet houdbaar. Men moet er immers van uitgaan, dat, als in een staatsbestel als het onze aan de Koning een functie wordt toegedacht, deze nimmer anders bedoeld kan zijn dan als een functie van de constitutionele Koning. De vraag, of de Koning als persoon opperbevelhebber kan zijn, kan men dan ook geheel daarlaten.

De kwestie, welke overblijft is derhalve slechts deze, of de constitutionele Koning, anders gezegd de Kroon, als opperbevelhebber kan fungeren. Voor zijn daden als zodanig zouden dan een of meer ministers verantwoordelijk zijn. Het is duidelijk, dat zulks bij een functie als die van opperbevelhebber technisch niet mogelijk is. *Hierin* ligt dus de onmogelijkheid van een Koninklijk opperbevelhebberschap ten onzent, en niet in een ten onrechte verondersteld persoonlijk optreden van de Koning.

J. R. STELLINGA.

¹⁾ Dr. J. R. STELLINGA, Grondtrekken van het Nederlands Staatsrecht, 1953. (*Red. M.R.T.*).

**Société internationale de droit pénal militaire et de droit de la guerre;
troisième congrès international**

LA SOCIÉTÉ INTERNATIONALE DE DROIT PÉNAL MILITAIRE ET DE DROIT DE LA GUERRE tiendra son troisième congrès international à STRASBOURG les 20, 21 et 22 mai 1964.

Il sera consacré à l'examen de la *garantie des droits individuels dans la répression pénale et disciplinaire militaire*.

Dans un rapport initial de présentation, M. J. LÉAUTÉ, Professeur à la Faculté de droit et des sciences économiques de l'Université de STRASBOURG, secrétaire général de la Société Internationale de Droit Pénal Militaire et de Droit de la Guerre, soulignera l'interêt du thème choisi, les multiples problèmes qu'il soulève, ainsi que les raisons du choix de deux d'entre eux qui seront plus particulièrement traités par les rapporteurs généraux.

Un premier rapport général, présenté par M. le Brigadier Général J. HODSON, faisant fonction de chef adjoint de la Justice militaire de l'armée de terre des Etats-Unis, traitera *des limitations de liberté et de la détention préventive pendant l'instruction préparatoire*.

Un second rapport général, confié à M. F. GOERENS, Avocat Général près la Cour supérieure de Justice du Grand Duché de Luxembourg, étudiera *l'assistance de l'inculpé par un tiers dans les instances pénale et disciplinaire*.

En complément de chaque rapport, deux courtes communications s'efforceront, dans un esprit de critique constructive, de mettre en lumière les points essentiels propres à animer une discussion générale.

Faisant suite aux réunions internationales de BRUXELLES (1959) et de FLORENCE (1961), et dans la ligne d'une tradition à perpétuer, le Congrès de STRASBOURG se propose ainsi de soumettre aux réflexions non seulement des juristes, mais de tous les esprits qui s'intéressent au droit pénal militaire et au droit de la guerre un thème dont la portée et l'actualité sont indéniables.

Des représentants de dix-sept pays ont déjà fait parvenir au secrétariat de la Société des études approfondies sur leur législation nationale.

La publication de ces rapport fait l'objet du cinquième numéro de la revue publiée par la Société, lequel sera mis à la disposition des participants au moment du congrès.

Les séances de travail se tiendront à la nouvelle Faculté de Droit et des Sciences politiques et économiques, Esplanade. Les langues officielles de travail seront le français et l'anglais. Le détail du programme se trouve au verso du présent feuillet.

Au cours de la séance inaugurale, aura lieu la proclamation du lauréat du Prix institué par la Société en vue de promouvoir la recherche scientifique dans le domaine du Droit pénal militaire et du Droit de la guerre, prix destiné à récompenser une étude substantielle et originale.

Le Secrétaire Général,
J. LÉAUTÉ.

Le Président,
G. CIARDI.

Le Vice-Président,
J. GILISSEN.

MILITAIRE RECHTSPRAAK**Krijgsraad te Velde West**

Vonnis van 13 november 1963

President: Kolonel Mr. Dr. J. P. van Erk; *Leden:* Majoors W. H. Verbeek en G. W. Baron van Dedem.
Raadsman: Kapitein A. H. Kievits.

Bij het inhalen van een voor hem uit rijdende auto, als bestuurder van een auto tegen die ingehaalde auto aangereden, althans zich na het inhalen te vroeg naar rechts begeven.

KRIJGSRAAD: het subsidiaire bewezen; veroordeling tot f 75 boete.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF: het primaire bewezen; veroordeling tot f 60 boete.

(W.V.W. art. 25; W.V.R. art. 23(5)).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen A. J. H., geboren 25 juli 1943, dpl. soldaat, beklagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij, in werkelijke dienst als dienstplichtig kanonnier van de „Koninklijke Landmacht, op of omstreeks 3 maart 1963 te ongeveer „16.40 uur te Amsterdam als bestuurder van een vierwielig motor- „rijtuig, gekentekend NP 16-89, daarmee heeft gereden over de voor „het openbaar rijverkeer openstaande Multatuliweg en toen niet be- „hoorlijk naar links is uitgeweken bij het inhalen van een vóór hem in „dezelfde richting over die weg rijdend ander vierwielig motorrijtuig, „gekentekend BD 32-51, waardoor hij met zijn auto tegen de door „hem ingehaald wordende auto is aangereden, hebbende hij zich al- „thans alstoen aldaar als bestuurder van zijn motorrijtuig na het inhalen „op die weg van dat andere motorrijtuig eerder naar rechts begeven dan „uit een oogpunt van gevaar voor en belemmering van laatstgenoemd „motorrijtuig verantwoord was”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklagde ten processe zakelijk heeft verklaard: dat hij, terwijl hij in werkelijke dienst was als dienstplichtig kanonnier van de Koninklijke Landmacht, op 3 maart 1963 te ongeveer 16.40 uur te Amsterdam als bestuurder van een vierwielig motorrijtuig, gekentekend NP 16-89, daarmee reed over de voor het openbaar rijden ander verkeer openstaande weg, de Multatuliweg, komende uit de richting Haarlemmerweg en gaande in de richting Bos en Lommerplein; dat hij toen in aanrijding is gekomen met een personenauto, gekentekend BD 32-51; dat hij met de rechterachterzijde van zijn motorrijtuig de linkervoorzijde van die auto raakte;

Overwegende, dat als getuige ten processe zakelijk heeft verklaard:

1) Wilhelmina Maria Vlaanderen:

dat zij op 3 maart 1963 te omstreeks 16.40 uur als bestuurster van

een vierwielige personenauto, kenteken BD 32-51, over de rijbaan van de Multatuliweg te Amsterdam reed, nadat zij met een bocht naar rechts uit de Wiltzanghlaan gekomen was, met een snelheid van ongeveer 20 kilometer per uur; dat zij, rijdende in de richting Bos en Lommerplein, werd ingehaald door een andere personenauto; dat, toen die auto haar bijna voorbij was, de door haar bestuurde auto door de inhalende auto met de rechterachterzijde ter linkerzijde werd aangereden;

2) Antonius Gerritsen:

dat hij op 3 maart 1963 omstreeks 16.40 uur zag dat een vierwielig motorrijtuig, naar hem later bleek gekentekend NP 16-89, reed over de Multatuliweg te Amsterdam, komende uit de richting Haarlemmerweg en gaande in de richting Bos en Lommerplein en ongeveer honderd meter voorbij de kruising van de Multatuliweg en de Wiltzanghlaan bij het inhalen van een vóór hem uit in dezelfde richting goed rechts over de Multatuliweg rijdende andere vierwielige auto, Dauphine, naar hem later bleek gekentekend BD 32-51 en bestuurd door W. M. Bongers-Vlaanderen, niet behoorlijk naar links is uitgeweken, van links naar rechts zwenkte en met de rechterzijde tegen de linkerzijde van de Dauphine aanreed; dat eerstgenoemde auto bestuurd werd door beklagde;

Overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal d.d. 27 maart 1963, opgemaakt en gesloten door Popko Albers, hoofdagent van gemeentepolitie te Amsterdam, zakelijk inhoudt als verklaring van:

verbalisant:

dat de Multatuliweg te Amsterdam een voor het openbaar rij- en ander verkeer openstaande weg is;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan met dien verstande, dat hij na het inhalen op die weg van het andere motorrijtuig zich eerder naar rechts heeft begeven dan uit een oogpunt van gevaar voor en belemmering van laatstgenoemd motorrijtuig verantwoord was;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„Overtreding van artikel 23, vijfde lid van het Wegenverkeersreglement”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 124 juncto artikel 23 van het Wegenverkeersreglement;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden

waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon van de dader;
 [Volgt: veroordeling tot betaling van een geldboete van *f* 75, subs.
 15 dagen hechtenis — *Red.*].

Hoog Militair Gerechtshof

Sententie van 24 maart 1964

President: Mr. Doornbos; *Leden:* Lt.-Generaals Mr. Schepers en
 Zegers, Mr. Fikkert, Schout bij Nacht Bakker (plv.) en Lt.-Gene-
 raal Valk (plv.).

(*Zie het vonnis hiervóór.*)

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien: . . . enz.;

Gehoord de Advocaat-Fiscaal in zijn schriftuur van eis met con-
 clusie, dat het Hof het vonnis van de eerste rechter zal bevestigen, be-
 halve ten aanzien der opgelegde straf, en te dien aanzien opnieuw
 rechtdoende, de beklaagde zal veroordelen tot betaling van een geld-
 boete van honderdvijftig gulden, met bepaling, dat deze geldboete, bij
 gebreke van betaling of verhaal zal worden vervangen door hechtenis
 voor de tijd van een maand;

Overwegende, dat het Hof zich met het vonnis, waarvan hoger be-
 roep, niet kan verenigen, zodat dit moet worden vernietigd;

Overwegende, dat aan beklaagde is ten laste gelegd: [. . . enz., *zie*
vonnis — Red.];

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde met betrekking tot hetgeen hem pri-
 mair is ten laste gelegd zakelijk ten processe heeft verklaard:

dat hij, terwijl hij in werkelijke dienst was als dienstplichtig kanon-
 nier van de Koninklijke Landmacht, op 3 maart 1963 te ongeveer
 16.40 uur te Amsterdam als bestuurder van een vierwielig motorrijtuig
 gekentekend NP 16-89, daarmede reed over de voor het openbaar rij-
 en ander verkeer openstaande weg, de Multatuliweg, komende uit de
 richting Haarlemmerweg en gaande in de richting Bos- en Lommer-
 plein; dat hij toen schrok voor een personenauto, gekentekend BD 32-
 51, welke hij plotseling zag rijden op die Multatuliweg; dat hij heeft
 getracht door een zwenking naar links deze auto ter linkerkant te
 passeren; dat zijn auto daarbij is gaan slippen en met de rechter-
 achterzijde in aanraking is gekomen met de linkervoorzijde van ge-
 noemde auto;

Overwegende, dat als getuige ten processe zakelijk heeft verklaard:
 1. Wilhelmina Maria Vlaanderen:

dat zij op 3 maart 1963 te omstreeks 16.40 uur als bestuurster van
 een vierwielige personenauto, kenteken BD 32-51, over de rijbaan
 van de Multatuliweg te Amsterdam reed, nadat zij met een bocht naar
 rechts uit de Wiltzanghlaan gekomen was, met een snelheid van onge-
 veer 20 kilometer per uur; dat zij, rijdende in de richting Bos en Lom-

merplein, werd ingehaald door een andere personenauto; dat, toen die auto haar bijna voorbij was, de door haar bestuurde auto door de inhalende auto met de rechterachterzijde ter linkerzijde werd aangereiden;

2. Antonius Gerritsen:

dat hij op 3 maart 1963 omstreeks 16.40 uur zag dat een vierwielig motorrijtuig, naar hem later bleek gekentekend NP 16-89, reed over de Multatuliweg te Amsterdam, komende uit de richting Haarlemmerweg en gaande in de richting Bos en Lommerplein en ongeveer honderd meter voorbij de kruising van de Multatuliweg en de Wiltzanghlaan bij het inhalen van een vóór hem uit in dezelfde richting goed rechts over de Multatuliweg rijdende andere vierwielige auto, Dauphine, naar hem later bleek gekentekend BD 32-51 en bestuurd door W. M. Bongers-Vlaanderen, niet behoorlijk naar links is uitgeweken, van links naar rechts zwenkte en met de rechterzijde tegen de linkerzijde van de Dauphine aanreed; dat eerstgenoemde auto bestuurd werd door beklagde;

Overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal d.d. 27 maart 1963, opgemaakt en gesloten door Popko Albers, hoofdagent van gemeentepolitie te Amsterdam, zakelijk inhoudt als verklaring van:

verbalisant:

dat de Multatuliweg te Amsterdam een voor het openbaar rij- en ander verkeer openstaande weg is;

Overwegende, dat uit een ten processe overgelegd afschrift van een rapport van expertise, gedagtekend 29 maart 1963, blijkt, dat het expertise-bureau R. W. Binnekade, gevestigd te Amsterdam, na daartoe op 4 maart 1963 bekomen opdracht, aan de personenauto, gekentekend BD 32-51 beschadigingen heeft waargenomen, onder meer aan linkervoor- en linkerachterportier;

Overwegende, dat het Hof op grond van de inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen — het afschrift rapport van expertise slechts gebezigd in verband met de inhoud van de overige bewijsmiddelen — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen beklagde primair is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten:

„dat hij, in werkelijke dienst als dienstplichtig kanonnier van de „Koninklijke Landmacht, op 3 maart 1963 te ongeveer 16.40 uur te „Amsterdam als bestuurder van een vierwielig motorrijtuig, gekentekend NP 16-89, daarmee heeft gereden over de voor het openbaar „rijverkeer openstaande Multatuliweg en toen niet behoorlijk naar links „is uitgeweken bij het inhalen van een vóór hem in dezelfde richting „over die weg rijdend ander vierwielig motorrijtuig, gekentekend „BD 32-51, waardoor hij met zijn auto tegen de door hem ingehaald „wordende auto is aangereiden”;

Overwegende, dat het aldus bewezenverklaarde moet worden gequalificeerd als:

„*Overtreding van artikel 25 van de Wegenverkeerswet*”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 35 juncto artikel 25 van de Wegenverkeerswet;

Overwegende, dat — nu het Hof het primair ten laste gelegde heeft bewezen geacht — het subsidiair ten laste gelegde onderzoek noch beslissing behoeft;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat het Hof de hierna te vermelden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon van beklagde;

Gezien, behoudens voormelde wetsbepalingen, nog de artikelen 2, 60, 62 van het Wetboek van Militair Strafrecht, 23, 91 van het Wetboek van Strafrecht en 77 van 's Hof's Provisionele Instructie;

RECHT DOENDE IN HOGER BEROEP IN NAAM DER KONINGIN!

Vernietigt het vonnis, waarvan hoger beroep, en opnieuw rechtdoende:

Verklaart beklagde schuldig aan het hierboven bewezenverklaarde en gequalificeerde strafbare feit en hem deswege strafbaar;

Veroordeelt beklagde tot betaling van een geldboete van zestig gulden, met bepaling, dat deze geldboete bij gebreke van betaling of verhaal zal worden vervangen door hechtenis voor de tijd van twaalf dagen.

Krijgsraad te Velde West

Vonnis van 18 december 1963

President: Kolonel Mr. Dr. J. P. van Erk; *Leden:* Lt.-Kolonel R. v. d. Laan en Majoor G. W. Baron van Dedem.

Als bestuurder van een auto, rijdende over de hoofdbaan van de Rijksweg No. 1, rechtsaf slaande en de — evenwijdig aan de hoofdbaan liggende — ventweg overstekende, in aanrijding gekomen met een (voor hem) van links over die ventweg naderende bromfietser, die tussen twee gedeeltelijk op die ventweg staande auto's, die voor de stopstreep wachtten om rechtsaf de hoofdbaan van Rijksweg No. 1 op te rijden, over de ventweg naderde.

KRIJGSRAAD: *Overtreding van artikel 27(1) W.V.R.*

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF: *Overtreding van artikel 28(1)b W.V.R.*

Verworpen het beroep op afwezigheid van alle schuld.

(W.V.R. art. 27(1), 28(1)b).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen A. A., geboren 26 juni 1903, destijds Lt. Kolonel, beklagde,

Gezien: . . . enz.;

Gezien de schriftuur van eis, door de Auditeur-Militair overgelegd op de terechtzitting van 18 december 1963 strekkende tot vrijspraak

van beklagde en gehoord de voorlezing van de conclusie van deze schriftuur;

Gezien: enz.;

Overwegende, dat beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij, dienende al beroeps-luitenant-kolonel bij de Koninklijke Landmacht, op of omstreeks 6 juli 1963 circa 20.00 uur in de gemeente Naarden, als bestuurder van een vierwielige personenauto „Ford Taunus 12 M, gekentekend MX 65-75, waarmee hij kwam gereden over de hoofdrijbaan van de voor het openbaar verkeer openstaande Rijksweg no. 1, komende uit de richting Amersfoort en gaande in de richting Amsterdam, gekomen bij de kruising van genoemde Rijksweg met de eveneens voor het openbaar verkeer openstaande weg, de Brediusweg, naar rechts van richting is veranderd teneinde deze Brediusweg in noordelijke richting in te rijden, waartoe hij de parallel aan de hoofdrijbaan lopende, tot de Rijksweg no. 1 behorende ventweg diende te kruisen en hierbij een langs die ventweg uit de richting Amsterdam naderende bestuurder van een rijwiel met hulpmotor, P. J. J. Voskuilen genoemd, niet heeft laten voorgaan, waardoor op de kruising van de ventweg en de Brediusweg een botsing tussen beide voertuigen ontstond”;

Overwegende: enz.;

Overwegende, dat beklagde ten processe zakelijk heeft verklaard: dat hij, terwijl hij als beroeps-luitenant-kolonel der Koninklijke Landmacht in werkelijke dienst was, op 6 juli 1963, mogelijk te omstreeks 20.00 uur als bestuurder van een vierwielige personenauto Ford Taunus 12 M, gekentekend MX 65-75, daarmede over de hoofdrijbaan van de voor het openbaar verkeer openstaande weg de Rijksweg no. 1 in de gemeente Naarden reed, komende uit de richting Amersfoort; dat hij gekomen bij de kruising van deze weg met de Brediusweg rechtsaf is geslagen, teneinde in noordelijke richting de Brediusweg in te rijden; dat hij daarbij de parallel aan de Rijksweg no. 1 lopende ventweg diende te kruisen; dat hij tijdens dat veranderen van richting zag, dat een reeks van vier auto's achter elkaar stonden te wachten om uit noordelijke richting uit de Brediusweg de hoofdrijbaan van Rijksweg nr. 1 op te rijden dan wel over te steken; dat de tweede auto van die reeks met de achterzijde op de ventweg stond; dat hij, toen hij met de voorzijde van de door hem bestuurde auto op de ventweg was gekomen, plotseling van links over de ventweg een bromfiets zag naderen, die kennelijk tussen de 2e en de 3e auto van genoemde reeks was doorgereden; dat die bromfiets, naar hem later bleek, werd bestuurd door P. J. J. Voskuilen, terwijl diens echtgenote op de duo van die bromfiets zat; dat hij op datzelfde moment krachtig remde; dat de bromfietser naar links zwenkte en trachtte voor hem langs te rijden; dat een botsing tussen de door hem bestuurde auto en de bromfiets ontstond, tengevolge waarvan de rechter voorbumper van zijn auto een kras kreeg;

Overwegende, dat als getuige ten processe zakelijk heeft verklaard: Willem Evertse:

dat hij op 6 juli 1963 te omstreeks 20.00 uur als bestuurder van een personenauto op de Brediusweg te Naarden stilstond vóór de stopstreep bij de kruising van die weg met de noordelijke ventweg en de hoofdrijbaan van de Rijksweg no. 1; dat vóór hem met een tussenruimte van ongeveer $1\frac{1}{2}$ meter een blauwe Volkswagen stond, waarvan het voorgedeelte gedeeltelijk op de ventweg stond; dat vóór die Volkswagen nog een personenauto stond; dat die auto's recht achter elkaar stonden; dat de voor hem staande Volkswagen plotseling $\frac{3}{4}$ à 1 meter achteruit reed en toen weer stopte; dat er toen een bromfiets, naar hem later bleek bestuurd door Voskuilen, tussen de Volkswagen en de daarvóór staande auto doorreed; dat vrijwel onmiddellijk nadat hij de bromfiets zag, er een botsing ontstond tussen deze bromfiets en een Ford Taunus, naar hem later bleek bestuurd door A. A., die komende van Rijksweg no. 1, voor hem gezien van links, in de richting van de Brediusweg reed; dat het midden van de bromfiets door de rechter voorzijde van de Taunus werd geraakt;

Petrus Johannes Jacobus Voskuilen:

dat hij op 6 juli 1963 te omstreeks 20.00 uur als bestuurder van een bromfiets, waarop als duo-passagiere zijn echtgenote was gezeten, daarmede reed over de noordelijke ventweg van Rijksweg no. 1 te Naarden, komende uit de richting Amsterdam en gaande in de richting Amersfoort; dat hij, toen hij de kruising van die ventweg met de Brediusweg naderde, zag, dat de doorgang voor hem was versperd door de achterzijde van een auto en de voorzijde van een andere auto, die achter de eerste stond; dat de tussenruimte tussen deze beide auto's niet voldoende was om te passeren; dat hij snelheid minderde; dat, toen hij op ongeveer 20 meter van die auto's was gekomen, de achterste van die twee auto's, een Volkswagen, achteruit reed, kennelijk om voor hem — getuige — de doorgang vrij te maken; dat hij dit ziende snelheid vermeerderde tot 20 à 30 kilometer per uur, teneinde door de ontstane opening te rijden, ongeveer over het midden van de ventweg; dat hij onmiddellijk nadat hij tussen beide auto's was doorgereden, plotseling voor hem van rechts van de hoofdrijbaan van de Rijksweg no. 1 een Taunus personenauto, naar hem later bleek gekentekend MX 65-75, zag naderen; dat hij poogde door naar links uit te wijken en te remmen een aanrijding met die auto te vermijden; dat hij echter niet kon voorkomen dat er een botsing ontstond tussen de bromfiets en die personenauto;

Overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal dd. 16 september 1963, opgemaakt en gesloten door Hendrik Cornelis Overeem, hoofdagent van gemeentepolitie te Naarden, zakelijk inhoudt als verklaring van verbalisant:

dat de Rijksweg no. 1 Naarden, bestaande uit een hoofdrijbaan en twee secundaire rijbanen en de Brediusweg te Naarden voor het openbaar rij- en ander verkeer openstaande wegen zijn;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„overtreding van artikel 27, eerste lid, van het Wegenverkeersreglement”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 124 juncto artikel 27 van het Wegenverkeersreglement;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

[Volgt: veroordeling tot betaling van een geldboete van f 15, bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door hechtenis voor de tijd van 3 dagen — *Red.*].

Hoog Militair Gerechtshof

Sententie van 24 maart 1964

President: Mr. Doornbos; *Leden:* Lt.-Generaals Mr. Schepers en Zegers, Mr. Fikkert, Kapt. t. Zee van Vreeswijk en Schout-bij-Nacht Bakker (plv.).

(*Zie het vonnis hiervóór.*)

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien: . . . enz.;

Gehoord de Advocaat-Fiscaal in zijn schriftuur van eis met conclusie, dat het Hof het vonnis van de eerste rechter zal bevestigen;

Overwegende, dat het Hof zich met het vonnis, waarvan hoger beroep, niet kan verenigen, zodat dit moet worden vernietigd;

Overwegende, dat aan beklaagde is ten laste gelegd: [. . . enz., zie vonnis — *Red.*];

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe zakelijk heeft verklaard:

A. dat hij, terwijl hij als beroeps-luitenant-kolonel der Koninklijke Landmacht in werkelijke dienst was, op 6 juli 1963, mogelijk te omstreeks 20.00 uur, als bestuurder van een vierwielige personenauto Ford-Taunus 12 M, gekentekend MX 65-75, daarmee over de hoofdrijbaan van de voor het openbaar verkeer openstaande weg, de Rijksweg no. 1, in de gemeente Naarden reed, komende uit de richting Amersfoort; dat hij, gekomen bij de hem zeer goed bekende kruising van deze weg met de Brediusweg, rechtsaf is geslagen, teneinde in noordelijke richting de Brediusweg in te rijden; dat hij daarbij de parallel aan de Rijksweg no. 1 lopende ventweg diende te kruisen; dat hij, alvorens van richting te veranderen, zag, dat een reeks van vier auto's achter elkaar stonden te wachten om uit noordelijke richting uit de Brediusweg de hoofdrijbaan van Rijksweg no. 1 op te rijden,

dan wel over te steken; dat de tweede auto van die reeks met de achterzijde en de derde auto met de voorzijde of vrijwel geheel op die ventweg stonden; dat hij, toen hij tijdens het maken van de bocht naar rechts, langzaam doorrijdende met een snelheid van maximaal tien kilometer per uur, met de voorzijde van zijn auto op de ventweg was gekomen, plotseling en voor hem geheel onverwacht van tussen de twee laatstgenoemde wachtende auto's een bromfietser op zijn bromfiets met een duo-passagiere daarop, die hij niet had zien aankomen, op de voorzijde van zijn auto zag afstormen; dat die bromfietser, naar hem later bleek, P. J. J. Voskuilen was genaamd; dat de bromfietser naar links zwenkte en trachtte voor hem langs te rijden; dat hij op datzelfde moment krachtig remde; dat een botsing tussen de door hem bestuurde auto en de bromfiets ontstond; tengevolge waarvan de rechtervoorbumper van zijn auto een kras kreeg;

B. dat hij uit de aanwezigheid van de vier genoemde auto's die in een ogenschijnlijk aaneengesloten rij de ventweg geheel versperden, de gevolgtrekking heeft gemaakt, dat van die zijde over de ventweg geen verkeer kon naderen; dat hij meent, dat hem terzake van voornoemde aanrijding geen enkel verwijt treft, omdat hij in redelijkheid niet heeft kunnen voorzien, dat voornoemde bromfietsbestuurder met zijn bromfiets door een opening tussen twee der genoemde auto's tevoorschijn zou schieten; dat hij niet heeft waargenomen, dat één van de op de ventweg wachtende auto's is achteruitgereden om de bromfietser door te laten;

Overwegende, dat als getuigen ten processe zakelijk hebben verklaard en met ede bevestigd:

Willem Evertse:

dat hij op 6 juli 1963 te omstreeks 20.00 uur als bestuurder van een personenauto op de Brediusweg te Naarden stilstond vóór de stopstreep bij de kruising van die weg met de noordelijke ventweg en de hoofdrijbaan van de Rijksweg no. 1; dat vóór hem met een tussenruimte van ongeveer $1\frac{1}{2}$ meter een blauwe Volkswagen stond, waarvan het voorgedeelte gedeeltelijk op de ventweg stond; dat vóór die Volkswagen nog een personenauto stond; dat die auto's recht achter elkaar stonden; dat de voor hem staande Volkswagen plotseling $\frac{3}{4}$ à 1 meter achteruit reed en toen weer stopte; dat er toen een bromfiets, naar hem later bleek bestuurd door Voskuilen, tussen de Volkswagen en de daarvoor staande auto doorreed; dat vrijwel onmiddellijk nadat hij de bromfiets zag, er een botsing ontstond tussen deze bromfiets en een Ford Taunus, naar hem later bleek bestuurd door A. A., die, komende van Rijksweg no. 1, voor hem gezien van links, in de richting van de Brediusweg reed; dat het midden van de bromfiets door de rechter voorzijde van de Taunus werd geraakt;

Petrus Johannes Jacobus Voskuilen:

dat hij, op 6 juli 1963 te omstreeks 20.00 uur als bestuurder van een bromfiets, waarop als duo-passagiere zijn echtgenote was gezeten, daarmee reed over de noordelijke ventweg van Rijksweg no. 1 te Naarden, komende uit de richting Amsterdam en gaande in de richting

Amersfoort; dat hij, toen hij de kruising van die ventweg met de Brediusweg naderde, zag, dat de doorgang voor hem was versperd door de achterzijde van een auto en de voorzijde van een andere auto, die achter de eerste stond; dat de tussenruimte tussen deze beide auto's niet voldoende was om te passeren; dat hij snelheid minderde; dat, toen hij ongeveer 20 meter van die auto's was gekomen, de achterste van die twee auto's, een Volkswagen, achteruit reed, kennelijk om voor hem — getuige — de doorgang vrij te maken; dat hij dit ziende snelheid vermeerderde tot 20 à 25 kilometer per uur, teneinde door de ontstane opening te rijden, ongeveer over het midd' r van de ventweg; dat hij, onmiddellijk nadat hij tussen beide auto's was doorgereden, plotseling voor hem van rechts van de hoofdrijbaan van Rijksweg no. 1 een Taunus personenauto, naar hem later bleek gekentekend MX 65-75, zag naderen; dat hij poogde, door naar links uit te wijken en te remmen, een aanrijding met die auto te vermijden; dat hij echter niet kon voorkomen dat er een botsing ontstond tussen de bromfiets en die personenauto;

Overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal dd. 16 september 1963 opgemaakt en gesloten door Hendrik Cornelis Overeem, hoofdagent van gemeentepolitie te Naarden, zakelijk inhoudt als verklaring van verbalisant:

dat de Rijksweg no. 1 te Naarden, bestaande uit een hoofdrijbaan en twee secundaire rijbanen, en de Brediusweg te Naarden voor het openbaar rij- en ander verkeer openstaande wegen zijn;

Overwegende, dat het Hof op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — van beklagdes verklaring slechts bezigend het gedeelte onder A vermeld — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is tenlastegelegd met zijn schuld daaraan, met dien verstande, dat het feit heeft plaatsgevonden op 6 juli 1963;

Overwegende, dat het aldus bewezenverklaarde moet worden gequalificeerd als:

„overtreding van artikel 28 eerste lid sub b van het Wegenverkeersreglement”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 124 juncto artikel 28 van het Wegenverkeersreglement;

Overwegende, dat het Hof beklagde in zijn verweer inhoudende een beroep op afwezigheid van alle schuld aan de tenlastegelegde botsing niet kan volgen;

Overwegende, dienaangaande, dat uit de bewijsmiddelen volgt, dat één van de op de ventweg wachtende auto's over enige afstand is achteruitgereden en dusdoende de doorgang vrijmaakte voor de bestuurder van de bromfiets, waarmee beklagdes auto later in botsing is gekomen; dat beklagde, het kruispunt zeer goed kennend, wist, dat hij uit de richting, waaruit de bromfiets kwam, verkeer over de ventweg kon verwachten; dat beklagde weliswaar aanvoert voornoemd achteruitrijden van één der auto's niet te hebben waargenomen, maar dat beklagde dit achteruitrijden had kunnen en derhalve had behoren te zien; dat er dan ook naar 's-Hofs mening — daargelaten de vraag

of de bromfiets heeft gereden zoals van een behoorlijk weggebruiker mag worden verwacht — in casu niet kan worden gesproken van afwezigheid van alle schuld bij beklaagde;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken, die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat het Hof de hierna te vermelden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon van beklaagde;

Gezien, behoudens voormelde wetsbepalingen, nog de artikelen 2, 60 van het Wetboek van Militair Strafrecht, 23, 91 van het Wetboek van Strafrecht en 77 van 's-Hofs Provisionele Instructie;

RECHT DOENDE IN HOGER BEROEP IN NAAM DER KONINGIN!

Vernietigt het vonnis, waarvan hoger beroep, en opnieuw rechtdoende:

Verklaart beklaagde schuldig aan het hierboven bewezenverklaarde en gequalificeerde strafbare feit en hem deswege strafbaar;

Veroordeelt beklaagde tot betaling van een geldboete van vijftien gulden, met bepaling, dat deze geldboete bij gebreke van betaling of verhaal zal worden vervangen door hechtenis voor de tijd van drie dagen.

3 R

Krijgsraad te Velde West

Vonnis van 20 december 1963

President: Lt.-Kolonel Mr. D. J. R. Buisman (plv.); *Leden:* Lt.-Kolonels W. N. C. Swaving en M. Valkman.
Raadsman: Kapitein W. G. Tibben.

Desertie, gezamenlijk en tengevolge van samenspanning, met recidive. 5 weken gevangenisstraf met aftrek van 5 weken voorlopig arrest en ontslag (zonder ontzetting).

(W.M.Sr. art. 23, 98, 99).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen C. M., geboren 3 mei 1943, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, dienende als dienstplichtig soldaat bij de C-Instructie batterij „Kornwerderzand van het Depot Artillerie der Koninklijke Landmacht „te Ossendrecht, aldaar, in tijd van oorlog, op of omstreeks 11 november 1963 circa 00.30 uur, tezamen en in samenspanning met de „soldaat H. H. H. zijn voormeld onderdeel eigendunkelijk heeft ver- „laten met het oogmerk om zich voorgoed aan zijn dienstverplichtingen „te onttrekken, welk oogmerk naar hij wist, ook bij H. voorzat, en „daarvan sindsdien tezamen met genoemde H. opzettelijk ongeoorloofd

„en onafgebroken afwezig is gebleven totdat hij op 12 november 1963 „circa 01.30 uur te Voorhout in gezelschap van genoemde H. door de „Koninklijke Marechaussee werd aangehouden en in arrest gesteld, „zijnde tijdens het plegen van dit misdrijf nog geen vijf jaren verlopen „sedert hij, beklaagde, een hem bij vonnis van de Krijgsraad te Velde „West onder meer wegens het misdrijf van „*opzettelijke ongeoorloofde „„afwezigheid, in tijd van oorlog niet langer dan vier dagen durende, „„terwijl twee of meer personen gezamenlijk het misdrijf plegen*”, op „gelegde gevangenisstraf voor de tijd van vier maanden, waarvan twee „maanden voorwaardelijk met een proeftijd van drie jaren gedeeltelijk, „te weten voor wat het onvoorwaardelijk gedeelte betreft, had onder „gaan”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe zakelijk heeft verklaard: dat hij, terwijl hij in werkelijke dienst was als dienstplichtig soldaat bij de C-Instructie Batterij „Kornwerderzand” van het Depot Artillerie van de Koninklijke Landmacht te Ossendrecht, aldaar op 11 november 1963 omstreeks 00.30 uur samen en na voorafgaand overleg met de soldaat H. H. H. van zijn batterij zijn voormeld onderdeel eigendunkelijk heeft verlaten met de bedoeling zich voorgoed aan zijn dienstverplichtingen te onttrekken; dat H. hem zei dat hij dit ook van plan was; dat hij sindsdien samen met H. willens en wetens ongeoorloofd en onafgebroken van zijn onderdeel afwezig is geweest en gebleven tot hij op 12 november 1963 omstreeks 01.30 uur te Voorhout op straat in de omgeving van zijn huis in gezelschap van H. door de Koninklijke Marechaussee werd aangehouden en in arrest gesteld;

Overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal d.d. 15 november 1963, opgemaakt en gesloten door Theodorus Nicolaas Heinrich van Leeuwen en Dirk Gustaaf van der Heiden, beiden marechaussee der 1e klasse, opsporingsambtenaar, behorende tot de Brigade Leiden, zakelijk inhoudt als verklaring van:

Hendrikus Hermanus H., dienstplichtig soldaat:

dat hij op 11 november 1963 omstreeks 00.00 uur bij de hoofdingang op het kazerneterrein van de legerplaats Ossendrecht de hem bekende M. ontmoette; dat zij samen naar hun kamer liepen in gebouw H van de legerplaats; dat hij op genoemde kamer tegen M. zei: „Ik ga hier „weg en kom niet meer terug”; dat M. antwoordde: „Ik ben je man, „ik ga mee”; dat M. en hij vervolgens zonder dat zij daarvoor toestemming hadden van hun onderdeel zijn vertrokken, teneinde zich voorgoed aan hun dienstverplichtingen te onttrekken;

Verbalisaten:

dat zij op 12 november 1963 omstreeks 01.30 uur op de openbare weg Dinsdag Wetering voor perceel nr. 27 te Voorhout hebben aangehouden twee personen, die respectievelijk bleken te zijn genaamd: Cornelis M., geboren te Leiden op 3 mei 1943 en Hendrikus Hermanus H., geboren te Groenlo op 21 juni 1944; dat zij M. en H. hebben overgebracht naar de marechausseekazerne te Leiden en aldaar hebben ingesloten in een daartoe bestemd vertrek;

Overwegende, dat blijkens genoemde justitiële verklaring beklagde van 11 november 1963 ± 01.00 uur tot 12 november 1963 ± 01.30 uur onafgebroken zonder recht of vergunning, derhalve ongeoorloofd, afwezig is geweest van zijn onderdeel Depot Artillerie, gelegd te Ossendrecht;

Overwegende, dat blijkens een extract vonnis d.d. 16 december 1963 van de Krijgsraad te Velde West te 's-Gravenhage, Cornelis M., geboren te Leiden, 3 mei 1943, wegens: „1. Opzettelijke ongeoorloofde „afwezigheid, in tijd van oorlog, niet langer dan vier dagen durende, „terwijl twee of meer personen gezamenlijk het misdrijf plegen, 2. Poging tot diefstal door twee of meer verenigde personen, 3. Medeplichtigheid aan poging tot diefstal”, bij vonnis van de Krijgsraad te Velde voornoemd, 31 juli 1963 gewezen en uitgesproken, is veroordeeld tot gevangenisstraf voor de tijd van vier maanden met aftrek voorarrest, zijnde vanaf 13 juni 1963, waarvan twee maanden voorwaardelijk met een proeftijd van drie jaar en bijzondere voorwaarden;

dat blijkens een schriftelijke verklaring d.d. 17 december 1963 van de Auditeur-Militair bij de Krijgsraad voornoemd op genoemd uittreksel-vonnis, voormelde gevangenisstraf is ondergaan in het Huis van Bewaring II te 's-Gravenhage van 13 juni 1963—12 augustus 1963;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — genoemde justitiële verklaring slechts gebezigd in verband met de inhoud van de overige bewijsmiddelen — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„Desertie, in tijd van oorlog gepleegd, terwijl twee of meer personen „gezamenlijk het misdrijf plegen en terwijl tijdens het plegen van het „misdrijf nog geen vijf jaren zijn verlopen, sedert de schuldige eene „hem wegens opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid, in tijd van oorlog niet langer dan vier dagen durende, terwijl twee of meer personen „gezamenlijk het misdrijf plegen, bij vonnis opgelegde straf ten dele „heeft ondergaan”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 98 juncto artikel 99 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat beklagde van 12 november 1963 tot 20 december 1963 voorlopig arrest heeft ondergaan;

Overwegende, dat de Krijgsraad beklagde op grond van het ge-

pleegde feit ongeschikt acht in de militaire stand te blijven, doch niet tevens zodanig ongeschikt dat hij voor goed van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen behoort te worden ontzet;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de tijd van 5 weken, met aftrek van de tijd in arrest doorgebracht, zijnde vijf weken, en ontslag uit de militaire dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen — *Red.*].

Krijgsraad te Velde West

Vonnis van 3 januari 1964

President: Lt.-Kolonel Mr. D. J. R. Buisman (plv.); *Leden:* Majoors W. H. Verbeek en G. W. Baron van Dedem.
Raadvrouw: Mr. C. H. Groenewoud.

Overtreding art. 53 W.V.R.: zó dicht achter een andere auto gereden dat hij met de door hem bestuurde auto tegen die voorrijdende auto is opgebotst toen deze stopte voor een op geel springend stoplicht.

Vrijspraak (wegens afwezigheid van het recht van strafvordering terzake) van het ten laste gelegde doorrijden voordat zijn identiteit kon worden vastgesteld, omdat beklaagde zich binnen 24 uur heeft vervoegd op het politiebureau en aldaar kennis heeft gegeven van het ongeluk.

(W.V.W. art. 30; W.V.R. art. 53).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen N. P. V. B., geboren 28 september 1944, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, dienende als dienstplichtig soldaat van de Koninklijke Landmacht op of omstreeks 13 oktober 1963 circa 18.45 uur te Heemstede, als bestuurder van een Ford Taunus personenauto, gekentekend AX 13-07, waarmee hij reed over de voor het openbaar verkeer openstaande weg, de Herenweg in noordelijke richting, gekomen bij de kruising van deze weg met de eveneens voor het openbaar verkeer openstaande wegen, Zandvoortselaan en Lanckhorstlaan, alwaar het verkeer van overheidswege door een verkeerslichtinstallatie werd geregeld, zijn snelheid niet zodanig heeft geregeld dat hij steeds het door hem bestuurde motorrijtuig tot stilstand kon brengen binnen de afstand, waarover de weg vóór hem vrij was, althans onvoldoende afstand heeft gehouden tot een voor hem uit in dezelfde richting rijdende personenauto SN 21-71 (Volkswagenbusje), waar door hij van achteren op deze Volkswagen is gereden toen deze moest afremmen en tot stilstand was gekomen voor de stopstreep, zijnde hij, beklaagde, vervolgens opzettelijk weggereden alvorens zijn

„identiteit als bestuurder en de identiteit van het door hem bestuurde „motorrijtuig behoorlijk was kunnen worden vastgesteld, zulks alhoewel de Volkswagen, toebehorende aan de weduwe Kwast-Hoekemeijer, die zich niet in de door hem bestuurde Ford-Taunus bevond „aan de achterzijde werd beschadigd door indeuking van de linker- „achterzijde van het motorklepdeurtje en carrosserie en ontzetting van „de achterbumper”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat ten aanzien van de telastelegging voor wat betreft het gedeelte „zijnde hij, beklaagde,” tot en met „achterbumper” geen recht tot strafvordering bestaat, aangezien beklaagde op 13 oktober 1963 omstreeks 21.50 uur, derhalve binnen 24 uur na het ongeval, eigener beweging zich heeft vervoegd op het bureau van Gemeentepolitie te Heemstede en aldaar kennis heeft gegeven van het ongeluk en opgave heeft gedaan omtrent zijn identiteit, als bestuurder van de auto en de identiteit daarvan, voordat beklaagde als verdachte was aangehouden of verhoord, zodat beklaagde voor wat betreft dat gedeelte van de telastelegging dient te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde ten processe zakelijk heeft verklaard:

dat hij, dienend als dienstplichting soldaat van de Koninklijke Landmacht, op 13 oktober 1963 omstreeks 18.45 uur te Heemstede, als bestuurder van een Ford Taunus stationcar, gekentekend AX 13-07, daarmee reed over de voor het openbaar verkeer openstaande weg, de Herenweg, in noordelijke richting; dat hij, gekomen bij de kruising van deze weg met de eveneens voor het openbaar verkeer openstaande wegen, de Zandvoortselaan en de Lanckhorstlaan, op korte afstand reed achter een in dezelfde richting rijdend Volkswagenbusje, naar hem later bleek gekentekend SN 21-71; dat bij genoemd kruispunt, alwaar het verkeer middels een verkeerslichtinstallatie werd geregeld, de Volkswagen afremde en stopte, omdat het verkeerslicht, bestemd voor het verkeer in zijn richting, van groen op geel sprong; dat de Volkswagen voor de stopstreep tot stilstand kwam; dat hij, toen hij de remlichten van de Volkswagen aan zag gaan, remde; dat de afstand echter, waarop hij achter de Volkswagen reed, te klein was om tijdig daarachter tot stilstand te komen, tengevolge waarvan hij met de voorzijde van de door hem bestuurde auto botste tegen de achterzijde van het Volkswagenbusje; dat het Volkswagenbusje aan de achterkant was beschadigd bij de aanrijding;

Overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal d.d. 14 november 1963, opgemaakt en gesloten door F. E. Kovacsek, hoofdagent van gemeentepolitie te Heemstede, zakelijk inhoudt als verklaring van:

1. Marinus Dominicus de Jong:

dat hij op 13 oktober 1963 omstreeks 18.45 uur te Heemstede als bestuurder van een vierwielig motorrijtuig, Volkswagenbusje, gekentekend SN 21-71, in eigendom toebehorend aan de weduwe J. Kwast-Hoekemeijer, daarmee reed over de Herenweg in noordelijke richting; dat hij aldus rijdend, de kruising Herenweg-Zandvoortselaan-Lanckhorstlaan naderde; dat het voor zijn rijrichting bestemde verkeerslicht

van groen op geel sprong, waarop hij de door hem bestuurde auto tot stilstand bracht vóór de stopstreep; dat de auto, toen deze nauwelijks tot stilstand was gekomen, van achter werd aangereden door een hem achteropkomende personenauto, gekentekend AX 13-07;

2. Verbalisant:

dat de Herenweg te Heemstede een voor het openbaar verkeer openstaande weg is;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten:

„dat hij, dienende als dienstplichtig soldaat van de Koninklijke Landmacht op of omstreeks 13 oktober 1963 circa 18.45 uur te Heemstede, als bestuurder van een Ford Taunus personenauto, gekentekend AX 13-07, waarmee hij reed over de voor het openbaar verkeer openstaande weg, de Herenweg in noordelijke richting, gekomen bij de kruising van deze weg met de eveneens voor het openbaar verkeer openstaande wegen, Zandvoortselaan en Lanckhorstlaan, alwaar het verkeer van overheidswege door een verkeerslichtinstallatie werd geregeld, zijn snelheid niet zodanig heeft geregeld dat hij steeds het door hem bestuurde motorrijtuig tot stilstand kon brengen binnen de afstand, waarover de weg vóór hem vrij was, althans onvoldoende afstand heeft gehouden tot een voor hem uit in dezelfde richting rijdende personenauto SN 21-71 (Volkswagenbusje), waardoor hij van achteren op deze Volkswagen is gereden toen deze moest afremmen en tot stilstand was gekomen voor de stopstreep”;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„Overtreding van artikel 53 van het *Wegenverkeersreglement*”, voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 124 juncto artikel 53 van het *Wegenverkeersreglement*;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

[Volgt: veroordeling tot een geldboete van f 25, subs. 5 dagen hechtenis — *Red.*].

Krijgsraad te Velde West

Vonnis van 8 januari 1964

President: Kolonel Mr. Dr. J. P. van Erk; *Leden:* Kolonel P. W. van Schendel en Majoor D. van Esseveldt.

Raadsman: Kapitein Th. Oostendorp.

Opzettelijke ongehoorzaamheid, door weg te lopen toen zijn meerdere, een kapitein in burger, die zich als meerdere bekend gemaakt had, hem — naar aanleiding van een eerdere ongehoorzaamheid — gelast had te blijven staan tot de Koninklijke Marechaussee gearriveerd zou zijn; voorts: medeplegen van feitelijke insubordinatie door, toen de kapitein hem vastgegrepen had, te rukken en te trekken, terwijl twee andere soldaten eveneens aan hem rukten en trokken om hem te ontzetten.

(W.M.Sr. art. 114, 117-120).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen J. H. S., geboren 8 februari 1943, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, in werkelijke dienst als dienstplichtig soldaat van de Koninklijke Landmacht, op of omstreeks 3 november 1963 in tijd van oorlog te Dordrecht:

„1. opzettelijk heeft nagelaten te gehoorzamen aan het hem door zijn meerdere, de kapitein H. N. Kunst, gegeven dienstbevel te blijven staan totdat de Koninklijke Marechaussee ter plaatse was gearriveerd (welk bevel werd gegeven omdat hij, beklaagde, na onkrijgstuchtelijk gedrag tegenover die meerdere nalatig bleef zich te legitimeren), door alstoen aldaar opzettelijk geen gevolg te geven aan dat bevel doch weg te lopen;

„2. tezamen en in vereniging met de soldaten B. en T., althans met één hunner, althans alleen, opzettelijk zijn en hun meerdere, genoemd, de kapitein Kunst, feitelijk heeft aangerand, althans zich met geweld en/of bedreiging met geweld tegen deze meerdere heeft verzet, doordien hij alstoen aldaar (nadat die meerdere hem had vastgegrepen naar aanleiding van de sub 1 omschreven misdragingen van beklaagde en teneinde de sub 1 omschreven opzettelijke ongehoorzaamheid te doen ophouden) telkens opzettelijk die meerdere met beide handen heeft aangegrepen, hem met kracht heeft weggeduwd en met geweld aan die meerdere heeft getrokken en gerukt om zich aan de greep van die meerdere te ontworstelen, zulks terwijl genoemde B. en T. alstoen aldaar opzettelijk dreigend met gebalde vuisten op genoemde meerdere afkwamen en opzettelijk (naar) deze meerdere sloegen en voorts opzettelijk met geweld aan hem, beklaagde, rukten en trokken, eveneens met het doel hem, beklaagde, te ontzetten”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe zakelijk heeft verklaard: dat hij, terwijl hij in werkelijke dienst was als dienstplichtig soldaat van de Koninklijke Landmacht, ingedeeld bij de 422e compagnie Van Heutsz Mobiel, op 3 november 1963 omstreeks 23.35 uur op het station der Nederlandse Spoorwegen te Dordrecht van een in burger

gekleed persoon, die zich tegenover hem bekend gemaakt had als de Kapitein Kunst van het Korps Commandotroepen, opdracht kreeg te blijven staan, totdat de Koninklijke Marechaussee ter plaatse was gearriveerd; dat hij wist dat dit bevel hem door genoemde kapitein werd gegeven omdat hij even tevoren, toen de kapitein de soldaat Van Schie van zijn onderdeel terecht wees over diens tenue en aan de omstaande militairen, waaronder hij, opdracht gaf zich onmiddellijk te verwijderen, was blijven staan en toen de kapitein hem naar aanleiding daarvan opdracht gaf zijn militair legitimatiebewijs en N.S.-bewijs te tonen en zich te legitimeren, zulks weigerde, zeggende dat hij genoemde papieren niet bij zich had, terwijl hij ze in feite wel bij zich had; dat hij toen willens en wetens geen gevolg heeft gegeven aan dat bevel om te blijven staan, zeggende: „Dat doe ik niet” en meteen is weggelopen; dat de kapitein hem, omdat hij bleef weigeren zich te legitimeren, had vastgegrepen en dat hij zich probeerde los te rukken; dat hij daarbij genoemde kapitein toen willens en wetens met beide handen heeft aangegrepen en deze met kracht heeft weggeduwd waarbij deze tegen een ijzeren paal werd gedrukt en bovendien met kracht aan die meerdere heeft gerukt en getrokken om zich aan de greep van die meerdere te ontrukken; dat hij, terwijl hij aldus rukte, trok en duwde aan genoemde kapitein, zag dat de soldaten B. en T. van zijn compagnie, kennelijk met de bedoeling hem te ontzetten, in een bokshouding dreigend met gebalde vuisten op de kapitein afkwamen; dat de kapitein, terwijl B. en T. de kapitein aldus dreigend naderden, hem onverwachts losliet; dat hij zag dat de soldaat T. de kapitein lastig viel;

Overwegende, dat als getuige ten processe zakelijk heeft verklaard:
Hendrik Nicolaas Kunst:

dat hij zich, terwijl hij in werkelijke dienst was als Kapitein van de Koninklijke Landmacht ingedeeld bij het Korps Commando Troepen, op 3 november 1963 omstreeks 23.40 uur bevond op het station der Nederlandsche Spoorwegen te Dordrecht, in burger gekleed; dat zich daar ook een paar in uniform geklede soldaten van Van Heutz bevonden, waaronder naar hem later bleek de soldaten S., B. en T.; dat S., toen hij een van de soldaten van Van Heutz, naar hem thans is gebleken Van Schie genaamd, terechtwees over diens tenue en aan de omstaande militairen, waaronder S., opdracht gaf zich onmiddellijk te verwijderen en zich er niet mede te bemoeien, bleef staan en tegen hem zei: „Jij maakt het nu wel erg moeilijk; je bent een uitslover”; dat hij S. naar aanleiding daarvan opdracht gaf zich te legitimeren en hem zijn militair legitimatiebewijs te tonen en toen deze daarop zei, dat hij dat niet had; dat hij de soldaat S. toen, naar aanleiding van diens gedrag en omdat deze nalatig bleef zich te legitimeren, opdracht gaf te blijven staan totdat de Koninklijke Marechaussee ter plaatse was gearriveerd; dat S. daarop zei: „Dat doe ik niet” en wegliep; dat S. wist dat hij kapitein bij de Koninklijke Landmacht was; dat hij zich tevoren reeds tegenover hem had bekend gemaakt als kapitein Kunst van het Korps Commando Troepen; dat hij S., aangezien deze bleef weigeren zich te legitimeren en ondanks zijn bevel om te blijven staan wegliep, vast-

greep, teneinde hem het weglopen te beletten; dat S. hem daarop met beide handen aangreep en met kracht trok en rukte, kennelijk om zich aan zijn greep te ontworstelen en hem bovendien daartoe met kracht wegduwde, waarbij hij tegen een ijzeren paal werd gedrukt; dat op dat moment de soldaten B. en T. in bokshouding dreigend met gebalde vuisten op hem afkwamen, kennelijk met de bedoeling om S. te ontzetten; dat hij daarbij zag dat B. met zijn tot vuist gebalde rechterhand met kracht in zijn richting sloeg; dat deze daarbij riep: „Nu is het „afgelopen”; dat hij deze slag naar zijn gelaat wist te ontwijken terwijl hij S. van zich afduwde; dat B. en T. bleven opdringen en naar hem bleven slaan; dat hij zeker weet, dat T. ook naar hem sloeg;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — ieder bewijsmiddel slechts gebezigd ten aanzien van het feit en/of de feiten waarop het betrekking heeft — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, met uitzondering van de woorden: „althans „met één hunner, althans alleen” en de woorden „en voorts opzettelijk „met geweld aan hem, beklagde, rukten en trokken, eveneens”;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

1. „Opzettelijke ongehoorzaamheid, gepleegd in tijd van oorlog”;
2. „Medeplegen van feitelijke insubordinatie, in tijd van oorlog”, voorzien en strafbaar gesteld bij:
 1. Artikel 114 van het Wetboek van Militair Strafrecht;
 2. Artikel 120 junctis de artikelen 117 van het Wetboek van Militair Strafrecht en 47 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat beklagde van 4 november 1963 tot 8 november 1963 voorlopig arrest heeft ondergaan, op 13 december 1963 opnieuw in arrest is gesteld en de aard en omstandigheden der zaak vorderen dat dit arrest gehandhaafd blijft;

[Volgt: veroordeling tot gevangenisstraf voor de tijd van 2 maanden en 2 weken, met aftrek van voorarrest van 4—8 november 1963 en vanaf 13 december 1963; bekrachtiging van het arrest — *Red.*].

Krijgsraad te Velde West

Vonnis van 8 januari 1964

President: Kolonel Mr. Dr. J. P. van Erk; *Leden:* Kolonel P. W. van Schendel en Majoor D. van Esseveldt.

Raadsman: Kapitein W. G. Tibben.

Valsheid in geschrift (op een huurkoopcontract, ter plaatse waar de echtgenote — indien de huurkoper gehuwd is — moet tekenen, ingevuld „leeft gescheiden van echtgenote” en daarbij zijn paraaf gesteld.

Flessentrekkerij: het kopen van diverse goederen, zonder in staat te zijn daarvoor te betalen.

Gevangenisstraf (gedeeltelijk voorwaardelijk) en ontslag uit de militaire dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen.

(W.M.Sr. art. 23; W.Sr. art. 225, 326a).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen D. G. J. F., geboren 16 maart 1929, beroeps-kapitein, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, in werkelijke dienst als beroeps-kapitein van de Koninklijke „Landmacht:

„1. op of omstreeks 7 juni 1963 te Ermelo — in elk geval in Nederland — een huurkoopcontract terzake huurkoop door hem bij de „naamloze vennootschap G. H. Rinck te Rotterdam van een Rolleicord „VB camera met toebehoren, zijnde dit contract een geschrift, waaruit enige verbintenis kon ontstaan en dat bestemd was om te dienen „tot bewijs van enig feit, valselijk heeft opgemaakt met het oogmerk „om als echt en onvervalst te gebruiken en door anderen te doen gebruiken, terwijl uit dit gebruik nadeel kon ontstaan, hebbende hij „alstoen aldaar opzettelijk valselijk en in strijd met de waarheid met „voornoemd oogmerk in dat contract ter plaatse waar blijkens de gedrukte tekst, luidende: „handtekening echtgenote, zo koper gehuwd „„is”, zijn echtgenote had moeten tekenen, de aantekening gesteld: „„leeft gescheiden van echtgenote”, waaruit nadeel kon ontstaan voor „genoemde vennootschap of anderen;

„2. in of omstreeks het tijdvak van de maanden omstreeks maart „tot en met juli 1963 op na te noemen plaatsen — in elk geval in „Nederland — een gewoonte heeft gemaakt van het kopen van goederen met het oogmerk om zonder volledige betaling zich de beschikking over die goederen te verzekeren, hebbende hij in of omstreeks „genoemd tijdvak telkens met voormeld oogmerk, immers telkens wetende, dat hij zoveel schulden had, dat hij onmogelijk aan zijn financiële verplichtingen kon voldoen:

„a. op of omstreeks 15 juni 1963 te Ermelo in huurkoop gekocht „van de firma T. van Maanen te Harderwijk door tussenkomst van de „naamloze vennootschap Algemene Crediet en Discontering Maat-

„schappij „Alcredis” te Amsterdam een auto, merk Opel Kadett, voor „een prijs van 5000 à 6000 gulden, van welk bedrag hij in strijd met „zijn bij de desbetreffende huurkoopovereenkomst aangegane verplichtingen op 9 september 1963 slechts één maandelijks termijn van „f 155,49 en zelfs niet eens de eerste aanbetaling ad f 2200,— had „afbetaald;

„b. op of omstreeks 7 juni 1963 te Ermelo in huurkoop gekocht „van de naamloze vennootschap G. H. Rincke te Rotterdam een „Rolleicord V B camera met toebehoren voor de prijs van f 649,35 of „daaromtrent, van welk bedrag hij in strijd met zijn bij de desbetreffende huurkoopovereenkomst aangegane verplichtingen, op 1 oktober „1963 nog slechts de eerste storting à f 122,85 had afbetaald;

„c. in of omstreeks de maanden maart, april, mei en juni 1963 te „Harderwijk gekocht van de kleermaker W. Wijnants aldaar een militaire geklede tenue en burgerkleding voor een totaal bedrag van „f 723.45 of daaromtrent, van welk bedrag hij op 1 oktober 1963 nog „niets, dan wel slechts een gering gedeelte, had betaald;

„d. in of omstreeks de maanden juni en juli 1963 te Ermelo gekocht van de kruidenierster Jannetje van den Ham-van den Bos aldaar een hoeveelheid rookwaren, dranken en versnaperingen tot een „totaal bedrag van f 153,46 of daaromtrent, van welk bedrag hij op „1 oktober 1963 nog niets dan wel een gering gedeelte had betaald;

„e. in of omstreeks de maanden juni en juli 1963 te Harderwijk „gekocht van de firma T. van Maanen aldaar benzine tot een totaal „bedrag van ongeveer f 100,—, van welk bedrag hij op 1 oktober „1963 nog niets had betaald”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklagde ten processe zakelijk heeft verklaard: dat hij, in werkelijke dienst als beroeps-kapitein van de Koninklijke Landmacht:

1. op 7 juni 1963 te Ermelo op een huurkoopcontract terzake van een huurkoop door hem bij de N.V. G. H. Rinck te Rotterdam van een Rolleicord V B camera met toebehoren, willens en wetens in strijd met de waarheid ter plaatse waar blijkens de gedrukte tekst: luidende: „Handtekening echtgenote, zo de koper gehuwd is”, zijn echtgenote had moeten tekenen, de aantekening gesteld: „leeft gescheiden van „echtgenote”, welke aantekening hij met zijn paraaf heeft bekrachtigd, zulks terwijl hij gehuwd was en op genoemde datum noch feitelijk noch wettelijk gescheiden leefde van zijn echtgenote; dat hij dit deed, terwijl hij wist, dat dit contract een geschrift was waaruit voor hem een verbintenis jegens genoemde N.V. ontstond en dat de handtekening van de echtgenote onder dit huurkoopcontract gesteld moest worden ten bewijze dat de echtgenote accoord ging met de huurkoop; dat hij wist, dat zijn echtgenote met deze aankoop niet accoord zou gaan, zodat de huurkoop niet zou plaats vinden en genoemde N.V. hem de camera niet zou leveren;

2. dat hij, dienend als voormeld, in het tijdvak van omstreeks maart tot en met juli 1963 op diverse plaatsen in Nederland, diverse

goederen heeft gekocht, al dan niet in huurkoop, zulks terwijl hij wist, dat hij reeds zoveel schulden had, dat hij onmogelijk aan zijn financiële verplichtingen terzake kon voldoen; dat hij dit deed, om zich telkens de beschikking over die goederen te verzekeren zonder volledige betaling; dat hij aldus onder meer de navolgende goederen heeft gekocht:

a. dat hij op 15 juni 1963 te Ermelo middels de makelaar K. Duinker te Ermelo in huurkoop heeft gekocht van de firma T. van Maanen te Harderwijk door tussenkomst van de naamloze vennootschap Algemene Crediet en Disconterings Maatschappij „Alcredis” te Amsterdam, een auto, merk Opel Kadett, voor een prijs van *f* 53 contant inclusief enkele accessoires en tegen een huurkoopprijs van *f* 6231,76, van welk bedrag hij in strijd met de door hem bij de desbetreffende huurkoop aangegane verplichtingen, op 1 oktober 1963 nog slechts had afbetaald *f* 155,49; dat hij de eerste aanbetaling ad *f* 2200,—, welke hij had moeten voldoen vóór 20 juli 1963, nog niet had betaald;

b. dat hij op 7 juni 1963 te Ermelo in huurkoop heeft gekocht van de naamloze vennootschap G. H. Rinck te Rotterdam een Rolleicord V B camera met toebehoren voor de prijs van *f* 649,35, van welk bedrag hij in strijd met zijn bij de huurkoopovereenkomst aangegane verplichtingen op 1 oktober 1963 nog slechts de eerste storting ad *f* 122,85 had afbetaald;

c. dat hij in de periode van omstreeks maart tot en met juni 1963 te Harderwijk heeft gekocht van de kleermaker W. Wijnants aldaar een tweedelig servicedress met pet alsmede een militair geklede tenue en burgerkleding voor een totaalbedrag van *f* 882,45, van welk bedrag hij op 25 april 1963 *f* 150,— heeft betaald; dat hij van de resterende schuld op 1 oktober 1963 nog niets had betaald;

d. dat hij in de periode juni-juli 1963 te Ermelo heeft gekocht van de kruidenierster J. van den Ham-van den Bos aldaar een hoeveelheid rookwaren, dranken en versnaperingen tot een totaalbedrag van *f* 153,46, van welk bedrag hij op 1 oktober 1963 nog niets had afbetaald, behoudens een bedrag van *f* 50,—;

e. dat hij in de maanden juni en juli 1963 te Harderwijk heeft gekocht van de firma T. van Maanen aldaar benzine tot een bedrag van ongeveer *f* 100,—, van welk bedrag hij op 1 oktober 1963 nog niets had betaald;

Overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal d.d. 26 september 1963, opgemaakt en gesloten door Marten Verbruggen, opperwachtmeester der Koninklijke Marechaussee en Hendrik Doedens, marechaussee der 1e klasse, opsporingsambtenaar, beiden behorende tot de Brigade Amsterdam, zakelijk inhoudt als verklaring van:

2a. Antonie Adolf Kuijsten:

dat hij in dienst is bij de N.V. Algemene Crediet en Disconterings Maatschappij „Alcredis”, gevestigd te Amsterdam, als algemeen procuratiehouder; dat op 15 juni 1963 voor de Heer F. een huurkoopovereenkomst voor de aankoop van een personenauto, Opel Kadett, door genoemde N.V. is gefinancierd; dat van het totaal gefinancierde bedrag à *f* 3731,76, slechts één termijn à *f* 155,49 is betaald;

Overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal d.d. 11 oktober 1963, opgemaakt en gesloten door Willem Henri van Haersma Buma, Majoor der Koninklijke Marechaussee, commandant van het District Koninklijke Marechaussee te 's-Gravenhage en Cornelis Beekhuizen, opperwachtmeester der Koninklijke Marechaussee, commandant van de Brigade Schoonhoven van de Koninklijke Marechaussee, zakelijk inhoudt als verklaring van:

b. Johannes Kamerbeek:

dat hij in dienst is als procuratiehouder bij de N.V. G. H. Rinck te Rotterdam; dat op 7 juni 1963 Kapitein F. van genoemde N.V. heeft gekocht een Rolleicord V B camera met toebehoren voor een totaal-bedrag van *f* 649,35; dat F. van dit bedrag slechts de eerste storting à *f* 122,85 heeft betaald; dat hij, indien hij had geweten, dat F. niet credietwaardig was, hem zeker de goederen niet had geleverd; dat hij van een kapitein van het Nederlandse leger met 14 dienstjaren, hetwelk op het contract vermeld staat, mag verwachten, dat hij bonafide is;

c. Wilhelm Wijnants:

dat de hem bekende kapitein F. bij hem heeft gekocht in de periode van omstreeks maart tot en met juni 1963 een tweedelig servicedress met pet, alsmede een militair geklede tenue en burgerkleding voor een totaal bedrag van *f* 882,45, van welk bedrag F. op 25 april 1963 *f* 150,— heeft betaald; dat de rekening van F. in de maand september 1963 nog steeds bedroeg *f* 732,45; dat op 15 juni 1963, toen F. om de rekening vroeg, F. aan hem een nieuwe Opel heeft laten zien en hem heeft gevraagd hoe hij de wagen vond; dat F. daarbij vertelde, dat hij deze auto zojuist had gekocht; dat hij hieruit moest concluderen dat F. over geld beschikte; dat hij, mede hierdoor, nimmer getwijfeld heeft aan de credietwaardigheid van F.;

d. Jannetje van den Ham-van den Bos:

dat in de periode juni-juli 1963 kapitein F. bij haar heeft gekocht een hoeveelheid rookwaren, dranken en versnaperingen tot een bedrag van *f* 153,46, van welk bedrag door hem slechts *f* 50,— is terugbetaald; dat, indien zij had geweten dat F. niet credietwaardig was en indien F. haar met diverse verhalen en smoesjes niet bewogen had tot afgifte van dranken, zij zeer beslist geen levensmiddelen en dranken zou hebben geleverd;

e. Teunis van Maanen Jr.:

dat over de maanden juni en juli 1963 ten name van F. een rekening openstaat voor geleverde benzine tot een bedrag van *f* 95,72; dat, wanneer hij had geweten, dat F. niet credietwaardig was, hij hem de benzine niet zou hebben geleverd;

1. Overwegende, dat een ten processe overgelegde, de beklagde voorgehouden huurkoopcontract d.d. 7 juni 1963 ten name van F., onder meer het volgende inhoudt:

dat op 7 juni 1963 te Ermelo door F. een huurkoopcontract, terzake van een huurkoop van een Rolleicord V B camera met toebehoren, werd gesloten met de N.V. G. H. Rinck te Rotterdam; dat ter

plaatse waar blijkens de gedrukte tekst, luidende „Handtekening echtgenote, zo de koper gehuwd is”, de echtgenote moet tekenen, de aantekening is gesteld: „Leeft gescheiden van echtgenote”, welke aantekening met een paragraaf is bekrachtigd;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — ieder bewijsmiddel slechts gebezigd ten aanzien van het feit en/of de feiten waarop het betrekking heeft — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

1. „*Valsheid in geschrift*”;
2. „*Ene gewoonte maken van het kopen van goederen met het oogmerk om zonder volledige betaling zich of een ander de beschikking over die goederen te verzekeren*”;

voorzien en strafbaar gesteld bij:

1. Artikel 225 van het Wetboek van Strafrecht;
2. Artikel 326a van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat de Krijgsraad beklagde op grond van de gepleegde feiten ongeschikt acht om in de militaire stand te blijven, doch niet tevens zodanig ongeschikt dat hij voor goed van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen behoort te worden ontzet;

[Volgt: veroordeling tot gevangenisstraf v.d.t.v. 6 maanden, waarvan 5 maanden voorwaardelijk met een proeftijd van 3 jaren, en — onvoorwaardelijk — ontslag uit de militaire dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen — *Red.*].

Krijgsraad te Velde Oost

Vonnis van 24 oktober 1963

President: Lt.-Kolonel Mr. H. J. F. Bijvoet (plv.); *Leden:* Lt.-Kolonels R. S. T. Gerding en Majoor P. Ridder.

Lichamelijk letsel door schuld: gaan liggen onder het bed van een andere soldaat en door het plotseling strekken van de tegen de onderkant van dat bed geplaatste benen, die andere soldaat uit het bed geworpen, waardoor deze op de grond terecht kwam en een hersenschudding opliep.

(W.Sr. art. 308).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen H. A. H., geboren 5 juni 1943, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 11 juni 1963 te Arnhem, althans in Nederland, grovelijk onvoorzichtig zo krachtig tegen de onderkant van het „bed van L. van Sas heeft getrapt, daarbij op zijn rug liggend op een „bed onder dat bed van die Van Sas, dat gemelde Van Sas daaruit is „gevallen en zodanig op de grond is terechtgekomen, dat hij een zware „herschudding heeft opgelopen, waardoor hij gedurende ongeveer „2 maanden verhinderd is geweest zijn bezigheden als soldaat te ver- „richten”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde bij zijn verhoor door de Officier-Commissaris zakelijk onder meer heeft verklaard:

Op 11 juni 1963 bevond ik mij te omstreeks 21.50 uur op mijn kamer in de Menno van Coehoornkazerne te Arnhem. Ik zag dat de mij bekende soldaat Van Sas op zijn bed, een bovenbed, ging liggen. Even later verveelde ik mij en besloot Van Sas eens te gaan plagen. Ik ben toen op mijn rug gaan liggen op het bed onder het bed van Van Sas en ik heb één of beide voeten tegen de onderkant van het bed, waarop Van Sas lag, gezet en daarna mijn been of benen gestrekt. Het gevolg was dat Van Sas uit bed viel en op de grond terecht kwam en bewusteloos liggen bleef. Van Sas is daarna opgenomen in het militair hospitaal te Arnhem en toen ik hem opzocht vertelde hij mij dat hij een hersenschudding had opgelopen. Hij heeft ongeveer twee maanden in het hospitaal gelegen en is nu gelukkig hersteld en doet weer gewoon dienst;

Overwegende, dat een ten processe aanwezig proces-verbaal nr. 278/63 op afgelegde ambtseed opgemaakt en op 2 september 1963 te Arnhem gesloten en getekend door Johannes Hermanus Sprokkereef, wachtmeester 1e klasse der Koninklijke Marechaussee, onder meer bevat een verklaring van Louis van Sas, dienstplichtig soldaat, die onder meer het volgende zakelijk verklaarde, op 18 juli 1963:

Op 11 juni 1963 heb ik mij omstreeks 21.50 uur naar bed begeven in de soldatenkamer nr. 44 van de Menno van Coehoornkazerne te Arnhem. Mijn bed is het bovenste van twee bedden. Het bed onder het mijne is van soldaat Verhoeven. Toen ik op mijn bed lag, voelde ik plotseling van onder tegen de spiraal een hevige duw. Ik kon mij niet zo snel meer vastpakken. Wat daarna gebeurd is kan ik mij niet meer herinneren. Ik heb het bewustzijn verloren en ik kwam met een hersenschudding bij in het hospitaal te Arnhem;

en van Adrianus Gerardus Maria Verhoeven, dienstplichtig soldaat, die onder meer het volgende zakelijk verklaarde:

Op 11 juni 1963 zat ik op mijn kamer nr. 44 van de Menno van Coehoornkazerne te Arnhem. Op de kamer waren onder andere de soldaten H. en Van Sas. Van Sas ging op zijn bed liggen. H. ging op

mijn bed liggen, dus op het bed onder dat van Van Sas. Plotseling zag ik iemand uit bed vallen. Ik zag dat Van Sas op de grond lag. Van Sas is naar het hospitaal gebracht;

Overwegende, dat een ten processe aanwezige geneeskundige verklaring dd. 15 oktober 1963 opgemaakt en getekend door H. G. J. Houben, reserve-luitenant-arts onder meer vermeldt als verklaring van relatant:

dat hij op 11 juni 1963 te \pm 22.00 uur te Arnhem bij Louis van Sas heeft waargenomen een commotio cerebri en dat hij de tijd van verhindering van de uitoefening van diens ambtsbezigheden schat op twee maanden;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten:

„dat hij op 11 juni 1963 te Arnhem, grovelijk onvoorzichtig zo „krachtig tegen de onderkant van het bed van L. van Sas heeft getrapt, „daarbij op zijn rug liggend op een bed onder dat bed van die van Sas, „dat gemelde Van Sas daaruit is gevallen en zodanig op de grond is „terechtgekomen, dat hij een hersenschudding heeft opgelopen, waar „door hij gedurende ongeveer 2 maanden verhinderd is geweest zijn „bezigheden als soldaat te verrichten”;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„aan zijn schuld te wijten hebben, dat een ander zodanig lichamenlijk „letsel bekomt waaruit tijdelijke verhindering in de uitoefening zijner „ambtsbezigheden ontstaat”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 308 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

[Volgt: veroordeling tot betaling van een geldboete van f 50, subs. 10 dagen hechtenis — *Red.*].

Krijgsraad te Velde Oost

Vonnis van 12 december 1963

President: Lt.-Kolonel Mr. H. J. F. Bijvoet (plv.); Leden: Lt.-Kolonel

W. F. B. Proper en Majoor H. P. Wiegman.

Raadsman: Kapitein A. H. Kievits.

Onder drankinvloed besturen van een bromfiets, op de duozit waarvan een andere soldaat gezeten was en met de bromfiets in een greppel terechtgekomen.

(W.V.W. art. 26).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen D. J. M., geboren 23 april 1943, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 15 september 1963 te of in de gemeente „Havelte, althans in Nederland, als bestuurder van een rijwiel met „hulpmotor daarmee heeft gereden over een of meer voor het openbaar rijverkeer openstaande wegen of rijwielpaden, gelegen langs en „behorende tot die wegen, terwijl hij verkeerde onder zodanige invloed „van het gebruik van alcoholhoudende drank, dat hij niet in staat moest „worden geacht, dat rijwiel met hulpmotor naar behoren te besturen”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde bij zijn verhoor door de Officier-Commissaris onder meer zakelijk heeft verklaard:

Op 15 september 1963 omstreeks 20.00 uur bevond ik mij met een aantal soldaten, waaronder de soldaat Bosscher, op kamer 22 van gebouw G in de legerplaats Steenwijkerwold. Ik heb tussen 20.00 en 21.00 uur 9 borrelglaasjes gevuld met cognac gedronken. Bosscher en ik besloten toen om nieuwe cognac te halen. Ik heb een rijwiel met hulpmotor gepakt en ben de legerplaats uitgereden, met Bosscher achterop. Wij zijn over het rijwielpad, dat tot de openbare weg, de Helomaweg, behoort naar hotel Buter te Havelte gereden. Daarna ben ik, met Bosscher achterop, over genoemd rijwielpad te Havelte gereden in de richting van legerplaats Steenwijkerwold. Bosscher was intussen geheel onder invloed van de door hem genoten drank. Kort nadat wij weggereden waren, begon ik ook onder invloed van de door mij genoten drank te raken, tengevolge waarvan het mij plotseling begon te duizelen. Ik ben in een langs dat rijwielpad gelegen greppel terecht gekomen. Toen dit alles zo gebeurde, was ik zeker onder zodanige invloed van het gebruik van alcoholhoudende drank dat ik niet in staat moest worden geacht die bromfiets naar behoren te besturen;

Overwegende, dat een ten processe aanwezig proces-verbaal nr. P 260/63, op afgelegde ambtseed opgemaakt en op 20 september 1963 gesloten en getekend door Daniel Ritmeester, marechaussee der eerste klasse, behorende tot de brigade Steenwijkerwold, zakelijk inhoudt als verklaring van:

Remco Bosscher, rnr.: 43.02.05.013:

Op 15 september 1963 omstreeks 20.00 uur bevond ik mij met nog andere soldaten op kamer 22 in gebouw G van de legerplaats Steenwijkerwold. M. had voor twee liter cognac gezorgd. Ik weet niet meer hoeveel ik heb gedronken, maar ik dronk wel schielijk. Omstreeks 21.00 uur die dag was de cognac op. M. en ik zouden een nieuwe fles

gaan halen. M. had een bromfiets, die hij bestuurde. Wij zijn van de legerplaats regelrecht naar hotel Buter te Havelte gereden. M. en ik zijn daarna weer per bromfiets teruggereden in de richting van de legerplaats. M. bestuurde de bromfiets weer. Toen wij bij hotel Buter wegreden, ging het echter niet zo best meer. M. slingerde over het rijwielpad. Hij ging van links naar rechts. Wat er daarna allemaal gebeurd is, weet ik niet meer;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„als bestuurder van een motorrijtuig over een weg rijden, terwijl hij „verkeert onder zodanige invloed van het gebruik van alcoholhoudende drank, dat hij niet in staat moet worden geacht het motorrijtuig „naar behoren te besturen”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 26 juncto artikel 35 van de Wegenverkeerswet;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

[Volgt: veroordeling tot gevangenisstraf v.d.t.v. 3 weken — *Red.*].

Krijgsraad te Velde Zuid

Vonnis van 9 januari 1964

President: Kolonel Mr. P. E. Kloots; *Leden:* Kolonel P. W. van Duin en Lt.-Kolonel F. G. J. de Waal.

Raadsman: Kapitein W. G. Tibben.

Opzettelijk niet voldaan aan een wettige oproeping voor het verder vervullen van eerste oefening als dienstplichtige, waarvoor hij vrijstelling had verkregen.

Geldboete.

(W.M.Sr. art. 150; W.Sr. art. 24).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen W. S. H., geboren 4 april 1941, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 20 juni 1963 te Maastricht, terwijl hij als „dienstplichtig soldaat van de lichterding 1961, ingedeeld bij het Regiment Infanterie Menno van Coehoorn van de Koninklijke Landmacht, met uitstel voor het onvervuld gedeelte der eerste oefening

„buiten werkelijke dienst was, mitsdien in het tijdvak gedurende het-
 „welk hij voor werkelijke dienst kon worden opgeroepen, opzettelijk
 „niet heeft voldaan aan een wettige oproeping om op 20 juni 1963 te
 „Maastricht in de Tapijnkazerne in werkelijke dienst te komen tot het
 „verder vervullen der eerste oefening”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft
 verklaard:

Ik erken dat ik, terwijl ik als dpl. sld. van de lichter 1961 ingedeeld
 bij het Menno van Coehoorn Regiment der Kon. Landmacht buiten
 werkelijke militaire dienst was, met uitstel voor het onvervuld gedeelte
 van eerste oefening, welbewust niet heb voldaan aan een desbetreffende
 oproep om per 20 juni 1963 in de Tapijnkazerne te Maastricht in
 werkelijke militaire dienst te komen voor de verdere vervulling van
 mijn eerste oefening;

Overwegende, dat een ten processe aanwezig aan beklaagde voor-
 gehouden uittreksel van zijn registratielijst opgemaakt en ondertekend
 door de kapitein H. Pruis, commandant A. Instructie Compagnie Re-
 giment Infanterie Menno van Coehoorn o.m. zakelijk inhoudt:

dat betrokkene als gewoon dienstplichtige van de lichter 1961 is
 ingelijfd op 7 maart 1961; dat hem op 27 maart 1961 uitstel van het
 onvervuld gedeelte der eerste oefening werd verleend; dat hij op 30
 oktober 1962 terug kwam voor het onvervuld gedeelte der eerste oefening;
 dat hem m.i.v. 22 december 1962 uitstel werd verleend van het on-
 vervuld gedeelte der eerste oefening; dat hij niet voldaan heeft aan de
 oproeping om in werkelijke dienst te komen op 20 juni 1963;

Overwegende, dat ten processe aanwezig is en aan beklaagde is
 voorgehouden een door de burgemeester van Sleen voor eensluitend
 gewaarmerkt afschrift formulier oproeping tot opkomst voor eerste
 oefening t.n.v. Willem S. H. reg.nr. . . . , waarbij genoemde Burge-
 meester H. voornoemd oproept zich op 20 juni 1963 te melden bij de
 commandant van het Kops Infanterie in de Tapijnkazerne te Maas-
 tricht, terwijl op genoemd afschrift-formulier als verklaring van ge-
 noemde Burgemeester is gesteld, dat het origineel exemplaar van deze
 oproeping aangetekend is toegezonden op 16 april 1963 aan H. voor-
 noemd en niet als onbestelbaar is terug ontvangen;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van boven-
 staande bewijsmiddelen — wordende uittreksel registratielijst en af-
 schrift formulier oproeping slechts gebezigd in verband met de inhoud
 der overige bewijsstukken — wettig en overtuigend bewezen acht, het-
 geen aan beklaagde is ten laste laste gelegd met zijn schuld daaraan,
 met uitzondering van de woorden: „of omstreeks”;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd
 als:

*„Als militair opzettelijk niet voldoen aan een wettige oproeping voor
 „de werkelijke dienst, gepleegd in tijd van oorlog”*,

voorzien en strafbaar gesteld bij art. 150 Wetboek van Militair
 Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat de Krijgsraad bij toepassing van vrijheidsstraf als hoofdstraf gevangenisstraf van niet meer dan drie maanden zou hebben opgelegd;

[Volgt: veroordeling tot betaling van een geldboete van f 50, subs. 10 dagen hechtenis — *Red.*].

Krijgsraad te Velde Zuid

Vonnis van 23 januari 1964

President: Kolonel Mr. P. E. Kloots; *Leden:* Lt.-Kolonels J. H. M. Chappin en J. Bruintjes.

Desertie in tijd van oorlog. Beklaagde voelde zich tijdens de BO en VO zodanig onder een druk leven, dat hij, toen hij voor het weekeinde voor de wacht gecommandeerd was, zich opzettelijk ongeoorloofd verderde en zich circa 10 dagen later vrijwillig bij de Koninklijke Marechaussee meldde.

4 dagen militaire detentie met aftrek van 4 dagen voorarrest.

(W.M.Sr. art. 98).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen P. S., geboren 30 april 1944, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 10 augustus 1963 te Maastricht, terwijl hij „als dpl. soldaat in werkelijke militaire dienst was bij de Koninklijke „Landmacht, ingedeeld bij de A Instructie-Cie. van het Regiment In- „fanterie Menno van Coehoorn en gelegerd in de Tapijnkazerne te „Maastricht, zijn genoemd onderdeel heeft verlaten en sindsdien daarvan opzettelijk ongeoorloofd afwezig is geweest en gebleven, totdat hij „zich op 20 augustus 1963 te Amsterdam bij de Koninklijke Mare- „chaussee heeft gemeld”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

Van 12 juni 1963 ben ik in de werkelijke militaire dienst als dpl. sld. In augustus 1963 was ik ingedeeld bij de A-Cie RI M.v.C. gelegerd in de Tapijnkazerne te Maastricht. Ik voelde mij tijdens de BO

en VO zo onder een druk leven, dat allengs bij mij de gedachte post vatte er tussen uit te gaan. Toen ik zag dat ik voor de wacht van 10/11 aug. was gecommandeerd, wat zou betekenen, dat ik het hele weekend vast zou zitten, besloot ik zulks te doen. Ofschoon ik wist, dat ik voor de wacht was gecommandeerd heb ik op 10 augustus 1963 mijn onderdeel verlaten door gelijk met de anderen op weekend te gaan, terwijl ik van niemand daartoe toestemming had nu ik voor de wacht was gecommandeerd en ik ben sindsdien welbewust van mijn onderdeel ononderbroken afwezig geweest en gebleven totdat ik mij op 20 augustus bij de Kon. Marechaussee in Amsterdam heb gemeld;

Overwegende, dat de ten processe overgelegde hiervoren reeds genoemde Justitiële Verklaring onder meer zakelijk inhoudt:

dat dpl. soldaat P. S. van 10 augustus 1963 ± 12.30 uur tot 20 augustus 1963 ± 10.30 uur onafgebroken zonder recht of vergunning afwezig is geweest van zijn onderdeel A-Instr. Cie. RMC. 4e Dep. Inf. gelegerd te Maastricht en hij zich persoonlijk heeft teruggemeld;

Overwegende, dat het ten processe overgelegde ambtsedig procesverbaal no. PV. 471/P/195/'63, opgemaakt en gesloten te Amsterdam op 20 augustus 1963, door Johannes Samson, wachtmeester der Kon. Marechaussee, behorende tot de brigade Amsterdam, onder meer zakelijk inhoudt:

als verklaring van verbalisant:

Op 20 augustus 1963, omstreeks 11.15 uur, meldde zich bij mij op de Informatiepost van de brigade hierboven genoemd te Amsterdam, een persoon, gekleed in het uniform der Kon. Landmacht, die mij, toen ik hem naar zijn naam vroeg, opgaf te zijn genaamd Pieter S., rnr.:, dpl. in werkelijke dienst, ingedeeld bij de A-Compagnie Rgt. Infanterie M. van Coehoorn, gelegerd in de Tapijnkazerne te Maastricht. Hij verklaarde: Ik ben sedert 10 augustus 1963 onwettig van mijn onderdeel afwezig;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, met uitzondering van de woorden: „of omstreeks”;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„*Desertie in tijd van oorlog*”,

voorzien en strafbaar gesteld bij art. 98 Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende: enz.;

[Volgt: veroordeling tot een militaire detentie v.d.t.v. 4 dagen met aftrek van voorarrest v.d.d.v. 4 dagen — Red.]

Krijgsraad te Velde Zuid

Vonnis van 23 januari 1964

President: Kolonel Mr. P. E. Kloots; Leden: Lt.-Kolonels J. H. M. Chappin en J. Bruintjes.

Valsheid in geschrift en opzettelijk gebruikmaken van het valse geschrift: als (beroeps-)sergeant 1e klasse valselijk een declaratie verhuiskostenvergoeding doen opmaken en ondertekend, zulks terwijl zijn gezin niet was verhuisd doch hij in zijn nieuwe standplaats een woning had gevraagd en verkregen voor zich en de vrouw, met wie hij wilde gaan samenleven.

6 weken gevangenisstraf, waarvan 4 weken voorwaardelijk.

(W.Sr. art. 225).

DE KRIIGSRaad TE VELDE ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen E. B., geboren 16 juli 1916, sergeant 1e klasse, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 31 mei 1963 te Grave een zogenaamde „declaratie verhuiskostenvergoeding L. Form. 15157, zijnde een geschrift waaruit enig recht kon ontstaan, althans dat bestemd was om „tot bewijs van enig feit te dienen, valselijk heeft opgemaakt of doen „opmaken, althans vervalst, met het oogmerk om het als echt en on„vervalst te gebruiken, waaruit enig nadeel kon ontstaan, hebbende „hij toen en daar met genoemd oogmerk opzettelijk valselijk en in „strijd met de waarheid op genoemd formulier onder „gegevens be„treffende de verhuizing” gesteld dat de huishouding van zijn gezin „op 30 mei 1963 van Sassenheim naar Mill zou zijn overgebracht, uit „het gebruik van welk aldus valselijk opgemaakte of vervalste formulier „nadeel voor de Staat der Nederlanden kon ontstaan, en vervolgens „opzettelijk gebruik heeft gemaakt van het aldus valselijk opgemaakte „of vervalste formulier, hebbende hij toen en daar opzettelijk deze „declaratie verhuiskostenvergoeding ingediend bij de Korpsadministra„teur van het Depot Technische Troepen teneinde een uitkering groot „f 1062.— te ontvangen, uit welk gebruik van genoemd formulier na„deel voor de Staat der Nederlanden kon ontstaan;

„althans indien terzake van het vorenstaande geen veroordeling „mocht volgen:

„dat hij op of omstreeks 31 mei 1963 te Grave met het oogmerk „om zich en/of een ander wederrechtelijk te bevoordelen J. A. Th. „Laguette heeft bewogen tot afgifte van een geldsbedrag van f 1062.— „door een samenweefsel van verdichtsels en/of listige kunstgreep, hier„in bestaande dat hij een zogenaamde declaratie verhuiskostenvergoe„ding indiende bij genoemde Laguette, Korpsadministrateur van het „Depot Technische Troepen, waarop hij, beklaagde, opzettelijk in „strijd met de waarheid had gesteld dat de huishouding van zijn gezin „op 30 mei 1963 van Sassenheim naar Mill zou zijn overgebracht, „waarna in opdracht van genoemde Laguette door een kassier „f 1062.— aan hem, beklaagde, werd uitbetaald”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

Ik ben in 1942 gehuwd met Helena Petronella R. Uit dit huwelijk

zijn vijf kinderen geboren. In februari of maart 1946 kwam ik met mijn gezin in Sassenheim wonen. In 1953 kreeg ik kennis aan Euphemia P. Daar is een verhouding uit gegroeid. Nadat ik in verschillende standplaatsen ingeschreven was geweest, werd ik overgeschreven naar Grave, waar ik werd opgenomen in de bevolkingsregisters in de eerste week van februari 1963. Ik heb mij toen direct in die gemeente als woningzoekende laten inschrijven. Eind mei 1963 kreeg ik van de Garnizoenscommandant te 's-Hertogenbosch een woning toegewezen, A.B.straat 7 te Mill. Ik heb de woning aanvaard. Ik wist dat ik mijn gezin niet zou overbrengen. Toen kwam bij mij het plan op om daar met mej. P. te gaan wonen en ik heb dit met haar besproken. Ik heb die woning ingericht, gedeeltelijk met mijn eigen goederen, gedeeltelijk met geld van mej. P. Op 31 mei 1963 ben ik naar de Korpsadministrateur van het Depot Technische Troepen te Grave gegaan. De sergeant-majoor Meijer heeft toen een declaratie verhuiskostenvergoeding voor mij opgemaakt aan de hand van door mij verschaftte gegevens. Ik wist dat op deze declaratie was vermeld, dat ik was verhuisd van Sassenheim naar Mill en ik wist dat dit onjuist was. Ik wist dat mijn gezin niet uit Sassenheim was overgebracht en dat derhalve deze declaratie valselijk was opgemaakt. Ik heb op deze declaratie, waarop een totaalbedrag van f 1062.— was gedeclareerd, mijn handtekening gesteld. Daarna heb ik dit stuk ingediend bij de Korpsadministrateur en mij is toen door de kassier van het Depot Technische Troepen een bedrag van f 1062.— uitbetaald;

Overwegende dat Henry Humphrey Meijer, oud 41 jaar, sergeant-majoor-administrateur, wonende te Grave, als getuige door de Officier-Commissaris gehoord, onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

Ik ben in de rang van sergeant-majoor-administrateur werkzaam bij het Depot Technische Troepen te Grave, toegevoegd aan de Korpsadministrateur. Eind mei 1963 verscheen B. bij mij op kantoor en verzocht mij een declaratie voor verplaatsingskosten op te maken. Toen hoorde ik voor het eerst dat hij een woning had toegewezen gekregen. Waar B. toen bij zat heb ik toen het declaratieformulier op de machine opgemaakt. B. heeft alleen zijn handtekening gezet. Alle gegevens echter, die op dat formulier voorkomen, zijn mondeling door B. verstrekt. Met name heeft B. mij de samenstelling van zijn gezin opgegeven, zoals die op het formulier voorkomt. De gebruikelijke gang van zaken is, dat de administrateur deze formulieren invult op verzoek en krachtens aanwijzingen van belanghebbende. Een bedrag van f 1062.— is hem uitbetaald door de kassier van de Korpsadministrateur van het Depot Technische Troepen in de Generaal de Bonskazerne te Grave op 31 mei 1963;

Overwegende dat het ten processe overgelegde ambtsedig procesverbaal nr. P. 135-63, opgemaakt en gesloten te Leiden op 30 september 1963 door Willem Jan Cornelis Zuurveld, wachtmeester der Koninklijke Marechaussee, behorende tot de brigade Leiden, onder meer zakelijk inhoudt:

als relaas van verbalisant:

Op 27 september 1963 heb ik een persoon gehoord, die mij opgaf te zijn genaamd: Helena Petronella R., geboren te Sassenheim 11 augustus 1911, gehuwd, wonende te Sassenheim, X.Y.-straat 106. Zij verklaarde:

Ik ben gehuwd met E. B. Sinds 1957 is mij bekend dat mijn echtgenoot omgang heeft met een andere vrouw. Mijn echtgenoot komt niet meer bij mij thuis. Ik krijg van hem f 400.— voor mij en mijn vijf kinderen per maand. Ik wil van hem niet scheiden. Het meubilair wat hier in mijn woning staat, is van ons. Er is geen enkel stukje van ons meubilair, inboedel, huisraad of iets dergelijks naar een andere woning overgebracht;

Overwegende dat ten processe aanwezig is en aan beklagde ver- toond en voorgehouden een fotocopie L. Form. 15157 „declaratie „verhuiskostenvergoeding” van E. B., rang sergeant der 1e klasse, ver- huisd van Sassenheim naar Mill, op welk formulier onder het hoofd „gegevens betreffende de verhuizing” o.a. het volgende staat vermeld:

2. samenstelling gezin: man, vrouw en 5 kinderen,
5. de huishouding (meubilair, vloerbedekking enz.) is op 300563 volledig naar de nieuwe woning overgebracht,

terwijl onder het hoofd „declaratie” o.a. staat vermeld, dat onderge- tekende voor de verhuizing aanspraak maakt op een vergoeding van totaal f 1062.— en verklaart deze declaratie naar waarheid te hebben ingevuld te Grave op 31 mei 1963, waarna deze declaratie is voorzien van een handtekening met hieronder gesteld E. B.;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van voren- staande bewijsmiddelen — wordende voornoemde fotocopie slechts gebezigd in verband met de inhoud van de overige bewijsmiddelen — wettig en overtuigend bewezen acht hetgeen aan beklagde primair is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten:

„dat hij op 31 mei 1963 te Grave een zogenaamde declaratie ver- „huiskostenvergoeding L.Form. 15157, zijnde een geschrift waaruit „enig recht kon ontstaan, valselijk heeft opgemaakt met het oogmerk „om het als echt en onvervalst te gebruiken, waaruit enig nadeel kon „ontstaan, hebbende hij toen en daar met genoemd oogmerk opzette- „lijk valselijk en in strijd met de waarheid op genoemd formulier onder „„gegevens betreffende de verhuizing” gesteld dat de huishouding van „zijn gezin op 30 mei 1963 van Sassenheim naar Mill zou zijn over- „gebracht, uit het gebruik van welk aldus valselijk opgemaakt formu- „lier nadeel voor de Staat der Nederlanden kon ontstaan, en vervol- „gens opzettelijk gebruik heeft gemaakt van het aldus valselijk opge- „maakte formulier, hebbende hij toen en daar opzettelijk deze decla- „ratie verhuiskostenvergoeding ingediend bij de Korpsadministrateur „van het Depot Technische Troepen teneinde een uitkering groot „f 1062.— te ontvangen, uit welk gebruik van genoemd formulier na- „deel voor de Staat der Nederlanden kon ontstaan”;

Overwegende dat — nu het primair ten laste gelegde bewezen is

verklaard — een onderzoek naar het subsidiair ten laste gelegde achterwege kan blijven;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„*Valsheid in geschrift*”,

„*Opzettelijk gebruik maken van een vals geschrift als ware het echt, en onvervalst, terwijl uit het gebruik enig nadeel kan ontstaan*”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 225 j° 56 2e lid van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende: . . . enz.;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de duur van 6 weken, waarvan 4 weken voorwaardelijk met een proeftijd van 2 jaren — *Red.*].

Krijgsraad te Velde voor de Koninklijke Luchtmacht

Vonnis van 4 september 1963

President: Lt.-Kolonel Mr. P. E. Kloots (plv.); *Leden:* Lt.-Kolonels M. van der Voo en H. H. Peters.

Raadsman: Kapitein C. J. W. T. Stapper.

Poging tot het zich opzettelijk tijdelijk aan de vervulling zijner dienstverplichtingen onttrekken: buitengewoon verlof aangevraagd met als reden: sollicitatie, en daarbij overgelegd een valselijk opgemaakte brief (op het briefpapier van de N.V. Uitgeversmaatschappij „Elsevier”) waarin beklagde — beweerdelijk — werd uitgenodigd voor een sollicitatiebezoek.

Veroordeling tot 4 weken militaire detentie en verlaging (van de rang van (dpl.) sergeant tot de stand van soldaat in de laagste klasse.

In hoger beroep (zie de sententie achter het vonnis) de straf gewijzigd in 4 weken gevangenisstraf, voorwaardelijk en f 300 boete, onvoorwaardelijk.

(W.M.Sr. art. 25, 101; W.Sr. art. 45).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE VOOR DE KONINKLIJKE LUCHTMACHT
in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen H. M., geboren 8 juni 1940, dpl. sergeant, beklagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij in of omstreeks begin maart 1963 te Rijswijk Z.H., terwijl „hij als dpl. sergeant in werkelijke militaire dienst was bij de Koninklijke Luchtmacht, ter uitvoering van zijn voornemen zich opzettelijk „door een listige kunstgreep en/of een samenweefsel van verdichtsels „tijdelijk aan de vervulling zijner dienstverplichting te onttrekken, opzettelijk, valselijk en bedriegelijk met dat voornemen aan zijn com-

„mandant een schriftelijke aanvraag tot het verkrijgen van verlof op 18 maart 1963 met als reden sollicitatieverlof heeft gericht, welke aanvraag hij vergezeld heeft doen gaan van een op zijn verzoek, valselijk, bedriegelijk en in strijd met de waarheid opgesteld schrijven, waarbij hij namens de N.V. Uitgeversmaatschappij Elsevier te Amsterdam werd uitgenodigd voor een sollicitatiebespreking op 18 maart 1963, welk schrijven hij, beklaagde, valselijk en bedriegelijk had ondertekend met de naam „Lunshof”, zijnde de verdere uitvoering van het door hem voorgenomen misdrijf niet voltooid alleen tengevolge van de van zijn wil onafhankelijke omstandigheid, dat zijn bedrog werd ontdekt”;

Overwegende dat het in de ten laste legging voorkomende woord „dienstverplichting” kennelijk op een schrijffout berust en gelezen moet worden als „dienstverplichtingen”, wordende beklaagde daardoor in zijn verdediging niet geschaad;

Overwegende dat beklaagde, blijkens een zich bij de processtukken bevindende justitiële verklaring dd. 27 mei 1963, opgemaakt door de majoor H. G. L. C. Brand, commandant 1e O. en M. squadron Groep Lichte Vliegtuigen vliegbasis Soesterberg, ten tijde, dat hij het hem ten laste gelegde zou hebben begaan, in werkelijke militaire dienst was;

Overwegende dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

Sinds 1 januari 1963 ben ik dienstplichtig sergeant van de Koninklijke Luchtmacht. Als zodanig was ik tot 22 april 1963 ingedeeld bij het O. en M. squadron van de vliegbasis Ypenburg te Rijswijk Z.H. Op een dag in begin maart 1963 bevond ik mij bij mijn vriend P. J. H. Lunshof thuis. Ik heb er met hem over gesproken op welke wijze ik aan een dag verlof zou kunnen komen. Ik kwam met Lunshof overeen, dat hij zou zorgen voor een brief, waarin ik uitgenodigd zou worden voor een sollicitatiebezoek bij de N.V. Uitgeversmaatschappij Elsevier te Amsterdam, zulks terwijl er in werkelijkheid in het geheel geen sprake van zou zijn dat ik bij voormelde maatschappij zou solliciteren. Op 7 maart 1963 stelde Lunshof mij een schrijven ter hand, gesteld op postpapier van voormelde maatschappij, inhoudende dat ik voor een sollicitatiebespreking op 18 maart 1963 namens voormelde N.V. Uitgeversmaatschappij Elsevier te Amsterdam werd uitgenodigd. Dit schrijven was door Lunshof in strijd met de waarheid opgesteld. Het was echter niet ondertekend. Ik heb dit schrijven ondertekend met de naam Lunshof, waardoor ik in strijd met de waarheid het wilde doen voorkomen, dat de brief door de heer Lunshof van Elsevier was ondertekend. Op 8 maart 1963 heb ik op de vliegbasis Ypenburg te Rijswijk Z.H. bij mijn commandant een schriftelijke aanvraag tot het verkrijgen van verlof op 18 maart 1963 ingediend. Als reden had ik „sollicitatieverlof” vermeld, zulks terwijl dit in strijd was met de waarheid. Voormeld schrijven heb ik bij deze aanvraag gevoegd. Het was mijn bedoeling om door middel van deze aanvraag en het bijgevoegde schrijven een dag verlof te krijgen om mij zodoende een dag te onttrekken aan de vervulling van mijn dienstverplichtingen. Ik heb het verzoek inge-

diend bij mijn directe chef, de eerste luitenant Groeneveld. Ik heb op 18 maart 1963 geen verlof gekregen, daar de eerste luitenant Groeneveld er achter was gekomen, dat er geen sprake was van een uitnodiging voor een sollicitatiebespreking namens de N.V. Uitgeversmaatschappij Elsevier en dat mijn verlofaanvraag en het bijgevoegde schrijven beide in strijd met de waarheid waren opgesteld;

Overwegende dat het ten processe overgelegde ambtsedig proces-verbaal nr. P. 58-63, opgemaakt en gesloten te 's-Gravenhage op 22 maart 1963 door Dirk Adriaan van der Stelt, wachtmeester der Koninklijke Marechaussee, behorende tot de brigade 's-Gravenhage, onder meer zakelijk inhoudt:

als verklaring van Arnold Henri van Nieuwenhuizen:

Ik ben commandant van het Materieel-squadron van de vliegbasis Ypenburg te Rijswijk Z.H. Bij dit squadron is ingedeeld de dienstplichtig sergeant H. M. Op 8 maart 1963 diende deze sergeant via zijn directe chef de 1e luitenant Groeneveld in duplo een schriftelijke aanvraag tot het verkrijgen van verlof in. Hij vroeg hierop één dag buitengewoon verlof aan voor 18 maart 1963 en als reden gaf hij op: sollicitatie. Hij had bij die verlofaanvraag een schrijven van de N.V. Uitgeversmaatschappij Elsevier te Amsterdam gevoegd, waarin hij uitgenodigd werd voor een nader onderhoud op genoemde datum ten kantore van deze maatschappij. Genoemde luitenant Groeneveld vermoedde echter dat er iets niet in orde was met deze verlofaanvraag en stelde zich daarom in verbinding met de N.V. Elsevier. Daar werd hem medegedeeld dat de maatschappij niets van een dergelijk sollicitatiebezoek afwist;

Overwegende dat het ten processe overgelegde ambtsedig proces-verbaal nr. P.V. 228/J. 54-63, opgemaakt en gesloten te Amsterdam op 26 april 1963 door Petrus Theodorus Horbach, marechaussee der 1e klasse, tevens opsporingsambtenaar, behorende tot de brigade Amsterdam onder meer zakelijk inhoudt:

als verklaring van Pieter Jan Hendrik Lunshof:

Medio februari 1963 vroeg mijn vriend, genaamd H. M., of er iemand hem een briefje kon doen toekomen, waarin hij werd uitgenodigd om een sollicitatiebezoek te komen brengen. Op deze vraag antwoordde ik M. toen dat ik daar wel voor kon zorgen. M. zei wel niet met zoveel woorden dat het zijn bedoeling was om door dat briefje verlof te krijgen maar ik kon dit wel uit zijn woorden begrijpen. Ongeveer een week later heb ik het briefje laten typen. Ik had het briefje opgesteld en een kennis van mij typte het uit. Een paar dagen later, welke datum precies weet ik niet meer, gaf ik M. het briefje. Het enige wat er toen nog aan ontbrak was de handtekening. Omdat M. toen toevallig een pen bij de hand had, ondertekende hij met mijn toestemming het briefje;

Overwegende dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten:

„dat hij in begin maart 1963 te Rijswijk Z.H., terwijl hij als dienst-

„plichtig sergeant in werkelijke militaire dienst was bij de Koninklijke „Luchtmacht, ter uitvoering van zijn voornemen zich opzettelijk door „een listige kunstgreep aan de vervulling zijner dienstverplichtingen te „onttrekken, opzettelijk valselijk en bedriegelijk met dat voornemen „aan zijn commandant een schriftelijke aanvraag tot het verkrijgen van „verlof op 18 maart 1963 met als reden sollicitatieverlof heeft gericht, „welke aanvraag hij vergezeld heeft doen gaan van een op zijn ver- „zoek valselijk, bedriegelijk en in strijd met de waarheid opgesteld „schrijven, waarbij hij namens de N.V. Uitgeversmaatschappij Elsevier „te Amsterdam werd uitgenodigd voor een sollicitatiebespreking op 18 „maart 1963, welk schrijven hij, beklaagde, valselijk en bedriegelijk „had ondertekend met de naam „Lunshof”, zijnde de verdere uitvoe- „ring van het door hem voorgenomen misdrijf niet voltooid alleen ten- „gevolge van de van zijn wil onafhankelijke omstandigheid, dat zijn „bedrog werd ontdekt”;

Overwegende dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„Poging tot als militair zich opzettelijk door een listige kunstgreep „tijdelijk aan de vervulling zijner dienstverplichtingen onttrekken ge- „durende korter dan vier dagen, gepleegd in tijd van oorlog”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 101 van het Wetboek van Militair Strafrecht, junctis artikel 97 van het Wetboek van Militair Strafrecht en artikel 45 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is tenlastegelegd dan hierboven als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken, die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het door beklaagde gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende dat de Krijgsraad beklaagde op grond van het door hem gepleegde misdrijf ongeschikt acht om in de door hem beklede rang van dienstplichtig sergeant te blijven dienen;

[Volgt: veroordeling tot een militaire detentie voor de duur van 4 weken en verlaging tot de stand van soldaat in de laagste klasse — *Red.*].

Hoog Militair Gerechtshof

Sententie van 3 december 1963

President: Mr. Doornbos; *Leden:* Lt. Generaals van der Kroon, Mr.

Schepers en Zegers, Mr. Fikkert en Schout-bij-Nacht Bakker (plv.).

Raadsman: Mr. J. W. Meyer, advocaat te 's-Gravenhage.

(Zie het vonnis hiervóór).

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Gezien de acten van appèl,

Gezien: . . . enz.;

Gehoord de Advocaat-Fiscaal in zijn schriftuur van eis met conclusie, dat het Hof het vonnis van de eerste rechter zal bevestigen, behalve ten aanzien der opgelegde straf en te dien aanzien opnieuw rechtdoende, de beklaagde zal veroordelen tot gevangenisstraf voor de tijd van vier weken, met verlaging tot de stand van soldaat in de laagste klasse;

Overwegende, dat het Hof zich met het vonnis waarvan beroep niet kan verenigen, zodat dit moet worden vernietigd;

Overwegende, dat aan beklaagde is tenlastegelegd: [zie het vonnis hiervóór — *Red.*];

Overwegende, dat het in de telastlegging voorkomende woord „dienstverplichting” kennelijk op een schrijffout berust en gelezen moet worden als „dienstverplichtingen”, wordende beklaagde daardoor in zijn verdediging niet geschaad;

Overwegende, dat beklaagde, blijkens een zich bij de processtukken bevindende justitiële verklaring d.d. 27 mei 1963, opgemaakt door de majoor H. G. L. C. Brand, commandant 1e O. en M. squadron Groep Lichte Vliegtuigen vliegbasis Soesterberg, ten tijde, dat hij het hem tenlastegelegde zou hebben begaan, in werkelijke militaire dienst was;

Overwegende, dat het Hof uit het vonnis waarvan beroep overneemt de overwegingen inhoudende de bewijsmiddelen, toevoegend aan de verklaring van Arnold Henri van Nieuwenhuizen: „Normaal zou ik de „sergeant M. op die verlofaanvraag — mede omdat deze vergezeld „ging van de uitnodiging tot sollicitatiebezoek van de N.V. Elsevier — „een dag buitengewoon verlof hebben verleend”;

Overwegende, dat het Hof op grond van de inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten:

„dat hij in begin maart 1963 te Rijswijk Z.H., terwijl hij als dienst- „plichtig sergeant in werkelijke militaire dienst was bij de Koninklijke „Luchtmacht, ter uitvoering van zijn voornemen zich opzettelijk door „een listige kunstgreep tijdelijk aan de vervulling zijner dienstverplich- „tingen te onttrekken, opzettelijk, valselijk en bedriegelijk met dat „voornemen aan zijn commandant een schriftelijke aanvraag tot het „verkrijgen van verlof op 18 maart 1963 met als reden sollicitatieverlof „heeft gericht, welke aanvraag hij vergezeld heeft doen gaan van een „op zijn verzoek valselijk bedriegelijk en in strijd met de waarheid op- „gesteld schrijven, waarbij hij namens de N.V. Uitgeversmaatschappij „Elsevier te Amsterdam werd uitgenodigd voor een sollicitatiebespre- „king op 18 maart 1963, welk schrijven hij, beklaagde, valselijk en „bedriegelijk had ondertekend met de naam „Lunshof”, zijnde de ver- „dere uitvoering van het door hem voorgenomen misdrijf niet voltooid „alleen tengevolge van de van zijn wil onafhankelijke omstandigheid, „dat zijn bedrog werd ontdekt”;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„*Poging tot als militair zich opzettelijk door een listige kunstgreep „tijdelijk aan de vervulling zijner dienstverplichtingen onttrekken ge- „durende korter dan vier dagen, gepleegd in tijd van oorlog”*,”

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 101 van het Wetboek van Militair Strafrecht, junctis de artikelen 97 van het Wetboek van Militair Strafrecht en 45 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is tenlastegelegd dan hierboven als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken, die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat het Hof de hierna te vermelden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon van beklaagde;

Overwegende, dat het militair belang zich niet verzet tegen uitoefening van de bevoegdheid, bedoeld in artikel 14a van het Wetboek van Strafrecht;

Gezien de artikelen 1, 10, 13, 60 en 62 van het Wetboek van Militair Strafrecht, 10, 14a, 14b en 23 van het Wetboek van Strafrecht en 77 van 's-Hofs Provisionele Instructie;

RECHT DOENDE IN HOGER BEROEP IN NAAM DER KONINGIN!

Vernietigt het vonnis, waarvan is geappelleerd en opnieuw rechtdoende:

Verklaart beklaagde schuldig aan het hierboven als bewezen aangenomen en gequalificeerde strafbare feit en hem deswege strafbaar;

Veroordeelt beklaagde tot:

I. gevangenisstraf voor de tijd van *vier weken*, met bevel dat deze gevangenisstraf niet zal worden tenuitvoergelegd, tenzij het Hof later anders mocht gelasten op grond, dat de veroordeelde zich voor het einde van een proeftijd van *drie jaar* heeft schuldig gemaakt aan een strafbaar feit, of militair zijnde, aan een krijgstuchtelijk vergrijp, vallende onder artikel 2, no. 1 van de Wet op de Krijgstucht, dat van ernstige aard is, of aan een krijgstuchtelijk vergrijp vallende onder artikel 2, nos. 2-6 van die Wet, dan wel zich op andere wijze zal hebben misdragen;

II. betaling van een geldboete van *f 300.—* (driehonderd gulden), met bepaling, dat deze geldboete bij gebreke van betaling of verhaal zal worden vervangen door hechtenis voor de tijd van *zestig dagen*;

Verklaart niet bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is tenlastegelegd dan hierboven uitdrukkelijk bewezen is verklaard en spreekt hem mitsdien daarvan vrij.

BURGERLIJKE RECHTSPRAAK**Hoge Raad der Nederlanden**

Arrest van 3 december 1963

Voorzitter: Mr. Feber; *Leden:* Mrs. Westerouen van Meeteren, Kazemier, Eijssen en De Meijere.

Verwerping beroep op overmacht.**Niet „vrijwillig” van het ongeval kennisgegeven aan de politie.**

Het Hof oordeelde, dat verdachte de kennisgeving van het ongeval aan de politie slechts heeft gedaan onder de gezamenlijke druk van een bevel van zijn werkgever en van het besef, dat hij toch als de schuldige ontmaskerd zou worden (zie nader het arrest). Een zodanige kennisgeving valt niet aan te merken als een „vrijwillige” in de zin van art. 30 lid 2 W.V.W.

De H.R. is van mening, dat het Hof zulks inderdaad uit de in zijn arrest aangegeven feitelijke omstandigheden heeft kunnen afleiden, zodat daartegen niet in cassatie kan worden opgekomen.

(Zie noot onder het hierna volgende arrest, blz. 320, 321).

De Adv. Gen. oordeelt dat de door verdachte als strafuitsluitingsgrond aangevoerde feiten met betrekking tot de door hem veroorzaakte dodelijke aanrijding er op wijzen dat — zo er al van in slaap vallen of bewustzijnsverlies sprake is geweest — er geen enkele grond is om aan te nemen, dat hij anders dan door eigen zorgeloosheid buiten staat zou zijn geraakt om zijn voertuig behoorlijk te besturen.

(Art. 30 en 36 W.V.W.).

DE HOGE RAAD DER NEDERLANDEN,

Op het beroep van P. O., van beroep chauffeur, requirant van cassatie tegen een arrest van het Gerechtshof te Amsterdam van 9 juli 1963, waarbij in hoger beroep, met vernietiging van een vonnis van de Arrondissements-Rechtbank te Utrecht van 15 februari 1963, requirant ter zake van

„1. aan zijn schuld, bij gelegenheid van een botsing of aanrijding met een door hem bestuurd motorrijtuig de dood van een ander te wijten zijn, terwijl de dood door de botsing of aanrijding is veroorzaakt,
2. als bestuurder van een motorrijtuig handelen in strijd met artikel 30, lid 1, aanhef en sub a van de Wegenverkeerswet,”

met aanhaling van de artikelen 36 respectievelijk 30 juncto 35 alsmede 39 van de Wegenverkeerswet en artikel 57 van het Wetboek van Strafrecht is veroordeeld tot een gevangenisstraf voor den tijd van zes maanden, met ontzegging van de bevoegdheid motorrijtuigen te besturen voor den tijd van drie jaren;

Gehoord het verslag van den Raadsheer Kazemier;

Gezien enz.:

Gelet op de middelen van cassatie, namens den requirant voorgesteld bij schriftuur en luidende:

„I. Schending en/of verkeerde toepassing van het artikel 36 van de Wegenverkeerswet en de artikelen 339, 348, 349, 350, 358 en 359 van het Wetboek van Strafvordering en het artikel 40 van het Wetboek van Strafrecht doordien het Gerechtshof te Amsterdam ten onrechte bewezen heeft verklaard dat verdachte, requirant in cassatie, heeft overtreden het bepaalde in artikel 36 van de Wegenverkeerswet en met name de schuld van requirant bewezen heeft verklaard en het beroep op overmacht verworpen heeft zulks zonder dat deze beslissingen waren gemotiveerd, althans deze niet naar behoren zijn gemotiveerd.

II. Schending en/of verkeerde toepassing van het artikel 30 juncto 35 van de Wegenverkeerswet en van de artikelen 339, 348, 349, 350, 358 en 359 van het Wetboek van Strafvordering doordien het Gerechtshof heeft beslist, dat de Officier van Justitie in zijn vordering terzake van overtreding van artikel 30 van de Wegenverkeerswet ontvankelijk was omdat in casu niet van een vrijwillig kennisgeven sprake zou zijn geweest.”;

Gehoord den Advocaat-Generaal enz.;

O. dat bij het bestreden arrest ten laste van requirant is bewezenverklaard:

1. „dat hij te Loenersloot op 9 september 1962 met een door hem bestuurd motorrijtuig, truck met oplegger daarmee heeft gereden over de voor het openbaar verkeer openstaande weg Rijksweg 2, komende uit de richting Utrecht en gaande in de richting Amsterdam en toen aldaar bij het inhalen van een voor hem uitrijdende personenauto hoogst onvoorzichtig niet voldoende afstand of tussenruimte tot die personenauto heeft bewaard, tengevolge waarvan een aanrijding of botsing ontstond tussen het door hem, verdachte, bestuurde motorrijtuig en die personenauto en die personenauto de — gezien diens rijrichting — rechterberm inreed, tengevolge waarvan de bestuurder van die personenauto — W. K. — behoudens een viertal linkszijdige ribbreuken onder meer bekam een schedelbasisbreuk, hersenkneuzingen en plaatselijk verscheuring van hersenweefsel, in elk geval enig dodelijk letsel bekam, tengevolge waarvan die W. K. enige tijd daarna is overleden.”;

2. „dat hij te Loenersloot op 9 september 1962 als bestuurder van een motorrijtuig — truck met oplegger — daarmee heeft gereden over de voor het openbaar verkeer openstaande weg Rijksweg no. 2, en toen, na een ongeval, ontstaan als gevolg van een botsing of aanrijding van dat motorrijtuig met een personenauto toebehorende aan een niet-inzittende van eerstbedoeld motorrijtuig (truck met oplegger), waarbij van die personenauto de achterzijde werd vernield, is doorgereden althans weggereden voordat de identiteit van het door hem bestuurde motorrijtuig en van degene die tijdens dat ongeval dat eerstbedoelde motorrijtuig — truck met oplegger — bestuurde behoorlijk was kunnen worden vastgesteld.”;

O. ten aanzien van het eerste middel:

dat dit blijkens de daarop gegeven toelichting berust op de grief,

dat het Hof het door requirant gedaan beroep op overmacht ten onrechte heeft verworpen;

O. daaromtrent:

dat het Hof in het bestreden arrest onder meer heeft overwogen:

„dat verdachtes raadsman wel heeft aangevoerd dat verdachte niet hoogst onvoorzichtig heeft gereden, nu deze, zonder dat hij enige reden had om daarop bedacht te zijn, kort voor de botsing in slaap is gevallen of een wegzakking van het bewustzijn heeft gehad, maar het Hof aan dit betoog, wat daarvan overigens zij, voorbijgaat omdat het geen steun vindt in het ter terechtzitting geblekene, met name niet in de aldaar gedane, omtrent in slaap vallen of wegzakken van het bewustzijn geen enkele concrete opgave bevattende verklaringen van de verdachte;”;

dat uit deze overweging blijkt, dat het Hof het gevoerde verweer heeft verworpen, omdat het van oordeel was dat het geen steun vindt in het ter terechtzitting geblekene;

dat over de juistheid van deze feitelijke beslissing, welke de verwerping van het gevoerde verweer kan dragen, in cassatie niet met vrucht kan worden geklaagd;

dat het middel derhalve ongegrond is;

O. ten aanzien van het tweede middel;

dat ter toelichting daarvan is opgemerkt, dat requirant van oordeel is, dat hij binnen 24 uur na het ongeval, voordat hij als verdachte is aangehouden of verhoord, vrijwillig kennis heeft gegeven van het ongeval en de vereiste opgaven heeft gedaan, terwijl zulks uit de bewijsmiddelen voortvloeit; dat de motivering van het Gerechtshof, hetwelk tot een andere beslissing is gekomen, onjuist is;

O. daaromtrent:

dat het Hof in zijn arrest onder meer heeft overwogen:

„dat verdachtes raadsman heeft aangevoerd dat het openbaar ministerie ten deze in de vervolging niet-ontvankelijk moet worden verklaard, omdat vervolging van de verdachte uit hoofde van het bepaalde bij artikel 30, lid 2 van de Wegenverkeerswet is uitgesloten, nu verdachte binnen vierentwintig uren na het ongeval, voordat hij als verdachte was aangehouden of verhoord, vrijwillig van het ongeval heeft kennis gegeven aan opsporingsambtenaren en daarbij de in gemeld lid bedoelde opgaven heeft gedaan;

dat, naar verdachte ter terechtzitting heeft verklaard, hij na het ongeval naar de garage van zijn werkgever is gereden, alwaar hij het door hem bestuurde motorrijtuig achter die garage heeft neergezet; dat hij direct begonnen is met de reparatie van de beschadigingen aan dat motorrijtuig, tengevolge van bedoeld ongeval ontstaan; dat hij zijn werkgever in strijd met de waarheid heeft verteld dat hij in België tegen een paal was gebotst; dat hij gemerkt heeft dat daarna de politie in de garage kwam, zulks naar hij begreep naar aanleiding van het ongeval; dat hij zich toen in een hok heeft verborgen in plaats van de politie van bedoeld ongeval op de hoogte te stellen; dat zijn werkgever vervolgens in bedoeld hok is gekomen, die hij toen pas op diens uit-

drukkelijke vraag omtrent het ongeval heeft ingelicht en dat hij ten slotte — mede in het besef dat de zaak toch uit zou komen — op bevel van zijn werkgever met deze naar de politie is gegaan en aldaar, nadat zijn werkgever een desbetreffende verklaring aan de politie had afgelegd, de nodige inlichtingen omtrent het ongeval en de identiteit van het motorrijtuig en van zichzelf aan de politie heeft verstrekt;

dat naar 's Hofs oordeel in de genoemde omstandigheden niet gezegd kan worden dat verdachte van het ongeval heeft kennis gegeven omdat hij van het laakbare van zijn hier aan de orde zijnde door- of wegrijden overtuigd was geraakt en ten deze tot inkeer was gekomen; dat het integendeel ervoor moet worden gehouden, dat verdachte die kennisgeving slechts heeft gedaan onder de gezamenlijke druk van het genoemde bevel van zijn werkgever en het besef, dat hij toch als de schuldige ontmaskerd zou worden; dat, gelet hierop, de gedane kennisgeving niet valt aan te merken als een vrijwillige in de zin van het evengenoemde wetsartikel;"

dat het Hof uit de in het arrest aangegeven omstandigheden, voortgaande aan het kennisgeven door requirant van het ongeval aan de politie, heeft kunnen afleiden, dat die kennisgeving niet was „vrijwillig” in den zin van artikel 30 lid 2 van de Wegenverkeerswet, zodat ook dit middel vruchteloos is voorgedragen;

Verwerpt het beroep.

Conclusie van de Advocaat-Generaal Mr. s'Jacob:

Post alia:

De bewezen-verklaring heeft het Hof, voor zover het eerste bewezen-verklaarde betreft, doen steunen op de volgende bewijsmiddelen:

A. de — blijkens het proces-verbaal ter terechtzitting in eerste aanleg aldaar door requirant niet betwiste verklaring van de getuige R.:

„Op 9 september 1962 zat ik rechts naast W. K. in de door deze bestuurde personenauto en reed ik daarmee over de voor het openbaar verkeer openstaande weg, Rijksweg 2 te Loenersloot, komende uit de richting Utrecht en gaande in de richting Amsterdam, met een snelheid van ongeveer 60 à 70 km per uur. Wij hielden behoorlijk rechts. Ik realiseerde mij daarop, dat ik in de berm van genoemde weg stond en ik zag dat W. K. half onder genoemde auto lag en dat deze auto aan de achterkant zwaar beschadigd was. Later is mij gebleken dat de oorzaak hiervan was dat een door verdachte bestuurde, ook in de richting Amsterdam rijdende truck met oplegger tegen de achterkant van genoemde personenauto was gebotst. W. K. heeft tengevolge van bedoeld ongeval dodelijk letsel opgelopen, waaraan hij enige tijd daarna is overleden”.

B. het ambtsedig proces-verbaal d.d. 11 september 1962, opgemaakt door A. H. H., wachtmeester der Rijkspolitie 1e klasse; voorzover zakelijk inhoudende als verklaring van verbalisant:

„dat hem op 9 september 1962, omstreeks 9.00 uur, telefonisch werd medegedeeld dat op de Rijksweg 2 een verkeersongeval had plaats gevonden; dat hij zich naar aanleiding daarvan heeft begeven naar de

voor het openbaar rij- of ander verkeer openstaande weg, de Rijksweg 2 te Loenersloot, alwaar hij in de berm van deze weg een personenauto zag staan, welke aan de achterzijde geheel vernield was; dat het de gehele morgen van 9 september 1962 helder en droog weer was; dat hem gebleken is dat het andere, bij de aanrijding betrokken motorrijtuig, een truck met oplegger was, welke door P. O. was bestuurd; dat hem bij nader onderzoek bleek dat de personenauto op het tijdstip van het ongeval was bestuurd door W. K., geboren enz., die na het ongeval is opgenomen in het O.L.V.gasthuis te Amsterdam”.

C. het ambtsedig proces-verbaal d.d. 12 september 1962, opgemaakt door A. H. H. voornoemd, voorzover inhoudende als eigen waarneming van verbalisant:

„dat hem op 11 september 1962, omstreeks 7.30 uur, door de administratie van het Onze Lieve Vrouwe Gasthuis te Amsterdam telefonisch werd medegedeeld, dat op 11 september 1962 omstreeks 2.45 uur te Amsterdam was overleden het slachtoffer van het verkeersongeval, zijnde W. K., geboren enz.; dat het lijk van W. K. voormeld op 11 september 1962, omstreeks 15.30 uur, in opdracht van de Officier van Justitie te Utrecht, in het O.L.V.-Gasthuis te Amsterdam in beslag is genomen, ten blijke waarvan door hem, verbalisant, een label vermeldende de gegevens van het slachtoffer, aan diens rechterpols is bevestigd; dat hij hierna het lijk heeft getoond aan G. J. van der P., die verklaarde: „De persoon die U mij toont, herken ik als mijn zwager W. K. Ik herken hem aan zijn gezicht”; dat hij het lijk tevens heeft getoond aan W. van der P., die verklaarde: „De persoon die U mij toont, herken ik als mijn oom, genaamd W. K. Ik herken hem aan zijn gelaatstrekken”; dat hij op 11 september 1962 te 16.45 uur, het door hem in beslaggenomen lijk voor een onderzoek heeft overgegeven aan Dr. J. Zeldenrust”.

D. het rapport van de deskundige Dr. J. Zeldenrust betreffende de oorzaak van de dood van W. K.;

E. de opgave van requirant ter terechtzitting in eerste aanleg:

„Op 9 september 1962 omstreeks 8.30 uur heb ik te Loenersloot met een door mij bestuurd motorrijtuig — truck met oplegger — daarmede gereden over de voor het openbaar verkeer openstaande weg, de Rijksweg 2, komende uit de richting Utrecht en gaande in de richting Amsterdam. Ik ben daar toen bij het inhalen van een voor mij uit, in dezelfde richting rijdende, behoorlijk rechts houdende personenauto, met de voorzijde van het door mij bestuurde motorrijtuig tegen de achterkant van genoemde personenauto aangereden. Het was een hevige tik. Tengevolge van deze aanrijding of botsing is bedoelde personenauto de — gezien haar rijrichting — rechter berm ingereden waardoor, naar mij later gebleken is, de bestuurder van die personenauto, W. K., dodelijk letsel heeft opgelopen, tengevolge waarvan hij enige tijd daarna overleden is.”

Met betrekking tot de bewezenverklaringen alsmede tot de zijdens requirant gevoerde verweren heeft het Hof voorts nog overwogen:

1e. voorzover betreft het eerste bewezenverklaarde:

„O. voor wat met name het hoogst onvoorzichtig karakter van verdachtes gedragingen betreft, dat dit zonder meer hieruit voortvloeit dat verdachte de voor hem uitrijdende personenauto inhaalde bij klaarlichte dag terwijl het helder en droog weer was en terwijl dat inhalen van die behoorlijk rechts rijdende personenauto geschiedde op een — naar den Hove uit eigen wetenschap bekend is — recht weggedeelte;

dat verdachtes raadsman wel heeft aangevoerd dat verdachte niet hoogst onvoorzichtig heeft gereden, nu deze, zonder dat hij enige reden had om daarop bedacht te zijn, kort voor de botsing in slaap is gevallen of een wegzakking van het bewustzijn heeft gehad, maar het Hof aan dit betoog, wat daarvan overigens zij, voorbijgaat omdat het geen steun vindt in het ter terechtzitting geblekene, met name niet in de aldaar gedane, omtrent in slaap vallen of wegzakken van het bewustzijn geen enkele concrete opgave bevattende verklaringen van de verdachte.”

2e. voorzover betreft het tweede bewezenverklaarde:

„dat verdachtes raadsman heeft aangevoerd dat het openbaar ministerie ten dezen in de vervolging niet-ontvankelijk moet worden verklaard, omdat vervolging van de verdachte uit hoofde van het bepaalde bij art. 30, lid 2 Wegenverkeerswet is uitgesloten, nu verdachte binnen vierentwintig uren na het ongeval, voordat hij als verdachte was aangehouden of verhoord, vrijwillig van het ongeval heeft kennis gegeven aan opsporingsambtenaren en daarbij de in gemeld lid bedoelde opgaven heeft gedaan;

dat, naar verdachte ter terechtzitting heeft verklaard, hij na het ongeval naar de garage van zijn werkgever is gereden, alwaar hij het door hem bestuurde motorrijtuig achter die garage heeft neergezet;

dat hij direct begonnen is met de reparatie van de beschadigingen aan dat motorrijtuig, tengevolge van bedoeld ongeval ontstaan; dat hij zijn werkgever in strijd met de waarheid heeft verteld dat hij in België tegen een paal was gebotst;

dat hij gemerkt heeft dat daarna de politie in de garage kwam, zulks naar hij begreep naar aanleiding van het ongeval;

dat hij zich toen in een hok heeft verborgen in plaats van de politie van bedoeld ongeval op de hoogte te stellen; dat zijn werkgever vervolgens in bedoeld hok is gekomen, die hem toen pas op diens uitdrukkelijke vraag omtrent het ongeval heeft ingelicht en dat hij tenslotte — mede in het besef dat de zaak toch uit zou komen — op bevel van zijn werkgever met deze naar de politie is gegaan en aldaar, nadat zijn werkgever een desbetreffende verklaring aan de politie had afgelegd, de nodige inlichtingen omtrent het ongeval en de identiteit van het motorrijtuig en van zichzelf aan de politie heeft verstrekt”.

Namens requirant zijn bij schriftuur de volgende cassatiemiddelen aangevoerd:

„1. Schending en/of verkeerde toepassing (enz.; zie het arrest, *Red.*)

Het eerste middel is niet gegrond. Uit de gebezigde bewijsmiddelen heeft het Hof het eerste bewezenverklaarde kunnen afleiden, met inbegrip van de schuld van requirant, terwijl de vraag of het Hof het

bewezenverklaarde terecht uit de gebezigde bewijsmiddelen heeft afgeleid, in cassatie niet kan worden getoetst.

Wat betreft de verwerping van het door requirant gedaan beroep op overmacht: de overwegingen waarop het Hof deze verwerping heeft doen steunen kunnen de gegeven beslissing zeer wel dragen. Ter terechtzitting in eerste aanleg heeft requirant verklaard: „Op 8 september 1962 omstreeks 22.00 uur, heb ik het door mij bestuurde motorrijtuig — truck met oplegger —, waarmede ik op de terugreis was van Frankrijk naar Zaandam, in België, tussen Kortrijk en Gent, tot stilstand gebracht en ben vervolgens gaan slapen in de zich in voormeld motorrijtuig bevindende slaapcabine. Op 9 september 1962 omstreeks 6.00 uur, heb ik, nadat ik die nacht goed geslapen had en mij lichamelijk goed voelde, de reis met dit motorrijtuig vervolgd’, en voorts: „Ik weet niet of ik kort voor de aanrijding sufferig was. Ik had die ochtend niets gegeten of gedronken. Ik ben waarschijnlijk een ogenblik in slaap gevallen.” Verder is door requirant of de getuigen niets verklaard, dat op een mogelijk in slaap vallen of een mogelijke bewustzijnsinzinking zou kunnen wijzen. De feitelijkheden door requirant naar voren gebracht kunnen een beroep op overmacht niet dragen. Hij beweert niet positief, dat hij in slaap is gevallen of uit een andere oorzaak het bewustzijn heeft verloren, noch ook voert hij aan, dat die omstandigheden, zo zij zich al hebben voorgedaan, hem niet zouden kunnen worden verweten. Integendeel hij voert feiten aan welke erop wijzen, dat, zo er al van in slaap vallen of van bewustzijnsverlies sprake is geweest, er geen enkele grond is om aan te nemen, dat hij anders dan door eigen zorgeloosheid buiten staat zou zijn geraakt de trekker met oplegger behoorlijk te besturen.

Het tweede middel zal evenmin tot cassatie kunnen leiden. De autobestuurder, die, na een hoogst ernstige botsing te hebben veroorzaakt, zonder zich verder om iets of iemand te bekommeren, wegrijdt en, thuisgekomen, zich beijvert om de sporen welke de botsing op het door hem bestuurde motorrijtuig heeft achtergelaten, zo spoedig mogelijk te verwijderen; die vervolgens, als de politie, die, naar hij begrijpt, hem als dader van de botsing op het spoor is, de garage waar hij doende is, betreedt, zich in een hok verbergt ten einde zich aan de nasporingen van de politie te onttrekken, en die vervolgens, nadat zijn werkgever hem op de ernst van het gebeurde heeft gewezen, op bevel van die werkgever — dit woord „bevel” heeft requirant zelf ter terechtzitting in hoger beroep gebruikt — zich bij de politie gaat melden, kan niet worden gezegd zich in de zin van art. 30, lid 2 W.V.W. „vrijwillig” bij de politie te hebben gemeld.

Ik heb mitsdien de eer te concluderen, dat Uw Raad het beroep in cassatie zal verwerpen.

(Overgenomen uit Verkeersrecht, Juridisch maandblad betreffende het wegverkeer 1964, No. 24).

Gerechtshof te Leeuwarden

Arrest van 7 november 1963

Voorzitter: Mr. Prins; Leden: Mrs. De Gruyter en Mulder.

Vrijwillig kennisgeven van een ongeval.

Nu gebleken is dat verdachte niet na zijn arrestatie de in artikel 30 lid 2 der Wegenverkeerswet bedoelde opgaven heeft verstrekt, doch zichzelf vrijwillig bij de politie heeft aangemeld, kan niet worden gezegd dat hij de vereiste opgaven niet vrijwillig gedaan heeft. Mitsdien was de Officier van Justitie niet-ontvankelijk in zijn strafvervolgning. (Zie noot).

(Art. 30 lid 2 W.V.W.).

Het Gerechtshof te Leeuwarden, Tweede Kamer, rechtdoende in strafzaken, enz.;

O., dat het Hof komt tot een andere beslissing dan de eerste Rechter zodat het beroepen vonnis moet worden vernietigd en opnieuw recht moet worden gedaan;

O. dat het Hof uit het beroepen vonnis overneemt de daar vermelde inhoud van de inleidende dagvaarding;

O. ten aanzien van de ontvankelijkheid van de Officier van Justitie in de ingestelde vervolging:

dat blijkens het tweede lid van artikel 30 van de Wegenverkeerswet strafvervolgning op grond van overtreding van het eerste lid van dat artikel is uitgesloten, indien de in dat lid bedoelde bestuurder binnen 24 uren na het ongeval, voordat hij als verdachte is aangehouden of verhoord, vrijwillig van het ongeval kennis geeft aan een der bij artikel 141 van het Wetboek van Strafvordering bedoelde personen en daarbij tevens de opgaven doet, vereist voor de vaststelling van zijn persoon en van het door hem bestuurde motorrijtuig;

dat blijkens de Memorie van Toelichting op het ontwerp van de Wegenverkeerswet de woorden „voordat hij als verdachte aangehouden of verhoord vrijwillig” zijn ingevoegd in de onderhavige bepaling om te voorkomen, dat iemand, die in strijd met het bepaalde in het eerste lid aanhef en onder a van artikel 30 heeft gehandeld, binnen 24 uren wordt gearresteerd en bij zijn verhoor de in het 2e lid bedoelde opgaven verstrekt, vrij zou uitgaan;

dat in het onderhavige geval door het onderzoek ter 's Hof's terechtzitting is gebleken, dat verdachte niet na zijn arrestatie de in het tweede lid bedoelde opgaven heeft verstrekt, doch zich zelf bij getuige Sp., die als opsporingsambtenaar met het onderzoek naar het verkeersongeval, waarbij verdachte was betrokken, was belast, heeft aangemeld, zodat niet kan worden gezegd, dat hij niet vrijwillig de vereiste opgaven heeft gedaan;

dat immers ter 's Hof's terechtzitting is verklaard door:

verdachte:

dat hij, na in de morgen van 10 januari 1963 op de Hoornderweg

in de gemeente Wedde in een bocht een Esso-tankauto gepasseerd te zijn, zich met de door hem bestuurde tankauto naar Duitsland heeft begeven; dat hij, in de avonduren van die dag bij zijn terugkeer in Nederland door de douane aan de grenspost Ter-Apel werd gewaarschuwd, dat hij zijn broer in Groningen moest bellen, hetgeen hij heeft gedaan;

dat zijn broer hem heeft gezegd, dat hij, verdachte, zich moest melden bij de politiepost te Wedde in verband met een verkeersongeval op de Hoornderweg onder Wedde in de morgen van die dag, waarbij de Esso-tankauto tegen een boom was gereden;

dat hij, verdachte, op grond van die mededeling naar de Politiepost te Wedde is gereden, waar hij zich bij getuige Sp. heeft gemeld;

getuige Sp.:

dat hij, als wachtmeester der Rijkspolitie 1e klasse te Wedde belast met het onderzoek naar een verkeersongeval in de morgen van 10 april 1963 op de Hoornderweg in de gemeente Wedde, waarbij een Esso-tankauto in een bocht van de weg tegen een boom was gereden en waarbij een tankauto van het expeditiebedrijf van D. te G. betrokken zou zijn, dat bedrijf heeft opgebeld;

dat H. D. hem heeft medegedeeld, dat laatstbedoelde tankauto werd bestuurd door zijn broer Tj. D.;

dat deze met de tankauto olie moest vervoeren van Duitsland naar Appingedam en in Ter Apel over de grens zou gaan;

dat hij beloofde de douane aldaar telefonisch te verzoeken om aan zijn broer, verdachte, door te geven, dat hij bij zijn terugkeer in het land zich onmiddellijk bij de politie te Wedde moest melden;

dat inderdaad in de avonduren van die dag verdachte zich bij hem in Wedde heeft gemeld;

dat hij, getuige, van oordeel is, dat verdachte zulks vrijwillig heeft gedaan; dat hij toen kennis gevende van het ongeval daarbij tevens de opgaven heeft gedaan, vereist voor de vaststelling van de identiteit van zijn persoon en van het motorrijtuig en zeide tijdens het ongeval dat motorrijtuig te hebben bestuurd;

dat uit een en ander voortvloeit, niet alleen dat verdachte het niet op een arrestatie heeft laten aankomen om zich bekend te maken, maar ook, dat getuige Sp. hem kennelijk de gelegenheid heeft geboden zich alsnog vrijwillig te melden, zodat verdachte in de termen van artikel 30 lid 2 van de Wegenverkeerswet valt en strafvervolgung wegens overtreding van art. 30 lid 1, aanhef en sub a uitgesloten is;

O., dat met vernietiging van het beroepen vonnis, de Officier van Justitie mitsdien alsnog niet-ontvankelijk moet worden verklaard in de ingestelde strafvervolgung; enz.

Noot:

Verdachte, die met de door hem bestuurde auto betrokken was geweest bij een aan een andere auto overkomen ongeval, was naar Duitsland doorgereden. Nadat hij aan de grens bij zijn terugkeer van een familielid via de douane de raad had gekregen zich bij de politie-

ambtenaar te melden, die met het onderzoek naar het ongeval reeds was belast, heeft hij aan die raad gevolg gegeven en toen aan de politie kennisgegeven van het (haar overigens reeds bekende) ongeval en de vereiste opgaven gedaan van zijn identiteit en van de door hem bestuurde auto.

Het Hof oordeelde dat verdachte die opgaven niet na zijn „arrestatie” had verstrekt doch dat hij zichzelf gemeld had, zodat niet kon worden gezegd, dat hij de vereiste opgaven niet vrijwillig had gedaan. Het Hof kon tot die beslissing komen, omdat de betrokken politieambtenaar, die door het Hof als getuige werd gehoord, verklaarde dat naar zijn mening de verdachte zich „vrijwillig” gemeld had. Hoe zit dat nu met die vrijwilligheid?

Het Hof te Leeuwarden, dat op 7 nov. 1963 deze uitspraak deed, kon toen uiteraard nog geen kennis hebben genomen van het arrest van de Hoge Raad van 3 dec. 1963. ¹⁾ Vergelijking met dat arrest leert, dat het Hof te Amsterdam uit de vastgestelde feiten afleidde, dat de kennisgeving niet was „vrijwillig” in de zin van art. 30 lid 2 W.V.W., en dat de Hoge Raad oordeelde dat het Hof zulks inderdaad uit de feiten had kunnen afleiden, zodat tegen die feitelijke beslissing in cassatie niet kon worden opgekomen. Maar het Leeuwarder Hof leidde uit feiten, die wel wat met het Amsterdamse geval overeenkwamen, juist wel een vrijwilligheid af. Van het instellen van een cassatieberoep tegen die feitelijke beslissing is afgezien.

Persoonlijk ben ik het met de in Leeuwarden genomen beslissing niet eens. De feiten komen immers in het kort hierop neer, dat de politie reeds van het ongeval kennis droeg en had ontdekt wie de bestuurder van de doorgereden auto was. De politie had met de broer van die bestuurder afgesproken, dat deze de verdachte bestuurder zou waarschuwen en hem zou mededelen, dat hij zich bij terugkeer in Nederland direct bij de politie moest melden. Dat is — zij het via de douane — geschied en verdachte kwam ook inderdaad dadelijk bij de politie. Ik voeg daar aan toe: natuurlijk, want hij had geen keus! Wegblijven zou onder deze omstandigheden geen enkele zin hebben gehad. De conclusie kan dan ook mijns inziens geen andere zijn dan dat de drang der omstandigheden voor verdachten zodanig was, dat van een werkelijke vrijwilligheid niet kan worden gesproken. Dat de als getuige gehoorde politieambtenaar de mening was toegedaan, dat verdachte zich wel vrijwillig had gemeld, had het Hof m.i. gerust voor rekening van die getuige kunnen laten zonder die mening over te nemen. De overeenkomst met het Amsterdamse geval is naar mijn gevoelen deze, dat, ook toen de politie reeds een aanvang had gemaakt met haar onderzoek, de verdachte zich daaraan aanvankelijk had trachten te onttrekken doch — ingelicht door zijn werkgever en begrijpende dat hij er toch niet onder uit zou kunnen komen — te voorschijn was gekomen en aan de politie de vereiste opgaven had gedaan.

Beslissend zal niet kunnen zijn de vraag, of de politie reeds in de zaak betrokken was, voordat de verdachte zich meldt; maar beslissend

¹⁾ Zie blz. 313 hiervóór.

acht ik wel de vraag, of de verdachte al dan niet wist, dat de politie haar onderzoek reeds had aangevangen. Wist hij dat niet, dan is een zichzelf komen melden zeker nog vrijwillig; wist hij het wel, dan is er m.i. geen vrijwilligheid meer.

Uit wat in het Leeuwarder geval feitelijk is vastgesteld, kan ik ook niet de conclusie trekken, die het Hof in het slot van zijn arrest vermeldt, namelijk dat de politie aan de verdachte „de gelegenheid heeft geboden zich alsnog vrijwillig te melden.” Ik kan er alleen maar uit afleiden, dat de politie de verdachte bij zich heeft „ontboden”, zij het via een middellijke weg.

Tenslotte heb ik nog een bezwaar tegen 's Hof's redenering, waar gesteld wordt dat de verdachte zich vrijwillig heeft „gemeld” en toen (lees: na die melding) kennisgevende van het ongeval de vereiste opgaven heeft gedaan. Het lijkt mij veel eerder juist om aan te nemen, dat de verdachte — nadat hij zich gemeld had op een wijze die het Hof nog als „vrijwillig” wil accepteren — onmiddellijk door de politie, die reeds volkomen op de hoogte was, als verdachte is gehoord. Met andere woorden: verdachte heeft niet vrijwillig van het ongeval „kennisgegeven”, of anders gezegd: mogelijkerwijs zou men nog van een zich vrijwillig melden kunnen spreken, maar toch zeker niet meer van een vrijwillig kennisgeven. En die vrijwillige kennisgeving is nu juist volgens art. 30 lid 2 W.V.W. bepalend voor de vraag, of een strafvervolgning toelaatbaar zal zijn of niet.

Dat de verdachte vrij is gekomen van de hem in eerste aanleg door de Politierichter in Groningen opgelegde boete van honderd gulden, dankte hij aan een speciale wetsinterpretatie, die door de feitelijke basis waarop de beslissing rustte, moeilijk of niet aan de Hoge Raad kon worden voorgelegd.

Be.

(Overgenomen uit Verkeersrecht, Juridisch maandblad betreffende het wegverkeer 1964, No. 25).

ADMINISTRATIEVE RECHTSPRAAK

Centrale Raad van Beroep

29 januari 1964

(M.A.W. 1963/K 20)

Voorzitter: Mr. A. Blom (fgd.); *Leden:* Mr. E. H. Nuver en Mr. U. J. W. Sibmacher van Nooten.

(Besluit beoordeling officieren luchtmacht)

In het bijzonder gelet op het rapport van de commissie van onderzoek, acht de Raad niet gebleken dat de beschikking van de Minister, genomen op het bezwaarschrift dat klager tegen een over hem opge maakte beoordelingslijst heeft ingediend, op onvoldoende gronden berust.

De tekortkomingen van klager zijn niet van ernstige aard en daarom

is het verklaarbaar, dat zijn chefs geen concrete voorbeelden daarentrent hebben genoemd en dat de beoordelaar in het beoordelings-tijdvak niet met klager over deze tekortkomingen heeft gesproken.

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

inzake: X., wonende te Y, klager, in persoon ter openbare terechtzitting verschenen, tegen: de Minister van Defensie, verweerder, voor wie ter openbare terechtzitting als gemachtigde is opgetreden de kapitein van de militair-juridische dienst Mr. J. O. de Lange, werkzaam op verweerders ministerie, wonende te Leiden.

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

Gezien de gedingstukken en gehoord bovengenoemde verschenen personen;

WAT AANGAAT DE FEITEN VAN HET TWISTGEDING:

Overwegende dat verweerder bij brief van 17 oktober 1962, met toepassing van artikel 13 van het „Besluit beoordeling officieren lucht-,macht, aan klager, toenmaals majoor der Koninklijke luchtmacht, het volgende heeft bericht:

„De omtrent u onder dagtekening van 11 juli 1962 uitgebrachte „beoordeling geeft mij aanleiding u het volgende ter kennis te brengen.

„De u toegekende waardering voor het punt besluitvaardigheid heeft „uitgewezen, dat u doorgaans een gezond oordeel hebt en dan behoor-,lijk doordachte beslissingen neemt, zij het niet altijd even vlot.

„Voorts is in de aanvullende opmerkingen uit de beoordeling tot „uiting gebracht, dat u enigszins detaillistisch en zwaar op de hand „bent.”;

Overwegende dat klager terzake van de hem aldus ter kennis gebrachte waarderingen bij verweerder een bezwaarschrift heeft ingediend, waarna verweerder — gezien het advies dat aangaande dit bezwaarschrift is uitgebracht door een commissie als bedoeld in artikel 15 van vorengenoemd besluit — bij beschikking van 16 juli 1963 heeft bepaald, dat aan klager door de hem bij brief van 17 oktober 1962 ter kennis gebrachte punten van waardering uit zijn beoordeling van 11 juli 1962 geen onrecht is aangedaan;

Overwegende dat klager tegen deze beschikking bij de Raad in beroep is gekomen en in het klaagschrift op de daarin aangevoerde gronden heeft verzocht om, indien gegevens welke het over hem uitgebrachte oordeel rechtvaardigen ontbreken, hem alsnog recht te doen weder-
varen en de over hem uitgebrachte beoordeling conform te doen wijzigen;

Overwegende dat verweerder bij contra-memorie op de daarin aangegeven gronden heeft verzocht het beroep van klager ongegrond te verklaren;

Overwegende dat klager vervolgens, na kennis te hebben genomen van het rapport van voormelde commissie, bij brief van 19 november 1963 zijn bezwaren tegen de inhoud van dit rapport aan de Raad heeft kenbaar gemaakt;

Overwegende dat verweerders gemachtigde desgevraagd bij schrijven van 25 oktober 1963 nog fotocopieën heeft overgelegd van de over

klager op 14 januari 1957, 7 januari 1959 en 5 september 1961 opgemaakte beoordelingslijsten, onder mededeling dat omtrent klager op 27 november 1961 een beoordeling ingevolge het thans vigerende beoordelingsbesluit is opgemaakt, tegen overlegging waarvan bij verweerder bezwaren bestaan;

IN RECHTE:

Overwegende dat klager bezwaar maakt tegen de waardering van het gezichtspunt 20 „besluitvaardigheid” en enkele gedeelten uit de „aanvullende opmerkingen” (gezichtspunt 31), zoals deze zijn overgenomen in de hiervoor weergegeven kennisgeving d.d. 17 oktober 1962, en welke betrekking hebben op de op 11 juli 1962 over klager opgemaakte beoordelingslijst;

dat klager ter terechtzitting samenvattend heeft betoogd, dat hem uit niets is gebleken dat hij in enig opzicht is tekort geschoten, en de Raad de vraag heeft voorgelegd, of het oordeel van de commissie van onderzoek en van verweerder gefundeerd kan worden genoemd;

Overwegende hieromtrent dat de Raad, in het bijzonder gelet op het rapport van voormelde commissie, niet gebleken acht, dat de bestreden beschikking van verweerder d.d. 16 juli 1963 op onvoldoende gronden berust;

dat de beoordelaar — en ook de andere door de commissie van onderzoek gehoorde officieren — weliswaar geen concrete voorbeelden met betrekking tot de bestreden waarderingen hebben genoemd, doch zulks verklaarbaar is door de omstandigheid dat het hier geen ernstige tekortkomingen van klager betreft, zoals de beoordelaar in zijn brief van 28 mei 1963 aan de voorzitter van voornoemde commissie uitdrukkelijk heeft bevestigd;

dat hiermede klaarblijkelijk tevens verband houdt, dat de beoordelaar — naar hij in deze brief schrijft — in het beoordelingstijdvak niet met klager over deze tekortkomingen heeft gesproken;

Overwegende dat klager in zijn aanvullend klaagschrift opmerkt, dat hij vroeger nooit enige op- of aanmerking betreffende de punten 20 of 38 (bedoeld is kennelijk 31) heeft ontvangen;

Overwegende dienaangaande, dat voorzover klager mocht doelen op, onder vigueur van het vroegere beoordelingsvoorschrift, over hem in zijn toenmalige rang van majoor opgemaakte beoordelingen, de Raad opmerkt, dat in de karakteromschrijving van twee dezer beoordelingen (te weten die van 5 september 1961 en 14 januari 1957) voorkomen de kwalificaties „vlijtig doch daalt wat veel in bijzonderheden af” respectievelijk „zeer consciëntieus, bij het zwaartillende af”;

Overwegende dat uit het voorgaande volgt, dat het beroep van klager ongegrond moet worden verklaard;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN,

Verklaart het beroep ongegrond.

NASCHRIFT

In deze uitspraak over een beschikking van de Minister van Defensie, genomen op een bezwaarschrift van een officier terzake van een

hem uitgereikte kennisgeving, treft men wederom de ook vroeger, toen het V.B.O. nog gold, gebruikelijke negatieve — en dus voorzichtige — formulering aan, dat de Raad niet gebleken acht dat de beschikking op onvoldoende gronden berust.

Voorts ziet men, dat hier een kennisgeving is uitgereikt, hoewel de tekortkomingen van de beoordeelde niet van ernstige aard waren. Dit strookt geheel met de tekst van art. 13 van het beoordelingsbesluit en de daarbij gegeven officiële toelichting, waarin staat dat de officier niet alleen in kennis behoort te worden gesteld „met die waarderingen welke „een negatieve invloed kunnen hebben op zijn carrière, maar dat hij „ook gewezen wordt op punten die beter zouden moeten luiden bijv. „omdat hij daarop is achteruit gegaan, zonder dat zulks nochtans direct „van invloed behoeft te zijn op zijn verdere loopbaan.”

Het is begrijpelijk dat een beoordelaar, als het om slechts geringe en met het karakter samenhangende tekortkomingen gaat, hierover niet met de betrokkene spreekt, maar beter is dat dit wel gebeurt.

A. B.

Centrale Raad van Beroep

29 januari 1964

(M.A.W. 1963/K 24)

Voorzitter: Mr. A. Blom (fgd.); Leden: Mr. E. H. Nuver en Mr. U. J. W. Sibmacher van Nooten.

(Premiespaarregeling Rijksambtenaren, art. 6 en 7)

In het algemeen moeten betalingen ten behoeve van bestedingsdoeleinden, welke hebben plaats gehad vóór de opneming der spaargelden van een bijzondere spaarrekening, geacht worden te zijn verricht uit andere middelen dan die van de bijzondere spaarrekening. Er kunnen echter bijzondere omstandigheden zijn, in verband waarmede terzake van de premietoekenning ook rekening kan worden gehouden met betalingen gedaan vóór de opneming van de spaargelden. I.c. acht de Raad zulke bijzondere omstandigheden aanwezig, nu klager zich tijdig vóór de opneming dezer gelden bij de korpsadministrateur heeft gemeld, maar buiten zijn wil en toedoen in de uitvoering van die opneming vertraging is ontstaan, terwijl het opgenomen geld wezenlijk gestrekt heeft tot financiering van de aankoop van grond.

Terzake van het opgenomen bedrag bestaat derhalve recht op een spaarpremie.

Voor vergoeding van in de loop der procedure gemaakte onkosten kan in de wet geen grondslag worden gevonden.

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

inzake: C., wonende te T., klager, ambtshalve opgeroepen en in persoon ter openbare terechtzitting verschenen, tegen: de Minister van Defensie, verweerder, voor wie ter openbare terechtzitting als gemachtigde is opgetreden P. J. Krüger, majoor der militaire administratie, wonende te 's-Gravenhage.

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

Gezien de gedingstukken en gehoord bovengenoemde verschenen personen, alsook als getuige, ambtshalve opgeroepen, Y., adjudant-onderofficier-administrateur der militaire administratie, wonende te Z.;

WAT AANGAAT DE FEITEN VAN HET TWISTGEDING:

Overwegende dat namens verweerder op 18 september 1962 het navolgende aan klager, toenmaals wachtmeester der artillerie, is bericht:

„Naar aanleiding van het door U met een formulier RAS 4.O, d.d. „19 april 1962, ingediende verzoek om toekenning van spaarpremie „over het eerst op 12 juni 1962 van Uw bijzondere spaarrekening „opgenomen bedrag ad f 602,— deel ik U mede, dat Uw verzoek op „grond van artikel 6 — lid 1 — onder b van de Premiespaarregeling „Rijksambtenaren wordt afgewezen.

„De betaling van beide percelen grond heeft reeds resp. op 21 en „26 maart 1962 plaats gevonden; het opgenomen bedrag kan derhalve „niet voor de aankoop van de percelen grond zijn aangewend.”;

Overwegende dat klager tegen het in dit schrijven vervatte besluit bezwaren heeft ingebracht bij de Spaarraad, bedoeld in artikel 11 van de Premiespaarregeling Rijksambtenaren, die op 24 juli 1963 heeft besloten het bezwaarschrift van klager ongegrond te verklaren, daartoe onder meer overwegende:

dat klager op 12 juni 1962 een bedrag van f 602,— van zijn bijzondere spaarrekening heeft opgenomen en terzake van dit bedrag toekenning van spaarpremie heeft verzocht wegens besteding van dit bedrag voor uitgaven ten behoeve van de aankoop van een tweetal percelen grond;

dat ingevolge artikel 6, lid 1, onder b, van de Premiespaarregeling Rijksambtenaren de belanghebbende aanspraak heeft op een spaarpremie, indien hij een van zijn bijzondere spaarrekening opgenomen bedrag heeft aangewend voor o.a. de in artikel 7, lid 1, onder a, van die regeling genoemde besteding;

dat zulks met zich medebrengt, dat betalingen ten behoeve van bestedingsdoeleinden, die hebben plaats gehad vóór de opnemings van de bijzondere spaarrekening, in het algemeen geacht moeten worden te zijn verricht uit andere middelen dan die uit de bijzondere spaarrekening;

dat deze opvatting tevens beantwoordt aan het doel, waartoe het onderhavige voorschrift wordt gesteld, dat immers beoogt enige waarborg te scheppen tegen de mogelijkheid, dat spaarpremie zou worden verleend over besparingen, die reeds langer bestonden of buiten elk verband met de Premiespaarregeling Rijksambtenaren tot stand worden gebracht;

dat de opnemings van gelden nu heeft plaats gehad op 12 juni 1962 en de betaling van de onderhavige koopsommen hebben plaats gehad op respectievelijk 21 maart 1962 en 26 maart 1962, zodat de opgenomen gelden niet geacht kunnen worden te zijn aangewend voor de in artikel 7, lid 1, onder a, van de Premiespaarregeling Rijksambtenaren genoemde besteding;

Overwegende dat klager tegen dit besluit van de Spaarraad beroep bij de Centrale Raad van Beroep heeft ingesteld en bij aanvullend klaagschrift heeft verzocht hem de in de loop der procedure gemaakte onkosten, ten bedrage van *f* 75,—, te vergoeden, en voorts kennelijk bedoeld heeft te verzoeken het besluit van de Spaarraad en het besluit van verweerder d.d. 18 september 1962 nietig te verklaren;

Overwegende dat verweerder bij contra-memorïe de gronden heeft aangevoerd waarop is geconcludeerd tot ongegrondverklaring van het beroep;

IN RECHTE:

Overwegende dat de gedingstukken onvoldoende uitsluitel geven met betrekking tot de vraag, hoe in feite de opneming van klagers spaartegoed van zijn bijzondere spaarrekening en de daaraan voorafgegane handelingen zich hebben toegedragen, zodat de Raad het nodig heeft geoordeeld zich terzake door klager en door de getuige Y. te laten voorlichten;

Overwegende dat evenwel ook uit het verhoor van klager en voornoemde getuige niet alle feiten met voldoende zekerheid vastgesteld zijn kunnen worden, doch de Raad in elk geval als vaststaande meent te kunnen aannemen:

dat klager een bijzondere spaarrekening als bedoeld in artikel 4 van de Premiespaarregeling Rijksambtenaren — verder aan te halen als: de Premiespaarregeling — heeft geopend bij de Rijkspostspaarbank;

dat klager, voornemens een tweetal percelen grond aan te kopen en deze aankoop mede te financieren uit zijn tegoed op die bijzondere spaarrekening, zich omstreeks 10 maart 1962 onder overlegging van verschillende voor die aankoop benodigde gegevens heeft gewend tot zijn korpsadministrateur, voornoemde getuige Y.;

dat toen nog niet bekend was op welke datum de koop van bedoelde percelen grond ten overstaan van de notaris zou plaats vinden;

dat het bij de korpsadministratie, waar klager zich heeft vervoegd, gebruikelijk was, dat de formulieren met betrekking tot het verzoeken om uitbetaling van gelden van een bijzondere spaarrekening en om toekenning van premie ter zake van die opgenomen gelden, door die administratie werden ingevuld, dit omdat er anders te veel fouten bij de invulling door de belanghebbenden werden gemaakt;

dat bij klagers eerste bezoek terzake aan de korpsadministratie, omstreeks 10 maart 1962, het desbetreffende formulier niet is gereed gemaakt;

dat klager het aanvraagformulier, dat gedagtekend is 19 april 1962, eerst omstreeks eind mei 1962, nadat hij van herhalingsoefeningen was teruggekeerd, heeft ondertekend;

dat het door klager opgevraagde tegoed van zijn bijzondere spaarrekening, ten bedrage van *f* 602,—, op 12 juni 1962 door het postkantoor T. is uitbetaald;

dat klager enige dagen na voormeld bezoek aan de korpsadministratie bericht van de notaris ontving om bij deze te verschijnen teneinde de

koopacte te passeren, en dat klager de door hem wegens de koop der beide percelen grond verschuldigde gelden, te weten f 450,— en f 3000,—, heeft betaald op 21 maart 1962, onderscheidenlijk 26 maart 1962;

dat klager, bij deze aankoop slechts gedeeltelijk uit onder hem berustende gelden kon financieren, op 19 maart 1962 van zijn schoonzoon f 800,— geleend heeft, omdat hij het geld van zijn bijzondere spaarrekening nog niet had kunnen opnemen;

dat hij dit bedrag op 13 juni 1962 heeft terugbetaald;

Overwegende dat niet met voldoende zekerheid is komen vast te staan welke inlichtingen klager omstreeks 10 maart 1962 door de getuige Y. zijn gegeven, doch de Raad in elk geval aannemelijk acht dat er omstreeks 10 maart 1962 geen enkel klager te verwijten beletsel heeft bestaan om de invulling van de aanvraag voor het opnemen van gelden (het deel A van het formulier) vanwege de administratie te doen verrichten;

dat de Raad voorts aannemelijk acht, dat klager omstreeks 10 maart 1962 over alle vereiste gegevens betreffende de grondaankopen beschikte, behalve dat hij toen uiteraard nog niet kon overleggen (zoals in deel B van het formulier wordt verlangd) „bewijsstukken (kwitanties e.d.)”, daar de notariële akte nog niet was verleden en betaling nog niet had plaatsgehad, zodat ook kwitanties nog niet konden worden overgelegd;

Overwegende dat de Raad onder voormelde omstandigheden aan klager het voordeel van de twijfel wil gunnen en wil aanvaarden, dat op grond van klager niet te verwijten omstandigheden niet reeds omstreeks 10 maart 1962 de aanvraag om opname van het spaartegoed op het formulier is ingevuld, ondertekend en op een postkantoor is ingediend;

Overwegende nu, dat moet worden onderzocht, of klager terzake van het door hem op 12 juni 1962 opgenomen bedrag ad f 602,— aan de Premiespaarregeling aanspraak op premietoekenning kon ontlenen;

Overwegende dat zulks het geval is, indien te dezen toepassing behoort te vinden het bepaalde in artikel 6 lid 1 aanhef en onder b der Premiespaarregeling;

Overwegende dat ingevolge deze bepaling een belanghebbende aanspraak op premie heeft, indien hij een van zijn bijzondere spaarregeling opgenomen bedrag heeft aangewend ten behoeve van een of meer der in artikel 7 dier regeling genoemde bestedingen, welk laatste artikel zoals dat ten tijde van het bestreden besluit luidde, als zodanige bestedingen onder meer noemde uitgaven ter verwerving van onroerende zaken;

Overwegende dat de Raad met de Spaarraad van oordeel is, dat het bepaalde in artikel 6 lid 1 onder b voormeld aldus moet worden verstaan, dat in het algemeen betalingen ten behoeve van bestedingsdoeleinden, welke hebben plaatsgehad vóór de opneming der spaargelden van de bijzondere spaarrekening, moeten worden geacht te zijn

verricht uit andere middelen dan die uit de bijzondere spaarrekening, en deswege niet voor premietoekenning in aanmerking komen;

dat echter naar 's Raads oordeel er bijzondere omstandigheden aanwezig kunnen zijn, welke toelaten terzake van de premietoekenning ook rekening te houden met betalingen gedaan vóór de opname van gelden van de bijzondere spaarrekening;

Overwegende dat de Raad in het onderhavige geval zodanige bijzondere omstandigheden aanwezig acht, nu klager zich tijdig voor de opneming van zijn bijzondere spaarrekening bij de korpsadministratie heeft gemeld, doch buiten zijn wil en toedoen in de uitvoering van die opneming vertraging is ontstaan, terwijl — naar de Raad voldoende aangetoond acht — het opgenomen tegoed van klagers bijzondere spaarrekening, al is dit in feite besteed om daarmede voormelde geldlening ad f 800,— terug te betalen, niettemin wezenlijk gestrekt heeft om daarmede de aankoop der meervermelde percelen grond te financieren;

Overwegende dat, daar overigens niet is gesteld of gebleken van enige omstandigheid, welke aan klagers aanspraak op toekenning van spaarpremie in de weg staat, het besluit van de Spaarraad, waartegen beroep, en het bestreden besluit van 18 september 1962 moeten worden nietig verklaard;

Overwegende dat klager niet kan worden ontvangen in zijn bij het klaagschrift gedaan verzoek om vergoeding van onkosten, daar hiervoor in de Ambtenarenwet 1929 en in de Militaire Ambtenarenwet 1931 geen grondslag kan worden gevonden;

Overwegende dat mitsdien moet worden beslist als volgt:

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN,

Verklaart het bestreden besluit van de Spaarraad nietig, zomede dat van verweerder d.d. 18 september 1962;

Verstaat, dat klager terzake van het door hem van zijn bijzondere spaarrekening opgenomen bedrag ad f 602,— recht heeft op een spaarpremie;

Verklaart klager niet-ontvankelijk in zijn verzoek om vergoeding van onkosten.

WETGEVING

**Nieuwe regelen met betrekking tot de staat van oorlog
en de staat van beleg in Nederland**

(Oorlogswet voor Nederland)

**Aanpassing van de bestaande wetgeving aan de
Oorlogswet voor Nederland**

Nr. 13

VERSLAG

De Commissie van Voorbereiding, in welker handen het onderhavige ontwerp is gesteld, heeft zich na kennisneming van de memorie van

antwoord en de daarbij gevoegde nota's van wijzigingen beraden over de vraag, of ter afsluiting van de voorbereiding der openbare beraadslaging mondeling overleg met de Regering noodzakelijk of wenselijk ware. Reeds in de omstandigheid, dat geen harer leden ten tijde (16 februari 1956) dat het voorlopig verslag werd vastgesteld van de commissie deel uitmaakte, had zij voor dit beraad aanleiding gevonden.

Ook indien zij van zodanig mondeling overleg zou afzien, zou overigens noch de Kamer, noch de Regering ervan beticht kunnen worden, zich bij de voorbereiding van de openbare beraadslaging aan overhaasting schuldig te hebben gemaakt.

Mede omdat de commissie die openbare beraadslaging thans gaarne spoedig zou zien geschieden, verschaftte het haar voldoening te kunnen constateren, dat haar nog slechts een vraag en een wens restte, zodat mondeling overleg niet noodzakelijk was.

Algemeen werd er de aandacht op gevestigd, dat in de van september 1955 daterende memorie van toelichting een afzonderlijke paragraaf gewijd is aan de verhouding met andere noodwetten, waarop in het voorlopig verslag alleen is gereageerd voor zover het betreft de Wet buitengewone bevoegdheden burgerlijk gezag, doch dat sindsdien tot stand zijn gekomen de Luchtvaartwet (*Stb.* 1958, 47), de Vorderingswet (*Stb.* 1962, 587), de Vervoersnoodwet (*Stb.* 1962, 571) en de Havennoodwet (*Stb.* 1963, 222), dat bij de Kamer aanhangig is wetsontwerp **7187** (Noodwet Arbeidsvoorziening) en dat herhaaldelijk de indiening is aangekondigd van ontwerpen van een Scheepvaartnoodwet, een Vaarplichtwet, een Prijzennoodwet en een Noodwet Geneeskundigen. Zal naar het oordeel der Regering voldoende gewaarborgd zijn — voor zover de wetgever zodanige waarborgen vermag te verschaffen —, dat met dit geheel van deels reeds geschapen, deels nog te scheppen organen te werken zal zijn wanneer de ter zake te geven instructie aan het militaire en aan het civiele ambtelijke apparaat eenmaal zal zijn uitgevaardigd en dat overlappingsen, doublures en tegenstrijdigheden zich niet zullen voordoen?

Algemeen werd voorts het verlangen geuit, dat de Kamer zal beschikken over de tekst van het ontwerp, zoals deze sinds de bij de stukken nrs. 6, 7, 9, 11 en 12 aangebrachte verbeteringen en wijzigingen is komen te luiden.

Vertrouwende, dat de Regering bereid zal zijn, vóór de openbare beraadslaging omtrent dit wetsontwerp het bovenstaande schriftelijk te beantwoorden, was de commissie van oordeel, dat daarmee die beraadslaging genoegzaam zal zijn voorbereid.

Aldus vastgesteld 31 december 1963.

SCHEPS, ALBERING, WIERDA, KLEISTERLEE, KIEFT, KRANENBURG, MOORMAN, COUZY, MAENEN, WALBURG, SCHURING.

**Nieuwe regelen met betrekking tot de staat van oorlog
en de staat van beleg in Nederland**

(Oorlogswet voor Nederland)

Nr. 14

TWEEDE NOTA VAN WIJZIGINGEN

(Ingezonden 5 februari 1964)

Artikel I

A. Aan artikel 14 worden, onder nummering van het enige lid als eerste lid, de volgende twee leden toegevoegd:

„2. De in het eerste lid bedoelde bevoegdheid sluit in de bevoegdheid van het militair gezag om op overtreding van die voorschriften de straffen te stellen, welke daarop kunnen worden gesteld door de in dat lid bedoelde organen.

3. Indien overtreding van de in het eerste lid bedoelde algemeen verbindende voorschriften in andere wettelijke bepalingen met straf wordt bedreigd, zijn die bepalingen toepasselijk ook indien de algemeen verbindende voorschriften overeenkomstig het bepaalde in het eerste lid door het militair gezag zijn vastgesteld, gewijzigd of aangevuld.”

B. Artikel 72 vervalt.

C. Artikel 73 wordt gelezen als volgt:

„Indien het militair gezag ingevolge een der artikelen 26, 27, tweede lid, 28, 30, 46, 47 en 48, een wettelijke regeling wijzigt of aanvult, kan het de overtreding van de bij die wijziging of aanvulling gegeven voorschriften strafbaar stellen. De bedreigde straf kan niet zwaarder zijn dan 6 maanden hechtenis of geldboete van ten hoogste vijfduizend gulden, behalve indien met toepassing van artikel 27, tweede lid, de wettelijke bepalingen ten aanzien van de in het eerste lid van artikel 27 bedoelde goederen zijn aangevuld of gewijzigd. In dat geval kan ook gevangenisstraf doch niet hoger dan 6 jaren worden bedreigd.

De feiten die met gevangenisstraf worden bedreigd zijn misdrijven, de andere feiten zijn overtredingen.”

Artikel II

Artikel 29, vierde lid, wordt gelezen als volgt:

„4. De rechtspositie van tewerkgestelde niet-militairen wordt bij algemene maatregel van bestuur zoveel mogelijk in overeenstemming met die van de noodwachters geregeld, met dien verstande, dat belanghebbenden voor de toepassing van de militaire pensioenwetten onder dienstplichtigen worden begrepen.”

Artikel III

De artikelen 73 tot en met 81 worden vernummerd in 72 tot en met 80.

Nota van toelichting

Ad artikel I A—B

Bij nader inzien menen de ondergetekenden, dat artikel 72 in zijn

huidige vorm bezwaarlijk kan worden gehandhaafd. Het artikel leent zich tot uiteenlopende interpretaties en lijdt derhalve aan een zekere onduidelijkheid.

In verband daarmee wordt voorgesteld artikel 72 te schrappen en de bepaling te vervangen door twee nieuwe leden, toe te voegen aan artikel 14. De aan dit voorstel ten grondslag liggende gedachte is de volgende.

Indien men aan het militair gezag de bevoegdheid geeft om, gebruik makend van de competentie, aan andere organen toegekend, regelen vast te stellen, behoort met betrekking tot de strafrechtelijke handhaving van die regelingen het daarop meer speciaal afgestemde regime te gelden.

Dit brengt mede, dat, wanneer de wet aan het normaal tot het vaststellen van een regeling bevoegde orgaan het recht geeft strafbepalingen ter handhaving van die regeling vast te stellen, dit recht ook dient toe te komen aan het militair gezag.

Hiertoe strekt het tweede lid van artikel 14.

Op overeenkomstige wijze dienen ook strafbepalingen, die in algemene zin te voren reeds straf bedreigen tegen de overtreding van voorschriften, die door bepaalde organen kunnen worden gegeven, toepasselijk te zijn, indien die voorschriften niet door het normaal bevoegde gezag doch in zijn plaats door het militair gezag worden vastgesteld.

Hiervoor bevat het voorgestelde derde lid een voorziening.

Ad artikel I C

Ook artikel 73 behoeft naar de mening van de ondergetekenden verduidelijking. In verband daarmee stellen zij een gewijzigde redactie van het artikel voor, die naar hun mening voor zich zelf spreekt.

Verder werd van deze gelegenheid gebruik gemaakt om artikel 48 van het ontwerp van een strafsancie te voorzien, hetgeen tot dusverre verzuimd was en om de in het artikel bedreigde straf in overeenstemming te brengen met die, voorkomende in de oude tekst van artikel 72.

Deze strafsancie lijkt voldoende om de naleving van het type regelingen, dat hier wordt bedoeld, te verzekeren.

Het schrappen van het tweede lid van artikel 73 houdt verband met het feit dat de wet van 26 april 1884, *Stb.* 81, houdende nadere bepalingen omtrent het vervoer, de in-, uit- en doorvoer, verkoop en opslag van buskruit en andere licht-ontvlambare of ontplofbare stoffen, eerlang door een andere wettelijke regeling, de Wet Gevaarlijke Stoffen, *Stb.* 1963, 313, zal worden vervangen; laatstbedoelde wet is wel reeds tot stand gekomen, doch nog niet in werking getreden. Onder deze omstandigheden lijkt het aangewezen de normale verwijzing naar bestaande wetten in het tweede lid achterwege te laten en te vervangen door een meer algemene verwijzing naar de behandelde materie, gelijk ook in artikel 27 geschiedt.

Deze algemene verwijzing is thans verwerkt in het enige lid van dit artikel.

Ad artikel II

De aanvulling van het vierde lid van artikel 29 wordt noodzakelijk geacht omdat met betrekking tot de pensioenen ingevolge artikel 2 juncto artikel 122 van de Wet van 4 november 1950, *Stb.* K 479, reeds een afdoende regeling is getroffen.

's-Gravenhage, 6 november 1963.

De Minister van Defensie,
DE JONG.

De Minister van Binnenlandse Zaken,
E. H. TOXOPEUS.

De Minister van Justitie,
Y. SCHOLTEN.

**Nieuwe regelen met betrekking tot de staat van oorlog
en de staat van beleg in Nederland**

(Oorlogswet voor Nederland)

**Aanpassing van de bestaande wetgeving aan de
Oorlogswet voor Nederland**

Nr. 15

NOTA NAAR AANLEIDING VAN HET VERSLAG

(Ingezonden 10 april 1964)

Naar aanleiding van de in het verslag gestelde vraag of voldoende gewaarborgd zal zijn dat met het geheel van deels reeds geschapen deels nog te scheppen organen te werken zal zijn, wanneer de terzake te geven instructie aan het militaire en aan het civiele ambtelijk apparaat eenmaal zal zijn uitgevaardigd en dat overlappingsen, doublures en tegenstrijdigheden zich niet zullen voordoen, mogen de ondergetekenden het volgende opmerken.

In de memorie van toelichting op het wetsontwerp werd reeds opgemerkt, dat tijdens een militaire uitzonderingstoestand de bevoegdheden, voortvloeiende uit andere noodwetten, zonder enig bezwaar kunnen worden uitgeoefend, omdat botsingen tussen de verschillende belangen niet waarschijnlijk zijn.

De Regering vertrouwd er op, dat zich ook na de totstandkoming van de in het verslag vermelde wetsontwerpen en wetten geen tegenstrijdigheden of doublures zullen voordoen.

In dit verband vestigen de ondergetekenden er de aandacht op, dat bij de voorbereiding van bedoelde wetten steeds het streven van samenwerking tussen ambtelijke diensten op de voorgrond heeft gestaan, terwijl overigens in de in het verslag aangehaalde wetten c.q. wetsontwerpen, bepalingen opgenomen zijn, welke de militaire belangen zullen waarborgen.

In de vast te stellen instructies zal grote aandacht besteed worden aan de coördinatie van de verschillende belangen.

Ten slotte mogen de ondergetekenden hierbij als bijlage aanbieden

een gewijzigd ontwerp Oorlogswet voor Nederland en een gewijzigd ontwerp van de Wet tot aanpassing van de bestaande wetgeving aan de Oorlogswet voor Nederland.

<i>De Minister van Binnenlandse Zaken,</i> E. H. TOXOPEUS.	<i>De Minister-President,</i> <i>Minister van Algemene Zaken,</i> V. G. M. MARIJNEN.
<i>De Minister van Justitie,</i> Y. SCHOLTEN.	<i>De Vice-Minister-President,</i> B. W. BIESHEUVEL.
<i>De Minister van Financiën,</i> H. J. WITTEVEEN.	<i>De Minister van Defensie,</i> DE JONG.

OPMERKINGEN EN MEDEDELINGEN

Depot voor discipline te Nieuwersluis

(tevens aangewezen tot gevangenis en tot huis van bewaring)

Bij beschikking van 10 maart 1964, nr. 94/364 heeft Minister van Justitie het Depot voor Discipline te Nieuwersluis mede aangewezen tot *gevangenis*.

Aanwijzing tot *huis van bewaring* vond reeds plaats bij beschikking van 12 december 1956, nr. 395/356.

Door laatstgenoemde aanwijzing was reeds de mogelijkheid geopend tot het door militairen in het Depot voor Discipline ondergaan van aan hen opgelegde straffen van militaire detentie, hechtenis of gevangenisstraf van niet meer dan drie maanden.

Bij de onderhavige aanwijzing tot gevangenis geldt de beperking dat voor plaatsing slechts in aanmerking kunnen komen militairen in werkelijke dienst die zijn veroordeeld tot een gevangenisstraf van ten hoogste zes maanden. Zulks ingevolge de toepassing door de minister van de in artikel 18 van de Beginselenwet Gevangeniswezen aan hem verleende bevoegdheid om aan gevangenen een z.g. differentiatiebestemming toe te kennen.

Vond na aanwijzing tot huis van bewaring aanvankelijk in feite slechts tenuitvoerlegging van opgelegde straffen van militaire detentie plaats, later zijn ook de andere vrijheidsstraffen aldaar tenuitvoergelegd. Met betrekking tot gevangenisstraf was zulks niet eerder mogelijk dan sedert 15 november 1961, toen de vereiste accommodatie voor een cellulaire afdeling ter beschikking kwam.

Het Depot voor Discipline heeft dus, naast zijn primaire hoedanigheid van militair onderdeel, thans tegelijk de status van huis van bewaring en van die van gevangenis. Dit is een uitzondering op de in art. 10, 1e lid van genoemde wet gestelde regel dat gevangenen en huizen van bewaring afzonderlijke gestichten zijn. De minister heeft gebruik gemaakt van de hem in het tweede lid van het artikel verleende bevoegdheid om in bijzondere gevallen daarop een uitzondering te maken.

Blijkens een rondschriven van de minister van justitie zal niet slechts door de militaire rechter opgelegde gevangenisstraf, doch ook die opgelegd door de gewone rechter in het Depot voor Discipline kunnen

worden ondergaan. In het eerste geval moet het diegenen betreffen die niet uit de militaire dienst zijn ontslagen, terwijl in het tweede geval de veroordeelde op het tijdstip van de tenuitvoerlegging de status van militair in werkelijke dienst dient te bezitten. Alsdan vindt over de tenuitvoerlegging overleg plaats tussen het gewone parket en de Militaire Auditie c.q. het parket van de (Advocaat-)Fiscaal.

Het rondschrijven vermeldt voorts dat de aanwijzing tot gevangenis geschiedt in afwachting van de inwerkingtreding van de rijkswet van 4 juli 1963, Stbl. 295, „welke wet o.m. voorziet in de verhoging van de „maximale duur van de militaire detentie van twee tot zes maanden en „de mogelijkheid opent deze vorm van straf op te leggen voor commune „delicten, terwijl zij het tenslotte mogelijk maakt dat militaire detentie „wordt ondergaan in een afzonderlijke inrichting, een z.g. militair ge- „sticht”.

E. H. VISSER.

Militair Juridisch Brevet

De Chef van de Generale Staf heeft het militair juridisch brevet toegekend aan de volgende officieren van de Militair-Juridische Dienst: luitenant-kolonel Mr. A. POT, d.d. 28 november 1963; majoor Mr. W. VAN IJZEREN, d.d. 22 november 1963; majoor Mr. E. DÖBKEN, d.d. 20 januari 1964; reserve-kapitein Mr. H. HOOGENKAMP, d.d. 4 februari 1964.

Wetgeving

Bij beschikking van de Minister van Justitie a.i. van 9 januari 1964 (Stb. 9), zijn, als bijlage daarvan, de tekst van de Rechtspleging bij de Land- en Luchtmacht, de Rechtspleging bij de Zeemacht, de Provisionele Instructie voor het Hoog Militair Gerechtshof, het Wetboek van Militair Strafrecht en de Wet op de Krijgstucht, zoals deze laatstelijk zijn gewijzigd, in de wettelijke spelling overgebracht, in het Staatsblad geplaatst.

Honorarium voor bijdragen

Bijdragen in het Militair-Rechtelijk Tijdschrift worden met ingang van 1 mei 1964 gehonoreerd met zes gulden per bladzijde tot een maximum van zesennegentig gulden per aflevering.

Inzendingen van minder dan twee bladzijden worden niet gehonoreerd.

Erratum

M.R.T. LVI (1963) blz. 714 regel 15 en 25 van boven: Krijgsraad te Velde voor de Koninklijke Luchtmacht wijzigen in: Krijgsraad te Velde Zuid.

INGEKOMEN BIJDRAGE

Enkele praktische krijgstucltelijke problemen bij de zeemacht

door

L. KAIJEN

Luitenant ter Zee (A) 1e klasse

Hoewel in het algemeen gezegd kan worden, dat commandanten van schepen en inrichtingen der zeemacht weinig moeilijkheden ondervinden bij het toepassen van de wet op de krijgstuclt, blijken toch bepaalde praktische problemen regelmatig de kop op te steken. Het valt daarbij op dat zich in het manifesteren van deze problemen een bepaalde regelmaat voordoet, in die zin, dat op verschillende plaatsen en op verschillende tijdstippen steeds weer hetzelfde probleem blijkt op te duiken. Er bestaat daarom grond te veronderstellen, dat een zekere behoefte bestaat aan een bespreking van deze hardnekkige problemen in ruimere kring, met wellicht als resultaat, dat enige onzekerheden uit de weg worden geruimd.

Op het gevaar af voor een docent te worden versleten, meen ik dat mijn betoeg aan duidelijkheid zal winnen, indien ik met betrekking tot de aan de orde te stellen problemen een bepaald standpunt inneem. Eveneens terwille van de duidelijkheid zal in de hieronder volgende probleemstellingen worden uitgegaan van gebeurtenissen, die weliswaar op de practijk geïnspireerd, doch overigens geheel verzonnen zijn.

1. Zij dan begonnen met het in ogeschouw nemen van enkele problemen rond artikel 50 van de wet op de krijgstuclt.

1.1. Tijdens gestraftenparade maakt de commandant van Hr. Ms. „Hoek van Holland” zich bijzonder boos op machinist B., wegens diens onverbeterlijke gedrag. Heet van de naald straft de commandant de 20-jarige B. met 14 dagen streng arrest, met inhouding van de gehele soldij gedurende de gehele straftijd, welke straf B. des anderen daags door de officier van de wacht wordt aangezegd. Op dezelfde dag krijgt de commandant het strafregister ter parafering aangeboden en wordt op deze wijze weer geconfronteerd met de aan B opgelegde straf. De commandant komt dan tot het inzicht, dat hij B. wel erg hard heeft aangepakt, met name (en uitsluitend) door de inhouding van de soldij. Deze inhouding treft B. bijzonder zwaar, omdat hij buiten zijn schuld in financiële moeilijkheden is geraakt, hetgeen de commandant sedert enkele dagen bekend was. Bij nader inzien vindt de commandant dat hij B. te zwaar heeft aangepakt en hij besluit de opgelegde straf met gebruikmaking van artikel 50 W.K. te wijzigen in 14 dagen streng arrest, zonder inhouding van soldij.

Vraag: Is de commandant bevoegd de straf in dit geval en in deze vorm te wijzigen?

Commentaar:

Indien we artikel 50 W.K. bezien, vinden we met betrekking tot de strafoplegger de volgende tekst:

Hij is bevoegd:

- a. hetzij de opgelegde krijgstuchtelijke straf, of de omschrijving van de strafreden, of beide te wijzigen;
- b. hetzij, bij hoge uitzondering, in een bijzonder geval, de uitvoering van een krijgstuchtelijke straf te schorsen;
- c. hetzij, uit hoofde van een onjuist gebleken gebruik van de bevoegdheid tot strafoplegging, de oplegging der straf, geheel of ten dele, te niet te doen.

De onder b. genoemde bevoegdheid komt in dit probleem niet ter sprake en kan dus buiten beschouwing blijven.

De vraag concentreert zich derhalve op de bevoegdheden genoemd onder a en c, waarvan laatstbedoelde gedoemd is af te vallen.

Hoewel in het gestelde geval sprake is van een gedeeltelijk te niet doen van de opgelegde straf, is geen sprake van een onjuist gebleken gebruik van de strafbevoegdheid. De commandant is immers ingevolge artikel 39 W.K. volledig strafbevoegd, ingevolge artikel 4 ten 6e W.K. kan B. met (ten hoogste) 14 dagen streng arrest worden gestraft en ingevolge artikel 25 W.K. kan aan B. tevens inhouding van de gehele soldij gedurende de gehele straftijd worden opgelegd. Voorts moet worden aangenomen dat B. een (ernstig) krijgstuchtelijk vergrijp heeft begaan en niet onschuldig is gestraft.

Er blijft derhalve over de onder a bedoelde bevoegdheid, n.l. die tot wijziging van de opgelegde straf. Ogenschijnlijk staat de commandant geen beletsel in de weg zich op deze bevoegdheid te beroepen, doch de praktijk is — blijkens de gevormde jurisprudentie terzake — anders.

Het H.M.G. heeft n.l. met betrekking tot deze bevoegdheid in het verre verleden reeds overwogen (zonder ooit op deze overwegingen te zijn teruggekomen):

„dat reeds als algemeen beginsel van tuchtrecht kan gelden, dat een „strafoplegger slechts op spaarzame wijze gebruik behoort te maken „van zijn in artikel 50 W.K. toegekende bevoegdheid om wijziging te „brengen in een eenmaal door hem vastgestelde straf”¹⁾;

„dat de ten aanzien van de strafoplegger in artikel 50 W.K. neergelegde bevoegdheid enkel is toegekend, opdat de strafoplegger zelf „zal kunnen komen tot rechtsherstel *op grond van feiten of omstandigheden, die hem bij het onderzoek niet bekend waren* en, nu zij hem „bekend zijn geworden, hem tot een andere beslissing dan de eerstgenomene moeten leiden”²⁾.

In het gestelde geval is geen sprake van feiten of omstandigheden, die de strafoplegger bij het onderzoek niet bekend waren. Slechts zijn appreciatie van hem reeds bekende feiten en omstandigheden is gewijzigd, doch dit levert — de jurisprudentie van het H.M.G. volgend — geen grond op om tot wijziging van de opgelegde straf over te gaan.

De commandant zal derhalve de oorspronkelijke omschrijving van de straf onaangetaast moeten laten.

Het bestaan van een behoefte aan de mogelijkheid om op gevoels-

¹⁾ Beschikking H.M.G. van 19 oktober 1926 (M.R.T. XXII, blz. 299).

²⁾ Beschikking H.M.G. van 15 november 1927 (M.R.T. XXIII, blz. 513).

matige gronden een straf te wijzigen, moet ook op andere gronden worden ontkend. Zelfs de meest heetgebakerde strafoplegger heeft na de gestraftenparade altijd wel een zodanige tijd ter beschikking, dat hij in staat moet worden geacht „afgekoeld” de straf en de strafreden vast te stellen. Als regel wordt immers pas de volgende dag de straf aangezegd³⁾, zodat zo nodig de strafoplegger ook tot dat tijdstip de gelegenheid heeft zich op de strafmaat te bezinnen. Weliswaar moet onder bepaalde omstandigheden de straf nog dezelfde dag worden aangezegd, doch ook dan is het niet nodig onmiddellijk na gestraftenparade de strafmaat te bepalen; een afkoelingsperiode van enige uren mag binnen het bereik van elke strafoplegger worden geacht.

1.2. Matroos Van de A. wordt door zijn commandant gestraft met 10 dagen licht arrest wegens: „16 uur te laat van passagieren aan „boord teruggekeerd”, welke strafreden echter niet juist is, omdat Van de A. in werkelijkheid 14 uur te laat aan boord is teruggekeerd. Van de A. dient om deze reden, op de dag dat hem de straf wordt aangezegd, bij de chef der équipage een briefje in, waarin hij de wens te kennen geeft zich te willen beklagen over de omschrijving van de strafreden. De chef der équipage weigert het briefje in ontvangst te nemen en wijst Van de A. op het feit dat hij een verplichte bedenktijd heeft van 2 dagen, alvorens hij in beklag kan gaan. De chef der équipage licht overigens wel de commandant van het voorgevallene in.

Tijdens het ochtendbaksgewijs (08.00 uur) van de eerste dag van de beklagtermijn dient Van de A. opnieuw zijn beklagbriefje bij de chef der équipage in, die het door bepaalde omstandigheden tot het middaguur onder zijn berusting houdt. De commandant, onkundig van het feit dat Van de A. zijn beklagbriefje opnieuw heeft ingediend, komt om 11.00 uur van die dag tot het inzicht, dat de omschrijving van de strafreden onjuist is en wijzigt, met gebruikmaking van artikel 50 W.K., de strafreden in: „14 uur te laat van passagieren aan boord „teruggekeerd”.

Vraag: Is de commandant bevoegd dit te doen?

Commentaar:

Vooropgesteld dient te worden dat volgens vaste jurisprudentie van het H.M.G. de strafoplegger de hem in artikel 50 W.K. toegekende bevoegdheden mist, zodra de gestrafte militair zijn verlangen kenbaar heeft gemaakt om in beklag te gaan, hetgeen overigens zowel schriftelijk als mondeling kan geschieden. Het H.M.G. gaat hierbij van het standpunt uit, dat de beklagprocedure geheel afzonderlijk in paragraaf VI van de wet op de krijgstuicht is geregeld en dat ingevolge deze paragraaf de in artikel 50 W.K. genoemde bevoegdheden uitsluitend zijn voorbehouden aan de meerdere, die over het beklag heeft te beslissen. Afgaande op deze jurisprudentie⁴⁾, is de gestelde vraag in wezen reeds ontkennend beantwoord. Gesteld moet immers worden, dat klager de wens om zich te beklagen te kennen heeft gegeven vóór de strafoplegger de omschrijving van de strafreden wijzigde. Niet ge-

³⁾ Punt 3458 van V.V.K.M. 130.

⁴⁾ Beschikking H.M.G. van 19 oktober 1926 (M.R.T. XXII, blz. 299).

eist kan worden dat klagers wens de strafoplegger moet hebben bereikt, alvorens als zodanig te kunnen worden aangemerkt. Voldoende is dat klager zijn verlangen om in beklag te gaan kenbaar maakt aan een meerdere in de hiërarchieke lijn, welke uitmondt bij de beklagmeerdere. De chef der équipage is een zodanige meerdere en dus is in casu het stadium bereikt, dat klager „zijn verlangen om in beklag te „gaan kenbaar heeft gemaakt” (artikel 62 W.K.).

Uit dit betoog vloeit voort, dat een strafoplegger bij het hanteren van artikel 50 W.K. zeer omzichtig te werk moet gaan, zo lang de beklagtermijn nog niet is verstreken. Op hem rust dan ook de plicht zich, alvorens tot wijziging over te gaan, ervan te vergewissen of de gestrafte niet reeds bij een lagere meerdere in de hiërarchieke lijn de wens om zich te beklagen te kennen heeft gegeven.

Moeilijker ligt de situatie als de commandant, bij dezelfde voorgeschiedenis (met inbegrip van het afwijzen van het beklagbriefje in de bedenktijd en het daarvan op de hoogte zijn door de commandant), de omschrijving van de strafreden zou hebben gewijzigd vóór Van de A. — nog onkundig van de wijziging — zijn beklagbriefje indiende. Formeel zou in dit geval geen sprake zijn van „een verlangen om in „beklag te gaan”. Weliswaar was die wens reeds geuit en zelfs ter kennis van de commandant gebracht, doch klager miste het recht om zijn verlangen kenbaar te maken, omdat hij dit in de bedenktijd deed. Wil aan deze bedenktijd zin worden toegekend, dan zal men aan een in die tijd kenbaar gemaakt verlangen om in beklag te gaan, voorbij moeten gaan.

Hoewel in een dergelijk geval de bevoegdheid van de commandant om artikel 50 W.K. te hanteren, moet worden erkend, meen ik dat omzichtigheid geboden blijft. Een zodanige situatie zal er in ieder geval nimmer toe mogen leiden, dat de strafoplegger, nu hij vroegtijdig van de wens van de gestrafte om zich te beklagen kennis draagt, om van de rompslomp van een beklag af te zijn, aan de bezwaren van de aspirant-klager tegemoet komt.

De probleemstelling is echter nog niet uitgeput. Het is niet uitgesloten dat de commandant op louter formele gronden wel geneigd zou zijn het beklag alsnog naar de beklagmeerdere te zenden, doch dat zijn praktische geest zich daartegen verzet. Door wijziging van de strafreden zou immers in dit geval — zij het op een verkeerde manier — de gemaakte fout recht getrokken worden en de klager tevreden zijn gesteld. Dit laatste is echter de vraag. Het is n.l. niet denkbeeldig dat de gestrafte de onweerlegbare fout van de strafoplegger in de omschrijving van de strafreden slechts als aanloop voor nog andere bezwaren wil gebruiken; rechtens komt deze benadering van zijn klachtzaak hem toe. Door een eigenmachtig wijzigen van de strafreden kunnen klagers eigenlijke bedoelingen versluierd blijven, hetgeen onjuist is. Uit het oogpunt van een juiste rechtsbedeling is het — nog afgezien van de formele aspecten — noodzakelijk dat het beklag de wettelijke weg aflegt. Daarbij moet in het oog worden gehouden dat de beklag-

meerdere over de zaak (artikel 65 W.K.) in zijn volle omvang beslist, hetgeen inhoudt, dat de beklagmeerdere bij een beklag over een strafreden, ook over de zwaarte van de straf — en omgekeerd — een beslissing zal nemen.

Afgezien van het feit dat klager door de gesuggereerde praktische ingreep in zijn recht wordt beknot, wordt de beklagmeerdere in zijn beslissingsbevoegdheid onrechtmatig belemmerd.

2. Ook de strafbevoegdheid is niet altijd een zonneklare aangelegenheid.

2.1. Schrijver C. is blijkens een personeelsbeschikking geplaatst: „Uitgeest/Staf CSMV 365”.⁵⁾ In verband met gebrek aan accommodatie aan boord van Hr. Ms. „Uitgeest” is C. echter, in onderling overleg tussen de betrokken commandanten, gehuisvest aan boord van Hr. Ms. „Alkmaar”, welk schip eveneens tot het squadron mijnenvegers 365 behoort. Tijdens een vaartocht begaat C. in vereniging met de aan boord van Hr. Ms. „Alkmaar” geplaatste telegrafist Den D., aan boord van dit schip een krijgstuchtelijk vergrijp. De commandant van Hr. Ms. „Alkmaar” straft beide boosdoeners met 4 dagen licht arrest.

Vraag: Is de commandant van Hr. Ms. „Alkmaar” bevoegd C. te straffen?

Commentaar:

Op het eerste gezicht lijkt er alles voor te zeggen dat de commandant van Hr. Ms. „Alkmaar” inderdaad bevoegd is C. te straffen. Per slot van rekening dient C. door zijn verblijf aan boord van dat schip onder de rechtstreekse verantwoordelijkheid van deze scheepscommandant. Ook terwille van eenvormigheid in de bestraffing lijkt het gewenst dat de commandant van Hr. Ms. „Alkmaar” beide gevallen in behandeling neemt en het gelijke-monniken-gelijke-kappen principe toepast.

Niettemin moet tegen deze opvatting stelling worden genomen.

Artikel 39 W.K. stelt (o.m.) ten aanzien van de commanderende officieren van een of meer oorlogsvaartuigen, dat de militair onder zijn bevelen moet staan.

Wanneer is dit het geval?

Deze vraag verdient een nadere beschouwing.

Het is duidelijk dat de onderwerpelijke tekst in artikel 39 W.K. een zekere beperking beoogt, met name dat een commandant niet elke militair, over wie hij een bepaalde zeggenschap heeft, krijgstuchtelijk kan corrigeren. Voorwaarde zal dan ook steeds moeten zijn dat de commandant de betrokken militair administratief onder zijn beheer heeft. Dit beheer verkrijgt hij door toewijzing van bevoegde zijde.

Bij de zeemacht vindt deze toewijzing — verder te noemen plaatsing — plaats per mutatie-officieren (een beschikking van de minister), voor zover het officieren betreft, en per personeelsbeschikking, voor zover het het overige personeel betreft. Laatstbedoelde beschikking zal

⁵⁾ Staf CSMV 365 betekent: staf van de commandant van squadron mijnenvegers 365.

in het algemeen een beschikking van een regionale bevelhebber zijn, doch kan ook — indien het interne overplaatsingen betreft binnen deze diensten — een beschikking van de commandant van de mijnen-dienst of van de commandant van de onderzeedienst zijn.

Al geven de zojuist genoemde plaatsingsbeschikkingen wel enig houvast, een afdoend antwoord op alle vragen geven zij niet zonder meer. De mutaties in de plaatsingsbeschikkingen zijn noodzakelijkerwijs dikwijls zo gecompliceerd, dat het niet eenvoudig is daaruit te destilleren wie (bij voorkeur) de rechtstreeks tot straffen bevoegde meerdere is.

Als voorbeelden wil ik noemen:

- a. ZEPROV/HAMAT/WERTUBO/Wilton Feyenoord;
- b. DCJF/Gedetacheerd ZEPROV/Wilton Feyenoord;
- c. MOKH/Kromhoutkazerne (bestemd opleiding automonteur);
- d. HERHEN/CZMNEB;
- e. VHBKAZ/AOKT⁶⁾.

Een nader antwoord is echter te vinden in de bij ministeriële beschikking vastgestelde circulaire voor de zeemacht 2070b. Dit voorschrift geeft ten aanzien van het plaatsen, detacheren en tewerkstellen van militairen der zeemacht een aantal regels, die op het volgende neerkomen:

(1) Bij elke eenheid der zeemacht, waarover een officier der zeemacht het bevel voert, wordt een *commandementsrol* gevoerd.

Noot A. Een eenheid der zeemacht is in dit verband o.m. een schip, een inrichting of een squadron vliegtuigen, doch geen verband van schepen of een andere combinatie, waarover een overkoepelende commandant het bevel voert, hetgeen voor een juist begrip van het verdere betoog van belang is.

Noot B. Een commandementsrol is een register van alle militairen, die onder het bevel van de commandant van die eenheid zijn gesteld en

⁶⁾ De gebruikte afkortingen, die in deze vorm in de plaatsingsbeschikkingen kunnen voorkomen onder de rubriek „plaatsing wordt...”, betekenen, dat de militair:

in geval a: Wordt geplaatst aan boord van Hr. Ms. „De Zeven Provinciën” en onder verantwoordelijkheid van het bureau werktuigbouw (WERTUBO) van de hoofdafdeling materiëel van het ministerie van defensie — marine — wordt tewerkgesteld bij de scheepsbouwmaatschappij Wilton Feyenoord.

(Hr. Ms. „De Zeven Provinciën” lag geruime tijd in Rotterdam en bood dien-tengevolge geschikte accommodatie aan het personeel dat bij genoemde scheepsbouwmaatschappij werkzaamheden moest verrichten);

in geval b: Wordt geplaatst bij de dienst conservatie van jagers en fregatten te Den Helder en tezelfdertijd wordt gedetacheerd aan boord van Hr. Ms. „De Zeven Provinciën”, onder gelijktijdige tewerkstelling bij Wilton Feyenoord;

in geval c: Administratief wordt geplaatst bij het marine opleidingskamp te Hilversum en met ingang van dezelfde datum een opleiding tot automonteur zal gaan volgen bij de Kromhoutkazerne van de Koninklijke landmacht;

in geval d: Wordt geplaatst aan boord van Hr. Ms. „Hertog Hendrik” en wordt tewerkgesteld bij de staf van de commandant der zeemacht in Nederland.

(Hr. Ms. „Hertog Hendrik” is een logementsschip in welks commandementsrol nagenoeg de gehele staf van de commandant der zeemacht in Nederland is opgenomen);

in geval e: Wordt geplaatst bij de Van Braamhouckgeest-kazerne in Doorn en nader wordt geplaatst bij het amphibisch oefenkamp op Texel.

ten aanzien van wie hij dan ook — behoudens de uitzondering genoemd onder (4) — strafbevoegdheid uitoefent.

(2) Een *plaatsing* van een militair, is het opgenomen zijn in de in de plaatsingsbeschikking genoemde commandementsrol, ongeacht of hij naar die rol werd *overgeplaatst* dan wel werd *gedetacheerd*.

Noot: Van detachering is sprake als de militair tijdelijk van de ene commandementsrol naar een andere wordt overgebracht met de bedoeling dat de militair na verloop van tijd weer bij de eerstbedoelde commandementsrol zal terugkeren.

(3) In de regel zal de militair zijn *tewerkgesteld* bij de eenheid der zeemacht waarbij hij is geplaatst of gedetacheerd. Indien hij elders wordt tewerkgesteld, zal dit steeds afzonderlijk in de plaatsingsbeschikking worden vermeld.

(4) De strafbevoegdheid ten aanzien van elders tewerkgestelde militairen, die hoger of ouder in rang zijn dan de commandant van de commandementsrol waarin zij zijn opgenomen, wordt uitgeoefend door een meerdere, daartoe aangewezen door de minister van defensie.

Uiteraard ziet vrijwel elke militair meer dan één tot straffen bevoegde meerdere boven zich gesteld, doch evenzeer zal slechts één dezer meerderen ten aanzien van het hanteren van de strafbevoegdheid de voorkeur moeten hebben boven de anderen.

Het (kunnen) aanwijzen van deze meerdere is het doel van dit betoog.

Uit de hierboven genoemde voorschriften kunnen naar mijn mening de volgende vuistregels worden geformuleerd:

I. De rechtstreekse strafbevoegdheid wordt bij voorkeur uitgeoefend door de commandant van de commandementsrol, waarin de militair ingevolge een plaatsingsbeschikking is opgenomen, tenzij de militair ouder of hoger in rang is dan de commandant *en tevens* elders is tewerkgesteld.

II. Indien de militair ouder of hoger in rang is dan de commandant van de commandementsrol, waarin de militair is opgenomen, en de militair tevens onder een hogere tot straffen bevoegde meerdere — niet zijnde commandant van een commandementsrol — is tewerkgesteld, gaat de rechtstreekse strafbevoegdheid over op laatstgenoemde meerdere.

III. Indien de militair ouder of hoger in rang is dan de commandant van de commandementsrol, waarin de militair is opgenomen, en de militair tevens elders — doch niet onder een hogere tot straffen bevoegde meerdere — is tewerkgesteld, wijst de minister de tot straffen bevoegde meerdere aan.

Vele mutaties van wat ingewikkelder aard kunnen met deze regels worden opgelost, doch nog niet alle. In de practijk komen n.l. mutaties voor, waarin 2 commandementsrollen of 1 commandementsrol en 1 daarmede gelijk te stellen eenheid van de KL of de KLu worden ge-

noemd. Het op deze wijze muteren vindt zijn oorzaak in redenen van administratieve aard. In wezen willen deze mutaties echter niet anders zeggen dan: „geplaatst bij X/nader geplaatst (of gedetacheerd) by Y”, waarbij wordt bedoeld aan te duiden, dat de militair voor zaken van administratieve aard onder X ressorteert, doch zijn werkelijke dienst bij Y verricht.

Uit deze omstandigheid kan mijns inziens een aanvullende regel worden geformuleerd, luidende:

IV. De strafbevoegdheid bedoeld in punt I. wordt, indien de militair in 2 commandementsrollen dan wel zowel in een commandementsrol als in een daarmee gelijk te stellen eenheid van de KL of de KLu is opgenomen, bij voorkeur uitgeoefend door de commandant van de als laatste genoemde commandementsrol of daarmee gelijk te stellen eenheid.

Ik meen voor deze aanvullende regel steun te vinden in artikel 37 W.K. De „administratieve” commandant zal immers de militair in de regel „nooit zien”, terwijl de „dienst”-commandant de militair dagelijks onder zijn vleugels telt.

Een en ander neemt niet weg, dat de „administratieve” commandant aan de plaatsingsbeschikking wel degelijk strafbevoegdheid kan ontfen. Echter weer niet als de 2e commandementsrol-aanduiding wordt voorafgegaan door het woord „gedetacheerd”. In dat geval wordt de militair formeel weliswaar aanvankelijk in de als eerste genoemde commandementsrol opgenomen, doch daaruit onmiddellijk weer afgevoerd, omdat de plaatsing in die rol met ingang van dezelfde datum tijdelijk wordt vervangen (geannuleerd) door een detachering in de als tweede genoemde rol.

Alvorens tot de fictieve probleemstelling terug te keren, ware te bezien in hoeverre de onder a. t/m e. genoemde voorbeelden in de geformuleerde regels passen.

ad a. Genoemd wordt 1 commandementsrol, n.l. Hr. Ms. „De „Zeven Provinciën”. De rest van de mutatie vormt derhalve de tewerkstelling. De daarin genoemde hoofdafdeling materieel bij het ministerie van defensie (marine) ressorteert onder een vlagofficier; derhalve is (regel II) deze vlagofficier bij voorkeur de tot straffen bevoegde meerdere ten aanzien van de militair die ouder is dan de commandant van Hr. Ms. „De Zeven Provinciën”. Ten aanzien van de jongere militair is de commandant ZEPROV bevoegd (regel I).

ad b. Genoemd worden 2 commandementsrollen, n.l. de dienst conservatie voor jagers en fregatten en Hr. Ms. „De Zeven Provinciën”. Blijkens regel IV is de commandant ZEPROV strafbevoegd, echter — nu tevens een tewerkstelling is genoemd — alleen ten aanzien van de militair die jonger is dan hijzelf (regel I). Betreft het een militair die ouder is dan de commandant van de kruiser, dan zal de minister een tot straffen bevoegde meerdere moeten aanwijzen (regel III).

ad c. Genoemd worden 1 commandementsrol en 1 daarmee gelijk

te stellen eenheid van de Koninklijke Landmacht. Niet de commandant van het marine opleidingskamp Hilversum is bij voorkeur bevoegd, doch de commandant van de Kromhoutkazerne (regel IV).

ad d. Genoemd is 1 commandementsrol, n.l. Hr. Ms. „Hertog „Hendrik”. Is de militair jonger dan de commandant van dit schip, dan straft bij voorkeur deze commandant; is de militair ouder, dan straft de commandant der zeemacht in Nederland.

ad e. Genoemd zijn 2 commandementsrollen. Blijkens regel IV prevaleert de commandant van het amfibisch oefenkamp Texel. De commandant van de van Braam Houckgeestkazerne heeft bij deze redactie van de mutatie echter ook strafbevoegdheid.

Thans terugkerend tot de probleemstelling, kan niet anders worden geconcludeerd, dan dat de commandant van Hr. Ms. „Alkmaar” zeker niet bevoegd kan worden geacht schrijver C. te straffen en dat deze bevoegdheid bij voorkeur dient te worden gehanteerd door de commandant van Hr. Ms. „Uitgeest”.

Ten aanzien van de strafbevoegdheid van de squadroncommandant is regel II jo. regel I weer van toepassing, onverminderd uiteraard zijn overkoepelende strafbevoegdheid.

2.2. De commandant van Hr. Ms. „Gelderland” straft een mindere militair met 14 dagen verzuwaard arrest zonder waarneming van dienst. Gebruikmakend van de omstandigheid dat Hr. Ms. „Gelderland” te Den Helder binnenloopt, laat hij — uitgaande van de gedachte dat een cellulair gestrafte militair bij voorkeur aan de wal moet worden ondergebracht — de gestrafte de dan nog resterende 10 dagen verzuwaard arrest ondergaan in het provoosthuis van de marinekazerne Erfprins.

Vraag: Is dit juist?

Commentaar:

Blijkens de tekst van de laatste leden van artikel 9 W.K. hangt de vraag, of verzuwaard arrest zonder waarneming van dienst kan worden opgelegd, af van de plaats waar de straf wordt *ondergaan*. De vraag onder welke omstandigheid — te land of aan boord — de straf is *opgelegd*, doet derhalve niet terzake.

De onderhavige straf moet worden geacht te zijn opgelegd *omdat* de straf aan boord zou worden ondergaan. Met het aan de wal onderbrengen van de gestrafte zou derhalve afbreuk worden gedaan aan het karakter van de in casu opgelegde straf en bovendien zou de commandant, onder wie het provoosthuis ressorteert, in een conflictsituatie worden gebracht. Ingevolge de te land geldende regels zou hij immers — in strijd met de strafomschrijving — worden gedwongen de gestrafte wel aan de dagelijkse dienstverrichtingen te laten deelnemen.

Ten overvloede zij nog vermeld dat, zoals reeds onder 1.1. werd betoogd, geen reden aanwezig is om de straf te wijzigen, zodat de omschrijving van de straf niet alsnog kan worden aangepast aan de te land geldende regels voor het ondergaan van verzuwaard arrest.

Het is dus niet juist een met verzaamd arrest z.w.v.d. gestrafte aan de wal onder te brengen.

Geheel bevredigend lijkt dit niet, indien men in aanmerking neemt dat de met streng arrest gestrafte onderofficier en mindere militair wél bij voorkeur aan de wal moeten worden ondergebracht (artikel 10 W.K.).

Aannemende dat het de bedoeling van de wetgever is geweest de straf van verzaamd arrest aan boord van een schip *buitengaats* een effectievere inhoud te geven, is het bevreedend dat deze bedoeling in de nieuwe wet op de krijgstuicht niet nader is aangeduid. De merkwaardige situatie kan zich dus blijven voordoen, dat een militair, die geplaatst is aan boord van een permanent afgemeerd liggend oorlogsvaartuig, wel van het verrichten van dienst kan worden uitgesloten en de militair, die overigens onder gelijke omstandigheden verkeert, doch toevalligerwijs bij een inrichting der zeemacht is geplaatst, niet.

MILITAIRE RECHTSPRAAK

Krijgsraad te Velde West

Vonnis van 5 februari 1964

President: Kolonel Mr. Dr. J. P. van Erk; *Leden:* Kolonel T. H. Wessels en Lt.-Kolonel H. R. Mac Gillavry.

Diefstal (van een houder met exercitiepatronen uit een kast van een andere soldaat) en verduistering (verkoop van een van Rijkswegge verstrekt uniformstuk).

(W.M.Sr. art. 74, 161; W.Sr. art. 310, 321).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen H. W., geboren 10 juli 1944, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, in werkelijke dienst als dienstplichtig soldaat van de Koninklijke Landmacht, telkens te Schoonhoven — in elk geval telkens in Nederland:

„1. op of omstreeks 8 november 1963 met het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening heeft weggenomen een houder met 8 exercitiepatronen, toebehorende aan de Staat der Nederlanden en in bruikleen verstrekt aan soldaat J. S. F. Wiggers;

„2. op of omstreeks 9 november 1963 opzettelijk een buitengevechtsjas, toebehorende aan de Staat der Nederlanden, die hem in bruikleen was verstrekt en die hij derhalve anders dan door misdrijf onder zich had, wederrechtelijk zich heeft toegeëigend, behorende die goederen in elk geval telkens toe aan anderen of een ander dan aan hem, beklaagde”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklagde ten processe zakelijk heeft verklaard:

1. dat hij, in werkelijke dienst als dienstplichtig soldaat van de Koninklijke Landmacht, op 8 november 1963 uit de kast van de soldaat J. S. F. Wiggers op de kamer, waar zij gelegerd waren in de B-barakken te Schoonhoven, heeft weggenomen een houder met 8 exercitiepatronen; dat hij daarbij wist, dat de houder met de patronen toebehoorden aan de soldaat Wiggers en in bruikleen waren verstrekt aan de soldaat Wiggers; dat hij dit deed met de bedoeling zich deze houder met patronen toe te eigenen en ofschoon hij daartoe van niemand recht of toestemming had; dat de patronen bij onderzoek door de luitenant Hensen bij hem zijn aangetroffen;

2. dat hij, dienende als voormeld, op 9 november 1963 te Schoonhoven willens en wetens een buitengevechtsjas, toebehorende aan de Staat der Nederlanden en door hem van rijkswege in bruiklaan ontvangen, voor f 10,— heeft verkocht aan de soldaat B. H. J. Strootman; dat hij van niemand recht of toestemming had zich deze buiten gevechtsjas toe te eigenen en daarover aldus als heer en meester te beschikken;

Overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal d.d. 30 november 1963, opgemaakt en gesloten door Theodorus Jacobus Matheus de Kock, marechaussee der 1e klasse, opsporingsambtenaar, behorende tot de brigade Schoonhoven, zakelijk inhoudt als verklaring van:

1. Johannes Gerardus Frederik Wiggers:

dat bij zijn opkomst in werkelijke dienst op 7 augustus 1963 hem door de fourier onder meer een houder met acht exercitiepatronen van rijkswege in bruikleen is verstrekt; dat hij op 12 november 1963 bij het opruimen van zijn kast in de legeringskamer in de B-barakken te Schoonhoven bemerkte, dat genoemde houder met de exercitiepatronen aldaar verdwenen was; dat hij de vermissing heeft gemeld aan zijn commandant; dat hij op 18 november 1963 bij zijn commandant moest komen, die hem een klip met 8 exercitiepatronen overhandigde; dat hij aan de op de houder aanwezige krassen zag, dat de houder met exercitiepatronen de door hem vermiste waren; dat hij aan niemand recht of toestemming heeft gegeven bedoelde houder met 8 exercitiepatronen uit zijn kast weg te nemen en zich toe te eigenen;

Hendrik Hensen, 1e luitenant der Koninklijke Landmacht:

dat hem in de week van 11 tot en met 15 november 1963 in zijn hoedanigheid van commandant der 2e compagnie van het Instructie Bataljon van Heutz te Schoonhoven, door de soldaat Wiggers werd gemeld, dat de hem van rijkswege in bruikleen verstrekte houder met 8 exercitiepatronen uit zijn kast was ontvreemd; dat hij bij een onderzoek bij de soldaat W. een houder met exercitiepatronen aantrof, welke houder met patronen hij heeft ingenomen en getoond aan Wiggers; dat Wiggers de houder met patronen herkende aan een aantal krassen op de houder;

2. Bernardus Hermanus Josef Strootman:

dat hij op 9 november 1963 van W. heeft gekocht een buitengevechtsjas voor f 10,—;

Overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal d.d. 26 januari 1964, opgemaakt en gesloten door Theodorus Jacobus Matheus de Kock, marechaussee der 1e klasse, opsporingsambtenaar, Brigade Schoonhoven, zakelijk inhoudt als verklaring van:

Hendrik Hensen, 1e luitenant:

dat hij van 11 oktober 1963 tot 11 november 1963 commandant is geweest van de 2e compagnie van het Instructiebataljon van Heutsz te Schoonhoven; dat aan de soldaat W. door de fourier van de 2e compagnie onder meer 3 buitenjassen-gevechtstenuë van rijkswege in bruikleen zijn verstrekt op 7 augustus 1963; dat hij aan niemand recht of toestemming heeft gegeven één der buitenjassen-gevechtstenuë voornoemd zich toe te eigenen en te verkopen;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — ieder bewijsmiddel slechts gebezigd ten aanzien van het feit en/of de feiten waarop het betrekking heeft — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde onder 1 en 2 is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

1. „Diefstal”;
2. „Verduistering”,

voorzien en strafbaar gesteld bij:

1. Artikel 310 van het Wetboek van Strafrecht;
2. Artikel 321 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende: . . . enz.;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf v.d.t.v. 14 dagen — Red.].

NASCHRIFT

Nu „tijd van oorlog” nog steeds van kracht is, ware het 2e ten laste gelegde feit (verkoop van een van het Rijk in bruikleen ontvangen buitengevechtstjas) ook als overtreding van artikel 161 W.M.Sr. ten laste te leggen geweest.

W. H. V.

Krijgsraad te Velde West

Vonnis van 12 februari 1964

President: Lt.-Kolonel Mr. D. J. R. Buisman (plv.); *Leden:* Lt.-Kolonel R. v. d. Laan en Majoor G. W. Baron van Dedem.

Opzettelijke ongehoorzaamheid: Geweigerd te gaan slapen op het voor hem bestemde bed in de voor hem aangewezen slaapzaal, zich erop beroepende dat hij Mohammedaan is en zijn godsdienst hem niet toestaat, in één ruimte met Christenen te slapen.

(W.M.Sr. art. 114).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen S., geboren 7 april 1944, dpl. soldaat, beklagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij, dienende als dienstplichtig soldaat bij de B-Instructie Compagnie van het Regiment Intendance Troepen der Koninklijke Landmacht te Bussum, aldaar, in tijd van oorlog, op 28 november 1963 te 22.15 uur toen de sergeant der eerste klasse H. Timmermans, sergeant van de week van opgemelde compagnie hem voor de weekkamer had aangetroffen in stede van op zijn slaapzaal en hem had bevolen zich naar het hem toegewezen bed op de slaapzaal te be-
geven en daar de nacht door te brengen, heeft geweigerd aan dit bevel te gehoorzamen, zeggende, dat hij als mohammedaan niet in één ruimte met Christenen kon slapen en het bevel niet heeft opgevolgd”;

Overwegende, dat uit een justitiële verklaring d.d. 4 december 1963, opgemaakt door de commandant B-Compagnie van het Regiment Intendance Troepen te Bussum blijkt, dat beklagde op gemeld tijdstip sedert 27 november 1963, als militair in werkelijke dienst was;

Overwegende, dat beklagde ten processe zakelijk heeft verklaard: dat hij, terwijl hij in werkelijke dienst was als dienstplichtig soldaat van de B-Instructie Compagnie van het Regiment Intendance Troepen der Koninklijke Landmacht te Bussum, op 28 november 1963 te 22.15 uur voor de weekkamer van genoemde compagnie in de Kolonel Palmkazerne te Bussum, waar hij zich op dat moment bevond, in plaats van op de slaapzaal waar hij gelegerd was en waar hij moest zijn na het avondappel van 22.00 uur, van de sergeant der 1e klasse H. Timmermans, sergeant van de week van zijn compagnie, opdracht kreeg zich naar het hem toegewezen bed op genoemde slaapzaal te begeven en daar de nacht door te brengen; dat hij toen geweigerd heeft aan dat bevel te gehoorzamen, zeggende dat hij als Mohammedaan niet in één ruimte met Christenen kon slapen *) en het bevel niet heeft opgevolgd;

Overwegende, dat een rapport d.d. 29 november 1963, opgemaakt en getekend door H. Timmermans, sergeant der 1e klasse, zakelijk inhoudt als verklaring van rapporteur:

dat hij op 28 november 1963 sergeant van de week was van de B-Compagnie van het Regiment Intendance Troepen te Bussum; dat hij die dag te 22,15 uur de dienstplichtig soldaat M. M. H. S. staande voor de weekkamer aantrof; dat S. op zijn vraag waarom hij niet naar bed ging, antwoordde dat zijn Mohammedaanse Godsdienst hem niet toestaat te slapen in een ruimte waar ook Christenen vertoeven; dat hij vervolgens de soldaat S. gelastte de nacht op het hem aangewezen bed door te brengen; dat S. dit weigerde en ook na herhaald bevel in zijn weigering volhardde;

*) Het vonnis vermeldt niet, hoe het verder gegaan is. Uit de omstandigheden mag worden afgeleid dat beklagde zijn bezwaren later heeft laten varen. Trouwens: in de Nederlandse krijgsmacht (Koninklijke Marine en K.N.I.L. en later ook bij de Koninklijke Landmacht) kwam het tezamen dienen van Christenen en Mohammedanen veelvuldig voor en bezwaren als door deze beklagde aangevoerd waren daar onbekend. (Red.)

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — genoemd rapport slechts gebezigd in verband met de inhoud der overige bewijsmiddelen — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„opzettelijke ongehoorzaamheid, gepleegd in tijd van oorlog”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 114 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat beklaagde van 28 november 1963 tot 16 december 1963 voorlopig arrest heeft ondergaan;

[Volgt: veroordeling tot een militaire detentie v.d.t.v. 18 dagen met aftrek van voorarrest, zijnde 18 dagen — *Red.*].

Krijgsraad te Velde Oost

Vonnis van 14 januari 1964

President: Kolonel Mr. K. N. Korteweg; *Leden:* Lt.-Kolonels K. Timmerman en J. W. A. Notten.

Raadsman: Mr. J. V. Nolet, advocaat te Arnhem.

Opzettelijke ongehoorzaamheid: op een station N.S. nagelaten te voldoen aan het hem gegeven dienstbevel om zijn baret op te zetten, zeggende dat hij eerst het rollen van een sigaret wilde voltooien; voorts nagelaten te voldoen aan het bevel, zich te legitimeren.

(W.M.Sr. art. 114).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen M. J. S., geboren 24 juli 1942, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij als soldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht, althans als militair in de zin der wet, op of omstreeks 10 oktober 1963 te Arnhem, althans in Nederland, heeft geweigerd dan „wel opzettelijk heeft nagelaten te gehoorzamen aan het hem door „zijn meerdere, de wachtmeester Jan Huizinga gegeven dienstbevel „zijn baret op te zetten en zich te legitimeren, welke bevelen hem, „beklaagde, werden gegeven omdat hij zich blootshoofds op het station „aldaar bevond”;

Overwegende, dat uit een ten processe aanwezige Justitiële Verklaring op 4 november 1963 opgemaakt en getekend door de Commandant B-batterij 14de Afdeling Veldartillerie te Ede onder meer blijkt, dat M. J. S., rnr. . . . , op genoemde datum sedert 19 november 1962 in werkelijke dienst was bij de Koninklijke Landmacht als dienstplichtige;

Overwegende, dat beklaagde bij zijn verhoor door de Officier-Commissaris zakelijk onder meer heeft verklaard:

Sedert 19 november 1962 ben ik als dienstplichtig kanonnier in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht. Op 10 oktober 1963 tussen 23.00 en 23.30 uur bevond ik mij in afwachting van de trein naar Ede op een van de perrons van het station der Nederlandsche Spoorwegen te Arnhem. Tijdens het wachten heb ik mijn baret afgezet, hoewel ik in uniform was gekleed. Terwijl ik op dat station een sigaret zat te rollen, werd ik aangesproken door een wachtmeester, die tegen mij zei dat ik mijn baret op moest zetten. Ik heb toen tegen die wachtmeester gezegd dat ik eerst mijn sigaret afmaakte en ik heb toen mijn baret niet direct opgezet. Even later vroeg die wachtmeester mij om mijn militair paspoort. Hoewel ik dit bij mij had heb ik hem dit toen niet gegeven;

Overwegende, dat een ten processe aanwezig Proces-Verbaal van Huishoudelijk Onderzoek op 4 november 1963 opgemaakt en getekend door Klaas Kok, reserve tweede luitenant en Pier Pieter Bosch, kornet, beiden behorende tot de 14de Afdeling Veldartillerie te Ede, zakelijk onder meer inhoudt als verklaring van:

Jan Huizinga, wachtmeester bij de 14de Afdeling Veldartillerie:

Op donderdagavond, 10 oktober 1963 te ca. 23.15 uur bevond ik mij op het station te Arnhem. Aldaar trof ik aan de dienstplichtige kanonniers S. en G., die beiden geen baret op hun hoofd hadden. Toen ik beval, dat zij hun baret weer op moesten zetten, gehoorzaamde de kanonnier G., maar de kanonnier S. zei, dat hij eerst een sigaret moest rollen en gaf aan mijn bevel geen gehoor. Pas nadat hij in de trein gestapt was, zette hij zijn baret op. Toen ik hem daarop vroeg, zich te legitimeren, weigerde hij dit, onder het voorwendsel, dat hij zijn militair paspoort niet bij zich had;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

*„opzettelijke ongehoorzaamheid gepleegd in tijd van oorlog, meer-
malen gepleegd”*,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 114 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende: . . . enz.;

[Volgt: veroordeling tot een militaire detentie v.d.t.v. 1 maand —
Red.].

Krijgsraad te Velde Oost

Vonnis van 23 januari 1964

President: Lt.-Kolonel Mr. H. J. F. Bijvoet (plv.); *Leden:* Kolonel A. E. Bueno de Mesquita en Lt.-Kolonel E. H. Neppelenbroek.
Raadsman: Mr. R. Lion te Arnhem.

Als bestuurder van een rijwiel daarmede in beschonken toestand rijden op de voor het openbaar verkeer bestemde weg. Voorwaardelijke gevangenisstraf en onvoorwaardelijke boete.

(W.V.W. art. 26).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen H. D. V., geboren 4 mei 1944, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 9 november 1963, te Wormerveer, althans „in Nederland, als bestuurder van een rijwiel daarmede heeft gereden „over de voor het openbaar rij- en ander verkeer openstaande weg, „de Zaanweg, terwijl hij verkeerde onder zodanige invloed van het „gebruik van alcoholhoudende drank, dat hij niet in staat moest worden geacht het rijwiel naar behoren te besturen”;

Overwegende: enz.;

Overwegende, dat beklaagde ter terechtzitting zakelijk heeft verklaard:

In de avond van 9 november 1963 heb ik ongeveer 10 glazen bier gedronken. Daarna ben ik op de fiets gestapt en ik heb toen als bestuurder van die fiets over de Zaanweg te Wormerveer gereden. Ik was toen dronken;

Overwegende, dat een ten processe aanwezig ambtsedig proces-verbaal nr. 1952/1963 op 10 november 1963 gesloten en getekend door Sjoerd Bos, hoofdagent van gemeentepolitie te Wormerveer onder meer inhoudt een verklaring van verbalisant:

Op 9 november 1963 omstreeks 23.50 uur bevond ik mij in uniform gekleed op de voor het openbaar rij- en ander verkeer openstaande weg, de Zaanweg, te Wormerveer. Aldaar zag ik dat een persoon, als bestuurder van en gezeten op een tweewielig rijwiel, daarmede reed over de rijbaan van de Zaanweg voornoemd. Vervolgens zag ik dat deze persoon met het door hem bestuurde rijwiel slingerend reed. Ik hield hem staande. Ik rook toen dat de adem van de man sterk riekte naar door hem inwendig gebruikte alcoholhoudende drank. Verder zag ik dat hij in kennelijke staat van dronkenschap verkeerde. Herhaaldelijk dreigde hij namelijk te vallen, hetgeen ik echter voorkwam door hem vast te houden. Ook hoorde ik dat de spraak van de man belemmerd was. Ik bracht hem over naar het politiebureau te Wormerveer; daar gaf hij op genaamd te zijn: H. D. V., dienstplichtig soldaat, rnr.;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„als bestuurder van een rijwiel daarmee over een weg rijden, terwijl hij verkeert onder zodanige invloed van het gebruik van alcoholhoudende drank, dat hij niet in staat moet worden geacht het rijwiel naar behoren te besturen”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 26 juncto artikel 35 van de Wegenverkeerswet;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf v.d.t.v. 1 week, voorwaardelijk, proeftijd 1 jaar, en — onvoorwaardelijk — tot betaling van een geldboete van f 40, subs 8 dagen hechtenis — *Red.*].

Krijgsraad te Velde Oost

Vonnis van 30 januari 1964

President: Lt.-Kolonel Mr. H. J. F. Bijvoet (plv.); *Leden:* Lt.-Kolonel B. A. J. A. van Randwijk en Majoor F. M. Th. van der Ven.

Opzettelijke ongehoorzaamheid: weigeren te voldoen aan het bevel van een meerdere, sergeant, een andere soldaat te helpen bij het kloppen van een kleed van een onderofficierskamer. Het volharden nadat de meerdere hem erop gewezen had dat hij zich schuldig maakte aan weigering van een gegeven dienstbevel, niet ten laste gelegd.

Geldboete van f 100 met gebruikmaking van artikel 24 W.Sr.

(W.M.Sr. art. 114; W.Sr. art. 24).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen A. N., geboren 11 juni 1942, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij als soldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht, althans als militair in de zin der wet, op of omstreeks 31 oktober 1963 te Wezep, althans in Nederland, heeft geweigerd dan wel opzettelijk heeft nagelaten te gehoorzamen aan het hem door zijn meerdere, de wachtmeester Bottenheft, gegeven dienstbevel behulpzaam te zijn met het schoonmaken en uitkloppen van een vloerkleed van een onderofficierskamer”;

„Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde bij zijn verhoor door de Officier-Commissaris zakelijk onder meer heeft verklaard:

Van 4 april 1962 tot 20 november 1963 ben ik als dienstplichtig soldaat in dienst geweest bij de Koninklijke Landmacht. Op 31 oktober 1963 bevond ik mij op mijn legeringskamer in de Willem de Zwijgerkazerne te Wezep, omstreeks 17.15 uur. De wachtmeester Bottenheft van mijn batterij — B-batterij 15de Afdeling Lichte Luchtdoelartillerie — verscheen daar op de kamer en zei tegen mij dat ik even mee moest gaan omdat hij een karweitje voor mij had. Ik was toen echter in een rotbui en ik heb gezegd: „dat doe ik niet” en ik ben niet met de wachtmeester mee gegaan. Hierop zei de wachtmeester: „Ga nou maar mee, je moet even een kleedje kloppen”, maar ook ditmaal heb ik geweigerd met de wachtmeester mee te gaan, ook nadat de wachtmeester daar op de eventuele gevolgen van mijn handelwijze had gewezen;

Overwegende, dat een ten processe aanwezig Proces-Verbaal van Huishoudelijk Onderzoek op 2 november 1963 opgemaakt en getekend door Marcel Souman, eerste luitenant der artillerie en Ronald Frits Loohuijs, kornet, beiden behorende tot het onderdeel: 15de Afdeling Lichte Luchtdoelartillerie Mobiel te Wezep zakelijk onder meer inhoudt als verklaring van:

Cornelis Hendrikus Bottenheft, wachtmeester, r.nr.: 44.07.01.011:

Op 31 oktober 1963 te ± 17.15 uur betrad ik een der legeringskamers van de B-batterij, teneinde in het kader van het gebruikelijke batterijcorvee, opdrachten te verstrekken aan enige daarvoor aan de beurt zijnde militairen. Hiertoe behoorde onder meer de kanonnier N., registratienummer . . . , die op dat ogenblik (toen ik de legeringskamer binnenkwam) zich verdiepte in een of andere kruiswoordpuzzel. Ik gaf N. opdracht een andere kanonnier behulpzaam te zijn met het schoonmaken en uitkloppen van een vloerkleed uit een onderofficierskamer in gebouw 9. Tot mijn verbazing gaf N. mij ten antwoord: „Dat „doe ik niet, ik heb zojuist mijn handen gewassen”. Ik maakte hem duidelijk, dat hij door deze opdracht niet uit te voeren, zich schuldig maakte aan weigering van een gegeven dienstbevel. Dit mocht echter niet baten, want N. weigerde voor de tweede maal heel duidelijk door wederom te zeggen: „Dat doe ik niet”;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„opzettelijke ongehoorzaamheid, gepleegd in tijd van oorlog”,
voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 114 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende: . . . enz.;

[Volgt: veroordeling tot betaling van een geldboete van f 100, subs. 20 dagen hechtenis — *Red.*].

Krijgsraad te Velde Zuid

Vonnis van 19 maart 1964

President: Kolonel Mr. P. E. Kloots; *Leden:* Kolonel J. C. Zuidema en Lt.-Kolonel F. G. J. de Waal.

Wetende dat hem bij onherroepelijk vonnis de bevoegdheid tot het besturen van motorrijtuigen was ontzegd, gereden op een tweewielig motorrijtuig, t.w. een „bromfiets”, waaraan beklaagde zodanige wijzigingen had aangebracht dat hij daarmee een snelheid van 70 km/u kon bereiken.

Voorwaardelijke gevangenisstraf; onvoorwaardelijke ontzegging van de bevoegdheid motorrijtuigen te besturen voor de tijd van 3 jaren; teruggaaf van het motorrijtuig aan beklaagde.

(W.V.W. art. 32).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen M. G. B. H., geboren 13 oktober 1944, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 9 december 1963 te Bergen (L.), terwijl „hij wist, althans redelijkerwijze moest weten, dat hem bij onherroepelijk geworden vonnis van het Kantongerecht te Nijmegen dd. 29 mei „1963 de bevoegdheid om motorrijtuigen te besturen was ontzegd voor „de tijd van een jaar, ingaande 12 juli 1963, als bestuurder van een „tweewielig motorrijtuig, althans van een tweewielig rijwiel met hulp- „motor, daarmee heeft gereden op de voor het openbaar verkeer „openstaande weg Rijksweg Nijmegen-Venlo”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

Op 29 mei 1963 ben ik door de Kantonrechter te Nijmegen veroordeeld, waarbij mij de bevoegdheid werd ontzegd om een motorrijtuig te besturen voor één jaar, ingaande 12 juli 1963, eindigende 11 juli 1964. In de maand februari 1963 kocht ik een tweewielig rijwiel met hulpmotor, merk Simplex Hawk met Sachs motor. Ongeveer een maand nadien bracht ik in de motor veranderingen aan, o.a. door er een andere carburator op te plaatsen, niet zijnde de voorgeschreven carburator voor dit tweewielig rijwiel met hulpmotor, terwijl ik voor de achterrem een aparte pedaal, bedienbaar met de voet, aanbracht. Na deze veranderingen kon ik met voormeld voertuig wel 70 km per uur rijden. Ik heb op 9 december 1963 te Bergen in de provincie Limburg, terwijl ik wist dat mij bij onherroepelijk geworden vonnis van het kantongerecht te Nijmegen dd. 29 mei 1963 de bevoegdheid was ontzegd om een motorrijtuig te besturen, als bestuurder van bovengemeld door mij omgebouwd tweewielig rijwiel met hulpmotor daar-

mee gereden over de voor het openbaar verkeer openstaande weg, de Rijksweg Nijmegen-Venlo;

Overwegende dat blijkens een ten processe aanwezig en aan beklagde vertoond en voorgehouden afschrift van een vonnis van de Kantonrechter te Nijmegen dd. 29 mei 1963 M. G. B. H., op 29 mei 1963 onder meer is veroordeeld tot ontzegging van de bevoegdheid motorrijtuigen te besturen voor de duur van één jaar;

Overwegende dat het ten processe overgelegde ambtsedig procesverbaal nr. 6117, opgemaakt en gesloten te Roermond op 27 december 1963 door Peter Eggels, wachtmeester der Rijkspolitie 1e klasse, behorende tot de Verkeersgroep Roermond, onder meer zakelijk inhoudt:

als relaas van verbalisant:

Op 9 december 1963 zag ik dat een persoon als bestuurder van een tweewielig motorrijtuig daarmee reed over de voor het openbaar verkeer openstaande Rijksweg Nijmegen-Venlo onder de gemeente Bergen. Nadat verdachte door mij was staande gehouden zag ik, dat zijn voertuig van oorsprong een rijwiel met hulpmotor, merk Simplex Hawk met Sachs motor, motornummer 3745244, framenummer 05124, bouwjaar 1961 voorzien van een Bing carburator 1/17/49 was. Ik zag dat aan het voertuig zodanige veranderingen waren aangebracht dat het niet meer voldeed aan de door Onze Minister gestelde eisen ten aanzien van dat merk rijwiel met hulpmotor. Bij een door mij nader ingesteld onderzoek bleek mij:

1. dat de rem op het achterwiel, die oorspronkelijk met de rechterpedaal moest worden bediend, nu door een apart aangebrachte rempedaal in werking kon worden gesteld,

2. dat een andere carburator was aangebracht. Volgens eis moest zijn aangebracht een Bing carburator 1/8.5/10, terwijl nu de door mij genoemde Bing carburator 1/17/49 was gemonteerd.

Daar het voertuig niet meer voldeed aan de gestelde eisen ten aanzien van een rijwiel met hulpmotor, vorderde ik van de bestuurder om mij het voor hem geldige rijbewijs aan mij ter inzage af te geven. Aan deze vordering voldeed hij niet. Bij controle van het opsporingsregister bleek mij dat aan de bestuurder bij vonnis van de Kantonrechter te Nijmegen dd. 29 mei 1963 voor één jaar de bevoegdheid was ontzegd om een motorrijtuig te besturen en wel van 12 juli 1963 tot en met 11 juli 1964.

Overeenkomstig het mij getoonde militair legitimatiebewijs gaf hij mij desgevraagd op te zijn genaamd: Maurits George Bernardus H., geboren te Nijmegen 13 oktober 1944, dienstplichtig soldaat, legernummer . . . , ingedeeld bij de Rijschaal C-compagnie 1e Peloton gelegerd in de Frederik Hendrikkazerne te Venlo;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten:

„dat hij op 9 december 1963 te Bergen (L.), terwijl hij wist dat „hem bij onherroepelijk geworden vonnis van het Kantongerecht te

„Nijmegen dd. 29 mei 1963 de bevoegdheid om motorrijtuigen te be-
 „sturen was ontzegd voor de tijd van één jaar, ingaande 12 juli 1963,
 „als bestuurder van een tweewielig motorrijtuig daarmede heeft ge-
 „reden op de voor het openbaar verkeer openstaande weg, Rijksweg
 „Nijmegen-Venlo”;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd
 als:

„*Handelen in strijd met artikel 32 van de Wegenverkeerswet*”,
 strafbaar gesteld bij artikel 35 van de Wegenverkeerswet;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen be-
 klaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is
 aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of
 omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden
 opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstem-
 ming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden
 waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van het door beklaagde
 gepleegde feit termen aanwezig acht om aan beklaagde de bevoegd-
 heid motorrijtuigen te besturen te ontzeggen voor de duur van drie
 jaar;

[Volgt: veroordeling tot gevangenisstraf v.d.d.v. 1 week, voorwaar-
 delijk, proeftijd 2 jaren; voorts, onvoorwaardelijk, ontzegging van de
 bevoegdheid motorrijtuigen te besturen voor de duur van 3 jaren en
 bevel dat het in beslag genomen motorrijtuig na verloop van 8 dagen
 nadat het vonnis in kracht van gewijsde zal zijn gegaan, aan de ver-
 oordeelde zal worden teruggegeven — *Red.*].

BURGERLIJKE RECHTSPRAAK

Arrondissementsrechtbank Amsterdam (Strafkamer)

Vonnis van 18 november 1963

Voorzitter: Mr. Da Costa; *Leden:* Mrs. Omta en Moolenburgh.

Bromfiets en ontzegging rijbevoegdheid

*Een bromfiets wordt weliswaar in art. 51a W.V.R. gelijkgesteld met
 een fiets doch slechts m.b.t. de regels voor het gedrag van wegge-
 bruikers.*

*Voor beiden gelden dus wel dezelfde voorrangsregelen, maar de
 bromfietser behoudt daarbij de kwaliteit van bestuurder van een mo-
 torrijtuig, zodat hem bij overtreding van die regelen de rijbevoegdheid
 kan worden ontzegd. (Cassatieberoep verworpen, Red.).*

(W.V.R. art. 51a, 125).

Gezien de aantekening van het mondeling vonnis van de Ktr. te

Amsterdam d.d. 17 jan. 1963, bij verstek gewezen waarbij aan G. Chr. J. S., oud 67 jaar, geen straf werd opgelegd en voorts hem de bevoegdheid motorrijtuigen te besturen werd ontzegd voor de tijd van twee jaar (wegens het, als bestuurder van een bromfiets, geen voorrang geven aan een van rechts naderende auto, *Red.*).

O. dat verd. bij monde van zijn raadsman (Mr. C. M. Goekoop) twee grieven tegen de door de Ktr. opgelegde straf heeft opgeworpen;

O. dat de eerste grief inhoudt dat de Ktr. ten onrechte art. 125 W.V.R. hanteert tegen een bestuurder van een rijwiel met hulpmotor die art. 27, eerste lid, W.V.R. overtreedt;

dat immers art. 51a rijwielen met hulpmotor voor de toepassing van hoofdstuk III van dat reglement — in welk hoofdstuk art. 27 zijn plaats vindt — gelijk stelt met rijwielen;

dat zulks zou meebrengen dat een rijwiel met hulpmotor bij de toepassing van art. 27 als een rijwiel beschouwd dient te worden en de bestuurder ervan deswege niet op grond van art. 125 gestraft kan worden;

O. dat deze grief faalt;

dat immers een rijwiel met hulpmotor volgens de definities van de W.V.W. en het W.V.R. als een motorrijtuig beschouwd dient te worden;

dat weliswaar art. 51a W.V.R. een rijwiel met hulpmotor gelijkstelt met een rijwiel, doch slechts voor de toepassing van hoofdstuk III van dat reglement, welke hoofdstuk inhoudt — gelijk zijn benaming weergeeft — regels voor het gedrag van weggebruikers;

O. dat mitsdien voor een bestuurder van een rijwiel met hulpmotor dezelfde voorraangsregelen, zoals deze zijn neergelegd in art. 27 eerste lid, gelden als voor de bestuurder van een rijwiel, doch niettemin de bestuurder van een rijwiel met hulpmotor ook bij de toepassing van die voorraangsregelen zijn kwaliteit van bestuurder van een motorrijtuig behoudt;

dat hieruit volgt dat de Ktr. in casu art. 125 heeft kunnen toepassen en aan verd. de bevoegdheid motorrijtuigen te besturen heeft kunnen ontzeggen;

O. dat verd. als tweede grief aanvoert dat de Ktr. geen hoofdstraf heeft opgelegd en mitsdien niet als bijkomende straf de ontzegging van de rijbevoegdheid had kunnen opleggen;

O. dat de Rb. deze grief gegrond voorkomt;

dat immers de ontzegging van de rijbevoegdheid op grond van art. 39 W.V.W. en art. 125 W.V.R. als een bijkomende straf beschouwd dient te worden en mitsdien slechts kan worden opgelegd tezamen met en volgend op een hoofdstraf; enz.

(Volgt: f 25 boete en 6 maanden voorwaardelijke intrekking van de rijbevoegdheid).

(Overgenomen uit *Nederlandse Jurisprudentie, jaargang 1964, No. 163*).

ADMINISTRATIEVE RECHTSPRAAK**Centrale Raad van Beroep**

13 mei 1964

(M.A.W. 1963/K 11)

Voorzitter: Mr. A. Blom (fgd.); *Leden:* Mr. Dr. T. Vorstius Kruijff en Mr. U. J. W. Sibmacher van Nooten.

(Ambt.wet 1929, art. 3; Mil. Ambt.wet 1931, art. 4 en 12;

R.M.A.K.L., art. 11; Beoordelingsvoorschrift kader landmacht)

De Raad laat buiten beschouwing of bovengenoemd beoordelingsvoorschrift, inzoverre het regelen bevat met betrekking tot het geven van beoordelingen, vanwege het gestelde verband tussen het beoordelen en het bevorderen in artikel 11 van het R.M.A.K.L., kan worden gezegd zijn grondslag te vinden in dit artikel. Immers de Raad is i.c. reeds niet bevoegd, omdat het bij dit voorschrift geregelde administratief beroep en de daarbij ingestelde commissie van advies niet berusten op enig bij of krachtens algemene maatregel van bestuur gegeven voorschrift. Met name kan niet worden aangenomen, dat het creëren van het recht tot het instellen van administratief beroep in voornoemd beoordelingsvoorschrift is geschied krachtens de bepaling van artikel 11 van het R.M.A.K.L.

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

inzake X., wonende te Y., klager, voor wie ter openbare terechtzitting als gemachtigde is opgetreden Mr. J. W. M. Wagenaar, advocaat te Utrecht, tegen: de Commandant der Koninklijke Marechaussee, te 's-Gravenhage, verweerder, voor wie ter openbare terechtzitting als gemachtigde is opgetreden Mr. J. O. de Lange, tijdelijk majoor van de Militair-Juridische Dienst, wonende te Leiden.

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

Gezien de gedingstukken en gehoord bovengenoemde gemachtigden;

WAT AANGAAT DE FEITEN VAN HET TWISTGEDING:

Overwegende dat omtrent klager, opperwachtmeester der Koninklijke Marechaussee, op 1 februari 1963 een beoordelingslijst is opge maakt ingevolge het „Beoordelingsvoorschrift kader landmacht” — nader aan te halen als: het Beoordelingsvoorschrift — en hem terzake op dezelfde dag een kennisgeving als bedoeld in artikel 8 lid 3 van het Beoordelingsvoorschrift is uitgereikt, houdende de punten van waardering uit die beoordelingslijst, waarvan verbetering door het dienstbelang wordt gevorderd;

Overwegende dat klager op grond van het bepaalde in artikel 10 van het Beoordelingsvoorschrift tegen die punten van waardering beroep heeft ingesteld bij verweerder en deze — gezien het advies nopens het bezwaarschrift uitgebracht door een commissie, als bedoeld in artikel 11 van het Beoordelingsvoorschrift — op 16 mei 1963 in hoofdzaak heeft beslist, dat klager geen onrecht is wedervaren en dat zijn bezwaarschrift ongegrond is bevonden;

Overwegende dat klager tegen dit besluit beroep heeft ingesteld en

op de in zijn klaagschrift en aanvullend klaagschrift ontwikkelde gronden in hoofdzaak heeft verzocht het besluit waarvan beroep te vernietigen;

Overwegende dat verweerder een contra-memorïe en een aanvullende contra-memorïe heeft ingediend;

IN RECHTE:

Overwegende dat allereerst beantwoording behoeft de vraag, of de Raad bevoegd is van het onderwerpelijke twistgeding in eerste en enige aanleg kennis te nemen;

Overwegende dat dit het geval is, indien het bestreden besluit van verweerder moet worden aangemerkt als een besluit, gelijk bedoeld in artikel 3 lid 2 der Ambtenarenwet 1929, derhalve als een in administratief beroep genomen besluit en/of als een besluit door een administratief orgaan genomen nadat een krachtens algemeen verbindende regels optredende commissie in de zaak een advies of uitspraak heeft gegeven;

Overwegende dat het bestreden besluit in beginsel geacht zou kunnen worden te zijn zowel een besluit in administratief beroep genomen, als een besluit genomen nadat een commissie in de zaak een advies gegeven heeft;

dat immers het besluit van verweerder is zowel een beslissing op het beroep, bij hem ingevolge artikel 10 van het Beoordelingsvoorschrift ingesteld tegen de bij voormelde kennisgeving medegedeelde punten van waardering, alsook een besluit, genomen nadat een commissie, als bedoeld in artikel 11 van het Beoordelingsvoorschrift, met betrekking tot die punten van waardering een advies aan verweerder had uitgebracht;

Overwegende dat de Raad in vroegere analoge gevallen, zij het implicite, zich bevoegd heeft geacht van een beroep als het onderhavige in eerste en enige aanleg kennis te nemen, maar nader van oordeel is geworden dat hij tot kennismeming in eerste en enige aanleg van een dergelijk beroep niet bevoegd is;

dat toch omtrent het onderhavige administratief beroep en de onderhavige commissie van advies regelen zijn gegeven in het Beoordelingsvoorschrift, hetwelk is vastgesteld bij beschikking van de toenmalige Minister van Oorlog d.d. 6 december 1956, en waarvan volgens artikel 23 van dit voorschrift de inwerkingtreding is bepaald op 1 januari 1957;

dat in de considerans van deze ministeriële beschikking geen melding is gemaakt van enige bepaling ener wet of van een algemene maatregel van bestuur, waarop die beschikking zou zijn gegrond;

dat echter artikel 12, aanhef en onder j, der Militaire Ambtenarenwet 1931 bepaalt dat, voorzover deze onderwerpen niet reeds bij of krachtens de wet zijn geregeld, bij of krachtens algemene maatregel van bestuur worden vastgesteld voorschriften betreffende administratieve instanties, als bedoeld in het tweede en derde lid van artikel 3 van de Ambtenarenwet 1929, voorzover deze worden mogelijk gemaakt;

dat de gemachtigde van verweerder in hoofdzaak heeft betoogd: dat het Beoordelingsvoorschrift is gegrond op artikel 11 van het Reglement voor de militaire ambtenaren der Koninklijke landmacht en der Koninklijke luchtmacht (verder aan te duiden als: het Reglement), zijnde een algemene maatregel van bestuur berustend op artikel 12 der Militaire Ambtenarenwet 1931; dat toch krachtens dat artikel 11 de bevordering van de militairen beneden de rang van tweede-luitenant geschiedt door of vanwege de minister volgens daarvoor door de minister gestelde of nader te stellen regelen, welke regelen laatstelijk zijn gegeven in het Bevorderingsvoorschrift landmacht 1958; en dat er een onlosmakelijk verband bestaat tussen het bevorderen en het beoordelen, nodig om de geschiktheid voor een bevordering vast te stellen, welk verband ook blijkt uit het vierde lid van genoemd artikel 11 en uit artikel 4 van evengenoemd Bevorderingsvoorschrift;

dat de Raad te dezen buiten beschouwing kan laten of vanwege het aldus gestelde verband tussen het beoordelen en het bevorderen, het Beoordelingsvoorschrift, in zoverre dit regelen bevat met betrekking tot het geven van beoordelingen, kan worden gezegd zijn grondslag te vinden in artikel 11 van het Reglement;

dat immers, al zou dit het geval zijn, hiermede nog niet vaststaat dat het Beoordelingsvoorschrift eveneens voorzover het regelen bevat omtrent het onderhavige administratief beroep en de onderhavige commissie van advies, berust op een wet of een algemene maatregel van bestuur;

dat de gemachtigde van verweerder te dezen aanzien in hoofdzaak heeft betoogd: dat artikel 12, aanhef en onder i, der Militaire Ambtenarenwet 1931 voorschrijft dat bij of krachtens algemene maatregel van bestuur voorschriften worden vastgesteld betreffende „overige „rechten en verplichtingen der militaire ambtenaren”; dat hieronder ook valt het recht tot het instellen van administratief beroep, daar dit artikel 12 op geen andere plaats van dit recht gewag maakt; dat, daar de minister krachtens artikel 11 van het Reglement bevoegd is tot bevordering en derhalve tot het geven van regelen om tot een oordeel te komen omtrent de geschiktheid voor bevordering, de minister tevens bevoegd is — op basis van datzelfde artikel 11 — aan de beoordeelde een middel te geven om zijn aandeel te leveren in de totstandkoming van juiste beoordelingen; dat derhalve het creëren van dit recht tot het instellen van administratief beroep in het Beoordelingsvoorschrift is geschied krachtens een algemene maatregel van bestuur, namelijk krachtens de bepaling van artikel 11 van het Reglement;

dat de Raad dit betoeg evenwel moet verwerpen;

dat toch vooreerst de voorschriften betreffende administratief beroep niet vallen onder artikel 12, aanhef en onder i, der Militaire Ambtenarenwet 1931, maar onder artikel 12, aanhef en onder j, dezer wet, handelend over „administratieve instanties, als bedoeld in het „tweede en derde lid van artikel 3 der Ambtenarenwet 1929, voorzover „deze worden mogelijk gemaakt”, aangezien onder deze administratieve instanties niet alleen vallen — zoals verweerders gemachtigde

blijkbaar meent — de commissies, bedoeld in het tweede lid onder b en in het derde lid van dit artikel 3, doch eveneens de instanties, waarbij administratief beroep, als bedoeld in het tweede lid onder a van dit artikel, kan worden ingesteld;

dat het met deze opvatting in overeenstemming is, dat in hoofdstuk X van het „Reglement rechtstoestand militairen zeemacht” (Koninklijk Besluit van 22 augustus 1931, Stb. 377, nadien gewijzigd) — welk hoofdstuk is voorzien van het hoofd „Administratieve instanties, als „bedoeld in het tweede lid van artikel 3 der Ambtenarenwet 1929” — in het enige artikel van dit hoofdstuk, te weten artikel 97, alleen en uitdrukkelijk het administratief beroep is geregeld;

dat voorts, indien de minister krachtens algemene maatregel van bestuur bevoegd is regelen te geven omtrent het beoordelen, hieruit nog niet voortvloeit dat de minister daarom tevens bevoegd is te dier zake een instantie voor administratief beroep of een andere administratieve instantie in het leven te roepen als bedoeld in het tweede en derde lid van artikel 3 der Ambtenarenwet 1929 — zijnde een instantie, welke instelling medebrengt dat het Ambtenarengerecht wordt uitgeschakeld —, maar deze bevoegdheid slechts kan worden aangenomen als hiervoor een uitdrukkelijke grondslag kan worden gevonden in een wet of algemene maatregel van bestuur, zoals vereist krachtens artikel 12, aanhef en onder j, der Militaire Ambtenarenwet 1931;

dat hierbij opmerking verdient, dat de Raad niet als juist kan aanvaarden de door verweerders gemachtigde verdedigde mening, dat met de in evengenoemde bepaling beoogde voorschriften „betreffende ad-, „ministratieve instanties” niet mede is bedoeld op voorschriften tot het instellen van zodanige instanties;

Overwegende dat uit het eerder overwogene volgt, dat het bij het Beoordelingsvoorschrift geregelde administratief beroep en de daarbij ingestelde commissie van advies niet berusten op enig bij of krachtens algemene maatregel van bestuur gegeven voorschrift;

Overwegende dat mitsdien de Raad niet bevoegd is van het onderhavige beroep in eerste en enige aanleg kennis te nemen, doch, op grond van het bepaalde in artikel 4 der Militaire Ambtenarenwet 1931, bevoegd tot kennisneming daarvan in eerste aanleg is het Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage;

Overwegende dat de onderhavige zaak derhalve met toepassing van het bepaalde in artikel 70 der Ambtenarenwet 1929 juncto artikel 2 der Militaire Ambtenarenwet 1931 moet worden verwezen naar het bevoegde gerecht, en derhalve beslist moet worden als volgt:

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Verklaart zich onbevoegd van de onderhavige zaak in eerste en enige aanleg kennis te nemen;

Verwijst de zaak naar het Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage.

NASCHRIFT

Bovenstaande uitspraak is te zien als een verlengstuk van de op blz. 256 hiervóór gepubliceerde uitspraak M.A.W. 1963/K 13

van 11 maart 1964. De gemachtigde van verweerder ging op deze laatste uitspraak in en betoogde — om 's Raads bevoegdheid om in eerste en enige aanleg in gedingen als de onderhavige recht te spreken staande te houden — dat het Beoordelingsvoorschrift kader landmacht steunt op art. 11 van het Reglement voor de militaire ambtenaren der Koninklijke Landmacht en der Koninklijke Luchtmacht, dat een algemene maatregel van bestuur is.

De kernvraag is hierbij, zoals ook genoemde gemachtigde verklaarde, of bij dit beoordelingsvoorschrift regelen kunnen worden gegeven omtrent administratief beroep en een commissie van advies, als bedoeld in het tweede lid van art. 3 der Ambtenarenwet 1929. Ingevolge het bepaalde in art. 12 en onder j der Militaire Ambtenarenwet 1931 is dit slechts mogelijk als hiervoor een uitdrukkelijke grondslag kan worden gevonden in een wet of algemene maatregel van bestuur. Aan dit vereiste wordt naar het oordeel van de Raad niet voldaan, met name niet omdat in art. 11 van het R.M.A.K.L. zulk een grondslag ontbreekt. De achtergrond hiervan is kennelijk, dat het creëren van administratieve instanties als bedoeld in het tweede en derde lid van art. 3 der Ambtenarenwet 1929 niet te lichtvaardig mag geschieden, omdat daarmee een rechterlijke instantie, t.w. het Ambtenarengerecht, wordt uitgeschakeld.

Tenslotte zij opgemerkt, dat de Raad ook reeds in zijn uitspraak van 30 oktober 1963, M.A.W. 1963/K 2 (M.R.T. 1964, blz. 191) in de 7e rechtsoverweging heeft overwogen dat de verweerder, bij wie administratief beroep kan worden ingesteld, een administratieve instantie is als bedoeld in het tweede lid van art. 3 der Ambtenarenwet 1929.

A. B.

Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage rechtsprekende in militaire ambtenarenzaken

Uitspraak van 9 maart 1964

Voorzitter: Mr. A. G. van Galen (fgd.); *Leden:* Mrs. J. van Beek en B. S. Tigchelaar; *Militaire leden:* T. Schaper, Kapitein ter Zee van Administratie b.d. en J. Sluijter, Kapitein ter Zee van Administratie. (Ambt.wet 1929, art. 73, Regeling organisatie en bevordering schepelingen, art. 13; Voorschrift conduiterapporten, punt 411)

Klager, sergeant-machinist der Koninklijke Marine, was per 1 mei 1963 voorbijgegaan voor bevordering, omdat zijn conduiterapporten over de laatste vijf jaren — hoewel niet ongunstig — een lager gemiddelde aanwezen dan de conduiterapporten van een drietal zijner collega's, die een enkele maanden jongere anciënniteit hadden. Het betreft hier een keuzebevordering, welke niet met enige rechtsregel in strijd is gekomen.

Onder de gemiddelden van klagers conduiterapporten kwam een uitschieter naar boven voor. Dat hem geen mededeling is gedaan, toen

zijn conduiterapport na deze uitschieter weer op het vroegere peil belandde, levert geen schending van voornoemd punt 411 op.

Belang van volledige overlegging van stukken door het administratief orgaan.

HET AMBTENARENGERECHT TE 'S-GRAVENHAGE
RECHTSPREKENDE IN MILITAIRE AMBTENARENZAKEN,
inzake A., wonende te R., sergeant-machinist der Koninklijke Marine,
klager, in persoon verschenen ter openbare terechtzitting, bijgestaan
door zijn raadsman Mr. W. H. Vermeer, advocaat en procureur te
Amsterdam, wonende aldaar, tegen de Minister van Defensie te 's-Gra-
venhage, verweerder, voor wie als gemachtigde ter openbare terecht-
zitting is verschenen H. van Veen, luitenant ter zee van administratie
der 1e klasse, wonende te Leiderdorp.

HET AMBTENARENGERECHT TE 'S-GRAVENHAGE;

Gezien de stukken;

Gehoord de klager en zijn raadsman, alsmede de gemachtigde van
verweerder;

Gelet ook overigens op de behandeling der zaak ter openbare
terechtzing van 17 februari 1964, waarbij is gehoord de namens
klager gedagvaarde getuige W., luitenant ter zee van de Technische
Dienst der 1e klasse, wonende te B.

WAT DE FEITEN BETREFT:

Overwegende, dat namens verweerder bij schrijven van 29 april
1963 aan de Commandant Zeemacht Nederland het navolgende is be-
richt:

„Ik heb de eer Uwe Excellentie mede te delen, dat de sergeant-
„machinist A., Stamboeknummer, op 1 mei 1963 is voorbijge-
„gaan voor bevordering tot hogere rang aangezien de keuze niet op
„hem is gevallen.

„Ik verzoek U betrokkene hiermede in kennis te doen stellen en
„hiervan aantekening te doen houden in zijn conduiteboekje.”;

Overwegende, dat klager van het in deze brief vervatte besluit tijdig
in beroep is gekomen en in het namens hem ingediende klaagschrift
op de daarin aangevoerde gronden het Gerecht heeft verzocht het be-
sluit waarvan beroep nietig te verklaren en te verstaan dat klager als-
nog per 1 mei 1963 zal worden bevorderd tot sergeant-majoor-machinist
met regeling van zodanige verdere rechtsgevolgen als het Gerecht zal
verstaan;

Overwegende, dat verweerder van contra-memorie heeft gediend en
daarin heeft geconcludeerd tot ongegrondverklaring van het beroep;

Overwegende, dat de fungerende voorzitter van het Gerecht bij brief
van 5 december 1963 aan verweerder om nadere inlichtingen heeft
verzocht, welke brief is beantwoord bij schrijven van verweerder van
24 januari 1964;

IN RECHTE:

Overwegende, dat het aangevallen besluit inhoudt de passering van
klager voor bevordering tot de rang van sergeant-majoor-machinist
per 1 mei 1963;

Overwegende, dat voor het Gerecht is komen vast te staan dat klager per 1 mei 1963 voor bevordering is gepasseerd door de toenmalige sergeanten-machinist B., C. en D., aangezien deze militairen, die per 1 mei 1963 tot de naast hogere rang zijn bevorderd, op een lagere plaats dan klager voorkwamen op de ranglijst voor sergeanten-machinist;

Overwegende, dat het Gerecht heeft na te gaan of het bestreden besluit met vrucht kan worden aangevochten op een der gronden, bedoeld in artikel 58, eerste lid, van de Ambtenarenwet 1929;

Overwegende, dat uit artikel 13, lid 1 en lid 3, van de Regeling organisatie en bevordering schepelingen (V.V.K.M. 31), vastgesteld bij Koninklijk besluit van 10 juli 1951, blijkt dat de minister bevoegd is schepelingen, waaronder blijkens artikel 1, aanhef en onder b, zijn te verstaan: alle militairen der zeemacht beneden de rang van officier, naar gelang van de behoefte te bevorderen, terwijl uit artikel 13, lid 5, van die Regeling blijkt dat onder meer de bevordering tot de rang van sergeant-majoor geschiedt bij keuze;

Overwegende, dat een keuzebevordering niet voor aantasting door de ambtenarenrechter vatbaar is, tenzij zou moeten worden aangenomen, dat de bevordering is geschied in strijd met enig tot de algemeen verbindende voorschriften te rekenen algemeen rechtsbeginsel daaronder begrepen algemene beginselen van behoorlijk bestuur, dan wel met gebruikmaking van de keuzebevoegdheid, anders dan tot de doeleinden, waarvoor deze bevoegdheid is gegeven;

Overwegende, dat klager is bevorderd tot sergeant-machinist op 1 januari 1954 en de gemachtigde van verweerder ter openbare terechtzitting desgevraagd heeft verklaard dat B. deze rang heeft bereikt op 1 maart 1954 en C. alsmede D. op 1 april 1954;

dat er mitsdien slechts een gering verschil in anciënniteit tussen de vier genoemde personen bestond, weshalve het niet als onjuist kan worden aangemerkt dat bij het doen van een keuze zowel klager als onder meer B., C en D. in beschouwing zijn genomen;

Overwegende, dat in de contra-memorie van verweerder met betrekking tot het bepalen van de keuze het navolgende te berde is gebracht:

„5. Zoals gebruikelijk heeft verweerder voor het bepalen van zijn „keuze als algemene richtlijn aangenomen, dat de keuze wordt bepaald op hen, die op hun conducerapporten over de laatste vijf jaren „onder meer het hoogste gemiddelde hebben behaald. Van de bevorderde onderofficieren bedroeg het gemiddelde respectievelijk 9, 8.1 „en 8.4, terwijl klager een gemiddelde had van 7.7 en sergeant-machinist K. van 7.8.

„6. Klager is voor bevordering voorbijgegaan niet omdat zijn beoordelingen ongunstig waren, maar omdat de beoordelingen van de bevorderde onderofficieren in vergelijking met de beoordelingen van „klager zoveel gunstiger luiden, dat de keuze niet op klager is gevallen.”;

Overwegende, dat de raadsman van klager ter openbare terecht-

zitting heeft verklaard dat klager er van overtuigd is dat zijn prestaties met meer dan gemiddeld 7.7 hadden behoren te zijn gewaardeerd;

Overwegende, dat het Gerecht evenwel van oordeel is dat verweerder bij het doen van zijn keuze kon uitgaan van de juistheid van de conductestaten van degenen die in beschouwing werden genomen;

dat de gemachtigde van verweerder in dit verband nog het navolgende heeft betoogd:

„Uit de conductestaten over een bepaald tijdvak kan men zien of „betrokkene een inzinking gehad heeft. Indien dit zo is dan wordt met „een conductestaat, waaruit deze inzinking blijkt, geen rekening gehouden. Bij klager is niet van een inzinking gebleken.”;

dat deze gemachtigde voorts nog heeft verklaard dat de laatste conductestaten van klager een duidelijke stijging vertonen met gemiddelden van 8, 8.1 en 8,7 en dat klager als hij dergelijke beoordelingen blijft houden hij zeker nog een kans op bevordering heeft;

dat deze beoordelingen echter voor het merendeel zijn uitgebracht na 1 mei 1963, weshalve verweerder deze conductes niet in zijn beschouwingen kon betrekken;

Overwegende voorts, dat uit de verklaring van de namens klager gedagvaarde getuige W. blijkt dat hij van klager in oktober of november 1956, tijdens diens plaatsing aan boord van Hr. Ms. Luymes, een conductestaat heeft opgemaakt, waarvan het gemiddelde cijfer tenminste 8 bedroeg;

Overwegende, dat de raadsman van klager in dit verband heeft betoogd dat de beoordelingen van klager na november 1956 dus kennelijk op enkele punten achteruit waren gegaan doch dat klager, in strijd met het bepaalde in punt 4425 van V.V.K.M. 130, nimmer enige aanwijzing heeft ontvangen dat er sprake was van enige tekortkoming welke zou kunnen leiden tot een beoordeling van zodanige aard dat hij niet of niet meer voldoet aan de eisen om in aanmerking te kunnen komen voor bevordering;

Overwegende, dat, gelijk de gemachtigde van verweerder terecht heeft opgemerkt, laatstgenoemd voorschrift op klager als onderofficier niet van toepassing was;

Overwegende, dat zich wel de vraag voordoet of verweerder niet in strijd is gekomen met het van gelijke strekking zijnde voorschrift neergelegd in punt 411 van het „Voorschrift Conduiterapporten”;

Overwegende, dat de gemachtigde van verweerder op dit punt het navolgende heeft aangevoerd:

„Men zou zich kunnen afvragen of klager niet gewaarschuwd had „moeten worden. Hiervoor bestond evenwel geen aanleiding. Alle „conduiterapporten van klager voor en na diens periode aan boord „van Hr. Ms. Luymes waren van gelijk gehalte. De gemiddelden waren „7.4; 7.3; 7.4; 7.5; 7.4 en 7.4. Slechts de beoordeling van klager door „getuige vertoonde een uitschieter naar boven met een gemiddeld „cijfer 8.”;

Overwegende, dat het Gerecht onder deze omstandigheden van mening is dat ten aanzien van klager het voorschrift neergelegd in

punt 411 van het „Voorschrift Conduiterapporten” niet is geschonden;

Overwegende, dat het Gerecht op grond van al het vorenstaande tot het oordeel is gekomen dat het bestreden besluit niet kan worden aangetast op een der gronden bedoeld in artikel 58 van de Ambtenarenwet 1929;

Overwegende tenslotte, dat verweerder tijdens de schriftelijke behandeling van het geding, met een beroep op het openbaar belang, slechts zeer summiere gegevens heeft verschaft met betrekking tot de feitelijke grondslag van het aangevallen besluit en dat zijn gemachtigde eerst ter openbare terechtzitting hieromtrent nadere informatie heeft verstrekt;

dat het Gerecht het, mede gelet op de belangen van de wederpartij, zou hebben gewaardeerd indien deze nadere informatie in een eerder stadium in het geding was gebracht;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Verklaart het beroep ongegrond.

WETGEVING

Nieuwe regelen met betrekking tot de staat van oorlog en de staat van beleg in Nederland (Oorlogswet voor Nederland)

Nr. 16

GEWIJZIGD ONTWERP VAN WET (HERDRUK)¹⁾

WIJ JULIANA, BIJ DE GRATIE GODS KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Allen, die deze zullen zien of horen lezen, saluut! doen te weten:

Alzo wij in overweging genomen hebben, dat het wenselijk is, gelet op de artikelen 202 en 203 van de Grondwet, nieuwe regelen te stellen met betrekking tot de staat van oorlog en de staat van beleg in Nederland;

Zo is het, dat Wij, de Raad van State gehoord, en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

HOOFDSTUK I

Algemene bepalingen

Artikel 1. In geval buitengewone omstandigheden zulks noodzakelijk maken voor de uitvoering van de militaire taak ter handhaving van de uit- of inwendige veiligheid, kan Nederland of een gedeelte daarvan in staat van oorlog of in staat van beleg worden verklaard.

Artikel 2. 1. Wij stellen, op voordracht van Onze Minister-President, het begin van de staat van oorlog of van de staat van beleg vast en bepalen daarbij voor welk gebied deze staat geldt.

2. Het begin van de staat van oorlog en van de staat van beleg

¹⁾ Zie blz. 331, voorlaatste alinea. (Red. M.R.T.)

wordt niet op een vroeger tijdstip gesteld dan dat, waarop Ons besluit, bedoeld in het vorige lid, algemeen bekend is gemaakt op de wijze, door Ons te bepalen.

3. Ons besluit, bedoeld in het eerste lid, wordt geplaatst in het *Staatsblad*.

Artikel 3. 1. Wanneer de verbinding tussen de Regering en enig gebied is verbroken, kan dit in staat van beleg worden verklaard door de hoogste aldaar aanwezige militaire autoriteit, aangewezen voor de uitoefening van het militair gezag.

2. Het begin van de staat van beleg wordt niet op een vroeger tijdstip gesteld dan dat, waarop het besluit, bedoeld in het vorige lid, algemeen bekend is gemaakt op de daarin bepaalde wijze.

Artikel 4. 1. Wanneer de staat van oorlog of de staat van beleg is ingetreden, wordt onverwijld een voorstel van wet tot het doen voortduren van die staat aan de Staten-Generaal gedaan.

2. Is, wanneer Wij een besluit, als bedoeld in artikel 2, hebben genomen, de zitting der Staten-Generaal gesloten, dan worden zij onmiddellijk door Ons in buitengewone zitting bijeengeroepen

3. Wordt het voorstel ingetrokken of verworpen, dan nemen Wij, op voordracht van Onze Minister-President, een besluit tot beëindiging van de staat van oorlog of van de staat van beleg, met dien verstande, dat het tijdstip van deze beëindiging niet later mag worden gesteld dan op het einde van de derde kalenderdag na die, waarop de intrekking of de verwerping van het voorstel plaats vond.

4. Op Ons besluit, bedoeld in het vorige lid, is artikel 2, tweede en derde lid, van overeenkomstige toepassing.

5. In het geval, bedoeld in artikel 3, wordt het in het eerste lid bedoelde voorstel van wet ingediend zodra de verbinding tussen de Regering en dit gebied is hersteld, tenzij de staat van beleg eerder wordt beëindigd.

Artikel 5. Bij de aanvang van de staat van oorlog eindigt in het betrokken gebied de toestand van verhoogde waakzaamheid, de burgerlijke uitzonderingstoestand of de staat van beleg, doch blijven de ingevolge deze wet of de Wet buitengewone bevoegdheden burgerlijk gezag geldende maatregelen gedurende ten hoogste dertig kalenderdagen in stand. Een maatregel van een onder de staat van oorlog niet meer bevoegd gezag wordt alsdan beschouwd als maatregel van het ingevolge de staat van oorlog bevoegde gezag. Is er geen ingevolge de staat van oorlog tot het nemen van een maatregel bevoegd gezag, dan vervalt de maatregel terstond.

Artikel 6. 1. Bij de aanvang van de staat van beleg eindigt in het betrokken gebied de toestand van verhoogde waakzaamheid, de burgerlijke uitzonderingstoestand of de staat van oorlog, doch blijven de ingevolge deze wet of de Wet buitengewone bevoegdheden burgerlijk gezag geldende maatregelen in stand tot nadere voorzieningen zijn getroffen. Een maatregel van een onder de staat van beleg niet meer bevoegd gezag, wordt alsdan beschouwd als maatregel van het militair gezag.

2. Internering ingevolge artikel 24 van de Wet buitengewone bevoegdheden burgerlijk gezag wordt alsdan beschouwd als bewaring ingevolge artikel 57 van deze wet.

Artikel 7. Behalve door overgang naar een andere buitengewone rechtstoestand, eindigt de staat van oorlog of de staat van beleg, wanneer Wij, met overeenkomstige toepassing van artikel 2, de normale rechtstoestand herstellen. Alsdan vervallen de ingevolge deze wet geldende maatregelen.

Artikel 8. Zo spoedig mogelijk na herstel van de normale rechtstoestand wordt van Onzentwege aan de Staten-Generaal mededeling gedaan van hetgeen verricht is ingevolge de bevoegdheden bij of krachtens deze wet toegekend.

Artikel 9. 1. De bevoegdheden, welke deze wet aan het militair gezag toekent, worden uitgeoefend door militaire autoriteiten, die Wij, of met Onze machtiging Onze Minister van Defensie, als militaire gezagdragers aanwijzen.

2. Bij die aanwijzing wordt tevens geregeld de hiërarchische verhouding van de militaire gezagdragers met betrekking tot de uitoefening van die bevoegdheden.

3. De aanwijzing, krachtens het eerste lid gedaan, wordt bekend gemaakt in het *Staatsblad*, in de *Nederlandse Staatscourant* en verder op de wijze, vastgesteld in het desbetreffende besluit.

Artikel 10. 1. Wij stellen op voordracht van Onze Minister-President een instructie voor het militair gezag vast.

2. Onze Minister van Defensie is bevoegd aanwijzingen te geven ter uitvoering van deze instructie.

Artikel 11. De bevoegdheden, in de paragrafen 2 van de hoofdstukken II en III aan organen van burgerlijk gezag toegekend, worden slechts uitgeoefend, voor zover zulks met het oog op de handhaving van de openbare orde naar het oordeel van die organen geboden is.

Artikel 12. 1. Verordeningen krachtens deze wet gegeven, bepalen het tijdstip waarop zij in werking treden en de wijze waarop zij worden afgekondigd.

2. Het tot de afkondiging bevoegde orgaan deelt de verordeningen zo spoedig mogelijk mede aan de daarbij betrokken Ministers en aan de overige autoriteiten, wie het aangaat.

HOOFDSTUK II

De staat van oorlog

Artikel 13. In het gebied, dat in staat van oorlog verkeert, gelden de bepalingen van dit hoofdstuk.

§ 1. *Bevoegdheden van het militair gezag*

Artikel 14. 1. Algemeen verbindende voorschriften, welke vaststelling krachtens andere wetten toekomt aan organen van andere openbare lichamen dan het Koninkrijk of Nederland, kunnen mede worden

vastgesteld, buiten werking gesteld, gewijzigd of aangevuld bij verordening van het militair gezag, dat zo mogelijk het bevoegde orgaan hoort.

2. De in het eerste lid bedoelde bevoegdheid sluit in de bevoegdheid van het militair gezag om op overtreding van die voorschriften de straffen te stellen, welke daarop kunnen worden gesteld door de in dat lid bedoelde organen.

3. Indien overtreding van de in het eerste lid bedoelde algemeen verbindende voorschriften in andere wettelijke bepalingen met straf wordt bedreigd, zijn die bepalingen toepasselijk ook indien de algemeen verbindende voorschriften overeenkomstig het bepaalde in het eerste lid door het militair gezag zijn vastgesteld, gewijzigd of aangevuld.

Artikel 15. 1. De organen van burgerlijk gezag geven van een maatregel, welke zij krachtens deze wet hebben genomen, binnen tweemaal vier en twintig uur kennis aan het militair gezag, voor zover dit gezag niet anders bepaalt.

2. Het militair gezag is bevoegd deze maatregelen, voor zover zij in strijd zijn met zijn eigen maatregelen dan wel om andere redenen naar zijn oordeel een belemmering vormen voor de juiste vervulling van de militaire taak, met ingang van een door hetzelfde te bepalen tijdstip buiten werking te stellen.

3. Het militair gezag geeft van deze buitenwerkingstelling kennis aan het desbetreffende orgaan van burgerlijk gezag.

4. Dit artikel is niet van toepassing op maatregelen, genomen door Onze Minister van Binnenlandse Zaken.

Artikel 16. 1. Het militair gezag kan organen van burgerlijk gezag werkzaamheden opdragen, welke voortvloeien uit zijn taak.

2. De opdrachten, bedoeld in het vorige lid, kunnen niet worden gegeven aan de leden van de Hoge Colleges van Staat, Onze Ministers, of de leden van de rechterlijke macht, met rechtspraak belast.

Artikel 17. Het militair gezag is bevoegd, na overleg met de organen van burgerlijk gezag, wie het aangaat, de dienst der politie en der brandweer te regelen of te wijzigen.

Artikel 18. 1. Het militair gezag kan de bevoegdheden van de burgemeester ingevolge artikel 219 en artikel 220, eerste volzin van de gemeentewet geheel of gedeeltelijk aan zich trekken. De politie treedt dan, voorzover het militair gezag dit in verband met de uitoefening van die bevoegdheden nodig acht, onder de bevelen van hetzelfde. Onze Commissaris in de provincie oefent alsdan ten aanzien van de in de gemeente dienstdoende politie zijn bevoegdheden krachtens hoofdstuk IV en artikel 51 van de Politiewet niet uit.

2. Indien het militair gezag de in het eerste lid genoemde bevoegdheden van de burgemeester geheel of gedeeltelijk aan zich trekt, kan het militair gezag bepalen, dat de in de gemeente aanwezige brandweereenheden, voor zover het militair gezag dit in verband met de uitoefening van de bevoegdheden nodig acht, onder de bevelen van hetzelfde treden. Ten aanzien van deze eenheden blijven alsdan buiten toepassing artikel 222 van de gemeentewet alsmede de bepalingen, die bij of krachtens

tens een gemeenschappelijke regeling, als bedoeld in artikel 14 van de Wet bescherming bevolking, omtrent het bevel over de brandbestrijding zijn gesteld.

3. Voorzover het militair gezag de bevoegdheid van de burgemeester ingevolge artikel 220, eerste volzin, van de gemeentewet aan zich trekt, blijven de leden 2—5 van genoemd artikel buiten toepassing.

Artikel 19. Het militair gezag is bevoegd bij een ieder inlichtingen in te winnen of te doen inwinnen.

Artikel 20. Het militair gezag is bevoegd weg te ruimen of te doen wegruimen wat aan de uitoefening van de taak der krijgsmacht in de weg staat.

Artikel 21. 1. Het militair gezag is bevoegd het aanbrengen van veranderingen in, aan of op terreinen en opstallen voor te schrijven, te beperken of te verbieden.

2. Het militair gezag kan bij verordening de uitoefening van de in het vorige lid bedoelde bevoegdheid opdragen aan andere organen en omtrent de uitoefening regelen stellen.

Artikel 22. 1. Het militair gezag is bevoegd onroerende en roerende goederen te gebruiken of te doen gebruiken, dan wel in gebruik of in eigendom te vorderen of te doen vorderen.

2. Zodra zulks naar het oordeel van Onze Minister van Defensie mogelijk is, wordt het in gebruik gevorderde goed door of vanwege deze wederom ter beschikking van de rechthebbende gesteld. Onze voornoemde Minister doet daarvan mededeling aan de rechthebbende of brengt dit ter algemene kennis.

3. Het militair gezag is bevoegd veranderingen aan te brengen of te doen aanbrengen in, aan of op goederen, die krachtens het eerste lid in gebruik gevorderd zijn.

Artikel 23. 1. Het militair gezag is bevoegd de toegang tot of het gebruik van bepaalde gebouwen, verblijfplaatsen of terreinen voor een bepaalde of onbepaalde tijd te beperken of geheel te verbieden.

2. Het militair gezag kan bij verordening de uitoefening van de in het vorige lid bedoelde bevoegdheid opdragen aan andere organen en omtrent die uitoefening regelen stellen.

Artikel 24. 1. Het militair gezag is bevoegd:

a. het vertoeven in de open lucht te beperken;

b. de toegang tot, het verkeer binnen en het verlaten van gebieden te regelen.

2. Het militair gezag kan bij verordening de uitoefening van de in het vorige lid bedoelde bevoegdheid opdragen aan andere organen en omtrent die uitoefening regelen stellen.

Artikel 25. Het militair gezag is bevoegd vertoningen — die van films daaronder begrepen — voor een bepaalde tijd te verbieden.

Artikel 26. 1. Het militair gezag is bevoegd te beschikken over de inrichtingen van verreberichtgeving.

2. Het militair gezag is bevoegd de wettelijke bepalingen omtrent de verreberichtgeving buiten werking te stellen, te wijzigen of aan te vullen.

Artikel 27. 1. Het militair gezag is bevoegd de inlevering van wa-

penen, munitie, ontplofbare en anderszins voor de uit- of inwendige veiligheid gevaarlijke stoffen te bevelen.

2. Het militair gezag is bevoegd de wettelijke bepalingen ten aanzien van de in het eerste lid bedoelde goederen alsmede die omtrent de uitoefening van de jacht, buiten werking te stellen, te wijzigen of aan te vullen.

3. Het militair gezag pleegt bij de uitoefening van zijn bevoegdheid, bedoeld in het voorgaande lid, tevoren voor zover mogelijk overleg met de organen van burgerlijk gezag, die het aangaat.

4. Het militair gezag kan bij verordening de uitoefening van de in het eerste lid bedoelde bevoegdheid opdragen aan andere organen en omtrent die uitoefening regelen stellen.

Artikel 28. 1. Het militair gezag is bevoegd regelen te stellen met het oog op de bescherming van de bevolking tegen de gevolgen van oorlogsgeweld en de daaromtrent bestaande wettelijke bepalingen buiten werking te stellen, te wijzigen of aan te vullen.

2. Het militair gezag pleegt bij de uitoefening van zijn bevoegdheid, bedoeld in het voorgaande lid, tevoren voor zover mogelijk overleg met de organen van burgerlijk gezag, die het aangaat.

Artikel 29. 1. Het militair gezag is bevoegd regelen te stellen nopens de werkzaamheden, welke niet-militairen in het belang van de taak van de krijgsmacht moeten verrichten. Tot oproeping voor het verrichten van deze werkzaamheden zijn bevoegd het militair gezag en de door dit gezag gemachtigde officieren van de krijgsmacht.

2. De in het voorgaande lid bedoelde oproeping geschiedt door middel van het bij de regelen, krachtens het voorgaande lid gesteld, aangewezen orgaan van burgerlijk gezag, tenzij zulks voor bijzondere gevallen anders wordt geregeld.

3. Bij de uitoefening van de bevoegdheden, bij het eerste lid toegekend, wordt tevoren, voor zover mogelijk, overleg gepleegd met de organen van burgerlijk gezag, die het aangaat.

4. De rechtspositie van tewerkgestelde niet-militairen wordt bij algemene maatregel van bestuur zoveel mogelijk in overeenstemming met die van de noodwachters geregeld, met dien verstande, dat belanghebbenden voor de toepassing van de militaire pensioenwetten onder dienstplichtigen worden begrepen.

Artikel 30. 1. Het militair gezag is bevoegd de wettelijke bepalingen omtrent de beperking van de arbeidsduur, de veiligheid en de hygiëne bij de arbeid en het tegengaan van gevaar, schade of hinder, teweeggebracht door inrichtingen, buiten werking te stellen, te wijzigen of aan te vullen.

2. Het militair gezag pleegt bij de uitoefening van zijn bevoegdheid, bedoeld in het voorgaande lid, tevoren voor zover mogelijk overleg met de organen van burgerlijk gezag, die het aangaat.

Artikel 31. Het militair gezag is bevoegd weg te nemen, te beletten, te verrichten of in de vorige toestand te herstellen, dan wel te doen wegnemen, beletten, verrichten, of in de vorige toestand herstellen hetgeen in strijd met een van zijn maatregelen is of wordt gedaan of na-

gelaten. Dit geschiedt op kosten der overtreders, tenzij de overtreding buiten hun schuld plaats vond.

Artikel 32. 1. Onze Minister van Defensie kan bij dwangbevel de ingevolge artikel 31 verschuldigde kosten invorderen.

2. Het dwangbevel wordt op kosten van de schuldenaar bij deurwaarders-exploot betekend en ten uitvoer gelegd op de wijze, bij het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering ten aanzien van vonnissen en authentieke akten voorgeschreven.

3. Binnen dertig dagen na de dagtekening staat verzet tegen het dwangbevel open door dagvaarding van Onze Minister van Defensie.

4. Het verzet schorst de tenuitvoerlegging van het dwangbevel.

§ 2. *Bevoegdheden van organen van burgerlijk gezag*

Artikel 33. 1. Onze Commissaris in de provincie en de burgemeester handelen bij de uitoefening van hun bevoegdheden, betrekking hebbende op de handhaving van de openbare orde, in overeenstemming met de aanwijzingen van Onze Minister van Binnenlandse Zaken.

2. De burgemeester handelt bij de uitoefening van zijn bevoegdheden, betrekking hebbende op de handhaving van de openbare orde, mede in overeenstemming met de aanwijzingen van Onze Commissaris in de provincie.

3. Wanneer de bevoegdheden, bedoeld in de vorige leden, niet mochten zijn uitgeoefend in overeenstemming met de aanwijzingen van Onze genoemde Minister en van Onze Commissaris in de provincie, zijn de genomen maatregelen niettemin verbindend, totdat zij zijn ingetrokken.

4. Ten aanzien van de voorschriften, welke op de voet van dit artikel zijn uitgevaardigd, blijven de leden 2—5 van artikel 220 van de gemeentewet buiten toepassing.

Artikel 34. 1. Onze Minister van Binnenlandse Zaken is, indien en voor zover Wij hem, op voordracht van Onze Minister-President, daartoe machtigen, bevoegd te voorzien in de uitoefening van de bevoegdheden van Onze Commissaris in de provincie en de burgemeester, betrekking hebbende op de handhaving van de openbare orde, door die uitoefening geheel of ten dele aan zich te trekken dan wel daarmee geheel of ten dele een orgaan van burgerlijk gezag te belasten.

2. Indien Onze voornoemde Minister van de bevoegdheid, bedoeld in het vorige lid, gebruik maakt, brengt hij dit terstond ter algemene kennis.

Artikel 35. Onze Minister van Binnenlandse Zaken, Onze Commissaris in de provincie en de burgemeester zijn bevoegd bij een ieder inlichtingen in te winnen.

Artikel 36. Onze Minister van Binnenlandse Zaken is bevoegd de vertoning in het openbaar dan wel in tegenwoordigheid van meer dan vijf en twintig personen van door die Minister aangewezen films voor een door hem te bepalen tijdduur te verbieden.

Artikel 37. 1. Onverminderd het bij andere wetten bepaalde zijn Onze Minister van Binnenlandse Zaken, Onze Commissaris in de pro-

vincie en de burgemeester bevoegd het vertoeven in de open lucht te beperken.

2. Wij geven bij algemene maatregel van bestuur nadere regelen met betrekking tot de uitoefening van de bevoegdheid, bedoeld in het eerste lid.

3. In spoedeisende gevallen kan Onze Minister van Binnenlandse Zaken nadere regelen, als bedoeld in het vorige lid, geven of zodanige reeds bij algemene maatregel van bestuur gegeven regelen wijzigen, aanvullen of buiten werking stellen. De door Onze Minister gegeven voorschriften worden op de wijze, door hem te bepalen, bekend gemaakt.

4. Binnen drie maanden na de vaststelling van voorschriften, als bedoeld in het vorige lid, worden deze door Ons bevestigd. De bevestiging geschiedt in de vorm van vaststelling van de betreffende voorschriften al dan niet gewijzigd, bij algemene maatregel van bestuur.

Artikel 38. Onze Commissaris in de provincie en de burgemeesters oefenen hun bevoegdheden tot het invoeren van bijstand van de Koninklijke Marechaussee of van andere onderdelen van de krijgsmacht niet uit. Indien zij voor de handhaving van de openbare orde de hulp van de Koninklijke Marechaussee of van andere onderdelen van de krijgsmacht nodig hebben, verzoeken zij deze aan het militair gezag.

Artikel 39. 1. Onverminderd het bij andere wetten bepaalde is de burgemeester bevoegd de toegang tot of het gebruik van bepaalde gebouwen, verblijfplaatsen of terreinen voor een bepaalde of onbepaalde tijd te beperken of geheel te verbieden.

2. Onze Minister van Binnenlandse Zaken geeft nadere regelen met betrekking tot de uitoefening van de bevoegdheden, bedoeld in het eerste lid. Deze regelen worden op de wijze, door Onze voornoemde Minister te bepalen, bekend gemaakt.

3. De bevoegdheden, bedoeld in het eerste lid, zullen slechts in overeenstemming met het militair gezag uitgeoefend worden.

Artikel 40. De burgerlijke autoriteiten, met de uitoefening van enige in deze wet genoemde bevoegdheid belast, kunnen doen wegemen, beletten of in de vorige toestand herstellen, hetgeen in strijd met een van hun maatregelen is of wordt gedaan of nagelaten. Dit geschiedt op kosten der overtreders, tenzij de overtreding buiten hun schuld plaats vond.

Artikel 41. De in het vorige artikel bedoelde kosten worden ingevorderd met toepassing van de wetten van 22 mei 1845, *Stb.* 22, en van 1 juni 1850, *Stb.* 26, met dien verstande dat:

a. het in te vorderen bedrag wordt gelijkgesteld met inkomstenbelasting;

b. onder „kohier” wordt verstaan een gewaarmerkt afschrift van de door de autoriteiten, bedoeld in het vorige artikel, aan de schuldenaar gedane kennisgeving, waarbij het bedrag van de kosten is vastgesteld;

c. onder „aanslagbiljet” wordt verstaan een door de ontvanger gewaarmerkt en gedagtekend afschrift van de onder *b* bedoelde kennisgeving;

- d. voor „belastingsschuldige” wordt gelezen: „schuldenaar”;
- e. de door de in het vorig artikel bedoelde autoriteiten vastgestelde vervaltermijnen in de plaats treden van die, genoemd in artikel 8 van de Wet van 22 mei 1845, *Stb.* 22;
- f. de ontvanger voor de toepassing van artikel 20 van laatstgenoemde wet geacht wordt ten deze op te treden namens het bestuur van de belastingen;
- g. de ten uitvoerlegging van het dwangbevel door verzet wordt geschorst.

HOOFDSTUK III

De staat van beleg

Artikel 42. In het gebied, dat in staat van beleg verkeert, gelden de bepalingen van dit en van het vorige hoofdstuk.

§ 1. *Bevoegdheden van het militair gezag*

Artikel 43. 1. De organen van burgerlijk gezag en het in burgerlijke overheidsdienst zijnde personeel zijn verplicht de aanwijzingen van het militair gezag op te volgen.

2. Het bepaalde in het eerste lid geldt niet voor de leden van de Hoge Colleges van Staat, Onze Ministers, of de leden van de rechterlijke macht, met rechtspraak belast.

Artikel 44. 1. Het militair gezag is bevoegd te voorzien in de uitoefening van de bevoegdheden van Onze Commissaris in de provincie, van de burgemeester, of van enig orgaan van burgerlijk gezag, daarmede krachtens artikel 34 door Onze Minister van Binnenlandse Zaken belast, betrekking hebbende op de handhaving van de openbare orde, alsmede van de bevoegdheden van de Procureur-Generaal, fungerend Directeur van Politie, voor zover die niet strekken tot opsporing van strafbare feiten, of tot de tenuitvoerlegging van rechterlijke beslissingen, door die uitoefening geheel of ten dele aan zich te trekken, dan wel daarmede geheel of ten dele organen van burgerlijk gezag of officieren te belasten.

2. De politie en de brandweer treden dan, voor zoveel het militair gezag dit nodig acht, onder de bevelen van hetzelfde dan wel van die organen van burgerlijk gezag of van die officieren.

3. Indien er voor zover het militair gezag de bevoegdheden van de burgemeester, bedoeld in de eerste volzin van artikel 220 van de gemeentewet, aan zich trekt, blijven de leden 2—5 van genoemd artikel buiten toepassing.

Artikel 45. 1. Het militair gezag is bevoegd elk aan de post of aan een andere instelling van vervoer of aan een inrichting van verberichtgeving toevertrouwd stuk of bericht in beslag te nemen, op te nemen, te onderzoeken, achter te houden, geheel of gedeeltelijk te vernietigen, te wijzigen, onleesbaar te maken of te verhinderen, dat het zijn bestemming bereikt.

2. Het militair gezag kan bij verordening de uitoefening van de in

het vorige lid bedoelde bevoegdheid opdragen aan andere organen en omtrent die uitoefening regelen stellen.

Artikel 46. 1. Het militair gezag is bevoegd te beschikken over de inrichtingen der posterijen.

2. Het is bevoegd de wettelijke bepalingen omtrent de postdienst buiten werking te stellen, te wijzigen of aan te vullen.

Artikel 47. Het militair gezag is bevoegd de wettelijke bepalingen omtrent het vervoer en de bezorging van lijken buiten werking te stellen, te wijzigen of aan te vullen.

Artikel 48. 1. Onverminderd het bepaalde in de Wet verplaatsing bevolking is het militair gezag bevoegd gebieden geheel of gedeeltelijk te ontruimen.

2. Het militair gezag is bevoegd zo nodig de wettelijke bepalingen omtrent de verplaatsing van bevolking te wijzigen of aan te vullen.

3. In geval van een zodanige ontruiming is het militair gezag bevoegd te bepalen, dat de officieren, krachtens artikel 28 van de Inkwartieringswet aangewezen door Onze Minister van Defensie, van hun bevoegdheden gebruik maken ten behoeve van de burgerbevolking in die gebieden.

4. Het militair gezag kan bij verordening de uitoefening van de in het eerste lid bedoelde bevoegdheid opdragen aan andere organen, en omtrent die uitoefening regelen stellen.

Artikel 49. Het militair gezag is bevoegd beperkende bepalingen vast te stellen omtrent het vervaardigen, uitgeven, voorhanden hebben, verspreiden, aanplakken, aanbrengen of in de handel brengen van geschriften, opschriften, tekeningen of afbeeldingen. Het kan een en ander ten aanzien van bepaalde geschriften, opschriften, tekeningen of afbeeldingen geheel verbieden.

Artikel 50. 1. Het militair gezag is bevoegd te bepalen, dat geen openbare vergaderingen of bijeenkomsten, geen besloten vergaderingen of bijeenkomsten van meer dan tien personen, of geen optochten zullen worden gehouden, dan met schriftelijke vergunning van het militair gezag.

2. Aan de vergunning kunnen voorwaarden worden verbonden.

3. Elke vergadering, bijeenkomst of optocht gaat, ook indien voor het houden daarvan vergunning is gegeven, op vordering van het militair gezag terstond uiteen.

4. Het militair gezag kan bij verordening de uitoefening van de in de voorgaande leden bedoelde bevoegdheden opdragen aan andere organen, en omtrent die uitoefening regelen stellen.

5. Dit artikel is niet van toepassing op openbare godsdienstoefeningen.

Artikel 51. Het militair gezag is bevoegd niet-militairen op te roepen om deel uit te maken van de krijgsmacht.

2. Zij worden van het tijdstip af, waartegen zij zijn opgeroepen, aangemerkt als militair, behorende tot dat deel van de krijgsmacht, waarbij zij zijn ingedeeld. De oproeping geldt als oproeping voor de werkelijke dienst.

3. Het militair gezag kan bij verordening de uitoefening van de in het eerste lid bedoelde bevoegdheid opdragen aan andere organen en omtrent die uitoefening regelen stellen.

Artikel 52. 1. Onverminderd het bepaalde in de Wet verplaatsing bevolking is het militair gezag bevoegd aan niet-militairen, die voor de verdediging nuttig kunnen zijn, het verlaten van een gebied te verbieden.

2. Het militair gezag is mede bevoegd het wegvoeren van goederen uit een gebied voor te schrijven of te verbieden.

3. Het militair gezag kan bij verordening de uitoefening van de in de voorgaande leden bedoelde bevoegdheden opdragen aan andere organen en omtrent die uitoefening regelen stellen.

Artikel 53. Het militair gezag is bevoegd een ieder aan zijn kleding of zijn lichaam te onderzoeken.

Artikel 54. 1. Het militair gezag is bevoegd alle plaatsen ook tegen de wil van de rechthebbende te betreden en aldaar onderzoek of huiszoeking te verrichten.

2. Het militair gezag kan tot zodanig betreden of tot een zodanig onderzoek of huiszoeking een algemene of bijzondere schriftelijke last geven.

3. Tot het binnentreden in een woning tegen de wil van de bewoner wordt zodanige last alleen verstrekt aan een officier of een opsporingsambtenaar, die zich zo nodig door militairen van lagere rang kunnen doen vergezellen.

4. De officier of opsporingsambtenaar is gehouden van zijn bevindingen een proces-verbaal op te maken en dit in te leveren bij het militair gezag.

5. De wet van 21 juli 1890, *Stb.* 127, blijft buiten toepassing.

Artikel 55. 1. De officieren of opsporingsambtenaren, aangewezen door het militair gezag, zijn bevoegd alle voorwerpen, ten aanzien van welke ernstig vermoeden bestaat, dat zij zullen dienen tot het in gevaar brengen van de uit- of inwendige veiligheid, of uit welke aanwijzingen kunnen worden verkregen omtrent een mogelijk in gevaar brengen van die veiligheid, te onderzoeken of voor het militair gezag onder zich te nemen.

2. Van elk onder zich nemen wordt een proces-verbaal opgemaakt, hetwelk mede de redenen daarvan vermeldt. Dit proces-verbaal wordt binnen tweemaal vier en twintig uren bij het militair gezag ingeleverd en aan belanghebbende in afschrift medegedeeld, voor zover mededeling aan belanghebbende niet strijdig wordt geoordeeld met het belang van de Staat.

Artikel 56. 1. Het militair gezag is bevoegd aan personen, ten aanzien van wie gegrond vermoeden bestaat, dat zij de uit- of inwendige veiligheid in gevaar zullen brengen, te bevelen het in staat van beleg verklaarde gebied te verlaten dan wel te verbieden zich daarheen te begeven of daarin terug te keren.

2. Het militair gezag kan bij verordening de uitoefening van de in

het vorige lid bedoelde bevoegdheid opdragen aan andere organen en omtrent die uitoefening regelen stellen.

3. Onze Minister van Defensie kan aan degene, op wie het bepaalde in het eerste lid is toegepast, een tegemoetkoming toekennen in de kosten van het levensonderhoud van hem en van degenen in wier onderhoud hij voorziet.

4. Indien iemand ingevolge het bepaalde in het eerste lid niet in de plaats zijner inwoning kan verblijven, kan Onze Minister van Defensie hem desverlangd onderdak, verzorging en verpleging voor rekening van den lande verschaffen.

Artikel 57. 1. Het militair gezag is bevoegd iedere persoon, ten aanzien van wie geground vermoeden bestaat, dat hij de uit- of inwendige veiligheid in gevaar zal brengen, in de bewaring van Onze Minister van Justitie, of, indien en zolang dit niet mogelijk is, in militaire bewaring te stellen.

2. Van elke inbewaringstelling wordt proces-verbaal opgemaakt. Dit proces-verbaal, hetwelk mede de redenen van de inbewaringstelling vermeldt, wordt binnen tweemaal vier en twintig uren in afschrift medegedeeld aan Onze Minister van Defensie, aan de Arrondissementsrechtbank van de woonplaats van de in bewaring gestelde en aan de in bewaring gestelde. Indien mededeling van de redenen van de inbewaringstelling aan de in bewaring gestelde strijdig wordt geoordeeld met het belang van de Staat, worden deze redenen in het voor hem bestemde afschrift niet opgenomen.

3. Tegen een inbewaringstelling kunnen schriftelijk bezwaren worden ingediend bij de in het vorige lid bedoelde rechtbank. Indien de in bewaring gestelde zulks bij zijn bezwaarschrift verzoekt, is de rechtbank gehouden hem zo spoedig mogelijk en uiterlijk binnen één maand na de indiening van het bezwaarschrift te horen. De rechtbank kan, ook wanneer geen bezwaarschrift is ingediend, Onze Minister van Defensie uitnodigen haar ter zake alle nodig geachte inlichtingen te verschaffen of te doen verschaffen. Onze Minister van Defensie is bevoegd hierbij mede te delen, dat het openbaar belang zich verzet tegen kennisneming daarvan door anderen dan de rechtbank.

4. Indien tegen een inbewaringstelling een bezwaarschrift is ingediend, brengt de rechtbank haar oordeel daaromtrent zo spoedig mogelijk ter kennis van de in bewaring gestelde en van Onze Minister van Defensie. Na ontvangst van het advies van de rechtbank beslist Onze Minister van Defensie onverwijld op het bezwaarschrift.

5. De rechtbank is te allen tijde bevoegd Onze Minister van Defensie in kennis te stellen van haar oordeel omtrent een inbewaringstelling, waarvan haar overeenkomstig het tweede lid van dit artikel mededeling is gedaan.

6. In het beheer van de goederen van de in bewaring gestelde en in het waarnemen van diens belangen wordt zo nodig voorzien op de wijze, voorgeschreven in de eerste afdeling van de negentiende titel van het eerste boek van het Burgerlijk Wetboek. Te dien einde wordt aan de Officier van Justitie bij de rechtbank van de woonplaats van de in

bewaring gestelde onverwijld kennis gegeven van de inbewaringstelling. Artikel 56, derde lid, is van overeenkomstige toepassing.

7. Onze Minister van Defensie bepaalt in overeenstemming met Onze Minister van Justitie, waar de inbewaringstelling geschiedt.

8. Onverminderd het bepaalde in het vierde lid wordt een in bewaring gestelde in vrijheid gesteld, zodra dit naar het oordeel van het militair gezag mogelijk is.

Artikel 58. Het militair gezag is bevoegd te bepalen, dat een bij de wet toegelaten vrijheidsbeneming ten uitvoer wordt gelegd in andere dan bij of krachtens andere wetten aangewezen plaatsen.

§ 2. *Bevoegdheden van organen van burgerlijk gezag*

Artikel 59. 1. Onverminderd het bij andere wetten bepaalde is de burgemeester bevoegd te bepalen, dat geen openbare vergaderingen of bijeenkomsten, geen besloten vergaderingen of bijeenkomsten van meer dan tien personen, of geen optochten zullen worden gehouden, dan met zijn schriftelijke vergunning.

2. Aan de vergunning kunnen voorwaarden worden verbonden.

3. Elke vergadering, bijeenkomst of optocht gaat, ook indien voor het houden daarvan vergunning is gegeven, op door of namens de burgemeester gedane vordering terstond uiteen.

Artikel 60. 1. Onverminderd het bij andere wetten bepaalde is de burgemeester bevoegd een ieder aan zijn kleding en degene, die de openbare orde verstoort of ten aanzien van wie een gegrond vermoeden bestaat, dat hij zich daaraan schuldig zal maken, ook aan zijn lichaam, te onderzoeken, dan wel door politie- of opsporingsambtenaren te doen onderzoeken.

2. Onze Minister van Binnenlandse Zaken geeft in overeenstemming met Onze Minister van Justitie nadere regelen met betrekking tot de uitoefening van de bevoegdheid, bedoeld in het eerste lid. Deze regelen worden op de wijze door Onze Minister van Binnenlandse Zaken te bepalen, bekend gemaakt.

3. Van de bevoegdheid, gegeven in het eerste lid, wordt geen gebruik gemaakt jegens militairen.

Artikel 61. 1. Onverminderd het bij andere wetten bepaalde is de burgemeester bevoegd alle plaatsen ook tegen de wil van de recht-hebbende te betreden dan wel door politie- of opsporingsambtenaren te doen betreden en aldaar onderzoek of huiszoekingen te verrichten of door die ambtenaren te doen verrichten. Zo nodig verschaffen zij zich toegang met behulp van de sterke arm.

2. Is een zodanige plaats een woning, dan treden de politie- of opsporingsambtenaren tegen de wil van de bewoners niet binnen dan voorzien van een algemene of bijzondere schriftelijke door de burgemeester verstrekte last. Van dit binnentreden wordt een proces-verbaal opge-maakt, hetwelk binnen twee maal vier en twintig uren aan Onze Mi-nister van Binnenlandse Zaken en aan degene in wiens woning is bin-nengetreden in afschrift wordt medegedeeld. In dit proces-verbaal wordt

van het tijdstip van het binnentreden en van het daarmee beoogde doel melding gemaakt.

3. De ambtenaren, bedoeld in het eerste lid, kunnen zich bij het betreden door andere personen doen vergezellen. In het geval, bedoeld in het vorige lid, wordt hiervan melding gemaakt in het proces-verbaal.

4. Onze Minister van Binnenlandse Zaken geeft in overeenstemming met Onze Minister van Justitie nadere regelen met betrekking tot de uitoefening van de bevoegdheid, bedoeld in het eerste lid. Deze regelen worden op de wijze, door Onze Minister van Binnenlandse Zaken te bepalen, bekend gemaakt.

Artikel 62. 1. De autoriteiten, door Onze Minister van Binnenlandse Zaken aangewezen, zijn bevoegd alle voorwerpen, ten aanzien van welke ernstig vermoeden bestaat, dat zij zullen dienen tot verstoring van de openbare orde, of uit welke aanwijzingen kunnen worden verkregen omtrent een mogelijke verstoring van de openbare orde, te onderzoeken, in beslag te nemen, te doen onderzoeken of in beslag te doen nemen, dan wel het gebruik daarvan te beperken of geheel te verbieden.

2. Van elke inbeslagneming wordt een proces-verbaal opgemaakt, hetwelk mede de redenen van inbeslagneming vermeldt. Dit proces-verbaal wordt binnen tweemaal vier en twintig uren aan Onze Minister van Binnenlandse Zaken en aan de belanghebbende in afschrift medegedeeld, voor zover mededeling aan belanghebbende niet strijdig kan worden geoordeeld met het belang van de Staat. Voorts wordt van elke beperking en elk verbod aan Onze voornoemde Minister onverwijld kennis gegeven, onder opgave van de redenen, welke tot deze maatregel hebben geleid.

3. Ten aanzien van elke inbeslagneming, elke beperking of elk verbod kan de belanghebbende een bezwaarschrift indienen bij Onze Minister van Binnenlandse Zaken. Onze Minister beslist hierop ten spoedigste.

4. Onze Minister van Binnenlandse Zaken geeft in overeenstemming met Onze Minister van Justitie nadere regelen met betrekking tot de uitoefening van de bevoegdheid, bedoeld in het eerste lid. Deze regelen worden op de wijze, door Onze Minister van Binnenlandse Zaken te bepalen, bekend gemaakt.

Artikel 63. 1. Onverminderd het bij andere wetten bepaalde zijn Onze Minister van Binnenlandse Zaken, Onze Commissaris in de provincie en de burgemeester bevoegd aan personen, ten aanzien van wie gegrond vermoeden bestaat, dat zij de openbare orde in gevaar zullen brengen, te bevelen een gebied te verlaten, of te verbieden zich daarheen te begeven of daarin terug te keren.

2. Onze Minister van Binnenlandse Zaken kan aan degene, op wie het bepaalde in het eerste lid is toegepast, een tegemoetkoming toekennen in de kosten van het levensonderhoud van hem en van degenen, in wier onderhoud hij voorziet.

3. Indien iemand ingevolge het bepaalde in het eerste lid niet in de plaats zijner inwoning kan verblijven, is Onze Minister van Binnen-

landse Zaken bevoegd hem desverlangd onderdak, verzorging en verpleging voor rekening van den lande te verschaffen.

4. Wij geven bij algemene maatregel van bestuur nadere regelen met betrekking tot de uitoefening van de bevoegdheid, bedoeld in de voorgaande leden.

5. In spoedeisende gevallen kan Onze Minister van Binnenlandse Zaken nadere regelen, als bedoeld in het vorige lid, geven of zodanige reeds bij algemene maatregel van bestuur gegeven regelen wijzigen, aanvullen of buiten werking stellen. De door Onze Minister gegeven voorschriften worden op de wijze, door hem te bepalen, bekend gemaakt.

6. Binnen drie maanden, na de vaststelling van voorschriften, als bedoeld in het vorige lid, worden deze door Ons bevestigd. De bevestiging geschiedt in de vorm van vaststelling van de betreffende voorschriften, al dan niet gewijzigd, bij algemene maatregel van bestuur.

7. Onze Commissaris in de provincie en de burgemeester oefenen de bevoegdheden, gegeven in dit artikel, slechts uit in overeenstemming met het militair gezag.

HOOFDSTUK IV

Schadeloosstelling

Artikel 64. Indien door toepassing van een der artikelen 20, 21 en 22 schade is geleden zal de rechthebbende schadeloosgesteld worden volgens bij algemene maatregel van bestuur te stellen regelen, tenzij bij wet of overeenkomst anders is of wordt bepaald.

2. Hetzelfde geschiedt, indien wordt aangetoond, dat wapenen, munitie of ontplofbare stoffen, ingeleverd op bevel krachtens artikel 27, eerste lid, niet aan de rechthebbende worden teruggegeven in de toestand, waarin zij bij inlevering verkeerden.

3. Onder rechthebbende in de zin van dit artikel wordt verstaan de eigenaar, de zakelijk gerechtigde, de pachter, de huurder en de huurkoper van het goed.

Artikel 65. 1. Indien een goed in eigendom is gevorderd, gaat de eigendom over op het tijdstip waarop aan de vordering is voldaan.

2. De eigendom gaat over vrij van alle lasten en rechten daarop rustende, alleen erfdienstbaarheden kunnen op het goed gevestigd blijven, doch niet dan met goedkeuring door of vanwege het militair gezag. Dijk- en soortgelijke lasten en alle belastingen, hoegenaamd, waarmede het gevorderde goed is bezwaard of die daarvan worden betaald, gaan van de dag van de eigendomsovergang over op de Staat.

3. In alle gevallen waarin ten gevolge van een vordering krachtens deze wet de eigendom is overgegaan van goederen, te welker aanzien ingevolge enig wettelijk voorschrift inschrijving in de openbare registers is vereist, zal het militair gezag voor inschrijving van die overgang in de daarvoor bestaande registers zorg dragen.

4. De op het ogenblik van de eigendomsovergang op het gevorder-

de goed rustende hypothecaire inschrijvingen worden ambtshalve doorgehaald.

Artikel 66. 1. Tot het verkrijgen van schadeloosstelling als bedoeld in artikel 64 moet de rechthebbende een aanvraag indienen bij Onze Minister van Defensie.

2. Deze aanvraag dient te geschieden:

a. in het geval, dat de kennisgeving is gedaan, als bedoeld in artikel 22, tweede lid, binnen zes maanden na die kennisgeving;

b. in het geval, dat wapenen, munitie en ontplofbare stoffen, ingeleverd ingevolge artikel 27, worden teruggegeven binnen zes maanden na deze teruggave;

c. in alle overige gevallen binnen zes maanden na het tijdstip, waarop de artikelen 20, 21, 22 en 27 ophouden te gelden.

Artikel 67. 1. Zo spoedig mogelijk na ontvangst van de aanvraag doch binnen zes maanden biedt Onze Minister van Defensie een voorstel tot schadeloosstelling aan of bericht, dat er naar zijn oordeel geen termen voor schadeloosstelling aanwezig zijn.

2. Is binnen de genoemde termijn geen voorstel of bericht door de rechthebbende ontvangen of stemt hij niet met dit voorstel of bericht in, dan kan hij de kantonrechter vragen de schadeloosstelling vast te stellen.

Artikel 68. 1. De bepalingen, voor burgerlijke twistgedingen geldende, zijn op de twistgedingen, bedoeld in artikel 67, tweede lid van toepassing, voor zover daarvan in de volgende leden niet wordt afgeweken.

2. Alle rechtsvorderingen tot vergoeding van schade in artikel 67, tweede lid, bedoeld, staan ter kennisneming van de kantonrechter.

3. De vordering moet worden gedaan binnen drie maanden na het verstrijken van de in artikel 67, eerste lid, genoemde termijn.

4. De vordering wordt aanhangig gemaakt door de indiening in tweevoud van een met redenen omkleed verzoekschrift. De griffier zendt een exemplaar van het verzoekschrift binnen een week na ontvangst aan Onze Minister van Defensie. Onze genoemde Minister kan aan de rechter een verzoekschrift in tweevoud overleggen. De griffier zendt een exemplaar van het verzoekschrift onverwijld aan de verzoeker.

5. Indien, hetzij in het verzoekschrift, hetzij in het verzoekschrift, hetzij in enig geschrift, binnen één week na verzending van een exemplaar van het verzoekschrift aan de verzoeker, is verzocht de zaak mondeling te mogen toelichten, of wel de rechter mondelinge toelichting nodig acht, worden de verzoeker en de door Onze Minister in diens verzoekschrift aangewezen persoon tot dat einde door de griffier opgeroepen.

6. De kosten komen ten laste van den lande tenzij de rechter in de omstandigheden van het geding termen vindt om de kosten geheel of voor een deel te compenseren, behoudens dat de kosten geheel door de verzoeker worden gedragen, indien hem niet meer wordt toegevoegd dan door Onze Minister werd aangeboden.

Artikel 69. Indien overschrijding van de termijnen, vermeld in de artikelen 66 en 68, derde lid, de rechthebbende redelijkerwijze niet kan worden aangerekend, wordt, indien het een aanvraag betreft, als bedoeld in artikel 66, ten aanzien van het verzoekschrift en, indien het betreft vorderingen, als bedoeld in artikel 67, tweede lid, ten aanzien van die vorderingen gehandeld als waren de termijnen niet overschreden.

HOOFDSTUK V

Strafbepalingen

Artikel 70. 1. Overtreding van het bepaalde krachtens een der artikelen 21, 23, 24, 25, 27, eerste lid, 29, 36, 37, 39, 48, 49, 50, 52, 56, eerste lid en 59 wordt gestraft met hechtenis van ten hoogste zes maanden of geldboete van ten hoogste vijfduizend gulden.

2. Het feit is een overtreding.

Artikel 71. 1. Opzettelijke overtreding van het bepaalde bij artikel 43 of krachtens artikel 49 wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste vier jaren.

2. Het feit is een misdrijf.

Artikel 72. Indien het militair gezag ingevolge een der artikelen 26, 27, tweede lid, 28, 30, 46, 47 en 48 een wettelijke regeling wijzigt of aanvult, kan het de overtreding van de bij die wijziging of aanvulling gegeven voorschriften strafbaar stellen. De bedreigde straf kan niet zwaarder zijn dan 6 maanden hechtenis of geldboete van ten hoogste vijfduizend gulden, behalve indien met toepassing van artikel 27, tweede lid, de wettelijke bepalingen ten aanzien van de in het eerste lid van artikel 27 bedoelde goederen zijn aangevuld of gewijzigd. In dat geval kan ook gevangenisstraf doch niet hoger dan 6 jaren worden bedreigd. De feiten die met gevangenisstraf worden bedreigd zijn misdrijven, de andere feiten zijn overtredingen.

Artikel 73. Indien de misdrijven, bedoeld bij de artikelen 131, 132, 138, 139, 141, 143, 179—182, 184, 186 en 187 van het Wetboek van Strafrecht, worden begaan in een gebied dat in staat van oorlog of in staat van beleg verkeert, kunnen de bij die artikelen gestelde straffen met een derde worden verhoogd.

Artikel 74. Behalve de bij artikel 141 van het Wetboek van Strafvordering genoemde ambtenaren, zijn met de opsporing van strafbare feiten, begaan in een gebied dat in staat van oorlog of in staat van beleg verkeert, belast de door het militair gezag aangewezen en daartoe beëdigde personen.

Artikel 75. In de gevallen, bedoeld in artikel 64, eerste lid, van het Wetboek van Strafvordering, is in een gebied dat in staat van oorlog of in staat van beleg verkeert, voorlopige hechtenis toegelaten ten aanzien van overtredingen van bepalingen bij of krachtens deze wet vastgesteld, alsmede voor alle misdrijven.

HOOFDSTUK VI

Slotbepalingen

Artikel 76. De invorderingen, bedoeld in de artikelen 32 en 41, kunnen ook geschieden na afloop van de staat van oorlog of de staat van beleg.

Artikel 77. Onder maatregel wordt in deze wet begrepen een voorschift of een beslissing, dan wel de buitenwerkingstelling van een zodanige maatregel of een daarin aangebrachte wijziging of aanvulling.

Artikel 78. Deze wet kan worden aangehaald als „Oorlogswet voor Nederland”.

Artikel 79. De wet van 23 mei 1899, *Stb.* 128 wordt ingetrokken.

Artikel 80. Deze wet treedt in werking op een nader door Ons te bepalen tijdstip.

Lasten en bevelen, dat deze in het *Staatsblad* zal worden geplaatst en dat alle Ministeriële Departementen, Autoriteiten, Colleges en Ambtenaren, wie zulks aangaat, aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

Gegeven

*De Minister-President, De Minister van Binnenlandse Zaken,
Minister van Algemene Zaken, De Minister van Justitie,
De Vice-Minister-President, De Minister van Financiën,
De Minister van Defensie,*

**Aanpassing van de bestaande wetgeving aan de
Oorlogswet voor Nederland**

Nr. 17

GEWIJZIGD ONTWERP VAN WET

WIJ JULIANA, BIJ DE GRATIE GODS KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Allen, die deze zullen zien of horen lezen, saluut! doen te weten:

Alzo Wij in overweging genomen hebben, dat het noodzakelijk is de bestaande wetgeving aan te passen aan de Oorlogswet voor Nederland.

Zo is het, dat Wij, de Raad van State gehoord, en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Artikel I

In de Wet buitengewone bevoegdheden burgerlijk gezag worden de volgende wijzigingen aangebracht:

A. Artikel 5 wordt gelezen als volgt:

„Bij de aanvang van de toestand van verhoogde waakzaamheid eindigt in het betrokken gebied de burgerlijke uitzonderingstoestand, de staat van oorlog of de staat van beleg en vervallen de ingevolge deze wet of de Oorlogswet voor Nederland geldende maatregelen.”

B. Artikel 6 vervalt.

C. Artikel 7 wordt gelezen als volgt:

„Bij de aanvang van de burgerlijke uitzonderingstoestand eindigt in het betrokken gebied de toestand van verhoogde waakzaamheid, de staat van oorlog of de staat van beleg, doch blijven de ingevolge deze wet of de Oorlogswet voor Nederland geldende maatregelen gedurende ten hoogste dertig dagen in stand. Een maatregel van het militair gezag wordt alsdan beschouwd als maatregel van het ingevolge de burgerlijke uitzonderingstoestand bevoegde gezag. Is er geen ingevolge de burgerlijke uitzonderingstoestand bevoegd gezag, dan vervalt de maatregel aanstonds.”

D. Artikel 8 wordt gelezen als volgt:

Behalve door de overgang naar een andere buitengewone rechtstoestand, eindigen de toestand van verhoogde waakzaamheid en de burgerlijke uitzonderingstoestand, wanneer Wij, met overeenkomstige toepassing van artikel 2, de normale rechtstoestand herstellen. Alsdan vervallen de ingevolge deze wet geldende maatregelen.

E. In artikel 10, derde lid, wordt in plaats van „voorschriften, beslissingen of maatregelen gegeven of genomen” gelezen: maatregelen, genomen.

F. In artikel 10, derde lid, vervallen de woorden: geschorst, vernietigd of.

G. In artikel 26, eerste lid, wordt in plaats van „voorschriften, beslissingen of maatregelen” gelezen: maatregelen.

H. In artikel 26, tweede lid, onder *b* en *e*, wordt in plaats van „artikel” gelezen: lid.

I. Na artikel 32 wordt een nieuw artikel 32*a* gevoegd luidende:

„Onder maatregel wordt in deze wet begrepen een voorschrift, een beslissing alsmede de buitenwerkingstelling van een zodanige maatregel of een daarin aangebrachte wijziging of aanvulling.”

J. In de artikelen 1, 3, 10, eerste en tweede lid, 13, eerste lid, onder *b*, 15, eerste lid, 21, eerste lid, 23, eerste lid en 24, eerste lid van de Wet buitengewone bevoegdheden burgerlijk gezag worden de woorden „openbare orde, rust of veiligheid” vervangen door: openbare orde.

Artikel II

In het Burgerlijk Wetboek worden de volgende wijzigingen aangebracht:

A. Na artikel 34 wordt ingevoegd een artikel 34*a*, luidende:

Artikel 34*a*. Wanneer ten gevolge van een verbod van verkeer of ten gevolge van rampen, gevechtshandelingen, besmettelijke ziekten of andere buitengewone omstandigheden de in de voorgaande artikelen van deze afdeling aangewezen ambtenaar van de burgerlijke stand ontbreekt, niet bereikbaar is, of verhinderd wordt een akte overeenkom-

stig de bepalingen van dit wetboek in de registers op te nemen, geschieden het opmaken en de inschrijving van de akte overeenkomstig bij algemene maatregel van bestuur te stellen regelen.

B. Na artikel 52 wordt ingevoegd een nieuw artikel 53, luidende:

Artikel 53. Wanneer ten gevolge van een verbod van verkeer of ten gevolge van rampen, gevechtshandelingen, besmettelijke ziekten of andere buitengewone omstandigheden de in de voorgaande artikelen van deze afdeling aangewezen ambtenaar van de burgerlijke stand ontbreekt, niet bereikbaar is, of verhinderd wordt een akte overeenkomstig de bepalingen van dit wetboek in de registers op te nemen, geschieden het opmaken en de inschrijving van de akte overeenkomstig bij algemene maatregel van bestuur te stellen regelen.

Artikel III

In het Wetboek van Strafvordering wordt de volgende wijziging aangebracht:

Na artikel 561 wordt ingevoegd een artikel 561*a*, luidende:

„Indien de staat van beleg is afgekondigd kan de Koning bepalen, dat de beslissingen van bepaalde gerechtshoven, arrondissementsrechtbanken of kantongerechten, niettegenstaande de artikelen 557—560, ten uitvoer kunnen worden gelegd. Zodra de uitvoering van een beslissing een aanvang heeft genomen, vervallen de gewone rechtsmiddelen.”

Artikel IV

Het tweede lid van artikel 1 van de wet van 10 januari 1920, *Stb.* 11, wordt als volgt gelezen:

De voorschriften bij of krachtens de artikelen 2 tot en met 8 dezer wet gegeven, alsmede de ingevolge die voorschriften genomen maatregelen kunnen, zolang en voor zoveel gebieden in staat van oorlog of in staat van beleg verkeren, door het militair gezag worden geschorst en gewijzigd.

Artikel V

In de Politiewet (*Stb.* 1957, 244) wordt de volgende wijziging aangebracht:

Artikel 48*a* wordt gelezen als volgt:

1. In geval van oorlog, oorlogsgevaar, daaraan verwante of daarmee verband houdende buitengewone omstandigheden, kunnen Onze Ministers van Justitie en van Binnenlandse Zaken bepalen, dat de artikelen 44—46, 47, derde lid en 48, tweede lid, dan wel een of meer van die artikelen, voor het gehele land of voor een gedeelte daarvan buiten werking treden.

2. Onze voornoemde Ministers treffen de nodige voorzieningen met betrekking tot de bijstand van de politie voor het geval, dat voor het gehele land of een gedeelte daarvan de artikelen 44—46 buiten werking worden gesteld.

3. Voorzover deze voorzieningen betrekking zullen hebben op bijstand van de politie gedurende de staat van oorlog en de staat van

beleg, geschiedt het treffen van deze voorzieningen in overeenstemming met Onze Minister van Defensie.

Artikel VI

Deze wet treedt in werking tegelijk met de Oorlogswet voor Nederland.

Lasten en bevelen, dat deze in het *Staatsblad* zal worden geplaatst, en dat alle Ministeriële Departementen, Autoriteiten, Colleges en Ambtenaren, wie zulks aangaat, aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

Gegeven

*De Minister van Defensie,
De Minister van Binnenlandse Zaken,
De Minister van Justitie,*

Nieuwe regelen met betrekking tot de staat van oorlog en de staat van beleg in Nederland

(Oorlogswet voor Nederland)

Nr. 18

Amendement van mejuffrouw Schilthuis c.s.

Ingezonden 29 april 1964

Ondergetekenden hebben de eer het volgende amendement in te dienen:

Het laatste lid van de **artikelen 50** en **59** wordt gelezen als volgt:

Dit artikel is niet van toepassing op openbare godsdienstoefeningen en op vergaderingen van organen van burgerlijk gezag.

SCHILTHUIS
SINGER-DEKKER
BLOM
OELE
R. LAAN.

Nieuwe regelen met betrekking tot de staat van oorlog en de staat van beleg in Nederland (Oorlogswet voor Nederland);

Aanpassing van de bestaande wetgeving aan de Oorlogswet voor Nederland (4108).

Openbare beraadslaging in de Tweede Kamer der Staten-Generaal

De algemene beraadslaging over beide wetsontwerpen wordt geopend.

De heer **Couzy** (V.V.D.): Mijnheer de Voorzitter! Ongeveer $8\frac{1}{2}$ jaar nadat het onderhavige wetsontwerp is ingediend — de datum van indiening is 22 september 1955 — kan tot de openbare behandeling van deze zo belangrijke wetgeving worden overgegaan. Hoewel telkenmale bij de begrotingsbehandeling voor de civiele verdediging op een verschijnen der memorie van antwoord is aangedrongen, heeft de beantwoording van het op 16 februari 1956 vastgestelde voorlopig verslag eerst op 22 maart 1963 plaatsgevonden.

Nu begrijp ik volkomen, dat de in dat voorlopig verslag gestelde vragen een uitgebreid en diepgaand overleg met de regeringen van Suriname en de Nederlandse Antillen noodzakelijk hebben gemaakt. Maar ik vraag mij toch af of dat overleg zo moeizaam is geweest, dat het meer dan zes jaren heeft gevegd. Of zijn er ook andere redenen geweest, die ertoe hebben geleid, dat eerst het vierde na de indiening van het wetsontwerp optredende kabinet tot voortgang van de behandeling is kunnen komen? Ik zou die dan gaarne vernemen. Intussen zijn sinds de indiening van het wetsontwerp daarin talloze wijzigingen aangebracht; wijzigingen, die verduidelijkingen en even zovele verbeteringen inhouden. Evenwel is bij het indertijd uitgebracht voorlopig verslag geen aandacht besteed aan enkele zaken, die reeds bij de parlementaire behandeling van de nog van kracht zijnde Oorlogswet — die van 23 mei 1899 — de nodige bezwaren hebben opgeroepen. Ik doel daarbij op artikel 51 van het ontwerp-Oorlogswet en artikel III van de aanpassingswet.

Ingevolge het eerste lid van artikel 51 is het militair gezag bevoegd niet-militairen op te roepen om deel uit te maken van de krijgsmacht, terwijl het tweede lid bepaalt, dat zij van het tijdstip af, waartegen zij zijn opgeroepen, worden aangemerkt als militair.

Hoewel de redactie zakelijk overeenkomt met die van artikel 36 van de nog van kracht zijnde Oorlogswet, verdient het aanbeveling de woorden „aangemerkt als militair” aan te vullen met de woorden „ook in de zin van het Wetboek van Militair Strafrecht, de Wet op de Krijgstucht en de Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht”.

Wat toch is het geval? Al heeft de term „militair” een algemene, voor ieder duidelijke betekenis, in het Wetboek van Militair Strafrecht mag die term niet in die algemene, ruime betekenis worden gehanteerd. Dat wetboek toch beperkt het begrip „militair in de zin van dit wetboek” in de artikelen 60 en volgende. Dezelfde betekenis geldt voor de Wet op de Krijgstucht en voor de Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht, welke laatste o.m. nog van actuele betekenis is, omdat zij de rechtsmacht van de militaire rechter regelt. Ik verwijs hiervoor naar artikel 72 van de Wet op de Krijgstucht en artikel 114 van de Invoeringswet. Nu is het op zijn minst genomen aan twijfel onderhevig of zonder nadere toelichting het woord „militair” in de nieuw ontworpen wet wel dezelfde betekenis heeft als in die drie genoemde wetten, waarin de gelijkheid van betekenis door speciaal opgenomen „schakel”-artikelen is verzekerd.

Daar hierbij grote belangen op het spel kunnen staan, behoort deze

twijfel te worden weggenomen, hetgeen trouwens — zoals gezegd — op zeer eenvoudige wijze kan geschieden.

In plaats van op de door mij gestelde eenvoudige wijze zou het bezwaar ook kunnen worden ondervangen door het opnemen van een desbetreffende bepaling in de betekenissentitel van het Wetboek van Militair Strafrecht.

Mijnheer de Voorzitter! Ik hoor mij al tegenwerpen, dat er toch niets verandert t.o.v. artikel 36 van de huidige Oorlogswet. Ik meen echter van wel. Inderdaad legt de tekst van dit artikel 36 geen rechtstreeks verband met het Wetboek van Militair Strafrecht. Maar dat hier het woord „militair” zonder meer reeds betekent „militair in de zin van het militair straf- en tuchtrecht” volgt uit het opnemen van die tekst van artikel 36 huidige wet bij artikel 68 van de Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht. M.a.w.: artikel 36 van de nog geldende Oorlogswet, in zijn huidige vorm vastgesteld bij artikel 68 Invoeringswet, kan meeprofiteren van het schakelartikel 114 van de Invoeringswet. Aangezien echter het nieuwe ontwerp van wet terecht geen verbinding heeft met meergenoemde Invoeringswet — en ook niet behoort te krijgen — vervalt dan ook de werking via artikel 114 van de Invoeringswet. Ik ben dan ook van mening, dat dientengevolge op andere wijze buiten twijfel behoort te worden gesteld, dat het artikel 51 in het ontwerp doelt op militairen „in de zin van” of „mede in de zin van het militaire straf- en tuchtrecht”. Bovendien acht ik het gewenst duidelijk vast te stellen, wanneer die militaire status van die opgeroepen burgers een einde zal nemen, want dit kan natuurlijk ook vóór de opheffing van de staat van beleg.

Mijnheer de Voorzitter! Het tweede onderwerp, waarvoor ik de aandacht wil vragen, ligt op geheel ander terrein.

Er kunnen zich omstandigheden voordoen onder welke de burgerlijke strafrechter niet op de normale wijze kan fungeren, terwijl toch juist dan de bestraffing van misdragingen niet mag stagneren.

Die rechter kan door oorlogshandelingen zelf geheel worden uitgeschakeld, dan wel door verbreking of bedreiging der verbindingen geheel of ten dele onbereikbaar worden, zodat bij hem geen zaken uit bepaalde delen van zijn ressort aanhangig kunnen worden gemaakt.

Wat betreft de rechtspraak in eerste aanleg wordt thans nog in een dergelijke toestand voorzien door artikel 78, onder 1°, van de Invoeringswet militair straf- en tuchtrecht, bepalende, dat de militaire rechter o.a. kennis neemt: in geval van oorlog van de strafbare feiten in een in staat van beleg verklaard gedeelte van het grondgebied des rijks, wanneer de burgerlijke strafrechter, die volgens de wet in eerste instantie had moeten rechtspreken, niet in staat is daarvan kennis te nemen.

Voor de burgerlijke strafrechtspraak in hoger beroep en in cassatie is de oplossing niet gezocht in de inschakeling van de militaire rechter, zodat deze niet is ondergebracht in het militair strafrecht, maar in de nog vigerende Oorlogswet. Niettemin bestaat er een zekere overeenkomst. Artikel 40 van deze laatste wet bepaalt:

„In geval van oorlog vervalt in de gedeelten van het grondgebied, welke in staat van beleg zijn verklaard, het recht van beroep en cassatie in burgerlijke strafzaken, wanneer de bij de wet aangewezen burgerlijke rechter van beroep of cassatie niet in staat is daarvan kennis te nemen.”.

In beide gevallen zijn dus drie voorwaarden vereist om deze ingrijpende bepalingen van kracht te doen zijn, namelijk:

a. Het betrokken gedeelte van het grondgebied moet in staat van beleg zijn verklaard.

b. Er moet werkelijk oorlog zijn.

c. De door de wet aangenomen normale rechter moet niet in staat zijn van de zaak kennis te nemen.

Volgens de memorie van toelichting op artikel III van de aanpassingswet zou artikel 40 van de huidige Oorlogswet niet geheel voldoen aan de eisen der rechtszekerheid, omdat over de vraag of een rechter van beroep of cassatie kennis kan nemen, zeer gemakkelijk twijfel kan bestaan. Inderdaad is niet bepaald wie zal hebben uit te maken of de toestand zodanig is, dat beroep en cassatie moeten vervallen. Op die gronden wordt de regeling van deze materie overgebracht naar het Wetboek van Strafvordering, waarbij in het ontwerp-Oorlogswet geen pendant is opgenomen voor artikel 40 van de huidige wet. Artikel III van de aanpassingswet bevat het opnemen van een nieuw artikel 561a in het Wetboek van Strafvordering, luidende:

„Indien de staat van beleg is afgekondigd, kan de Koning bepalen, dat de beslissingen van bepaalde gerechtshoven, arrondissementsrechtbanken of kantongerechten, niettegenstaande de artikelen 557-560, ten uitvoer worden gelegd. Zodra de uitvoering van een beslissing een aanvang heeft genomen, vervallen de gewone rechtsmiddelen.”.

Hiermede zouden twee van de drie zoëven genoemde voorwaarden voor het intreden van de bijzondere toestand komen te vervallen. Een vergelijking van de voorgestelde regeling met de bestaande doet n. l. zien, dat

a. niet wordt vereist het aanwezig zijn van geval van oorlog;

b. niet wordt vereist, dat de rechter van beroep of cassatie buiten staat is, van die zaken kennis te nemen;

c. niet wordt vereist, dat de staat van beleg in het ressort van de betrokken lagere rechter moet zijn verklaard, zodat de Kroon dus, strikt genomen, reeds kan optreden, „indien de staat van beleg is afgekondigd”, dus ook wanneer die bijzondere rechtstoestand slechts in een ander gedeelte van Nederland geldt;

d. niet zonder meer het recht van beroep en cassatie vervalt, doch na desbetreffend Koninklijk besluit het openbaar ministerie tot ten uitvoer leggen van de rechterlijke beslissingen kan overgaan, en als het dat doet, de gewone rechtsmiddelen in die zaak vervallen. De voorgestelde regeling laat dus grote vrijheid aan de Kroon en het openbaar ministerie. Nu zal het laatste, bij het gebruik maken van artikel 561a Wetboek van Strafvordering, wel bevelen ontvangen over het ten uit-

voer leggen, maar volgens de letter blijft het openbaar ministerie vrij niet of niet direct daartoe over te gaan, waarbij dan de vraag rijst wat met appel en cassatie zal geschieden.

Wij dienen ervan uit te gaan, dat de Kroon met de nodige behoedzaamheid zal gebruik maken van de in artikel 561a Wetboek van Strafvordering neer te leggen bevoegdheid. Doch nu deze regeling wordt aanbevolen, omdat de bestaande niet geheel zou voldoen aan de eisen der rechtszekerheid, vraag ik mij af, of het ontwerp-artikel niet à te ruim is geredigeerd.

Daarnaast betwijfel ik ten aanzien van de praktische uitvoerbaarheid, of de Kroon wel onder alle omstandigheden de aangewezen instantie is om zich een oordeel te vormen over een zeer feitelijke, plaatselijke toestand in een periode van onrust en gevaar voor het gehele land.

De rechtspraak in eerste aanleg, gegrond op artikel 78, onder 1°, van de Invoeringswet Militair Straf- en Tucht recht, is in het voor ons liggend ontwerp niet nader geregeld. Evenwel geldt het bezwaar, in de memorie van toelichting aangevoerd tegen artikel 40 van de huidige Oorlogswet, evenzeer voor genoemd artikel 78.

Het onttrekken van een verdachte aan zijn bevoegde rechter en zijn onderwerping aan de rechtsmacht van de uitzonderingsrechter is van niet minder gewicht dan het vervallen van het recht van hoger beroep en cassatie.

De bewindslieden hebben dit ook aangevoeld, want in wetsontwerp 7233 (Noodwet rechtspleging) is te dien aanzien artikel 16 ontworpen, waarin de Minister van Justitie is aangewezen als de autoriteit, die kan verklaren, dat het optreden van de gewone rechter onmogelijk is geworden. Nu is het mij niet duidelijk, waarom hiervoor een andere regeling is gekozen dan voor het vervallen van het recht van beroep en cassatie. Bovendien acht ik het logischer, dat uitvoeringsbepalingen voor het geval, waarop artikel 78, onder 1°, Invoeringswet Wetboek van Militair Strafrecht doelt — welke ook dienen in te houden de omvang van de bemoeienis der militaire justitie, ook over burgerlijke strafzaken — worden opgenomen in de Oorlogswet.

Ook een regeling voor het recht in een uitzonderingstoestand dient niet summier te worden gehouden. Onvoorziene vraagstukken zullen zich dan al genoeg voordoen, doch de voorzienbare moeten in normale tijden worden onderkend en geregeld.

Mijnheer de Voorzitter! Nog een enkele opmerking over het hoger beroep in gevallen, waarvoor meergenoemd artikel 78, onder 1°, (Invoeringswet) is geschreven.

Tot deze Invoeringswet van kracht werd, luidde het laatste lid van artikel 40 der huidige Oorlogswet:

„Wanneer voor de berechting van een strafbaar feit de burgerlijke strafrechter, die volgens de wet in eerste instantie had moeten rechtspreken, niet in staat is daarvan kennis te nemen, wordt over dat feit in hoogste instantie rechtgesproken door de krijgsraad.”

Door deze bepaling stond onomstotelijk vast, dat door de militaire rechter overgenomen zaken niet vatbaar zijn voor hoger beroep.

Bij het overbrengen van deze regeling naar de Invoeringswet Wetboek van Militair Strafrecht is de bepaling, dat de krijgsraad in hoogste — dus enige — instantie zou rechtspreken, komen te vervallen. Nu is het duidelijk, dat de militaire rechter, bedoeld in artikel 78, onder 1°, slechts de krijgsraad zal kunnen zijn. Daarbij moet in de eerste plaats worden gedacht aan de gewone krijgsraden in de militaire arrondissementen. Het gaat toch om rechtspraak binnen de grenzen van het Rijk in Europa. Daar toch alleen kan de staat van beleg heersen en werken de burgerlijke rechtsorganen. Nu zijn ingevolge de kortgeleden aangevaarde en nog in te voeren wetswijzigingen de vonnissen van alle krijgsraden vatbaar voor hoger beroep. Slechts bij een besluit van de Kroon kan het recht van hoger beroep worden beperkt of uitgesloten voor vonnissen, gewezen door krijgsraden, optredende onder feitelijke oorlogsomstandigheden.

Hieruit vloeit voort, dat ook bij van de burgerrechter overgenomen zaken de vonnissen van de niet onder feitelijke oorlogsomstandigheden optredende krijgsraden steeds vatbaar zijn voor hoger beroep.

De in ontwerp-artikel 561a Wetboek van Strafvordering voorgestelde regeling kan evenwel geen invloed uitoefenen op de werkzaamheden van de militaire rechter. Zij heeft toch slechts betrekking op reeds genomen beslissingen van de burgerlijke rechter. Het is dus mogelijk, dat de Kroon eerst beslist voor een bepaalde burgerlijke rechter overeenkomstig het meergenoemde ontwerp-artikel 561a, terwijl daarna, wanneer die rechter niet meer kan fungeren, de behandeling van diens zaken wordt overgenomen door de militaire rechter, bij wie dan weer het recht van hoger beroep wel bestaat.

Ook wanneer wij ervan uitgaan, dat de Kroon de nodige aandacht zal schenken aan de onderlinge samenhang van zijn besluiten, dienen we niet uit het oog te verliezen, dat de Kroon de bevoegdheid mist het hoger beroep van de vonnissen van een niet onder feitelijke oorlogsomstandigheden optredende krijgsraad te beperken of uit te sluiten.

Het is toch zaak, dat de verschillende bepalingen, in welke wet zij ook zijn geregeld, een zo goed mogelijk sluitend geheel vormen. Zoals ik reeds eerder heb gezegd, zullen zich in de omstandigheden, waarvoor de uitzonderingstoestand geldt, al genoeg onvoorziene vraagstukken voordoen, zodat een nauwkeurige regeling van voorzienbare mogelijkheden in de tijd, dat zulks nog mogelijk is, dient te worden getroffen.

De heer **Moorman** (K.V.P.): Mijnheer de Voorzitter! de geachte spreker, die mij voorafging, heeft al gewezen op het feit, dat wij in deze 20ste eeuw zeer snel leven. Dat blijkt ook al uit het feit, dat tussen de aanbidding van dit wetsontwerp, dat herziening beoogt van de oude Oorlogswet van 1899, en de behandeling ervan in deze Kamer 9 jaar liggen. De drie oorspronkelijke ondertekenaars van het wetsontwerp hebben de politieke arena — een enkele zelfs dit aardse tranendal — reeds lang verlaten. Van de 11 ondertekenaars van het voorlopig ver-

slag, waaronder namen, die decennia lang een sieraad voor de presentielijst van deze Kamer waren, is er één, de geachte afgevaardigde de heer Van Dis, nog in ons midden. De geachte afgevaardigde fungeerde ten tijde van de vaststelling van het voorlopig verslag als de plaatsvervanger van de heer Welter, die toen door ziekte verhinderd was aan de kamerwerkzaamheden deel te nemen. Een hartverwarmende noot bij al dit heengaan is dus, dat de vervanging van één der prominentste leden van de K.V.P.-fractie door een ook prominent lid van de S.G.P. erop wijst, dat K.V.P. en S.G.P. reeds in 1956 elkaar zo dicht genaderd waren, dat mijn fractie zonder bezwaar haar politieke zaken door de S.G.P. kon laten waarnemen.

Vele kabinetten zijn inmiddels gekomen en weer gegaan. Van de zes ondertekenaars van de memorie van antwoord, zeven jaar later, is alleen de heer Toxopeus nog in functie. De Grondwet is inmiddels twee keer gewijzigd. Gelukkig heeft artikel 202 van de Grondwet, ter uitvoering waarvan de Oorlogswet moet dienen, geen wijziging ondergaan, qua nummer en inhoud. Gelukkig is dit ook zo met artikel 203 van de Grondwet, dat in de over bijna een decennium gespreide stukken herhaaldelijk wordt aangehaald. Het zou anders nog moeilijker zijn geweest zonder kleerscheuren uit de veelheid van stukken en uit de talloze wijzigingen te komen.

De vraag waarom er zeven jaar tussen het voorlopig verslag en de memorie van antwoord moesten liggen, beantwoordde de toenmalige regering met de mededeling, dat men in het overleg tussen de Nederlandse regering en de regeringen van Suriname en de Nederlandse Antillen niet uit het probleem kon komen: Rijkswet of gewone wet. Volgt men echter het verdere betoog van de Regering, dat uitgaat van het gestelde in de artikelen 34 en 14 sub 3 van het Statuut, dan kan men slechts met moeite een lichte verwondering bedwingen, dat dit alleen de oorzaak was en dat het zeven jaar moest duren voordat het koninkrijksoverleg tot de conclusie, gewone wet overeenkomstig artikel 14 sub 3 van het Statuut, leidde.

Sommige staatsrechtelijke koninkrijksappelen komen blijkbaar maar heel langzaam tot rijpheid. Dit is er dan één van. Met de gronden, waarop de conclusie van de Regering berust, zijn wij het overigens eens, zoals wij het ook eens zijn met de mededeling der Regering, dat er door de aanneming van deze gewone wet

„niet een oorlogswet tot stand komt, geldende voor het gehele Koninkrijk en aldus de gelijkheid van de landen tot uitdrukking brengend in de vorm van de wetgeving.”.

De Regering spreekt dan echter haar bereidheid uit zodanige uitvoering van artikel 34 van het Statuut te zullen bevorderen:

„Daarbij zal de verhouding tussen de daaruit voortvloeiende Rijkswet en de aan de orde zijnde oorlogswet nader kunnen worden geregeld, overeenkomstig hetgeen hiervoor met betrekking tot de artikelen 202 en 203 van de Grondwet en artikel 34 van het Statuut is opgemerkt.”.

Wij hebben van deze bereidheid van de Regering met instemming kennis genomen. Nu er inmiddels tussen dat tijdstip, dus van het tonen van deze bereidheid, en vandaag weer een jaar en een maand zijn verlopen, mag ik misschien wel aan de Regering vragen, hoever het met de uitvoering van dit goede voornemen is gekomen. Dit is nl. een belangrijke zaak, en wel om twee redenen. De eerste is, dat in het politiek woelige gebied, waarin beide rijkdelen overzee zijn gelegen, misschien eerder behoefte zal zijn aan toepassing van een oorlogswet dan hier in Europa. De tweede reden is, dat het voorbereiden van een oorlogswet of oorlogsregeling, in welke vorm ook, ter uitvoering van artikel 34 van het Statuut staatsrechtelijk geen eenvoudige zaak zal blijken te zijn. Dat spruit vooral voort uit de verhouding van de koninkrijkskrijgsmacht, die daar is, tot de landregering. De bewindslieden wijzen in de memorie van antwoord zelf reeds op de op dit punt geheel van de Nederlandse verhoudingen afwijkende situatie.

Staat de Regering, of de drie gezamenlijke landsregeringen, al een beeld voor ogen hoe dit geregeld zal worden?

Is de Regering bereid spoed te betrachten bij de samenstelling der door artikel 34 van het Statuut geëiste wettelijke regeling of regelingen?

Kan zij globaal aangeven, wanneer zij met de voorbereidende arbeid gereed denkt te zijn? Ik spreek daarbij de wens uit, dat het niet weer tien jaar zal duren.

Inmiddels is het, door de vertraging, die zich bij de behandeling van het voor ons liggende wetsontwerp heeft voorgedaan, een wat merkwaardige zaak geworden met de totstandkoming van het gehele, omvangrijke samenstel onzer noodwetgeving. De oorlogswet, die behoorde te zijn de stam, waarop de overige noodwetgeving zou worden gevent, komt pas tot stand nadat een — loffelijk — aantal detail-noodwetten is afgekondigd of bij de Kamer ter behandeling is ingediend. Ik denk daarbij vooral aan de Vervoersnoodwet, de Havennoodwet, de noodwet Arbeidsvoorziening. Het is eigenlijk een „koffie verkeerd” geworden. De gevolgen daarvan zijn evident. Daar waar één basisregeling, opgenomen in de basiswet, de Oorlogswet, op haar plaats zou zijn, komen er nu verschillende in de afzonderlijke noodwetten om de hoek kijken en die kunnen met elkaar in botsing komen.

Ik zal volstaan met één voorbeeld, en wel op het zeer belangrijke terrein van de financiële regelingen bij overlijden of invalide worden tijdens het nakomen van de verplichtingen, welke voortvloeien uit de noodwetgeving. Zo regelt artikel 18, 2de lid, van de Vervoersnoodwet de gevolgen van het nakomen der verplichtingen als volgt:

„Bij algemene maatregel van bestuur regelen Wij de uitkering, alsmede de vergoeding wegens genees- en heelkundige behandeling in daarbij te bepalen gevallen terzake van tijdelijke of blijvende vermindering van arbeidsgeschiktheid of overlijden, als gevolg van het nakomen of de medewerking aan het nakomen van krachtens deze wet opgelegde verplichtingen, indien en voorzover niet uit anderen hoofde aanspraak op een dergelijke uitkering of vergoeding bestaat.”.

In de Havennoodwet spreekt artikel 14, 2de lid, dezelfde wazige, niets regelende taal.

Bij de behandeling der achtereenvolgende noodwetten hebben wij steeds gevraagd om meer duidelijkheid op dit punt. Wij hebben bevestigd, dat de financiële gevolgen van overlijden en invaliditeit vast moesten liggen, vóórdat de noodwetten in werking traden. Wij werden echter zachtjes het riet ingeduwd met de mededeling, dat de algemene maatregel van bestuur zou komen zodra — na de inwerkingstelling der noodwetten — wat meer ervaring zou zijn opgedaan.

Toen dit een onhoudbare stelling bleek en wij bepleitten de chauffeurs, de havenwerkers enz. voor de gevolgen van het nakomen der noodwetverplichtingen onder de militaire pensioenwetten of soortgelijke, te maken, pensioenwetten te plaatsen, werden wij in nog hoger riet geduwd met de blijde boodschap, dat de Regering overwoog een regeling voor deze mensen op te nemen in een te verwachten arbeidsongeschiktheidsregeling op basis van een volksverzekering. Dat was dus weer een andere opzet.

En nu vinden wij in artikel 29, 4de lid, van het voor ons liggende ontwerp-Oorlogswet:

„De rechtspositie van tewerkgestelde niet-militairen wordt bij algemene maatregel van bestuur zoveel mogelijk in overeenstemming met die van de noodwachters geregeld, met dien verstande, dat belanghebbenden voor de toepassing van de militaire pensioenwetten onder dienstplichtigen worden begrepen”.

Na het voorgaande zal onze vraag in het nader verslag van 31 december 1963 van de bijzondere commissie (stuk nr 13) of er zich geen overlappingsen, doublures of tegenstrijdigheden zullen voordoen, wanneer het gehele samenstel van noodwetten of een deel daarvan in werking zal treden, de Regering misschien wat duidelijker zijn. Daarom zou ik de Regering willen vragen zich nog eens te bezinnen op het vertrouwen, waarvan zij in stuk 15 in antwoord op de „algemeen” gestelde vraag op zo overtuigende wijze blijkt geeft. Zij zou dat kunnen doen door een paar kundige ambtenaren nog eens een vergelijkende studie te laten maken van de reeds tot wet verheven noodwetten en de nog in voorbereiding of behandeling zijnde ontwerp-noodwetten. Ik denk daarbij vooral ook aan de komende Arbeidsnoodwet en de Vaarplichtwet, waarin ook een groot stuk rechtspositie der betrokken rechtssubjecten te regelen valt. Dat is, nu deze basiswet er is, mogelijk en het zal zonder twijfel ook heilzaam zijn. Wij zullen de Regering daarvoor gaarne de gelegenheid geven en mijn fractie stelt zich voor op de regeling van deze rechtspositie terug te komen bij de behandeling van wetsontwerp 7187, de Noodwet Arbeidsvoorziening, waarvan de behandeling, naar ik aanneem, niet al te lang meer op zich zal laten wachten. Wij verwachten, dat de Regering de Kamer dan zal kunnen mededelen welke algemene lijn voor regeling van de rechtspositie dergenen, die onder de noodwetten vallen, haar voor ogen staat.

Uit de gewisselde stukken treedt hier en daar een zekere ongerustheid naar voren op het punt van samenwerking van het militair gezag

en het civiele bestuur. Mijn fractie behoort tot degenen, die op grond van de lessen der recente geschiedenis die ongerustheid delen. Wij hebben daarom met belangstelling van de reactie van de Regering op het gestelde in het voorlopig verslag kennis genomen. De Regering erkent in de memorie van antwoord, dat gebrek aan samenwerking van beide kanten kan voorkomen. Zij stelt — en daarmee zijn wij het eens —, dat in zo'n geval het militair gezag moet prevaleren, maar niet verder dan „voor de vervulling van de militaire taak nodig is”. Men kan dat vinden op blz. 11 van de memorie van toelichting. De Regering komt daar weer op terug op blz. 2 van de memorie van antwoord.

De Regering verwacht behalve van haar direct gezag als regering, onder wier verantwoordelijkheid zowel het militair gezag als het burgerlijk bestuur handelt, ook veel van de in artikel 10 der wet aangekondigde „instructie voor het militair gezag”, en van de aanwijzingen, die de Minister van Defensie ter uitvoering van deze instructie zal geven.

Wij geloven, dat de Regering dit juist ziet, althans indien deze instructie juist zal zijn opgesteld, d.w.z. dat zij de gehele situatie dekt. Maar aangezien van de inhoud van die instructie enig spoor in de vele stukken ontbreekt, kunnen wij niet beoordelen of de verwachten der Regering in casu gegrond zijn.

Kan de bewindsman van Defensie al iets naders mededelen over de inhoud van die instructie? Is er al een concept? Kan de Minister een tijdsperiode aanduiden — waarbij wij bepaald weer niet denken in een orde van grootte van decennia —, waarin de Kamer — zoals op blz. 2 der memorie van antwoord toegezegd — kennis van deze instructie zal kunnen nemen? Kan de Minister toezeggen, dat in die instructie twee punten niet zullen ontbreken: primo een algemene bepaling betreffende de verplichting tot het opvolgen van de aanwijzingen van de Regering en secundo dat deze aanwijzingen der Regering het militair gezag, onder uitsluiting van ieder ander, zullen worden medegedeeld door de Minister van Defensie of diens ad-interim-ervanger. Daarnaast blijven dan onverlet bestaan de aanwijzingen van de Minister van Defensie ter uitvoering, ter interpretatie, zou men kunnen zeggen, van de instructie, als bedoeld in het tweede lid van artikel 10.

Mijnheer de Voorzitter! Mijn fractie heeft gemeend zich te kunnen beperken tot de bespreking van enkele hoofdpunten van beleid van het voorliggende wetsontwerp, omdat zij het in grote lijnen met de opzet en uitwerking ervan eens is. Zij gelooft, dat er in deze wet een goed evenwicht is geschapen tussen de noodzakelijke bevoegdheden en de begrenzingen van het militair gezag. Zo hebben wij met instemming kennis genomen van het te elfder ure aan artikel 15 toegevoegde 4de lid, behelzende de bepaling, dat het militair gezag geen door de Minister van Binnenlandse Zaken genomen maatregelen buiten werking kan stellen. Deze bepaling stemt overeen met onze opvatting van de hoogheid van het ambt van lid der regering. En bovendien schept zij de juiste situatie, dat een tegenstelling tussen militair gezag en burger-

lijk bestuur, die het ministersniveau bereikt heeft, wordt uitgesproken of zonodig uitgevochten tussen de Ministers van Defensie en van Binnenlandse Zaken, dus daar, waar het behoort: in de boezem van de Regering.

Wij zullen onze stem aan dit wetsontwerp niet onthouden.

De heer **Walburg** (A.R.P.): Mijnheer de Voorzitter! Als wij vandaag deze Oorlogswet voor Nederland behandelen, wil ik daaraan ook gaarne namens mijn fractie enkele woorden wijden en daarover enkele opmerkingen maken.

In de eerste plaats zullen het woorden van lof voor de Regering zijn, die nu, eindelijk mag ik wel zeggen, dit ontwerp van wet tot wet wil verheffen. Het doel van deze wet wordt door ons goed genoemd. Immers, het militaire apparaat moet een wettelijke grondslag hebben om in tijd van nood zijn taak te volbrengen. Als het Nederlandse volk zich een bepaalde defensie-inspanning getroost, zal de Regering daaraan een goede wettelijke grondslag moeten geven, zodat er kan worden gewerkt. Het heeft lang geduurd. Ik begrijp er ook wel iets van waarom het zo lang heeft geduurd. Ik wil daarover niet verder praten. Ten slotte is het zover, dat het ontwerp in behandeling is. Ik geloof, dat dit goed is. Meer dan eens hebben wij in de geschiedenis, ook die van de laatste 15 jaar, punten kunnen aanwijzen, waarvan kan worden gezegd: Daar en daar, toen en toen is de vrede door het oog van een naald gekropen. In zulke tijden zal er een wettelijke grondslag zijn, die het werken van onze krijgsmachtdelen mogelijk maakt. Ik ben van mening, dat wij dus in tijd van nood klaar moeten zijn, niet alleen met de krijgsmachtdelen, maar ook met de noodwetgeving. In zo'n tijd van nood moet er niet te veel worden geïmproviseerd.

Mijnheer de Voorzitter! Mijn wens is natuurlijk, dat deze noodwet nooit, maar dan ook nooit in werking zal behoeven te treden in ons goede land. Het ontwerp van wet zelf zou ik eveneens goed willen noemen. Gezien de moeilijke materie en het feit, dat de grootste voorzichtigheid moest worden betracht, omdat het een van de diepst ingrijpende wetten op de normale wetgeving is, zou ik de makers van deze wet mijn respect willen betuigen. De wet moet vermijden, dat de burgers te spoedig in hun rechten en vrijheden worden aangetast, dat de burgerautoriteiten te spoedig en te zeer in hun bevoegdheden worden beperkt of daarvan beroofd. Er moest voor worden gewaakt, dat het militair gezag niet te spoedig in de plaats treedt van de burgerlijke autoriteiten, waardoor zij te spoedig en te zeer in hun bevoegdheden zouden worden beknot of daarvan beroofd. Om dit te bereiken, moet de wetgever zich bezinnen op het verband en de verhouding tussen de verschillende buitengewone toestanden, de normale toestand, die onze wetgeving al kent of die ze wat betreft de noodwetten nog wil uitvoeren. Ik meen, dat ze daarin goed geslaagd is.

In de paragrafen 2 van de hoofdstukken II en III van deze wet worden nadrukkelijk de bevoegdheden vastgelegd, die de burgerautoriteiten behouden. Vele artikelen van deze wet schrijven voor, dat het

militair gezag overleg moet plegen met het burgerlijk gezag. Daar de taak van de krijgsmacht bij daadwerkelijk optreden het ontstaan van een toestand ten gevolge heeft, die zeer sterk afwijkt van de normale toestand — en dat kan ook niet anders —, is het noodzakelijk dat militaire bevelhebbers, bekleed met militair gezag, ook zeer ver gaande bevoegdheden hebben. Ik dacht, mijnheer de Voorzitter, dat dan onvermijdelijk het gevaar ontstaat, dat soms misbruik wordt gemaakt van deze bevoegdheden dan wel dat zij verkeerd worden uitgeoefend. Nu begrijp ik, dat de Minister waarborgen stelt om dit te voorkomen. Ik dacht, dat een van die waarborgen is, dat een instructie zal worden gegeven. Het is mogelijk, dat ik mij vergis en in dat geval zal de Minister mij dit straks wel aan het verstand brengen, maar ik dacht, dat die instructie erg algemeen gesteld zou zijn. Ik meen, dat zo'n instructie ook niet al te veel in details kan afdalen. Mijn vraag is nu: zal het gevaar niet dreigen — en ik denk daarbij mede aan de delegatiebevoegdheid; ook in dit geval kan het niet anders dan dat de hoogste militaire gezagsdrager delegatiebevoegdheid moet hebben ten opzichte van andere bevelhebbers —, dat door de ene militaire bevelhebber bevoegdheden op een andere wijze worden uitgeoefend dan bij een andere het geval zal zijn? Vooral in tijden van grote spanningen zullen verschillende maatregelen verschrikkelijk snel moeten worden genomen. Het lijkt mij daarom, dat dit gevaar niet denkbeeldig is. Een andere vraag is, of de bepalingen van de instructie goed worden geleerd, of deze goed worden onderwezen. Ook zou ik graag vernemen, of deze instructie er al is en, zo niet, of het nog lang zal duren, voordat zij komt. Zal voorts de Kamer, wanneer deze instructie verschijnt, daarover nog kunnen spreken? Ik weet niet, mijnheer de Voorzitter, of dit wat brutale vragen zijn, maar als daarop niet kan worden geantwoord, zal de Minister dit wel zeggen.

Een andere vraag is, of de militaire bevelhebbers op dit moment reeds goed op hun taak worden voorbereid. Hebben zij in hun staf voldoende deskundig personeel, dat met deze voor hen volkomen aparte materie volledig is vertrouwd? Waaruit wordt het personeel, dat hiervoor wordt gebruikt, dan geput?

Voorziet de Minister nu inderdaad geen moeilijkheid, als mensen in een bepaald gebied, die bij voorbeeld vallen onder de Noodwet Voedselvoorziening en die in dit opzicht ook onmisbaar zijn, door het militair gezag worden aangewezen om militair werk te verrichten? Men behoeft dan niet eens te denken aan mensen, die onder een bepaalde noodwet vallen, maar men kan ook denken aan mensen, die bijzonder belangrijk werk doen als noodwachter en mensen, van wie er in ons land duizenden zijn die b.v. 30 koeien op stal hebben. Kunnen deze mensen botweg voor het verrichten van militair werk worden aangewezen?

Artikel 29 zegt, dat de rechtspositie van de tewerkgestelden bij algemene maatregel van bestuur wordt geregeld. Ik zou de Minister willen vragen, of hij kan zeggen, of dit dan ook inderdaad snel en soepel zal gaan. Kan de Minister daarvoor ook garantie geven, zodat

de mensen niet weken en weken lang in de ongerustheid moeten verkeren, dat zij nergens onder vallen?

Toen ik deze wet eens vergeleek met de Wet buitengewone bevoegdheden burgergezag, viel mij op, dat de bevoegdheid van externering in de laatstgenoemde wet reeds wordt toegekend bij de toestand van verhoogde waakzaamheid, volgens artikel 13 van die wet, terwijl in de Oorlogswet — in deze wet — externering pas kan plaatsvinden tijdens de staat van beleg. Wat betekent dit? Heeft dit tot gevolg, dat bij een overgang van verhoogde waakzaamheid in de staat van oorlog de maatregel tot externering, het bevelen dus om een bepaald gebied te verlaten, terstond vervalt? Artikel 5 van de Oorlogswet zegt immers:

„Bij de aanvang van de staat van oorlog eindigt in het betrokken gebied de toestand van verhoogde waakzaamheid,” „doch blijven de ingevolge deze wet of de Wet buitengewone bevoegdheden burgerlijk gezag geldende maatregelen gedurende ten hoogste dertig kalenderdagen in stand. Een maatregel van een onder de staat van oorlog niet meer bevoegd gezag wordt alsdan beschouwd als maatregelen van het ingevolge de staat van oorlog bevoegde gezag.”

Dan volgt echter — daarom gaat het; die laatste zin verontrust mij —:

„Is er geen ingevolge de staat van oorlog tot het nemen van een maatregel bevoegd gezag, dan vervalt de maatregel terstond.”

Ik heb mij voorgesteld — nogmaals echter: het kan zijn, dat ik mij daarin vergis —: men zou dus kunnen zien, dat een persoon, die onder de wet B.B.B.G. getroffen wordt door uitwijzing, bij intreden van de staat van oorlog met groot gejuich in dat gebied kan terugkeren. Ik dacht, mijnheer de Voorzitter, dat dit toch niet kon, en daarom vraag ik Zijne Excellentie, mij hierover duidelijkheid te geven.

De memorie van antwoord spreekt, ten slotte, ook over de verhouding tot bondgenootschappelijke troepen. Als er in het voorlopig verslag door vele leden wordt gevraagd, of het niet wenselijk is in de wet zelf te laten uitkomen, dat de door deze wet toegekende bevoegdheden alleen door Nederlandse militaire autoriteiten zullen worden uitgeoefend onder verantwoordelijkheid van de Nederlandse regering, antwoorden de Ministers, dat zij daaraan geen behoefte hebben. Zij zeggen in de memorie van antwoord: uiteraard zijn het alleen Nederlandse militaire autoriteiten, in wier handen grote bevoegdheden worden gelegd. Ja, mijnheer de Voorzitter, ik kan mij dit volkomen voorstellen, maar het woordje „uiteraard” is nogal gemakkelijk neergeschreven en ik vraag mij weleens af, of het in de praktijk ook zo gemakkelijk zal gaan. Het moet maar gebeuren, dat op het Nederlandse grondgebied een buitenlandse divisie of een buitenlands legerkorps leert, en dan moet er maar eens een autoritaire, arrogante buitenlandse generaal aan het hoofd staan en dit moet dan maar eens een wilde jongen zijn — ik denk, dat de Minister ook wel weet, dat er bij de militairen toch hier en daar weleens wilde jongens aanwezig zijn —, en dan moet daar tegenover staan een t.c., een territoriaal commandant, een kolonel —

wij hebben ook wel heel goedge kolonels in het leger —, en dan moet die buitenlandse generaal maar eens de eerste viool gaan spelen! Het ligt zo gauw in de mond van een militair: niets mee te maken! Het interesseert me niet! Het dienstbelang gaat voor!, enz. Ik dacht — ik wil niet zeggen, dat dit beslist de oplossing is —, dat het om dubbel zeker te zijn, om zo'n buitenlandse generaal op die wet vast te pennen, het misschien toch goed was, dat vóór de woorden „militaire gezagdragers” Nederlandse kwam te staan. Ik zie niet in, waarom dat nu zo afkeurenswaardig zou zijn. Dit waren — ik kom tot het einde van mijn betoog — de opmerkingen, die ik wilde maken namens mijn fractie. Ik kan zeggen, dat wij onze stem aan dit wetsontwerp niet zullen onthouden.

De heer **Bakker** (C.P.N.): Mijnheer de Voorzitter! Van onze kant moet er een enigszins storende noot klinken in deze algemene lofzang. De eerste indruk, die wij kregen, toen de Regering en blijkbaar ook de Kamer er prijs op stelden, deze zaak te behandelen, was, dat men was overgegaan tot een grootscheepse vorm van zelfspot.

In 1955 wordt er een wet ingediend, die tot in de puntjes alles regelt voor het geval er een oorlog zal uitbreken. Die wet strandt dan, voor zover we zijn ingelicht, op onenigheid tussen de Nederlandse Regering en de regeringen van de West over een naar lekenoordeel niet zo'n groot punt. Die wet blijft dan zeven jaar liggen; dan komt er een memorie van antwoord, die bijna een jaar lang in de Tweede Kamer blijft liggen. Ik moet zeggen, dat de heer Moorman een voortreffelijk, clownesk beeld heeft gegeven van deze toestand. Als men dan denkt, dat de grap nu ver genoeg is doorgevoerd, komt die wet nog in behandeling ook. Wat men zich bij deze behandeling afvraagt, is: Wat zou dit allemaal hebben gekost aan salarissen om deze zaak zolang in beweging te houden? Alleen de uren, die erin hebben gezeten om dit ding in laden te stoppen en uit laden te halen, vertegenwoordigen al een aardig kapitaal.

Als men dan tot de conclusie is gekomen, dat het blijkbaar ernst met deze zaak is, dan vraagt men zich af in welke wereld de opstellers van dit geval eigenlijk leven. Zij zien situaties, waarin delen van het land voor een langere tijd zijn afgesneden en waarin het staatshoofd de staat van oorlog afkondigt, wetsontwerpen indient, de Kamer bijeenroept enz. Goed, men kan misschien zeggen: In 1955 kon je je dat nog enigszins voorstellen; maar bijna 10 jaar later, in de tijd van H-bommen en lange-afstandsraketten, is dat zo verschrikkelijk irreal, dat je je eigenlijk bij een dergelijke behandeling gevoelt als de bekende hoofdpersoon in het boek van Mark Twain „A Connecticut Yankee in King Arthurs Court”.

In al deze gevallen zou men geneigd zijn de schouders op te halen en te zeggen: Nou ja, als men de werkwijze van het parlement wil verbeteren door zich te amuseren met dit soort bezigheden, wat zullen wij ons er dan druk over maken. Er zit echter nog een andere kant aan dit gehele geval. Wij krijgen de indruk, dat in deze waanzin een zekere mate van systeem zit. Wij hebben de laatste tijd — de heer

Moorman heeft daaraan herinnert — nog enkele van dit soort van wetjes gehad. Als men alles beziet, zit het enige, dat serieus aandoet, zoals ook in dit wetsontwerp, in het eerste artikel. Dat spreekt over buitengewone omstandigheden, die het noodzakelijk kunnen maken voor de uitvoering van de militaire taak, ter handhaving van de uitwendige veiligheid de staat van oorlog uit te roepen. Eerlijk gezegd hebben wij de indruk, dat de hond daar begraven ligt. Men, d.w.z. de Regering, of, volgens de toelichting, ook de Minister-President onder bepaalde omstandigheden alleen, kan de staat van oorlog doen uitroepen, als de persoon of Regering in kwestie het nodig vindt voor „de militaire taak ter handhaving van de inwendige veiligheid”. Wat is inwendige veiligheid? Daaronder kan men, als men kwaadwillend genoeg is, van alles verstaan. Daarmede kan men alles introduceren. Dit kan eigenlijk betekenen, dat, zonder dat er ook maar van een oorlog sprake is, in tijden van spanningen één of enkele personen een militaire dictatuur instellen. Ik zeg met nadruk een militaire dictatuur, want in feite worden bij deze wet, onder zulke omstandigheden, alle bevoegdheden, maar dan ook alle, aan de militairen overgedragen. De heer Walburg heeft het nogal duidelijk gezegd. Hij heeft eerst een mooi verhaal afgestoken, waaruit bleek, dat hier zo voor het recht was gezorgd en vervolgens heeft hij erover geklaagd, dat de bevoegdheden zo algemeen waren, dat alles eronder zou kunnen vallen en dat het uiteindelijk van de officier in kwestie zou afhangen wat hij ervan zou maken. De heer Walburg heeft op een zeer sprekende manier zo'n officier geïmiteerd. Ik kan dat beslist niet beter doen dan hij.

Het betekent dus, dat om redenen van „inwendige veiligheid”, dus zonder oorlog of wat dan ook, een dergelijke feitelijke militaire dictatuur zou kunnen worden ingesteld. Het had eigenlijk met één artikel afgekund: In dat en dat geval kunnen wij een militaire dictatuur instellen. Maar ja, dat doen wij hier natuurlijk niet, want wij zijn zo verschrikkelijk netjes. Wij maken daarvan een hele wet, die wij dan 9 jaar lang laten uitbroeden. Alles staat er echter in: recht van aanhouding, van internering, bevel nemen over de politie, op zij schuiven van de burgemeester, inbeslagneming, overneming van alle bevoegdheden, die je je maar kunt denken, kortom alles. Alles mag, zo gezegd, bij deze wet. Wij zijn er niet zo vreselijk bang voor, dat er krachten aan het bewind kunnen komen, die zich dergelijke bevoegdheden zouden toe-eigenen, maar wij willen er toch niet aan medewerken zelfs maar de kans open te houden. Daarom bedanken wij feestelijk voor ondersteuning van dit wetsontwerp.

Mejuffrouw **Schilthuis** (P.v.d.A.): Mijnheer de Voorziter! Ik heb enige tijd geleden het verhaal gehoord, dat minister Spaak in België een brief zou hebben gekregen van een hoge militair, die zijn pensioengerechtigde leeftijd zag naderen en die nu nog graag een promotie wilde maken en er daarbij op wees, dat hij toch een schitterende militaire loopbaan achter de rug had, uitsluitend onderbroken door de twee wereldoorlogen. De memorie van toelichting op dit wetsontwerp wekt de indruk, dat het met de oude Wet op de staat van oorlog en beleg

net zo is gegaan, dat die in 1914-1918 en in 1939 niet bleek te voldoen en dat hij alleen kritiek is ontgaan, als hij niet werkte. Wij zijn nu bezig met een nieuwe wet en in theorie betreft het een belangrijk wetsontwerp, ten eerste omdat het ons bepaalt bij de situatie, die in een oorlog kan optreden — dat is een bijzonder ernstige situatie — en ten tweede, omdat het een materie regelt, waarin aan de grondrechten en aan de democratische werkwijze van ons Nederlands bestuur kan worden getornd. Toch is voor dit wetsontwerp eigenlijk nergens meer dan intellectuele belangstelling opgebracht. Ik geloof wel, dat dit te begrijpen is. In de eerste plaats is er natuurlijk een algemene onwil om over de oorlog te denken en de overweging, die ons vroeger een zeker hart onder de riem stak, nl. de oude spreuk: als je de vrede wilt, moet je je ten oorlog bereiden, geeft ons tegenwoordig weinig troost, omdat wij weten, dat de paraatheid tot de oorlog weliswaar een noodzakelijk middel is om het directe oorlogsgevaar binnen de perken te houden, maar dat een werkelijke vrede andere maatregelen, positieve inspanningen, vereist en dat de parate afweer alleen daarvoor niet voldoende is. De Romeinen, die deze spreuk voor ogen stond, hadden waarschijnlijk een veel beperkter idee van de vrede, nl. slechts een afwezigheid van oorlog, maar naarmate de oorlog totaler is geworden, zijn onze aspiraties in de richting van een totale vrede ook groter geworden. Afgezien hiervan echter is vooral de moeilijkheid om zich met meer dan intellectuele belangstelling tot deze wet te bepalen, het gevoel van onzekerheid dat iemand bevangt, wanneer hij zich in deze materie begeeft. Hoe moeten wij ons een oorlogstoestand indenken, waarin deze wet moet functioneren? Misschien moeten wij ons alleen de situatie voorstellen, zoals de heer Walburg heeft geschilderd, nl. wanneer de vrede door het oog van de naald kruipt en er tijden van spanning zijn, maar het net niet misgaat. Wanneer men ziet hoe deze gehele materie wordt behandeld, krijgt men de indruk, dat dit gevoel van: waarvoor doen wij het eigenlijk? in het algemeen overheerst, want de zaak komt ongelooflijk langzaam op gang. Wij hebben ons negen jaar lang de tijd gegund om het probleem van het Statuut tot een oplossing te brengen. De gehele materie van de noodwetten gaat bijzonder langzaam. Voor de rechtspositie van hen, op wie beslag wordt gelegd ten gevolge van de noodwetten, wordt steeds verwezen naar de maatregelen, die nog moeten worden genomen. Dit wekt de indruk, dat niemand er eigenlijk in gelooft, dat deze wet een belangrijke rol zal kunnen spelen. Het is misschien niet anders mogelijk.

Die intellectuele belangstelling heeft zich op een paar punten gericht. Ik noem de kwestie van de verhouding van artikel 34 van het Statuut en de artikelen 202 en 203 van de Grondwet. Had deze wet een rijkswet moeten zijn? De regering heeft geredeneerd, dat artikel 34 van het Statuut geen exclusief karakter heeft. Ik geloof, dat die redenering acceptabel is en dat er dus geen bezwaar behoeft te zijn deze regeling als gewone wet te behandelen.

Mijnheer de Voorzitter! Ik blijf toch de vraag stellen of die rijkswet niet, willen wij deze materie werkelijk laten functioneren, onontbeer-

lijk is. Wij zullen dus drie regelingen krijgen: een staat van oorlog en beleg voor Suriname, een voor de Antillen en een voor Nederland. De mogelijkheid in het Statuut, dat de Koning de staat van oorlog en beleg voor het gehele Koninkrijk afkondigt, kan niet worden uitgeoefend, want de wet, die dit nader moet regelen, is er niet. Dan zouden wij deze drie situaties, als de toestand dit onverhoopt zou vergen, naast elkaar krijgen. In die drie situaties moet één koninkrijkskrijgsmacht optreden. Functioneert dat? Is het niet per se noodzakelijk, dat een coördinerende regeling in een rijkswet wordt neergelegd?

Er staat in de memorie van antwoord, dat de Regering, gezien het feit, dat artikel 34 er nu eenmaal is, wel voornemens is daar iets aan te gaan doen, maar ik heb toch de indruk, dat dit meer is uit een zekere dogmatische overweging — dat artikel is er nu eenmaal — en dat het verder niet actueel is. Eerlijk gezegd krijg ik de indruk, dat, als het in de drie rijkswetten een rol speelt, wel degelijk een coördinatie nodig is.

Het andere belangrijke punt is uiteraard de afpaling van de bevoegdheden van het militair gezag ten opzichte van de burgerlijke organen, zowel de normale bevoegdheden als de ingevolge deze wet verscherpte bevoegdheden. Op zich zelf juichen wij het toe, dat de bevoegdheden, die het burgerlijk gezag kan uitoefenen, ook in de situatie van de staat van oorlog en beleg, groter zijn dan bij de vorige wet, omdat toch altijd nog deze burgerlijke organen dichter bij de burgers staan.

De kwestie van de afgrenzing van de bevoegdheden is natuurlijk altijd een moeilijk punt. Ik heb de indruk, dat de wet dit vrij goed regelt. In de staat van oorlog zal het militair gezag zo nodig mede wetgeven, behalve ten aanzien van de centrale wetgever, en zo nodig bepalingen van burgerlijke autoriteiten buiten werking stellen. Bij het geval van de staat van beleg moeten die organen van burgerlijk gezag de aanwijzingen van het militair gezag opvolgen, wat dus een vrij drastische beslissing van botsingen ten gunste van het militair gezag is. Maar dan blijft toch de vraag, die in de stukken enige malen aan de orde is gesteld: hoe zit het nu met die noodwetten? In de memorie van antwoord wordt gezegd: dat vindt zich vanzelf wel, die bijten elkaar niet. Ten aanzien van sommige noodwetten kan men dat inderdaad aannemen, maar zodra het gaat om het vorderen van bepaalde personen voor bepaalde diensten, wat in allerlei noodwetten mogelijk is — ik noem de Noodwet arbeidsvoorziening, artikel 13, de onmisbaarverklaring, en artikel 22, de burgerdienstplicht —, kan zich toch het geval voordoen, dat dezelfde personen worden aangewezen voor burgerdienstplicht en ingevolge die bestemming moeten opkomen en dat zij worden opgeroepen, hetzij om werkzaamheden voor de krijgsmacht te verrichten, niet-militaire, hetzij in een ernstig geval om ingelijfd te worden. Zijn nu de autoriteiten, die bij de noodwetten worden aangewezen, begrepen onder de organen van burgerlijk gezag, die de aanwijzing van het militaire gezag moeten opvolgen? Wordt het dus over die boeg gespeeld, dat deze maatregelen elkaar niet tegenspreken?

Maar zelfs dan kan men zich afvragen: hoe zit het nu met de arme burger, die met twee tegenstrijdige bevelen te maken krijgt? Hoe weet die, welke hij moet opvolgen? Men kan wel zeggen: ja, hij is toch niet strafbaar, want er zal hoe dan ook wel noodtoestand worden aangenomen, maar dat lijkt mij bij de gespannen situatie van het moment, zoals het dan zal liggen, toch een wat te moeilijke constructie. Moet hier niet een duidelijke prioriteit bij tegenstrijdige bevelen aan één persoon worden opgenomen?

Dan is er nog een ander punt ten aanzien van de uitoefening van de bevoegdheden. In het voorlopig verslag wordt al gesproken over de vrees, dat het burgerlijk gezag op zij zal worden gedrongen door het militair gezag. In de memorie van antwoord wordt gezegd: ja, de enige maatstaf is toch, dat het militair gezag alleen gebruik zal maken van zijn bevoegdheden als de militaire taak dit eist. Maar als men nu in het wetsontwerp zoekt, waar deze maatstaf dan staat aangegeven, ziet men, dat er wel een bepaling staat ten aanzien van de organen van burgerlijk bestuur, nl. in artikel 11, dat zij hun bevoegdheden slechts uitoefenen, als zij dit noodzakelijk achten in verband met de openbare orde, maar dat een dergelijke bepaling voor het militaire gezag in de wet nergens staat, behalve op een bepaald punt, nl. in artikel 15. Nu is in het voorlopig verslag opgemerkt, dat een bepaling, waarin „naar het oordeel van dat gezag” vermeld staat, eigenlijk niet zo vreselijk veel om het lijf heeft. Dat is natuurlijk in zekere zin waar, maar als aan de andere kant nu de enige maatstaf is, dat het voor de uitoefening van de militaire taak noodzakelijk moet zijn, dan verbaast het mij toch, dat niet in het wetsontwerp een bepaling is opgenomen ten aanzien van het militair gezag, analoog aan de bepaling van artikel 11 van het burgerlijk bestuur, waarbij dus het militair gezag zijn bevoegdheden alleen zal uitoefenen, als dit naar zijn oordeel voor de uitoefening van de militaire taak noodzakelijk is.

In de situatie van de staat van beleg kan hetzij de burgemeester, hetzij het militair gezag vergunning eisen voor vergaderingen, openbare vergaderingen of vergaderingen, waar meer dan tien personen aanwezig zijn. Vallen hier de vergaderingen van burgerlijke organen onder? Naar de letter wel. De gemeenteraad, de hoofdingelanden van het waterschap, de S.E.R., enfin, ik kan nog allerlei andere voorbeelden noemen, die niet onder het begrip hoge colleges van staat vallen. Of worden die er stilzwijgend buiten gelaten en zo ja, weten straks alle militaire gezagsdragers, dat dat de bedoeling is? Hebben die straks tijd om de totstandkoming van de wet te bestuderen? Waarom kan men niet naast de openbare godsdienstoefeningen, die uitgesloten zijn, ook de vergaderingen van burgerlijke organen vermelden?

Ik heb mij ook afgevraagd hoe de algemene maatregel van bestuur, waarbij de militaire gezagsdragers zullen worden aangewezen, de zaak zal oplossen. Wie zal de centrale drager van het militaire gezag zijn, nu wij geen opperbevelhebber meer kennen en ook geen territoriaal bevelhebber. Als ik goed ben ingelicht, houdt die op 1 juni op te bestaan. Er zullen dan drie chefs van staven zijn, die een comité van

chefs van staven vormen, maar dat lijkt mij toch een wat veelhoofdig college om hoofd van het militair gezag te zijn. Er komen nu territoriale bevelhebbers, zodat wat dat betreft een eenheid van beleid niet valt te verwachten. Er zal hiervoor dus een oplossing moeten worden gevonden. Ik neem aan, dat de Minister die wel op zak heeft, maar ik ben wel benieuwd te weten hoe zij zal verluiden.

De vraag of een ingelijfde militair ex artikel 51 een militair in de zin van het militair strafrecht is, is door de heer Couzy zo welsprekend naar voren gebracht, dat ik daaraan niets behoef toe te voegen.

Ik heb nog één ander punt. Op het ogenblik zit hier alleen de Minister van Defensie, maar er zijn meer ondertekenaars van het wetsontwerp, zodat ik het punt toch wel naar voren wil brengen. Is er in het totaal van de noodmaatregelen, die men zich voorstelt, ook eentje over de vertegenwoordigende lichamen? We hebben in 1945 de moeilijkheid gehad met een volksvertegenwoordiging, waarvan de zittingstermijnen waren verlopen en die een groot aantal vacatures telde. Het heeft toen grote moeite gekost om weer een volksvertegenwoordiging functionerende te krijgen, die in staat was om de rechten, die een volksvertegenwoordiging heeft, ook werkelijk geldende te maken. Is er bij de maatregelen, die men zich voorneemt, ook eentje om een eventueel mandaat te verlengen of dergelijke maatregelen te nemen, opdat in een onverhoopte toekomst de vertegenwoordigende lichamen ook automatisch weer gaan functioneren, als de feitelijke toestanden, die dit verhinderd hebben, hebben opgehouden te bestaan.

De heer **Bruggeman** (P.S.P.): Mijnheer de Voorzitter! Alvorens over het wetsvoorstel in zijn geheel in het kort iets te zeggen en de bezwaren van onze fractie tegen het geheel naar voren te brengen, zou ik enkele korte opmerkingen willen maken aan de hand van enige artikelen.

In artikel 1 gaat het erom, dat in geval van buitengewone omstandigheden, als ze het noodzakelijk maken voor de uitvoering van de militaire taak, de handhaving van de uit- of inwendige veiligheid, Nederland of een gedeelte van Nederland in staat van oorlog of van beleg kan worden verklaard. Welke zijn die buitengewone omstandigheden? De mogelijkheid is niet uitgesloten, dat de militairen een taak zullen hebben ter handhaving van de inwendige veiligheid, die niet veroorzaakt wordt door een militaire bedreiging van buitenaf. Ik weet dat dit gevaar wat verminderd wordt door artikel 4, waarin staat, dat, wanneer de staat van oorlog of van beleg is ingetreden, direct de Staten-Generaal bij elkaar moeten komen om hierover te beslissen, maar ik zou toch wel iets meer willen horen over die buitengewone omstandigheden. Dat is zo'n algemeen begrip, vooral als de inwendige veiligheid er ook bij wordt genoemd.

In verband met artikel 51 is al door verschillende geachte afgevaardigden gesproken over het oproepen van niet-militairen. Ik zou er nog de vraag aan willen toevoegen: Welke consequenties kan het hebben voor de niet-militairen, die opgeroepen zijn? Is het ook voldoende duidelijk voor een eventuele vijand, dat zij in militaire dienst zijn en niet kunnen worden aangezien als burgers, die zich in krijgshandelingen mengen?

Wat artikel 57 betreft, waar gesproken wordt over de bevoegdheid van het militair gezag om iedere persoon ten aanzien van wie gegrond vermoeden bestaat, dat hij de uit- en inwendige veiligheid in gevaar zal brengen, wordt gezegd, dat hij in bewaring kan worden gesteld. Wie bepaalt, dat dat gegrond vermoeden bestaat? Zijn dat de inlichtingen van de B.V.D.? Wordt het door militaire inlichtingendiensten bepaald? Wordt het stedelijk politieapparaat er bij ingeschakeld? Kortom, hoe worden die vermoedens gegrond verklaard?

Mijnheer de Voorziter! Mijn politieke vrienden en ik zijn in het algemeen tegen het wetsontwerp. Ik zou hiermede kunnen volstaan, want men weet hoe wij over de defensiepolitiek denken, maar ik geloof niet, dat wij er daarmee zijn. Wel zou men kunnen zeggen, als men weet, dat aan het wetsontwerp zeven jaar gewerkt is: Had die tijd niet beter kunnen worden besteed? Ook weer bij dit wetsontwerp blijkt, dat, wanneer men de democratische vrijheden en rechten op een bepaalde manier wil verdedigen, men die vrijheden en rechten voor een groot gedeelte al moet opheffen, voordat een eventuele vijand de grenzen heeft overschreden. Daarnaast zouden wij, alhoewel dit wetsvoorstel — ik wil dit gaarne toegeven — een verbetering is ten opzichte van de wet, die tot nu toe geldt, het accent nog veel meer willen zien verlegd van de militaire naar de burgerlijke bevoegdheden. Als een dergelijke noodsituatie ontstaat, dan zal naar onze mening de grootste aandacht eraan moeten worden besteed, dat het maatschappelijk leven voortgang kan vinden. Het vervoer, de voedselvoorziening zijn allemaal taken, die door een burgerlijk apparaat kunnen worden vervuld. Wanneer orde en gezag moeten worden gehandhaafd in bepaalde situaties, dan zouden wij de taak van politie en marechaussee groter willen zien en niet die van het militaire apparaat.

De algemene beraadslaging over beide wetsontwerpen wordt vandaag.

De **Voorzitter**: Ik stel aan de Kamer voor, het voor de leden ter inzage gelegde gedeelte van het officiële verslag der *Handelingen* van de vorige vergadering goed te keuren.

Daartoe wordt besloten.

De vergadering wordt te 17.33 uur gesloten.

De algemene beraadslaging over beide wetsontwerpen wordt hervat.

De heer **De Jong**, Minister van Defensie: Mijnheer de Voorzitter! Het verheugt de Regering, dat deze wetsontwerpen in het algemeen zo'n gunstig onthaal hebben gekregen. Ik wil mij gaarne aansluiten bij de woorden van waardering, die in het bijzonder door de geachte afgevaardigde de heer Walburg aan het adres van de samenstellers zijn gesproken. Ik kan dit te gereder doen, omdat ik door de loop van de zaken daar zelf niet de hand in heb gehad. Ik kan dat dus wat gemakkelijker zeggen.

Vrijwel alle sprekers hebben gesproken over de lange duur van de voorbereiding van deze wetsontwerpen. Dat heeft goeddeels gelegen aan het feit, dat overleg met de andere delen van het Koninkrijk nodig

was over de kwestie van een rijkswet of een landswet. Het is ook juist, zoals de geachte afgevaardigde mejuffrouw Schilthuis heeft gezegd, dat een zekere weerstand moest worden overwonnen. Tot deze materie moet men zich haast dwingen. Er is een zekere emotionele weerstand om deze materie te behandelen. Het is dus ongetwijfeld juist, dat dat ook een rol heeft gespeeld. Dat mag toch te meer het compliment waarde geven voor degenen, die hieraan zo lang hebben gewerkt en tot dit resultaat zijn gekomen.

Als ik de verschillende sprekers mag afhandelen naar gelang zij hebben gesproken en naar gelang de onderwerpen, die aan de orde zijn gesteld, zou ik in de eerste plaats het punt, dat de geachte afgevaardigde de heer Couzy, en naderhand ook mejuffrouw Schilthuis, naar voren heeft gebracht, willen behandelen, nl. of het niet noodzakelijk is om aan artikel 51, lid 2, van de Oorlogswet iets toe te voegen, nl.: in de zin van het Wetboek van Militair Strafrecht. Wij zijn van mening, dat deze toevoeging overbodig is, omdat immers in artikel 51 al staat: deel uitmakend van de krijgsmacht. In het tweede lid van het artikel komt voor: wordt aangemerkt als militair, terwijl verderop staat: de oproeping geldt als oproeping voor de werkelijke dienst. Uit al deze zaken blijkt meer dan duidelijk, dat er sprake is van een militair in de zin van de bestaande wetten. Zouden wij alleen zeggen: in de zin van het Wetboek van Militair Strafrecht, zou men a contrario kunnen redeneren, dat het voor de andere wetten, waarin wordt gesproken over militairen, niet zou gelden. Dat gevaar zouden wij dan oproepen. Wij zijn dus van mening, dat die toevoeging in dit verband overbodig is.

Een ander punt, dat de geachte afgevaardigde naar voren heeft gebracht, is artikel III van het ontwerp-Aanpassingswet. Daarbij wordt een nieuw artikel 561a in het Wetboek van Strafvordering gevoegd, dat bestemd is om artikel 40 van de geldende wet op de staat van oorlog en de staat van beleg te vervangen. Als ik hem goed heb beluisterd, is de geachte afgevaardigde van mening, dat de bevoegdheid, die in het voorgestelde nieuwe artikel aan de Kroon is toegekend, wat ver gaat.

Zoals in de memorie van toelichting al is opgemerkt, zijn er praktische bezwaren tegen het bestaande artikel. Daarin is de mogelijkheid van hoger beroep en van beroep in cassatie in gewone strafzaken uitgesloten voor gedeelten van het grondgebied, die in staat van beleg zijn verklaard, wanneer twee voorwaarden zijn vervuld. De eerste is, dat het geval van oorlog zich voordoet, en de tweede is: de wettelijk bevoegde rechter is niet in staat kennis te nemen van het beroep. Over het al of niet vervuld zijn van die beide voorwaarden kan gemakkelijk onzekerheid bestaan. Om deze onzekerheid zoveel mogelijk te voorkomen, stelt het ontworpen nieuwe artikel het vervallen van het recht van beroep afhankelijk van een besluit van de Kroon. Er lijkt mij geen reële grond te bestaan voor de vrees, dat de voorgestelde bepaling zou kunnen leiden tot een willekeurig en zonder noodzaak ingrijpen in de gewone loop van het strafproces. Trouwens, er is dan

toch altijd de parlementaire controle. Wanneer die niet meer zou werken, mag men wel aannemen, dat de verbindingen zozeer zijn verstoord, dat ook de rechtsmiddelen in strafzaken niet meer zijn toe te passen. Intussen gaat het hier om een stukje noodrecht op het gebied van de gewone rechtspleging. Voor dat noodrecht in zijn geheel is een afzonderlijk ontwerp van wet ingediend, dat bij deze Kamer in behandeling is. Ik doel hier op wetsontwerp nr. 7233. Wellicht zou het punt, waarvoor de geachte afgevaardigde de heer Couzy hier de aandacht vroeg, nader kunnen worden gezien bij de behandeling van dat ontwerp. Er kan daarover dan in breder verband van gedachten worden gewisseld met mijn ambtgenoot van Justitie. Mocht dat nog te plegen overleg bij dit wetsontwerp, dus de Noodwet rechtspleging, ertoe leiden, dat ten slotte de voorkeur wordt gegeven aan een iets andere regeling dan die van artikel III van de ontworpen Aanpassingswet, dan zou daarin alsnog kunnen worden voorzien. Er zal dan van mijn kant zeker geen bezwaar zijn om die eventuele nadere voorziening aan te brengen.

De geachte afgevaardigde de heer Moorman heeft gevraagd: Hoe staat het nu met de totstandkoming van de rijkswet? Gaan wij daar een zelfde langdurige procedure van maken? Ik kan de geachte afgevaardigde antwoorden, dat wij hopen in dit jaar een bepaalde opzet gereed te hebben. Daarover moet contact met de andere rijksdelen worden opgenomen. Het hangt dan af van de duur van het overleg, wanneer het ontwerp van wet kan worden ingediend.

Een ander punt, dat de geachte afgevaardigde aansneed, betrof de rechtspositie van personen, die gevorderd worden. De geachte afgevaardigde verzocht een commissie van deskundigen in te stellen om over dit onderwerp een advies uit te brengen. Het formeren van een dergelijke commissie is niet nodig, omdat die commissie al bestaat. Ik mag verwijzen naar de interdepartementale commissie voor de ongevallenoorlogsomstandigheden, die, zoals de geachte afgevaardigde zich zal herinneren, is ingesteld naar aanleiding van zijn eigen verzoek, dat hij formuleerde bij de behandeling van de Vervoersnoodwet. Die commissie is nog niet met haar opdracht gereed, want het is een zeer complexe materie, waarmee zij heeft te maken. De opdracht van de commissie is na te gaan of en zo ja welke sociale voorzieningen moeten worden getroffen voor een ieder, die bij de verdediging is of wordt betrokken.

Ten slotte mag ik nog wel opmerken, dat wat betreft de rechtspositie de geachte afgevaardigde niet in nog hoger riet wordt gezonden, want er is een rechtspositieregeling in deze wet ingebouwd.

De heer **Moorman** (K.V.P.): Dat geldt voor degenen, die door het militair gezag worden genoopt bepaalde handelingen te doen, maar er zijn nog vele anderen.

Minister **De Jong**: Dat is juist, maar het is nog altijd zo, dat een half ei beter is dan een lege dop.

Een volgend punt, dat de geachte afgevaardigde naar voren bracht, was: Hoe staat het met de instructie voor het militair gezag? Ook de

geachte afgevaardigde de heer Walburg heeft daarnaar geïnformeerd. Het raamwerk voor deze instructie is gereed. Bij de oefening Fallex, die deze herfst plaatsvindt, zal deze worden beproefd. De resultaten van die proef zullen bij de definitieve opstelling van de instructie worden benut. Ik ga gaarne akkoord met de wens van de geachte afgevaardigde om in de instructie vast te leggen, dat het militair gezag uiteraard de aanwijzingen van de Regering volgt en dat die aanwijzingen worden verstrekt bij monde van de Minister van Defensie.

Vervolgens kom ik tot de vragen van de heer Walburg. Hij sprak zijn vrees uit, dat er verschil zou ontstaan in de uitoefening van de bevoegdheden door de verschillende militaire gezagdragers. Ik geloof, dat hij daar niet zo bevreesd voor behoeft te zijn, want het militair gezag is ten slotte hiërarchisch opgebouwd en de hoogste militaire gezagdragers drukt dus altijd zijn stempel op de wijze, waarop lagere niveaus dit gezag uitoefenen.

De geachte afgevaardigde heeft verder gevraagd: Wordt er ook instructie gegeven aan de militairen, die daarmede belast zullen worden? Het antwoord is, dat het steeds gebruikelijk is geweest om dergelijke groepen officieren op die manier te instrueren en dat dit gebruik ook in de toekomst zal worden gecontinueerd op basis van de nieuwe regeling, zodra deze bestaat.

Ook is er in de oorlogsorganisatie van de belangrijkste militaire staven personeel voorzien om deze materie te hanteren.

Naar aanleiding van de opmerking van de geachte afgevaardigde of de andere belangen, zoals de voedselvoorziening, niet worden doorgekruist, zou ik willen opmerken, dat, ofschoon de militaire verdediging uit de aard van de zaak moet prevaleren, het evenzeer voor de hand ligt, dat, indien mogelijk, met de bevoegde instanties op het gebied van de arbeidsbemiddeling contact wordt gehouden, hetgeen naar mag worden verwacht, zal leiden tot bij voorkeur inschakeling van arbeidskrachten, die elders zonder onoverkomelijke bezwaren tijdelijk kunnen worden gemist.

De opmerking van de geachte afgevaardigde de heer Walburg inzake de externering is in beginsel juist, mijnheer de Voorzitter. De consequentie van zijn vraag zou echter hebben geleid tot het verschuiven van een zo ingrijpende bevoegdheid als de externering naar de staat van oorlog, waardoor het militair gezag in de staat van oorlog een bevoegdheid zou krijgen, waaraan het in dit stadium geen behoefte heeft gevoeld. Aangezien noch het militair gezag, noch het burgerlijk gezag in de staat van oorlog in het algemeen aan deze bevoegdheid behoefte denkt te hebben, is dus bewust gekozen voor de plaatsing van de externeringsbevoegdheid in de staat van beleg en wordt de door de geachte afgevaardigde naar voren gebrachte gesignaleerde consequentie bewust aanvaard.

De geachte afgevaardigde heeft ook gevraagd alleen Nederlandse militairen als militaire gezagdragers aan te wijzen. Ik acht een dergelijke uitdrukkelijke vermelding eigenlijk overbodig. De aanwijzing van militaire gezagsdraging is in handen der Regering. Ik wil wel toezeg-

gen, dat uitsluitend Nederlandse militairen zullen worden aangewezen als zodanig.

Ik kom nu bij de geachte afgevaardigde de heer Bakker, mijnheer de Voorzitter, die, als ik mij wel herinner, zei dat hij zich voelde als „a Connecticut Yankee at King Arthurs Court”. Ik vond de vergelijking, die de geachte afgevaardigde zelf maakte, met een Yankee wel pikant. Ik kan echter wel begrip opbrengen voor zijn gevoel van bevreemding. Het moet voor hem een hoogst merkwaardige sensatie zijn. Hier hebben wij de toestand, dat wij na lange tijd een zekere beperking van de rechten, maar dan alleen indien de volksgemeenschap in grote nood verkeert, aanvaarden; zelfs dan omgeven wij dit nog met allerlei waarborgen en garanties; na veel peinen aanvaarden wij dit dan als iets, dat nog net kan. Als wij dus zien, dat wij een situatie scheppen, zij het met al deze reserves, die in de landen, waar de geachte afgevaardigde zo sympathiek tegenover staat, geldt als een onbereikbaar ideaal van democratische vrijheden, dan kan ik begrijpen, dat dit voor de geachte afgevaardigde een heel merkwaardige sensatie is en dat hij zich inderdaad voelt als a Connecticut Yankee at King Arthurs Court.

De heer **Bakker** (C.P.N.): Kent u het boekje, Excellentie?

Minister **De Jong**: Ja, mijnheer de Voorzitter.

De heer **Bakker** (C.P.N.): U kent dus het tijdsverschil, dat daarin een grote rol speelt.

Minister **De Jong**: Dat bedoel ik ook, mijnheer de Voorzitter; dat is ook van toepassing.

De geachte afgevaardigde mejuffrouw Schilthuis heeft gevraagd: is het nu zo, dat wij meerdere staten van oorlog en van beleg zullen krijgen? Dat is inderdaad juist. De consequentie van het Statuut is, dat wij drie staten van oorlog en drie staten van beleg krijgen, maar de landswetten kunnen op dit punt op elkaar worden afgestemd, terwijl er een rijkswet komt, die een bindend element zal vormen tussen al deze staten.

De geachte spreekster heeft verder gevraagd hoe de situatie is ten aanzien van de vordering van personen en diensten en zij heeft daaraan de vraag gekoppeld, of de autoriteiten, die belast zijn met arbeidsvoorziening, moeten worden beschouwd als organen van burgerlijk gezag. Ten aanzien van de Minister van Binnenlandse Zaken is betoogd, dat maatregelen van het militair gezag de maatregelen van het uitvoerend gezag van de Minister van Binnenlandse Zaken als zodanig niet mogen doorkruisen. Bij conflict van belangen zal ministerieel overleg noodzakelijk zijn en in verband hiermede zou ik de vraag van de geachte afgevaardigde ontkennend willen beantwoorden, voor zover de door haar bedoelde organen uitvoering geven aan ministerieel beleid en bevestigend willen beantwoorden, voor zover zij uitvoering geven aan deze wet. In dit verband zou ik nog willen verwijzen naar de prevalentie, die in de Noodwet arbeidsvoorziening aan de militaire maatregel is toegekend als een logische consequentie van deze gedachting.

De geachte afgevaardigde heeft ook gevraagd: is het nu niet noodzakelijk, voor de militaire autoriteiten een analoog artikel te scheppen als is gebeurd voor de civiele autoriteiten in artikel 11 van deze Oorlogswet? Dit is eigenlijk gebeurd in artikel 1 van de wet zelf, waar het raam, waarin al deze maatregelen staan, wordt opgetrokken. Uiteraard zal in de instructie van het militair gezag een beperking worden opgenomen overeenkomstig die, welke is neergelegd in artikel 1 voor de totstandkoming van de staat van oorlog of van beleg, aangezien de uitvoering hiervan in overeenstemming moet zijn met de voorwaarden, waaronder de staat van oorlog of van beleg tot stand is gekomen.

De geachte afgevaardigde heeft verder ook gevraagd, hoe het nu precies zit met het verbod tot het houden van openbare vergaderingen, b.v. van gemeenteraden, S.E.R. enz. Formeel zou het misschien inderdaad mogelijk zijn, vergaderingen van een gemeenteraad te verbieden, maar dit zal in de praktijk toch niet behoeven te worden gevreesd. Een dergelijke maatregel, zoals trouwens alle andere maatregelen op het gebied van het militair gezag, worden genomen onder de verantwoordelijkheid van de Minister van Defensie, die bovendien aanwijzingen kan geven aan het militair gezag. In het eigenlijk academische geval, dat iemand daartoe zou willen overgaan, zou dat onmiddellijk kunnen worden gestopt.

De geachte afgevaardigde heeft ook gevraagd: wie is nu de centrale militaire gezagdrager, nu er geen opperbevelhebber is en nu de functie van Nederlands territoriale bevelhebber wordt opgeheven? De centrale militaire gezagdrager is de bevelhebber van de landstrijdkrachten, mijnheer de Voorzitter, en verder blijft de organisatie van de territoriale bevelhebber overeenkomstig de huidige situatie.

Ten slotte heeft de geachte afgevaardigde gevraagd: wordt in het totale complex van de noodwetten ook een voorziening getroffen met het oog op de voortzetting van de werkzaamheden van de vertegenwoordigende lichamen? Hierop zou ik willen antwoorden, dat deze materie niet goed te voorzien is en dat ik geloof, dat dit te zijner tijd ad hoc moet worden geregeld.

De geachte afgevaardigde de heer Bruggeman heeft nog gevraagd: wat zijn nu ingevolge artikel 1 van de Oorlogswet eigenlijk buitengewone omstandigheden? Hierover heeft nooit enige twijfel bestaan. Deze formulering wordt in alle andere noodwetten gebruikt en zij wordt bovendien onmiddellijk conform artikel 4 weer door het parlement getoetst.

Een volgende vraag van de geachte afgevaardigde is: wat zijn de consequenties met het oog op het volkenrecht van artikel 51 van deze wet? Ook deze kwestie is geheel in het volkenrecht geregeld. Met de bepalingen daarvan zal dan ook rekening worden gehouden.

Ten slotte vraagt de geachte afgevaardigde: hoe zit het met artikel 57? Wie bepaalt, of er een gegrond vermoeden bestaat, dat een bepaald persoon een gevaar oplevert? Het antwoord hierop is, dat dit in eerste instantie wordt beslist door het militair gezag en onmiddellijk daarna door de rechterlijke macht wordt getoetst.

Ik meen hiermede, mijnheer de President, de gestelde vragen te hebben beantwoord.

De **Voorzitter**: Ik stel voor, de spreektijd bij de replieken te bepalen op ten hoogste vijf minuten per spreker.

Daartoe wordt besloten.

De heer **Couzy** (V.V.D.): Mijnheer de Voorzitter! De Minister stelt, dat de redactie van het ontworpen artikel 51 voldoende duidelijk maakt wie als militair moet worden aangemerkt. De zakelijke inhoud van dit artikel — de redactie, naar ik meen, ook — is precies gelijk aan die van het oude artikel 36 van de huidige Oorlogswet en ik vraag mij daarom af, waarom die dan niet indertijd voldoende werd geoordeeld en de wetgever zich toen zo heeft ingespannen om vast te stellen wie nu als militair moeten worden aangemerkt, in de zin van dat militair straf- en tuchtrecht. Ten aanzien van de nieuwe bepaling, die zal worden opgenomen in artikel 561A Wetboek van Strafvordering, wil ik alleen stellen, niet dat de bevoegdheid van de Kroon te groot is, maar dat door het vervallen van twee van de drie voorwaarden, die vroeger nodig waren om dit hoger beroep en cassatie te kunnen laten vervallen, thans dit artikel wel zeer ruim is gesteld, te meer waar ook het openbaar ministerie een bepaalde vrijheid is gelaten.

De heer **Bakker** (C.P.N.): De Minister, mijnheer de Voorzitter, heeft op de opmerkingen van mijn kant weer geantwoord met de bekende smoesjes. Ik dacht, dat wij die tijd achter ons hadden, maar het schijnt, dat iets als het boekje van de Connecticut Yankee ook in omgekeerde zin nog kan bestaan. Het spijt mij erg voor de Minister, maar de opmerking, die hij maakte, raakte kant noch wal. Noch ik, noch een van de andere leden heeft er iets mee te maken, als de Minister zich als criticus wil opwerpen van wetgeving in een van de socialistische landen. Als hij dat doen wil, is hij daarin volkomen vrij, maar hij moet goed begrijpen, dat in deze Kamer wordt gepraat over een wetsvoorstel, dat door hem is ingediend of althans wordt verdedigd. Het doet er niet toe van welke kant zij komen, maar wanneer bepaalde opmerkingen worden gemaakt, mag men verwachten, dat op de materiële zijde van die opmerkingen wordt ingegaan. Ik wil dat even toelichten.

De heer Walburg sprak gisteren over het vraagstuk wanneer men zou kunnen denken, dat deze wet van toepassing zou zijn, een punt, waarover niet alleen hij heeft gesproken. Hij veronderstelde, dat het kon zijn in een toestand van „bijna oorlog”, d.w.z. in een niet-oorlogstoestand. Een ander kamerlid heeft deze formulering overgenomen en verschillende anderen hebben zich ook afgevraagd wanneer een dergelijke wet van toepassing zou zijn. Aan deze discussie heb ik deelgenomen door te wijzen op artikel 1, waarin iets staat over militaire maatregelen voor de inwendige veiligheid, waar het geval van oorlog niet aan te pas komt. Ik heb gewezen op het gevaar, dat een dergelijke wet kan worden gebruikt, zonder dat er een toestand van oorlog is, voor het uitoefenen van een militaire dictatuur. Of de Minister het daarmee eens is of niet, het is een punt, dat bij deze behandeling een

rol speelt. De vraag is: wanneer wordt een dergelijke wet toegepast? De Minister heeft in antwoord op de opmerkingen van de heer Bruggeman daarover alleen gezegd, dat de formulering van de omstandigheden in artikel 1 gebruikelijk is. Hij is op een punt, dat van verschillende kanten uit de Kamer naar voren is gebracht, eenvoudig niet ingegaan en ik vind dat niet erg best. Ik vind, dat het wel degelijk de taak van een minister is om, wanneer dergelijke vraagstukken aan de orde worden gesteld in de Kamer, daarover een opinie te geven en zich er niet van af te maken door te verwijzen naar dit of dat land. Mij rest nog mede te delen, dat mijn fractie dit wetsontwerp niet zal steunen.

Mejuffrouw **Schilthuis** (P.v.d.A.): Mijnheer de Voorzitter! De Minister heeft op een aantal van mijn vragen geantwoord op een wijze, die maakt, dat ik mij bij zijn toelichting kan neerleggen, o.a. wat betreft zijn opmerking, dat uit artikel I van de wet en te zijner tijd uit de komende instructie zal blijken, dat het militair gezag zijn bevoegdheden alleen kan toepassen, wanneer de uitvoering van de militaire taak dat nodig maakt. Artikel I bevat deze bepaling uiteraard alleen maar in verbinding met de afkondiging van de staat van oorlog en beleg en als zodanig geeft het geen volledige aanwijzing over de wijze van toepassing, maar goed, als het dan ook nog per se in de instructie staat, dan leg ik mij daarbij verder neer.

Wat betreft mijn vraag over het toch door elkaar heenlopen van de uitoefening van bevoegdheden op grond van deze wet en op grond van de noodwetgeving, heeft de Minister een constructie naar voren gebracht, die in de praktijk inderdaad misschien wel werkt, maar waardoor één bezwaar, dat ik heb geopperd, niet uit de weg werd geruimd, nl. hoe een individu, dat door twee bevoegdheidskringen wordt gerequireerd, daarin zelf zijn weg moet vinden. Kan iemand, die een burgerbestemming heeft, een burgerdienstplichtige dus, die op een gegeven moment in een acuut geval, dat zich kan voordoen, wordt opgeroepen door het militair gezag, zich daaraan onttrekken of pleegt hij dan ongehoorzaamheid? Wie beslist dat? Hoe komt hij daar uit? Is er dan een of andere voor de hand liggende weg, die hij kan bewandelen? Als hij mededeelt: „Ik heb een burgerdienstplicht-bescherming”, en de militaire autoriteit zegt: „Desondanks heb ik je nodig”, worden zij dan verder gedisciplineerd ten aanzien van die eerste bestemming of omgekeerd? Mij dunkt, dat er een duidelijke regeling moet zijn voor de man of de vrouw in kwestie.

Minister de Jong heeft verder gezegd, dat het formeel mogelijk is, dat openbare vergaderingen van organen van het burgerlijk gezag vallen onder de vereiste van een vergunning, maar dat dit in de praktijk wel losloopt. Hoe gaat dat dan? Het militair of het burgerlijk gezag vaardigt een verordening uit, dat men een vergunning moet hebben. Staat daarin dan „behalve voor vergaderingen van organen van het burgerlijk gezag”, moet men dit stilzwijgend als een uitzondering beschouwen, of betekent het alleen maar, dat die altijd een vergunning krijgen, wat ik ten opzichte van de eigen functie en autonome positie

van deze volksvertegenwoordigende organen eigenlijk geen juiste oplossing zou vinden?

De heer **Bakker** (C.P.N.): Het zal er wel van afhangen hoe ze zijn samengesteld.

Mejuffrouw **Schilthuis** (P.v.d.A.): De minister heeft verder gezegd, dat hij zich geen noodwetgeving kon voorstellen ten aanzien van vertegenwoordigende lichamen en dit probleem ad hoc zou moeten worden gezien. Wij hebben met die oplossing in 1945 natuurlijk niet zulke beste ervaringen opgedaan. De moeilijkheid is wie dit ad hoc moet gaan bezien. Niet de vertegenwoordigende lichamen zelf, want die zijn op basis van de geldende regelingen uitgerangeerd. Daarom lijkt het mij toch een niet zo afdoende oplossing om te zeggen: Dat zien wij dan wel. Ik geloof, dat het nu wel degelijk essentieel is. Er kan altijd een noodtoestand komen, die noodwet breekt, maar dit is bij alle noodwetgeving zo. Het lijkt mij, dat dit nu een onderwerp is, waarbij van tevoren terdege zal moeten worden gezien of er een noodrecht oplossing mogelijk is.

De heer **De Jong**, Minister van Defensie: Mijnheer de Voorzitter! Naar aanleiding van hetgeen de geachte afgevaardigde de heer Couzy heeft gezegd, merk ik op, dat het inderdaad juist is, dat in de vorige wet een aanvulling op artikel 51 stond, maar het gevaar dreigt, dat men a contrario zou kunnen redeneren: Als niet alle wetten worden vermeld, sluiten wij andere daarvan uit. Wij zijn van mening, dat de toevoeging op het ogenblik niet noodzakelijk is, omdat door die nauwkeurige formulering, dat ze deel uitmaken van de krijgsmacht, dat ze worden aangemerkt als militair, alles voldoende is geregeld. Ik ben het met de geachte afgevaardigde eens, dat artikel III thans wat ruim is gesteld. Ik geloof echter, dat dit beter zou kunnen worden gezien bij de behandeling van wetsontwerp 7233, tijdens de gedachtenwisseling met mijn ambtgenoot van Justitie. Voor Nederland zou het artikel gewijzigd kunnen worden, wanneer men bij de beraadslaging over dat wetsontwerp meende, dat er een andere regeling moet worden gemaakt. Ik heb er niet het minste bezwaar tegen, dat dan dit artikel daarbij wordt aangepast.

De geachte afgevaardigde de heer Bakker heeft mij verweten, dat ik niet ben ingegaan op de vraag, wanneer deze bijzondere bevoegdheden zullen worden gebruikt. Het spijt mij te moeten zeggen, dat hij niet goed heeft geluisterd, want in mijn antwoord aan de geachte afgevaardigde de heer Bruggeman heb ik duidelijk gezegd, dat op grond van de artikelen I en IV deze bevoegdheden onmiddellijk aan de controle van het parlement zullen worden onderworpen.

De geachte afgevaardigde mejuffrouw Schilthuis heeft gevraagd: Wat moet er gebeuren, indien een individu in conflict van plichten komt? In de Arbeidsnoodwet is een voorrangregeling gegeven voor de militaire zaken. Niet alles is tot in de puntjes geregeld, vooral niet met de noodwetten, maar in het algemeen zullen de instructies van de militaire autoriteiten tijdens de staat van beleg voorrang moeten hebben.

De geachte afgevaardigde heeft ook gevraagd, hoe het precies is

gesteld met de vergunningen voor niet-godsdienstige bijeenkomsten. Dat is inderdaad niet verder geregeld, omdat iedereen het vanzelfsprekend vindt, dat deze voortgang hebben. Stilzwijgend hebben deze dus een vergunning. Ik geef toe, dat wij dat punt te zijner tijd moeten bezien.

Ik zou hetzelfde willen zeggen met betrekking tot de opmerking van de geachte afgevaardigde over de vertegenwoordigende lichamen, waarvan zij heeft gezegd: Ik heb weinig vertrouwen in een ad-hoc-regeling. Daarvoor kan ik wel iets gevoelen. Ik ben bereid met mijn ambtgenoot van Binnenlandse Zaken de vraag onder de ogen te zien, of er op dit gebied misschien iets naders kan worden geregeld; deze zaak ligt meer op zijn terrein dan op het mijne.

De algemene beraadslaging over beide wetsontwerpen wordt gesloten.

In behandeling komt het wetsontwerp Nieuwe regelen met betrekking tot de Staat van oorlog en de staat van beleg in Nederland (Oorlogswet voor Nederland) (4108, nr. 16).

De algemene beraadslaging over dit wetsontwerp heeft reeds plaats gehad.

De **Voorzitter**: Door de Regering zijn na het uitbrengen van het verslag enige wijzigingen in het wetsontwerp aangebracht. Naar mij blijkt, heeft de commissie van voorbereiding tegen deze wijzigingen geen bezwaar.

De artikelen 1 tot en met 49 worden achtereenvolgens zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

Beraadslaging over:

„**Artikel 50.** 1. Het militair gezag is bevoegd te bepalen, dat geen openbare vergaderingen of bijeenkomsten, geen besloten vergaderingen of bijeenkomsten van meer dan tien personen, of geen optochten zullen worden gehouden, dan met schriftelijke vergunning van het militair gezag.

2. Aan de vergunning kunnen voorwaarden worden verbonden.

3. Elke vergadering, bijeenkomst of optocht gaat, ook indien voor het houden daarvan vergunning is gegeven, op vordering van het militair gezag terstond uiteen.

4. Het militair gezag kan bij verordening de uitoefening van de in de voorgaande leden bedoelde bevoegdheden opdragen aan andere organen, en omtrent die uitoefening regelen stellen.

5. Dit artikel is niet van toepassing op openbare godsdienstoefeningen.”

Mejuffrouw **Schilthuis**: Mijnheer de Voorzitter! De Minister heeft op mijn herhaald aandringen gezegd, dat de regeling voor de vergaderingen voor vergaderingen van organen van burgerlijk gezag misschien nog wel eens zal moeten worden bekeken. Nu lijkt het mij bijzonder omslachtig een onderdeel van een artikel van een wet, die wij nu aannemen, weer te gaan bekijken. Ik zou dus op de artikelen 50 en 59 een amendement willen voorstellen, strekkende om het laatste lid van deze artikelen te lezen:

„Dit artikel is niet van toepassing op openbare godsdienst-
oefeningen en op vergaderingen van organen van burgerlijk ge-
zag.”

De **Voorzitter**: Door mejuffrouw Schilthuis, de heren Blom, Oele, mevrouw Singer-Dekker en de heer R. Laan wordt op dit artikel en op artikel 59 een amendement voorgesteld, strekkende om het laatste lid te lezen als volgt:

Dit artikel is niet van toepassing op openbare godsdienstoefeningen en op vergaderingen van organen van burgerlijk gezag.

De heer **De Jong**, Minister van Defensie: Mijnheer de Voorzitter! Zoals ik het nu hoor voorlezen, geloof ik, dat dit een bijzonder goede aanvulling zal zijn. Ik ben bereid die over te nemen. Dit geldt ook voor artikel 59.

De **Voorzitter**: Naar ik verneem, heeft de commissie van voorbereiding tegen de wijziging, die de Regering door de overneming van het amendement van mejuffrouw Schilthuis c.s. in dit artikel en in artikel 59 heeft aangebracht, geen bezwaar.

De beraadslaging wordt gesloten.

Het gewijzigde artikel wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De artikelen 51 tot en met 58, het gewijzigde artikel 59, de artikelen 60 tot en met 80 en de beweegreden van het wetsontwerp worden achtereenvolgens zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter**: Ik verzoek de commissie van voorbereiding haar oordeel over het wetsontwerp mede te delen.

De heer **Moorman**, voorzitter van de commissie van voorbereiding: Mijnheer de Voorzitter! Van de aanwezige leden van de commissie van voorbereiding is één lid tegen de aanvaarding van dit ontwerp, de andere leden adviseren tot aanvaarding.

Het wetsontwerp wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter**: De heren Bakker en Lankhorst zal, op hun verzoek, aantekening worden verleend, dat de aanwezige leden van hun fracties geacht wenssen te worden tegen het ontwerp te hebben gestemd.

In behandeling komt het wetsontwerp Aanpassing van de bestaande wetgeving aan de Oorlogswet voor Nederland (4108, nr. 17).

De algemene beraadslaging over dit wetsontwerp heeft reeds plaats gehad.

De artikelen en de beweegreden van het wetsontwerp worden achtereenvolgens zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter**: Ik verzoek de commissie van voorbereiding haar oordeel over het wetsontwerp kenbaar te maken.

De heer **Moorman**, voorzitter van de commissie van voorbereiding: Mijnheer de Voorzitter! Het oordeel van de commissie van voorbereiding over dit wetsontwerp is hetzelfde als over het vorige.

Het wetsontwerp wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

MILITAIRE RECHTSPRAAK**Zeekrijgsraad te 's-Gravenhage**

Vonnis van 8 april 1964

President: Mr. A. J. Veldman (wnd.); *Leden:* Kapt. t. Zee (T) H. D. Pluim Mentz, Kapt. t. Zee J. C. A. Siliacus, Lt. Kolonel der Mars. T. Jonkman en Kapt. Lt. t. Zee (A) J. F. Jongepier.
Raadsman: Kapt. Lt. t. Zee (A) A. L. Vriens.

Dood door schuld, meermalen gepleegd: Als majoor der mariniers, tijdelijk de besturing waarnemende van een landingsvaartuig tijdens proeftocht (duurproef, waarbij gedurende 4 uren op vol vermogen gevaren moest worden) op de Bergsche Maas en met dat landingsvaartuig ter plaatse in dat vaarwater willende keren en daartoe naar bakboord gedraaid hebbende, niet in staat geweest dat vaartuig in de rechte koers te krijgen, waardoor het de koerslijn kruiste van een motortankschip, hetwelk beklagde kort tevoren opgelopen en gepasseerd had, tengevolge waarvan het landingsvaartuig ongeveer midscheeps door het motortankschip werd geramd en kapseide, en drie van de 14 opvarenden van het landingsvaartuig zijn verdronken.

Geldboete van f 1000.

(W.Sr. art. 307; B.A.R. art. 36(3)).

**DE KRIJGSRAAD VOOR DE ZEEMACHT BINNEN HET RIJK IN EUROPA
TE 'S-GRAVENHAGE,**

in de zaak van de Fiscaal tegen N. N. N., geboren te Rotterdam, 9 maart 1914, gerequireerde, laatstelijk voor de verwijzing naar de Zeekrijgsraad gediend hebbende als Majoor der Mariniers,

Gezien: . . . enz.;

Gezien het bevel tot bijeenkomst van de Zeekrijgsraad van 20 maart 1964, aan de voet van welk stuk door de Fiscaal aan de beklagde wordt ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 25 juni 1963 te omstreeks 15.45 uur op „de rivier de Bergsche Maas onder de gemeente Raamsdonk, althans „in Nederland, terwijl hij aan het roer stond van het landingsvaartuig „L 9520, varende in de richting Heusden, nadat hij kort tevoren met „dit vaartuig het aldaar in dezelfde richting varende motortankschip, „de „Volendam”, aan bakboordszijde van die „Volendam” was gepasseerd en voorbijgevaren, uit eigen beweging en zonder enige noodzaak, terwijl hij onvoldoende bekend was met het manoeuvreren in „smal vaarwater met genoemd landingsvaartuig, afwisselend met dat „vaartuig naar bak- en stuurboord is uitgeweken en daarna met dat „vaartuig met volle kracht over bakboord is gedraaid teneinde in tegen- „gestelde richting te gaan varen waarbij hij — beklagde — niet in „staat was, na ongeveer 135 à 180 graden gedraaid te zijn dat vaartuig „in een rechte koers te krijgen tengevolge waarvan dat vaartuig bleef „doordraaien en — vervolgens achteruit varende — in de koerslijn „van bedoeld motortankschip, hetwelk toen reeds tot zeer korte af-

„stand van het landingsvaartuig was genaderd, kwam te liggen, waar-
 „door, ondanks de pogingen van de schipper van genoemd tankschip
 „een aanvaring te voorkomen, als gevolg van zijn — beklaagdes —
 „hoogst onvoorzichtig, achteloos en roekeloos handelen een aanvaring
 „van genoemd landingsvaartuig met dat tankschip ontstond, tengevolge
 „waarvan twee opvarenden van dat landingsvaartuig, te weten A. de
 „Wit en L. A. Zom, om het leven kwamen, evenals een derde op-
 „varende, C. G. Vrijer, die eerst alleen werd vermist;

„of, zo het vorenstaande niet tot zijn veroordeling mocht leiden:

„dat hij op of omstreeks 25 juni 1963 te omstreeks 15.45 uur op
 „de rivier de Bergsche Maas onder de gemeente Raamsdonk, zijnde
 „die rivier een voor de scheepvaart openstaand nauw vaarwater in de
 „zin van het Binnenaanvaringsreglement, terwijl hij aan het roer stond
 „van een stoomschip in de zin van genoemd reglement, namelijk het
 „landingsvaartuig L 9520, varende daarmee in de richting Heusden,
 „daarmede dat vaarwater geheel of gedeeltelijk is overgestoken teneinde
 „in tegengestelde richting te gaan varen en wel zodanig dat genoemd
 „landingsvaartuig daardoor de koerslijn van een ander stoomschip in
 „bovenbedoelde zin, te weten het motortankschip, de „Volendam” is
 „gaan snijden waardoor laatstgenoemd schip verplicht werd van zijn
 „koers af te wijken teneinde een aanvaring te voorkomen”;

Gezien: . . . enz.;

Gezien de schriftuur van de eiser door de Fiscaal overgelegd en
 gehoord de voorlezing van de daarin opgenomen conclusie strekkende
 tot: bewezenverklaring van het de beklaagde primair ten laste gelegde,
 alsmede zijn schuld eraan;

Qualificatie daarvan als:

„*Aan zijn schuld de dood van een ander te wijten zijn, zijnde het
 „misdrijf meermalen gepleegd*”;

en veroordeling deswege tot een hechtenis voor de tijd van een maand
 onvoorwaardelijk;

Gelet: . . . enz.;

Overwegende, ten aanzien van het de beklaagde primair ten laste
 gelegde dat ten processe zakelijk gerelateerd hebben verklaard:

I. N. N. N., oud 50 jaar, als beklaagde:

dat hij op 25 juni 1963 als lid van de proeftochtcommissie van de
 Koninklijke Marine een proeftocht meemaakte aan boord van het
 landingsvaartuig L 9520 op de Bergsche Maas; dat dit vaartuig ten
 behoeve van de Koninklijke Marine was gebouwd door de N.V.
 Scheepswerf Verolme te Heusden; dat zijn taak in deze commissie in
 de praktijk erop neerkwam dat hij de landingseigenschappen van het
 vaartuig moest keuren; dat in ieder geval niet de manoeuvreerbaarheid
 en de zeewaardigheid aan zijn oordeel waren onderworpen; dat tijdens
 die proeftocht aan boord van het vaartuig zich bevonden luitenant ter
 zee der 1e klasse P. H. Kuipers, leider van de proeftochtcommissie van
 die dag, de heer Verweij, hoofd van de technische commissie van
 Verolme en nog een aantal personen in het totaal ongeveer 14 man;
 dat in de middag van genoemde dag een duurproef werd gehouden,

hetgeen hierop neerkwam dat er gedurende vier uur onafgebroken volle kracht gevaren moest worden; dat toen ongeveer twee uur en drie kwartier van die duurproef waren verlopen, de heer Verweij hem verzocht het roer van luitenant ter zee Kuipers over te nemen; dat hij zichzelf weliswaar niet bedreven kon noemen in het manoeuvreren met het landingsvaartuig in smal vaarwater maar dat hij enige tijd tevoren een soortgelijk landingsvaartuig op zee had bestuurd; dat het hem daarbij niet was opgevallen dat het besturen ervan een speciale behendigheid vereiste; dat zij, toen hij het roer van luitenant ter zee Kuipers overnam, met het landingsvaartuig voeren op de Bergsche Maas onder de gemeente Raamsdonk in de richting van Heusden waarbij zij de voor hen stuurboordzijde van het vaarwater of wel de zuidelijke oever hielden; dat hij even later een motortankschip, dat naar hem later bleek „Volendam” was genaamd, en dat in dezelfde richting voer, opliep en aan bakboord van de „Volendam” passeerde; dat het inmiddels 15.45 uur was geworden; dat hij berekende dat zij met dezelfde snelheid doorvarende, veel te vroeg bij de werf van Verolme te Heusden zouden aankomen; dat hij daarom het plan opvatte om te draaien en een eindweegs terug te keren en dan opnieuw te draaien en weer door te varen in de richting Heusden; dat hij noch aan luitenant ter zee Kuipers noch aan de heer Verweij dit plan heeft bekend gemaakt of met hen heeft besproken; dat hij, na zich vergewist te hebben dat zij de „Volendam” naar zijn schatting 200 meter achter zich hadden gelaten en dat de rivier ter plaatse vrij was van andere scheepvaart, zonder vaart te minderen het stuurwiel naar links heeft gedraaid waardoor het schip, nog steeds volle kracht varende, een bocht naar bakboord begon te maken; dat hij, nadat het schip ongeveer 135° gedraaid was, het roer wilde terugdraaien teneinde de draai uit het schip te halen (zogenaamd tegenroer geven); dat hem dit tot zijn ontsteltenis niet gelukte; dat hij de „Volendam” zag naderen en constateerde dat de situatie gevaarlijk werd; dat hij met beide handen het stuurwiel trachtte terug te draaien in de oorspronkelijke stand en dat hij daarbij ook nog met zijn hand achteruit slaande het gashandel achterover heeft geduwd omdat hij meende daardoor het gas af te sluiten; dat hij bij dat alles niet op de roerstandaanwijzer heeft gekeken, hoewel de werking daarvan hem bekend was; dat hij nog iemand hoorde roepen: „Andere kant op”, waarop hij riep dat hem dat niet mogelijk was; dat hij daarop een hevige klap voelde en het volgende ogenblik bemerkte dat hij in het water lag; dat hem even later bleek dat de „Volendam” tegen het landingsvaartuig was aangevaren; dat tengevolge daarvan twee opvarenden van het landingsvaartuig, A. de Wit en L. A. Zom om het leven kwamen en een derde opvarende C. G. Vrijer werd vermist;

II. H. de Jong, oud 42 jaar, als getuige:

dat hij op 25 juni 1963 te ongeveer 16.00 uur als schipper en staande aan het roer van het motortankschip „Volendam”, daarmede voer op de Bergsche Maas onder de gemeente Raamsdonk in de richting van Heusden aan stuurboordzijde van het vaarwater, ongeveer 50 meter

uit de (zuidelijke) wal; dat hij op dat moment aan bakboord werd opgelopen en op een afstand van ongeveer 50 meter gepasseerd door een landingsvaartuig met het registratienummer L 9520; dat hij dat vaartuig in het oog bleef houden totdat het ongeveer 150 meter vóór de „Volendam” uit was gekomen; dat hij niet precies kan zeggen hoe het landingsvaartuig daarna heeft gemanoeuvreed maar dat hij even later plotseling zag dat het landingsvaartuig met grote snelheid in en flauwe bocht achteruit voer, zodanig dat hij begreep dat er gevaar voor een aanvaring zou kunnen ontstaan; dat hij deze aanvaring nog probeerde te voorkomen door naar stuurboord uit te wijken en volle kracht achteruit te slaan; dat hij echter niet kon verhinderen dat de „Volendam” dat landingsvaartuig aan bakboord in de midscheeps raakte, waarna dat landingsvaartuig over stuurboord kapseisde; dat hij nog heeft getracht een opvarende van dat landingsvaartuig te redden die langzaam in de richting van de „Volendam” kwam zwemmen; dat toen hij zich buiten boord bukte om die man te pakken, deze plotseling ophield met zwemmen en wegzonk; dat hij deze persoon niet meer heeft zien bovenkomen;

III. L. Sijbranda, oud 24 jaar, als getuige:

dat hij zich op 25 juni 1963 omstreeks 16.00 uur bevond aan bakboordzijde op het dek van het motortankschip „Volendam” dat voer op de Bergsche Maas onder de gemeente Raamsdonk in de richting van Heusden aan stuurboordzijde van het vaarwater en ongeveer 50 meter uit de (zuidelijke) wal; dat de „Volendam” op dat moment werd opgelopen en aan bakboordzijde werd gepasseerd door een met grote snelheid varend landingsvaartuig met het registratienummer L 9520; dat toen dat vaartuig was gepasseerd, hij voortging met zijn werkzaamheden; dat hij op een gegeven ogenblik bemerkte dat de „Volendam” achteruit sloeg; dat hij opkeek om te zien wat er aan de hand was; dat hij toen zag dat dat landingsvaartuig zich op ongeveer 25 meter vóór de „Volendam” bevond en achteruit voer in de richting van de (zuidelijke) oever, aan stuurboord van de „Volendam”; dat hij direct naar het voorschip is gelopen; dat hij bemerkte dat de „Volendam” stuurboord uitdraaide, waarschijnlijk omdat schipper De Jong stuurboord roer gaf om het landingsvaartuig te ontwijken; dat hij op het voorschip aangekomen zag hoe de boeg van de „Volendam” het landingsvaartuig aan bakboord in de midscheeps raakte als gevolg waarvan dat landingsvaartuig over stuurboord kapseisde;

IV. P. H. Kuipers, oud 37 jaar, luitenant ter zee der 1e klasse, als getuige:

dat hij zich op 25 juni 1963 als waarnemend voorzitter van de proeftochtcommissie belast met het beproeven van nieuwe landingsvaartuigen een proeftocht meemaakte aan boord van het landingsvaartuig L 9520, dat ten behoeve van de Koninklijke Marine was gebouwd bij de N.V. Scheepswerf Verolme te Heusden; dat tijdens die proeftocht zich aan boord bevonden de heer G. Verweij, bedrijfsleider van de werf, de majoor der mariniers N. N. N. en nog een aantal per-

sonen, totaal ongeveer 14 man; dat in de middag van die dag een snelheidsproef en daarop aansluitend een duurproef werd gehouden waarbij het landingsvaartuig gedurende vier uur op vol vermogen moest varen; dat hij tijdens deze proeven ook enige tijd aan het roer heeft gestaan; dat omstreeks 15.40 uur, terwijl zij op de Bergsche Maas onder de gemeente Raamsdonk stroomopwaarts (richting Heusden) voeren, waarbij zij de voor hun stuurboord (linker of zuidelijke) oever hielden, de heer Verweij hem voorstelde nog het één en ander te bespreken en zich te dien einde aan het roer te laten aflossen; dat de heer Verweij hem daarbij vroeg of er iemand van de werf het roer moest overnemen of dat majoor N. N. N. dit wellicht kon doen; dat aangezien majoor N. N. N. bij vorige proeftochten reeds eerder het roer had gehanteerd, zowel op de rede van Texel als op binnenwateren, hij zei dat majoor N. N. N. het wel kon waarnemen; dat voor de resterende tijd van de proef de bestuurder slechts eenvoudig een rechte koers diende te sturen, daarbij uiteraard rekening houdende met het verkeer op het water; dat het routine was dat de duurproef op deze wijze zonder verder manoeuvreren werd beëindigd; dat majoor N. N. N. daarop het roer overnam; dat hij met de andere commissieleden in de kuip is gaan zitten voor de bespreking van diverse punten; dat hij ongeveer 10 minuten nadat hij het roer had overgegeven, plotseling voelde dat het landingsvaartuig sterk koers veranderde over bakboord; dat hij opsprong en zag dat zij zich midden op de rivier bevonden met de voorsteven gewend naar de noordelijke oever, terwijl het schip nog steeds bakboord doorzette; dat hij tevens een binnenvaarttanker zag, die zoals hem later bleek de „Volendam” was genaamd; dat dit schip — eveneens de zuidelijke oever houdende — uit dezelfde richting kwam als waaruit zij waren gekomen en dat het schip op dat moment nog ongeveer 50 meter van hun vaartuig af was; dat hun vaartuig op dat moment nog vrij lag van de koerslijn van die tanker zodat wanneer zij stil waren gaan liggen die tanker zonder meer achter hen langs was gevaren; dat hij echter bemerkte dat hun vaartuig eerst langzaam en daarna vlugger achteruit ging varen naar de koerslijn van die tanker toe; dat hij de heer Verweij tegen majoor N. N. N. hoorde roepen: „Volle kracht vooruit, er komt een aanvaring”, of woorden van dergelijke strekking dat zij echter onmiddellijk aan bakboord ongeveer één meter voor het machinekamerschot door die tanker werden aangevaren, waardoor het landingsvaartuig over de lengte-as draaide en zij in het water terecht kwamen;

V. W. Meindersma, oud 42 jaar, als getuige-deskundige:

dat hij voorzitter is van de proeftochtcommissie die tot taak heeft nieuwe landingsvaartuigen van hetzelfde type als de L 9520 te beproeven; dat deze landingsvaartuigen en dus ook het landingsvaartuig L 9520 zijn uitgerust met een zogenaamde schottelroerpropellor, dat is een trekschroef die in alle richtingen onbelemmerd baksbaar is; dat indien vooruitvarende het stuurwiel bijvoorbeeld naar rechts wordt gedraaid, de roerpropellor uit de middenstand naar bakboord wordt

gekeerd, waardoor het achterschip naar bakboord wordt getrokken en het schip nog steeds vooruitvarende een bocht over stuurboord maakte; dat wanneer de roerpropellor vanuit de middenstand recht naar voren, méér dan 90° naar links of naar rechts wordt gedraaid, op het achterschip een achteruitgaande kracht wordt uitgeoefend die het achterschip zal trekken in de richting waarheen de trekschroef wijst; dat de stand van de roerpropellor door de bestuurder kan worden afgelezen op een zogenaamde roeraanstandwijzer; dat deze roeraanstandwijzer bestaat uit twee segmenten (van 180°); dat indien de roerpropellor is gedraaid in een stand voorlijker dan 90° dwars, op het segment gemerkt VOORUIT door middel van een pijltje zichtbaar is in welke richting het voorschip zal bewegen en dat indien de roerpropellor is gedraaid in een stand achterlijker dan 90° dwars, op het segment gemerkt ACHTERUIT door middel van een pijltje zichtbaar is in welke richting het achterschip zal bewegen (achteruit wordt getrokken); dat indien volle kracht varende (1800 omwentelingen = 11 mijl per uur) zodanig roer wordt gegeven dat het schip een bocht naar bakboord maakt, het zeer moeilijk is de roerpropellor in de middenstand terug te brengen zonder gas te minderen; dat het daarbij niet nodig is te ontkoppelen; dat om het roer in de middenstand terug te krijgen de snelste wijze van handelen is: gas minderen, stand roerpropellor wijzigen en wanneer die nieuwe stand van de roerpropellor is bereikt, weer gas geven; dat de gashandel zodanig is ingericht dat wanneer deze naar achteren (naar het achterschip) wordt bewogen, meer brandstof naar de motor wordt toegevoerd; dat bij het achteruitbewegen een punt wordt bereikt waarop de maximaal afgestelde hoeveelheid brandstof naar de motor wordt toegevoerd en dat wanneer de handel nog verder naar achteren wordt bewogen het toerental van de motor niet meer wordt verhoogd in verband met het bereikte aantal toeren; dat wanneer men vervolgens gas wil minderen de handel naar voren moet worden bewogen; dat bij alle aan keuring van de proeftochtcommissie onderworpen vaartuigen de bediening van de gashandel was ingericht zoals hiervoor beschreven behalve bij het vaartuig dat vóór de L 9520 werd beproefd, waarbij de wijze van bediening van de gashandel precies andersom was;

Overwegende, dat ten processe aanwezig zijn en voorgelezen:

A. een door G. G. Pot, opperwachtmeester der Rijkspolitie, d.d. 26 juni 1963, op ambtseed opgemaakt en getekend proces-verbaal, houdende de verklaring van verbalisant, luidende zakelijk gerelateerd:

dat hij op 25 juni 1963 omstreeks 16.00 uur met een Rijkspatrouillevaartuig surveilleerde op de rivier de Bergsche Maas onder de gemeente Raamsdonk; dat hij op tijd en plaats voornoemd ter hoogte van kilometerpaal 248 nabij de linker (zuidelijke) oever een omgeslagen landingsvaartuig zag en in de nabijheid daarvan de binnenvaart-tanker „Volendam”, die ten anker lag; dat hem bij onderzoek bleek dat dat landingsvaartuig even tevoren (omstreeks 15.45 uur) door de „Volendam” was aangevaren; dat het landingsvaartuig eigendom was van N.V. Scheepswerf Verolme te Heusden en bestemd was voor de Koninklijke Marine; dat, naar hij vernam, aan boord van dat landings-

vaartuig zich 14 personen hadden bevonden, die tengevolge van die aanvaring te water waren geraakt; dat tengevolge van die aanvaring twee opvarenden van het landingsvaartuig bleken te zijn verdronken, namelijk Albert de Wit, geboren te Den Helder op 1 maart 1915, gewoond hebbende te Alphen aan de Rijn, wiens stoffelijk overschot in de onmiddellijke nabijheid van dat vaartuig werd opgedregd en Lodewijk Antonius Zom, geboren te Rotterdam op 7 juli 1932, gewoond hebbende te Rotterdam, wiens lijk werd gevonden in de machinekamer van het landingsvaartuig, nadat dit was gelicht; dat voorts een opvarende van dat landingsvaartuig bleek te zijn vermist te weten Cornelis Gerrit Vrijer, geboren te Heemstede op 12 mei 1904, gewoond hebbende te Den Haag, wiens stoffelijk overschot niet werd gevonden; dat de beide lijken respectievelijk van A. de Wit en L. A. Zom op 26 juni 1963 te Raamsdonksveer werden geschouwd door H. H. de Boer, arts en gemeentelijke lijkschouwer te Raamsdonksveer, die verklaarde dat beide personen door verdrinking om het leven waren gekomen; dat geen uiterlijke tekenen van geweld op de lijken werden aangetroffen; dat het lijk van L. A. Zom werd geïdentificeerd door Lodewijk Zom, oud 60 jaar en Josina Maria Kerkvliet, respectievelijk vader en moeder van het slachtoffer, beide wonende te Rotterdam en dat het lijk van A. de Wit werd geïdentificeerd door C. E. van der Zijl, oud 50 jaar, schout-bij-nacht bij de Koninklijke Marine, wonende te 's-Gravenhage;

B. een uittreksel uit het register van de Burgerlijke Stand te Raamsdonk, houdende onder meer:

dat uit het register van overlijden van de gemeente Raamsdonk blijkt, dat aldaar op vijf en twintig juni negentienhonderd drie en zestig is overleden: Zom, Lodewijk Antonius;

C. een uittreksel uit het register van de Burgerlijke Stand te Raamsdonk, houdende onder meer:

dat uit het register van overlijden van de gemeente Raamsdonk blijkt, dat aldaar op vijf en twintig juni negentienhonderd drie en zestig is overleden: de Wit, Albert;

D. een door J. Slabbekoorn, wachtmeester der Rijkspolitie 1e klasse, schipper-motordrijver der Rijkspolitie te Water, d.d. 1 juli 1963, op ambtsead opgemaakt en getekend proces-verbaal, houdende de verklaring van verbalisant, luidende zakelijk gerelateerd:

dat hij op 25 juni 1963 omstreeks 23.00 uur, in opdracht van de groepscommandant van de Rijkspolitie te water te Dordrecht, met de bemanning aan boord van een Rijkspatrouillevaartuig de wacht betrok bij een in de Bergsche Maas in de gemeente Raamsdonk gezonken landingsvaartuig, gekentekend L 9520; dat dit vaartuig op 26 juni 1963 omstreeks 10.00 uur werd gelicht; dat zodra het vaartuig betreden kon worden hij in het bijzijn van getuigen (twee deskundigen van de marine en een zekere heer De Korver, deskundige van een verzekeringsmaatschappij) het mechanisme van de besturing en de andere bedieningshandels heeft onderzocht; dat aan boord de bedieningsorganen waren ondergebracht in een bestuurdersruimte van 59 centimeter in de breedte en 48.5 centimeter in de lengterichting van het

vaartuig; dat hij zag dat de pijl van de roerstandaanwijzer op ongeveer 45° bakboord achteruit stond en dat hij constateerde dat deze stand overeenkwam met de stand van de schottelroerpropellor van het schip; dat de roerpropellor in deze stand werd gehouden door de blokkeerinrichting van het stuurwiel, die naar behoren functioneerde; dat de stand van het koppelingswiel aantoonde dat de motor niet ontkoppeld was en dat de gashandel op volle kracht stond; dat gezien de stand van het stuurwiel, de schottelroerpropellor, het koppelingswiel en de gashandel de L 9520 op het moment van de aanvaring naar bakboord achteruit moet hebben gevaren; dat hij constateerde dat alle overbrengingen en verbindingen in prima staat verkeerden en dat hij aan de stuurinrichting en aan de schottelroerpropellor geen enkele mechanische storing kon ontdekken; dat ook de teleflexverbindingen van gas en koppeling goed functioneerden; dat indien de bestuurder van het landingsvaartuig op het moment dat het werd aangevaren verklaart het stuur even vóór de aanvaring niet te hebben kunnen terugdraaien, hij hieromtrent kan verklaren dat het hem uit jarenlange ervaring bekend is dat wanneer men een schottelroerpropellor bij volle kracht draaiende motor vanuit een stand dwars of achterlijker dan dwars (welke laatste stand door hem aan boord van het landingsvaartuig werd geconstateerd) weer naar recht vooruit wil draaien, dit vrij zwaar gaat en men beide handen moet gebruiken; dat men dan het gevoel krijgt alsof het stuur wordt tegengehouden of geremd; dat deze tegenwerkende krachten kunnen worden opgeheven door de stuwdruk op de schroef te verminderen door of wel gas weg te nemen of wel de motor te ontkoppelen; dat onvoldoende ervaring in het bedienen van de roerpropellor en onbekendheid met de specifieke eigenschappen van dit systeem van voortstuwing naar zijn mening de oorzaken zijn van de door de bestuurder van de L 9520 gemaakte (verkeerde) manoeuvre vlak voor de aanvaring;

E. een door C. van Loenhout, wachtmeester der Rijkspolitie 1e klasse, d.d. 8 december 1963 op ambtseed opgemaakt en getekend proces-verbaal, houdende de verklaring van verbalisant, luidende zakelijk gerelateerd:

dat hem op 7 december 1963 omstreeks 16.00 uur te Drimmelen door C. A. Lankhuizen, oud 45 jaar, van beroep schipper, wonende te Drimmelen werd medegedeeld dat hij (Lankhuizen) in de loop van de middag van die dag een lijk had zien liggen in een rietveld nabij het gat van Den Binnennieuwensteek aan de rivier de Amer onder de gemeente Made en Drimmelen; dat hij zich onmiddellijk per Rijkspatrouillevaartuig naar de opgegeven plaats heeft begeven; dat hij aldaar aantrof een lijk dat door hem aan kleding en daarin aangetroffen voorwerpen kon worden herkend als dat van Cornelis Gerrit Vrijer, geboren te Heemstede op 12 mei 1904, gewoond hebbende te 's-Gravenhage; dat de plaats waar het lijk werd aangetroffen ongeveer 8 kilometer was verwijderd van de plaats waar het landingsvaartuig L 9520 aan boord waarvan Vrijer zich vóórdat hij werd vermist had bevonden, op 25 juni 1963 omstreeks 15.45 uur werd overvaren door het

motortankschip „Volendam”; dat het lijk geen uiterlijke sporen van geweld vertoonde; dat het lijk op 8 december 1963 te Drimmelen door hem werd getoond aan H. A. M. Vermeulen, arts en gemeentelijke lijkschouwer die verklaarde dat de man, van wie het lijk hem werd getoond, waarschijnlijk enkele maanden geleden door verdrinking om het leven was gekomen;

Overwegende, dat door de inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend is bewezen met beklagdes schuld eraan hetgeen hem primair is ten laste gelegd, met dien verstande dat als bewezen wordt aangenomen:

„dat hij op of omstreeks 25 juni 1963 te omstreeks 15.45 uur op „de rivier de Bergsche Maas onder de gemeente Raamsdonk, althans „in Nederland, terwijl hij aan het roer stond van het landingsvaartuig „L 9520, varende in de richting Heusden, nadat hij kort tevoren met „dit vaartuig het aldaar in dezelfde richting varende motortankschip, „de „Volendam”, aan bakboordszijde van die „Volendam” was gepasseerd en voorbijgevaren, uit eigener beweging en zonder enige „noodzaak, terwijl hij onvoldoende bekend was met het manoeuvreren „in smal vaarwater met genoemd landingsvaartuig, volle kracht over „bakboord is gedraaid teneinde in tegengestelde richting te gaan varen „waarbij hij — beklagde — niet in staat was, na ongeveer 135 à 180° „gedraaid te zijn dat vaartuig in een rechte koers te krijgen tengevolge „waarvan dat vaartuig achteruit varende in de koerslijn van bedoeld „motortankschip, hetwelk toen reeds tot zeer korte afstand van het „landingsvaartuig was genaderd, kwam te liggen, waardoor, ondanks „de pogingen van de schipper van genoemd tankschip een aanvaring „te voorkomen, als gevolg van zijn — beklagdes — hoogst onvoorzichtig en achteloos handelen een aanvaring van genoemd landingsvaartuig met dat tankschip ontstond, tengevolge waarvan twee opvarenden van dat landingsvaartuig, te weten A. de Wit en L. A. Zom, „om het leven kwamen, evenals een derde opvarende, C. G. Vrijer, „die eerst alleen werd vermist”;

Overwegende, ten aanzien van de schuld van beklagde: dat hij hoogst onvoorzichtig en onverantwoordelijk heeft gehandeld door zonder enige noodzaak met onverminderde snelheid volle kracht het landingsvaartuig scherp over bakboord te wenden teneinde een tegengestelde koers te gaan varen, niettegenstaande hij in het manoeuvreren met landingsvaartuigen als het onderhavige, in ieder geval op binnenwateren, onvoldoende ervaring had waardoor hij zich niet of onvoldoende heeft gerealiseerd dat bij een méér dan 90° naar links of rechts draaien van de roerpropellor uit de rechte stand vooruit, het vaartuig wordt achteruitgetrokken in de richting waarheen de trekschroef wijst, terwijl toch de stand van de roerpropellor door beklagde kon worden afgelezen op de roerstandaanwijzer, waarvan, naar hij heeft verklaard, de werking hem bekend was;

Overwegende, dat nu de krijgsraad het de beklagde primair ten laste gelegde als bewezen heeft aangenomen een onderzoek naar het de beklagde subsidiair ten laste gelegde achterwege behoort te blijven;

Overwegende, dat het bewezene behoort te worden gequalificeerd als:

„Aan zijn schuld de dood van een ander te wijten zijn, zijnde het „misdrijf meermalen gepleegd“;

Overwegende, dat gelet op de ernst van de gepleegde feiten, de omstandigheden waaronder deze zijn begaan en de persoon van beklaagde een geldboete van eenduizend gulden, bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door een hechtenis van vijftig dagen, passend is — enz. (*Red.*).

Krijgsraad te Velde West

Vonnis van 22 januari 1964

President: Kolonel Mr. Dr. J. P. van Erk; *Leden:* Lt.-Kolonel R. v. d. Laan en Majoor G. W. Baron van Dedem.

Gereden met een auto die in slechte staat van onderhoud verkeerde en niet (meer) voldeed aan de wettelijke eisen; voorts van een secundaire weg de hoofdrijbaan opgereden terwijl op dat ogenblik over die hoofdrijbaan een bromfietser naderde, die vervolgens met beklaagde's auto in botsing is gekomen.

(W.V.R. art. 13 en 28).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen W. A. B. T., geboren 1 januari 1942, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, dienende als dienstplichtig soldaat bij de Koninklijke Land-„macht, op of omstreeks 25 augustus 1963 circa 15.45 uur te Am-„sterdam, als bestuurder van een vierwielige personenauto, Volks-„wagen, type 11, gekentekend RD 09-60, daarmee heeft gereden over „de voor het openbaar verkeer openstaande weg de secundaire weg „van de Meeuwenlaan, komende uit de richting Koekoekstraat,

„1. zonder in het bezit te zijn van een geldig rijbewijs als bedoeld „in artikel 9 sub 1 ten 3e van de Wegenverkeerswet, geldende voor „deze categorie van motorrijtuigen;

„2. terwijl dat motorrijtuig rijtechnisch in een zeer slechte staat „van onderhoud verkeerde en niet voldeed aan de wettelijk gestelde „inrichtingseisen, immers:

„a. de stuurinrichting een ontoelaatbare speling op de fuseepennen „en spoorstangeinden vertoonde;

„b. de bedrijfsrem slechts een vertraging van 2,744 m/sec² in stede „van 4,86 m/sec² veroorzaakte;

„c. het stoplicht niet werkte en de clignoteur bij een snelheid van „30 km per uur eerst na ruim 100 meter begon te werken;

„terwijl tenslotte de carrosserie vrijwel geheel was los geroest van de „bodemplaat;

„3. en toen gekomen bij het punt waar secundaire en hoofdrijbaan

„van de Meeuwenlaan samenkomen deze hoofdrijbaan is opgereden in „de richting Leeuwarderweg, zonder daarbij een hem langs die hoofdrijbaan uit de richting Leeuwarderweg tegemoetkomende berijder van „een rijwiel met hulpmotor te laten voorgaan, waardoor hij met deze „bromfietser C. F. B. Böke genaamd, in botsing is gekomen, die daar„bij een kneuzing van de linkerschouder opliep”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat de Krijgsraad niet uit wettige bewijsmiddelen de overtuiging heeft geput dat beklagde het hem onder 1. ten laste gelegde heeft gepleegd zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklagde ten processe zakelijk heeft verklaard:

dat hij, dienend als dienstplichtig soldaat bij de Koninklijke Landmacht, op 25 augustus 1963, omstreeks 15.45 uur te Amsterdam als bestuurder van een vierwielige personenauto, Volkswagen type 11, gekentekend RD 09-60 daarmee reed over de voor het openbaar verkeer openstaande secundaire weg van de Meeuwenlaan, komende uit de richting Koekoekstraat en gaande in de richting Leeuwarderweg; dat hij niet in het bezit van een geldig rijbewijs was, terwijl het motorrijtuig in een zeer slechte staat van onderhoud verkeerde, aangezien:

a. de stuurinrichting een grote speling vertoonde;

b. de bedrijfsrem slecht functioneerde;

c. het stoplicht niet werkte en de clignoteur slechts na verloop van enige tijd begon te werken;

terwijl de carrosserie vrijwel geheel was los geroest van de bodemplaat;

dat hij, aldus rijdend, was gekomen bij het punt, waar de secundaire en de hoofdrijbaan van de Meeuwenlaan samenkomen, alwaar hij de hoofdrijbaan van de Meeuwenlaan wilde oprijden in de richting van de Leeuwarderweg; dat hij, gezien zijn rijrichting van links, een rijwiel met hulpmotor zag over de Meeuwenlaan, komend uit de richting van de Leeuwarderweg; dat hij desondanks de hoofdrijbaan is opgereden; dat hij plotseling een klap hoorde en zag dat genoemde bromfietser linksachter tegen zijn Volkswagen was gereden; dat de berijder van het rijwiel met hulpmotor hem later bleek te zijn genaamd C. F. B. Böke; dat Böke tengevolge van de botsing een kneuzing aan de linkerschouder bekam;

Overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal d.d. 30 september 1963, opgemaakt en gesloten door Arie Johannes Wink, wachtmeester der 1e klasse der Koninklijke Marechaussee, behorende tot de brigade Amsterdam van de Koninklijke Marechaussee, zakelijk inhoudt als verklaring van verbalisant:

dat hem bij een technisch onderzoek van het vierwielig motorrijtuig, merk Volkswagen, gekentekend RD 09-60 het volgende is gebleken:

a. dat de stuurinrichting een ontoelaatbare speling op de fuseepennen en spoorstangeinden vertoonde, tengevolge waarvan de stuurkolomas ongeveer 5 centimeter op en neer te bewegen was;

b. dat de bedrijfsrem een vertraging van 2,744 m/sec² veroorzaakte;

c. dat het stoplicht niet werkte en de clignoteur niet juist was af-

gesteld, aangezien de lampen pas gingen werken, wanneer met het motorrijtuig met een snelheid van ongeveer 30 km/uur een afstand van 100 tot 150 meter was afgelegd;

dat de carrosserie op verschillende plaatsen was losgeroest van de bodemplaat;

Overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal d.d. 28 november 1963, opgemaakt en gesloten door Hendrik Herman Holtkamp, marechaussee der 1e klasse en Sjoerd Taeke Westra, marechaussee der 1e klasse, beiden opsporingsambtenaar en behorende tot de brigade Amsterdam, zakelijk inhoudt als verklaring van:

Cornelis Friedrich Barthold Böke:

dat hij op 25 augustus 1963 omstreeks 15.45 uur als bestuurder van een rijwiel met hulpmotor merk Magneet, bouwjaar 1963, daarmee reed over de Meeuwenlaan te Amsterdam; dat hij over de hoofdrijbaan van de Meeuwenlaan reed, komend uit de richting Leeuwarderweg; dat hij, gekomen bij het punt waar de Meeuwenlaan en de secundaire weg van die laan samenkomen, gezien zijn rijrichting van rechts, van die secundaire weg een personenauto, merk Volkswagen de hoofd- baan zag oprijden in de richting Leeuwarderweg; dat de bestuurder van die auto hem de doorgang versperde, tengevolge waarvan hij een aanrijding niet meer kon voorkomen en met zijn bromfiets tegen de linkerachterzijde van genoemde Volkswagen opbotste; dat hij door deze botsing van zijn bromfiets werd geslingerd en op het wegdek terecht kwam, tengevolge waarvan hij een verwonding aan de linker- schouder opliep;

Verbalisanten:

dat de hoofdrijbaan en de secundaire weg van de Meeuwenlaan te Amsterdam beiden voor het openbaar verkeer openstaande wegen zijn;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — ieder bewijsmiddel slechts gebezigd ten aanzien van het feit en/of de feiten waarop het betrekking heeft — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgen aan beklagde onder 2. en 3. is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

1. „Overtreding van artikel 13 van het Wegenverkeersreglement, „tweemaal gepleegd”;

2. „Overtreding van artikel 28 van het Wegenverkeersreglement”;
voorzien en strafbaar gesteld bij:

1. artikel 124 juncto artikel 13 van het Wegenverkeersreglement, juncto artikel 62 W.Sr.;

2. artikel 124 juncto artikel 28 van het Wegenverkeersreglement;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

[Volgt: terzake van de sub 1. als bewezen aangenomen feiten: veroordeling tot hechtenis voor de tijd van 2 maal 1 week; terzake van het sub 2. als bewezen aangenomen feit: veroordeling tot een geldboete van f 40 (subs. 8 dagen hechtenis), voorwaardelijk, met een proeftijd van 1 jaar — *Red.*].

Krijgsraad te Velde Oost

Vonnis van 24 oktober 1963

President: Lt.-Kolonel Mr. H. J. F. Bijvoet (plv.); *Leden:* Lt.-Kolonel R. S. T. Gerding en Majoor P. Ridder.

Geen gevolg gegeven aan het stopteken van een politieagent, die beklaagde wilde staande houden naar aanleiding van enige overtredingen van het Wegenverkeersreglement.

Als bestuurder op een „bromfiets” gereden, welke — wegens de aanwezigheid van een „race-carburator” — niet meer aan te merken was als een rijwiel met hulpmotor in de zin van art. 1 lid 1 onder d I W.V.R., zonder achterlicht, zonder geluiddemper en zonder in het bezit te zijn van een rijbewijs en voorts op een weg, welke was afgesloten voor verkeer met uitzondering van rijwielen en rijwielen met uitgeschakelde hulpmotor.

(W.Sr. art. 184; W.V.W. art. 9; W.V.R. art. 9, 13, 66, 84).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen H. S., geboren 2 februari 1943, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 4 juli 1963 te omstreeks 22.30 uur, zijnde „bij nacht, te Den Helder, althans in Nederland,

„1e. toen de in uniform geklede hoofdagent van gemeentepolitie „P. H. M. Reijnen, hem, beklaagde, wilde staande houden naar aanleiding van enige door hem op heterdaad geconstateerde overtredingen van het Wegenverkeersreglement door middel van het duidelijk „geven van een stopteken met diens rechterhand, opzettelijk is doorgereden;

„2e. als bestuurder van een tweewielig motorrijtuig daarmede heeft „gereden over de voor het openbaar rij- en ander verkeer openstaande „weg, de Spoorstraat, komende uit de richting van de Bierstraat en „gaande in de richting van de Koningstraat,

„a. in strijd met een geslotenverklaring krachtens hoofdstuk II van „het Wegenverkeersreglement aldaar kenbaar gemaakt door een bord „volgens model 23 van de bijlage van het Wegenverkeersreglement met „het onderschrift „19.00—23.00 uur”;

„b. terwijl de afgewerkte gassen anders werden afgevoerd dan door „een inrichting, welke behoorlijk geluiddempend en over de gehele „lengte gasdicht was;

„c. zonder dat dit motorrijtuig was voorzien van een achterwaarts „duidelijk zichtbaar blijvend voor het achteropkomende verkeer helder „rood stralend achterlicht;

„d. zonder dat aan hem was afgegeven een alstoen voor het bestu-
ren van een tweewielig motorrijtuig geldig rijbewijs”;

Overwegende, dat uit een ten processe aanwezige Justitiële verklaring, op 13 september 1963 opgemaakt en ondertekend door de C. A-batterij 921ste Afd. Lichte Luchtdoelartillerie te Arnhem onder meer blijkt, dat H. S. op genoemde datum sedert 28 nov. 1962 in werkelijke dienst is bij de Koninklijke Landmacht als dienstplichtige;

Overwegende, met betrekking tot het aan beklagde telastegelegde, dat daarin kennelijk tengevolge van een tikfout staat vermeldt: onder 2e a:

. . . . gemaakt door en bord volgens, welke fout de Krijgsraad ambtshalve verbeterd in dier voege dat doorvoor worde gelezen: gemaakt door een bord volgens, door welke verbetering beklagde niet in zijn verdediging wordt geschaad;

Overwegende, dat beklagde ter terechtzitting zakelijk heeft verklaard:

Wat in de dagvaarding staat is juist. Ik heb inderdaad op 4 juli 1963 tegen middernacht, als bestuurder van een bromfiets door Den Helder gereden over verschillende voor het openbaar verkeer openstaande wegen, o.a. door de Spoorstraat. Ik heb achteraf gezien, dat ik in de richting waarin ik reed, niet door die Spoorstraat mocht rijden vóór 23 uur. En het was nog geen 23 uur. Van mijn voertuig was de uitlaat afgebroken van de cylinder. Het achterlicht brandde niet. Op diezelfde avond heeft een politieagent in uniform gekleed mij in Den Helder een duidelijk stopteken gegeven. Ik begreep wel, dat ik voor deze agent moest stoppen, maar inplaats van dat te doen, heb ik gas gegeven en ben ik met een boog om die agent heen gereden. Deze gaf mij een duw en wist mij even later te grijpen. Toen ik deze bromfiets ongeveer een jaar geleden kocht zat daar niet de originele carburator aan. Deze was vervangen door een zg. race-carburator, die nog aan de bromfiets zat op 4 juli 1963. Ik ben nog nimmer in 't bezit geweest van enig rijbewijs;

Overwegende, dat een ten processe aanwezig proces-verbaal nr. 1961, op afgelegde ambtseed opgemaakt en op 15 juli 1963 te Den Helder gesloten en getekend door Pieter Henricus Martinus Reijnen, hoofdagent van gemeentepolitie te Den Helder en Jan Carsjens, marechaussee der 1ste klasse, opsporingsambtenaar, onder meer bevat een verklaring van de eerste verbalisant, die onder meer het volgende zakelijk verklaart:

Op donderdag 4 juli 1963, te omstreeks 22.30 uur, zijnde een tijdstip gelegen tussen een kwartier na zonsondergang en een kwartier voor zonsopgang, zag ik dat een mij onbekende militair, gekleed in de uniform van de Koninklijke Landmacht, in de rang van soldaat, als bestuurder van en gezeten op een tweewielig rijwiel met ingeschakelde hulpmotor daarmee reed op de voor het openbaar rij- en ander ver-

keer openstaande weg, de Spoorstraat te Den Helder, komende uit de richting Bierstraat en gaande in de richting van de Koningstraat aldaar, hoewel het berijden van de Spoorstraat te Den Helder overeenkomstig de artikelen 4 en 5 van het Wegenverkeersreglement bij besluit van Burgemeester en Wethouders van de gemeente Den Helder, dd. 28 aug. 1959, nummer 9491, gewijzigd bij hun besluit van 22 dec. 1959 nummer 11702, in de richting van de Koningstraat is gesloten verklaard voor het verkeer met rijwielen met ingeschakelde hulpmotor en motorrijtuigen op twee wielen, dagelijks van 19.00—23.00 uur. Deze geslotenverlaring is aan weggebruikers kenbaar gemaakt door verkeersborden overeenkomstig model 23 van de bijlage van het Wegenverkeersreglement, met als onderschrift: „19.00—23.00 uur”. Rijwielen en rijwielen met uitgeschakelde hulpmotor toegestaan”. Ik hoorde, dat de motor van zijn voertuig zoveel geluid veroorzaakte, dat hier vermoedelijk zonder uitlaat mee werd gereden. Tevens zag ik, verbalisant, dat het voertuig niet was voorzien van een achterlicht, dat achterwaarts, duidelijk zichtbaar voor het achteropkomende verkeer helder rood licht uitstraalde. Het voertuig was wel voorzien van een achterlicht, doch dit brandde niet. Op dezelfde dag omstreeks 23.00 uur, bevond, ik, verbalisant, mij op de voor het openbaar rij- of ander verkeer openstaande weg, de Beatrixstraat, te Den Helder. Op plaats en tijd vermeld zag en hoorde ik, dat dezelfde bestuurder als hierboven omschreven in mijn richting reed. Ik, verbalisant, ging midden op de rijbaan van de Beatrixstraat staan, midden onder een brandende lantaarn van de openbare straatverlichting en gaf de bestuurder een stop-teken met mijn rechterhand, door mijn rechterarm omhoog te steken met de binnenzijde van de vlakke hand naar de bestuurder gekeerd, teneinde dit voertuig te controleren op vorenomschreven gebreken. De bestuurder keek mij aan en verminderde iets van zijn snelheid, doch toen hij ongeveer 3 meter van mij verwijderd was, gaf hij weer vol gas en reed met een boog om mij heen. Ik, verbalisant, sprong naar de bestuurder toe en gaf hem een duw, waardoor hij begon te slingeren en zodoende vaart moest minderen. Hierna kon ik hem na een snelle ren vastgrijpen en hem tot stoppen dwingen. Nadat de personalia van de bestuurder door mij, verbalisant, waren genoteerd is hij door mij uitgenodigd om op vrijdag 5 juli 1963 te 20.00 uur aan het hoofdbureau van politie te Den Helder te verschijnen. Op vrijdag 5 juli 1963 te omstreeks 20.00 uur verscheen de bestuurder van het rijwiel met hulpmotor, die op 4 juli 1963 de diverse overtredingen had gepleegd. Hij gaf op te zijn genaamd: H. S., geboren te Opsterland, 2 febr. 1943;

Overwegende, dat een ten processe aanwezig proces-verbaal nr. 1961a, op afgelegde ambtseed opgemaakt en te Den Helder gesloten en getekend op 12 juli 1963 door Marinus van Manen, hoofdagent van gemeentepolitie te Den Helder — blijkens het opschrift behorende bij het hierboven vermelde proces-verbaal nr 1961 — onder meer bevat een verklaring van verbalisant, die onder meer het volgende zakelijk verklaart:

Op maandag 8 juli 1963 heb ik na daartoe bekomen opdracht een

onderzoek ingesteld naar de technische gesteldheid van een tweewielig rijwiel met hulpmotor, merk Typhoon, framenummer MA 9962, merk hulpmotor H.M.W., type 50 N. motornummer 535584, bouwjaar vermoedelijk 1958. De ter keuring aangeboden modellen van bedoeld merk en type rijwiel met hulpmotor zijn door de Minister van Verkeer en Waterstaat bij diens beschikking van 1 aug. 1958, afd. Waterstaatsrecht nr 45754, als rijwiel met hulpmotor in de zin van art. 1 lid 1 onder dI van het Wegenverkeersreglement goedgekeurd, waarbij het keuringsvolgnummer NLB 7069 werd opgegeven. Vorenbedoeld ter keuring aangeboden modellen waren voorzien van een carburator van het merk Dell'Orto, type T1-12SA. Bij onderzoek bleek mij, verbalisant, echter dat vorenbedoeld rijwiel met hulpmotor voorzien was van een carburator van het merk Dell'Orto, type UA16S, een zogenaamde race-carburator. Gezien het vorenstaande is het voertuig niet meer aan te merken als een rijwiel met hulpmotor in de zin van art. 1 lid 1 onder dI van het Wegenverkeersreglement, terwijl het voertuig ook niet is een rijwiel met hulpmotor als bedoeld in lid 1, onder dII of dIII van genoemd artikel. Voorts zag ik, dat bedoeld voertuig niet was voorzien van een inrichting, waardoor de afgewerkte gassen werden afgevoerd, welke behoorlijk geluiddempend en over de gehele lengte gasdicht was. Het voertuig was wel voorzien van een dergelijke inrichting, doch deze inrichting was bij de bevestiging aan de uitlaatpoort van de cylinder afgebroken, waardoor alle afgewerkte gassen de cylinder rechtstreeks verlieten, hetgeen met een hinderlijk knallend geluid gepaard ging. Gezien het vorenstaande verkeerde bedoeld voertuig rijtechnisch niet in goede staat van onderhoud, terwijl het voorts niet voldeed aan de in Hoofdstuk IV van het Wegenverkeersreglement ten aanzien van de inrichting van rijwielen met hulpmotor gestelde eisen;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — ieder bewijsmiddel slechts gebezigd ten aanzien van het feit en/of de feiten waarop het betrekking heeft — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

1. *„Opzettelijk niet voldoen aan een bevel krachtens wettelijk voorschrift gedaan door een ambtenaar belast met het opsporen van strafbare feiten”*,
2. *„a. Overtreding van art. 9 lid 1 Wegenverkeersreglement”*,
„b. Overtreding van art. 13 j° 66 onder e Wegenverkeersreglement”,
„c. Overtreding van art. 13 j° 84 Wegenverkeersreglement”,
„d. Overtreding van art. 9 lid 1 onder 3e Wegenverkeerswet”,
voorzien en strafbaar gesteld bij:
 1. artikel 184 van het Wetboek van Strafrecht,
 2. a, b en c bij artikel 124 van het Wegenverkeersreglement,
d artikel 35 van de Wegenverkeerswet;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of

omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat het voertuig met betrekking tot hetwelk, resp. met behulp waarvan de gequalificeerde feiten zijn begaan, naar het oordeel van de Krijgsraad van zodanige aard is, dat het ongecontroleerde bezit daarvan in strijd is met het algemeen belang;

[Volgt: veroordeling tot geldboeten van resp. f 30, f 5, f 5, f 10 en f 15; sub. 6, 1, 1, 2 en 3 dagen hechtenis; voorts: onttrokken aan het verkeer verklaring van het in beslaggenomen voertuig, merk Typhoon, framenummer 535584 — *Red.*].

Krijgsraad te Velde Oost

Vonnis van 24 oktober 1963

President: Lt.-Kolonel Mr. H. J. F. Bijvoet (plv.); *Leden:* Lt.-Kolonel R. S. T. Gerding en Majoor P. Ridder.

Raadsman: Mr. J. G. B. Dommering te Arnhem.

Tijdens het weekeinde in zijn woonplaats sergeantsstrepn op zijn uniform gedragen, terwijl beklagde soldaat was. Geldboete f 25.

(W.Sr. art. 196).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van. de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen J. J. D., geboren 7 juni 1944, dpl. soldaat, beklagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij als soldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht, althans als militair in de zin der wet, in of omstreeks het tijdvak van 12 tot en met 15 april 1963 te Hoensbroek, althans in Nederland, opzettelijk de onderscheidingstekenen van sergeant, zijnde „sergeantsstrepn, op de mouwen van zijn uniform heeft gedragen, „zulks terwijl hij alstoen soldaat was”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklagde ter terechtzitting zakelijk heeft verklaard:

Op 11 april 1963 — ik was toen als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst bij het E-Instructie Bataljon, School Technische Dienst, te Utrecht — ben ik uit Utrecht met paasverlof vertrokken naar Hoensbroek. Ik had twee sergeantsstrepn gekocht die ik gedurende de weekends in Hoensbroek wilde dragen. Van 12 tot en met 15 april 1963 heb ik in Hoensbroek opzettelijk, met de sergeantsstrepn op de mouwen van mijn van Rijkswegge verstrekte uniform op de openbare weg gewandeld. Ook op 20 april 1963, heb ik nadat ik voor het weekend naar Hoensbroek was vertrokken, wederom de sergeantsstrepn

op mijn uniform genaaid en ik heb weer met de strepen op mijn mouwen door Hoensbroek gelopen. Ik heb deze onderscheidingsteken op mijn uniform gedragen om naar buiten de indruk te wekken dat ik sergeant was. In werkelijkheid was ik toen dienstplichtig soldaat;

Overwegende, dat het ten processe aanwezige proces-verbaal nr. 4-1.871.118 op afgelegde ambtseed opgemaakt en op 22 april 1963 gesloten en getekend door Nicolaas van der Meulen en Petrus Wilhelmus Johannes Bosman, beiden hoofdagent van gemeentepolitie te Hoensbroek onder meer bevat een verklaring van beide verbalisanten die onder meer het volgende zakelijk verklaren:

Op 20 april 1963 zagen wij dat de ons bekende dienstplichtige soldaat Johannes D., wonende te Hoensbroek, gekleed in een militair uniform, liep op de openbare weg de Nieuwstraat te Hoensbroek. Wij zagen dat op beide mouwen van zijn militair windjack een chevron van goudkleurige stof was aangebracht. Het waren militaire onderscheidingsteken van een sergeant;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„opzettelijk onderscheidingsteken dragen behorende tot een ambt, dat hij niet bekleedt”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 196 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

[Volgt: veroordeling tot een geldboete van f 25, subs. 5 dagen hechtenis — *Red.*].

Krijgsraad te Velde Oost

Vonnis van 24 oktober 1963

President: Lt.-Kolonel Mr. H. J. F. Bijvoet (plv.); *Leden:* Lt.-Kolonel R. S. T. Gerding en Majoor P. Ridder.

Tegen een meerdere, wiens bevel (om zijn baret op te zetten) beklagde niet had opgevolgd, gezegd: „U maakt zich belachelijk; U „maakt overuren; U moet 6 jaar bijtekenen”. Opzettelijke ongehoorzaamheid en opzettelijk een meerdere in zijn tegenwoordigheid bespotten.

(W.M.Sr. art. 108, 114).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen J. A. G., geboren 20 september 1943, dpl. soldaat, beklagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij als soldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht, althans als militair in de zin der wet, op of omstreeks 10 augustus 1963 te Zwolle, althans in Nederland,

„1e. heeft geweigerd dan wel opzettelijk heeft nagelaten te gehoorzamen aan het hem door zijn meerdere de wachtmeester C. E. Coorde gegeven dienstbevel zijn baret op te zetten;

„2e. opzettelijk zijn meerdere de wachtmeester C. E. Coorde in diens tegenwoordigheid heeft bespot door hem toe te voegen „Wachtmeester U maakt zich belachelijk, U maakt overuren, U moet zes jaar bijtekenen”, welke woorden hij, beklagde, bezigde nadat die wachtmeester hem, beklagde, herhaalde malen het bevel had gegeven zijn baret op te zetten”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklagde bij zijn verhoor door de Officier-Commissaris op 18 september 1963 onder meer het volgende zakelijk verklaard heeft:

Terwijl ik als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst was bij de Koninklijke Landmacht, bevond ik mij op 10 augustus 1963 te omstreeks 22.45 uur te Zwolle, waar ik met Steentjes een avondje uit was geweest. Toen wij bij de bushalte van de bus naar Wezep kwamen, zetten wij onze baretten af. Wij werden toen aangesproken door een wachtmeester van de 931ste Afdeling Lichte Luchtdoelartillerie, die ons opdroeg onze baretten op te zetten. Toen diezelfde wachtmeester zijn opdracht een paar maal herhaalde tegenover Steentjes, toen die niet direct zijn baret had opgezet, heb ik tegen die wachtmeester zo iets gezegd als: „Maak U niet zo druk, we zijn gezellig uitgeweest en „U misschien ook, laten wij het elkaar niet lastig maken”;

Overwegende, dat Camille Eric Coorde, oud 23 jaren, bij zijn verhoor door de Officier-Commissaris bij de Krijgsraad als getuige zakelijk onder meer heeft verklaard en met ede bevestigd:

Op 10 augustus 1963 — ik was toen als wachtmeester in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht — bevond ik mij gekleed in zogenaamd eerste grijs voorzien van de onderscheidingstekenen van mijn rang te omstreeks 22.45 uur te Zwolle bij de halte van de bus naar Wezep. Ik zag daar twee soldaten die hoewel zij in uniform gekleed waren, geen baret op het hoofd hadden. Ik heb die twee soldaten gezegd dat zij hun baret moesten opzetten. Zij zetten geen van beiden hun baret op en een van de twee begon hardop tegen mij te praten, waarbij hij zoiets zei als: „Wachtmeester U maakt zich belachelijk, U „maakt overuren, U moet zes jaar bijtekenen.” Van de wachtmeester Van Oudheusden, die ook bij die bushalte stond hoorde ik dat de soldaten, die geweigerd hadden hun baret op te zetten, G. en Steentjes heetten. G. was degeen die mij de spottende opmerkingen over overuren en bijtekenen had toegevoegd;

Overwegende, dat Hendrikus Jacobus Gerardus van Oudheusden, oud 21 jaren, bij zijn verhoor door de Officier-Commissaris bij de

Krijgsraad als getuige zakelijk onder meer heeft verklaard en met ede bevestigd:

Terwijl ik toen als dienstplichtig wachtmeester-titulair in werkelijke dienst was bij de Koninklijke Landmacht en ingedeeld bij de 15de Afdeling Lichte Luchtdoelartillerie, bevond ik mij op 10 augustus 1963 te omstreeks 22.45 uur te Zwolle bij de halte van de bus naar Wezep. Wachtmeester Coorde van de 931ste Afdeling Lichte Luchtdoelartillerie, gekleed in eerste grijs met op beide mouwen de onderscheidingssteekenen van wachtmeester, sprak toen de soldaten Steentjes en G. aan die geen baret op het hoofd hadden. Ik hoorde wachtmeester Coorde zoiets zeggen als: „Baretten op”. Geen van beiden voerde dit bevel uit en zowel Steentjes als G. hebben hun baret niet opgezet van het moment dat wachtmeester Coorde hen dit opdroeg tot zij in de bus stapten. Ik heb duidelijk kunnen horen dat de soldaat G. tegenover de wachtmeester Coorde de volgende woorden gebruikte: „U maakt zich „belachelijk, U maakt overuren, U moet zes jaar bijtekenen”;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — ieder bewijsmiddel slechts gebezigd ten aanzien van het feit en/of de feiten waarop het betrekking heeft — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten:

dat hij als soldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht,

1e. opzettelijk heeft nagelaten te gehoorzamen aan het hem door zijn meerdere, de wachtmeester C. E. Coorde gegeven dienstbevel zijn baret op te zetten;

2e. opzettelijk zijn meerdere de wachtmeester C. E. Coorde in diens tegenwoordigheid heeft bespot door hem toe te voegen „Wachtmeester U maakt zich belachelijk, U maakt overuren, U moet zes jaar „bijtekenen”, welke woorden hij beklagde bezigde nadat die wachtmeester hem, beklagde, het bevel had gegeven zijn baret op te zetten;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

1e. „*opzettelijke ongehoorzaamheid, gepleegd in tijd van oorlog*”,

2e. „*opzettelijk een meerdere in zijn tegenwoordigheid bespotten*”, voorzien en strafbaar gesteld bij:

1e. artikel 114 van het Wetboek van Militair Strafrecht,

2e. artikel 108 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon des daders;

[Volgt: veroordeling tot militaire detentie voor de tijd van 6 weken

— Red.]

Krijgsraad te Velde Oost

Vonnis van 7 november 1963

President: Kolonel Mr. K. N. Korteweg; *Leden:* Majors C. P. Dekker en N. J. de Ruiter.

Raadsman: Eerste-Luitenant L. M. Stafleu.

Verduistering: verkoop van een van het Rijk in bruikleen gekregen uitrustingsstuk (buitenjas - gevechtstenu).

(W.M.Sr. art. 74, 161; W.Sr. art. 321).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen G. B., geboren 10 april 1943, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij in of omstreeks de maand maart 1963 te Heemskerk, althans in Nederland, opzettelijk een buitenjas-gevechtstenu, toebehorende aan de Staat der Nederlanden, althans aan een ander dan aan hem, beklaagde, welke buitenjas hij ten gebuike, althans anders dan door misdrijf onder zich had, wederrechtelijk zich heeft toegeëigend”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde bij zijn verhoor door de Officier-Commissaris onder meer zakelijk heeft verklaard:

Tijdens een weekend in de maand maart 1963 was ik met verlof in mijn woonplaats Heemskerk. In de garage van Van Oosten te Heemskerk sprak ik met één van de chauffeurs, Jan van Hulst, over zijn en mijn diensttijd. Het gesprek kwam toen op het buitengevechtsjasje dat ik over mijn burgerkleding droeg. Jan vond dat wel een practisch jasje. Ik zei toen tegen hem, dat „ik er eentje over had” en dat hij dat wel kon kopen. Jan is daarop ingegaan en ik heb het jasje dat ik droeg voor f 5.— aan hem verkocht. Ik heb het hem meteen gegeven. Genoemd buitenjasje-gevechtstenu was mij van rijkswege in bruikleen verstrekt en was rijkseigendom. Ik wist dat ik van niemand recht of toestemming had gekregen mij dat jasje toe te eigenen;

Overwegende, dat een ten processe aanwezig ambtsedig proces-verbaal van 3 april 1963 nr. P. 119/63, opgemaakt en gesloten door Martien Antonius Gremmen, wachmeester der Koninklijke Marechaussee, behorende tot de brigade Tegelen, zakelijk inhoudt als verklaring op 26 maart 1963 van Jan Jacob van Hulst:

Enige tijd geleden ontmoette ik bij de firma (expeditiebedrijf) waar ik werkzaam ben te Heemskerk, een jongen, die mij vroeg of ik van hem een jasje wilde kopen. Ik antwoordde dat ik er wel iets voor voelde. Enige tijd later liet deze jongen, die ik slechts bij zijn voor naam, Gerard, ken, het bedoelde jasje zien. Hij vroeg mij voor dit jasje f 5.—. Ik ging met dit bedrag accoord en kocht zodoende het jasje van deze Gerard. Ik wist niet, dat dit jasje tot de uitrusting van een militair behoorde;

van verbalisant:

Op 26 maart 1963 zag ik bij de doorlaatpost Keulse Barrière in de gemeente Venlo, dat een mij onbekend burgerpersoon een militaire buitengevechtsjas droeg. Na bedoeld persoon hierover terzake te hebben ondervraagd, gaf hij op te zijn genaamd: Jan Jacob van Hulst. Bij controle van bedoelde gevechtsjas zag ik dat aan de binnenzijde hiervan onder meer stond vermeld, met blauwe ball-point geschreven: 43.04.10.017. Ik heb bedoeld jasje uit handen van Van Hulst voornoemd in beslag genomen. Op 27 maart 1963 werd mij door een dienstdoend ambtenaar van het Ministerie van Defensie medegedeeld, dat het nr. 43.04.10.017 de dienstplichtig soldaat Gerard B. betrof;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„verduistering”,

voorzien en strafbaar gesteld bij art. 321 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

[Volgt: veroordeling tot een geldboete van f 50, subs. 10 dagen hechtenis — *Red.*].

NASCHRIFT

Het gepleegde — en met enige goede wil wellicht ook nog wel het ten laste gelegde — feit viel tevens in de specifieke omschrijving van artikel 161 van het Wetboek van Militair Strafrecht. Wanneer men er namelijk van uitgaat dat „tijd van oorlog” heerst, wordt ingevolge artikel 74 van dat Wetboek de Krijgsmacht voor de toepassing van artikel 161 geacht „op voet van oorlog gebracht” te zijn.

W. H. V.

Krijgsraad te Velde Oost

Vonnis van 14 november 1963

President: Kolonel Mr. K. N. Korteweg; *Leden:* Lt.-Kolonels K. Timmerman en E. H. Neppelenbroek.

Opzettelijke ongehoorzaamheid: Terzake van een krijgstuuchtelijk vergrijp naar zijn legitimatiebewijs gevraagd, dit niet kunnen tonen en vervolgens, opdracht gekregen hebbende mede te gaan naar de Koninklijke Marechaussee, tijdens de ontstane volksoploop weggelopen.

(W.M.Sr. art. 114).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen S. J. H., geboren 7 juli 1943, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht, althans als militair in de zin der wet, op of omstreeks 28 augustus 1963, derhalve in tijd van oorlog, te Groningen, althans in Nederland, toen zijn meerdere, de vaandrig D. J. Smid, hem, beklaagde, naar aanleiding van het feit, dat deze zich niet wilde of kon legitimeren, het bevel gaf om met hem mee te gaan naar de Koninklijke Marechaussee, heeft geweigerd of opzettelijk heeft nagelaten aan voormeld dienstbevel te gehoorzamen door alstoen aldaar willens en wetens op voormeld bevel te zeggen: „ik ga niet mee” en er vandoor te gaan, toen iemand uit het toegestroomde publiek tegen hem zei: „knijp er tussen uit”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde bij zijn verhoor door de Officier-Commissaris onder meer zakelijk heeft verklaard:

Terwijl ik toen als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst was bij de Koninklijke Landmacht heb ik de avond van de 28e augustus 1963 doorgebracht in Groningen in het gezelschap van mijn kameraden Loen en Van der Leer. Te omstreeks 22.30 liepen wij over het Herenplein te Groningen, toen ik hoorde dat ik terug werd geroepen, waarna ik zag, dat mijn kameraden in gesprek waren met een in uniform gekleed persoon; aan de pet te zien meende ik dat hij van de Luchtmacht was. Die Luchtmachtmilitair droeg mij op mij te legitimeren, maar ik had mijn papieren niet bij mij en dat heb ik hem ook gezegd. Hij droeg mij toen op mee te gaan naar de marechaussee en ik heb die militair gevolgd in de richting van de Herenbrug, want ik nam aan dat hij wel een meerdere zou zijn. Dichtbij de brug heb ik hem gevraagd of ik even met mijn kameraden mocht spreken en dit werd toegestaan. Ik heb toen tegen Loen en van der Leer gezegd dat zij maar naar Assen moesten reizen en dat ik met de militair mee moest. Inmiddels was de toeloop van het publiek steeds groter geworden en er stonden ook mensen tussen de militair en mij in. Een man uit het publiek zei tegen mij: „knijp er tussen uit”. Ik heb mij hierdoor laten overhalen en ik ben niet verder met die meerdere meegegaan maar ik ben naar het station gegaan en ben naar huis gegaan;

Overwegende, dat Dirk Jacob Smid, oud 22 jaar, bij zijn verhoor door de Officier-Commissaris bij de Krijgsraad als getuige onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

Terwijl ik toen als vaandrig in werkelijke dienst was bij de Koninklijke Luchtmacht, bevond ik mij op 28 augustus 1963 op het Herenplein te Groningen. Ik was gekleed in dagelijks tenue met op de mouwen de onderscheidingsteken van mijn rang. Ik zag daar een drietal soldaten van de Koninklijke Landmacht die alle drie blootshoofds liepen. Op mijn bevel zetten zij langzaam hun baretten op. Een soldaat

had nogal wat tegenwerpingen. Later heb ik deze soldaat geïdentificeerd zijnde H. Toen ik hem zijn militair paspoort vroeg, zei hij dat hij dat niet bij zich had. Daarop gaf ik hem het bevel mee te gaan naar de Koninklijke Marechaussee. Aanvankelijk liep H. zonder commentaar langzaam met mij mee in de richting van de Herenbrug. Bij de brug vroeg hij mij of hij even met zijn kameraden mocht praten. Ik heb hem dit toegestaan waarop hij een paar passen terugliep naar de andere soldaten. Nadat hij met zijn kameraden gesproken had liep H. langzaam met mij mee. Na ongeveer tien meter zei ik, dat hij met mij moest doorlopen naar de marechaussee en ik weet zeker dat H. toen tegen mij zei: „Ik ga niet mee”. Het inmiddels toegestroomde publiek was zich met de zaak gaan bemoeien en ik heb meermalen vanuit het publiek tegen H. woorden horen roepen als: „knijp er tussen uit”. Een zwaar gebouwde burger drong zich tussen H. en mij in, waarna H. ervan door is gegaan;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„opzettelijke ongehoorzaamheid, gepleegd in tijd van oorlog”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 114 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

[Volgt: veroordeling tot militaire detentie voor de tijd van 14 dagen — *Red.*].

Krijgsraad te Velde Oost

Vonnis van 28 november 1963

President: Kolonel Mr. K. N. Korteweg; *Leden:* Kolonel J. A. Schotman en Majoor D. H. Abbenes.

Raadsman: Ritmeester F. J. Manden.

In Duitsland, als bestuurder van een auto, in een bocht de macht over het stuur verloren, waardoor de auto is omgeslagen en een passagier van de auto daaruit is geslingerd en een hersenschudding heeft bekomen.

(W.Sr. art. 308).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen T. V., geboren 18 april 1942, dpl. kornet, beklagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij als dienstplichtig kornet in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht, in elk geval als militair in de zin der wet, op of omstreeks 2 mei 1963 te Borstel, in elk geval in West-Duitsland, alwaar hij toen met zijn onderdeel was gelegerd, als bestuurder van een vierwielige personenauto, daarmede rijdende over de voor het openbaar rij- en/of ander verkeer openstaande weg, de Bundesstrasse 214, komende uit de richting Nienburg en gaande in de richting Sulingen, hoogst onvoorzichtig een in deze weg naar rechts gelegen bocht is ingereeden en/of doorgereden met een te hoge snelheid en/of te weinig nauwkeurig sturend, met het aan deze hoogst onvoorzichtige wijze van rijden van beklaagde en mitsdien aan zijn min of meer grove schuld te wijten gevolg, dat hij de macht over de door hem bestuurde auto heeft verloren en deze is gaan slippen en in botsing is gekomen met een afrastering terzijde van de weg en vervolgens is omgeslagen, waarbij en waardoor de zich als mede-inzittende in deze personenauto bevindende R. W. M. Völker daaruit is geslingerd en een hersenschudding heeft bekomen, in elk geval zodanig lichamenlijk letsel waaruit tijdelijke ziekte of tijdelijke verhinderings in de uitoefening zijner ambtsbezigheden is ontstaan;

„of indien het voorgaande niet tot een veroordeling van beklaagde zou kunnen leiden, dat hij toen aldaar in voormelde hoedanigheid als bestuurder van een vierwielige personenauto rijdende over de voor het openbaar rij- en/of ander verkeer openstaande weg, de Bundesstrasse 214, komende uit de richting Nienburg en gaande in de richting Sulingen, een in deze weg gelegen bocht naar rechts is ingereeden en/of doorgereden met een te hoge snelheid en/of te weinig nauwkeurig sturend en aldus rijdend de macht over de door hem bestuurde auto heeft verloren en deze is gaan slippen en tegen een terzijde van de weg bevindende afrastering is gebotst en toen is omgekanteld, door welke wijze van rijden van beklaagde de vrijheid van het verkeer zonder noodzaak werd belemmerd en/of de veiligheid op de weg in gevaar werd gebracht of naar redelijkerwijze is aan te nemen in gevaar kon worden gebracht”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ter terechtzitting zakelijk heeft verklaard:

Op 2 mei 1963 — ik was toen als dienstplichtig kornet in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht en met mijn onderdeel, het 41ste Tankbataljon, gelegerd in West-Duitsland — reed ik als bestuurder van een vierwielige personenauto over de Bundesstrasse 214 in West-Duitsland uit de richting Nienburg en gaande in de richting Sulingen. In de bebouwde kom van het dorp Borstel reed ik met mijn wagen door een in die weg gelegen bocht naar rechts. Mijn snelheid bedroeg daarbij ongeveer 60 km.u. Na het doorrijden van deze bocht heb ik het gaspedaal wat meer ingedrukt. Ik voelde toen dat de wagen begon te slippen. Hierop gleed mijn wagen naar de, gezien mijn rijrichting,

linkerzijde van de weg, alwaar de wagen in botsing kwam met een in de wegberm geplaatste houten afrastering. De wagen sloeg vervolgens over de kop. Na uit het voertuig gekropen te zijn zag ik, dat mijn passagier, de luitenant Völker, buiten en gedeeltelijk onder het voertuig lag. Hij is per ambulance naar het ziekenhuis in Nienburg gebracht. Ik reed ter plaatse in de bebouwde kom van Borstel. Het bord „gevaarlijke bocht”, dat ongeveer 300 m vóór de naar rechts gelegen bocht terzijde van de weg staat, had ik niet gezien;

Overwegende, dat uit een ten processe aanwezig proces-verbaal nr. PD 135/63, op ambtseed opgemaakt en op 16 juni 1963 gesloten en getekend te Bergen Hohne door Rinke Sikkes, wachtmeester I der Koninklijke Marechaussee, behorende tot de 41ste Marechaussee compagnie, detachement Hohn, zakelijk onder meer inhoudt als verklaring van verbalisant:

Ik vermeld nog dat:

a. de Bundesstrasse 214 ter plaatse een — naar begrippen van de Wegenverkeerswet — voor het openbaar rij- en ander verkeer openstaande weg is;

b. ongeveer 300 meter vóór de naar rechts gelegen bocht, bedoeld in de verklaring van kornet V., een bord is geplaatst overeenkomstig model 91 van de bijlage van het Wegenverkeersreglement;

Overwegende, dat een geneeskundige verklaring op 9 mei 1963 opgemaakt en getekend door Niemeyer, arts te Nienburg, onder meer inhoudt:

dat R. Völker na een verkeersongeval in het Bollmanns Ziekenhuis werd binnengebracht; dat de patiënt een hersenschudding had opgelopen; dat de behandeling vermoedelijk 3 à 4 weken zal duren;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde primair is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan met dien verstande, dat het feit werd gepleegd op 2 mei 1963 te Borstel in West-Duitsland;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„Aan zijn schuld te wijten hebben, dat een ander zodanig lichamelijk letsel bekomt, waaruit tijdelijke ziekte ontstaat”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 308 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

[Volgt: veroordeling tot een maand hechtenis, voorwaardelijk, met een proeftijd van 2 jaren, en (onvoorwaardelijk) tot betaling van een geldboete van f 250, subs. 50 dagen hechtenis — Red.]

Krijgsraad te Velde Oost

Vonnis van 28 november 1963

President: Lt.-Kolonel Mr. O. A. H. Stradmeyer (plv.); *Leden:* Lt.-Kolonels J. H. Gimbel en R. P. Pieters.

Als dpl. soldaat met groot verlof in het tijdvak gedurende hetwelk hij voor de werkelijke dienst kon worden opgeroepen, een wachtmeester en een marechaussee 1e klasse beledigd door toevoeging van de woorden „Kalkemmers”.

(W.M.Sr. art. 60, 2°, 108).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen J. A. W., geboren 12 januari 1939, dpl. soldaat met groot verlof, beklagde,

Gezien: enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij als dienstplichtig soldaat bij de Koninklijke Landmacht, „buiten werkelijke dienst zijnde doch in het tijdvak dat hij voor de „werkelijke dienst kon worden opgeroepen, althans als militair in de „zin der Wet, op of omstreeks 8 september 1963 te Arnhem, althans „in Nederland, opzettelijk beledigend tegen zijn meerdere, de wacht- „meester 1ste klasse D. J. Toorneman en de marechaussee 1ste klasse „H. H. Slots, heeft geroepen „Kalkemmers”, aldus tevens die beide „meerderen, die zich op patrouille bevonden op het station der Neder- „landse Spoorwegen aldaar in hun tegenwoordigheid opzettelijk heeft „bespot of heeft uitgescholden”;

Overwegende, dat uit een ten processe aanwezige Justitiële verklaring, op 17 oktober 1963 opgemaakt en getekend door Hoofd Legerdepot Ondersteuningsstrijdkrachten 2, onder meer blijkt, dat Johannes Antonius W., mnr., is ingelijfd op 2 oktober 1958 en van 2 oktober 1958 tot 2 april 1960 in werkelijke dienst is geweest bij de Koninklijke Landmacht, met ingang van 2 april 1960 met klein verlof en met ingang van 2 augustus 1960 met groot verlof is gezonden, van 17 juli 1962 tot 19 augustus 1962 voor herhalingsoefeningen in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht is geweest en sedert 19 augustus 1962 wederom met groot verlof is gezonden en niet uit de militaire dienst is ontslagen;

Overwegende, met betrekking tot het aan beklagde telastegelegde, dat daarin kennelijk tengevolge van een schrijffout staat vermeld: opzettelijk beledigend tegen zijn meerdere,, welke fout de Krijgsraad ambtshalve verbetert in dier voege, dat daarvoor worde gelezen: opzettelijk beledigend tegen zijn meerderen,, door welke verbetering beklagde niet in zijn verdediging wordt geschaad;

Overwegende, dat beklagde bij zijn verhoor door de Officier-Commissaris onder meer zakelijk heeft verklaard:

Op 8 september 1963, het was tegen middernacht, heb ik in de hal van het station der Nederlandsche Spoorwegen te Arnhem, willens en wetens tegenover twee leden der Koninklijke Marechaussee, een wachtmeester eerste klasse en een marechaussee eerste klasse, meerdere malen de beledigende opmerking gemaakt: kalkemmers. Ik wist dat dit woord als belediging wordt gebruikt. Ik was nl. van 2 oktober 1958 tot 2 april 1960 in werkelijke dienst geweest bij de Koninklijke Landmacht en wel als dienstplichtig soldaat. Van 2 april 1960 tot 2 augustus 1960 had ik klein verlof. Op laatstgenoemde datum begon het groot verlof. Van 17 juni 1962 tot 19 augustus 1962 ben ik voor herhalingsoefeningen in dienst geweest en ik weet, dat ik mij sedert die tijd nog steeds in het tijdvak bevind dat ik voor werkelijke dienst kan worden opgeroepen. Ik weet, dat wachtmeesters en marechaussees eerste klasse militaire meerderen zijn van soldaten;

Overwegende, dat een ten processe aanwezige proces-verbaal nr. 307/1963, op afgelegde ambtseed opgemaakt en op 9 oktober 1963 gesloten en getekend door Derk Jan Toorneman, wachtmeester der 1ste klasse der Koninklijke Marechaussee en Hendrik Herman Slots, marechaussee der 1ste klasse, opsporingsambtenaar, beiden behorende tot de brigade Arnhem der Koninklijke Marechaussee, zakelijk onder meer inhoudt als verklaring van verbalisanten:

Op 8 september 1963 omstreeks 23.30 uur bevonden wij ons ter uitvoering van een ons opgedragen patrouille, in de verlichte hal van het station der Nederlandsche Spoorwegen te Arnhem. Wij waren gekleed in de uniform van het Wapen der Koninklijke Marechaussee, voorzien van de voor ons vastgestelde rangonderscheidingstekenen. Wij droegen de witte helm van het wapen der Koninklijke Marechaussee. Wij hoorden dat een persoon, die zich bevond bij een reisgezelschap dat zich naar de ingangs-controle begaf, enkele malen op luide toon het woord „Kalkemmers” riep. Wij voelden ons daardoor beledigd. Wij zagen dat bedoelde persoon ons daarbij aankeek. Wij hebben bedoelde persoon staande gehouden. Hij gaf ons op te zijn genaamd: Johannes Antonius W., dienstplichtig soldaat thans met groot verlof, rnr. . . . ;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten:

„dat hij als dienstplichtig soldaat bij de Koninklijke Landmacht, „buiten werkelijke dienst zijnde doch in het tijdvak dat hij voor de „werkelijke dienst kon worden opgeroepen, op 8 september 1963 te „Arnhem opzettelijk beledigend tegen zijn meerdere, de wachtmeester „1ste klasse D. J. Toorneman en de marechaussee 1ste klasse H. H. „Slots die zich op patrouille bevonden op het station der Nederland- „sche Spoorwegen aldaar heeft geroepen „Kalkemmers”;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„Als militair opzettelijk een meerdere in het openbaar mondeling „beledigen, meermalen gepleegd”;

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 108 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon des daders;

[Volgt: veroordeling tot een geldboete van f 40, subs. 8 dagen hechtenis — *Red.*].

Krijgsraad te Velde Oost

Vonnis van 4 december 1963

President: Lt.-Kolonel Mr. H. F. J. Bijvoet (plv.); *Leden:* Lt.-Kolonels W. Soeten en P. Ridder.

Beklaagde, aangewezen voor vertrek naar La Courtine doch wegens ziekte achtergebleven, verwijderde zich opzettelijk ongeoorloofd na zijn genezing in stede van zich te Schaarsbergen te vervoegen teneinde naar La Courtine te reizen, en werd 2 dagen later gearresteerd.

Opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid. Geldboete.

(W.M.Sr. art. 97; W.Sr. art. 24).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen J. L. B. P., geboren op 5 november 1943, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht, althans als militair in de zin der wet, op of omstreeks 30 september 1963, derhalve in tijd van oorlog, terwijl hem was aangezegd, dat hij zich terstond gereed moest maken voor vertrek naar Schaarsbergen, zijn te Assen, althans in Nederland, gelegen onderdeel heeft verlaten en daarvan sindsdien opzettelijk dan wel met zijn schuld daaraan ongeoorloofd afwezig is geweest en gebleven, totdat hij op 2 oktober 1963 te Heerenveen is aangehouden”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde bij zijn verhoor door de Officier-Commissaris onder meer zakelijk heeft verklaard:

Sedert 8 augustus 1962 ben ik als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht. Voordat mijn toenmalig onderdeel, de E-compagnie 45ste Infanterie Bataljon gelegerd te Steenwijk, naar La Courtine vertrok werd ik met angina in het K.Z.V. te Steenwijk opgenomen. Nadat mijn onderdeel was vertrokken werd ik

overgebracht naar het militair hospitaal te Assen. Na mijn herstel werd ik tijdelijk ingedeeld bij de Staf- en Verzorgingsbatterij 42ste Afdeling Veldartillerie te Assen. Op 30 september 1963 werd mij in de loop van de middag aangezegd dat ik mij gereed moest maken voor vertrek naar Schaarsbregen van waaruit ik naar La Courtine naar mijn onderdeel zou doorreizen. Ik heb het echter niet gedaan en ik ben op een gegeven moment omstreeks 16.45 uur op 30 september weggegaan van mijn tijdelijk onderdeel te Assen en ik ben zonder daartoe van iemand recht of toestemming te hebben gekregen daarvan afwezig gebleven totdat ik op 2 oktober 1963 te omstreeks 09.00 uur in mijn ouderlijk huis te Heerenveen door de politie werd opgehaald en even later op het politiebureau aan de Koninklijke Marechaussee werd overgegeven;

Overwegende, dat blijkens de Justitiële Verklaring, getekend door L. Blind, kapitein, commandant van de Staf- en Verzorgingsbatterij van de 42ste Afdeling Veldartillerie te Assen, beklagde onafgebroken zonder recht of vergunning, derhalve ongeoorloofd, afwezig is geweest van zijn onderdeel de 42ste Afdeling Veldartillerie te Assen van 30 september 1963 te 16.45 uur tot 2 oktober 1963 te 10.00 uur;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde primair is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten:

„dat hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht, op 30 september 1963, derhalve in tijd van oorlog, „terwijl hem was aangezegd, dat hij zich terstond gereed moest maken „voor vertrek naar Schaarsbergen, zijn te Assen gelegen onderdeel „heeft verlaten en daarvan sindsdien opzettelijk ongeoorloofd afwezig „is geweest en gebleven, totdat hij op 2 oktober 1963 te Heerenveen „is aangehouden”;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„*opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid in tijd van oorlog niet langer „dan vier dagen durende*”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 97 Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat nu het aan beklagde primair telastegelegde bewezen is verklaard een onderzoek naar het hem subsidiair telastegelegde achterwege kan blijven;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

[Volgt: veroordeling tot een geldboete van f 100, subs. 20 dagen hechtenis — Red.]

Krijgsraad te Velde Oost

Vonnis van 31 januari 1964

President: Kolonel Mr. K. N. Korteweg; *Leden:* Lt.-Kolonels W. Soeten en C. L. Jongeburger.

Raadsman: Mr. B. ten Cate te Arnhem.

Terwijl hij geplaatst was bij een onderdeel dat voor een dienstoefening in Duitsland verbleef, tweemaal achtereen niet tijdig na omme-komst van bewegingsvrijheid naar zijn onderdeel teruggekeerd, heb-bende hij zich de eerste maal na ruim één etmaal vrijwillig teruggemeld en zijnde hij de volgende maal binnen het etmaal door de Koninklijke Marechaussee aangehouden en teruggebracht.

(W.M.Sr. art. 97, 99).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen K. D. V. E., geboren 15 juli 1943, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„1e. dat hij, terwijl hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst „was bij de Koninklijke Landmacht, althans als militair in de zin der „wet, op of omstreeks 14 december 1963, derhalve in tijd van oorlog, „te omstreeks 24.00 uur, na een hem verleend verlof of bewegingsvrij- „heid niet naar zijn onderdeel te Bergen/Hohne, althans in Duitsland, „is teruggekeerd en daarvan sindsdien opzettelijk dan wel met zijn „schuld daaraan ongeoorloofd afwezig is geweest en gebleven, totdat „hij op of omstreeks 16 december 1963 te omstreeks 1.00 uur dan „wel te omstreeks 6.00 uur bij zijn onderdeel is teruggekeerd;

„2e. dat hij, terwijl hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst „was bij de Koninklijke Landmacht, althans als militair in de zin der „wet, op of omstreeks 21 december 1963, derhalve in tijd van oorlog, „te omstreeks 24.00 uur, na een hem verleend verlof of bewegings- „vrijheid niet naar zijn onderdeel te Bergen/Hohne, althans in Duits- „land, is teruggekeerd en daarvan sindsdien opzettelijk dan wel met „zijn schuld daaraan ongeoorloofd afwezig is geweest en gebleven, tot- „dat hij op of omstreeks 22 december 1963 te omstreeks 13.30 uur is „aangehouden dan wel bij zijn onderdeel is teruggekeerd”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ter terechtzitting zakelijk heeft ver- klaard:

Ik ben sedert 8 augustus 1962 als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht en ik was gedurende de maand december 1963 geplaatst bij het 41ste Tank Bataljon, dat voor een bevolen dienstoefening verbleef in Bergen/Hohne in West-Duitsland. Op 14 december 1963 ben ik met bewegingsvrijheid gegaan naar Celle, waar ik de avond doorbracht in enige café's om vervolgens met een mij bekende vrouw mee te gaan naar haar huis. Te 24.00 uur op 14 december had ik terug moeten zijn bij mijn onderdeel, maar ik ben

daarvan sindsdien willens en wetens en zonder dat ik daartoe van iemand recht of toestemming had gekregen, afwezig gebleven, totdat ik mij in de nacht van 15 op 16 december 1963 omstreeks 01.30 uur heb teruggemeld bij mijn onderdeel te Bergen/Hohne. Op 21 december 1963 ben ik weer met bewegingsvrijheid naar Celle gegaan, waar ik de avond doorbracht in een café. Het lukte mij niet naar het kamp een lift te krijgen en daarom ben ik in Celle gebleven. Ik had te 24.00 uur op 21 december 1963 bij mijn onderdeel te Bergen/Hohne moeten terug zijn, maar ik ben daarvan sedertdien willens en wetens en zonder dat ik daartoe van iemand recht of toestemming had gekregen, afwezig gebleven tot ik op 22 december 1963 te ongeveer 13.30 uur door de Koninklijke Marechaussee ben aangehouden;

Overwegende, dat bovengenoemde Justitiële Verklaring onder meer vermeldt dat K. D. V. E. van 14/12-'63 te 24.00 uur tot 16/12-'63 te uiterlijk 06.00 uur onafgebroken zonder recht of toestemming, derhalve ongeoorloofd, afwezig is geweest van zijn onderdeel het 41ste Tank Bataljon (vaste Kampstaf), gelegerd te Hohne-West Duitsland;

Overwegende, dat een ten processe aanwezige Justitiële Verklaring op 23 december 1963 te Hohne opgemaakt en getekend door de 1e Luitenant F. A. T. J. Receveur, waarnemend-commandant Staf/Staf-en Verzorgingseskadron 41ste Tank Bataljon, onder meer vermeldt dat K. D. V. E. van 21/12-'63 te 24.00 uur tot 22/12-'63 te 13.30 uur onafgebroken zonder recht of toestemming, derhalve ongeoorloofd afwezig is geweest van zijn onderdeel het 41ste Tank Bataljon (vaste Kampstaf), gelegerd te Hohne West-Duitsland en dat hij is aangehouden op 22 december 1963 te 13.30 uur en teruggebracht door het Koninklijke Marechaussee Detachement te Hohne;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten:

„1e. dat hij, terwijl hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst „was bij de Koninklijke Landmacht, op 14 december 1963, derhalve „in tijd van oorlog, te omstreeks 24.00 uur, na een hem verleende „bewegingsvrijheid niet naar zijn onderdeel te Bergen/Hohne, is terug- „gekeerd en daarvan sindsdien opzettelijk ongeoorloofd afwezig is „geweest en gebleven, totdat hij op 16 december 1963 te omstreeks „6.00 uur bij zijn onderdeel is teruggekeerd;

„2e. dat hij, terwijl hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst „was bij de Koninklijke Landmacht, op 21 december 1963, derhalve „in tijd van oorlog, te omstreeks 24.00 uur, na een hem verleende „bewegingsvrijheid niet naar zijn onderdeel te Bergen/Hohne, is terug- „gekeerd en daarvan sindsdien opzettelijk ongeoorloofd afwezig is ge- „weest en gebleven, totdat hij op 22 december 1963 te omstreeks 13.30 „uur is aangehouden”;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd *) als:

*) Beklaagde heeft zich beide keren *in het buitenland* verwijderd. Dit is wel in de telastelegging, doch niet in de qualificatie tot uitdrukking gebracht. (Red.)

„opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid in tijd van oorlog niet langer „dan vier dagen durende, meermalen gepleegd”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 97 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon des daders;

[Volgt: veroordeling tot militaire detentie v.d.t.v. 3 weken met aftrek van voorarrest van 22 tot 24 december 1963 — *Red.*].

Krijgsraad te Velde Oost

Vonnis van 6 februari 1964

President: Kolonel Mr. K. N. Korteweg; *Leden:* Lt.-Kolonel R. S. T. Gerding en Kapitein W. J. Esseveld.

Opzettelijke ongehoorzaamheid: Nadat beklaagde, deel uitmakende van een afdeling die naar het station werd afgemarcheerd, terzake van zijn onkrijgstuchtelijk optreden voorlopig arrest in de vorm van streng arrest was aangezegd, niet voldaan aan het bevel om uit te treden en zich in de kazerne te melden.

(W.M.Sr. art. 114).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen G. V., geboren 31 augustus 1943, dpl. soldaat 1e klasse, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij als dienstplichtig soldaat 1e klasse in werkelijke dienst bij „de Koninklijke Landmacht, althans als militair in de zin der wet, op „of omstreeks 22 november 1963, derhalve in tijd van oorlog, te „Assen, althans in Nederland, toen zijn meerdere, de sergeant H. A. „W. ten Dam, belast met het afmarcheren naar het station van een „gedeelte van de Compagnie, waartoe beklaagde behoorde, aan be- „klaagde, terzake van diens onkrijgstuchtelijk gedrag tijdens die af- „mars, voorlopig arrest te ondergaan als streng arrest had aangezegd „en hem beklaagde, tevens het bevel gaf uit te treden en zich te mel- „den bij de wachtcommandant van de Johan Willem Friso-kazerne „aldaar, heeft geweigerd aan voormeld dienstbevel te gehoorzamen, „zeggende: „dan blijf ik hier maar staan”, althans opzettelijk heeft „nagelaten aan dat dienstbevel te gehoorzamen door willens en wetens „niet uit te treden en zich niet te melden”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde bij zijn verhoor door de Officier-Commissaris zakelijk onder meer heeft verklaard:

Terwijl ik toen als dienstplichtig soldaat der eerste klasse in werkelijke dienst was bij de Koninklijke Landmacht, ingedeeld bij de 42ste Infanterie Verkenningcompagnie, werd ik 22 november 1963 met andere militairen van mijn compagnie van de Johan Willem Friso-kazerne te Assen afgemarcheerd naar het station te Assen. De afdeling waarin ik marcheerde werd gecommandeerd door de sergeant ten Dam. Bij de garnizoenscantine te Assen deed de sergeant ten Dam onze afdeling halt houden. Ik heb toen tegen de sergeant zo iets gezegd als: „Doe niet zo vervelend”. Sergeant ten Dam zei daarop: „Ga je dan „maar melden op onze W-kamer.” Ik zei: „Dat doe ik niet” en ik bleef waar ik was. Sergeant ten Dam heeft mij daarop voorlopig arrest aangezegd te ondergaan in de vorm van streng arrest en heeft mij daarbij bevolen uit te treden en te melden bij de wachtcommandant van de Johan Willem Friso-kazerne te Assen. Aan dit bevel heb ik niet gehoorzaamd, maar ik heb zoiets gezegd als: „Dan blijf ik hier „maar staan”;

Overwegende, dat een ten processe aanwezig Proces-Verbaal nr. P 337/'63 op afgelegde ambtseed opgemaakt en op 30 november 1963 gesloten en getekend door Jan Willem Vonk, marechausee der eerste klasse, opsporingsambtenaar, behorende tot de Brigade Assen der Koninklijke Marechaussee, zakelijk onder meer inhoudt als verklaring van:

Henri Arnoldus Wilhelmus ten Dam, dienstplichtig sergeant, rnr.: 43.04.21.079, ingedeeld bij de 42ste Inf. Verkenningcompagnie:

Op 22 november 1963 moest ik een aantal verlofgangers van mijn Compagnie afmarcheren naar het station te Assen. De afdeling raakte geregeld uit de pas en ik heb mijn afdeling bij het Concerthuis halt laten houden. Ik heb gezegd: „Mijne heren, als er niet beter gemar- „cheerd wordt, gaan wij terug naar de kazerne”. Ik hoorde dat de soldaat V. zei: „Man stel je niet zo aan”. Ik heb hem toen bevolen uit te treden. V. voldeed niet aan dit bevel. Ik heb hem toen voorlopig arrest aangezegd te ondergaan als streng arrest. Ik heb toen tegen hem gezegd: „Nu meld je je bij de wachtcommandant”.; ook aan dit bevel gaf V. geen gehoor;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten:

„dat hij als dienstplichtig soldaat 1e klasse in werkelijke dienst bij „de Koninklijke Landmacht, op 22 november 1963, derhalve in tijd „van oorlog, te Assen, toen zijn meerdere, de sergeant H. A. W. ten „Dam, belast met het afmarcheren naar het station van een gedeelte „van de Compagnie, waartoe beklaagde behoorde, aan beklaagde, „terzake van diens onkrijgstuchtelijk gedrag tijdens die afmars, voor- „lopig arrest te ondergaan als streng arrest had aangezegd en hem, „beklaagde, tevens het bevel gaf uit te treden en zich te melden bij de

„wachtcommandant van de Johan Willem Friso-kazerne aldaar, heeft „geweigerd aan voormeld dienstbevel te gehoorzamen, zeggende: „dan „„blijf ik hier maar staan”;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„*opzettelijke ongehoorzaamheid, gepleegd in tijd van oorlog*”, voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 114 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat beklaagde van 22 november 1963 tot 25 november 1963 voorlopig arrest heeft ondergaan, in de vorm van streng arrest, welk arrest naar het oordeel van de Krijgsraad van de op te leggen vrijheidsstraf geheel in mindering behoort te worden gebracht;

[Volgt: veroordeling tot een militaire detentie v.d.t.v. 3 weken, met aftrek van voorarrest van 22 tot 25 november 1963 — *Red.*].

Krijgsraad te Velde Oost

Vonnis van 16 januari 1964

President: Lt.-Kolonel Mr. H. J. F. Bijvoet (ply.); *Leden:* Majoors H. P. Wiegman en F. Henner.

Raadsman: Kapitein W. G. Tibben, Sociale Dienst Departement van Defensie te 's-Gravenhage.

Zich door een listige kunstgreep — een door een vriendin, op verzoek van beklaagde, verzonden gefingeerd telegram — tijdelijk aan de vervulling zijner dienstverplichtingen onttrokken. Na terugkeer door tussenkomst van de Legerpredikant een bekentenis afgelegd.

(W.M.Sr. art. 101).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen A. R., geboren 20 september 1943, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht, althans als militair in de zin der wet, op of omstreeks 1 november 1963, derhalve in tijd van oorlog, te Assen, althans in Nederland, zich opzettelijk door een listige kunstgreep

„en/of een samenweefsel van verdichtsels tijdelijk aan de vervulling zijner dienstverplichtingen heeft onttrokken, hebbende beklaagde „willens en wetens, na daartoe met een vriendin gemaakte afspraak, „zich op genoemde datum door deze een telegram laten toezenden in „houdende: „Oma ernstig ziek. Overkomst gewenst, Mam” en dit „telegram, waarvan hij wist, dat de inhoud in strijd met de waarheid „was, vervolgens overgelegd aan zijn Commandant, waarop deze hem „toestemming gaf terstond te vertrekken, hebbende beklaagde dien- „tengevolge op 1 november 1963 zijn te Assen gelegen onderdeel „verlaten en zijnde hij daarvan sindsdien onafgebroken willens en „wetens afwezig geweest en gebleven totdat hij zich op 4 november „1963 bij zijn onderdeel heeft teruggemeld”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ter terechtzitting zakelijk onder meer heeft verklaard:

Sedert 3 oktober 1962 ben ik als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht en sedert 31 januari 1963 ben ik ingedeeld bij de C-compagnie 43ste Infanterie Bataljon gelegerd in de Johan Willem Friso-kazerne in Assen. Met de bedoeling mij zelf een paar dagen vrij van militaire dienst te verschaffen heb ik op 30 oktober 1963 met een vriendin te Arnhem afgesproken dat zij mij een telegram zou sturen met een zodanige inhoud dat ik op grond daarvan een paar dagen verlof zou kunnen krijgen. Ik heb haar gezegd dat zij zelf maar moest bedenken wat zij in dat telegram zou zetten. Op vrijdagmiddag 1 november 1963 omstreeks 15.00 uur heb ik te Assen een telegram ontvangen van de volgende inhoud: „Oma ernstig ziek. Overkomst ge- „wenst, Mam.” Ik heb gezien dat dat telegram vanuit Arnhem was verzonden en omdat mijn moeder in Amsterdam woont begreep ik wel dat dit het afgesproken telegram van mijn vriendin zou zijn. Met dat telegram ben ik naar de eerste luitenant van Dijck gegaan en ik heb dat telegram aan de luitenant overgelegd. De eerste luitenant van Dijck, waarnemend compagniescommandant, gaf mij toen toestemming terstond naar huis te gaan. Te omstreeks 15.15 uur op 1 november 1963 heb ik mijn onderdeel verlaten en ik ben daarvan sindsdien afwezig geweest tot ik mij op 4 november 1963 omstreeks 11.00 bij mijn onderdeel heb teruggemeld;

Overwegende, dat Johannes Mattheus Cornelis van Dijck, eerste luitenant, bij zijn verhoor door de Officier-Commissaris bij de Krijgsraad als getuige zakelijk onder meer heeft verklaard en met ede bevestigd:

Op 1 november 1963 was ik, terwijl ik toen als eerste luitenant in werkelijke dienst was bij de Koninklijke Landmacht, waarnemend Commandant van de C-compagnie van het 43ste Infanterie Bataljon gelegerd in de Johan Willem Friso-kazerne te Assen. Te omstreeks 15.00 uur 1 november 1963 meldde de soldaat R., die bij genoemde compagnie is ingedeeld, zich bij mij. De soldaat R. heeft mij toen een telegram overgelegd met de volgende inhoud: „Oma ernstig ziek. „Overkomst gewenst, Mam”. R. vroeg mij of hij in verband met dit

feit mocht weggaan. Ik heb hem daarop toestemming gegeven terstond te vertrekken. Het telegram was vanuit Arnhem verzonden. Op 4 november 1963 is R. weer bij zijn onderdeel teruggekeerd. Hij heeft mij toen medegedeeld dat de toestand niet meer zo ernstig was. De volgende morgen heeft de legerpredikant mij op verzoek van R. de ware toedracht medegedeeld. Door het telegram dat R. mij op 1 november 1963 heeft overgelegd werd ik toen bewogen hem toestemming te verlenen van zijn onderdeel te vertrekken. R. is van 1 november te omstreeks 16.00 uur tot 4 november 1963 te omstreeks 12.00 uur onafgebroken van zijn onderdeel afwezig geweest;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten:

„dat hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht, op 1 november 1963, derhalve in tijd van oorlog, te Assen, zich opzettelijk door een listige kunstgreep tijdelijk aan de vervulling zijner dienstverplichtingen heeft onttrokken, hebbende beklagde willens en wetens, na daartoe met een vriendin gemaakte afspraak, zich op genoemde datum door deze een telegram laten toezenden inhoudende: „Oma ernstig ziek. Overkomst gewenst, Mam” en dit telegram waarvan hij wist, dat de inhoud in strijd met de waarheid was, vervolgens overgelegd aan zijn Commandant, waarop deze hem toestemming gaf terstond te vertrekken, hebbende beklagde dientengevolge op 1 november 1963 zijn te Assen gelegen onderdeel verlaten en zijnde hij daarvan sindsdien onafgebroken willens en wetens afwezig geweest en gebleven totdat hij zich op 4 november 1963 bij zijn onderdeel heeft teruggemeld”;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„als militair zich opzettelijk door een listige kunstgreep tijdelijk aan de vervulling zijner dienstverplichtingen onttrekken, terwijl de tijd gedurende welke hij op die wijze de vervulling zijner dienstverplichtingen heeft verzaakt in tijd van oorlog niet langer dan vier dagen duurt”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 101 j° 97 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

[Volgt: veroordeling tot een militaire detentie v.d.t.v. 1 maand — Red.]

Krijgsraad te Velde Oost

Vonnis van 23 januari 1964

President: Lt.-Kolonel Mr. H. J. F. Bijvoet (ply.); *Leden:* Kolonel A. E. Bueno de Mesquita en Lt.-Kolonel E. H. Neppelenbroek.

Diefstal, tweemaal gepleegd, van geld dat zich bevond in spaarvarkens in een kast in een woning.

Teruggaaf gelast van het op beklagde in beslag genomen restant-bedrag aan één der benadeelden.

(W.Sr. art. 310; R.L. art. 198).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen G. J. E., geboren 28 februari 1943, dpl. soldaat, beklagde,

Gezien: . . . enz.;

Gezien de schriftuur van eis, door de Auditeur-Militair overgelegd op de terechtzitting van 23 januari 1964 strekkende tot veroordeling van beklagde tot een geldboete van vijfenzeventig gulden, bij gebreke van betaling of verhaal te vervangen door vijftien dagen hechtenis onvoorwaardelijk en tot gevangenisstraf voor de tijd van een maand voorwaardelijk met een proeftijd van drie jaren en onder de bijzondere voorwaarde, dat beklagde zich zal gedragen naar de aanwijzingen, hem in het belang zijner reclassering te geven door of namens het Medisch Bureau voor Alcoholisme „De IJsselstreek”, en gehoord de voorlezing van de conclusie van deze schriftuur;

Gezien . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij te Zutphen, althans in Nederland,

„1e. op een of meerdere tijdstippen in de maand augustus 1963 „telkens met het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening heeft weg- „genomen enig geldsbedrag, tot een totaal van f 25,—, welk geld toe- „behoorde aan Jan van Zetten, althans aan een ander dan aan hem, „beklaagde;

„2e. op een of meerdere tijdstippen in de maand juli en/of augustus „1963 telkens met het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening heeft „weggenomen enig geldsbedrag, tot een totaal van f 30,—, welk geld „toebehoorde aan J. C. A. de Haan, althans aan een ander dan aan „hem, beklagde”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklagde bij zijn verhoor door de Officier-Commissaris zakelijk onder meer heeft verklaard:

Op meerdere tijdstippen in de maanden juli en augustus 1963 heb ik in het huis van de heer de Groot aan de Coehoornsingel te Zutphen geld weggenomen met de bedoeling dat geld voor mij zelf te behouden. Ik wist namelijk dat in de voorkamer beneden in dat huis in een kast twee plastic spaarvarkens stonden, een rose en een groene. Uit dat rose spaarvarken heb ik op 10 augustus 1963 twee bankbiljetten van 10 gulden weggenomen. Uit het groene spaarvarken heb ik in de

maand juli 1963 een tientje weggenomen en tijdens het laatste weekend van juli 1963 twee tientjes. Ik wist dat het geld in die spaarvarkens mij niet toebehoorde en dat ik van niemand recht of toestemming had gekregen dat geld uit de spaarvarkens weg te nemen of mij toe te eigenen;

Overwegende, dat een ten processe aanwezig Proces-Verbaal nr. P. 43/63 op ambtseed opgemaakt en op 17 augustus 1963 gesloten en getekend door Franciscus Johannes Antonius van der Werff, opperwachmeester der Koninklijke Marechaussee, 1ste verbalisant en Petrus Jozef Maria Merlijn, marechaussee der 1ste klasse, opsporingsambtenaar, 2de verbalisant, beiden behorende tot de Brigade Zutphen der Koninklijke Marechaussee, zakelijk onder meer inhoudt als verklaring van:

Jan van Zetten, geboren te Hengelo (O.), 2 december 1947:

Ik ben door een voogdijvereniging in het pleegezin van de familie de Groot, wonende te Zutphen, Coehoornsingel 120 geplaatst. Ik ontvang van hetgeen ik verdien een zakgeld en daarvan spaar ik in een rose plastic spaarvarken. Dit spaarvarken staat in een kast in de woonkamer van de familie de Groot. Vanmorgen, 10 augustus 1963, omstreeks 10.30 uur, controleerde ik het geld dat ik in mijn rose plastic spaarvarken had. Ik zag toen dat twee bankbiljetten van tien gulden weg waren. Het geld is geheel mijn eigendom en ik heb niemand toestemming gegeven dat geld weg te nemen en zich toe te eigenen, ook niet aan E.;

Jacobus Cornelis Adriaan de Haan, geboren te Amsterdam, 6 maart 1945:

Ik ben door een voogdijvereniging als pleegkind in het gezin van de Groot aan de Coehoornsingel no. 120 te Zutphen geplaatst. Van mijn zakgeld spaar ik in een groen plastic spaarvarken, dat in een kast in de woning van de familie de Groot is geplaatst. Mijn spaarvarken staat altijd naast dat van Jan van Zetten. Ongeveer veertien dagen geleden, heb ik gezien dat er ruim dertig gulden in mijn spaarvarken zat. Dit geld bestond uit drie bankbiljetten van tien gulden en verder klein geld. Ik heb nadien mijn spaarvarken niet meer in handen gehad. Vrijdagavond, 9 augustus 1963 ontdekte ik dat de drie bankbiljetten van tien gulden, in totaal dus dertig gulden, niet meer in het spaarvarken aanwezig waren. Het geld dat ik mis is geheel mijn eigendom. Ik heb niemand toestemming gegeven dit geld weg te nemen en zich toe te eigenen;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — ieder bewijsmiddel slechts gebezigd ten aanzien van het feit en/of de feiten waarop het betrekking heeft — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan. te weten:

„dat hij te Zutphen,

„1e. op een tijdstip in de maand augustus 1963 met het oogmerk „van wederrechtelijke toeëigening heeft weggenomen enig geldsbedrag, „welk geld toebehoorde aan Jan van Zetten;

„2e. op een of meerdere tijdstippen in de maand juli 1963 telkens „met het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening heeft weggenomen „enig geldsbedrag, tot een totaal van f 30,—, welk geld toebehoorde „aan J. C. A. de Haan”;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„*diefstal, meermalen gepleegd*”,
 voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 310 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat blijkens een ter terechtzitting aanwezige schriftelijke verklaring van beklagde, het op hem in beslag genomen geldsbedrag, groot f 17,90, door hem onttrokken was door een strafbaar feit aan Jan van Zetten;

Overwegende, dat het militair belang zich niet verzet tegen uitoefening van de bevoegdheid bedoeld in art. 14a van het Wetboek van Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot gevangenisstraf v.d.t.v. 1 maand, voorwaardelijk, met een proeftijd van 3 jaren, met bijzondere voorwaarde, en — onvoorwaardelijk — een geldboete van f 25, subs. 5 dagen hechtenis; voorts: bevel tot teruggaaf van het in beslaggenomen geldsbedrag van f 17,90 aan Jan van Zetten, geb. te Hengelo, 2 december 1947, wonende te Zutphen, Coehoornsingel 120 — *Red.*].

Krijgsraad te Velde Zuid

Vonnis van 19 maart 1964

President: Kolonel Mr. P. E. Kloots; *Leden:* Kolonel J. C. Zuidema en Lt.-Kolonel F. G. J. de Waal.

Raadsman: Majoor K. Bakker.

Niet voldaan aan het stopsein van de politie (op en neer bewegen van een rode lamp vanuit een politie-auto die beklagde, bromfietser, had ingehaald) in verband met het niet branden van de verlichting van beklagde's bromfiets.

Gereden zonder rijbewijs op een tweewielig motorrijtuig: een bromfiets, voorzien van een „race-carburator”,

(W.Sr. art. 184; W.V.W. art. 35).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen L. J., geboren 29 december 1943, dpl. soldaat, beklagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„I. dat hij op of omstreeks 3 november 1963 te Zierikzee, terwijl „hij als bestuurder van een tweewielig motorrijwiel daarmede voort- „reed over de voor het openbaar verkeer openstaande weg, Provinciale- „weg naar de Val, opzettelijk niet heeft voldaan aan een hem alstoen „aldaar door de in uniform geklede en in politiedienst zijnde wacht- „meester der Rijkspolitie 1e klasse Jakobus Fluijt, zijnde opsporings- „ambtenaar, gedane vordering om stil te houden, welke vordering werd „gedaan door middel van een rood licht uitstralende lantaarn, en welke „vordering hem werd gedaan in verband met de controle op de na- „leving van de bepalingen van de Wegenverkeerswet, en opzettelijk „met opgevoerde snelheid is doorgereden;

„II. dat hij op of omstreeks 3 november 1963 te Zierikzee als be- „stuurder van en gezeten op een tweewielig motorrijtuig, daarmede „heeft gereden over de voor het openbaar verkeer openstaande weg, „de Julianastraat, zonder dat aan hem, beklagde, hij bij artikel 9 „eerste lid onder 3 der Wegenverkeerswet vereiste geldige rijbewijs „was afgegeven”;

Overwegende, dat in de telastelegging onder sub II staat vermeld de woorden: „hij bij artikel” hetwelk kennelijk als een schrijffout moet worden beschouwd en moet worden gelezen als: „het bij artikel”, waardoor beklagde niet in zijn verdediging wordt geschaad;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

Op 3 november 1963 reed ik over de voor het openbaar verkeer openstaande Provinciale-weg naar de Val te Zierikzee als bestuurder van mijn Avaros. Terwijl ik daar zo voortreed reed ik door een kuil, waardoor mijn verlichting uitviel. Na enige tijd over het rijwielpad verder te hebben gereden in de richting van Zierikzee, bemerkte ik dat een busje achter mij aan kwam rijden. Even later kwam het busje links naast mij rijden. Ik bemerkte toen dat het een politie-busje was en zag aan de rechterzijde van het busje een oranje lichtje op en neer gaan. Even later werd ik ingehaald door het busje en toen zag ik een rode lantaarn waarmee in mijn richting werd geschenen. Doordat deze rode lantaarn op en neer bewogen werd begreep ik dat ik moest stoppen. Ik begreep goed dat dit stopteken voor mij bedoeld was. Het politie-busje ging schuin voor mij op de weg staan en ik stopte met mijn bromfiets rechts voor het busje. Ik zag dat er twee agenten in het busje zaten. Ik vermoedde dat ik aangehouden werd omdat mijn achterlicht niet brandde, waarop ik wegreed in de richting Zierikzee. Zo hard ik kon ben ik toen weggereden. Aan mij is nimmer een rijbewijs uitgereikt voor het besturen van tweewielige motorrijtuigen;

Overwegende, dat het ten processe overgelegde ambtsedig proces-

verbaal nr. 330, opgemaakt en gesloten te Zierikzee op 8 november 1963, door Jakobus Fluijt en Jan Struijk, beiden wachtmeester der rijkspolitie 1e klasse te Zierikzee, onder meer zakelijk inhoudt:

Op 3 november 1963 omstreeks 22.45 uur, zijnde een tijdstip gelegen tussen een kwartier na zonsondergang en een kwartier voor zonsopgang, waren wij beiden in uniform gekleed, ter surveillance met een Groeps Surveillance Auto van het korps rijkspolitie. Wij reden over de voor het openbaar verkeer openstaande Provincialeweg naar de Val. Wij zagen, dat een man, als bestuurder van- en gezeten op een tweewielig rijwiel met hulpmotor, reed over het rijwielpad, behorende tot die weg. Tevens zagen wij, dat het voertuig aan de achterzijde niet was voorzien van een achterlicht, dat achterwaarts, duidelijk zichtbaar voor het achteropkomende verkeer, helder rood straalde. Door mij, Fluijt, werd hierna door middel van een rood licht uitstralende lantoon, aan de bestuurder van de bromfiets een stopteken gegeven. Aanvankelijk verminderde de bestuurder de snelheid van zijn voertuig. Ook ik, Struijk, remde de auto af tot de snelheid ongeveer 20 km per uur bedroeg. Plotseling echter voerde de bestuurder van de bromfiets zijn snelheid weer op en vervolgde zijn weg in de richting Zierikzee. Nadat wij, verbalisanten, de bestuurder met zijn voertuig weer hadden ingehaald en voorbij gereden waren gaf ik, Fluijt, de bestuurder weer een stopteken op dezelfde wijze als hiervoren omschreven. De bestuurder bracht zijn rijwiel met hulpmotor tot stilstand waarna ik, Struijk, met de dienstauto naast hem stopte. Wij, verbalisanten, herkenden die bestuurder als te zijn de ons bekende L. J., geboren te Zierikzee 29 december 1943, wonende te Zierikzee, . . . straat 5. Toen wij, verbalisanten, uit de auto wilden stappen, reed J. met zijn voertuig met grote snelheid weg. Daarna hebben wij, verbalisanten, ons op 4 november 1963 begeven naar de woning van L. J. aan de . . . straat 5 te Zierikzee. In de bij de woning behorende schuur troffen wij een tweewielig rijwiel met hulpmotor aan, merk „Avaros”. De moeder van L. J. verklaarde dat dit de bromfiets was van haar zoon L. Gezien de hoge snelheid waarmee J. reed, hebben wij het rijwiel met hulpmotor voor nader onderzoek overgebracht naar het Groepsbureau der rijkspolitie te Zierikzee; het rijwiel met hulpmotor is ter beschikking gesteld van de Brigadecommandant van de Kon. Marechaussee Kruijningen;

Overwegende, dat het ten processe overgelegde ambtsedig procesverbaal nr. P. 33/63, opgemaakt en gesloten te Kruijningen op 14 november 1963, door Johannes van 't Hoff, wachtmeester 1e klas der Kon. Marechaussee, behorende tot de brigade Kruijningen, onder meer zakelijk inhoudt:

als relaas van verbalisant:

Op 7 november 1963 toonde Jakobus Fluijt, wachtmeester der Rijkspolitie 1e klasse, behorende tot de groep Zierikzee, mij op het Groepsbureau der Rijkspolitie te Zierikzee, een tweewielig rijwiel met hulpmotor. Fluijt verklaarde mij dat dit de bromfiets was waarop L. J. in de avond van 3 november 1963 te Zierikzee, als bestuurder had

gereden. Ik zag dat dit een rijwiel met hulpmotor betrof van het volgende signalement: Merk „Avaros” framenummer 74049. Ik heb genoemd voertuig op 7 november 1963 van de wachtmeester der rijks-politie 1e klasse Fluijt, te Zierikzee overgenomen ten einde technisch te worden onderzocht door de wachtmeester 1e klas der Kon. Marechaussee J. J. Verweij, behorende tot het District Kon. Marechaussee te Bergen op Zoom.

Bij navraag op de Provinciale Griffie te Middelburg werd schriftelijk bericht ontvangen dat aan L. J. geen enkel rijbewijs voor het besturen van motorrijtuigen is afgegeven;

Overwegende, dat het ten processe overgelegde ambtsedig proces-verbaal no. P. 33/63 opgemaakt en gesloten te Bergen op Zoom op 13 november 1963, door Jacobus Jan Verweij, wachtmeester 1e klasse der Kon. Marechaussee behorende tot de 1e divisie district Bergen op Zoom, onder meer zakelijk inhoudt:

Ik heb op 12 november 1963 te Bergen op Zoom een technisch onderzoek ingesteld. Bij dit onderzoek is het volgende gebleken:

signalement: Merk Avaros. Bouwjaar 1960, framenummer 74049. Carburateur: Volgens de bekendmaking van merken en typen van rijwielen met hulpmotor moet genoemd rijwiel met hulpmotor voorzien zijn van een carburateur van het merk „Encarwi”. Op dit voertuig was echter een carburateur van het merk „Dellorto” UA 16 S (z.g. racecarburateur) aangebracht;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan met uitzondering van de woorden: „of omstreeks” tweemaal;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

- I. *„Opzettelijk niet voldoen aan een bevel, krachtens wettelijk „voorschrift gedaan door een ambtenaar met de uitoefening „van enig toezicht belast”;*
- II. *„Overtreding van artikel 9, eerste lid Wegenverkeerswet”,* voorzien en strafbaar gesteld bij:
 - I. artikel 184 Wetboek van Strafrecht;
 - II. artikel 35 Wegenverkeerwet;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon des daders;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf v.d.t.v. 1 week en tot een geldboete van f 25, subs. 5 dagen hechtenis — Red.].

Krijgsraad te Velde Zuid

Vonnis van 19 maart 1964

President: Kolonel Mr. P. E. Kloots; *Leden:* Kolonel J. C. Zuidema en Lt.-Kolonel F. G. J. de Waal.

Raadsman: Mr. P. J. Th. Scheefhals.

Behorende tot enige wacht een als zodanig op hem rustende verplichting niet nakomen: als commandant van aflossing zijn post verlaten en zich naar een andere gemeente begeven.

(W.M.Sr. art. 129).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen G. R., geboren 16 januari 1937, dpl. kanonnier, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 25 januari 1964 te Oirschot, terwijl hij als „dpl. soldaat in werkelijke militaire dienst was bij de B-batterij van „12e Afdeling Veldartillerie der Koninklijke Landmacht en terwijl hij „als commandant van aflossing, althans korporaal van aflossing, was „ingedeeld bij de wacht van de Legerplaats Oirschot, de als zodanig „op hem rustende verplichting om aldaar ter beschikking te blijven „van de toegevoegd wachtcommandant niet is nagekomen, hebbende „hij toen en daar deze legerplaats verlaten en zich naar Eindhoven „begeven”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

Op 13 juni 1962 ben ik in werkelijke militaire dienst gekomen als dienstplichtig soldaat en tot op heden ben ik onafgebroken in werkelijke militaire dienst en ik ben ingedeeld bij de B-batterij van de 12e Afdeling Veldartillerie vanaf 21 november 1963. Ik was als korporaal van aflossing ter beschikking van de wachtcommandant-toegevoegd, wachtmeester Rijnierse, ingedeeld bij de wacht op de legerplaats Oirschot. Die wacht ging in om 19 uur op 25 januari 1964 en eindigde wederom om 19 uur op 26 januari 1964. Ik wist dat het mijn verplichting was om gedurende dat tijdvak in de wacht van de legerplaats Oirschot aanwezig te blijven ter beschikking van de wachtcommandant-toegevoegd. Ik ben om 20 uur op 25 januari 1964 de poort uitgegaan en heb mij begeven naar een cafetaria aan de overkant van de legerplaats Oirschot. In die cafetaria trof ik een burger, die mij meenam naar Eindhoven en toen zat bij mij nog de idee voor om in ieder geval om 0.30 uur terug te zijn in de wacht. Ik heb echter op die avond in verschillende café's zoveel alcoholhoudende drank gedronken, dat ik dronken ben geworden en de hele wacht heb vergeten. In de loop van de ochtend van 26 januari 1964 werd ik wakker in Eindhoven. Ik arriveerde pas om 12.15 uur in de legerplaats Oirschot;

Overwegende dat het ten processe overgelegde proces-verbaal van huishoudelijk onderzoek, opgemaakt en gesloten te Legerplaats Oirschot op 28 januari 1964 door Johannes Gerardus Hubertus Nelissen, kapitein der artillerie, en Cornelis Johannes Mul, kornet der artillerie, onder meer zakelijk inhoudt:

als verklaring van wachtmeester Leonardus Antonius Arnoldus Romeijn:

Ik was wachtcommandant van 25 januari 1964 19 uur tot 26 januari 1964 19 uur. Te 00.30 uur was G. R. niet aanwezig. Korporaal Kuypers is hem gaan zoeken op de batterij tijdens zijn rondes te 01.00 uur en 03.00 uur. G. R. bleek daar echter niet aanwezig. Ondertussen waarschuwde ik op 26 januari 1964 de officier van piket. De kanonnier G. R. kwam te ongeveer 12.30 uur op 26 januari 1964 het wachtgebouw binnen;

als verklaring van wachtmeester Pieter Reynierse:

Ik was wachtcommandant-toegevoegd van 25 januari 1964 19 uur tot 26 januari 1964 19 uur. Korporaal van aflossing was de kanonnier G. R. Om ongeveer 8 uur kwam de officier van piket vragen of ik wist waar de kanonnier R. was. Ik antwoordde hem, dat ik hem de gehele nacht niet had gezien;

Overwegende dat de ten processe overgelegde hiervoren reeds genoemde justitiële verklaring voorts onder meer zakelijk inhoudt:

De dienstplichtig kanonnier G. R. is van \pm 20 uur op 25 januari 1964 tot \pm 12.15 uur op 26 januari 1964 onafgebroken zonder recht of vergunning afwezig geweest van zijn onderdeel, B-batterij 12e Afdeling Veldartillerie, gelegerd te Legerplaats Oirschot;

Overwegende dat blijkens een ten processe aanwezig en aan beklagde vertoond en voorgehouden gewaarmerkt afschrift Uittreksel Batterij Order Nr. 01/64 van de 12e Afdeling Veldartillerie B-batterij G. R. was ingedeeld als commandant (tevens korporaal) van aflossing bij de wacht van 25 januari 1964 19 uur tot 26 januari 1964 19 uur;

Overwegende dat een ten processe aanwezig en aan beklagde vertoond en voorgehouden gewaarmerkt afschrift-consignes commandant van aflossing 12e Afdeling Veldartillerie inhoudt:

Eén van de twee commandanten van aflossing bevindt zich in de hal naast het bureau van de sgt-toegevoegd en is ter beschikking van de sgt-toegevoegd om hem terzijde te staan bij de uitvoering van zijn taak b.d. gestraften. De andere commandant van aflossing bevindt zich op het bureau van de sergeant-toegevoegd;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — wordende het proces-verbaal van huishoudelijk onderzoek, het gewaarmerkt afschrift Uittreksel Batterij Order Nr. 01/64 en het gewaarmerkt afschrift-consignes commandant van aflossing slechts gebezigd in verband met de inhoud van de overige bewijsmiddelen — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten:

„dat hij op 25 januari 1964 te Oirschot, terwijl hij als dpl. soldaat „in werkelijke militaire dienst was bij de B-batterij van 12e Afdeling

„Veldartillerie der Koninklijke Landmacht en terwijl hij als commandant van aflossing was ingedeeld bij de wacht van de legerplaats Oirschot, de als zodanig op hem rustende verplichting om aldaar ter beschikking te blijven van de toegevoegd-wachtcommandant niet is nagekomen, hebbende hij toen en daar deze legerplaats verlaten en zich „naar Eindhoven begeven”;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„Als ander militair dan die bedoeld in het eerste, derde en vierde lid van artikel 129 van het Wetboek van Militair Strafrecht, behorende tot enige wacht, een als zodanig op hem rustende verplichting niet nakomen, gepleegd in tijd van oorlog”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 129 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

[Volgt: veroordeling tot militaire detentie v.d.d.v. 2 maanden — Red.].

DISCIPLINAIRE BESLISSINGEN

Commandant 4e Divisie

Beklagbeschikking van 24 maart 1964.

Bepaling van de soort en van de mate van krijgstuchtelijke straf.

Als voertuigcommandant (dpl. wachtmeester) geen maatregelen genomen toen zijn chauffeur (dpl. kanonnier der 1e kl.) de voor het voertuig (militaire jeep) toegestane maximum snelheid verre overschreed. Opgelegde straf: verlaging tot soldaat der laagste klasse.

Beklag in eerste instantie ongegrond verklaard; beklag in tweede instantie gedeeltelijk gegrond verklaard: de opgelegde straf gewijzigd in die van 14 dagen streng arrest, welke straf moet worden geacht door klager te zijn ondergaan door zijn dienstvervulling in de stand van soldaat op de dagen, verlopen sedert de tenuitvoerlegging van de straf waarvan beklag. Klagers verweer, inhoudende een beroep op onbekendheid met strenge orders inzake het toezicht door militaire meerderen op het te snel rijden door militaire chauffeurs in militaire voertuigen, verworpen.

Uit de aan het H.M.G. overgelegde stukken blijkt, dat bij het bepalen van de strafmaat een rol heeft gespeeld het oordeel van klagers batterijcommandant over klager, te weten diens mening, dat klager een zeer zwakke figuur is, die geen overwicht bezit. Deze eigenschap, indien

klager deze al bezit, zou mogelijk aanleiding kunnen zijn voor terugstelling in rang van klager bij administratieve maatregel door de daartoe bevoegde commandant, doch is niet (mede) een grond voor krijgsmatige bestraffing en mag dan ook niet bij het bepalen van de strafmaat voor het begane feit in aanmerking worden genomen.

(W.K. art. 17, 37, 61, 66, 68)

De Generaal-Majoor, Commandant 4e Divisie;

Gezien het beklag van de dpl. wachtmeester titulair X., rnr. . . ., ingedeeld bij de B-batterij 14e Afdeling Veldartillerie, gelegd in de . . . kazerne te . . ., houdende de op 17 maart 1964 kenbaar gemaakte wens, zich te beklagen over de straf van verlaging tot soldaat der laagste klasse, met de strafreden:

„Als voertuigcommandant geen maatregelen genomen toen zijn „chauffeur de voor het voertuig toegestane maximum snelheid verre „overschreed”

hem opgelegd door Kolonel H. P., in dienst functie als Commandant . . . Divisie Artillerie en hem op 12 maart 1964 ter kennis gebracht;

Gehoord de klager, de strafoplegger en als getuigen Kapitein T. J. Heydra, res.-1e-luitenant-arts E. H. Nauta;

Gezien de op de zaak betrekking hebbende bescheiden;

Overwegende dat klager onder meer zakelijk heeft verklaard:

„Op woensdag 11 maart 1964 had ik opdracht om per jeep een lijn-„routeverkenning te maken. De jeep werd bestuurd door de dpl. ka-„nonnier 1e kl. V. Ik was wagencommandant. Op de grote weg Ede-„Arnhem heb ik de chauffeur gewaarschuwd niet te snel te rijden. Hij „reed toen naar mijn mening namelijk behoorlijk hard. Aan deze „waarschuwing gaf de bestuurder gevolg. Later heb ik hem op een „zandweg — de Hessenweg — ter hoogte van Lunteren verboden om „te rijden in de grote kuilen naast de weg, omdat ik dat te gevaarlijk „vond.

„Op de terugweg reed V. op de grote weg weer te snel. Hoe snel hij „reed weet ik niet precies, maar dat hij te hard reed merkte ik wel.

„Ik kon mezelf er echter niet toe brengen om in te grijpen, hoewel „ik wist dat ik dit eigenlijk wel verplicht was, omdat ik me lusteloos en „suf voelde.

„Diezelfde ochtend had ik pillen gekregen van de dokter in de . . . -„kazerne. Deze had mij gezegd dat ik aan bloedarmoede leed”.

Overwegende dat getuige Kapitein T. J. Heydra, rnr. 34.06.21.134, Commandant 11 BtVA 105 Mech, onder meer heeft verklaard:

„Op woensdag 11 maart reed ik met mijn particuliere auto van Er-„melo naar Ede. Ongeveer 3 km vóór Ede zag ik een militaire jeep op „een nogal ruwe wijze een bocht nemen.

„Hoewel ik zelf reed met een snelheid van ± 90 km per uur, merkte „ik dat ik de voor mij rijdende jeep toch niet inhaalde, waaruit ik con-„cludeerde dat de militaire bestuurder de voor zijn voertuig vastge-„stelde maximum snelheid aanzienlijk overschreed. Met opzet ben ik „de ± 3 km tot het dorp Ede op ongeveer dezelfde afstand achter de

„jeep blijven rijden. In het dorp Ede heb ik de bestuurder laten stoppen.
 „Een naast de chauffeur gezeten wachtmeester meldde zich bij mij. Ik
 „vroeg hem of hij wel wist hoe snel zij hadden gereden. Hij antwoordde
 „mij de juiste snelheid niet te weten doch wel te vermoeden dat de
 „maximum snelheid was overschreden. Ook verklaarde hij mij desge-
 „vraagd wel te weten dat hij als wagencommandant hiervoor verant-
 „woordelijk was. Hij maakte op mij beslist niet de indruk zich suf te
 „voelen. Hij heeft daarover met mij ook in het geheel niet gesproken.
 „Wèl maakte hij sterk de indruk zich betrappt te gevoelen.”

Overwegende dat de getuige res.-1e-luitenant-arts E. H. Nauta, af-
 delingsarts van 14 Afdeling Veldartillerie, onder meer heeft verklaard:

„Enkele dagen voordat dpl. wachtmeester X. werd gestraft is hij bij
 „mij op ziekenrapport geweest. Hij klaagde toen over een algemeen ge-
 „voel van slapte. Na onderzoek bleek mij dat hij leed aan een lichte
 „graad van bloedarmoede. Ik heb hem hiervoor geneesmiddelen voor-
 „geschreven.

„Het lijkt mij hoogst onwaarschijnlijk dat X. op het moment dat hij
 „werd aangehouden, als gevolg van deze bloedarmoede zo suf was, dat
 „hij niet daadwerkelijk kon ingrijpen.”

Overwegende dat de strafoplegger onder meer heeft verklaard bij
 het bepalen van de strafmaat rekening te hebben gehouden zowel met
 klagers bekendheid met de bestaande strenge orders welke aan het
 kader voorschrijven om streng op te treden bij het constateren van
 overtredingen van de maximum snelheid voor militaire motorvoertui-
 gen, als met de verklaring van zijn batterijcommandant waarin deze
 klager beschrijft als een zeer zwakke figuur, met weinig overwicht;

Overwegende dat klager geen feiten of omstandigheden kan aan-
 voeren welke twijfel zouden kunnen wekken aan de juistheid van de
 verklaring van de kapitein Heydra;

Overwegende dat, mede op grond van de verklaring van de res.-1e-
 luitenant-arts Nauta, klagers bewering dat hij door een zekere sufheid,
 welke uit de bloedarmoede waaraan hij leed, zou voortvloeien, niet in
 staat was op te treden tegen het overschrijden van de maximum snel-
 heid door zijn chauffeur, niet als rechtvaardiging voor zijn passieve
 houding kan gelden;

Overwegende dat het veelvuldig voorkomen van ongevallen met mili-
 taire voertuigen, (mede) veroorzaakt door het overschrijden van de
 maximum snelheid door de betrokken bestuurders, een hard optreden
 hiertegen noodzakelijk maken;

Overwegende dat derhalve uit bescheiden en verklaringen is komen
 vast te staan dat klager het feit waarvoor hij is gestraft heeft gepleegd,
 welk feit een ernstig krijgstuchtelijk vergrijp oplevert;

dat een zware krijgstuchtelijke straf hier op zijn plaats moet worden
 geacht;

dat de strafreden het gepleegde feit juist weergeeft;

dat de zwaarte van de straf in overeenstemming is met het gepleegde
 feit en de omstandigheden waaronder het is gepleegd;

Beschikkende op het beklag;

Verklaardt dit: Ongegrond;

Bepaalt dat van deze beschikking een afschrift zal worden uitgereikt aan klager en voorts afschriften zullen worden gezonden aan de strafplegger en aan de Chef van de Generale Staf.

Hoog Militair Gerechtshof

Beklagbeschikking van 12 mei 1964

President: Mr. Fikkert (plv.); *Leden:* luitenant-generaals Mr. Schepers, Zegers, schout bij nacht Bakker, Mr. Veldman (plv.), luitenant-generaal Valk (plv.).

(Zie de beklagbeschikking hiervóór)

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen een verklaring gedagtekend 5 april 1964, waarbij de dpl. kanonnier, destijds dpl. wachmeester, X., registratienummer, dienende bij de Stafbatterij van de 4e Divisie Artillerie, destijds bij de B-batterij, 41e afdeling Veldartillerie, 's-Hofs eindbeslissing inroept naar aanleiding van de beschikking op het beklag, door hem ingediend bij de commandant van de 4e Divisie over de straf van verlaging tot soldaat der laagste klasse, hem opgelegd door de commandant van de . . . Divisie Artillerie wegens:

„Als voertuigcommandant geen maatregelen genomen toen zijn „chauffeur de voor het voertuig toegestane maximum snelheid verre „overschreed”,

bij welke beschikking op 24 maart 1964 genomen en op 3 april 1964 ter kennis van klager gebracht het beklag ongegrond werd verklaard;

Gezien de op deze zaak betrekking hebbende bescheiden;

Gehoord de klager;

Gelet op het advies van de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht;

Overwegende dat klager heeft verklaard, het in de strafreden, waarvan beklag, omschreven krijgstuchtelijk vergrijp te hebben gepleegd, maar zich bezwaard te gevoelen over de zwaarte van de hem opgelegde straf;

dat hij destijds wel wist dat hij had behoren op te treden, maar niet, dat was bekend gemaakt, dat streng tegen het rijden met een hogere dan de toegestane maximum snelheid moest worden opgetreden, ook tegen militaire meerderen, die toe zouden laten het rijden met een dergelijke snelheid;

Overwegende dat het begaan van het in de strafreden omschreven krijgstuchtelijk vergrijp door klager ook volgt uit de inhoud van een bij de bescheiden aanwezig rapport, opgemaakt en ondertekend door zijn batterijcommandant, de kapitein J. Brünig en gedagtekend 12 maart 1964;

Overwegende met betrekking tot de strafmaat, dat ten tijde van het

begaan van het bestrafte feit, naar het Hof bekend is, door commandant 1e Legerkorps strenge orders waren gegeven met betrekking tot het toezicht op te snel rijden door militaire chauffeurs in militaire voertuigen, alsmede omtrent het optreden daartegen door militaire meerderen en dat aan deze orders ruime bekendheid is gegeven;

dat het Hof dan ook verwerpt klagers verweer voor zover dit inhoudt een beroep op onbekendheid met deze orders;

Overwegende dat uit de stukken blijkt, dat bij het bepalen van de strafmaat een rol heeft gespeeld het oordeel van klagers batterijcommandant over klager te weten diens mening, dat klager een zeer zwakke figuur is, die geen overwicht heeft;

Overwegende dat deze eigenschap, indien klager deze al bezit, mogelijk aanleiding zou kunnen zijn voor terugstelling in rang van klager bij administratieve maatregel door de daartoe bevoegde commandant doch niet (mede) een grond voor krijgstuuchtelijke bestraffing is en dan ook bij het bepalen van de strafmaat voor het begane feit niet in aanmerking had mogen worden genomen;

Overwegende, dat het beklag mitsdien gedeeltelijk gegrond zal moeten worden verklaard en het Hof, rekening houdend met het voorgaande, de hierna te vermelden straf in overeenstemming acht met de ernst van klagers misdraging;

Krachtens artikel 68 van de Wet op de Krijgstucht de eindbeslissing nemend op het beklag;

Verklaart dit gedeeltelijk gegrond;

Wijzigt de opgelegde straf in die van veertien dagen streng arrest, welke straf moet worden geacht door klager te zijn ondergaan door zijn dienstvervulling in de stand van soldaat op de dagen, verlopen sedert de tenuitvoerlegging van de straf waarvan beklag;

Handhaaft de omschrijving van de strafreden;

Bepaalt dat klagers straflijst dienovereenkomstig zal worden gewijzigd;

Bepaalt dat een afschrift van 's-Hofs eindbeslissing zal worden uitgereikt aan klager, de strafoplegger, de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht en aan de Minister van Defensie.

ADMINISTRATIEVE RECHTSPRAAK

Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage, rechtsprekende in militaire ambtenarenzaken

Uitspraak van 8 juli 1963

Voorzitter: Mr. B. L. van Strij de Regt; *Leden:* Mrs. B. S. Tichelaar en G. J. M. van den Dungen; *Militaire leden:* J. H. L. Bos, luitenant-generaal der Intendance b.d. en L. J. Spanjaardt Speckman, generaal-majoor der Genie b.d.

(R.M.A.K.L. art. 80; V.R.B.K.L. 1949 § 41; LuO 60555 (codenr. 55.17/42, LuO 62556 (codenr. 55. 17/51))

Een onderofficier, die in zijn standplaats woonde, had, nadat hij in een procedure van scheiding van tafel en bed was gewikkeld en zijn huis in verband daarmee had verkocht, vergunning gekregen om buiten zijn standplaats, nl. bij zijn ouders, die een zijner kinderen verzorgden, te wonen. Hij verzoekt om vergoeding van de kosten van het heen- en weer reizen tussen woon- en standplaats, maar dit wordt afgewezen, omdat zijn woonplaats niet om redenen van dienst of om medische redenen een andere is dan zijn standplaats.

Het A.G. onderschrijft, dat de gedachte welke aan de in hoofdstuk 8 van de V.R.B.K.L. 1949 vervatte regeling van emolumenten ten grondslag ligt, deze is, dat een militair, die om beide vorengenoemde redenen op bepaalde voorzieningen is aangewezen of kosten heeft moeten maken, daarvan geen financieel aadeel mag ondervinden.

Daar het wonen van eiser buiten zijn standplaats om particuliere redenen geschiedt, is zijn verzoek volgens het A.G. op goede gronden afgewezen.

HET AMBTENARENGERECHT TE 'S-GRAVENHAGE

RECHTSPREKENDE IN MILITAIRE AMBTENARENZAKEN,

inzake: A., sergeant-majoor bij de Koninklijke Luchtmacht, wonende te Breda, klager, in persoon verschenen ter openbare terechtzitting, bijgestaan door zijn raadsman Mr. R. A. James, advocaat en procureur te Apeldoorn, wonende aldaar, tegen de Minister van Defensie te 's-Gravenhage, verweerder, voor wie als gemachtigde ter openbare terechtzitting is verschenen Mr. K. de Vries, reserve-vaandrig bij de Koninklijke Luchtmacht, wonende te 's-Gravenhage.

HET AMBTENARENGERECHT TE 'S-GRAVENHAGE; ENZ.

WAT DE FEITEN BETREFT:

Overwegende, dat klager op 24 mei 1962 een rekest tot verweerder heeft gericht, inhoudende:

Redenen waarom hij Uwe Excellentie eerbiedig verzoekt hem, met inachtneming van art. 80, lid 2 van het R.M.A.K.L./KLu. toestemming te verlenen in Breda, zijnde de gemeente waar zijn gezin feitelijk hoofdverblijf houdt, te gaan wonen en m.i.v. 1-6-'62 de vergoeding verbonden aan de kosten van dagelijks reizen tussen woon- en standplaats, te mogen ontvangen.”;

Overwegende, dat verweerder op 23 oktober 1962 de navolgende brief heeft geschreven aan de commandant van de vliegbasis Gilze-Rijen:

„Naar aanleiding van het rekest dd. 24 mei 1962, van de sergeant-majoor A., deel ik U het volgende mede.

„Gelet op het gestelde in artikel 80, tweede lid, van het Reglement voor de militaire ambtenaren der Koninklijke Landmacht en der Koninklijke Luchtmacht, keur ik alsnog goed, dat betrokkene zich te Breda heeft gevestigd en aldaar blijft wonen voor zolang de gemeente Gilze en Rijen zijn standplaats is en de dienstbelangen zich niet verzetten tegen het dagelijks reizen tussen Breda en Gilze en Rijen. De kosten wegens het dagelijks reizen tussen de woon- en standplaats

„kunnen echter niet ten laste van het rijk worden gebracht. Ik verzoek U rekestrant met het vorenstaande in kennis te stellen en overigens het terzake vereiste te (doen) verrichten.

„Op deze aangelegenheid heeft betrekking Uw rapport dd. 1 juni 1962 nr. (. . .).”;

Overwegende, dat op 15 november 1962 ter griffie van het Gerecht is ingekomen een klaagschrift, inhoudende het navolgende:

„Redenen, waarom hij Uw Rechtscollege verzoekt:

- „a. de beschikking van Zijne Excellentie de Minister van Defensie nr. „P. 29.05.19.022 dd. 23 oktober 1962 te willen vernietigen c.q. „te doen vernietigen voor wat betreft het daarin gestelde betreffende de vergoeding van de kosten wegens het dagelijks heen en weer reizen tussen woon- en standplaats, en
- „b. te bepalen dat klager alsnog m.i.v. 1 juni 1962 de kosten, verbonden aan het dagelijks heen en weer reizen tussen woon- en standplaats, ten laste van het Rijk mag brengen.”;

Overwegende, dat verweerder een contra-memorie heeft ingediend en daarin het navolgende naar voren heeft gebracht:

„Klager, die tewerkgesteld is op de vliegbasis Gilze-Rijen, was, blijkens zijn mededelingen in het rekest dd. 24 mei 1962, sedert 24 augustus 1957 woonachtig te Rijen, derhalve in zijn standplaats. Uit genoemd rekest blijkt voorts dat klager sedert 2 november 1960 met zijn echtgenote (B.) is gewikkeld in een gerechtelijke procedure tot verkrijging van scheiding van tafel en bed, waarbij aan klager, hangende de procedure, bij beschikking van de President van de arrondissementsrechtbank te Breda dd. 27 januari 1961, aanvankelijk zijn woning te Rijen als verblijfplaats werd toegewezen, terwijl zijn echtgenote ingevolge dezelfde beschikking haar domicilie heeft gevestigd in de gemeente Oosterhout.

„Aan klagers zorgen werd toevertrouwd de op 6 september 1958 uit het huwelijk van partijen geboren dochter C.

„Mede op advies van de Raad voor de kinderbescherming te Breda werd genoemde C. ondergebracht bij de ouders van klager, die woonachtig zijn te Breda.

„Nadat klager op advies van de arrondissementsrechtbank te Breda zijn huis te Rijen had verkocht, heeft hij ook zelf met ingang van 1 juni 1962 zijn intrek genomen in de woning van zijn ouders te Breda.

„Thans reist hij dagelijks heen en weer tussen genoemde woning te Breda alwaar hij de nachten doorbrengt, en zijn standplaats Gilze-Rijen.

„In meergenoemd rekest heeft klager aan de ondergetekende verzocht hem toestemming te willen verlenen om in Breda te gaan wonen en hem met ingang van 1 juni 1962 een vergoeding van de kosten wegens het dagelijks heen en weer reizen tussen woon- en standplaats toe te kennen.

„In dit verband moge worden opgemerkt dat artikel 80 van het Reglement voor de Militaire Ambtenaren der Koninklijke Landmacht

„en der Koninklijke Luchtmacht de beroepsmilitair de verplichting op-
 „legt in zijn standplaats te wonen, dan wel op een plaats, welke niet
 „verder dan 8 kilometer is verwijderd van de kazerne, het bureel enz.
 „waar hij zijn werkzaamheden moet verrichten.

„Derhalve is een beroepsmilitair die reeds in zijn standplaats woont,
 „op grond van genoemd artikel 80 in principe verplicht daar ook te
 „blijven wonen.

„Weliswaar heeft de ondergetekende krachtens het tweede lid van
 „meergenoemd artikel 80 de bevoegdheid om in bijzondere gevallen,
 „wanneer het dienstbelang zich daartegen niet verzet aan een militair
 „dispensatie te verlenen van de verplichting in zijn standplaats te
 „wonen doch dit houdt niet in dat de ondergetekende, wanneer hij van
 „deze bevoegdheid gebruik maakt, dan ook tevens verplicht zou zijn
 „om een reiskosten-vergoeding toe te kennen.

„In de praktijk heeft de ondergetekende, wanneer hem een rekest
 „bereikte waarin een militair toestemming verzocht buiten zijn stand-
 „plaats te gaan wonen, en in den vervolge voor rekening van het Rijk
 „heen en weer te reizen tussen woon- en standplaats, dit immer op-
 „gevat als twee verzoeken van verschillende aard, die derhalve ook aan
 „hun eigen maatstaven getoetst dienen te worden.

„In het algemeen wordt als richtlijn aangehouden dat bij een ver-
 „huizing vanuit de standplaats slechts vergoeding van reiskosten wordt
 „verleend, wanneer deze verhuizing financieel of materieel gezien in
 „het belang van de dienst is geweest.

„Aangezien echter de verhuizing van klager zuiver een gevolg is ge-
 „weest van zijn particuliere omstandigheden en deze verhuizing in
 „geen enkel opzicht in het belang van de dienst is geweest, ja zelfs het
 „toekennen van een reiskosten-vergoeding aan klager alleen financieel
 „nadeel voor het Rijk met zich mee gebracht zou hebben, heeft de
 „ondergetekende geen termen kunnen vinden om klager de gevraagde
 „vergoeding toe te kennen.

„Derhalve heeft de ondergetekende bij de dezerzijdse beschikking
 „van 23 oktober 1962, nr. (...) bepaald dat er dezerzijds geen be-
 „zwaren bestaan tegen klagers vestiging in de gemeente Breda, doch
 „daarbij meteen bepaald dat klager de kosten wegens het dagelijks
 „heen en weer reizen tussen woon- en standplaats niet ten laste van
 „het Rijk kan brengen.

„Tegen deze beslissing heeft klager bij Uw Gerecht beroep ingesteld.
 „Hoewel de ondergetekende er van overtuigd was (en nog steeds is)
 „dat klager op grond van de bestaande rechtspositievoorschriften geen
 „recht kan doen gelden op enige tegemoetkoming in de reiskosten,
 „heeft hij nochtans gemeend door het Hoofd van de Afdeling Sociale
 „Zaken van het ministerie van defensie een onderzoek te moeten doen
 „instellen naar de financiële en sociale omstandigheden van klager, om-
 „dat, indien er sprake zou zijn van een financiële of sociale noodtoe-
 „stand, wellicht aanleiding zou hebben kunnen bestaan uit zuiver so-
 „ciale overwegingen klager een tegemoetkoming te verlenen.

„Vermits echter uit het rapport van de Afdeling Sociale Zaken dd. 5

„december 1962 van zodanige noodtoestand niet is gebleken, heeft de
 „ondergetekende ook op deze gronden geen vrijheid kunnen vinden
 „betrokkene alsnog een tegemoetkoming toe te kennen.

„In dit verband moge er tevens nog op worden gewezen, dat afge-
 „zien van het vorenstaande het toekennen van de gevraagde vergoeding
 „ook in strijd zou zijn met de strekking van de V.R.B.K.L. 1949 en
 „van de ministeriële beschikking van 17 augustus 1962, nr. 234.440 S
 „(opgenomen in luchtmachtorder nr. 62556, codenummer 55.17/51),
 „welke laatste een nadere uitwerking is van paragraaf 41, die ook in
 „hoofdstuk 8 is opgenomen.

„Het zij de ondergetekende vergund dit punt in het kort nader toe
 „te lichten.

„In hoofdstuk 8 van de V.R.B.K.L. 1949 wordt onder meer voor-
 „zien in de mogelijkheid dat een militair van rijkswege, hetzij zonder
 „inhouding op zijn wedde bepaalde voorzieningen geniet, hetzij be-
 „paalde door hem gemaakte kosten ten laste van het Rijk kan brengen.
 „De achtergrond van deze regeling is de gedachte dat een militair die
 „om redenen van *dienst*, dan wel om *medische redenen* op deze voor-
 „zieningen is aangewezen, resp. deze kosten heeft moeten maken, daar-
 „van geen financieel nadeel mag ondervinden.

„Deze gedachte beheerst het gehele Hoofdstuk 8 en is op verschil-
 „lende plaatsen aldaar nog eens uitdrukkelijk vastgelegd.

„Derhalve wordt ook bij de toepassing van paragraaf 41 en de hier-
 „boven genoemde luchtmachtorder steeds van dit principe uitgegaan,
 „afgezien van de reeds aangestipte gevallen dat een verhuizing fi-
 „nancieel of materieel gezien in het belang van de dienst moet worden
 „geacht.

„Gelet op deze strekking van paragraaf 41 van de V.R.B.K.L. 1949
 „en de genoemde luchtmachtorder, gaat het beroep dat klager op
 „deze voorschriften heeft gedaan reeds daarom niet op.”

.
IN RECHTE:

Overwegende, dat klager zich heeft beroepen op het bepaalde in paragraaf 41 van de V.R.B.K.L. 1949 (Voorlopige regeling van de bezoldigingen van het militaire personeel der Koninklijke landmacht en enige daarmede verband houdende onderwerpen, gepubliceerd in Legerorder 1949 nr. 101), de voorschriften vervat in de Luchtmachtorders nr. 60555 (codenummer 55.17/42) en nr. 62556 (codenummer 55.17/51), alsmede de inhoud van verweerders brief van 18 september 1959, gericht tot de Garnizoenscommandant te Breda, terwijl klager voorts heeft aangevoerd dat aan andere militairen, die in omstandigheden verkeerden vergelijkbaar met de zijne, wel vergund is voor rekening van het Rijk dagelijks heen en weer te reizen tussen woon- en standplaats;

Overwegende, dat klager ten onrechte een beroep heeft gedaan op het bepaalde in de Luchtmachtorder nr. 60555, aangezien deze in de eerste plaats betrekking heeft op de militairen, die als woningbehoe-

venden zijn ingeschreven bij de Stichting Interlocale Woningruilcentrale, tot welke militairen klager niet behoort, terwijl klager evenmin gerekend kan worden te behoren tot de andere categorieën van militairen, welke in die luchtmachtorder worden genoemd;

Overwegende, dat klagers beroep op de brief van verweerder van 18 september 1959 niet opgaat, aangezien deze brief regelingen bevat voor militairen, met standplaats de gemeente Gilze en Rijen, aan wie in verband met de woningnood woningen zijn of worden toegewezen in omliggende gemeenten, welke zijn gelegen op een afstand van meer dan acht kilometer (hemelsbreed gemeten) van de kazerne, het bureel, enz., waar de militair zijn werkzaamheden moet verrichten, tot welke categorie van militairen klager niet behoort;

Overwegende, dat het Gerecht klagers beroep op de regel dat gelijke gevallen op gelijke wijze behandeld moeten worden, verwierpt, aangezien niet is kunnen blijken dat de omstandigheden waarin de door klager genoemde militairen verkeerden zoveel overeenstemming vertoonden met klagers omstandigheden, dat uit een oogpunt van gelijke behandeling klager eveneens aanspraak zou kunnen maken op de aan die militairen verleende vergoeding;

Overwegende, dat het bestreden besluit getoetst moet worden aan het bepaalde in paragraaf 41 van de V.R.B.K.L. 1949 en in de ter uitvoering van die paragraaf uitgevaardigde Ministeriële Beschikking van 17 augustus 1962, bekendgemaakt als Luchtmachtorder nr. 62556 (codenummer 55.17/51) en getiteld: Reizen tussen woon- en standplaats door militairen;

Overwegende, dat genoemde paragraaf 41 als volgt luidt:

„Een gehuwde, die niet of slechts bij uitzondering van rijkswege „wordt gehuisvest en in de regel op de dagen waarop hij zijn normale „militaire werkzaamheden verricht niet om redenen van dienst of om „medische redenen in de onmogelijkheid verkeert in zijn woning of bij „zijn gezin te overnachten, wordt, indien de afstand tussen het gebouw „of het kampement, waar hij zijn militaire werkzaamheden gewoon- „lijk moet verrichten, en zijn woning of de plaats waar zijn gezin „feitelijk hoofdverblijf houdt, langs de weg gemeten, 10 kilometer of „meer bedraagt, naar door de Minister gestelde of te stellen regelen en „onder door de Minister gestelde of te stellen voorwaarden, in de ge- „legenheid gesteld dagelijks voor rekening van het Rijk heen en weer „te reizen tussen zijn woning of de plaats waar zijn gezin feitelijk „hoofdverblijf houdt en het vorenbedoelde gebouw of kampement.”;

Overwegende, dat kan worden daargelaten of, gelet op het bepaalde in artikel 5 van paragraaf 38 van de V.R.B.K.L. 1949, waarin wordt aangegeven wat onder „het gezin” van een militair wordt verstaan, gezegd kan worden dat klager in Breda bij zijn gezin pleegt te overnachten, aangezien in elk geval vaststaat, dat klager aldaar zijn woning heeft;

Overwegende, dat uit de contra-memorie en het door verweerders gemachtigde ter openbare terechtzitting naar voren gebrachte blijkt dat verweerder van oordeel is dat een militair slechts dan aanspraak heeft op vergoeding van kosten wegens reizen tussen woon- en standplaats,

indien de woonplaats om redenen van dienst, dan wel om medische redenen niet tevens de standplaats is;

Overwegende, dat er in de contra-memorie op wordt gewezen dat de achtergrond van de in Hoofdstuk 8 (paragrafen 38 tot en met 45) van de V.R.B.K.L. 1949 vervatte regeling van emolumenten de gedachte is dat een militair, die om redenen van dienst of om medische redenen op bepaalde voorzieningen is aangewezen of kosten heeft moeten maken, daarvan geen financieel nadeel mag ondervinden, waaraan is toegevoegd, dat deze gedachte het gehele Hoofdstuk 8 beheerst en op verschillende plaatsen aldaar nog eens uitdrukkelijk is vastgelegd;

Overwegende, dat ook het Gerecht als juist aanvaardt dat op die grondslag de bedoelde emolumenten berusten en mitsdien met verweerder ervan uitgaat dat voor vergoeding van kosten wegens reizen tussen woon- en standplaats alleen aanspraak bestaat, indien de woonplaats om redenen van dienst of om medische redenen niet tevens de standplaats is;

Overwegende, dat hieraan naar het oordeel van het Gerecht niet vermag af te doen, dat bedoelde grondgedachte in paragraaf 41 en de Luchtmachtorder nr. 62556 niet met zoveel woorden tot uiting is gebracht;

Overwegende, dat dit oordeel in de eerste plaats is gebaseerd op de omstandigheid dat hoofdstuk 8 aan paragraaf 41 gelijksoortige regelingen bevat waarin genoemde grondgedachte wel is uitgedrukt en dat het gezien die gelijksoortigheid alleszins redelijk is ook voor paragraaf 41 die grondgedachte geldend te achten;

Overwegende, dat voorts aandacht verdient dat de Luchtmachtorder nr. 62556, welke de in paragraaf 41 bedoelde door de Minister te stellen regelen en voorwaarden behelst, onder punt 1.5.2 de navolgende bepaling bevat:

„Treedt een beroeps-, c.q. verlofsmilitair, die gehouden is in zijn „standplaats te wonen, in het huwelijk en vestigt hij zich met zijn gezin „niet in de standplaats, dan komt hij voor vergoeding van de in deze „regeling bedoelde kosten niet in aanmerking, tenzij door de minister „naar aanleiding van een ingediend rekest anders wordt beslist.”;

Overwegende, dat hier weliswaar slechts in een speciaal geval is bepaald, dat geen reiskosten worden vergoed als om particuliere redenen van de militair zijn woonplaats een andere dan de standplaats is, doch daarin toch wel een bevestiging valt te zien van de hoofdregel, dat die kosten slechts vergoed worden als de militair om redenen van dienst of om medische redenen buiten zijn standplaats woont;

Overwegende, dat de redenen waarom klager te Breda woont en niet in zijn standplaats geheel van particuliere aard zijn, zodat verweerder op goede grond geweigerd heeft aan klager de door hem gevraagde reiskosten te vergoeden;

Overwegende, dat het Gerecht tevens met verweerder van oordeel is, gelet op de inhoud van het in de contra-memorie bedoelde rapport van de Afdeling Sociale Zaken van verweerders Departement dd. 5 december 1962, dat in casu niet van een financiële of sociale nood-

toestand sprake is, zodat verweerder door ook op die grond geen aanleiding te vinden aan klagers verzoek tegemoet te komen, niet in strijd heeft gehandeld met enig tot de algemeen verbindende voorschriften te rekenen algemeen rechtsbeginsel of beginsel van behoorlijk bestuur;

Overwegende, dat mitsdien het beroep ongegrond moet worden verklaard;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Verklaart het beroep ongegrond.

**Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage,
rechtsprekende in militaire ambtenarenzaken**

Uitspraak van 30 december 1963.

Voorzitter: Mr. A. G. van Galen (fgd); *Leden:* Mrs. J. van Beek en B. S. Tigchelaar; *Militaire leden:* B. C. Mante, kolonel van de Militair Juridische Dienst b.d., en L. M. Kamp, generaal-majoor der Koninklijke Luchtmacht b.d.

(V.R.B.K.L. 1949, § 41; Verplaatsingskostenbesluit 1962, art. 10; (LuO 62556 (codenr. 55.17/51).

Een sergeant reisde met toestemming van zijn Korpscommandant dagelijks per auto van zijn woonplaats Voorthuizen naar Soesterberg en terug. Hij ontving hiervoor de vergoeding, welke verschuldigd zou zijn bij gebruik van openbare middelen van vervoer, waarmede op de minst kostbare wijze kan worden gereisd, t.w. de bus van Voorthuizen naar Amersfoort en de trein van Amersfoort naar Den Dolder.

De vergoeding van laatstgenoemd traject werd ingetrokken omdat het hier lokaal vervoer in de zin van punt 1.3.4 van bovengenoemde legerorder zou betreffen. Volgens het Ambtenarengerecht ten onrechte, omdat het bereizen van dit traject, nu dit verschillende gemeenten omvat, niet als lokaal vervoer kan worden aangemerkt, en in ieder geval omdat regelingen van hogere orde, t.w. bovengenoemde Koninklijke besluiten, een recht op vergoeding verlenen wegens de kosten van het dagelijks heen en weer reizen naar de standplaats.

De bestreden besluiten (er was ook teruggevorderd) nietig verklaard.

HET AMBTENARENGERECHT TE 'S-GRAVENHAGE,

RECHTSPREKENDE IN MILITAIRE AMBTENARENZAKEN,

inzake: X., sergeant bij de Koninklijke Luchtmacht, wonende te Voorthuizen, klager, niet verschenen ter openbare terechtzitting, tegen de Minister van Defensie te 's-Gravenhage, verweerder, voor wie als gemachtigde ter openbare terechtzitting is verschenen L. H. M. Verhoef, luitenant-kolonel der militaire administratie, wonende te 's-Gravenhage.

HET AMBTENARENGERECHT TE 'S-GRAVENHAGE; ENZ.

WAT DE FEITEN BETREFT:

Overwegende, dat klager op 2 augustus 1963 ter griffie van het Ge-recht een klaagschrift heeft ingediend van de navolgende inhoud:

„geeft met verschuldigde eerbied te kennen, X., wonende te Voort-

„huizen, . . . , van beroep sergeant bij de Koninklijke Luchtmacht, in-
„gedeeld bij . . . , tewerkgesteld op de vliegbasis Soesterberg;

„dat hem vanaf 1 januari 1959 een vergoeding werd gegeven voor
„het reizen tussen woon- en standplaats, ingevolge beschikking Minis-
„terie van Defensie, dd. 26-1-59, nr. . . . ;

„dat hem deze vergoeding werd uitbetaald t/m juni 1963;

„dat hem door de Korpsadministrateur vliegbasis Soesterberg op
„5 juli 1963 mededeling werd gedaan, dat hij ingevolge de nota van
„het M.v.D., directoraat Generaal, afd. Comptabiliteit, onderafd. II
„bureau 5 dd. 27-5-63, een bedrag zijnde *f* 55,60 diende terug te be-
„talen aan het Rijk wegens teveel ontvangen vergoeding reiskosten
„over de periode dec. '62 t/m juni '63 voor het traject Amersfoort-
„Den Dolder;

„dat de kosten van een trajectkaart station Barneveld-Voorthuizen-
„station Den Dolder *f* 33,40 bedraagt;

„dat de kosten van een trajectkaart station Barneveld-Voorthuizen-
„station Amersfoort *f* 21,70 bedraagt;

„dat de kosten van een trajectkaart station Amersfoort-station Den
„Dolder *f* 12,70 bedraagt, welk bedrag voortaan voor rekening van
„klager zijn en bovendien terugbetaling van het onder pt. 4 genoemde;

„dat hij t.o.v. andere militairen werkzaam op de vliegbasis Soester-
„berg, welke eveneens met toestemming buiten hun standplaats woon-
„achtig zijn onbillijk wordt behandeld v.w.b. de vergoeding van reis-
„kosten (zie bijlage);

„dat hij van mening is, dat in dit onderhavige geval een gelijke uit-
„voering van de door de Minister uitgegeven orders dient te worden
„gevolgd;

„dat het hem onjuist voorkomt, dat hij het bedrag van *f* 55,60 moet
„terugbetalen door een vermoedelijke fout, althans t.o.v. klager ge-
„stelde opmerking van het M.v.D.

„dat hij *f* 7,50 heeft overgemaakt op de girorekening nr. 425254
„ten name van het Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage, als nodig
„voor het Griffierecht procedure voor het (militaire) Ambtenarengen-
„recht en het betreffende girostrookje hierbij overlegt.

„Redenen waarom hij Uw rechtscollege verzoekt de nota genoemd
„in pt. 4 v.w.b. klager te willen doen vernietigen en het hem reeds in-
„gehouden bedrag t.w. *f* 55,60 te doen uitbetalen, alsmede de M.v.D.
„te verplichten aan hem met ingang van 1 juli 1963 dezelfde reiskosten
„te vergoeden zoals voordien gebruikelijk was.”;

Overwegende, dat verweerder in het onderhavige geding van contra-
memorie heeft gediend en op de daarin aangevoerde gronden het Ge-
recht heeft verzocht het beroep van klager ongegrond te verklaren;

IN RECHTE:

Overwegende, dat klager, sergeant der Koninklijke Luchtmacht,
woonachtig is te Voorthuizen en werkzaam is op de vliegbasis Soester-
berg;

dat klager in december 1962 en daaropvolgende maanden dagelijks
per eigen auto reisde tussen Voorthuizen en Soesterberg, voor welke

wijze van reizen hij toestemming had gekregen van zijn Korpscommandant;

Overwegende, dat, gelijk verweerder in zijn contra-memorie terecht heeft aangevoerd, het beroep van klager in feite is gericht tegen de te zijnen aanzien genomen beslissing van verweerder, vervat in punt 14 van de 1e vervolgnota betreffende de verantwoording van ontvangsten en uitgaven over de maand februari 1963, gericht aan de korpsadministrateur van de vliegbasis Soesterberg dd. 4 juli 1963, codenr. 8212;

Overwegende, dat deze beslissing twee besluiten inhoudt, te weten het besluit dat klager ingaande december 1962 geen recht heeft op vergoeding door het Rijk van door hem gemaakte kosten, terzake van het dagelijks heen en weer reizen voor wat betreft het traject Amersfoort-Den Dolder en het besluit dat klager de aan hem in verband met deze kosten vanwege verweerder toegekende vergoeding ten bedrage van f 55,60 dient terug te betalen, althans dat dit bedrag over volgende maanden op klager zal worden verhaald;

Overwegende, dat het Gerecht thans zal nagaan of het eerstgenoemde besluit met vrucht kan worden aangetast op een der gronden welke genoemd zijn in artikel 58, eerste lid, van de Ambtenarenwet 1929;

Overwegende, dat van de algemeen verbindende voorschriften, waaraan dit besluit getoetst dient te worden, in de eerste plaats in aanmerking komt de ministeriële beschikking van 17 augustus 1962, welke beschikking in werking is getreden op 1 maart 1962 en bekend is gemaakt bij legerorder nr. 62556 (codenr. 55.17/51);

Overwegende, dat blijkens punt 3.2.1. van deze legerorder klager, die zoals vermeld met zijn eigen auto reist, recht heeft op een tegemoetkoming in de reiskosten tot het bedrag, dat hem met toepassing van het bepaalde in punt 1 van de legerorder zou worden vergoed, indien hij van openbare middelen van vervoer gebruik maakte; dat in punt 1.3.1. van de legerorder is neergelegd dat, wanneer eenzelfde traject met verschillende middelen van vervoer kan worden afgelegd, in het algemeen geen hogere vergoeding mag worden uitbetaald dan verschuldigd is voor het gebruik van het vervoermiddel, waarmee op de minst kostbare wijze kan worden gereisd;

Overwegende, dat klager, indien hij gebruik maakt van het minst kostbare openbaar middel van vervoer, voor wat betreft het traject Voorthuizen-Amersfoort is aangewezen op de bus van de Veluwe Autobusdienst N.V., welke bus zijn eindpunt heeft bij het station van de Nederlandse Spoorwegen te Amersfoort;

dat de reis per openbaar middel van vervoer van het station Amersfoort naar de vliegbasis Soesterberg kan geschieden per trein (Amersfoort-Den Dolder) dan wel per bus (Amersfoort-Rijksstraatweg Soesterberg c.q. Huis ter Heide);

Overwegende, dat verweerder nu, met een beroep op punt 1.3.4. van meergenoemde legerorder, van oordeel is dat voor klager het vervoer over de afstand Amersfoort-Den Dolder dan wel Amersfoort-Soesterberg c.q. Huis ter Heide niet voor vergoeding in aanmerking komt;

Overwegende, dat dit punt 1.3.4. luidt als volgt:

„Lokaal vervoer in de standplaats wordt niet vergoed, tenzij de „plaats van tewerkstelling is gelegen op een afstand van ten minste „10 km — langs de weg gemeten — van het dichtst bij de plaats „van tewerkstelling gelegen station (c.q. de halte) van het middel van „interlokaal vervoer waarmee de standplaats wordt bereikt, in welk „geval een tegemoetkoming wordt verleend tot het bedrag waarmee „de noodzakelijk te maken kosten f 12,50 (twaalf gulden en 50 cent) „per maand te boven gaan”;

dat voorts in punt 1.1.3. van de legerorder het begrip standplaats wordt gedefinieerd als volgt:

„„standplaats”, de gemeente waarin het gebouw of het kampement „is gelegen, waar de militair gedurende een tijdvak van langere duur „dan 13 dagen zijn militaire werkzaamheden verricht, met inbegrip „van het gebied buiten die gemeente binnen een grenslijn gelegen op „een afstand van 8 km hemelsbreed gemeten van de plaats van tewerk- „stelling.”;

Overwegende, dat verweerder blijkens het gestelde in zijn contra-memorie en het betoog van zijn gemachtigde ter openbare terechtzitting deze laatste twee bepalingen in het onderhavige geval meent te moeten uitleggen als volgt:

bij het eindpunt van de bus uit Voorthuizen aan het station van de Nederlandse Spoorwegen te Amersfoort heeft klager zijn standplaats bereikt, aangezien de afstand van dit station tot de plaats van zijn tewerkstelling te Soesterberg hemelsbreed gemeten minder is dan 8 kilometer te weten, 7,5 kilometer bedraagt. Voor het middel van vervoer, waarmee de standplaats wordt bereikt, in casu de bus van de Veluwe Autobusdienst N.V. is de halte station N.S. Amersfoort de dichtst bij de plaats van tewerkstelling gelegen halte. Het vervoer tussen deze halte en de plaats van tewerkstelling is lokaal vervoer in de standplaats en komt mitsdien niet voor vergoeding in aanmerking;

Overwegende dienaangaande, dat de ministeriële beschikking neergelegd in meergenoemde legerorder, blijkens zijn aanhef, is gegeven ter uitvoering van paragraaf 41 van de „V.R.B.K.L. 1949”, mede gelet op de bepalingen van het Verplaatsingskostenbesluit en de Verplaatsingskostenbeschikking 1962;

Overwegende, dat krachtens genoemde paragraaf 41 een militair gelijk klager onder door verweerder te stellen voorwaarden en regelen in de gelegenheid wordt gesteld dagelijks voor rekening van het Rijk heen en weer te reizen tussen zijn woonplaats en het gebouw of het kampement waar hij zijn militaire werkzaamheden gewoonlijk moet verrichten;

Overwegende, dat bij aanvaarding van de door verweerder gevolgde interpretatie van vorenweergegeven punt 1.3.4. klager, anders dan paragraaf 41 van het V.R.B.K.L. voorschrijft, niet voor rekening van het Rijk heen en weer kan reizen tussen zijn woonplaats en de plaats van zijn tewerkstelling maar slechts tot 7,5 kilometer van deze plaats;

dat in dat geval punt 1.3.4., deelsluitmakende van een voorschrift van lager orde dan de „V.R.B.K.L. 1949”, zijnde dit een Koninklijk be-

sluit, wegens strijd met paragraaf 41 van dit laatste voorschrift, als onverbindend zou moeten worden aangemerkt;

Overwegende voorts, dat het Verplaatsingskostenbesluit in artikel 10 aan de ambtenaar een tegemoetkoming toekent in de kosten van het dagelijks heen en weer reizen tussen woon- en standplaats;

dat noch in het Verplaatsingskostenbesluit noch in de ter uitvoering van dit besluit gegeven Verplaatsingskostenbeschikking 1962 een definitie van het begrip standplaats is gegeven doch dat het Gerecht het niet twijfelachtig voorkomt dat onder standplaats in de zin van deze voorschriften hetzelfde dient te worden verstaan als in de zin van bijvoorbeeld artikel 55 van het Algemeen Rijksambtenarenreglement of artikel 80 van het Reglement voor de militaire ambtenaren der Koninklijke landmacht en der Koninklijke luchtmacht, te weten de gemeente, waarin de ambtenaar zijn werkzaamheden gewoonlijk dient te verrichten;

Overwegende, dat de „V.R.B.K.L. 1949” en het Verplaatsingskostenbesluit op het punt van de vergoeding van rijkswege wegens het dagelijks heen en weer reizen aan een (militair) ambtenaar niet geheel dezelfde rechten toekennen, doch dat, al aangenomen dat het tweede besluit, als zijnde van jongere datum prioriteit verdient boven de „V.R.B.K.L. 1949”, klager in ieder geval recht heeft op vergoeding wegens kosten verbonden aan het dagelijks heen en weer reizen naar zijn standplaats in de zin van het Verplaatsingskostenbesluit, te weten de gemeente Soest;

Overwegende, dat meergenoemd punt 1.3.4., indien hieraan de betekenis dient te worden toegekend, welke verweerder er aan geeft, mitsdien ook strijdig is met artikel 10 van het Verplaatsingskostenbesluit;

Overwegende, dat het Gerecht evenwel punt 1.3.4. niet onverbindend acht aangezien het van oordeel is dat de tekst van dit punt ook op zichzelf, niet in de weg staat aan het recht van klager op vergoeding wegens kosten verbonden aan het dagelijks heen en weer reizen tussen woon- en standplaats voor wat betreft het traject Amersfoort-Den Dolder dan wel Amersfoort-Rijksstraatweg Soest c.q. Huis ter Heide;

dat het Gerecht met name van oordeel is dat het bereizen van dit traject, nu dit verschillende gemeenten omvat, niet kan worden aangemerkt als *lokaal* vervoer in de standplaats van klager;

dat dit te meer klemt nu punt 1.3.3. van de legerorder, waarin blijkens het opschrift daarvan, het lokaal vervoer in de woonplaats aan de orde is, alleen spreekt over tram- en buskosten en aangenomen dient te worden dat lokaal vervoer dezelfde betekenis heeft of dit nu plaats heeft in de woonplaats dan wel in de standplaats;

Overwegende, dat nog opmerking verdient dat de door verweerder gevolgde interpretatie, zoals blijkt uit het betoog van zijn gemachtigde ter openbare terechtzitting, de vreemde consequentie heeft dat bijvoorbeeld een militair die in Harderwijk woonachtig is wel in aanmerking komt voor een vergoeding van de kosten verbonden aan de treinreis Amersfoort-Den Dolder, en wel omdat hij, voor wat dit traject

betreft, van hetzelfde vervoermiddel in casu de trein gebruik blijft maken als waarmede hij van Harderwijk tot Amersfoort is vervoerd, waarbij het volgens verweerder niet van invloed is dat deze militair in Amersfoort op een andere trein heeft moeten overstappen;

Overwegende, dat het Gerecht op grond van het vorenstaande tot het oordeel is gekomen dat het bestreden besluit niet in stand kan blijven;

Overwegende, dat hiermede ook aan het tweede hiervoor weergegeven besluit de grondslag is komen te vervallen;

Overwegende, dat mitsdien beslist moet worden als volgt:

RECHT DOENDE IN HOGER BEROEP IN NAAM DER KONINGIN!

Verklaart de bestreden besluiten nietig.

WETGEVING

Nieuwe regelen met betrekking tot de staat van oorlog en de staat van beleg in Nederland (Oorlogswet voor Nederland); Aanpassing van de bestaande wetgeving aan de Oorlogswet voor Nederland

Eerste Kamer der Staten-Generaal (Zitting 1963—1964)

Nr. 142

VOORLOPIG VERSLAG van de commissie van rapporteurs over de ontwerpen van wet houdende:

- a. nieuwe regelen met betrekking tot de staat van oorlog en de staat van beleg in Nederland (Oorlogswet voor Nederland);
- b. aanpassing van de bestaande wetgeving aan de Oorlogswet voor Nederland.

Vele leden brachten bij het onderzoek van deze wetsontwerpen m.b.t. een aantal artikelen van het sub *a* genoemde ontwerp het volgende te berde.

Artikel 3. Gevraagd werd, wat in dit artikel moet worden verstaan onder „verbinding”. Een nadere aanduiding hiervan zou op prijs worden gesteld, daar het toch niet waarschijnlijk is te achten, dat onder de buitengewone omstandigheden, waarop dit wetsontwerp betrekking heeft, zelfs de radiotelefonische en radiotelegrafische verbindingen tussen de Regering en enig gebied zouden komen te ontbreken.

Artikel 8. Het krachtens dit artikel zo spoedig mogelijk na herstel van de normale rechtstoestand uit te brengen verslag over hetgeen krachtens de voorgestelde wettelijke regeling is verricht gedurende de periode van buitengewone omstandigheden zal, zo werd verondersteld, een overzichtelijk en samenhangend karakter dragen ter kenschetsing van de abnormale situatie in haar geheel. Wil de Regering bevestigen, dat de bedoelde verslaggeving ná herstel van de normale rechtstoestand niet zal afdoen aan de plicht van de Regering tot het informeren van de Staten-Generaal, noch aan het recht van de Staten-Generaal op informatie, ook tijdens de abnormale rechtstoestand.

De hier het woord voerende leden meenden, dat de uitlatingen van de Minister van Defensie tijdens het debat over dit wetsontwerp in de Tweede Kamer m.b.t. de parlementaire controle (zie *Handelingen de-*

zer zitting, blz. 1701, rechterkolom en 1704, linkerkolom) steun gaven aan de opvatting, in de vorige alinea tot uiting komende.

Artikel 10. Is het de bedoeling van de Minister-President om — wanneer dit ontwerp kracht van wet zal hebben verkregen — de instructie voor het militair gezag aan de Staten-Generaal over te leggen, wellicht zelfs in concept?

Artikel 16 en 43. Zijn, zo werd verder gevraagd, met „de leden” in deze artikelen natuurlijke personen bedoeld? De leden, hier aan het woord, dachten bij het stellen van deze vraag aan de mogelijkheid, dat b.v. het lidmaatschap van een der Kamers der Staten-Generaal wordt verenigd met een functie, waarvoor (op zichzelf beschouwd) de uitzondering, bedoeld in het tweede lid dezer artikelen, niet geldt. Zal, zo vroegen zij, in een zodanig geval de vrijstelling voor de betrokken persoon in al zijn functies gelden?

Vastgesteld 11 juni 1964.

MATSER (*voorzitter*), BURGER, ALGRA, BEEBREKAMP, VAN RIEL, VAN DER SPEK, VAN OMMEREN-AVERINK.

Nr. 142a

EINDVERSLAG van de commissie van rapporteurs voor het ontwerp van wet houdende:

- a. nieuwe regelen met betrekking tot de staat van oorlog en de staat van beleg in Nederland (Oorlogswet voor Nederland);
- b. aanpassing van de bestaande wetgeving aan de Oorlogswet voor Nederland.

Nadat het voorlopig verslag der commissie aan de Regering was medegedeeld, is van haar ontvangen de navolgende

MEMORIE VAN ANTWOORD

Naar aanleiding van de in het voorlopig verslag aan de orde gestelde vragen mogen de ondergetekenden het volgende opmerken.

Ad artikel 3. Met het begrip „verbroken zijn van de verbinding” wordt aangeduid de situatie waarin een gebied komt te verkeren wanneer geen contact over en weer tussen de Regering en het betrokken gebied meer mogelijk is.

In het algemeen kan worden gesteld, dat, indien een voldoende contact mogelijk is door middel van radiotelefonische en radiotelegrafische verbindingen, waardoor de Regering in staat is feitelijk haar taak te vervullen, niet van deze situatie gesproken kan worden.

Ad artikel 8. Het voorschrift van artikel 8 — het zo spoedig mogelijk na het herstel van de normale rechtstoestand verslag uitbrengen aan de Staten-Generaal van hetgeen verricht is ingevolge de bevoegdheden van de wet — tast inderdaad geenszins aan het recht van de Staten-Generaal op informatie en de plicht van de Regering om informatie te geven, ook tijdens een abnormale rechtstoestand, aangenomen dat het landsbelang zich niet tegen het geven van de informatie verzet.

Ad artikel 10. Het ligt niet in de bedoeling om de instructie militair gezag vooraf in concept aan de Staten-Generaal over te leggen. De instructie zal in het *Staatsblad* worden gepubliceerd.

Ad artikelen 16 en 43. Het begrip „leden” in het tweede lid van de artikelen 16 en 43 omvat natuurlijke personen. De in het eerste lid bedoelde organen van burgerlijk gezag omvatten nl. bestuursorganen en functionarissen, die met eigen bevoegdheden zijn bekleed.

De uitzondering van het tweede lid geldt uitsluitend voor de in dat lid vermelde functies en houdt geen rekening met een toevallig samengaan van een functie waarvoor de uitzondering geldt met een andere functie.

De ondergetekenden achten het niet juist en ook niet reëel een dergelijke uitzondering integraal te doen gelden ten aanzien van een persoon die deze twee soorten functies in zich verenigt.

<i>De Minister-President,</i>	<i>De Minister van Binnenlandse Zaken,</i>
<i>Minister van Algemene Zaken,</i>	E. H. TOXOPEUS.
V. G. M. MARIJNEN.	
<i>De Vice-Minister-President,</i>	<i>De Minister van Justitie,</i>
B. W. BIESHEUVEL.	Y. SCHOLTEN.
<i>De Minister van Defensie,</i>	<i>De Minister van Financiën,</i>
DE JONG.	H. J. WITTEVEEN.

De commissie van rapporteurs heeft gemeend met de mededeling van dit antwoord aan de Kamer haar eindverslag te kunnen sluiten.

Vastgesteld 2 juli 1964.

MATSER (voorzitter), BURGER, ALGRA, BEEREKAMP, VAN RIEL, VAN DER SPEK, VAN OMMEREN-AVERINK.

Redactiecommissie

Bij beschikking van de Minister van Defensie van 3 augustus 1964, Ministerie van Defensie, Marine, Afd. int. en adm., nr. 682534 is Mr. P. J. LA GORDT DILLIÉ, brigadegeneraal van de militaire dienst b.d., met ingang van 1 augustus 1964 op zijn verzoeken heven van het lidmaatschap van de redactiecommissie van het n. rechtelijk tijdschrift, zulks onder dankzegging voor de door hem commissie bewezen diensten, en is Mr. J. TH. BURMAN VAN VREE, kolonel van de militair-juridische dienst, benoemd tot lid van redactiecommissie.

INGEKOMEN BIJDRAGE

Het gewijzigde Wetboek van Militair Strafrecht; enkele opmerkingen door

Mr. P. G. VAN LIEROP

Nu de Rijkswet van 4 juli 1963 houdende wijziging van het materiële militaire strafrecht en het militaire tuchtrecht in Staatsblad 295 van 1963 is geplaatst,¹⁾ noopt de binnen afzienbare tijd te verwachten inwerkingtreding van deze wet ertoe even stil te staan bij enkele markante veranderingen in dit recht en daarbij opkomende vragen, welke bij de toepassing van de gewijzigde wetten, in het bijzonder van het wetboek van militair strafrecht, aan de orde zullen komen.

In onderstaande regelen is getracht zulks te doen aan de hand van de bespreking van enkele onderwerpen.

A. De vreemde militair en het wetboek van militair strafrecht.

De oude wet hield rekening met de omstandigheden, zoals men die in de jaren rond 1920 voorzag. Op Nederlands territorium kende men slechts de Nederlandse krijgsmacht. Een vreemde militair kon zich slechts in relatie tot die Nederlandse krijgsmacht op dat territorium bevinden, ofwel als volgende de op voet van oorlog gebrachte krijgsmacht, ofwel als krijgsgevangene of geïnterneerde (art. 65 oud) en het lijkt wel alsof de wetgever van de oude wet zich voornamelijk heeft afgevraagd: hoe kan de Nederlandse rechtsorde tegen een ongewenst optreden van de vreemde militair worden beschermd? Hem werd een bijzondere bescherming, een quasi militaire status, slechts verleend als hij deel uitmaakte van de krijgsmacht van een bondgenoot en dan nog alleen als er sprake was van een gemeenschappelijke oorlog en wederkerig voor de Nederlandse militair dezelfde status op het bondgenootschappelijke grondgebied bij wet of tractaat was gewaarborgd (art. 75 oud).

Als aan bepaalde voorwaarden was voldaan, waren de bepalingen uit het gemeene recht en van een aantal artikelen uit het Wetboek van Militair Strafrecht op zijn daden toepasselijk, terwijl anderzijds hij in bescherming werd genomen als tegen hem feiten werden gepleegd, strafbaar gesteld in een aantal artikelen — o.a. die vermeld onder de titel „misdrijven tegen de ondergeschiktheid” — in het Wetboek van Militair Strafrecht.

De Regering²⁾ zegt, dat art. 65 oud wel haast nimmer toepassing kan vinden, omdat de Nederlandse rechter op grond van het geschreven en ongeschreven volkenrecht in het algemeen rechtsmacht over de in dat artikel bedoelde militairen mist. Kennelijk wordt hier bedoeld

¹⁾ De gewijzigde en in de wettelijke spelling overgebrachte tekst van het Wetboek van Militair Strafrecht (WvMS) en van de Wet op de Krijgstucht is verschenen in Stb. 9/1964.

²⁾ De mening van de voorstellers der wetswijziging en andere bij de parlementaire behandeling betrokkenen zal meermalen worden weergegeven. Voor de parlementaire stukken zie MRT LI (1958), blz. 498 e.v., LIV (1961), blz. 51 e.v., LVI (1963), blz. 187 e.v., blz. 434 e.v. en blz. 497 e.v.

op het beginsel van de exterritorialiteit van militairen op vreemd grondgebied. Bij de bespreking van de nieuwe regeling zal hier nader op moeten worden ingegaan. Ook art. 75 oud werd niet ongewijzigd gehandhaafd. De regering oordeelde de toepasselijkheid van dit artikel te zeer gebonden aan formele eisen, waaraan veelal niet was voldaan, terwijl het geen mogelijkheid bood tot differentiatie tussen de verschillende categoriën buitenlandse militairen. Daarentegen wil de gewijzigde wet een soepele regeling geven en rekening houden met de thans bestaande feitelijke toestand, waarin er is een militaire samenwerking in NATO-verband, delen van de Nederlandse krijgsmacht in het buitenland vertoeven, Nederlandse krijgsmachtdelen onder geallieerd commando moeten kunnen optreden, Nederlandse militairen in geïntegreerde internationale staven zijn geplaatst, vreemde militairen — individueel of in een eigen organisatie — op Nederlands grondgebied dienst verrichten en er een NATO-strijdmacht bestaat, die niet is samengesteld uit militairen met een supra-nationale of zelfs maar Europese status, maar uit militairen, die hun eigen rechtstoestand behouden en toch moeten samenwerken en gezamenlijk optreden. Hoe is dit voornemen nu verwezenlijkt? In art. 65 oud werd de vreemde militair geschrapt; nieuw ingevoegd werden de artikelen 67a en 75a, terwijl het oude artikel 75 een verandering onderging. Tenslotte werd in de rijkswet een artikel IV opgenomen, dat zegt: „Wij kunnen bepalen, dat vreemde militairen en een vreemde krijgsmacht voor de toepassing van door Ons aan te wijzen wettelijke bepalingen worden gelijkgesteld met Nederlandse militairen dan wel de Nederlandse krijgsmacht.”

Wat is nu het resultaat van al deze veranderingen? Art. 75 nieuw is op zichzelf duidelijk. De vreemde militair wordt beschermd tegen *tegen hem* gepleegde feiten, strafbaar gesteld in het W.v.M.S., als aan bepaalde voorwaarden is voldaan. De voorwaarde, dat wederkerigheid bij de wet of bij tractaat is verzekerd, is vervallen. Dreigt er geen gemeenschappelijke oorlog dan zijn niet alle W.v.M.S.-artikelen toepasselijk, maar wel vele. Opvalt, dat de bescherming zich niet uitstrekt tot alle vreemde militairen; voorts, dat het begrip gemeenschappelijke oorlog wordt ingevoerd, waarvan de uitleg wel mede zal moeten worden bepaald aan de hand van de interpretatie van het begrip „dreigende oorlog” uit art. 87 van het wetboek van strafrecht en het voorschrift, dat het nieuwe artikel 71a W.v.M.S. geeft.

Verleent artikel 75 nieuw de vreemde militair al een zekere status? Nauwelijks; het zegt niet, zoals art. 128 dit doet voor o.a. de schildwacht, dat de vreemde militair voor de toepassing van de genoemde artikelen moet worden gelijkgesteld met een Nederlandse militair of Nederlandse meerdere. Juist het bestaan van artikelen als 75a W.v.M.S. en IV van de Rijkswet verzet zich tegen een dergelijke uitleg. Art. 75 nieuw is op zichzelf genomen min of meer een slag in de lucht. Wil het artikel de vreemde militair werkelijk beschermen — en dat is de bedoeling blijkens de woorden „gepleegd tegen” — dan is het nodig, dat ook artikel 75a toepassing heeft gevonden. Trouwens de regering zegt

dit, als zij stelt, dat de collectieve verdediging en de integratie vereisen, dat een tekortschieten door Nederlandse militairen daarbij strafrechtelijk moet worden gesanctionneerd en dat daarvoor nodig is *het bestaan van de meerdere/mindere verhouding* en dat daartoe erkenning van die verhouding door de Kroon is vereist.

Maar dan nog is het de vraag hoe ver dan die bescherming met toepassing van art. 75a gaat. Het artikel doet slechts constateren het bestaan van een verhouding van meerdere tot mindere tussen eigen en vreemde militairen, maar zegt niet, dat de vreemde militairen daarmee zijn geworden tot of zijn gelijkgesteld met een Nederlandse *militaire* meerdere. En dat is nodig wil een repressief optreden op basis van art. 114 of 108 W.v.M.S. b.v. kunnen plaatsvinden. Immers, het reeds in de oude wet voorkomende art. 67 gelezen in verband met de artikelen 60 e.v. laat er geen twijfel over bestaan, dat het begrip „meer-„dere” tot nu toe in de strafbepalingen van het W.v.M.S. alleen werd gebruikt in de zin van „militaire meerdere” en wel opgevat in de zin van „Nederlandse militaire meerdere”. Heeft art. 75a dit meerderebegrip verruimd tot „Nederlandse militaire en ingevolge art. 75a aangewezen vreemde militaire meerdere”? Mogelijk oordeelt de rechter zo. De regering heeft hierover niets gezegd. Het lijkt veiliger om pas dan aan te nemen, dat de aangewezen vreemde militaire meerdere is gelijkgesteld met een Nederlandse militaire meerdere, als ook het K.B. (A.M.v.R.B.) bedoeld in art. IV der Rijkswet is uitgebracht.

Dit artikel IV richt zich omgekeerd tot de vreemde militair en stelt hem gelijk met een Nederlandse militair voor de toepassing van „door „Ons” aan te wijzen wettelijke bepalingen. De regering heeft dit artikel uitdrukkelijk buiten het W.v.M.S. willen houden om ook andere wettelijke bepalingen dan die in het W.v.M.S. staan op de vreemde militairen van toepassing te kunnen doen zijn. Waarschijnlijk is hierbij gedacht aan andere dan strafrechtartikelen, want waarom — ware dit artikel IV in het W.v.M.S. opgenomen — zou de Kroon ook niet de vreemde militairen onder de werking van de artikelen uit het gemene strafrecht kunnen brengen? Art. 65 oud en het gewijzigde art. 65 deed en doet dit toch ook voor krijgsgevangenen. Het doel dat artikel IV beoogt, zegt de regering, is de vreemde militair onder de werking van het Nederlandse strafrecht te brengen. Stel de Kroon past het artikel toe en wijst aan dezelfde artikelen uit het W.v.M.S. nu opgesomd in art. 75, dus o.a. de misdrijven tegen de ondergeschiktheid. Dan is dat alleen maar effectief met betrekking tot die artikelen uit het W.v.M.S., die zich richten tot „hij, die” of „de militair, die” en deze laatste artikelen dan nog alleen, voor zover zij niet aan de overtreder de eis van het „meerdere” zijn stellen. Pas als ook art. 75a is toegepast en ook artikel 67a zou de vreemde militair kunnen worden gecorrigeerd naar de Nederlandse wet voor ernstig falen als militaire meerdere.

Samenvattend kan worden gesteld:

1. Art. 75a, gecombineerd met art. 67a, is een noodzakelijk complement van zowel art. 75 W.v.M.S. als van art. IV van de Rijkswet.
2. Art. IV van de Rijkswet maakt de vreemde militair tot Neder-

lands militair, zoals de artikelen 60 en 62 W.v.M.S. dit doen voor de Nederlandse staatsburger.

3. Art. 75a W.v.M.S. is voor de vreemde militair in zijn verhouding tot de Nederlandse militair, wat art. 67 W.v.M.S. is voor de Nederlandse militairen onderling.

4. Art. 75a W.v.M.S. richt zich niet alleen tot de Nederlandse militair, maar ook tot de vreemde militair.

5. Voor een bevredigende regeling is het nodig, dat niet wordt volstaan met een K.B. ex art. 75a W.v.M.S. eventueel aangevuld door een beschikking van daarbij aangewezen autoriteiten, maar dat ook een K.B. ex art. IV der Rijkswet wordt uitgelokt. Noodzakelijk is dit, als men ooit een vreemde militair op basis van b.v. art. 140 zou willen vervolgen. Noodzakelijk evenzeer als men omgekeerd tegen een Nederlands militair wegens feitelijke insubordinatie begaan tegen een vreemde militaire meerdere strafrechtelijk zou willen optreden. Dit ook om te voorkomen, dat bewaarheid wordt de vrees, geuit door leden van de 2e Kamer, dat vreemde militaire meerderen wel grote bevoegdheid zouden krijgen, maar zonder de tegenhanger, die in de artikelen 140 e.v. van het W.v.M.S. wordt gevonden.

Hoewel art. 75a ruim is gesteld en zonder een beperking der toepasselijkheid als b.v. in artikel IV der Rijkswet wordt gevonden, dient het artikel eng te worden geïnterpreteerd. Zoals De Graaff ³⁾ het zegt: de regeling van de verhouding meerdere tot mindere dient om in het militaire apparaat te regelen, wie gezag heeft en wie daaraan is onderworpen en bepaalt ieders plaats in het geheel. Dat is ook de strekking van art. 75a. Het artikel heeft geen gevolgen, verleent met name geen bevoegdheden, buiten het door het W.v.M.S. gegeven kader, tenzij andere wettelijke regelingen tot een andere gevolgtrekking zouden nopen. In dit verband valt te wijzen op art. 72 van de Wet op de Krijgstucht en de in deze wet onder meer voorkomende regeling van de strafbevoegdheid, het beklagrecht en de bevoegdheid tot vrijheidsbeneming.

Art. 65 oud, zegt de regering, was waarschijnlijk in strijd met het geschreven en ongeschreven volkenrecht. Wat hiervan zij, de vraag kan worden gesteld of artikel IV van de Rijkswet niet met dat recht in strijd is. Ook art. IV brengt vreemde militairen onder de Nederlandse strafwet; maakt hen tot Nederlandse militairen en tot justiciabelen van de Nederlandse militaire rechter, immers art. 76 van de Invoeringswet Militair Straf- en Tucht recht werd niet gewijzigd. Is zulks niet in strijd met het volkenrechtelijk beginsel van de exterritorialiteit, d.w.z. — zoals Wassenbergh ⁴⁾ het formuleert — dat de vreemde militair, die zich binnen het Rijk in Europa bevindt, toch geheel of in

³⁾ Mr. H. H. A. de Graaff: „Handleiding Militair Recht ten dienste van de „reserve-officieren en de adspirant-reserve-officieren van de Koninklijke Land-„macht”, pt. 48.

⁴⁾ Mr. H. A. Wassenbergh Jr.: „Exterritorialiteit van militairen op vreemd „grondgebied” MRT XLIII (1950), blz. 24 e.v.

zekere mate buiten het bereik van de Nederlandse strafwet zou vallen? Ik meen van niet. Vooreerst valt op te merken, dat er geen eenheid van opvatting is omtrent de omvang van de op dit beginsel gebaseerde immuniteit.⁵⁾ Bovendien zijn de verhoudingen thans geheel anders dan voor de laatste wereldoorlog. Vreemde militairen trekken niet maar even door het gebied van een andere Staat, maar verblijven er langdurig. In eigen organisatie en dienstverband tot nu toe, binnenkort mogelijk in een vreemde buitenlandse organisatie en een dienstverband met b.v. de Verenigde Naties. De exterritorialiteit als volkenrechtelijk begrip voor militairen in dienstverband is sedert 1945 veel minder absoluut geworden. Dat hebben de sedertdien gesloten verdragen wel bewezen; b.v. voor de bij de NAVO aangesloten landen het z.g. Nato-Status-Verdrag. Past art. IV wel bij dat verdrag? Het verdrag preciseert de toepassing van het exterritorialiteitsbeginsel. Het schept geen nieuwe rechtsmacht, maar erkennend de rechtsmacht van de autoriteiten van de Staat van Verblijf (S.v.V.) over leden van de krijgsmacht van de Staat van Herkomst (S.v.H.) — in zoverre genoemd beginsel inperkend — alsmede erkennend de rechtsmacht van de militaire autoriteiten van de S.v.H. op het grondgebied van de S.v.V., geeft het verdrag voor het geval de beide rechtsmachten samenlopen een regeling omtrent wie nu die rechtsmacht in feite zal uitoefenen. Stel nu: een vreemde militair is opgenomen in een Nederlands militair onderdeel en verblijft daarmee op Nederlands grondgebied en pleegt een feitelijke insubordinatie tegen een Nederlandse militaire meerdere. Er van uitgaande, dat de artikelen 67a en 75a W.v.M.S. en art. IV van de Rijkswet zijn toegepast, dan is hij strafbaar volgens de wet van de S.v.V., d.i. de Nederlandse strafwet. Aangenomen, dat ook zijn eigen wet, de wet van de S.v.H., het feit strafbaar stelt, dan moet de voorrangregel van art. VII lid 3 sub b van het Nato-Status-Verdrag worden toegepast, hetwelk dan Nederland (S.v.V.) voorrang geeft bij de uitoefening van rechtsmacht. De Nederlandse militaire rechter zal dan artikel IV van de Rijkswet kunnen en ook moeten gebruiken. Ook al is de feitelijke verhouding tussen de Nederlandse en de vreemde militair een andere en zo, dat toepassing van de samenloopregels van het Nato-Status-Verdrag de uitoefening van rechtsmacht over de vreemde militair zou toewijzen aan de vreemde rechter, dan nog blijft artikel IV van waarde. Wordt de zaak voor de Nederlandse rechter gebracht, dan zal deze op grond van het verdrag in dat geval tot niet-ontvankelijkheid van de Auditeur-Militair (Fiscaal) moeten besluiten. Maar het Nato-Status-Verdrag voorziet in de mogelijkheid van al dan niet op verzoek afstand doen van rechtsmacht. Het heeft weinig zin voor Nederland om afstand van rechtsmacht te vragen teneinde een vreemde

⁵⁾ Vgl. Jhr. H. F. van Panhuys: „Some recent developments of international law „in respect of the conflicts of jurisdiction resulting from the presence of foreign „armed forces in the territory of a state”, Ned. Tijdschrift voor Internationaal Recht 2 (1955), blz. 253 e.v. Voorts in hetzelfde tijdschrift, jaargang 5, (1958), blz. 165 e.v.: E. Kalshoven: „Criminal Jurisdiction over military Persons in the „Territory of a Friendly Foreign Power”.

militair te kunnen berechten als de Nederlandse militaire rechter zulks op grond van het exterritorialiteitsbeginsel niet zou kunnen doen. Het Nato-Status-Verdrag verzet zich dus niet tegen het bestaan van artikel IV der Rijkswet, dat nodig is voor de Nederlandse rechter om tot een veroordeling te kunnen komen.

B. De Nederlandse militair en de op hem toepasselijke strafwet als hij zich buiten Nederland bevindt.

De regering heeft niet alleen rekening willen houden met de nieuwe bondgenootschappelijke verhoudingen, maar ook met de nieuwe staatsrechtelijke status van de Rijksdelen in de west en met het feit, dat de verdediging van het Koninkrijk in alle delen daarvan door één krijgsmacht geschiedt, nu het KNIL is opgeheven. Duidelijk wordt hier bedoeld op het Statuut voor het Koninkrijk der Nederlanden. Art. 3 van dit Statuut bepaalt, dat de handhaving van de onafhankelijkheid en de verdediging van het Koninkrijk een aangelegenheid van het Koninkrijk is, waarvan de behartiging volgens art. 6 van het Statuut is voorbehouden aan de samenwerking van de landen Nederland, Suriname en de Nederlandse Antillen. Terecht zijn de militaire wetten dan ook nu bij Rijkswet gewijzigd. (Art. 14 Statuut). De strijdkrachten zijn strijdkrachten van het Koninkrijk geworden. Landskinderen van Suriname of van de Nederlandse Antillen kunnen van deze strijdkrachten deel uitmaken (art. 32 Statuut). Terecht ook zegt art. VII van de Rijkswet, dat de wet verbindend is voor alle delen van het Koninkrijk. Art. 39 van het Statuut schrijft voor, dat o.a. het strafrecht en de strafvordering in Nederland, Suriname en de Nederlandse Antillen op overeenkomstige wijze wordt geregeld (concordantie-principe), terwijl art. 40 bepaalt, dat de vonnissen, gewezen door een rechter van een der landen, in het gehele Koninkrijk kunnen worden tenuitvoergelegd met inachtneming van de wettelijke bepalingen van het land, waar de tenuitvoerlegging plaatsvindt.

Sprak het W.v.M.S. vroeger alleen over het zijn al dan niet buiten het Rijk in Europa — deze term is alleen in art. 5 gehandhaafd, waarschijnlijk vergeten te wijzigen — thans valt te onderscheiden „buiten „Nederland” (art. 4) en „buiten het Koninkrijk” (art. 168). Schematisch is het voor de Nederlandse militair nu zo:

1. *Binnen het Koninkrijk* geldt voor hem:
 - a. als hij zich in Nederland bevindt: alleen de Nederlandse strafwet, met de kleine aanvulling welke art. 5a inhoudt;
 - b. als hij zich buiten Nederland bevindt:
 - (1) de Nederlandse strafwet, met de mogelijkheid van een verhoogd strafmaximum (art. 5b) en
 - (2) aanvullend: het materieel strafrecht van Suriname of de Nederlandse Antillen, met — en dat is opmerkenswaard — de toepassing, mogelijk, van een gedeelte van het penitentiaire recht uit de Nederlandse strafwet, n.l. inzake de voorwaardelijke veroordeling en de ter beschikkingstelling van de regering (art. 5a).

2. *Buiten het Koninkrijk* geldt voor hem:
 - a. de Nederlandse strafwet (art. 4), nu uitgebreid met de verkeersmisdrijven en de verkeersovertredingen voorkomend in de nieuwe titel VIII van boek II en in het nieuwe derde boek van het W.v.M.S. en
 - b. aanvullend: de tot Nederlandse strafwet verheven buitenlandse wet (art. 168).

Artikel 5a geeft niet alleen uitbreiding aan het op de Nederlandse militair toe te passen recht, maar ook aan de rechtsmacht van de militaire rechter, in die zin, dat deze rechter uit dit artikel toch moet lezen — nu de Invoeringswet Militair Straf- en Tucht recht op dit punt niet is gewijzigd — de opdracht om buiten-Nederlands strafrecht toe te passen. Naar verkiezing zou men ook kunnen zeggen, dat art. 5a het begrip „Nederlandse strafwet” — en die wet past de Nederlandse militaire rechter nu eenmaal toe — heeft uitgebreid met de strafwetgevingen van de andere rijksdelen en bovendien geeft een regeling als de bepalingen van deze wetgevingen samenlopen, n.l. deze, dat dan alleen de landsregeling voor Nederland wordt toegepast.

Art. 4 is zeer vereenvoudigd; behalve al de vervanging van „het „Rijk in Europa” door het modernere „Nederland”, is er uitgevallen het onderscheid van al dan niet in dienstbetrekking zich elders bevinden. Waarom? De regering zegt: art. 4 is ontoereikend geworden nu in art. II van het Nato-Status-Verdrag is opgenomen, dat een krijgsmacht en haar leden gehouden zijn de wetten van de S.v.V. te eerbiedigen en dat de S.v.H. mede gehouden is de hiertoe noodzakelijke maatregelen te nemen. Ook buiten dienstbetrekking dient de militair die wetten te eerbiedigen. Veelal zal de inbreuk een strafbaarstelling tevens in een Nederlandse wet vinden. De vroegere ratio van art. 4: bescherming van het aanzien van Nederland en van de krijgsmacht, heeft de regering ook nu gehandhaafd, immers, zo zegt de M.v.T., de militair, die buiten dienstbetrekking in het buitenland strafbare feiten pleegt, schaadt ook dat aanzien. Vroeger was de Nederlandse militair in het buitenland buiten dienstbetrekking slechts strafbaar als hij bepaalde misdrijven uit het wetboek van strafrecht of die uit het W.v.M.S. pleegde, alsmede slechts voor enkele ambtsovertredingen. Thans is hij in beginsel voor alle vergrijpen, misdrijven zowel als overtredingen, voorzien in de Nederlandse strafwet en begaan in het buitenland en ook buiten dienstbetrekking, strafbaar. Ook deze wijziging brengt weer meer gevallen onder de samenloopregeling van art. VII van het Nato-Status-Verdrag met daarbij de mogelijkheid, dat ook de buiten dienstbetrekking begane feiten door de autoriteiten van de S.v.V. ter berechting aan Nederland worden gelaten.

Met betrekking tot de artikelen 5a en 5b zegt de regering, dat de eenheid van de krijgsmacht van het Koninkrijk eist eenheid van het strafrecht, dat in dat Koninkrijk voor alle militairen geldt. Het W.v.M.S. is evenwel teveel op het land Nederland toegespitst. De belangen van de andere Rijksdelen eisen een aanvulling van dat W.v.M.S.

Als voorbeeld noemt de M.v.T.: het komt voor, dat een bepaald feit, strafbaar volgens overzees recht, in de Nederlandse strafwet niet of met een lichtere straf is strafbaar gesteld. De rechtsorde in die overzeese Rijksdelen eist dan toch repressie en een adaequate.

Hoe is die aanvulling geschied? In de eerste plaats door verhoging van het Nederlandse strafmaximum mogelijk te maken bij samenloop van de landelijke strafwetgevingen (art. 5b), vervolgens door aanvullend het overzees strafrecht toepasselijk te verklaren (art. 5a). Gelet moet hier worden op de woorden „met betrekking tot” naast het woord „in” in de artikelen 5a en 5b; met andere woorden: schendingen van de landsbelangen met locus delicti buiten het betrokken land, vallen onder het bereik van deze artikelen. Hulsman⁶⁾ noemt als voorbeeld het van buitenaf aantasten der overzeese rechtsorde middels overtreding van de deviezenbepalingen. De M.v.T. stelt uitdrukkelijk, dat als het overzees strafrecht moet worden toegepast dit *in volle omvang* moet geschieden met inachtneming overigens van de bijzondere bepalingen van het W.v.M.S. en met behoud van de mogelijkheden, die het Nederlandse strafrecht biedt ten aanzien van de voorwaardelijke veroordeling en de ter beschikkingstelling van de regering. Vandaar de opname van het tweede lid van art. 5a.

Het eerste lid van art. 5a lijkt duidelijk en toepassing van overzees strafrecht in volle omvang zal betekenen, dat niet alleen de bijzondere strafbepalingen moeten worden toegepast met de daarbij behorende qualificatie, maar ook het algemeen deel van dat overzees strafrecht, dus ook de bepalingen over de deelneming, de poging, de samenloop, de betekenis van uitdrukkingen en ook het penitentiaire recht, met name de artikelen uit de betreffende landsverordeningen en besluiten, die regelen de vrijheidsstraffen, de geldboete en de ontzetting uit bepaalde rechten. De Nederlandse rechter zal, dank zij de betrachte concordantie, die het Statuut ook wenst, weinig moeilijkheden ondervinden bij de toepassing van de meeste bepalingen uit het algemeen deel van het overzees strafrecht; de interpretatie van de bijzondere strafbepaling zal naar verwachting ook geen problemen opleveren. Maar de veroordeling van die rechter tot gevangenisstraf is tot gevangenisstraf, voorzien in de betrokken landsverordening en zijn veroordeling tot een geldboete tot die in de munt van het overzeese Rijksdeel. Deze opvatting wordt bevestigd door de tweede alinea van art. 5a, waarin enkele bepalingen van de Nederlandse strafwet worden opgesomd, die *tevens* kunnen worden toegepast, hetgeen impliceert, dat de andere bepalingen uit het algemeen deel van de Nederlandse strafwet niet toepasselijk zijn bij het aanwenden van het strafrecht van een van de andere Rijksdelen. Executie van de opgelegde straf in het Rijksdeel, waar het feit is strafbaar gesteld, geeft geen probleem, maar hoe moet worden gehandeld als die executie — b.v. na hoger beroep — in Nederland moet plaatsvinden?

⁶⁾ Mr. L. H. C. Hulsman: „De wetsontwerpen tot herziening van de militaire „strafwetgeving”, TvS LXIX, (1960), blz. 157 e.v.

Dient art. 40 van het Statuut te worden toegepast? Bij de totstandkoming van dit artikel is aan de hier behandelde mogelijkheid niet gedacht, maar voorzag men het geval, dat b.v. in Nederland zou moeten worden geëxecuteerd een vonnis van de Surinaamse rechter in het land Suriname gewezen op basis van het Surinaams Recht en niet het geval, dat de Nederlandse militaire rechter een vonnis wijst — al dan niet in Suriname — waarin dat recht wordt toegepast. Toch verzet de tekst van art. 40 van het Statuut er zich niet tegen de zoëvenbedoelde uitspraken van de militaire rechter onder de werking van dit artikel te brengen. Hetgeen dan betekent, dat de naar overzees recht opgelegde straffen en maatregelen in Nederland met inachtneming van de Nederlandse wettelijke bepalingen moeten worden tenuitvoergelegd. Wat houdt dit in? Voor gevangenisstraf en hechtenis, dat deze in Nederland worden tenuitvoergelegd als de gevangenisstraf en hechtenis opgelegd naar Nederlands recht. Daarover zal wel geen twijfel bestaan. Evenmin over de vraag of de Nederlandse regels moeten worden gevolgd omtrent de voorwaardelijke veroordeling of de ter beschikkingstelling van de regering. Maar moet voor de executie van de geldboete omrekening in Nederlandse courant plaatsvinden? En hoe wordt de ontzetting van bepaalde rechten naar overzees recht in Nederland geëffectueerd? Het W.v.M.S. geeft op deze en soortgelijke vragen geen antwoord. Bezieet men artikelen als 21, 35a en 44a W.v.M.S. dan is het duidelijk, dat de wetgever alleen heeft gedacht bij deze artikelen aan de mogelijkheid, dat de naar Nederlands recht opgelegde straf of maatregel in de overzeese gebiedsdelen moet worden tenuitvoergelegd (en de vrijheidsstraf zelfs buiten het Koninkrijk), maar niet aan het omgekeerde geval. Hierbij zij opgemerkt, dat art. 35a — gelet op het „tevens” uit art. 5a — ook alleen betrekking kan hebben op de gevallen, dat toch een veroordeling naar Nederlands strafrecht is gevolgd.

Men kan zelfs de vraag stellen, of de delegerende bepalingen, voorkomend in het eerste lid van art. 21 en art. 44a wel rechtsgeldig zijn, nu art. 40 van het Statuut deze delegatiemogelijkheid niet heeft voorzien.

Op het punt van de executie vertoont het W.v.M.S. een leemte. Het militaire Openbaar Ministerie zal zich van tijd tot tijd moeten behelpen.

De regering zegt voorts, dat het strafrecht van het betrokken Rijksdeel in volle omvang moet worden toegepast *met inachtneming overigens van de bijzondere bepalingen van het W.v.M.S.* Is dat wel zo zeker? Bij de beantwoording van deze vraag moet worden gelet op art. 2, waarvan de gevestigde interpretatie zegt, dat de betekenis zit in de laatste woorden en dat het artikel slechts wil bepalen, dat het eerste boek van het W.v.M.S. van toepassing is bij de berechting van feiten uit het „gemene strafrecht”. De regering heeft gelijk, als onder de term „gemene strafrecht” valt te brengen ook het „overzees strafrecht”. Het tweede lid van art. 5a zou dan wel inhouden een afwijking — zoals art. 2 het uitdrukt — inhoudend, dat een groot deel van dit „gemene recht”, nl. het algemeen deel van de Nederlandse strafwet,

weer niet toepasselijk wordt verklaard, behoudens bij uitzondering de bepalingen omtrent de voorwaardelijke veroordeling en de ter beschikkingstelling van de regering, maar het algemeen deel van het W.v.M.S. blijft toepasselijk en men kan dan aannemen, dat met „gevangenis-„straf of hechtenis” in b.v. art. 11 wordt bedoeld gevangenisstraf of hechtenis naar Nederlands of naar overzees recht. Volgt de rechter deze uitleg niet, dan zou zulks met zich brengen, dat geen militaire detentie zou kunnen worden opgelegd voor feiten alleen strafbaar naar overzees recht, tenzij men aanneemt, dat art. 40 van het Statuut ook hierin voorziet. De M.v.T. acht art. 11 toepasselijk indien het overzees strafrecht tegen een feit gevangenisstraf bedreigt.

Volledigheidshalve valt te wijzen op een precedent, waarbij de Nederlandse militaire rechter vreemd recht moest toepassen. Onder de werking van het nu vervallen z.g. Duits Status Verdrag moesten de in Duitsland door Nederlandse militairen gepleegde verkeersovertredingen worden berecht met toepassing van Duits recht, zulks ingevolge art. 6 lid 6 van dat verdrag. Bij sententie van 12 april 1960⁷⁾ legde het H.M.G. dit toepassen van Duits recht zo uit, dat art. 6 inhield een opdracht aan de Nederlandse rechter om het in Duitsland begane feit te berechten „als ware het een overtreding van de Nederlandse ver-„keerswetgeving”. Een overeenkomstige redenering zal het Hof niet kunnen volgen met betrekking tot art. 5a, omdat het daar uitdrukkelijk gaat over feiten, waartegen de Nederlandse strafwet geen straf bedreigt.

Tenslotte artikel 168 W.v.M.S., de tot Nederlandse strafwet verheven buitenlandse wet. Een artikel, geheel anders van opzet dan het hierboven besproken art. 5a. Het artikel kan alleen worden toegepast als het feit buiten het Koninkrijk is begaan en niet zijn strafbaarstelling vindt in enige Nederlandse strafbepaling. Art. 168 geeft geen strafbepalingsmoeilijkheden, zoals deze er waren onder vigeur van het vervallen Duitse Status Verdrag. Het opleggen van hechtenis en/of geldboete naar Nederlands recht is voorzien. Interessant is, dat het artikel enerzijds een strafmaximum stelt, anderzijds bepaalt, dat de op te leggen hechtenis en/of geldboete het maximum van de in de buitenlandse strafwet genoemde maxima niet mag overtreffen. Voorts, dat de twee hoofdstraffen tegelijk kunnen worden opgelegd op voorwaarde, dat de toepasselijke buitenlandse wet deze combinatiemogelijkheid kent.

Opvallend is, dat het artikel voorkomt in het nieuwe derde boek van het W.v.M.S., dat is getiteld „Overtredingen”. Ook de strafbaarstelling wijst er op, dat bij het opnemen van art. 168 in de wet slechts aan de minder ernstige vergrijpen is gedacht en dat het uitgangspunt is geweest, dat grove misdrijven van aan de militaire rechtsmacht onderworpen personen wel elders in het W.v.M.S. of in het wetboek van Strafrecht een toepasselijke strafbepaling zouden ontmoeten. Tussen misdrijven en overtredingen zijn in het Nederlands recht talrijke verschilpunten. Hazewinkel-Suringa noemt er vele.⁸⁾ Het is

⁷⁾ MRT LIII (1960), blz. 607 e.v.

⁸⁾ Mr. D. Hazewinkel-Suringa: „Inleiding tot de studie van het Nederlandse „Strafrecht”, blz. 30 e.v.

evenwel zeer goed mogelijk, dat feiten welke in de buitenlandse wet met zware straffen worden bedreigd, met behulp van art. 168 zullen moeten worden berecht. Tegen homo-sexuele handelingen gepleegd door twee meerderjarige Nederlandse militairen in Duitsland b.v. keert zich niet art. 248 bis van het wetboek van strafrecht, maar wel art. 168 W.v.M.S. juncto par. 175 van het Duitse Strafgesetzbuch; in dat wetboek is dit feit een „Vergehen” en wordt het met maximaal 5 jaar gevangenisstraf bedreigd.

Art. 168 geeft een blanketbepaling. De norm, waarvan de schending in het artikel met straf wordt bedreigd, staat in de buitenlandse wet. Daarom meen ik, dat de systematische indeling van art. 168 in het derde boek W.v.M.S. beter kan worden genegeerd en dat het antwoord op de vraag of er in een gegeven geval sprake is van een misdrijf of overtreding moet worden gevonden in de buitenlandse strafbepaling, met alle gevolgen van dien, b.v. met betrekking tot de mogelijkheid van het treffen van een schikking (art. 74 W.v.S.). De strafbepalingen van art. 168 ondersteunen deze opvatting evenwel niet. Daartoe zal nodig zijn, dat ook de mogelijkheid van het opleggen van gevangenisstraf in het artikel wordt opgenomen met verhoging van de gestelde maxima. In zoverre sluit ik mij aan bij het adres van de Algemene Raad van de Nederlandse Orde van Advocaten.⁹

Hoe zal de qualificatie van een met toepassing van art. 168 berecht feit moeten luiden? Als een „handelen in strijd met art. 168 W.v.M.S.” of als een „overtreding van art. 168 W.v.M.S.” al naar gelang men het misdrijf- of overtredingskarakter van het berechte feit wil benadrukken? De weinige jurisprudentie die er is met betrekking tot art. 135 W.v.M.S. (oud), waarbij in de qualificatie de in feite geschonden norm niet werd opgenomen, wijst in deze richting.¹⁰ De praktijk zal deze oplossing wel volgen, ook al met het oog op het op te maken strafblad, maar zelf meen ik, dat het beter is de norm wel in de qualificatie op te nemen. In het hierboven genoemde voorbeeld zou deze dan als volgt kunnen luiden: „Handelen in strijd met par. 175 van het strafwetboek van de Bondsrepubliek Duitsland” of „Mit einem anderen „Mann Unzucht treiben”. In het vonnis zou deze qualificatie dan kunnen worden vervolgd met: „voorzien in par. 175 van het strafwetboek van de Bondsrepubliek Duitsland en strafbaar gesteld in art. 168 „van het Wetboek van Militair Strafrecht”.

Art. 168 beoogt niet de bestrijding van in het buitenland begane verkeersdelicten. Daarvoor zijn de artikelen 162 t/m 167 nieuw in het W.v.M.S. opgenomen.

De regering motiveert de inbreng van art. 168 onder meer met de stelling, dat de huidige bondgenootschappelijke verhoudingen mede vereisen een bescherming van de wet en de openbare orde van de S.v.V. en dat daarvoor art. 4 ontoereikend is; bovendien, omdat art. II van het Nato-Status-Verdrag eist, dat Nederland daartoe de „nood-

⁹) MRT LVI (1963), blz. 44 e.v.

¹⁰) Vgl. b.v. HMG 23.7.57 MRT L (1957), blz. 539 e.v.

„zakelijke maatregelen” neemt. De regering wijst erop, dat vele van de buitenlandse strafbepalingen lokaal gebonden zijn, b.v. die betreffende het deviezenverkeer, de jacht- en visserijbepalingen en de plaatselijke verordeningen, waartegen onder de oude wet alleen krijgstuuchtelijke repressie mogelijk was. En ook daarmee liep men vast, nl. als het krijgstuuchtelijk element gering of zelfs afwezig was of de krijgstuuchtelijk maximaal op te leggen straf niet adaequaat. De afdoening van de z.g. Duitsland- en Frankrijkzaken laat dat duidelijk zien. Zo oordeelde het H.M.G. het in twee op 4 februari j.l. gewezen niet gepubliceerde sententies nodig om te motiveren, waaruit dat krijgstuuchtelijk element bij de in Duitsland begane verkeersovertreding bestond, teneinde althans de krijgstuuchtelijke afdoening nog te redden. Het Hof oordeelde: „dat het toch met de militaire tucht en orde onbestaanbaar „is, dat een Nederlands militair, als bestuurder van een Nederlands „militair motorrijtuig daarmee rijdend in het buitenland, zulks doet op „een zodanige wijze, dat hij de ter plaatse geldende voorschriften, van „welke voorschriften de militaire overheid stipte nakoming eist, over- „treedt”. Art. 162—167 voor de verkeersovertredingen en 168 nieuw voor andere vergrijpen, maken dergelijke wat gezochte redeneringen overbodig en maken de strafrechtelijke repressie mogelijk.

De regering wees er bovendien op, dat art. 168 het gebied beperkte, waarin bij verblijf van onze krijgsmacht op het grondgebied van een andere Nato-staat de *uitsluitende* rechtsmacht van de autoriteiten van de S.v.V. zou gelden. Zo zegt de M.v.A.: „Zonder art. 168 is er in de „gevallen, waarop 168 W.v.M.S. het oog heeft, in het geheel geen „sprake van concurrerende jurisdictie”. De regering doelt hier op art. VII lid 2 sub b van het Nato-Status-Verdrag, waarin is gesteld, dat de autoriteiten van de S.v.V. de uitsluitende rechtsmacht hebben over vergrijpen, welke — gepleegd door een militair van de S.v.H. — wel strafbaar zijn naar de wet van de S.v.V., maar niet volgens de wet van de S.v.H. Art. 168 zou dit laatste gebied tot practisch nul reduceren. Zelf meen ik, dat dat laatste gebied, ook vóór de invoering van art. 168 nieuw, slechts van weinig betekenis is en alleen aanwezig bij feiten, die geen krijgstuuchtelijk element zouden inhouden. Is dit element er wel, dan geeft de wet van de S.v.H. — n.l. de Wet op de Krijgstucht — een strafbaarstelling en is er concurrentie van rechtsmacht in de zin, waarin dat woord in het Nato-Status-Verdrag wordt gebruikt, waarmee de voorkeursregeling in werking treedt. Deze uitleg past het best bij de geschiedenis van de tot standkoming van het Nato-Status-Verdrag en sluit aan bij de mening van de regering in de M.v.T. bij dat verdrag. Niet zonder meer mogen toch de termen, welke in internationale overeenkomsten worden gebruikt, worden uitgelegd in de zin, waarin diezelfde woorden — met name termen als „juris- „dictie” en „rechtsmacht” — in onze nationale wetten voorkomen of een interpretatie hebben gevonden, maar zal de zin daarvan telkens opnieuw moeten worden vastgesteld.

De kritiek op het artikel is hevig. Zo zegt het voorlopig verslag: Er wordt wereldstrafrecht voor onze militairen geschapen. De regering

weerlegt deze kritiek onder meer door te wijzen op de woorden „ingevolge enige op hem toepasselijke wet” in art. 168; d.w.z. volkenrechtelijk moet toelaatbaar zijn, dat die wet op de Nederlandse militair wordt toegepast. Hier komt het reeds eerder genoemde exterritorialiteitsbeginsel weer aan de orde. De regering wil blijkbaar zeggen, dat deze toepassing pas toelaatbaar is, wanneer zulks tussen de betrokken Staat en Nederland is overeengekomen, zoals in het Nato-Status-Verdrag ook is gedaan. Tegenover andere Staten zou dan het exterritorialiteitsbeginsel nog in volle omvang werken en ergo art. 168 een dode letter blijven; een opvatting, die m.i. goed is staande te houden, al zet de Algemene Raad der Nederlandse Orde van Advocaten in zijn reeds aangehaald adres wel een vraagteken bij deze opvatting. Waarom een blanketbepaling, zo vraagt het voorlopig verslag verder, dat is toch meer dan het nemen van „maatregelen”, zoals art. II van het Nato-Status-Verdrag vraagt? Hebben de bondgenoten hetzelfde gedaan? De regering gaat niet in op het blanket-karakter en volstaat met te wijzen op artikelen als art. 69 van de Britse „Army Act” en art. 134 van de Amerikaanse „Uniform Code of Military Justice”, welke bepalingen, naar zij zegt, in feite een nog algemener strekking hebben en minder waarborgen bieden. Inderdaad geven deze artikelen een vage omschrijving van wat de Wet op de Krijgstucht onder een krijgstuhtelijk vergrijp verstaat, met bestraffingsmogelijkheid door krijgswaarden. Feller is deze kritiek uitgewerkt door Rozemond¹¹⁾ in het Ned. Jur. Blad. Hij zegt: het artikel heeft in beginsel onbegrensde werking, b.v. onbegrensd naar wetgever en hij geeft dan als voorbeeld: het opperhoofd van een kannibalenstam stelt strafbaar het na daartoe uitgenodigd te zijn, weigeren deel te nemen aan een kannibalenfestijn. Meer voorbeelden geeft hij met als conclusie: art. 168 scheidt een oncontroleerbaar aantal strafbare feiten, waarvan er niet één door de Nederlandse wetgever is beoordeeld. Dit laatste is ongetwijfeld waar, maar een voorbeeld als hiervoor genoemd, komt mij voor toch wel wat buiten de werkelijkheid te liggen. De regering wijst er in de M.v.A. al op, dat het opportuniteitsbeginsel onverlet van kracht blijft. Het Nederlandse militaire Openbare Ministerie zal middels het vervolgingsbeleid de werking van art. 168 zeker binnen de perken houden; het is irreëel te veronderstellen, zoals Rozemond schijnt te menen, dat een Auditeur-Militair zou vervolgen en een Nederlandse krijgswaarden zou komen tot veroordeling van een Nederlandse negersergeant, die in Johannesburg plaats neemt in een treincompartiment voor blanken. Bovendien moet, zoals reeds werd opgemerkt, nog gelet worden op de werking van het exterritorialiteitsbeginsel.

Volgens de regering moet bij toepassing van art. 168 het strafbare feit altijd nog worden getoetst aan de *algemene beginselen van het Nederlandse strafrecht*. Dat kan toch moeilijk bij deze regeling, zo vraagt het voorlopig verslag? Ook Rozemond ageert tegen deze regeringsop-

¹¹⁾ J. Rozemond: „Wereldstrafrecht voor de Nederlandse Militair?”, NJB 1958, blz. 694 e.v.

vatting en vraagt of art. 168 niet in strijd is met het in art. 1 lid 1 van het wetboek van strafrecht neergelegde beginsel: geen feit is strafbaar dan uit kracht van een daaraan voorafgaande wettelijke strafbepaling. De regering antwoordt (M.v.A.), dat het systeem van art. 168 is, dat eerst moet vaststaan, dat volgens de buitenlandse strafwet een strafbaar feit is begaan waarvoor verdachte strafbaar is. Dit impliceert toetsing aan de buitenlandse strafwet, d.w.z. niet alleen aan de concrete strafbepaling, maar ook aan het algemeen deel van die wet. Met andere woorden, bij toepassing van art. 168 zullen de opvattingen omtrent leerstukken als „opzet en schuld”, „daderschap”, „toerekenbaarheid”, „strafuitsluitingsgronden”, zoals deze voorkomen in de buitenlandse wet en jurisprudentie, moeten worden gevolgd. Pas daarna is de toepassing van art. 168 in concreto aan de orde en, zegt de regering, pas dan komt ook aan de orde de toetsing aan de algemene beginselen van het Nederlandse strafrecht, zoals „geen straf zonder „schuld”, het leerstuk van de „noodtoestand” enz. Geen woord zegt de regering over het beginsel van art. 1 lid 1 van het wetboek van strafrecht. Zij behoeft dit ook niet te doen bij de opvatting, dat juist art. 168 zelf de strafbepaling is, die art. 1 wetboek van strafrecht eist. Het door de regering wel genoemde beginsel „geen straf zonder schuld” is evenwel een algemeen beginsel, volgens hetwelk niet wordt gestraft, tenzij de dader — zoals Noyon-Langemeyer¹²⁾ het uitdrukt — ook de onrechtmatigheid van zijn gedrag heeft ingezien of had behoren in te zien. Gevreesd moet worden, dat de Nederlandse militaire rechter op deze grond vaak tot een vrijspraak (ontslag van rechtsvervolging) zal komen, tenzij de militaire commandanten hun troepen in het buitenland goed hebben geïnformeerd omtrent de aldaar geldende bepalingen. De Auditeur-Militair (Fiscaal) zal m.i. minstens hebben te bewijzen, dat de dader het overtreden en telastgelegde buitenlandse voorschrift had behoren te kennen. Of geldt met de invoering van art. 168 een nieuw adagium: „Een ieder wordt geacht de buitenlandse wet te kennen?”. De toekomst zal leren in hoeverre art. 168 voor de repressie van door de Nederlandse militair in het buitenland gepleegde vergripen van praktisch belang is.

C. De Nederlandse militair, de Nederlandse Verkeerswetgeving en het Wetboek van Militair Strafrecht.

Een opmerkelijke wijziging in het W.v.M.S. is de vervanging van het uit de tijd geraakte art. 162 door een geheel nieuwe titel in boek II van het wetboek, nl. titel VIII „Verkeersmisdrijven”, alsmede toevoeging van een derde boek onder het hoofd „Overtredingen”, waarmee nu ook de militaire overtredingen naast de militaire misdrijven bekend zijn. Titel I van dit derde boek omvat de artikelen 165 tot en met 167, de „Verkeersovertredingen”. De tweede titel bevat onder het hoofd „Feiten strafbaar gesteld in de buitenlandse wet” slechts één

¹²⁾ Mr. T. J. Noyon: „Het Wetboek van Strafrecht”, bewerkt door Mr. G. E. Langemeyer, Deel I, blz. 20.

artikel, nl. het zojuist besproken art. 168. Waarom werd de overtreding van verkeersvoorschriften in de wet opgenomen? De regering somt een aantal argumenten op: het merendeel van de bepalingen van de Wegenverkeerswet (W.V.W.) en het Wegenverkeersreglement (W.V.R.) zijn slechts toepasselijk op verkeersdelicten binnen Nederland bedreven, zodat deze wetten door de Nederlandse militair niet in zijn ransel mee naar het buitenland worden genomen. Art. 4 helpt dus niet. Bovendien hebben W.V.W. en W.V.R. slechts betrekking op een gebeuren op een „weg” en niet daarbuiten, b.v. op oefenterreinen en kazernementen. De krijgsmacht is al en wordt nog steeds méér gemotoriseerd met een grote verscheidenheid van voertuigen. Dit toenemende verkeer stelt zijn eigen specifieke eisen. Eigen normen, waarvan overtreding strafrechtelijk strafbaar moet kunnen zijn. De toestand is onhoudbaar geworden; niet alleen moeten interne militaire dienstvoorschriften het militair verkeer beter gaan regelen, maar ook de middelen van repressie moeten, juist met het oog op het vrij intensief militair verkeer in het buitenland, aangevuld. Uit dit laatste argument blijkt weer eens te meer, dat er tussen het gebied van de krijgstuuchtelijke vergrijpen en dat van de strafbare feiten geen scherpe grens kan worden getrokken. Wat het eerste argument betreft: het H.M.G. acht de W.V.W. en het W.V.R. in het buitenland in het geheel niet toepasselijk, zijnde deze wetten gebonden aan de Nederlandse weg.⁴³⁾ De oplossing meent de regering te hebben gevonden door naast de strafbaarstelling van naar vreemd recht strafbare feiten (art. 168) de reeds genoemde artikelen op te nemen; hetgeen nodig was, zegt de regering, omdat het militair verkeer zich boven de daar geldende verkeersregeling heeft te houden aan door de militaire overheid uitgevaardigde gedragsregels. Niet alleen daarom. Ook omdat de buitenlandse verkeerswetgevingen nu eenmaal over het algemeen ook alleen regelingen geven voor het verkeer op de — buitenlandse — openbare weg en niet op de oefenterreinen en kazernementen. De buitenkoninkrijkse verkeerswetgevingen worden door de artikelen 162-167 niet terzijde gesteld. Misdragingen van militairen als weggebruiker buiten het Koninkrijk zullen veelal wel onder één van de ruim gestelde artikelen 165 of 166 — waarvoor art. 25 W.V.W. model heeft gestaan — kunnen worden gebracht; de rechter behoeft dan geen beroep te doen op de samenloopregeling van art. 55 wetboek van strafrecht, omdat art. 168 voor dat geval zijn eigen toepasselijkheid uitsluit. Leidt de misdraging tot de dood of lichamelijk letsel van een ander, dan is vervolging op basis van art. 307 of 308 wetboek van strafrecht mogelijk. Echter andere artikelen uit de buitenkoninkrijkse verkeerswetgevingen zullen niet onder de artikelen 162-167 kunnen worden gebracht, n.l. die overtredingen van ge- of verboden zonder belemmering van het verkeer of in gevaarbrenging (zelfs redelijkerwijs niet aan te nemen) van de vrijheid of de veiligheid daarvan. Te denken valt aan allerlei detailvoorschriften, zoals deze voor Nederland in het W.V.R. voorkomen, b.v. aan voorschriften omtrent rij- en kenteken-

⁴³⁾ HMG 26.3.57 MRT L (1957), blz. 682.

bewijzen; aan geboden als het Duitse „rechts houden” van par. 8 van de Straszenverkehrs-Ordnung, zonder de toevoeging die ons art. 20 W.V.R. kent, dat men „zich niet verder van de rechterkant mag be-, vinden, dan door de omstandigheden wordt gerechtvaardigd”. Art. 168 geldt dan in al zijn ruime omvang. Wat betreft de praktijk zal dit wel weinig moeilijkheden geven, èn vanwege de hantering van het opportunitiebeginsel èn omdat onze troepen zich buiten het Koninkrijk practisch alleen in Nato-gebieden bevinden en in het Nato-Status-Verdrag en de daarbij behorende Aanvullende Overeenkomst de oplossing van velerlei administratieve moeilijkheden is voorzien. De nieuwe artikelen zijn bepaald een aanwinst. Er kan enerzijds in vrijwel alle gevallen krachtig worden opgetreden, anderzijds geven de artikelen de Nederlandse militairen in het buitenland een begrijpelijke norm, zodat zij, althans wat het verkeer betreft, zich niet met vrucht op onbekendheid met de buitenlandse verkeersbepalingen kunnen beroepen. De Algemene Raad van de Nederlandse Orde van Advocaten vraagt zich in het adres af, waarom in deze artikelen wordt gegeven een schuchtere poging tot internationalisatie van enige betrekkelijk willekeurige misdrijven en overtredingen uit onze wegenverkeers- en luchtvaartwetgeving. Waarom niet alle daarvoor in aanmerking komende bepalingen uit die wetten zijn overgenomen. Mij komt de beperking tot het neerleggen van enkele hoofdzaken uit die wetgeving — waaronder het grondbeginsel: het betrachten van de vrijheid van het verkeer en van de veiligheid — heilzaam voor. Aanvullend is art. 168 altijd beschikbaar.

Het komt voor, dat bij ernstige verkeersongevallen met militaire voertuigen militaire meerderen van de chauffeur niet vrijuit gaan; dat met name opdrachten worden gegeven, waarbij te weinig wordt gelet op de rijcapaciteiten van de chauffeur en zijn rijervaring; dat naast de chauffeur gezeten meerderen toelaten, dat hij de ingevolge de verkeerswetgeving of militaire voorschriften maximaal toegestane snelheid overschrijdt; dat toegelaten wordt, dat het eerste voertuig van een colonne rijdt met een snelheid, die de chauffeur van het laatste voertuig van die colonne als het ware uitlokt tot roekeloos hard rijden. Komen er dan brokken van, dan maakt de eigen verantwoordelijkheid van de chauffeur voor zijn rijden veelal strafvervolging van de toch mede verantwoordelijke meerdere vrijwel onmogelijk, omdat het daartoe noodzakelijke, strafrechtelijk voldoende, causale verband ontbreekt, dan wel zijn schuld te gering moet worden geoordeeld. De vraag kan dan ook worden gesteld of in titel V van het tweede boek van het W.v.M.S. niet een artikel dient te worden opgenomen, dat wellicht als volgt zou kunnen luiden: „De militair, die opzettelijk toelaat, dat een mindere „een der in de artikelen 165-167 van dit wetboek omschreven feiten „pleegt, of die getuige van een door een mindere gepleegde overtreding „van een van deze artikelen opzettelijk nalaat tegen de dader de door „het belang der zaak gevorderde maatregelen naar vermogen aan te „wenden, dan wel, wiens onzorgvuldig bevelen, of onverantwoordelijk „handelen en of nalaten mede aanleiding is, dat een mindere een dezer

„feiten, dan wel een van de in de artikelen 162 en 163 van dit wetboek „omschreven misdrijven pleegt of dat die mindere in een van de in de „artikelen 162, 163, 165-167 genoemde kwaliteiten enig ander misdrijf „pleegt, wordt gestraft gelijk de medeplichtige”.

Welke is de verhouding van de nieuwe W.v.M.S.-artikelen tot die van de W.V.W. of het W.V.R. en tot die van de overeenkomstige verkeersregelingen in de overzeese gebiedsdelen? De artikelen 162-167 hebben met deze wettelijke voorschriften geen voorgeschreven binding. De interpretatie van de gebruikte begrippen is dan ook niet aan die regelingen gebonden, al zal de praktijk zich daaraan wel conformeren, maar met name het begrip „openbare weg” kan ruim worden uitgelegd en omvatten, zoals de regering ook wenst, de wegen buiten het Koninkrijk. De M.v.T. volstaat met op te merken, dat als de feiten niet onder de W.v.M.S.-artikelen zijn te brengen, maar wèl onder die andere regelingen, zij „uiteraard” volledig hun gelding behouden. Voor de overzeese gebiedsdelen volgt dit uit art. 5a: het overzees strafrecht is alleen subsidiair toepasselijk. Binnen Nederland is de stelling van de M.v.T. ook waar, als het feit niet onder een W.V.W.- of W.V.R.-artikel is te brengen en wel onder een van de W.v.M.S.-artikelen. Is het feit wel bovendien onder een W.V.W.- of W.V.R.-artikel te subsumeren, dan zal de samenloopregeling van art. 55 wetboek van strafrecht moeten worden toegepast. Veronderstel een militair belemmert op een voor het openbaar verkeer openstaande weg in Nederland de vrijheid van het verkeer zonder noodzaak. Zijn gedraging valt onder art. 25 W.V.W., maar ook onder art. 165 W.v.M.S. Let men alleen op de bepalingen in beide artikelen omtrent het verkeer op een openbare weg, dan is er geen algemene of bijzondere strafbepaling aan te wijzen en dan moet — volgens art. 55 lid 1 W.v.S. — slechts één van de bepalingen worden toegepast en bij verschil in strafbepaling, die waarbij de zwaarste hoofdstraf is gesteld. Beide artikelen worden bedreigd met drie maanden hechtenis. Kiest de rechter deze straf, dan is hij vrij in zijn keuze voor de qualificatie. Kiest hij echter een geldboete als hoofdstraf, dan ziet hij, dat art. 25 W.V.W. dreigt met een boete van maximaal *f* 1000,—, art. 165 W.v.M.S. slechts met *f* 500,— en zijn qualificatie luidt: „overtreding van art. 25 W.V.W.”, tenzij hij zou menen, dat het „hij, die” van art. 165 dit artikel al tot een *lex specialis* zou maken, omdat hieronder niet ieder is begrepen, maar slechts „ieder aan de „militaire rechtsmacht onderworpen persoon”, zoals art. 66 blijft zeggen. Wil men art. 165 als *lex specialis* van art. 25 W.V.W. zien, dan zou men daarvoor ook nog kunnen aanvoeren, dat „openbare weg” in het W.v.M.S. een ruimer begrip is dan de „openbare weg” van de W.V.W. Tussen de beide artikelen is geen verschil voor wat betreft de bijkomende straf van ontzegging der rijbevoegdheid. Deze is in beide gevallen maximaal vijf jaren. *Mutatis mutandis* doet dezelfde moeilijkheid zich voor bij de artikelen 26 W.V.W. en 162 W.v.M.S. en bij de artikelen 37 W.V.W. en 164 W.v.M.S. De strafbedreiging is in beide gevallen bij deze artikelen gelijk.

Nog een enkele opmerking over enige van deze artikelen zelf. Art.

163 vult art. 162 aan. Dat is nodig zegt de regering, omdat ook vaak buiten wegen of voor de scheepvaart openstaande wateren wordt opgetreden, b.v. op oefenterreinen. Het element „weg” of „voor de openbare of militaire scheepvaart openstaand water” komt in 163 dan ook niet voor, terwijl er wel is bijgevoegd — en dat is opmerkenswaard — dat het motorrijtuig enz. bij de krijgsmacht in gebruik moet zijn. Waarom deze restrictie, die art. 162 niet kent? Is het zo onwaarschijnlijk, dat een militair onder drankinvloed met zijn particulier voertuig over militair oefenterrein zou rossen buiten de wegen, b.v. in Oldenbroek, de Harskamp of op een vliegbasis? De verklaring zal wel zitten in het verhoogde strafmaximum van art. 163. De M.v.T. zegt hierover, dat het strafmaximum van art. 163 hoger moet zijn dan dat van art. 162, „mede in verband met de grotere gevaren, welke aan het onoordeelkundig gebruik van militaire voertuigen verbonden zijn”. Waarom deze gevaren groter zijn, wordt niet gemotiveerd. Wel wordt duidelijk, dat voor art. 163 de nadruk op het militair in gebruik zijn van het voertuig enz. gaat vallen. Duidelijk is dan ook, dat militaire bestuurders van militaire rijtuigen ook als zij onder drankinvloed op openbare wegen rijden, moeten worden vervolgd en veroordeeld op grond van art. 163 en niet van 162, zulks met toepassing van het 1e lid van art. 55 W.v.S. en niet omdat de verhouding *lex generalis-lex specialis* tussen deze artikelen zou bestaan. Art. 163 heeft immers niet alleen een element meer dan art. 162 bevat, maar mist ook een element van dit artikel. Opmerkelijk is nog, dat art. 162 spreekt van „als bestuurder . . . rijden” (of varen) en art. 163 van „optreden als bestuurder”. Is dit omdat men bij rupsvoertuigen niet van „rijden” zou kunnen spreken of is het begrip „optreden als bestuurder” ruimer dan „rijden als bestuurder” en heeft de wetgever mogelijk gedacht aan dronken militairen, die rijksrijwielen om zich heen slingeren. Maar van hen kan dan toch niet worden gezegd, dat zij met die rijwielen als bestuurder optreden? Art. 164 sluit aan bij art. 37 W.V.W. en heeft dezelfde strafbedreiging. De interpretatie van dit artikel staat los van die van art. 37 W.V.W. Of de militaire rechter — zoals de H.R. bij art. 37 W.V.W. doet — ook zal zeggen, dat art. 164 alleen door de bestuurders van het in dat artikel genoemde vervoermiddel kan worden overtreden, moet worden afgewacht. Vermoedelijk wel. Ook hier is de ratio van het artikel bescherming van anderen in het verkeer, als dan niet op wegen. Gevaar levert alleen de gedraging van de bestuurder op; niet het enkele onrechtmatige verblijf van een passagier. Ook zal moeten worden afgewacht of de rechter onder dit artikel zal laten vallen het onrechtmatig gebruik, dat een militaire chauffeur van het hem toegewezen motorrijtuig kan maken. Naar mijn mening kan dat heel goed, daarbij blijvend binnen de ratio van dit artikel. Militaire chauffeurs, die zonder rijopdracht of buiten de grenzen van de rijopdracht gaan rijden, voelen zich onzeker, vrezen ontdekking en bestraffing en zijn alleen daardoor al meer vatbaar voor verkeersongelukken. Zij zijn als zodanig al een gevaar op de weg — of daarbuiten — en dat wil dit artikel immers mede bestrijden.

Het bijzondere van art. 167 is, dat hier wordt strafbaar gesteld het niet in acht nemen van „de door of vanwege het bevoegd gezag” met betrekking tot het verkeer of de scheepvaart gegeven regels en aanwijzingen. Deze aanwijzingen kunnen door installaties, b.v. stoplichten, worden gegeven. Maar wie is hier dat bevoegd gezag? Dat gezag, dat regels of aanwijzingen kan geven, waarvan niet-nakoming met straf wordt bedreigd en hetwelk zelfs de bevoegdheid tot het geven van die bindende regels of aanwijzingen kan delegeren? De regering zegt, dat aan het begrip een ruime betekenis moet worden toegekend. Daaronder valt niet alleen de Nederlandse militaire overheid, maar ook de burgerlijke overheid in de verschillende rijkdelen en in het buitenland. Het rijden met militaire voertuigen met groter snelheid dan de militaire voorschriften toestaan, zal onder dit artikel vallen. Ook valt nog op, dat de „gebruikers” van de weg of het water (zonder dat zij bestuurder behoeven te zijn van enig militair rij- of vaarttuig) worden genoemd naast de „bestuurders” enz., welke laatste weer geen weg- of watergebruikers behoeven te zijn — tenminste, het staat er niet met evenveel woorden — al zullen zij dit laatste ongetwijfeld steeds zijn. Al met al een belangrijke aanvulling en verrijking van het W.v.M.S.

D. Enkele opmerkingen bij sommige wijzigingen van het penitentiaire recht.

Nieuw is de bijkomende straf van ontzegging van bepaalde bevoegdheden naast de ontzetting uit bepaalde rechten. Gedoeld wordt hier op de ontzegging van de bevoegdheid motorrijtuigen te besturen voor maximaal vijf jaren, wegens overtreding van de verkeersartikelen 162, 163 of 165, vermeld in art. 36. Voorts de ontzegging van de bevoegdheid om de luchtvaart uit te oefenen voor ten hoogste zes maanden, wegens overtreding van het luchtvaartartikel 166, genoemd in art. 36a. Blijkens art. 36b zijn uitvoeringsbepalingen omtrent deze bijkomende straffen te verwachten. De vraag is, hoe ver gaan deze artikelen? Hebben zij alleen betrekking op de ontzegging van de bevoegdheid met betrekking tot militaire motorrijtuigen en de militaire vliegtuigen? Alleen betrekking op het militaire rijbewijs of vliegbrevet? Of juist niet? Of mede? De M.v.T. zegt uitdrukkelijk, dat „de verkeers-„delicten in het wetboek worden opgenomen” om „daarbij aan te sluiten bij de regeling gegeven in de wegenverkeerswet en de luchtvaart-„wet”. De bedoeling is dus blijkbaar, dat de ontzegging slaat op de bevoegdheden, die krachtens de W.V.W. en de Luchtvaartwet zijn gegeven. Maar dan blijft de vraag of de ontzeggingen ex art. 36 en art. 36a ook betrekking hebben op de militaire rijbewijzen of het militaire vliegbrevet. Moeten deze nu ook worden ingenomen? Helaas dwingt de wet hiertoe niet. De artikelen 36 en 36a reppen met geen woord over de *militaire* motorrijtuigen of het *militaire* vliegtuig. Voor de inname van de militaire rij- of vliegbewijzen blijven derhalve de administratieve voorschriften van kracht.

De artikelen 11 en 12, regelend de militaire detentie, werden gewijzigd; de meest betekenisvolle wijziging is wel, dat de woorden „krach-

„tens dit wetboek” in art. 11 zijn vervangen door de woorden „gevangenisstraf of hechtenis”. Daarmee is tegemoet gekomen aan een in de praktijk bestaande behoefte, n.l. om ook militaire detentie te kunnen opleggen voor zuivere commune delicten en/of voor de z.g. gemengde delicten. Tevens werd voldaan aan het verlangen om militaire detentie te kunnen opleggen voor langer dan twee maanden. De grens zal worden zes maanden maximaal, tenzij op het berechte feit een lager maximum aan vrijheidsstraf staat, in welk geval dat lagere maximum zal gelden. Deze grens lijkt vrij willekeurig, maar sluit aan bij de in art. 18 van de Beginselenwet Gevangeniswezen genoemde termijn en de op dit artikel gebaseerde beschikking van de Minister van Justitie van 10 maart 1964.¹⁴⁾ De overige wijzigingen omtrent de militaire detentie houden verband met het experiment van het gebruiken van een „depot „voor discipline” en wel te Nieuwersluis, waarvan de resultaten volgens de regering zeer bevredigend waren.¹⁵⁾ De Beginselenwet Gevangeniswezen en de Gevangenismaatregel zijn in het verleden al aangepast. De militaire gedetineerde in het burger Huis van Bewaring zal ook militaire werkzaamheden kunnen krijgen opgedragen en worden gekleed en gevoed enz. als voor de krijgsmacht is voorgeschreven. Of het zozeer gewenste militaire milieu en de militaire tuchthandhaving in een burger Huis van Bewaring wel aanwezig zullen zijn, mag worden betwijfeld. Duidelijk is de bedoeling: militaire detentie worde in Nieuwersluis tenuitvoergelegd. Alleen bij plaatsgebrek komen de (andere) Huizen van Bewaring in aanmerking. Ook als de militair tot een gevangenisstraf wordt veroordeeld, wil de administratie hem gaarne in Nieuwersluis zien. De reeds genoemde ministeriele beschikking heeft hierop betrekking. Mocht de vrijheidsstraf toch in een niet-militair gesticht moeten worden tenuitvoergelegd, hetgeen het geval is bij plaatsgebrek in Nieuwersluis of als de straf voor een langere duur dan zes maanden is opgelegd, dan waakt art. 10 nieuw voor „nodeloze „vermindering van de geoeffendheid” zegt de M.v.T., hetwelk dan aansluit op eerdergenoemde regeling in de Beginselenwet Gevangeniswezen en de Gevangenismaatregel. In verband met de militaire detentie is het van belang er op te wijzen, dat art. 33 is vervallen. Hiermede is verdwenen de basis voor het imperatief nadienen door militairen van de tijd, gedurende welke zij van hun vrijheid beroofd zijn geweest, onverschillig of dit nu was wegens het ondergaan van gevangenisstraf, van militaire detentie of wegens het verblijf in de straf- of tuchtclassen. In de M.v.A. heeft de regering duidelijk gesteld, dat de nu al bestaande praktijk, waarbij van de bevoegdheid tot nadienen slechts in uitzonderingsgevallen gebruik wordt gemaakt, zal worden gehandhaafd. Die praktijk is en blijft gebaseerd op art. 32 lid 1 sub a en b van de Dienstplichtwet, inhoudend, dat de dienstplichtige, die voor groot verlof in

¹⁴⁾ Zie de opmerking van Mr. E. H. Visser in MRT LVII (1964), blz. 335.

¹⁵⁾ Zie het proefschrift van Dr. M. R. van Gils: „De Militaire Straf- en Tucht- „klasse in het Depot voor Discipline te Nieuwersluis” Leiden 1963, waarin de schrijver twijfel uit omtrent de waarde van de aldaar gegeven militaire heropvoeding voor de speciale preventie.

aanmerking komt, in werkelijke dienst *kan* worden genouden: a. zolang hij de graad van geoefendheid, die hij bij het einde van de oefeningstijd had moeten bezitten, niet heeft bereikt; b. gedurende evenveel dagen, als hij door het ondergaan van straf niet aan de dagelijkse dienst heeft deelgenomen.

Naar regeringsopvatting is de dienst in Nieuwersluis niet „deelneming „aan de dagelijkse dienst”, omdat aldaar alleen maar de z.g. primaire training en geen voortgezette opleiding wordt gegeven en specialistische vaardigheid de soldaat niet wordt bijgebracht of bij hem wordt onderhouden. Een redenering, die niet erg steekhoudend is, maar wel praktisch. Die praktijk is en blijft, zegt de M.v.A., nadienen alleen voor zover dat nodig is om het vereiste peil van geoefendheid te bereiken. Blijft een militair, na een verblijf in Nieuwersluis, zich slecht gedragen, dan is dat ongetwijfeld een beletsel voor hem om de gewenste geoefendheid te bereiken. Een praktijk, die overeenkomt met de oplegging van een voorwaardelijke straf voor de duur van de ondergane vrijheidsstraf en met een proeftijd zo lang als de resterende eerste diensttijd.

Veel is reeds gezegd en geschreven over de wijziging van art. 25, handelend over de bijkomende straf van verlaging, in de Kamerverslagen, bij de M.v.T. en de M. v. A. en bij de openbare behandeling van een van de amendementen Couzy. Het compromis, dat uiteindelijk uit de bus is gekomen, geeft met de oude regeling slechts dit verschil, dat de onderofficier buiten tijd van oorlog deze bijkomende straf alleen kan krijgen opgelegd, als hij tijdens de uitspraak van het vonnis in eerste aanleg de leeftijd van 25 jaar nog niet heeft bereikt. Men kan, dacht ik, er verheugd over zijn, dat de mogelijkheid van verlaging van onderofficieren ook in vreedstijd is gehandhaafd. Het moet toch mogelijk blijven het aanzien van de militaire gezagsdragers te handhaven door bij rechterlijke uitspraak de rang te ontnemen aan hen, die door bij die uitspraak gewraakt gedrag getoond hebben deze — wellicht tijdelijk — onwaardig te zijn. Zoals de Graaff¹⁶⁾ het zegt: „in „de verlaging komt het element van handhaving van de krijgstuicht in „de strafoplegging beter tot uitdrukking dan bij vele andere strafsoorten”. Naar de mogelijkheid van ontslag behoeft toch niet onmiddellijk te worden gegrepen. De uitvoeringsvoorschriften, die het nieuwe artikel 25a voor de verlaging vraagt, zullen het hopelijk ook mogelijk maken, dat de gestrafte weer snel wordt bevorderd, zij het tot een lagere rang dan door hem ten tijde van de strafoplegging werd bekleed; aldus zal een regeling zijn verkregen, die de door velen gewenste retrogradatie nabijkomt en het de rechtstreekse militaire commandant mogelijk maakt een slechts tijdelijk gederailleerde maar toch waardevolle kracht voor de krijgsmacht te behouden. Zonder dit tegenwicht valt te vrezen, dat het effect van de verlaging dat van de bijkomende straf van ontslag uit de dienst zal nabijkomen, n.l. als de nog jonge gestrafte, vrezend in de dienst geen carrière meer te kunnen maken, zelf ontslag

¹⁶⁾ Mr. H. H. A. de Graaff: „Behoort de straf van verlaging te worden afgeschaft?”, MRT LVI (1963) blz. 177 e.v.

vraagt. In dit verband moge erop worden gewezen, dat ook in het tuchtrecht de retrogradatie zeer wordt gemist. Het is opvallend n.l. dat vaak de z.g. verlaging bij administratieve maatregel wordt gehanteerd omstreeks of zelfs op de dag, waarop een krijgstuuchtelijke straf aan de betrokken militair werd opgelegd.

E. *Artikel 71a van het Wetboek van Militair Strafrecht en de interpretatie van het begrip „tijd van oorlog“.*

Nieuw is art. 71a dat, wanneer geen „tijd van oorlog“ aanwezig moet worden geacht ingevolge toepassing van art. 71, ten aanzien van bepaalde W.v.M.S.-artikelen voorschrijft, dat *de rechter* de aanwezigheid van deze toestand slechts mag aannemen als zulks bij K.B. is bepaald. Deze beperking van de rechterlijke bevoegdheid geldt niet als er sprake is van „feitelijke oorlogsomstandigheden“. Met „feitelijke „oorlogsomstandigheden“ is een nieuw begrip ingevoerd naast de reeds bekende, zoals „geval van oorlog“, „oorlog“, „staat van oorlog“, „voet van oorlog“ en „oorlogsgevaar“. De regering vond het nodig om dit begrip in te voeren, omdat het begrip „oorlog“, voorkomend in art. 87 van het wetboek van strafrecht volkenrechtelijk is gebonden. Het nieuwe begrip is enerzijds ruimer en anderzijds enger. Ruimer, omdat er ook onder vallen vijandelijkheden, welke niet als „oorlog“ kunnen worden aangemerkt. Als voorbeeld valt te denken aan de omstandigheden, waaronder in de laatste fase van het conflict om West-Nieuw-Guinea de strijd tegen de infiltranten plaatsvond. Enger, omdat er niet onder valt een toestand, welke volkenrechtelijk als „oorlog“ moet worden aangemerkt, doch waarin geen vijandelijkheden plaatsvinden. De bedoeling van de regering lijkt wel duidelijk. Voor de tuchtgemeenschap, de krijgsmacht, wordt het verscherpte strafrecht — behalve in de bijzondere gevallen genoemd in art. 71 — slechts nodig geacht als de handhaving van de krijgstuuch zulks bepaaldelijk eist; als er sprake is van een verkeren van die krijgsmacht in een staat van onmiddellijke paraatheid, in een toestand van stress, van spanning of als die krijgsmacht „warm“ moet optreden al dan niet bij het bestaan van „oorlog“. Een beleidsaangelegenheid. De regering wenst aan te geven, wanneer zulks het geval is middels het in art. 71a voorgeschreven K.B. Dit artikel lijkt te zijn ingevoegd naar aanleiding van de strijd gestreden tussen het H.M.G. en de Krijgsraden te Velde over het begrip „dreigende oorlog“ in art. 87 van het wetboek van strafrecht. Het resultaat is conform de wens van de krijgsraden: geen verscherpt strafrecht binnen de krijgsmacht als daaraan nog geen behoefte bestaat en waarschijnlijk ook conform de wens van het H.M.G., hetwelk echter geen vrijheid vond binnen het kader van art. 87 W.v.S. tot de enge interpretatie van het begrip „dreigende oorlog“ te komen. Waarom nu „de rechter“ in art. 71a moest worden genoemd, is mij niet duidelijk. Dat is toch ongebruikelijk in een interpretatief artikel. Zijn zij, die geen rechter zijn, voor de toepassing van het materiele militaire recht dan niet aan deze uitleg gebonden? Zou de Verwijzende Autoriteit of een Commanderende Officier de vrijheid hebben een opzettelijk onge-

oorloofde afwezigheid van vijf dagen van een militair aan te merken als desertie, terwijl de militaire rechter dat niet zou mogen aannemen? Het antwoord is niet twijfelachtig. Vooralsnog komen de woorden „de „rechter” in dit artikel mij overbodig voor. Opvallend is overigens de plaatsing van dit artikel in het W.v.M.S. en niet in de betekenistitel van het wetboek van strafrecht. Duidelijk evenwel als men let op de beperking van de toepasselijkheid tot art. 25 W.v.M.S. en de titels III, IV en V van het tweede boek van het W.v.M.S., waaruit blijkt, dat het artikel juist de belangen van de krijgstuchthandhaving wil dienen. Vrijgelaten is de interpretatie van de artikelen genoemd in de eerste twee titels van dit boek, omvattend de misdrijven tegen de veiligheid van de Staat en de schending van krijgsplichten, voorts de interpretatie van de misdrijven uit het commune strafrecht. Daar blijft dus gelden de uitleg, die het H.M.G. aan het begrip „dreigende oorlog” uit art. 87 W.v.S. geeft. Die misdrijven zijn te ernstig, zegt de M. v. T., om ze te binden aan een beperkende interpretatie.

In het voorgaande is niet gestreefd naar volledigheid. Een kritische beschouwing geven van de voornaamste wijzigingen tegen de achtergrond van de te verwachten praktijk was de bedoeling. Datgene wat bij deze wetswijziging niet in de wet is ingevoegd of gewijzigd, is minstens evenzeer waard om te worden overdacht, zulks temeer, omdat geen voorlopige aanpassing aan de huidige omstandigheden met de wetswijziging werd beoogd, maar een volledige. Hierover slechts een enkele opmerking tot slot. Opvalt, dat naast de liberalisatie van art. 2 van de Wet op de Krijgstucht in het W.v.M.S. niet is opgenomen een artikel als art. 69 van de Britse „Army Act” of art. 134 van de Amerikaanse „Uniform Code of Military Justice”¹⁷⁾; voorts, dat geen loopbaanstraffen in de wet zijn opgenomen, zoals paragraaf 43 van de West-Duitse Wehrdisziplinarordnung deze kent en dat anderzijds evenmin is getracht het grote aantal strafartikelen wat in te perken.¹⁸⁾ Een streven naar internationalisatie van het militaire straf- en tuchtrecht is onmiskienbaar. Mogelijk noopt dit streven binnen afzienbare tijd tot een algehele vernieuwing van het Nederlandse militaire strafrecht; vraagstukken als de zoeven genoemde, zullen dan zeker aan de orde komen.¹⁹⁾

¹⁷⁾ MRT LVI (1963), blz. 44 e.v.

¹⁸⁾ Zie Mr. E. Döbken: „La répression de l'insubordination et cas de coopération militaire internationale”, Recueil van het 2e internationaal congres, gehouden te Florence in 1962 door het Internationaal Genootschap voor Militair Strafrecht en Oorlogsrecht, uitgegeven in 1963. In dit verband valt te denken aan artikelen als 108 en 116, 132 en 139 WvMs.

¹⁹⁾ Vooral ook vraagstukken als opgeworpen o.a. door Prof. Mr. D. van Eck in „Enkele vragen van militair strafrecht”, MRT LVII (1964), blz. 1 e.v. en Mr. J. Albarda in „Mededelingsplicht en bekentenisvrijheid”, MRT LII (1959), blz. 369 e.v.

MILITAIRE RECHTSPRAAK**Zeekrijgsraad te 's-Gravenhage**

Vonnis van 27 mei 1964

President: Mr. A. J. Veldman (wnd.); *Leden:* Kapt. t. Zee (T) D. H. Pluim, Kapt. t. Zee J. C. A. Siliacus, Kapt. Lt. t. Zee (A) J. F. Jongepier en Lt. t. Zee 1e kl. Mr. H. Donker.
Raadsman: Mr. T. Schaper.

Doodslag: als machinist 3e klasse te Curaçao — in een opgewonden stemming tengevolge van een woordenwisseling met een korporaalmachinist en nadat hem door de officier van de wacht voorlopig streng arrest was aangezegd — bij het passeren van die meerdere zijn mes, dat hij in de broeksband had, getrokken en daarmee die korporaalgestoken, tengevolge waarvan deze in het hart geraakt werd en kort daarop aan de verwonding overleed.

Gebrekkige ontwikkeling en ziekelijke storing van de geestvermogens, maar geen ontoerekeningsvatbaarheid. 5 jaren gevangenisstraf, ontslag zonder ontzetting en voorwaardelijke ter beschikkingstelling van de Regering.

(W.Sr. art. 287).

DE KRIJGSRAAD VOOR DE ZEEMACHT BINNEN HET RIJK IN EUROPA
TE 'S-GRAVENHAGE

in de zaak van de Fiscaal tegen W. M. J., geboren 12 juni 1945, getineerde, laatstelijk voor de verwijzing naar de Zeekrijgsraad gediend hebben als machinist der 3e klasse,

Gezien: . . . enz.;

Gezien het bevel tot bijeenkomst van de Zeekrijgsraad d.d. 8 mei 1964 aan de voet van welk stuk door de Fiscaal aan de beklagde wordt ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 27 oktober 1963 aan boord van Hr. Ms. „Van Ewijck”, afgemeerd liggende te Curaçao, opzettelijk een man, genaamd J. Lagendijk, van het leven heeft beroofd, hebbende hij alstoen aldaar opzettelijk daartoe deze man Lagendijk met een mes van „het model zoals verstrekt wordt als onderdeel van de persoonlijke „standaarduitrusting van korporaals en manschappen van de Koninklijke Marine, te weten met een mes met een lemmet van circa 14 cm „lengte en circa 2.5 cm breedte, met kracht een steek in de linkerborst, „althans in het lichaam toegediend, waardoor deze man Lagendijk een „diepe steekwonde in de linkerborst — welke doorliep tot in de rechter „hartkamer — bekwam, welke wond resulteerde in een massale bloeding in het hartzakje en in de vrije linker borstholte, tengevolge „waarvan bij deze man Lagendijk kort daarna de dood is ingetreden;

„of, zo het vorenstaande niet tot zijn veroordeling mocht leiden:

„dat hij, dienende als machinist der derde klasse aan boord van „Hr. Ms. „Van Ewijck”, op of omstreeks 27 oktober 1963 aan boord „van genoemde bodem, afgemeerd liggende te Curaçao, opzettelijk

„korporaal-machinist J. Lagendijk, derhalve een meerdere in rang, „met een mes van het model zoals verstrekt wordt als onderdeel van „de persoonlijke standaarduitrusting van korporaals en manschap- „pen van de Koninklijke Marine, te weten met een mes met een lem- „met van circa 14 cm lengte en circa 2.5 cm breedte, een steek in de „linkerborst — welke doorliep tot in de rechter hartkamer — bekwam, „melde korporaal-machinist J. Lagendijk een diepe steekwonde in de „linkerborst — welke doorliep tot in de rechter hartkamer — bekwam, „welke wond resulteerde in een massale bloeding in het hartzakje en „in de vrije linker borstholte, tengevolge waarvan bij meergenoemde „korporaal-machinist J. Lagendijk kort daarna de dood is ingetreden”;
Gezien: . . . enz.;

Overwegende, ten aanzien van het de beklaagde primair ten laste gelede, dat ten processe zakelijk gerelateerd hebben verklaard:

I. W. M. J., oud 18 jaar, als beklaagde:

dat hij op 27 oktober 1963, toen hij als machinist der 3e klasse diende aan boord van Hr. Ms. „Van Ewijck”, welke schip toen afge- meerd lag te Curaçao, zich te omstreeks 13.00 uur naar verblijf 4, waar zijn bed was, begaf met de bedoeling te gaan slapen; dat hij, toen hij het verblijf binnenkwam, de radio die nogal hard speelde, wat zachter zette, doch toen hem verzocht werd de radio weer harder te zetten, zonder commentaar aan dat verzoek voldeed; dat, terwijl hij vervolgens in de richting van zijn bed liep, korporaal-machinist Lagendijk naar hem toekwam en tegen hem zei dat hij met zijn poten van die radio af moest blijven; dat er, na zijn vraag of de korporaal dat niet normaal kon zeggen, tussen Lagendijk en hem een woordenwisseling ontstond, waarbij Lagendijk onder meer zei dat hij hem (W. M. J.) wel op zijn smoel zou slaan; dat hij daarop antwoordde dat hij (Lagendijk) dat een keer kon proberen maar dat hij hem dan met de bierfles, die hij bij zich had, op zijn kop zou slaan; dat hij toen niets gedaan heeft met de bierfles, ook geen dreigende houding heeft aangenomen, hoewel hij erg boos was over Lagendijk's wijze van optreden tegenover hem en dat hij naar zijn bed is gegaan; dat hij, toen hij goed en wel op zijn bed lag, van korporaal Lagendijk hoorde dat hij zou worden gerapporteerd door hem en dat hij zijn bed uit moest komen; dat hij op dat moment, al geheel overstuurd, op zijn bed lag te huilen en dat hij toen weigerde om uit zijn bed te komen; dat korporaal Lagendijk hem toen voorlopig streng arrest heeft aangezegd en hem wederom opdracht gaf uit zijn bed te komen, waarna korporaal Lagendijk hem zei dat hij hem dan wel uit bed zou laten halen; dat Lagendijk daarop wegging; dat hij begreep dat korporaal Lagendijk maatregelen ging nemen om hem uit zijn bed te laten halen en dat hij door de gedachte dat hij dan weer „in de bakjes” zou komen nog opgewondener geraakte; dat hij plotseling eraan dacht dat zijn mes in het spoelhek lag; dat hij nog even is blijven liggen en er aan dacht dat hij Lagendijk zou steken als deze nog één verkeerd woord zou zeggen; dat hij daarna is opgestaan en — slechts gekleed in zijn onderbroek — naar het spoelhek van de cafetaria is gelopen; dat hij zich vaag

herinnert dat het aldaar aanwezige zeuntje aan hem vroeg wat hij kwam doen; dat hij toen gezegd heeft dat hij zijn mes kwam halen; dat er nog meer messen lagen maar dat hij het zijne kon herkennen aan een klinknagel die in het heft aan één kant ontbrak en het marine-nummer; dat het lemmet van het mes ongeveer 14 centimeter lang en $2\frac{1}{2}$ cm breed was; dat hij daarna weer is teruggelopen en na ongeveer 1 minuut weer in zijn slaapverblijf terug was waar hij korporaal Lagendijk aantrof aan wie hij het mes liet zien met de woorden: „Als je „nog een verkeerd woord tegen mij zegt steek ik je met dit mes”; dat machinist Roovers nog aan hem vroeg: „Waarom doe je dat nu, geef „mij het mes maar”; dat hij hem daarop antwoordde: „Nee, als hij „nog een verkeerd woord zegt steek ik hem met het mes”; dat hij toen weer op zijn bed is gaan liggen met zijn gezicht naar de scheepshuid (stuurboord-zijde); dat hij zijn mes had opgeborgen onder de matras omdat hij vermoedde dat men het mes van hem zou afnemen omdat men nu wel op de hoogte was van het feit dat hij een mes in zijn bezit had; dat hij, toen Roovers hem opnieuw verzocht hem het mes te geven, aanvankelijk aan zijn verzoek wilde voldoen omdat hij dat op dat moment verstandiger vond in verband met de toestand waarin hij zich bevond; dat hij, toen hij onder zijn matras voelde om het mes aan Roovers te geven, het mes daar niet aantrof; dat hij toen dacht dat de schepeling die onder hem lag het mes onder de matras vandaan had gehaald; dat Roovers hierna wegging en hij (W. M. J.) nog eens ging zoeken en het mes toch onder zijn matras aantrof; dat hij toen dat mes naast zich heeft gelegd op de matras zodat hij het vlak bij de hand had; dat hij zich hierdoor weer enigszins veilig voelde; dat kort hierna de officier van de wacht, luitenant ter zee der 3e klasse In 't Veld, kwam die kennelijk kwaad op hem was en hem op luide toon vroeg of hij een mes had; dat hij toen ontkennend antwoordde; dat de officier van de wacht hem vervolgens enige malen gelastte uit zijn bed te komen hetgeen hij even zovele malen weigerde; dat vervolgens een schepeling hem heeft overreed toch op te staan en met de officier van de wacht mee te gaan; dat hij, alvorens uit zijn bed te stappen, het mes in zijn onderbroek stopte, zonder dat iemand dat zag; dat hij dat mes bij zich stak met de bedoeling om, als hij onderweg korporaal Lagendijk zou tegenkomen en hij nog een verkeerd woord tegen hem zou zeggen, hem (Lagendijk) met dat mes te steken; dat hij er op dat moment helemaal niet over heeft gedacht wat de gevolgen van een steek met dat mes zouden kunnen zijn; dat hij daarover ook voordien niet heeft gedacht; dat hij vervolgens zijn korte kakibroek heeft aantrokken en met de officier van de wacht en de schildwacht in de richting van de noodstuurkamer is meegelopen; dat hij zijn rechterhand tussen de bovenrand van zijn onderbroek en zijn blote lichaam had zodat hij het mes kon vasthouden en hij het mes bij de hand zou hebben voor het geval korporaal Lagendijk hem nog iets in de weg zou leggen; dat hij niet meer precies weet in welke volgorde zij liepen; dat hij gekomen ter hoogte van de trap in verblijf 4, naar het dek, zeer vermoedelijk onder die trap is doorgelopen en dat hij daarna

linksaf moest om naar de noodstuurkamer te gaan; dat hij op dat moment, terwijl hij naar rechts keek, in de hoek van het verblijf, vlak bij de deur van verblijf 3, in een schim korporaal Lagendijk zag staan met nog enkele mannen in zijn omgeving; dat hij toen op Lagendijk is toegerend of op hem is toegesprongen terwijl hij het mes uit zijn onderbroek te voorschijn haalde; dat hij, toen hij dicht genoeg bij was, opzettelijk korporaal Lagendijk met het mes in diens lichaam heeft gestoken; dat hem nu wel duidelijk is dat hij hem daarbij in de borst moet hebben getroffen en dat hij dit met kracht moet hebben gedaan, omdat hij, terwijl hij stak, een schok door zijn rechterarm voelde gaan; dat hij zich dat op het moment zelf niet heeft gerealiseerd; dat hij in zijn woede van het ogenblik in het wilde weg heeft gestoken; dat hij na de steek het mes heeft losgelaten; dat hij toen is weggelopen in de richting van de noodstuurkamer, terwijl hij korporaal Lagendijk hoorde roepen: „Ziekenboeg”; dat hij het mes, dat aan hem getoond werd, van het model zoals verstrekt wordt als onderdeel van de persoonlijke standaarduitrusting van korporaals en manschappen van de Koninklijke Marine, genummerd . . . , dat ten behoeve van de Justitie in beslag werd genomen en waarmede de steek was toegebracht, herkende en verklaarde dat dit het mes is waarvan hij heeft gesproken en waarmede hij korporaal Lagendijk de bewuste steek heeft toegebracht; dat hij het mes herkent onder meer aan zijn marinenummer . . . , dat in het heft is aangebracht en aan het ontbreken van één van de zes klinknagels waarmee het lemmet in het heft is vastgemaakt; dat het mes hem destijds is verstrekt als onderdeel van zijn persoonlijke standaarduitrusting;

II. E. Hofman, oud 22 jaar, als getuige:

dat hij sedert april 1962 als matroos der 3e klasse aan boord van Hr. Ms. „Van Ewijck” dient; dat hij op 27 oktober 1963 tussen 12.30 uur en 13.30 uur in of bij het spoelhok van de cafetaria van Hr. Ms. „Van Ewijck” bezig was met zijn werkzaamheden als zeuntje; dat hij op een gegeven ogenblik, het kan omstreeks 13.15 uur geweest zijn, machinist der 3e klasse J., slechts gekleed in onderbroek, in de spoelkamer zag staan; dat hij hem vroeg wat hij kwam doen waarop J. antwoordde: „Ik zoek mijn mes”; dat hij toen zag dat J. een mes van het model als onderdeel van de persoonlijke standaarduitrusting van de korporaals en manschappen van de Koninklijke Marine wordt verstrekt, van het rek boven de spoelbak nam en met dat mes in zijn rechterhand weer wegliep; dat hij op het moment dat J. het mes kwam halen niets bijzonders aan deze heeft gemerkt;

III. G. M. Nolet, oud 22 jaar, als getuige:

dat hij sedert april 1962 als matroos der 1e klasse dient aan boord van Hr. Ms. „Van Ewijck”; dat hij op 27 oktober 1963 te omstreeks 13.15 uur zich als onderofficier van de wacht aan boord van die bodem bevond; dat kort na elkaar de officier van de wacht twee gesprekken had met korporaal-machinist Lagendijk; dat hij tijdens het tweede gesprek korporaal Lagendijk hoorde zeggen dat J. hem, Lagendijk, aan het mes zou steken wanneer deze nog eens bij J. kwam; dat hierop de

officier van de wacht, luitenant ter zee der 3e klasse In 't Veld zei dat hij J. voorlopig streng arrest zou geven en dat hij (In 't Veld) hem opdracht gaf een schildwacht te roepen; dat vervolgens de officier van de wacht, korporaal Lagendijk, de schildwacht en hij naar verblijf 4 vertrokken alwaar de officier van de wacht J. gelastte uit bed te komen, hetgeen deze weigerde; dat hij toen met J. is gaan praten waarna machinist der 1e klasse Roovers het gesprek overnam; dat J. hierna uit bed kwam en een korte kakibroek aantrok; dat hij niet gezien heeft dat J. een mes bij zich had; dat zij, met J. tussen hen in, de schildwacht voorop, in de richting van de noodstuurkamer liepen, alwaar J. zou worden ondergebracht; dat zij onderweg langs een in dat verblijf staande trap moesten lopen en vervolgens linksaf moesten; dat J., nadat deze die trap was gepasseerd, een sprong naar rechts maakte, terwijl deze een luide dierlijke kreet slaakte; dat J. op het moment dat deze de sprong maakte, naar hij zag, diens rechterhand — die deze daarvoor ter hoogte van diens buik had gehouden — omhoog bracht; dat hij zag dat J. een groot mes in diens opgeheven hand hield, waarvan de punt van het lemmet naar voren was gericht; dat hij daarvoor had gezien dat korporaal Lagendijk in het verblijf stond naast de deur naar verblijf 3; dat J. daarop met het mes een stekende beweging maakte in de richting van korporaal Lagendijk; dat hij J. daarna heeft vastgegrepen en weggebracht naar de noodstuurkamer; dat J. toen, naar zijn mening, vrij kalm was; dat de schildwacht bij de ingang van de noodstuurkamer achterbleef terwijl hij naar de ziekenboeg ging; dat korporaal Lagendijk toen reeds, geheel bebloed, in een brancard lag; dat hij weer terugging naar de noodstuurkamer; dat hij aldaar tegen J. zei dat korporaal Lagendijk er ernstig aan toe was en misschien wel dood kon gaan; dat J. daarop zei dat het Lagendijk's verdiende loon was, dat hij het voor hem niet erg vond, dat hij het alleen voor zijn eigen vader en moeder erg vond;

IV. A. C. C. Roovers, oud 22 jaar, als getuige:

dat hij sedert begin 1962 als machinist der 1e klasse dient aan boord van Hr. Ms. „Van Ewijck”; dat hij op 27 oktober 1963, het schip lag toen afgemeerd te Curaçao, te omstreeks 13.15 uur naar verblijf 4 ging; dat hij hoorde dat J. daar ruzie maakte met korporaal Lagendijk; dat hij onder meer Lagendijk tegen J. hoorde zeggen dat deze van diens bed af moest komen en dat hij (J.) mee moest gaan naar de officier van de wacht, hetgeen J. weigerde; dat hij, nadat korporaal Lagendijk wegging, aan J. heeft gezegd dat deze zich rustig moest gedragen; dat hij hierna naar boven is gegaan; dat, toen hij terugkwam J. het verblijf verliet en na een paar minuten terugkwam; dat hij zag dat J. in diens rechterhand een mes hield van het model dat als onderdeel van de persoonlijke standaarduitrusting van korporaals en manschappen van de Koninklijke Marine wordt verstrekt; dat hij toen J. vroeg waar hij met dat mes heenging, waarop J. zei: „Nog een „verkeerd woord dan gaat hij er aan”; dat hij begreep dat J. met deze woorden op korporaal Lagendijk doelde; dat hij, nadat J. op bed was gaan liggen, naar deze is toegegaan en gevraagd heeft hem het mes te

geven; dat J. daarop met diens rechterhand onder diens matras voelde en zei dat hij het mes niet kon vinden; dat daarna de officier van de wacht, de onderofficier van de wacht en de schildwacht in het verblijf verschenen; dat J. toen ook de order van de officier van de wacht om uit bed te komen niet opvolgde; dat hij toen aan de officier van de wacht vroeg of hij even met J. mocht praten hetgeen werd toegestaan; dat hij daarna even met J. heeft gesproken, die daarna van bed kwam en een korte kaki-broek aantrok; dat J., toen hij met hem sprak, in bed lag te huilen; dat hij niet heeft gezien dat J. het mes toen bij zich heeft gestoken; dat hij wel zag dat J., toen deze achter de schildwacht aanliep, diens rechterhand ter hoogte van diens broekband had;

V. I. R. de Man, oud 22 jaar, als getuige:

dat hij sinds eind september 1963 als korporaal-elektromonteur geplaatst is aan boord van Hr. Ms. „Van Ewijck”; dat hij op 27 oktober 1963 te omstreeks 13.15 uur, toen het schip lag afgemeerd te Curaçao op zijn bed in verblijf 4 aan boord van genoemd schip lag; dat hij een bovenbed besliep, gelegen tegen de bakboordswand van het verblijf aan de kant van het achterschip, vanwaar hij een onbelemmerd uitzicht had op de deur naar verblijf 3 en de nabije omgeving daarvan, alsmede een gedeelte van het midden van verblijf 4; dat hij, liggend op zijn bed, hoorde dat er aan de andere zijde van verblijf 4 moeilijkheden waren tussen machinist der 3e klasse J. en korporaal-machinist Lagendijk; dat hij op een gegeven ogenblik, het zal ongeveer 13.30 uur zijn geweest, zag dat J. achter de schildwacht aan door het verblijf liep; dat korporaal Lagendijk op dat moment bij de deur naar verblijf 3 stond; dat hij niet kon zien of J. op korporaal Lagendijk toesprong of rende; dat hij plotseling wel zag dat J. met diens rechterhand, waarin deze een groot mes had, een stekende beweging maakte in de richting van het bovenlichaam van korporaal Lagendijk; dat korporaal Lagendijk tweemaal „Ziekenboeg” riep, diens rechterhand ter hoogte van diens borst bracht, alwaar het hemd dat deze droeg, ter plaatse rood begon te kleuren, en verblijf 3 inliep;

Overwegende, dat ten processe aanwezig zijn en voorgelezen:

A. een door R. van Lohuizen en P. J. Overdijk, respectievelijk agent van politie 1e klasse en hoofdagent van politie te Curaçao, d.d. 30 november 1963, op ambtseed opgemaakt en getekend proces-verbaal, houdende onder meer de verklaring van verbalisanten, luidende zakelijk gerelateerd:

dat op 27 oktober 1963 te omstreeks 15.15 uur telefonisch aan personeel van de recherche werd medegedeeld dat aan boord van Hr. Ms. „Van Ewijck”, gemeerd liggende aan de Marinebasis Parera te Curaçao, een korporaal was doodgestoken; dat zij zich derwaarts begaven teneinde terzake een onderzoek in te stellen; dat hun aan boord van Hr. Ms. „Van Ewijck” bleek dat het slachtoffer, dat later bleek te zijn genaamd Jan Lagendijk, geboren te Pernis in Nederland, 9 oktober 1927, korporaal, verblijvende aan boord van Hr. Ms. „Van Ewijck”, inmiddels per auto was overgebracht naar het Sint Elizabeth Gasthuis te Curaçao, alwaar het slachtoffer bij aankomst bleek te zijn

overleden; dat het lijk van Jan Lagendijk door de fiscaal bij de zee-krijgsraad in de Nederlandse Antillen, overste Logtenberg, in beslag werd genomen; dat zij uit handen van sergeant der mariniers (Marine Patrouille) A. M. Duinhoven voor onderzoek een zogenaamd marine-mes, voorzien van het nummer . . . , in beslag namen; dat het lemmet van het mes geheel besmeurd was met een op bloed gelijkende substantie; dat bedoeld mes, waarmede vermoedelijk het misdrijf was gepleegd, was aangetroffen op de vloer van verblijf 4 en door genoemde sergeant der mariniers in bewaring genomen; dat zij zich vervolgens begaven naar het lijkenhuis van het Sint Elizabeth Gasthuis te Curaçao, waar zij aantreffen het lichaam van Jan Lagendijk; dat zij in de borst een wond constateerden van ongeveer 3 à 4 centimeter breedte en niet te bepalen diepte; dat verder geen verwondingen aan het lichaam werden geconstateerd; dat het lijk van wijlen Jan Lagendijk voornoemd als zodanig werd herkend door Bernard Anton Jansen, geboren te Alkmaar (Nederland), 12 september 1941, van beroep korporaal aan boord van Hr. Ms. „Van Ewijk” en door Pleun Jan in 't Veld, geboren te Voorthuizen (Nederland), 21 februari 1941, luitenant ter zee der 3e klasse, verblijvende aan boord van Hr. Ms. „Van Ewijk”; dat zij voorts verdachte J. geconfronteerd hebben met het lijk van Jan Lagendijk, waarbij deze verklaarde dat het lijk was van de man die door hem met een mes was neergestoken; dat tijdens de sectie van het stoffelijk overschot van wijlen Jan Lagendijk in beslag werd genomen een wit marinehemd, doordrenkt met bloed, waarin een steekgat;

B. een door M. Kraaijeveld, onder-inspecteur van politie 1e klasse en belast met de technische opsporingsdienst in de Nederlandse Antillen, d.d. 4 december 1963, op ambtseed opgemaakt en getekend rapport, luidende zakelijk gerelateerd:

dat hij naar aanleiding van een aan boord van Hr. Ms. „Van Ewijk” op 27 oktober 1963 plaats gehad hebbende steekpartij, waarbij Jan Lagendijk door machinist der 3e klasse W. M. J. met een mes in de borst werd gestoken en aan de gevolgen overleed, een onderzoek aan boord van genoemd fregat heeft ingesteld; dat hem, ter plaatse aangekomen, bleek dat het slachtoffer reeds naar het Sint Elisabeth Hospitaal was overgebracht en aan de bekomen verwonding was overleden; dat bleek dat de steekpartij had plaats gevonden in het machinistenverblijf, ook wel genaamd verblijf 4 en wel ter hoogte van de deur die toegang geeft tot verblijf 3; dat van hieruit bloedsporen konden worden gevolgd tot aan de ziekenboeg, waar het slachtoffer volgens getuigen zou zijn neergevallen; dat hem door agent van politie 1e klasse R. van Lohuizen een groot model mes werd overhandigd, dat inbeslaggenomen werd; dat het mes op het lemmet het opschrift Koninklijke Marine 1960 droeg en voorts Adler Staal Rostfrei; dat het heft van het mes het nummer . . . droeg, dat het lemmet met bloed was besmeurd en in de onmiddellijke nabijheid van de plaats, waar de steekpartij had plaats gehad, op de grond werd aangetroffen; dat in het Sint Elisabeth Hospitaal het lichaam van Lagendijk aan een uitwendig onderzoek werd

onderworpen; dat het lichaam van de kleding, zijnde een marinesport-shirt, een korte kaki broek en een gestreepte onderbroek werd ontdaan, welke kleding in beslag werd genomen; dat het slachtoffer boven in het linker borstgedeelte een ongeveer 3 centimeter lang steekgat vertoonde; dat ook het marinesporthemd op dezelfde hoogte een ongeveer 3 centimeter lang steekgat vertoonde;

C. een door P. W. Weber, arts te Curaçao, d.d. 28 oktober 1963, opgemaakt en getekend geneeskundig rapport, houdende:

dat hij op 27 oktober 1963 met spoed naar Hr. Ms. „Van Ewijk” werd geroepen waar hij aantrof korporaal-machinist Lagendijk die in bewusteloze toestand verkeerde en een steekwond in de borst, in de 2e intercostaalruimte links van het sternum, had; dat de patiënt tijdens het transport naar het hospitaal is overleden zonder nog bij kennis te zijn geweest, naar aangenomen moet worden ten gevolge van de opgelopen verwonding;

D. een door doctor R. Eibergen, patholoog-anatoom te Curaçao, d.d. 28 oktober 1963, opgemaakt en getekend sectie-rapport, luidende zakelijk gerelateerd:

dat hij op verzoek van de Officier van Justitie de uitwendige en inwendige schouwing heeft verricht van het lijk van Jan Lagendijk, geboren 9 november 1927 te Pernis, Nederland en overleden op Curaçao op 27 oktober 1963 omstreeks 14.00 uur; dat de lijkschouwing heeft plaatsgevonden in de sectiekamer van het Sint Elisabeth Gasthuis op Curaçao op 28 oktober 1963 omstreeks 08.00 uur; dat het lijk met veel, vers, ingedroogd bloed was overdekt; dat bij de schouwing van het lijk van Jan Lagendijk als enige afwijking werd geconstateerd boven in de linker borst een verse diepe steekwonde, welke bleek door te lopen tot in de rechter hartkamer en welke had geresulteerd in een massale dodelijke bloeding in het hartzakje en in de vrije linker borstholte; dat, aangezien overigens bij de lijkschouwing geen ziekelijke veranderingen werden vastgesteld, mag worden verklaard dat de man gezond was toen hem de steekwond werd toegebracht; dat hij op grond van bovenstaande bevindingen en overwegingen tot de slotsom komt dat Jan Lagendijk is overleden aan inwendige verbloeding, het directe gevolg van een steek in zijn rechter hartkamer;

Overwegende, dat door de inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend is bewezen met beklagdes schuld eraan hetgeen hem primair is ten laste gelegd;

Overwegende, dat nu de krijgsraad het de beklagde primair ten laste gelegde als bewezen heeft aangenomen een onderzoek naar het de beklagde subsidiair ten laste gelegde achterwege behoort te blijven;

Overwegende, dat het bewezene behoort te worden gequalificeerd als:

„Doodslag”,

strafbaar gesteld bij artikel 287 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat ten processe aanwezig is en voorgelezen een door Dr. J. H. Plokker, zenuwarts te Leidschendam, na de eed als deskundige te hebben afgelegd, d.d. 19 maart 1964, betreffende beklagd-

de opgemaakt en getekend psychiatrisch rapport, waarvan de conclusie luidt:

dat beklagde tijdens het begaan van het feit lijdend was aan een gebrekkige ontwikkeling der geestvermogens in de vorm van een „woordblindheid”, welke van organische, cerebrale aard moet worden beschouwd; dat hoewel de intelligentie beperkt is, men niet van een debilitas mentis kon spreken; dat hij verder lijdende was aan een ziekelijke storing der geestvermogens in de zin van een zeer sterk affect, waardoor een explosieve „Primitivreaktion” kon optreden in de vorm van een doodslag, waarbij de te zwakke regulatie mede een rol speelde; dat genoemde gebrekkige ontwikkeling en ziekelijke storing der geestvermogens beperkend werkten op beklaagdes geschiktheid om zowel de feitelijke strekking als het ongeoorloofde van het begane feit te beseffen, alsmede om ten aanzien daarvan zijn wil te bepalen; dat niet kan worden verklaard dat het feit buiten die invloeden stond;

Overwegende, dat er naar 's Krijgsraads oordeel niet een zodanig verband bestaat tussen de geconstateerde gebrekkige ontwikkeling en ziekelijke storing van beklaagdes geestvermogens en het gepleegde feit, dat dit feit hem deswege in het geheel niet zou kunnen worden toegekend; dat derhalve ten aanzien van beklagde recht gedaan behoort te worden naar de bepalingen van de 2e titel van het eerste boek van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat gelet op de ernst van het gepleegde feit, de omstandigheden waaronder het is begaan en de persoon van beklagde, waarbij rekening is gehouden met zijn jeugdige leeftijd en het feit dat, naar achteraf is gebleken, beklagde op grond van zijn van het normale sterk afwijkende persoonlijkheidsstructuur nimmer voor dienstneming bij de Koninklijke Marine had mogen zijn goedgekeurd, een gevangenisstraf voor de tijd van vijf jaren passend is, terwijl de tijd door hem van en met 27 oktober 1963 in voorarrest doorgebracht in mindering behoort te worden gebracht bij de uitvoering van deze straf;

Overwegende, dat het belang der openbare orde bepaaldelijk vordert dat beklagde ter beschikking van de Regering wordt gesteld teneinde van Harentwege te worden verpleegd, zij het dan dat thans nog met een voorwaardelijke tenuitvoerlegging van deze maatregel kan worden volstaan;

dat beklagde op grond van het begane misdrijf ongeschikt is om in de militaire stand te blijven, terwijl het ontslag uit de militaire dienst gepaard dient te gaan met ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen; . . . enz. (*Red.*).

Krijgsraad te Velde Oost

Vonnis van 11 januari 1963

President: Kolonel Mr. K. N. Korteweg; *Leden:* Majoors G. A. van den Bergh en P. Ridder.

Raadsman: Majoor J. v. d. Togt.

Desertie, waarbij de schuldige zich naar het buitenland verwijderd: opzettelijk niet tijdig van permissie teruggekeerd doch zich van Steenwijk naar Amsterdam begeven, alwaar hij het plan opvatte zich voor goed aan zijn dienstverplichtingen te onttrekken, waarna beklaagde zich op de tweede dag na zijn verwijdering naar België begaf. Aldaar werd beklaagde door de Correctionele Rechtbank te Brussel veroordeeld tot vier maanden gevangenzetting, na ommekomst waarvan beklaagde zich vrijwillig bij de Koninklijke Marechaussee te Maastricht meldde.

Diefstal van een binnenbroek-gevechtstenue en een tafelmes, eigendom van de Staat der Nederlanden. Na uitvoerige motivering bewijs van de diefstal mede gebaseerd op onwaarachtige verklaringen van de beklaagde.

Veroordeling tot 2 maanden gevangenisstraf (met aftrek van voorarrest) en ontslag uit de militaire dienst, zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen.

In hoger beroep (zie de sententie achter het vonnis) de straf gewijzigd: 2 maanden gevangenisstraf (met aftrek van voorarrest, groot 2 maanden) en opheffing van het arrest.

(W.M.Sr. art. 23, 98, 99; W.Sr. art. 310).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen C. H. D., geboren 14 januari 1942, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde na voeging der afzonderlijk tegen hem aangebrachte zaken is ten laste gelegd:

in de zaak W. L. nr. 1526/1/62:

„dat hij, terwijl hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst was „bij de Koninklijke Landmacht, althans als militair in de zin der wet, „op of omstreeks 20 maart 1962, derhalve in tijd van oorlog, na een „hem verleende avondpermissie niet naar zijn onderdeel te Steenwijk, „althans in Nederland, is teruggekeerd en daarvan sindsdien opzette- „lijk dan wel met zijn schuld daaraan ongeoorloofd afwezig is geweest „en gebleven, totdat hij op of omstreeks 20 juli 1962 te of nabij Maas- „tricht is aangehouden, een en ander, terwijl beklaagde zich gedurende „voormelde periode van ongeoorloofde afwezigheid naar het buiten- „land, te weten België, heeft verwijderd”;

in de zaak W.L. nr. 1922/1/62:

„dat hij op een of meerdere data in de maand augustus 1962 te „Steenwijk, althans in Nederland, telkens met het oogmerk van weder- „rechtelijke toeëigening heeft weggenomen een binnenbroek, gevechts- „tenue, toebehorende aan de Staat der Nederlanden en in bruikleen „verstrekt aan C. Jonker, een zakmes met koord, toebehorende aan „de Staat der Nederlanden en in bruikleen verstrekt aan W. A. C. „Klomp, en een tafelmes, toebehorende aan de Staat der Nederlanden, „althans aan een ander dan aan hem, beklaagde;

„althans indien terzake van het voorgaande geen veroordeling kan „of mocht volgen, dat hij alstoen aldaar telkens opzettelijk een binnen-

„broek, gevechtstenuë, een zakmes met koord en een tafelmes, al welke „goederen of voorwerpen toebehoorden aan de Staat der Nederlanden, „althans aan een ander of anderen dan aan hem, beklagde, en welke hij „ergens had gevonden, althans anders dan door misdrijf onder zich had, „wederrechtelijk zich heeft toegeëigend”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklagde bij zijn verhoor door de Officier-Commissaris onder meer zakelijk heeft verklaard (W.L. nr. 1526/I/62):

dat hij in de maand maart 1962 als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst was, ingedeeld bij de B-compagnie van het 45e Infanterie Bataljon, gelegd in de Johan van den Kornputkazerne te Steenwijk; dat hij op 20 maart 1962 te ongeveer 23.00 uur die kazerne heeft verlaten; dat hem avondpermissie was verleend en zulks inhield dat hij uiterlijk 24.00 uur weer in de kazerne moest zijn; dat hij, toen hij de kazerne verliet, echter het plan had opgevat om zich, althans voorlopig, aan zijn dienstverplichtingen te onttrekken; dat hij die avond naar Amsterdam is gereisd en daar bij hem het voornemen is gerezen zich voorgoed aan de dienst te onttrekken; dat hij ter uitvoering daarvan op 22 maart naar België is gereisd; dat hij daar door de Gendarmerie werd gearresteerd en door de Belgische justitie werd veroordeeld to vier maanden tuchthuisstraf; dat toen hij die uitgezeten had hij verkoos zich vrijwillig bij de marechaussee te melden; dat aan zijn afwezigheid een einde kwam toen hij zich op 20 juli 1962 bij de Koninklijke Marechaussee te Maastricht meldde en aldaar in arrest werd gesteld;

Overwegende, dat uit een ten processe aanwezige Justitiële Verklaring op 16 augustus 1962 opgemaakt en getekend door de Commandant van de B-compagnie 45e Infanterie Bataljon te Steenwijk onder meer blijkt, dat beklagde van 20 maart 1962 tot 20 juli 1962 onafgebroken zonder recht of vergunning, derhalve ongeoorloofd, afwezig is geweest van zijn onderdeel de B-compagnie 45e Infanterie Bataljon te Steenwijk;

Overwegende, dat een ten processe aanwezig proces-verbaal nr. P. 117/62, op afgelegde ambtseed opgemaakt en op 21 juli 1962 gesloten en getekend door Hermanus Adrianus Maria van Munster, opperwachtmeester der Koninklijke Marechaussee, behorende tot de Brigade Maastricht-Wijk der Koninklijke Marechaussee, zakelijk onder meer inhoudt als verklaring van verbalisant:

dat hij naar aanleiding van een telefonisch bericht van de opperwachtmeester der Koninklijke Marechaussee C. Hage, werkzaam op het divisiebureau der Koninklijke Marechaussee te Maastricht, inhoudende, dat zich zojuist, 20 juli 1962, de dienstplichtig soldaat C. H. D. had gemeld, zich naar genoemd bureau heeft begeven; dat hij aldaar zag een in burgerkleding geklede, doch militaire veldschoenen en een groene jas gevechtstenuë dragend, hem onbekend persoon, die hem opgaf te zijn genaamd C. H. D.; dat hij D. heeft aangehouden, hem arrest heeft aangezegd en ingesloten;

Overwegende, dat ten processe is overgelegd en aan beklagde is

voorgehouden een schrijven van de „Procureur des Konings” te Brussel d.d. 15 november 1962 onder meer inhoudend, dat C. H. D. sinds 22 maart 1962 was aangehouden, bij vonnis van 24 april van de correctionele Rechtbank van Brussel werd veroordeeld tot vier maanden gevangenzitting en op 20 juli 1962 te Leuven in vrijheid werd gesteld;

Overwegende, dat beklagde bij zijn verhoor door de Officier-Commissaris onder meer zakelijk heeft verklaard (W.L. nr. 1922/I/62):

dat hij in de loop van augustus 1962, toen hij een keer at in de keuken van de Onderofficiersmess te Steenwijk, daar een tafelmes, gestempeld met de letters KL, dat naar hij wist Rijkseigendom was, heeft weggenomen met de bedoeling om het voor zichzelf te behouden; dat hij daarvoor van niemand recht of toestemming had gekregen;

Overwegende, dat een ten processe aanwezige proces-verbaal nr. P. 117/62, op afgelegde ambtseed opgemaakt en op 29 september 1962 gesloten en getekend door Pieter Simon Apekrom, wachtmeester 1e klasse der Koninklijke Marechaussee en Hendricus Jacobus Blom, marechaussee 1e klasse, beiden behorende tot de Brigade Steenwijk der Koninklijke Marechaussee, zakelijk onder meer inhoudt als verklaring van:

Laurens Dorotheüs Bouwman, geboren te Surabaja (Indonesië), 26 oktober 1940, ingedeeld bij de B-compagnie 45e Infanterie Bataljon te Steenwijk, rnr. 40.10.26.012:

dat hij op 29 augustus 1962 een volledige P.S.U. inspectie over de bij soldaat D. in gebruik zijnde militaire goederen gehouden heeft; dat daarbij bleek dat D. behoudens de op zijn P.S.U. lijst voorkomende militaire goederen o.a. een tafelmes met de ingeslagen letters KL in zijn bezit had;

Overwegende, dat Cornelis Jonker, geboren te Schagen, 8 juni 1942, als getuige ter terechtzitting van 20 december 1962 onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij op vrijdag 10 augustus 1962 van de Johan van den Kornput-kazerne te Steenwijk, alwaar hij toen gelegerd was op de mortierkamer, met verlof vertrokken is; dat boven op zijn kastje de hem verstrekte slaapzak lag en hij alvorens te vertrekken de sleutel van het slot, waarmee hij het kastje had afgesloten, onder die slaapzak heeft neergelegd; dat hij op maandag 13 augustus ca. 12.00 uur op die kamer terugkwam en toen zag dat de slaapzak niet meer precies zo op het kastje lag als op het moment van zijn vertrek vrijdag te voren; dat hem na opening van het kastje aanstonds opviel, dat de binnenbroek van zijn gevechtstenuue niet meer in dat kastje aanwezig was en hij zeker weet dat die broek daar wel in lag toen hij het kastje op 10 augustus voor zijn vertrek afsloot; dat hij een dag of veertien daarna de door hem vermiste binnenbroek aan het bed van D. zag hangen; dat hij die broek herkende aan het door hem daarin aangebrachte wasnummer 162; dat die broek aan de Staat behoorde, hem in bruikleen was verstrekt en hij niemand recht of vergunning had gegeven die broek weg te nemen of zich die toe te eigenen;

Overwegende, dat voormeld ambtsedig proces-verbaal nr. P. 117/62,

opgemaakt en ondertekend door Pieter Simon Apekrom, wachtmeester 1e klasse der Koninklijke Marechaussee, en Hendricus Blom, marechaussee 1e klasse, beiden behorende tot de Brigade Steenwijk der Koninklijke Marechaussee, gesloten op 29 september 1962, als verklaring door de beklaagde tegenover eerstgenoemde verbalisant afgelegd, onder meer zakelijk inhoudt:

dat hij niet kan zeggen, hoe hij is gekomen aan de binnenbroek, die soldaat Jonker reeds enige tijd vermiste; dat het hem niet onmogelijk lijkt, dat hij die broek voor zijn broek heeft aangezien nadat hij bij het uitdelen van de was op zijn bed was terecht gekomen; dat op 10 augustus 1962 de bij hem op de kamer geleverde militairen te omstreeks 13.00 uur met verlof vertrokken; dat hij geen verlof had en in de avond van 10 augustus 1962 op wacht moest; dat hij kort voor het op wacht gaan zijn naam en registratienummer in de door hem als zijn binnenbroek beschouwde broek heeft gezet; dat hem daarbij niet is overvallen dat in die broek het wasnummer 162 stond;

Overwegende, dat uit bovenstaande verklaring blijkt, dat beklaagde in elk geval kort voordat hij in de avond van 10 augustus 1962 op wacht moest reeds in het bezit was van de binnenbroek van Jonker, welke binnenbroek, blijkens de verklaring van Jonker, toen deze op diezelfde dag met verlof vertrok, in diens slotvast afgesloten kastje lag;

Overwegende, dat hieruit volgt, dat beklaagdes verklaring dat hij in het bezit van die broek zou zijn gekomen, doordat deze bij het uitdelen van de was op zijn bed zou zijn terechtgekomen niet waar kan zijn;

Overwegende, dat beklaagde bij zijn verhoor door de Officier-Commissaris heeft verklaard, dat hij na zijn desertie naar België zijn hele P.S.U., die vier maanden in een plunjezak had gezeten en muf rook, in de was had gedaan en al die kledingstukken terugkreeg kort voordat hij op bovengenoemd weekend op wacht moest;

Overwegende, dat uit het proces-verbaal nr. P. 99/62, opgemaakt en ondertekend door Jan Bakker, wachtmeester der Koninklijke Marechaussee, behorende tot de Brigade Steenwijk der Koninklijke Marechaussee, gesloten op 6 augustus 1962 blijkt, dat beklaagde op 2 augustus 1962, omstreeks 12.00 uur, uit voorlopig arrest is ontslagen en ter beschikking van zijn compagniescommandant is gesteld;

Overwegende, dat beklaagde in aansluiting hierop ter terechtzitting heeft verklaard:

dat tijdens zijn afwezigheid zijn P.S.U. bij de fourier was opgeborgen; dat hij die P.S.U. enige dagen nadat hij uit arrest was ontslagen op een maandag terugkreeg; dat dit dan, gelet op de kalender, op 6 augustus 1962 moet zijn geweest; dat hij daarna de muf ruikende inhoud van de plunjezak in de was heeft gedaan; dat bij zijn onderdeel de was op donderdag of vrijdag werd ingenomen en het één of twee weken duurde voordat men in de was gegeven kledingstukken terugkreeg;

Overwegende, dat uit deze laatste verklaring blijkt, dat beklaagde onmogelijk kledingstukken, die hij in de was had gedaan na zijn desertie

naar België, teruggekregen zou kunnen hebben kort voordat hij op 10 augustus 1962 op wacht moest, zoals hij tegenover de Officier-Commissaris verklaarde, zodat ook laatstbedoelde verklaring kennelijk onwaar is;

Overwegende, dat beklaagde ten slotte nog ter terechtzitting heeft beweerd, dat hij voordat hij deserteerde reeds kleren, waaronder een binnenbroek, in de was had gedaan en die tegelijk met zijn plunjezak had teruggekregen;

Overwegende, dat, afgezien van het feit dat deze verklaring van beklaagde lijnrecht in strijd is met de door hem tegenover de wachtmeester 1e klasse der Koninklijke Marechaussee, Apekrom, blijkens voormeld proces-verbaal nr. P. 117/62 afgelegde verklaring dat hij nooit iets in de was gaf, ook al zou deze verklaring als juist moeten worden aanvaard, de binnenbroek, die beklaagde tegelijk met zijn plunjezak — dus op 6 augustus 1962 — teruggekregen zou hebben, onmogelijk dezelfde kan zijn geweest als de binnenbroek, die op 10 augustus 1962 nog in het door getuige Jonker slotvast afgesloten kasje lag;

Overwegende, dat de Krijgsraad mede op grond van bovenvermelde kennelijk onware verklaringen van beklaagde bewezen acht en de overtuiging heeft bekomen, dat beklaagde zich heeft schuldig gemaakt aan de hem telastgelegde diefstal van de aan C. Jonker in bruikleen verstrekte binnenbroek-gevechtstenu, omdat uit het feit dat beklaagde aanleiding heeft gevonden kennelijk onware verklaringen af te leggen is af te leiden, dat hij reden heeft te trachten de justitie te misleiden;

Overwegende, dat de Krijgsraad mitsdien op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — de inhoud van de brief van de Procureur des Konings slechts gebezigd in verband met de overige bewijsmiddelen en elk bewijsmiddel slechts gebezigd ten aanzien van het feit waarop het betrekking heeft — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde in beide zaken primair is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten:

wat betreft de zaak W.L. nr. 1526/I/62:

„dat hij, terwijl hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst „was bij de Koninklijke Landmacht, op 20 maart 1962, derhalve in „tijd van oorlog, na een hem verleende avondpermissie niet naar zijn „onderdeel te Steenwijk is teruggekeerd en daarvan sindsdien opzette- „lijk ongeoorloofd afwezig is geweest en gebleven, totdat hij op 20 „juli 1962 te Maastricht is aangehouden, een en ander terwijl be- „klaagde zich gedurende voormelde periode van ongeoorloofde afwe- „zigheid naar het buitenland, te weten België, heeft verwijderd”;

wat betreft de zaak W.L. nr. 1922/I/62:

„dat hij op een of meerdere data in de maand augustus 1962 te „Steenwijk telkens met het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening „heeft weggenomen een binnenbroek gevechtstenu en een tafelmes, „toebehorende aan de Staat der Nederlanden”;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

I. „desertie in tijd van oorlog gepleegd, terwijl de schuldige zich „naar het buitenland verwijdert”;

II. „diefstal, meermalen gepleegd”;

voorzien en strafbaar gesteld bij:

I. artikel 98 juncto artikel 99 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

II. artikel 310 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde in beide zaken primair meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat nu het in beide zaken primair telastgelegde bewezen is verklaard, het subsidiair telastgelegde in beide zaken onderzoek noch beslissing behoeft;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf en bijkomende straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat beklaagde van 20 juli 1962 tot 2 augustus 1962 voorlopig arrest heeft ondergaan in de vorm van streng arrest, welk arrest naar het oordeel van de Krijgsraad van de op te leggen vrijheidsstraf geheel in mindering behoort te worden gebracht;

Overwegende, dat de Krijgsraad beklaagde op grond van de begane misdrijven ongeschikt acht in de militaire stand te blijven en wel zodanig ongeschikt, dat hij voorgoed moet worden ontzet van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen;

[Volgt: veroordeling tot gevangenisstraf v.d.t.v. 2 maanden, met aftrek van de tijd in arrest doorgebracht, te weten vanaf 20 juli 1962 tot 2 augustus 1962; ontslag uit de militaire dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen — *Red.*].

Hoog Militair Gerechtshof

Sententie van 20 augustus 1963

President: Mr. Doornbos; *Leden:* Lt. Generaals van der Kroon, Mr.

Schepers en Zegers, Mr. Fikkert en Schout-bij-Nacht Bakker (plv.).

Raadsman: Mr. J. Pruijm, advocaat te 's-Gravenhage.

(*Zie het vonnis hiervóór.*)

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien: . . . enz.;

Gezien de oproeping, vanwege de Advocaat-Fiscaal aan de beklaagde betekend;

Gezien het vonnis in eerste aanleg gewezen;

Gehoord de beklaagde, zo in zijn antwoorden als in de middelen

van verdediging, door hem en namens hem door de raadsman aangevoerd;

Gehoord de Advocaat-Fiscaal in zijn schriftuur van eis met conclusie, dat het Hof het vonnis van de eerste rechter zal bevestigen, met bekrachtiging van het bestaand arrest;

Overwegende, dat de behandeling dezer zaak in hoger beroep, behoudens ten aanzien van de aan beklaagde opgelegde straf, die aan het Hof onjuist is voorgekomen;

Overwegende, dat het Hof de hierna te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon van beklaagde;

Overwegende, dat beklaagde van 20 juli 1962 tot 2 augustus 1962 voorlopig arrest als streng arrest heeft ondergaan en zich na aanhouding en voorgeleiding ingevolge 's-Hofs bevel van 26 maart 1963, sedert 4 juli 1963 in voorarrest bevindt;

Overwegende, dat beklaagde blijkens een ten processe overgelegd „Bewijs van ontslag uit de dienst als gewoon dienstplichtige van de „Landmacht” ondertekend door de Commandant van 801 Aanvullingsbataljon, de luitenant-kolonel W. C. K. Rotteveel, met ingang van 1 april 1963 wegens gebreken uit de dienst werd ontslagen;

Overwegende, dat het Hof zich verenigt met de gronden en beslissingen in het vonnis, waarvan hoger beroep, vervat en die overneemt, met toepassing van de in het vonnis als toegepast vermelde artikelen — met uitzondering van artikel 23 van het Wetboek van Militair Strafrecht — alsmede van artikel 77 van 's-Hofs Provisionele Instructie;

RECHT DOENDE IN HOGER BEROEP IN NAAM DER KONINGIN!

Vernietigt het vonnis waarvan is geappelleerd, doch alleen voor zover de aan beklaagde opgelegde straf en de daarop betrekking hebbende overwegingen betreft;

En te dien aanzien opnieuw rechtdoende:

Veroordeelt beklaagde tot een gevangenisstraf voor de tijd van twee maanden, met bepaling dat van de tijd door hem vóór de tenuitvoerlegging dezer uitspraak in arrest doorgebracht, bij de uitvoering van de hem opgelegde gevangenisstraf een gedeelte groot twee maanden in mindering zal worden gebracht;

Heft op het bestaande arrest;

Beveelt dat de beklaagde onmiddellijk in vrijheid zal worden gesteld;

Bevestigt het vonnis voor het overige met overneming der gronden.

Krijgsraad te Velde Oost

Vonnis van 28 januari 1964

President: Majoor Jhr. Mr. Th. W. van den Bosch (plv.); *Leden:* Kolonel A. J. Schotman en Majoor R. W. van Lienden.

Raadsman: Mr. C. L. Wieringa, advocaat te Utrecht.

Als dpl. kornet in Duitsland samen met een wachtmeester en een aantal dpl. soldaten, naar aanleiding van een vechtpartij waarbij die wachtmeester mishandeld was, de woning van de betrokken Duitser opgezocht en aldaar verbleven niettegenstaande de bewoners hen kenbaar hadden gemaakt dat zij zich onverwijd moeten verwijderen; een der bewoners belet alarm te maken door haar vast te houden en haar de hand op de mond te houden; aan twee der soldaten opdracht gegeven zich naar boven te begeven teneinde de dader te zoeken.

Zeer uitvoerige strafoverweging. Onvoorwaardelijke gevangenisstraf (3 maanden) en ontslag uit de militaire dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen.

(W.M.Sr. art. 23, 48, 138; W.Sr. art. 138, 284).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

ten deze zitting houdende te Seedorf,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen V. D. M., geboren 6 januari 1940, dpl. kornet, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij als dienstplichtig kornet in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht, in elk geval als militair in de zin der wet, op of omstreeks 9 oktober 1963 te of nabij Seedorf en/of te of nabij Zeven, in elk geval in West-Duitsland, alwaar hij toen met zijn onderdeel was gelegerd,

„1e. opzettelijk in een aangelegenheid die vreemd is aan de be-
„lang van de dienst enige minderen (een mindere) heeft bevolen iets
„te doen, hebbende hij toen aldaar te omstreeks 2.00 uur 's nachts in
„voormelde hoedanigheid opzettelijk de dienstplichtige soldaten in
„werkelijke dienst M. A. Laros en B. G. Luimes of een van hen en/of
„enige andere dienstplichtige soldaten (een andere dienstplichtige sol-
„daat) in werkelijke dienst, in elk geval enige minderen of een mindere
„bevolen met hem beklaagde en/of de wachtmeester 1ste klasse J. C.
„van Kleef mee te gaan uit het kampement om een man, die voor-
„noemde van Kleef geslagen en/of geschopt zou hebben te gaan zoeken
„en naar het kampement te brengen, welk bevel uitsluitend of nage-
„noeg uitsluitend werd gegeven met het oog op een door de wraak-
„gevoelens van voornoemde van Kleef ingegeven voornemen tot mis-
„handeling of vrijheidsberoving, althans onaangename en onbehoorlijke
„bejegening van de man die van Kleef had geslagen en in elk geval
„geenszins enig militair dienstbelang betrof, althans toen aldaar in
„voormelde hoedanigheid door misbruik van zijn invloed als meerdere
„tegenover deze mindere(n) de dienstplichtige soldaten in werkelijke
„dienst M. A. Laros en B. G. Luimes of een van hen en/of enige
„andere dienstplichtige soldaten (een andere dienstplichtige soldaat),
„in elk geval enige (een) mindere(n) heeft overgehaald met hem, be-
„klaagde, en/of wachtmeester 1e klasse J. C. van Kleef mee te gaan
„uit het kampement om een man die voornoemde van Kleef geslagen
„en/of geschopt zou hebben te gaan zoeken en naar het kampement

„te brengen, uit welke handeling(en) het nadeel kon ontstaan, dat de „te zoeken man zou worden mishandel en/of wederrechtelijk van de „vrijheid zou worden beroofd, in elk geval onaangenaam en onbehoor- „lijk zou worden bejegend, althans enig nadeel kon ontstaan;

„2e. tezamen met wachmeester 1e klasse J. C. van Kleef weder- „rechtelijk vertoevende in de woning in gebruik van F. Schloen en M. „Apelt-Hübner, zich evenmin als voornoemde van Kleef op vordering „van de rechthebbende(n) terstond heeft verwijderd, hebbende toen „aldaar noch hij, beklaagde, noch voornoemde van Kleef — nadat zij „tezamen uiteindelijk des nachts in voormelde woning na langdurig „bellen en bonzen en/of tegen de deur trappen waren toegelaten en „aldus tezamen daarin vertoefden — nadat toen voornoemde Schloen „en/of voornoemde Apelt-Hübner hen herhaalde malen duidelijk ken- „baar had(den) gemaakt dat zij deze woning onmiddellijk moesten „verlaten, zich aanstonds verwijderd;

„3e. a. opzettelijk tezamen en in vereniging met J. C. van Kleef, „althans alleen, nader te noemen personen of een van hen wederrechte- „lijk van de vrijheid heeft beroofd of heeft beroofd gehouden, heb- „bende hij toen aldaar opzettelijk wederrechtelijk teneinde nader te „noemen Schloen en/of Apelt-Hübner te verhinderen hun (zijn, haar) „woning te verlaten, tezamen en in vereniging met voornoemde van „Kleef zich in de woning van Schloen en Apelt-Hübner voor de huis- „deur opgesteld, of hebbende toen aldaar ingevolge onderlinge af- „spraak tussen hem, beklaagde, en voornoemde van Kleef, laatstge- „noemde zulks gedaan en/of hebbende hij, beklaagde, toen aldaar op- „zettelijk wederrechtelijk teneinde F. Schloen en/of M. Apelt-Hübner „te verhinderen hun (zijn, haar) woning te verlaten, deze Schloen en/of „deze Apelt-Hübner vastgehouden, weggeduwd, teruggeduwd of terug- „getrokken, zijnde door voormelde gedragingen van beklaagde en zijn „mededader, althans van beklaagde, voornoemde F. Schloen en voor- „noemde M. Apelt-Hübner of een van hen verhinderd geweest vrije- „lijk hun (zijn, haar) woning te verlaten,

„3e. b. althans indien het hierboven sub 3e. a te lastegelegde niet „tot een veroordeling van beklaagde kan of mocht leiden, dat hij toen „aldaar door geweld of enige andere feitelijkheid nader te noemen „personen of een van hen wederrechtelijk heeft gedwongen hun woning „niet te verlaten en/of niet om hulp te roepen, hebbende hij toen aldaar „opzettelijk F. Schloen en/of M. Apelt-Hübner, door opzettelijk ge- „welddadig hen (hem, haar) vast te grijpen, weg te duwen, terug te „duwen of terug te trekken en/of gewelddadig de hand op de mond te „houden wederrechtelijk gedwongen hun (zijn, haar) woning niet te „verlaten en/of wederrechtelijk gedwongen niet om hulp te roepen;

„4. opzettelijk F. Schloen door geweld en/of enige andere feitelijk- „heid wederrechtelijk heeft gedwongen de politie niet op te bellen, „hebbende hij, beklaagde, toen aldaar, toen voornoemde Schloen, in „verband met strafbare feiten gepleegd door hem, beklaagde, en/of „ernstige misdragingen van hem, beklaagde, in zijn woning de politie „wilde opbellen, opzettelijk gewelddadig voornoemde Schloen wegge-

„duwd, weggestoten of weggetrokken en/of opzettelijk gewelddadig de „hoorn van het telefoontoestel uit de hand getrokken of gestoten en/of „opzettelijk gewelddadig de stekker van het verbindingsnoer van het „telefoontoestel losgetrokken, door welke gewelddadige en/of feitelijke „gedragingen van beklagde voornoemde Schloen wederrechtelijk ge- „dwongen is de politie niet op te bellen;

„5e. opzettelijk in een aangelegenheid die vreemd is aan de be- „langen van de dienst enige minderen (een mindere) heeft bevolen iets „te doen, hebbende hij toen aldaar in voormelde hoedanigheid enige „dienstplichtige soldaten (een dienstplichtig soldaat), die niet precies „met name bekend zijn (is), in elk geval enige minderen of een mindere „bevolen in de woning van F. Schloen naar boven te gaan en te zoeken „naar diens zoon L. Schloen, welk bevel uitsluitend werd gegeven in „verband met de wens van beklagde en/of van de wachtmeester 1e „klasse J. C. van Kleef om L. Schloen in verband met een volkomen „particuliere twist en/of misdraging jegens voornoemde van Kleef te „kunnen mishandelen en/of van zijn vrijheid te beroven en/of onaan- „genaam te kunnen bejegenen en in elk geval geenszins enig militair „dienstbelang betrof”;

Overwegende . . . enz.;

Overwegende, dat de Krijgsraad niet wettig en overtuigend bewezen acht hetgeen beklagde onder 1e, 3e-a en 4e is tenlastegelegd, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklagde bij zijn verhoor door de Officier-Commissaris zakelijk onder meer heeft verklaard:

Op 9 oktober 1963 — ik was toen als dienstplichtig kornet in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht en ingedeeld bij de Staf/Stafbatterij 4de Divisie Artillerie, maar toen tijdelijk gedetacheerd bij de Staf Stafcompagnie vaste kampstaf gelegerd in kamp Seedorf te Seedorf, West-Duitsland — bevond ik mij in de vroege morgenuren in café „Nord-Bahnhof” te Zeven in West-Duitsland. Ik heb daar gezien dat de wachtmeester-I van Kleef, kapelmeester van het Trompetterskorps der Cavalerie, geslagen is door een jonge Duitser, naar later bleek Lothar Schloen geheten. Deze Duitser werd daarna uit het café verwijderd. Wij zijn kort daarna met een taxi naar het kamp Seedorf vertrokken; onderweg daarheen maakte van Kleef de opmerking dat dit niet gebeurd zou zijn als de huzaren van het Trompetterskorps daarbij aanwezig waren geweest. Ik hem toen voorgesteld huzaren te gaan halen en van Kleef stemde hiermee in. In kamp Seedorf aangekomen heb ik mij naar het leslokaal begeven alwaar een gedeelte van het Trompetterskorps gelegerd was. De huzaren, die heus wel begrepen dat het om een wraakoefening te doen was, waren maar al te zeer bereid in grote getale mee te gaan. Wij zijn in de taxi geklommen, die op ons had staan wachten en wij zijn naar genoemd café gereden en daar ben ik het adres van Lothar Schloen bij de waard gaan vragen. De taxichauffeur aan wie ik het adres had gegeven heeft ons naar het huisadres van Lothar Schloen gebracht. Daar zijn wij uitgestapt. De wachtmeester-I en ik hebben aangebeld. Wij werden opengedaan door

een oudere Duitser, die later de vader van Lothar Schloen bleek te zijn. De wachtmeester-I en ik hebben tegen de heer Schloen gezegd dat de wachtmeester-I door zijn zoon geslagen was en dat wij nu zijn zoon wilden spreken. De heer Schloen zei dat zijn zoon niet thuis was, maar de wachtmeester-I vertelde hem dat hij wist dat die zoon er wel was. Al sprekend waren wij allen in de gang gaan staan, waarbij ook een vrouw, die later mevrouw Apelt bleek te heten, aan het gesprek begon deel te nemen. Wij zijn in de huiskamer gegaan en wij hebben daar een tijdje staan praten; toen was het omstreeks 02.45 uur op die 9de oktober 1963. Het huisadres waar wij ons bevonden lag binnen de gemeente Zeven in West-Duitsland. Wij kwamen niet tot overeenstemming en op een gegeven moment wilde de heer Schloen de politie bellen. Tevoren had zowel mevrouw Apelt-Hübner, als de heer Schloen, in die huiskamer gezegd dat wij het huis moesten verlaten en zij hadden dit herhaald, waarbij werd opgemerkt dat wij ons daar zonder toestemming bevonden en waarbij die mevrouw onder meer het woord „huivsredebreuk” gebruikte; wij wisten toen dan ook dat wij op dat moment ons wederrechtelijk in die woning, in gebruik bij Schloen bevonden, maar wij hebben ons toch niet terstand verwijderd. Wij hebben na enige tijd het huis verlaten. Buiten gekomen, de deur was reeds achter ons gesloten, werd ons door een huzaar verteld, dat hij Lothar boven voor een raam had gezien. Toen heb ik gezegd: „Nu gaan wij „hem ophalen”, en ik heb tezamen met de wachtmeester-I wederom aangebeld. Er werd opengedaan en wij zijn naar binnengedrongen. Ik heb daarop zoiets gezegd als: „Ga hem zoeken”. Een of twee andere huzaren zijn naar boven gerend. Ondertussen heeft mevrouw Apelt geprobeerd bij de voordeur te komen en ik heb haar een of twee maal „hulp” horen roepen. Direct daarop stond zij in de gang. Zij wilde nog schreeuwen en ik ben op haar toe gestapt, zeggende: „Schreien Sie „nicht”, en ik heb mijn hand op haar mond gelegd, toen zij door ging met gillen;

Overwegende, dat Martha Apelt, geb. Hübner, oud 58 jaren, bij haar verhoor door de Officier-Commissaris bij de Krijgsraad als getuige, zakelijk onder meer heeft verklaard en met ede bevestigd:

Ik woon te Zeven in het perceel Hoftohorn nr. 5. Op 9 oktober 1963 kort na 02.00 uur werd er aan het huisadres Hoftohorn 5 te Zeven gebeld. Toen er niet direct opengedaan werd, werd ook tegen de deur geslagen. Ik heb mijnheer Schloen gewekt en ben daarna naar boven gegaan om de zoon Lothar te wekken. Ik wist niet wat er aan de hand was. Toen ik beneden kwam, bevonden zich in de gang van het huis een aantal Nederlandse soldaten en verder een kapelmeester en een kornet. Deze gingen geweldig tekeer tegen de heer Schloen. De kapelmeester en de kornet zijn mee de kamer in gegaan, maar zij bleken niet voor rede vatbaar. De heer Schloen zowel als ik hebben die twee militairen opgedragen het huis onmiddellijk te verlaten en wij hebben hen verteld dat zij zich hier wederrechtelijk bevonden en huivsredebreuk pleegden. Na korte tijd hebben zij het huis verlaten. Even daarna werd opnieuw gebeld. De heer Schloen deed open en een aan-

tal militairen, waaronder de kapelmeester en de kornet, drong opnieuw binnen. Ik hoorde zeggen, dat Lothar, de zoon van de heer Schloen, boven gezien was. De kornet gaf daarop bevel aan twee soldaten om naar boven te gaan. Daarop heb ik de buitendeur bereikt en ik heb een paar keer hard om hulp gegild. De kornet legde mij zijn hand op de mond, terwijl hij mij vasthield. Dit om mij het gillen te beletten. Direct daarop verschenen twee soldaten van boven en kort daarop hebben alle militairen het huis verlaten;

Overwegende, dat Franz Schloen, oud 63 jaren, bij zijn verhoor door de Officier-Commissaris bij de Krijgsraad als getuige zakelijk onder meer heeft verklaard en met ede bevestigd:

Ik woon te Zeven, in het perceel Hoftohorn nr. 5. Op 9 oktober 1963, kort na 02.00 uur werd ik door mijn huishoudster, Apelt, gewekt, die mij medeelde, dat er wat aan de hand was. Ik ben de voordeur open gaan maken en daarvoor stonden een aantal soldaten. Ze vroegen waar mijn zoon was en zeiden dat een van hen door mijn zoon geslagen was. Ze drongen de hal en de gang binnen. We hebben in de huiskamer samen gesproken, dat wil zeggen met de kapelmeester en de kornet. Mevrouw Apelt en ik hebben hen er herhaaldelijk op gewezen, dat zij onmiddellijk het huis moesten verlaten, zich daarin nu wederrechtelijk bevonden en dat ze huisvredebreuk pleegden. Na korte tijd verlieten beiden de woonkamer. Zij zijn het huis uitgegaan. Even daarna werd weer gebeld en ik ben open gaan doen. Er drongen zich een aantal soldaten naar binnen, waaronder de kapelmeester en de kornet, de kapelmeester onderwijl roepende, dat mijn zoon toch boven was. De kornet gaf toen opdracht aan twee soldaten om naar boven te gaan, hij heeft dat tweemaal gezegd en twee soldaten, die eerst in de hal stonden, kwamen naar binnen en renden daarna de trap op. Mevrouw Apelt kwam tot de voordeur, die open stond, en zij heeft tot een paar maal toe om hulp geroepen. Ondertussen waren de twee soldaten, die naar boven gerend waren, weer naar beneden gekomen en zij meldden dat er boven niets was. Daarop hebben allen het huis verlaten. Dit alles is gebeurd in mijn huis, gelegen aan Hoftohorn nr. 5, te Zeven in West-Duitsland;

Overwegende, dat Adrianus Carel Sterk, oud 20 jaren, bij zijn verhoor door de Officier-Commissaris bij de Krijgsraad zakelijk onder meer heeft verklaard en met ede bevestigd:

In de nacht van 8 op 9 oktober 1963 heeft het Trompetterskorps, waartoe ik behoor, een bezoek gebracht aan café „Nord-Bahnhof” te Zeven in West-Duitsland. Ik was toen als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst bij het Trompetterskorps der Cavalerie en wij bevonden ons toen in verband met een bevolen dienstopdracht in West-Duitsland. Tot omstreeks 01.00 uur op 9 oktober 1963 ben ik in dat café geweest en ik heb daar naar schatting een glas of tien bier gedronken. Om ongeveer 01.15 waren wij terug in kamp Seedorf waar wij ondergebracht waren, in West-Duitsland. Ik stond in het waslokaal met enige andere huzaren toen ik de kapelmeester van ons, de wachtmeester-I van Kleef, met een bebloed gezicht het lokaal zag binnen-

komen. Ik hoorde de wachtmeester-I mopperen. Direct daarop verscheen een kornet, mij later bekend geworden als kornet V., welke die nacht ook in het café aanwezig geweest was. Er was ondertussen groot lawaai ontstaan en ik hoorde van alles roepen, waaruit ik wel begreep dat het ging om een wraakoefening, omdat de kapelmeester geslagen was. Ik was bereid daaraan deel te nemen. Ik heb die uitroep van de kornet niet als dienstbevel opgevat. Ik ben naar mijn kamer gerend om mij aan te kleden en daarna heb ik mij als enige van die kamer naar buiten begeven; daar stonden reeds andere huzaren en ook de kornet en de kapelmeester. Wij zijn naar genoemd café teruggereden. Daar aangekomen zijn wij allen naar binnen gerend; ik heb daar de wachtmeester van Kleef in de ruimte waar dranken geserveerd worden (het eigenlijke café) gezien. Wij hebben de Duitser gezocht maar niet gevonden. Ik moet eerlijk zeggen dat ik nog niet eens wist welke Duitser wij gingen zoeken, maar Gubbels wist het wel, dus ben ik bij hem gebleven. Als ik mij goed herinner, zijn wij het café uitgegaan, hebben eerst nog in een ander café daar in de buurt gezocht en zijn toen teruggekeerd naar het eerste café; daar is de kornet weer naar binnen gegaan en daar heeft hij het adres gekregen. Ik ben toen in een taxi gestapt en wij zijn naar het adres van de gezochte Duitser gereden. Aldaar aangekomen, zijn wij uitgestapt en na aangebeeld te hebben, zijn de kornet en de wachtmeester-I, toen er werd opengedaan, het huis binnengedrongen. Even later kwamen de kornet en de wachtmeester-I weer naar buiten. Toen werd door een van de huzaren de opmerking gemaakt, dat de Duitser die wij zochten thuis was. Nadat die huzaar dat gezegd had, drongen de kornet en de wachtmeester het huis weer binnen. Ik ben met de soldaat Gubbels in de deuropening gaan staan. Daarop kregen Gubbels en ik van die kornet het bevel: „Jullie twee, ga naar boven”. Dit heb ik als een dienstbevel, door een militaire meerdere gegeven, opgevat. Gubbels en ik zijn naar boven gerend; de trap was toen vrij; boven aangekomen, drong het tot mij door dat ik daar niets te maken had. Wij zijn direct omgedraaid en naar buiten gegaan, onderweg zeggend dat er boven niets was;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — ieder bewijsmiddel slechts gebezigd ten aanzien van het feit en/of de feiten waarop het betrekking heeft — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten:

„dat hij als dienstplichtig kornet in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht, op 9 oktober 1963 te Seedorf en te Zeven in West-Duitsland, alwaar hij toen met zijn onderdeel was gelegerd,

„1. tezamen met wachtmeester 1e klasse J. C. van Kleef wederrechtelijk vertoevende in de woning in gebruik van F. Schloen en M. Apelt-Hübner, zich evenmin als voornoemde van Kleef op vordering van de rechthebbende(n) terstond heeft verwijderd, hebbende toen aldaar noch hij, beklagde, noch voornoemde van Kleef — nadat zij tezamen uiteindelijk des nachts in voormelde woning na langdurig bellen en bonzen waren toegelaten en aldus tezamen daarin vertoef-

„den — nadat toen voornoemde Schloen en voornoemde Apelt-Hübner
 „hen herhaalde malen duidelijk kenbaar had(den) gemaakt dat zij deze
 „woning onmiddellijk moesten verlaten, zich aanstonds verwijderd;

„2. dat hij toen aldaar door geweld of enige andere feitelijkheid
 „nader te noemen personen heeft gedwongen niet om hulp te roepen,
 „hebbende hij toen aldaar opzettelijk M. Apelt-Hübner, door opzette-
 „lijk gewelddadig haar gewelddadig de hand op de mond te houden
 „wederrechtelijk gedwongen niet om hulp te roepen;

„3. opzettelijk in een aangelegenheid die vreemd is aan de be-
 „langen van de dienst enige minderen heeft bevolen iets te doen, heb-
 „bende hij toen aldaar in voormelde hoedanigheid enige dienstplich-
 „tigen soldaten bevolen in de woning van F. Schloen naar boven te
 „gaan en te zoeken naar diens zoon L. Schloen, welk bevel uitsluitend
 „werd gegeven in verband met de wens van beklaagde en van de
 „wachtmeester 1e klasse J. C. van Kleef om L. Schloen in verband
 „met een volkomen particuliere misdraging jegens voornoemde van
 „Kleef onaangenaam te kunnen bejegenen en in elk geval geenszins
 „enig militair dienstbelang betrof”;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd
 als:

1. „als meerdere opzettelijk met een militair van mindere rang aan
 „het opzettelijk gepleegd misdrijf „In de woning bij een ander in
 „„gebruik, wederrechtelijk aldaar vertoevende, zich niet op vorde-
 „„ring van of vanwege de rechthebbende aanstonds verwijderen,
 „„gepleegd door twee verenigde personen” deelnemen”;
2. „een ander door geweld of enige andere feitelijkheid, gericht tegen
 „die ander, wederrechtelijk dwingen iets niet te doen”;
3. „als militair opzettelijk in een aangelegenheid vreemd aan de be-
 „langen van de dienst een mindere bevelen iets te doen”;

voorzien en strafbaar gesteld bij:

1. artikel 138 van het Wetboek van Strafrecht juncto artikel 48 van
 het Wetboek van Militair Strafrecht;
2. artikel 284 van het Wetboek van Strafrecht;
3. artikel 140 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen
 beklaagde onder 2e, 3e-b en 5e meer of anders is ten laste gelegd dan
 hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te
 worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of
 omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden
 opheffen of uitsluiten;

Overwegende, ten aanzien van de op te leggen straffen:

dat beklaagde de bewezen verklaarde huisvredebreuk niet allen op-
 zettelijk heeft begaan in deelneming met een militair van mindere
 rang, het op zich zelf al door artikel 48 van het Wetboek van Militair
 Strafrecht als een strafverzwarende omstandigheid wordt aangemerkt,
 maar dat ook het initiatief voor de gehele onderneming en het daaruit
 voortvloeiende strafbare en onkrijgstuchtelijke gedrag van hemzelf en

een aantal andere militairen van lagere rang, van hem is uitgegaan;

dat hij geen acht heeft geslagen op de waarschuwende woorden van de wachtmeester-I van Idzinga, maar daarentegen deze onderofficier op hoogst grievende wijze heeft bejegend *);

dat nog geen ergere dingen gebeurd zijn meer te danken is aan het feit dat de door hem gegeven orders geheel of gedeeltelijk niet zijn uitgevoerd, dan aan het bij hem tijdens zijn ongeoorloofd optreden — zij het dan wel te laat — doorgebroken besef dat zijn handelen strafbaar en in strijd met de krijgstucht was;

dat bovendien de feiten gepleegd zijn op het grondgebied van een bevriende mogendheid, waarop, als uitvloeisel van het Noord Atlantische Verdrag, in het belang van de gemeenschappelijke verdediging de legering ook van Nederlandse troepen is toegelaten en ten nadele van onderdanen van die mogendheid, waardoor niet alleen het aanzien van de Nederlandse krijgsmacht in het buitenland is geschaad, maar ook de goede betrekkingen tussen Duitsland en Nederland in het algemeen en tussen de bevolking van Zeven en de aldaar in de omgeving gelegeerde onderdelen van de Nederlandse krijgsmacht in het bijzonder in gevaar zijn gebracht;

dat in verband met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan als hoofdstraf alleen een onvoorwaardelijke vrijheidsstraf in aanmerking komt, temeer daar de keuze van de straf niet alleen afhankelijk is van de omstandigheden van het speciale geval, maar mede bepaald wordt door de algemene werking van de straf, die over het hoofd van deze verdachte heen aan alle in Seedorf gelegeerde militairen duidelijk moet maken, dat feiten van deze soort niet als licht kunnen worden beschouwd;

dat als verzachtende omstandigheden kunnen worden aangemerkt beklaagdes moeilijke jeugd, zijn dienstijver en het vermoedelijk verkeren in een wat overspannen toestand door het moeten bekleden van een functie, die door de omstandigheden ter plaatse als enigszins te zwaar in verband met zijn ervaring en de door hem beklede rang moet worden beschouwd;

Overwegende, dat de Krijgsraad beklaagde op grond van de begane feiten ongeschikt acht om in de militaire stand te blijven dienen, doch niet tevens zodanig ongeschikt, dat hij voorgoed van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen behoort te worden ontzet;

Overwegende, dat de Krijgsraad bevindt dat de zaak is van dien aard dat beklaagde, die op vrije voeten is, onder verzekerde bewaring behoort te worden gesteld waarover bij afzonderlijke dispositie is beslist;

Overwegende, dat beklaagde zich sedert 28 januari 1964 in voorlopig arrest bevindt;

Overwegende, dat de Krijgsraad van oordeel is dat de in voorarrest doorgebrachte tijd geheel in mindering behoort te worden gebracht bij de tenuitvoerlegging van de op te leggen vrijheidsstraf;

*) Uit het vonnis is niet te lezen hoe zich dit heeft toegedragen. (Red.).

[Volgt: veroordeling tot gevangenisstraf voor de tijd van 3 maanden met aftrek van de tijd door hem vóór de tenuitvoerlegging dezer uitspraak in arrest doorgebracht, te weten vanaf 28 januari 1964 tot de dag der tenuitvoerlegging van dit vonnis; ontslag uit de militaire dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen — *Red.*].

Krijgsraad te Velde Oost

Vonnis van 28 januari 1964

President: Majoor Jhr. Mr. Th. W. van den Bosch (plv.); *Leden:* Kolonel A. J. Schotman en Majoor R. W. van Lienden.
Raadsman: Kapitein C. E. de Poorter.

Terzake van onkrijgstuchtelijk optreden naar zijn naam gevraagd, een valse naam opgegeven: „opzettelijke ongehoorzaamheid”.

Voorts: als arrestant gecontroleerd wordende en daarbij een nonchalante houding aannemende, geweigerd te voldoen aan het bevel om in de houding te gaan staan en in de ongehoorzaamheid volhard nadat hij door de meerdere op zijn strafbaarheid was gewezen.

(W.M.Sr. art. 114, 114, 1°).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,
ten deze zitting houdende te Seedorf,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen V. B., geboren 19 januari 1944, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht, in elk geval als militair in de zin der wet, te Zeven „of te Seedorf, in elk geval in Duitsland, alwaar hij op nader te vermelden data met zijn onderdeel was gelegerd,

„1a. op of omstreeks 30 november 1963, derhalve in tijd van oorlog, opzettelijk heeft nagelaten te gehoorzamen aan het hem toen „aldaar door zijn meerdere, de eerste-luitenant J. P. N. M. Willems „gegeven dienstbevel zijn naam en verdere persoonsgegevens op te „geven, hebbende hij, beklaagde, toen aldaar opzettelijk naar aanleiding van voormeld hem door voornoemde meerdere gegeven bevel „— hetwelk hem toen aldaar gegeven werd aangezien beklaagde, toen „hem door een andere meerdere naar aanleiding van zijn onkrijgstuchtelijk gedrag in het openbaar zijn naam gevraagd werd, de indruk „wekte een valse naam op te geven — valselijk aan voornoemde „meerdere als zijn naam opgegeven Theo Tak, in elk geval opzettelijk „toen aldaar voormeld bevel niet terstond opgevolgd, of indien het „voorgaande niet tot een veroordeling van beklaagde kon of mocht „leiden,

„1b. toen aldaar in voormelde hoedanigheid, door zijn meerdere

„de eerste-luitenant J. P. N. M. Willems — op grond van de omstan-
 „digheid, dat deze de beklaagde verdacht zich te hebben schuldig ge-
 „maakt aan zeer onkrijgstuchtelijk gedrag op de openbare weg en het
 „opgeven van een valse naam aan een andere meerdere — gevraagd
 „naar zijn naam, een valse naam heeft opgegeven;

„2e. op of omstreeks 8 december 1963, derhalve in tijd van oorlog,
 „opzettelijk heeft nagelaten te gehoorzamen aan het hem toen aldaar
 „door zijn meerdere de sergeant eerste klasse H. Passage gegeven
 „dienstbevel zijn naam te noemen, hebbende hij, beklaagde, toen al-
 „daar opzettelijk naar aanleiding van voormeld hem door voornoemde
 „meerdere gegeven bevel — hetwelk hem toen aldaar gegeven werd
 „aangezien hij, beklaagde, zich zeer onkrijgstuchtelijk jegens voor-
 „melde meerdere gedragen had — valselijk aan voornoemde meerdere
 „als zijn naam opgegeven J. A. Smit, in elk geval toen aldaar opzette-
 „lijk voormeld bevel niet terstond opgevolgd,

„of, indien het hierboven sub 2a. te laste gelegde niet tot een ver-
 „oordeling van beklaagde kon of mocht leiden, dat hij toen aldaar in
 „voormelde hoedanigheid door zijn meerdere, de sergeant eerste klasse
 „H. Passage — op grond van de omstandigheid, dat deze geconstateerd
 „had, dat beklaagde zich even te voren had schuldig gemaakt aan
 „ernstig onkrijgstuchtelijk gedrag jegens hem — gevraagd naar zijn
 „naam, een valse naam heeft opgegeven;

„3e. op of omstreeks 13 december 1963, derhalve in tijd van oor-
 „log, opzettelijk heeft nagelaten te gehoorzamen aan het hem toen
 „aldaar door zijn meerdere de sergeant eerste klasse J. H. Pouw ge-
 „geven bevel in de houding te gaan staan hebbende hij hij toen aldaar
 „opzettelijk voormeld hem door voornoemde meerdere gegeven bevel
 „— hetwelk hem toen aldaar werd gegeven, aangezien hij, als gestrafte
 „gecontroleerd door voornoemde meerdere, zich zeer onkrijgstuchte-
 „lijk gedroeg en onder meer nonchalant met de handen in de zakken
 „voor de voornoemde meerdere stond — niet terstond opgevolgd,
 „hebbende hij, beklaagde, voorts toen aldaar opzettelijk — nadat voor-
 „noemde meerdere hem terzake van het niet terstond opvolgen van
 „voormeld bevel uitdrukkelijk op zijn strafbaarheid had gewezen —
 „in zijn ongehoorzaamheid volhard en derhalve opzettelijk, ook na
 „genoemde waarschuwing, voormeld bevel niet alsnog opgevolgd”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ter terechtzitting zakelijk onder meer
 heeft verklaard:

Terwijl ik toen als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst was
 bij de Koninklijke Landmacht en met mijn onderdeel gelegerd was te
 Seedorf in West-Duitsland, heb ik:

1) in de avonduren van 30 november 1963 met een paar kame-
 raden café's bezocht te Zeven, eveneens in West-Duitsland. Ik heb in
 de loop van de avond naar ik schat 25 biertjes gedronken. Toen ik op
 de terugweg was naar het kamp stond ik omstreeks 23.30 uur die dag
 zonder baret bij een bushalte te Zeven. Ik ben toen aangesproken door
 leden van een Marechaussee-patrouille, die mij naar mijn militair pas-

poort hebben gevraagd, maar dat had ik niet bij mij. Ik probeerde mij uit de situatie te redden door een verkeerde naam op te geven. Er is daar toen een in burger gekleed persoon bij gekomen, die tegen mij zei dat hij eerste-luitenant der Koninklijke Marechaussee was. Deze luitenant heeft mij daarop gevraagd hem mijn naam op te geven. Uit angst voor mijn verlof heb ik toen mijn naam niet aan die luitenant opgegeven, maar ik heb gezegd dat ik de soldaat Theo Tak uit Willemstad was;

2) in de avond van 8 december 1963 met soldaat M. D. B. *) een café te Seedorf bezocht. Ik heb in dat café ongeveer 10 glazen bier gedronken. Ik kan mij niet herinneren dat ik in het café of later op de terugweg naar het kamp moeilijkheden zou hebben gehad met een sergeant;

3) in de avond van 13 december 1963, terwijl ik mij toen bevond in de box van het A mortierpeloton in de legerplaats Seedorf in West-Duitsland voor het ondergaan van verzwaard arrest, gezelschap gehad van twee soldaten. Op een gegeven moment kwam de sergeant Pouw binnen om mij te controleren. Hij heeft toen de twee soldaten weggestuurd. Ik zei zoiets van dat ik wel eens zou uitzoeken waarom die twee jongens weg moesten. De sergeant gaf mij toen de opdracht in de houding te gaan staan, hetgeen ik weigerde. Ik heb toen onder andere zo iets gezegd van: „een gestrafte hoeft voor jou niet in de houding te „gaan staan”. De sergeant gaf mij toen nogmaals opdracht in de houding te gaan staan, maar dat heb ik weer geweigerd;

Overwegende, dat een ten processe aanwezig Proces-Verbaal no. PD. 86/63, op ambtsead opgemaakt en op 4 december 1963 gesloten en getekend door Jan Schuurman, wachtmeester 1ste klasse der Koninklijke Marechaussee, behorende tot het detachement Seedorf der Koninklijke Marechaussee, zakelijk onder meer inhoudt als verklaring van:

Johannes Petrus Nicolaas Maria Willems, geboren te Eindhoven, 12 februari 1933, eerste-luitenant der Koninklijke Marechaussee:

Op 30 november 1963 omstreeks 23.40 uur bevond ik mij, in burger gekleed, nabij het Busbahnhof te Zeven. Ik hoorde daar dat de marechaussee 2de klas van Adrichem een soldaat naar zijn naam vroeg. Ik had die soldaat enige minuten tevoren zien lopen zonder baret en met de beide handen in de broekzakken gestoken. Ik hoorde ook dat die soldaat zei zijn militair paspoort niet te kunnen tonen daar hij die niet bij zich had. De marechaussee van Adrichem was gekleed in patrouilletenuë en door mij aangewezen als commandant van een patrouille, belast met het toezicht op het gedrag en het tenue van Nederlandse militairen in Zeven. De soldaat aarzelde met het opgeven van zijn naam. Omdat ik vermoedde dat hij valse gegevens wilde verstrekken heb ik mij ermee bemoeid. Ik heb mij vervolgens tot die soldaat gewend. Ik heb mij bekend gemaakt door te zeggen: „Ik ben de „eerste-luitenant Willems van de Koninklijke Marechaussee. Uw

*) Zie het vonnis van gelijke datum contra M. D. B. hierna op blz. 533 (Red.).

„tenue is niet in orde. Ik ben bevoegd U naar Uw naam te vragen. „Het opgeven van een valse naam is strafbaar”. Bijzonder traag en aarzelend, waarbij ik meerdere keren mijn vraag naar zijn naam en verdere personalia moest herhalen, gaf hij mij op te zijn genaamd Theo Tak;

Overwegende, dat Passage, H. W., oud 34 jaren, sergeant 1ste klasse ter terechtzitting als getuige zakelijk onder meer heeft verklaard en met ede bevestigd:

Op 8 december 1963 bevond ik mij met enkele collega's in een café te Seedorf. Aan de bar stond één soldaat die zich onkrijgstuchtelijk gedroeg. Ik heb afgewacht tot hij naar buiten ging en hem daar aangesproken. Ik vroeg hem zijn naam die hij aanvankelijk niet wilde opgeven en hij zeide dat hij zijn militair paspoort niet bij zich had. Na lang dralen gaf hij op te heten: Smit. Ik herken in beklagde de persoon die mij deze valse naam heeft opgegeven;

Overwegende, dat Jan Hendrik Pouw, oud 26 jaren, sergeant 1ste klasse ter terechtzitting als getuige zakelijk onder meer heeft verklaard en met ede bevestigd:

Op vrijdag 13 december 1963, toen ik sergeant van de week was en de controle op de gestraften had, trof ik bij de soldaat V. B. een tweetal andere militairen aan, die ik heb weggestuurd. Hij vroeg mij op een zeer onkrijgstuchtelijke manier waarom zij weg moesten. Tijdens dit gesprek lag hij in een nonchalante houding op een kist. Ik heb hem toen opdracht gegeven de houding aan te nemen. Dit bevel heeft hij niet opgevolgd. Ik heb hem er toen uitdrukkelijk op gewezen dat hij zich aan een strafbaar feit schuldig maakte, maar desalniettemin bleef hij in zijn ongehoorzaamheid volharden. Ik heb hem toen voorlopig arrest aangezegd;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — ieder bewijsmiddel slechts gebezigd ten aanzien van het feit en/of de feiten waarop het betrekking heeft — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde onder 1-primair, 2-primair en 3e is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten:

„dat hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht, te Zeven of te Seedorf in Duitsland, alwaar hij „op nader te vermelden data met zijn onderdeel was gelegerd,

„1. op 30 november 1963, derhalve in tijd van oorlog, opzettelijk „heeft nagelaten te gehoorzamen aan het hem toen aldaar door zijn „meerdere, de eerste-luitenant J. P. N. M. Willems gegeven dienstbevel zijn naam en verdere persoonsgegevens op te geven, hebbende „hij, beklagde, toen aldaar opzettelijk naar aanleiding van voormeld „hem door voornoemde meerdere gegeven bevel — hetwelk hem toen „aldaar gegeven werd aangezien beklagde, toen hem door een andere „meerdere naar aanleiding van zijn onkrijgstuchtelijk gedrag in het „openbaar zijn naam gevraagd werd, de indruk wekte een valse naam „op te geven — valselijk aan voornoemde meerdere als zijn naam opgegeven Theo Tak,

„2. op 8 december 1963, derhalve in tijd van oorlog, opzettelijk heeft „nagelaten te gehoorzamen aan het hem toen aldaar door zijn meerdere de sergeant eerste klasse H. Passage gegeven dienstbevel zijn „naam te noemen, hebbende hij, beklagde, toen aldaar opzettelijk „naar aanleiding van voormeld hem door voornoemde meerdere gegeven bevel — hetwelk hem toen aldaar gegeven werd aangezien hij, „beklaagde, zich zeer onkrijgstuchtelijk jegens voormelde meerdere „gedragen had — valselijk aan voornoemde meerdere als zijn naam „opgegeven J. A. Smit,

„3. op 13 december 1963, derhalve in tijd van oorlog, opzettelijk „heeft nagelaten te gehoorzamen aan het hem toen aldaar door zijn „meerdere de sergeant eerste klasse J. H. Pouw gegeven bevel in de „houding te gaan staan hebbende hij toen aldaar opzettelijk voormeld „hem door voornoemde meerdere gegeven bevel — hetwelk hem toen „aldaar werd gegeven, aangezien hij, als gestrafte gecontroleerd door „voornoemde meerdere, zich zeer onkrijgstuchtelijk gedroeg en onder „meer nonchalant met de handen in de zakken voor de voornoemde „meerdere stond — niet terstond opgevolgd, hebbende hij, beklagde, „voorts toen aldaar opzettelijk — nadat voornoemde meerdere hem „terzake van het niet terstond opvolgen van voormeld bevel uitdruk- „kelijk op zijn strafbaarheid had gewezen — in zijn ongehoorzaam- „heid volhard en derhalve opzettelijk, ook na genoemde waarschuwing, „voormeld bevel niet alsnog opgevolgd”;

Overwegende, dat het aldus bewezen moet worden gequalificeerd als:

1. „opzettelijke ongehoorzaamheid gepleegd in tijd van oorlog”,
2. „opzettelijke ongehoorzaamheid gepleegd in tijd van oorlog”,
3. „opzettelijke ongehoorzaamheid gepleegd in tijd van oorlog, terwijl „de schuldige opzettelijk in zijn ongehoorzaamheid volhardt nadat „een meerdere hem uitdrukkelijk op zijn strafbaarheid heeft ge- „wezen”,

voorzien en strafbaar gesteld bij:

1.)
2.) artikel 114 van het Wetboek van Militair Strafrecht;
3.)

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklagde onder 1-primair, 2-primair en 3e meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat nu het aan beklagde onder 1-primair en 2-primair tenlastegelegde bewezen is verklaard, een onderzoek naar het hem onder 1-subsidiar en 2-subsidiar tenlastegelegde achterwege kan blijven;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden

waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de begane feiten beklagdes onderwerping aan een gestrengere krijgstucht noodzakelijk acht;

Overwegende, dat de Krijgsraad bevindt dat de zaak is van dien aard, dat beklagde die op vrije voeten is, onder verzekerde bewaking behoort te worden gesteld, waarover bij afzonderlijke dispositie is beslist;

Overwegende, dat beklagde zich van 13 december 1963 tot 17 december 1963 en sedert 28 januari 1963 in voorlopig arrest heeft bevonden;

Overwegende, dat de Krijgsraad van oordeel is dat deze in voorlopig arrest doorgebrachte en door te brengen tijd geheel in mindering moet worden gebracht bij de tenuitvoerlegging van de op te leggen vrijheidsstraf;

[Volgt: veroordeling tot een militaire detentie voor de tijd van 2 weken met aftrek van de tijd door hem vóór de tenuitvoerlegging dezer uitspraak in arrest doorgebracht, te weten van 13 december 1963 tot 17 december 1963 en vanaf 28 januari 1964 tot de dag der tenuitvoerlegging van dit vonnis; bevel tot plaatsing in de strafklasse voor de tijd van 4 maanden — *Red.*].

NASCHRIFT

*De tenlastelegging geeft geen feitelijke omschrijving van de strafverzwarende omstandigheid dat beklagde in zijn ongehoorzaamheid heeft volhard nadat een meerdere hem „uitdrukkelijk op zijn strafbaar-
heid heeft gewezen”, doch volstaat met de geciteerde kwalificatieve uitdrukking.*

W. H. V.

Krijgsraad te Velde Oost

Vonnis van 28 januari 1964

President: Majoor Jhr. Mr. Th. W. van den Bosch (plv.); *Leden:* Kolonel A. J. Schotman en Majoor R. W. van Lienden.

Raadsman: Kapitein C. E. de Poorter.

Opzettelijke ongehoorzaamheid: weigeren zijn tenue in orde te brengen en een meerdere uitschelden: terzake van het voorgaande zijn meerdere toegevoegd: „Jullie zijn een stelletje lamullen”. Militaire detentie en strafklasse.

(W.M.Sr. art. 11, 26, 108, 114).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,
ten deze zitting houdende te Seedorf,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen M. D. B., geboren 30 mei 1944, dpl. soldaat, beklagde,

Gezien: enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht, althans als militair in de zin der wet, op of omstreeks 8 december 1963, derhalve in tijd van oorlog, te of nabij Seedorf, in elk geval in Duitsland, alwaar hij toen met zijn onderdeel was gelegerd,

„1e. opzettelijk heeft nagelaten te gehoorzamen aan de hem toen aldaar door zijn meerdere, de sergeant eerste klasse J. van Heijst, gegeven dienstbevelen zijn tenue in orde te maken en zijn naam en onderdeel te noemen, hebbende hij toen aldaar opzettelijk voormelde bevelen — welke hem toen aldaar door voornoemde meerdere achtereenvolgens werden gegeven, aangezien hij zich in of nabij een café en/of op de openbare weg bevond in slordig tenue en vervolgens zijn militair paspoort niet wilde of kon tonen — niet terstond opgevolgd;

„2e. opzettelijk zijn meerdere(n) de sergeant eerste klasse J. van Heijst en/of de sergeant eerste klasse H. Passage in hun (zijn) tegenwoordigheid mondeling heeft beledigd of uitgescholden hebbende hij toen aldaar terwijl hij tegenover deze meerdere(n) stond deze opzettelijk beledigend of opzettelijk uitscheldend de volgende woorden of woorden van dergelijke strekking mondeling toegevoegd: „jullie zijn een stelletje lamullen, en jullie zijn er alleen maar op uit rapporten te schrijven en douwen uit te delen”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ter terechtzitting zakelijk heeft verklaard:

Terwijl ik toen als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst was bij de Koninklijke Landmacht en met mijn onderdeel gelegerd was te Seedorf in West-Duitsland heb ik in de avond van 8 december 1963 met de soldaat V. B. *) een café te Seedorf bezocht. Ik heb in dat café ongeveer 10 à 15 glazen bier gedronken. Ik kan mij niet meer herinneren dat ik in dat café of daarbuiten moeilijkheden zou hebben gehad met een sergeant;

Overwegende, dat een ten processe aanwezig rapport op 10 december 1963 opgemaakt en getekend te Seedorf door de sergeant 1ste klasse J. van Heyst, rnr.: 32.07.05.139, zakelijk onder meer inhoudt als verklaring van:

Rapporteur:

Op zondag 8 december 1963 te ± 22.00 uur bevond ik mij in een café te Seedorf met enkele collega's, toen één van hen, de sergeant der 1ste klasse H. Passage van de A-compagnie 41ste Geneeskundige Bataljon, mij verzocht hem te assisteren bij het corrigeren van twee soldaten. Aan zijn verzoek voldeed ik, toen de twee bedoelde soldaten de lokaliteit verlieten. Buiten gekomen keek ik toe hoe hij zich tot één der soldaten wendde. De andere soldaat bemoeide zich steeds met het gesprek en ik zei hem te zwijgen. Het viel mij op dat hij zich slordig had gekleed en gelastte hem zijn tenue in orde te maken. Hieraan vol-

*) Zie het vonnis van gelijke datum contra V. B. hiervóór op blz. 528 (Red.).

deed hij niet en ook vroeg ik hem naar zijn paspoort. Hij kon mij ook geen paspoort laten zien en weigerde mij zijn naam en onderdeel te noemen. Omdat het hem allemaal niet aanstond begon hij te schelden en uitte onder meer de woorden: „Jullie zijn een stelletje lamullen en „jullie zijn er alleen maar op uit rapporten te schrijven en douwen uit „te delen”, of althans woorden van gelijke strekking. Om verder geen paniek in het openbaar te veroorzaken hebben wij onze weg vervolgd en besloten het onderzoek de volgende dag in de legerplaats voort te zetten. De sergeant Passage vertelde mij één der soldaten te hebben gesignaleerd en wij begaven ons naar de CSM van de compagnie, alwaar ik met verdachte werd geconfronteerd en hem herkende. Mij werd ter kennis gebracht te doen te hebben gehad met dienstplichtig soldaat M. D. B., rnr.: . . . , van de Ondersteuningscompagnie 42ste Pantser Infanteriebataljon;

Overwegende, dat Henricus Wilhelmus Passage, sergeant 1ste klasse, oud 34 jaren, ter terechtzitting als getuige zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

Op 8 december 1963 was ik met een aantal collega's in een café te Seedorf. Ik vroeg aan de sergeant van Heijst om mij te assisteren bij het corrigeren van twee soldaten. De sergeant van Heijst was in gesprek met één soldaat, terwijl de andere soldaat, die nu hier als beklagde staat, zich voortdurend met het gesprek bemoeide. De sergeant van Heijst gelastte hem zijn tenue in orde te maken. Hieraan voldeed hij niet. Ik heb wel gehoord dat de beklagde begon te schelden. U leest mij voor de woorden die hij volgens de sergeant van Heijst gebruikt zou hebben. Ik kan mij dat niet precies meer herinneren, maar het waren wel woorden van een dergelijke strekking;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — het rapport van de sergeant 1ste klasse J. van Heijst slechts gebezigd in verband met de inhoud van de overige bewijsmiddelen, ieder bewijsmiddel slechts gebezigd ten aanzien van het feit en/of de feiten waarop het betrekking heeft — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten:

„dat hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht, op 8 december 1963, derhalve in tijd van oorlog, „te Seedorf, in Duitsland, alwaar hij toen met zijn onderdeel was gelegerd,

„1e. opzettelijk heeft nagelaten te gehoorzamen aan de hem toen „aldaar door zijn meerdere, de sergeant 1ste klasse J. van Heijst, gegeven dienstbevelen zijn tenue in orde te maken en zijn naam en „onderdeel te noemen, hebbende hij toen aldaar opzettelijk voormelde „bevelen — welke hem toen aldaar door voornoemde meerdere „tereenvolgens werden gegeven, aangezien hij zich op de openbare weg „bevond in slordig tenue en vervolgens zijn militair paspoort niet wilde „of kon tonen, niet terstond opgevolgd;

„2e. opzettelijk zijn meerdere de sergeant eerste klasse J. van Heijst „in zijn tegenwoordigheid mondeling heeft uitgescholden hebbende hij

„toen aldaar terwijl hij tegenover deze meerdere stond deze opzette-
lijk uitscheldend de volgende woorden of woorden van dergelijke
„strekking mondeling toegevoegd: „jullie zijn een stelletje lamullen,
„„en jullie zijn er alleen maar op uit rapporten te schrijven en douwen
„„uit te delen”;

Overwegende, dat het aldus bewezen moet worden gequalificeerd
als:

1. „*opzettelijke ongehoorzaamheid gepleegd in tijd van oorlog*”,
 2. „*als militair opzettelijk een meerdere uitschelden*”,
- voorzien en strafbaar gesteld bij:
1. artikel 114 van het Wetboek van Militair Strafrecht,
 2. artikel 108 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen
beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen
is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of
omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden
opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstem-
ming acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden
waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de begane feiten be-
klaagdes onderwerping aan een gestrengere krijgstucht noodzakelijk
acht;

Overwegende, dat de Krijgsraad bevindt dat de zaak is van dien
aard, dat beklaagde die op vrije voeten is, onder verzekerde bewaring
behoort te worden gesteld, waarover bij afzonderlijke dispositie is be-
slist;

Overwegende, dat beklaagde zich sedert 28 januari 1964 in voorlopig
arrest bevindt;

Overwegende, dat de Krijgsraad van oordeel is dat de in voorlopig
arrest door te brengen tijd geheel in mindering moet worden gebracht
bij de tenuitvoerlegging van de op te leggen vrijheidsstraf;

[Volgt: veroordeling tot een militaire detentie v.d.t.v. 2 weken met
aftrek van het voorarrest vanaf 28 januari 1964 tot aan de dag der
tenuitvoerlegging van dit vonnis; bevel tot plaatsing in de strafklasse
v.d.t.v. 3 maanden — *Red.*]

Krijgsraad te Velde Oost

Vonnis van 23 april 1964

President: Kolonel Mr. K. N. Korteweg; *Leden:* Lt.-Kolonel R. P.
Pieters en Majoor N. J. de Ruiter.

Raadsman: Mr. H. van der Bij, advocaat te Tiel.

*Als korporaal deel uitmakende van een groepje militairen (soldaten)
op nachtoefening in Frankrijk, toegelaten dat die soldaten als geschenk*

aannamen een hoeveelheid consumptie-ijs, hetwelk door één dier soldaten gestolen was en zelf ook een deel aangenomen: „als militair opzettelijk toelaten dat een mindere het misdrijf van heling pleegt, meer-malen gepleegd”.

Geldboete en verlaging.

(W.M.Sr. art. 25, 143; W.Sr. art. 24, 416).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen N. N., geboren 14 november 1942, dpl. korporaal, beklagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij als dienstplichtig korporaal in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht, in elk geval als militair in de zin der wet, op of omstreeks 18 september 1963 te Fernoel, in elk geval in Frankrijk, alwaar hij zich toen met zijn onderdeel voor de uitoefening van dienst bevond, opzettelijk heeft toegelaten, dat zijn mindere de dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst A. A. met het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening een diepvrieskip en enige stukken ijs (icecream), toebehorende aan een ander dan hem, A. A., wegnam, en/of dat zijn minderen de dienstplichtige soldaten in werkelijke dienst X. X., Y. Y. en Z. Z., als geschenk aannamen (en opaten) enige stukken ijs, althans een stuk ijs (icecream), waarvan zij begrepen, althans moesten en konden begrijpen, dat deze (dit) door voornoemde A. A. door diefstal, althans door misdrijf waren (was) verkregen, althans toen aldaar nadat hij gezien had en begrepen had dat voornoemde minderen, te weten A. A., X. X., Y. Y. en Z. Z. zich hadden schuldig gemaakt aan voren nader omschreven misdrijven (misdrijf) opzettelijk heeft nagelaten tegen deze daders de door het belang der zaak gevorderde maatregelen van geweld naar vermogen aan te wenden”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklagde bij zijn verhoor door de Officier-Commissaris onder meer zakelijk heeft verklaard:

Terwijl ik toen als dienstplichtig korporaal in werkelijke dienst was bij de Koninklijke Landmacht, bevond ik mij op 18 september 1963 voor militaire oefeningen te La Courtine in Frankrijk. Wij waren bezig aan een nachtoefening en ik was commandant van een groepje militairen van mijn compagnie, waarvan behalve ik zelf de soldaten X. X., Y. Y., Z. Z. en A. A. deel uitmaakten. Tegen 04.00 uur op 18 september 1963 was ik met mijn groep in het dorpje Fernoel. Op een gegeven moment heb ik even stil gestaan. De anderen zijn toen enige tientallen meters doorgelopen. Toen ik ze weer achterna liep bemerkte ik dat de soldaten van mijn groep ergens in het dorp stil stonden en dat de soldaat A. A. zich juist bij de groep voegde met een doos. Hij gaf deze doos aan de soldaat X. X. Buiten het dorp bleek dat in de doos vijf chocolade sticks zaten, stokjes met consumptie-ijs met een laag chocolade er omheen. Van die ijsjes hebben wij er allemaal centje

opgegeten. Hoewel ik toen wel beseftte dat ik als commandant niet had mogen tolereren dat A. A. die dingen had gestolen en dat de anderen en ik zelf het ijs hadden opgegeten, heb ik nagelaten iets te ondernemen;

Overwegende, dat een ten processe aanwezig Proces-Verbaal nr. P/C/1/1963 op afgelegde ambtseed opgemaakt en op 25 september 1963 getekend door Gerrit Brink, wachtmeester 1e klasse der Koninklijke Marechaussee, 1e verbalisant, en Berend Witte, marechaussee der 1e klasse, opsporingsambtenaar, 2e verbalisant, beiden gedetacheerd bij het detachement: Oefeningen La Courtine, zakelijk onder meer inhoudt als verklaring van A. A., geboren 14 december 1943:

Op 18 september 1963, omstreeks 04.00 uur bevond ik mij in het dorp Fernoel, gelegen in het departement Puy de Dome (Frankrijk). In het kader van een oefening waren wij te omstreeks 02.30 uur gsdropt in de omgeving van Fernoel. Verschillende groepen bestaande uit 4 à 5 militairen van mijn compagnie namen er aan deel. Ik was ingedeeld bij een groep, bestaande uit de navolgende militairen: korporaal N. N. tevens commandant en de soldaten X. X., Y. Y. en Z. Z. Terwijl wij met onze groep op genoemd tijdstip door het dorp Fernoel liepen — het was nog donker — maakte één van de militairen van mijn groep mij attent op de aanwezigheid van een ter plaatse voor een perceel staande automaat. Na ons in de richting van bedoelde automaat te hebben begeven, zag ik, dat dit geen automaat maar een ijskast was. In het schijnsel van een zaklantaarn, welke één van de jongens bij zich had, zag ik aan de achterzijde van deze ijskast twee deksels. Ik heb vervolgens met mijn rechterhand één van deze deksels geopend. Ik ondervond bij het openen van deze deksel wel enige tegenstand, doch niet in die mate dat bij mij het vermoeden wekte dat dit deksel met een slot was afgesloten. Bedoeld deksel heb ik met een lichte ruk geopend. Vervolgens heb ik met mijn rechterhand uit de daarin aanwezige vriesruimte een kartonnen doos weggenomen. Vervolgens ben ik, met medeneming van de kartonnen doos naar de op een afstand toekijkende andere militairen gegaan. Ik heb hierop de kartonnen doos, waarvan ik de inhoud op dat moment zeker niet wist, doch waarvan ik wel vermoedde dat het verpakt ijs was, overhandigd aan de soldaat X. X. De door mij uit de ijskast weggenomen kartonnen doos bleek vijf met chocolade afgezette ijsjes van klein formaat te bevatten. Deze ijsjes hebben wij even buiten het dorp opgegeten. De door mij uit bedoelde ijskast weggenomen ijsjes behoorden mij nog geheel noch gedeeltelijk in eigendom toe. Ik had van niemand het recht of de toestemming deze goederen weg te nemen en mij toe te eigenen;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten:

„dat hij als dienstplichtig korporaal in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht op 18 september 1963 te Fernoel in Frankrijk, „alwaar hij zich toen met zijn onderdeel voor de uitoefening van dienst „bevond, opzettelijk heeft toegelaten dat zijn minderen de dienstplich-

„tige soldaten in werkelijke dienst X. X., Y. Y. en Z. Z., als geschenk „aannamen (en opaten) enige stukken ijs, waarvan zij begrepen, dat „deze door A. A. door diefstal waren verkregen;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„als militair opzettelijk toelaten, dat een mindere het misdrijf van „heling pleegt, meermalen gepleegd”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 143 van het Wetboek van Militair Strafrecht jo. artikel 416 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat de Krijgsraad beklaagde op grond van de gepleegde feiten ongeschikt acht in de door hem beklede rang van korporaal te blijven dienen;

[Volgt: veroordeling tot een geldboete¹⁾ van f 75, subs. 15 dagen hechtenis en verlaging tot de stand van soldaat der laagste klasse — *Red.*].

Krijgsraad te Velde Oost

Vonnis van 28 april 1964

President: Lt.-Kolonel Mr. H. J. F. Bijvoet (plv.); *Leden:* Lt.-Kolonels E. H. Neppelenbroek en W. F. B. Proper.

Raadsman: Eerste-Luitenant M. Souman.

Als sergeant-wachtcommandant toegelaten dat twee soldaten van zijn wacht zich met een militaire jeep naar een naburige stad begaven teneinde daar patates frites en gehaktballen te kopen, waardoor zij ongeveer een uur aan de wachtdienst onttrokken zou zijn.

Niet bewezen het ten laste gelegde toelaten dat zijn mindere een aan de Staat der Nederlanden toebehorende jeep gebruikt, ook al omdat niet ten laste gelegd is, op welke wijze deze mindere de jeep gebruikte, met name niet dat hij zulks deed als bestuurder, vereiste voor het bedoelde strafbare feit.

Veroordeling wegens het als bevelhebber van enige wacht een als zodanig op hem rustende verplichting niet nakomen.

(W.M.Sr. art. 129, 143; W.V.W. art. 37).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen K. V. D. V., geboren 23 januari 1942, wachtmeester, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

¹⁾ Klaarblijkelijk met toepassing van artikel 24 W.Sr., hetwelk echter in het vonnis niet als „gezien” is aangehaald.

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„1e. dat hij als wachtmeester in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht, althans als militair in de zin der wet, op of omstreeks 27 november 1963, te Schokkerhaven, althans in Nederland, opzette-lijk heeft toegelaten dat zijn mindere, de dienstplichtig soldaat Muller, willens en wetens, zonder daartoe gerechtigd te zijn een aan de Staat der Nederlanden toebehorend vierwielig motorrijtuig, jeep, gebruikte „op een of meerdere voor het openbaar rijverkeer openstaande wegen, gelegen tussen Schokkerhaven en Kampen;

„2e. dat hij als wachtmeester in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht, althans als militair in de zin der wet, op of omstreeks 27 november 1963, derhalve in tijd van oorlog, te of nabij Schokkerhaven, althans in Nederland, toen hij fungeerde als commandant van de wacht bij enige observatiepost aldaar, de op hem als zodanig onder meer rustende verplichting om tezamen met drie soldaten aldaar van 27 november 1963, 17.00 uur, tot 28 november 1963, 08.00 uur, bewakingsdienst bij voormelde post te verrichten, niet is nagekomen, hebbende hij alstoen aldaar willens en wetens, zonder daartoe gerechtigd of genoodzaakt te zijn, gedurende voormelde wachtdienst twee tot zijn wacht behorende soldaten naar Kampen, althans naar een plaats, gelegen op ongeveer 16 km. verwijderd van het te bewaken object, laten rijden met een militair motorrijtuig, teneinde aldaar „patates frites en dergelijke te kopen”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat niet bewezen is het beklaagde onder 1e ten laste gelegde feit met name niet het daarin aan Muller toegeschreven opzet, zodat beklaagde daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat ook indien wel bewezen was dat Muller opzette-lijk wederrechtelijk handelde het sub 1e ten laste gelegde toch niet tot veroordeling had kunnen leiden, vermits niet is omschreven op welke wijze Muller de jeep gebruikte, terwijl — naar jurisprudentie van de Hoge Raad — slechts het gebruik als bestuurder het hier kennelijk beoogde strafbare feit van artikel 87 [artikel 37 — *Red.*] van de Wegenverkeerswet kan opleveren;

Overwegende, dat beklaagde bij zijn verhoor door de Officier-Commissaris onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij, terwijl hij als wachtmeester in werkelijke dienst was bij de Koninklijke Landmacht, van 27 november 1963 te 17.00 uur tot 28 november 1963 te 08.00 uur als wachtcommandant dienst had bij de radarapparatuur te Schokkerhaven; dat hij op 27 november 1963 tussen 19.30 en 20.00 uur willens en wetens toeliet dat de soldaat Muller, die bij zijn wacht was ingedeeld, om particuliere redenen en zonder noodzaak per militaire jeep van Schokkerhaven naar Kampen reed teneinde daar patates frites en andere etenswaren te kopen; dat Busch met Muller meereed;

Overwegende, dat beklaagde ter terechtzitting onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij uiteraard als wachtcommandant niet gerechtigd was tijdens

de wachtdienst twee man, de helft van de gehele wacht, voor langere tijd weg te zenden en daardoor in feite aan de wachtdienst te onttrekken; dat hij wist dat Busch en Muller naar Kampen zouden rijden en dat zulks betekende, dat hij ze wel een uur kwijt zou zijn; dat hij begrijpt door deze handelwijze zijn verplichtingen als wachtcommandant niet te zijn nagekomen;

Overwegende, dat een ten processe aanwezig Proces-Verbaal nr. P. 43/63 op afgelegde ambtseed opgemaakt en op 14 december 1963 getekend door Martinus Adriaan Bos, marechaussee der 1e klasse, 1e verbalisant en Anne de Jong, marechaussee der 1e klasse, 2e verbalisant, beiden behorende tot de brigade Kampen, zakelijk onder meer inhoudt als verklaring van verbalisanten:

dat zij op 27 november 1963 omstreeks 20.35 uur op de Burgwal te Kampen een militaire jeep onbeheerd aantreffen; dat, terwijl zij bezig waren de in die jeep gevonden administratieve bescheiden te controleren, zich twee militairen bij hen vervoegden, één waarvan op gaf te zijn genaamd J. F. Muller; dat Muller verklaarde, dat hij en de soldaat J. H. Busch deel uitmaakten van de radarobservatiepost te Schokkerhaven en dat zij samen met de jeep van Schokkerhaven naar Kampen waren gereden om daar patates frites en gehaktballen te halen;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, met dien verstande, dat:

1e. het feit werd begaan op 27 november 1963 te of nabij Schokkerhaven;

2e. van de ten laste gelegde alternatieven „naar Kampen, althans „naar een plaats gelegen ongeveer 16 km. verwijderd van het te beklagen object” bewezen is: „naar Kampen”;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„als bevelhebber van enige wacht een als zodanig op hem rustende verplichting niet nakomen, gepleegd in tijd van oorlog”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 129 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

[Volgt: veroordeling tot een militaire detentie v.d.t.v. 3 weken — Red.]

Krijgsraad te Velde Oost

Vonnis van 28 april 1964

President: Lt.-Kolonel Mr. H. J. F. Bijvoet (plv.); *Leden:* Lt.-Kolonels E. H. Neppelenbroek en W. F. B. Proper.
Raadsman: Kapitein W. G. Tibben.

Geweigerd te voldoen aan het bevel van zijn meerdere het magazijn, waarin hij aan het werk was, aan te vegen en die meerdere in zijn tegenwoordigheid met enig kwaad bedreigd door te zeggen dat als hij, beklaagde, gedurende het weekeinde binnen zou moeten zitten, die meerdere in ieder geval met een litteken naar huis zou gaan; opzettelijke ongehoorzaamheid en bedreiging van een meerdere.

(W.M.Sr. art. 108, 114).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen J. A. A. M., geboren 3 januari 1943, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht, althans als militair in de zin der wet, op of omstreeks 13 februari 1964, derhalve in tijd van oorlog, te Steenwijkerwold, althans in Nederland,

„1e. toen zijn meerdere, de wachtmeester J. S. M. van Mil, hem, beklaagde, het bevel gaf om de vloer van het magazijn, waar hij zich bevond, aan te vegen, heeft geweigerd aan voormeld dienstbevel te gehoorzamen, onder meer zeggende: „Dat doe ik niet, daar heb ik geen tijd voor”;

„2e. opzettelijk zijn meerdere, de wachtmeester J. S. M. van Mil, in diens tegenwoordigheid mondeling met enig kwaad heeft bedreigd, hebbende hij alstoen aldaar willens en wetens, nadat voormelde wachtmeester hem rapport aanzegde indien niet tijdig aan een door deze gegeven bevel zou zijn voldaan, deze meerdere toegevoegd de navolgende enige bedreiging inhoudende woorden: „Als ik dit weekeinde binnen zit, dan ga jij in ieder geval met een litteken op je gezicht naar huis”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklagde bij zijn verhoor door de Officier-Commissaris onder meer zakelijk heeft verklaard:

Sedert 6 februari 1963 ben ik als dienstplichtig kanonnier in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht. Op 13 februari 1964 repareerde ik in een magazijn in de legerplaats Steenwijkerwold het dekzeil voor een laadbak van een drietonner. Omdat ik wat last van pijn in mijn vingertoppen had gekregen, ben ik om een uur of drie even gaan zitten lezen in een boek, dat ik bij mij had. De wachtmeester van Mil heeft mij toen op een gegeven moment opgedragen de vloer van het magazijn te vegen. Ik heb toen gezegd: „dat doe ik niet” en ben weer

begonnen aan mijn zeil te werken. De wachtmeester herhaalde zijn opdracht, waarop ik zei: „geef me dan een tweede man erbij, zoals „gewoonlijk”. Ik ben het magazijn niet gaan aanvegen, maar ben doorgegaan met mijn zeil. De wachtmeester van Mil zei daarop dat ik het magazijn alleen moest gaan vege; dat ik om half vier klaar moest zijn en dat ik anders een rapportje zou krijgen. Hierop heb ik gezegd: „wachtmeester als ik dit weekend binnen zit, gaat U gelittkend naar „huis”;

Overwegende, dat Jozefus Simeon Maria van Mil, oud 20 jaar, bij zijn verhoor door de Officier-Commissaris bij de Krijgsraad als getuige onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

Terwijl ik toen als dienstplichtig wachtmeester tit. in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht was, heb ik op 13 februari 1964 te omstreeks 15.10 uur in een magazijn in de legerplaats Steenwijkerwold de kanonnier M. opgedragen de vloeren van het magazijn, waar in hij zich bevond, aan te vege. M. zei: „dat doe ik niet, daar heb ik „geen tijd voor”. Toen hij even later nog niet met het vege was begonnen, heb ik M. opnieuw opgedragen het magazijn aan te vege en te zorgen dat het om 15.30 uur klaar was en dat ik hem zou rapporteren wanneer hij dat niet zou doen. De kanonnier M. zei daarop zoets als: „als ik dit weekend binnen zit, wachtmeester, dan ga jij in „ieder geval met een litteken op je gezicht naar huis”. Om 15.30 uur had M. het magazijn nog niet aangeveegd;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, met dien verstande dat de feiten op 13 februari 1964 te Steenwijkerwold zijn begaan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

1. *„opzettelijke ongehoorzaamheid gepleegd in tijd van oorlog”,*
2. *„als militair opzettelijk een meerdere in zijn tegenwoordigheid „mondeling met enig kwaad bedreigen”,*

voorzien en strafbaar gesteld bij:

1. artikel 114 van het Wetboek van Militair Strafrecht,
2. artikel 108 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon des daders;

[Volgt: veroordeling tot militaire detentie v.d.t.v. 1 maand — *Red.*].

Krijgsraad te Velde Zuid

Vonnis van 23 april 1964

President: Kolonel Mr. P. E. Kloots; *Leden:* Lt.-Kolonels D. Overbeeke en J. Bruijntjes.

Raadsman: Mr. J. H. A. C. Schrijvers.

Mishandeling: als passagier in een taxi gezeten, de chauffeur door stompen mishandeld waardoor deze o.a. een lichte hersenschudding bekwam.

(W.Sr. art. 300).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen F. C. R., geboren 7 januari 1931, korporaal der 1e klasse, beklaagde, Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 6 januari 1964 te of nabij Veldhoven telkens opzettelijk mishandelend L. A. G. van den Berg met een zijner „tot een vuist gebalde handen tegen het hoofd heeft geslagen, gestoten „of gestompt, waardoor deze van den Berg pijnlijk werd getroffen en „een lichte hersenschudding bekwam”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

Op 5 januari 1964 arriveerden de korporaal Bovens en ik in café het Trefpunt te Eindhoven. Hoe ik uit café het Trefpunt ben weggekomen weet ik absoluut niet meer. Mijn herinnering gaat terug tot op het moment dat ik meer aan de poort van het Prinses Irenekamp stond. Ik zag toen ook de korporaal Bovens weer, die, wijzend op een in burger gekleed persoon, die zich daar bevond, tegen mij schreeuwde: „jij „hebt die man op zijn gezicht geslagen”. Ik neem wel aan dat ik op 6 januari 1964 ter hoogte van het Prinses Irenekamp te Veldhoven L. A. C. van den Berg met een mijner tot een vuist gebalde handen tegen diens hoofd heb geslagen, waarbij ik ook geen reden heb te betwijfelen dat die man daarvan pijn heeft ondervonden en daarbij een lichte hersenschudding heeft opgelopen;

Overwegende, dat het ten processe overgelegde ambtsedig procesverbaal no. P. 15/64, opgemaakt en gesloten te Eindhoven op 28 januari 1964, door Bernardus Petrus Hoffman, wachtmeester der 1e klasse der Kon. Marechaussee, behorende tot de brigade Welschap, onder meer zakelijk inhoudt:

als verklaring van L. A. C. van den Berg:

Op maandag 6 januari 1964 te omstreeks 01.30 uur, werd ik met mijn taxi ontboden bij café Trefpunt te Eindhoven. Aldaar werd mij door twee in burger geklede personen verzocht, hen naar het Prinses Irenekamp te Veldhoven te brengen. Een van dit tweetal droeg een militaire regenjas. Nadat beiden waren ingestapt, reed ik met de taxi

in de richting Veldhoven. Terwijl ik over de Strijpsebaan ter hoogte van de ingang van het Prinses Irenekamp reed, hoorde ik de man in militaire regenjas zeggen: „Ik moet schijten”. Terwijl ik verder reed, voelde ik iets op mijn schouder. Plotseling kreeg ik een hevige klap tegen mijn rechteroog. Vrij kort daarna, kreeg ik nog een klap tegen mijn linker slaap en een op mijn achterhoofd. Deze slagen werden veroorzaakt door een vuist en deden mij veel pijn. Meteen toen ik de eerste klap kreeg, remde ik af en kwam de auto in de berm tot stilstand. Nadat ik stilstond en uitgestapt was, voelde ik een hevige pijn aan mijn linkerslaap en werd ik duizelig. Ik was op dat moment niet meer in staat om te blijven staan en ik moest mij aan de auto vasthouden. Direct nadat ik gestopt was, stapte de man in militaire regenjas uit de auto en verdween in de duisternis. Later bleek mij, dat deze man mij geslagen en gestompt had. Met de andere persoon ben ik naar het wachtgebouw van het Prinses Irenekamp gelopen. Aldaar bleek dat mijn rechteroog tengevolge van de klap die ik kreeg, gezwollen was. Ook bleek mij toen, dat de man die mij geslagen had, militair was en gelegerd was in dit kamp;

als verklaring van H. J. P. Bovens:

Op 5 januari 1964 te omstreeks 19.00 uur, bezocht ik met korporaal R. café Trefpunt te Eindhoven. In dit café zijn wij de gehele avond gebleven. Rond middernacht lieten wij een taxi komen om ons naar het Prinses Irenekamp te laten brengen. Op 6 januari 1964 te omstreeks 00.30 uur, verscheen er een taxichauffeur, die ons op ons verzoek naar het Prinses Irenekamp te Veldhoven zou brengen. Wij zaten beiden op de achterbank van de taxi. R. zat achter de chauffeur en ik zat naast hem. Op ongeveer 200 meter vanaf de ingang van het Prinses Irenekamp, hoorde ik R. roepen. „Stop, ik moet schijten”. Opeens zag ik, dat hij zijn linkerarm om het hoofd van de chauffeur sloeg. Met gebalde vuist van zijn rechterhand, bracht hij de chauffeur vervolgens vier slagen toe op zijn hoofd. De chauffeur bracht de auto tot stilstand. Zodra de auto stilstond, stapte R. uit en liep hard in de richting vanwaar wij gekomen waren. De chauffeur klaagde over pijn aan zijn hoofd. In het wachtgebouw zag ik, dat het rechteroog van de chauffeur gezwollen was. Het oog begon reeds blauw te worden. Verder klaagde de chauffeur over pijn aan zijn hoofd;

Overwegende, dat ten processe aanwezig is een aan beklagde vertoonde en voorgehouden geneeskundige verklaring d.d. 16 januari 1964 opgemaakt door Dr. W. Reisma te Eindhoven, welke onder meer zakelijk inhoudt: „Op 7 januari 1964 heb ik geneeskundige hulp verleend aan L. A. C. van den Berg, geboren 25 mei 1937 te Eindhoven; „bij hem nam ik waar een lichte hersenschudding”;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — wordende de geneeskundige verklaring slechts gebezigd in verband met de inhoud der overige bewijsmiddelen — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten:

„dat hij op 6 januari 1964 te Veldhoven telkens opzettelijk mis-

„handelend L. A. C. van den Berg met een zijner tot een vuist gebalde „handen tegen het hoofd heeft geslagen of gestompt, waardoor deze „van den Berg pijnlijk werd getroffen en een lichte hersenschudding „bekwam”;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„*Mishandeling*”,

voorzien en strafbaar gesteld bij art. 300 Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

[Volgt: veroordeling tot gevangenisstraf v.d.t.v. 2 weken, voorwaardelijk, proeftijd 2 jaren en, onvoorwaardelijk, tot betaling van een geldboete van f 100, subs. 20 dagen hechtenis — *Red.*].

Krijgsraad te Velde Zuid

Vonnis van 23 april 1964

President: Kolonel Mr. P. E. Kloots; *Leden:* Lt.-Kolonels D. Overbeeke en J. Bruijntjes.

Raadsman: Kapitein J. W. van Epen.

Opzettelijke ongehoorzaamheid (weigeren uit bed te komen en zich te kleden, welk bevel hem door de sergeant van de week werd gegeven naar aanleiding van beklagde's onkrijgstuchtelijk gedrag) en feitelijke insubordinatie (geschopt en geslagen naar zijn meerderen, die hem na aangezegd voorlopig arrest in een cel wilden plaatsen).

(W.M.Sr. art. 114, 117-120).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen C. V. D. W., geboren 29 november 1944, dpl. soldaat, beklagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij op 17 februari 1964 te Maastricht, terwijl hij als dienst- „plichtig soldaat in werkelijke militaire dienst was bij de Koninklijke „Landmacht en ingedeeld bij de C-Instructie Compagnie van het 4e „Depot Infanterie, nadat de sergeant van de week van deze compagnie, „de sergeant P. P. E. Graven, hem, beklagde, n.a.v. diens onkrijgstuch- „telijk gedrag had opgedragen zich aan te kleden en zich te melden op „de weekkamer, heeft geweigerd aan dit dienstbevel te gehoorzamen

„en vervolgens, nadat hem voorlopig arrest was aangezegd en tijdens „zijn insluiting in een der cellen van de Tapijnkazerne, opzettelijk zijn „meerderen, de wachtmeester der Koninklijke Marchaussee L. Chr. C. „Aelen en de marechaussee der 1e klasse A. Ramaekers, feitelijk aan- „randend, deze met een zijner geschoeide voeten tegen hun lichamen „heeft geschopt of getrapt en genoemde wachtmeester met een zijner „handen tegen diens gezicht heeft geslagen of gestompt”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

Vanaf 5 februari 1964 tot op heden ben ik onafgebroken in werkelijke militaire dienst als dienstplichtig soldaat. Ik werd ingedeeld bij de C-Instructie Compagnie 4e Depot Infanterie gelegerd in de Tapijnkazerne te Maastricht. Te 00.30 uur op 17 februari 1964 hield de sergeant van de week, sergeant P. P. E. Graven avondappel. Ik lag toen daar reeds te bed. Ik had toen de buitenhelm opgezet om een grapje te maken. Tijdens het innemen van het appèl vroeg de sergeant of ik de lolligste was, kennelijk doelend op de helm die ik op had. Ik heb toen geantwoord „nee, op de deurknop na”. Ook heb ik bij die gelegenheid nog liggen roepen en schreeuwen. Ik ben tegen de sergeant tekeer gegaan en ik heb hem uitgescholden, maar ik herinner me echt niet meer wat ik precies heb gezegd. Het is inderdaad wel een feit dat mijn gedrag onkrijgstuchtelijk is geweest ten opzichte van de sergeant. De sergeant gaf mij vervolgens deze opdracht: „Kom je bed „uit”, terwijl ik in mijn bed lag in de Tapijnkazerne in Maastricht. Ik weigerde in ieder geval uit mijn bed te komen, zeggende: „Dat doe „ik niet, om 6 uur is het pas reveille”. Ik herinner me niet dat er op een gegeven moment door de sergeant gezegd is: „Ik zeg je nu voor- „lopig arrest aan in de vorm van streng arrest, kleed je onmiddellijk „aan en ga mee naar de wachtcommandant”. Ik wil niet bestrijden dat dit inderdaad gezegd is, ik acht het zeer wel mogelijk. Van de sergeant Schinck kreeg ik toen opdracht mijn bed te verlaten, me aan te kleden en me te melden bij de wacht omdat ik arrest had. Ook die opdracht heb ik geweigerd uit te voeren, ik bleef in mijn bed liggen. Ik heb me toen aangekleed en toen ik juist van de kamer afliep de gang in kwam er een Combi aanrijden van de Koninklijke Marechaussee. Ik moest in de Combi stappen en ik werd daarmee vervoerd naar de wacht van de Tapijnkazerne. Toen de beide marechaussee's mij in de cel duwden bleef mijn been haken tussen de deur en de muur. Ik voelde dat de Officier van Piket tegen mijn been schopte. Hierna werd de deur van de cel weer geopend en heb ik de Officier van Piket de sergeant-majoor Speetjens geslagen. De beide marechaussee's mengden zich toen in het gevecht en ik heb tegen hun lichamen geschopt, waarbij ook de wachtmeester een klap in zijn gezicht kreeg;

Overwegende, dat Peter Paulus Eugene Graven, oud 21 jaar, wachtmeester, wonende te Geleen, door de Officier-Commissaris als getuige gehoord onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

In de week van 10 tot en met 17 februari 1964 was ik belast met

de dienst van sergeant van de week bij de C-Instructie Compagnie in de Tapijnkazerne te Maastricht. In die functie nam ik op 17 februari 1964 om 00.30 uur het avondappel in bij het derde peloton van voormelde compagnie in genoemde kazerne. De soldaat W. lag reeds te bed. Hij had een helm op zijn hoofd. Ik vroeg hem vanwege de helm die hij op had of hij de lolligste thuis was. Hij antwoordde, „nee, op de „deurknop na”. Hierna begon hij tegen mij uit te varen en mij uit te schelden. Omdat W. zich zo onkrijgstuchtelijk gedroeg gaf ik hem de volgende opdracht „Kleed je nu aan en meld je op de weekkamer”. Ik weet dit met beslistheid en W. heeft dit goed begrepen volgens mij. Hij weigerde aan de opdracht te voldoen, zeggende, „dat doe ik niet, „ik weet niet wat ik moet aantrekken, om 6 uur is het pas reveille”. Toen hij aan die opdracht niet voldeed heb ik hem voorlopig arrest aangezegd. Ik heb letterlijk gezegd: „Ik zeg je voorlopig arrest aan in de „vorm van streng arrest, kleed je onmiddellijk aan en ga mee naar de „wachtcommandant”. Hij volgde mijn order niet op en bleef op zijn bed liggen;

Overwegende, dat Lambertus Christiaan Cornelis Aelen, oud 27 jaar, wachtmeester bij de Koninklijke Marechaussee, wonende te Maastricht, door de Officier-Commissaris als getuige gehoord onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

Ik ben in werkelijke militaire dienst bij de Koninklijke Marechaussee en ik bekleed vanaf 14 juli 1962 de rang van wachtmeester. Ingevolge een verzoek van de sergeant der 1e klasse Hansen heb ik mij tezamen met de marechaussee der 1e klasse Raemakers, naar de Tapijnkazerne te Maastricht begeven alwaar wij te omstreeks 01.40 uur op 17 februari 1964 arriveerden. Ik werd ingelicht omtrent het voorgevallene. W. is met ons meegegaan in de Combi naar de wacht van de Tapijnkazerne. Onder hevige verzet van W. is hij toen overgebracht naar een van de cellen van de wacht van de Tapijnkazerne. Ik zag toen dat Ramaekers weer terug ging in de cel waarbij ik hem volgde. Hierop pakte Ramaekers een klein zakmesje en begon de veters uit de schoenen van W. te snijden. Terwijl hij hiermee doende was zag ik dat hij gevaar liep. Ik riep toen tegen Ramaekers „pas op”. Ik zag dat de marechaussee opvloog en tegelijkertijd zag ik dat W. de marechaussee een schop tegen het rechterbovenbeen toebreacht. Toen de marechaussee Ramaekers en ik de cel wilden verlaten en de deur wilden sluiten hield W. een van zijn voeten tussen de deur en de deurpost zodat de deur niet gesloten kon worden. Ik zag toen als enige oplossing de deur weer te openen en W. de cel in te werken. Wij lieten toen de deur schieten, waarna W. in de deuropening verscheen en hij kwam toen recht tegenover mij te staan. W. schopte toen met een van zijn benen tegen een van mijn benen en sloeg met zijn handen tegen mijn gezicht;

Overwegende, dat het ten processe overgelegde ambtsedig procesverbaal nr. P. 39/64 opgemaakt en gesloten te Maastricht op 20 februari 1964 door Hermanus Adrianus Maria van Munster, opperwachtmeester der Koninklijke Marechaussee en Antoon Jozef Charles Elisabeth Maria Kemp, wachtmeester der Koninklijke Marechaussee,

beiden behorende tot de Brigade Maastricht-Wijk, onder meer zakelijk inhoudt als verklaring van Adolf Ramaekers:

Op 17 februari 1964, omstreeks 01.05 uur, deelde de sergeant der 1e klasse Hansen mij telefonisch mede, dat hij moeilijkheden met een dienstplichtig soldaat had, die genaamd was W. Op 17 februari 1964, te omstreeks 01.40 uur, kwam ik, met de wachtmeester Aelen, op de Tapijnkazerne aan. De officier van kazerne-piket stelde ons met de zaak op de hoogte. W. is in onze kombi-auto gestapt. Wij hebben soldaat W. overgebracht naar het wachtlokaal. Soldaat W. is hierna vastgepakt en overgebracht naar de cellengang. Hier verzette de soldaat W. zich weer hevig doch hij werd vastgepakt en in de cel gebracht. In de cel wilde ik de schoenveters uit de schoenen van W. halen. Toen ik hiermede bezig was hoorde ik, dat de wachtmeester Aelen tegen mij zei: „Pas op”. Ik kon nog juist opspringen, maar kreeg nog een schop van soldaat W. tegen mijn rechter bovenbeen;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten:

„dat hij op 17 februari 1964 te Maastricht, terwijl hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke militaire dienst was bij de Koninklijke „Landmacht en ingedeeld bij de C-Instructie Compagnie van het 4e „Depot Infanterie, nadat de sergeant van de week van deze compagnie, de „sergeant P. P. E. Graven hem, beklaagde, n.a.v. diens onkrijgstuchtelijk gedrag had opgedragen zich aan te kleden en zich te melden op „de wekkamer, heeft geweigerd aan dit dienstbevel te gehoorzamen „en vervolgens, nadat hem voorlopig arrest was aangezegd en tijdens „zijn insluiting in een der cellen van de Tapijnkazerne, opzettelijk zijn „meerderen, de wachtmeester der Koninklijke Marechaussee L. Chr. „C. Aelen en de marechaussee der 1e klasse A. Ramaekers feitelijk „aanrandend, deze met een zijner geschoeide voeten tegen hun lichaam heeft geschopt en genoemde wachtmeester met een zijner handen „tegen diens gezicht heeft geslagen”;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„Opzettelijke ongehoorzaamheid in tijd van oorlog”;

„Feitelijke insubordinatie in tijd van oorlog”;

voorzien en strafbaar gesteld bij:

Artikel 114 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Artikel 117 jo. 120 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat de Krijgsraad van oordeel is, dat er redenen zijn om beklagde onmiddellijk uit het arrest, waarin hij zich thans bevindt, te ontslaan;

[Volgt: veroordeling tot militaire detentie v.d.t.v. 2 maanden met aftrek van voorarrest vanaf 17 februari 1964 — *Red.*].

ADMINISTRATIEVE RECHTSPRAAK

Centrale Raad van Beroep

18 maart 1964

(M.A.W. 1963/K 25)

Voorzitter: Mr. A. Blom (fgd.); Leden: Mr. E. H. Nuver en Mr. U. J. W. Sibmacher van Nooten.

(Besluit beoordeling officieren landmacht).

Klager bracht als eerste grief tegen de beschikking van de Minister, genomen op het bezwaarschrift dat klager tegen een over hem uitgebrachte beoordeling had ingediend, naar voren dat die beoordeling te grote verschillen vertoonde met enkele vroegere beoordelingen. De Raad verwerpt deze grief, omdat deze beoordelingen over klager waren uitgebracht toen hij een lagere rang had en bovendien een andere functie vervulde dan in het onderhavige beoordelingstijdvak.

Voorts wees klager op de controverse welke tussen de beoordelaar en hem bestond. De Raad overweegt hieromtrent dat voornoemde beschikking in belangrijke mate ten gunste van klager afwijkt van de uitgebrachte beoordeling en dat die beschikking steun vindt in de verklaringen van andere superieuren van klager.

De Raad merkt de beoordeling, zoals ze krachtens genoemde beschikking is komen te luiden, derhalve niet als onvoldoende gefundeerd aan, behoudens enkele kwalificaties uit punt 31 van die lijst. Die beschikking wordt in zoverre nietig verklaard.

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP

heeft de volgende uitspraak gegeven inzake Y., wonende te Z., klager, in persoon ter openbare terechtzitting verschenen, tegen: de Minister van Defensie, verweerder, voor wie ter openbare terechtzitting als gemachtigde is opgetreden Mr. J. O. de Lange, tijdelijk majoor van de Militair Juridische Dienst, wonende te Leiden.

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

Gezien de gedingstukken en gehoord bovengenoemde verschenen personen;

WAT AANGAAT DE FEITEN VAN HET TWISTGEDING:

Overwegende dat verweerder bij brief van 13 februari 1963 met toepassing van artikel 13 van het „Besluit beoordeling officieren land-,macht” (verder aan te duiden als: het Beoordelingsbesluit) aan klager, majoor der . . . , het volgende heeft bericht:

„Hierbij deel ik u mede, dat ik heb kennisgenomen van de omtrent „u onder dagtekening van 17 september 1962 uitgebrachte beoordeling in uw functie van hoofd S-3 van de . . .

„Uit de u toegekende waardering voor het punt leidinggevende capaciteiten is mij gebleken, dat het u moeite kost u tot gelding te brengen, terwijl de waardering voor het punt taakopvatting heeft uitgewezen, dat u soms moet worden aangespoord tot betere prestaties.

„Vervolgens heb ik uit de waardering van het punt besluitvaardigheid geconstateerd, dat u niet geheel in staat bent om doorgaans behoorlijk doordachte beslissingen te nemen.

„Tevens is in de waardering van het punt samenwerking tot uiting gekomen dat u niet van nature tot samenwerking geneigd bent, terwijl mij buitendien is gebleken, dat de waardering voor het punt menselijke verhoudingen tot uiting is gebracht, dat u zich slechts met moeite in de persoonlijke gesteldheid van anderen kunt inleven.

„Een en ander is er kennelijk mede oorzaak van geweest dat u op de punten „geschiktheid voor een troepenfunctie, geschiktheid voor een functie in een staf, alsmede houding en gedragingen als officier slechts met „zwak” bent beoordeeld.

„Ten slotte heb ik nog geconstateerd, dat u in de beoordeling bent gekenschetst als iemand, die de nodige doortastendheid en hardheid mist en die zichzelf geen normen weet te stellen, noch de hem gegeven normen weet te handhaven.

„Voorts hebt u weinig initiatief en bent u soms eigenwijs.

„Ik acht het zowel in het belang van de dienst als in uw persoonlijk belang zeer gewenst, dat u ten aanzien van het vorenstaande naar „duidelijke verbetering streeft.”;

Overwegende dat klager terzake van de aldus te zijner kennis gebrachte waarderingen bij verweerder een bezwaarschrift heeft ingediend, waarna verweerder — gezien het advies aangaande dit bezwaarschrift uitgebracht door een commissie als bedoeld in artikel 15 van het Beoordelingsbesluit — bij beschikking van 26 september 1963, onder intrekking van genoemde brief van 13 februari 1963, heeft bepaald dat

1. aan klager door de hem ter kennis gebrachte punten van waardering uit zijn beoordeling van 17 september 1962 niet in alle opzichten recht is wedervaren;
2. die punten van waardering door hem — verweerder — zodanig zijn beoordeeld dat aan klager dientengevolge de hierbij gevoegde kennisgeving wordt uitgereikt;

dat evenbedoelde kennisgeving luidt als volgt:

„Hierbij deel ik u mede, dat ik heb kennisgenomen van de omtrent „u onder dagtekening van 17 september 1962 uitgebrachte beoordeling in uw functie van hoofd S-3 van de

„Uit de u toegekende waardering voor het punt leidinggevende capaciteiten is mij gebleken, dat het u moeite kost u tot gelding op te brengen, terwijl de waardering voor het punt taakopvatting heeft uitgewezen dat u uw dienst niet geheel met animo en plichtsbefef verricht.

„Vervolgens is als waardering van het punt menselijke verhoudingen

„tot uiting gebracht, dat u het belang van goede menselijke verhoudingen wel ziet, doch daarnaar niet altijd weet te handelen.

„Een en ander is er kennelijk mede oorzaak van geweest dat u op de punten geschiktheid voor een troepenfunctie, geschiktheid voor een functie in een staf alsmede houding en gedragingen als officier „achtereenvolgens slechts met „zwak”, „voldoende” en „vrij goed” bent beoordeeld.

„Ten slotte heb ik nog geconstateerd, dat u in de beoordeling bent gekenschetst als iemand, die de nodige doortastendheid en hardheid mist en die zichzelf geen normen weet te stellen, noch de hem gegeven normen weet te handhaven. Voorts hebt u weinig initiatief en bent u soms eigenwijs.

„Ik acht het zowel in het belang van de dienst als in uw persoonlijk belang gewenst, dat u ten aanzien van het vorenstaande naar duidelijke verbetering streeft.”;

Overwegende dat klager tegen voormelde beschikking bij de Raad in beroep is gekomen en bij het klaagschrift op de hierin aangevoerde gronden heeft verzocht die beschikking zodanig te willen doen wijzigen, dat aan hem in alle opzichten recht geschiedt voor wat betreft de beoordeling als officier en als persoon;

Overwegende dat verweerder een contra-memorie heeft ingediend en op de hierin ontwikkelde gronden heeft verzocht het beroep van klager ongegrond te verklaren;

Overwegende dat klager vervolgens, na kennis te hebben genomen van het rapport der vorengenoemde commissie, bij brief van 20 januari 1964 heeft gebruik gemaakt van de hem geboden gelegenheid daartegen bezwaren in te brengen;

Overwegende dat verweerder naar aanleiding van deze brief nog bij brief d.d. 13 februari 1964 heeft ingezonden een daarop vanwege vorengenoemde commissie gegeven commentaar d.d. 6 februari 1964;

IN RECHTE:

Overwegende dat klager in het klaagschrift heeft aangevoerd, dat hem door verweerders bestreden beschikking nog niet alle recht is wedervaren, daar:

- a. de beoordeling te grote verschillen vertoont met de beoordelingen van augustus 1959 en augustus 1957, welke doorslaggevend waren voor zijn bevordering tot majoor (deze heeft plaats gehad per 31 oktober 1960);
- b. de beoordeling is opgemaakt terwijl er een persoonlijke controverser bestond tussen de beoordelaar en hem;

Overwegende dat het onder a. vermelde argument de Raad geen reden geeft de beoordeling, zoals deze krachtens verweerders bestreden beschikking is komen te luiden, als onjuist aan te merken;

dat immers reeds de omstandigheid, dat de onderhavige beoordeling, welke betrekking heeft op het tijdvak 1 maart tot 17 september 1962, klager betreft in een hogere rang dan de door hem genoemde vroegere beoordelingen, verklaarbaar kan maken dat bij die beoordeling strengere maatstaven zijn aangelegd;

dat bovendien de onderhavige beoordeling, al is deze niet uitsluitend een beoordeling in de uitgeoefende functie, dit wel is in een belangrijke mate, en klager in het onderhavige beoordelingstijdvak een andere functie heeft vervuld, namelijk die van hoofd van sectie 3 van een, dan ten tijde der bedoelde vroegere beoordelingen;

Overwegende wat het onder b. vermelde argument betreft, dat ook uit het rapport van de commissie, welke klagers bezwaren tegen de op 17 september 1962 uitgebrachte beoordeling heeft onderzocht, blijkt dat er een tegenstelling bestond tussen de luitenant-kolonel N., die de beoordeling moest opmaken, en klager;

dat evenwel tevens opmerking verdient, dat de beoordeling, zoals ze krachtens verweerders bestreden beschikking is komen te luiden, in belangrijke mate afwijkt van die van de genoemde beoordelaar, en wel ten gunste van klager;

dat bovendien de beoordeling, zoals ze krachtens verweerders bestreden beschikking is komen te luiden — afgezien van een nader te vermelden uitzondering — niet slechts steunt op verklaringen, voor de commissie van onderzoek van klagers bezwaarschrift afgelegd door de genoemde beoordelaar, maar mede op hetgeen voor die commissie is verklaard door de kolonels A. en B.;

dat klager het door deze beide kolonels verklaarde noch in zijn voormelde brief van 20 januari 1964, geschreven nadat hij van het rapport van genoemde commissie had kennis genomen, noch in zijn ter 's Raads terechtzitting gehouden betoog heeft aangevochten;

Overwegende dat de Raad een nader getuigenverhoor, als door klager eerst ter terechtzitting gevraagd, niet nodig vindt en met name gelet op hetgeen door de beide voornoemde kolonels is verklaard (hetgeen bovendien nog steun vindt in een verklaring van de kolonel C. over een onmiddellijk voorafgaand beoordelingstijdvak, lopend van 1 augustus 1961—28 februari 1962) geen termen aanwezig acht om de beoordeling, zoals ze krachtens verweerders bestreden beschikking is komen te luiden, als onvoldoende gefundeerd aan te merken, behoudens ten aanzien van de nu te vermelden uitzondering;

dat deze betreft de vermelding onder punt 31 der beoordeling, zoals deze krachtens verweerders bestreden beschikking is komen te luiden, voorzover daarbij is gehandhaafd, dat klager iemand is die zichzelf geen normen weet te stellen noch de hem gegeven normen weet te handhaven, en dat klager weinig initiatief heeft en soms eigenwijs is;

dat voor deze beoordeling namelijk in de verklaringen der voren- genoemde kolonels geen grond is te vinden;

dat ze in zoverre bovendien afwijkt van de beoordeling, die op 28 februari 1962 over klager was opgemaakt over het tijdvak 1 augustus 1961—28 februari 1962, en — naar verweerders gemachtigde ter 's Raads terechtzitting heeft verklaard — verweerder met de chefs van de beoordelaar van mening is, dat er geen aanleiding bestaat om over klager's functievervulling in de periode der thans in geding zijnde beoordeling anders te oordelen dan was geschied over de onmiddellijk hieraan voorafgaande periode;

Overwegende dat verweerders bestreden beschikking mitsdien ten aanzien van die uit punt 31 vermelde beoordeling nietig moet worden verklaard;

Overwegende dat overigens niet is gebleken, dat verweerders bestreden beschikking kan worden aangetast op een der gronden, omschreven in het eerste lid van artikel 58 der Ambtenarenwet 1929, zodat moet worden beslist als hierna is aangegeven;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Verklaart het beroep ongegrond, behalve voorzover bij verweerders bestreden beschikking is gehandhaafd, dat klager iemand is die zichzelf geen normen weet te stellen noch de hem gegeven normen weet te handhaven, en dat klager weinig initiatief heeft en soms eigenwijs is;

Verklaart de bestreden beschikking in zoverre nietig;

Bepaalt dat de onderhavige beoordeling te dien aanzien moet worden gewijzigd, evenals de aan klager terzake uitgereikte kennisgeving.

WETGEVING

Nieuwe regelen met betrekking tot de staat van oorlog en de staat van beleg in Nederland (Oorlogswet voor Nederland);

Aanpassing van de bestaande wetgeving aan de Oorlogswet voor Nederland (4108).

Eerste Kamer der Staten-Generaal (Zitting 1963—1964)

De beraadslaging over beide wetsontwerpen wordt geopend.

De heer **Burger** (P.v.d.A.): Mijnheer de Voorzitter! Nadat de zaak vele jaren splende is geweest, heeft de Regering thans het wetsontwerp inzake de Oorlogswet tot aan de Eerste Kamer gebracht. De slome wijze van afdoening is het gevolg van ontbrekend enthousiasme om tijdens de parlementaire procedure rijzende moeilijkheden met spoed en afdoende te overwinnen. Dit enthousiasme ontbreekt, omdat er twijfel is of dit werk wel zinvol is. Deze mentale gesteldheid is om twee redenen wel begrijpelijk: allereerst omdat een ieder, die betrokken wordt bij vraagstukken, die zich in het geval van een gewapend conflict voordoen, weet onvermijdelijkerwijze te lijden aan het euvel, dat hij eigenlijk goeddeels de vorige oorlog voorbereidt, die hij immers bij gebrek aan helderziendheid min of meer tot grondpatroon neemt, en in de tweede plaats, omdat de moderne wapensituatie eigenlijk een oorlog uitsluit en meer dan menselijke fantasie wordt vereist om de situatie te voorzien, die zich zou voordoen in geval van een conflict.

Deze wetgevende arbeid en zijn resultaten kunnen dan ook niet anders dan van zeer betrekkelijke waarde zijn, waarvan bovendien een ieder hoopt, dat zij nimmer zelfs die waarde zullen behoeven te bewijzen.

Intussen ontslaat dit besef ons geenszins van de plicht, deze taak te vervullen. Het gaat in wezen om het geven van een leidraad aan hen,

die in moeilijke omstandigheden moeten opereren. Een leidraad is een wat weinig stringent aandoende kwalificatie voor niet minder dan een oorlogswet. En toch dient men zich steeds ervan bewust te zijn, dat alle rechtsvoorzieningen, niet het minst geschreven noodrecht als in het onderhavige wetsontwerp vervat, steeds voorwerp zijn van ingrepen door het werkelijke noodrecht. Het werkelijke noodrecht is de macht, waartoe de gezagsdrager tijdens een noodsituatie zich bevoegd verklaart, onder gehoudenheid van legalisatie, althans sanctie achteraf, door de rechtmatige wetgever. Dit facet is kennelijk zo vanzelfsprekend, dat de Tweede Kamer er geen woorden over heeft gesproken. Ik vertrouw erop, dat ook de Minister dit werkelijke noodrecht achter alle geprepareerde noodvoorzieningen ziet, ook achter deze Oorlogswet. Een geprepareerde noodvoorziening kan nooit een excuus zijn voor de gezagsdrager in nooddijd, tot passiviteit. Maar, hoe meer er is geprepareerd, hoe minder behoeft te worden gegrepen naar geïmproviseerd noodrecht; te meer ook kan bij à l'improviste te nemen beslissingen de algemene lijn worden aangehouden, te meer ook blijft er iets van voorzienbaarheid omtrent wat uit nood verordend zal worden. De onrechtmatigheid, waardoor een noodsituatie wordt gekenmerkt, vindt aldus enige limitering.

Ziedaar dan enkele redenen, waarom dit nogal moeizame werk, dat van zo betrekkelijke waarde is, toch moet gebeuren. Er zijn trouwens nog enkele andere redenen. Daar is dan de reden, dat zelfs voor toekomstige omstandigheden dient te worden bedacht, dat niet elke noodsituatie tevens en overal een rampsituatie behoeft te zijn. Gedacht dient te worden aan de mogelijkheid, dat in allerlei gebieden het leven toch — meer of minder abnormaal — doorgaat. Dat deed het in Londen tijdens de blitz, dat deed het in het bevrijde zuiden in 1944, toen het frontgebied was.

Men kan zich niet van zijn verplichtingen afmaken door bij voorbaat deze eventualiteitsvoorzieningen tot nutteloosheden te verklaren. Als het zo zou blijken te zijn, des te erger voor dan. Voor het heden echter betekent het slechts, dat wij momenteel, misschien, monnikenwerk doen.

Vervolgens verdient overweging, dat hij, die in noodomstandigheden met gezagsuitoefening is belast, mag weten wat van hem wordt verwacht, mag weten waar hij moet gaan motiveren, dat hij op een bepaalde wijze heeft of niet heeft gehandeld, nl. pas daar, waar hij van de regel, eventueel de noodregel, is afgeweken, want ook noodrecht mag nimmer tot onmenselijke kadaverdiscipline leiden. Tevens trouwens ligt in noodvoorzieningen als de onderhavige de mogelijkheid vervat van tot verantwoording roepen, zij het veelal achteraf. Deze poging tot reglementering in een noodsituatie vooraf is te prefereren boven de wijsheid achteraf van hen, die worden geroepen daden, in noodsituaties begaan, te beoordelen. Voor zover het de aandacht zou trekken, dat ik nogal nadruk leg op de positie van de gezagsdrager in noodsituaties, merk ik op, dat het daar inderdaad heel erg op aankomt, wil er nog een rest van rechtsvertrouwen blijven. De justitiabele

kan in noodsituaties herhaaldelijk niet veel anders doen dan pogen achteraf alsnog tot zijn recht te komen, en wel voornamelijk in de vorm van schadeloosstelling.

Die voorzieningen in de artikelen 68 en 69 van de aanpassingswet lijken zo efficiënt, dat men moet betreuren, dat er een noodsituatie nodig is om in zo'n doorzichtige, eenvoudige, nuttige en doelgerichte civiele rechtssituatie te komen verkeren.

Ik heb overigens de indruk, dat de lange tijdsduur ten spijt niet alle voorzieningen zo efficiënt zijn als wenselijk ware. Ik wijs erop — dit blijkt ook uit het antwoord, dat de Minister heeft gegeven —, dat uit artikel 10 blijkt, dat de instructie voor het hoofd van het militair gezag alsnog vervaardigd moet worden, dat daaromtrent geen overleg zal worden gepleegd met het parlement, maar dat wij die op een goede dag zonder meer in het *Staatsblad* zullen lezen. Waarom dit noodzakelijk is, spreekt mij niet speciaal aan. Ik zou de Minister nog de suggestie willen voorleggen, ten einde althans van civiele zijde enige reactie op het desbetreffende concept te hebben, of het dan niet zinvol zou zijn het althans in de vaste Commissie voor Defensie als discussiepunt ter tafel te leggen.

Artikel 3 spreekt over verbroken verbindingen, die niet verbroken worden geacht, indien er nog radiotelefonische en radiotelegrafische verbindingen in het rijk in Europa zijn. Dat die situatie in het bijzonder tot de waarschijnlijkheden behoort, spreekt mij niet zeer aan.

De artikelen 16 en 43 hebben betrekking op de positie, waarin de leden van de Hoge Colleges van Staat komen te verkeren. Over die organen van burgerlijk gezag, zoals zij worden benoemd, geeft de memorie van antwoord aan deze Kamer enige verduidelijking, die niet zonder betekenis is. Voorts spreek ik in het bijzonder een woord van dank voor de resolute duidelijkheid, waarmede in dezelfde memorie van antwoord de Minister bevestigt het recht van de Staten-Generaal op informatie en de plicht van de Regering om die informatie te geven, ook tijdens een abnormale rechtstoestand, aangenomen, voegt de Minister er vanzelfsprekend aan toe, dat 's lands belang zich tegen het geven van die informatie niet verzet.

Behalve minder-volkomenheden, die hier en daar aan het wetsontwerp kleven, niettegenstaande de lange tijd, die eraan gedokterd is, kan men er ook onze nationale specialiteit, het perfectionisme, wel in terugvinden, want met het aannemen van dit wetsontwerp komen wij in de toestand, dat wij, behalve normale rechtstoestanden, ook kennen de toestand van verhoogde waakzaamheid, de burgerlijke uitzonderingstoestand, de staat van oorlog en de staat van beleg, dat wil zeggen: drie staten van oorlog en drie staten van beleg, alles rechtsverfijning zó uit de studeerkamer.

Met betrekking tot dit wetsontwerp is het dit, dat ik in hoofdzaak heb te zeggen.

Hoewel er voor mij wel aanleiding zou zijn in te gaan op de mededelingen van de Minister over de positie van de Staten-Generaal wat betreft het recht op informatie, zou ik omtrent dat vraagstuk van meer

algemene orde alleen nog iets willen zeggen van algemene aard, indien naar uw mening, mijnheer de Voorzitter, de orde zich daartegen niet zou verzetten.

Met betrekking tot het recht van informatie is in de discussie aan de andere zijde van het Binnenhof door een van de geachte afgevaardigden een opmerking gemaakt, die mijn aandacht heeft getrokken. Zij raakt niet zozeer de Minister. Deze opmerking is te vinden op blz. 1691, linkerkolom onderaan en rechterkolom bovenaan, van de *Handelingen* van de Tweede Kamer en is gericht aan het adres van deze Minister:

„Ik weet niet, mijnheer de Voorzitter, of dit wat brutale vragen zijn, maar als daarop niet kan worden geantwoord, zal de Minister dit wel zeggen.”

Tot zover de betreffende geachte afgevaardigde, dociel en wel.

De laatste tijd wordt weer eens gediscussieerd over ons parlementaire bestel. Men krijgt daarbij de indruk, dat gemeend wordt, dat dit bestel beter zou functioneren als het wat ingewikkelder was. Een ander genre kamers zou er nodig zijn en de kamers zouden op een andere wijze ten opzichte van elkaar moeten functioneren. Zo'n opvatting is geenszins verbazingwekkend, want het perfectionisme is ons eigen. Wij hebben een rechtsvoorziening die zo perfect is, dat men herhaaldelijk niet ermee uit de voeten kan. Wij hebben sociale voorzieningen, zodanig gepaard gaande met papieren en formulieren, dat tegenzin er tegen bepaald niet op een onsociale gezindheid behoeft te wijzen, en de perfectie van onze fiscale voorzieningen is wereldberoemd: zij verwekken zelfs kinderen, de z.g. Lucaskinderen. Toch komen er wel definitieve aanslagen tot stand, zij het na verloop van jaren. Het is dus geen wonder, dat ook het parlementaire bestel gecompliceerder zou moeten worden.

Met betrekking tot de gehele discussie rond het parlementaire bestel zou ik degenen, die zich uitlaten op de wijze, die ik zojuist heb geciteerd, erop willen wijzen, dat zij niet onschuldig zijn aan de kritiek, die ons parlementaire bestel ondergaat. Men krijgt de indruk, dat de leden tegen de Regering zeggen: Och, u moet ons maar niet kwalijk nemen, dat wij zo brutaal zijn u vragen te stellen; wij zijn maar volksvertegenwoordigers. Ondanks de vragenstellerij moge de Regering toch vooral geloven, dat het dualistische bestel door ons ad infinitum wordt geëerbiedigd. Bovenal legge het parlement alle autoriteit af. Autoriteit, dat is de Regering, dat is de Minister, die wel zal zeggen, of een vraag van een volksvertegenwoordiger brutaal is en of die wel voor beantwoording in overweging kan komen.

Echter, mijnheer de Voorzitter, een parlement zonder autoriteit is nooit interessant, ongeacht zijn werkwijze of de manier, waarop het wordt samengesteld.

Het Engelse parlement is alleen maar blijvend boeiend, omdat daar Engeland wordt geregeerd. Het Huis regeert Engeland. Daarom moet een minister aftreden, niet vanwege een loszinnige verhouding, maar omdat het Huis geen precies antwoord kreeg op brutale vragen. Ten

onzent daarentegen sprak de Tweede Kamer eens uit, dat de Minister-President ook zonder beroep op 's lands belang antwoord mocht weigeren op een politiek revelante vraag.

Ik heb gemeend deze opmerkingen te moeten maken, gegeven de belangstelling, die deze vraagstukken op het ogenblik blijkbaar weer hebben, en gegeven het feit, dat op een zo duidelijke en voor mij zo bijzonder bevredigende wijze in de memorie van antwoord aan deze Kamer door deze Minister is uitgesproken, dat er ook in noodsituaties — natuurlijk, tenzij 's lands belang zich daartegen verzet; daar zal de Minister zich dan ook op moeten beroepen — geen twijfel kan zijn over het recht van informatie van de Staten-Generaal, ondanks het feit, dat met betrekking tot die staat van oorlog, tot die staat van beleg na afloop daarvan toch een overzichtelijk verslag aan hetzelfde parlement wordt overgelegd. Maar tussentijds is er het recht van het parlement op informatie en de plicht van de Regering om die informatie te geven. Ik ben ervan overtuigd, dat alleen dat parlement werkelijk die naam vermag te hebben en als zodanig zich geldend doen maken, dat zich van zijn betekenis en van zijn eigen autoriteit bewust is en dat een eigen houding, een eigen gezicht tegenover de Regering heeft, en dat dit ook in de beraadslagingen, zoals wij die voeren, tot uitdrukking dient te komen.

De heer **Van der Spek** (P.S.P.): Mijnheer de Voorzitter! Ik wil mij beperken tot het maken van een enkele opmerking naar aanleiding van deze wetsontwerpen. Wij menen, dat zij typerend zijn voor wat wij zouden willen noemen de nog altijd doorgaande, maar zo langzamerhand verouderde militaire denkwijze, waarbij de mogelijkheid wordt voorzien, dat in sterke mate de machtsuitoefening in Nederland zal worden overgedragen aan militaire organen. Nu is het wel zo, dat bij amendement in de Tweede Kamer deze verbetering is aangebracht, dat het niet mogelijk zal zijn in de bijzondere omstandigheden de bijeenkomsten van organen van openbaar gezag te verbieden, maar het is toch duidelijk, dat de machtsuitoefening in deze bijzondere omstandigheden allesbehalve democratisch kan worden genoemd.

Onze stelling is dus, dat de verdediging van de democratie met middelen, die daartoe ongeëigend zijn, uiteraard leidt tot het invoeren van bepalingen als de onderhavige, die in bepaalde omstandigheden de democratie ondergraven. Volkomen typerend voor deze situatie lijkt mij het feit, dat de Minister zich, toen van de kant van onze politieke vrienden aan de overzijde van het Binnenhof werd gevraagd naar een precisering van de bewoordingen „buitengewone omstandigheden” in artikel 1 van het eerste wetsontwerp, in zijn beantwoording beperkt heeft tot de opmerking, dat in de noodwetten altijd een dergelijke formulering wordt gebruikt en dat hier het toetsingsrecht van de Staten-Generaal bij komt. Dat is geen antwoord op de vraag. Wij zouden dus — misschien is het een overbodige vraag — alsnog willen herhalen de vraag: Kan de Minister eigenlijk limitatief preciseren wat onder „buitengewone omstandigheden” moet worden verstaan in dit verband?

De heer **De Jong**, Minister van Defensie: Mijnheer de Voorzitter! Het betoog van de geachte afgevaardigde de heer Burger kan ik goeddeels onderschrijven. Dat men enigszins aan het enthousiasme kan zien, dat er een mentale reserve is, omdat deze wet is een voorbereiding, gebaseerd op de vorige oorlog, en dat de normale mens aarzelt zich een oorlog in de moderne zin voor te stellen en zijn imaginatie hiertoe niet in staat is, ben ik volkomen met de geachte afgevaardigde eens. Ik ben evenals de geachte afgevaardigde van mening, dat achter het noodrecht, in zoverre het hier staat omschreven, inderdaad een werkelijk noodrecht staat.

De geachte afgevaardigde zegt: hoe beter het is georganiseerd, des te minder moet er te zijner tijd worden geïmproviseerd en dit geeft een een zekere richtlijn aan mensen, die misschien in deze moeilijke omstandigheden het gezag moeten uitoefenen. Dit is inderdaad juist. Deze wet, het gehele kader geeft aan de geest, van waaruit men in zulk een situatie moet denken, geeft eigenlijk de beginselen met betrekking tot de verhouding tussen de civiele en de militaire gezagsdragers, zoals wij deze ons denken in deze overigens zeer moeilijk voorstelbare situaties.

De geachte afgevaardigde heeft nog geïnformeerd naar artikel 10, de instructie, en heeft gevraagd of deze nog niet is vervaardigd. Deze instructie is in ontwerp gereed. Bij de oefening Fallex, die in september van dit jaar wordt gehouden, wordt zij als instructie gebruikt om te zien of zij in de praktijk ook bij deze oefening werkt en of zij eventueel moet worden aangevuld voordat zij wordt uitgevaardigd. De geachte afgevaardigde heeft gevraagd of deze instructie niet eerst in de Defensiecommissie kan worden besproken. De geest, het kader, ligt eigenlijk vast in deze wet. Deze instructie is bedoeld als een nadere uitwerking van het beleid. Ik vind er overigens geen enkel bezwaar tegen de instructie ook in de Defensiecommissie ter sprake te brengen, maar dan is met het concept, de praktijkervaring, die in genoemde oefening zal worden opgedaan, de zaak wel in een zodanig stadium gekomen, dat zij goeddeels uitgekristalliseerd is. Het wordt misschien wat moeilijk om deze zaak tevoren in de Defensiecommissie ter sprake te brengen.

Dezelfde geachte afgevaardigde heeft ook nog gesproken over de verbroken verbindingen. Het is inderdaad een onwaarschijnlijk geval, maar het is toch ook weer niet helemaal uitgesloten. Het betreft juist wel een geval, waarin erg moeilijk is te zien wie dan de gezagsdragers zijn. Het is wel een geval, waarin moet worden geregeld wie dan de wettige gezagsdrager is. Daarom is in deze mogelijkheid ook voorzien.

De opmerkingen van de geachte afgevaardigde over het perfectionisme zijn inderdaad juist. Er zijn drie staten van oorlog, drie staten van beleg, maar het zijn de logische consequenties, voortvloeiende uit het Statuut voor het Koninkrijk, waaraan verder, geloof ik, weinig is te doen.

De geachte afgevaardigde heeft verder een betoog gehouden over het recht van informatie van de Kamer. Het doet mij genoegen, dat

hij het helemaal eens was met de gedachte, die in deze wet tot uitdrukking wordt gebracht. Voor wat betreft de opmerkingen naar aanleiding van een uitspraak van een van de leden van de Tweede Kamer, geloof ik, dat de geachte afgevaardigde het mij ten goede zal houden, dat ik daarop op dit moment niet inga. Daartoe bestaat misschien bij de algemene politieke beschouwingen nader gelegenheid.

Wat betreft de opmerking van de geachte afgevaardigde de heer Van der Spek ben ik toch wel een beetje teleurgesteld. De geachte afgevaardigde stelt, dat dit nu een wet is, die de macht helemaal aan de militaire elementen geeft. Als de geachte afgevaardigde de oude wet van 23 mei 1899 naast dit wetsontwerp zou leggen, zal het hem toch moeten opvallen, dat in dit wetsontwerp de scheiding tussen militair en civiel duidelijk wordt geregeld en dat grote stukken bevoegdheid, die in de oude wet aan de militaire autoriteiten waren gegeven, juist overgaan naar de civiele gezagsdragers. Het stelt wel wat teleur nu te horen, dat dit wetsontwerp een sterke macht aan het militaire element geeft, terwijl het eigenlijk net omgekeerd is.

De beraadslaging over beide wetsontwerpen wordt gesloten.

De wetsontwerpen worden achtereenvolgens zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter**: Mevrouw Van Ommeren-Averink en de heren Van der Spek en Van Pelt zal, op hun verzoek, aantekening worden verleend, dat zij geacht wensen te worden tegen beide wetsontwerpen te hebben gestemd.

BOEKAANKONDIGING

„*Drie factoren van macht*”, rede, uitgesproken bij de aanvaarding van het ambt van bijzonder hoogleraar in de Krijgsgeschiedenis aan de Rijksuniversiteit te Utrecht op 25 mei 1964 door Lt. Generaal b.d. Th. E. E. MATHON; N. Samsom N.V. te Alphen a/d Rijn, 19 blz.

Een leerstoel voor de krijgsgeschiedenis is een novum in Nederland, aldus Spreker aan het slot van zijn rede, waarin hij speciale aandacht heeft gewijd aan de macht, welke bij oorlog wordt gehanteerd. Deze macht, die Spreker politieke macht zou willen noemen, bestaat uit drie factoren, waarvan die macht niet de som maar het product is. Als immers één van die factoren nul zou zijn, zou de gehele macht eveneens nul zijn. Die factoren zijn de militaire, de economische en de morele macht.

Spreker beziet vervolgens de aspecten van deze factoren, waarbij in het bijzonder de tweede wereldoorlog als achtergrond dient. W.H.V.

INGEKOMEN BIJDRAGE

100 jaar Rode Kruis-Conventie

door

Mr. M. H. DE WILDT

Inleiding.

22 augustus 1964 was het 100 jaar geleden, dat de eerste Rode Kruis-Conventie, het „Verdrag voor de verbetering van het lot der „gewonde krijgslieden in de legers te velde”¹⁾ te Genève werd gesloten. Sindsdien is deze Conventie 3 maal herzien en het eeuwfeest geeft gereede aanleiding om de ontwikkeling gedurende dit tijdsbestek na te gaan.

De Verdragen dateren successievelijk:

I.—Van 22 augustus 1864, Staatsblad 1865, No. 85.

II.—Van 6 juli 1906, Staatsblad 1909, No. 14.

III.—Van 27 juli 1929, Staatsblad 1932, No. 514.

IV.—Van 12 augustus 1949, Tractatenblad 1951, No. 72.²⁾

Een uitvoerig commentaar op de Conventie zou het kader van een tijdschriftartikel verre te buiten gaan, zodat wij ons tot de hoofdlijnen van enkele der geregelde onderwerpen dienen te beperken.

Toepasselijkheid van het verdrag.

I gold blijkens de preambule (le sort des militaires blessés sur les champs de bataille) en de inhoud voor het toneel der militaire operaties in het geval van oorlog. Nadere bijzonderheden werden niet vermeld, zodat verder in dit opzicht het toen geldende tractaten- en oorlogsrecht van toepassing was (hetgeen met zich medebracht, dat in beginsel alleen in aanmerking kwam de officieel verklaarde — internationale — oorlog). II en III spreken uitdrukkelijk van „en cas de guerre” respectievelijk „en temps de guerre”³⁾ en voeren voorts de „si omnes”-clausule⁴⁾ in, een bedenkelijke ontwikkeling, waaraan (hoewel in een verdrag vastgelegde beginselen soms als codificatie van bestaand gewoonterecht kunnen worden beschouwd dan wel in de loop der tijden tot de gebruiken van de oorlog kunnen gaan behoren, zodat alle par-

¹⁾ „Convention pour l'amélioration du sort des militaires blessés dans les armées en campagne”. De oorspronkelijke Verdragsluitende Partijen waren Baden, België, Denemarken, Frankrijk, Hessen (G.H.), Italië, Nederland, Portugal, Pruisen, Spanje, Wurtemberg en Zwitserland.

²⁾ Verder aan te duiden als resp. I, II, III en IV. De Conventie heet thans (IV) „Verdrag van Genève voor de verbetering van het lot der gewonden en zieken, zich bevindende bij de strijdkrachten te velde, van 12 augustus 1949”. („Convention de Genève pour l'amélioration du sort des blessés et des malades dans les forces armées en campagne du 12 août 1949”). Authentieke Franse en Engelse tekst in Tractatenblad 1954, No. 246.

³⁾ II, 24 en III, 25.

⁴⁾ General participation clause: het verdrag verliest zijn gelding, zodra een niet-verdragspartij in het conflict betrokken wordt.

tijen onafhankelijk van de werking van het verdrag daaraan zijn gebonden⁵⁾ pas in IV een halt is toegeroepen:

„Indien één der in het conflict zijnde Mogendheden geen partij is bij dit Verdrag, blijven de Mogendheden, die wel partij zijn, niettemin in haar onderlinge betrekkingen hierdoor gebonden. Bovendien zullen zij door het Verdrag gebonden zijn ten opzichte van bedoelde Mogendheid, indien deze de bepalingen daarvan aanvaardt en toepast” (IV, 2, lid 3).

Ook is afgesneden de mogelijkheid om zich er op te beroepen, dat er op diplomatieke wijze geen oorlog is verklaard (of dat men de wederpartij niet als staat of haar regering niet als zodanig erkent):

„Onverminderd de bepalingen welke reeds in tijd van vrede in werking moeten treden, is dit Verdrag van toepassing ingeval een oorlog is verklaard of bij ieder ander gewapend conflict, dat ontstaat tussen twee of meer der Hoge Verdragsluitende Partijen, zelfs indien de oorlogstoestand door één der Partijen niet wordt erkend” (IV, 2, lid 1).⁶⁾

Ook indien tegen de aanvaller geen weerstand wordt geboden, kan het verdrag van toepassing zijn:

„Het Verdrag is eveneens van toepassing in alle gevallen van gehele of gedeeltelijke bezetting van het grondgebied van een Hoge Verdragsluitende Partij, zelfs indien deze bezetting geen gewapende tegenstand ontmoet” (IV, 2, lid 2).

Tenslotte heeft IV bepaalde minimum-gedragsregels voorgeschreven voor het geval van het interne gewapend conflict („op het grondgebied van één der Hoge Verdragsluitende Partijen, hetwelk geen intern, nationaal karakter draagt”, IV, 3), de burgeroorlog. Dit heeft heel wat moeite gekost. Voor een conservatief jurist was het zwaar te verteren: een verdrag wordt gesloten door en bindt soevereine staten — hoe kan hieraan een rebellenleger of een rebellenregering, die nimmer verdragspartij is geweest en kon zijn, te pas komen? Maar het volkenrecht is thans zover gevorderd, dat het rechten verleent en verplichtingen oplegt in een burgeroorlog, ook al vormt de opstandige partij geen soevereine staat, laat staan, dat zij een verdrag heeft ondertekend.⁷⁾ Uiteraard was er ook uit beleidsoogpunt weerstand tegen deze gang van zaken: geen regering, die er op gebrand is om rebellen, die tegen haar, nu eenmaal wettig, gezag optreden, in de watten te

⁵⁾ Vgl. ook het Tribunaal van Neurenberg; in de Engelse uitgave „Judgment of the International Military Tribunal for the trial of German Major War Criminals”, Cmd. 6964 (1946), p. 64-65.

⁶⁾ In hoeverre de gebeurlijkheden in Nieuw-Guinea een casus foederis opleverden, worde thans buiten beschouwing gelaten. Vgl. C. F. RÜTER, „Nieuw-Guinea en de Conventies van Genève”, *Ars Aequi* 1962/63, p. 257-267, tevens opgenomen in M.R.T. LVI (1963), p. 166-176, gevolgd door een bericht op p. 392, en *Ars Aequi* 1963/64, p. 213-220, alsmede H. DONKER, „Enkele aantekeningen bij het artikel „Nieuw-Guinea en de Conventies van Genève”, *Ars Aequi* 1963/64, p. 205-212.

⁷⁾ De erkenning van de levée en masse in art. 2 Landoorlogreglement kan als een voorbode van dit ruimer inzicht worden beschouwd.

leggen. Het gevolg is dan ook geweest, dat een beperkte bescherming is verleend: non-combattanten en uitgevallene combattanten dienen zonder onderscheid en onder alle omstandigheden menselijk behandeld te worden; verboden zijn geweldpleging en wreedheid jegens hen (dus ook pijnbankmethoden zijn niet toegestaan); gijzelaars mogen niet genomen worden en een behoorlijke rechtspleging moet zijn gewaarborgd; gewonden en zieken moeten worden verzameld en verzorgd; IV, 3.

Karakter der bescherming.

Voor wat betreft de gewonde en zieke militairen schreef I, 6 voor, dat zij zouden worden opgenomen en verpleegd zonder onderscheid van nationaliteit. Sinds II, 1 geldt dit ook voor de officiële legeretros. IV, 12 is thans uitvoeriger op dit punt: zij moeten onder alle omstandigheden worden ontzien en beschermd en dienen te worden behandeld en verzorgd zonder enig voor hen nadelig onderscheid, gegrond op geslacht, ras, nationaliteit, godsdienst, politieke overtuiging of enig ander soortgelijk criterium. Voorts mogen zij niet opzettelijk zonder geneeskundige hulp of verzorging worden gelaten of worden onderworpen aan biologische proefnemingen e.d. Voorrang in behandeling geschiedt slechts op grond van medische noodzaak.

De andere beschermde categorie bestaat uit het hulpverlenend personeel. I erkende de ambulances en de militaire hospitalen en het personeel daarvan als „onzijdig” (en sprak dan ook van „bénéfice de la „neutralité”). Als zodanig dienden zij te worden beschermd en ontzien.⁸⁾ Dit ietwat vreemde begrip van onzijdigheid (het betrof immers voornamelijk personen, die bepaald wel deel uit maakten van de belligerenten) is sedert II verdwenen. Van den beginne af zijn de aumôniers⁹⁾ met het medische personeel gelijk gesteld.

De bescherming wordt verleend bij wijze van dwingend recht: de betrokkenen mogen onder geen enkele omstandigheid geheel of gedeeltelijk afstand doen van de rechten, welke de Conventie hun waarborgt: IV, 7.

De legeretros.

In I kwamen omtrent de legeretros nog geen bepalingen voor, met dien verstande, dat de veldpredikers/aalmoezeniers wel werden genoemd.¹⁰⁾ In II worden (afgezien van de reeds gesignaleerde uitbreiding met betrekking tot de zieken en gewonden) genoemd en beschermd (immers gelijkgesteld met de militair-geneeskundige diensten, (10) het personeel der door haar regering erkende en toegelaten vrijwillige verenigingen

⁸⁾ I, 1, 2. De term „protégés et respectés” luidt thans „respectés et protégés”, IV, 12, 19, 24, 25, 35.

⁹⁾ I, 2, II, 9, III, 9, IV, 24; in de officiële vertalingen resp. genoemd: aalmoezeniers; veldpredikers; aalmoezeniers en veldpredikers; geestelijken.

¹⁰⁾ Bij de Nederlandse krijgsmacht dienende leden van deze categorie zijn naar Nederlands recht geen militairen: H.R. 27 oktober 1953; M.R.T. XLVI (1953), p. 680, met naschrift W. H. V(ermeer); Ars Aequi 1953/54, p. 134, met noot D. H(azewinkel)-S(uringa), overgenomen in M.R.T. XLVII (1954), p. 359; N.J. 1954, No. 347, met noot B. V. A. R(öling).

tot hulpbetoon, mits onderworpen aan de militaire wetten en reglementen. Ook de neutrale teams worden hierin betrokken (11). IV, 26 vermeldt thans uitdrukkelijk de nationale Rode Kruis-Verenigingen.

Status van in handen van de vijand gevallen medisch (en geestelijk) personeel.

Oorspronkelijk werd aan de tot deze categorie behorende personen de keus gegeven hetzij dienst te blijven doen hetzij naar hun korps terug te keren (I, 3). De volgende regeling legt het accent anders: zij moeten hun werk blijven verrichten (ook de onzijdige teams); slechts wanneer hun medewerking niet meer onmisbaar is, worden zij naar hun leger of naar hun land teruggezonden binnen zodanige tijd en langs zodanige weg als met de militaire eisen verenigbaar zijn (II, 12). Later heet het: behoudens andersluidende overeenkomst volgt terugzending, zodra een weg geopend is en die terugkeer niet in strijd is met de militaire eisen. In afwachting hiervan zullen de betrokkenen voortgaan hun werkzaamheden te verrichten (III, 12). Thans (IV, 28) zullen zij slechts worden aangehouden¹¹⁾ voor zo ver de gezondheidstoestand, de geestelijke behoeften en het aantal der krijgsgevangenen¹²⁾ zulks vereisen. Is de aanhouding niet (meer) noodzakelijk, dan volgt terugzending zodra een weg daartoe openstaat en de militaire vereisten zulks toelaten, in afwachting waarvan zij hun werkzaamheden voortzetten.¹³⁾

Hulpverlening door burgers.

I, 5 activeerde deze door de in huis opgenomen gewonde tot „sauvegarde” daarvan te doen strekken en de bewoner vrij te stellen van inkwartiering en een deel der oorlogslasten. Nadien is men minder vrijgevig geworden. Via II, 5 en III, 5 („protection spéciale” en „certaines immunités/facilités”) is het thans „la protection et les „facilités nécessaires” in geval van hulpverlening na gedaan beroep door de militaire autoriteiten (met erkenning van het recht tot hulpverlening ook buiten zodanig beroep om), IV, 18.

Gebruik van het Rode Kruis-embleem.

I, 7 voerde het Rode Kruis-teken in, gehandhaafd bij II, 18-23. Sinds III, 19-24, zijn eveneens erkend de Rode Halve Maan (gebezigd door sommige Mohammedaanse staten) en de Rode Leeuw en Zon (aangewend door Iran).¹⁴⁾ Gerechtigd tot het voeren hiervan zijn

¹¹⁾ „Retenu”. De aanhouding („rétention”) is in technisch-juridische zin geen krijgsgevangenschap, doch houdt een lichter régime in; vgl. IV, 28, 30. Voor neutrale teams geldt een weer gunstiger regeling, zie IV, 32.

¹²⁾ D.w.z. alle in handen van de vijand zijnde krijgsgevangenen, ongeacht of zij compatriotten van de aangehoudenen zijn. Met de band tussen laatstgenoemden wordt in IV, 28, lid 2, wel weer rekening gehouden.

¹³⁾ Zie ook IV, 31. De categorie hulppersoneel (IV, 25, 29) lieten wij onbesproken.

¹⁴⁾ Israël is tot de laatste Conventie toegetreden onder het voorbehoud, dat het zich zal bedienen van de Rode Davidsster als embleem. Laatstebedoeld teken is echter niet erkend en hieraan is dan ook niet de bescherming verbonden, die op

(summier weergegeven) slechts de militair-geneeskundige diensten en de daarmee gelijk te stellen formaties alsmede het personeel en materieel daarvan. Hetzelfde geldt thans ook voor de internationale Rode Kruis-organisaties en haar personeel.¹⁵⁾ ¹⁶⁾

Strafsancties.

I repte nog niet van sancties, door de verdragspartijen te stellen op het plegen van inbreuken op de Conventie. Sinds II, 27 (later: III, 28, IV, 53) worden maatregelen voorgeschreven tot handhaving van het monopolie van het Rode Kruis-teken (voor Nederland zie art. 435c Wetboek van Strafrecht). In II, 28 werd de plicht opgelegd om maatregelen te nemen om enkele bepaald genoemde oorlogsmisdaden tegen te gaan (individuele daden van plundering en slechte behandeling van gewonden en zieken, misbruik van Rode Kruis-teken). In III, 29 zag men af van een limitatieve opsomming en breidde men het voorschrift uit tot elke met de bepalingen van het verdrag strijdige daad. In IV, 49, lid 3, is dit gehandhaafd, maar met betrekking tot ernstige inbreuken (met name opgesomde oorlogsmisdrijven, zoals b.v. opzettelijke levensberoving, marteling e.d.) bestaat de plicht tot opsporing en berechting of overlevering.¹⁷⁾ Nederland heeft hieraan uitvoering gegeven door middel van de Wet Oorlogsstrafrecht¹⁸⁾ en de Wet overlevering inzake oorlogsmisdrijven.¹⁹⁾

Literatuur.

- H. Deslandes-Grandpré*, „La Convention de Genève et ses réformes successives”, Ac. Pr. Parijs 1938.
D. Dragić en B. Jakovljević, „Le droit international de la guerre et la protection des blessés et malades dans la guerre de libération nationale”, *Jugoslovenska revija za međunarodno pravo*, 1961, p. 238-245.
G. I. A. D. Draper, „The Red Cross Conventions”, London 1958.

het Rode Kruis-embleem van toepassing is. Vgl. C. PILLOUD, „Les Réserves aux Conventions de Genève de 1949”, *Revue Internationale de la Croix-Rouge*, 1957, p. 418-420.

¹⁵⁾ Aan de nationale Rode Kruis-Verenigingen (voor zo ver zij geen hulp bieden in legerverband) is slechts een beperkt en bescheiden gebruik toegestaan, IV, 44. Alsdan verleent het distinctief geen verdragsbescherming, maar geldt het a.h.w. alleen als een insigne.

¹⁶⁾ De maritieme zuster-conventie (voor de verbetering van het lot der gewonden, zieken en schipbreukelingen van de strijdkrachten ter zee) kent overeenkomstige bepalingen. Buiten beschouwing blijft het voeren van het Rode Kruis-embleem krachtens de Rode Kruis-Conventie betreffende de bescherming van burgers in oorlogstijd.

¹⁷⁾ IV, 49, lid 1 en 2. Zie ook B. V. A. RÖLING, „The Law of War and the National Jurisdiction since 1945”, *Recueil des Cours de l'Académie de Droit international*, 1961, op p. 342.

¹⁸⁾ I.h.b. art. 8. In verband met de verdragsverplichting vonden ook enige wijzigingen in het Wetboek van Strafrecht, het Wetboek van Militair Strafrecht en de Invoeringswet Militair Straf- en Tucht recht plaats. Vgl. verder RÖLING t.a.p., p. 360-363, en J. D. SCHEPERS, „Nogmaals de Wet Oorlogsstrafrecht”, *M.R.T. LIV* (1961), p. 145-154.

¹⁹⁾ Zie J. D. SCHEPERS, „Een volkenrechtelijk bezwaar tegen de Wet overlevering inzake oorlogsmisdrijven”, *M.R.T. LIII* (1960), p. 675-678.

- M. W. Mouton*, „De diplomatieke conferentie te Genève 21 april-12 augustus 1949. Een keuze uit de belangrijkste artikelen”, N.J.B. 1950, p. 117-127, 133-144.
- J. S. Pictet* (e.a.), „Les Conventions de Genève du 12 août 1949. Commentaire”, Tome I, Genève 1952.
- J. S. Pictet*, „La rétention du personnel sanitaire des armées tombé au pouvoir de la partie adverse”, Genève 1949.
- J. S. Pictet*, „The sign of the Red Cross and the Repression of Abuses of the Red Cross Emblem”, Genève 1952.
- C. Pilloud*, „Les sanctions pénales dans la Ire Convention de Genève”, Genève 1952.
- F. Stordet*, „The Geneva Conventions and Civil War”, Genève 1950.

MILITAIRE RECHTSPRAAK

Krijgsraad te Velde Oost

Vonnis van 20 februari 1964

President: Kolonel Mr. K. N. Korteweg; *Leden*: Lt.-Kolonel H. Tieskens en Majoor C. P. Dekker.

Raadsman: Kapitein C. G. A. W. Hakkert.

Als dpl. soldaat, militair chauffeur met geringe rij-ervaring, en als bestuurder van een militaire eentonner in Frankrijk opdracht gekregen hebbende in hoog tempo te rijden en goed aangesloten te blijven, in geaccidenteerd terrein met te hoge snelheid een bocht ingereden waardoor hij eerst in de rechterberm en vervolgens op de linkerweghelpt is terechtgekomen, alwaar hij een hem tegemoetkomende personenauto heeft aangereden met het gevolg dat de bestuurder daarvan ter plaatse is overleden.

Verworpen het beroep op ambtelijk bevel of noodtoestand (bestaande in de kans dat beklagde in een vreemd land, waarvan hij de taal gebrekkig sprak, de plaats van bestemming niet zou bereiken) omdat het bevel als onbevoegd zou moeten worden aangemerkt terwijl de vrees zijn commandant kwijt te raken niet een beroep op noodtoestand wettigt.

Voorwaardelijke veroordeling tot één maand hechtenis.

Bevestigd in hoger beroep (zie de sententie achter het vonnis) na door de Auditeur-Militair ingesteld appèl, met uitvoerige motivering inzake het door beklagde opgeworpen verweer.

(W.Sr. art. 307).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen J. S., geboren 13 augustus 1943, dpl. soldaat, beklagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht, in elk geval als militair in de zin der wet, op of omstreeks 24 augustus 1963 te of nabij Tonnerre, in Frankrijk, al-

„waar hij toen met zijn onderdeel gelegerd was en dienst deed, als „bestuurder van een militaire vrachtauto, type 1 tons DAF YA 126, „daarmede rijdende over de voor het openbaar rij- en ander verkeer „openstaande weg, de Route Nationale no. 65, komende uit de richting Auxerre en gaande in de richting Tonnerre, hoogst onvoorzichtig „met een in verband met de omstandigheden ter plaatse: bochten en „hellingen in de weg, aanzienlijk te hoge snelheid, terwijl hij wist, dat „bij remmen het linker achterwiel van zijn vrachtauto blokkeerde en/of „zijn vrachtauto naar links trok, en/of onvoldoende nauwkeurig sturend, met het aan deze hoogst onvoorzichtige wijze van rijden van „beklaagde en mitsdien aan zijn min of meer grove schuld te wijten „gevolg, dat de door hem bestuurd vrachtauto eerst in de rechter „berm van de weg is geraakt, en toen beklaagde vervolgens als remmend de vrachtauto weder op de rijbaan had weten te sturen, de vrachtauto al rijdend of schuivend op de linkerzijde van de rijbaan „(gezien in beklagdes rijrichting) is geraakt en aldaar in botsing of „aanrijding is gekomen met een uit de richting Tonnerre intussen geard naderd zijnde voldoende rechts rijdende personenauto, bestuurd door „G. R. Roumier, bij en tengevolge van welke botsing of aanrijding „beide voormelde motorrijtuigen van de weg af geraakt zijn en op een „enige meters lager langs de weg gelegen terreingedeelte gevallen of „gekanteld zijn, bij en tengevolge van welke botsing of aanrijding en/of „welk vallen of kantelen voornoemde Roumier verscheidene breuken aan de linkerzijde van het lichaam, een breuk van de wervelkolom en schedelwondingen, in elk geval zwaar lichamelijk letsel „opleverende verwondingen heeft bekomen, door welk letsel hij terstond of nagenoeg terstond is overleden”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, met betrekking tot het aan beklaagde tenlastegelegde, dat daarin kennelijk tengevolge van typefouten staat vermeld „als remmend” en „verwondingen”, welke fouten de Krijgsraad ambtshalve verbeterd in dier voege, dat daarvoor worde gelezen: „al remmend” en „verwondingen” door welke verbeteringen beklaagde niet in zijn verdediging wordt geschaad;

Overwegende, dat beklaagde bij zijn verhoor door de Officier-Commissaris zakelijk onder meer heeft verklaard:

Terwijl ik toen als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst was bij de Koninklijke Landmacht en met mijn onderdeel, een zogenaamde TRP (verkeerscontrolepost) dienst deed in Frankrijk, ben ik als bestuurder van een militaire vrachtauto van het type eentonner YA 126 met genoemd onderdeel vertrokken op 24 augustus 1963 van Varzy in Frankrijk bestemming Gué d'Hossus. Omstreeks 12.15 uur reed ik over een voor mij onbekende weg achter de eerste twee voertuigen van onze TRP., een jeep en een eentonner. Wij reden met een grote snelheid en in die weg lagen vele bochten en hellingen. Op genoemd tijdstip daalde de weg in de richting waarin ik reed. Deze helling was vrij steil en door de hoge snelheid kon ik van de vierde versnelling waarin ik reed niet terugschakelen in de derde. Eerder gedurende deze rit had

ik al gemerkt dat mijn DAF, wanneer ik afremde, naar links trok. Terwijl ik die helling afreed maakte de weg na een aantal andere bochten een tamelijk onoverzichtelijke bocht naar links. Bij het inrijden van deze bocht reed ik met de door mij bestuurde DAF ongeveer op het midden van de rijbaan van genoemde weg. Kort nadat ik de bocht was ingereden zag ik voor mij uit tegengestelde richting een personenauto over genoemde weg naderen, die zich bevond op de voor hem bestemde weghelft. Terwijl ik tegelijkertijd al remmend trachtte mijn hoge snelheid te verminderen, heb ik mijn DAF vermoedelijk wat te abrupt naar rechts gestuurd, om een aanrijding met genoemde tegenligger te vermijden. Door deze stuurbeweging geraakte mijn DAF met de rechterwielen in de voor mij rechterwegberm. Terwijl ik met mijn voetrem bleef remmen trachtte ik door mijn stuur naar links te draaien de DAF weer op de rijbaan te krijgen. Zodra mijn DAF weer met de vier wielen op de rijbaan was gekomen, bemerkte ik dat hij dwars op de weg kwam te staan en terecht kwam op de linkerzijde van de rijbaan gezien in mijn rijrichting. Met de linkervoorzijde kwam mijn DAF daar in botsing met genoemde tegenligger. De linkervoorzijde van mijn DAF boorde zich in het linkervoorportier van die personenauto. Hierna maakte mijn DAF een slag om en kwam in de richting staan van waar ik was komen rijden. Hierbij is de DAF in de linkerberm terechtgekomen en vervolgens op het lager langs de weg gelegen terrein gevallen. Toen ik mijn DAF had verlaten heb ik gezien dat de personenauto na de aanrijding ook van de weg was afgevallen. Ik heb in die auto gekeken en ik heb gezien dat daarin zich een heer van middelbare leeftijd bevond, die geen tekenen van leven vertoonde. Zelf heb ik de pols proberen te voelen maar ik kon geen polsslag voelen;

Overwegende, dat Cornelis Jan d'Olieslager, oud 20 jaren, bij zijn verhoor door de Officier-Commissaris bij de Krijgsraad als getuige zakelijk onder meer heeft verklaard en met ede bevestigd:

Op 24 augustus 1963 is de TRP, waarbij ik toen in Frankrijk als jeepchauffeur dienst deed, gestart uit Varzy in de richting Gué d'Hos-sus. Voorbij Auxerre hebben wij gereden over een vrij bochtige weg, waarin nog al veel hellingen waren. De snelheid waarmede werd gereden was, naar mijn mening, nogal hoog. Ik schat de gemiddelde snelheid op ongeveer 70 km per uur. Voor mij reed de eentonner van de verbindingen, bestuurd door de soldaat S. Op een gegeven moment reden wij over die weg langs een vrij sterke helling naar beneden, waarbij wij vrij kort achter elkaar een aantal bochten moesten doorrijden. Op een gegeven ogenblik zag ik dat S. een vrij scherpe en onoverzichtelijke bocht naar links inreed. Hij reed daarbij ongeveer over het midden van de rijbaan van de weg. Nadat S. die bocht was ingereden, zag ik, dat hij plotseling uitweek naar rechts en daarbij met de rechterwielen in het zand van de berm naast de weg kwam te rijden. Tegelijkertijd zag ik plotseling dat een personenauto, die goed rechts reed op die weg, vanuit tegenovergestelde richting kwam aanrijden. Meteen daarop heb ik gezien dat de eentonner van S. vanuit de rechter-

berm al slippend nagenoeg dwars de weg over stak en daarbij met de linkervoorzijde van de eentonner aanreed tegen de linkervoorzijde van de tegenligger. Beide auto's zijn daarna nog iets doorgeschoten en tenslotte beide van de weg af geraakt en terecht gekomen op het lager gelegen terrein;

Overwegende, dat Jacobus Willem Copini, geboren te Bandoeng, 9 oktober 1942, bij zijn verhoor door de Officier-Commissaris als getuige zakelijk onder meer heeft verklaard en met ede bevestigd:

Op 24 augustus 1963 bevond ik mij als commandant van een traffic regulation post (een z.g. TRP) in de eerste jeep van deze uit vier voertuigen bestaande TRP. Ik bevond mij toen juist buiten de bebouwde kom van het dorp Tonnerre in Frankrijk en wachtte op de andere drie voertuigen, die tot mijn TRP behoorden, te weten: een eentonner van de AAT, een eentonner van de verbindingdienst en een jeep van de marechaussee. De bestuurder van de marechausseejeep stopte toen bij mij en deelde mij mede dat de eentonner van de verbindingdienst, die bestuurd werd door soldaat S., vlak voor Tonnerre zou zijn verongelukt. Ik heb mij daarop naar de plaats van het ongeval begeven. Ik heb gezien dat de door S. bestuurde eentonner nabij Tonnerre op de weg tussen Auxerre en Tonnerre van de weg was geraakt en terecht was gekomen op het lager gelegen terrein langs de weg. Nabij genoemde eentonner heb ik een personenauto aangetroffen. In deze auto bevond zich het lichaam van een heer van middelbare leeftijd, die naar uit zijn papieren bleek Roumier was genaamd. Korte tijd later arriveerde er een arts uit Tonnerre, die de dood van genoemd persoon heeft geconstateerd;

Overwegende, dat een ten processe aanwezig Proces-Verbaal no. P/Bour/3/63, op afgelegde ambtseed opgemaakt en op 30 augustus 1963 gesloten en getekend door Willem Barneveld en Jacobus van Doorn, beiden wachtmeester der eerste klasse, behorende tot de B-compagnie van het 101ste Marechausseebataljon, detachement Bourges, zakelijk onder meer inhoudt als eigen waarneming en bevinding van verbalisanten:

Naar aanleiding van een op 24 augustus 1963 ontvangen mededeling, inhoudende dat in Tonnerre een aanrijding had plaats gevonden tussen een Nederlands militair motorrijtuig en een Frans burger motorrijtuig, hebben wij ons terstond naar de plaats van het ongeval begeven. Aldaar hebben wij het volgende gezien en waargenomen. Het ongeval had plaats gevonden op de route Nationale 65 ter hoogte van H.P. 26.700 ongeveer 1 kilometer voor Tonnerre gerekend vanaf Auxerre in het Departement Yonne. De Route Nationale 65 is volgens de bepalingen der Nederlandse verkeerswetgeving een voor het openbaar rijden ander verkeer openstaande weg. De weg maakt ter plaatse een bocht naar links van naar schatting 120 graden, gezien in de richting Tonnerre en met een geschatte daling van 14 %. Aan de Noordzijde van de rijbaan is de berm vrij sterk aflopend en komt uit op een ongeveer 6 meter lager gelegen terrein met struikgewas. Op dat terrein zagen wij een Nederlands militair motorrijtuig, merk DAF, type YA 126, een-

tonner, gekentekend KL 50-87 liggen. Enige leden van de Brigade Gendarmerie Nationale uit Tonnerre waren ter plaatse aanwezig en verklaarden dat dit motorrijtuig in aanrijding was geweest met een Franse personenauto, merk Peugeot. De bestuurder van die personenauto was ter plaatse overleden. De dood was geconstateerd door dokter Quénéé uit Tonnerre. Het slachtoffer was genaamd: Gérard Roumier, geboren 15 februari 1914;

Overwegende, dat een ten processe aanwezig afschrift van een geneeskundige verklaring, d.d. 27 augustus 1963 opgemaakt en getekend door Pierre Quénéé, arts te Tonnerre, zakelijk inhoudt als verklaring van relatant:

dat hij op 24 augustus 1963 de dood heeft geconstateerd van de heer Roumier, overleden op die dag tegen 12.15 uur, als gevolg van een verkeers-ongeluk; dat de dood het gevolg is van verscheidene breuken aan de linkerzijde van het lichaam, een breuk van de wervelkolom en schedelverwondingen;

Overwegende, dat een uittreksel uit het Register van Overlijden van de gemeente Tonnerre inhoudt dat aldaar is overleden op 24 augustus 1963, Gérard Raoul Roumier, geboren 15 februari 1914, zijnde beide laatstgenoemde afschriften gehecht aan het door de Luitenant Devyver, Commandant van de Compagnie Gendarmerie van Tonnerre (Yonne), getekende afschrift van het door de brigade Tonnerre van die Compagnie Gendarmerie opgemaakte Proces-Verbaal no. 349 dd. 24 augustus 1963, gesloten op 1 september 1963;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — de afschriften van genoemde geneeskundige verklaring en uittreksel uit het Register van Overlijden slechts als bewijsmiddel gebezigd in verband met de inhoud van de overige bewijsmiddelen — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„aan zijn schuld de dood van een ander te wijten hebben”,
voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 307 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat de raadsman van beklagde als zijn oordeel heeft uitgesproken, dat de beklagde behoort te worden vrijgesproken, daartoe aanvoerende:

dat de vaandrig Copini, commandant van de TRP waarvan beklagde deel uitmaakte, bevel had gegeven goed opgesloten te blijven rijden;

dat aangezien de vaandrig met de jeep waarin hij zat zeer snel reed, dit bevel voor beklagde de verplichting medebracht eveneens zeer snel door het sterk geaccidenteerde terrein te rijden;

dat beklagde bovendien wel moest zorgen niet te ver bij de jeep van de vaandrig achter te blijven, omdat hij anders de weg zou zijn kwijt geraakt;

dat die weg niet door andere Nederlandse militaire colonnes werd gevolgd;

dat Gué d'Hossus, zijnde de plaats van bestemming, 400 à 500 km. van Varzy verwijderd ligt en een vlek is dat uit slechts enkele boerderijen bestaat, zodat, wanneer beklaagde het contact met de vaandrig zou hebben verloren, het voor hem niet wel mogelijk zou zijn geweest dit vlek zelfstandig te vinden;

dat beklaagde zo weinig rij-ervaring had, dat hij niet wel heeft kunnen beoordelen hoe gevaarlijk zijn wijze van rijden was;

dat hij, als hij meer ervaring zou hebben gehad, zou hebben geweten, dat hij de eentonner op een lagere versnelling had kunnen terugschakelen zonder tussengas behoeven te geven en op die manier zijn snelheid tijdig had kunnen verminderen;

Overwegende, dat voor zover in dit verweer een beroep op ambtelijk bevel of noodtoestand zou zijn gelegen, de Krijgsraad dit verweer als ondeugdelijk verwerpt;

Overwegende, dat immers, voor zover hier sprake zou zijn van een ambtelijk bevel, dit bevel als onbevoegd gegeven zou moeten worden aangemerkt;

Overwegende, dat het de vaandrig niet vrij stond zijn onderhebberden te bevelen te rijden met een snelheid welke als hoogst onverantwoordelijk moet worden beschouwd;

Overwegende, dat beklaagde, ook al beschikte hij over weinig rij-ervaring, niet te goeder trouw heeft kunnen menen, dat hij op grond van het door hem gegeven bevel mocht rijden met de onverantwoordelijk hoge snelheid waarmede hij heeft gereden; dat zijn geringe rij-ervaring voor hem veeleer reden had moeten zijn om zijn snelheid binnen de perken te houden;

Overwegende, dat ook het feit dat beklaagde, als hij het contact met de vaandrig verloor, moeilijk de plaats van bestemming zou kunnen vinden, het namens beklaagde gedane beroep op noodtoestand niet wettigt;

Overwegende, dat de door beklaagde en zijn raadsman aangevoerde omstandigheden slechts als van belang kunnen worden beschouwd voor de bepaling van de strafmaat;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat het militair belang zich niet verzet tegen uitoefening van de bevoegdheid bedoeld in artikel 14a van het Wetboek van Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot hechtenis voor de tijd van een maand, voorwaardelijk, met een proeftijd van een jaar — *Red.*].

Hoog Militair Gerechtshof

Sententie van 9 juni 1964

President: Mr. Fikkert (plv.); *Leden:* Lt.-Generaals Mr. Schepers en Zegers, Schout-bij-Nacht Bakker, Mr. Veldman (plv.) en Lt.-Generaal Valk (plv.).

Raadslieden: Mr. H. P. Jager, advocaat te Ede en Kapt. C. G. A. W. Hakkert.

(*Zie het vonnis hiervóór.*)

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien: . . . enz.;

Gehoord de beklaagde, zo in zijn antwoorden als in de middelen van verdediging, door hem en namens hem door de raadslieden aangevoerd;

Gehoord de Advocaat-Fiscaal in zijn schriftuur van eis met conclusie, dat het Hof het vonnis van de eerste rechter zal vernietigen ten aanzien der opgelegde straf, en te dien aanzien opnieuw rechtdoende, de beklaagde zal veroordelen tot hechtenis voor de tijd van een maand;

Overwegende, dat beklaagdes raadslieden het reeds in eerste aanleg gevoerde verweer, dat het bewezen verklaarde feit niet strafbaar zou zijn omdat dit zou zijn begaan ter uitvoering van een onbevoegd gegeven bevel, dat beklaagde te goeder trouw als bevoegd gegeven heeft beschouwd en waarvan de nakoming binnen de kring zijner ondergeschiktheid was gelegen, althans omdat beklaagde in noodtoestand zou hebben gehandeld, hebben herhaald en nader hebben geadstrueerd;

Overwegende, dienaangaande:

dat op grond van de ten processe afgelegde verklaringen van de getuigen Copini, D'Olieslager en Zegers, alsmede van beklaagde als vaststaande kan worden aangenomen, dat vaandrig Copini als commandant van de verkeerscontrolepost aan de chauffeurs van de vier daarbij ingedeelde militaire voertuigen vóór het vertrek van Varzy naar Gué d'Hossus heeft medegedeeld, dat er stevig zou worden doorgereden (dan wel dat er hard zou worden gereden) en hun daarbij heeft opgedragen, dat zij goed opgesloten dienden te blijven rijden en dat de drie laatste voertuigen groot licht moesten voeren (opdat hij beter zou kunnen waarnemen of deze het voorste voertuig, waarin hij gezeten was, bleven volgen);

dat een door een commandant aan zijn — al dan niet in colonneverband rijdende — chauffeurs gegeven opdracht om met vooraf bepaalde of onderweg nader aan te geven snelheid en goed opgesloten achter elkaar te blijven rijden, in het algemeen niet de betekenis heeft van een onvoorwaardelijk bevel in die zin, dat de bedoelde snelheid en het verband tussen de voertuigen ten koste van wat dan ook moet worden gehandhaafd en dat aldus de individuele verantwoordelijkheid van elk der chauffeurs voor een veilige wijze van rijden wordt opgeheven, doch daarmee in de praktijk op verkorte wijze tot uitdrukking pleegt te worden gebracht, dat de voertuigen met bedoelde snelheid en

aaneengesloten moeten blijven rijden, voorzover zulks met inachtne-
ming door elk der chauffeurs van de veiligheid van het verkeer moge-
lijk is;

dat zo ook in het onderhavige geval aan de door vaandrig Copini
gegeven opdracht de strekking als voormeld viel toe te kennen, wijl
die opdracht niet uitdrukkelijk het tegendeel inhield en evenmin zich
te dien aanzien feiten of omstandigheden, welke een van de gebruike-
lijke zin daarvan afwijkende opvatting zouden kunnen wettigen — als
hoedanig de mededeling dat in hoog tempo zou worden gereden stellig
niet was aan te merken — voordeden, blijkende integendeel uit de
opdracht, dat de drie laatste voertuigen overdag groot licht moesten
voeren, dat de opdrachtgever als een normale gang van zaken voor-
zag, dat verkeersomstandigheden een beletsel voor de hem volgende
voertuigen zouden kunnen opleveren om de door hem aan te geven
snelheid aan te houden en opgesloten te blijven rijden;

dat geheel in overeenstemming hiermede beklaagde dan ook — naar
ten processe is gebleken — voordat het ongeval plaats vond een paar
maal op de voor hem uit rijdende voertuigen is achtergebleven en
vaandrig Copini daarom het eerste voertuig heeft doen wachten of
inhouden, teneinde het verbroken verband te herstellen;

dat daarom beklaagde, toen hij het te zijnen laste bewezen verklaar-
de feit beging, niet gezegd kan worden te hebben behandeld ter uit-
voering van het hem gegeven bevel, zoals dit luidde ingevolge de hem
vóór de rit mondeling verstrekte opdracht, in verband met de onder-
weg opgekomen omstandigheid, dat vaandrig Copini een hoog rij-
tempo bleef aangeven toen er over een bochtige weg in geaccidenteerd
terrein werd gereden, hebbende dat feit alleen ter gelegenheid van de
uitvoering van dat bevel plaats gehad;

dat derhalve het primair gevoerde verweer reeds daarom moet wor-
den verworpen;

dat het subsidiaire verweer evenmin kan slagen; dat toch beklaagde,
die reeds had ondervonden dat vaandrig Copini op de achtergebleven
voertuigen wachtte als het onderlinge verband tussen de voertuigen
verloren was gegaan, geen vrees behoefde te koesteren, dat hij op de
niet bewegwijzerde route in een hem onbekende streek in een land,
welks taal hij niet goed beheerste, de weg naar de plaats van bestem-
ming zou kwijt raken, zodat het belang, dat er voor hem in gelegen
was, dat hij de plaats van bestemming zou kunnen bereiken, niet ge-
diend werd door opgesloten blijven rijden en aldus het belang van de
veiligheid van het verkeer op te offeren;

dat het eerst genoemde belang, zo dit door opgesloten te blijven
rijden al gediend werd, in de gegeven omstandigheden voor beklaagde
niet doorslaggevend had mogen zijn;

Overwegende, dat het Hof voorts omtrent de aan beklaagde op te
leggen straf — in aanvulling op het dienaangaande door de Krijgsraad
overwogene — nog heeft laten wegen enerzijds, dat vaandrig Copini
— na de chauffeurs van de voertuigen te hebben opgedragen goed
opgesloten te blijven rijden — op uiterst verwerpelijke wijze heeft ge-

handeld door het aangeven van een hoog rijtempo in moeilijke omstandigheden, hetgeen het grote gevaar oproep, dat de bestuurders van de hem volgende voertuigen de veiligheid van het verkeer uit het oog zouden verliezen en zulks tot ongelukken zou kunnen leiden, en anderzijds, dat beklaagde pas op 3 juli 1963 een militair rijbewijs had gekregen en weinig rij-routine bezat, onvoldoende ervaring had opgedaan met het door hem ten tijde van het ongeval bestuurde type voertuig en nimmer tevoren in geaccidenteerd terrein had gereden, als gevolg waarvan hij in minder sterke mate dan een in elk opzicht bekwaam chauffeur de gevaren van de bewezen verklaarde wijze van rijden zal hebben overzien;

Overwegende, dat het Hof zich overigens verenigt met de gronden en beslissingen in het vonnis, waarvan hoger beroep, vervat en die overneemt, met toepassing van de in het vonnis als toegepast vermelde artikelen, alsmede van artikel 77 van 's-Hofs Provisionele Instructie;

RECHT DOENDE IN HOGER BEROEP IN NAAM DER KONINGIN!

Bevestigt het vonnis met verbetering der gronden.

Krijgsraad te Velde Oost

Vonnis van 20 februari 1964

President: Kolonel Mr. K. N. Korteweg; *Leden:* Lt.-Kolonel T. Tieskens en Majoor C. P. Dekker.

Raadsman: Kapitein W. G. Tibben.

Als ambtenaar — marechaussee 1e klasse — belast met de bewaking van iemand die op openbaar gezag van de vrijheid is beroofd — belast met plantondienst op het brigadebureau en als zodanig belast met de bewaking van een voorlopig-arrestant — hem te laten ontsnappen, waarbij de ontsnapping aan zijn schuld te wijten is — de sleutel in het slot van de celdeur laten zitten en het „dienluikje” open laten staan, waardoor de arrestant, door het „dienluikje” de grendel van de deur kon schuiven en de sleutel kon omdraaien.

(W.Sr. art. 367).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen F. P. H., geboren 20 februari 1939, marechaussee der 1e klasse, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij als marechaussee 1e klasse in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht, althans als militair in de zin der wet, in ieder geval als ambtenaar, op of omstreeks 9 september 1963 te Enschede, althans in Nederland, terwijl hij was belast met de bewaking van de korporaal der Koninklijke Luchtmacht B. M., die onder verdenking van meerdere diefstallen met braak te hebben gepleegd was aange-

„houden en aan wie terzake voorlopig arrest, te ondergaan als de straf „van streng arrest, was aangezegd en welke M. zich terzake bevond „in een der cellen van het brigade-bureau der Koninklijke Marechaussee op de Vliegbasis Twenthe te Enschede, hoogst onachtzaam en/of „onnadenkend, nadat hij voormelde M. zich buiten diens cel had laten wassen, deze wederom heeft ingesloten in de cel zonder de sleutel uit de celdeur te nemen en zonder het „dienluikje” in de deur van die cel „te sluiten en eveneens zonder de deur van de cellengang af te sluiten, „met het aan deze wijze van handelen en mitsdien aan beklaagdes „schuld te wijten gevolg, dat M. voornoemd uit diens cel heeft kunnen „ontsnappen”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde bij zijn verhoor door de Officier-Commissaris onder meer zakelijk heeft verklaard:

Op 9 september 1963 — ik was toen als marechaussee der eerste klasse in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht en ingedeeld bij de brigade der Koninklijke Marechaussee Vliegbasis Twenthe te Enschede — had ik te 08.00 uur de plantondienst van genoemde brigade overgenomen van mijn voorganger. Deze dienst was mij opgedragen door de brigadecommandant, de adjudant-onderofficier Smit. Bij die overname werd mij medegedeeld dat in een van de cellen van die brigade de mij bekende korporaal der Koninklijke Luchtmacht B. M. zat opgesloten; deze zat namelijk in justitieel voorlopig arrest te ondergaan als streng arrest, omdat hij ervan verdacht werd meerdere diefstallen met braak te hebben gepleegd te Enschede. Ik wist toen wel dat ik ook met de bewaking belast was, want de adjudant-onderofficier had mij gezegd, dat de korporaal M. een lastig persoon was, die zou proberen te ontvluchten zo gauw hij daartoe de kans kreeg. Na de overname van de plantondienst heeft de wachtmeester 1e klasse Wijbenga op mijn verzoek de toegangsdeur tot de cellengang achter mij afgesloten, nadat ik die gang was binnengegaan met de bedoeling de korporaal M. zich te laten wassen bij de wasgelegenheid in die cellengang. Nadat M. zich gewassen had, heb ik hem weer in de cel ingesloten, waarbij ik de celdeur met twee grendels heb afgegrendeld en de deur slotvast heb afgesloten. De sleutel heb ik echter in het slot laten zitten. Het dienluikje dat zich in de cel van M. bevond, had ik in de tijd dat hij zich waste geopend. Nadat M. aldus ingesloten was heb ik de wachtmeester 1e klasse Wijbenga het sein gegeven en hij heeft de toegangsdeur van de cellengang voor mij geopend. Hij heeft deze achter mij weer slotvast afgesloten. Kort daarop ben ik M. zijn ontbijt gaan brengen en ik heb daarna het dienluikje open laten staan. De sleutel van de celdeur heb ik er toen ook in laten zitten. Ik heb de cellengang weer verlaten en de toegangsdeur ervan niet afgesloten. Ik bleef toch in de plantonkamer en ik kon de deur in het oog houden. Toen ik de adjudant Smit hoorde roepen heb ik mij zo snel mogelijk naar hem toe begeven, zonder verder aan de arrestant te denken. Hiervoor moest ik de plantonkamer verlaten. Toen ik even later terug kwam zag ik dat de hor van het plantonkamerraam, die zich daarin

had bevonden, daaruit was verwijderd en ik begreep dat de korporaal M. kans had gezien te ontvluchten. Ik begrijp volkomen dat ik toen onachtzaam dan wel onnadenkend heb gehandeld. Al het voormelde is gebeurd op het brigadebureau der Koninklijke Marechaussee op de vliegbasis Twenthe te Enschede;

Overwegende, dat een ten processe aanwezige proces-verbaal nr. P. 171/63, op afgelegde ambtseed opgemaakt en op 26 september 1963 gesloten en getekend door Jacob Smit, adjudant-onderofficier der Koninklijke Marechaussee, commandant van de brigade Vliegbasis Twenthe, en Hendrik de Braaf, opperwachtmeester der Koninklijke Marechaussee, beiden behorende tot de brigade Vliegbasis Twenthe, zakelijk onder meer inhoudt als verklaring van:

Berend M., korporaal, behorende tot het Verzorgingssquadron van het Commando Luchtverdediging en gelegerd op de Vliegbasis Twenthe te Enschede:

Op 7 september 1963 ben ik in voorlopig arrest gesteld en ingesloten in één der cellen in de marechausseekazerne op de vliegbasis Twenthe. Op 9 september 1963, omstreeks half negen 's morgens, ben ik uit mijn cel ontvlucht. Daar het doorgeefluikje open stond, kon ik met mijn hand de grendel aan de buitenzijde van mijn celdeur wegschuiven. Aangezien de sleutel in de celdeur stak, heb ik deze sleutel met de hand omgedraaid en de celdeur geopend. In de cellengang zag ik, dat zich niemand in het aangrenzende vertrek bevond. Ik kon dit zien omdat de deur van de cellengang openstond. Ik ben vervolgens dit vertrek binnengegaan en heb de hor uit het aldaar aanwezige raam verwijderd. Daarna ben ik door het open raam naar buiten gesprongen; verbalisant Jacob Smit:

De marechaussee 1e klasse F. P. H. had ik voor plantondienst gecommandeerd van maandag 9 september 08.00 uur tot dinsdag 10 september 1963 08.00 uur. Ik droeg de planton, de marechaussee H. voornoemd, op de bewaking en de verzorging van M. met de grootste waakzaamheid en omzichtigheid te verrichten, waarbij ik hem er speciaal op wees, de celdeur, het doorgeefluikje en de deur van de zogenaamde cellengang gesloten te houden en de sleutels op de daarvoor bestemde plaats op te bergen;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, met uitzondering van de woorden „de deur van”;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„als ambtenaar, belast met de bewaking van iemand die op openbaar gezag van de vrijheid is beroofd, hem laten ontsnappen, waarbij de ontsnapping aan zijn schuld te wijten is”;

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 367 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is

aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

[Volgt: veroordeling tot een geldboete van f 75, subs. 15 dagen hechtenis — *Red.*].

Krijgsraad te Velde Oost

Vonnis van 27 februari 1964

President: Kolonel Mr. K. N. Korteweg; *Leden:* Lt.-Kolonel C. L. Jongenburger en Majoor N. J. de Ruiter.

Raadsmansman: Kapitein A. Jongepier.

Diefstal van een bustehouder uit sexueel motief.

(W.Sr. art. 14a, 310).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen X. X., marechaussee 3e klasse, beklagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„1e. dat hij op of omstreeks 4 juni 1963 te D., althans in Nederland, met het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening een bustehouder en een zevental directeurs, toebehorende aan A. A., althans aan een ander dan aan hem, beklagde, heeft weggenomen;

„2e. dat hij op of omstreek 21 september 1963 te D., althans in Nederland, met het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening een bustehouder, toebehorende aan B. B., althans aan een ander dan aan hem, beklagde, heeft weggenomen”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat waar beklagde, ten tijde van het onder 1e ten lastegelegde feit, blijkens de inhoud van eerdergenoemde Justitiële Verklaring geen militair in de zin der wet was en evenmin uit anderen hoofde onder de rechtsmacht van de militaire rechter valt, de Krijgsraad niet bevoegd is ten aanzien van dit feit te erkennen over de persoon van beklagde;

Overwegende, dat beklagde bij zijn verhoor door de Officier-Commissaris onder meer zakelijk heeft verklaard:

Sedert 11 juni 1963 dien ik als vrijwilliger van het wapen der Koninklijke Marechaussee bij de Koninklijke Landmacht. Op 21 september 1963 heb ik van een waslijn achter een huis aan de Zweedsestraat te D. een bustehouder weggenomen. Ik deed dat met de bedoeling mij bij dat damesondergoed sexueel te bevredigen. Nadat ik mij bij dat

ondergoed bevredigd had, heb ik mij van dat ondergoed ontdaan door het weg te werpen. Ik wist dat dat ondergoed mij niet toebehoorde en dat ik van de eigenares geen toestemming had gekregen op enigerlei wijze over dat ondergoed te beschikken;

Overwegende, dat een ten processe aanwezig ambtsedig proces-verbaal nr. 213/1963 op 12 oktober 1963 gesloten en getekend door Geale Hermannus Postma en Eugène Jacobus van Remortel, respectievelijk hoofdinspecteur en hoofdagent-rechercheur van gemeentepolitie te D., onder meer bevat het volgende — hier zakelijk weergegeven — relaas van verbalisanten:

Wij hoorden een vrouw, die ons opgaf genaamd te zijn: B. B., 26 jaar, huisvrouw van R. R., wonende Zweedsestraat te D. Zij verklaarde ons dat er tijdens de avonduren van zaterdag 21 september 1963 een B.H. die haar in eigendom toebehoorde van de waslijn in de tuin achter haar woning was ontvreemd;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde onder 2e is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten: dat hij op 21 september 1963 te D., met het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening een bustehouder, toebehorende aan B. B., heeft weggenomen;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„diefstal”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 310 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de tijd van 1 maand en tot betaling van een geldboete van f 50, bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door hechtenis voor de tijd van 10 dagen; bevel dat de gevangenisstraf niet zal worden ten uitvoergelegd, tenzij de Krijgsraad later anders mocht gelasten op grond, dat de veroordeelde zich voor het einde van een op één jaar bepaalde proeftijd aan een strafbaar feit, of militair zijnde, aan een krijgstuchtelijk vergrijp, vallende onder artikel 2, nr. 1 van de Wet op de Krijgstucht, dat van ernstige aard is, of aan een krijgstuchtelijk vergrijp, vallende onder artikel 2, nrs. 2—6 van die Wet heeft schuldig gemaakt, of zich op andere wijze heeft misdragen, of niet naleeft de door de Krijgsraad gestelde bijzondere voorwaarde, dat hij gedurende de proeftijd, zolang als hij als militair in werkelijke dienst zal zijn, zich zal gedragen naar de aanwijzingen hem te geven door of vanwege een door de Inspecteur Militair Geneeskundige Dienst aan te wijzen psychiater; onbevoegdverklaring ten aanzien van het onder ten 1e tenlastegelegde feit om te

erkennen over de persoon van beklaagde; kennisgeving daarvan ingevolge artikel 240 van de Rechtspleging bij de Landmacht onder mededeling van de nodige stukken aan de bevoegde Rechter — *Red.*].

Krijgsraad te Velde Oost

Vonnis van 12 maart 1964

President: Lt.-Kolonel Mr. H. J. F. Bijvoet (plv.); *Leden:* Lt.-Kolonel P. Ridder en Majoor G. J. Advocaat.

Raadsman: Kapitein A. A. Herweijer.

Nagelaten aan de bevoegde overheid mededeling te doen van het feit dat hij tijdens een oefening, als bestuurder van een militaire jeep, achteruitrijdende, van de weg afgeraakt was en door een heg in een tuin gereden was, waardoor beschadigingen aan heg en tuin waren ontstaan.

(W.M.Sr. art. 132; W.V.W. art. 30).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen J. H. G. Z., geboren 19 juni 1944, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij als soldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht, althans als soldaat in de zin der wet, op of omstreeks 26 november 1963 te Ede, althans in Nederland, opzettelijk heeft nagelaten aan de bevoegde overheid mede te delen, dat hij tijdens een oefening bij het achteruit rijden schade had toegebracht aan particuliere eigendommen, welke mededeling hij van ambtswege moest doen of waarvan de verzwijging het belang van de dienst of van de Staat kon schaden, althans zo op het voorgaande geen veroordeling kan of mocht volgen terzake dat hij als bestuurder van een jeep, daarmede heeft gereden over de voor het openbaar verkeer openstaande rijweg, de Randweg en vervolgens achteruit die weg afrijdend door een heg van perceel 2 aan die Randweg is gereden in een aldaar gelegen tuin, waardoor de ligusterhaag zwaar werd geschadigd, een groot aantal aardbeiplanten werd vernield, evenals een bessenstruik, waarna hij is weggereden of doorgereden voordat de identiteit van hem, beklaagde, en van die door hem, beklaagde, bestuurde auto behoorlijk is kunnen worden vastgesteld,

„Voormelde heg, aardbeiplanten en bessenstruik behoorden noch aan hem, beklaagde, noch aan een inzittende van die door hem, beklaagde, bestuurde auto”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, met betrekking tot het aan beklaagde tenlastegelegde, dat daarin kennelijk tengevolge van een typefout staat vermeld „geschadigd”, welke fout de Krijgsraad ambtshalve verbetert in dier

voege, dat daarvoor wordt gelezen: „beschadigd”, door welke verbetering beklaagde niet in zijn verdediging wordt geschaad;

Overwegende, dat beklaagde bij zijn verhoor door de Officier-Commissaris zakelijk heeft weergegeven:

dat hij in de avond van 26 november 1963, terwijl hij in werkelijke dienst was bij de Koninklijke Landmacht, ingedeeld bij het 12de Bataljon Infanterie, tijdens een oefening als bestuurder van een militaire jeep achteruit rijdend door een ligusterheg een tuin is ingereden, welke tuin was gelegen aan de Randweg in de gemeente Ede; dat hij wist dat hij bij het toebrengen van schade aan andermans eigendommen als militair chauffeur verplicht is een verkeersongevallenrapport op te maken dan wel alles aan zijn commandant te melden; dat hij dit niet heeft gedaan omdat hij eigenlijk aannam dat er in die tijd van het jaar niet veel in die tuin zou staan en de ligusterheg ook niet veel schade leek opgelopen te hebben;

Overwegende, dat Willem Hendriksen, dienstplichtig soldaat, bij zijn verhoor door de Officier-Commissaris bij de Krijgsraad als getuige zakelijk heeft weergegeven en met ede bevestigd:

dat hij op 26 november 1963 tijdens een oefening zag dat soldaat Z. met de door deze bestuurde jeep in de gemeente Ede, dwars door een heg een tuin inreed;

Overwegende, dat een ten processe aanwezig Proces-Verbaal no. P. 336/63, op afgelegde ambtseed opgemaakt en op 10 december 1963 gesloten en getekend door Hendrik Kruiswijk, wachtmeester der Koninklijke Marechaussee behorende tot de Brigade Ede der Koninklijke Marechaussee, zakelijk onder meer inhoudt als verklaring van verbaalisant:

Op 28 november 1963 heb ik gezien dat perceel 2 gelegen is aan de Randweg in de gemeente Ede; dat tussen perceel 2 en die Randweg een tuin is gelegen; dat door genoemde tuin vanaf de Randweg een rijspoor van 9,50 meter liep, welk rijspoor gelegen was door een ligusterheg, een bessenstruik en een aardbeiveld; dat gezien het bandenprofiel, het rijspoor afkomstig was van een jeep;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde primair is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten:

„dat hij als soldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht, op 26 november 1963 te Ede, althans in Nederland, opzettelijk heeft nagelaten aan de bevoegde overheid mede te delen, dat hij „tijdens een oefening bij het achteruit rijden schade heeft toegebracht „aan particuliere eigendommen, welke mededeling hij van ambtswege „moest doen”;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„als militair opzettelijk nalaten aan de bevoegde overheid een mededeling te doen, die hij van ambtswege doen moest, gepleegd in tijd „van oorlog”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 132 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklagde primair meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat nu het aan beklagde primair tenlastegelegde bewezen is verklaard, een onderzoek naar het hem subsidiair tenlastegelegde achterwege kan blijven;

[Volgt: veroordeling tot een militaire detentie voor de tijd van 14 dagen, voorwaardelijk, proeftijd 1 jaar — *Red.*].

Krijgsraad te Velde Oost

Vonnis van 12 maart 1964

President: Lt.-Kolonel Mr. H. J. F. Bijvoet (plv.); *Leden:* Lt.-Kolonel P. Ridder en Majoor G. J. Advocaat.

Raadman: Mr. J. J. M. Terheggen, advocaat te Nijmegen.

Niet voldaan aan de opdracht van een wachtmeester der Rijkspolitie om, met de hem toebehorende auto, die wachtmeester te volgen naar het groepsbureau der Rijkspolitie voor een technisch onderzoek.

Nu de tenlastelegging niet vermeld dat het bevel gericht was tot de bestuurder van die auto is het bewezene geen strafbaar feit.

Vrijspreek.

(W.Sr. art. 184; W.V.W. art. 33(2)).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen H. E. P., geboren 7 juni 1943, dpl. soldaat, beklagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 5 januari 1964 te of nabij Overdinkel, „gemeente Losser, toen de alstoen aldaar in uniform gekleed dienst- „doende A. J. Smellink, wachtmeester der Rijkspolitie 1e klasse, belast „met het onderzoek inzake een plaatsgevonden hebbend verkeerson- „geval, teneinde zich te vergewissen van de naleving van bij of kracht- „tens de Wegenverkeerswet en het Wegenverkeersreglement gegeven „voorschriften het bij voormeld verkeersongeval betrokken vierwielig „motorrijtuig, toebehorende aan beklagde, wenste te onderzoeken en „daartoe naar een nabij gelegen plaats wilde overbrengen of laten „overbrengen en van hem, beklagde, deswege vorderde om hem met

„bedoeld motorrijtuig te volgen naar het groepsbureau der Rijkspolitie „te Losser, opzettelijk niet heeft voldaan aan voormelde vordering, „door alstoen aldaar onder het bezigen van de woorden: „Je kunt doen „„, wat je wilt, maar de auto krijg je niet mee” willens en wetens zich „niet met dat motorrijtuig naar het aangewezen groepsbureau te be- „geven”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklagde ter terechtzitting zakelijk onder meer heeft verklaard:

Nadat mijn broer Bertus op 5 januari 1964 een ongelukje had gehad met een door hem bestuurde auto, die aan hem en mij samen toebehoorde — dit gebeurde in Overdinkel, mijn woonplaats — en ter plaatse door de Rijkspolitie werd aangesproken, ben ik er bij gehaald. Ik heb toen op 5 januari 1964 te Overdinkel van een wachtmeester van de Rijkspolitie bevel gekregen hem met mijn auto te volgen. Ik heb dat niet gedaan;

Overwegende, dat een ten processe aanwezig Proces-Verbaal op afgelegde ambtseed opgemaakt en op 7 januari 1964 gesloten en getekend door Antonius Johannes Smellink, wachtmeester der Rijkspolitie 1ste klasse behorende tot Rayon Losser No. 1, zakelijk onder meer inhoudt als verklaring van verbalisant:

Op zondag 5 januari 1964, omstreeks 14.00 uur werd op het groepsbureau der rijkspolitie te Losser telefonisch kennis gegeven dat even tevoren op de Pastoor van Laakstraat te Overdinkel, onder de gemeente Losser een verkeersongeval had plaatsgevonden. Onmiddellijk hierna heb ik mij na daartoe bekomen opdracht van mijn groepscommandant, gekleed in uniform, per dienstauto naar de aangegeven plaats begeven en heb ik aldaar een onderzoek naar de oorzaak van de aanrijding ingesteld. Het bleek dat een botsing ontstaan was tussen een bestelauto en een personenauto, gekentekend RT/59-43, bestuurd door Engelbertus G. A. P. Tijdens dit onderzoek zag ik, verbalisant, dat de auto, kenteken RT/59-43, in vergaande verwaarloosde toestand verkeerde. Aangezien ik het noodzakelijk en verantwoord vond om aan deze auto een technisch onderzoek te laten instellen door personeel van de verkeersgroep der rijkspolitie te Almelo, verzocht ik de bestuurder Engelbertus P. met mij mee te gaan en het voertuig te brengen bij het groepsbureau der rijkspolitie te Losser. Hierop antwoordde P.: „Dat kan ik „niet doen want de auto is van mijn broer Hendrik”. Daarna begaf ik mij met Engelbertus P. naar de betreffende auto en vond daar, zittende achter het stuur daarvan, Hendrik P. die zich de eigenaar van de auto noemde. Ik deelde hem mede dat ik een technisch onderzoek aan de auto wilde laten instellen en dat ik tevens een onderzoek naar de herkomst van de auto wilde instellen. Ik beval daarom aan Hendrik P. mij met het motorrijtuig te volgen naar het groepsbureau der rijkspolitie te Losser. In antwoord hierop zei Hendrik P. tegen mij: „Je „kunt doen wat je wilt, maar de auto krijg je niet mee”. Ik antwoordde hem: „P. er kan gebeuren wat wil maar de auto gaat wel mee”. Hij bleef echter weigeren om aan mijn bevel te voldoen. Ik ben na dit

bevel in de dienstauto gestapt en ben weggereden in de richting Overdinkel. Na enkele tientallen meters te hebben gereden zag ik echter dat de auto nog steeds op dezelfde plaats bleef staan.

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, met dien verstande dat het feit is gepleegd op 5 januari 1964 te Overdinkel, gemeente Lossler;

Overwegende, dat het aldus bewezen verklaarde niet oplevert een feit bij enige wettelijke strafbepaling strafbaar gesteld, zodat beklaagde van het hem tenlastegelegde behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende daaromtrent, dat de steller van het tenlastegelegde kennelijk gedoeld heeft op toepassing van artikel 184 van het Wetboek van Strafrecht juncto artikel 33, 2e lid van het Wegenverkeersreglement en, nu is komen vaststaan dat beklaagde opzettelijk niet voldeed aan de vordering van Smellink, dit ook de enige bepalingen zijn welke ten deze voor toepassing in aanmerking zouden kunnen worden gebracht;

dat luidens artikel 33, 2e lid van de Wegenverkeerswet slechts de bestuurder verplicht is aan de aldaar omschreven ambtelijke vordering te voldoen en derhalve slechts wanneer zulk een vordering gericht wordt tot de bestuurder, sprake kan zijn van een vordering „krachtens „wettelijk voorschrift gedaan” als bedoeld in artikel 184 van het Wetboek van Strafrecht;

dat echter de tenlastelegging niet inhoudt dat beklaagde toen de vordering tot hem gericht werd, bestuurder was van het desbetreffende voertuig, waardoor het bewezenverklaarde een vordering „krachtens „wettelijk voorschrift gedaan” niet inhoudt en artikel 184 van het Wetboek van Strafrecht geen toepassing kan vinden;

[Volgt: verklaring dat het bewezene niet oplevert een strafbaar feit en vrijspraak — *Red.*].

Krijgsraad te Velde Oost

Vonnis van 2 april 1964

President: Kolonel Mr. K. N. Korteweg; *Leden:* Majoors W. M. M. Hanebos en E. Veening.

Raadsman: Majoor T. de Haan.

Tijdens verblijf met zijn onderdeel in Duitsland aldaar, samen met een kameraad, ingebroken in een zomerhuisje en aldaar verschillende voorwerpen weggenomen; voorts, toen zij ontdekt werden, geweld gepleegd teneinde de vlucht mogelijk te maken.

(W.Sr. art. 310, 312).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,
ten deze zitting houdende te Seedorf,
in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen

A. R. F., geboren 1 november 1943, dpl. soldaat 1e klasse, beklaagde,
Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij als dienstplichtig soldaat 1e klasse in werkelijke dienst bij
„de Koninklijke Landmacht, in elk geval als militair in de zin der wet,
„op of omstreeks 22 januari 1964 te of nabij Eitzmühlen-Lavenstedt,
„in elk geval in Duitsland, alwaar hij met zijn onderdeel was gelegerd,
„opzettelijk tezamen en in vereniging met H. W. R., althans alleen,
„met het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening heeft weggenomen
„enige (een) reiswekker(s), vier pakjes sigaretten, een doosje met drie
„flesjes Underberg, een gaspistool, vier zakmesjes, een sigarettenaan-
„stekker, een horloge en een electricisch scheerapparaat, althans enige
„van deze goederen, alle toebehorende aan J. Cordes, in elk geval aan
„anderen of een ander dan hem, beklaagde, en/of zijn genoemde mede-
„dader, hebben hij, beklaagde, toen aldaar opzettelijk tezamen en in
„vereniging met zijn voornoemde mededader, althans alleen, zich de
„toegang tot de woning, waarin zich de weg te nemen goederen be-
„vonden, verschaft, door van deze woning enige luiken (een luik) en/
„of enig gaas en/of een raam open te breken althans open te duwen
„en dan vervolgens door een aldus geopend(e) luik en/of gazen af-
„sluiting en/of raam naar binnen te klimmen,

„hebbende voorts toen aldaar beklaagde opzettelijk tezamen en in
„vereniging met voornoemde medebeklaagde, althans alleen, toen zij
„tijdens of onmiddellijk na het hierboven omschreven wegnemen ter
„wederrechtelijke toeëigening van voormelde goederen in voormelde
„woning werden betrapt door twee personen, te weten E. Koch en W.
„Eckhardt (die terplaatse werkzaamheden te verrichten hadden) deze
„Koch en/of deze Eckhardt gewelddadig geslagen met een koperen
„vaas en/of met de hand of de vuist en/of gestompt en/of geschopt,
„— door welk slaan, stompen en/of schoppen deze Koch en/of Eck-
„hardt enige bloeditstortingen en/of wonden hebben bekomen — op-
„dat hij en/of zijn genoemde mededader kon(den) vluchten en/of zich
„het bezit van de weggenomen goederen kon(den) verzekeren”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde bij zijn verhoor door de Officier-Com-
missaris zakelijk onder meer heeft verklaard:

Terwijl ik toen als dienstplichtig soldaat-I in dienst was bij de Ko-
ninklijke Landmacht en met mijn onderdeel gelegerd was in het kamp
Seedorf in West-Duitsland, ben ik op 22 januari 1964 in de loop van
de avond met de soldaat R. vanuit genoemd kamp naar een huis ge-
gaan, waarin wij een kijkje wilden nemen. Bij dat huis aangekomen
bleek het dat de deuren op slot waren en dat de ramen met luiken
waren gesloten. Nadat R. het slot van het luik voor het keukenraam
had losgebroken, hebben wij samen dat luik op de grond gezet. Daarna
heb ik het keukenraam omhoog geschoven. R. en ik zijn daarna door
het aldus geopende raam naar binnen geklommen. Met een staaf-
lantaarn, die ik in dat huis heb gevonden, hebben wij wat rondge-
keken. Wij hebben daarbij in de laden en kasten gesnuffeld. Daarbij

heb ik de volgende zaken bij mij gestoken met de bedoeling ze mee te nemen: vier zakmesjes en een sigarettenaansteker; verder had ik net een polshorloge in de hand toen wij werden betrappt en dat heb ik toen op het bed op de slaapkamer laten liggen. Ik wist dat geen van deze artikelen mij toebehoorde en dat ik van niemand recht of toestemming had gekregen deze goederen weg te nemen en mij toe te eigenen. Toen wij in de slaapkamer waren, kwamen er twee Duitsers dat huisje binnen. Een van hen ontdekte ons op de slaapkamer en deze riep iets in het Duits tegen de ander. Ik zag daarop dat R. op deze man afrende en hem een stomp gaf. Ik rende achter R. aan met de bedoeling zo snel mogelijk te kunnen vluchten. Wij konden echter het huis niet verlaten omdat de voordeur gesloten was en omdat de Duitsers ons het weggaan hebben belet. Er is daarbij een vechtpartij ontstaan tussen beide Duitsers en R. en mij zelf, waarbij ik uitsluitend met mijn handen om mij heen geslagen heb en ook een keer een stoot met mijn elleboog gegeven heb. Na het gevecht heb ik gezien dat een van de Duitsers bloed aan zijn gezicht had;

Overwegende, dat beklagde ter terechtzitting aanvullend nog heeft verklaard:

We hebben de door ons in het zomerhuisje weggenomen artikelen gepakt bij het licht van een zaklantaarn, die wij in dat huisje hadden gevonden. R. heeft met die zaklantaarn een in dat huisje staand dressoir beschenen terwijl ik uit een lade van dat dressoir vier zakmesjes wegnam. Toen wij in de slaapkamer waren heb ik het interieur met de zaklantaarn beschenen. Bij het licht van die lantaarn was R. in die kamer aan het rondneuzen. Even daarna keken wij samen in een lade van een nachtkastje, terwijl ik nog steeds de lantaarn vast hield. R. pakte uit die lade een gaspistool en ik een horloge. Meteen daarop hoorden wij dat een deur openging en werden wij betrappt;

Overwegende, dat zich bij de processtukken bevindt een door de Duitse politie samengesteld dossier waarbij onder meer een door de Polizei-obermeister Lorke voor „gesloten” en door Ernst Koch voor „gelezen” en „akkoord” ondertekende in de Duitse taal gestelde schriftelijke „Zeugenschaftliche Vernehmung”, houdende als (hier zakelijk en in het Nederlands weergegeven) verklaring van genoemde Koch:

In de avond van 22 januari 1964 ging ik met mijn collega Wilhelm Eckhardt naar Eitzmühlen, gemeente Lavenstedt. Wij moesten daar van mijn werkgever Cordes diens verwarmingsinstallatie controleren. Bij het week-end-huis aangekomen, zagen wij dat onbekenden zich met geweld toegang tot het perceel hadden verschaft. Binnen gekomen trof ik twee Nederlandse soldaten; een van deze greep een koperen vaas en sloeg mij daarmee tegen het hoofd; tegelijkertijd kreeg ik klappen in het gezicht. Eckhardt verleende mij hulp, waarna wij de soldaten in de kamer drongen en hen daar hielden tot de militaire politie verscheen;

Overwegende, dat een ten processe aanwezig Proces-Verbaal nr. PD. 4/64 op afgelegde ambtseed opgemaakt en op 30 januari 1964 te Seedorf gesloten en getekend door Sandert Evert Dortland, wacht-

meester der eerste klasse der Koninklijke Marechaussee, verbalisant, behorende tot het Detachement Seedorf, zakelijk onder meer inhoudt als verklaring van:

H. W. R., geboren te Hilversum op 14 december 1943:

In de avond van 22 januari 1964 ben ik met de soldaat F. vanuit de kazerne te Seedorf naar een huis gelopen; daar aangekomen lukte het mij met behulp van F. een luik open te krijgen; vervolgens hebben wij het raam omhoog geschoven en zijn wij naar binnen geklommen; wij hebben toen samen verschillende vertrekken doorzocht en in laden en kasten gekeken. In een lade vond ik vier of vijf pakjes sigaretten; ook vond ik een reiswekkertje. Ik stak dit alles in mijn zakken. Ik heb wel gezien dat F. ook wat in zijn zak heeft gestoken. Plotseling ging de voordeur open; wij hoorden dat er twee personen waren. Er kwam een man de slaapkamer binnen; ik heb deze man een stomp gegeven. Het werd een complete vechtpartij waarbij over en weer klappen werden uitgedeeld; ik heb met een koperen vaas in de richting van de mannen geslagen. Op vordering van de beide mannen heb ik de volgende door mij eerst weggenomen dingen uit mijn zak gelegd: een reiswekker in etui, vier pakjes sigaretten, een doosje met drie flesjes Underberg en een gaspistool. Een van de mannen heb ik meerdere malen geslagen, de andere heb ik slechts een klap gegeven;

Overwegende, dat ten processe zijn overgelegd een tweetal geneeskundige verklaringen, inhoudende als verklaring van de behandelend geneesheer:

met betrekking tot Ernst Koch:

dat hij op 22 januari 1964 bij deze heeft waargenomen, bloeduitstortingen onder het rechter-oog en in de onderlip;

met betrekking tot Willem Eckhardt:

dat hij op 24 januari 1964 bij deze heeft waargenomen, onderhuidse bloeduitstorting in het gezicht en bloeding in de neusholte;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — eerder genoemde Zeugenschaftliche Vernehmung en geneeskundige verklaringen slechts als bewijsmiddel gebezigd ten aanzien van het feit en/of de feiten waarop het betrekking heeft — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is telastgelegd met zijn schuld daaraan, te weten:

„dat hij als dienstplichtig soldaat 1e klasse in werkelijke dienst bij „de Koninklijke Landmacht, in elk geval als militair in de zin der wet, „op 22 januari 1964 te Eitzmühlen-Lavenstedt, in Duitsland, alwaar „hij met zijn onderdeel was gelegerd, opzettelijk tezamen en in ver- „eniging met H. W. R., met het oogmerk van wederrechtelijke toeëige- „ning heeft weggenomen een reiswekker, vier pakjes sigaretten, een „doosje met drie flesjes Underberg, een gaspistool, vier zakmesjes, een „sigarettenaansteker en een horloge, alles toebehorende aan anderen „of een ander dan hem, beklagde, of zijn genoemde mededader, heb- „bende hij, beklagde, toen aldaar opzettelijk tezamen en in vereniging „met zijn voornoemde mededader, zich de toegang tot de woning, „waarin zich de weg te nemen goederen bevonden, verschaft, door van

„deze woning een luik open te breken en vervolgens door een raam
 „naar binnen te klimmen, hebbende voorts toen aldaar beklaagde op-
 „zettelijk tezamen en in vereniging met voornoemde mede-beklaagde,
 „toen zij onmiddellijk na het hierboven omschreven wegnemen ter
 „wederrechtelijke toeëigening van voormelde goederen in voormelde
 „woning werden betrappt door twee personen, te weten E. Koch en W.
 „Eckhardt (die ter plaatse werkzaamheden te verrichten hadden) deze
 „Koch en deze Eckhardt gewelddadig geslagen met een koperen vaas
 „en met de hand — door welk slaan, deze Koch en Eckhardt enige
 „bloeduitstortingen en/of wonden hebben bekomen — opdat hij en zijn
 „genoemde mededader konden vluchten”;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

*„diefstal gevolgd door geweld tegen personen, gepleegd met het oog-
 „merk om, bij betrapping op heterdaad, aan zichzelf de vlucht moge-
 „lijk maken, terwijl het feit wordt gepleegd door twee verenigde per-
 „sonen en de schuldige zich de toegang tot de plaats des misdrijs
 „heeft verschaft door middel van braak”*,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 312 juncto 310 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat beklaagde zich van 22 januari 1964 tot 14 februari 1964 in voorlopig arrest te ondergaan als de krijgstuchtelijke straf van streng arrest heeft bevonden en zich sedert 14 februari 1964 in voorlopig arrest te ondergaan als de krijgstuchtelijke straf van verzuwaard arrest bevindt in het Depot voor Discipline te Nieuwersluis;

Overwegende, dat de Krijgsraad bevindt dat de aard en de omstandigheden van de zaak vorderen dat de beklaagde, die in arrest is, daarin behoort te blijven, waarover bij afzonderlijke dispositie is beslist;

Overwegende, dat naar het oordeel van de Krijgsraad deze in voorlopig arrest doorgebrachte en nog door te brengen tijd van de op te leggen vrijheidsstraf geheel in mindering behoort te worden gebracht, zijnde van 22 januari 1964 tot de dag der tenuitvoerlegging van dit vonnis;

Overwegende, dat de Krijgsraad beklaagde op grond van het begane feit onwaardig acht in de klasse waarin hij is aangesteld te blijven dienen;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf v.d.t.v. 6 maanden, met aftrek van de tijd door hem vóór de tenuitvoerlegging dezer uitspraak in arrest doorgebracht, te weten: vanaf 22 januari 1964 tot de

dag der tenuitvoerlegging van dit vonnis; voorts: verlaging tot de stand van soldaat der laagste klasse *) — *Red.*].

Krijgsraad te Velde Oost

Vonnis van 3 april 1964

President: Kolonel Mr. K. N. Korteweg; *Leden:* Majoors W. M. M. Hasenbos en E. Veening.

Raadsman: Kapt. W. F. Jense.

Zaakbeschadiging: Terwijl hij met zijn onderdeel gelegerd was te Seedorf, aldaar van een geparkeerde auto de voorruit en twee zijruiten stukgeslagen. Vervolgens, teruggekomen in de legerplaats, aldaar de officier van kazernepiket het OKP-schild afgerukt.

Eén dag militaire detentie; 3 maanden strafklasse.

(W.M.Sr. art. 11, 26, 117-120; W.Sr. art. 350).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,
ten deze zitting houdende te Seedorf,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen A. D., geboren 18 november 1943, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht, in elk geval als militair in de zin der wet, te „of nabij Seedorf, in elk geval in Duitsland, alwaar hij toen met zijn „onderdeel was gelegerd,

„1e. op of omstreeks 12 december 1963 opzettelijk en wederrechtelijk een autoruit, toebehorende aan H. Jung, in elk geval aan „anderen of een ander dan hem, beklaagde, heeft stukgeslagen, in elk „geval vernield of beschadigd;

„2e. op of omstreeks 13 december 1963, derhalve in tijd van oorlog, opzettelijk zijn meerdere de vaandrig R. W. D. Middelkoop „feitelijk heeft aangerand, hebbende hij toen aldaar opzettelijk ge„welddadig voornoemde meerdere vastgegrepen en/of opzettelijk ge„welddadig het schild, dat diende als kenteken dat deze vaandrig toen „officier van piket was en dat deze meerdere om de hals had hangen, „van de hals van deze meerdere losgetrokken;

„3e. op of omstreeks 13 december 1963 opzettelijk zijn meerdere „de vaandrig R. W. D. Middelkoop feitelijk heeft bedreigd met ge„weld, zijnde hij toen aldaar opzettelijk dreigend in bokshouding, met „gebalde vuisten vlak voor voornoemde meerdere gaan staan”;

Overwegende: . . . enz.;

*) De in dit vonnis genoemde dpl. soldaat R. werd eveneens veroordeeld tot 6 maanden gevangenisstraf. (*Red. M.R.T.*).

Overwegende, dat de Krijgsraad niet wettig en overtuigend bewezen acht hetgeen beklagde onder 3e is tenlastegelegd, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklagde bij zijn verhoor door de Officier-Commissaris zakelijk onder meer heeft verklaard:

Terwijl ik toen als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht was en met mijn onderdeel gelegerd was in het kamp Seedorf in West-Duitsland, ben ik in de avond van 12 december 1963 met de soldaat S. uitgegaan naar het dorp Seedorf. S. en ik hebben daar toen de voorruit en zijruit van een auto, die daar stond kapotgeslagen. Die auto behoorde mij niet toe en ik mocht uiteraard die ruiten niet kapotslaan. Toen wij over het hek van het kamp waren geklommen, werden wij staande gehouden door de OKP, een vaandrig van de pantser-genie. Ik kan mij herinneren dat ik met die vaandrig gevochten heb en dat ik daarbij aan zijn OKP-schild getrokken heb;

1e. Overwegende, dat een ten processe aanwezig Proces-Verbaal nr. PD. 11/64, op afgelegde ambtseed opgemaakt en op 17 januari 1964 gesloten en getekend door Arie Kraan, wachtmeester der eerste klasse der Koninklijke Marechaussee, behorende tot het Detachement Seedorf gelegen in de Bondsrepubliek Duitsland, zakelijk onder meer inhoudt als verklaring van verbalisant:

Op 13 december 1963 omstreeks 00.15 uur verscheen voor mij, in de legerplaats Seedorf, gelegen in de Bondsrepubliek Duitsland, een persoon van de Duitse nationaliteit genaamd Horst Jung, die mij zijn in eigendom toebehorend motorrijtuig, een Volkswagen 1200, voorzien van het kenteken BRV-L 460, toonde waarvan de voorruit en de beide ruiten van de portieren vernield waren. Genoemde Jung deelde mij mede dat de autoruiten op 12 december 1963 omstreeks 23.45 uur met een aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid waren kapot geslagen door twee Nederlandse militairen terwijl de auto stond geparkeerd voor een café gelegen in het dorp Seedorf;

2e. Overwegende, dat Ronald Wouter Daniël Middelkoop, geboren te Rotterdam, 4 juni 1939, ter terechtzitting als getuige zakelijk onder meer heeft verklaard en met ede bevestigd:

Van donderdag 12 op vrijdag 13 december 1963, was ik Officier van Kazernepiket in de legerplaats Seedorf in Duitsland. Tegen het middernachtelijk uur op 12 december 1963 werd mij gemeld dat een Duitse burger zich er over was komen beklagen, dat drie ruiten van zijn auto waren kapotgeslagen. Op zeker ogenblik, het was inmiddels na 24.00 uur geworden, zag ik twee militairen die kennelijk zojuist via de afrastering de legerplaats waren binnengekomen. Ik beval hen te blijven staan, waaraan ze voldeden. Op mijn vraag wie zij waren zeiden zij: D. en S. te zijn. Ik heb toen de wachtcommandant met S. naar het gebouw van de A-compagnie gestuurd. Ik begaf mij met D. in dezelfde richting; hierbij liet ik D. voor mij uit lopen. Terwijl wij ongeveer 50 meter op weg waren, liep D. dronkemans-taal uit te slaan, zich daarbij telkens half omdraaiend in onze richting. Daarna draaide hij zich op een gegeven moment helemaal om en rukte met zijn ene

hand het schild, dat ik als kenteken van het feit dat ik toen officier van piket was, om de hals droeg, mij van de hals af;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten:

„dat hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht te of nabij Seedorf in Duitsland, alwaar hij toen „met zijn onderdeel was gelegerd,

„1e. op of omstreeks 12 december 1963 opzettelijk en wederrechtelijk een autoruit, toebehorende aan H. Jung, heeft stukgeslagen;

„2e. op 13 december 1963, derhalve in tijd van oorlog, opzettelijk „zijn meerdere de vaandrig R. W. D. Middelkoop feitelijk heeft aangerand, hebbende hij toen aldaar opzettelijk gewelddadig voornoemde „meerdere opzettelijk gewelddadig het schild, dat diende als kenteken „dat deze vaandrig toen officier van piket was en dat deze meerdere „om de hals had hangen, van de hals van deze meerdere losgetrokken”;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

1e. „opzettelijk en wederrechtelijk enig goed dat geheel of ten dele „aan een ander toebehoort vernielen”;

2e. „feitelijke insubordinatie in tijd van oorlog”,

voorzien en strafbaar gesteld bij respectievelijk artikel 350 van het Wetboek van Strafrecht en artikel 117 juncto 120 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat de Krijgsraad beklagdes onderwerping aan een gestrengere krijgstucht op grond van de bewezen verklaarde feiten noodzakelijk acht;

[Volgt: veroordeling tot een militaire detentie voor de tijd van 1 dag en plaatsing in een strafklasse voor de tijd van 3 maanden — *Red.*].

Krijgsraad te Velde Oost

Vonnis van 3 april 1964

President: Kolonel Mr. K. N. Korteweg; *Leden:* Majoors W. M. M. Hasenbos en E. Veening.

Raadsman: 2e-luitenant A. G. M. van Dijssel.

Het toevoegen van de woorden „oude hoer” — zelfs al zegt beklagde dat hij niet bedoelde de andere werkelijk voor hoer uit te

maken doch deze uitdrukking slechts te hebben gebezigd in de gangbare betekenis van „kletskaus” en toegegeven dat onder bepaalde omstandigheden, bijvoorbeeld indien gebezigd onder mannen die op vertrouwelijke voet met elkaar staan, de uitdrukking niet beledigend behoeft te zijn — is beledigend indien gebruikt als in het onderhavige geval door een bezoeker van een cafetaria tegenover een vrouwelijk lid van het bedienende personeel.

(W.Sr. art. 266).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,
ten deze zitting houdende te Seedorf,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen J. M., geboren 10 februari 1944, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 31 juli 1963 te Kampen, althans in Nederland, opzettelijk Johanna Woltera de Kleine in haar tegenwoordigheid „mondeling beledigend heeft toegevoegd de woorden „Vuile hoer”, „althans een of meer woorden van dergelijke aard en strekking”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde bij zijn verhoor door de Officier-Commissaris onder meer zakelijk heeft verklaard:

Op 31 juli 1963 ben ik, terwijl ik als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst was, met enige vrienden naar het cafetaria van van Dijk gegaan. Tevoren had ik al enige café's bezocht. Wij vierden toen ons afscheid van Kampen. In dat cafetaria kwam het tot een woordenwisseling met de dienstster Joke, omdat zij mij beschuldigde dat ik in het toilet op de muur vuile woorden had geschreven. In deze woordenwisseling heb ik haar de woorden „oude hoer” toegevoegd, althans het woord „hoer”;

Overwegende, dat een ten processe aanwezig Proces-Verbaal nr. P. 23/63, op afgelegde ambtseed opgemaakt en op 17 augustus 1963 gesloten en getekend door Adolph Joannes Stomphorst, adjudant-onderofficier der Koninklijke Marechaussee, als zodanig hulp-officier van Justitie en Berend Tuinman, marechaussee der 1e klasse, opsporingsambtenaar, beiden behorende tot de brigade Kampen, zakelijk onder meer inhoudt als verklaringen van:

Johanna Woltera de Kleine, geboren 24 september 1942:

Op 31 juli 1963 was ik als dienstster werkzaam in het cafetaria van Van Dijk in de Venestraat te Kampen. Omstreeks 21.00 uur die avond kwam een drietal militairen het cafetaria binnen. Eén van deze militairen, met een bril op, kende ik van gezicht. Die soldaat met de bril begon te schelden van „boerenpummels”. Ik zei tegen hem: „Als het „hier dan boerenpummels zijn wat doe je hier dan”. Hij voegde mij daarop de woorden toe „hoer”. Ik voel mij door de toevoeging van het woord „hoer” door de soldaat met de bril op, zeer beledigd. Ik verzoek dan ook een vervolging tegen bedoelde militair in te stellen;

Evert van Dijk, geboren 23 augustus 1921:

Op 31 juli 1963 hoorde ik in mijn cafetaria te Kampen dat een militair het barmeisje Joke de Kleine uitschold voor hoer;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten:

dat hij op 31 juli 1963 te Kampen, opzettelijk Johanna Woltera de Kleine in haar tegenwoordigheid mondeling beledigend heeft toegevoegd het woord „hoer”;

Overwegende, dat beklagde ter terechtzitting heeft verklaard dat hij tegen jufvrouw de Kleine de woorden „oude hoer” heeft gebezigd, daarbij niet de opzet had haar werkelijk voor hoer uit te maken, doch deze uitdrukking slechts bezigde in de gangbare betekenis van „klets-„kous”;

dat de Krijgsraad, in het midden latend of beklagde „vuile hoer” dan wel „oude hoer” heeft gezegd, van oordeel is dat ook in het laatste geval uit het gebruik dier woorden zelf het opzet tot beledigen voortvloeit;

dat beklagde kan worden toegegeven dat onder bepaalde omstandigheden de uitdrukking „oude hoer” niet beledigend behoeft te zijn met name niet wanneer deze onder mannen, die op vertrouwelijke voet met elkaar staan, wordt gebezigd, doch dit bepaaldelijk niet geldt wanneer, als in het onderhavige geval, bedoelde woorden door een bezoeker van een cafetaria worden gebezigd tegenover een vrouwelijk lid van het bedienend personeel;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„eenvoudige belediging”;

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 266 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

[Volgt: veroordeling tot betaling van een geldboete van f 10, bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door hechtenis voor de tijd van 2 dagen — *Red.*].

Krijgsraad te Velde Oost

Vonnis van 8 mei 1964

President: Kolonel Mr. K. N. Korteweg; *Leden:* Majoors C. P. Dekker en R. D. Choufoer.

Raadsman: Mr. J. Deen, advocaat te Veenendaal.

Als bestuurder van een auto getracht zich, na de file bij de Hembrugpont voorbij gereden te zijn, vóór die file op de pont te dringen, daarbij de pontwachter en de vervolgens mede verschenen gezagvoerder van de pont, die zich vóór de auto van beklagde hadden opgesteld, met de auto weg te dringen, zodat zij achteruit moesten wijken.

Vervolgens niet op eerste vordering van een ter assistentie geroepen politie-agent zijn rijbewijs getoond.

Tenslotte bevonden dat de door beklagde bestuurde auto in onvoldoende staat van onderhoud verkeerde. Auto in beslag genomen en verbeurd verklaard.

(W.Sr. art. 45, 284; W.V.W. art. 33; W.V.R. art. 13a en 31).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen A. H., geboren 18 oktober 1943, dpl. soldaat, beklagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 7 juli 1963 te Zaandam, althans in Nederland, als bestuurder van een vierwielig motorrijtuig, daarmee heeft „gereden over de voor het openbaar rij- of ander verkeer openstaande „weg, de provinciale weg Hembrug-Limmen:

„1e. daar waar het verkeer moest stilhouden, zich niet in volgorde „van aankomst heeft opgesteld;

„2e. heeft gepoogd Reinder Zwart en Arie Prins, respectievelijk „pontwachter Rijkswaterstaat en gezagvoerder Rijkswaterstaat weder- „rechtelijk te dwingen de door hem, beklagde, bestuurde auto vóór „de reeds eerder aldaar wachtende auto's op de pont toe te laten door- „dat hij, beklagde, met die door hem bestuurde auto langzaam op- „rijdend de vlak voor hem staande en hem de weg versperrende Zwart „en Prins heeft achteruit gedrongen in de richting van die pont, zijnde „de uitvoering van voornoemd misdrijf niet voltooid alleen door de „van zijn wil onafhankelijke omstandigheid dat de bestuurder van een „auto die auto op de klep van de pont had gereden waardoor verder op- „dringen niet mogelijk was;

„3e. niet op eerste vordering van een hoofdagent van gemeente- „politie te Zaandam, het aan hem ingevolge artikel 9 1e lid onder 3 „afgegeven rijbewijs behoorlijk ter inzage heeft afgegeven;

„4e. terwijl dat motorrijtuig rijtechnisch in onvoldoende staat van „onderhoud verkeerde, immers: er was een ontoelaatbare speling op „de spoorstangeinden; de bedrijfsrem werkte niet; het linker achter- „licht was defect; er was ontoelaatbare speling op de voorwiellagers; „het conische lager van het linker voorwiel was zodanig versleten dat „dit niet meer bij te stellen was; achter de lagers was geen afdoende „vetkering aangebracht, zodat het lagervet in de remtrommel kon „lopen; de bevestigingsbeugels van de uitlaat waren los, waardoor het „achterste gedeelte van de uitlaatpijp uit de geluidsdemper was ge-

„schoven; het linker voorspatbord was losgeroest terwijl de linker „onderzijde van de carrosserie en de bodemplaat op verschillende „plaatsen was doorgeroest”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklagde bij zijn verhoor door de Officier-Commissaris zakelijk onder meer heeft verklaard:

Op 7 juli 1963 tussen 23.00 en 23.30 uur reed ik als bestuurder van mijn Morris personenauto daarmee over de Provinciale weg van Zaandam in de richting van de Hembrugpont. Aanvankelijk heb ik met mijn auto achter aan de file aangesloten. Toen wij daar een tijdje stonden, ben ik met de auto langs de file in de richting van de steiger gereden en ben daar voorlangs de file rechtsaf geslagen. Daarna heb ik de auto teruggereden in de richting van de aanlegsteiger van de pont, waar ik hem aanvankelijk haaks op de file heb neergezet. Later toen de pont had aangelegd en toen de auto's er al afreden ben ik met mijn auto iets naar rechts opgereden in de richting van de pont zodat ik recht voor de file kwam te staan. De Graaf heeft daarna het stuur van mij overgenomen om door te rijden naar Amsterdam. Toen De Graaf mijn auto de pont wilde oprijden vonden de pontwachters het niet goed en toen heb ik de besturing van de auto weer overgenomen. Een van de pontwachters stond voor mijn auto en later kwam er weer een bij, ik probeerde de pontwachters voor de auto weg te krijgen door iets gas te geven en de koppeling iets op te laten komen. Inmiddels was er een Volkswagen voor mijn auto op de klep gereden waardoor de toegang was afgesneden. De Graaf heeft toen de auto van de pont weggereden;

Overwegende, dat een ten processe aanwezig Proces-Verbaal no. PV 603/V 208 '63, op afgelegde ambtseed opgemaakt en op 13 november 1963 gesloten en getekend door Bouwen Huisman, marechaussee der 1ste klasse, opsporingsambtenaar en Ariaan Kes, marechaussee der 2de klasse, beiden behorende tot de Brigade Amsterdam der Koninklijke Marechaussee, zakelijk onder meer inhoudt als verklaring van:

Reinder Zwart, geboren te Groningen, 25 september 1904, pontwachter Rijkswaterstaat:

Op 7 juli 1963, omstreeks 23.30 uur, deed ik als pontwachter dienst op rijkspont 4, die op dat tijdstip gemeerd lag aan de noordzijde in het Noordzeekanaal, gemeente Zaandam. Voor de pont, op de provinciale weg Hembrug-Limmen, stond een file auto's te wachten. Ik zag toen dat vanuit de richting Zaandam een personenauto merk Morris, naderde, de file voorbijging en de Hemkade opreed. Toen wij via de Zuidzijde weer aan de Noordzijde van het Noordzeekanaal kwamen wilde de bestuurder van meergenoemde personenauto, die op de Hemkade stond, als eerste de pont oprijden. Ik ging naar die bestuurder toe en zei hem dat hij op zijn plaats in de file kon gaan staan en zijn beurt moest afwachten. Degene die naast de bestuurder van die personenauto zat, zoals later bleek A. H. genaamd, stapte daarna uit en ging zelf achter het stuur zitten. Inmiddels was de schipper van de „brug”

gekomen en wij zijn beiden voor de auto gaan staan. Schipper Prins zei toen nog tegen die H.: „Denk er om, je komt er niet op”. Inmiddels was een bestuurder van een Volkswagen om ons heen gereden en op de klep van de pont gaan staan. Wij moesten, wilden we niet overreden worden door genoemde H., althans door de door hem bestuurde auto, steeds iets achteruit lopen. Dit ging zo door tot we tegen meer-genoemde Volkswagen aanliepen;

Arie Prins, geboren te Hank, 24 december 1919, gezagvoerder rijks-waterstaat:

Op 7 juli 1963, omstreeks 23.30 uur, deed ik als schipper-gezagvoerder dienst op rijkspont 4 die op dat tijdstip gemeerd lag aan de Noordzijde van het Noordzeekanaal, nabij de Hembrug in de gemeente Zaandam. Ik stond op het dek en zag uit de file, die op de provinciale weg aldaar stilstond, een personenauto, merk Morris, komen waarvan de bestuurder de Hemkade opreed. Wij waren vol en voeren naar de overzijde. Toen wij aan de Noordzijde teruggekomen waren en de file zich in beweging zette om de pont op te rijden, reed de auto die op de Hemkade stond en waarover ik reeds sprak, ook op. De pontwachter Zwart hield die auto tegen, doch toen de bestuurder daarvan tergend doordrukte ben ik naar beneden gegaan en heb tegen die bestuurder gezegd dat hij op zijn beurt moest wachten en er dus niet op mocht. Ondanks dat reed de bestuurder van die Morris toch door, terwijl Zwart en ik voor de auto stonden. Een Volkswagen was inmiddels op de klep van de pont gezet om zo de doorgang van de Morris te beletten. Ik heb de chauffeur een keer of drie gezegd dat hij er niet op kwam. Ik voelde mij door het rijden van de bestuurder van die Morris bedreigd en liep daarom steeds enkele passen achteruit. Wanneer ik dit niet had gedaan en was blijven staan, zou de bestuurder, die later bleek H. te heten volgens ons zeker doorgereden zijn;

Overwegende, dat een ten processe aanwezig Proces-Verbaal op afgelegde ambtseed opgemaakt en op 11 juli 1963 gesloten en getekend door Louis Willem van Giessen en Geert Bouke Drijsten, beiden Hoofdagent van gemeentepolitie te Zaandam, zakelijk onder meer inhoudt als eigen verrichting en waarneming van de verbalisanten:

dat zij naar aanleiding van een telefonisch verzoek van een lid van de bedrijfspolitie van het Staatsbedrijf der Artillerie Inrichtingen Hembrug te Zaandam op 7 juli 1963, te omstreeks 23.30 uur, om politie-assistentie bij een der ponten van het rijkspontveer nabij Hembrug, in verband met moeilijkheden tussen een bestuurder van een personenauto en een pontwachter, zich alstoen derwaarts hebben begeven; dat de pontwachter Reinder Zwart hem de bestuurder van bedoelde personenauto aanwees; dat hij, eerste verbalisant, van die bestuurder vorderde, hem een te zijnen name staand geldig rijbewijs voor bedoeld voertuig behoorlijk ter inzage af te geven; dat die bestuurder daaraan niet voldeed; dat die bestuurder hem later opgaf genaamd te zijn: A. H., geboren te Amsterdam, 18 oktober 1943, dienstplichtig soldaat, registratienummer; dat zij, verbalisanten, de door H. bestuurde personenauto, merk Morris-Minor, gekentekend XK 45-60, voor nader

technisch onderzoek hebben overgebracht naar het Bureau van Politie te Zaandam;

Overwegende, dat een ten processe aanwezig Proces-Verbaal no. P.V. 604/V. 209/'63, op opgelegde ambtseed opgemaakt en op 31 augustus 1963 gesloten en getekend door Arie Johannes Wink, wachmeester 1ste klasse der Koninklijke Marechaussee, behorende tot de Brigade Amsterdam, zakelijk onder meer inhoudt als eigen waarneming en verrichting van de verbalisant:

dat hij op 23 juli 1963 een technisch onderzoek heeft verricht op het vierwielig motorrijtuig, personenauto, merk Morris-Minor, gekentekend XK 45-60; dat hij daarbij heeft geconstateerd:

er was een ontoelaatbare speling op de spoorstangeinden;

er was een ontoelaatbare speling op de voorwiellagers;

het conische lager van het linker voorwiel was zodanig versleten dat het niet meer bij te stellen was;

achter de lagers was geen afdoende vetkering aangebracht, zodat het lagervet in de remtrommel kon lopen;

het linker voorspatbord was losgeroest;

de linkeronderzijde van de carrosserie was doorgeroest;

de bodemplaat was op verschillende plaatsen doorgeroest;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen beklaagde onder 1e, 2e en 3e is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan en ten aanzien van het onder 4e tenlastegelegde met dien verstande dat hij als bestuurder van een vierwielig motorrijtuig, daarmede heeft gereden, terwijl dat motorrijtuig rijtechnisch in onvoldoende staat van onderhoud verkeerde, immers: er was een ontoelaatbare speling op de spoorstangeinden; er was een ontoelaatbare speling op de voorwiellagers; het conische lager van het linker voorwiel was zodanig versleten dat dit niet meer bij te stellen was; achter de lagers was geen afdoende vetkering aangebracht, zodat het lagervet in de remtrommel kon lopen; het linker voorspatbord was losgeroest terwijl de linker onderzijde van de carrosserie en de bodemplaat op verschillende plaatsen was doorgeroest;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

- 1e. *„overtreding van artikel 31, eerste lid van het Wegenverkeersreglement”;*
- 2e. *„poging tot de misdrijven:
„een ander door bedreiging met geweld of eenige andere feitelijke, gericht tegen dien ander, wederrechtelijk dwingen iets te dulden, meermalen gepleegd”;*
- 3e. *„overtreding van artikel 33, eerste lid, van de Wegenverkeerswet”;*
- 4e. *„overtreding van artikel 13, eerste lid aanhef en onder a van „het Wegenverkeersreglement”;*

voorzien en strafbaar gesteld bij:

- 1e. artikel 124 juncto 31 van het Wegenverkeersreglement;

- 2e. artikel 284 juncto 45 van het Wetboek van Strafrecht;
 3e. artikel 35 juncto 33 van de Wegenverkeerswet;
 4e. artikel 124 juncto 13 van het Wegenverkeersreglement;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon des daders;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de tijd van 2 weken (voor het sub 2e gequalificeerde feit) en tot 2 geldboeten van resp. f 15 en f 10, subs. 3 en 2 dagen hechtenis (voor de sub 1e en 3e gequalificeerde feiten) alsmede verbeurdverklaring van de in beslag genomen, aan de veroordeelde toebehorende, auto (ten aanzien van het sub 4e gequalificeerde feit) — *Red.*].

Krijgsraad te Velde Oost

Vonnis van 28 mei 1964

President: Kolonel Mr. K. N. Korteweg; *Leden:* Lt.-Kolonels Jhr. F. F. Röell en J. H. Gimbel.

Raadsmansman: Mr. M. W. Dirksen, advocaat te Arnhem.

Poging tot het opzettelijk wederrechtelijk een aan een ander toebehorend motorrijtuig op een weg gebruiken: getracht een op (stuur-)slot staande, op de openbare weg gestalde, bromfiets te gebruiken en het stuurslot te verbreken door het stuur heen en weer te wrikken.

Door het bevoegd gezag naar zijn naam gevraagd, een valse naam opgegeven: toen hij tijdens het bovenvermelde feit door een politie-agent werd staande gehouden, een valse naam opgegeven.

(W.Sr. art. 45, 435, 4°; W.V.W. art. 37).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen M. J. S., geboren 5 februari 1944, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„1e. dat hij op of omstreeks 21 maart 1964 te Eindhoven, althans „in Nederland, heeft gepoogd opzettelijk wederrechtelijk een aan J. „van Lieshout, althans aan een ander dan aan hem, beklaagde, toebe- „horende bromfiets op voor het openbaar verkeer openstaande wegen „aldaar te gebruiken, hebbende het voornemen daartoe zich geopen- „baard doordat hij alstoen op dat rijwiel met hulpmotor, dat geparkeerd „stond op de Markt aldaar, te gaan zitten en te trachten door het heen „en weer wrikken van het stuur het stuurslot te vernielen, zijnde de

„uivoering van dit misdrijf niet voltooid alleen door de van zijn wil „onafhankelijke omstandigheid dat een agent van politie ter plaatse „verscheen en hem aanhield, althans alstoen aldaar onder voormelde „omstandigheden heeft gepoogd met het oogmerk van wederrechtelijke „toeëigening dat rijwiel weg te nemen;

„2e. terzake dat hij op of omstreeks 21 maart 1964 te Eindhoven, „althans in Nederland, in verband met bovengenoemde door hem, „beklaagde, gepleegde misdrijven door een agent van gemeentepolitie „naar zijn naam gevraagd aan deze valselijk als zijn naam heeft op- „gegeven Dekkers, althans een andere dan Martinus Johannes S.”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, met betrekking tot het aan beklagde onder 1e ten laste gelegde, dat daarin kennelijk tengevolge van een schrijffout staat vermeld „hebbende het voornemen daartoe zich geopenbaard doordat „hij alstoen” welke fout de Krijgsraad ambtshalve verbetert in dier voege, dat daarvoor worde gelezen: „hebbende hij het voornemen daar- „toe geopenbaard door alstoen”, door welke verbetering beklagde niet in zijn verdediging wordt geschaad;

Overwegende, dat beklagde bij zijn verhoor door de Officier-Commissaris onder meer zakelijk heeft verklaard:

In de nacht van 21 op 22 maart 1964 heb ik op de hoek van de Markt en de daarop uitkomende Jan van Lieshoutstraat te Eindhoven geprobeerd een bromfiets weg te nemen met de bedoeling met die bromfiets te rijden naar de Amicitia-bar aan de Tongelresestraat te Eindhoven. Ik ben op die brommer gaan zitten en toen ik merkte, dat hij op slot stond, heb ik het stuur een paar keer heen en weer gewrikt met de bedoeling het stuurslot op die manier los te krijgen. Ik was daar nog niet in geslaagd, toen ik plotseling een agent van Gemeentepolitie zag komen aanlopen en ik heb toen net gedaan, of ik wat aan de benzinekraan moest verzetten om geen argwaan te wekken. Toen de agent mij naar mijn naam vroeg heb ik geprobeerd mij uit de nesten te redden door een valse naam op te geven en ik heb gezegd dat ik Dekkers heette. Ik wist dat die bromfiets mij niet toebehoorde en dat ik van niemand recht of toestemming had gekregen die bromfiets weg te nemen of te gebruiken;

Overwegende, dat een ten processe aanwezig Proces-Verbaal nr. 3024/64, op afgelegde ambtseed opgemaakt en op 22 maart 1964 getekend door Cornelis Nicolaas Jonker, agent van gemeentepolitie te Eindhoven, zakelijk onder meer inhoudt als verklaring van:

Verbalisant:

Op zondag 22 maart 1964, omstreeks 0.10 uur, bevond ik mij in uniform gekleed ter surveillance op de openbare weg, de Jan van Lieshoutstraat te Eindhoven. Op datum, tijd en plaats voormeld, zag ik, verbalisant, dat een mij onbekend persoon was gezeten op een buddy-seat van een stilstaand rijwiel met hulpmotor, van het merk Zundapp. Verder zag ik dat deze persoon (met korte rukken aan het stuur) trachtte het stuurslot waarmee dit rijwiel met hulpmotor was afgesloten, te forceren. Toen ik naderbij kwam, stapte deze persoon af en

begon aan de rechterzijde van het rijwiel met hulpmotor aan de benzinekraan te morrelen. Nadat ik deze persoon ter plaatse had staande gehouden heb ik hem, in verband met het vorenstaande, naar zijn naam gevraagd. Hij gaf op genaamd te zijn: Dekkers, geboren te Eindhoven, Rembrandtplein 48. In verband met vorenstaande is deze persoon door mij ter plaatse, op 22 maart 1964 omstreeks 0.15 uur, aangehouden als verdacht van poging tot diefstal van een rijwiel met hulpmotor, overgebracht naar het Hoofdbureau van politie, Grote Berg 59 alhier. Verdachte gaf na nogmaals naar zijn naam gevraagd te zijn op genaamd te zijn: Marinus Johannes S., geboren te Eindhoven op 5 februari 1944, dienstplichtig soldaat, rnr. . . . , gelegerd te Ede;

Overwegende, dat een ten processe aanwezig Proces-Verbaal nr. P. 68/64 op afgelegde ambtseed opgemaakt en op 8 april 1964 getekend door Ernst Lems, adjudant-onderofficier der Koninklijke Marechaussee, commandant van de brigade Eindhoven en Hendrik Jan Albert Hogeslag, wachtmeeester 1e klas der Koninklijke Marechaussee, beiden behorende tot de brigade Eindhoven, zakelijk onder meer inhoudt als verklaring van:

Verbalisanten:

Op 22 maart 1964, omstreeks 10.00 uur, werd ons door de gemeentepolitie te Eindhoven een rijwiel met hulpmotor, merk Zundapp, motornummer 3441834, framenummer 5362405, ter beschikking gesteld, zijnde het rijwiel met hulpmotor, dat de soldaat S. gepoogd had weg te nemen;

Marinus Johannes van Lieshout, geboren 28 december 1943:

Ik ben eigenaar en houder van een rijwiel met hulpmotor merk Zundapp, motornummer 3441834, framenummer 5362495. Op 21 maart 1964, te omstreeks 22.30 uur heb ik deze bromfiets op de markt te Eindhoven geparkeerd en ben de stad in gegaan. Ik had mijn bromfiets afgesloten door middel van het stuurslot en de sleutel bij mij gestoken. Toen ik op 22 maart 1964, te omstreeks 00.45 uur mijn bromfiets wilde halen waar ik hem had achtergelaten zag ik dat mijn bromfiets verdwenen was. Ik heb dit onmiddellijk gemeld aan een ter plaatse aanwezige agent van politie. Tegelijkertijd naderde een politiepatrouille die mij mededeelde dat zij een bromfiets, merk Zundapp hadden overgebracht naar het Hoofdbureau van politie omdat gepoogd was het stuurslot te forceren en de bromfiets weg te nemen. Ik ben vervolgens met de agenten naar het Hoofdbureau van politie gegaan alwaar mij een bromfiets werd getoond die ik onmiddellijk herkende als mijn eigendom. Ik had niemand toestemming gegeven de bromfiets weg te nemen om zich toe te eigenen of te gebruiken;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde onder 1e primair en onder 2e is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat nu het aan beklagde onder 1e „primair” ten laste gelegde bewezen is verklaard, een onderzoek naar het hem 1e subsidiair ten laste gelegde achterwege kan blijven;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

- 1e. „poging tot opzettelijk wederrechtelijk een aan een ander toebehorend motorrijtuig op een weg gebruiken”;
 - 2e. „door het bevoegd gezag naar zijn naam gevraagd, een valse „naam opgeven”;
- voorzien en strafbaar gesteld bij:
- 1e. artikel 37 van de Wegenverkeerswet jo artikel 45 van het Wetboek van Strafrecht;
 - 2e. artikel 435, aanhef en onder 4° van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon des daders;

[Volgt: veroordeling tot twee geldboeten van resp. f 100 en f 25 subs. hechtenis van resp. 20 en 5 dagen — *Red.*].

Krijgsraad te Velde Oost

Vonnis van 14 augustus 1964

President: Kolonel Mr. K. N. Korteweg; *Leden:* Majors G. A. van den Bergh en F. Henner.

Als bestuurder van een militaire vrachtauto op de openbare weg kerende, met de achterkant van de auto tegen een huis aangereden. Uitwendig was aan het huis practisch geen beschadiging te zien, waarop beklagde wegreed zonder zijn identiteit bekend te maken. De binnenzijde van de muur bleek echter op verschillende plaatsen gescheurd.

Het ten laste gelegde bewezen verklaard doch verklaard dat het bewezene niet enig strafbaar feit oplevert, nu van schade in de zin van artikel 30 W.V.W. slechts sprake is indien de ten gevolge van het ongeval ontstane schade van enig belang en op geld waardeerbaar is.

Vrijspraak.

(W.V.W. art. 30).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen W. J., geboren 12 augustus 1944, dpl. soldaat, beklagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij te Eibergen, althans in Nederland, op of omstreeks 1 juni 1964, als bestuurder van een militair motorrijtuig — vrachtauto — heeft gereden over de vijfsprong van de voor het openbaar rij- en/of

„ander verkeer openstaande wegen, de Hagen, Kluiversgang en Nieuwstraat aldaar, en toen, na een ongeval ontstaan als gevolg van een botsing of aanrijding van dat motorrijtuig met een aan de Nieuwstraat gelegen huis toebehorende aan J. Haarman, althans aan een niet inzittende van vorenbedoeld motorrijtuig, waarbij van genoemd huis de buitenmuur was beschadigd en de binnenmuur op verschillende plaatsen gebarsten en ingedrukt, althans waarbij enige schade aan dat huis was toegebracht, is doorgereden of weggereden voordat de identiteit van hem, beklaagde, en van het door hem bestuurde motorrijtuig behoorlijk was kunnen worden vastgesteld”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde bij zijn verhoor door de Officier-Commissaris onder meer zakelijk heeft verklaard, hier als volgt weergegeven:

dat hij op 1 juni 1964 de door hem bestuurde militaire vrachtauto, merk DAF, heeft geparkeerd op de vijsprong van wegen: Hagen Nieuwstraat en Kluiversgang te Eibergen; dat hij, toen hij weer weg wilde rijden over de Nieuwstraat, zijn auto moest keren, waarbij hij eerst achteruit moest rijden in de richting van een huis, dat aan de Nieuwstraat was gelegen; dat hij tijdens dat achteruitrijden in zijn linker spiegel keek terwijl de messbediende, die naast hem zat, achteruit keek; dat hij de messbediende op een gegeven moment iets van „Ho” hoorde roepen; dat de achterzijde van zijn DAF toen, hoewel hij meteen zijn rem intrapte, tegen dat huis is gebotst; dat zij daarop meteen zijn uitgestapt en de muur van dat huis hebben bekeken; dat de schade slechts uit een krasje in die muur bestond; dat hij, aangezien hij meende dat deze schade niets om het lijf had, daarop is ingestapt en is weggereden zonder zich bekend te maken;

Overwegende, dat een ten processe aanwezig Proces-Verbaal nr. P. 42/1964 op afgelegde ambtseed opgemaakt en op 15 juni 1964 gesloten en getekend door Gerrit Wibbelink en Gelmer Stroetinga, beiden marechaussee der 1e klasse, opsporingsambtenaar en behorende tot de brigade Neede, zakelijk onder meer inhoudt als verklaring van:

Jansje Haarman, hier als volgt weergegeven:

dat zij op 1 juni 1964, omstreeks 13.45 uur, lag te slapen in de woonkamer van haar huis, gelegen aan de Nieuwstraat nr. 6 te Eibergen; dat zij plotseling door een harde klap wakker schrok; dat zij naar de achterdeur is gelopen en aldaar zag dat er een militaire vrachtauto wegreed; dat zij zag dat de persoon die naast de bestuurder zat een wit jasje aan had; dat de chauffeur niet stopte maar wegreed; dat zij zag dat de buitenmuur iets was beschadigd, terwijl de binnenmuur iets naar binnen was gedrukt en daarin grote scheuren waren ontstaan; dat zij eigenaresse is van genoemd perceel;

Verbalisanten:

dat het ongeval had plaats gevonden op de voor het openbaar rij- en ander verweer openstaande weg, de Hagen, ter plaatse gelegen in de gemeente Eibergen, en wel op een vijsprong van wegen gevormd door de Kluiversgang, Hagen en Nieuwstraat; dat de buitenmuur van per-

ceel 6, hoek Hagen, Kluiversgang en Nieuwstraat, was beschadigd; dat de binnenmuur van bedoeld perceel op verschillende plaatsen gebarsten en iets ingedrukt was;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht hetgeen beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten:

„dat hij te Eibergen, op 1 juni 1964, als bestuurder van een militair „motorrijtuig — vrachtauto — heeft gereden over de vijfsprong van „voor het openbaar rij- en/of ander verkeer openstaande wegen, de „Hagen, Kluiversgang en Nieuwstraat aldaar, en toen na een ongeval „ontstaan als gevolg van een botsing van dat motorrijtuig met een aan „de Nieuwstraat gelegen huis, toebehorende aan J. Haarman, waarbij „van genoemd huis de binnenmuur op verschillende plaatsen was ge- „barsten en ingedrukt, is weggereden voordat de identiteit van hem, „beklaagde, en van het door hem bestuurd motorrijtuig behoorlijk „was kunnen worden vastgesteld”;

Overwegende, aangaande de bewezenverklaring, dat van schade in de zin van artikel 30 van de Wegenverkeerswet slechts sprake is indien de ten gevolge van een ongeval als in de aanhef van dat artikel bedoeld ontstane schade van enig belang en op geld waardeerbaar is;

dat dit in casu voor wat betreft de schade aan de buitenmuur van het ten processe bedoelde perceel niet het geval is, hetgeen met name is komen vast te staan door de verklaring van de getuige Gerrit Wibbelink, oud 26 jaren, ter terechtzitting, zakelijk onder meer inhoudende:

dat hij op 2 juni 1964 de muur van perceel nr. 6 hoek Hagen, Kluiversgang en Nieuwstraat te Eibergen, toebehorende aan Jansje Haarman, in ogenschouw heeft genomen; dat hij op aanwijzingen van de eigenares in die muur een plek ter grootte van een luciferdoosje zag, waar van één steen wat gruis af was; dat dit het enige was dat aan de buitenkant te zien was;

dat de Krijgsraad derhalve niet bewezen acht dat de beschadiging van de buitenmuur van bedoeld perceel een schade oplevert als in artikel 30 van de Wegenverkeerswet en in de tenlastelegging bedoeld;

Overwegende, dat de hierboven als bewezen aangenomen handelingen van beklagde niet opleveren een feit bij enige wettelijke bepaling strafbaar gesteld;

dat er immers pas dan een strafbare overtreding van artikel 30 van de Wegenverkeerswet is, als de door- of wegrijdende bestuurder zich in meerdere of mindere mate bewust is geweest, dat een ongeval is ontstaan als in het voorschrift bedoeld met één of meer van de daarin onder a aangeduide gevolgen;

dat ten processe echter niet is gebleken dat beklagde zich bewust is geweest van de ten gevolge van het ongeval aan de binnenmuur van bedoeld perceel toegebrachte schade, noch dat hij zich van de mogelijkheid van het ontstaan van die schade bewust had kunnen of moeten zijn;

dat beklagde derhalve van het hem ten laste gelegde en hierboven als bewezen aangenomene behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend bewezen is hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Gezien: . . . enz.;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Verklaart het hierboven bewezen verklaarde niet op te leveren enig strafbaar feit;

Spreekt beklaagde vrij.

NASCHRIFT.

De Krijgsraad heeft eerst het tenlastegelegde feit, althans zoveel daarvan dat voldaan is aan de delictsomschrijving van artikel 30 W.V.W., bewezen verklaard en vervolgens geoordeeld dat het bewezen-verklaarde geen strafbaar feit oplevert omdat — zo lees ik het vonnis — de „schade” buiten het opzet (en de schuld?) van beklaagde viel.

Artikel 30, 1e lid, aanhef en a. bevat niet uitdrukkelijk het element „opzet”; dit element is als het ware ingebouwd in de term „door-„rijden of wegrijden”. Vermoedelijk heeft de Krijgsraad geoordeeld dat niettemin het begrip „schade” niet volkomen geobjectiveerd behoort te zijn en dat, als men de beklaagde niet kan verwijten dat hij niet geweten heeft dat er „schade” was, er geen overtreding van artikel 30 W.V.W. is gepleegd.

Vgl. H.R. 1 maart 1955 (NJ 1956/2).

W. H. V.

Krijgsraad te Velde Zuid

Vonnis van 14 mei 1964

President: Kolonel Mr. P. E. Kloots; *Leden:* Lt.-Kolonels B. F. M. Wijtenburg en J. H. M. Chappin.
Raadsvrouwe: Mr. C. H. J. H. J. de Vries-van Haeften.

In het openbaar mondeling en in hun tegenwoordigheid mondeling beledigen en bespotten van meerderen (marechaussee 1e klasse en 2e klasse) door toevoeging van de woorden „stelletje kalkemmers”, gepleegd door een dpl. soldaat met groot verlof in de tijd gedurende welke hij voor de werkelijke dienst kon worden opgeroepen.

(W.M.Sr. art. 60, 2°, 108; W.Sr. art. 24).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen J. B., geboren 23 december 1941, dpl. soldaat met groot verlof, beklagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 19 januari 1964 te Eindhoven, terwijl hij „als dienstplichtig soldaat van de Koninklijke Landmacht met groot „verlof buiten werkelijke dienst was, doch in het tijdvak verkeerde ge-

„durende hetwelk hij voor die dienst kon worden opgeroepen, mitsdien „als militair in de zin der wet, opzettelijk zijn meerderen de marechaussee der 1e klasse J. Hulst en de marechaussee der 2e klasse E. J. H. Osseweyer in het openbaar en in hun tegenwoordigheid mondeling beledigend en/of bespottend, deze heeft toegevoegd de woorden: „Stelletje kalkemmers”, althans woorden van een dergelijke beledigende en/of bespottende strekking”;

Overwegende, dat beklagde blijkens een zich bij de processtukken bevindende Justitiële Verklaring dd. 2 april 1964 opgemaakt door de Luitenant-Kolonel H. van Gilst, Commandant Kernstaf 803 Aanvullingsbataljon te Vught, ten tijde dat hij het hem ten laste gelegde zou hebben begaan, met groot verlof was, na van 8 december 1960 tot 3 augustus 1962 in werkelijke dienst te zijn geweest;

Overwegende, dat beklagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

Op 8 december 1960 kwam ik voor het eerst in werkelijke militaire dienst als dienstplichtig soldaat in het Depot Intendance te Bussum. Ik heb daarna ononderbroken gediend tot ik op 3 augustus 1962 met klein verlof ging waarna ik met groot verlof ging op 28 september 1962. Ontslag uit de militaire dienst is mij nooit verleend en ik bevind mij thans nog in de toestand dat ik voor het verrichten van werkelijke militaire dienst kan worden opgeroepen. Op 19 januari 1964 tegen 24.00 uur te Eindhoven, toen ik mij op het Stationsplein bevond zag ik dat daar twee marechaussees per rijwiel op het Stationsplein reden. Het was voor mij duidelijk dat dit de stationspatrouille was die juist van het station kwam. Plotseling kwam er in mij een wrevol op tegen alles wat militair is en ik heb toen ook op 19 januari 1964 tegen deze beide leden van de Koninklijke Marechaussee waarvan ik thans weet dat dit zijn geweest de marechaussee der 1e klasse J. Hulst en de marechaussee der 2e klasse E. J. H. Osseweyer en derhalve mijn militaire meerderen, in het openbaar op het Stationsplein te Eindhoven de woorden toegevoegd „Stelletje kalkemmers”, waarvan ik wel weet dat deze woorden voor genoemden een belediging en een bespotting inhouden;

Overwegende, dat het ten processe overgelegde ambtsedig procesverbaal nr. 36/64 opgemaakt en gesloten te Eindhoven op 11 februari 1964 door Christianus Jacobus Hulst, marechaussee der 1e klasse en Erwin Jacobus Herbert Osseweyer, marechaussee der 2e klasse, beiden behorende tot de Brigade der Koninklijke Marechaussee te Eindhoven, onder meer zakelijk inhoudt:

als relaas van verbalisanten:

Op 19 januari 1964, te omstreeks 24.00 uur, bevonden wij ons op de openbare weg het Stationsplein te Eindhoven in de gemeente Eindhoven. Wij waren beiden gekleed in het uniform van de Koninklijke Marechaussee, waarover wij de regenjas droegen met op de schouders de rangonderscheidingstekens van respectievelijk marechaussee der 1e en marechaussee der 2e klasse. Als hoofddekseel droegen wij de witte helm der Koninklijke Marechaussee. Wij reden per rijwiel over het

Stationsplein. Wij waren op een afstand van ongeveer 4 (vier) meter van een personenauto gekomen, welke stilstond op genoemde weg. In deze auto zagen wij twee personen zitten. Eén van deze personen, degene die achter het stuur zat, hoorden wij, terwijl wij voorbij fietsten, uit het geopende portierraam, luid roepen: „Stelletje kalkemmers”. De persoon die dit riep keek hierbij in onze richting en riep dit zó luid, dat de voorbijgangers dit duidelijk konden horen. Door de woorden „Stelletje kalkemmers”, voelen wij ons beledigd. Toen bedoeld persoon mij zag naderen reed hij weg in de richting centrum Eindhoven. Op 20 januari 1964, troffen wij een persoon aan, die ik herkende als zijnde de persoon welke op 19 januari 1964, op het Stationsplein in Eindhoven, uit een personenauto, tegen mij en de marechaussee Osseweyer had geroepen: „Stelletje kalkemmers”. Wij hebben de persoon naar zijn naam gevraagd. Hij gaf ons op te zijn genaamd: Johannes B., geboren te Eindhoven, 23 december 1941, dienstplichtig soldaat thans met groot verlof en registratief ingedeeld bij het 803 Aanvullingsbataljon, Frederik Hendrikkazerne te Vught, registratienummer;

Overwegende, dat de door beklagde gebezigde woorden „Stelletje „Kalkemmers”, minachting voor zijn meerderen te kennen gaven en mitsdien beledigend en bespottend zijn en dat het opzet om te beledigen en te bespotten voortvloeit uit de gebezigde woorden zelve;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten:

„dat hij omstreeks 19 januari 1964 te Eindhoven, terwijl hij als „dienstplichtig soldaat van de Koninklijke Landmacht met groot ver„lof buiten werkelijke dienst was doch in het tijdvak verkeerde gedu„rende hetwelk hij voor die dienst kon worden opgeroepen, mitsdien „als militair in de zin der wet, opzettelijk zijn meerderen de mare„chaussee der 1e klasse J. Hulst en de marechaussee der 2e klasse „E. J. H. Osseweyer in het openbaar en in hun tegenwoordigheid mon„deling beledigend en bespottend, deze heeft toegevoegd de woorden: „„Stelletje kalkemmers””;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„*Als militair opzettelijk een meerdere in zijn tegenwoordigheid mon„deling beledigen en bespotten, meermalen gepleegd*”;

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 108 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat de Krijgsraad ten deze bij toepassing van vrijheidsstraf als hoofdstraf, gevangenisstraf van niet meer dan drie maanden zou hebben opgelegd;

[Volgt: veroordeling tot een geldboete van f 50, subs. 10 dagen hechtenis — *Red.*].

NASCHRIFT

Het valt op dat de Krijgsraad in de qualificatie naast het „beledigen” het (daardoor reeds geabsorbeerde) „bespotten” tot uitdrukking brengt doch niet naast het „in zijn tegenwoordigheid mondeling” het „in het „openbaar mondeling”.
W. H. V.

Krijgsraad te Velde Zuid

Vonnis van 28 mei 1964

President: Kolonel Mr. P. E. Kloots; *Leden:* Kolonel P. E. van Duin en Lt.-Kolonel F. C. J. de Waal.

Raadsman: Majoor K. Bakker.

Als ambtenaar — eerste luitenant — ontucht plegen met een persoon aan zijn gezag onderworpen, meermalen gepleegd (t.w. met zijn oppasser en met een militaire chauffeur).

10 maanden gevangenisstraf, waarvan 6 maanden voorwaardelijk, en ontslag uit de militaire dienst met ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen.

(W.Sr. art. 249).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen X. X., geboren te Heerlen, 1e luitenant (thans geschorst), beklaagde,
 Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„1. dat hij in of omstreeks september 1963 te Oirschot, terwijl hij „als eerste luitenant in werkelijke militaire dienst was bij de Koninklijke Landmacht, derhalve ambtenaar was in de zin der wet, opzettelijk ontuchtig de blote mannelijkheid van de dpl. soldaat A. A., die „als soldaat bij hetzelfde bataljon en als oppasser aan zijn, beklaagdes, „gezag als eerste-luitenant onderworpen was, heeft vastgepakt en daaraan met een zijner handen op- en neergaande bewegingen heeft gemaakt;

„II. dat hij in of omstreeks september 1963 te of nabij Oirschot, „terwijl hij als eerste-luitenant in werkelijke militaire dienst was bij „de Koninklijke Landmacht, derhalve ambtenaar in de zin der wet, „opzettelijk ontuchtig de blote mannelijkheid van de dpl. soldaat B. B., „die als soldaat bij hetzelfde bataljon en als chauffeur aan zijn, beklaagdes, gezag als eerste-luitenant onderworpen was, heeft vastgepakt en daaraan met een zijner handen op- en neergaande bewegingen heeft gemaakt, althans zijn, beklaagdes, blote mannelijkheid

„door genoemde B. B. heeft laten vastpakken en daaraan op- en neer-
„gaande bewegingen heeft laten maken”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

Ik heb in de maand augustus of september 1963 in Oirschot terwijl ik als beroepsmilitair in de rang van eerste-luitenant in werkelijke militaire dienst was bij de Koninklijke Landmacht welbewust onder invloed van sexuele gevoelens van verlangens de blote mannelijkheid van de soldaat A. A. vastgepakt en daaraan op- en neergaande bewegingen gemaakt zulks terwijl deze A. A. als soldaat bij hetzelfde Bataljon was ingedeeld en als oppasser aan mijn gezag van eerste-luitenant was onderworpen. Ik heb in de maand september 1963 terwijl ik als beroepsmilitair in de rang van eerste-luitenant in werkelijke dienst was bij de Kon. Landmacht welbewust onder invloed van sexuele gevoelens en verlangens de blote mannelijkheid van de bij diezelfde Cie ingedeelde soldaat B. B. vastgepakt en daaraan op- en neergaande bewegingen gemaakt, te Oirschot terwijl genoemde soldaat B. B. toen als chauffeur aan mijn gezag als eerste-luitenant was onderworpen. Ik heb ook mijn blote mannelijkheid door genoemde B. B. laten vastpakken en daaraan op- en neergaande bewegingen laten maken;

Overwegende, dat het ten processe overgelegde ambtsedig proces-verbaal no. P. 45/64, opgemaakt en gesloten te Eindhoven op 17 februari 1964 door Dirk Stoppelenburg, kapitein van vakdiensden der Kon. Marechaussee en Hendrik Jan Albert Hogeslag, wachtmeester 1e klasse der Kon. Marechaussee, beiden behorende tot de brigade Eindhoven, onder meer zakelijk inhoudt:

als verklaring van A. A., soldaat 1e klasse:

Begin mei 1963 ben ik overgeplaatst naar Oirschot. In de legerplaats Oirschot werd ik ingedeeld als chauffeur. De luitenant X. X. die op het bureau werkzaam was vroeg mij in die tijd oppasser van hem te worden. Dit hield in dat ik voor zijn uitrusting moest zorg dragen. Ik poetste de uitrustingstukken van de luitenant geregeld op zijn kamer, zulks op verzoek van de luitenant. Omstreeks eind augustus of begin september 1963 werd ik op de kamer van luitenant X. X. ontboden, om zijn uitrusting te poetsen. De luitenant vroeg mij bij hem te komen zitten. Toen ik naast de luitenant ging zitten begon hij mijn broek los te knopen en pakte mijn geslachtsdeel er uit. De luitenant heeft toen met mijn geslachtsdeel op- en neergaande bewegingen gemaakt;

als verklaring van B. B., dpl. soldaat:

Omstreeks september 1963 was ik chauffeur van dienst en bevond mij in de cantine toen ik opdracht kreeg van de onderofficier van alarm om mij ten spoedigste te melden op de kamer van luitenant X. X. in het officiershotel. Toen ik op de kamer van de luitenant kwam zei hij mij dat ik mijn broek naar beneden moest doen, wat ik niet durfde weigeren. Vervolgens moest ik bij hem komen. Toen ik vlak bij hem was trok hij mij bij zich op bed en pakte mijn geslachtsdelen

vast. Hij zei mij hetzelfde bij hem te doen. Ik heb zijn geslachtsdeel vastgepakt en ingevolge zijn opdracht op- en neer bewogen;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — wordende elk bewijsmiddel slechts gebezigd in verband met het feit of de feiten waarop het betrekking heeft — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten:

„I. dat hij omstreeks september 1963 te Oirschot, terwijl hij als „eerste luitenant in werkelijke militaire dienst was bij de Koninklijke „Landmacht, derhalve ambtenaar was in de zin der wet, opzettelijk on- „tuchtig de blote mannelijkheid van de dpl. soldaat A. A., die als „soldaat bij hetzelfde bataljon en als oppasser aan zijn, beklagdes, „gezag als eerste luitenant onderworpen was, heeft vastgepakt en daar- „aan met een zijner handen op- en neergaande bewegingen heeft ge- „maakt;

„II. dat hij in september 1963 te Oirschot, terwijl hij als eerste „luitenant in werkelijke militaire dienst was bij de Koninklijke Land- „macht, derhalve ambtenaar in de zin der wet, opzettelijk ontuchtig „de blote mannelijkheid van de dpl. soldaat B. B., die als soldaat bij „hetzelfde bataljon en als chauffeur aan zijn, beklagdes, gezag als eerste „luitenant onderworpen was, heeft vastgepakt en *) zijn, beklagdes, „blote mannelijkheid door genoemde B. B. heeft laten vastpakken en „daaraan op- en neergaande bewegingen heeft laten maken”;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„Als ambtenaar ontucht plegen met een persoon aan zijn gezag onderworpen, meermalen gepleegd”;

voorzien en strafbaar gesteld bij art. 249 Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat de Krijgsraad beklagde op grond van de begane misdrijven ongeschikt acht om in de militaire stand te blijven dienen, zodat hij voorgoed van dienst bij de gewapende macht behoort te worden uitgesloten;

[Volgt: veroordeling tot 10 maanden gevangenisstraf, waarvan 6 maanden voorwaardelijk, met een proeftijd van 3 jaren; voorts ontslag uit de militaire dienst MET ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen — *Red.*].

*) In de tenlastelegging staat „althans”, zodat „en” niet bewezen kan worden verklaard. — (*Red. M.R.T.*)

Krijgsraad te Velde Zuid

Vonnis van 28 mei 1964

President: Kolonel Mr. P. E. Kloots; *Leden:* Kolonel P. W. van Duin en Lt.-Kolonel F. G. J. de Waal.
Raadsman: Kapitein W. G. Tibben.

Desertie (opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid gedurende 8 dagen, waarna beklaagde door de Koninklijke Marechaussee werd aangehouden). Voorts meermalen gepleegde diefstal: een geparkeerde auto, welke beklaagde 2 dagen later in een andere gemeente achterliet: een militaire veldbroek en veldblouse, overhemd en stropdas; tweemaal een bromfiets; uit een kleedkamer van een voetbalterrein een aantal portemonnaies; uit een kleedkamer bij een gymnastieklokaal een broek en een trui en uit een garderobe een suède jasje en een sjaal.

10 maanden gevangenisstraf (met aftrek voorarrest) waarvan 6 maanden voorwaardelijk.

(W.M.Sr. art. 98; W.Sr. art. 310).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen J. G. G. V., dpl. soldaat, geboren 28 juni 1944, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde na voeging is ten laste gelegd:

„I. dat hij op of omstreeks 8 februari 1964 te Eindhoven met het „oogmerk van wederrechtelijke toeëigening heeft weggenomen een „auto, merk Mercedes, toebehorende aan C. van Tuijn, in ieder geval „aan een of meer anderen dan aan hem, beklaagde;

„II. dat hij op of omstreeks 13 februari 1964 te Oirschot, terwijl „hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke militaire dienst was bij de „Koninklijke Landmacht, ingedeeld bij de Ondersteuningscie. v/h 17e „Infanterie Bataljon en gelegerd in de Legerplaats Oirschot, zijn ge- „noemd onderdeel heeft verlaten en sindsdien daarvan opzettelijk on- „geoorloofd afwezig is geweest en gebleven, totdat hij op 21 februari „1964 te Sittard door de Koninklijke Marechaussee werd aangehou- „den;

„III. dat hij op of omstreeks 14 februari 1964 te Oirschot met het „oogmerk van wederrechtelijke toeëigening heeft weggenomen een „militaire veldbroek en veldblouse, een overhemd en een stropdas, „alles toebehorende aan A. W. M. van Leeuwen, in ieder geval aan „een of meer anderen dan aan hem, beklaagde;

„IV. dat hij op of omstreeks 24 november 1963 te Sittard met het „oogmerk van wederrechtelijke toeëigening heeft weggenomen een „rijwiel met hulpmotor, merk Batavus, toebehorende aan W. M. Büs- „kens, in ieder geval aan een ander dan aan hem, beklaagde;

„V. dat hij op of omstreeks 24 januari 1964 te Sittard met het „oogmerk van wederrechtelijke toeëigening heeft weggenomen een „rijwiel met hulpmotor, merk Sachs-Magneet, toebehorende aan H. J.

„G. Geusen, in ieder geval aan een ander dan aan hem, beklaagde;
 „VI. dat hij op of omstreeks 16 februari 1964 te Sittard telkens
 „met het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening heeft weggenomen,
 „een portemonnaie inhoudende een geldsbedrag van ongeveer 9 gul-
 „den, in ieder geval enig geldsbedrag, toebehorende aan G. Toonen,
 „in ieder geval aan een ander dan aan hem, beklaagde, een porte-
 „monnaie inhoudende een geldsbedrag van ongeveer 70 gulden, in ieder
 „geval enig geldsbedrag, toebehorende aan N. M. Beckers, in ieder
 „geval aan een ander dan aan hem, beklaagde, en een portemonnaie
 „inhoudende een geldsbedrag van ongeveer 1 gulden en 50 cent, in
 „ieder geval enig geldsbedrag, toebehorende aan R. G. G. Schillings,
 „in ieder geval aan een ander dan aan hem, beklaagde;
 „VII. dat hij op of omstreeks 20 februari 1964 te Geleen, telkens
 „met het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening heeft weggenomen
 „een pantalon, een trui en een horloge merk Regula, toebehorende
 „aan P. J. C. J. Debruijn, in ieder geval aan een ander dan aan hem,
 „beklaagde, en een jasje en sjaal, toebehorende aan J. J. G. Raets, in
 „ieder geval aan een ander dan aan hem, beklaagde”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

Op 8 februari 1964 was ik naar Eindhoven gegaan. Daar zag ik een lichtblauwe auto, merk Mercedes staan. Ik ben in die auto gestapt, waarvan het portier open was en nadat ik de auto had gestart daarmee weggereden. Naar ik begriep behoorde die auto toe aan Cornelis van Tuijn. Ik had van niemand toestemming voormeld motorrijtuig weg te nemen en mij toe te eigenen. Ik reed zomaar doelloos met de wagen rond en kwam toen in Best terecht. Ik ben toen daar gestopt en trof daar de soldaten Vergouwen, Koelen en Oosterbeek. Ik heb het tegenover deze soldaten doen voorkomen alsof deze auto mijn eigendom was. In de avond van de 9e ben ik nog naar Sittard geweest en Creemers is toen met mij meegereden naar Weert. Op 10 februari 1964 keerde ik op de Legerplaats terug en ik heb de auto uiteindelijk geparkeerd op de parkeerplaats van de MGD op de legerplaats Oirschot. Omdat ik 10 februari 1964 naar de Harskamp ging liet ik de wagen staan. Ik verliet op 13 februari 1964 mijn onderdeel, de Ondersteuningscompagnie van het 17e Infanterie Bataljon, waarbij ik als dienstplichtig soldaat in werkelijke militaire dienst was, door over het hek te klimmen van de Legerplaats Oirschot waar ik toen was gelegerd en ik ben toen zonder dat ik van wie dan ook toestemming had van mijn onderdeel afwezig geweest en gebleven totdat ik op 21 februari 1964 te Sittard door de Koninklijke Marechaussee ben aangehouden. Ik ben op 14 februari 1964 over het hek van de legerplaats geklommen omstreeks 18.00 uur en nog even terug geweest in de legerplaats. Ik besloot op een of andere manier aan een uniform te komen. Ik ben toen in een van de gebouwen van de legerplaats naar binnen gegaan en heb daar in een kamer weggenomen een militaire veldbroek, een veldblouse, een overhemd en een stropdas. Dat uniform behoorde mij

niet in eigendom toe alsmede het overhemd en de stropdas. Ik begrijp dat deze kledingstukken toebehoorden aan de wachtmeester A. W. M. van Leeuwen. Ik had van niemand toestemming voormelde kledingstukken weg te nemen en mij toe te eigenen. Ik had deze kledingstukken achtergelaten in hotel de Kroon, gelegen aan de markt te Sittard.

Op 24 november 1963, te Sittard, zag ik een rood met crème gekleurde twee-wielig rijwiel met hulpmotor staan. Op dat moment besloot ik deze bromfiets weg te nemen met de bedoeling om deze voor mij zelf te houden. Ik heb deze bromfiets toen weggenomen, zulks ofschoon ik wist dat deze bromfiets mij niet toebehoorde; deze bromfiets behoorde naar mij later bleek toe aan W. M. Büskens en ik wist dat ik van niemand recht of toestemming had om deze bromfiets weg te nemen en mij toe te eigenen. Ik heb de bromfiets meegenomen naar Oirschot. Ik heb deze bromfiets omstreeks half december verkocht voor de prijs van *f* 150.— aan de dienstplichtig soldaat Vergouwe. Deze bromfiets was voorzien van een Duits kenteken, LDG 598. Deze bromfiets is door de Koninklijke Marechaussee in beslag genomen. Het merk van deze bromfiets was Batavus.

Op 24 januari 1964 bevond ik mij op het perron van het NS-station te Sittard. Ik kwam toen aldaar op het idee om een bromfiets die ik aldaar op het perron zag staan weg te nemen en mij toe te eigenen en om deze daarna te verkopen teneinde aldus aan geld te komen. Ik heb toen een rijwiel met hulpmotor, blauw-crème van kleur, merk Sachs-Magneet weggenomen en mij toegeëigend, zulks ofschoon ik wist dat deze mij niet toebehoorde. De bromfiets bleek mij later toe te behoren aan H. J. M. Geusen en ik wist dat ik van niemand recht of toestemming had om genoemde bromfiets weg te nemen en om deze mij toe te eigenen. Op 26 januari 1964 heb ik deze bromfiets verkocht voor de prijs van *f* 60.— aan de mij bekende dienstplichtig soldaat Hems.

Op 16 februari 1964 bevond ik mij op het voetbalterrein D.V.O. te Sittard. Aangezien ik geen geld meer had, kwam ik op de gedachte om eens in de kleedkamer van genoemde vereniging te gaan kijken of daar misschien iets van waarde voor mij te vinden was. De kleedkamer was open en ik ben hier binnen gegaan. Tot iemand die bij de kleedkamer stond, L. A. A. Cremers bleek deze mij later te heten, zei ik dat ik een reservespeler was en dat ik mijn tas uit de kleedkamer moest ophalen. Ik was toen gekleed in het uniform der Koninklijke Landmacht en ik had sergeants-strepen op mijn mouw. In de kleedkamer gekomen, waar zich niemand bevond, op dat moment, heb ik toen een aantal kledingstukken op portemonnaies onderzocht en ik heb toen uit drie herenpantalons in totaal drie portemonnaies weggenomen. Ik heb daarna het voetbalterrein verlaten en hetgeen ik aldus had weggenomen bekeken. Mij bleek toen dat ik bij elkaar had weggenomen, één portemonnaie, donker bruin van kleur met een ritssluiting, inhoudende een geldsbedrag van ongeveer *f* 9.—. Voor zover ik nu na kan gaan, was dat twee zilverbons van een rijksdaalder, vier zilveren guldens alsmede enig klein geld. Genoemde portemonnaie bleek mij later toe te behoren aan G. Toonen. Voorts een andere portemonnaie, van

donker bruin leer, voorzien van een knipsluiting, hierin zat een geldsbedrag van ongeveer f 70.—. Deze portemonnaie bleek mij later toe te behoren aan N. M. Beckers en de derde portemonnaie, bruin gekleurd leder en voorzien van een koperen schuifsluiting. Hierin zat een geldsbedrag van ± f 1.50. Deze portemonnaie bleek mij later toe te behoren aan R. G. G. Schillings. Telkens toen ik de portemonnaies als bovenomschreven wegnam, alsmede de respectievelijke geldsbedragen die zij bevatten, wist ik dat deze portemonnaies mij niet toebehoorden, maar dat zij met hun respectievelijke inhoud toebehoorden aan de bovengenoemde personen, en ik wist telkens dat ik van niemand recht of toestemming had om de portemonnaies met hun respectievelijke inhoud als bovenomschreven, weg te nemen en mij toe te eigenen.

Op 20 februari 1964 liep ik over de Hegtstraat te Geleen ter hoogte van de gymnastiekzaal van de jongens- en meisjesschool aan die straat. Ik kwam toen op de gedachte om daar burgerkleding weg te nemen. Ik ben toen het kleedlokaal van de genoemde gymnastiekzaal binnen gegaan, er bevond zich op dat moment niemand in dat kleedlokaal, en ik heb daar toen weggenomen een zwarte trui met rolkraag en een grijze pantalon. Daarmede ben ik naar buiten gegaan. Later heb ik gemerkt dat in deze grijze pantalon een armbandhorloge, merk Regula, zat. Ik besloot het horloge te houden en ook de pantalon en de trui heb ik behouden en geregeld gedragen. Toen ik deze goederen als bovenomschreven wegnam en mij toeëigende wist ik dat zij mij niet toebehoorden. Zij bleken mij later toe te behoren aan P. J. C. J. Debruijn en ik wist dat ik van niemand recht of toestemming had om deze goederen als bovenomschreven weg te nemen en mij toe te eigenen. Deze goederen zijn op 21 februari 1964 door de Koninklijke Marechaussee in beslag genomen. Ik ben toen verder in Geleen gelopen, en ik kwam toen langs een Reunie-gebouw, gelegen aan de Wilhelminastraat 1 te Geleen. Aldaar werd dansles gegeven en ik heb mij naar de garderobe van genoemd gebouw begeven met de bedoeling daar burgerkleding weg te nemen. Ik heb daar van de kopstok weggenomen een suède jasje, bruin van kleur, en een blauwe sjaal, welke in genoemd jasje zat. Toen ik deze goederen als bovenomschreven wegnam en mij toeëigende, wist ik, dat deze goederen mij niet toebehoorden; naar mij later bleek hoorden zij toe aan J. J. G. Raets en ik wist dat ik van niemand recht of toestemming had om genoemde goederen weg te nemen en mij toe te eigenen. Ook deze goederen zijn op 21 februari 1964 door de Koninklijke Marechaussee bij mij in beslag genomen;

Overwegende, dat het ten processe overgelegde ambtsedig proces-verbaal nr. 2740/64, opgemaakt en gesloten te Eindhoven op 14 februari 1964 door Franciscus Adrianus Steenbakkers, hoofdagent van gemeentepolitie te Eindhoven, onder meer zakelijk inhoudt:

als verklaring van Cornelis van Tuijn:

Op 8 februari 1964 parkeerde ik mijn personenauto, merk Mercedes, kleur lichtblauw, voorzien van het kenteken MP 11-30 te Eindhoven. Omstreeks 23.30 uur op 8 februari 1964 wilde ik met mijn auto weggrijden en toen bleek mij, dat mijn auto was verdwenen. Bedoelde

auto is mijn eigendom. Ik gaf niemand recht bedoelde auto weg te nemen om zich die toe te eigenen;

Overwegende, dat het ten processe overgelegde ambtsedig procesverbaal nr. P. 40/64 opgemaakt en gesloten te Eindhoven op 3 maart 1964 door Hendrik Bosch, wachtmeester 1e klasse der Koninklijke Marechaussee, behorende tot de Brigade Welschap, onder meer zakelijk inhoudt:

als verklaring van Johannes Hendrikus Marinus Koelen:

Op 8 februari 1964 bevond ik mij te Best. Aldaar was ook aanwezig de mij bekende soldaat J. G. G. V., die in het bezit was van een lichtblauwe Mercedes, kenteken MP 11-30;

als verklaring van Hubertus Josephus Martinus Cremers:

Op 9 februari 1964, te omstreeks 17.30 uur, hoorde ik van V., dat hij met zijn auto naar Sittard ging. Ik had die dag wel gezien dat hij in het bezit was van een lichtblauwe Mercedes, kenteken MP 11-30. Ik ben toen met hem naar Weert gereden;

als relaas van verbalisant:

Op 12 februari 1964 heb ik gezien dat op de parkeerplaats van de Legerplaats Oirschot een lichtblauwe Mercedes stond, voorzien van het kenteken MP 11-30;

Overwegende, dat het ten processe overgelegde ambtsedig procesverbaal nr. 14/64 opgemaakt en gesloten te Sittard op 1 maart 1964 door Hendrik Severs, opperwachtmeester der Koninklijke Marechaussee, behorende tot de Brigade Sittard, onder meer zakelijk inhoudt:

als relaas van verbalisant:

Op 21 februari 1964 te Sittard zag ik een in burgerkleding gekleed persoon. Ik heb hem staande gehouden en toen zag ik dat hij gelijkenis vertoonde met het mij bekende signalement van V. Nadat ik mij bekend had gemaakt te zijn, opperwachtmeester bij de Koninklijke Marechaussee, heb ik bedoeld persoon te Sittard aangehouden. Ik heb hem naar zijn naam gevraagd en hij gaf mij op te zijn genaamd: J. G. G. V., geboren te Limbricht, 28 juni 1944, thans in werkelijke dienst als dienstplichtig soldaat, registratienummer, ingedeeld bij het 17e Infanterie Bataljon Chassé, Ondersteuningscompagnie, gelegerd in de legerplaats Oirschot te Oirschot;

Overwegende, dat het ten processe overgelegde ambtsedig procesverbaal nr. P. 44/64 opgemaakt en gesloten te Eindhoven op 4 maart 1964 door Hendrik Bosch, wachtmeester 1e klasse der Koninklijke Marechaussee, behorende tot de Brigade Welschap, onder meer zakelijk inhoudt:

als verklaring van Adrianus Wilhelmus Maria van Leeuwen, gelegerd in de legerplaats Oirschot:

Op 17 februari 1964, na terugkeer van verlof, bemerkte ik dat mijn uniform gladder stof, mijn overhemd en een wollen khaki stropdas verdwenen was. Het uniform is mij in eigendom verstrekt. Ik heb niemand toestemming gegeven dit uniform, het overhemd en de stropdas weg te nemen en zich toe te eigenen;

als relaas van verbalisanten:

Op 24 februari 1964, heb ik, 1e verbalisant, de dienstplichtig soldaat J. G. G. V. geconfronteerd met L. A. A. Cremers, wonende te Sittard. Hij verklaarde: De persoon die ik hier voor mij zie, herken ik als dezelfde persoon die op 16 februari 1964, omstreeks 14.30 uur, op het D.V.O. terrein aan mij vertelde dat hij reserve-speler was. Op verzoek van deze persoon heb ik hem binnengelaten in de kleedkamer van de bezoekers. Ik herken hem aan het gezicht;

Overwegende, dat het ten processe overgelegde ambtsedig proces-verbaal nr. 18/64 opgemaakt en gesloten te Sittard op 24 februari 1964 door Hendrik Mevis, brigadier-rechercheur van gemeentepolitie te Sittard, onder meer zakelijk inhoudt:

als verklaring van Paulus Joseph Cornelis Johannes Debruijn:

Donderdag 20 februari 1964 ging ik naar het gymnastieklokaal van de meisjes- en jongensschool, gelegen aan de Hegstraat te Geleen. In dit lokaal was die avond trainen van de handbalclub. Ik had mijn sportkleding aangetrokken in het kleedlokaal. Na afloop van het trainen bemerkte ik, dat van mijn kleding uit het kleedlokaal was verdwenen mijn zwarte trui en mijn grijze pantalon. In het kleedlokaal heb ik nog gezocht, maar ik vond de kleding niet meer. Het is een zwarte trui met rolkraag en een grijze pantalon. Voorts had ik in een der zakken mijn polshorloge met donker bruin lederen bandje, rose-bruine cijferplaat met arabische cijfers. Het ontvreemde is geheel mijn eigendom en ik heb aan niemand recht of vergunning gegeven die goederen aldaar weg te nemen en zich toe te eigenen;

Overwegende, dat het ten processe overgelegde ambtsedig proces-verbaal nr. P. 15/64 opgemaakt en gesloten te Sittard op 19 maart 1964 door Hendrik Severs, opperwachtmeester der Koninklijke Marechaussee en Derk Hubertus Gerardus van 't Oever, wachtmeester der Koninklijke Marechaussee, beiden behorende tot de Brigade Sittard, onder meer zakelijk inhoudt:

als verklaring van Johannes Joseph Gerardus Raets:

20 februari 1964 bevond ik mij in het reuniegebouw, gelegen aan de Wilhelminastraat 1 te Geleen. Ik ga daar naar een dansles. Ik heb aldaar in de garderobe mijn suède jasje aan de kapstok gehangen en een blauwe sjaal. Na afloop van de dansles wilde ik mijn jasje weer van de kapstok nemen maar dit bleek niet meer op de plaats te hangen waar ik het had gehangen. Ik heb gezocht maar kon mijn jasje en sjaal niet meer terugvinden. Ik heb aan niemand toestemming of vergunning gegeven om mijn suède jasje en sjaal mee te nemen en er over te beschikken als ware het zijn eigendom. Het jasje en de sjaal zijn mijn eigendom;

als relaas van verbalisanten:

Ik, 2e verbalisant, heb op 22 februari 1964, uit handen van de dienstplichtig soldaat V., inbeslaggenomen de navolgende voorwerpen: één grijze pantalon (mannen); één zwarte trui met rolkraag en één armbandhorloge, één suède jasje en blauwe sjaal;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

sub I, III t/m VII: „*Diefstal, meermalen gepleegd*”;

sub II: „*Desertie in tijd van oorlog*”;

voorzien en strafbaar gesteld bij: Sub I, III t/m sub VII, artikel 310 van het Wetboek van Strafrecht;

Sub II, artikel 98 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder zij werden begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat het militair belang zich niet verzet tegen uitoefening van de bevoegdheid bedoeld in artikel 14a van het Wetboek van Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot 10 maanden gevangenisstraf met aftrek van voorarrest vanaf 21 februari 1964, van welke gevangenisstraf 6 maanden voorwaardelijk met een proeftijd van 3 jaren — *Red.*].

Krijgsraad te Velde Zuid

Vonnis van 28 mei 1964

President: Kolonel Mr. P. E. Kloots; *Leden:* Kolonel P. W. van Duin en Lt.-Kolonel F. G. J. de Waal.

Raadsman: Majoor K. Bakker.

Desertie in tijd van oorlog, waarbij de schuldige zich naar het buitenland verwijdert. Beklaagde verminderd toerekeningsvatbaar bevonden en een gedeeltelijk voorwaardelijke gevangenisstraf opgelegd.

(W.M.Sr. art. 98, 99; W.Sr. art. 37a).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen A. M. F. B., geboren 20 januari 1940, dpl. soldaat, beklagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 7 november 1959 te Venlo, terwijl hij als „dpl. soldaat in werkelijke militaire dienst was bij de Koninklijke Land-„macht, ingedeeld bij 2e Depot Infanterie en gelegerd in de Frederik „Hendrikkazerne aldaar, zijn genoemd onderdeel heeft verlaten en „sindsdien daarvan opzettelijk ongeoorloofd afwezig is geweest en ge-„bleven, totdat hij op 13 februari 1964 te Vaals door de Koninklijke „Marechaussee werd aangehouden, hebbende hij zich tijdens deze af-

„wezigheid naar het buitenland nl. West-Duitsland, verwijderd”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

Op 15 augustus 1959 moest ik mij krachtens een oproep daartoe melden in werkelijke militaire dienst bij het 2e Depot Infanterie te Venlo. Ik heb mij op 18 augustus gemeld bij genoemd Depot en ik werd ingedeeld en gelegerd in de Frederik-Hendrikkazerne te Venlo. Al spoedig rijpte bij mij het plan om mij voorgoed aan mijn militaire verplichtingen te onttrekken. Op 7 november 1959 besloot ik zulks te doen en ik heb toen des middags omstreeks 14.30 uur genoemde kazerne verlaten. Ik ben toen per trein naar Rotterdam gegaan. Op 8 november ben ik naar Duisburg (Dld.) gegaan. Ik ben in W.-Duitsland gebleven, tot 13 februari 1964. Ik ben uitgezonden naar Nederland, en op 13 februari 1964 omstreeks 16.00 uur door de Duitse Bundesgrenzschutzstelle te Vaalserquartier overgegeven aan de Kon. Mar. te Vaals. Toen ik op 7 november 1959 de kazerne te Venlo verliet, wist ik dat ik van niemand recht of toestemming had om mijn genoemd onderdeel te verlaten en aldaar afwezig te zijn, en ik wist ook dat ik van niemand recht of toestemming had om tot 13 februari 1964 van genoemd onderdeel weg te blijven;

Overwegende, dat het ten processe overgelegd ambtsedig proces-verbaal no. P. 69/64 opgemaakt en gesloten te Vaals op 15 februari 1964, door Hendrik Gerhardus Johannes Knol, wachtmeester der Koninklijke Marechaussee, behorende tot de brigade Vaals, onder meer zakelijk inhoudt, als relaas van verbalisant:

Op 13 februari 1964, omstreeks 16.00 uur, bevond ik mij tijdens bevolen dienst aan de doorlaatpost Vaals, gelegen aan de Nederlands-Duitse grens, te en in de gemeente Vaals, alwaar ik was belast met de politiaire grensbewaking. Op datum, tijd en plaats vermeld, werd door de Duitse Bundesgrenzschutzstelle te Vaalserquartier, een persoon naar Nederland uitgeleid en aan mij overgegeven. Ik heb bedoeld persoon naar zijn naam gevraagd. Hij gaf mij op te zijn genaamd: A. M. F. B., geboren te Hoensbroek op 20 januari 1940. Bij controle in het Opsporingsregister zag ik, dat bovengenoemd persoon stond gesignaleerd, wgens desertie. Ter uitvoering van deze signalering heb ik genoemd persoon op 13 februari 1964 aangehouden;

Overwegende, dat de ten processe overgelegde Justitiële Verklaring d.d. 24 februari 1964 opgemaakt door de Kapitein P. Hoogvliet, commandant Gestraften-Compagnie te Nieuwersluis, onder meer zakelijk inhoudt:

dat dpl. soldaat A. M. F. B. van 7 november 1959 tot 13 februari 1964 onafgebroken zonder recht of vergunning, derhalve ongeoorloofd, afwezig is geweest van zijn onderdeel 2e Depot Inf. gelegerd te Venlo en hij is aangehouden op 13 februari 1964 te Vaals en teruggebracht door de Koninklijke Marechaussee;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen

aan beklagde is tenlastegelegd met zijn schuld daaraan, met uitzondering van de woorden: „of omstreeks”;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„*Desertie in tijd van oorlog, terwijl de schuldige zich naar het buitenland verwijdert*”;

voorzien en strafbaar gesteld bij art. 98, 99 Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders, waarbij de Krijgsraad rekening houdt met het zich bij de processtukken bevindende psychiatrisch rapport dd. 24 april 1964, opgemaakt door de reserve-1e-luitenant-arts L. van Eck, zenuwarts, de vaandrig ir. H. R. Pijlman, socioloog, en de 2e-luitenant G. C. W. J. Dirks, psycholoog, waarvan de conclusie luidt:

a. dat onderzochte lijdende is en tijdens het bedrijven van het hem ten laste gelegde lijdende was aan een ziekelijke stoornis van zijn geestvermogens in de vorm van: karakterneurose met psychopathiform gedrag;

b. dat onderzochte dientengevolge ten aanzien van het hem ten laste gelegde misdrijf — indien bewezen — beschouwd moet worden als in verminderde mate toerekeningsvatbaar,

met welke conclusie de Krijgsraad zich verenigt en welke conclusie de Krijgsraad tot de zijne maakt;

Overwegende, dat het militair belang zich niet verzet tegen uitoefening van de bevoegdheid bedoeld in art. 14a van het Wetboek van Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de tijd van 8 maanden met aftrek van het ondergane voorarrest vanaf 13 februari 1964, van welke gevangenisstraf 4 maanden voorwaardelijk met een proeftijd van 3 jaren met bijzondere voorwaarde dat veroordeelde zich zal gedragen naar de aanwijzingen van de Dr. F. S. Meyersvereniging, met opdracht aan die vereniging de veroordeelde hulp en steun te verlenen — *Red.*].

Krijgsraad te Velde Zuid

Vonnis van 11 juni 1964

President: Kolonel Mr. P. E. Kloots; *Leden:* Lt.-Kolonels D. Overbeeke en H. A. D. Nieuwenhuis.

Raadsman: Mr. A. Th. A. Janse.

Wetende dat hem bij rechterlijk gewijsde de bevoegdheid om motorrijtuigen te besturen was ontzegd, als bestuurder opgetreden van een tweewielig motorrijtuig.

(W.V.W. art. 32).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen J. B. F. S., geboren 14 maart 1944, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 26 januari 1964 te Eindhoven terwijl hij „wist, althans redelijkerwijze moest weten, dat hem bij onherroepelijk „geworden vonnis van de Arrondissements-Rechtbank te Breda d.d. „22 april 1963 de bevoegdheid om motorrijtuigen te besturen was ont- „zegd voor de tijd van twaalf maanden, ingaande 2 mei 1963, als be- „stuurder van een tweewielig motorrijtuig, daarmee heeft gereden over „de voor het openbaar verkeer openstaande weg, de Mathildelaan”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

Bij onherroepelijk geworden vonnis van 22 april 1963 van de politierechter te Breda is mij de bevoegdheid ontzegd motorrijtuigen te besturen voor de tijd van twaalf maanden ingaande op 2 mei 1963. Het was mij bekend dat ik op 26 januari 1964 dus niet de bevoegdheid had om als bestuurder van enig motorrijtuig daarmee op de openbare weg te rijden. Op 26 januari 1964 heb ik als bestuurder van een tweewielig motorrijtuig daarmee gereden over de voor het openbaar verkeer openstaande weg de Mathildelaan te Eindhoven;

Overwegende, dat het ten processe overgelegde ambtsedig proces-verbaal no. 2810/64 opgemaakt en gesloten te Eindhoven op 15 februari 1964, door Cornelis Franciscus van de Ven, hoofdagent van gemeentepolitie te Eindhoven, onder meer zakelijk inhoudt, als relaas van verbalisant:

Op 26 januari 1964 zag ik dat een bestuurder van een tweewielig motorrijtuig daarmee voortreed over de voor het openbaar verkeer openstaande weg de Mathildelaan te Eindhoven. Aan zijn vordering, een geldig rijbewijs A ter inzage te tonen voldeed de bestuurder niet. Hij gaf op te zijn: J. B. F. S., soldaat nr.: . . . Bij controle in het opsporingsregister en bij de Provinciale Griffie te 's-Hertogenbosch bleek mij dat C. bij vonnis van de Arrondissements-Rechtbank te Breda d.d. 22 april 1963 de bevoegdheid tot het besturen van motorrijtuigen

ontzegd werd voor de duur van twaalf maanden vanaf 2 mei 1963.

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, met uitzondering van de woorden „of omstreeks” en „althans redelijkerwijze „moest weten”;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„*Handelen in strijd met artikel 32 Wegenverkeerswet*”;
 strafbaar gesteld bij art. 35 Wegenverkeerswet;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van het begane feit termen aanwezig acht om aan beklaagde de bevoegdheid motorrijtuigen te besturen te ontzeggen voor de tijd van twee jaar;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de duur van 2 weken en ontzegging van de rijbevoegdheid voor de tijd van 2 jaren — *Red.*].

Krijgsraad te Velde Zuid

Vonnis van 18 juni 1964

President: Kolonel Mr. P. E. Kloots; *Leden:* Kolonel J. C. Zuidema en Lt.-Kolonel J. H. M. Chappin.

Raadsman: Mr. Ch. Hulsman.

Tenlastegelegd: diefstal van een rijwiel en daarmede op de voor het openbaar verkeer openstaande weg gereden terwijl hij door alcoholgebruik niet in staat moest worden geacht, dat rijwiel naar behoren te besturen.

Vrijspraak van de ten laste gelegde feiten. Aangezien echter gebleken is dat beklaagde, na gebruik van alcoholhoudende drank, een hem niet toebehorend rijwiel heeft weggenomen met de bedoeling daarmede naar zijn onderdeel terug te keren, welk gebeuren een krijgstuuchtelijk vergrijp oplevert, is er aanleiding de zaak te verwijzen naar de tot straffen bevoegde commanderende officier.

Tenlastegelegde niet bewezen; vrijspraak. Verwijzing van de zaak naar de tot straffen bevoegde commanderende officier.

(W.K. art. 2 en 58).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen E. S., geboren 29 september 1943, sergeant, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Gezien de schriftuur van eis, door de Auditeur-Militair overgelegd op de terechtzitting van 18 juni 1964 strekkende tot vrijspraak van hetgeen hem is ten laste gelegd;

en gehoord de voorlezing van de conclusie van deze schriftuur;

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„I. dat hij op of omstreeks 7 februari 1964 te Eindhoven met het „oogmerk van wederrechtelijke toeëigening heeft weggenomen een rij- „wiel, merk Raleigh Sports, toebehorende aan W. F. G. van der Elst, „in ieder geval aan een ander dan aan hem, beklaagde;

„II. dat hij op of omstreeks 7 februari 1964 te Eindhoven als be- „stuurder van en gezeten op een tweewielig rijwiel daarmede heeft „gereden over de voor het openbaar verkeer openstaande weg, Jan „van Lieshoutstraat, terwijl hij verkeerde onder zodanige invloed van „het gebruik van alcoholhoudende drank, dat hij niet in staat moest „worden geacht dat rijwiel naar behoren te besturen”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat de Krijgsraad niet uit wettige bewijsmiddelen de overtuiging heeft bekomen dat beklaagde het hem ten laste gelegde heeft begaan, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende echter, dat bij het onderzoek is gebleken dat beklaagde op 7 februari 1964 te Eindhoven na gebruik van alcoholhoudende drank een rijwiel, dat hem niet toebehoorde, heeft weggenomen zonder dat hij hiervoor recht of toestemming had, en dat hij, gezeten op dit rijwiel, heeft gereden met de bedoeling aldus naar Oirschot te gaan;

Overwegende, dat de Krijgsraad van oordeel is dat een dergelijke gedraging, die aan de ten laste legging ten grondslag ligt, in strijd is met de militaire tucht en orde en derhalve oplevert een krijgstuchtelijk vergrijp, zoals omschreven in artikel 2 eerste lid van de Wet op de Krijgstucht, zodat met toepassing van artikel 58 van de Wet op de Krijgstucht onder mededeling van alle stukken de zaak ter verdere behandeling behoort te worden verwezen naar de tot straffen bevoegde Commanderende Officier van beklaagde;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Verklaart niet bewezen hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd; Spreekt hem daarvan vrij;

Verwijst de zaak onder mededeling van alle stukken naar de tot straffen bevoegde Commanderende Officier van beklaagde.

ADMINISTRATIEVE RECHTSPRAAK

Centrale Raad van Beroep

4 maart 1964

(M.A.W. 1963/B 15)

Voorzitter: Mr. A. Blom (fgd); *Leden:* Mr. E. H. Nuver en Mr. U. J. W. Sibmacher van Nooten.

(R.M.A.K.L. art. 22 lid 1 onder e).

Korporaal der eerste klasse is ontheven van de onderofficiersopleiding en met toepassing van bovengenoemde bepaling eervol ontslagen uit de dienst als beroepsmilitair, aangezien hij niet de instelling bleek te bezitten welke voor het bekleden van een onderofficiersrang nodig wordt geacht en op zijn aanblijven bij het hulpkader geen prijs werd gesteld.

De Raad neemt niet aan, dat het oordeel, dat slechts door ontslag van eiser het belang van de dienst was te behartigen, niet op voldoende feitelijke grondslag berust. Hieraan kan niet afdoen, dat eiser over een tijdvak, gelegen na de aankondiging van het ontslag en grotendeels na de datum waarop het ontslagbesluit is genomen, zijn dienst elders naar behoren heeft vervuld.

Het beroep, gericht tegen de voorlopige ontslagverklaring, is strikt genomen prematuur maar kan, mede gelet op het nauwe verband tussen het voorlopige en het definitieve ontslag, als gericht tegen het laatste worden aangemerkt en ontvankelijk worden geacht.

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

inzake: X., wonende te Y., eiser in hoger beroep, in persoon ter openbare terechtzitting verschenen, bijgestaan door zijn raadsliden Mr. W. J. H. Jolles, juridisch adviseur te 's-Gravenhage, en H. H. de Grijff, gepensioneerd adjudant-onderofficier, wonende te 's-Gravenhage, tegen: de Minister van Defensie, gedaagde in hoger beroep, voor wie ter openbare terechtzitting als gemachtigde is opgetreden Mr. K. de Vries, tijdelijk reserve-tweede-luitenant voor speciale diensten van de Koninklijke luchtmacht, werkzaam op gedaagdes ministerie, wonende te 's-Gravenhage.

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

Gezien de gedingstukken;

Gehoord bovengenoemde verschenen personen, alsook als getuigen, vanwege gedaagde voorgebracht, de majoors A, B en C, als getuigen, op een namens eiser gedaan verzoek ambtshalve opgeroepen, de sergeant mej. D, de korporaal der eerste klasse E, de eerste-luitenant F en de kapitein G, en als getuige, vanwege eiser voorgebracht, de tweede-luitenant H, allen van de Koninklijke luchtmacht;

WAT AANGAAT DE FEITEN VAN HET TWISTGEDING:

Overwegende dat aan eiser de volgende verklaring is uitgereikt:

- „Koninklijke luchtmacht
- „Commando luchtmacht opleidingen
- „Luchtmacht Kaderschool
- „Voorlopige ontslagverklaring

„De Commandant van de Luchtmacht Kaderschool verklaart, dat „de korporaal der eerste klasse, X, registratienummer: . . . , ingevolge „het gestelde in het Reglement voor de Militaire Ambtenaren der Koninklijke Landmacht en der Koninklijke Luchtmacht, artikel 22, 1e „lid onder e, met ingang van 22 augustus 1963 van de zijde van het „legerbestuur wordt ontslagen als beroepsmilitair.

„Schaarbergen, 21 mei 1963.

„De Commandant van de
„Luchtmacht Kaderschool,
„De Kolonel,

„w.g. P. J. Maters.”;

Overwegende dat het Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage, rechtsprekende in militaire ambtenarenzaken, bij welk gerecht eiser beroep had ingesteld tegen bovenweergegeven voorlopige ontslagverklaring alsmede tegen „een eventuele ontslagbeschikking” van gedaagde, bij uitspraak van 21 oktober 1963 — waarnaar hierbij wordt verwezen — het beroep ongegrond heeft verklaard;

Overwegende dat eiser van deze uitspraak bij de Raad in hoger beroep is gekomen en bij het beroepschrift onder verwijzing naar de daarbij gevoegde grieven heeft verzocht die uitspraak „te herzien dan „wel te vernietigen, waardoor het ontslag van ondergetekende als beroepsmilitair bij de Koninklijke Luchtmacht met ingang van 1 december 1963 wordt tenietgedaan.”;

IN RECHTE:

Overwegende dat de vorenweergegeven „voorlopige ontslagverklaring” d.d. 21 mei 1963 is gevolgd door een brief d.d. 31 juli 1963 van gedaagde aan de bevelhebber der luchtstrijdkrachten (welke brief in de aangevallen uitspraak in zijn geheel is opgenomen), waarbij eiser is ontheven van de onderofficiersopleiding en hem een eervol ontslag uit de dienst als beroepsmilitair is verleend, terwijl tevens is verzocht de vorenbedoelde voorlopige ontslagverklaring „— vermits aan deze „ontslagverklaring vormfouten kleven en deze derhalve rechtskracht „mist —” te vervangen door een andere ontslagverklaring, en voorts de toezending van een ontslagbrief in uitzicht is gesteld;

dat de nieuwe ontslagverklaring, waarbij de ingang van het ontslag is bepaald op 1 december 1963 of een door eiser zelf te bepalen vroegere datum, op 12 augustus 1963 aan hem is uitgereikt en daarna is gevolgd door een ontslagbrief d.d. 19 september 1963, waarbij de datum van ingang van het ontslag is vastgesteld op 1 december 1963;

dat het beroep door eiser is ingesteld bij een op 21 juni 1963 aan het Ambtenarengerecht toegezonden klaagschrift, gericht tegen de voorlopige ontslagverklaring, welke op 22 mei 1963 aan hem was uitgereikt, alsmede tegen „een eventuele ontslagbeschikking van de Minister van Defensie”, en strikt genomen als prematuur moet worden aangemerkt, nu het eigenlijke ontslagbesluit eerst op 31 juli 1963 is genomen;

dat de Raad zich evenwel kan verenigen met het bij de aangevallen uitspraak ingenomen standpunt dat, mede gelet op het nauwe verband

tussen het voorlopige en het definitieve ontslag, het beroep wordt aangemerkt als gericht tegen het besluit van 31 juli 1963 en ontvankelijk wordt geacht;

Overwegende ten aanzien van de hoofdzaak, dat klager sedert 29 augustus 1960 had gediend krachtens een verbintenis bij het reservepersoneel der Koninklijke luchtmacht met bestemming voor de opleiding tot vlieger en, nadat was gebleken dat hij deze opleiding niet met gunstig resultaat zou kunnen beëindigen, met ingang van 11 januari 1961 (met beëindiging van genoemde verbintenis) was toegelaten tot een verbintenis bij het beroepspersoneel beneden de rang van tweedeluitenant der Koninklijke luchtmacht, met bestemming voor de opleiding tot sergeant in de functie van specialist-verkeersleiding, en voor het volgen van de op 1 november 1960 aangevangen onderofficiersopleiding was geplaatst bij de Luchtmacht Kaderschool;

Overwegende dat het onderhavige ontslag aan eiser is verleend met toepassing van artikel 22 lid 1 aanhef en onder e van het Reglement voor de militaire ambtenaren der Koninklijke landmacht en der Koninklijke luchtmacht, volgens welke bepaling een militair als eiser kan worden ontslagen „wanneer, naar het oordeel van Onze Minister, „slechts door ontslag het belang van de dienst of dat van de militair „te behartigen is”;

Overwegende dat vaststaat, dat gedaagde van oordeel was dat slechts door ontslag van eiser het belang van de dienst was te behartigen;

Overwegende dat de Raad dit oordeel dient te eerbiedigen, tenzij zou moeten worden aangenomen, dat gedaagdes oordeel — en mitsdien ook het bestreden besluit — is tot stand gekomen in strijd met enig algemeen rechtsbeginsel of algemeen beginsel van behoorlijk bestuur, te rekenen tot de algemeen verbindende voorschriften, bedoeld in het eerste lid van artikel 58 der Ambtenarenwet 1929;

dat als zodanig beginsel mede geldt, dat het oordeel, op grond waarvan een besluit is genomen, dient te berusten op voldoende feitelijke grondslag;

Overwegende dat eiser blijkbaar heeft willen stellen, dat gedaagdes oordeel niet berust op voldoende feitelijke grondslag;

Overwegende dat gedaagdes oordeel over klager in hoofdzaak berust op de volgende gegevens:

- a. een „beoordeling kaderscholier” over het tijdvak 13 juni 1961 tot 29 september 1961, toen klager was geplaatst op de vliegbasis T, welke beoordeling afkomstig is van de majoor A voornoemd, en waarin onder meer is vermeld, dat eiser weinig blijk heeft gegeven van een positieve houding ten opzichte van de verkeersleiding en weinig of geen studiezin toont en interesse om de werkzaamheden onder de knie te krijgen; en welke beoordeling, blijkens een door gedaagde ingezonden verklaring van de majoor R die in genoemd tijdvak de functionele commandant van eiser is geweest, na bespreking met deze majoor is opgemaakt en door hem nog geheel wordt onderschreven;
- b. een „beoordeling kaderscholier” over het tijdvak 1 november 1961

tot 1 oktober 1962, toen eiser was geplaatst op de vliegbasis U, welke beoordeling afkomstig is van de majoor B voornoemd, en waarin onder meer is vermeld, dat er te weinig initiatief van eiser uitgaat, dat hij zich voordoet alsof hij in zijn toekomstige functie geïnteresseerd is, doch dit in feite niet is, dat hij onverschillig is en links, dat hij moeilijk is te verbeteren en ondanks herhaalde waarschuwingen, terechtwijzingen etc. slechts in weinig punten iets is veranderd, en volkomen ongeschikt wordt geoordeeld om als beroepsonderofficier te dienen;

- c. een brief d.d. 7 mei 1963 van de majoor C voornoemd, waarin deze zijn indrukken over eiser weergeeft betreffende het tijdvak 2 januari 1963 tot 1 mei 1963, toen eiser was gedetacheerd op de vliegbasis V, en waarin als samenvattend oordeel is vermeld, dat eiser de juiste instelling en de nodige capaciteit mist om een goed onderofficier te worden en voor wat betreft zijn vaktechnische bekwaamheid als specialist-verkeersleiding nooit een hoogvlieger zal worden;
- d. de straflijst van eiser, waarop acht straffen zijn vermeld;

Overwegende dat de voornoemde majoors A, B en C hun oordeel over eiser ter 's Raads terechtzitting hebben toegelicht en gehandhaafd en de majoor B daarbij onder meer heeft verklaard, dat hij met name eisers militaire houding slecht vond en hem hierop meermalen heeft gewezen en eiser het dan met hem eens was, maar er toch geen verbetering optrad, en dat het eindresultaat was dat hij (majoor B) heeft verzocht om eiser over te plaatsen;

Overwegende dat de Raad, mede gelet op de verklaringen, te zijner terechtzitting door de drie meergenoemde majoors afgelegd, niet aanneemt dat gedaagdes oordeel, dat slechts door eisers ontslag het belang van de dienst te behartigen is, niet berust op voldoende feitelijke grondslag;

dat de Raad in hetgeen de eerste-luitenant F, de sergeant mej. D en de korporaal der eerste klasse E ter 's Raads terechtzitting hebben verklaard geen reden vindt de verklaringen der drie meergenoemde majoors als ongefundeerd ter zijde te schuiven, te minder, nu de door de kapitein G ter 's Raads terechtzitting afgelegde verklaring het oordeel der genoemde majoors althans in hoofdzaak heeft bevestigd;

Overwegende dat namens eiser de waarde van het oordeel der genoemde majoors nog is bestreden op deze grond, dat hun oordeel niet is gegeven met toepassing van hetgeen is bepaald in het „Beoordelingsvoorschrift kader luchtmacht”, maar deze grond niet houdbaar is, reeds omdat dit voorschrift blijkt het daarin bepaalde in artikel 1 onder b niet geldt voor „degene met wie bij zijn aanneming is overeengekomen dat hij aanvankelijk een opleiding zal volgen, zulks voor de „duur van die opleiding”;

dat immers ten aanzien van eiser bij zijn aanneming was overeengekomen dat hij aanvankelijk een opleiding zou volgen, en hij eerst bij gedaagdes eerderevermelde brief van 31 juli 1963 van die opleiding is ontheven;

Overwegende dat aan de gegrondheid van gedaagdes oordeel ook niet kan afdoen, dat eiser, die van ongeveer eind mei tot 1 december 1963 dienst heeft gedaan op de vliegbasis W, deze dienst toen naar behoren heeft vervuld, getuige hetgeen de eerste-luitenant P en de reserve-tweede-luitenant Q ter zitting van het Ambtenarengerecht en de tweede-luitenant H ter 's Raads zitting hebben verklaard;

dat dit immers een tijdvak betreft, geheel gelegen ná de datum 22 mei 1963, waarop het ontslag aan eiser is aangekondigd, en grotendeels gelegen ná de datum 31 juli 1963, waarop het ontslagbesluit is genomen;

dat eisers goede dienstvervulling te W eventueel voor gedaagde een reden kan opleveren een verzoek van eiser om weer in dienst te worden genomen in overweging te nemen, maar voor de Raad geen reden kan zijn het ontslagbesluit nietig te verklaren;

Overwegende dat ook overigens niet is gebleken, dat het ontslagbesluit kan worden aangetast op een der gronden, omschreven in het eerste lid van artikel 58 der Ambtenarenwet 1929, zodat het door eiser ingestelde beroep bij de aangevallen uitspraak terecht ongegrond is verklaard en die uitspraak moet worden bevestigd;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Bevestigt de uitspraak, waarvan beroep.

**Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage,
recht sprekende in militaire ambtenarenzaken**

Uitspraak van 14 oktober 1963

Voorzitter: Mr. A. G. van Galen (plv.); Leden: Mr. Dr. A. van Praag en Mr. G. J. M. van den Dungen; Militaire Leden: B. C. Mante, kolonel van de militair juridische dienst b.d., en L. M. Kamp, generaal-majoor der Koninklijke Luchtmacht b.d.
(LuO. 62556, codenr. 55.17/51; LuO. 58534, codenr. 55.17/36).

Een onderofficier rijdt dagelijks met zijn eigen auto heen en weer van zijn woonplaats Asten naar de vliegbasis Volkel, een afstand van minder dan 50 km. Met gebruikmaking van openbare middelen van vervoer kan hij niet tijdig op de vliegbasis aanwezig zijn. Aanvankelijk ontving hij een vergoeding voor het gebruik van zijn auto, maar na de totstandkoming van LuO 62556 wordt deze geweigerd omdat naar verweerders mening hier niet gesproken kan worden van „ontbreken „van een verbinding met openbare middelen van vervoer”.

Het Ambtenarengerecht denkt hier echter anders over en is van oordeel, dat ook van een dergelijk „ontbreken” sprake is wanneer geen verbinding aanwezig is met gebruikmaking waarvan de militair tijdig in zijn standplaats aanwezig kan zijn.

Niet is door verweerder bepaald, dat het hier een bijzonder geval zou betreffen, met zich brengend dat klager, hoewel zijn woning is gelegen op een afstand van niet meer dan 50 km van zijn werk, niet

geacht wordt heen en weer te kunnen reizen tussen zijn stand- en woonplaats.

HET AMBTENARENGERECHT TE 'S-GRAVENHAGE
RECHTSPREKENDE IN MILITAIRE AMBTENARENZAKEN,

inzake: A., sergeant I bij de Koninklijke Luchtmacht, wonende te Asten (N.Br.), klager, in persoon verschenen ter openbare terechtzitting, bijgestaan door zijn raadsman C. W. Beverloo, sergeant-majoor bij de Koninklijke Luchtmacht, wonende te Grave, tegen de Minister van Defensie, verweerder, voor wie als gemachtigde ter openbare terechtzitting is verschenen, L. H. M. Verhoef, luitenant-kolonel der Militaire Administratie, wonende te 's-Gravenhage.

HET AMBTENARENGERECHT TE 'S-GRAVENHAGE; ENZ.

WAT DE FEITEN BETREFT:

Overwegende, dat klager op 19 maart 1963 tot verweerder een rekest heeft gericht houdende het verzoek hem alsnog met ingang van 1 maart 1962 een vergoeding voor het dagelijks reizen tussen woon- en standplaats toe te kennen, vastgesteld met toepassing van het gestelde in punt 3.2.2. van luchtmachtorder 62556, codenr. 55.17/51;

Overwegende, dat verweerder naar aanleiding van dit rekest op 7 mei 1963 een schrijven heeft doen richten aan de Commandant van de Vliegbasis Volkel van de navolgende inhoud:

„Naar aanleiding van het verzoek van 19 maart 1963 van de „sergeant der eerste klasse A., rnr., deel ik u het volgende „mede.

„Op grond van punt 3.2.2. van de in luchtmachtorder 62556, „codenr. 55.17/51, opgenomen regeling, kan indien wegens het „ontbreken van een verbinding met een openbaar middel van ver- „voer per eigen auto tussen de woonplaats en de plaats van te- „werkstelling wordt gereisd een kilometervergoeding worden ge- „declareerd.

„Aangezien tussen de woonplaats van de sergeant der eerste „klasse A. (Asten) en de plaats van zijn tewerkstelling (vliegbasis „Volkel) een verbinding met een openbaar middel van vervoer „niet ontbreekt is zijn verzoek hem ter zake voor een kilometer- „vergoeding in aanmerking te brengen niet voor inwilliging vat- „baar.

„Evenmin wordt aanleiding gevonden hem op billijkheidsgron- „den voor een zodanige vergoeding in aanmerking te brengen.

„Zijn verzoek wijs ik hierbij af.

„Opgemerkt wordt dat geen vergoedingen op grond van de ver- „vallen luchtmachtorder 58516, codenr. 55.17/35, meer mogen „worden uitbetaald.

„Een gewaarmerkt afschrift van deze brief gaat ter informatie „van de korpsadministrateur hierbij.

„Ik verzoek u belanghebbende van deze beslissing in kennis „te stellen.

„Op deze aangelegenheid heeft betrekking uw rapport van 26 maart 1963, . . .”;

Overwegende, dat klager van het in dit schrijven neergelegde besluit in beroep is gekomen bij een klaagschrift, hetwelk op 24 mei 1963 is ingediend ter griffie van het Gerecht en dat luidt als volgt:

„dat de in punt 3.2.2. van LuO 62556 gestelde voorwaarde „voor toekenning van een kilometervergoeding, zijnde „het ontbreken van een verbinding met openbare middelen van vervoer” zijns inziens moet worden opgevat als „het ontbreken van openbaar vervoer, waarmede in ieder geval tijdig de plaats van tewerkstelling kan worden bereikt” omdat van een „verbinding” geen sprake meer kan zijn indien het openbaar vervoer niet voldoet aan de daaraan door de gebruiker met betrekking tot tijdsduur van de reis, overstapmogelijkheden, tijdig bereiken van het einddoel, etc. redelijkerwijs te stellen eisen;

„dat naar zijn mening punt 3.2.2. van LuO 62556 is opgenomen teneinde militairen, die gezien de ligging van hun woonplaats genoodzaakt zijn voor het dagelijks heen- en weer reizen gebruik te maken van een eigen vervoermiddel, een vergoeding te garanderen, vastgesteld naar de algemeen gangbare kostenberekening van dat vervoermiddel en rekening houdend met de noodzaak dat vervoermiddel te allen tijde volkomen bedrijfsklaar te hebben;

„dat de tekst van punt 3.2.2. van de huidige regeling (LuO 62556) zodanig afwijkt van de voordien bestaande (punt 3.2.2. van LuO 58516), dat daarin naar zijn mening het streven naar verbetering van de secundaire arbeidsvoorwaarden moet worden gezien, zodat belanghebbenden, die reeds op grond van de oude regeling een kilometervergoeding declareerden — gebaseerd op een terzake door de Korpscommandant genomen beslissing — zonder meer onder de toepasselijkheid van de overeenkomstige mogelijkheid van punt 3.2.2. van de nieuwe regeling moesten kunnen worden opgenomen;

Overwegende, dat verweerder de navolgende contra-memorie heeft ingediend:

„1. Het beroep van klager is gericht tegen de beschikking van „ondergetekende van 7 mei 1963, . . .”, waarbij zijn verzoek „om met toepassing van het bepaalde in punt 3.2.2. van de „dzz. beschikking van 17 augustus 1962 nr. 234.440 S (opgenomen in LuO 62556, codenr. 55.17/51) in het genot te „worden gesteld van een vergoeding voor het gebruik van „zijn eigen auto bij het dagelijks reizen tussen zijn woonplaats „Asten en de plaats van zijn tewerkstelling, de vliegbasis „Volkel, ten bedrage van 14 cent per afgelegde kilometer „werd afgewezen.

„2. Met toepassing van het gestelde onder het hoofd „Gebruik

- „„eigen vervoermiddel” van de met ingang van 1 maart 1962 „vervallen beschikking van ondergetekende van 22 februari 1958 nr. 234.440 (LuO 58516 codernr. 55.17/35) genoot „klager, daar zijn korpscommandant het traject tussen de „woning en de plaats van tewerkstelling voor hem had aange- „gemerkt als een traject dat om redenen van dienst praktisch „onmogelijk per openbaar middel van vervoer kon worden „afgelegd, in plaats van de gebruikelijke vergoeding welke „gelijk was aan de reiskosten welke bij gebruik van openbare „vervoermiddelen zouden zijn verschuldigd (punt 3.2.1.), de „vergoeding genoemd in punt 3.2.2. Deze vergoeding be- „droeg f. 58,50 per maand (39 km à f. 1,50).
- „3. Aangezien in artikel 10 van het met ingang van 1 maart 1962 „van kracht zijnde Verplaatsingskostenbesluit 1962 (K.B. „van 16 april 1962, Stbl. 150) en in artikel 12 van de bij dit „besluit behorende gemeenschappelijke beschikking van de „ministers van binnenlandse zaken en defensie, aan te halen „als Verplaatsingskostenbeschikking 1962 (zie LuO 62540, „codenr. 55.17/50), regels zijn gegeven betreffende het toe- „kennen van een tegemoetkoming in de kosten van het dage- „lijks heen en weer reizen tussen woon- en standplaats was „het noodzakelijk de in punt 2 genoemde beschikking te „herzien.
- „4. Als gevolg van het vorenstaande zijn bij de beschikking van „ondergetekende van 17 augustus 1962 nr. 234.440 S (LuO „62556 codenr. 55.17/51) te rekenen van 1 maart 1962 „nieuwe richtlijnen met betrekking tot het reizen tussen „woon- en standplaats door militairen vastgesteld. Op grond „van deze beschikking kan een militair die met zijn eigen „auto dagelijks tussen zijn woning en de plaats van tewerk- „stelling heen en weer reist, na toestemming van zijn korps- „commandant, terzake in het genot van een tegemoetkoming „worden gesteld tot een bedrag dat hem zou worden vergoed „indien hij van openbare middelen van vervoer gebruik zou „maken (pt 3.2.1.). „Indien echter *wegens het ontbreken van een verbinding met „openbare middelen van vervoer* per eigen auto tussen de „woning en de plaats van tewerkstelling wordt gereisd, kan „voor het gebruik van het eigen vervoermiddel een vergoe- „ding van 14 cent per afgelegde kilometer worden toegekend „(pt 3.2.2.). „Genoemde bepalingen zijn geheel in overeenstemming met „het gestelde in artikel 12, lid 2 onder c van de Verplaat- „singskostenbeschikking 1962.
- „5. Aangetekend wordt dat het begrip „moeilijk te bereizen „„„trajecten” waaronder mede te verstaan het traject tussen „de woning en de plaats van tewerkstelling dat naar het oor- „deel van de korpscommandant om redenen van dienst prac-

„tisch onmogelijk per openbaar vervoermiddel zou kunnen worden afgelegd, genoemd in de onder 2 aangehaalde beschikking van 22 februari 1958, te rekenen van 1 maart 1962 is komen te vervallen.

„De onder 4 genoemde beschikking van 17 augustus 1962 maakt geheel conform de Verplaatsingskostenbeschikking 1962 alleen een onderscheid tussen trajecten tussen woon- en standplaats welke wel per openbaar middel van vervoer kunnen worden afgelegd en trajecten waarover een verbinding met openbare middelen van vervoer *ontbreekt*.

„6. Daar, zoals uit het klaagschrift ook blijkt, tussen Asten en de vliegbasis Volkel een verbinding met openbare middelen van vervoer wel aanwezig is, kan klager conform de ter zake voor de gehele rijksdienst geldende bepalingen geen aanspraak maken op de vergoeding van 14 cent per afgelegde kilometer voor het dagelijks reizen tussen de woon- en de standplaats.

„Zijn daartoe strekkend verzoek van 19 maart 1963 is in verband hiermede bij de beschikking van ondergetekende van 7 mei 1963 nr. . . . dan ook afgewezen.

„Aangezien ondergetekende bij het nemen van zijn beslissing van 7 mei 1963 noch heeft gehandeld in strijd met enig algemeen verbindend voorschrift noch met enig beginsel van behoorlijk bestuur moge hij uw gerecht verzoeken het beroep van klager ongegrond te verklaren.”;

IN RECHTE:

Overwegende, dat het bestreden besluit houdende weigering aan klager een vergoeding toe te kennen voor het gebruik van een eigen vervoermiddel, te weten een auto, is genomen met toepassing van punt 3.2.2. van de Ministeriële beschikking van 17 augustus 1962, bekend gemaakt bij luchtmachtorder 62556, codenr. 55.17/51;

Overwegende, dat aldaar het navolgende is bepaald:

„Indien wegens het ontbreken van een verbinding met openbare middelen van vervoer per eigen auto respectievelijk per motorrijwiël of scooter tussen de woning en de plaats van tewerkstelling wordt gereisd, kan voor het gebruik van het eigen vervoermiddel een vergoeding van 14 cent, respectievelijk 6,5 cent per afgelegde kilometer worden toegekend.

„Uiteraard behoort indien op grond van het gestelde in de punten 1.3.4. of 1.4. aanspraak bestaat op een vergoeding een bedrag van f. 12,50 (twaalf gulden en 50 cent) per maand in mindering te worden gebracht.”;

Overwegende, dat het Gerecht heeft na te gaan of het bestreden besluit kan worden aangevochten op een van de gronden, welke vermeld zijn in artikel 58, eerste lid, van de Ambtenarenwet 1929;

Overwegende, dat voor het Gerecht op grond van de gedingstukken en het verhandelde ter openbare terechtzitting het navolgende is komen vast te staan:

dat klager, sergeant der eerste klasse van de Koninklijke Lucht-
woonplaats van klager, bij gebruikmaking van middelen van openbaar
Technisch Squadron van de Vliegbasis Volkel;

dat de dagelijkse dienst op de vliegbasis, ook voor klager, aanvangt
te 8.00 uur;

dat de vliegbasis vanuit de op minder dan 50 km afstand gelegen
woonplaats van klager, bij gebruikmaking van middelen van openbaar
vervoer per eerste reisgelegenheid, aldus wordt bereikt:

Asten, vertrek eerste gelegenheid per BBA-bus	06.43 uur
Helmond, aankomst aldaar en overstappen (BBA-bus)	07.12 uur
Helmond, vertrek per BBA-bus (eerste bus 06.35)	07.35 uur
Gemert, aankomst idem	08.07 uur
Veghel, aankomst aldaar en overstappen (BBA-bus)	08.26 uur
Veghel, vertrek per BBA-bus	08.35 uur
Uden, aankomst Markt	08.50 uur.;

dat klager ingeval hij deze reisgelegenheid benut door middel van
militair vervoer vanuit Uden eerst om omstreeks 10.15 uur op de
vliegbasis aanwezig kan zijn;

dat klager onder de werking van de Ministeriële beschikking van
22 februari 1958 (luchtmachtorder nr. 58516; codenr. 55.17/35), welke
beschikking bij de in de eerste rechtsoverweging genoemde beschik-
king met terugwerkende kracht per 1 maart 1962 is ingetrokken, voor
zijn vervoer van en naar de vliegbasis eveneens gebruik maakte van
een eigen auto en hiervoor de vergoeding ontving bedoeld in punt
3.2.2. van deze beschikking, en wel krachtens een beschikking van de
Commandant Vliegbasis Volkel dd. 6 maart 1962, welke als volgt
luidde:

„Gezien het verzoek van de sergeant der eerste klasse A., rnr.
„ . . . , betreffende het dagelijks reizen tussen zijn woonplaats
„Asten en zijn standplaats Volkel, met gebruikmaking van eigen
„motorvoertuig;
„Gelet op de omstandigheid, dat voornoemd traject zodanig
„door openbare vervoermiddelen wordt bestreken, dat het ge-
„bruikmaken daarvan als onmogelijk moet worden aangemerkt;
„Bepaalt voornoemd traject aan te merken als „moeilijk te be-
„reizen” in de zin van LuO 58516, codenr. 55.17/35, punt
„3.2.2. over een afstand 40 (veertig) kilometer;
„Stelt de maandelijke voor het dagelijks heen- en weer reizen
„per eigen motorvoertuig te declareren vergoeding op 40 km ad
„f. 1,50 = f. 60,— (zestig gulden), ingaande 1 maart 1962, voor
„zover overigens wordt voldaan aan de terzake gestelde bepa-
„lingen.”;

Overwegende, dat verweerder het verzoek van klager bij het be-
streden besluit heeft afgewezen uitsluitend op deze grond dat tussen
zijn woonplaats en de plaats van zijn tewerkstelling een verbinding
met een openbaar middel van vervoer niet ontbreekt;

Overwegende, dat verweerder blijkens de contra-memorie en het
betoog van zijn gemachtigde ter openbare terechtzitting van oordeel

is dat het bepaalde in het weergegeven punt 3.2.2. nimmer toepassing kan vinden, indien tussen de woonplaats van de betreffende militair en de plaats van zijn tewerkstelling enige verbinding met middelen van openbaar vervoer aanwezig is en dat het daarbij volstrekt irrelevant is dat deze militair van bedoelde verbinding geen gebruik kan maken;

Overwegende, dat dit standpunt tot de voor het Gerecht onaanvaardbare consequentie leidt dat een militair in beginsel wel aanspraak zou hebben op de vergoeding bedoeld in punt 3.2.2., indien tussen zijn woon- en standplaats geen verbinding aanwezig is, doch niet, indien zodanige verbinding wel bestaat, maar de betreffende militair daarvan onmogelijk gebruik kan maken, bijvoorbeeld in het geval van een autobuslijn, waarop slechts in de namiddag gereden wordt;

Overwegende, dat het Gerecht dan ook van oordeel is dat er dan sprake is van „het ontbreken van een verbinding met openbare mid-„delen van vervoer” in de zin van punt 3.2.2. indien geen verbinding aanwezig is met gebruikmaking waarvan de betreffende militair tijdig in zijn standplaats aanwezig kan zijn;

Overwegende, dat in de contra-memorie nog is betoogd, dat meer- genoemd punt 3.2.2. geheel in overeenstemming is met het gestelde in artikel 12, lid 2, onder c, van de Verplaatsingskostenbeschikking 1962;

Overwegende, dat voorzover de aldaar gebezigde woorden: „indien „geen openbaar vervoermiddel aanwezig is” al identiek geacht kunnen worden te zijn aan de terminologie van punt 3.2.2. van de onderhavige luchtmachtorder, deze woorden zich naar het oordeel van het Gerecht niet verzetten tegen de hiervoor gegeven interpretatie;

Overwegende, dat het bestreden besluit mitsdien niet op goede gronden berust en derhalve voor nietig-verklaring in aanmerking komt;

Overwegende ten overvloede, dat de gemachtigde van verweerder ter openbare terechtzitting nog heeft aangevoerd dat klager niet gedwongen is om gebruik te maken van een eigen vervoermiddel, aangezien hij in de kazerne op de vliegbasis van Rijksweg 1 gehuisvest en gevoed kan worden overeenkomstig het gestelde in luchtmachtorder nr. 58534, codenr. 55.17/36;

Overwegende, dat in artikel 4, lid 1, aanhef en sub D, van deze order het navolgende is bepaald:

„Een militair heeft geen aanspraak op de verblijfsvergoeding „indien en zolang hij:

„1°. een standplaats heeft welke zodanig is gelegen, dat hij naar „het oordeel van de Minister van Oorlog of van een door „deze daartoe aangewezen commandant in de regel dagelijks „heen en weer kan reizen tussen die plaats en de woonplaats „van zijn gezin; 1),

terwijl in een voetnoot bij deze bepaling het navolgende valt te lezen:

„1) Een militair wordt, tenzij de Minister van Oorlog in bijzon- „dere gevallen anders bepaalt, in ieder geval geacht heen en „weer te kunnen reizen tussen zijn standplaats en de woon- „plaats van zijn gezin indien de woning is gelegen op een

„afstand van niet meer dan 50 kilometer van het gebouw
 „waar hij zijn militaire werkzaamheden gewoonlijk moet
 „verrichten. In alle overige gevallen dient de Korpscomman-
 „dant van een betrokken militair te beoordelen of tussen
 „woon- en standplaats heen en weer kan worden gereisd,
 „zulks behoudens mogelijkheid van herziening van een ter-
 „zake genomen beslissing door de Minister van Oorlog.”;

Overwegende, dat klager voor de inwerkingtreding van luchtmacht-
 order 62556, codenr. 55.17/51 blijkbaar wel geacht werd heen en weer
 te kunnen reizen, in casu met een eigen vervoermiddel en dat verweer-
 der het geval van klager toentertijd niet als een bijzonder geval heeft
 aangemerkt;

dat het betoog van de gemachtigde van verweerder er op neer komt
 dat het geval van klager uitsluitend ten gevolge van het inwerking-
 treden van deze luchtmachtorder als een bijzonder geval aangemerkt
 zou moeten worden in de zin van vorenweergegeven artikel 4, lid 1,
 aanhef en sub D;

Overwegende, dat het Gerecht in het midden kan laten wat daar van
 is, aangezien verweerder ten tijde van het bestreden besluit, hoewel
 bekend met de omstandigheden van klager uit diens rekest, niet een
 beschikking heeft gegeven waarbij het geval van klager als een bij-
 zonder geval is aangemerkt;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Verklaart het bestreden besluit nietig.

BOEKAANKONDIGING

Recueils de la société internationale de droit pénal militaire
 et de droit de la guerre, deuxième congrès international, Flo-
 rence, 17-20 mai 1961; L'AÉRONEF MILITAIRE ET LE DROIT
DES GENS; SUBORDINATION ET COOPÉRATION MILITAIRE INTER-
NATIONALE, Strasbourg, 1963, 465 blz.

De voortstuwung van supersonen, op zeer grote hoogte zich voort-
 bewegende luchtvaartuigen, het gebruik van raketten, wier operatie-
 gebied, snelheid, hoogte en destructieve werking veel groter zijn dan
 voorheen, alsmede de toenemende betekenis van het wederzijds doen
 van concessies door soevereine staten in het belang van een meer doel-
 treffende onderlinge internationale samenwerking, zoals het zenden
 van nationale detachementen, welke worden onderworpen aan een
 internationaal eenhoofdig commando, teneinde bij crises de orde te
 handhaven of te herstellen, zijn aanleiding geweest tot bestudering van
 de onderwerpen: „het militaire luchtvaartuig en het volkenrecht” en
 „ondergeschiktheid en internationale militaire samenwerking”, op het
 tweede internationale congres van de internationale vereniging van
 militair strafrecht en oorlogsrecht. Deskundigen van verschillende
 landen, onder wie Nederlandse, hebben de consequenties daarvan be-
 studeerd en het resultaat hunner studiën neergelegd in rapporten en

mededelingen, onderscheidenlijk gesteld in de Franse, Engelse, Italiaanse, Duitse en Spaanse taal.

Het eerste onderwerp HET MILITAIRE LUCHTVAARTUIG EN HET VOLKENRECHT omvat:

I. *de rechtstoestand van het militaire luchtvaartuig in het volkenrecht*: kenmerken van het militaire luchtvaartuig, nationaliteit daarvan, luchtverkeer in tijd van vrede en in tijd van oorlog, o.a. volgens Nederlands recht en volgens Italiaans recht, invoering van nucleaire wapens en de gevolgen daarvan met betrekking tot het oorlogs- en het luchtrecht

II. *het militaire luchtvaartuig en de bescherming van de mensheid daartegen in de luchtoorlog* (aangepast aan het positieve recht en vroeger ondernomen pogingen tot reglementering van de luchtoorlog): al of niet geoorloofdheid van het gebruik van nucleaire wapens, het internationale informatie- en actiecomité voor de bescherming van de burgerbevolking in tijd van oorlog, „Comité de Luxembourg” geheten, passieve verdedigingsmiddelen tot bescherming van de mensheid, veiligheidszones als middel tot bescherming van de burgerbevolking tegen luchtbombardementen, e.a.

III. *de bescherming van historische, culturele en kunstwerken in de moderne oorlog*. Aangeven van verboden en niet-verboden zones, zoals verondersteld bij een zee- en landoorlog als bedoeld in de Haagse conventies van 1899 en 1907, is bij een luchtoorlog onmogelijk, omdat bombardementen op grote hoogten worden uitgevoerd. Aanbevolen wordt het doen inschrijven van historische, culturele en kunstwerken door de staten, welke de conventie van 14 mei 1954, inwerkinggetreden 7 augustus 1956, hebben ondertekend, bij een internationaal bureau en indoctrinatie van de strijdkrachten om bedoelde werken te eerbiedigen.

IV. *het militaire luchtvaartuig en de niet-oorlogvoerende landen*. De positie van deze landen is thans moeilijker geworden; veiligheidszones bieden onvoldoende bescherming; rode kruisvliegtuigen bestemd voor het transport van gewonden gelijken veel op bombardementsvliegtuigen, hetgeen verwarrend kan werken; kleine landen en ook iets minder kleine worden in zeer korte tijd overvlogen, b.v. Zwitserland, op zijn breedst, in $17\frac{1}{2}$ minuut, te kort om daartegen afdoende te kunnen optreden, met alle gevolgen daaraan verbonden. Aldus ontstaat de mogelijkheid van een toenemende schending van de neutraliteit.

Het blijkt bezwaarlijk om veel van de (oude) regelen van het oorlogsrecht van toepassing te doen zijn op de raket, afgevuurd van de grond of van een schip. De raket in haar vlucht door de ruimte negeert neutraliteit, territorialiteit en soevereiniteit. Het verbod van overvliegen of de gedachte aan onschuldige doorvaart verliest zelfs zijn betekenis bij een vlucht buiten de dampkring; kunstmanen en intercontinentale satellieten op een hoogte van 1000–15000 km bevinden zich buiten het soevereine gezag van de grondstaten. Het oude oorlogsrecht schijnt uit dien hoofde ongeschikt te zijn bij toepassing van raketten.

Beschouwingen zijn ook gewijd aan: de militaire luchtvaart en de

onzijdigheid in de lucht gedurende de twee wereldoorlogen en aan goede diensten van niet-oorlogvoerenden in verband met de regelen tot beperking van luchtbombardementen, e.a.

V. *algemene beschouwingen over ruimterecht*. Hierbij werden een aantal algemene beginselen betreffende ruimterecht onderscheiden. Deze betreffen vraagpunten zoals: Waar ligt de uiterste grens van het soevereine luchtruim; aan wie behoort de ruimte buiten de dampkring; welke zijn de problemen in die ruimte; zijn de regelen van het luchtrecht bruikbaar met betrekking tot de wereldruimte; hoever reikt de macht van de grondstaat; hoe moeten schaden worden verzekerd welke ontstaan tengevolge van de ruimtevaart; hoe dient te worden gehandeld met ruimteprojectielen, welke naar de aarde terugkeren, e.a.?

Het tweede onderwerp „ONDERGESCHIKTHEID EN INTERNATIONALE „MILITAIRE SAMENWERKING” behandelt hinderpalen welke de verzekering van de militaire tucht binnen een internationale strijdmacht in de weg staan en geeft de wijze aan hoe daaraan ware tegemoet te komen.

De veelheid van nationaliteiten brengt mede een veelheid van nationale reglementen en wetten. Daardoor kunnen gemakkelijk conflicten ontstaan over wetstoepassing en rechtsmacht ingeval van misdragingen tegen de ondergeschiktheid tussen militairen van verschillende nationaliteiten.

Onderzoek van de regelingen van de militaire ondergeschiktheid in de huidige nationale wetten van verschillende strijdmachten in de rapporten en mededelingen: I. *de militaire ondergeschiktheid vergeleken in de huidige nationale wetten van verschillende krijgsmachten*, II. *de bestraffing van de insubordinatie ingeval van internationale militaire samenwerking*, en III. *het internationale militaire commando*, leert, dat het merendeel der onderzochte wetten niet voorziet in het geval van internationale militaire samenwerking. Deze wetten bevatten geen bepalingen welke strafbaar stellen de handelingen tegen de ondergeschiktheid begaan door militairen van een bepaalde nationaliteit tegen meerderen van een andere nationaliteit. Een leemte bestaat er voor de commandant wat betreft de bestraffing van inbreuken op de discipline binnen de strijdmacht gevormd uit eenheden van verschillende nationaliteiten.

De leemte betreft niet slechts de tijdelijk ter interventie samengestelde internationale strijdmachten; men vindt deze ook in permanent gevormde militaire allianties. Alleen de chefs van grote eenheden zijn ondergeschikt gemaakt aan het geallieerde opperbevel. Overigens worden bevelen gegeven langs de nationale hiërarchieke weg, zodat de niet-uitvoering daarvan volgens ieder eigen nationale militaire wetten en reglementen wordt afgedaan. Generaal Eisenhower toonde zich gedurende de tweede wereldoorlog geen voorstander van toekenning van disciplinaire strafbevoegdheid aan een chef over militairen van een andere nationaliteit.

De praktische betekenis van dit vraagstuk is belangrijk toegenomen sedert de totstandkoming van de NATO. In deze organisatie kunnen, voor het eerst in de geschiedenis, eenheden, zelfs de kleinste, voor be-

paalde taken worden gecommandeerd door chefs van verschillende nationaliteiten. Stafofficieren van verschillende nationaliteiten dienen onder een zelfde chef met onderlinge ondergeschiktheid. Het statuut voor de strijdkrachten van de NATO van 19 juni 1951 bevat evenwel géén bepalingen met betrekking tot het nemen van sancties wegens ondisciplinair gedrag in de verhouding tussen de leden van verschillende strijdkrachten. Een dienstnota van 23 maart 1960 brengt dan ook in herinnering dat de vervolging van disciplinaire inbreuken van bij de SHAPE gedetacheerde militairen definitief blijft berusten bij de bevoegde nationale instanties.

En het ontbreken van een regeling om disciplinair te kunnen optreden tegen inbreuken op de krijgstucht van een uit verschillende nationaliteiten samengestelde internationale strijdmacht èn het ontbreken van een regeling daarover in conventies was voor de vereniging van internationaal militair strafrecht en oorlogsrecht aanleiding om een ontwerp-regeling op te stellen.

In een algemeen rapport „*De ondergeschiktheid in het kader van een militaire samenwerking*” werden drie oplossingen aan de hand gedaan om ingeval van internationale militaire samenwerking de repressie te verzekeren van misdragingen tegen de ondergeschiktheid. Als ideale oplossing wordt genoemd de unificatie van het militair strafrecht en de vorming van internationale militaire gerechten belast met de afdoening van misdragingen tegen de ondergeschiktheid in de geallieerde strijdmacht. Deze oplossing vordert te veel goede wil om de moeilijkheden te overwinnen, hoewel deze niet onoverkomelijk zijn. Als tweede oplossing wordt vermeld de handhaving van de nationale wetten, maar voorzien van bepalingen toepasselijk op de internationale verhoudingen. De derde oplossing beoogt het in het leven roepen van een *overeenkomst* welke betrekking heeft op de repressie van insubordinatie in een geallieerde strijdmacht, welke *overeenkomst* steeds dient te worden toegevoegd aan overeenkomsten in gevallen van internationale militaire samenwerking.

Een model van een dergelijke ontwerp-overeenkomst, welke de algemene instemming verwierf van de deelnemers aan het congres, is aan het algemeen rapport toegevoegd. Het bestaat uit 15 artikelen. Daarin is de souvereiniteit van iedere staat geëerbiedigd voor zover deze verenigbaar is met een doeltreffende internationale militaire samenwerking. De strafrechtelijke vervolging is daarin overgelaten aan de nationale instanties. De disciplinaire afhandeling is onderwerp van *regering en overeenkomst*, doch zodanig dat zo min mogelijk wijzigingen in de nationale regelingen nodig zijn.

A. F.S.

OPMERKINGEN EN MEDEDELINGEN

Hoog Militair Gerechtshof

1814—1964

Bij besluit van 20 juli 1814, nr. 27, van de Souvereine Vorst der Verenigde Nederlanden werden gearresteerd:

- „1. Een crimineel wetboek vor het krijgsvolk te water.
- „2. Een reglement van discipline voor het krijgsvolk te water.
- „3. De regspleging voor het krijgsvolk te water.
- „4. De regspleging voor het krijgsvolk te lande.
- „5. Eene provisionele instructie voor het Hoog Militair Gerechtshof.”

Dit besluit werd in het Staatsblad der Vereenigde Nederlanden, nr. 85 van 1814, geïnsereerd.

Bij besluit van 28 juli 1814, nr. 30, van de Souvereine Vorst werd aan de eerste president van het Hoog Gerechtshof de installatie van het Hoog Militair Gerechtshof opgedragen.

Ingevolge Resolutie van 1 oktober 1814 van de Souvereine Vorst werd bepaald, dat de installatie van het Hoog Militair Gerechtshof op maandag 17 oktober 1814 met gepaste plechtigheid binnen Utrecht zou plaatsvinden. Voorts, dat de bij het besluit van 20 juli 1814 gearresteerde wettelijke regelingen met ingang van 17 oktober 1814 kracht van wet zouden verkrijgen.

Het Hoog Militair Gerechtshof hoopt op 16 oktober a.s. in een plechtige zitting in het gebouw van de Hoge Raad der Nederlanden te 's-Gravenhage de 150e verjaardag van de installatie van het Hof te gedenken.

Onze geestelijk-arme samenleving

In het officieel orgaan van de Koninklijke Nederlandse Vereeniging „Ons Leger” nr. 6, blz. 22, schreef Mr. J. van Binsbergen, reserve-majoor b.d. in een artikel onder bovenstaande titel o.m.:

„Onlangs mocht ik van nabij getuige zijn van de plechtige beëdiging „van een 16-tal jongere reserve-tweede-luitenants van het dienstvak „der Intendance, waaronder mijn eigen zoon, die (tot mijn teleurstelling „niet, als zijn vader, de Artillerie als Wapen had verkregen, doch) bij „de Intendance een opleiding tot reserve-officier had mogen volgen. „Met steeds stijgende verbazing moest ik ervaren, dat van deze 16 „jongelui niet minder dan 7 (waaronder ook mijn eigen zoon) niet de „plechtige officiers-eed, doch de belofte aflegden.

„Is het dus wonder, dat ook mij, dat aanschouwend, de vraag werd „opgedrongen of hier niet sprake is van een teloorgaan van de geeste- „lijke normen, waarop de hedendaagse wereld is gebaseerd?” enz.

In nr. 8, blz. 28, van hetzelfde orgaan schreef Mr. J. H. Carstens onder dezelfde titel:

„Reserve-majoor b.d. Mr. J. van Binsbergen, heeft zich blijkens „Ons Leger van juni 1964, pag. 22 er aan geërgerd (? A. F. S.), dat „bij een recente beëdiging 7 van de 16 nieuw benoemde reserve- „tweede-luitenants de belofte in plaats van de eed wensten af te leg- „gen. Dit verschijnsel was mij reeds eerder opgevallen bij een be- „ediging, waar ik als gast aanwezig was: meer dan de helft van de „tweede-luitenants (8 van de 13) legde een belofte af. Bij navraag werd „mij verteld dat men voor de aanvang van de plechtigheid aan de heren „gezegd had: „Als je bereid bent de eed af te leggen, moet je je rechter „handschoen uittrekken, indien niet, dan houd je die handschoen aan.”

„De commandant in wiens handen de eed afgelegd moest worden kon „dan in één oogopslag zien of hij hetzij „ik zweer trouw . . .”, hetzij „„ik beloof trouw . . .” moest zeggen. Dat was alles geweest.

„Hoe is nu het een en ander gegroeid? De wet van 28 april 1916 tot „nadere voorziening betreffende het eedsvraagstuk gaf als algemene „regel aan, dat ieder verplicht is een eed af te leggen, ook indien hij niet „tot een godsdienstige gezindheid behoorde. Een uitzondering werd ge- „maakt voor personen, die behoorden tot een godsdienstige gezindheid, „die het afleggen van eden verbiedt (de Doopsgezinden dus), en voor „hen, die schriftelijk verklaarden, onoverkomenlijke bezwaren, ontleend „aan hun opvattingen omtrent de godsdienst, tegen het afleggen van „eden te hebben. Genoemde personen mochten de belofte afleggen.

„Van lieverlede hebben *waarschijnlijk meer en meer buiten-kerke- „lijken, die als consequentie van hun niet-geloven aan God ook het „zo „„waarlijk helpe mij God almachtig” niet konden aanvaarden, bij deze „laatste categorie een onderdak gevonden.*

„*De vigerende militaire richtlijnen stellen zelfs dat de te beëdigden „officier geheel vrij moet worden gelaten in de keuze van eed of belofte. „(Curs. A. F. S.).* Uit het na afloop van de plechtigheid opgemaakte „proces-verbaal blijkt of de officier de eed, dan wel de belofte afgelegd „heeft.

„Dat is de theorie dus, waaraan de militaire autoriteiten, die voor de „door mij beschreven beëdiging — of laten we het maar „belofteafleg- „„ging” noemen — verantwoordelijk waren, zich strikt gehouden „hebben.

„Maar nu de realiteit. *Moeten wij aannemen, dat de 8 belofteafleggers „principeel niet aan God geloven en derhalve geen eed wensen af te „leggen? Natuurlijk niet! Het wordt hun alleen zo gemakkelijk gemaakt „te opteren voor de belofte en het is de weg van de minste weerstand. „(Curs. A. F. S.).* Bovendien is er een ongedefinieerd gevoel bij velen „(? A. F. S.), dat de belofte niet zo absoluut bindend is als de eed. Juri- „disch gesproken is het natuurlijk absurd te veronderstellen dat een „belofte gelijk is aan bijvoorbeeld een halve of een kwart eed; voor de „wet zijn beide volkomen gelijkwaardig. In zijn toespraak na afloop „van bovengenoemde beëdiging wees m.i. terecht de hoofdofficier die „de 5 eden en de 8 beloften had ingenomen, kennelijk een beetje ge- „schrokken van de onverwachte stembuszege (? A. F. S.) van de be- „lofteafleggers, erop dat zij die God niet als getuige aangeroepen had- „den, een zwaardere verplichting op zich genomen hadden dan de „anderen, omdat zij de kracht tot naleving van hun belofte in zichzelf „moesten vinden!

„Ik hoop voor hem dat alle 8 er zo over dachten! Maar er zat nog „een adder in het gras! Natuurlijk geloof ik wel aan God, zei er een na „afloop, maar ik hoef hem toch niet in de eed te betrekken (ik mag „toch de belofte afleggen). Door die belofte ben je dan niet zó definitief „toch een belofte afleggen). Door die belofte ben je dan niet zó definitief „gebonden als door een eed, je hebt een soort reservatio mentalis ge- „maakt. Hoe onwaarschijnlijk deze hersenkronkel ook klinkt, bewust of „onbewust speelt deze gedachte een rol. Is dit een teken des tijds, een

„teloorgaan van de geestelijke normen, waarop onze hedendaagse wereld gebaseerd is? (Cit. Van Binsbergen).

„De moeilijkheid is dat de motieven, die de nieuw benoemde officieren ertoe drijven de eed, dan wel de belofte af te leggen, officieel niet terzake doen, zolang aan de wettelijke verplichting tot het uitspreken van de woorden van de formule voldaan wordt. En wie zou in Nederland anno 1964 nog een gewetensonderzoek willen instellen naar de motieven, die iemand ertoe geleid hebben volgens de regels van de wet te handelen!

„Een andere zaak is het natuurlijk, dat een jongmens, dat voor de opneming in het korps officieren waardig gekeurd is, zelf moet zien dat hij zijn verplichting om Hare Majesteit de Koningin en de geestelijke waarden van zijn gemeenschap met de gehele kracht van zijn persoon te dienen alleen kan bekrachtigen met de voor hem allerhoogste instantie en dat een surrogaat-oplossing onvoldoende is.

„Ligt hier een opvoedkundige taak voor iemand weggelegd, hij grijpe hem.”

* * *

Naar aanleiding van het artikel van Mr. Carstens wil ik gaarne enkele opmerkingen maken.

Wat betreft de vorm waarin eden, beloften en bevestigingen moeten worden afgelegd bepaalt de Wet van 17 juli 1911, Stb. 215:

„Hij, die ter uitvoering van een wettelijk voorschrift mondeling een eed, belofte of bevestiging moet afleggen, zal:

„a. indien hij een eed aflegt, onder het opsteken van de twee voorste vingers van zijn rechterhand, uitspreken de woorden: „Zoo waarlijk helpe mij God Almachtig”;

„b. indien hij een belofte aflegt, uitspreken de woorden: „Dat be-loof ik”, indien hij een bevestiging aflegt, uitspreken de woorden: „Dat verklaar ik”;

„tenzij hij aan zijn godsdienstige gezindheid den plicht ontleent den eed, de belofte of de bevestiging op andere wijze te doen” (art. 1).

Het verschil tussen de eed en de belofte is uitsluitend in de aard van de plechtige verzekering gelegen, welke bij de belofte een persoonlijk, bij de eed daarentegen een godsdienstig karakter draagt.¹⁾

„Indien bij het wettelijk voorschrift andere uit te spreken woorden zijn vastgesteld als de in artikel 1 voorgescrevene, treden de bij het bijzonder wettelijk voorschrift vastgestelde voor deze in de plaats” (art. 2).

Zo is bij Souverein Besluit van 26 februari 1814, no. 86 bepaald:

„Door alle officieren der landmagt zal worden afgelegd de navolgende eed:

„Ik zweer trouw aan den Souvereinen Vorst (later is dat geworden aan

¹⁾ W. J. L. van Es, Het eedsvraagstuk, proefschrift ter verkrijging van de graad van doctor in de rechtswetenschap, 1911, blz. 38 e.v.

De auteur komt daarin tot de conclusie, dat de eed slechts is een gebrekkig hulpmiddel tot beperking der onwaarachtigheid en dat hij overbodig wordt naarmate de zedelijke ernst in de maatschappij toeneemt.

„de Koning en weer later aan de Koningin), gehoorzaamheid aan de „wetten en onderwerping aan de krijgstucht.”

„Zo waarlijk helpe mij God Almachtig.”²⁾

Carstens verwijst in zijn betoog naar de (tweede) Eedswet van 28 april 1916, Stb. 174, tot nadere voorziening van het eedsvraagstuk.³⁾ Deze wet, welke niet zonder moeilijkheden is tot stand gekomen, is een compromis tussen de uiteenlopende richtingen in de Staten-Generaal.⁴⁾

Artikel 1 van deze wet bepaalt:

„In elk geval waarin een wettelijk voorschrift het afleggen, hetzij „van een eed, hetzij naar de wijze der godsdienstige gezindheid van „een eed of van een belofte, verklaring of bevestiging vordert of daar „aan rechtsgevolgen verbindt, is een ieder, ook indien hij niet tot eene „godsdienstige gezindheid behoort, verplicht den eed af te leggen.”

De wet stelt vóórop, dat — behalve ten aanzien van hen wier godsdienstige gezindheid de eedsaflegging verbiedt — een ieder *verplicht* is tot het afleggen van de eed (z.g. eedsverplichting), doch dat op de enkele verklaring dat tegen het afleggen van eden gewichtige gemoedsbezwaren bij hem bestaan, voor de te beëdigen persoon in plaats van de eed de belofte komt. Het afleggen van de belofte werd bij de totstandkoming der wet als een uitzondering beschouwd.

Voor het afleggen van eden door *ambtenaren*, z.g. ambtseden, heeft de wetgever echter in artikel 4 een *afzonderlijke regeling* gewenst geacht, luidende:

„Indien het wettelijk voorschrift, als in artikel 1 bedoeld, betrekking heeft op de aanvaarding van enig openbaar ambt, van enige „openbare betrekking, waardigheid of bediening, van eenig beroep of „eenige meer duurzame werkring, als die van voogden of curators, zal „de te beëdigen persoon *de keuze* hebben tussen den eed en de belofte „of bevestiging.”

In artikel 4 is, anders dan in artikel 1, *niet* vóóropgesteld de verplichting tot eedsaflegging, welke eed ingeval van gewichtige gemoedsbezwaren wordt vervangen door de belofte.

Anders dan Carstens heeft begrepen hebben de militaire autoriteiten

²⁾ Het afnemen van de eed (belofte) aan nieuw-benoemde officieren is geregeld in het boekwerk 1590, Voorlopig reglement op de Eerbewijzen en het Ceremonieel bij de Koninklijke Landmacht, uitgegeven met machtiging van H.M. de Koningin bij Kabinetsrescript van 2 maart 1961, nr. 34, ptn. 391-425.

Wordt de eed (de belofte) door nieuw-benoemde officieren op het vaandel afgelegd dan omvat de nieuw-benoemde officier, die vooraf de *beide* handen heeft ontbloot, met de linkerhand de vaandelstok, en heft de rechterarm omhoog met omhooggestoken en aaneengesloten voorste twee vingers, en herhaalt met luider stemme de door de regimentscommandant uitgesproken eedsformule. De nieuw-benoemde officieren, die de belofte afleggen, houden de rechterarm als in de houding. (ptn. 391,407)

³⁾ Van Bemmelen, Strafvordering, Leerboek van het Nederlandse strafprocesrecht, zesde herziene druk, blz. 335,336.

⁴⁾ M.R.T. XI (1915/1916), blz. 53 e.v.;

Handelingen der Staten-generaal 1915/1916, I, blz. 389-416.

— overeenkomstig de door hen afgelegde eed (belofte) de wet strikt gehoorzaamd — bij de beschreven beëdiging het bepaalde bij artikel 4 nauwgezet inachtgenomen, welke wetsbepaling Carstens bij zijn betoog kennelijk over het hoofd heeft gezien.

Volgens artikel 4 verklaart de te beëdigden ambtenaar zonder meer, kiest hij of hij de eed of de belofte wenst af te leggen. *De wet laat deze keuze geheel aan hem over.* Dat geldt zowel voor de ambtenaren, die principieel aan God geloven en die principieel niet aan God geloven, alsook voor alle overige ambtenaren.

Het verwijt dat Carstens de Legerleiding maakt: „De vigerende „militaire richtlijnen stellen zelfs dat de te beëdigden officier geheel vrij „moet worden gelaten in de keuze van eed of belofte” is dan ook volkomen óngegrond.

De wetgever heeft anno 1916 in artikel 4 de ambtenaar vrijgelaten te kiezen tussen de eed en de belofte. Er is dus ook geen sprake van dat het Legerbestuur het de benoemde officieren gemakkelijk zou willen maken om te opteren voor de belofte, zoals Carstens beweert, noch van het kiezen van de weg van de minste weerstand.

De beantwoording van de vraag: „Moeten wij aannemen, dat de 8 „belofteafleggers principieel al of niet aan God geloven en derhalve „geen eed wensen af te leggen?” valt buiten de opdracht van de commandanten die met het afnemen van eden belast zijn. De keuze tussen de belofte en de eed is op grond van de uitdrukkelijke wetsbepaling een *persónlijke* aangelegenheid van de officier (ambtenaar). Ik kan mij voorstellen dat óók een gelovig officier (ambtenaar) het niet noodzakelijk acht, dat hij voor de richtige vervulling van een door hem te vervullen ambt de eed onder aanroeping van God aflegt.

Aangezien de benoemd-tweede-luitenants vrij zijn in de keuze tussen de aflegging van de eed en de belofte wil het mij voorkomen, dat de commandanten in hun toespraken ter gelegenheid van de beëdiging zich dienen te onthouden van een bespreking van de motieven, welke de juist door hen beëdigde officieren tot het afleggen van de eed of de belofte hebben bewogen en welke daarvan in hun ogen het zwaarst zouden wegen voor de betrokkenen. Daar de keuze tussen de eed en de belofte een *persónlijke* aangelegenheid is, komt een dergelijk beleid mij mede juister voor, omdat de commandanten tot de beëdigde officieren in een officiële verhouding staan, die van chefs tot onderhebbenden.

De wijze van aflegging van de eed of de belofte op het vaandel door nieuw-benoemde officieren voor het front van de gewapende troep (de normale wijze) geeft daaraan een bijzonder karakter, zowel voor de nieuw-benoemde officieren als voor de overige militairen en anderen.

Deze eeds-(belofte-)aflegging, een gevestigde traditie in de Nederlandse krijgsmacht, is tevens dienstbaar aan de bevordering van de krijgstucht.⁵⁾

A. F. S.

⁵⁾ Souverein Besluit van 28 februari 1814, nr. 86, Wet van 17 juli 1911, Stb. 215, Wet van 28 april 1916, Stb. 174.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF
Herdening van het 150-jarig bestaan

Op 16 oktober 1964 herdacht het Hoog Militair Gerechtshof in het gebouw van de Hoge Raad der Nederlanden te 's-Gravenhage in een plechtige buitengewone zitting de dag, waarop het Hof nu 150 jaar geleden binnen de stad Utrecht door de eerste president van het Hoog Gerechtshof werd geïnstalleerd. *)

Na de buitengewone zitting van het Hoog Militair Gerechtshof te hebben geopend, verzocht de President, Mr. J. W. U. DOORNBOS, de griffier de resolutie van de Souvereine Vorst van 1 oktober 1814 voor te lezen.

Na de voorlezing door de griffier, Mr. I. VAN WOERDEN, van deze resolutie, sprak de President de volgende rede uit:

Excellenties, Dames en Heren,

U hebt de voorlezing gehoord van de resolutie, waarbij de Souvereine Vorst bepaalde, dat de installatie van het Hoog Militair Gerechtshof „met gepaste plegtigheid” moest plaats vinden.

Wij hebben gemeend op de laatste dag van een periode van anderhalve eeuw sedert het Hof krachtens het bevel van de Souvereine Vorst zijn werkzaamheden kon aanvangen, in overeenstemming met hetgeen toen is geschied, op plechtige wijze dit feit te mogen herdenken.

Het is voor ons een eer, dat de Minister van Justitie, de Staatssecretaris van Defensie voor de Marine, tevens als vertegenwoordiger van de Minister van Defensie, de chef van het Militaire Huis van Hare Majesteit de Koningin, de vertegenwoordiger van de Raad van State, de hoogste militaire autoriteiten van de Koninklijke Marine, de Koninklijke Landmacht en de Koninklijke Luchtmacht, de president van de Hoge Raad, de Secretarissen Generaal van de departementen van Justitie en van Defensie, de gouverneur van de Residentie en de Deken van de Orde van Advokaten aan onze uitnodiging gehoor hebben willen geven, evenals de overige militaire en burger-autoriteiten en andere aanwezigen, die er wel van overtuigd zullen zijn, dat wij hun aanwezigheid niet minder op prijs stellen, al kan ik hen niet allen afzonderlijk vermelden.

De oprichting van het H.M.G. betekende niet, dat er vóór 1814 geen rechtspraak in hoger beroep bij onze krijgsmacht had bestaan, maar die werd uitgeoefend door vele verschillende instanties, zowel behorende tot de uitvoerende, de wetgevende als de rechterlijke macht, die opvolgend, maar ook wel naast elkaar, op deze bevoegdheid aanspraak deden gelden.

De Kapitein-Generaal, een waardigheid door de stadhouder bekleed, de Raad van State, soms de Staten-Generaal en zelfs wel de

*) Zie de aankondiging op blz. 635 hiervóór; zie ook Installatie van het Hoog Militair Gerechtshof op 2 november 1946, (M.R.T. XXXIX [1946] blz. 413 e.v.) en voorts Hoog Militair Gerechtshof, Herdenking van het 125-jarig bestaan (M.R.T. XXXV [1939/1940] blz. 397 e.v.), alsmede Op 17 oktober 1939 bestaat het Hoog Militair Gerechtshof 125 jaar (M.R.T. XXXV [1939/1940] blz. 118 e.v.). *Red. M.R.T.*

Gewestelijke Staten, hebben alle kortere of langere tijd, al dan niet krachtens wettelijk voorschrift, recht gesproken in hoger beroep in militaire zaken.

Krachtens zijn instructie was de Raad van State met militaire rechtspraak belast, maar de Stadhouder oefende als Kapitein-Generaal toezicht uit op de militaire justitie en eiste het recht van approbatie van de vonnissen op, voordat deze konden worden geëxecuteerd. Achttē hij een nieuwe behandeling nodig, dan werd daarmee de krijgsraad van zijn hoofdkwartier belast, die al spoedig „Hoge Krijgsraad” werd genoemd en te 's-Gravenhage werd gevestigd. Een opperofficier werd president en later waren van de acht leden twee opperofficier en zes kolonel.

Gesteund door de Stadhouder, ontwikkelde zich de Hoge Krijgsraad tot een appelcollege, waartegenover de Raad van State zijn recht handhaafde en dit zowel in het eerste als in het tweede stadhouderloze tijdperk weer wist te hernemen door in plaats van de Hoge Krijgsraad de rechtspraak in hoger beroep uit te oefenen.

In 1783 werd de Hoge Krijgsraad opgeheven en kwam aan deze strijd een einde; sedertdien is de militaire justitie gelukkig niet meer rechtstreeks in enige politieke strijd betrokken geweest.

In 1795 werd ook de Raad van State door de Staten-Generaal afgeschaft, maar de behoefte aan rechtspraak in hoger beroep en approbatie van de vonnissen der krijgsraden bleef bestaan. Weer werd toen een orgaan van de uitvoerende macht met deze rechtspraak belast, n.l. het inmiddels gevormde „Comité tot de Algemene Zaken van het „Bondgenootschap te Lande”. Lang heeft dat niet geduurd, want drie jaar later werd het eveneens ontbonden. Toen werden de Lands Advocaten, die zowel bij dit Comité als bij de Raad van State ingeschreven waren geweest, in één college verenigd en belast met de rechtspraak in militaire zaken, voorzover die aan het ontbonden comité toekwam.

Intussen was in 1798 een wet tot stand gekomen betreffende de oprichting van een Hoge Militaire Vierschaar, die echter eerst twee jaar later optrad voor de Landmacht en in 1802 voor de Marine, zodat toen bijna 17 jaar na de opheffing van de Hoge Krijgsraad weer een militair-rechterlijk college met de rechtspraak in hoger beroep werd belast.

Na de inlijving bij Frankrijk in juli 1810 werkte de Hoge Militaire Vierschaar nog enige maanden door, totdat dit college zichzelf op 28 februari 1811 ontbonden verklaarde, waarna de Nederlandse militairen geheel aan de Franse wetten onderworpen waren.

De Hoge Militaire Vierschaar is als een voorloper van het H.M.G. te beschouwen. Voor het eerst deden nu rechtsgeleerde leden hun intrede in een militair rechterlijk college, terwijl de onafhankelijkheid gewaarborgd werd door een benoeming voor het leven. Een der rechtsgeleerde leden was president en bij ontstentenis moest hij door een ander rechtsgeleerd lid vervangen worden.

Het aantal leden bedroeg twaalf, vier van de zeemacht, vier van de landmacht en vier rechtsgeleerde leden, een verhouding die, bij het

H.M.G. tot drie van elke categorie verminderd, gehandhaafd is, totdat bij een bezuinigingswet in 1858 de samenstelling werd verminderd met een lid van de zeemacht en een lid van de landmacht. Een nieuwe bezuinigingswet bracht in 1923 ook het getal van de rechtsgeleerde leden van drie op twee.

De verhouding tussen de militaire en de rechtsgeleerde leden, die van 1858 tot 1923 heeft bestaan, lijkt de meest wenselijke voor het militaire appelcollege en toen ik enige jaren geleden met de Minister van Justitie, toen minister Samkalden, de samenstelling van het H.M.G. besprak met het oog op een nieuw te ontwerpen wetboek van militaire strafvordering, verklaarde hij aan deze verhouding zijn goedkeuring te zullen hechten.

In de samenstelling van het H.M.G. kwam nog éénmaal wijziging, n.l. in 1953, toen in een vacature ontstaan door het heengaan van een tot de zeemacht behorend lid, een opperofficier van de Koninklijke Luchtmacht werd benoemd, zodat thans de normale samenstelling van het H.M.G. wat de militaire leden betreft, ongeveer in overeenstemming mag worden geacht met de getalsterkte van de respectievelijke onderdelen van de strijdkrachten.

Bij Souverein Besluit van 27-12-1813 stelde de Souvereine Vorst een commissie in om een waarlijk nationaal straf- en tuchtrecht te ontwerpen. De instructie voor het hoogste militaire rechtscollege was spoedig gereed. Men wilde echter deze instructie nog niet definitief vaststellen maar t.z.t. inpassen in de nog te ontwerpen militaire wetten; daarom gaf men de voorkeur aan de naam „provisionele instructie”, niet vermoedende dat deze voorlopige instructie na anderhalve eeuw nog de grondslag voor de rechtspraak van het H.M.G. zou vormen.

Ook over de aan het appelcollege te geven naam was men het in 1813 nog niet eens. Het hoogste burgerrechtscollege was toen het Hoog Gerechtshof. De commissie stelde daarom de naam Hoog Militair Gerechtshof voor, overwegende: „dat aan het militaire wezen geen „minderen rang in de sociëit kan gegeven worden dan aan het burger„lijke”, zodat het nieuw op te richten college „als gelijke in rang moest „worden ingesteld naast het Hoog Gerechtshof”. De Souvereine Vorst verenigde zich met deze overweging en in de eerste grondwet werd het militair appelcollege als Hoog Militair Gerechtshof aangeduid. De toen vastgelegde verhouding bleef bestaan, totdat in 1838 de Hoge Raad werd opgericht. Toen werd bepaald, dat bij officiële plechtigheden het H.M.G. rang zou hebben onmiddellijk na de Hoge Raad.

Aanvankelijk was het recht van appel zeer beperkt. Thans komen de meeste veroordeelden in appel, omdat zij de straf te hoog vinden en hebben zij in vele gevallen een volledige bekentenis afgelegd. Vroeger, d.w.z. voor de wetwijziging van 1912, was appel echter uitgesloten voor een veroordeelde, die een volledig bekentenis had afgelegd.

Bovendien deed het H.M.G. voor 1912 alleen recht op de stukken; het zag of hoorde de appellant en de getuigen niet. Evenals bij de krijgsraden waren de zittingen besloten en traden er geen raadslieden op. Toch heeft het Hof reeds geruime tijd voordat de wet gewijzigd

werd in afwijking van de processuële voorschriften beklaagden en geuigen gehoord en raadslieden toegelaten. De regering zei hierover in 1912 in de kamer: „Indien er iets goed is in het militaire recht, dan „zeker de rechtspraak van het H.M.G., die uit een versteende en dode „wet al die jaren heeft weten te putten fris en levend recht”. Sedert 1912 hebben alle advocaten het recht hun cliënten voor de militaire rechter bij te staan en over het algemeen geven zij zich daarvoor veel moeite. De balie kan ervan overtuigd zijn, dat een goed pleidooi door de militaire rechter met grote aandacht wordt gevolgd en zeer wordt gewaardeerd.

Tot 1-1-1925 moesten alle vonnissen door het Hof worden geaprobeerd alvorens te worden uitgesproken; eerst toen werd de approbatie afgeschaft, gelijk met de toekenning van het volledig recht van appel. Approbatie was geen rechtsmiddel, het was een voorwaarde voor de executie van het vonnis. In een tijd, dat er in de krijgsraden geen rechtsgeleerde leden zitting hadden en de Auditeur-Militair tevens als secretaris optrad en de vonnissen concipieerde, was de approbatie een nuttige instelling. In 1858 noemde de regering de approbatie in de memorie van antwoord bij de reeds genoemde bezuinigingswet: „een „der meest belangrijke, een der meest heilzame bestanddelen van het „militaire rechtswezen, een waarborg opleverende, zo voor de Staat als „voor de veroordeelden.”

Na 1912 werd de approbatie veelal als bevoogding gevoeld. Er was ook weinig reden meer voor, nu de president van de Krijgsraad een rechtsgeleerde moest zijn en de auditeur-militair zich niet meer in de raadkamer bevond en de taak van secretaris niet meer vervulde.

Een weinig naar buiten blijkende, doch zeer belangrijke taak van het H.M.G. is zijn bemoeienis met het beklag over krijgstuchtelijke straffen. Dit betekent, dat ieder militair, onverschillig hoe hoog of laag geplaatst, zich op het hoogste militaire rechtscollege kan beroepen, indien hij meent, dat hij door een krijgstuchtelijke straf, hoe gering ook, onrechtvaardig is behandeld. Het Hof is doordrongen van het belang dat het beklagrecht heeft voor een goede krijgstucht. Het pleegt dan ook alle zaken, al zijn die schijnbaar onbelangrijk, met grote nauwgezetheid te onderzoeken.

Voor 1923 werd het beklagrecht practisch belemmerd door de bepaling, dat de klager zich in arrest moest begeven; weliswaar kwartier-arrest, maar toch een vrijheidsbelemmering, die moeilijk te verenigen was met de onbepaalde uitoefening van een recht, dat wettelijk aan ieder militair toekomt.

Merkwaardig was voorts, dat tot in het einde der vorige eeuw de strafoplegger als „beklaagde” werd aangeduid. Men beschouwde de uitoefening van het beklagrecht als het aanspannen van een proces door de klager tegen de strafoplegger, dat, zoals reeds bij de Hoge Militaire Vierschaar het geval was, behandeld moest worden als een geschil tussen twee partijen. Dit ging zelfs zover, dat de strafoplegger, die voor de rechter moest verschijnen, alleen vergoeding van reis- en verblijfkosten kreeg, indien hij in het gelijk werd gesteld.

Op ander terrein werd en wordt nog meermalen een beroep op de leden van het H.M.G. gedaan. Ik noem de Raad voor de Scheepvaart, de Raad voor de Luchtvaart en de Commissie tot herziening van de militaire rechtspleging. De eerste maal geschiedde dit in 1814 en toen gaf dit aanleiding tot een laatste conflict met de Raad van State, echter nu niet meer op politiek terrein.

De toen ingestelde commissie bestond geheel uit leden van het H.M.G., behalve de Provinciaal Commandant van Utrecht, een generaal, die verscheidene jaren lid van de Hoge Militaire Vierschaar was geweest, en zij werd in de correspondentie met het H.M.G. vereenzelvigd. Begin 1815 was de commissie met het herziene ontwerp van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande gereed.

De leden hadden voorgesteld de lijfstraffen, toen corporele straffen genoemd, bestaande uit stok-, riet- en klingslagen, voor de Landmacht te laten vervallen. De Raad van State achtte dit te revolutionair, keurde het af en overwoog, dat in de laatste helft van de 18e eeuw het slaan in zwang was geraakt, maar in de Franse legers met de revolutie weer was afgeschaft, „omdat — zoals de overweging luidde — de militaire „geest door slagen werd gedooft”. Hoewel daarna, ik kan natuurlijk niet zeggen dientengevolge, de Franse legers grote overwinningen hadden geboekt, overwoog de Raad van State, dat men in Frankrijk de corporele straffen weer had ingevoerd als „correction paternelle” en dat die in Engeland, dat, zoals de Raad van State het formuleerde, „niet door revolutionaire stormen geslingerd geworden was”, steeds zijn blijven bestaan.

De Souvereine Vorst verenigde zich met dit advies en gelastte in de vorm van een aanschrijving, niet aan de commissie maar aan het H.M.G. zelve, om met dit advies rekening te houden en alsnog corporele straffen vast te stellen in het Ontwerp Crimineel Wetboek. De commissie, doch in feite het H.M.G., vond toen de oplossing, dat de straf van stokslagen, als zijnde een ontorende straf, alleen mocht worden opgelegd bij een vonnis, waarbij de veroordeelde als eerloze schelm werd weggejaagd en met afgesneden haar buiten de poort werd gebracht. De bijkomende straf van stokslagen zou door burgers, n.l. de stokknechts van de provoost-geweldige, ten uitvoer worden gelegd, terwijl daarentegen de riet- en klingslagen niet oteerden en door onderofficieren zouden worden toegediend. Hierbij werden de klingslagen de meest „honorale” genoemd.

Met deze regeling gingen de Souvereine Vorst en de Raad van State accoord en zij bleef bestaan, totdat de Wet van 1879 de lijfstraffen afschafte.

Hoewel op zichzelf niet zo belangrijk, leek het mij toch goed dit conflict te vermelden, omdat het een typisch beeld geeft van het verschil in opvatting t.a.v. een toen belangrijke strafsoort, de lijfstraffen, tussen het hoogste college van Staat en het hoogste militaire rechtscollege, en de wijze waarop dit conflict door het H.M.G. naar de opvatting van die tijd bevredigend werd opgelost.

Een taak die veel overeenkomst vertoont met het recht spreken in

hoger beroep, werd het Hof meermalen opgedragen door de Koning en niet zolang geleden door de Koningin, indien een commanderend generaal op een vonnis van een krijgsraad te velde niet zijn fiat-executie kon verlenen. De Wet bepaalt slechts, dat de commanderend generaal dan de zaak ten spoedigste ter kennis moet brengen van de Vorst, opdat deze zal kunnen „disponeren naar behoren”.

Bij K.B. van 31-8-1831 werd bepaald dat, indien een bevelhebber redenen mocht hebben om het vereiste fiat-executie niet te verlenen en de Koning niet alsnog last zou geven dit toch te doen, de stukken aan het H.M.G. moesten worden gezonden om in de zaak recht te spreken. Bij K.B. van 12 juni 1839 bepaalde de Koning zelfs, dat het fiat-executie op nog door de krijgsraad te velde te wijzen vonnissen niet meer door de Prins van Oranje als bevelhebber zou worden verleend, doch door het H.M.G.

Eerst na 16 juli 1947 was hoger beroep mogelijk van vonnissen door de krijgsraden te velde geweest en verviel dus de noodzaak om de vonnissen ter verlening van het fiat-executie aan de commanderend generaal toe te zenden.

Een goede oplossing om de appelrechtspraak bij een leger te velde vlot te doen verlopen, vond de regering, toen met het overdragen van de soevereiniteit aan Indonesië het H.M.G. van Nederlands-Indië naar de nieuwe staat overging als zijnde een justitie-orgaan, terwijl de militaire leden op grond van de overgangsregeling onder Nederlandse soevereiniteit bleven. Het H.M.G. van Ned.-Indië was dus niet meer in staat kennis te nemen van de vonnissen door de krijgsraad te velde en de zoekrijgsraad te Soerabaja geweest.

De regering besloot toen, daartoe gerechtigd door een in december 1949 tot stand gekomen wetswijziging, een kamer van het H.M.G. in Nederland tijdelijk in Indonesië te laten optreden. Direct na de soevereiniteitsoverdracht vroeg de minister van Oorlog mij naar Indonesië te gaan, daar met behulp van telegrafisch voor te dragen raden een kamer samen te stellen en daarvan minstens zes maanden zelf de leiding te nemen. Ik had toen het geluk onder de Nederlandse militairen een tweetal leden van de rechterlijke macht aan te treffen, van wie ik één, thans procureur-generaal bij een onzer gerechtshoven, als waarnemend advocaat-fiscaal kon voordragen en een ander reserve-officier, thans rechter in een onzer arrondissementsrechtbanken, als waarnemend griffier. Dank zij deze deskundige krachten was het mogelijk binnen zeer korte tijd het Hof in Indonesië goed te doen functioneren.

Ik mag niet eindigen zonder te wijzen op de uitstekende geest van samenwerking, die sedert de wederoprichting van het Hof na de bevrijding steeds heeft bestaan. De toewijding van allen, die, in welke functie ook, aan het Hof verbonden waren of zijn, met wie ik het voorrecht heb gehad en nog steeds heb, samen te mogen werken, stemt tot grote dankbaarheid.

De taak die op ons rust brengt mee, dat wij de overheid moeten steunen in het handhaven van een strenge krijgstucht, zonder welke

een goede krijgsmacht ondenkbaar is en zelfs een gevaar kan worden in de staat. Dit wil niet zeggen, dat de militaire rechter naar verhouding zware straffen oplegt, eerder kan het tegendeel worden gezegd. Er blijkt, dat ten volle rekening wordt gehouden met de bijzondere omstandigheden, die een misdrijf kunnen begunstigen, indien jonge mannen plotseling buiten het vertrouwde milieu van de familie en arbeidsgemeenschap worden gebracht.

De straf mag niet zwaarder zijn dan naar menselijk oordeel rechtvaardig moet worden geacht; dit in elk geval opnieuw te beoordelen, is de moeilijke en verantwoordelijke taak van een appelcollege, welks uitspraken kracht van arrest hebben, naar de ware betekenis van dit woord, d.w.z. dat het eindbeslissingen zijn, waartegen geen enkel rechtsmiddel meer openstaat.

Moge God aan deze arbeid zijn zegen schenken en aan ons de kracht en de wijsheid om onze taak te verrichten in het belang van allen, die bij een goede militaire justitie zijn gebaat.

De president verleende daarop het woord aan de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht, Mr. D. J. VAN GILSE, die de volgende rede uitsprak:

EdelGrootAchtbare Heren President en Leden van het Hoog Militair Gerechtshof.

Indien U mij zulks toestaat, zou ik, puttende uit enige ervaring, opgedaan in een bijkans 25-jarige werkzaamheid in verschillende functies in en ten behoeve van de militaire rechtspraak — voor een niet onbelangrijk deel onder Uw — als ik het zo zeggen mag — vaderlijke leiding, mijnheer de President, een korte beschouwing willen wijden aan de betekenis en de waarde van een militair-justitieel apparaat in het algemeen en het Hoog Militair Gerechtshof in het bijzonder.

Door de geringe bezetting met juristen van de vóór februari 1940 bestaande krijgsraden (Zeekrijgsraad en Krijgsraad voor de Landmacht te 's-Hertogenbosch) was de militaire rechtspleging voor het grootste deel der leden van de Nederlandse rechterlijk macht en van de balie een volledig gesloten boek. Toen dan ook bij de mobilisatie 1939 meerdere juristen-reserveofficieren als mobilisatiebestemming een functie kregen bij de z.g. krijgsraden te velde, bleek de noodzakelijkheid hen in de hun tot dusverre volkomen onbekende materie in te wijden, hetgeen veelal geschiedde door middel van een cursus onder leiding van de generaal VAN MUNNIKREDE, wiens naam in dit verband met erkentelijkheid dient te worden gememoreerd. Door de aan deze cursus verbonden docenten werden de aanstaande militair-justitiële functionarissen grondig voorbereid op hun toekomstige taak door zeer instructieve voordrachten niet alleen over het militaire straf- en strafprocesrecht, maar ook over de handhaving van de krijgstucht en de daarbij te pas komende wettelijke voorschriften. In het bijzonder dient met betrekking tot deze opleiding te worden vermeld de grote aandacht, die werd besteed aan de motivering van de straftoemeting in de militaire vonnissen.

Van deze lessen hebben de cursisten, waartoe ikzelf heb behoord,

dankbaar en met succes gebruik gemaakt tijdens het uitoefenen van de door hen in de mobilisatietijd en in- en na de oorlogsdagen van 1940 beklede militair-justitiële functies. Tot op de huidige dag prijs ik mij gelukkig deze bijzondere opleiding te hebben kunnen volgen en ik acht het een wijs besluit, dat de verschillende juridische diensten van de zeemacht, de landmacht en de luchtmacht, ieder op eigen wijze, de militairen, die functies hebben te bekleden in het militair-justitiële apparaat, een soortgelijke vorming doen ondergaan.

In een brief van 8 februari 1877 schrijft Mr. S. POLS aan Jhr. Mr. P. J. VAN BEYMA, referendaris Departement van Justitie, als volgt:

„Onze tegenwoordige rechtspleging, hoe gebrekkig in de details „en voor verbetering vatbaar, berust op een klaar en zuiver beginsel: rechtspraak door militairen d.i. door niet-rechtsgeleerden, „voorgelicht door- en onder controle van rechtskundigen.

„In dien opzichte staat zij lijnrecht tegenover onze civiele „rechtspraak, welke uitsluitend berust op het beginsel van recht- „spraak door rechtskundigen.”

De rechtsplegingen — en ook de Provisionele Instructie voor het H.M.G. — zijn sedertdien in hoofdzaak dezelfde gebleven, gebrekkig en in details voor verbetering vatbaar. Met name de positie van de beklaagde, de bevoegdheden van het militaire O.M. — in het bijzonder in zijn verhouding tot enerzijds de Korpscommandant en anderzijds de Verwijzingsofficier —, het voorlopig arrest, de inbeslagname en de plaats van de raadsman in het militaire strafproces, zijn nog steeds onvoldoende geregeld. Desondanks hebben in de loop der jaren de met de rechtspraak belaste militairen, voorgelicht door hun juridische collega's, op alleszins bevredigende wijze recht gedaan.

Wat wél veranderd is in de loop der tijden, is de aard der te be-rechten strafbare feiten en de kwaliteit van de beklaagden. Waren het in vroegere tijden hoofdzakelijk beroepsmilitairen, die terzake van door hen gepleegde militaire delicten, d.w.z. delicten omschreven in het Wetboek van Militair Strafrecht, voor de militaire rechter verschenen, thans zijn het voor het grootste deel tamelijk jeugdige dienstplichtigen, die zich veelal aan z.g. commune delicten, waaronder vele verkeers-overtredingen, hebben schuldig gemaakt. Dit brengt talrijke problemen mee die, wat het formele recht betreft, grotendeels zijn ondervangen door toepasselijkverklaring van de bepalingen van het Wetboek van Strafvordering, maar waarbij toch nog wel iets te wensen overblijft. Met name zoekt men thans naar de oplossing van de ongelijkheid met de burgerlijke verdachten, die, anders dan de militairen, in de gelegenheid kunnen worden gesteld om door middel van de z.g. transactie in handen van de politie ter plaatse van hun overtreding deze door betaling van een gering geldsbedrag af te doen.

Een groot deel van de verschillen, die nu nog bestaan tussen de militaire en de burgerlijke strafprocedure zal echter zijn weggenomen, zodra de wijzigingswetten van het W.v.M.S. de Regtsplegingen, de Provisionele Instructie en de W.K. (Staatsblad 1964, no. 9), in werking zullen zijn getreden.

Intussen geeft de militaire rechtspraak stellig aanleiding tot specifieke problemen, die de burgerlijke justitie niet of minder kent. In het bijzonder valt daarbij op de merkwaardige positie van het H.M.G., dat zowel rechter in tweede instantie als cassatierechter is. Voor wat zijn laatste hoedanigheid betreft, zal vanzelfsprekend zoveel mogelijk uitspraak worden gedaan conform de constante jurisprudentie van de Hoge Raad, zij het ook, dat de militaire verhoudingen nog wel eens aanleiding geven tot juridische problemen, waarvoor de Hoge Raad geen oplossing heeft (behoeven) te geven.

Dat de militaire rechtspraak zo nu en dan komt te staan voor beslissingen van algemeen strafrechtelijke aard, moge wel heel duidelijk blijken uit de zaak van de z.g. bomaanslag in 's-Gravenhage op Sinterklaasavond 1946 (vonnis Krijgsraad te velde West d.d. 4 oktober 1947, sententie H.M.G., 4 februari 1948), waarvan de behandelende auditeur-militair getuigde, dat in deze zaak alle algemene leerstukken van het Wetboek van Strafrecht de revue zijn gepasseerd.¹⁾

Bijzondere kwesties van strafwaardigheid en strafmaat manifesteren zich zelfs in de meest eenvoudige verkeersovertredingen, omdat aan de militaire chauffeurs begrijpelijkerwijze eisen moeten worden gesteld, waaraan zij maar al te dikwijls eerst geheel voldoen, nadat er kleinere of grotere aanrijdingen zijn voorgevallen. Hierbij komt maar al te vaak om de hoek de vraag of de prestatie, die van de mindere is gevorderd, hem in redelijkheid door zijn commandant kon worden opgedragen.

Zeer bijzondere problemen ten aanzien van strafbaarheid en strafdosering hebben zich voorgedaan bij de talrijke z.g. Indië-deserteurs, die maar al te dikwijls zodanig ernstige geestelijke tekorten bleken te bezitten, dat zij voor hun, overigens ernstig vergrijp, als niet of verminderd toerekeningsvatbaar moesten worden aangemerkt. Door intensieve samenwerking met de militair-geneeskundige dienst zijn al deze strafzaken naar mijn overtuiging op hoogst bevredigende wijze afgedaan.

Ook nu nog heeft zich een categorie beklagden voor de militaire rechter te verantwoorden, die juridische- en strafmaatproblemen oplevert. Ik doel hierbij op de dienstweigeraars, die er niet in geslaagd zijn met succes een beroep op de Dienstweigeringswet te doen. Als hun weigering om aan een dienstbevel te voldoen hun al kan worden toegerekend, geeft de bepaling van de juiste strafmaat aanleiding tot bijzondere overweging.

Dit is trouwens toch veelal het geval met de vaak nog jeugdige beklagden, die tot het plegen van strafbare feiten komen met name door hun aanpassingsmoeilijkheden in het strenge gareel van de krijgstucht. Dat bij de behandeling van deze talrijke strafzaken dankbaar gebruik gemaakt wordt van de verschillende voorlichtende instanties — ik noem in dit verband met name ook als raadsman optredende Officieren van de Sociale Dienst van het Ministerie van Defensie —

¹⁾ M.R.T. XLI (1948), blz. 385 e.v. *Red. M.R.T.*

en van de mogelijkheid om ingeval van voorwaardelijke veroordeling *toezicht en steun* te verkrijgen van de reclasseringsinstellingen, die daarbij een onmisbare steun ondervinden van de Stichting Militaire Reclasseringsbroederschap.

Mijnheer de President, mijn betoog is onvermijdelijk fragmentarisch en hier en daar te oppervlakkig geweest. Zo heb ik niet gesproken van de moeilijkheden, die militaire- en justitiële functionarissen ondervinden bij de afdoening van strafbare feiten, voornamelijk verkeers-overtredingen, gepleegd door tijdelijk in het buitenland gelegeerde Nederlandse militairen en evenmin over de problemen, die voor het militaire O.M. rijzen bij de executie van de typisch militaire bijkomende straffen van ontslag uit de militaire dienst en verlaging.

Ik heb willen vaststellen, dat de militaire rechtspraak zich voltrekt in een bijzondere sfeer, die niet onbelangrijk afwijkt van de burgerjustitie. In dit apparaat bestaat een grote samenhang en een van begrip voor de onderlinge ambtelijke verhoudingen blijk gevende samenwerking.

Het is mij steeds een voorrecht geweest aan dit gezagsinstrument, dat zoals Uzelf zo juist hebt opgemerkt, een belangrijke steunpilaar voor de militaire overheid is bij de handhaving van de krijgstucht, ook als Advocaat-Fiscaal mijn medewerking te verlenen. Het is een gezonde levenskrachtige instelling, die ter gelegenheid van de herdenking van haar 150-jarig bestaan ook van de zijde van mijn parket een lang en nuttig leven wordt toegewenst!

Daarna verleende de President het woord aan Mr. Y. H. M. NIJGH, deken van de Orde van Advocaten bij de Hoge Raad der Nederlanden, die namens de balie sprekend, na een korte historische uiteenzetting te hebben gegeven, waarin hij er onder meer op wees, dat in de tijd van de Republiek der Verenigde Nederlanden er van onafhankelijkheid van Krijgsraden en Hoge Krijgsraden nog geen sprake was en deze colleges in belangrijke mate de stadhouder adviseerden, het Hof als volgt toesprak:

De geschiedenis van de wijze van procederen en de bevoegdheden van de militaire rechterlijke colleges is in hoge mate boeiend, doch voor de balie wat ontmoedigend, immers de rol van de balie is daarbij een zeer bescheidene. Oorspronkelijk wilde men van de raadslieden in het geheel niets weten en ook later, tot op de dag van heden, zijn de rechten van de verdediging bij de militaire gerechten, althans naar het geschreven recht, veel beperkter dan in de burgerlijke strafprocedure.

Werden de rechten van de raadsman in het burgerlijke strafproces in het nieuwe wetboek van strafvordering van 1925 belangrijk uitgebreid, bij de militaire gerechten bleef het bij het oude, althans naar het geschreven recht.

Dat dan toch vele advocaten met genoegen de verdediging van militaire verdachten op zich hebben genomen en van de beperkingen van de rechten van de verdediging in de praktijk veelal niet zoveel gemerkt

hebben, is slechts te danken aan de wijze, waarop onze militaire rechters zich daar waar dat in het belang van beklaagden was, hebben losgemaakt van de letter van de wet en de moderne verworvenheden van het burgerlijk strafprocesrecht à la barbe van de regelen van het militair strafprocesrecht hebben toegepast, al was dit ook niet volledig mogelijk.

Ik meen, dat dit bevorderd is door de omstandigheid, dat ons leger, allengs een volksleger geworden, in zijn gelederen hoe langer hoe meer burgerjuristen en vooral ook advocaten als reserve-officieren heeft zien binnentreden. Zij brachten daarbij hun kennis van en ervaringen met het burgerlijk strafprocesrecht mede. Tevens is een gevolg daarvan geweest, dat zij teruggekeerd in de burgermaatschappij hun belangstelling voor het militaire bedrijf en het militaire recht behielden en dus, als zij advocaat waren, bij uitstek geschikt waren als raadslieden van militaire beklaagden op te treden. En blijkbaar hebben zij advocaten, die niet gediend hebben, aangestoken, want ook onder hen zijn er een aantal, wier pleidooien door de militaire rechter worden gewaardeerd.

Hoe prettig de balie de verdediging van militairen voor de Krijgsraden en het H.M.G. ook vindt, dat neemt niet weg, dat zij toch de tekortkomingen van de huidige regeling van het militaire strafprocesrecht duidelijk ziet. De balie hoopt — en ik meen velen met haar — dat de modernisering van het militair strafprocesrecht niet te lang meer zal uitblijven. De balie heeft het daarbij echter niet willen laten. Zij heeft gemeend haar steentje te mogen en te moeten bijdragen tot de modernisering van het militair strafprocesrecht, waarnaar toch allen, die daarbij betrokken zijn, verlangen. Dit heeft geresulteerd in de opdracht van de Algemene Raad van de Nederlandse Orde aan een door die Raad ingestelde commissie, waarvan ik het genoegen heb deel uit te maken, tot het uitbrengen van het U bekende rapport.¹⁾ Als jubileumgeschenk kan dit nu niet meer gelden. Wel mag ik U echter onder aanbieding van de gelukwensen van de balie bij dit jubileum verzekeren, dat de balie haar belangstelling voor de taak en de werkwijze van de militaire rechterlijke colleges zal blijven tonen en dat zij ernaar zal blijven streven haar taak in de militaire strafrechtspleging zo goed mogelijk te vervullen in het belang van de militaire justitiabelen.

Hierna sloot de President deze plechtige buitengewone zitting van het Hoog Militair Gerechtshof.

De samenstelling van het Hoog Militair Gerechtshof bij de plechtige buitengewone zitting was als volgt:

Mr. J. W. U. DOORNBOS, president,
luitenant-generaal Mr. J. D. SCHEPERS, lid,
luitenant-generaal J. L. ZEGERS, lid,

¹⁾ Zie M.R.T. LVI (1963) blz. 2 e.v.; zie ook blz. 705 e.v. en 726 e.v. *Red. M.R.T.*

Mr. G. FIKKERT, lid,
 schout-bij-nacht H. BAKKER, lid,
 brigade-generaal P. G. A. COOPMANS, lid,
 Mr. D. J. VAN GILSE, Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht,
 Mr. I. VAN WOERDEN, griffier;
 achter het Hof hadden in de zittingszaal plaatsgenomen:
 Mr. J. ZAAIJER, plv. Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht,
 kapitein-ter-zee b.d. W. F. VAN VREESWIJK, raad,
 generaal-majoor G. R. WARTENA, raad,
 Prof. Mr. B. H. KAZEMIER, raad,
 Mr. A. J. VELDMAN, raad,
 luitenant-generaal b.d. C. J. VALK, raad,
 luitenant-kolonel Mr. P. G. VAN LIEROP, plv. griffier.

De dienst van Provoost-Geweldige werd waargenomen door de
 wachtmeester der 1e klasse der Koninklijke Marechaussee H. HUIS-
 KENS.

MILITAIRE RECHTSPRAAK

Zee krijgsraad te 's-Gravenhage

Vonnis van 3 juli 1964

President: Mr. A. J. Veldman (plv.); *Leden:* H. D. Pluim Ments, Kapt.
 t. Zee (T), J. C. A. Siliacus, Kapt. t. Zee, J. F. Jongepier, Kapt. Lt.
 t. Zee (A) en J. L. Langenberg, Kapt. Lt. t. Zee.
Raadsman: Kapt. Lt. t. Zee (V) Mr. J. L. van de Graaff.

Desertie in tijd van oorlog, in het buitenland en met medeneming van ten behoeve van de krijgsmacht gebezigde munitie: beklagde (vliegtuigmaker-electromonteur 1e kl.), ontevreden dat hij van de opleiding tot onderofficier-vlieger was verwijderd, deserteerde van een militair vliegveld te Malta in een Grumman Tracker vliegtuig, waarin zich enige oefendieptebommen en een aantal pyrotechnische markeerlichten bevonden.

De omstandigheid dat beklagde, naar hij mededeelde, niet geweten heeft dat zich genoemde munitie in het vliegtuig bevond, verworpen, aangezien beklagde, behorende tot het personeel dat regelmatig met deze vliegtuigen omging, dat had kunnen en moeten weten.

12 maanden gevangenisstraf en ontslag zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen.

In hoger beroep (zie sententie onder het vonnis): Desertie in tijd van oorlog, in het buitenland en met medeneming van munitie. 12 maanden gevangenisstraf zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen.

Wat het medenemen van munitie betreft: beklagde heeft, toen hij bij zijn aankomst te Libye ondervraagd werd, geantwoord dat zich in het vliegtuig oefendieptebommen en markeerlichten bevonden.

(W.M.Sr. art. 98, 99(5) en (7)).

DE KRIJGSRAAD VOOR DE ZEEMACHT BINNEN HET RIJK IN EUROPA
TE 'S-GRAVENHAGE,

in de zaak van de Fiscaal tegen Th. J. M. V. E., geboren 10 november 1942, gedetineerde, laatstelijk voor de verwijzing naar de Zeekrijgsraad gediend hebbende als vliegtuigmaker-electromonteur der 1e klasse, Gezien: . . . enz.;

Gezien het bevel tot bijeenkomst van de Zeekrijgsraad d.d. 15 juni 1964 aan de voet van welk stuk door de Fiscaal aan de beklagde wordt ten laste gelegd:

„dat hij, dienende als vliegtuigmaker-electromonteur der 1e klasse „bij de zeemacht en zich ter vervulling van de als zodanig op hem „rustende dienstverplichtingen bevindende op het vliegveld Halfar of „Hal Far, gelegen op het eiland Malta, aldaar, op of omstreeks 7 maart „1964 te ongeveer 06.30 uur, in tijd van oorlog, met het oogmerk om „zich voorgoed aan zijn dienstverplichtingen te onttrekken, zich heeft „verwijderd van dat vliegveld, met medeneming van een ten behoeve „van de krijgsmacht gebezigd vliegtuig, type Grumman Tracker, ge- „nummerd 153, in welk vliegtuig zich een hoeveelheid eveneens ten „behoefte van de krijgsmacht gebezigde munitie bevond, bestaande uit „ongeveer tien zogenaamde oefendieptebommen en ongeveer zeventien „zogenaamde pyrotechnische markeerlichten, hebbende hij zich van „voren genoemd vliegveld begeven naar Libye;

„of, zo het vorenstaande niet tot zijn veroordeling mocht leiden:

„dat hij, dienende als vliegtuigmaker-elektromonteur der 1e klasse „bij het squadron 2 der Marine Luchtvaart Dienst en zich ter vervulling „van de als zodanig op hem rustende dienstverplichtingen bevindende „op het vliegveld Halfar of Hal Far, gelegen op het eiland Malta, al- „daar, op of omstreeks 7 maart 1964 te ongeveer 06.30 uur, in tijd „van oorlog, zich heeft verwijderd van dat vliegveld, met medeneming „van een ten behoeve van de krijgsmacht gebezigd vliegtuig, type „Grumman Tracker, genummerd 153, in welk vliegtuig zich een hoe- „veelheid eveneens ten behoeve van de krijgsmacht gebezigde munitie „bevond, bestaande uit ongeveer tien zogenaamde oefendieptebommen „en ongeveer zeventien zogenaamde pyrotechnische markeerlichten, „en indien opzettelijk voortdurend zonder vergunning van dat vlieg- „veld en van dat squadron afwezig is gebleven — hebbende hij zich „begeven naar Libye — totdat hij op 10 april 1964 op de Luchthaven „Schiphol te Haarlemmermeer door de Koninklijke Marechaussee werd „aangehouden, althans totdat hij zich op 17 maart 1964 heeft gewend „tot de Nederlandse vertegenwoordiger te Libye met het verzoek naar „Nederland terug te mogen keren”;

Gezien: . . . enz.;

Gezien de schriftuur van de eiser door de Fiscaal overgelegd en gehoord de voorlezing van de daarin opgenomen conclusie strekkende tot: bewezenverklaring van het de beklagde primair ten laste gelegde, alsmede zijn schuld eraan; kwalificatie daarvan als:

„Desertie, in tijd van oorlog gepleegd, hebbende de schuldige zich

„in het buitenland verwijderd en het misdrijf gepleegd met medeneming „van ten behoeve van de krijgsmacht gebezigde munitie”;

en veroordeling deswege tot een gevangenisstraf voor de tijd van achttien maanden onvoorwaardelijk, met aftrek van voorarest; met ontslag uit de militaire dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen;

Gelet: . . . enz.;

Overwegende, ten aanzien van het de beklaagde primair ten laste gelegde, dat ten processe zakelijk gerelateerd heeft verklaard:

T. J. M. v. E., oud 21 jaar, als beklaagde:

dat hij, toen hij als vliegtuigmaker-elektromonteur der 1e klasse bij de zeemacht diende en behoorde tot het personeel van squadron 2 van de Marine Luchtvaart Dienst op het Marine Vliegveld „Valkenburg”, op 4 februari 1964 met een gedeelte van het personeel van dat squadron en twee van de bij dat squadron in gebruik zijnde vliegtuigen van het type Grumman Tracker, werd gedetacheerd op het vliegveld Halfar (Hal Far) op het eiland Malta; dat deze twee vliegtuigen aldaar werden gebruikt voor oefeningen met een zich in de Middellandse zee bevindend Nederlands smaldeel; dat hij in maart 1963, zijns inziens ten onrechte, uit een opleiding voor onderofficier-vlieger was verwijderd en dat nadien op enkele door hem ingediende verzoeken een voor hem negatieve beslissing was genomen; dat deze teleurstellingen hem begin 1964 sterk deden verlangen de Marine dienst te verlaten; dat hij, daar hij de dienst niet op legale wijze kon verlaten, het plan opvatte zich te verwijderen naar een land waar hij niet zou worden uitgewezen of uitgeleverd; dat hij op 7 maart 1964, toen hij nog steeds op het vliegveld Halfar was gedetacheerd, besloot zijn plan ten uitvoer te brengen en zich met één van de Grumman Tracker vliegtuigen naar Egypte te begeven, waar hij, naar hij aannam, door de autoriteiten niet zou worden uitgeleverd; dat hij op 7 maart 1964 te omstreeks 06.30 uur met het oogmerk om zich voorgoed aan zijn dienstverplichtingen te onttrekken uit een hangar van het vliegveld Halfar het Grumman Tracker vliegtuig no. 153 heeft gehaald en kans heeft gezien daarmede weg te vliegen in de richting van Egypte; dat hem onderweg bleek dat zijn benzinevoorraad voor die afstand niet toereikend was en dat hij toen op een vliegveld in de buurt van Benghazi in Lybië is geland; dat hem aldaar bleek dat zich in dat vliegtuig 10 oefendieptebommen en 17 pyrotechnische markeerlichten bevonden; dat hij aanvankelijk de bedoeling had in Libye te blijven maar dat hij enige tijd later de ongunstige omstandigheden waarin hij verkeerde inzag en op 10 april 1964 op eigen verzoek en nadat de secretaris van de Nederlandse Ambassade in Egypte, die tevens tijdelijk zaakgelastigde van Nederland in Libye was, daartoe bemiddeling had verleend, (per K.L.M.) naar Nederland is teruggevlogen waar hij diezelfde dag op de luchthaven Schiphol door de Koninklijke Marechaussee werd aangehouden;

Overwegende, dat ten processe aanwezig zijn en voorgelezen:

A. een door G. Aandewiel, wachtmeester der 1e klasse der Koninklijke Marechaussee, d.d. 17 april 1964, op ambtseed opgemaakt

en getekend proces-verbaal, houdende onder meer de volgende verklaringen, luidende zakelijk gerelateerd:

die van H. J. Haverman, oud 36 jaar, luitenant ter zee vlieger der 1e klasse:

dat hij van 4 februari 1964 tot 11 maart 1964 commandant was van een aantal op de Engelse vliegbasis Halfar op het eiland Malta gedetacheerde militairen van de Koninklijke Marine, onder wie zich de hem bekende vliegtuigmaker-elektromonteur der 1e klasse T. J. M. v. E. bevond; dat bij dit detachement onder andere in gebruik waren twee Grumman Tracker vliegtuigen van de Koninklijke Marine, welk type vliegtuigen gebruikt wordt voor onderzeebootbestrijding; dat hij op 7 maart 1964 hoorde dat genoemde v. E. met één van deze Grumman Tracker vliegtuigen, namelijk die genummerd 153, was verdwenen; dat hij enkele uren later hoorde dat de Grumman Tracker no. 153 op een niet in gebruik zijnd vliegveld in de buurt van Benghazi in Libye was geland; dat hij op 13 maart 1964 naar Libye is gevlogen en aldaar op een vliegveld in de omgeving van Benghazi dat vliegtuig onbeschadigd heeft overgenomen van het hoofd van de staatspolitie in Libye; dat hij de vliegtuigmaker-elektromonteur v. E. geen toestemming heeft gegeven met genoemd vliegtuig te gaan vliegen en zich van het vliegveld Halfar, gelegen op het eiland Malta, waar v. E. zich ter vervulling van de op hem rustende dienstverplichtingen moest bevinden, te verwijderen en daarvan afwezig te blijven;

die van E. van Crugten, oud 41 jaar, luitenant ter zee vlieger der 1e klasse:

dat hij Commandant is van het vliegtuigsquadron 2 van de Koninklijke Marine op het Marine Vliegveld „Valkenburg”; dat bij zijn squadron in gebruik zijn vliegtuigen van het type Grumman Tracker die gebruikt worden voor onderzeebootbestrijding en die alle Nederlandse militaire vliegtuigen zijn; dat aan boord van een dergelijk type vliegtuig behalve veel apparatuur voor onderzeebootbestrijding ook aanwezig zijn 10 stuks „practice depth charges” en 17 markeerlichten van 2 typen; dat deze bestrijdingsmiddelen zich ook bevonden aan boord van het door vliegtuigmaker-elektromonteur der 1e klasse T. J. M. v. E. meegenomen vliegtuig met het nummer 153;

die van A. Woortman, oud 43 jaar, luitenant ter zee waarnemer der 1e klasse:

dat hij vliegdiens-artillerieofficier is op het Marine Vliegveld „Valkenburg”; dat „practice depth charges” oefendieptebommen zijn die worden gebruikt bij het opsporen van onderzeeboten; dat zich in de kop daarvan 34.8 gram explosieven bevindt; dat deze oefendieptebommen onder granaten (munitie) vallen; dat de markeerlichten markeermiddelen zijn met pyrotechnische werking en volgens de hem verstrekte verordeningen zoals de Verzameling van Gemeenschappelijke Verordeningen voor de Krijgsmacht (VGVK 8) eveneens tot munitie dienen te worden gerekend;

B. een door G. Aandewiel, wachtmeester der 1e klasse der Koninklijke Marechaussee, voor eensluitend met het origineel getekend

afschrift van een door Angus Turnbull, commanderend officier van de Royal Naval Air Station Hal Far (Halfar), te Malta d.d. 10 maart 1964 ondertekend en in de Engelse taal gesteld rapport, welk rapport als bijlage bevat een verklaring van M. Richardson, Naval Air Mecanic first class, airfield sentry (west), welke verklaring, die eveneens gesteld is in de Engelse taal, letterlijk luidt:

„I was patrolling Airfield West at approximately on 7th March 1964 „and as I walked past the 728 Squadron Hangars I saw that all hangars „were secured. When I returned 10 minutes later and noticed that „No. 2 hangar was open, I investigated. A rating of the Netherlands „Navy came up to me and said that it was all right, he was only going „to run the engine. I asked him where were the rest of the ground „crew; he did not seem to understand. He did a visual check on the „aircraft, then he said he would start it and move away from the „hangar so that he could run the engines at full power. When he „started up he moved the aircraft away from the hangar, then he „taxied forward, I then realised that something was wrong so I ran „forward waving for him to stop. He took no notice of me and taxied „towards the end of the runway. I ran into the hangar immediately „and rang the duty chief at Lyster Guardroom.”;

Overwegende, dat het een feit is van algemene bekendheid dat er ten tijde als in de ten laste legging vermeld zodanig dreigend oorlogsgevaar bestond, dat „tijd van oorlog” in de zin van artikel 87 van het Wetboek van Strafrecht aanwezig geacht moest worden;

Overwegende, dat door de inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend is bewezen met beklagdes schuld eraan hetgeen hem primair is ten laste gelegd, wordende daarbij de bij het rapport van de commanderende officier van de Royal Naval Air Station Hal Far behorende en in de Engelse taal gestelde verklaring van M. Richardson slechts gebruikt in verband met de inhoud van de verklaring van beklagde en de inhoud van het bewijsmiddel onder A, waarbij tevens in acht wordt genomen de verklaring van beklagde ter terechtzitting gedaan, dat hij de inhoud van deze in de Engelse taal gestelde verklaring begrijpt zonder dat deze voor hem in de Nederlandse taal wordt vertaald;

Overwegende, dat nu de Krijgsraad het de beklagde primair ten laste gelegde als bewezen heeft aangenomen een onderzoek naar het de beklagde subsidiair ten laste gelegde achterwege behoort te blijven;

Overwegende, dat het bewezene behoort te worden gequalificeerd als:

„Desertie, in tijd van oorlog gepleegd, hebbende de schuldige zich „in het buitenland verwijderd en het misdrijf gepleegd met medeneming van ten behoeve van de krijgsmacht gebezigde munitie”;

Overwegende, dat beklagde bij monde van zijn raadsman heeft aangevoerd dat hij, toen hij de Grumman Tracker wegnam om zich daarmee te verwijderen, niet wist dat zich munitie aan boord bevond en dat hij die munitie dus niet bewust heeft meegenomen zodat de in het meenemen van munitie gelegen strafverzwarende omstandigheid

buiten beschouwing moet blijven omdat het in artikel 99(7) van het Wetboek van Militair Strafrecht gestelde woord „meenemen” een bewuste handeling onderstelt;

Overwegende, dat de Krijgsraad van oordeel is dat het wel mogelijk is dat beklaagde, toen hij het vliegtuig wegnam om zich daarmee te verwijderen, zich niet heeft gerealiseerd dat zich munitie aan boord bevond maar dat hij, behorende tot het personeel dat regelmatig met deze vliegtuigen omging en wetende dat deze regelmatig werden gebruikt voor oefeningen met een Nederland smaldeel, heeft kunnen en moeten weten dat zich aan boord de genoemde oefendieptebommen en markeerlichten konden bevinden en dat hij juist door met één van de twee Grumman Tracker vliegtuigen te deserteren het zich kunnen voordoen van deze strafverzwarende omstandigheid op de koop toe heeft genomen;

Overwegende, dat gelet op de ernst van het gepleegde feit, de omstandigheden waaronder het is begaan en de persoon van beklaagde een gevangenisstraf voor de tijd van twaalf maanden passend is, terwijl de tijd door hem van en met 10 april 1964 in voorarrest doorgebracht in mindering behoort te worden gebracht bij de uitvoering van deze straf;

dat beklaagde op grond van het begane misdrijf ongeschikt is om in de militaire stand te blijven terwijl het ontslag uit de militaire dienst niet gepaard behoeft te gaan met ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen; . . . enz. (*Red.*).

Het Hoog Militair Gerechtshof

Sententie van 6 oktober 1964

President: Mr. Doornbos; *Leden:* Lt. Generaals Mr. Schepers en Zegers, Mr. Fikkert, Schout-bij-Nacht Bakker (plv.) en Kapt. t. Zee Vreeswijk (plv.).

Raadsman: Mr. P. van 't Hoff Stolk, advocaat te 's-Gravenhage.

(*Zie het vonnis hiervóór.*)

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien: . . . enz.;

Gehoord de Advocaat-Fiscaal in zijn schriftuur van eis met conclusie, dat het Hof het vonnis van de eerste rechter zal bevestigen, behalve ten aanzien der opgelegde straf, en te dien aanzien opnieuw rechtdoende, de beklaagde zal veroordelen tot gevangenisstraf voor de tijd van *twee jaar*, met aftrek van de tijd in voorarrest doorgebracht, zijnde vanaf 10 april 1964, met ontslag uit de militaire dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen;

Overwegende, dat het Hof zich met het vonnis waarvan beroep niet kan verenigen, zodat dit moet worden vernietigd;

Overwegende, dat aan beklaagde is tenlastegelegd: . . . (zie vonnis — *Red.*);

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat het Hof ten aanzien van het primair ten laste gelegde uit het vonnis, waarvan beroep, overneemt de overwegingen inhoudende de bewijsmiddelen;

Overwegende, dat het in voormelde overwegingen aangehaalde door G. Aandewiel, wachtmeester der 1e klasse der Koninklijke Marechaussee op 17 april 1964 op ambtseed opgemaakte en getekende procesverbaal zakelijk onder meer nog inhoudt als verklaring van beklaagde:

dat, nadat hij op 7 maart 1964 met het vliegtuig op een vliegveld in de buurt van Benghazi in Libye was geland, een burger hem uitvoerig naar de bewapening vroeg; dat hij deze burger toen heeft verteld, dat er zich in de motorgondel enkele „Practise depth charge” (oefendieptebommen) bevonden en dat er in de retro 12 markeerlichten aanwezig waren;

Overwegende, dat door de inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend is geweest met beklaagdes schuld eraan hetgeen hem primair is ten laste gelegd, wordende daarbij de tot het rapport van de commanderend officier van de Royal Naval Air Station Hal Far behorende en in de Engelse taal gestelde verklaring van M. Richardson slechts gebruikt in verband met de inhoud van de verklaring van beklaagde en de inhoud van de bewijsmiddelen onder A, waarbij tevens in acht wordt genomen de verklaring van beklaagde ter terechtzitting gedaan, dat hij de inhoud van deze in de Engelse taal gestelde verklaring begrijpt zonder dat deze voor hem in de Nederlandse taal wordt vertaald;

Overwegende, dat nu het Hof het de beklaagde primair tenlastegelegde als bewezen heeft aangenomen een onderzoek naar het de beklaagde subsidiair tenlastegelegde achterwege behoort te blijven;

Overwegende, dat het bewezene behoort te worden gequalificeerd als:

„Desertie in tijd van oorlog gepleegd, hebbende de schuldige zich in „het buitenland verwijderd en het misdrijf gepleegd met medeneming „van munitie”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 98 aanhef en sub 1e juncto artikel 99 aanhef en sub 5e en 7e van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten en omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat het Hof na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon van beklaagde, terwijl de tijd door hem van en met 10 april 1964 in voorarrest doorgebracht bij de uitvoering van deze straf in mindering behoort te worden gebracht;

Overwegende, dat de beklaagde op grond van het begane misdrijf ongeschikt is om in de militaire stand te blijven, terwijl het ontslag uit de militaire dienst niet gepaard hoeft te gaan met ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen;

Gezien, behoudens voormelde wetsbepalingen, nog de artikelen 23, 60 Wetboek van Militair Strafrecht; 10, 27, 87 Wetboek van Strafrecht; 77 van 's-Hofs Provisionele Instructie;

RECHT DOENDE IN HOGER BEROEP IN NAAM DER KONINGIN!

Vernietigt het vonnis waarvan is geappelleerd en opnieuw recht-doende:

Verklaart beklaagde schuldig aan het hierboven bewezen verklaarde en gequalificeerde strafbare feit en hem deswege strafbaar;

Veroordeelt beklaagde deswege tot een gevangenisstraf voor de tijd van twaalf maanden, met bepaling, dat de tijd door veroordeelde voor de tenuitvoerlegging dezer uitspraak van en met 10 april 1964 in voor-arrest doorgebracht geheel in mindering zal worden gebracht bij de tenuitvoerlegging van deze straf;

Ontslaat beklaagde uit de militaire dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen.

NASCHRIFT.

Terecht heeft het Hof uit de door de Krijgsraad gegeven qualificatie de woorden „ten behoeve der krijgsmacht gebezigd” laten vervallen. Artikel 99, 7° luidt:

„indien hij het misdrijf pleegt met medeneming van een ten behoeve „der krijgsmacht gebezigd dier, een wapen of munitie”.

Door de herhaling van het woord „een” na „dier” beperkt het ten behoeve van de krijgsmacht gebezigd zijn zich tot „dier”.

W. H. V.

Krijgsraad te Velde Oost

Vonnis van 21 augustus 1964

President: Majoor Jhr. Mr. T. W. van den Bosch (plv.); *Leden:* Lt.-Kolonels B. A. J. A. van Randwijk en C. L. Jongenburger.
Raadsman: Kapitein W. Tibben, Soc. Dienst 's-Gravenhage.

Opzettelijke ongehoorzaamheid, terwijl 2 of meer personen gezamenlijk het misdrijf plegen (toen hij, tezamen met een andere soldaat van een sergeant, opdracht had gekregen hun tenue in orde te maken, tezamen met die andere soldaat aan dat bevel niet voldaan); feitelijke insubordinatie (die meerdere bij zijn stropdas gegrepen); mondelinge belediging en bedreiging van een meerdere (die meerdere daarbij toevoegen: „Maatjesnaaier; klootzak; Als je dit rapporteert, krijg ik je „nog wel eens”).

(W.M.Sr. art. 108, 114, 117, 120).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen C. C. G. D., geboren 16 oktober 1944, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht, althans als militair in de zin der wet, op of omstreeks 6 juni 1964, derhalve in tijd van oorlog, te Steenwijk, althans in Nederland, toen zijn meerdere, de sergeant G. W. van Ampting, hem, beklagde en de deze vergezellende soldaat H. A. T., naar aanleiding van de omstandigheid, dat hij, evenals genoemde soldaat, zich in onbehoorlijk tenue op straat bevond, het bevel gaf: „Maak je tenue in orde”, tezamen met meergenoemde soldaat T., althans alleen, heeft geweigerd of opzettelijk heeft nagelaten aan voormeld dienstbevel te gehoorzamen, door onder meer te zeggen: „Die is gek” en willens en wetens niet de tenue in orde te brengen, en vervolgens alstoen aldaar opzettelijk voornoemde meerdere feitelijk heeft aangerand en/of in diens tegenwoordigheid mondeling of door een gebaar of daad met enig kwaad heeft bedreigd en/of beledigd, door willens en wetens meergenoemde meerdere bij diens stropdas vast te grijpen, deze toe te voegen: „Als je dit rapporteert, krijg ik je nog wel” en luide te roepen: „Maatjesnaaier” en „Klootzak”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklagde bij zijn verhoor door de Officier-Commissaris onder meer zakelijk heeft verklaard:

Sedert 7 augustus 1963 ben ik als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht. Op zaterdag 6 juni 1964 was ik met mijn kameraad, de soldaat T., de avond uit geweest in Steenwijk. Omstreeks 23.00 uur wilden we wat gaan eten in een cafetaria bij het Postkantoor. Toen wij het café weer verlieten hadden wij geen van beiden ons tenue weer in orde gemaakt, ik had mijn baret niet op en de koppel had ik niet om. Toen we op straat kwamen kwam er een garnizoenspatrouille op ons af, waarvan de commandant de mij bekende sergeant Ampting was. Sergeant Ampting zei dat we ons tenue in orde moesten maken. Ik heb gezegd dat ik het niet deed en ik heb mijn tenue niet terstond in orde gemaakt. Toen de sergeant met de rest van de patrouille weer door wilde lopen, wilde ik hem er over aanspreken, waarom hij mij zocht en ik ben toen naar de sergeant toe gegaan en heb één van mijn handen op een van zijn schouders gelegd. Ik heb de sergeant Ampting het een en ander toegevoegd, maar daarvan kan ik me alleen het woord „maatjesnaaier” herinneren. Ook T. heeft zijn tenue niet in orde gemaakt;

Overwegende, dat Hendrik Gal, oud 20 jaren, bij zijn verhoor door de Officier-Commissaris bij de Krijgsraad als getuige onder meer zakelijk heeft verklaard:

Op zaterdagavond 6 juni 1964 was ik ingedeeld bij een garnizoenspatrouille onder commando van sergeant van Ampting. Tegen 23.00 uur kwamen wij ter hoogte van het postkantoor van Steenwijk twee soldaten tegen. Eén van hen kende ik, het was de soldaat T. Ze liepen blootshoofds met loshangende koppel en overhemd. Sergeant van Ampting heeft hen aangesproken en gezegd dat ze hun tenue in orde moesten maken. Geen van beiden maakte aanstalten zijn tenue in orde te maken, ook niet toen de sergeant zijn opdracht herhaalde. De

sergeant heeft hen toen rapport aangezegd. De andere soldaat zei daarop „Als dat doorgaat, dan hoor je er nog wel van.” Toen we waren doorgelopen hoorde ik roepen of we wilden wachten. Toen de soldaten weer bij ons waren pakte de soldaat, die ik toen nog niet kende, maar die volgens sergeant van Ampting D. heette, de sergeant van Ampting bij zijn stropdas. Toen de sergeant zich had losgetrokken, greep de soldaat hem opnieuw vast en nu bij de schouder en de stropdas;

Overwegende, dat Gerardus Wilhelmus van Ampting, oud 20 jaren, bij zijn verhoor door de Officier-Commissaris bij de Krijgsraad als getuige onder meer zakelijk heeft verklaard:

Als dienstplichtig sergeant titulair was ik op 6 juni 1964 commandant van een garnizoenspatrouille te Steenwijk. Ik zelf droeg de rangonderscheidingstekens op de epauletten van mijn buitenjas. Toen wij ter hoogte van het postkantoor te Steenwijk liepen te omstreeks 22.45 uur, zag ik, dat twee soldaten ons tegemoet kwamen. Van hun kleding was niets in orde; ze hadden de koppel loshangen, waren blootshoofds, het overhemd hing open en ze hadden geen stropdas om. Ik heb deze beide militairen staande gehouden en ik zag meteen dat één van hen de mij bekende soldaat D. was. De andere werd door de soldaat Gal herkend als de soldaat T. Ik richtte mij tot beide soldaten en droeg hen op hun tenue in orde te maken. D. reageerde door te zeggen: „Die is gek.” Geen van beiden maakte aanstalten om mijn opdracht uit te voeren, ook niet toen ik mijn opdracht had herhaald. Even later hoorde ik ze schelden, waarbij ik het woord „maatjesnaaier” heb opgevangen. D. heeft mij met een hand bij mijn stropdas gegrepen en gezegd: „Piet, als je dit rapporteert, dan weet je het wel.” Nadat ik mij had losgerukt, greep hij me weer vast, maar nu met een hand aan mijn schouder en de andere aan mijn stropdas;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — ieder bewijsmiddel slechts gebezigd ten aanzien van het feit en/of de feiten waarop het betrekking heeft — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten:

„dat hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht op 6 juni 1964, derhalve in tijd van oorlog, te Steenwijk, toen zijn meerdere, de sergeant G. W. van Ampting, hem, beklagde, en de deze vergezellende soldaat H. A. T., naar aanleiding van de omstandigheid, dat hij, evenals genoemde soldaat, zich in onbehoorlijk tenue op straat bevond, het bevel gaf: „maak je tenue in orde”, tezamen met meergenoemde soldaat T., opzettelijk heeft nagelaten aan voormeld dienstbevel te gehoorzamen, door onder meer te zeggen: „Die is gek” en willens en wetens niet de tenue in orde te brengen, en vervolgens alstoen aldaar opzettelijk voornoemde meerdere feitelijk heeft aangerand en in diens tegenwoordigheid mondeling met enig kwaad heeft bedreigd en beledigd door willens en wetens meergenoemde meerdere bij diens stropdas vast te grijpen, deze toe te voegen: „Als je dit rapporteert, krijg ik je nog wel” en luide te roepen: „Maatjesnaaier”;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

1. „opzettelijke ongehoorzaamheid, gepleegd in tijd van oorlog, ter „wjl twee of meer personen gezamenlijk het misdrijf plegen”;
2. „feitelijke insubordinatie in tijd van oorlog”;
3. „als militair opzettelijk een meerdere in zijn tegenwoordigheid „mondeling beledigen en met enig kwaad bedreigen; voorzien en strafbaar gesteld bij:
 1. artikel 114 van het Wetboek van Militair Strafrecht;
 2. artikel 120 j° 117 van het Wetboek van Militair Strafrecht;
 3. artikel 108 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon des daders; gelet ook op het schrijven dd. 17 juli 1964 van de reserve 1e luitenant-arts A. A. M. Blomjous, zenuwarts, zakelijk onder meer inhoudende, dat beklaagde naar zijn mening op psychiatrische gronden geheel ongeschikt was en is voor de militaire dienst;

Overwegende, dat beklaagde zich sedert 14 juli 1964 in voorlopig arrest, te ondergaan als de krijgstuuchtelijke straf van verzwaard arrest, bevindt in het Depot voor Discipline te Nieuwersluis;

Overwegende, dat de Krijgsraad bevindt dat de aard en de omstandigheden van de zaak vorderen dat de beklaagde, die in arrest is, daarin behoort te blijven, waarover bij afzonderlijke dispositie is beslist;

Overwegende, dat naar het oordeel van de Krijgsraad deze in voorarrest doorgebrachte tijd van de op te leggen vrijheidsstraf geheel in mindering behoort te worden gebracht, zijnde van 14 juli 1964 tot de dag van de tenuitvoerlegging van dit vonnis;

[Volgt: veroordeling tot een militaire detentie voor de tijd van zes weken met aftrek van voorarrest vanaf 14 juli 1964 tot de dag der tenuitvoerlegging van het vonnis — *Red.*].

Krijgsraad te Velde Oost

Vonnis van 10 september 1964

President: Lt.-Kolonel Mr. H. J. F. Bijvoet (plv.); *Leden:* Lt.-Kolonel C. G. Langeraar en G. A. van den Bergh.

Diefstal, door twee verenigde personen gepleegd: twee soldaten (waarvan de éne eigenaar was van een Volkswagen-personenauto) hebben van een geparkeerde Volkswagen de wieldoppen en sierringen

weggenomen ten behoeve van de Volkswagen van de éne beklaagde. Die stootte de wieldoppen los; de ander ving de wieldoppen en sierringen op. Ieder bracht vervolgens twee wieldoppen en twee sierringen naar de auto van de éne beklaagde, waarop zij zijn weggereden.

2 weken gevangenisstraf voorwaardelijk en f 75 boete.

(W.Sr. art. 311).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen X. X. X., geboren 10 januari 1944, dpl. soldaat, en Y. Y. Y., geboren 7 maart 1944, dpl. soldaat, beklaagden,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat aan beklaagden, na voeging van de tegen ieder hunner afzonderlijk aangebrachte zaken, resp. W.L. nrs. 1084/I/64 en 1085/I/64 is ten laste gelegd:

aan beklaagde X. X. X.:

„dat hij op of omstreeks 11 juni 1964 te Arnhem, althans in Nederland, met het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening tezamen „en in vereniging met Y. Y. Y., althans alleen, de metalen sierringen „en wieldoppen van een auto heeft weggenomen, welke sierringen en „wieldoppen toebehoorden aan G. P. Willems, althans aan een ander „dan aan hem, beklaagde, of diens mededader”;

aan beklaagde Y. Y. Y.:

„dat hij op of omstreeks 11 juni 1964 te Arnhem, althans in Nederland, met het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening tezamen „en in vereniging met X. X. X., althans alleen, de metalen sierringen „en wieldoppen van een auto heeft weggenomen, welke sierringen en „wieldoppen toebehoorden aan P. G. Willems, althans aan een ander „dan aan hem, beklaagde, althans terzake dat hij alstoen aldaar toen „voormelde X. X. X. met het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening de metalen sierringen en wieldoppen van een auto wegnam, „welke sierringen en wieldoppen toebehoorden aan P. G. Willems, althans aan een ander dan aan hem, beklaagde, of die X. X. X., daarbij „opzettelijk is behulpzaam geweest door, toen voormelde X. X. X. die „wieldoppen en sierringen met een mes van die auto verwijderde, deze „op te vangen en enige wieldoppen en sierringen naar een gereedstaande „de auto te brengen”;

Overwegende, met betrekking tot het aan beklaagde Y. Y. Y. ten laste gelegde, dat daarin kennelijk tengevolge van een schrijffout staat vermeld: „P. G. Willems”, welke fout de Krijgsraad ambtshalve verbetert in dier voege, dat daarvoor worde gelezen „G. P. Willems”, door welke verbetering beklaagde niet in zijn verdediging wordt geschaad;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde X. X. X. ter terechtzitting onder meer zakelijk heeft verklaard:

Terwijl ik in werkelijke dienst was als dienstplichtig soldaat bij de Koninklijke Landmacht, ben ik op 11 juni 1964 omstreeks 19.00 uur

met de kanonnier Y. Y. Y. in mijn Volkswagen personenauto naar Arnhem gereden. Ik heb mijn auto in het centrum van Arnhem nabij een kerk geparkeerd. Toen wij die avond te omstreeks 22.45 uur weer bij mijn auto terugkwamen zag ik daar ook een in goede staat verkerende Volkswagen staan. De wielen van die auto waren voorzien van mooie verchroomde metalen sierringen. Ik heb toen iets tegen Y. Y. Y. gezegd in de geest van: „Moet je zien wat een mooie sierringen, die neem ik mee”. Vervolgens heb ik met een plamuurmes de vier wioldoppen van die Volkswagen losgestoten, waarna de sierringen vanzelf vrij kwamen. Ik stootte de wioldoppen telkens los en Y. Y. Y. ving de wioldoppen en sierringen op. Toen ik alle wioldoppen had losgestoten hebben wij elk twee wioldoppen en twee sierringen opgepakt en zijn daarmee naar mijn auto gelopen. De wioldoppen en sierringen behoorden noch aan mij, noch aan Y. Y. Y. in eigendom toe en ik had van niemand recht of toestemming die wioldoppen en sierringen weg te nemen en mij toe te eigenen;

Overwegende, dat beklagde Y. Y. Y. ter terechtzitting onder meer zakelijk heeft verklaard:

Op 11 juni 1964 omstreeks 19.00 uur ben ik met de kanonnier X. X. X. met zijn Volkswagen personenauto naar Arnhem gegaan. Wij hebben tot ongeveer 22.30 uur door Arnhem gewandeld en zijn daarna teruggegaan naar de auto. Daar zag ik toen nog een Volkswagen personenauto staan. Ik hoorde dat X. X. X. iets zei over de sierringen die op de wielen van die Volkswagen waren gemonteerd. Ik herinner mij dat hij zei: „Ik zou die wel willen hebben. Ik heb nog een „paar plamuurmessen in mijn auto”. Terwijl ik even op hem bleef wachten, haalde hij die plamuurmessen op. Hiermede heeft hij de wioldoppen van die Volkswagen losgestoken en ik ving de wioldoppen en de gelijktijdig loskomende sierringen op. Nadat wij alle wioldoppen en sierringen hadden gedemonteerd namen wij elk twee wioldoppen en sierringen op en liepen vlug naar onze auto. Daarna zijn we snel teruggereden naar Ede. De wioldoppen en de sierringen behoorden mij niet in eigendom toe en ik had van niemand recht of toestemming gekregen die te demonteren of weg te nemen;

Overwegende, dat een ten processe aanwezig Proces-Verbaal nr. P. 189/64 op afgelegde ambtseed opgemaakt en op 14 juli 1964 getekend door Marinus Pecht, opperwachtmeester der Koninklijke Marechaussee, behorende tot de brigade Ede, zakelijk onder meer inhoudt als verklaring van verbalisant:

Op 23 juni 1964 heb ik mij met de verdachte X. X. X. begeven naar perceel Zevendalseweg 13 te Mook. In een achter dit perceel staand schuurtje werden tussen oude rommel door mij vier verchroomde metalen sierringen aangetroffen, welke ik inbeslaggenomen heb. De verdachte X. X. X. verklaarde ter plaatse: „De vier sierringen die U „zojuist hebt inbeslaggenomen zijn door mij in dit schuurtje verstopt. „Dit zijn de sierringen die ik op 11 juni 1964 in samenwerking met „Y. Y. Y. in Arnhem van een Volkswagen heb weggenomen”;

Overwegende, dat een ten processe aanwezig Proces-Verbaal nr.

P. 225/64 203/64 Garn. op afgelegde ambtseed opgemaakt en op 8 juli 1964 getekend door Harm Scheper, marechaussee der 1e klasse, opsporingsambtenaar, behorende tot de brigade Arnhem, afdeling Garnizoen, zakelijk onder meer inhoudt als verklaring van:

Gerardus Petrus Willems, geboren 29 november 1926:

Op 11 juni 1964 omstreeks 20.30 uur had ik mijn personenwagen, merk Volkswagen, voorzien van het kenteken AG 04-16, op het Jansplein te Arnhem, ten zuid-oosten van de aldaar staande kerk, geparkeerd. Te 00.15 uur ben ik weer naar mijn auto gegaan. Het viel mij toen direct op dat de wioldoppen met de bijbehorende sierringen van alle vier wielen van mijn personenauto waren verdwenen. De personenauto, merk Volkswagen, voorzien van het kenteken AG 04-16, is mijn eigendom en ik heb niemand recht of toestemming gegeven om de wioldoppen en sierringen van mijn auto weg te nemen en toe te eigenen;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — de verklaring van ieder der beklaagden slechts gebezigd ten aanzien van degene die haar aflegde — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen beklaagde X. X. X. en hetgeen beklaagde Y. Y. Y. primair is ten laste glegd, te weten: . . . enz. (*Red.*);

Overwegende, dat het aldus met betrekking tot elk der beklaagden bewezene moet worden gequalificeerd als:

„diefstal door twee of meer verenigde personen”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 311 j° 310 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen de beklaagden meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat zij daarvan behoren te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat de beklaagden strafbaar zijn, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van de beklaagden zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf ten aanzien van elk der beklaagden in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, medegelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat het militair belang zich niet verzet tegen uitoefening van de bevoegdheid bedoeld in artikel 14a van het Wetboek van Strafrecht;

[Volgt: veroordeling van elk der beklaagden tot een gevangenisstraf voor de tijd van 2 weken, voorwaardelijk, met een proeftijd van 2 jaren en, onvoorwaardelijk, tot betaling van een geldboete van f 75, bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door hechtenis voor de tijd van 15 dagen — *Red.*].

Krijgsraad te Velde Oost

Vonnis van 17 september 1964

President: Kolonel Mr. K. N. Korteweg; *Leden:* Lt.-Kolonel K. Timmerman en Kapitein P. Rueck.

Raadsman: Majoor K. Bakker, Sociale Dienst te 's-Gravenhage.

Desertie, terwijl de schuldige zich naar het buitenland verwijdert: opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid van na bewegingsvrijheid op 6 juli 1964, tot terugmelding bij de Nederlandse Ambassade te Belgrado op 10 juli 1964 of tot aankomst bij zijn onderdeel te 't Harde op 12 juli 1964.

(W.M.Sr. art. 97, 98, 99, 5°).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen C. P. R., geboren 1 januari 1944, dpl. soldaat, beklagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij, terwijl hij als soldaat in werkelijke dienst was bij de Koninklijke Landmacht, althans als militair in de zin der wet, op of omstreeks 6 juli 1964, derhalve in tijd van oorlog, na een hem verleend verlof of bewegingsvrijheid en/of na ziek thuis te zijn geweest, niet naar zijn onderdeel te 't Harde, althans in Nederland is teruggekeerd en daarvan sindsdien opzettelijk dan wel met zijn schuld, daaraan ongeoorloofd afwezig is geweest en gebleven, totdat hij op omstreeks 10 juli 1964 zich heeft teruggemeld op de Nederlandse Ambassade te Belgrado en op 12 juli 1964 bij zijn onderdeel is teruggekeerd, zulks terwijl hij zich in die tijd naar en in Joegoslavië heeft „verwijderd“;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklagde bij zijn verhoor door de Officier-Commissaris onder meer zakelijk heeft verklaard:

Op 6 juli 1964 — ik was toen als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht en ingedeeld bij de C-batterij van de 44ste Afdeling veldartillerie gelegd in de legerplaats te 't Harde te 't Harde — had ik om 12.00 uur na de mij verleende bewegingsvrijheid bij mijn genoemd onderdeel te 't Harde moeten terugkeren. Ik ben toen echter niet daarheen teruggekeerd en ik ben daarvan sedertdien willens en wetens en zonder dat ik daartoe van iemand recht of toestemming had gekregen afwezig geweest en gebleven totdat ik mij op 10 juli 1964 te omstreeks 16.00 uur heb aangemeld bij de Nederlandse Ambassade te Belgrado in Joegoslavië. Daarheen had ik mij n.l. tijdens mijn afwezigheid begeven. De volgende dag ben ik teruggereisd naar Nederland, waarna ik op 12 juli 1964 om 10.30 uur door de Koninklijke Marechaussee te Venlo ben aangehouden;

Overwegende, dat een ten processe aanwezig Proces-Verbaal nr. 171/64 op afgelegde ambtseed opgemaakt en op 17 juli 1964 getekend

door Obe Sjoerd de Bruin, wachtmeester der Koninklijke Marechaussee, behorende tot de brigade 't Harde, zakelijk onder meer inhoudt als verklaring van:

Roelof Wilhelmus Hoksbergen, geboren 29 augustus 1931, kapitein der artillerie, commandant C-batterij 44ste Afdeling Veldartillerie te 't Harde:

Als commandant van de C-batterij kreeg ik op 1 mei 1964 bij mijn batterij ingedeeld, de dienstplichtig kanonnier R. Op 6 juli 1964 vóór 12.00 uur had R. van bewegingsvrijheid bij zijn onderdeel terug moeten keren. Om 12.00 uur die dag was R. niet terug bij de batterij. Op 10 juli 1964 deelde de Officier van dienst van onze afdeling mij mede, dat hij bericht had ontvangen, dat R. zich had gemeld op de Nederlandse ambassade te Belgrado. Op 12 juli 1964 heeft de luitenant Van Heusden de kanonnier R. van de brigade Koninklijke Marechaussee te Venlo gehaald en hem overgebracht naar de legerplaats 't Harde. R. is vanaf 6 juli 1964 te 12.00 uur tot op het moment dat hij zich heeft gemeld of is aangehouden, onwettig afwezig geweest van zijn onderdeel in de legerplaats 't Harde. Ik heb R. geen toestemming gegeven om van 6 juli 1964 te omstreeks 12.00 tot 12 juli 1964 van zijn onderdeel afwezig te zijn;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten,

„dat hij, terwijl hij als soldaat in werkelijke dienst was bij de Koninklijke Landmacht, op 6 juli 1964, derhalve in tijd van oorlog, na „een hem verleend verlof of bewegingsvrijheid niet naar zijn onderdeel „te 't Harde is teruggekeerd en daarvan sindsdien opzettelijk ongeoorloofd afwezig is geweest en gebleven, totdat hij op 10 juli 1964 „zich heeft teruggemeld op de Nederlandse Ambassade te Belgrado „en op 12 juli 1964 bij zijn onderdeel is teruggekeerd, zulks terwijl hij „zich in die tijd naar Joegoslavië heeft verwijderd”;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„desertie in tijd van oorlog gepleegd, terwijl de schuldige zich naar „het buitenland verwijderd”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 98 j° 99, lid 5 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat beklagde van 12 juli 1964 tot 13 augustus 1964 voorlopig arrest heeft ondergaan in de vorm van streng arrest, welk

arrest naar het oordeel van de Krijgsraad van de op te leggen vrijheidsstraf geheel in mindering behoort te worden gebracht;

[Volgt: veroordeling tot een militaire detentie voor de tijd van 1 maand, met aftrek van voorarrest van 12 juli tot 13 augustus 1964 — Red.].

NASCHRIFT.

Het tijdstip van beëindiging der opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid is in de tenlastelegging (cumulatief) op twee verschillende tijdstippen bepaald, namelijk „op of omstreeks 10 juli 1964” (bij zijn „terug”-melding op de Nederlandse Ambassade te Belgrado) en „op „of omstreeks 12 juli 1964” (bij zijn terugkeer bij zijn onderdeel te 't Harde).

Uit een cumulatieve dagvaarding kan men nog wel een alternatief lezen, immers door eenvoudig een bepaalde passage niet-bewezen te verklaren. Het is dan als het ware een „ingebouwd alternatief”.

Anders is het echter met de bewezen-verklaring, die de opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid laat duren „tot : . . 10 juli 1964 . . . en . . . „12 juli 1964”, waarna qualificatie als „desertie” volgt.

Het wil mij voorkomen dat de Krijgsraad een keuze had moeten maken en mitsdien de opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid had moeten laten eindigen hetzij op 10 juli 1964 (bij beklagdes melding op de Nederlandse Ambassade te Belgrado), hetzij op 12 juli 1964 (bij beklagdes terugkeer bij zijn onderdeel te 't Harde). Blijkens de qualificatie heeft de Krijgsraad een keuze gemaakt, en met name gekozen voor het tweede tijdstip. Een afwezigheid „van 6 juli 1964 tot „10 juli 1964”, zonder dat (in dagvaarding en bewezenverklaring) uren zijn genoemd, levert immers niet een bewezen afwezigheid van langer dan vier dagen op.

W. H. V.

Krijgsraad te Velde voor de Kon. Luchtmacht

Vonnis van 11 juli 1962 *)

President: Kolonel Mr. F. A. J. Deelen; *Leden:* Kolonels H. J. Diehl en T. Biesma.

Raadsman: Kapitein H. L. van Royen.

Opzettelijk ongeoorloofd verlaten van de vliegbasis door een korporaal die aangewezen was als „stand-by”.

KRIJGSRAAD: „Opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid, terwijl hij is „dienstdoende”. Militaire detentie en verlaging.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF (zie sententie achter het vonnis): Het enkel zijn van „stand-by”, zonder nadere omschrijving, wordt niet beschouwd als „dienstdoende” in de zin van artikel 99 W.M.Sr., zijnde ook niet gebleken dat beklagde tot enige wacht behoorde. Deze

*) Dit vonnis is ook opgenomen in M.R.T. LVI, 1963, blz. 553; eerst onlangs vernamen wij dat tegen het vonnis hoger beroep was ingesteld (Red.).

opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid — ongeveer 3½ uur geduurd hebbende — had buiten strafrechtelijke behandeling behoren te zijn afgedaan. De zaak onder mededeling van alle stukken ter verdere behandeling naar de commanderende officier verwezen.

(W.M.Sr. art. 97; 99, 4°; 129; W.K. art. 2; 58).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE VOOR DE KONINKLIJKE LUCHTMACHT
in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen
C. J. H. P., geboren 2 mei 1941, dpl. korporaal, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 21 februari 1962 te Volkel, gemeente Uden, terwijl hij als dienstplichtig korporaal in werkelijke militaire dienst was bij de Koninklijke Luchtmacht en ingedeeld bij het Luchtmacht Bewakingssquadron op de vliegbasis Volkel, tijdens de tijd, dat hij was aangewezen als „stand-by” en derhalve was dienstdoende, zijn genoemd onderdeel te ± 19.30 uur opzettelijk heeft verlaten en zich naar een café te Uden heeft begeven en dusdoende opzettelijk van zijn genoemd onderdeel ongeoorloofd afwezig is geweest en gebleven, totdat hij aldaar om ± 23.00 uur is teruggekeerd”;

Overwegende, dat beklaagde, blijkens een zich bij de processtukken bevindende Justitiële Verklaring dd. 11 mei 1962, opgemaakt door de kapitein H. L. van Royen, commandant LB Squadron Vliegbasis Volkel te Volkel, ten tijde, dat hij het hem telastegelegde zou hebben begaan, in werkelijke militaire dienst was;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

Terwijl ik als dienstplichtig korporaal in werkelijke militaire dienst was bij de Koninklijke Luchtmacht en ingedeeld was bij het LB Squadron op de Vliegbasis Volkel in de gemeente Uden, werd ik aangewezen als „stand-by” voor 21 februari 1962 van 17.00 tot 24.00 uur. Hoewel ik wist, gedurende die tijd de vliegbasis niet te mogen verlaten, heb ik op 21 februari 1962 te ± 19.30 uur tezamen met de korporaal Smit, die eveneens „stand-by” was, toch de vliegbasis Volkel verlaten en ben naar een café in Uden gegaan, waar een demobilisatiefeestje gevierd werd. Daar zijn wij enige tijd gebleven en te ± 23.00 uur van die dag zijn wij weer op de vliegbasis Volkel teruggekeerd. Ik wist, dat ik van niemand recht of toestemming had, vermelde tijd van mijn onderdeel afwezig te zijn;

Overwegende, dat een zich bij de processtukken bevindend ambtsedig proces-verbaal no. P 55/62, opgemaakt en gesloten te Uden op 27 april 1962 door Bernardus Wilhelmus Gerardus Boekelder, wachtmeester der Koninklijke Marechaussee, behorende tot de brigade Volkel onder meer zakelijk inhoudt als verklaring van:

Sijbrand S.:

Op 21 februari 1962 heb ik tezamen met de korporaal P. de vliegbasis Volkel te omstreeks 19.30 uur verlaten. Wij hebben ons naar een café in Uden begeven en daar zijn wij enige tijd gebleven. Te omstreeks

23.30 uur van die dag zijn wij weer op de vliegbasis teruggekeerd;

H. L. van Royen, commandant LB Squadron Vliegbasis Volkel;

Op 21 februari 1962 waren de korporaals P. en S. „stand-by” op de vliegbasis Volkel van 17.00 tot 23.30 uur. Ik heb geen van hen recht of toestemming gegeven gedurende die tijd van hun onderdeel afwezig te zijn;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid in tijd van oorlog niet langer „dan vier dagen durende, waarbij de schuldige het misdrijf pleegt, ter „wjl hij is dienstdoende”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 97 juncto 99 Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat de Krijgsraad beklagde op grond van het gepleegde misdrijf ongeschikt acht in de door hem beklede rang van korporaal te blijven dienen;

[Volgt: veroordeling tot een militaire detentie voor de tijd van 6 weken en verlaging tot de stand van soldaat der laagste klasse — *Red.*].

Hoog Militair Gerechtshof

Sententie van 6 november 1962

President: Mr. Doornbos; *Leden:* Lt.-Generaals van der Kroon, Mr. Schepers en Zegers, Schout-bij-Nacht Bakker (plv.) en Mr. Veldman (plv.).

Raadsman: Mr. R. F. Foortse, advocaat te 's-Gravenhage.

(Zie het vonnis hiervóór).

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien: . . . enz.;

Gehoord de Advocaat-Fiscaal in zijn schriftuur van eis met conclusie, dat het Hof het vonnis van de eerste rechter zal bevestigen, met in arreststelling bij de uitspraak;

Overwegende, dat het Hof zich met het vonnis waarvan beroep niet kan verenigen, aangezien het Hof het enkel zijn van „stand-by” zonder nadere omschrijving niet beschouwt als dienstdoende in de zin van artikel 99 van het Wetboek van Militair Strafrecht, zoals beklagde feitelijk is ten laste gelegd:

Overwegende, dat aan beklagde is ten laste gelegd [zie vonnis — *Red.*];

Overwegende, dat beklagde, blijkens een zich bij de processtukken bevindende Justitiële Verklaring dd. 11 mei 1962, opgemaakt door de kapitein H. L. van Royen, commandant LB Squadron Vliegbasis Volkel te Volkel, ten tijde, dat hij het hem telastegelegde zou hebben begaan in werkelijke militaire dienst was;

Overwegende, dat het Hof uit het vonnis overneemt de overwegingen inhoudende de bewijsmiddelen;

Overwegende, dat het Hof op grond van de inhoud van vorenbedoelde bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht hetgeen beklagde is ten laste gelegd, met zijn schuld daaraan, met dien verstande:

„dat hij op 21 februari 1962 te Volkel, gemeente Uden, terwijl hij „als dienstplichtig korporaal in werkelijke militaire dienst was bij de „Koninklijke Luchtmacht en ingedeeld bij het Luchtmacht Bewakings- „squadron op de Vliegbasis Volkel, tijdens de tijd, dat hij was aan- „gewezen als „stand-by”, zijn genoemd onderdeel te 19.30 uur opzet- „telijk heeft verlaten en zich naar een café te Uden heeft begeven en „dusdoende opzettelijk van zijn genoemd onderdeel ongeoorloofd af- „wezig is geweest en gebleven totdat hij aldaar om \pm 23.00 uur is „teruggekeerd”;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklagde meer of anders is ten laste gelegd, dan hierboven bewezen werd verklaard, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat deze opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid, zijnde ook niet gebleken dat beklagde tot enige wacht behoorde, buiten strafrechtelijke behandeling had behoren te zijn afgedaan en het Hof derhalve termen aanwezig acht de zaak onder mededeling van alle stukken ter verdere behandeling naar de tot straffen bevoegde commanderende officier te verwijzen;

Gezien de artikelen 58 van de Wet op de Krijgstucht en 77 van 's-Hofs Provisionele Instructie;

RECHT DOENDE IN HOGER BEROEP IN NAAM DER KONINGIN!

Vernietigt het vonnis waarvan beroep en opnieuw rechtdoende:

Verklaart beklagde schuldig aan hetgeen hierboven bewezen werd verklaard;

Verklaart niet wettig en overtuigend bewezen hetgeen beklagde meer of anders werd ten laste gelegd dan hierboven bewezen werd verklaard;

Spreekt hem daarvan vrij;

Verwijst de zaak voor het overige onder mededeling van alle stukken ter verdere behandeling naar de tot straffen bevoegde commanderende officier.

NASCHRIFT.

De sententie is belangrijk, omdat daaruit een begrenzing van 's Hofs naoorlogse opvatting omtrent het begrip „terwijl hij is dienstdoende” blijkt. Vóór de tweede wereldoorlog was het Hof een enge opvatting

omtrent dit begrip toegedaan: slechts hij die daadwerkelijk bezig was met de uitoefening van enige dienst, werd als „dienstdoende” aangemerkt. Niet de militair die behoorde tot (ingedeeld was bij) enige wacht, zonder dat hij feitelijk (bv. als schildwacht of onderofficier v. d. wacht) een bepaalde wachtdienst verrichtte. Niet ook de man die met licht-arrest was gestraft. Na de oorlog werd 's Hof's opvatting over „dienstdoende” ruimer: de met licht arrest gestrafte werd als „dienstdoende” aangemerkt.

In bovenstaande sententie trekt het Hof een grens: het aangewezen zijn als „stand-by” (het aangewezen zijn van één of meer militairen om binnen een bepaalde, meestal zeer korte, tijd na een daartoe gegeven signaal, gereed te staan voor het uitvoeren van bepaalde opdrachten) alléén is niet voldoende.

*Ik verwijs nog naar mijn naschrift in M.R.T. LXI, 1963, blz. 554.
W. H. V.*

Krijgsraad te Velde voor de Kon. Luchtmacht

Vonnis van 15 april 1964

President: Kolonel Mr. P. E. Kloots; *Leden:* Kolonels P. J. Maters en P. V. H. J. Hamburg.

Raadman: Eerste-Luitenant A. G. Casteels.

Als militair opzettelijk een meerdere beschimpen (toevoegen van de woorden: „Al ben je honderd keer sergeant, voor mij ben je een stofje „in de lucht”) en feitelijke insubordinatie (toedienen van enige stompen in de maagstreek).

Onmiddellijke in-arrest-stelling in verband met vrees voor ontvluchting.

(W.M.Sr. art. 108, 117-120).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE VOOR DE KONINKLIJKE LUCHTMACHT
in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen M. C., geboren 3 december 1943, dpl. soldaat, beklagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 28 december 1963, terwijl hij als dpl. soldaat in werkelijke militaire dienst was bij de Koninklijke Luchtmacht,

„1. in de trein tussen Vught en 's-Hertogenbosch, opzettelijk zijn „militaire meerdere, de sergeant A. G. L. van Dartel, in het openbaar „en/of in zijn tegenwoordigheid uitscheldende, beschimpende en/of be- „spottende, heeft toegevoegd de woorden: „In de burgermaatschappij

„„kun je niets bereiken en daarom ben je beroepsmilitair geworden. Al „ben je honderd keer sergeant, voor mij ben je een stofje in de lucht.

„„Over drie weken ga ik met groot verlof en dan kun je verrekken met „„de rotzooi. Ik laat me door jou niet commanderen”, althans woorden

„van gelijke strekking en betekenis;

„2. te 's-Hertogenbosch opzettelijk zijn militaire meerdere, de ser-
geant A. G. L. van Dartel, feitelijk aanrandende, deze een of meer
„stompen of slagen in de maagstreek heeft toegebracht”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft
verklaard:

Sinds 7 augustus 1962 ben ik onafgebroken in werkelijke militaire
dienst als dienstplichtig soldaat bij de KLu. Op 29 december 1963 te
omstreeks 00.05 uur stapte ik op het station Boxtel in de trein naar
's-Hertogenbosch. In de trein zag ik de sergeant A. G. L. van Dartel
staan. Voorbij Vught werd ik kwaad en ik heb toen in de trein dichtbij
de sergeant gezegd: „In de burgermaatschappij kun je niets bereiken
„en daarom ben je beroepsmilitair geworden. Al ben je honderd keer
„sergeant, voor mij ben je een stofje in de lucht. Over drie weken ga
„ik met groot verlof en dan kun je verrekken met de rotzooi. Ik laat
„me door jou niet commanderen”. Ik heb dit luid en duidelijk hoor-
baar gezegd met de bedoeling om de sergeant voor gek te zetten. Aan-
gekomen te 's-Hertogenbosch werd ik op het Stationsplein weer kwaad
op de sergeant en ik heb toen willens en wetens hem een of twee
stompen in de maagstreek gegeven nadat ik hem gezegd had hem in de
vernieling te zullen slaan;

Overwegende, dat het ten processe overgelegde ambtsedig proces-
verbaal no. P. 10/64, opgemaakt en gesloten te Uden op 17 januari
1964, door Jacobus Mathias de Haan, wachtmeester 1e klasse der Kon.
Marechaussee, behorende tot de brigade Uden, onder meer zakelijk
inhoudt: als verklaring van A. G. L. van Dartel:

In de avond van 28 december 1963 bevond ik mij in de trein van
Vught naar 's-Hertogenbosch. Ik zag dat de soldaat C. zich ook in die
trein bevond. De soldaat C. kwam bij mij staan en zei tegen mij: „In
„de burgermaatschappij kun je niets bereiken en daarom ben je be-
„roepsmilitair geworden. Al ben je honderd keer sergeant, voor mij
„ben je een stofje in de lucht. Over drie weken ga ik met groot verlof
„en dan kun je verrekken met de rotzooi. Ik laat me door jou niet
„commanderen.” Buiten het station te 's-Hertogenbosch stompte de
soldaat C. mij enkele malen in mijn maagstreek. Hij zei dat hij mij in
de vernieling zou slaan;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van boven-
staande bewijsmiddelen — wordende elk bewijsmiddel slechts gebezigd
in verband met het feit of de feiten waarop het betrekking heeft —
wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste
gelegd met zijn schuld daaraan, te weten:

„dat hij omstreeks 28 december 1963, terwijl hij als dpl. soldaat in
„werkelijke militaire dienst was bij de Koninklijke Luchtmacht,

„1. in de trein tussen Vught en 's-Hertogenbosch, opzettelijk zijn
„militaire meerdere, de sergeant A. G. L. van Dartel in zijn tegen-
„woordigheid beschimpende, heeft toegevoegd de woorden: „In de
„„burgermaatschappij kun je niets bereiken en daarom ben je beroeps-
„„militair geworden. Al ben je honderd keer sergeant, voor mij ben

„,je een stofje in de lucht. Over drie weken ga ik met groot verlof en
 „,dan kun je verreken met de rotzooi. Ik laat me door jou niet com-
 „,manderen”;

„2. te 's-Hertogenbosch opzettelijk zijn militaire meerdere, de ser-
 „geant A. G. L. van Dartel, feitelijk aanrandende, deze meerdere
 „stompen in de maagstreek heeft toegebracht”;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd
 als:

1. „*Als militair opzettelijk zijn meerdere beschimpen*”;

2. „*Feitelijke insubordinatie in tijd van oorlog*”;

voorzien en strafbaar gesteld bij:

1. art. 108 Wetboek van Militair Strafrecht;

2. art. 117 j° 120 Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen be-
 klaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is
 aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of
 omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden
 opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstem-
 ming acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden
 waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat de Krijgsraad van oordeel is dat er gevaar bestaat
 dat beklaagde zich door vlucht aan de tenuitvoerlegging van de aan
 hem op te leggen straf zal onttrekken en derhalve zijn in-arrest-stelling
 noodzakelijk is;

[Volgt: veroordeling tot een militaire detentie voor de duur van 2
 maanden; in-arrest-stelling van de veroordeelde en bevel tot zijn on-
 middellijke gevangenneming — *Red.*].

Krijgsraad te Velde voor de Kon. Luchtmacht

Vonnis van 24 juni 1964

President: Kolonel Mr. P. E. Kloots; *Leden:* Kolonel H. M. Peeters

Lt.-Kolonel-Arts J. G. Steinfoorn.

Raadsman: Eerste-Luitenant J. A. Groeneveld.

*Als schildwacht eigendunkelijk zijn post verlaten en zich vervolgens
 te slapen gelegd.*

*In artikel 129 W.M.Sr. wordt niet strafbaar gesteld hij die, na als
 schildwacht eigendunkelijk zijn post verlaten te hebben en mitsdien af-
 wezig van de post waar hij als schildwacht was gesteld, een op hem —
 als schildwacht — rustende verplichting niet nakomt. Vrijspraak, als
 zijnde geen strafbaar feit volgens de wet, van het bewezenverklaarde
 voorzover dit betreft het niet nakomen van de verplichting om voort-
 durend paraat en waakzaam te zijn.*

(W.M.Sr. art. 129).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE VOOR DE KONINKLIJKE LUCHTMACHT
in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen
C. H. D., geboren 23 november 1943, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij op 16 maart 1964 te Soesterberg, gemeente Soest, althans in
„Nederland, terwijl hij als dpl. soldaat in werkelijke militaire dienst
„was bij de Koninklijke Luchtmacht en van 01.00 tot 02.00 uur als
„schildwacht op post was gesteld bij vier op de flight-line bij Hangar 5
„op de Vliegbasis Soesterberg opgestelde, met scherpe munitie geladen,
„vliegtuigen, eigendunkelijk zijn post heeft verlaten en/of de als zo-
„danig op hem rustende verplichting om voortdurend paraat en waak-
„zaam te zijn niet heeft nagekomen, hebbende hij toen aldaar eigen-
„dunkelijk zich begeven in de cantine, gelegen in een aanbouw van
„genoemde hangar, alwaar hij op een zich aldaar bevindende bank in
„slaap is gevallen, althans onvoldoende waakzaam is geweest”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft
verklaard:

Sinds 8 juni 1963 ben ik onafgebroken in werkelijke militaire dienst
als dienstplichtig soldaat bij de Koninklijke Luchtmacht. Van 15 maart
1964 te 20.00 uur tot 16 maart 1964 te 08.00 uur maakte ik deel uit
van de wacht van de vliegbasis Soesterberg te Soesterberg gemeente
Soest. Als zodanig was ik op 16 maart 1964 van 01.00 uur tot 02.00
uur als schildwacht op post gesteld bij vier op de flight-line bij Hangar
5 op de vliegbasis Soesterberg opgestelde met scherpe munitie geladen
vliegtuigen. Het was mijn taak om deze vliegtuigen te bewaken, daar-
toe moest ik heen en weer lopen over vermelde flight-line en onderwijl
uitzien naar eventueel onraad. Ik was bewapend met een uzi met
scherpe patronen. Ik was terzake op de hoogte van de consignes; ik
moest o.a. voortdurend paraat en waakzaam zijn. Ik heb om 01.45 uur
op 16 maart 1964 mijn post verlaten zonder dat ik daarvoor van iemand
recht of toestemming had, en ik heb mij toen begeven naar de cantine
van genoemde hanger 5; ik ben daar binnen gegaan en aldaar in slaap
gevallen op een zich aldaar bevindende bank;

Overwegende, dat Gijsbertus Lam, oud 33 jaar, sergeant I der K.Lu
te Soesterberg, door de Officier-Commissaris als getuige gehoord onder
meer zakelijk heeft verklaard en met ede heeft bevestigd:

Van 15 maart 1964 te 20.00 uur tot 16 maart 1964 te 07.30 uur
was ik commandant van de wacht van de Vliegbasis Soesterberg te
Soesterberg gemeente Soest. Van deze wacht maakte o.m. deel uit de
dpl. soldaat C. H. D. D. is door mij op 16 maart 1964 van 01.00 tot
02.00 uur als schildwacht op post gesteld bij vier op de flight-line bij
hangar 5 op genoemde vliegbasis opgestelde met scherpe munitie ge-
laden vliegtuigen. Ik heb D. uitdrukkelijk opdracht gegeven tussen de
vliegtuigen door te lopen, er rondom te lopen en aldus steeds op de
flight-line te blijven en de vliegtuigen voortdurend in het oog te hou-
den, hetgeen inhield dat hij zich grotendeels binnen een straal van 25 m

rondom de vliegtuigen moest bevinden. D. was als schildwacht bewa-
pend met een uzi met scherpe patronen. Later is mij door de korporaals
A. Huizen en A. J. v. d. Kamp, die toen eveneens deel uitmaakten
van de wacht, gemeld dat D. door hen slapend op een bank was aan-
getroffen in de cantine, gelegen in een aanbouw van hangar 5 op de
vliegbasis. D. mocht niet in deze cantine komen omdat deze buiten het
gebied lag waarin D. zich krachtens zijn opdracht moest bevinden.
Vanuit de cantine was geen toezicht op de vliegtuigen mogelijk. D. had
geen enkel recht of toestemming gekregen zich van zijn post te ver-
wijderen. Door te slapen heeft D. de op hem rustende verplichting om
voortdurend paraat en waakzaam te zijn als schildwacht geschonden
en is hij de verplichting niet nagekomen;

Overwegende, dat het ten processe overgelegde proces-verbaal van
Huishoudelijk Onderzoek d.d. 17 maart 1964, opgemaakt door W. S.
Th. van Wieringen, 2e luitenant der Kon. Luchtmacht en G. J. E.
Wensing, vaandrig der Kon. Luchtmacht, onder meer zakelijk inhoudt,
als verklaring van W. van Belzen, dpl. soldaat:

Op 16 maart 1964 te 01.55 uur begaf ik mij per fiets van het wacht-
gebouw naar de flight-line bij hangar 5. Hier aangekomen zag ik de
soldaat D. niet bij of in de onmiddellijke omgeving van de vier te be-
waken vliegtuigen. Ik heb toen daar mijn plaats als schildwacht inge-
nomen. Te ca. 02.10 uur zag ik dat er twee korporaals naar de aan-
bouw van hangar 5 gingen. Toen zij terug kwamen zeiden ze mij dat ze
daar de soldaat D. slapend hadden aangetroffen;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van boven-
staande bewijsmiddelen — wordende het proces-verbaal van Huishou-
delijk Onderzoek slechts gebezigd in verband met de inhoud der ove-
rige bewijsmiddelen — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen
aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten:

„dat hij op 16 maart 1964 te Soesterberg, gemeente Soest, terwijl
„hij als dpl. soldaat in werkelijke militaire dienst was bij de Konink-
„lijke Luchtmacht en van 01.00 tot 02.00 uur als schildwacht op post
„was gesteld bij vier op de flight-line bij Hangar 5 op de Vliegbasis
„Soesterberg opgestelde, met scherpe munitie geladen, vliegtuigen,
„eigendunkelijk zijn post heeft verlaten en de als zodanig op hem rus-
„tende verplichting om voortdurend paraat en waakzaam te zijn niet
„heeft nagekomen, hebbende hij toen aldaar eigendunkelijk zich be-
„geven in de cantine, gelegen in een aanbouw van genoemde hangar,
„alwaar hij op een zich aldaar bevindende bank in slaap is gevallen”;

Overwegende, dat in artikel 129, eerste lid Wetboek van Militair
Strafrecht achtereenvolgens als afzonderlijke misdrijven worden straf-
baar gesteld het als schildwacht eigendunkelijk zijn post verlaten en
het als schildwacht een als zodanig op hem rustende verplichting niet
nakomen;

dat echter niet in artikel 129, eerste lid Wetboek van Militair Straf-
recht of elders in het Wetboek van Militair Strafrecht wordt strafbaar
gesteld hij, die na als schildwacht eigendunkelijk zijn post te hebben
verlaten, afwezig zijnde van zijn post, alwaar hij als schildwacht was

gesteld, een op hem, als schildwacht, rustende verplichting niet nakomt;

dat derhalve het bewezenverklaarde voorzover dit betreft het niet nakomen van de verplichting om voortdurend paraat en waakzaam te zijn niet oplevert een strafbaar feit volgens de wet, zodat hetzelfde niet strafbaar is en beklaagde derhalve daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„Als schildwacht eigendunkelijk zijn post verlaten in tijd van oorlog”, voorzien en strafbaar gesteld bij art. 129 Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

[Volgt: veroordeling tot een militaire detentie voor de duur van 2 weken — *Red.*].

Krijgsraad te Velde voor de Kon. Luchtmacht

Vonnis van 24 juni 1964

President: Kolonel Mr. P. E. Kloots; *Leden:* Kolonel H. M. Peeters en Lt.-Kolonel-Arts J. G. van Steinfoorn.

Raadsman: Kapitein W. G. Tibben.

Diefstal van een bromfiets en oplichting, meermalen gepleegd: door samenweefsels van verdichtsels en het opgeven van valse namen: een autoverhuurder bewogen tot het (zonder waarborgsom) afgeven van een huurauto en verschillende benzinepompbedienden tot het afgeven van benzine, d.w.z. tot het laten vertrekken van beklaagde met zijn auto zonder te betalen.

Eén jaar gevangenisstraf, te ondergaan in een bijzondere strafgevangenis voor jongemannen.

(W.Sr. art. 13, 310, 326).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE VOOR DE KONINKLIJKE LUCHTMACHT
in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen J. W., geboren 2 maart 1943, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde na voeging is ten laste gelegd:

„1. dat hij op of omstreeks 17 november 1963 te Bergen (NH), „althans in Nederland, met het oogmerk om zich wederrechtelijk te

„bevoordelen Josephine Sophia Mathilda Sprangenberg heeft bewogen tot afgifte van een huurauto aan hem, beklaagde, in huur door een samenweefsel van verdichtsels en/of een listige kunstgreep, hierin staande dat hij aan genoemde Sprangenberg opzettelijk listiglijk en in strijd met de waarheid heeft medegedeeld, toen zij hem vroeg of het op zijn rijbewijs vermelde adres Westerweg 324 te Heiloo nog juist was: „dat hij woonachtig was te Bergen aan Zee, Denweg no. 35”; toen zij hem vroeg om f 25,— vooruit te betalen: „dat hij geen geld bij zich had en de auto nodig had om zijn broer te bezoeken, die een ongeluk had gehad” en „dat hij de auto nog dezelfde dag terug zou brengen”, althans woorden van gelijke strekking en inhoud, waarna Sprangenberg voornoemd hem, beklaagde, genoemde auto-mobiel heeft afgegeven”;

„2. dat hij op of omstreeks 18 november 1963 te Castricum, althans in Nederland, met het oogmerk om zich wederrechtelijk te bevoordelen Johan de Bood heeft bewogen tot afgifte van een hoeveelheid benzine door het aannemen van een valse naam en/of door een samenweefsel van verdichtsels en/of een listige kunstgreep, hierin bestaande, dat hij aan genoemde de Bood opzettelijk listiglijk, bedriegelijk en in strijd met de waarheid heeft medegedeeld — nadat op zijn, beklaagdes, verzoek bij het benzinstation van de Gebr. Lute een hoeveelheid benzine in de tank van zijn auto was gedaan en hij, beklaagde, verklaard had geen geld bij zich te hebben om die benzine te betalen, waarna genoemde de Bood hem om een rijbewijs of ander voorwerp van waarde als onderpand vroeg — „dat hij geen rijbewijs of iets van waarde bij zich had en dat hij „de Jong” genaamd was en woonde te Heiloo, Westerweg 118; dat hij even geld wilde halen bij zijn meisje, dat in een nieuwe buurt van Castricum woonde en dat hij dan ’s avonds even langs zou komen om de rekening te betalen”, althans woorden van gelijke strekking en inhoud, waarna de Bood voornoemd hem, beklaagde, genoemde benzine heeft afgegeven”;

„3. dat hij op of omstreeks 23 november 1963 te Uitgeest, althans in Nederland, met het oogmerk om zich wederrechtelijk te bevoordelen Johannus de Beer heeft bewogen tot afgifte van een hoeveelheid benzine door het aannemen van een valse naam en/of door een samenweefsel van verdichtsels en/of een listige kunstgreep, hierin bestaande, dat hij aan genoemde de Beer opzettelijk listiglijk, bedriegelijk en in strijd met de waarheid heeft medegedeeld — nadat genoemde de Beer een hoeveelheid benzine in de tank van zijn, beklaagdes, auto had gedaan en het ogenblik van betalen was gekomen — (een gebaar makende alsof hij zijn portefeuille wilde nemen) „stik, ik heb mijn portefeuille niet bij me, hij ligt thuis; och, wat geeft het, ik ben toch zo terug met mijn zuster en dan vraag ik wel of mijn zuster betaalt. Ik geef mijn naam en adres wel even op dan kun je zien dat het goed zit”, waarna hij voor genoemde de Beer heeft opgeschreven als zijnde zijn naam en adres: „Mulder J. Vioolstraat 35 te Wormerveer”, waarna hij op de vraag van de Beer „Mulder?”, heeft geantwoord: „Ja, Mulder, Verhuizingen”, althans woorden van gelijke

„strekking en inhoud, waarna de Beer voornoemd hem, beklaagde, ge-
„noemde hoeveelheid benzine heeft afgegeven”;

„4. dat hij op of omstreeks 11 mei 1964 te Soesterberg, gemeente
„Soest, met het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening heeft weg-
„genomen een rijwiel met hulpmotor, merk Puch, toebehorende aan
„M. L. A. Brouwer, in ieder geval aan een ander dan aan hem, be-
„klaagde”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft
verklaard:

Op 17 november 1963, hoewel ik geen geld had, wilde ik toch pro-
beren een auto los te krijgen zonder daarvoor te behoeven te betalen.
Ik ben toen gegaan naar het autoverhuurbedrijf van Bos-Eyssen aan
de Maesdammerlaan 1, Bergen N.H. Ik heb daar te omstreeks 16.00
uur aangebeld en ik heb daar aan een vrouw die mij later bleek te zijn
de echtgenote van Bos-Eyssen en die mij later bleek te heten Josephine
Sophia Mathilda Sprangenberg, gevraagd of ik een auto kon huren.
Genoemde vrouw zei dat zij voor mij een auto, merk Renault Dau-
phine, te huur had. Vervolgens nam zij de gegevens van mijn rijbewijs
over, en zij vroeg of het op mijn rijbewijs vermelde adres Westerweg
324 te Heiloo nog juist was. Ik heb toen willens en wetens in strijd met
de waarheid tegen haar vlotweg gezegd dat ik nu woonde aan de Den-
weg 35 te Bergen aan Zee. Vervolgens vroeg genoemde vrouw mij of
ik *f* 25.— vooruit wilde betalen. Ik heb toen tegen haar willens en
wetens in strijd met de waarheid gezegd dat ik geen geld bij mij had *)
en dat ik de auto nodig had om mijn broer te bezoeken, die een onge-
luk had gehad. Ook heb ik er nog aan toegevoegd dat ik die auto nog
dezelfde dag zou terugbrengen. Bovengenoemde leugens heb ik ver-
teld om genoemde vrouw te bewegen tot afgifte van de auto. Spran-
genberg heeft, kennelijk bewogen door hetgeen ik haar gezegd had,
genoemde auto aan mij afgegeven. Ik heb de auto behouden. Ik heb
de auto gehouden om ermee naar Soesterberg te rijden en om er daar
mee rond te rijden.

Op maandag 18 november 1963 te Castricum, omstreeks 17.30 uur,
bemerkte ik dat er niet voldoende benzine in de tank van de auto zat
om ermee naar Soesterberg te rijden. Ik beschikte toen niet over geld
om benzine te kopen. Ik dacht toen dat als ik een valse naam op zou
geven en een leugenverhaal op zou hangen, dat ik aldus wel benzine
zou los krijgen zonder ervoor te betalen. Met deze bedoeling ben ik
toen gegaan naar het benzine-station van de Gebr. Lute te Castricum.
Aldaar aangekomen heb ik aan de pompbediende gevraagd om de tank
van de auto te vullen met benzine voor een bedrag van *f* 7,50. Deze
bediende heeft dit gedaan, en toen hij wilde afrekenen, zei ik dat ik
geen geld bij mij had. De bediende die mij later bleek te heten
Renckens, zei toen dat hij naar zijn chef zou gaan, omdat deze de
zaak moest regelen. Onmiddellijk verscheen hierop de chef, die mij

*) Blijkens de aanhef van de verklaring van beklaagde zou *dit* niet in strijd met
de waarheid zijn geweest (*Red.*)

later bleek te heten Johan de Bood. Tegenover Johan de Bood verklaarde ik dat ik geen geld bij mij had. De Bood vroeg mij vervolgens of ik een rijbewijs had of een ander voorwerp van waarde om dat tot onderpand te geven. Ik zei toen op bedriegelijke wijze, wetende dat zulks in strijd met de waarheid was, dat ik geen rijbewijs of iets van waarde bij mij had. Toen de Bood naar mijn naam vroeg zei ik, wetende dat dit in strijd met de waarheid was, dat ik de Jong heette, Westergweg 118, te Heiloo. Vervolgens vertelde ik hem, zulks hoewel ik wist dat dit in strijd met de waarheid was, op bedriegelijke wijze dat ik even geld wilde halen bij mijn meisje dat in de buurt van Castricum woonde en dat ik 's-avonds even langs zou komen om de rekening te betalen. Kennelijk bewogen door mijn verhalen geloofde de Bood mij en liet hij mij vertrekken. De valse naam heb ik opgegeven om naspeuringen onmogelijk te maken, en om zodoende niet te behoeven te betalen.

Op zaterdag 23 november 1963 ben ik met de auto naar Uitgeest gereden. Aangezien ik toen weer benzine nodig had en aangezien ik geen geld had om benzine te kopen, besloot ik in Uitgeest bij een pompstation aan de provinciale weg te Uitgeest weer te proberen om benzine los te krijgen zonder daarvoor te betalen. Bij het pompstation gekomen, zei ik de pompbediende dat de tank gevuld moest worden met benzine. Terwijl de pompbediende, die mij later bleek te heten Johannes de Beer, de tank van de auto vulde, vertelde ik hem in strijd met de waarheid, willens en wetens, dat ik mijn zuster in Castricum ging ophalen. Toen aldaar het moment van betalen was aangebroken, zei ik daarbij, een gebaar makend alsof ik mijn portefeuille uit mijn zak wilde halen: „stik ik heb mijn portefeuille niet bij mij, hij „ligt thuis — och wat geeft het ik ben toch zo terug met mijn zuster „en dan vraag ik wel of mijn zuster betaalt: Ik geef mijn naam en „adres wel even op dan kun je zien dat het goed zit”. Ik wist toen ik deze verhalen vertelde dat deze bedriegelijk waren en in strijd met de waarheid. Ik heb vervolgens voor genoemde de Beer opgeschreven als zijnde mijn naam en adres „Mulder, J. Vioolstraat 35 te Wormerveer”, zulks terwijl ik wist dat ook dit in strijd met de waarheid was. Op de vraag van de Beer: „Mulder?”, antwoordde ik: „ja”. Het was mijn bedoeling om door bovengenoemde leugenverhalen benzine los te krijgen zonder daarvoor te behoeven te betalen. De valse naam heb ik opgegeven om naspeuringen onmogelijk te maken, opdat ik het geld op deze wijze nooit zou behoeven te betalen. Kennelijk bewogen door mijn leugenverhalen en mijn valse beloften en bovenomschreven verdichtfels en handelingen, liet de Beer mij vertrekken.

Op 8 mei 1964 omstreeks 00.50 uur zag ik bij de open rijwielloods tussen hangar 3 en hangar 4 op de vliegbasis Soesterberg, gemeente Soest, een bromfiets staan, zwart van kleur en van het merk Puch. Ik heb deze bromfiets toen meegenomen naar het wachtgebouw van de vliegbasis en heb deze bromfiets achter dit wachtgebouw gezet. Op 11 mei 1964 zag ik de bromfiets daar nog steeds staan. Ik kwam toen op de gedachte deze bromfiets te stelen. Ik heb toen die dag die bromfiets

weggenomen en mij toegeëigend, zulks ofschoon ik wist dat ik van niemand recht of toestemming had om de bromfiets weg te nemen en mij toe te eigenen. Toen ik de bromfiets wegnam wist ik dat deze mij niet toebehoorde. Later bleek hij mij toe te behoren aan M. L. A. Brouwer. Ik heb de bromfiets meegenomen naar mijn huis aan de Westerweg 324 te Heiloo en daar in de schuur gezet;

Overwegende, dat het ten processe overgelegde ambtsedig proces-verbaal no. P. 3/64 opgemaakt en gesloten te Alkmaar op 16 januari 1964, door Antonius Willem Schut, wachtmeester 1e klasse der Kon. Marechaussee en Albertus Martinus Gerardus Hageman, marechaussee der 1e klasse, opsporingsambtenaar, beiden behorende tot de brigade Alkmaar, onder meer zakelijk inhoudt:

als verklaring van J. S. M. Sprangenberg:

Mijn man heeft een autoverhuurbedrijf. Op zondag 17 november 1963, omstreeks 16.00 uur, vervoegde zich aan mijn woning aan de Maesdammerlaan no. 1 te Bergen (NH), een mij onbekende jongeman. De jongeman vroeg aan mij of hij een auto kon huren. Ik vertelde hem dat ik wel een auto voor hem beschikbaar had. Ik zei hem dat ik een Renault Dauphine voor hem had. Hij zei dat hij deze wel wilde huren. Ik vroeg zijn rijbewijs ter inzage en hij overhandigde mij een rijbewijs. Ik nam de gegevens van het rijbewijs over en zag dat hij Jacques W., geboren 2 maart 1943 te Bandoeng was. Ik vroeg aan hem of het adres op het rijbewijs, zijnde Westerweg no. 324 te Heiloo, nog goed was. Hij antwoorde mij toen dat hij nu woonachtig was te Bergen aan Zee, Denweg no. 35. Hierna verzocht ik hem f 25.— vooruit te betalen. Hij antwoordde mij dat hij geen geld bij zich had en dat hij een auto nodig had omdat zijn broer een ongeluk had gehad. Hij beloofde mij dat hij 's-avonds van dezelfde dag nog de auto terug zou brengen. Hierna heb ik hem de Renault Dauphine, gekentekend MR-10-39 meegegeven. Ondanks de afspraak bracht hij de Renault Dauphine 's-avonds niet terug. Vrijdag 22 november 1963 voelde ik mij niet erg gerust. Ik heb toen een onderzoek ingesteld, waarbij mij bleek dat de Denweg no. 35 te Bergen aan Zee niet bestond. Ik heb hem nooit toestemming gegeven de auto zich toe te eigenen. Ik heb er geen idee van waar de auto nu is;

als verklaring van J. de Beer:

Op 23 november 1963, omstreeks 15.30 uur stopte er een Renault Dauphine bij ons Service Station aan de Provincialeweg 1 te Uitgeest, alwaar ik pompbediende ben. De bestuurder was een jongeman. Hij gaf mij te kennen dat ik de tank moest vullen met benzine. Terwijl ik de tank vulde, sprak hij tegen mij en vertelde dat hij zijn zuster ging halen in Castricum. Toen ik klaar was zag ik dat hij een gebaar maakte om zijn portefeuille te pakken. Hij zei toen „Stik, ik heb mijn portefeuille niet bij me, hij ligt thuis, och wat geeft het, ik ben toch zo „terug met mijn zuster en dan vraag ik wel of mijn zuster betaalt. Ik „geef mijn naam en adres wel even op dan kan je zien dat het goed „zit.” Hierna schreef hij zijn naam op een kladje papier. Ik zag dat hij toen schreef, Mulder J, Vioolstraat 35 te Wormerveer. Ik vroeg toen:

„Mulder”. „Ja” antwoordde hij. Daar Mulder een goede klant van ons is, had ik geen argwaan. Hierna reed hij weg, maar ik schreef eerst het nummer van het voertuig op. Het was MR-10-39. Omdat hij mij vertelde dat hij Mulder was, heeft hij mij bewogen tot de afgifte van benzine;

als relaas van verbalisant A. W. Schut:

Op 24 november 1963 heb ik het rijbewijs van W., met daarop een goed gelijkende pasfoto, getoond aan J. de Beer. Laatstgenoemde verklaarde hierbij: De persoon die ik hier voor mij zie op de pasfoto van het rijbewijs dat U mij toont, herken ik als de bestuurder van de Renault Dauphine gekentekend MR-10-39 die op 23 november 1963, omstreeks 15.30 uur benzine bij mij heeft getankt en die mij daarbij opgaf te zijn genaamd: J. Mulder, wonende te Wormerveer, Vioolstraat 35;

Overwegende, dat het ten processe overgelegde ambtsedig procesverbaal no. P. 3b/64 opgemaakt en gesloten te Alkmaar op 4 maart 1964, door Petrus Wibertus Bleeker, opperwachtmeester der Kon. Marechaussee, behorende tot de brigade Alkmaar, onder meer zakelijk inhoudt:

als verklaring van J. S. M. Sprangenberg:

Aan mijn op 23 november 1963 tegenover de marechaussee in de zaak W. afgelegde verklaring, kan ik nog het volgende toevoegen. Toen W. op 17 november 1963 bij mij een auto kwam huren, had ik hem voordien nog niet gezien of ontmoet. Door zijn smoesjes van het ongeluk van zijn broer, het andere woonadres en de auto dezelfde avond terug te brengen, heeft hij mij bewogen de auto aan hem af te geven;

Overwegende, dat het ten processe overgelegde ambtsedig procesverbaal no. P. 3A/64, opgemaakt en gesloten te Alkmaar op 30 januari 1964, door Albertus Martinus Gerardus Hageman, marechaussee der 1e klasse, opsporingsambtenaar, behorende tot de brigade Alkmaar, onder meer zakelijk inhoudt:

als verklaring van J. de Bood:

Op 18 november 1963, omstreeks 17.30 uur kwam bij mij J. Renckens, monteur bij het bedrijf van de Gebr. Lute te Castricum, alwaar ik chef-monteur ben. J. Renckens zei tegen mij: „Er heeft net iemand „bij mij 15 liter benzine getankt voor f 7.30 en hij heeft geen geld bij „zich”. Ik begaf mij vergezeld van J. Renckens naar de persoon toe die getankt had. Ik zag dat het een jongeman was. Ik vroeg aan hem, of hij het geld bij zich had om de rekening van de getankte benzine te betalen. Hierop antwoordde hij ontkennend. Toen vroeg ik hem om zijn rijbewijs of een ander onderpand. Hij antwoordde hierop dat hij geen rijbewijs of iets van waarde bij zich had. Toen verklaarde hij dat hij de Jong genaamd was en woonde te Heiloo, Westergweg 118. Die naam en adres heb ik toen opgeschreven op de benzinebon die J. Renckens al had uitgeschreven. Hij verklaarde ook nog dat hij even geld ging halen bij zijn meisje die in een nieuwe buurt van Castricum woonde en dat hij dan 's-avonds even langs zou komen rijden om de rekening te betalen. Dit heeft hij tot nu toe nog niet gedaan. Hij heeft

mij door middel van zijn verhaaltje bewogen tot de afgifte van de benzine;

als relaas van verbalisant:

Op 24 januari 1964 heb ik W. geconfronteerd met J. de Bood. Laatstgenoemde verklaarde daarbij: „De persoon die ik hier voor mij „zie en die U Jacques W. noemt, wonende te Heiloo, Westerweg 324, „herken ik aan zijn uiterlijk als degene die op 18 november 1963 bij „ons aan het garagebedrijf Lute aan de Dorpsstraat 72 te Castricum „benzine heeft getankt zonder daarvoor te betalen en die mij toen op „gaf genaamd te zijn: de Jong, wonende te Heiloo, Westerweg 118”;

Overwegende, dat het ten processe overgelegde ambtseidig proces-verbaal no. P. 76/64, opgemaakt en gesloten te Soesterberg op 21 mei 1964, door Derk Everts, opperwachtmeester der Kon. Marechaussee en Bernard Dunsbergen, wachtmeester 1e klasse der Kon. Marechaussee, beiden behorende tot de brigade Soesterberg, onder meer zakelijk inhoudt:

als verklaring van M. L. A. Brouwer:

In de rijwielloods tussen hangar 3 en 4 op de vliegbasis Soesterberg in de gemeente Soest staat regelmatig mijn rijwiel met hulpmotor. Op 5 mei 1964 heb ik mijn rijwiel met hulpmotor daar geplaatst. Op 13 mei 1964 zag ik dat mijn rijwiel met hulpmotor daar verdwenen was. Het signalement van mijn bromfiets is: merk Puch, sport, kleur zwart, frame en motornummer 7300834. Dit rijwiel met hulpmotor behoort mij geheel in eigendom toe en ik heb niemand recht of toestemming gegeven om mijn bromfiets weg te nemen en zich toe te eigenen;

. . . . enz. (*Red.*);

[volgt: bewezenverklaring — *Red.*];

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„*Oplichting, meermalen gepleegd*”;

„*Diefstal*”;

voorzien en strafbaar gesteld bij resp. art. 326 en 310 Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat de Krijgsraad van oordeel is, dat de aan beklagde op te leggen gevangenisstraf moet worden ondergaan in een bijzondere strafgevangenis voor jongemannen;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de duur van een jaar; bevel dat de gevangenisstraf zal worden ondergaan in een bijzondere strafgevangenis voor jongemannen — *Red.*].

Krijgsraad te Velde voor de Kon. Luchtmacht

Vonnis van 15 juli 1964

President: Kolonel Mr. P. E. Kloots; *Leden:* Kolonels J. A. Vergouwe en H. J. Diehl.

Raadsman: Eerste-Luitenant W. J. M. Duits.

Als korporaal toelaten dat een soldaat een misdrijf pleegt: als passagier meegereden toen de mindere ongeoorloofd met een militaire auto ging rijden.

Wegrijden nadat door een botsing een lichtmast was beschadigd, voordat de identiteit van auto of bestuurder behoorlijk is kunnen worden vastgesteld: nadat bovenbedoelde soldaat, tijdens het „joy-rijden”, tegen een lichtmast was aangereden, de besturing van de militaire auto van die soldaat overgenomen en onmiddellijk met de auto weggereden.

Ontslag uit de militaire dienst en ontzegging van de rijbevoegdheid.

(W.M.Sr. art. 23, 143; W.V.W. art. 30).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE VOOR DE KONINKLIJKE LUCHTMACHT

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen H. R., geboren 6 augustus 1941, reserve-korporaal, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„I. dat hij op of omstreeks 7 maart 1964 te Zeist, Soesterberg en Amersfoort, althans in Nederland, terwijl hij als vrijwilliger, wiens dienstverband hem tot doorlopende werkelijke dienst verplicht, als korporaal in werkelijke militaire dienst was bij de Koninklijke Luchtmacht, opzettelijk heeft toegelaten dat zijn mindere, de soldaat J. M. M. A., opzettelijk wederrechtelijk als bestuurder van een vierwielig motorrijtuig, toebehorende aan de Staat der Nederlanden, daarmee heeft gereden over meerdere voor het openbaar verkeer openstaande wegen te Zeist, Soesterberg en/of Amersfoort;

„II. dat hij op of omstreeks 7 maart 1964 te Amersfoort als bestuurder van een vierwielig motorrijtuig, nadat met dat motorrijtuig op de voor het openbaar verkeer openstaande weg, de Stichtse Rotonde een ongeval was ontstaan als gevolg van een aanrijding of botsing met dat motorrijtuig, waarbij schade was toegebracht aan enig goed, te weten een lichtmast, toebehorende aan de gemeente Amersfoort, althans aan een ander, niet zijnde een inzittende van het genoemde motorrijtuig, is doorgereden, althans is weggereden voordat de identiteit van dat motorrijtuig en van degene, die tijdens het ongeval dat motorrijtuig bestuurde, behoorlijk is kunnen worden vastgesteld”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

Sinds 1 maart 1961 ben ik als vrijwilliger met een dienstverband dat mij tot doorlopende militaire dienst verplicht onafgebroken in werkelijke militaire dienst bij de Kon. Luchtmacht, sinds april 1961

ingedeeld bij het A en A Squadron te Soesterberg, sinds 13 februari 1962 in de rang van korporaal. Ik heb als korporaal willens en wetens toegelaten dat mijn mindere, de soldaat J. M. M. A., als bestuurder van het militair motorrijtuig merk V.W. type Combi, gekentekend LM. 30-85, op 7 maart 1964 reed, met mij als passagier, over de Kampweg te Zeist, het Zeisterspoor te Soesterberg, de Richelleweg te Soesterberg, de Rijksweg 23 te Soesterberg en Amersfoort en de Stichtse Rotonde te Amersfoort, alle voor het openbaar verkeer openstaande wegen, terwijl ik wist dat A. van niemand recht of toestemming had om dit vierwielig motorrijtuig, dat toebehoorde aan de Staat der Nederlanden, hiervoor te gebruiken. Op de Stichtse Rotonde te Amersfoort reed A. veel te hard en kwam de auto in botsing met een lichtmast, rechts van de weg. Ik ben, toen de wagen tot stilstand was gekomen, direct uitgestapt en ik zag dat de Combi rechtsachter beschadigd was. Het was mij wel duidelijk, gezien de harde klap die de botsing had gegeven, dat de lichtmast ook wel beschadigd zou zijn. Ik ben niet naar de lichtmast gaan kijken; ik wilde zo snel mogelijk van de plaats verdwijnen om ontdekking te voorkomen. Ik had tevoren niemand gezien en ook op dat moment zag ik niemand. Ik ben toen als bestuurder van de militaire auto weggereden voordat de identiteit van mij, van degene die tijdens het ongeval het motorrijtuig bestuurde en van het motorrijtuig behoorlijk is kunnen worden vastgesteld. De lichtmast, waaraan schade was toegebracht, bleek mij later toe te behoren aan de gemeente Amersfoort;

Overwegende, dat het ten processe overgelegde ambtsedig procesverbaal no. P. 39A/64, opgemaakt en gesloten te Soesterberg op 21 mei 1964, door Jan Hofstee, marechaussee der 1e klasse, opsporingsambtenaar, behorende tot de brigade Soesterberg, onder meer zakelijk inhoudt:

als relaas van verbalisant:

De Kampweg te Soesterberg, deels gelegen in de gemeente Zeist, het Zeisterspoor te Soesterberg, de Richelleweg te Soesterberg, de Rijksweg 23, deels gelegen in de gemeente Amersfoort en de Stichtse Rotonde te Amersfoort zijn voor het openbaar verkeer openstaande wegen. De lichtmast, welke deel uitmaakt van de openbare verlichting van de Stichtse Rotonde te Amersfoort, en door de korporaal H. R. en de soldaat J. M. M. A. aan mij aangewezen als de lichtmast waarmee zij op 7 maart 1964 met het militair voertuig, gekentekend LM 30-85, in botsing waren gekomen, was tot een hoogte van ongeveer 1.90 meter beschadigd en er was op enkele plaatsen van deze beschadigingen groene verf aanwezig, kennelijk afkomstig van het militaire motorrijtuig gekentekend LM 30-85;

Overwegende, dat het ten processe overgelegde ambtsedig procesverbaal no. P. 39/64, opgemaakt en gesloten te Soesterberg op 27 maart 1964, door Jan Hofstee, marechaussee der 1e klasse, opsporingsambtenaar behorende tot de brigade Soesterberg, onder meer zakelijk inhoudt:

als verklaring van A. Berg:

Ik ben commandant A en A Squadron Noord van de Kon. Luchtmacht, hetwelk gelegerd is in het Kamp van Zeist te Zeist. De korporaal H. R. en de soldaat J. M. M. A. zijn bij mijn squadron ingedeeld. Ik heb de korporaal H. R., noch de soldaat A. toestemming gegeven om in de avond van 7 maart 1964 met een militair voertuig te gaan rijden. Het militair motorrijtuig merk V.W. type Combi, gekentekend LM 30-85, behoort in eigendom toe aan de Staat der Nederlanden;

als verklaring van J. M. M. A.:

Op 7 maart 1964 heb ik als bestuurder van de militaire Volkswagen Combi, gekentekend LM 30-85 met de korporaal H. R. als passagier, gereden over de Kampweg, het Zeisterspoor, de Richelleweg, de Rijksweg 23 en de Stichtse Rotonde. Ik had van niemand toestemming met die auto te gaan rijden. Op de Stichtse Rotonde raakte ik met de Volkswagen een lichtmast. De auto kwam in de berm tot stilstand. Ik ben in de auto blijven zitten. De korporaal R. stapte de wagen uit, keek naar de achterzijde van de auto, liep voor de auto om en nam plaats achter het stuur. De korporaal R. heeft de auto toen teruggedreden naar het Kamp van Zeist;

als verklaring van N. Oudshoorn:

De openbare verlichting, welke op de Stichtse Rotonde in de gemeente Amersfoort staat, behoort in eigendom toe aan de gemeente Amersfoort;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten:

„I. dat hij op 7 maart 1964 te Zeist, Soesterberg en Amersfoort, „althans in Nederland, terwijl hij als vrijwilliger, wiens dienstverband „hem tot doorlopende werkelijke dienst verplicht, als korporaal in „werkelijke militaire dienst was bij de Koninklijke Luchtmacht, op „zettelijk heeft toegelaten dat zijn mindere, de soldaat J. M. M. A., „opzettelijk wederechtelijk als bestuurder van een vierwielig motor„rijtuig, toebehorende aan de Staat der Nederlanden, daarmede heeft „gereden over meerdere voor het openbaar verkeer openstaande wegen „te Zeist, Soesterberg en Amersfoort;

„II. dat hij op 7 maart 1964 te Amersfoort als bestuurder van een „vierwielig motorrijtuig, nadat met dat motorrijtuig op de voor het „openbaar verkeer openstaande weg, de Stichtse Rotonde, een ongeval „was ontstaan als gevolg van een aanrijding of botsing met dat motor„rijtuig, waarbij schade was toegebracht aan enig goed te weten een „lichtmast, toebehorende aan de gemeente Amersfoort, niet zijnde een „inzittende van het genoemde motorrijtuig, is weggereden voordat de „identiteit van dat motorrijtuig en van degene, die tijdens het ongeval „dat motorrijtuig bestuurde, behoorlijk is kunnen worden vastgesteld”;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

I. „Als militair opzettelijk toelaten dat een mindere een misdrijf „pleegt”;

II. „Handelen in strijd met artikel 30, eerste lid sub a Wegenverkeerswet”;

voorzien en strafbaar gesteld I. bij art. 143 Wetboek Militair Strafrecht; II. bij art. 35 Wegenverkeerswet;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat de Krijgsraad beklagde op grond van de begane misdrijven ongeschikt acht om in de militaire stand te blijven dienen, doch niet zodanig ongeschikt, dat hij voorgoed van dienst bij de gewapende macht behoort te worden uitgesloten;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van het sub II begane feit termen aanwezig acht om aan beklagde de bevoegdheid motorrijtuigen te besturen te ontzeggen voor de tijd van één jaar;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de duur van 6 weken; ontslag uit de militaire dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen; ontzegging van de bevoegdheid om motorrijtuigen te besturen voor de tijd van 1 jaar — *Red.*].

ADMINISTRATIEVE RECHTSPRAAK

Centrale Raad van Beroep

23 september 1964
(M.A.W. 1964/B 2)

Voorzitter: Mr. A. Blom (fgd.); *Leden:* Mr. E. H. Nuver en Mr. U. J. W. Sibmacher van Nooten.

(Mil. Ambtenarenwet 1931, art. 12; R.M.A.K.L. art. 11 (en 11a);
Beoordelingsvoorschrift kader luchtmacht).

Voorschriften betreffende de beoordeling van de militaire ambtenaren moeten ingevolge het bepaalde in artikel 12 aanhef en onder b althans i der Mil. Ambtenarenwet 1931 worden vastgesteld bij of krachtens algemene maatregel van bestuur.

Ten aanzien van de beoordelingsvoorschriften voor het kader van de land- en de luchtmacht is dit het geval geweest, want de Minister van Defensie kon aan artikel 11 van het R.M.A.K.L. — dat een algemene maatregel van bestuur is — de bevoegdheid ontleenen deze voorschriften vast te stellen. Immers, hoewel in de considerans van deze voorschriften geen melding is gemaakt van genoemd artikel, kan uit de geschiedenis worden afgeleid dat de toenmalige Minister van Oorlog deze voorschriften op dit artikel heeft willen doen gronden.

Door het Ambtenarengerecht wordt voorts verklaard, waarom in artikel 89 van het Reglement rechtstoestand militairen zeemacht ten aanzien van militairen van de zeemacht en in artikel 93 van het R.M.A.K.L. ten aanzien van officieren van land- en luchtmacht wel uitdrukkelijk over het opmaken van beoordelingen wordt gesproken.

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP

inzake A., wonende te B., eiser in hoger beroep, in persoon ter openbare terechtzitting verschenen, bijgestaan door zijn raadsman Mr. J. Schuurmans, advocaat te 's-Gravenhage, tegen: de Plaatsvervangend Chef van de Luchtmachtstaf, te 's-Gravenhage, gedaagde in hoger beroep, voor wie ter openbare terechtzitting als gemachtigde is opgetreden Mr. C. H. van der Pols, majoor der Koninklijke luchtmacht, wonende te Voorburg.

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

Gezien de gedingstukken en gehoord bovengenoemde verschenen personen, alsook de getuigen, ambtshalve opgeroepen, L., kapitein der Koninklijke luchtmacht, wonende te 's-Gravenhage, C., typograaf, wonende te D., en J., assistent-boekhouder, wonende te H.;

WAT AANGAAT DE FEITEN VAN HET TWISTGEDING:

Overwegende dat op 15 maart 1963 aan eiser, sergeant 1e klasse der Koninklijke luchtmacht, ingevolge het „Beoordelingsvoorschrift „kader luchtmacht” — verder aan te duiden als: het Beoordelingsvoorschrift is uitgereikt een kennisgeving, vermeldende de punten van waardering uit de over hem op 31 januari 1963 opgemaakte beoordelingslijst, het tijdvak 1 november 1960 tot 1 januari 1963 betreffende, van welke punten verbetering door het dienstbelang werd gevorderd, zijnde ten aanzien van de rubriek 9 (optreden) de waardering uitgedrukt met C, ten aanzien van rubriek 12 (leiding geven) eveneens met C en ten aanzien van punt 19 (geschiktheid voor een leidinggevende functie) met 3 (niet geheel toereikend);

Overwegende dat eiser tegen voormelde punten van waardering een bezwaarschrift heeft ingediend bij gedaagde en deze bij besluit van 21 juni 1963, gezien het ten aanzien van dit bezwaarschrift door een commissie, als bedoeld in artikel 11 van het Beoordelingsvoorschrift, uitgebrachte advies, de aangevoerde bezwaren gedeeltelijk gegrond heeft verklaard, heeft bepaald dat de waardering, vermeld bij punt 9 zal worden gewijzigd van C in CD en dat de beoordelingslijst voor het overige dient te worden gehandhaafd, en heeft verstaan dat de desbetreffende kennisgeving als punten waarvan verbetering door het dienstbelang wordt gevergd uitsluitend zal vermelden punt 12 met de waardering C en punt 19 met de waardering 3;

Overwegende dat Mr. Schuurmans voornoemd als gemachtigde van eiser tegen dat besluit beroep heeft ingesteld bij de Raad en de Raad bij uitspraak van 11 maart 1964, waarnaar hierbij wordt verwezen, zich onbevoegd heeft verklaard van de onderhavige zaak in eerste en enige aanleg kennis te nemen de zaak heeft verwezen naar het Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage;

Overwegende dat het Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage, rechtsprekende in militaire ambtenarenzaken, bij uitspraak van 25 mei 1964, waarnaar hierbij wordt verwezen, het beroep van eiser ongegrond heeft verklaard;

Overwegende dat Mr. Schuurmans voornoemd als gemachtigde van eiser van deze uitspraak bij de Raad in hoger beroep is gekomen en op de bij beroepschrift ontwikkelde gronden de Raad heeft verzocht uit te spreken, dat de bestreden waarderingspunten dienen te worden herzien in dien voege dat zij komen te luiden zoals in de ongeveer een half jaar nadien door dezelfde beoordelaar opgemaakte beoordeling; dan wel dat de beoordeling voor wat betreft de desbetreffende punten behoort te worden vernietigd wegens gemis aan deugdelijke feitelijke grondslag; dan wel terzake van dit beroep uitspraak te doen, zoals de Raad zal vermenen, dat in goede justitie behoort en juist is;

IN RECHTE:

Overwegende dat de Raad zich verenigt met de inhoud van de eerste 19 rechtsoverwegingen der aangevallen uitspraak ¹⁾, met dien verstande evenwel, dat naar 's Raads oordeel, ingevolge het bepaalde in artikel 12 aanhef en onder b althans i der Militaire Ambtenarenwet 1931, voorschriften betreffende de beoordeling van de militaire ambtenaren moeten worden vastgesteld bij of krachtens algemene maatregel van bestuur;

Overwegende dat de Raad zich eveneens verenigt met het oordeel van het Ambtenarengerecht dat, in het bijzonder gelet op de verklaringen van de getuige L., niet gebleken is dat de waarderingspunten 12 en 19 der beoordelingslijst zonder voldoende grond heeft plaatsgevonden;

dat de Raad door het verhoor van de op eisers verzoek opgeroepen getuigen C. en J. niet tot een andere opvatting is gebracht;

dat hetgeen deze getuigen hebben verklaard ten hoogste aanleiding kan geven om in twijfel te trekken of alle door de getuige L. gegeven voorbeelden even gelukkig zijn, maar het de Raad geen aanleiding geeft om aan te nemen dat het oordeel, hetwelk deze getuige zich op grond van zijn contact met klager over hem heeft gevormd, niet als verantwoord kan worden aangemerkt;

dat de Raad hierbij nog in aanmerking neemt, dat door eiser is erkend, dat hij tijdens het beoordelingstijdvak op een bepaalde dag bij zijn chef, de kapitein L., is geroepen en dat hem toen door deze chef is medegedeeld, dat hij beter op de op zijn (eisers) kamer tewerkgestelde soldaten — de getuigen C. en J. — diende te letten;

Overwegende dat uit het vorenoverwogene volgt, dat de aangevallen uitspraak moet worden bevestigd;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Bevestigt de uitspraak, waarvan beroep.

¹⁾ Zie blz. 690 hierna.

Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage
rechtsprekende in militaire ambtenarenzaken
(Zie uitspraak hiervóór)

Uitspraak van 25 mei 1964

Voorzitter: Mr. A. G. van Galen (fgd.); *Leden:* Mrs. H. J. van Houte en A. C. W. J. Gispen; *Militaire leden:* L. M. Kamp, Generaal-Majoor der Koninklijke Luchtmacht b.d. en O. A. Kaub, Generaal-Majoor der Koninklijke Marechaussee b.d.

De eerste 19 rechtsoverwegingen luiden als volgt:

Overwegende, dat de Centrale Raad van Beroep in zijn hiervoren genoemde uitspraak heeft overwogen buiten beschouwing te laten of het Beoordelingsvoorschrift, in zoverre dit regelen met betrekking tot het geven van beoordelingen bevat, afkomstig is van een tot het vaststellen hiervan bevoegd gezag;

Overwegende, dat het Gerecht in de eerste plaats zal dienen te onderzoeken of de Minister van Defensie bevoegd is voorschriften te geven met betrekking tot het beoordelen van onderofficieren van de Koninklijke luchtmacht;

Overwegende, dat in artikel 12 van de Militaire Ambtenarenwet 1931 een aantal onderwerpen zijn vermeld, waaromtrent in dit artikel is bepaald dat zij, voorzover zij niet reeds bij of krachtens de wet zijn geregeld, bij of krachtens algemene maatregel van bestuur worden vastgesteld;

Overwegende, dat in deze opsomming niet afzonderlijk vermeld is de beoordeling, en dat mitsdien gezegd zou kunnen worden dat voorschriften betreffende beoordeling niet vastgesteld behoeven te worden bij of krachtens algemene maatregel van bestuur;

Overwegende, dat echter ook te verdedigen valt het standpunt dat de beoordeling van onderofficieren begrepen is in een der in artikel 12 van de Militaire Ambtenarenwet 1931 vermelde onderwerpen, met name dat onder b of onder i, dat het Gerecht daarom zal nagaan of de bepaling van een wet of een algemene maatregel van bestuur valt aan te wijzen waarop het Beoordelingsvoorschrift zou kunnen steunen;

Overwegende, dat het Beoordelingsvoorschrift is vastgesteld bij beschikking van de toenmalige Minister van Oorlog van 6 december 1956 en in werking is getreden op 1 januari 1957;

Overwegende, dat in de considerans van deze beschikking geen melding is gemaakt van enige bepaling van een wet of algemene maatregel van bestuur, waarop die beschikking zou zijn gegrond;

Overwegende, dat in artikel 93 van het bij algemene maatregel van bestuur vastgestelde „Reglement voor de militaire ambtenaren der „Koninklijke landmacht en der Koninklijke luchtmacht” — hierna te noemen: het R.M.A.K.L. — is voorgeschreven dat het aanhouden van beoordelingslijsten van officieren geschiedt volgens door de Kroon bij algemene maatregel van bestuur gestelde of nader te stellen regelen; dat voorts in artikel 89 van het bij algemene maatregel van bestuur

vastgestelde „Reglement rechtstoestand militairen zeemacht” met betrekking tot de militairen der zeemacht is bepaald, dat naar door de betrokken minister te stellen regelen over de militair beoordelingen worden opgemaakt;

Overwegende, dat zodanige bepaling echter niet valt aan te wijzen ten aanzien van onderofficieren van de Koninklijke land- en luchtmacht;

Overwegende, dat het Gerecht uit de omstandigheid dat geen uitdrukkelijk voorschrift valt aan te wijzen, waarbij de Minister van Defensie of enig ander orgaan de bevoegdheid is toegekend regels omtrent het opmaken van beoordelingen van onderofficieren te geven, niet afleidt dat, gelijk de raadsman van klager heeft geopperd, de wetgever verzuimd heeft een zodanig voorschrift uit te vaardigen;

Overwegende, dat het Gerecht dit te minder aanvaardbaar acht nu in artikel 11, lid 4, van het R.M.A.K.L., welk voorschrift het meest in aanmerking zou komen een bepaling omtrent het opmaken van beoordelingen van onderofficieren te bevatten, ervan wordt uitgegaan dat de militairen, op wie artikel 11 betrekking heeft, beoordelingen ondergaan;

Overwegende, dat ingevolge artikel 11 van het R.M.A.K.L. militairen beneden de rang van tweede luitenant worden bevorderd door de Minister van Defensie, naar regelen door deze minister te stellen;

dat deze bepaling op en na 1 januari 1957 — de datum van het in werking treden van het Beoordelingsvoorschrift — en wel tot 2 september 1960, met ingang van welke datum in het R.M.A.K.L. is opgenomen artikel 11a (Koninklijk besluit van 5 augustus 1960; Stb. 316), ook van toepassing was op militairen beneden de rang van tweede luitenant behorende tot de Koninklijke luchtmacht;

Overwegende nu dat, naar het oordeel van het Gerecht, de bevorderingsgang van een militair onverbrekkelijk verbonden is aan het oordeel over deze militair op het punt van zijn geschiktheid om een hogere rang te bekleden;

dat de in artikel 11 van het R.M.A.K.L. aan de Minister van Defensie toegekende bevoegdheid regelen te geven met betrekking tot de bevordering van een militair dan ook geacht moet worden in te houden de bevoegdheid tot het geven van regelen over de wijze, waarop wordt vastgesteld of de betrokken militair geschikt is een hogere rang te bekleden;

Overwegende, dat het onverbrekkelijk verband, waarover hiervoor werd gesproken, met name ook blijkt uit de verschillende bevorderingsvoorschriften voor de militairen beneden de rang van tweede-luitenant bij de Koninklijke landmacht, welke na 1932 het licht hebben gezien;

dat reeds in artikel 18 van het toenmalige Bevorderingsvoorschrift beroepspersoneel beneden de rang van tweede-luitenant, zoals dit is vastgesteld bij beschikking van de Minister van Defensie van 17 augustus 1937 (6e B.U. pag. 1395), welk voorschrift blijkens zijn aanhef is gebaseerd op artikel 11 van het R.M.A.K.L., aan de regiments- (korps-) commandanten de verplichting is opgelegd jaarlijks hun oor-

deel te geven met betrekking tot de vraag of de militairen, die tot het regiment (korps) behoren en die op enige kandidatenlijst staan ingeschreven, nog in alle opzichten voor bevordering geschikt geacht worden;

dat voorts in het Bevorderingsvoorschrift Landmacht 1953, welk voorschrift eveneens steunt op het R.M.A.K.L., in de artikelen 10 en volgende uitgebreide voorschriften met betrekking tot het opmaken van beoordelingslijsten een plaats hebben gevonden;

Overwegende, dat bij Ministeriële beschikking van 6 december 1956 (Landmachtorder Nr. 56240 O), het Bevorderingsvoorschrift Landmacht 1953 in diër voege is gewijzigd dat de daarin voorkomende bepalingen, betrekking hebbende op beoordeling zijn vervallen en ondergebracht in een afzonderlijk voorschrift: het Beoordelingsvoorschrift Kader Landmacht;

dat, hoewel in de considerans van dit laatste beoordelingsvoorschrift geen melding is gemaakt van enige bepaling van een wet of van een algemene maatregel van bestuur, waarop deze beschikking zou zijn gegrond, uit het vorenstaande kan worden afgeleid dat de toenmalige Minister van Oorlog dit voorschrift, hetwelk dus is afgesplitst van het toen geldende Bevorderingsvoorschrift Landmacht 1953, heeft willen doen gronden op artikel 11 van het R.M.A.K.L.;

Overwegende dat, gelijk het Gerecht reeds te kennen heeft gegeven, deze Minister, in zoverre dit voorschrift regelen met betrekking tot het geven van beoordelingen bevat, hiertoe bevoegd was;

Overwegende, dat hetgeen hiervoor is aangenomen met betrekking tot het Beoordelingsvoorschrift Kader Landmacht ook van toepassing is op het Beoordelingsvoorschrift Kader Luchtmacht;

dat het Gerecht mitsdien van oordeel is dat de Minister van Defensie aan artikel 11 van het R.M.A.K.L. — met ingang van 2 september 1960 artikel 11a — de bevoegdheid kon ontlennen het Beoordelingsvoorschrift, voor zover dit voorschrift regelen met betrekking tot het geven van beoordelingen bevat, vast te stellen;

Overwegende dat, zoals hiervoor reeds is overwogen, in artikel 89 van het Reglement rechtstoestand militairen zeemacht wel uitdrukkelijk is bepaald dat over de militair (van de zeemacht) beoordelingen worden opgemaakt naar door de Minister van Defensie te stellen regelen;

dat bevordering van schepelingen echter geschiedt naar door de Kroon te stellen regelen, om welke reden verklaarbaar is dat in dit reglement uitdrukkelijk wordt vermeld dat niet de Kroon doch de Minister van Defensie bevoegd is regelen te geven met betrekking tot beoordelingen;

Overwegende voorts, dat bevordering van officieren, krachtens artikel 7 van het R.M.A.K.L. geschiedt door de Kroon met inachtning van de regelen daarvoor gesteld in de Wet bevordering en ontslag beroepsofficieren en de Wet voor het reserve-personeel der Krijgsmacht;

dat deze wetten geen bepalingen bevatten met betrekking tot het

aanhouden van beoordelingslijsten, om welke reden uitdrukkelijke aanwijzing van de bevoegde besluitgever op dit punt op haar plaats was.

NASCHRIFT.

's Raads uitspraak van 11 maart 1964, M.A.W. 1963/K 13 (M.R.T. 1964, blz. 256) had nog wat venijn in haar staart. De Raad had zich onbevoegd verklaard van het beroep in eerste en enige aanleg kennis te nemen en kon dus in de voorlaatste rechtsoverweging buiten beschouwing laten, of het Beoordelingsvoorschrift kader luchtmacht, inzonderre dit voorschrift regelen met betrekking tot het geven van beoordelingen bevat, afkomstig is van een tot het vaststellen hiervan bevoegd gezag. De vraag was n.l. ten eerste of dit geven van beoordelingen onder een der in art. 12 der Mil. Ambtenarenwet 1931 genoemde onderwerpen valt, en ten tweede of wat dit punt betreft voor het beoordelingsvoorschrift een basis in een algemene maatregel van bestuur kan worden gevonden.

In een latere uitspraak van 13 mei 1964, M.A.W. 1964/K11 (M.R.T. 1964, blz. 359) is in dit verband art. 11 van het Reglement voor de militaire ambtenaren der Koninklijke landmacht en der Koninklijke luchtmacht (R.M.A.K.L.) genoemd. Dit artikel kon niet als basis dienen voor het creëren bij het beoordelingsvoorschrift van administratief beroep en een commissie van advies, waarover het toen in de eerste plaats ging. De vraag bleef echter open en werd door de Raad buiten beschouwing gelaten, of dit artikel wel het geven van regelen inzake beoordelingen (gesteld dit zou tot de in art. 12 der Mil. Ambtenarenwet 1931 genoemde onderwerpen behoren) kon funderen.

Deze vraag is nu door het Ambtenarengericht en de Centrale Raad van Beroep bevestigend beantwoord mede aan de hand van een historische beschouwing. Tevens besliste de Raad uitdrukkelijk, dat dit onderdeel van de rechtspositie van de militaire ambtenaar onder meer genoemd art. 12 der Mil. Ambtenarenwet 1931 valt.

Het venijn, waarover ik hierboven sprak, is dus minder kwaadaardig gebleken dan het scheen. A. B.

**Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage,
recht sprekende in militaire ambtenarenzaken**

Uitspraak van 10 augustus 1964

Voorzitter: Mr. A. G. van Galen (fgd.); *Leden:* Mrs. W. Nieuwhoff Jr. en G. J. M. van den Dungen; *Militaire leden:* L. M. Kamp, generaal-majoor der Koninklijke Luchtmacht b.d. en O. A. Kaub, generaal-majoor der Koninklijke Marechaussee b.d.

(R.M.A.K.L., art. 101; Beoordelingsvoorschrift kader
landmacht, art. 13).

Gelet op het eerste en tweede lid van art. 13 van het beoordelings-

voorschrift, welke bepalingen het geheel van de door de commissie voor bezwaarschriften bij het vormen van haar gevoelen te volgen procedure bevatten, is het kennelijk niet de bedoeling van de besluitgever geweest dat de onderofficier zich voor die commissie van deskundige bijstand voorziet.

Art. 101 van het R.M.A.K.L. is te dezen niet van toepassing, omdat genoemde commissie volgens de jongste jurisprudentie van de Centrale Raad van Beroep niet is een commissie, als bedoeld in het tweede en derde lid van art. 3 der Ambtenarenwet 1929. Evenmin is er aanleiding dit art. 101 hier analogisch toe te passen.

HET AMBTENARENGERECHT TE 'S-GRAVENHAGE
RECHTSPREKENDE IN MILITAIRE AMBTENARENZAKEN,

inzake G., adjudant-onderofficier-instructeur der artillerie, wonende te W., klager, voor wie als gemachtigde ter openbare terechtzitting is verschenen Mr. N. J. Geleijnse, advocaat en procureur te Amsterdam, wonende aldaar, tegen de Inspecteur der Artillerie te 's-Gravenhage, verweerder, voor wie als gemachtigde ter openbare terechtzitting is verschenen Mr. K. de Vries, 2e luitenant der Koninklijke Luchtmacht, wonende te 's-Gravenhage.

HET AMBTENARENGERECHT TE 'S-GRAVENHAGE:

Gezien de stukken;

Gehoord de gemachtigden van partijen;

Gelet ook overigens op de behandeling der zaak ter openbare terechtzitting van 20 juli 1964.

WAT DE FEITEN BETREFT:

Overwegende, dat verweerder op 9 december 1963, door tussenkomst van de Commandant . . . afdeling lichte luchtdoelartillerie, aan klager het navolgende heeft bericht:

„Met betrekking tot het door U ingediende bezwaarschrift — naar „aanleiding van een omtrent U uitgebrachte beoordeling — deel ik U „mede, dat ik Uw, mede in dat bezwaarschrift vermelde verzoek om „juridische bijstand ter zitting van de door mij in te stellen commissie „voor bezwaarschriften, alsmede om inzage van alle betrekkelijke be- „scheiden, afwijs, op grond van de overweging, dat het Beoordelings- „voorschrift Kader Landmacht hierin niet voorziet.”;

Overwegende, dat klager van het in dit schrijven neergelegde besluit in beroep is gekomen bij een klaagschrift van de navolgende inhoud:

„Geeft met verschuldigde eerbied te kennen, de adjudant-onder- „officier-instructeur G.

„dat hem op 23 oktober 1963 terzake van een over hem uitgebrachte „beoordeling, ingevolge het Beoordelingsvoorschrift Kader Landmacht, „een „Kennisgeving” is uitgereikt;

„dat hij zich met de punten van waardering in bedoelde beoordeling „voorkomende, waarvoor hem een kennisgeving is uitgereikt, niet kan „verenigen;

„dat hij daarom binnen de gestelde termijn, op de voorgeschreven „wijze een „Klaagschrift”, gedateerd 11 november 1963, heeft ingediend bij de Inspecteur der artillerie;

„dat hij van dit Klaagschrift een afschrift hierbij voegt;

„dat in dit geval de Inspecteur der artillerie, c.q. de commissie bedoeld in artikel 12 van het Beoordelingsvoorschrift Kader Landmacht, is een administratieve instantie, als bedoeld in het tweede en derde lid van artikel 3 der Ambtenarenwet 1929;

„dat nog kort geleden, bij monde van de Regeringsdelegatie in een vergadering van het Georganiseerd Overleg, is medegedeeld, dat vorengenoemde commissie een administratieve instantie is; zodat hieromtrent geen twijfel bestaat;

„dat daarom het Ambtenarengerecht geen beroep tegen een beslissing van zulk een commissie in behandeling neemt;

„dat dientengevolge deze administratieve instantie, derhalve gehouden is volledig te handelen overeenkomstig de bepalingen van het bij Koninklijk besluit vastgestelde Reglement voor de militaire ambtenaren der Koninklijke Landmacht en der Koninklijke Luchtmacht, zijnde een algemeen verbindend voorschrift, waaraan Ministeriële uitvoeringsbepalingen ondergeschikt zijn;

„dat adressant gelet op het gestelde in artikel 101 van het Reglement voor de militaire ambtenaren der K.L. en der K.Lu. (R.M.A.K.L./K.Lu.) met nadruk heeft verzocht — zie voorlaatste alinea op blz. 3 van het Bezwaarschrift — om zich bij de behandeling van zijn zaak door de commissie door een raadsman te doen bijstaan en hem in zage te geven van alle bescheiden, die aan de in te stellen commissie zullen worden overgelegd;

„dat hij tot zijn grote verwondering en teleurstelling op 19 december 1963 door tussenkomst van zijn commandant een brief d.d. 9 december 1963 (. . . .) van de Inspecteur der artillerie ontving waarvan de inhoud luidt:

„„Met betrekking tot het door U ingediende bezwaarschrift — naar aanleiding van een omtrent U uitgebrachte beoordeling — deel ik U mede, dat ik Uw, mede in dat bezwaarschrift vermelde verzoek, om juridische bijstand ter zitting van de door mij in te stellen commissie voor bezwaarschriften, alsmede om inzage van alle betrekkelijke bescheiden, afwijs, op grond van de overweging, dat het Beoordelingsvoorschrift Kader Landmacht hierin niet voorziet”;

„dat deze beslissing van de Inspecteur der artillerie een ernstige inbreuk betekent op de bestaande rechtsregelen;

„dat adressant door deze afwijzende beslissing, die reeds voortloopt op de uiteindelijke beslissing op het bezwaarschrift, zich in zijn rechten als militair-ambtenaar voelt tekort gedaan;

„dat hij niet verzocht heeft om juridische bijstand te mogen medebrengen maar om zich door een deskundige als raadsman te doen bijstaan;

„Hij verzoekt Uw College eerbiedig:

„1. de beslissing van de Inspecteur der artillerie neergelegd in diens „brief van 9 december 1963 (. . .) nietig te verklaren;

„2. te willen bepalen dat de door de Inspecteur der artillerie ter „zake in te stellen commissie voor bezwaarschriften, bij de behandeling van de onderwerpelijke bezwaren — vermeld in het desbetreffende „de bezwaarschrift — de bepalingen neergelegd in het „R.M.A.K.L./„„K.Lu.”, te weten in de artikelen 100 t/m 104 dient na te leven en

„3. voorts te willen bepalen:

„a. dat aan adressant wordt vergund, van zijn bevoegdheid om zich „bij de behandeling van zijn zaak door de commissie door een raadsman te laten bijstaan, gebruik te mogen maken (art. 101 lid 3);

„b. dat klager en zijn raadsman inzage mogen nemen van alle bescheiden, die aan de commissie zijn overgelegd en aan deze bevoegdheid op geen enkele wijze mag worden getornd;

„4. tenslotte verzoekt adressant, in deze aangelegenheid spoedig „een uitspraak te willen doen, omdat het niet denkbeeldig is, dat de „in te stellen commissie reeds spoedig haar werkzaamheden zal aanvangen.

„Hopende op een voor hem gunstige uitspraak verblijft met gevoelens van eerbied en hoogachting.”;

Overwegende, dat dit klaagschrift op 14 januari 1964 is ingekomen ter griffie van de Centrale Raad van Beroep, waarop het namens de voorzitter van dat College, ter voldoening aan het bepaalde in artikel 66, lid 2, der Ambtenarenwet 1929, in verband met artikel 2 der Militaire Ambtenarenwet 1931 is doorgezonden aan de voorzitter van dit Gerecht;

Overwegende, dat verweerder van contra-memorïe heeft gediend en op de daarin aangevoerde gronden het Gerecht heeft verzocht de vordering (kennelijk is bedoeld: het beroep) van klager ongegrond te verklaren;

IN RECHTE:

Overwegende, dat klager in zijn klaagschrift de stelling heeft ontwikkeld dat het bestreden besluit strijdig is met artikel 101 van het Reglement voor de militaire ambtenaren der Koninklijke Landmacht en der Koninklijke Luchtmacht, aangezien de commissie, bedoeld in artikel 12 van het Beoordelingsvoorschrift kader landmacht zou zijn een commissie als bedoeld in het tweede en/of derde lid van artikel 3 der Ambtenarenwet 1929;

Overwegende, dat de gemachtigde van verweerder ter terechtzitting op goede gronden heeft betoogd dat deze stelling in het licht van de jongste jurisprudentie van de Centrale Raad van Beroep op het punt van evengenoemd beoordelingsvoorschrift niet langer houdbaar is;

Overwegende, dat klager niet heeft gesteld dat het bestreden besluit strijdig zou zijn met enig ander algemeen verbindend voorschrift en het Gerecht van zodanige strijd ook niet is gebleken;

Overwegende, dat het Gerecht thans nog heeft na te gaan of het bestreden besluit, houdende de weigering klager door een deskundige als raadsman voor de commissie bezwaarschriften te laten bijstaan en

hem inzage te geven van alle bescheiden, die aan de in te stellen commissie zullen worden overgelegd, in strijd is met enig tot de algemeen verbindende voorschriften te rekenen algemeen rechtsbeginsel of beginsel van behoorlijk bestuur;

Overwegende, dat de gemachtigde van klager deze vraag bevestigend heeft beantwoord, althans voor wat aangaat de weigering klager door een deskundige voor de commissie te laten bijstaan;

Overwegende, dat het Gerecht het standpunt van deze gemachtigde dat het een kwestie van redelijkheid en van behoorlijk bestuursbeleid is dat de betrokken onderofficier zijn visie op het geheel van de beoordelingsfeiten zo goed mogelijk naar voren kan brengen, kan onderschrijven;

dat het Gerecht evenwel van oordeel is dat dit voor verweerder niet de verplichting scheidt toe te laten dat de betrokken onderofficier zich voor de commissie door een raadsman laat vergezellen;

dat in artikel 13, lid 1, van het Beoordelingsvoorschrift is voorgeschreven dat de commissie van bezwaarschriften de betrokken militair hoort, welk horen, blijkens dit artikellid niet alleen mondeling, doch ook schriftelijk kan geschieden;

dat blijkens het tweede lid van artikel 13 de commissie naast het imperatief voorgeschreven horen van de betrokken militair bevoegd is anderen, wederom mondeling of schriftelijk te horen, wier verklaringen zij voor het vormen van haar mening denkt te behoeven;

dat deze bepalingen het geheel van de door de commissie bij het vormen van haar gevoelen te volgen procedure omvatten;

dat met name uit de daarbij gegeven mogelijkheid van de schriftelijke behandeling reeds volgt dat in deze niet bedoeld is een formele procesgang, waarbij partijen contradictoir hun standpunt verdedigen;

dat het gelet op vorenstaande bepalingen dan ook kennelijk niet de bedoeling van de besluitgever is geweest dat de betrokken onderofficier zich voor de commissie van deskundige bijstand voorziet;

Overwegende, dat het Gerecht voorts van oordeel is dat aan de rechtszekerheid, waarop klager als ambtenaar aanspraak kan maken, genoegzaam is voldaan door de bepaling, dat de commissie hem dient te horen;

dat het Gerecht hierbij mede in aanmerking neemt dat klager, zo hij zich met het besluit, waaraan het advies van de commissie ten grondslag ligt, niet kan verenigen, de mogelijkheid van beroep in twee instanties heeft;

Overwegende, dat de gemachtigde van klager nog heeft aangevoerd dat in artikel 101 van het Reglement voor de militaire ambtenaren der Koninklijke Landmacht en der Koninklijke Luchtmacht de rechtsbijstand voor officieren in beoordelingszaken wel is voorgeschreven en dat er alle aanleiding is dit voorschrift naar analogie toe te passen;

Overwegende dienaangaande allereerst dat, zoals blijkt uit de uitspraak van de Centrale Raad van Beroep dd. 30 oktober 1963 (Militaire Ambtenarenwet 1931, 1963/K2),¹⁾ Hoofdstuk X van dit regle-

¹⁾ Zie blz. 191 hiervóór.

ment, van welk hoofdstuk artikel 101 deel uitmaakt, niet van toepassing kan worden geacht ten aanzien van de commissie van advies genoemd in artikel 15 van het Besluit beoordeling officieren landmacht, nu in dit laatste besluit een eigen regeling voor de benoeming en de procedure der adviescommissie is gegeven;

dat in dit besluit niet gerept wordt van een bevoegdheid van de klager zich door een raadsman te doen bijstaan en, naar de gemachtigde van verweerder onweersproken heeft gesteld, bij laatstgenoemde adviescommissie nimmer een raadsman wordt toegelaten;

dat, afgezien van het vorenstaande, het beroep van de gemachtigde van klager op analogische toepassing van de voor officieren terzake geldende regels ook en in het bijzonder niet opgaat, nu de commissie genoemd in artikel 15 van het Besluit beoordeling officieren landmacht wèl aangemerkt dient te worden als een commissie als bedoeld in artikel 3, lid 2, onder b van de Ambtenarenwet 1929, hetgeen met zich mede brengt dat tegen een besluit, genomen nadat een zodanige commissie advies heeft uitgebracht, slechts beroep in één instantie openstaat;

Overwegende, dat het Gerecht op grond van het vorenstaande van oordeel is dat het bestreden besluit niet met vrucht kan worden aangetaast op een der gronden omschreven in artikel 58, eerste lid van de Ambtenarenwet 1929;

Overwegende, dat het beroep mitsdien ongegrond is;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Verklaart het beroep ongegrond.

MILITAIR JUSTITIËLE STATISTIEK

Overzicht over de eerste halve jaren 1963—1964

De Directeur-Generaal van de Statistiek deed de Redactie ter opneming in het M.R.T. toekomen het hierna volgende zestal overzichten betreffende de omvang van de werkzaamheden van de militaire rechtscolleges en de gerechtelijk geconstateerde criminaliteit onder de militairen met betrekking tot de eerste halve jaren 1963 en 1964 benevens een overzicht van de krijgstuuchtelijk afgedane en geseponeerde militaire en commune misdrijven en overtredingen bij de Koninklijke Marine, de Koninklijke Landmacht en de Koninklijke Luchtmacht:

1. de omvang van de werkzaamheden van het Hoog Militair Gerechtshof, de Krijgsraad voor de Zeemacht (te 's-Gravenhage), de Krijgsraden voor de Landmacht (tezamen) en de Krijgsraad voor de Luchtmacht (staat 1);

2. de personen, wier zaken bij eindvonnis zijn afgedaan, naar de instantie en de aard der delicten (staat 2);

3. de zaken, welke buiten geding zijn afgedaan, naar de aard der delicten en de bevoegdheid van de instantie, art. 74 W.Sr. (staat 3);

4. de personen, wier zaken bij eindvonnis zijn afgedaan, gespecificeerd naar de te hunnen aanzien gewezen eindvonnissen en de bevoegdheid der instantie (staat 4);

(vervolg blz. 700)

STAAT 1. Omvang van de werkzaamheden van het Hoog Militair Gerechtshof en de Krijgsraden. 1e halfjaar 1963-1964.

a. Hoog Militair Gerechtshof b. Krijgsraad voor de Zeemacht c. Krijgsraden voor de Landmacht d. Krijgsraad voor de Luchtmacht	Aard der delicten					
	Commune delicten				Militaire delicten	
	Misdrijven		Over-tredingen			
	1e halfjaar					
	1963	1964	1963	1964	1963	1964
1	2	3	4	5	6	7
A. Zaken, op 1 januari aanhangig, totaal	22	49	22	29	28	29
waarvan a.	1	16	6	6	12	3
b.	—	1	—	—	—	—
c.	19	31	15	22	15	26
d.	2	1	1	1	1	1
B. Zaken, in de loop van het 1e halfjaar bij verwijzing aanhangig gemaakt, totaal	627	568	573	530	345	251
waarvan a.	58	49	19	16	24	8
b.	54	78	26	16	31	18
c.	435	385	420	450	253	205
d.	80	56	108	48	37	20
C. Zaken, in de loop van het 1e halfjaar afgedaan						
1. bij eindvonnis, totaal	600	568	567	523	1) 330	247
waarvan a.	47	51	17	19	28	8
b.	53	78	26	15	31	17
c.	421	382	416	441	1) 233	203
d.	79	57	108	48	38	19
2. op andere wijze, totaal	5	7	2	—	—	—
waarvan a.	4	7	2	—	—	—
b.	—	—	—	—	—	—
c.	—	—	—	—	—	—
d.	1	—	—	—	—	—
D. Zaken, op 30 juni nog onafgedaan totaal	44	42	26	36	37	33
waarvan a.	8	7	6	3	8	3
b.	1	1	—	1	—	1
c.	33	34	19	31	29	28
d.	2	—	1	1	—	1
E. Zaken, in de loop van het 1e halfjaar geseponeerd, totaal	191	183	1116	984	162	145
waarvan b.	19	12	93	60	4	—
c.	140	150	866	745	134	129
d.	32	21	157	179	24	16

¹⁾ Bovendien 6 aanhangig gemaakte zaken gevoegd.

STAAT 2. Personen, op wie de in staat 1 achter rubriek C, sub 1 vermelde eindvonnissen betrekking hebben; 1e halfjaar 1963-1964.

Instantie en aard der delicten	1e halfjaar			
	1963		1964	
	Officieren	Onder-officieren en manschappen	Officieren	Onder-officieren en manschappen
1	2	3	4	5
A. Hoog Militair Gerechtshof				
Commune delicten { Misdrijven	1	46	7	44
{ Overtredingen	3	14	6	13
Militaire delicten	1	27	—	8
B. Krijgsraad voor de Zeemacht				
Commune delicten { Misdrijven . .	1	52	3	75
{ Overtredingen	4	22	1	14
Militaire delicten	—	31	—	17
C. Krijgsraden voor de Landmacht (tezamen)				
Commune delicten { Misdrijven . .	5	416	9	373
{ Overtredingen	29	387	12	429
Militaire delicten	—	233	—	203
D. Krijgsraad voor de Luchtmacht				
Commune delicten { Misdrijven . .	2	77	3	54
{ Overtredingen	10	98	7	41
Militaire delicten	—	38	—	19

STAAT 3. Afdoening buiten geding (art. 74 W.v. Sr.); 1e halfjaar 1963-1964

Aard der delicten	1e halfjaar	
	1963	1964
1	2	3
Zaken, welker berechting zou behoren tot de bevoegdheid van:		
a. het Hoog Militair Gerechtshof	6	11
b. de Krijgsraad voor de Zeemacht	1024	1248
c. de Krijgsraden voor de Landmacht	4560	4781
d. de Krijgsraad voor de Luchtmacht	1009	1172

(vervolg blz. 698)

5. de terzake van misdrijven door het Hoog Militair Gerechtshof en de Krijgsraden veroordeelden, naar de aard der delicten (staat 5);
6. de krijgstuchtelijke afdoening en het sepot van militaire en commune misdrijven en overtredingen bij de Koninklijke Marine, de Koninklijke Landmacht en de Koninklijke Luchtmacht (staat 6).

STAAT 4. Personen, vermeld in staat 2, naar aard der vonnissen; 1e halfjaar 1963-1964.

Instantie en aard der delicten	Pers. ten aanzien van wie			terug- verwezen naar de comman- derende officier	vrijge- sprokenen	veroordeelden													
	de militaire rechter zich onbevoegd verklaarde	de tenlaste- legging werd nietig verklaard	2			3	4	5	6	7	8								
1																			
A. Hoog Militair Gerechtshof																			
Misdrijven	1)																		
"	1963																		
"	1964																		
1. Commune delicten																			
Overtredingen	1963																		
"	1964																		
2. Militaire delicten																			
"	1963																		
"	1964																		
B. Krijgsraad voor de Zeemacht																			
Misdrijven	1963																		
"	1964																		
1. Commune delicten																			
Overtredingen	1963																		
"	1964																		
2. Militaire delicten																			
"	1963																		
"	1964																		
C. Krijgsraden voor de Landmacht																			
Misdrijven	1963																		
"	1964																		
1. Commune delicten																			
Overtredingen	1963																		
"	1964																		
2. Militaire delicten																			
"	1963																		
"	1964																		
D. Krijgsraad voor de Luchtmacht																			
Misdrijven	1963																		
"	1964																		
1. Commune delicten																			
Overtredingen	1963																		
"	1964																		
2. Militaire delicten																			
"	1963																		
"	1964																		

3) 1e halfjaar.

STAAT 5. Misdrijven door het Hoog Militair Gerechtshof en de Krijgsraden berecht, naar aard der delicten:
1e halfjaar 1963-1964

Aard der delicten		1e halfjaar							
		1963				1964			
		Totaal	waaraan onvoor- waard- lijk	voor- waard- lijk	ged. onv., ged. vw.	Totaal	onvoor- waard- lijk	voor- waard- lijk	ged. onv., ged. vw.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	
A. Wetboek van Strafrecht (Tweede Boek)									
Titel									
V	Misdrijven tegen de openbare orde (art. 131 t/m 151)	2	1	—	1	10	7	1	2
VII	Misdrijven waardoor de algemene veiligheid van personen of goederen wordt in gevaar gebracht (art. 157 t/m 176)	1	—	—	1	—	—	—	—
VIII	Misdrijven tegen het openbaar gezag (art. 177 t/m 206)	15	9	1	5	14	12	—	2
XII	Valsheid in geschriften (art. 225 t/m 235)	5	2	—	3	1	—	—	1
XIV	Misdrijven tegen de zeden (art. 239 t/m 254 bis)	35	13	8	14	45	15	2	28
XVI	Belediging (art. 261 t/m 271)	4	1	—	3	7	7	—	—
XXVIII	Misdrijven tegen de persoonlijke vrijheid (art. 274 t/m 286)	—	—	—	—	3	2	—	1
XIX	Misdrijven tegen het leven gericht (art. 287 t/m 299)	2	1	—	1	1	—	—	1
XX	Mishandeling (art. 300 t/m 306)	40	24	—	16	50	33	1	16
XXI	Veroorzaken van de dood of van lichamelijk letsel door schuld (art. 307 t/m 309)	16	12	—	4	37	29	2	6
XXII	Diefstal en stroperij (art. 310 t/m 316)	218	106	3	109	173	85	5	83
XXIV	Verduistering (art. 321 t/m 325)	29	17	1	11	35	18	2	15
XXV	Bedrog (art. 326 t/m 339)	2	—	—	2	3	—	1	2
XXVII	Vernieling of beschadiging van goederen (art. 350 t/m 354)	23	18	—	5	11	8	—	3
XXXVIII	Ambtsmisdrijven (art. 355 t/m 380)	—	—	—	—	1	1	—	—
XXX	Begunstiging (art. 416 t/m 420)	31	21	—	10	14	12	—	2
	Misdrijven Wetboek van Strafrecht	423	225	13	185	405	229	14	162

B. BIJZONDERE WETTEN									
	242	184	5	53	175	132	3	40	
Wegenverkeerswet en wegenverkeersreglement									
Telegraaf- en Telefoonwet	4	2	1	1	—	—	—	—	
Misdrijven Bijzondere wetten	246	186	6	54	175	132	3	40	
C. Wetboek van Militair Strafrecht (Tweede Boek)									
Titel									
III Misdrijven waardoor de militair zich aan zijn dienstverplichtingen onttrekt (art. 96 t/m 107)	117	85	10	22	115	77	6	32	
IV Misdrijven tegen de ondergeschiktheid (art. 108 t/m 128)	139	120	2	17	130	109	3	18	
V Schending van verschillende dienstplichten (art 129 t/m 150)	34	24	2	8	40	32	4	4	
VI Diefstal, verduistering en heling (art. 151 t/m 158)	12	7	—	5	—	—	—	—	
Misdrijven Wetboek van Militair Strafrecht.	302	236	14	52	285	218	13	54	
Totaal rubrieken A, B en C	971	647	33	291	865	579	30	256	
Aantal dubbelstellingen ¹⁾	97	85	3	9	115	85	3	27	
Aantal veroordelingen	874	562	30	282	750	494	27	229	

¹⁾ Dit zijn personen, terzake van meer dan één strafbaar feit veroordeeld.

OPMERKINGEN EN MEDEDELINGEN

Over de wenselijkheid van de invoering van de wijzigingswetten betreffende het militaire strafprocesrecht, het materiële militaire strafrecht en het militaire tuchtrecht en de beginselenwet gevangeniswezen in verband met de tenuitvoerlegging van militaire detentie (wetten van 4 juli 1963, Stb. 294 t/m 296) en de te volgen procedure bij de algehele herziening van het militaire strafprocesrecht ¹⁾

Aan het bestuur van de Nederlandse Vereniging voor Rechtspraak.

Advies van de door het bestuur van de Nederlandse Vereniging voor Rechtspraak ingestelde commissie (militair strafrecht) om het te adviseren betreffende de herziening van het materiële en formele militaire straf- en tuchtrecht.

„Symptomatic of prevailing attitudes toward military justice „is the recent remark of a law school professor upon hearing „a proposal to offer a course in the subject at his school: „Humph, we might as well teach cannon law. No pun was intended. He felt as probably most lawyers do that military „justice was a small highly specialised branch of law, worthy „of attention only in time of war and even then applying to „comparatively few people and affecting their lives in a relatively insignificant way. He failed as many others do to appreciate the part played by military justice in the total administration of criminal law in the United States (Scope of „Military Justice by Delmar Karlen and Louis H. Pepper, „Journal of Criminal Law, Criminology and Police Science, „Vol. 43, september-october 1952)“.

De commissie ²⁾ ingesteld door het bestuur van de vereniging voor rechtspraak om haar te adviseren omtrent:

1) de wenselijkheid van de invoering (al dan niet na wijziging) van

¹⁾ De betreffende kopie werd ons toegezonden door het bestuur van de Nederlandse Vereniging voor Rechtspraak, respectievelijk de Algemene Raad der Nederlandse orde van advocaten. *Red. M.R.T.*

²⁾ De samenstelling van de commissie is als volgt:

Mr. H. H. A. DE GRAAFF, lector in het militaire strafrecht te A'dam en Leiden, raadsheer plv. in het gerechtshof te Arnhem, voorzitter;

Mr. J. H. BUL DE VROE, substituut officier van justitie te Haarlem, oud luitenant ter zee van administratie der 1e klasse;

Mr. A. W. Baron VAN IMHOFF, officier van justitie, hoofd van het arr. parket te 's-Hertogenbosch, oud auditeur militair bij de krijgsraden te velde;

Mr. K. N. KORTEWEG, president van de krijgsraad te velde Oost, raadsheer plv. in het gerechtshof te Arnhem;

Mr. P. J. C. SCHIPPER, vice president in de arrondissementrechtbank te Rotterdam, president plv. bij de krijgsraden te velde, leden;

Jhr. Mr. TH. W. VAN DEN BOSCH, officier van justitie te 's-Gravenhage, president plv. bij de krijgsraden te velde, lid-secretaris.

de wetten van 4 juli 1963 Stbl. 294 t/m 296 betreffende wijziging van het militaire strafprocesrecht, van het materiële militaire strafrecht en het militaire tuchtrecht en van de beginselenwet gevangeniswezen in verband met de ten uitvoerlegging van militaire detentie;

- 2) de te volgen procedure bij de algehele herziening van het militaire strafprocesrecht;

heeft de eer het volgende te rapporteren:

Hoofdstuk I: *Opzet van het advies.*

Op het ogenblik, dat het advies wordt uitgebracht, zijn de bovengenoemde drie wetten tot stand gekomen en is voor de algehele herziening van het militaire strafprocesrecht een procedure op gang gekomen, die zijn oorsprong vindt in een afspraak tussen de ambtsvoorganger van de huidige minister van justitie en het parlement. De normale gang van zaken zou dus zijn, dat de reeds tot stand gekomen wetten zo spoedig mogelijk worden ingevoerd en de op gang zijnde procedure voor de algehele herziening zo veel mogelijk wordt bespoedigd. De aanleiding tot dit advies is een adres van de presidenten van de krijgsraden te velde aan de Nederlandse Vereniging voor Rechtspraak, welk adres tot doel heeft te bewerkstelligen dat van deze „normale” gang van zaken wordt afgeweken.

Voorzover wij van oordeel zijn, dat in de huidige gang van zaken niet behoeft te worden ingegrepen, kan ons advies kort zijn, maar voorzover wij tot de conclusie komen, dat de tot stand gekomen wetten geheel of gedeeltelijk niet moeten worden ingevoerd en de procedure voor de algehele herziening moet worden gewijzigd, zullen wij dit uitvoerig moeten motiveren. Toch zullen wij daarbij niet te veel in details treden (al zullen die soms ter sprake moeten worden gebracht om onze argumenten toe te lichten) omdat het er niet om gaat of de tot stand gekomen herzieningswetten op detailpunten niet bevredigend zijn, maar of ze al of niet onaanvaardbaar zijn, en omdat het er ook niet om gaat of de procedure, die gevolgd wordt om tot een algehele herziening te geraken, op detailpunten kan worden gewijzigd, maar of zij op geheel andere leest moet worden geschoeid.

Hoofdstuk II. *De wijziging van het militaire strafrecht en van het militaire tuchtrecht.*

Ons advies hierover kan kort zijn. De wet van 4 juli 1963, Stbl. 295, brengt een aantal reële verbeteringen in het militaire straf- en tuchtrecht aan zoals:

- 1) toepasselijkheid van overzees en buitenlands strafrecht;
- 2) uitbreiding van de toepasselijkheid van militaire detentie;
- 3) noodzakelijke bepalingen in verband met internationale samenwerking;
- 4) noodzakelijke nieuwe strafbepalingen in verband met het gebruik van militaire motorvoertuigen;
- 5) mogelijkheid van krijgstuchtelijke bestraffing door de militaire rechter.

Daartegenover staan wel nadelen, zoals bijvoorbeeld de zeer beperkte duur van het krijgstuuchtelijk voorlopig arrest, en het feit dat niet alle problemen voldoende zijn onderkend en voorzover dat wel het geval is, dat niet altijd de gelukkigste oplossing is gekozen ³⁾, maar de voordelen overtreffen de nadelen in belangrijke mate. Indien deze wet wordt ingevoerd zal dat een verbetering zijn van de bestaande toestand. Het zal nuttig zijn de werking van het gewijzigde Wetboek van Militair Strafrecht en de gewijzigde Wet op de Krijgstucht in de praktijk te kunnen gadeslaan.

Na enige tijd kunnen dan zonodig verbeteringen worden aangebracht.

Wij adviseren tot zo spoedig mogelijke invoering van bovengenoemde wet alsmede van de wet van 4 juli 1963, Stbl. 296, betreffende wijziging van de beginselenwet gevangeniswezen en de dienstplichtwet.

Hoofdstuk III: *De wijziging van het militaire strafprocesrecht.*

Het strafprocesrecht omvat het geheel van regelen, dat aangeeft hoe op de concrete feiten het materiële strafrecht moet worden toegepast. Het heeft tot doel het vinden van de waarheid en het mogelijk maken dat rechterlijke beslissingen worden tenuitvoergelegd.

Daarbij moet de individuele burger zoveel mogelijk worden beschermd tegen inbreuken op zijn persoonlijke vrijheid. De militaire rechtspleging is verouderd en schiet naar de letter der wet te kort zowel wat het vinden van de waarheid betreft als de waarborging van de rechten van de individuele burger. Maar dat neemt niet weg dat degenen, die de wetten hanteren, deze met behulp van art. 249 R.L. zodanig toepassen, dat in de praktijk een rechtspleging is ontstaan, die in beide bovengenoemde opzichten niet voor de burgerlijke rechtspleging behoeft onder te doen. Wat het eerste betreft is dat de ervaring van hen, die praktijk hebben zowel van de burgerlijke als van de militaire rechtspleging en wat het laatste betreft kan dat veilig worden aangenomen nu de Nederlandse orde van advocaten in haar adressen aan de Tweede Kamer van 29 augustus en van 15 december 1962 heeft aanbevolen de toen nog aanhangig zijnde herzieningswet in te trekken en alle aandacht te besteden aan het ontwerpen van een geheel nieuw wetboek van militaire strafvordering. De regering zelf heeft een herziening niet dringend noodzakelijk geacht gezien het feit, dat zij eerst dertien jaar na de bevrijding een aantal herzieningswetten van enige omvang heeft ingediend en ook daarna met de parlementaire behandeling, voor zover zij daar invloed op kon uitoefenen geen grote haast heeft gemaakt. Weliswaar somt zij in de memorie van antwoord de redenen op, die tot vertraging hebben geleid, redenen die op zichzelf niet geheel zonder grond zijn, maar toch niet van zodanig dringende aard dat zij steekhoudend kunnen worden geacht, indien werkelijk de feitelijk bestaande situatie van het militaire strafprocesrecht zeer onbevredigend zou zijn geweest.

³⁾ Zie daarvoor het advies van de Nederlandse orde van advocaten (bijlage bij het Advocatenblad van 15 september 1962, blz. 418 e.v.).

In de memorie van toelichting wordt de doelstelling van het ontwerp in een viertal punten samengevat:

- 1) aanpassing aan de nieuwe structuur van het Koninkrijk;
- 2) consolidatie van de modernisering van het strafprocesrecht, die enerzijds werd verkregen in de praktijk van de minder aan stringente regels gebonden procesvoering bij de krijgsraden te velde en anderzijds door de voorzieningen op dit gebied getroffen in enkele wetsbesluiten uit de Londense tijd;
- 3) aanpassing aan de wijzigingen die zich in het militair apparaat hebben voltrokken;
- 4) handhaving van de concordantie tussen het voor de verschillende onderdelen van de krijgsmacht geldende strafprocesrecht.

Daarna worden een vijftiental wijzigingen opgesomd die uit de hierboven weergegeven doelstellingen zouden voortvloeien.

Tien van deze wijzigingen brengen in de bestaande praktijk geen of vrijwel geen verandering mede, omdat zij al door het functioneren van de rechtspleging te velde of op andere wijze zijn gerealiseerd.⁴⁾

Twee van de voorgestelde wijzigingen zijn reële, maar niet uiterst belangrijke verbeteringen, n.l. de mogelijkheid tot intrekking van de verwijzing naar de militaire rechter en de verruiming van de mogelijkheid tot wijziging van telastelegging.

Eén wijziging heeft betrekking op de krijgsraden bij de zeemacht en is alleen van praktisch belang voor de zee-krijgsraad in de Nederlandse Antillen.

Eén wijziging heeft betrekking op de personeelsformatie bij de krijgsraden voor de landmacht. Op deze wijziging, waartegen van verschillende kanten ernstige bezwaren zijn ingebracht, zal in Hoofdstuk IV nader worden teruggekomen.⁵⁾

Eén wijziging heeft betrekking op de nieuwe structuur van het Ko-

⁴⁾ Deze wijzigingen zijn:

- 1) De commanderend generaal als verwijzingsautoriteit i.p.v. de garnizoenscommandant;
- 2) geen verplichte informatiën t.a.v. misdrijven;
- 3) geen bevel tot bijeenroeping van de krijgsraad, maar een dagvaarding (nu aanzegging geheten);
- 4) twee i.p.v. vier bijzittende leden van de krijgsraad;
- 5) afschaffing van de schriftuur van eis;
- 6) uitsluiting van hoger beroep alleen mogelijk voor krijgsraden die optreden onder feitelijke oorlogsomstandigheden of in een stad die dadelijk belegerd of berend is (op het ogenblik is er alleen praktisch verschil t.o.v. de zee-krijgsraad in de Nederlandse Antillen);
- 7) niet aan arrondissementen gebonden krijgsraden;
- 8) behandeling in hoger beroep buiten tegenwoordigheid van de beklagde, die buiten Nederland verblijft (dit is nu reeds mogelijk t.o.v. vonnissen door de krijgsraad in Suriname geweest, in welke gevallen de verschijning van de verdachte het meeste bezwaar zou opleveren);
- 9) rechtspraak in twee instanties t.o.v. hoofdofficieren (op het ogenblik geldt dit reeds t.o.v. hoofdofficieren van land- en luchtmacht);
- 10) verwijzing naar de militaire rechter i.p.v. naar een bepaalde krijgsraad.

⁵⁾ Zie blz. 18-20 en ook het artikel van Mr. Korteweg: Het Presidium van de Krijgsraden bij de Land- en Luchtmacht; N.J.B. 1963 afl. 40 en 41.

ninkrijk. Het is inderdaad aan twijfel onderhevig of de in Suriname werkzame krijgsraad, die gebaseerd is op de gewijzigde rechtspleging landmacht in Suriname, rechtsgeldig functioneert. De sedert 1950 bestaande praktijk, toen het K.N.I.L. door de K.L. werd vervangen en de krijgsraad aldaar bleef functioneren voor de K.L., is echter door het H.M.G. gesanctionneerd en sluit in hoge mate aan bij de toestand die de wijzigingswet wil bereiken. Met het vervangen van de huidige krijgsraad door een gebaseerd op de herziene rechtspleging, zijn echter de problemen niet opgelost. Het Hof van Justitie van Suriname heeft in een belastingstrafzaak bij vonnis van 15 mei 1957 de vraag, of op in Suriname verblijvende militairen van de K.L. het Nederlands Wetboek van militair strafrecht toepasselijk is, ontkennend beantwoord. Daarmede is de toepasselijkheid van het Nederlandse militaire strafrecht in Suriname op losse schroeven gezet. Deze kwestie blijft ook na de inwerkingtreding van de herziening van belang omdat weliswaar de militaire strafwetten bij rijkswet zullen worden gewijzigd, maar deze slechts de bestaande wetten zullen wijzigen en zij niet bewerken, dat indien de bestaande wetten niet in Suriname van toepassing zijn, deze dat alsnog worden.

De procureur-generaal bij de Hoge Raad heeft aan zijn voornemen om tegen voormeld vonnis van het hof van justitie van Suriname cassatie in het belang der wet aan te tekenen, geen gevolg gegeven omdat — als de commissie juist is ingelicht — hij van oordeel was dat er geen oplossing te vinden was die zowel juridisch als praktisch bevrediging zou schenken. De herzieningswetten zullen dus geen einde maken aan de wankelende basis van het militaire strafrecht in Suriname (en in de Nedrlandse Antillen).

Later zijn op verzoek van de Tweede Kamer nog een tweetal wijzigingen aan de rij toegevoegd: beperking van en rechterlijke controle op het voorlopig arrest en bepalingen betreffende de positie van de raadsman.

Voorlopig arrest en voorlopige hechtenis zijn niet geheel vergelijkbare grootheden. Niet alleen hebben de militairen delicten geen vergelijkingsobject in het gewone strafrecht, maar bovendien kent het militaire strafrecht in de herziene rechtspleging de handhaving van de krijgstucht als grond voor het voorlopig arrest boven de in art. 64 Sv. genoemde gronden. Toch is het nuttig dat ook op dit punt vergelijkingen getrokken worden, omdat ook in het militaire strafrecht dit dwangmiddel met zoveel mogelijk waarborgen omgeven moet zijn. Het ontbreken van de waarborgen van de herziene rechtspleging in het huidige recht wil echter niet zeggen dat op het ogenblik de toepassing van het voorlopig arrest zich in belangrijke mate beweegt buiten de grenzen, die door de herziene rechtspleging worden getrokken. Voorzover de commissie bekend zijn de laatste gegevens die beschikbaar zijn, die over het jaar 1955, waaruit blijkt dat toen, in vergelijking met de voorlopige hechtenis, het voorlopig arrest in iets ruimere mate werd toegepast, maar de duur aanzienlijk korter was. De commissie is niet in de gelegenheid geweest op uitgebreide schaal meer recente gegevens

te verzamelen, maar zij heeft bij wijze van steekproef een onderzoek ingesteld naar de toepassing van het voorlopig arrest bij de krijgsraad te velde west, met betrekking tot de misdrijven die aldaar in 1963 op de terechtzitting zijn behandeld. De steekproef heeft het volgende resultaat opgeleverd:

Toepassing van het voorlopig arrest bij de in 1963 door de krijgsraad west op de terechtzitting behandelde misdrijven *)	principiële dienstweigeraars	overige militaire delicten ⁷⁾	commune delicten		totaal		voorlopige hechtenis in 1961	
			abs.	%	abs.	%	abs.	%
5 dagen tot 14 dagen (1)	—	24	6	} 41,6	30	} 28,2	1648	26,4
14 dagen tot 1 maand (2)	2	15	4		21			
1 maand tot 2 maanden (3)	10	41	5	} 41,6	56	} 60,8	2089	33,4
2 maanden tot 3 maanden (4)	34	15	5		54			
3 maanden en langer (5)	5	11	4	17,8	20	11,0	2508	40,2
totaal (6)	51	106	24	100,0	181	100,0	6245	100,0
totaal op terechtzitting behandeld (7)	51	178	289		518		28629	
% (6) van (7)	100	59,5	8,3		34,9		16,2	

Daarnaast is uit die steekproef nog het volgende naar voren gekomen:

- 1) Slechts in één geval is voorlopig arrest toegepast voor een commun delict, niet genoemd in art. 64, onder b, Sv. Het betrof een ergerlijke ontgroeningspartij van jonge recruten. Drie beklagden werden veroordeeld wegens feitelijke aanranding der eerbaarheid, maar aan de hoofddader kon slechts eenvoudige mishandeling ten laste worden gelegd.
- 2) De gevallen waarin bij het begaan van een militair delict voorlopig arrest werd toegepast betroffen veelal afwezigheidsdelicten, waarbij de kans op herhaling bijzonder groot was.
- 3) In vele gevallen wordt het voorlopig arrest doorgebracht in een kazerne of in het depot van discipline te Nieuwersluis, zodat dan de ongunstige nevenwerking van de voorlopige hechtenis — het ver-

⁶⁾ De vergelijking tussen het voorlopig arrest en de voorlopige hechtenis in voorgaande tabel is niet helemaal zuiver. Boven het getal van 181 komen nog enkele gevallen, waarin voorlopig arrest is toegepast, maar de zaak krijgstuchtelijk is afgedaan of geseponeerd.

⁷⁾ eventueel in samenhang met commune delicten.

*) voorlopig arrest korter dan 4 dagen is niet meegeteld, dat kan beter vergeleken worden met de inverzekeringstelling.

blijf in een huis van bewaring — zich niet voordoet.

Gezien het bovenstaande zou tegen invoering van de nieuwe bepalingen betreffende het voorlopig arrest geen enkel bezwaar bestaan, ware het niet dat de toepassing in de praktijk op onoverkomelijke bezwaren zal stuiten. Op die praktische bezwaren zal hieronder nog worden teruggekomen. Op grond daarvan en op grond van de verwachting, dat de invoering geen belangrijke wijziging, wat betreft de frequentie en de duur van het voorlopig arrest met zich mede zal brengen, dient invoering in ongewijzigde vorm achterwege te blijven.

In het militaire strafproces treedt gewoonlijk de raadsman eerst op, nadat de zaak ter terechtzitting aanhangig is gemaakt. Een dwingend voorschrift is dit niet, maar uit de plaats in de wet, waar het eerst over de raadsman is gesproken, leidt men af dat hij eerst vanaf dat moment in het strafproces een rol speelt. De wet zelf kent echter al uitzonderingen, n.l. in de gevallen dat de beklaagde strafrechtelijk minderjarig is en bij het proces bij vermeende onbevoegdheid des rechters. In de praktijk komt het voor dat de raadsman reeds tijdens de informatiën toegang krijgt tot de zich in voorlopig arrest bevindende beklaagde, van de processtukken kennis neemt en de verhoren van de officier-commissaris bijwoont. Daar de toevoeging van een raadsman eerst geschiedt na afloop van de informatiën, zal dit in de praktijk beperkt blijven tot de gekozen raadsman. De herziene rechtspleging verlegt nu het tijdstip waarop de raadsman kan optreden, naar het moment waarop de beklaagde 14 dagen in voorlopig arrest heeft doorgebracht, of nadat hij naar de militaire rechter is verwezen en hij zich in voorlopig arrest bevindt of in zijn zaak informatiën worden gehouden, of nadat de zaak ter terechtzitting aanhangig is gemaakt. Tegen inschakeling van de raadsman op een vroeger tijdstip dan nu gebruikelijk in de daarvoor geëigende gevallen behoeft geen enkel bezwaar te bestaan en op die grond zouden de bepalingen van de herziene rechtspleging zonder meer kunnen worden geaccepteerd, ware het niet dat de bepaling, dat op verzoek van de beklaagde een raadsman moet worden toegevoegd in elke zaak zodra deze ter terechtzitting aanhangig is gemaakt, ver over het doel heenschiet.

Nu zal aan de beklaagde die zonder achterlicht heeft gereden, uit een nog niet geheel stilstaande trein is gesprongen of een andere futiele overtreding heeft begaan, desgevraagd een raadsman moeten worden toegevoegd. Daarom is het bezwaarlijk de bepalingen omtrent de raadsman ongewijzigd in te voeren, maar er is geen enkel wettelijk en praktisch bezwaar tegen, reeds nu bij circulaire te regelen dat aan elke beklaagde die zich in voorlopig arrest bevindt, onmiddellijk na de verwijzing een raadsman moet worden toegevoegd en aan die raadsman de rechten toe te kennen die hij in het burgerlijk strafproces heeft. In de daarvoor geëigende gevallen zal hij dan ook ontslag uit het voorlopig arrest kunnen verzoeken. Voor het overige zijn de huidige bepalingen, op grond waarvan in elke zaak, tenzij het een overtreding betreft, waarop de vereenvoudigde procedure wordt toegepast, aan de beklaagde een raadsman moet worden toegevoegd, zodra de zaak ter

terechtzinging aanhangig is gemaakt, voldoende ruim, met dien verstande dat in zeer belangrijke zaken, ter beoordeling van de president van de krijgsraad, ook direct na de verwijzing aan de zich niet in voorlopig arrest bevindende beklagde een raadsman zou kunnen worden toegevoegd.

Uit het bovenstaande kan worden afgeleid, dat van een dringende noodzaak tot spoedige invoering van de herzieningswet niet kan worden gesproken. Het overschakelen op de vredesrechtspleging heeft dan alleen zin, indien dit inderdaad een wettelijke consolidatie van de modernisering, mogelijk geworden door een ruime toepassing van artikel 249 R.L., zou betekenen. Het tegendeel is echter het geval. Geheel tegengesteld aan de strekking van de wet wordt de rechtspleging teruggedrukt tot de procedure van 1940, of eigenlijk nog naar die van een vroeger tijdstip, omdat ook al in 1940 een aantal uit de tijd geraakte bepalingen contra legem buiten toepassing werden gelaten. De invoering van de vredesrechtspleging betekent de terugkeer naar een procedure, die niet gevolgd zal kunnen worden zonder dat de krijgsraden zich belachelijk maken. Talrijke voorschriften⁸⁾ hebben elke zin verloren en raken niet de essentiële punten van het strafproces. Bij de rechtspleging te velde was veronachtzaming van deze bepalingen wettelijk mogelijk op grond van artikel 249 R.L. nu men zo uitdrukkelijk de terugkeer naar de vredesrechtspleging wil zal het moeilijker zijn de strikte, in de moderne spelling overgezette bepalingen daarvan te veronachtzamen, al zal de praktijk wel sterker blijken dan de leer. Of heeft bij de ontwerpers der wijzigingswet de gedachte voorgezeten dat men het met de bepalingen van de vredesrechtspleging niet zo nauw nemen moesten?

Wat heeft het dan voor zin daarop over te gaan? Het vermoeden

-
- ⁸⁾ 1) Verhoor van beklagde en getuigen door de officier-commissaris moet geschieden op vraagpunten, op te geven door de auditeur-militair.
- 2) Beklaagde moet de volgende dag op zijn confessie worden gerecolleerd. Dit brengt een extra reis met zich mede voor de officier-commissaris, indien de beklagde zich elders bevindt.
- 3) Archaische wijze van oproepen van beklagde en getuigen door de officier-commissaris.
- 4) Verouderde confrontatietechniek en in sommige gevallen ten onrechte verplicht gestelde confrontatie.
- 5) Geen mogelijkheid tot mededeling van de korte inhoud van getuigenverhooren enz. op de terechtzitting. Alles moet worden voorgelezen.
- 6) Geen mogelijkheid tot terugverwijzing naar de officier-commissaris.
- 7) Verplichte bijstand door een onderofficier der Koninklijke Marechaussee van de officier-commissaris.
- 8) De z.g. indagingsprocedure, de volkomen verouderde verstekprocedure, waarbij — anno 1964 — als de krijgsraad akkoord gaat met het apprehenderen van de voortvluchtige, de daarna verleende akte bij tromslag of trompettengeschal zal worden gepubliceerd en geafficheerd en waarbij de krijgsraad tenslotte de gedaagde en herdaagde vervallen van zijn militaire charge zal verklaren en dezelve bannen buiten het grondgebied van de Staat.
- Bij de Zeemacht wordt in de praktijk van een deel van deze voorschriften afgeweken (nl. van die vermeld onder de punten 1, 2, 3, 4, 6, 7 en 8) doch deze afwijkingen worden merendeels zodanig geconstrueerd dat formeel aan de eis van de wet werd voldaan.

rijst, dat de ontwerpers niet in alle opzichten de consequenties van de door hen voorgestelde wijzigingen hebben voorzien. Enkele voorbeelden mogen dit duidelijk maken:

In de nieuwe bepalingen omtrent het rapporteren van strafbare feiten is — vermoedelijk geheel tegen de bedoeling in — uitgevallen de rapporteringsplicht, indien de commandant de beklagde onschuldig acht aan het gerapporteerde feit. De waardering van het bewijs, een bij uitstek juridische aangelegenheid, is aan de niet juridisch geschoolde commandant overgelaten, die dus ten dele belast is met de hantering van het opportuniteitsbeginsel.

Artikel 97 van de invoeringswet (art. 90 is de overeenkomstige bepaling voor de zeemacht) geeft aan de Minister van Defnsie de bevoegdheid te bepalen dat een zaak, die bij een mobiele krijgsraad aanhangig is, wordt overgenomen door een arrondissements krijgsraad in de stand waarin zij zich op dat ogenblik bevindt. In de memorie van toelichting wordt er op gewezen, dat aan die mogelijkheid behoefte bestaat zowel voor het geval dat een mobiele krijgsraad wordt opgeheven als voor het geval dat een militair, wiens zaak in het buitenland bij een mobiele krijgsraad aanhangig is, inmiddels binnen het Koninkrijk is teruggekeerd. Bij het voorlopig verslag werd natuurlijk gevraagd waarom het omgekeerde ook niet mogelijk was gemaakt. De memorie van antwoord reageerde op deze vraag aldus:

„De ondergetekenden merken naar aanleiding van deze vraag op, dat „naar hun mening niet valt aan te nemen, dat er in de praktijk een „dringende behoefte zal bestaan, zaken, die reeds bij een arrondissement, s krijgsraad aanhangig zijn, over te dragen aan een mobiele „krijgsraad. Principieel zou hiertegen op zichzelf ook enig bezwaar „bestaan omdat een berechting bij een mobiele krijgsraad nu eenmaal „niet alle waarborgen kan bieden, die bij een arrondissements krijgs- „raad worden geboden”.

Deze uitspraak is in tweeërlei opzicht opmerkelijk.

In de eerste plaats omdat het „princiële” argument lijnrecht in strijd is met de memorie van toelichting, waarin te lezen is, dat tegen berechting door mobiele krijgsraden in vredetijd geen bezwaar hoeft te bestaan want „terwijl volgens de thans geldende tekst van de „rechtspleging bij de landmacht de grenslijn tussen een meer waar- „borgen biedende vorm van berechting nog getrokken kan worden „tussen de berechting door vredeskrijgsraden en die door krijgsraden „te velde zal deze grenslijn na het tot standkomen van de onderhavige „voorstellen nog slechts getrokken kunnen worden tussen berechtig „door arrondissements krijgsraden en berechting door mobiele krijgs- „raden, die onder feitelijke oorlogsomstandigheden optreden”.

In de tweede plaats omdat het ongetwijfeld evenveel zal voorkomen, nu een niet onbelangrijk gedeelte van de zeemacht regelmatig hetzij in NATO-verband, hetzij als eenheid alleen in het buitenland of op zee optreedt en een eveneens niet onbelangrijk gedeelte van de land- en luchtmacht in Duitsland gelegerd is, dat een militair van Nederland naar het buitenland zal worden overgeplaatst als omgekeerd. Wanneer

een mobilisatie zal worden afgekondigd en mobiele krijgswagenen zullen worden opgericht die de gemobiliseerde troepen eventueel buiten onze landsgrenzen zullen volgen, zal het juist noodzakelijk zijn, de bij de arrondissementen krijgswagenen aanhangige zaken naar mobiele krijgswagenen over te hevelen, opdat er geen militaire verdachten zullen moeten achterblijven om de berechting van hun zaak af te wachten. Waaronder voor deze overdracht een ministeriële beschikking noodzakelijk is, is volkomen onduidelijk. De voorgestelde regeling is in strijd met de eisen van de praktijk, theoretisch onjuist en nodeloos omslachtig.

Bij de regeling van het voorlopig arrest heeft men zo nauw mogelijk aansluiting willen zoeken bij de regeling in het Wetboek van Strafvordering, maar het resultaat is geweest, dat men onvoldoende rekening heeft gehouden met de feitelijke situatie. Wanneer in het burgerlijk strafproces een verdachte wordt aangehouden kan hij voor een hulp-officier van justitie worden geleid, die hem zes uur mag ophouden voor verhoor, waarbij de tijd tussen 24.00 en 9.00 uur niet medetelt. Daarna kan hij 2 x 2 x 24 uur in verzekering worden gesteld. Uiterlijk voor de afloop daarvan moet hij voor de rechter-commissaris worden geleid, die over de voorlopige hechtenis beslist. Voor onderzoek, waarop die beslissing is gebaseerd, is dus tenminste 102 uur beschikbaar plus eventueel 9 uur tussen 24.00 en 9.00 uur tijdens het verhoor plus de tijd die nodig is om de verdachte voor de hulp-officier te geleiden. Deze termijn is al uiterst kort, maar in het militaire strafprocesrecht zal dit alles zich moeten afspelen binnen 24 uur.⁹⁾

Veel moeilijker wordt het nog wanneer het een militair van de zee-macht betreft, die zijn schip achterzeilt. Zijn commanderend officier is dan onbereikbaar en binnen vier dagen na zijn aanhouding zal een overplaatsing moeten volgen, wil er een bevoegde commanderend officier zijn, die over het arrest kan beslissen.

Men heeft uit het oog verloren, dat in het burgerlijk strafprocesrecht de toepassing van dwangmiddelen in eerste instantie is toevertrouwd aan de hulpofficieren van justitie, deel uitmakend van een politie-apparaat dat 24 uur per dag functioneert, en dat tot een van zijn belangrijkste taken kan worden gerekend het opsporen van strafbare feiten. Het is op deze materie veel meer ingesteld dan het militaire apparaat dat bovendien, voor zover het niet parate troepen betreft, niet 24 uur per dag functioneert en ook niet gedurende de weekeinden. De krijgswagen zal worden ingeschakeld bij de toepassing van het arrest en elke keer moet zij, alvorens een beslissing te nemen, de beklagde

⁹⁾ Wanneer op een zaterdagavond in een café in Middelburg een onderofficier mishandeld wordt door een persoon, die een in Seedorf in Duitsland gelegerd gededesereerde militair blijkt te zijn, die dus wel voor voorlopige in arrest-stelling in aanmerking komt, zal de in Seedorf zich bevindende commanderend officier vóór zondagavond de zaak moeten hebben onderzocht en over de handhaving van het arrest hebben beslist. Mocht dat niet mogelijk zijn, dan kan een commanderend officier in Middelburg 3 x het arrest met 24 uur verlengen, vermoedelijk zonder over de stukken te beschikken, omdat die met de arrestant op weg zijn naar Seedorf. Volkomen automatisch gaat hij door met het verlengen van het arrest, totdat hij van de commanderend officier te Seedorf bericht krijgt dat hij de zaak heeft overgenomen.

horen. Het zal herhaaldelijk voorkomen dat de beklaagde zijn voorlopig arrest in het depot van discipline te Nieuwersluis ondergaat. Hij zal dan elke keer naar de plaats waar de Krijgsraad zetelt moeten worden overgebracht. Er is geen mogelijkheid het verhoor aan een lid van de krijgsraad op te dragen en de beklaagde kan geen afstand doen van zijn recht gehoord te worden, ook niet als de terechtzitting de volgende dag zou worden gehouden.

Tenslotte is er een overwegend bezwaar tegen inwerkingtreding van de herzieningswet, dat de herziene rechtspleging nog in veel sterker mate tekort zal schieten indien onverhoopt een oorlog mocht uitbreken of zich andere buitengewone omstandigheden zullen voordoen. Wel kunnen dan bijzondere colleges worden ingesteld en is hoger beroep in bepaalde gevallen uitgesloten, maar voor een vereenvoudigde procedure is geen enkele voorziening getroffen. Dan zullen ongetwijfeld nog in veel sterker mate dan in vreedstijd al het geval zal zijn, bepalingen worden verontachtzaamd, wat aan de rechtszekerheid afbreuk zal doen. Het moet bepaald als een ernstig verzuim worden aangemerkt, dat de herziene rechtspleging in het geheel niet op die omstandigheden, waarin het goed functioneren van de militaire justitie van het grootste belang is, is afgestemd. Ter illustratie een enkel voorbeeld:

Op grond van de wet oorlogsstrafrecht neemt de militaire rechter van de daarin opgesomde misdrijven kennis, ook indien zij door burgers zijn begaan. Het enige dwangmiddel dat tegen burgers mogelijk is voor deze zeer ernstige feiten is verwijzing naar de krijgsraad met in arrest stelling. Vóór die tijd is geen enkele dwangmaatregel mogelijk, terwijl voor het geval dat de bijzondere rechtbanken van die feiten kennis nemen de termijn van in verzekeringstelling tot één jaar kan worden verlengd. Men zal zich ook bij de herziene rechtspleging dan maar moeten behelpen met analogische toepassing van de bepalingen omtrent het arrest van militairen.

Op grond van het bovenstaande komt de commissie tot de conclusie, dat inwerkingtreding van de herzieningswet in hoge mate ongewenst is. Tegenover de enkele zeer geringe voordelen die daarmee zullen worden bereikt, staan zovele nadelen, dat de inwerkingtreding een wezenlijke verslechtering van de bestaande toestand zou betekenen.

Het zal niet de eerste keer zijn dat men tot de conclusie komt na de tot stand koming van een wet, dat het toch beter is, de invoering daarvan achterwege te laten. De wetten van 25 juni 1929 Stbl. 362 houdende nadere voorzieningen betreffende beroeps- en gewoontemisdadigers en van 20 mei 1955 Stbl. 204 tegen lichtvaardige echtscheidingen zijn daar voorbeelden van.

In andere gevallen duurt het zeer lang voordat een eenmaal aangenomen wet in werking treedt. Zo is b.v. de wet van 24 juni 1939 Stbl. 201, betreffende het binnenvaartrecht, eerst in werking getreden op 1 november 1952. De wet van 9 november 1961 Stbl. 402 tot herziening van het kinderstrafrecht en het kinderstrafprocesrecht is nog steeds niet in werking getreden.

Wij zijn van oordeel dat de herzieningswet kan worden achterhaald door de algehele herziening, die aanzienlijk sneller kan verlopen dan op het ogenblik het geval is.

Hoofdstuk IV. *De te volgen procedure bij de algehele herziening van het militaire strafprocesrecht.*

Het is niet te sterk uitgedrukt wanneer men de geschiedenis van de herziening van het militaire strafprocesrecht een lijdensgeschiedenis noemt. Van de tot nu toe gedane soms optimistische voorspellingen is geen enkele in vervulling gegaan. Reeds op 20 oktober 1945 werd een commissie ingesteld, die onder meer tot taak had, zich met de herziening van de militaire strafrechtspleging bezig te houden. Van enige werkzaamheid van deze commissie is naar buiten nooit gebleken, maar misschien was een optimistische uitlating, door de regering in 1947 gedaan, op haar bestaan gebaseerd. Zij hoopte n.l. toen, dat een ontwerp voor een nieuw modern wetboek van militaire rechtspleging, dat reeds in voorbereiding was, in de eerste helft van 1948 bij de Kamer zou kunnen worden ingediend. Op 19 oktober 1951 echter werd de commissie ontbonden „omdat de toentertijd verstrekte commissoriale „opdracht van te wijde strekking was om hieraan uitvoering te doen „geven door ambtenaren en officieren, die deze uitvoering niet anders „dan als een neventaak konden beschouwen”. Tegelijkertijd werd een nieuwe commissie ingesteld, die zich als hoofdtaak zag toegewezen om uiterlijk 1 juli 1953 die herzieningen van de militaire strafwetgeving voorbereid te hebben, welke nodig werden geacht voor de aanpassing aan de, in de na-oorlogse omstandigheden gerezen behoeften te dien aanzien, op nationaal en internationaal gebied. Op 11 januari 1952 werden voorzitter en leden van de commissie benoemd, die de naam van haar voorzitter ging dragen: de commissie DOORNBOS.

Na het expireren van de termijn van 1 juli 1953 verlieten nog bijna vijf jaar, alvorens de wetsontwerpen werden ingediend, die tot de herzieningswetten van 4 juli 1963 hebben geleid. In de memorie van toelichting deelde de regering mede, nu aan de commissie Doornbos de opdracht verstrekt te hebben een wetsontwerp tot algehele herziening van het militaire strafprocesrecht voor te bereiden.

Het ligt in het voornemen de herziening in te leiden door door middel van een vraagpuntenprocedure beginseluitspraken van de Kamer te verkrijgen. Bij de mondelinge behandeling van de herzieningsontwerpen van 1963 heeft de toenmalige minister van justitie verzekerd, dat de volledige herziening nu — vijf jaar nadat de opdracht verstrekt was — met kracht ter hand was genomen door een werkgroep, die gevormd was uit de enigszins aangevulde commissie Doornbos. In het bijzonder werd er de aandacht op gevestigd, dat in de werkgroep een zodanig ambtelijk element aanwezig was, dat de stuwende kracht van de commissie bij de voorbereiding der vraagpunten verzekerd zou zijn. Tot nu toe is echter van een indiening van vraagpunten bij de Tweede Kamer niet uit een officieel stuk gebleken. De commissie vindt deze gang van zaken onbegrijpelijk, vooral wanneer een vergelijking

wordt getrokken met de staatscommissie, die het ontwerp heeft gemaakt voor het huidige wetboek van strafvordering.

Deze werd op 8 april 1910 ingesteld en kreeg tot taak een voorstel tot volledige herziening van de burgerlijke strafvordering te doen. In iets meer dan drie jaar was zij met haar arbeid gereed en binnen één jaar daarna werd het enigszins gewijzigde ontwerp bij de Kamer ingediend. Daarbij steken de ruim zes jaar voor het vervullen van de aanzienlijk minder omvangrijke opdracht van een partiële herziening van het militaire strafrecht en de zes jaar, die zonder tastbaar resultaat zijn verstreken sedert de opdracht tot een algehele herziening van het militaire strafprocesrecht is verstrekt, wel zeer ongunstig af, vooral als men daarbij in aanmerking neemt dat de met zoveel moeite tot stand gekomen herzieningswet diepe teleurstelling en ernstige verontrusting heeft gewekt bij vrijwel allen, die haar in de praktijk zullen moeten toepassen en dat ook in het parlement zij allerminst met gejuich is begroet. De Staatscommissie van 1910 was samengesteld uit drie hoogleraren in het strafrecht, twee leden van de zittende magistratuur, drie leden van het O.M. en twee ambtenaren van het ministerie vtn justitie als lid-secretaris en als adjunct-secretaris.

De leden der rechterlijke macht hadden daarin verschillende ambten bekleed, zowel bij gerechten in eerste aanleg als bij appèl-instanties; van de hoogleraren had één geruime tijd deel uitgemaakt van het O.M. en was een ander een bekend strafpleiter geweest. Dus de overgrote meerderheid was in de strafvordering doorkneed. Dit kan van de huidige commissie niet gezegd worden en daarin zien wij een van de belangrijkste oorzaken, dat de tot stand gekomen regelingen zo weinig op de realiteit zijn gebaseerd.

Verder rijst de vraag, of de voorgenomen vraagpuntenprocedure wel de aangewezen methode is om zo snel mogelijk tot een ontwerp te komen dat niet aan innerlijke tegenstrijdigheid lijdt, vooral als beslissingen worden genomen, voordat alle vraagstukken zijn geformuleerd en men het geheel nog niet kan overzien.

Bij de installatie van de Staatscommissie van 1910 zeide haar voorzitter, de latere minister van justitie Ort: „Dat echter met den eisch „van eene algemeene herziening de goede weg wordt ingeslagen, is „mijne bepaalde meening. Want zo ooit eene wettelijke regeling door „een en hetzelfde beginsel moet zijn beheerscht dan is dat het geval „met die, welke beoogt het vaststellen van voorschriften betreffende „het opsporen, vervolgen en berechten van een strafbaar feit. Immers „het doel, dat zo mogelijk bereikt moet worden, het vinden van de „materieele waarheid, waarbij en het belang van het individu en dat „van de maatschappij in zeer hooge mate zijn betrokken, eischt een „volkomen harmonie van gedachten, waaraan de verschillende bepalingen haar aanzien ontleenen”.

In vele gevallen zal een vraagpuntenprocedure nuttig zijn, maar wij twifelen of zij ook haar nut zal afwerpen voor een zo gespecialiseerd onderdeel van het recht als het militaire strafprocesrecht, waarover in het recente verleden al zolang en zoveel is gediscussieerd en op grond

waarvan men zich al een vrij volledig beeld kan vormen van de opvattingen van de bijzondere commissie van de Tweede Kamer. Het is bekend dat deze een zo nauw mogelijke aansluiting bij de gewone strafverordering wil en dat zij invoering van revisie en cassatie wenst. Naar ons oordeel ligt het meer op de weg van de regering zorg te dragen dat binnen de kortst mogelijke tijd een ontwerp voor een wetboek van militaire rechtspleging tot stand komt dat met deze wensen rekening houdt en dat tevens voldoet aan de eisen van de praktijk, zowel in vreedstijd als in bijzondere omstandigheden.

Nu echter in het voorlopig verslag van de herzieningsontwerpen de beginselvraag gesteld is of het nodig en gewenst is, dat een militair van de normale strafrechter wordt afgetrokken verdient het aanbeveling eerst deze vraag te beantwoorden omdat van het antwoord in belangrijke mate afhangt hoe de te ontwerpen militaire rechtspleging er uit zal zien.

Wij zijn van oordeel, dat de afzonderlijke militaire rechter noch in oorlogstijd noch in vreedstijd kan worden afgeschaft, maar dat zijn bestaan op geen enkele wijze afbreuk behoeft te doen aan de rechtszekerheid en de rechtsgelijkheid.

Voor het behoud van deze rechtsgoederen is het niet noodzakelijk dat de afzonderlijke militaire justitie verdwijnt, maar dat de daarbij werkzame personen zoveel mogelijk in de gewone justitie worden geïntegreerd. Dit is op het ogenblik reeds in zeer belangrijke mate het geval, zoals uit het overzicht op de volgende bladzijde moge blijken.

In dat overzicht hebben de eerste twee kolommen betrekking op diegenen, wier hoofdtaak ligt bij de militaire justitie, in de volgende kolommen zijn diegenen vermeld, die zijn ingedeeld bij de krijgswraden die in bijzondere omstandigheden zullen worden geformeerd, die bij herhalingsoefeningen bij de militaire justitie worden ingeschakeld en waarvan in het bijzonder de presidenten en presidenten-plaatsvervangers geregeld deelnemen aan de gewone werkzaamheden van de krijgswraden te velde.¹⁰⁾

Door de huidige personeelsopbouw van de militaire justitie is reeds op de best mogelijke wijze een gelijke rechtsbedeling van burgers en militairen verzekerd. Daarom geeft het gestelde op blz. 2, rechterkolom, van de memorie van antwoord van de herzieningsontwerpen dan ook een onjuist beeld van het praktische belang, dat aan de overgang van de rechtspleging te velde naar de vredesrechtspleging verbonden is. De grote verschillen in organisatie tussen vredeskrijgswraden en krijgswraden te velde, waarop de memorie van antwoord doelt, zijn in feite niet aanwezig. De huidige krijgswraden te velde vertonen in feite geen duidelijke verschuiving van het justitiële naar het militaire vlak. De drie presidenten van de krijgswraden te velde zijn de drie voor het leven benoemde presidenten van de sluimerende vredeskrijgswraden, de drie auditeurs-

¹⁰⁾ Wat de zeemacht betreft, als fungerend president van de zeekeijgswraad treedt reeds geruime tijd op een raadsheer, nu vice-president in het gerechtshof te 's-Gravenhage.

militair van eerstgenoemde krijgsraden zijn de bij K.B. benoemde auditeurs-militair van laatstgenoemden.

Overzicht van het personeel bij de krijgsraden te velde voor de landmacht. (Hierbij niet opgenomen de krijgsraad te velde voor de luchtmacht).

	beroeps-officieren M.J.D.	Reserve-officieren M.J.L. i.w.d.	res. off. MLD. niet i.w.d.					Totaal
			Zittende magistratuur	O.M.	Schrijvende magistratuur	Adv. en procureurs	Anderen	
presidenten en pres. plv.	2 ¹⁾	2 ¹⁾²⁾	6 ³⁾	—	—	2 ¹⁾	1 ⁴⁾	13
aud. mil en aud. mil. plv.	3 ⁵⁾	3 ⁶⁾	1	5 ⁷⁾	—	1	—	13
secretarissen	—	—	2	1	3	—	—	6
Officieren-commissaris	4 ⁸⁾	—	4	—	—	2	6	16
secretarissen van de off.-comm. . .		9)	—	2	3	6	7	18
	9	5	13	8	6	11	14	66

- 1) allen plv. lid van de gewone rechterlijke macht;
- 2) één afkomstig uit de gewone rechterlijke macht en één afkomstig uit de advocatuur;
- 3) een raadsheer, twee vice-presidenten van rechtbanken, twee rechters en een kantonrechter;
- 4) hoogleraar in het strafrecht, tevens raadsheer plv.;
- 5) één afkomstig uit het Surinaame O.M.;
- 6) twee afkomstig uit het gewone O.M.;
- 7) twee officieren van justitie en drie substituut officieren van justitie;
- 8) tevens fungerend als secretaris van de krijgsraden;
- 9) als zodanig fungeren dienstplichtige kornetten en vaandrags tijdens hun eerste oefening.

Op het overige personeel van de huidige krijgsraden te velde zal ongetwijfeld een beroep moeten worden gedaan voor het bezetten van de vredeskrijgsraden. Wat verandert er dan eigenlijk in het geheel, behalve dat de vredesrechtspleging een aantal bepalingen bevat die een vlotte gang van zaken belemmeren? Er is een roep naar specialisatie van de strafrechter. Deze heeft zich in hoofdzaak voetrokken binnen de rechterlijke macht (kinderrechter, economische politierechter, belastingrechter en pachtrechter) en voor zover aan organen buiten de rechterlijke macht rechtspraak was opgedragen (de tuchtrechters voor de prijzen en voor de voedselvoorziening) is die weer door de wet op de economische delicten bij de gewone rechterlijke macht ondergebracht, dikwijls ten koste van de bijzondere deskundigheid. De militaire rechter is een strafrechter, die werkelijk gespecialiseerd is. De vaste functionarissen hebben uit vrije wil het ambt van militair straf-

rechter gekozen en het feit, dat vele leden van de gewone rechterlijke macht als reserve-officier van de M.J.D., ook na de dienstplichtige leeftijd overschreden te hebben, de militaire justitie trouw blijven, toont aan dat zij zich met belangstelling en enthousiasme aan deze taak geven, factoren, die de beste waarborg zijn voor een goede taakvervulling. Wanneer de militaire justitie zou worden afgeschaft, zal met de factor belangstelling voor het militaire strafrecht en met de factor bijzondere kennis daarvan in veel geringere mate rekening gehouden kunnen worden. Het kan aanbeveling verdienen concentratie van alle rechtspraak bij de gewone rechterlijke macht te bevorderen, maar er kunnen ook gevallen zijn, waarin de nadelen de voordelen overtreffen. Zo is er b.v. een afzonderlijke administratieve rechtspraak en een afzonderlijke strafrechtspraak voor bijzondere omstandigheden.

Er zijn nog vele andere argumenten aan te voeren voor de noodzakelijkheid van een afzonderlijke militaire justitie. „De eenige be-, staansreden eener bijzondere militaire justitie is de militaire tucht”, zeide de memorie van toelichting op artikel 76 der invoeringswet militair straf- en tuchtrecht 1921. Dit moet men niet alleen zo zien dat de militaire strafrechter de straf beter kan doseren dan de burgerlijke strafrechter ter handhaving van de militaire tucht, maar ook soepeler omdat alleen aan hem ook het hanteren van tuchtrecht kan worden toevertrouwd. In het militaire strafrecht kan met een afzonderlijke militaire justitie een betere harmonisatie van straf- en tuchtrecht worden verkregen. Waar het tuchtrecht in het militair strafrecht zo'n grote rol speelt, is dat een belangrijk voordeel.¹¹⁾

De militaire tucht is overigens niet de enige bestaansreden van een afzonderlijke militaire justitie, de onmisbaarheid daarvan in oorlogstijd is ook een belangrijke reden voor haar bestaan in vreedetijd. Want alleen dan kan men van een goede rechtspleging in bijzondere omstandigheden en een soepele overgang van vredes- naar oorlogsrechtspleging verzekerd zijn. Dat het zelfs nog haperen kan bewijst de mobilisatie 39/40.

In de tijd daarvoor had men zich zoveel moeite gegeven de militaire justitie in vreedetijd af te schaffen, subsidiair haar competentie te beperken en in ieder geval op haar budget drastisch te bezuinigen, dat men zich er eigenlijk over moet verbazen dat bij het afkondigen van de mobilisatie in 1939 voor de bezetting van de belangrijkste functies bij de krijgswaarden nog werden aangetroffen één bejaarde president, die op 1 januari 1940 de leeftijdsgrens zou bereiken en twee auditeurs-militair voor de landmacht en een halve fiscaal voor de zeemacht. De bezetting was, althans voor de landmacht, lang niet voldoende om het, door ongeveer vertienvoudiging van de legersterkte, sterk gestegen aantal zaken op vlotte wijze af te handelen.

Krijgswaarden te velde konden niet worden ingesteld, omdat het benodigde ingewerkte personeel ontbrak. Door aantrekking en versnelde

¹¹⁾ Bovendien werkt de huidige afzonderlijke militaire justitie sneller dan de burgerjustitie. Het is te vrezen dat dit zeer belangrijk voordeel bij integratie van de militaire justitie in de gewone rechterlijke macht verloren zal gaan.

opleidig van nieuw personeel en door wetswijziging trachtte men uit de impasse te geraken. De wet van 30 november 1939 S. 206 — toen kon blijkbaar wel snel worden gewerkt — maakte het mogelijk bij nieuw in te stellen krijgsraden burgerpresidenten te benoemen voor de tijd dat de mobilisatie voortduurde en Nederland niet in een oorlog werd betrokken. Het kwam er dus op neer, dat men tijdelijk meerdere gewone krijgsraden kon instellen. De leeftijdsgrens voor de presidenten werd afgeschaft, zodat men tijdelijk de enige ingewerkte krijgsraad-president die men bezat kon behouden. Bij deze tijdelijke gewone krijgsraden zou dan het nodige personeel kunnen worden opgeleid voor de bezetting van de krijgsraden te velde waarop men uiteindelijk wilde overschakelen. Opdat in de t.z.t. te vormen krijgsraden te velde het juridisch element voldoende vertegenwoordigd zou zijn, werden ook op dat punt wettelijke voorzieningen getroffen. De president van een krijgsraad te velde moest nu zijn een hoofdofficier-jurist en zo die niet beschikbaar was, zou een officier-jurist als lid moeten worden opgenomen. Was een zodanig officier ook niet beschikbaar, dan kon in tijd van vrede een burger-rechtsgeleerde worden aangetrokken, maar indien gedurende de mobilisatie 39/40 krijgsraden te velde zouden zijn ingesteld, dan hadden tot president benoemd kunnen worden tijdelijk benoemde presidenten van de hierboven vermelde tijdelijke gewone krijgsraden. Embarras du choix: gewone krijgsraden, krijgsraden te velde hetzij met een hoofdofficier-jurist als president, hetzij met een officier-jurist of burger-rechtsgeleerde als lid en bovendien tijdelijk: Tijdelijke gewone krijgsraden met tijdelijk benoemde presidenten en voor het geval deze eerste het tijdelijke met het eeuwige zouden verwisselen: krijgsraden te velde met als president een werkeloos geworden tijdelijk benoemde president van een opgeheven tijdelijke gewone krijgsraad. Dit alles totdat aan deze tijdelijke bepalingen een ontijdig einde kwam door het uitbreken van de oorlog en de daaropvolgende capitulatie. Dit geknutsel met het recht verdient geen navolging. Bij de huidige situatie is een vlotte overgang naar een rechtspleging onder bijzondere omstandigheden gewaarborgd¹²⁾; bij de herziene rechtspleging zal die vlotte overgang minder gewaarborgd zijn en bij afschaffing van de militaire justitie in vredetijd in het geheel niet.

Wij zijn van oordeel, dat het, nadat de vraag omtrent de noodzakelijkheid van een afzonderlijke militaire justitie beantwoord is, binnen één jaar mogelijk moet zijn een volledig ontwerp voor een wetboek van militaire rechtspleging gereed te maken, mits deze taak wordt opgedragen aan een zo klein mogelijke commissie van deskundigen uit rechterlijke macht en balie, waarin snel werken mogelijk is.¹³⁾

Het zou aanbeveling verdienen dat daarnaast de adviescommissie,

¹²⁾ Dat wil niet zeggen dat de huidige organisatie nog niet kan worden verbeterd.

¹³⁾ In die tijd kan dan ook statistisch materiaal verzameld worden dat nu ontbreekt en dat noodzakelijk is om te kunnen beoordelen of de huidige organisatie op een meer of punten niet voldoet. Zonder dat is elke verandering een slag in de lucht.

ingesteld door de Nederlandse orde van advocaten, en onze commissie blijven bestaan. De ministeriële commissie zou opdracht moeten krijgen in ruime mate overleg te plegen met de militaire justitie, met de juridische diensten der verschillende krijgsmachtonderdelen, met beide adviescommissies en met anderen wier advies van belang kan zijn. Zo zou b.v. ten aanzien van de cassatie overleg gepleegd dienen te worden met de Hoge Raad. Doordat de commissie klein is en doorkneet in de praktijk van de rechtspleging zal snel kunnen worden gewerkt en door het nauwe overleg met vrijwel allen, die in de praktijk met de militaire rechtspleging te maken hebben, zal een regeling worden verkregen die in de praktijk bruikbaar is en voor de volksvertegenwoordiging aanvaardbaar omdat met de daar naar voren gebrachte desiderata zoveel mogelijk rekening zal worden gehouden.

Een euvel van de huidige procedure is immers dat er niet voldoende gelegenheid is en zal komen voor personen uit de praktijk om zich te doen horen. Wanneer de vraagpunten worden gepubliceerd en de Kamer zich heeft uitgesproken zal het vrijwel onmogelijk zijn in de eenmaal ingenomen standpunten nog verandering te brengen. Het is ook nog heel iets anders of het initiatief tot opponeren wordt overgelaten aan particuliere verontrusten met het vooruitzicht dat het resultaat toch vrijwel nihil zal zijn of dat allerlei instanties min of meer officieel in een veel vroeger stadium in het overleg betrokken worden. Nu speelt zich de gehele herziening in een sfeer van geheimzinnigheid af.

De commissie is er zich van bewust dat haar voorstellen ingrijpend zijn. Enerzijds vraagt zij, nu er eindelijk een herzieningswet tot stand is gekomen, deze niet in te voeren en anderzijds vraagt zij in de procedure voor de algehele herziening een aflossing van de wacht te doen geschieden. Zij meent met volle overtuiging dat met aanvaarding van haar voorstellen de belangen van de militaire justitie en de militaire justitiabelen op de beste wijze worden gediend en zij voelt zich in haar mening geschraagd door vrijwel allen die bij de militaire rechtspleging betrokken zijn, daaronder begrepen de raadslieden die in militaire strafzaken optreden.

Het stadje Echternach in Luxemburg is bekend door zijn springprocessie die elk jaar op Pinksterdinsdag wordt gehouden. De duizenden pelgrims „springen” steeds drie passen vooruit en twee achteruit, op de tonen van een eigenaardige oude muziek. De militaire justitie is na de bevrijding met grote passen voorwaarts gegaan en heeft zich zo goed en kwaad als dat ging aan de veranderde omstandigheden aangepast. Zij wil gaarne haar oude, onooglijke maar gemakkelijk zittende en bruikbare wapenrusting afleggen om die te verwisselen voor een nieuwe, die aan de eisen van de moderne tijd is aangepast en die de ongerustheid zal wegnemen dat de militaire justitie niet met de tijd is medegegaan. De mogelijkheden zijn aanwezig om haar die op korte termijn te verschaffen maar door met de huidige procedure voort te gaan dwingt men haar zich te gedragen als de pelgrims in de springprocessie te Echternach.

De invoering van de herzieningswet betekent dat de militaire justitie een aantal stappen terug moet doen: Haar wapenrusting wordt weer met allerlei in de moderne tijd onbruikbare attributen opgedoft, die al lang door verstandig beleid op de rommelzolder terecht waren gekomen. Het is ook niet reculer pour mieux sauter, want nadat de klok jaren zal zijn teruggezet, zullen wel weer passen voorwaarts worden gedaan, maar moeizaam en in een tempo, dat de reeds opgelopen vertraging op de tocht naar de volledige herziening niet meer gedooft.

Wanneer men een balans opmaakt omtrent de ontwikkeling van het militaire strafrecht na de bevrijding, dan blijft de creditzijde bepaald niet onbeschreven: De militaire justitie heeft zich aan de veranderde omstandigheden weten aan te passen en de wetgever is er in geslaagd het materiële straf- en tuchtrecht zodanig te redigeren dat het op redelijke wijze in de behoeften van de hedendaagse krijgsmacht kan voorzien.

Aan de debetzijde blijft nog staan de onbevredigende partiële en algehele herziening van het strafprocesrecht. De mogelijkheid om deze debetpost snel te doen verdwijnen is aanwezig, omdat bepaald niet alle arbeid, die tot nu toe aan deze materie is verricht, tevergeefs is geweest. De bouwstenen zijn aangedragen om tot een snel resultaat te komen. Moge om dat te bereiken geen enkel ander argument opgeld doen dan het belang van de handhaving van de krijgstucht en het belang van de militaire justiciabelen.

Utrecht, 8 juni 1964.

Namens de commissie (militair strafrecht),
H. H. A. DE GRAAFF, voorzitter.
TH. W. VAN DEN BOSCH, secretaris.

Rotterdam, 19 Juni 1964.

*Aan Zijne Excellentie de Minister van Justitie,
Ministerie van Justitie, Plein 2b, 's-Gravenhage.*

Excellentie,

Onder verwijzing naar onze brief van 6 april 1964, hebben wij de eer Uwe Excellentie hierbij in drievoud aan te bieden het advies d.d. 8 juni van de commissie militair strafrecht van onze vereniging. Tevens gelieve U hierbij aan te treffen, eveneens in drievoud, een brief van 1 juni 1964 van Prof. Mr. Ch. J. Enschedé,¹⁾ waarbij hij desgevraagd zijn oordeel geeft over het advies van de commissie, dat toen reeds vrijwel zijn uiteindelijke vorm had gevonden.

De commissie heeft advies uitgebracht zowel omtrent de wenselijkheid van de invoering van de herzieningswetten van 1963, als omtrent de procedure die gevolgd wordt om tot de algehele herziening van het militaire strafproces te geraken.

¹⁾ Deze brief werd ons niet toegezonden. *Red. M.R.T.*

Zij adviseert tot zo spoedig mogelijke invoering van de herzieningswetten die betrekking hebben op het materiële strafrecht en op het tuchtrecht, omdat daarmee een aantal dringend noodzakelijke voorzieningen tot stand zal worden gebracht, doordat de daarin geregelde materie wordt aangepast aan de ontwikkeling op internationaal en technisch gebied, die zich sedert 1945 heeft voorgedaan.

Zij adviseert niet over te gaan tot invoering van de herzieningswet betreffende het formele militaire strafrecht, omdat daarmee juist het tegengestelde bereikt wordt van hetgeen men met de herziening wilde bereiken. Het militaire strafprocesrecht dat zich, dank zij de ruime bepalingen van de rechtspleging te velde, heeft kunnen aanpassen aan de gewijzigde omstandigheden en de facto in grote trekken langs dezelfde lijnen verloopt als de burgerlijke rechtspleging, wordt teruggedrongen in het keurslijf van 1940, dat toen al dermate knellend was, dat een aantal bepalingen contra legem buiten toepassing werden gelaten. Bovendien zal onder de herziene rechtspleging de overgang van vredesrechtspleging naar rechtspleging in bijzondere omstandigheden, in veel geringere mate gewaarborgd zijn.

De bepalingen van de herziene rechtspleging verschillen van de huidige rechtspleging te velde b.v. ten aanzien van de organisatie der militaire justitie, het voorlopig arrest en de inschakeling van de raadsman. Het is op zich zelf belangrijk dat de waarborgen voor een goede rechtstpleging worden versterkt, maar in feite zal er niet zo heel veel veranderen omdat:

- 1) door de overgang van rechtspleging te velde op vredesrechtpleging geen belangrijke verandering zal worden gebracht in de personen, die de militaire justitie zullen uitoefenen, immers de huidige functionarissen zijn voor een belangrijk gedeelte de reeds benoemde functionarissen van de nu sluimerende vredeskrijgsraden;
- 2) op het ogenblik de toepassing van het voorlopig arrest zich reeds vrijwel beweegt binnen de grenzen die door de herzieningswet worden getrokken;
- 3) de bepalingen, waardoor de raadsman op een vroeger tijdstip in het strafproces wordt ingeschakeld, grotendeels ook onder de huidige wetgeving kunnen worden geëffectueerd.

Prof. Enschedé kan zich op dit punt geheel met het advies van de commissie verenigen.

Wat de algehele herziening betreft, stelt de commissie een andere procedure voor, die aan de stemmen van de praktijk meer gelegenheid zal bieden zich te doen horen, en die haars inziens aanzienlijk sneller zal verlopen, dan de procedure, die op het ogenblik gevolgd wordt.

Eerst dient echter de prealabele vraag te worden opgelost of het nodig en gewenst is dat een militair van de normale strafrechter wordt afgetrokken. De vraag is ongenueanceerd, men zal er onder dienen te verstaan of al dan niet een afzonderlijke militaire justitie noodzakelijk is en zo neen, of al dan niet bijzondere voorzieningen moeten worden getroffen voor de berechting van militairen door de gewone justitie. Indien een van deze vragen bevestigend wordt beantwoord, zal men

zich nog dienen af te vragen hoever de rechtsmacht van die afzonderlijke militaire justitie of van bijzondere strafkamers bij de gewone justitie zich uit moet strekken.

De commissie komt tot de conclusie dat een afzonderlijke militaire justitie niet kan worden gemist, al acht zij het noodzakelijk dat de militaire justitie nauwe bindingen onderhoudt met de gewone justitie. Haar standpunt ligt in tusschen dat van de voorstanders van een afzonderlijke militaire justitie en dat van hen, die bijzondere strafkamers bij de gewone justitie propageren. Over de vraag van de rechtsmacht heeft zij zich nog niet uitgelaten.

Het komt ons voor dat de door de commissie aangevoerde argumenten alleszins het overwegen waard zijn. Het is de commissie niet mogelijk geweest in het haar toegemeten tijdsbestek, de materie uittputtend te behandelen, maar dat is ook niet nodig omdat voldoende is aangetoond dat het probleem grondige bestudering vereist. Dat is ook de mening van Prof. Enschedé, die de vraagstelling te ongenueanceerd vindt om daarop een genuanceerd antwoord te geven. Hij meent dat gezette studie en zorgvuldige overweging onmisbaar zal zijn om het probleem aan te vatten en op te lossen.

Indien het advies van de commissie wordt opgevolgd, zijn twee mogelijkheden denkbaar: De prealabele vraag wordt beantwoord en daarna wordt de ministeriële commissie benoemd, of de ministeriële commissie wordt ingesteld en brengt eerst een interimrapport uit over de wijze van berechting van delicten door militairen begaan en eventueel over de rechtsmacht van een afzonderlijke militaire justitie of van bijzondere strafkamers voor militairen en gaat, nadat daaromtrent een beslissing is genomen, verder met het ontwerpen van een op die beslissing afgestemde regeling. Het bestuur geeft de voorkeur aan de tweede oplossing, waarbij dan uitvoerig mede aan de hand van statistisch materiaal de voor- en nadelen van de verschillende standpunten tegen elkaar kunnen worden afgewogen.

De commissie militair strafrecht heeft sedert haar oprichting nauw contact onderhouden met de overeenkomstige commissie, die indertijd door de Nederlandse orde van advocaten is ingesteld. De voorzitter en secretaris van die commissie zijn op 11 juni j.l. door de bijzondere commissie van de Tweede Kamer voor deze materie in gehoor ontvangen en op initiatief van eerstgenoemden zijn de voorzitter en secretaris van onze commissie door de bijzondere commissie uitgenodigd bij dat onderhoud tegenwoordig te zijn. Daarbij is ook ter sprake gekomen, dat onze commissie een advies aan ons zal uitbrengen en heeft de bijzondere commissie de wens te kennen gegeven, daarvan kennis te nemen. Vandaar dat tegelijkertijd een aantal exemplaren van het advies aan de bijzondere commissie is gezonden. Ook aan de Nederlandse orde van advocaten is een exemplaar van het advies gezonden.

Verder hebben wij ons wederom veroorloofd, aan Uw Ambtgenoot van Defensie, die eveneens met deze materie bemoeienis heeft, een aantal exemplaren van het advies aan te bieden.

Wij mogen Uwe Excellentie eerbiedig verzoeken, de voorstellen van onze commissie in ernstige overweging te willen nemen. Mocht Uwe Excellentie een audiëntie in deze wenselijk achten, dan zal ons bestuur een of meer afgevaardigden daartoe aanwijzen en aanzoeken, en aldus gaarne aan een zodanige wens voldoen.

Met gevoelens van de meeste hoogachting hebben wij de eer te zijn, van Uwe Excellentie de dienstwillige dienaren,

W. H. ARIËNS, *voorzitter*.

H. OORT, *secretaris*.

Nederlandse Orde van Advocaten

Algemene Raad

's-Gravenhage, 6 oktober 1964

Frederik Hendrikplein 23

*Aan Zijne Excellentie de Minister van Justitie,
Plein 2b, 's-Gravenhage*

Excellentie,

Van de Nederlandse Vereniging voor Rechtspraak ontvingen wij afschriften van haar brief aan Uwe Excellentie van 19 juni 1964 betreffende de wetten van 4 juli 1963, Stbl. 294 t/m 296, tot herziening van het formele en materiële militaire straf- en tuchtrecht, van het daarbij gevoegde advies van haar Commissie Militair Strafrecht van 8 juni 1964 en van de brief van Prof. Mr. CH. J. ENSCHEDÉ aan de secretaris van die commissie van 1 juni 1964. Naar aanleiding daarvan hebben wij ons laten voorlichten door de reeds eerder terzake door ons ingestelde commissie ¹⁾ en hebben wij de eer U het volgende mede te delen.

In het algemeen kunnen wij ons met de conclusie van de Nederlandse Vereniging voor Rechtspraak en van haar adviescommissie, als ook met de motivering daarvan zeer wel verenigen. Terloops wordt daarbij melding gemaakt van de internationale aspecten van deze materie. Waar het optreden van onze strijdkrachten buiten onze landsgrenzen en in bondgenootschappelijk verband in omvang en intensiteit voortdurend toeneemt, zal juist met internationale problemen steeds meer rekening moeten worden gehouden. Het lijkt ons daarom gewenst, hierop nog wat dieper in te gaan.

Materieel militair straf- en tuchtrecht

De door de Commissie Militair Strafrecht van de Nederlandse Vereniging voor Rechtspraak in haar advies als reële verbeteringen genoemde wijzigingen en aanvullingen van het materiële militaire straf- en tuchtrecht dienen ook volgens ons zo spoedig mogelijk te worden ingevoerd. Met nadruk willen wij er echter op wijzen, dat hiermede niet zal kunnen worden volstaan. Naar gelang gedeelten van onze krijgsmacht veelvuldiger buiten de landsgrenzen worden gestationeerd, in NAVO-verband worden opgeleid en geoefend, om tenslotte te ko-

¹⁾ Samenstelling van deze commissie: Mr. M. P. PLANTENGA, voorzitter, Mr. J. M. J. BAAK, Mr. IJ. H. M. NIJGH, Mr. PH. C. M. VAN DER VEN, leden, Mr. W. VAN DER MEIJ, lid-secretaris

men tot daadwerkelijke samenwerking met strijdkrachten van verschillende nationaliteit, zal de noodzaak van verdere internationale integratie van het militaire recht zich steeds sterker doen gevoelen.

Ook na invoering van de nieuwe wettelijke bepalingen zullen nog lang niet alle internationale facetten van ons materiële militaire straffen tucht recht tot een bevredigende oplossing kunnen worden gebracht. Zo zal men bijvoorbeeld niet kunnen ontkomen aan nadere uitwerking van het aan artikel 168 (nieuw) Wetboek van Militair Strafrecht ten grondslag liggende beginsel van militairrechtelijke strafbaarstelling van alle specifiek aan het „land van verblijf” gebonden strafbare feiten. De wet van 4 juli 1963, Stbl. 295, zal dan ook in verschillende opzichten weldra door verdergaande bepalingen moeten worden gevolgd.

Militaire straf- en tucht rechtspleging

Evenals de Nederlandse Vereniging voor Rechtspraak en haar adviescommissie zouden ook wij invoering van de wet van 4 juli 1963, Stbl. 294, met de meeste klem willen ontraden. De internationale complicaties van onze militaire strafrechtspleging zouden wij daarbij nog eens extra willen onderstrepen. De gebreken van de interim-regeling treden juist op dat punt in het bijzonder aan het licht.

Indien de wet beperkt zou zijn gebleven tot consolidatie van wat gedurende de laatste decennia, deels door toepassing van voor oorlogstijd geschreven bepalingen, deels buitenwettelijk, ten deze gegroeid is, zou daarvoor natuurlijk alles te zeggen zijn. De wetgever is daarbij echter eensdeels halverwege blijven staan en is voor het overige veel verder gegaan. Reeds lang contra legem in onbruik geraakte bepalingen werden gehandhaafd, terwijl elders onpraktische veranderingen werden aangebracht. Bij nieuwe, soms minutieus uitgewerkte regelingen werd onvoldoende rekening gehouden met de bestaande opzet, waarin alles fundamenteel bij het oude werd gelaten, zodat het geheel nog weer moeilijker hanteerbaar zou worden. Het meest bedenkelijke is, dat daarbij de uitwijkmogelijkheid van artikel 249 Regtspleging bij de Landmagt, de sleutelbepaling om zich telkens uit onmogelijke situaties te kunnen redden en zich met het verouderde wettelijke systeem nog zo goed mogelijk te kunnen behelpen, niet in de interim-wet werd overgenomen, doch zonder meer werd geschrapt. In haar gevolgen is deze wetswijziging dan ook beslist niet zo onschuldig als van een procesrechtelijke interim-regeling zou mogen worden verwacht.

Binnen de landsgrenzen kunnen vele leemten en gebreken weliswaar nog worden opgevangen door nauwe samenwerking met onze burgerpolitie en -justitie, maar in den vreemde is dat niet mogelijk. Daar zijn onze militairstrafrechtelijke functionarissen in beginsel geheel op zichzelf aangewezen. Beroep op ter plaatse bevoegde instanties zal er op vele bezwaren stuiten. Zelfs met een uitstekende eigen organisatie en een geheel daarop ingestelde wettelijke regeling zal het al moeilijk zijn om buitenslands een in alle opzichten goedsluitend systeem in het leven te roepen.

Waar onze militaire strafrechtspleging in het buitenland tot ont-

laatbare situaties zou leiden, zal met maatregelen van andere zijden moeten worden gerekend. Het „land van verblijf” heeft daartoe, naar thans in de praktijk vrijwel algemeen wordt aangenomen, het soevereine recht, gelijk dat trouwens in tractaten als het NAVO-statusverdrag meermalen nader werd uitgewerkt. Het „bondgenootschappelijk opperbevel” zou daarenboven in dat geval onze strijdkrachten aan hun eigen jurisdictie kunnen onttrekken door gedeelten daarvan, eventueel zelfs het geheel, formeel onder ander commando te stellen.

Met enig geluk zal men er met behulp van de bestaande wet en de daarop gebaseerde soepele hanteringsmethoden misschien nog wel in slagen, de gevallen van militairprocesrechtelijke insufficiëntie zodanig te verdoezelen, dat de gebreken van ons militair strafproces ook in internationaal verband voor niet-insiders verborgen kunnen blijven. Zolang de algehele modernisering van onze militaire straf- en tuchtrechtspleging haar beslag nog niet heeft gekregen, biedt ongewijzigde handhaving van de thans geldende bepalingen der oude wet dan ook nog een gerede kans om te voorkomen, dat onze militaire justitiabelen buiten de landsgrenzen en in bondgenootschappelijk verband straf- en tuchtrechtelijk al te snel en veelvuldig aan vreemde handen zullen worden overgeleverd. Met de interim-wet zouden wij echter bijna zeker in een impasse geraken.

Men onderschatte de precaire toestand niet. Blijven wij in gebreke om onze militaire straf- en tuchtrechtspleging zodanig wettelijk te regelen, dat daarmee onder alle omstandigheden snel en doeltreffend orde op zaken kan worden gesteld, dan moet worden gevreesd, dat onze militairen in moeilijke situaties ver van huis zullen komen te staan tegenover buitenlandse functionarissen, door wie zij zullen worden vervolgd, berecht en gestraft met gebruikmaking van methoden en middelen en naar maatstaven, die voor ons met onze progressieve denkbeelden op strafrechtelijk gebied niet zelden volmaakt onaanvaardbaar zijn. Denkt men daarbij dan bovendien nog aan de zozeer van de onze afwijkende Angelsaksische procesvoering met haar starre ingewikkelde regels, waarmee wij Nederlanders allerminst vertrouwd zijn, dan zal alles in het werk moeten worden gesteld om onze militaire justitiabelen althans de redelijke zekerheid te geven, dat zij, indien maar enigszins mogelijk, waar ook ter wereld niet anders dan volgens beproefde Nederlandse methoden en naar Nederlandse maatstaven door militairstrafrechtelijk onderlegde landgenoten zullen worden vervolgd, verdedigd en berecht. Door invoering van de wet van 4 juli 1963, Stbl. 294, zou vervulling van die allerwege gekoesterde wens, aanzienlijk meer nog dan thans reeds, in gevaar worden gebracht.

Herzieningsprocedure

Gaarne sluiten wij ons aan bij de uiteenzettingen van de Commissie Militair Strafrecht van de Nederlandse Vereniging voor Rechtspraak met betrekking tot de urgentie, de methode van voorbereiding en de mogelijkheden van een algehele modernisering op korte termijn van onze nationale militaire straf- en tuchtrechtspleging.

De vraag, in hoeverre de militaire strafrechtspleging bij de commune strafrechtspraak moet en kan worden geïncorporeerd, of alle dan wel slechts bepaalde strafbare feiten aan de militaire rechter moeten kunnen worden toevertrouwd, in hoeverre en wanneer burgers militair-strafrechtelijk moeten kunnen worden vervolgd en berecht, kan echter internationaal gezien in feite niet ter discussie worden gesteld. Zij kan alleen voor situaties binnen de landsgrenzen rijzen. Buitenslands is er ten deze in wezen geen alternatief. Zonder medewerking van het „land „van verblijf” kunnen extritoriale strafrechtelijke bevoegdheden aan onze burgerautoriteiten ook in militaribus volkenrechtelijk nu eenmaal niet door eenzijdig-nationale wettelijke bepalingen worden verleend, hetgeen bij functionarissen met een militaire status juist wèl het geval is. Opsporing, vervolging, berechting en executie door eigen functionarissen zijn dan ook bij strijdkrachten buiten de landsgrenzen en in oorlogstijd slechts denkbaar in het kader van een militaire organisatie.

Hoe deze zaak derhalve in het eigen land ook worde geregeld, steeds zal er voor situaties buitenslands en in oorlogsomstandigheden een speciale wettelijke regeling voor onmiddellijk gebruik gereed moeten liggen. Een volwaardig strafrechtelijk apparaat van politie, staande en zittende magistratuur, volledig geoutilleerd met parket- en griffiepersoneel, moet dan in administratief-hiërarchisch militair verband à la minute ter beschikking van de verantwoordelijke commandanten kunnen worden gesteld. De bezetting van deze specifiek militaire organisatie moet daarvoor in al haar geledingen straf- en internationaalrechtelijk, zowel als zuiver militair, tijdig worden opgeleid, voorbereid en praktisch geoefend.

Vooral ook met het oog hierop zijn wij huiverig voor ieder burgerrechtelijk experiment op dit gebied, waarvoor trouwens generlei noodzaak bestaat. De met de commune strafrechtspraak vertrouwde topfunctionarissen van onze huidige militaire strafrechtspleging en een vaste kern van voor hun taak berekende verdedigers zijn er borg voor, dat het beginsel van gelijkheid van rechtsbedeling, ook bij de berechting van onze in Nederland gelegeerde strijdkrachten, niet in het gedrang komt. Het doorbreken van de lijn der historische ontwikkeling brengt ten deze geen winst. Slechts zou daardoor het risico worden vergroot, dat ons militairstrafrechtelijk apparaat, als het er op aankomt, kwalitatief of kwantitatief niet opgewassen zou blijken te zijn tegen zijn delicate oorlogstaak. Met als gevolg, dat onze militaire justitiabelen dan hoogstwaarschijnlijk geheel en al van hun nationale rechter zouden worden afgetrokken.

Waar attributie van rechtsmacht in militaire strafzaken bovendien slechts als vraag voor vreedstijd binnen de landsgrenzen aan de orde kan worden gesteld, zou het dan ook bepaald de voorkeur verdienen om daarover een beslissing te nemen, nadat eerst aan de hand van een in opzet en uitwerking gereed liggend wetsontwerp van militaire straf- en tuchtrechtspleging de mérites van het militaire strafproces met meer kennis van zaken kunnen worden overzien.

Nu de Bijzondere Commissie van de Tweede Kamer der Staten-

Generaal onlangs onze adviescommissie in gehoor heeft ontvangen en mede in verband met het recente overleg tussen onze adviescommissie en de Commissie Militair Strafrecht van de Nederlandse Vereniging voor Rechtspraak veroorloven wij ons van dit schrijven een afschrift te zenden aan de leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal en aan de Nederlandse Vereniging voor Rechtspraak. Tevens zullen wij hiervan een afschrift doen toekomen aan Zijne Excellentie de Minister van Defensie.

*De Algemene Raad der
Nederlandse orde van advocaten:*

F. VAN DER FELTZ, *deken.*
G. J. BLOK, *secretaris.*

Personalia

Bij Koninklijk besluit van 14 oktober 1964 no. 6 is benoemd tot commandeur in de orde van Oranje-Nassau, bij bevordering, Mr. J. W. U. DOORNBOS, president van het Hoog Militair Gerechtshof, te 's-Gravenhage. (Ned. Stcrt. nr. 205, van 21 oktober 1964).

De Chef van de Generale Staf heeft het militair-juridisch brevet toegekend aan de volgende officieren van de Militair-Juridische Dienst: luitenant-kolonel Mr. L. P. DE BOER d.d. 20 april 1964 en majoor Mr. T. H. ASSELMAN d.d. 30 april 1964,

Errata

Blz. 504, regel 17 van boven: „zonder ontzetting” wijzigen in „met „ontzetting.”

Op blz. 539 is bij de veroordeling van een korporaal terzake van „als militair opzettelijk toelaten, dat een mindere het misdrijf van heling „pleegt, meermalen gepleegd” (artikel 143 W.M.Sr. j° artikel 416 W.Sr.) tot een geldboete een noot gesteld, inhoudende dat klaarblijkelijk artikel 24 W.Sr. is toegepast.

Deze noot berust op een misverstand. Artikel 143 W.M.Sr. leidt immers de straf op dit toelaten (op basis van die medeplichtigheid) af van de op het hoofdmisdrijf gestelde straf en aangezien op heling (artikel 416 W.Sr.) naast gevangenisstraf ook geldboete is bedreigd, kon op dit militaire misdrijf zonder gebruikmaking van artikel 24 W.Sr. geldboete worden opgelegd.

REGISTER

van deel LVII, 1964

<p>Aangelegenheid vreemd aan de be-
langen van de dienst. Als militair
(dpl. kornet) opz. in een — een
mindere bevelen iets te doen:
twee soldaten opdracht gegeven
zich naar boven in een woning
te begeven en de dader van een
mishandeling van een wacht-
meester te zoeken 520</p> <p>Aanranding. Zie bij Feitelijke aan-
randing van de eerbaarheid.</p> <p>Aanrijding. Zie bij Verkeersdelicten.</p> <p>Aanvaring. — van een motortank-
schip door het landingsvaartuig
L 9520 op de Bergsche Maas . 417</p> <p>Administratieve rechtspraak.</p> <p>— Bij besl. v. 8 juli 1960 heeft de
M.v.D. 4 sergeanten-majoor-
muzikanten te rekenen van 1 mei
1960 af bevorderd. Eiser was niet
voor bevordering voorgedragen,
omdat hij niet voldeed aan de
gestelde norm: een ouderdom in
rang te bezitten gelegen vóór 1
febr. 1955. Op een later door
hem ingediend rekest werd door
de M.v.D. afwijzend beschikt bij
besl. v. 15 mei 1962. Dit besluit
was niet een besl. houdende een
weigering terug te komen op het
besl. v. 8 juli, want dat besl.
was niet uitdrukkelijk t.a.v. eiser
genomen; deze mocht op grond
van hem gedane mededelingen
erop vertrouwen dat hij alsnog
voor bevordering zou worden
voorgedragen. Het besl. v. 15
mei was het eerste en definitieve
besluit. Eiser voldeed aan de in
de toepasselijke voorschriften ge-
stelde voorwaarden voor bevor-
dering en had derhalve bevor-
derd moeten worden. Het ge-
voerde beleid (anciënniteitseis)
vindt geen steun in die voor-
schriften 68</p> <p>— Art. 6, lid 1, Premiespaarregeling
rijksambtenaren stelt als enige eis
voor het ontstaan van aanspraak
op spaarpremie de omstandig-
heid, dat het van de bijzondere
spaarrekening opgenomen spaar-
bedrag door de belanghebbende</p> | <p>moet zijn aangewend voor een
of meer der in art. 7, lid 1, ge-
noemde bestedingen. Het feit van
deze aanwending dient uit de
omstandigheden te worden afge-
leid. Het tijdsverloop tussen de
opneming van de spaargelden en
de besteding kan daarbij van ge-
wicht zijn 74</p> <p>— Oud-res.-kapitein verzocht de
M.v.D. om te willen bevorderen,
dat hij met terugwerkende kracht
zou worden bevorderd tot res.-
majoor en dat hem daarna de
tit. rang van res.-luit.-kolonel
zou worden verleend. Door het
besluit van de M.v.D. om eiser
niet voor een rangtoekenning
aan H.M. de Koningin voor te
dragen is eiser wel in zijn be-
lang getroffen, doch niet recht-
streeks, aangezien een besluit ter-
zake van een rangtoekenning
slechts door de Kroon kan wor-
den genomen 139</p> <p>— De C.R.v.B. is bevoegd in eerste
en enige aanleg te oordelen over
een besluit genomen door de
M.v.D. op een bezwaarschrift
van een officier tegen een over
hem krachtens het B.B.O.L. uit-
gebrachte beoordeling, nadat ter-
zake het advies is ingewonnen
van de commissie als bedoeld in
art. 15 B.B.O.L. Immers zulk een
besluit voldoet zowel aan de om-
schrijving van art. 3, lid 2 onder
a als aan die van art. 3, lid 2
onder b der A.W. 1929.
Een redelijke wetstoepassing leidt
erteo om in gevallen als het
onderhavige de M.v.D. als ver-
weerder aan te merken en niet
de beoordelaar, aangezien het
hier een beroep betreft dat bin-
nen de eigen administratie is in-
gesteld en een andere opvatting
tot bezwaren aanleiding geeft.
Art. 13 B.B.O.L. houdt in, dat
aan de beoordeelde officier nauw-
keurig wordt medegedeeld hoe
de waarderungen luiden, waarop
de kennisgeving betrekking heeft.</p> |
|---|--|

- Een besluit van de M.v.D., als hiervoren bedoeld, dient door de C.R.v.B. te worden getoetst, behalve aan de voorschriften van formele aard, ook in zoverre dat wordt nagegaan of de bestreden waarderings als voldoende gefundeerd moeten worden aangemerkt 191
- Niet de C.R.v.B. is bevoegd in eerste en enige aanleg in het onderhavige beroep gericht tegen een beschikking genomen op een bezwaarschrift van een sergeant I inzake enkele punten van waardering van een beoordelingslijst, kennis te nemen, maar het A.G. te 's-Gravenhage. Slechts dan is er sprake van een besluit, als bedoeld onder a en b van art. 3, lid 2 der A.W. 1929, indien het administratief beroep en de commissie, als in die bepaling bedoeld, berusten op een algemeen verbindend voorschrift. De regels omtrent administratief beroep en de commissie voor bezwaarschriften, gegeven in het (onderhavige) beoordelingsvoorschrift kader luchtmacht voldoen echter niet aan die voorwaarde 256
- In het bijzonder gelet op het rapport van de commissie van onderzoek, acht de C.R.v.B. niet gebleken, dat de beschikking van de M.v.D. genomen op het bezwaarschrift, dat klager tegen een over hem opgemaakte beoordelingslijst heeft ingediend, op onvoldoende gronden berust. De tekortkomingen van klager zijn niet van ernstige aard en daarom is het verklaarbaar, dat zijn chefs geen concrete voorbeelden daaromtrent hebben genoemd en dat de beoordelaar in het beoordelingstijdvak niet met klager over deze tekortkomingen heeft gesproken 323
- In het algemeen moeten betalingen ten behoeve van bestedingsdoeleinden, welke hebben plaats gehad vóór de opnemings spaargelden van een bijzondere spaarrekening, geacht worden te zijn verricht uit andere middelen dan die van de bijzondere spaarrekening. Er kunnen echter bijzondere omstandigheden zijn, in verband waarmede terzake van de premietoekenning ook rekenen worden gehouden met betalingen gedaan vóór de opnemings van de spaargelden. I.c. acht de C.R.v.B. zulke bijzondere omstandigheden aanwezig, nu klager zich tijdig vóór de opnemings dezer gelden bij de korpsadministrateur heeft gemeld, maar buiten zijn wil en toedoen in de uitvoering van die opnemings vertraging is ontstaan, terwijl het opgenomen geld wezenlijk gestrekt heeft tot financiering van de aankoop van grond. Terzake van het opgenomen bedrag bestaat derhalve recht op een spaarpremie.
- Voor vergoeding van in de loop der procedure gemaakte onkosten kan in de wet geen grondslag worden gevonden 326
- I.c. is de C.R.v.B. niet bevoegd, omdat het bij het beoordelingsvoorschrift kader landmacht regelde administratief beroep en de daarbij ingestelde commissie van advies niet berusten op enig bij of krachtens A.M.v.B. gegeven voorschrift. Met name kan niet worden aangenomen, dat het creëren van het recht tot het instellen van administratief beroep in voornoemd beoordelingsvoorschrift is geschied krachtens de bepaling van art. 11 R.M.A.K.L. 359
- Klager, sergeant-machinist der K.M., was per 1 mei 1963 voorbijgegaan voor bevordering, omdat zijn conducerapporten over de laatste 5 jaren — hoewel niet ongunstig — een lager gemiddelde aanwezen dan de conducerapporten van een drietal collega's, die een enkele maanden jongere anciënniteit hadden. Het betreft hier een keuzebevordering, welke niet met enige rechtsregel in strijd is gekomen. Onder de gemiddelden van klagers conducerapporten kwam een uitschieter naar boven voor. Dat hem geen mededeling is gedaan, toen zijn conducerapport na deze uitschieter weer op het vroegere peil belandde, levert geen schending op van pt. 411 Voorsch. cond.rapp. Belang van volledige

- overlegging van stukken door het administratief orgaan 363
- Een onderofficier, die in zijn standplaats woonde, had, nadat hij tijdens een scheiding van tafel en bed-procedure zijn huis in verband daarmee had verkocht, vergunning gekregen om buiten zijn standplaats, n.l. bij zijn ouders, die een zijner kinderen verzorgden, te wonen. Hij verzoekt om vergoeding van de kosten van het heen en weer reizen tussen woon- en standplaats, maar dat wordt afgewezen, omdat zijn woonplaats niet om redenen van dienst of om medische redenen een andere is dan zijn standplaats 466
- Een onderofficier reisde met toestemming van zijn korpsc. dagelijks per auto van zijn standplaats Voorthuizen naar Soesterberg en terug. Hij ontving daarvoor een vergoeding t.w. de buskosten van Voorthuizen naar Amersfoort en de treinkosten van Amersfoort naar Den Dolder. De vergoeding van laatstgenoemd traject werd ingetrokken, omdat het hier lokaal vervoer in de zin van de betreffende Lu O zou betreffen. Ten ónrechte. Het bereizen van dat traject nu dat verschillende gemeenten omvat, kan niet als lokaal vervoer worden aangemerkt; bovendien omdat regelingen van hogere orde, t.w. de K.Bn.: de V.R.B.K.L. 1949 en het Verplaatsingskostenbesluit 1962 recht op vergoeding verlenen wegen de kosten van het dagelijks heen en weer reizen naar de standplaats 473
- D. C.R.v.B. verwerpt de grief tegen de besch. van de M.v.D. genomen op het bezwaarschrift over een over klager uitgebrachte beoordeling, dat die te grote verschillen vertoonde met enkele vroegere beoordelingen, toen hij een lagere rang bezat en een andere functie vervulde dan in het onderhavige beoordelings-tijdvak. Wat betreft de controverse tussen beoordelaar en klager wijkt de besch. v. d. M.v.D. in belangrijke mate af ten gúnste
- Blz.
- van klager. Deze beschikking vindt steun in verklaringen van andere superieuren; beoordeling voldoende gefundeerd behoudens enkele kwalificaties uit pt. 31 der beoordelingslijst 550
- Korporaal I is ontheven van de O.O.-opleiding met toepassing van art. 22, lid 1 onder c R.M.A. K.L. en eervol ontslagen uit de dienst als beroepsmilitair, aangezien hij niet de instelling bleek te bezitten voor het bekleden van een O.O.-rang vereist. Het ontslag berust op voldoende feitelijke grondslag. Hieraan doet niet af, dat de korporaal gedurende de tijd tussen de aankondiging van het ontslag en de datum van het ontslagbesluit zijn dienst elders naar behoren heeft vervuld. Het beroep gericht tegen de voorlopige ontslagverklaring beschouwd als gericht tegen het definitieve ontslag 621
- Een O.O. rijdt dagelijks met zijn eigen auto heen en weer van zijn woonplaats Asten naar de vliegbasis Volkel. Met openbare vervoermiddelen kan hij niet tijdig op de vliegbasis aanwezig zijn. Na verschijning van Lu O 62556 wordt hem vergoeding voor het gebruik van eigen auto geweigerd, omdat niet kan worden gesproken van „ontbreken van een verbinding met openbare middelen van vervoer.” Het A.G.: er is ook sprake van een dergelijk „ontbreken” wanneer geen verbinding aanwezig is met gebruikmaking waarvan de militair tijdig in zijn standplaats aanwezig kan zijn 625
- Beoord. voorschr. voor de militaire ambtenaren moeten ingevolge art. 12 onder b en i M.A.W. 1931 (d.i. een A.M.v.B.) worden vastgesteld bij of krachtens een A.M.v.B. T.a.v. de beoord. voorschr. voor het kader van de land- en de luchtmacht is dit het geval geweest op grond van art. 11 R. M.A.K.L. De M.v.D. kan op grond van art. 11 R.M.A.K.L. de bevoegdheid ontlennen deze voorschriften vast te stellen. Hoewel de consi-
- Blz.

- derans van die voorschriften geen melding maakt van art. 11 R.A.M.K.L. kan uit de geschiedenis worden afgeleid, dat de M.v.D. deze voorschriften op art. 11 R.M.A.K.L. heeft willen doen gronden.
- Waarom in art. 89 Regl. rechts-toestand militairen zeemacht t.a.v. de militairen van de zee-macht en in art. 93 R.M.A.K.L. t.a.v. de officieren van de land-en de luchtmacht wél uitdrukke-lijk over het opmaken van beoordelingen wordt gesproken, verklaard 687
- Het is gelet op art. 13 beoordel. voorsch. kader landmacht niet de bedoeling van de besluitwet-gever geweest, dat een onder-officier zich voor de commissie voor bezwaarschriften van deskundige bijstand voorziet.
- Art. 101 R.M.A.K.L. is ten deze niet van toepassing, omdat de commissie voor bezwaarschriften niet is een commissie als bedoeld in het tweede en derde lid van art. 3 A.W. 1929 en er evenmin aanleiding bestaat tot analogische toepassing van art. 101 R.M.A.K.L. 693
- Ambtsmededeling.** Zie bij **Nalaten.**
- Art. 68 Grondwet.** Enkele historisch-staatsrechtelijke aantekeningen 81, 271
- Art. 99, 4° W.M.Sr.** Het enkel zijn van „stand-by” zonder nadere omschrijving wordt niet beschouwd als „dienstdoende” in de zin van — 668
- Art. 99, 7° W.M.Sr.** Door de herhaling van „eén”, na „dier” beperkt het „ten behoeve van de krijgsmacht gebezigd zijn” zich tot „dier”. 659
- Art. 488a en 488b Weth. van Strafv.** De bij de wet v. 28 juni 1956, S. 377, teweeggebrachte structuurverandering van het O.M. en de daarmee gepaard gaande wijziging van de titula-tuur leveren geen grond om aan te nemen, dat daardoor wijziging zou zijn gebracht in — 134
- Art. 30 W.V.W.** Schade in de zin van — 600
- Bedreigen.** — mondeling van een meerdere met enig kwaad: „Zul-len wij hem aan de bajonet rij-gen?” en „Zullen wij hem in de beek donderen?” 30
- mondeling — van een meerdere met enig kwaad: „Als hij gedurende het weekeinde binnen zou moeten zitten, die meerdere in ieder geval met een litteken naar huis zou gaan” 542
- een ander door bedreiging met geweld of enige andere feitelijk-heid, gericht tegen die ander, wederr. dwingen iets te dulden, meermalen gepleegd: als bestuur-der van een auto getracht zich, na de file bij de Hembrugpont voorbijgereden te zijn, vóór die file van de pont te dringen, daar-bij de pontwachter en de gezag-voerder van de pont, die zich vóór de auto hadden opgesteld, met die auto weg te dringen 593
- Een meerdere toevoegen: „Als je dit (belediging) rapporteert, krijg ik je nog wel eens.” 659
- Bekentenis.** Door tussenkomst van zijn legerpredikant een — afge-legd 451
- Beklagzaken.** — Een korporaal, be-stuurder van een militaire jeep, overschreed de max. snelheid aangegeven op een op last van de w.n. kazernec. op een ver-bindingsweg tussen het kazerne-terrein en de nabijgelegen voor-rangsweg, geplaatste verkeers-bord. Later bleek, dat de verbind-ingsweg niet tot het kazerne-terrein behoorde, maar een open-bare weg was, waarna het bord werd verwijderd.
- Beperkingen van het gebruik van openbare wegen bestaande in het vaststellen van een max. snelheid voor motorvoertuigen kunnen al-léén getroffen worden met in-achtneming van de W.V.W. en de ter uitvoering daarvan vast-gestelde regelen. Aangezien de kazernec. geen bevoegdheid was verleend tot zodanige vaststelling van de max. snelheid op de openbare (verbindings-)weg, werd door het op zijn lastge-plaatste bord met aanduiding van de max. snelheid geen bin-dende maatregel of op te volgen bevel of voorschrift aangeduid en pleegde de korporaal, die die

- snelheid overschreed, geen strafbaar feit, noch handelde hij in strijd met enig dienstbevel of dienstvoorschrift 65
- Aan een krijgstuuchtelijke bestrafing moet een verhoor van verdachte voorafgaan. Het door klager, bestuurder van een militair motorrijtuig, ingediende en ondertekende verkeersongevallenrapport kan niet worden beschouwd als klager's antwoord op een schriftelijke ondervraging als verdachte in de zin van art. 46, lid 2 W.K. 132
- Een wachtmeester, die als voertuigc. geen maatregelen had genomen toen zijn chauffeur de voor de militaire jeep toegestane max. snelheid overschreed, werd deswege gestraft. Uit de aan het H.M.G. overgelegde stukken bleek, dat bij het bepalen van de strafmaat een rol heeft gespeeld het oordeel van de strafoplegger over klager, t.w. diens mening over klager, dat deze een zeer zwakke figuur is, die geen overwicht bezit. Deze eigenschap indien klager deze al bezit, zou mogelijk aanleiding kunnen zijn voor terugstelling in rang van klager bij administratieve maatregel door de daartoe bevoegde C, doch is niet (mede) een grond voor krijgstuuchtelijke bestraffing en mag dan ook niet bij het bepalen van de strafmaat voor het begane feit in aanmerking worden genomen 462
- Beledigen.** Een meerdere mondeling —, in dienst: „Jij bent zo dom als de kanker.” 156
- Als dpl. buiten werkelijke dienst doch in de tijd gedurende welke hij voor de dienst kon worden opgeroepen, vanuit een rijdende auto 2 meerderen (marechaussee der 1e kl.) toegeroepen: „vuile flikkers.” 246
- Als dpl. soldaat met groot verlof in het tijdvak gedurende hetwelk hij voor de werkelijke dienst kon worden opgeroepen een wachtmeester en een marechaussee der 1 kl. toegevoegd: „Kalkemmers” 443
- Toevoeging van de woorden: „oude hoer” door een bezoeker van een cafetaria aan een vrouwelijk lid van het bedienend personeel 590
- en bespotten: toevoeging aan meerderen (marechaussee der 1e en 2e kl.) van de woorden: „stelletje kalkemmers” door een dpl. soldaat met groot verlof in de tijd gedurende welke hij voor de werkelijke dienst kon worden opgeroepen 603
- Een sergeant toegevoegd. „maatjesnaaier, klootzak 659
- Beperkingen van het gebruik van openbare wegen 65**
- Beschadigen.** — van enige oorlogsbehoefte 61
- Beschimpen.** Een meerdere toevoegen: „al ben je honderd keer sergeant, voor mij ben je een stofje in de lucht” 672
- Bespotten.** Opz. — van een meerdere: een kornet bij zijn rangonderscheidingteken vastgegrepen en gezegd: „Kijk eens wat een mooie stip.” 98
- Tegen een meerdere, wiens bevel om zijn baret op te zetten, beklagde niet had opgevolgd, gezegd: „U maakt zich belachelijk; u maakt overuren; u moet 6 jaar bijtekenen.” 434
- Beledigen en —: Toevoeging aan meerderen (marechaussee der 1e en der 2e kl.) van de woorden: „stelletje kalkemmers” door een dpl. soldaat met groot verlof in de tijd gedurende welke hij voor de werkelijke dienst kon worden opgeroepen 603
- Besturen van motorrijtuigen.** Ondanks het verbod bij rechterlijk gewijsde tot het — opgetreden als bestuurder van een tweewielig motorrijtuig 618
- Bevelhebber van enige wacht.** Zie bij **Wachtdelict.**
- Bevel krachtens wettelijk voorschrift gedaan.** — Als bestuurder van een scooter niet voldaan aan een stopsein hem door een politiebrigadier gegeven door middel van het op en neer bewegen van een rode lantaarn 252
- Als bestuurder van een bromfiets geen gevolg gegeven aan het stopteken van een politie-agent, die beklagde wilde staande houden naar aanleiding van enige overtreding van het Wegenver-

- keersreglement 429
- Als bestuurder van een bromfiets niet voldaan aan het stopsein van de politie, het op en neer bewegen van een rode lamp vanuit een politie-auto, die beklaagde had ingehaald in verband met het niet branden van de verlichting van de bromfiets 456
- Bevoegdheid om motorrijtuigen te besturen.** Wetende bij rechterlijk gewijsde van de — ontzegd zijnde, als bestuurder van een tweewielig motorrijtuig opgetreden 618
- Bewaking.** Als ambtenaar, marechaussee der 1e kl., belast met de — (plantondienst) van een voorl. arrestant, deze laten ontsnappen, waarbij de ontsnapping aan zijn schuld te wijten is: de sleutel in het slot van de celdeur laten zitten en het dienluikje open laten staan 574
- Bewijs.** Het — van diefstal is mede gebaseerd op onwaarachtige verklaringen van de beklaagde 513
- Boekaankondiging.** *Dr. M. R. van Gils*, Nieuwersluis, een studie van de niet-aangepaste militair 76
- *Internationale vereniging voor militair straf- en oorlogsrecht*, Tijdschrift voor militair strafrecht en oorlogsrecht 271
- *Th. E. E. Mathon*, Lt.-Gen. b.d., bijz. hoogleraar in de krijgsgeschiedenis, Drie factoren van macht, rede 560
- *Recueils de la société internationale de droit pénal militaire et de droit de la guerre*, deuxième congrès international, 1961; L'aéronef militaire et le droit des gens; subordination et coopération militaire internationale 632
- Brandstichting.** — waarvan gemeen gevaar voor goederen te duchten is: als patr.c. bij een munitie-opslagplaats in Duitsland een pol dor gras aangestoken, waarna het vuur zich snel verspreidde 49
- Brevet voor meer uitgebreide kennis van het militaire recht** [M.R.T. XLVII (1954) blz. 121]. Toekenning van het — 336, 730
- Bromfiets en ontzegging rijbevoegdheid** 357
- Conventie.** Zie bij **Rode Kruis**.
- Deelneming.** Als meerdere opz. met een militair van mindere rang — aan het opz. gepleegde misdrijf van art. 138 W.Sr., gepleegd door 2 verenigde personen: dpl. kornet in Dld. samen met een wachtmeester en soldaten, naar aanleiding van een vechtpartij, waarbij de wachtmeester door een Duitser was mishandeld, de woning van deze opgezocht en daarin verbleven niettegenstaande de hun door de bewoners kenbaar gemaakte wens zich onverwijld daaruit te verwijderen 520
- Depot voor discipline te Nieuwersluis.** — (tevens aangewezen tot gevangenis en tot huis van bewaring) 335
- Desertie in tijd van oorlog.** Zie ook bij **Ongeoorloofde afwezigheid.**
- met medeneming van een wapen: zich verwijderen met het oogmerk om zich voorgoed aan zijn dienstverplichtingen te onttrekken met medeneming van een dienstpistool 103
- dienstdoende en zich in het buitenland verwijderende: samen met een ander met streng arrest gestrafte zich te La Courtine verwijderd met het oogmerk om zich voorgoed aan zijn dienstverplichtingen te onttrekken 123
- door een sergeant, die niet tijdig terugkeerde bij zijn in Duitsland gelegerd onderdeel 244
- , waarbij de schuldige zich naar het buitenland verwijderd; oogmerkdesertie 254
- , gezamenlijk en tengevolge van samenspanning, met recidive 283
- Beklaagde voelde zich tijdens de B.O. en V.O. zodanig onder een druk leven, dat hij, toen hij voor het weekeinde voor de wacht was gecommandeerd, zich opz. ongeoorloofd verwijderde en zich circa 10 dagen later vrijwillig bij de Kon. marechaussee meldde 302
- Oogmerk—, waarbij de schuldige zich naar het buitenland (België) verwijderd 512
- opz. ongeoorl. afwezigheid gedurende 8 dagen, waarna aanhouding plaats vond 609
- waarbij de schuldige zich naar het buitenland verwijderd; beklagde verminderd toerekenings-

	Blz.		Blz.
vatbaar bevonden	615	— van een houder met exercitiepatronen uit een kast van een andere soldaat	346
— in het buitenland met medeneeming van munitie: ontvreeden vliegtuigmaker-electromonteur deserteert te Malta in een militair vliegtuig waarin oefendieptebommen en pyrotechnische markerlichten waren	652	—, meermalen gepleegd: van geld dat zich bevond in spaarvarkens in een kast in een woning; terug-gave gelast van het restant bedrag aan een der benadeelden	454
—, terwijl de schuldige zich naar het buitenland verwijdert: opz. ongeoorl. afwezigheid van na beweg. vrijheid op 6 juli tot terugmelding bij de Ned. ambassade te Belgrado op 10 juli d.a.v. of tot aankomst bij zijn onderdeel op 12 juli d.a.v.	666	— meermalen gepleegd van een rijkstafelmes, rijksbroek; uitvoerige motivering van het bewijs	513
Diefstal. — door 2 verenigde personen; — met gebruikmaking van een valse sleutel; — door een militair op een onder zijn bijzondere bewaking gestelde plaats	43	— van een bustehouder uit sexueel motief	577
— wegnemen van een bromfiets met de bedoeling die later onbeheerd achter te laten	103	— met braak en geweldpleging: samen met een kameraad ingebroken in een zomerhuisje in Dld. en verschillende voorwerpen weggenomen; bij betrapping op heterdaad geweld gepleegd, teneinde te kunnen vluchten	583
— van een bromfiets door 2 verenigde personen (beroepssergeants)	108	— meermalen gepleegd, van diverse voorwerpen: auto, mil. kledingstukken, bromfiets, portemonnaies op verschillende plaatsen en tijdstippen	609
— met valse sleutels: het openen van een sigarettenautomaat met een in gewicht en grootte op een gulden gelijkende metalen schijf	120	— telastgelegde — van een rijwiel en daarmee op de openbare weg in beschonken toestand gereden niet bewezen. Beklaagde had na alcoholgebruik een hem niet-toebehorend rijwiel weggenomen met het doel daarmee naar zijn onderdeel terug te keren	619
— in een zelfbedieningswinkel door een stuk vlees, een stuk kaas en een stuk leverworst in de zak van de regenjas te doen in plaats van in het daarvoor bestemde bedieningsmandje en vervolgens de kassa te passeren zonder te betalen	161	—, door 2 verenigde personen: twee soldaten van wie de een eigenaar was van een Volkswagenpersoonenauto, verwijderden onderdelen van een geparkeerde andere auto, brachten die aan op de Volkswagen en reden weg	662
— op een onder zijn bijzondere bewaking gestelde plaats: Met de bewaking van een gebouw belast zijnde met een daarvoor niet bestemde sleutel dat gebouw binnengegaan en een horloge ontvreemd	174	— van een bromfiets	677
— van een konijn gedurende voor de nachtrust bestemde tijd op een besloten erf, waarop een woning staat	182	Dienstdoende. Het enkel zijn van „stand-by” zonder nadere omschrijving wordt niet beschouwd als — in de zin van art. 99, 4° W.M.Sr.	668
— van benzine	248	Dienstneming bij de Kon. Marine. Op grond van de van het normale sterk afwijkende persoonlijkheidsstructuur had bekl. nimmer voor — mogen zijn goedgekeurd	504
— van benzine door 2 of meer verenigde personen, meermalen gepleegd	248	Dieren mishandeling. Zonder redelijk doel een dier pijn of letsel veroorzaken: met een ijzeren staaf een kat achter de kop geslagen en vervolgens met de geschoeide voet op de kop getrapt, waarna	
— Medeplichtigheid aan — van benzine door, wachtc. zijnde, de sleutel van de garage beschikbaar te stellen voor —	248		

- de kat ter plaatse overleed . . . 166
- Disciplinaire beslissingen.** Zie bij **Be-
klagzaken.**
- Doel.** Zie bij **Redelijk doel.**
- Doodslag.** Na een meisje feitelijk te hebben aangerand, dat meisje van de berm in een met water gevulde sloot doen vallen, dat toen door verdrinking is overleden, hebbende beklagde haar achtergelaten zonder zich om haar te bekommeren 216
- In opgewonden stemming, na een woordenwisseling met een korporaal, gevolgd door voorl. arrestaanzegging door de off. v. d. wacht, stak een machinist 3e kl. te Curaçao de korporaal in het voorbijgaan in de hartstreek, die kort daarop overleed, gebrekk. ontwikk. en ziekel. storing van de geestvermogens, maar géén ontoerek.vatbaarheid aangenomen 504
- Dood van een ander door schuld.** Na biergebruik, zonder in het bezit te zijn van een rijbewijs en zonder ervaring, de motorfiets van zijn kameraad bestuurd en daarmee die kameraad op de duo vervoerd en toen uit de bocht geschoten en met de motorfiets gevallen, waarbij de duopasagier verwondingen opliep en daaraan is overleden 184
- meermalen gepleegd: bij een duurproef op de Bergsche Maas tijdelijk de besturing van een landingsvaartuig waarnemende, en daarmee willende keren, niet in staat geweest dat vaartuig in de rechte koers te krijgen, waardoor het vaartuig ongeveer een kort tevoren opgelopen en gepasseerd, motortankschip midscheeps ramde, kapseisde en 3 van de 14 opvarenden van het landingsvaartuig zijn verdronken 417
- als gevolg van het met te hoge snelheid in een bochtige weg in geaccidenteerd terrein (Frankr.) abrupt naar rechts uitgeweken, geslipt en een tegemoetkomende auto aangereden, waarvan de bestuurder werd gewond en ter plaatse is overleden. Verworpen beroep op ambtel. bevel of noodtoestand 566
- Dwingen.** Een ander door geweld
- Blz.
- wederr. — iets niet te doen: een bewoonster, naar aanleiding van wederr. binnendringen in een woning in Dld., belet alarm te maken door haar vast te houden en een hand op haar mond te houden 520
- Errata** 336, 730
- Feitelijke aanranding van de eer-
baarheid:** een meisje in een portiek gedrongen en aldaar tegen haar wil haar borsten en vrouwelijkheid betast 215
- , zwaar lichamelijk letsel tengevolge hebbende: meisje aan borsten betast en een hand zodanig ruw in haar vrouwelijkheid gebracht, dat zij aldaar verwondingen bekwaam 216
- Feitelijke insubordinatie i.t.v.o.:**
- zich losrukken toen een meerdere een dronken mindere in een cel in arrest wilde stellen . . . 30
- Toen een kornet een sergeant, verdacht van een strafbaar feit, vastgreep om te beletten dat hij zich verwijderde, de hand van die meerdere weggeslagen . . . 98
- in een opwelling van drift, als wachthebbende de wachtc. aangevallen en hem gestompt en geschopt 130
- een sergeant, wegens onkrijgstuchtelijk gedrag, aangehouden door een vaandrig, deze bij de neus gepakt en daaraan getrokken en gezegd: „Wat is er eigenlijk? Doe niet zo raar.” . . . 159
- Medeplegen van —: als korporaal met 2 soldaten, zijn meerdere, zijnde de plantonwacht, feitelijk aangerand en/of van de vrijheid van handelen beroofd door, als arrestanten opgesloten zijnde, de wacht te bellen en, toestemming verkregen hebbende naar het toilet te gaan, de soldaat van de plantonwacht in de cel te duwen en de commandant daarvan trachten te overmeesteren 179
- Medeplegen van — door, toen een kapitein een soldaat, naar aanleiding van onkrijgstuchtelijk gedrag, had vastgegrepen, te rukken en te trekken, terwijl 2 andere soldaten eveneens aan hem rukten en trokken om hem te ontzetten 289
- Blz.

Blz.	Blz.
— Een wachmeester der Kon. marechaussee en een marechaussee der 1ste kl., die beklaagde (soldaat), na voorlopig-arrest-aanzegging, in een cel wilden insluiten, geschopt en geslagen . . . 546 — Als soldaat de officier van kazernepiket (vaandrig) in de legerplaats Seedorf (Dld.) het O.K.P.-schild afgerukt 588 — Toebrengen van meerdere stompen door een soldaat in de maagstreek van een sergeant 672 — Een meerdere bij diens stropdas-gegrepen 659 Flessentrekkerij: het kopen van diverse goederen, zonder in staat te zijn daarvoor te betalen . . . 292 Gebrekkige ontwikk. en ziekel. storing v. d. geestvermogens. — maar geen ontoerekeningsvatbaarheid 504 Geestelijk-arme samenleving. Onze — 636 Geldige reden. Ziekte — van verhindering om zich ter verkiezing van de leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal niet te melden bij het stembureau . . 172 Geweldpleging. — door 2 verenigde personen: bij ontdekking tijdens diefstal met braak geweld gepleegd, teneinde te kunnen vluchten 583 Herziening van het militaire strafprocesrecht. Over de te volgen procedure bij de algehele — . . . 705 Honorarium. — voor bijdragen . . 336 Hoog Militair Gerechtshof. — Aankondiging 150-jarig bestaan (1814-1964) van het — 635 — Bij het 150-jarig bestaan van het — Herdenkingsredevoeringen . 641 Inbraak. Zie bij Diefstal. Invoering van de wijzigingswetten betr. het mil. strafproces., het mat. mil. strafr. en het mil. tuchtr. en de beginselenwet gevangeniswezen in verband met de tenuitvoerlegg. van mil. detentie en de te volgen procedure bij de algehele herzien. van het mil. strafproc.recht. Over de wenselijkheid van de — 705 Inzage rijbewijs. Op vordering van een opsporingsambtenaar niet op eerste vordering zijn rijbewijs getoond 593 Joy-riding. — door een in Duitsland	gelegerde Nederlandse militair met een Britse militaire auto . . 54 Justitiële statistiek. Militair — over de jaren 1962 en 1963 264 — Militair — over de eerste halve jaren 1963 en 1964 698 Kalkemmers. Zie bij Beledigen. Kennisgeven van een verkeersongeval. Zie bij Vrijwillig kennisgeven van een verkeersongeval aan de politie. Kiezer. Als — niet voldaan aan de verplichting zich ter verkiezing van de leden van de Prov. Staten bij het stembureau te melden . . 168 — Als — niet voldaan aan de verplichting zich ter verkiezing van de leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal bij het stembureau te melden 172 Krijgsgevangenen. — De vrijlating van — op erewoord of belofte 209 — Gedeeltelijke vrijlating van — op erewoord of belofte 261 Krijgsmacht. Op voet van oorlog gebracht. — Behorende tot een — een oorlogsbehoefte (karabijn) beschadigen 61 Krijgsmachtenverdrag. Verhouding N.A.V.O.-statusverdrag: ten tijde van het begaan van het strafbaar feit gold het —, ten tijde van de berechting was het N.A.V.O.-status verdrag van kracht . . . 54 Krijgstuchtelijke problemen. Enkele praktische — bij de zeemacht 337 Kunstgreep, Listige — . . . 33, 307, 451 Letsel. Zie bij Lichamelijk letsel. Lichamelijk letsel. — van een ander door schuld, waaruit tijdelijke verhindering in de uitoefening van zijn ambtsbezheden ontstaat. Toen een soldaat een andere soldaat met benzine had goegoid, uit speelsheid een brandende sigarettenaansteker bij de met benzine bevochtigde broek van deze gehouden, waardoor de broek vlam vatte en het slachtoffer een 2de graads verbranding opliep 52 — van een ander door schuld, waaruit tijdelijke verhindering in de uitoefening van zijn beroepsbezheden ontstaat: in het duister en bij regen aan de rechterkant op een onverlichte rijweg gelopen, gekleed in camouflagepak, waardoor een achterop ko-

- mende bromfietser tegen hem is aangereiden, die bij zijn val een sleutelbeen brak 117
- van een ander door schuld: gaan liggen onder het bed waarop een andere soldaat lag, en plotseling zijn, tegen de onderkant van het bed geplaatste, benen gestrekt, waardoor die soldaat uit het bed werd geworpen, op de grond te recht kwam en een hersenschudding opliep 296
- Als bestuurder van een auto in Dld. in een bocht de macht over het stuur verloren, waardoor de auto is omgeslagen en een passagier daaruit is geslingerd en een hersenschudding heeft bekommen 440
- Mededeling doen.** Zie bij **Nalaten.**
- Medeplegen.** Zie bij **Feitelijke insubordinatie i.t.v.o.**
- Medeplichtigheid.** — aan diefstal van benzine door, wachtc. zijnde, de sleutel van de garage beschikbaar te stellen voor diefstal . . . 248
- Medeschuld.** — bij een rij-ongeval . . . 242
- Militaire detentie en strafklasse . . . 588**
- Militaire reclaserings broederschap.** Zie bij **Stichting** —.
- Militaire wetten.** Enkele problemen rond de nieuwe — 145
- Militair juridisch brevet.** Zie bij **Brevet voor meer uitgebreide kennis van het militaire recht.**
- Militair Strafrecht.** Enkele vragen van — 1
- Misbruik.** — Door — van zijn invloed als meerdere een mindere overhalen iets te doen waaruit nadeel kan ontstaan: als vaandrig een soldaat uit zijn peloton uitgenodigd om eieren te gaan „ritselen” 39
- Mishandeling.** — Zware — door tijdens een twistgesprek in een café — een kameraad met een stiletto in een schouder te steken 57
- Poging tot zware —: na een twistgesprek met een zakmes krachtig in de richting van een op een afstand van een $\frac{1}{2}$ m staande andere soldaat gestoken, die niet getroffen werd doordat een derde soldaat de pols van de dader vastgreep 93
- Een, bij arrestatie van een sergeant door een kornet, ter assistentie gekomen kanonnier door eerstgenoemde getrapt 98
- , meermalen gepleegd: als dpl. soldaat van een oudere lichter soldaten van een jongere lichter gestompt, getrapt en de voet omgedraaid, met het doel die soldaten onder dwang te zetten en bang te maken 169
- Als passagier in een taxi gezeten, met een tot vuist gebalde hand de chauffeur geslagen en gestompt, waardoor deze o.a. een lichte hersenschudding bekwam 514
- Naam.** Zie bij **Ongehoorzaamheid** en bij **Valse Naam.**
- Nalaten.** — aan de bevoegde overheid mededeling te doen, die van ambtswege moest worden gedaan: als bestuurder van een militaire jeep, daarmede achteruit rijdende een heg en tuin beschadigd 579
- N.A.V.O.-status-verdrag.** Verhouding — en Krijgsmachtenverdrag: ten tijde van het begaan van het strafbaar feit gold het Krijgsmachtenverdrag, ten tijde van de berechting was het — van kracht 54
- Nieuwersluis.** —, een studie van de niet-aangepaste militair 74
- Depot voor discipline te — (tevens aangewezen tot gevangenis en tot huis van bewaring) 335
- Onderhoud.** Zie bij **Staat van** — en bij **Verkeersdelicten.**
- Onderscheidingstekenen dragen behorende tot een ambt dat hij niet bekleedt.** — Soldaat zijnde tijdens een weekeinde in zijn woonsergeantsstrepen op zijn uniform gedragen 433
- Ongehoorzaamheid.**
- **Opzettelijke** — gepleegd in tijd van oorlog.
- nagelaten te gehoorzamen aan het herhaald bevel van een meerdere, die door een 5-tal burgerjongelieden was aangevallen, op de grond geworpen, geslagen en getrapt, om hem te helpen, en, in stede daarvan, met 2 andere soldaten toegelaten, dat die meerdere werd mishandeld 28
- geweigerd een gedeelte van de stormbaan in tijgersluipgang af te leggen en op de grond gaan zitten, en 96
- uren later, toen beklaagde nog

Blz.		Blz.
	steeds op de grond zat, geweigerd de stormbaan verder te nemen en daarin volhard, nadat een meerdere hem had aangezegd, dat hij zich aan een ernstig strafbaar feit schuldig maakte en deswege voor de krijgsraad zou kunnen komen en daarop gezegd: „Ik wil voor de krijgsraad.”	96
—	geweigerd zijn naam op te geven	98
—	geweigerd te voldoen aan het bevel van een meerdere zijn binnenhelm op te zetten en daarin volhard, nadat die meerdere hem er uitdrukkelijk op had gewezen, dat hij zich aan een ernstig strafbaar feit schuldig maakte	101
—	geweigerd zich te laten vaccineren tegen pokken en daarin volhard, nadat zijn meerdere, luit.-kol.-arts, hem erop had gewezen, dat wanneer hij zou blijven weigeren, hij zich zou schuldig maken aan een strafbaar feit	101
—	meermalen gepleegd: als chauffeur van een militaire auto het bevel van de wagenc. om zijn helmbandje onder de kin te brengen niet opgevolgd, en na een volgend bevel dit bandje ter hoogte van zijn neus gebracht; vervolgens, na overschrijding van de max. snelheid, nagelaten het bevel van de wagenc. op te volgen om de snelheid tot de toegelaten snelheid terug te brengen, antwoordende: „Stort jij in el.,kaar.”	113
—	Als korporaal-machinist belast met het peilen van de brandstoftanks a en b en het bijhouden van het peilingenboek, in stede van de daadwerkelijk gemeten peilingen, in dat peilingenboek de door vroegere metingen verkregen peilingen vermeld	115
—	meermalen gepleegd: geweigerd naar aanleiding van wangedrag de eetzaal te verlaten; in voorlopig arrest in de cel verblijvende geweigerd de bovenkleding uit te doen in verband met de ver-eiste foullering	153
—	door weg te lopen toen zijn meerdere, een kapitein in burger, die zich als meerdere had bekend gemaakt, hem — naar aanleiding van een eerdere on-	156
	gehoorzaamheid — gelast had te blijven staan tot de Kon. marechaussee gearriveerd zou zijn	289
—	geweigerd te gaan slapen op het voor hem bestemde bed in de voor hem aangewezen slaapzaal, zich erop beroepende dat hij mohammedaan was en dat zijn godsdienst hem niet toestond, in één ruimte met christenen te slapen	348
—	meermalen gepleegd: op een station der N.S. nagelaten te voldoen aan het dienstbevel om zijn baret op te zetten, zeggende, dat hij eerst het rollen van een sigaret wilde voltooien; en daarna nagelaten te voldoen aan het dienstbevel zich te legitimeren	350
—	Weigeren te voldoen aan het bevel van een meerdere (sergeant) een andere soldaat te helpen bij het kloppen van een kleed van een onderofficierskamer	353
—	Het bevel van een meerdere om zijn baret op te zetten niet opgevolgd	434
—	Terzake van een krijgstu-chtelijk vergrijp door een meerdere naar het legitimatiebewijs gevraagd, dat niet kunnen tonen en vervolgens, opdracht gekregen hebbende mede te gaan naar de Kon. marechaussee, tijdens de ontstane volksoploop wegge-lopen	438
—	Niet voldaan aan het bevel, van de C. om, naar aanleiding van onkrijgstu-chtelijk optreden, uit de afdeling te treden, welke naar het station marcheerde, en zich in de kazerne te melden tot het ondergaan van voorlopig (streng) arrest	449
—	Terzake van onkrijgstu-chtelijk gedrag door een eerste-luitenant naar zijn naam gevraagd, deze een valse naam opgegeven	528
—	Terzake van onkrijgstu-chtelijk gedrag door een sergeant naar zijn naam gevraagd, deze een valse naam opgegeven	528
—	Als arrestant gecontroleerd wordende en daarbij een nonchalance houding aannemende, geweigerd te voldoen aan het bevel om in de houding te gaan staan en daarin volhard nadat hij door zijn meerdere op zijn strafbaarheid was gewezen	528

Blz.	Blz.		
— Geweigerd te voldoen aan het bevel van zijn meerdere, om zijn tenue in orde te maken	533	eerste-luitenant met zijn oppasser en een militaire chauffeur	606
— Geweigerd te voldoen aan het bevel van zijn meerdere, om het magazijn, waarin hij aan het werk was, aan te veggen	542	Ontzegging rijbevoegdheid. Bromfiets en —	357, 618
— Geweigerd uit bed te komen en zich te kleden, welk bevel door de sergeant van de week aan beklagde werd gegeven, naar aanleiding van diens onkrijgstuchtelijk gedrag	546	Oorlogsbehoefte. — beschadigen	61
—, terwijl 2 personen gezamenlijk het misdrijf plegen: toen een soldaat, tezamen met een andere soldaat, van een sergeant opdracht had gekregen, hun tenue in orde te maken, tezamen met die andere soldaat daaraan niet voldaan	659	Openbare wegen. Beperkingen van het gebruik van —	65
Ongeoorloofde afwezigheid. Zie ook bij Desertie in tijd van oorlog.		Oplichting. — meermalen gepleegd door een samenweefsel van verdichtsels en het opgeven van een valse naam een autoverhuurder bewogen tot afgifte van een huurauto zonder waarborgsom en benzinepompbedienden tot afgifte van benzine zonder betaling	677
Opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid in tijd van oorlog gepleegd niet langer dan 4 dagen durende.		Oppebevelhebberschap van de Koning. Het —	271
— terwijl hij is dienstdoende: uitbreken uit het Depot voor Discipline, alwaar beklagde voorlopig arrest onderging	103	Oproeping. Zie bij Wettige oproeping.	
— Aangewezen voor vertrek naar La Courtine doch wegens ziekte achtergebleven, zich na genezing ongeoorloofd verwijderd in stede van zich voor vertrek naar La Courtine te Schaarsbergen te vervoeegen	445	Opstelling wachtend verkeer. Als bestuurder van een auto getracht zich, na de file bij de Hembrugpont voorbijgereden te zijn, vóór die file op de pont te dringen, daarbij de pontwachter en de gezagvoerder van de pont, die zich vóór de auto hadden opgesteld, met die auto weg te dringen	593
—, meermalen gepleegd: geplaatst bij een onderdeel, dat in Dld. oefende, 2x achtereen niet tijdig van bewegingsvrijheid daarbij teruggekeerd; de eerste maal zich vrijwillig teruggemeld en de tweede maal binnen een etmaal aangehouden en teruggebracht	447	Orde van Oranje-Nassau. Benoeming tot commandeur in de — bij bevordering	730
— Zich door een listige kunstgreep — een door een vriendin, op verzoek van beklagde, verzonden telegram — tijdelijk aan de vervulling zijner dienstverplichtingen onttrokken	451	Oude hoer	590
Onkosten. Zie bij Proceskosten.		Overhalen. Door misbruik van zijn invloed als meerdere een mindere — iets te doen waaruit nadeel kan ontstaan: als vaandrig een soldaat uit zijn peloton uitgenodigd om eieren te gaan „rit„selen”	39
Ontoerekeningsvatbaarheid. Gebrekkige ontwikkeling en ziekelijke storing van de geestvermogens, maar geen —	504	Overmacht. Verwerping van het beroep op — met betrekking tot een dodelijke aanrijding	313
Ontsnappen. Zie bij Bewaking.		Personalia.	
Ontucht. Als ambtenaar — plegen met onderhebbenden: door een		— In memoriam res.-luit.-kol. Mr. J. W. H. Swane	80
		— Toekenning van het militair juridisch brevet	336
		— Gewijzigde samenstelling van de redactiecommissie	480
		— Benoeming tot commandeur in de orde van Oranje Nassau	730
		Plantondienst. Belast met — een voorl. arrestant laten ontsnappen	574
		Plantonwacht. —: een met wacht-dienst belaste troepenafdeling: medeplegen van feitelijke insubordinatie jegens een —	179
		Poging. — tot het zich tijdelijk ont-	

Blz.		Blz.
	trekken aan de vervulling van de militaire dienst door een listige kunstgreep	33, 307
	— tot zware mishandeling	93
	— Een ander door bedreiging met geweld of enige andere feitelijkheid, gericht tegen die ander, wederrechtelijk dwingen iets te dulden, meermalen gepleegd: als bestuurder van een auto getracht zich, na de file bij de Hembrug-pont voorbijgereden te zijn, vóór die file van de pont te dringen, daarbij de pontwachter en de gezagvoerder van de pont, die zich vóór de auto hadden opgesteld, met die auto weg te dringen . . .	593
	— tot het opz. wederr. een aan een ander toebehorend motorrijtuig op een weg gebruiken: getracht het gesloten stuurslot van een aan een ander toebehorende bromfiets te verbreken	597
	Problemen. — Enkele vragen van militair strafrecht	1
	— Enkele — rond de nieuwe militaire wetten	145
	— Enkele praktische krijgstuhtelijke — bij de zeemacht	337
	— Het gewijzigde Wetboek van Militair Strafrecht; enkele opmerkingen	481
	Procedure. Over de te volgen — bij de algehele herziening van het militaire strafprocesrecht	705
	Proceskosten. — De A.W. 1929 en de M.A.W. 1931 bevatten geen grondslag voor toekenning van in de loop ener procedure gemaakte onkosten	326
	Reclasseringsbroederschap. Zie bij Stichting militaire —.	
	Redactiecommissie. Gewijzigde samenstelling van de —	480
	Redelijk doel. — Het verweer op verzoek van een ander een kat te hebben gedood, omdat het dier jonge duiven had opgegeten, kan niet worden aangenomen als —, waarmede beklagde zou hebben gehandeld	166
	Rijbewijs. Gereden met een scooter zonder dat aan de bestuurder een — was afgegeven	253
	Rij-ongeval. Zie ook bij Verkeersdelicten.	
	— Als bestuurder van een auto de kruising met een voorrangsweg naderende, niet de doorgang vrij-	
	gelaten voor een naderende bromfietser	242
	— Als gevolg van het met te hoge snelheid in een bochtige weg in geaccidenteerd terrein (Frankr.) abrupt naar rechts uitgeweken, geslipt en een tegemoetkomende auto aangerezen, waarvan de bestuurder werd gewond en ter plaatse is overleden. Verworpen beroep op ambtelijk bevel of op noodtoestand	566
	Rode Kruis. 100 jaar — conventie	561
	Samenleving. Onze geestelijk-arme —	636
	Samenloop. — van een strafbaar feit en een krijgstuhtelijk vergrijp	115
	Schade. — in de zin van art. 30 W.V.W.	600
	Schildwacht. Zie bij Wacht delict.	
	Schuld. De — van beklagde aan het in gevaar brengen van de veiligheid op een weg is niet van dien aard, dat deze een veroordeling krachtens art. 36 W.V.W. zou rechtvaardigen	36
	— Mede — bij een rij-ongeval	242
	— Beroep op afwezigheid van alle — verworpen	277
	— Zie ook bij: Dood van een ander door schuld.	
	Société internationale de droit pénal militaire et de droit de la guerre; troisième congrès international	272
	Spelling. Zie bij Wettelijke spelling.	
	Staat van onderhoud. Zie ook bij Verkeersdelicten. — Gereden met een in slechte — verkerende auto	426
	Stand-by	668
	Statistiek. Zie bij Justitiële —.	
	Stichting militaire reclasseringsbroederschap. Verslag van de Jaarvergadering 1963	142
	Stopsein; Stopteken. Als scooterbestuurder niet voldaan aan het —: het op en neer bewegen van een rode lantaarn door een politiebrigadier	252
	— Als bestuurder van een bromfiets geen gevolg gegeven aan het — van een politie-agent met de rechterhand naar aanleiding van een verkeersovertreding	429
	— Als bestuurder van een bromfiets niet voldaan aan het — van de politie: op en neer bewegen van een rode lamp vanuit een politie-	

	Blz.		Blz.
auto, die beklagde had ingehaald wegens het niet branden van het achterlicht	454	Veiligheid. De — op de weg in gevaar brengen. De schuld van beklagde is niet van dien aard, dat deze een veroordeling krachtens art. 36 W.V.W. zou rechtvaardigen	36
Strafklasse en militaire detentie	588	Verandering in de wetgeving. — in de zin van art 1 (2) W.Sr.	54
Strafoverweging. Uitvoerige —	216	Verduistering. —, meermalen gepleegd, van een aantal gereedschappen	215
Swane, Mr. J. W. H., In memoriam	80	— verkoop van een van Rijksweg in bruikleen verstrekt uniformstuk	346
Toelaten. — Als militair — dat een mindere een misdrijf (heling) pleegt, meermalen gepleegd: als korporaal, deel uitmakende van een groepje soldaten op nachtoefening in Frankrijk, toegelaten, dat die soldaten als geschenk aannamen een hoeveelheid consumptie-ijs, hetwelk door één dier soldaten was gestolen en zelf ook een deel daarvan aangenomen	536	— verkoop van een van Rijksweg in bruikleen verstrekte buitenjas-gevechtstenuë	437
— Als korporaal — dat een soldaat een misdrijf pleegt: als passagier meegereden toen een mindere ongeoorloofd met een militaire auto ging rijden	684	Verkeersdelicten. Zie ook bij Lichamelijk letsel , en bij Stoppen, Stopteken. — Met een auto met gladde banden en ondeugdelijke stuurinrichting op een driebaansweg met hoge snelheid een file auto's inhalen, waarna beklagde bij het naar rechts komen na het inhalen de macht over het stuur verliest en in aanraking komt met een tegenliggende auto, waarvan de bestuurder werd gedood	232
Toestand motorrijtuigen. Auto in onvoldoende staat van onderhoud bevonden, inbeslaggenomen en verbeurd verklaard	593	— Als bestuurder van een auto, de kruising van een voorrangsweg naderende, naar links die voorrangsweg opgereden en niet de doorgang vrijgelaten voor een over die voorrangsweg van rechts naderende bromfietser	242
Uitlezing. — Openlijke — van een vonnis	28	— Als bestuurder van een scooter niet voldaan aan een stopsein: op en neer bewegen van een rode lantaarn, hem gegeven door een brigadier van politie	252
Uitschelden. — Een meerdere —: „schoft”, „beroepshond”	30	— Als bestuurder van een scooter daarmee gereden zonder dat aan hem een rijbewijs was afgegeven	252
— een meerdere — in dienst: „el”, „lendeling”, „rothond”	156	— Bij het inhalen van een voor hem uit rijdende auto, als bestuurder van de inhalende auto tegen die ingehaalde auto aangereiden, althans zich na het inhalen te vroeg naar rechts bewegen	273
— een meerdere —: „jullie zijn een „stelletje lamullen”	533	— Als bestuurder van een auto, rijdende over de hoofdbaan van Rijksweg No. 1, rechtafslaande en de evenwijdig aan de Rijksweg liggende ventweg overstekende, met een voor hem van links over die ventweg naderen-	
Vaccineren. Zie bij Ongehoorzaamheid.			
Valse naam. Zie ook bij Ongehoorzaamheid.			
— Door een politie-agent staande gehouden en naar zijn naam gevraagd deze een — opgegeven	597		
Valsheid in geschrift: op een huurkoopcontract, ter plaatse waar de echtgenote, — indien de huurkoper gehuwd is, — moet tekenen, ingevuld „leeft gescheiden „van echtgenote” en daarbij zijn paraaf gesteld	292		
— en opz. gebruikmaken van het valse geschrift: als beroeps-sergeant valselijk een declaratie verhuiskosten doen opmaken en ondertekend, terwijl zijn gezin niet verhuisd was, doch hij in zijn nieuwe standplaats een woning had gevraagd en verkregen voor zich en de vrouw, met wie hij wilde gaan samenleven	304		

Blz.		Blz.
	de bromfietser in aanrijding gekomen; beroep op afwezigheid van alle schuld verworpen . . .	277
—	Als bestuurder van een auto zó dicht achter een andere auto gereden, dat hij tegen die voorrijdende auto is opgebotst, toen die stopte voor een op geel springend stoplicht	286
—	Onder drankinvloed een bromfiets bestuurd, op de duo waarvan een andere soldaat was gezeten, en met die bromfiets in een greppel terechtgekomen . . .	299
—	Als bestuurder van een rijwiel daarmede in beschonken toestand gereden op een voor het openbaar verkeer bestemde weg	352
—	Bij onherroepelijk vonnis van de bevoegdheid tot het besturen van motorrijtuigen ontzegt zijnde, op een openbare weg op een bromfiets gereden, waaraan beklagde zodanige wijzigingen had aangebracht, dat hij daarmede een snelheid van 70 km/u kon bereiken	355
—	Een bromfiets wordt weliswaar in art. 51a W.V.R. gelijkgesteld met een fiets, doch slechts m.b.t. de regels voor het gedrag van weggebruikers. Voor de bestuurders van beide gelden dus wel dezelfde voorangsregelen, maar de bromfietser behoudt daarbij de kwaliteit van bestuurder van een motorrijtuig, zodat hem bij overtreding van die regelen de rijbevoegdheid kan worden ontzegt	357
—	Gereden met een auto die in slechte staat van onderhoud verkeerde en niet (meer) voldeed aan de wettelijke eisen; voorts van een secundaire weg de hoofdrijbaan opgereden, zonder de op dat ogenblik over die hoofdrijbaan naderende bromfietser te laten voorgaan, waardoor een botsing plaats had	426
—	Als bestuurder op een „bromfiets” gereden, welke — wegens de aanwezigheid van een „race-carburator” — niet meer aan te merken was als een rijwiel met hulpmotor in de zin van art. 1, lid 1 onder d I W.V.R., zonder achterlicht, zonder geluiddemper, en zonder rijbewijs, op een weg, welke was gesloten voor verkeer met uitzondering van rijwielen, en rijwielen met uitgeschakelde hulpmotor	429
—	Gereden zonder rijbewijs op een tweewielig motorrijtuig: een bromfiets, voorzien van een „race-carburator”	456
—	Als gevolg van het met te hoge snelheid in een bochtige weg in geaccidenteerd terrein (Frankr.) abrupt naar rechts uitgeweken, geslipt en een tegemoetkomende auto aangereiden, waarvan de bestuurder werd gewond en ter plaatse is overleden. Verworpen beroep op ambtelijk bevel of op noodtoestand	566
—	Nagelaten aan de bevoegde overheid mededeling te doen welke van ambtswege moest worden doen: als bestuurder van een militaire jeep, daarmede achteruit rijdende een heg en tuin beschadigd	579
	Verkeersongevallenrapport Omschrijving van een —	132
	Verkiezing. Als kiezer niet voldaan aan de verplichting zich ter — van de leden van de Prov. Staten bij het stembureau te melden . . .	168
—	Als kiezer niet voldaan aan de verplichting zich ter — van de leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal bij het stembureau te melden	172
	Verklaringen van beklagde. Het bewijs van diefstal is mede gebaseerd op ónwaarachtige — . . .	513
	Vervalsing van administratieve boeken door een ambtenaar.	
—	Als korporaal-machinist belast met het peilen van de brandstoftanks a.b. en het bijhouden van het peilingenboek, in stede van de daadwerkelijk gemeten peilingen, in dat peilingenboek de door vroegere metingen verkregen peilingen vermeld	153
	Verwijzing van de zaak naar de t. str. bev. C.O. terzake van art. 2, 1° W.K.	54, 153, 619, 668
	Vragen. Enkele — van militair strafrecht	1
—	Enkele problemen rond de nieuwe militaire wetten	145
—	Enkele praktische krijgstuuchtelijke problemen bij de zeemacht	337
—	Het gewijzigde Wetboek van Mi-	

	Blz.
litair Strafrecht; enkele opmerkingen	481
Vragenbus. Gedeeltelijke vrijlating van krijgsgevangenen op erewoord of belofte	261
Vrijlating van krijgsgevangenen op erewoord of belofte. De —	209
— Gedeeltelijke —	261
Vrijspraak. — van telastgelegde joyriding in Duitsland wegens verandering van wetgeving in de zin van art. 1 (2) W.Sr.	54
— van telastgelegde opz. ongehoorzaamheid met volharding; weigeren zijn binnenhelm op te zetten, ook na gewezen te zijn op de strafbaarheid, wegens ziekelijke storing van beklaagde's geestvermogens	101
— van telastgelegde vervalsing van administratieve boeken door een ambtenaar, aangezien beklaagde niet het oogmerk had, onware peilingen in het peilingenboek in te vullen, doch het telastgelegde uit gemakzucht pleegde	153
— van opz. ongehoorzaamheid, aangezien niet is telastgelegd dat beklaagde opzettelijk heeft nagelaten de brandstoftanks te peilen	153
— van telastgelegde als kiezer niet voldaan aan de verplichting zich te melden bij het voor hem aangewezen stembureau ter verkiezing van de leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, op grond van ziekte	172
— van telastgelegde verduistering van een bandrecorder, daar aannemelijk is, dat de echtgenote van verdachte niet aan het huurkoopcontract heeft medegewerkt en dat aan het koopcontract op afbetaling het beding, dat de verkochte zaak niet door enkele overdracht aan de koper overging	189
— wegens afwezigheid van het recht van strafvordering van het telastgelegde doorrijden, voordat zijn identiteit kon worden, vastgesteld, omdat beklaagde zich binnen 24 uur heeft vervoegd op het politiebureau en aldaar kennis heeft gegeven van het rijongeval	286
— Niet voldaan aan de opdracht van een wachtmeester der Rijkspolitie om, met de hem toebe-	

	Blz.
horende auto, die wachtmeester te volgen naar het groepsbureau der Rijkspolitie voor een technisch onderzoek. Nu de t.l.l. niet vermeldt dat het bevel gericht was tot de bestuurder van die auto is het bewezene geen strafbaar feit	581
— Het telastgelegde: „als bestuurder „van een mil. vrachtauto op de „openbare weg kerende, met de „achterkant daarvan tegen een „huis aangereden; uitwendig was „daaraan geen beschadiging te „zien, waarop beklaagde, zonder „zijn identiteit bekend te maken, „is weggereden; de binnenzijde „van de muur bleek echter op „diverse plaatsen gescheurd te „zijn”, bewezen verklaard, doch leverde niet op een strafbaar feit nu er geen schade is in de zin van art. 30 W.V.W.	600
— Telastgelegde „diefstal van een „rijwiel en daarmee op de open- „bare weg in beschenken toe- „stand gereden” niet bewezen. Beklaagde had na alcoholgebruik een hem niet toebehorend rijwiel weggenomen met het doel daarmee naar zijn onderdeel terug te keren	619
Vrijwillig kennisgeven van een verkeersongeval aan de politie.	
— Vrijspraak van het telastgelegde doorrijden voordat zijn identiteit kon worden vastgesteld, omdat beklaagde zich binnen 24 uur heeft vervoegd op het politiebureau en aldaar kennis heeft gegeven van het rijongeval	286
— Niet —, aangezien het is gedaan onder gezamenlijke druk van een bevel van de werkgever en het besef dat verdachte toch zou worden ontmaskerd	313
— Nu gebleken is, dat verdachte niet na zijn arrestatie de in art. 30, lid 2 W.V.W. bedoelde opgaven heeft verstrekt, doch zich zelf vrijwillig bij de politie heeft aangemeld, kan niet worden gezegd, dat verdachte de vereiste opgaven niet vrijwillig heeft gedaan; off. v. just. niet-ontvanke-lijk	320
Wachtdelict. — Als bevelhebber van enige wacht zich in een toestand brengen, waarin hij zijn dienst	

Blz.		Blz.
	als zodanig niet naar behoren kan vervullen: als commandant van een „lagerwacht” in Duitsland een aanzienlijk aantal glazen port en sherry gedronken	
46	— Als schildwacht zijn post eigen-dunkelijk verlaten en zich (ver-vólgens) in een toestand gebracht waarin hij zijn dienst als zodanig niet naar behoren kon verrich-ten: zijn post verlaten en eerst in de cantine en daarna in een café bier gedronken, waarvan hij dronken is geworden	
61	— Als schildwacht een als zodanig op hem rustende verplichting niet nakomen: als soldaat met een pistool op post gesteld bij een munitiebunker, in strijd met zijn consignes het hek geopend en zijn verloofde tot het te bewaken terrein toegelaten	
110	— Als schildwacht een als zodanig op hem rustende verplichting niet nakomen: op post gesteld bij een 7-tal munitiebunkers op een kist gaan zitten en niet bemerkt dat munitie werd geladen	
128	— Als militair, behorende tot enige wacht, een als zodanig op hem rustende verplichting niet nage-komen: behorende tot een pa-trouille, waarbij het hem ver-boden was de door hem te be-waken gebouwen te betreden, niettemin zodanig gebouw met een daarvoor niet bestemde sleu-tel binnengegaan en een horloge gestolen	
174	— Als andere militair dan die, be-doeld in art. 129, 1e, 3e en 4e lid van art. 129 W.M.Sr., be-horende tot enige wacht, een als zodanig op hem rustende ver-plichting niet nakomen: als C. van een plantonwacht op de W.C. van het wachtlokaal gaan slapen	
177	— Als andere militair dan die be-doeld in het 1e, 3e en 4e lid van art. 129 W.M.Sr., behorende tot enige wacht, een als zodanig op hem rustende verplichting niet nagekomen: als korporaal van aflossing zijn post te legerplaats Oirschot verlaten en zich naar Eindhoven begeven	
462	— Als sergeant-wachtc. (bevelheb-ber van enige wacht,) toegelaten,	
	dat 2 soldaten van zijn wacht zich met een militaire jeep naar een naburige stad begaven, ten-einde daar patates frites en ge-haktballen te kopen, waardoor zij ongeveer gedurende 1 uur aan de wachtdienst onttrokken zouden zijn	539
	— Als schildwacht eigendunkelijk zijn post verlaten i.t.v.o.	674
	Wegmaken. — van enig goed: een gevonden karabijn ondergebracht bij een derde, die dat wapen ver-borg	125
	Wegrijden na ongeval. — nadat door een botsing een lichtmast was beschadigd, voordat de identiteit van auto of bestuurder kon wor-den vastgesteld	684
	Wetboek van Militair Strafrecht.	
	— Enkele vragen van militair straf-recht	1
	— Enkele problemen rond de mili-taire wetten	145
	— Het gewijzigde —; enkele op-merkingen	481
	Wetgeving. — Verandering in de — in de zin van art. 1 (2) W.Sr.	54
	— Nieuwe regelen met betrekking tot de staat van oorlog en de staat van beleg in Nederland (Oorlogswet voor Nederland). Aanpassing van de bestaande wetgeving aan de Oorlogswet voor Nederland:	
	Verslag van de Commissie van Voorbereiding	205
	Tweede Nota van Wijzigingen	206
	Verslag van de Commissie van Voorbereiding	330
	Nota naar aanleiding van het Verslag	334
	Nieuwe regelen met betrekking tot de staat van oorlog en de staat van beleg in Nederland. (Oorlogswet voor Nederland): Gewijzigd ontwerp van wet (her-druk)	367
	Aanpassing van de bestaande wetgeving aan de Oorlogswet voor Nederland: Gewijzigd ont-werp van Wet	384
	Nieuwe regelen met betrekking tot de staat van oorlog en de staat van beleg in Nederland. (Oorlogswet voor Nederland): Amandement van mej. Schilthuis c.s.	387
	Nieuwe regelen met betrekking	

	Blz.		Blz.
tot de staat van oorlog en de staat van beleg in Nederland (Oorlogswet voor Nederland); Aanpassing van de bestaande wetgeving aan de Oorlogswet voor Nederland:		t/m 296 . Over de wenselijkheid van de invoering van de — en de te volgen procedure bij de algehele herziening van het mil. strafprocesrecht	705
Algemene beraadslaging over beide wetsontwerpen	387	Wettige oproeping . Opz. niet voldaan aan een — voor het verder vervullen van eerste oefening als dienstplichtige, waarvoor hij vrijstelling had verkregen	300
Voorlopig verslag (Eerste Kamer der Staten-Generaal)	478	Wijzigingswetten betr. het mil. strafprocesrecht, met mat. mil. strafrecht en het mil. tuchtrecht en de beginselenwet gevangeniswezen in verband met de ten uitvoerlegging v. mil. detentie (wetten van 4 juli 1963, Stb. 294 t/m 296) en de te volgen procedure bij de algehele herziening van het mil. strafprocesrecht . Over de wenselijkheid van de invoering van de —	705
Eindverslag (Eerste Kamer der Staten-Generaal) Memorie van Antwoord	479	Zaakbeschadiging . Van een in Seedorf (Dld.) geparkeerde auto enige ruiten stukgeslagen	588
Nieuwe regelen met betrekking tot de staat van oorlog en de staat van beleg in Nederland (Oorlogswet voor Nederland); Aanpassing van de bestaande wetgeving van de Oorlogswet voor Nederland.		Zware mishandeling . Zie bij Mishandeling .	
Beraadslaging over beide wetsontwerpen in de Eerste Kamer der Staten-Generaal	554		
Wettelijke spelling . Overbrenging van de gewijzigde R.L.L., R.Z. P.I. voor het H.M.G. in de —	336		
Wetten van 4 juli 1963, Stb. 294			

WETS BEPALINGEN

behandeld in deel LVII, 1964

Art.		Blz.	Art.	Blz.
	STAATSRECHT		249	606
	Grondwet		254	167
68	81, 140,	271	266	591
	STRAFRECHT		284	520, 593
	Wetboek van Strafrecht		287	216, 504
1 (2)		54	300	98, 169, 544
13		667	302	57, 93
14a		577	307	184, 417, 566
24	33, 113, 117, 246, 300,		308	52, 117, 296, 440
	353, 445, 537, 603		310	43, 54, 103, 125, 161, 248, 346, 454, 513, 577, 583, 609, 677
37		101	311	43, 108, 120, 182, 248, 663, 677
37a		216, 615	312	583
45	33, 93, 307, 593, 597		321	125, 161, 190, 216, 346, 437
48		248	326	677
55		43	326a	292
138		520	350	125, 588
157		49	360	153
184	252, 429, 456,	581	367	574
196		433	416	537
225		292, 304	435, 4°	597
246		216		
248		216		

Art.	Blz.	Art.	Blz.
Wetboek van Militair Strafrecht			
4	46, 49	66	463
11	533, 588	68	65, 132, 463
13-15	184, 242, 244, 248	STRAFPROCESRECHT	
23	156, 169, 216, 248, 283, 292, 513, 520, 684	Wetboek van Strafvordering	
25	98, 159, 174, 177, 179, 307, 537	488a	134
26	30, 533, 588	488b	134
48	179, 520	Regtspleging bij de Landmagt	
52	244	198	454
60	246	205	28
60, 2°	443, 603	STRAFRECHT IN BIJZONDERE WETTEN	
74	61, 346, 437	Verkeersrecht	
76	156	Wegenverkeerswet	
97	103, 445, 447, 666, 669	7	65
98	103, 123, 244, 254, 283, 302, 513, 609, 615, 652, 666	9	252, 429
99	103, 123, 244, 254, 283, 447, 513, 615	25	37, 273
99 (4)	669	26	299, 352
99 (5) en (7)	652, 666	30	286, 313, 579, 600, 684
101	33, 307, 451	30, lid 2	320
106	244	32	355, 618
108	30, 98, 156, 246, 434, 443, 533, 542, 603, 659, 672	33	593
110	159	33 (2)	581
114	28, 96, 98, 101, 113, 115, 153, 156, 289, 348, 350, 353, 434, 438, 449, 528, 533, 542, 546, 659	35	456
114, 1°	96, 101, 528	36	37, 233, 313
116	98	37	54, 539, 597
117	30, 98, 130, 159, 659	Wegenverkeersreglement	
117-120	179, 289, 546, 588, 672	9	429
120	30, 98, 130, 159, 659	13	426, 429
128	179	13a	593
129	46, 61, 110, 128, 174, 177, 460, 539, 669, 674	23 (5)	273
132	579	27	242
138	39, 520	27 (1)	277
143	537, 539, 684	28	426
150	300	28 (1)b	277
152	43, 174	31	593
153	43	51a	357
160	61	53	286
161	346, 437	66	429
MILITAIR TUCHTRECHT			
Wet op de Krijgstucht			
2	619, 669	84	429
17	463	125	357
37	463	Bijlage model 7 65	
46	132	Binnenaanvaringsreglement (B.A.R.)	
57	49	36 (3)	417
58	153, 619, 669	Wet op de Immunisatie van Militairen	
60	115	6	113
61	463	Kieswet	
Legerorders			
L.O. 15/6 Nr. 58095, Melding van verkeersongevallen 132			

Art.	Blz.	Art.	Blz.
(MILITAIR) ADMINISTRATIEF RECHT			
Ambtenarenwet 1929			
3	191, 256, 359	Regeling organisatie en bevordering schepelingen	
24	140	13	363
25	191	Bevorderingsvoorschrift landmacht 1958	
73	363	—	68
Militaire Ambtenarenwet 1931			
4	256, 359	Voorlopige regeling van de bezoldiging van het militaire personeel der Koninklijke landmacht (V.R.B. K.L. 1949)	
12	256, 359, 687	§ 41	466, 473
Reglement voor de militaire ambtenaren der Koninklijke Landmacht (R.M.A.K.L.)			
Hoofdstuk X	191	Beschikking Minister van Oorlog d.d. 18 oktober 1956	
11	359, 687	—	68
11a	687	Premiespaarregeling rijksambtenaren	
101	693	6	326
22, lid 1 onder c	621	6, lid 1, onder b	74
80	466	7	326
Besluit beoordeling officieren landmacht		7, lid 1	74
—	191, 550	Verplaatsingskostenbesluit 1962	
Besluit beoordeling officieren luchtmacht		10	473
—	323	Lu O 60555 (codenr. 55.17/42)	
Voorschrift conduiterapporten			
Pnt. 411	363	—	466
Beoordelingsvoorschrift kader landmacht		Lu O 62556 (codenr. 55.17/51)	
—	359	—	466, 473, 625
13	693	Lu O 58534 (codenr. 55.17/35)	
Beoordelingsvoorschrift kader luchtmacht		—	625
—	256, 687		

STRAFRECHTELIJKE, DISCIPLINAIRE EN ADMINISTRATIEFRECHTELIJK BESLISSINGEN

opgenomen in deel LVII, 1964

	Blz.		Blz.
MILITAIRE RECHTSPRAAK			
Sententie van:		9 juni 1964	572
		6 oktober 1964	657
<i>Hoog Militair Gerechtshof</i>			
6 november 1962	670	Vonnis van:	
20 augustus 1963	518	<i>Krijgsraad voor de Zeemacht binnen het Rijk in Europa</i>	
29 oktober 1963	237	4 december 1963	215
21 november 1963	165	8 april 1964	417
3 december 1963	310	27 mei 1964	504
24 maart 1964	275, 280	3 juli 1964	652

	Blz.		Blz.
<i>Krijgsraad voor de Zeemacht in de Nederlandse Antillen</i>		27 februari 1964	577
18 november 1963	153	12 maart 1964	579, 581
<i>Krijgsraad te Velde West</i>		2 april 1964	583
22 november 1961	28	3 april 1964	588, 590
14 februari 1962	30	23 april 1964	536
30 oktober 1962	93	28 april 1964	539, 542
12 december 1962	96	8 mei 1964	592
4 januari 1963	156	28 mei 1964	597
18 juni 1963	98, 159	14 augustus 1964	600
24 juli 1963	232	21 augustus 1964	659
28 augustus 1963	101, 103, 161	10 september 1964	662
4 september 1963	168	17 september 1964	666
18 september 1963	166	<i>Krijgsraad te Velde Zuid</i>	
25 september 1963	169	22 februari 1962	61
30 oktober 1963	108	26 september 1963	128
13 november 1963	242, 273	10 oktober 1963	130
20 november 1963	244	17 oktober 1963	172
27 november 1963	246, 248, 252	9 januari 1964	300
18 december 1963	277	14 januari 1964	350
20 december 1963	254, 283	23 januari 1964	302, 303, 352
3 januari 1964	286	19 maart 1964	355, 456, 460
8 januari 1964	288, 292	23 april 1964	544, 546
22 januari 1964	426	14 mei 1964	603
5 februari 1964	346	28 mei 1964	606, 609, 615
12 februari 1964	348	11 juni 1964	618
<i>Krijgsraad te Velde Oost</i>		18 juni 1964	619
1 februari 1962	33, 110	<i>Krijgsraad te Velde voor de Koninklijke Luchtmacht</i>	
8 februari 1962	36	11 juli 1962	668
28 juni 1962	113	8 mei 1963	174
8 november 1962	115	14 augustus 1963	177
15 november 1962	39	4 september 1963	307
24 januari 1963	117	2 oktober 1963	179
21 maart 1963	43	6 november 1963	182
10 april 1963	46, 48	11 december 1963	184
19 juli 1963	52	15 april 1964	672
25 juli 1963	54	24 juni 1964	674, 677
19 augustus 1963	57	15 juli 1964	684
4 september 1963	120	DISCIPLINAIRE BESLISSINGEN	
10 oktober 1963	123	Beschikking van:	
17 oktober 1963	125, 172	<i>Hoog Militair Gerechtshof</i>	
24 oktober 1963	296, 429, 433, 434	8 oktober 1963	64
11 januari 1963	512	12 november 1963	132
7 november 1963	437	12 mei 1964	465
14 november 1963	438	<i>Commandant 4e Divisie</i>	
28 november 1963	440, 443	24 maart 1964	462
4 december 1963	445	BURGERLIJKE RECHTSPRAAK	
12 december 1963	298	Arrest van:	
14 januari 1964	350	<i>Hoge Raad der Nederlanden (Strafkamer)</i>	
16 januari 1964	451	23 april 1963	113
23 januari 1964	352, 454	3 december 1963	313
28 januari 1964	519, 528, 533		
30 januari 1964	353		
31 januari 1964	447		
6 februari 1964	449		
20 februari 1964	566, 574		

	Blz.		Blz.
<i>Gerechtshof te Leeuwarden</i>		29 januari 1964	323, 326
<i>(Strafkamer)</i>		4 maart 1964	621
7 november 1963	320	11 maart 1964	256
Vonnis van:		18 maart 1964	550
<i>Arrondissementsrechtbank te</i>		13 mei 1964	359
<i>Amsterdam (Strafkamer)</i>		23 september 1964	687
18 november 1963	357	<i>Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage</i>	
<i>Arrondissementsrechtbank</i>		<i>rechtsprekende in militaire ambtenaren-</i>	
<i>te Arnhem (Politierechter)</i>		<i>zaken</i>	
28 juni 1963	189	8 juli 1963	466
ADMINISTRATIEVE RECHTSPRAAK		14 oktober 1963	625
Uitspraak van:		30 december 1963	473
<i>Centrale Raad van Beroep</i>		9 maart 1964	363
5 juni 1963	68	25 mei 1964	690
10 juli 1963	139	10 augustus 1964	693
30 oktober 1963	191	<i>Spaarraad</i>	
		21 januari 1963	74

BIJDRAGEN, MEDEDELINGEN EN OPMERKINGEN

opgenomen in deel LVII, 1964

Bestuur v. d. Nederl. Verenig. voor rechtspraak; Alg. Raad der Nederl. orde v. advocaten , Over de wenselijkheid v. d. invoering v. d. wijzigingswetten betr. het mat. mil. strafproc.recht, het mat. mil. straftr. en het mil. tuchtr. en de beginselenwet gevang. wezen in verband met de tenuitvoerl. v. mil. detentie en de te volgen procedure bij de algeh. herziening v. h. mil. strafproc.recht	705	Lierop, Mr. P. G. , Het gewijzigde Wetboek van Militair Strafrecht; enkele opmerkingen	481
Eck, Prof. Mr. D. van , Enkele vragen van militair recht	1	Redactie , Gedeeltelijke vrijlating van krijgsgevangenen op erewoord of belofte	261
Ee, Mr. H. A. van , Luitenant ter Zee (A) 1e klasse, Enkele problemen rond de nieuwe militaire wetten	145	Roelse, P. M. , Kapitein der Kon. Luchtmacht, Enkele historisch-staatsrechtelijke aantekeningen betreffende de geschiedenis van artikel 68, eerste en tweede lid, der Grondwet	81, 271
Hoog Militair Gerechtshof , Herdenking van het 150-jarig bestaan	641	Schepers, Mr. J. D. , De vrijlating van krijgsgevangenen op erewoord of belofte	209
Kaijen, L. , Luitenant ter Zee (A) 1e klasse, Enkele praktische krijgstuuchtelijke problemen bij de zee-macht	337	Steffen, Mr. A. F. , Onze geestelijk-arme samenleving	636
		Stellinga, Dr. J. R. , Het opperbevelhebberschap van de Koning	271
		Visser, Mr. E. H. , Eerste-Luitenant van de Kon. Luchtmacht, Depot voor discipline te Nieuwersluis (tevens aangewezen tot gevangenis en tot huis van bewaring)	335
		Wildt, Mr. M. H. de , 100 jaar Rode Kruis-Conventie	561